BUKÙ TÀ
TỊDHỊ//RU YÌZO
DHỊ ÀDHYA

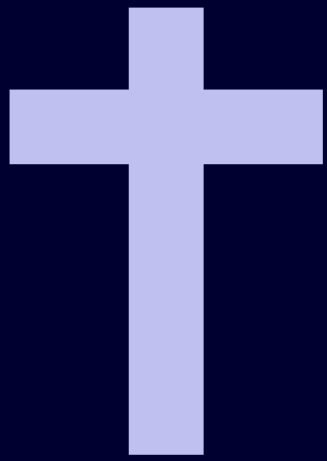

Logoti (Logo): BUKÙ TÀ TỊDHỊ//RU YÌZO DHỊ ÀDHYA New Testament

BÚKÙ TÀ TɬDHɬ//RU YÌZO DHɪ ÀDHYA

Logoti (Logo): BÚKÙ TÀ TɬDHɬ//RU YÌZO DHɪ ÀDHYA New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b

Contents

MÀTÁYÒ 1
MÁRÒKÒ 63
LÚKÀ 102
YÒWÁNÌ 166
TÀ 'ÒLE DHÌ Ì 212
RÓMÀBHÁ Ì 270
1 KÒRÍTÒBHÁ Ì 297
2 KÒRÍTÒBHÁ Ì 322
GÀLÁTÌYÀBHÁ Ì 339
ÈFÉSÒBHÁ Ì 349
FÍLÍPÓYÌBHÁ Ì 358
KÒLÒSÁYÌBHÁ Ì 365
1 TÈSÀLÒNÍKÈBHÁ Ì 372
2 TÈSÀLÒNÍKÈBHÁ Ì 378
1 TÌMÓTÉYÒ 382
2 TÌMÓTÉYÒ 390
TÍTÒ 395
FÍLÈMÓNÀ 399
ÈBÉRÈ Ì 401
YÀKÓBHÒ 422
1 PÉTÈRÓ 430
2 PÉTÈRÓ 438
1 YÒWÁNÌ 443
2 YÒWÁNÌ 450
3 YÒWÁNÌ 452
YÚDÀ 454
TÀ TADHÁLÉ DHÌ Ì 457

Rúbí Tanɨ Màtáyò dré tɨsɨ̀le dhɨ

Búkù kònɨ̀dhɨ nɨ tà àndu ngɨ̀le drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Dhya búkù kònɨ̀dhɨ nɨ tɨsɨ̀lepi dhɨ tá Màtáyò 'ɨ. Akódhɨ nda tá mèdáyɨ lagílépi 'ɨ. Dɨ, Yésu dré akódhɨ nɨ azízó adrélé áyɨ àpóstolò mudrí-drɨ̈-rɨ̈ dhɨ kɨ àlo ró. Búkù kònɨ̀dhɨ léna dhɨ, Màtáyò adré Rúbí Tanɨ longó tadházóá dhɨ, Yésu Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ, ɨ̀ndɨ̀ Mèsíyà dré tá lazílé kínó lésè dhɨ 'ɨ. Gɨ̈ká amù akódhɨ nda tà bɨ̈ í dré tá lazílé pròfétà ɨ tí áyɨ Kúlí na dhɨ kɨ 'o, kɨtswázó móndí kɨ tɨdrí àyɨ kɨ tàkonzɨ̀ lésè. Lavúlé dhɨ, Màtáyò adré Rúbí Tanɨ kòdhɨ nɨ tɨsɨ̀ Yúdà ànzɨ ɨ dré. Dɨ, Rúbí Tanɨ nda kókpà móndyá títí ɨ dré.

Búkù kònɨ̀dhɨ léna dhɨ, Màtáyò adré Yésu nɨ lídrɨ̀ nɨ tà tɨtí mɨ̈bhalé tí kònɨ̀nɨ: akódhɨ nɨ tɨ̈ma, akódhɨ nɨ bàtísimò dòma, akódhɨ nɨ tabhɨ̈ma, akódhɨ nɨ àzí Gɨ̈ká nɨ kúlí longózó dhɨ, tsàle akódhɨ nɨ àzí móndí kɨ tɨdrízó àyɨ kɨ drà ɨ lésè dhɨ íbe. Àmvolásà dhɨ, Màtáyò adré Yésu nɨ atsí dré tòle kɨdhólé Gàl̈ɨ̈láyà lésè tsàle Yèrúsalémà na dhɨ nɨ tà tɨtí, akódhɨ nɨ pósò kùdù nɨ tà íbe, tsàle akódhɨ nɨ dràma ɨ̀ndɨ̀ akódhɨ nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ kɨ tà íbe.

Màtáyò adré kpà tadhá dhɨ, Yésu dhya kàdrɨ̀ adrélépi Gɨ̈ká nɨ tà tadhá dhɨ 'ɨ. Tàko ko, adré Gɨ̈ká nɨ tátrítrí kúlí nɨ tà àndu ngɨ, adrézó kpà Òpɨ̀ bhù àdhya nɨ tà tadhá ngádra 'á móndyá títí ɨ dré. Màtáyò adré tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ Yésu dré tadhálé dhɨ kɨ lanzí kònɨ̀nɨ: (1) tà Yésu dré tadhálé kòngó drɨ̈na dhɨ ɨ (Màtáyò 5–7); (2) tà Yésu dré lazílé áyɨ lebèbhá mudrí-drɨ̈-rɨ̈ dhɨ ɨ dri àyɨ kɨ mùzo lɨ̀le Rúbí Tanɨ longóbe dhɨ ɨ (Màtáyò 10); (3) Òpɨ̀ bhù àdhya nɨ tà lùzu ró dhɨ ɨ (Màtáyò 13); (4) Yésu nɨ lebèbhá kɨ adrema nɨ tà (Màtáyò 18); (5) lókyá kùdù nɨ tà, ɨ̀ndɨ̀ Gɨ̈ká nɨ Òpɨ̀ nɨ atsama nɨ tà (Màtáyò 24–25).

Tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ búkù kònɨ̀dhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Yésu Krísto nɨ kómvó ɨ̀ndɨ̀ akódhɨ nɨ tɨ̈ma (1:1–2:23)
2) Yòwánɨ Bàtísimò fèlepi nɨ àzí (3:1-12)
3) Yésu nɨ bàtísimò dòma, ɨ̀ndɨ̀ akódhɨ nɨ tabhɨ̈ma (3:13–4:11)
4) Yésu nɨ àzí bvò Gàl̈ɨ̈láyà àdhya na dhɨ (4:12–18:35)
5) Yésu nɨ atsí ngàzo Gàl̈ɨ̈láyà lésè lɨ̀le Yèrúsalémà na dhɨ (19:1–20:34)
6) Yésu nɨ pósò kùdù, ɨ̀ndɨ̀ akódhɨ nɨ dràma (21:1–27:66)
7) Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ (28:1-20)

Yésu Krɨ̈sto nɨ kómvó
(À kònò kpà Lúkà 3:23-38)

1 Yésu Krísto angá Dàwídɨ̈ nɨ súrú lésè, ɨ̀ndɨ̀ Dàwídɨ̈ angá ína Àbàrámà nɨ súrú lésè. Kònɨ̀dhɨ Yésu Krísto nɨ tábhí kɨ tɨ̈ma nɨ tà tɨsɨ̀le dhɨ 'ɨ:
2 Àbàrámà ti tá Ɨsákà, Ɨsákà dré Yàkóbhò nɨ tɨ̈zo gò, Yàkóbhò dré Yúdà kɨ tɨ̈zo adrúpi nɨ íbe. 3 Yúdà ɨ Tàmárà be dhɨ ì dré Fàrésà kɨ tɨ̈zo Zárà be. Fàrésà dré Ɛ̈sèrómà nɨ tɨ̈zo, Ɛ̈sèrómà dré Árámà nɨ tɨ̈zo.
4 Árámà dré Àmɨ̈nàdábà nɨ tɨ̈zo, Àmɨ̈nàdábà dré Nàsónà nɨ tɨ̈zo, Nàsónà dré Sàlòmónà nɨ tɨ̈zo. 5 Sàlòmónà ɨ Rábà be dhɨ ì dré Bòwésà nɨ tɨ̈zo. Bòwésà ɨ Rútà be dhɨ ì dré Yòbédè nɨ tɨ̈zo. Yòbédè dré Yésè nɨ tɨ̈zo,
6 Yésè dré ópɨ Dàwídɨ̈ nɨ tɨ̈zo.

Dàwídǐ ɨ Úríyà nɨ tòkó be dhɨ ɨ dré Sòlòmónò nɨ tǐzo. 7 Sòlòmónò dré
Ròbòwámà nɨ tǐzo, Ròbòwámà dré Ábíyà nɨ tǐzo, Abíyà dré Ásáfà nɨ
tǐzo. 8 Asáfà dré Yòsàfátà nɨ tǐzo, Yòsàfátà dré Yòrámà nɨ tǐzo, Yòrámà
dré Ózíyà nɨ tǐzo. 9 Ózíyà dré Yòwàtámà nɨ tǐzo, Yòwàtámà dré Ákázà nɨ
tǐzo, Ákázà dré Èzèkíyà nɨ tǐzo. 10 Èzèkíyà dré Mànásè nɨ tǐzo, Mànásè
dré Ámónà nɨ tǐzo, Ámónà dré Yòsíyà nɨ tǐzo. 11 Yòsíyà dré Yèkòníyà kɨ
tǐzo adrúpi nɨ íbe, lókyá Ɨsèrélè ànzɨ kɨ rùzo dòle Bàbǐlónà na àdzú sè
dhɨ 'á.
12 Áyɨ nda kɨ dòma Bàbǐlónà na dhɨ àmvolésè dhɨ, Yèkòníyà dré
Sàlàtɨyélè nɨ tǐzo, Sàlàtɨyélè dré Zòròbàbélè nɨ tǐzo. 13 Zòròbàbélè dré
Abǐyúdà nɨ tǐzo, Abǐyúdà dré Èlǐyàkímà nɨ tǐzo, Èlǐyàkímà dré Azórà
nɨ tǐzo. 14 Azórà dré Sàdókà nɨ tǐzo, Sàdókà dré Ákímà nɨ tǐzo, Ákímà
dré Èlǐyúdà nɨ tǐzo. 15 Èlǐyúdà dré Èlèyàzárà nɨ tǐzo, Èlèyàzárà dré
Màtánà nɨ tǐzo, Màtánà dré Yàkóbhò nɨ tǐzo, 16 Yàkóbhò dré Yòséfà nɨ
tǐzo. Yòséfà nda tá Màríyà nɨ agó 'ɨ. Dɨ Màríyà nda dré Yésu, adrélé
zǐle Mèsíyà dhɨ nɨ tǐzo.
17 Kɨdhólé Ábàrámà rú atsálé Dàwídǐ rú dhɨ, máti tá mudrí-drǐ-su.
Kɨdhólé Dàwídǐ rú atsálé Ɨsèrélè ànzɨ kɨ dòma Bàbǐlónà na dhɨ rú dhɨ,
máti kpà mudrí-drǐ-su. Kɨdhólé àyɨ nda kɨ dòma rú atsálé Mèsíyà nɨ
tǐma rú dhɨ, máti kókpà mudrí-drǐ-su.

Yésu Krîsto nɨ tǐma
(À kònò kpà Lúkà 2:1-7)

18 Yésu Krísto nɨ tǐma tá kònìnɨ: À zì tá Yésu nɨ andre, Màríyà, Yòséfà
dré tòko ró. Dɨ, drǐdrǐ ɨ dré ru amúzó dhɨ kandrá dhɨ, Màríyà kisú tá
ína 'a Tɨrí Lólo nɨ rǐnyí sè. 19 Dɨ agó nɨ Yòséfà dré adrélé móndí gyăgya
'ɨ dhɨ sè dhɨ, lè tá kanyò fèle drá móndí ɨ mi ko gò, dré kisùzoá dhɨ, í
nɨ akódhɨ nɨ tayí kòlyà.
20 Dɨ dré tá adrérà'a tà nda nɨ kisù dhɨ 'á dhɨ, ángéló Mírǐ àdhya dré
agázó akódhɨ kandrá toróbí na, tàá drá dhɨ: «Yòséfà, Dàwídǐ nɨ mvá,
mí ro Màríyà nɨ dòma mòle dhɨ ko. Tàko ko, 'a dré kisúlé kòdhɨ, kisú
Tɨrí Lólo nɨ rǐnyí sè. 21 A nɨ mváagó ti. Mí nɨ akódhɨ nɨ rú zi Yésu. Tàko
ko, akódhɨ nɨ áyɨ móndyá kɨ tɨdrí àyɨ kɨ tàkonzì ɨ lésè.»*
22 Dɨ tà nda kòdhɨ ɨ atsá títí kònìnɨ, kɨtswálé tà Mírǐ dré tá longólé
áyɨ pròfétà tí dhɨ ɨ kò'oró ru be dhɨ bvó. Akódhɨ longó tá dhɨ:
23 «Mì nò rè ká! Kyánzɨ àgo tà nǐlepi rè ko dhɨ nɨ 'a kisú gò, dré mváagó
tǐzo.
A nɨ rú nɨ nɨ zi Èmànùwélè.»†
Rú nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Gìká túmăní àma íbe».
24 Dɨ Yòséfà kòlaró dre dhɨ, dré Màríyà nda nɨ dòzo mòle ngóró
ángéló Mírǐ àdhya dré tá tàle akódhɨ dré dhɨ tínɨ. 25 Dɨ, ayí ína akódhɨ
be ko, tsàle lókyá dré mváagó tǐzo dhɨ 'á. Gò dré mváagó nda nɨ rú
zìzo Yésu.

2

Tògyabhá ɨ alì Yésu nɨ kɨtó

1 À ti tá Yésu Bètèlémè, bvò Yùdáyà àdhya lé dhɨ na, ópí Èródè nɨ
lókyá 'á.* Akódhɨ nɨ tǐma àmvolésè dhɨ, tògyabhá bhǐbhínyà tà ndabhá

* **1:21** 1:21 Rú «Yésu» Gǐríkǐ ti sè dhɨ, ìndì rú «Yòsúwà» Èbérè ti sè dhɨ ɨ adré lèá tàle dhɨ «Mírǐ adré móndí kɨ tɨdrí». † **1:23** 1:23 À kònò Ésáyà 7:14. * **2:1** 2:1 «Bètèlémè» kònìdhɨ, bhàandre Dàwídǐ àdhya 'ɨ. A kònò 1 Sàmùwélè 16:1.

nïle dhɨ ì dré angázó kïtú dré apfǒrà lésè, alìle atsálé Yèrúsalémà le.
2 Ɨ dré lizízóá dhɨ: «Mvámvá tïle Yúdà ànzɨ kɨ ópí ro dhɨ ángwà? Tàko
ko, mà nò tá akódhɨ nɨ bhïbhínyà kïtú dré apfǒrà lésè gò, mà dré alìzo
kɨtswálé akódhɨ nɨ lɨndrì bha.»
3 Dɨ ópí Èródè kòyi tà nda dre dhɨ, akódhɨ nɨ drï dré abízó, ngóró
móndyá títí Yèrúsalémà le dhɨ kya tínɨ. 4 Dré Yúdà ànzɨ kɨ kòwánà
kàdrì kɨ kɨmózó tátrítrí kúlí tadhábhá íbe gò, lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Pròfétà
ì adré tá tàá dhɨ, à nɨ Mèsíyà nɨ ti ángolé ya?»
5 Ɨ logó drá dhɨ: «Bètèlémè, Yùdáyà le dhɨ na. Ángyá ko, pròfétà kɨ
àlo tɨsì kònìnɨ:
6 ‹Dɨ mɨ, Bètèlémè bvò Yúdà àdhya lé nɨ,
ámɨ tà tsà bhàandre kàdrìkàdrì Yùdáyà le dhɨ kya ɨ kòfalé ko.
Tàko ko, ópí àlo dhɨ nɨ apfò mí lésè.
A nɨ áma móndyá, Ɨsèrélè ànzɨ kɨ drï ko kábilígyà lɨkílépi tínɨ.›†»
7 Èródè kòyi tà nda dre dhɨ, dré tògyabhá nda kɨ zïzo lùzu ró gò, àyɨ
kɨ lizízó lókyá bhïbhínyà nda dré tá kɨdhózó apfòle dhɨ nɨ nïzo. 8 Gò dré
àyɨ kɨ mùzo Bètèlémè na, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì kòlì móndyá kònàle
dhɨ kɨ lizí, mvámvá nda nɨ tà nïzo dóro. Dɨ mì kòkisú akódhɨ dre dhɨ,
mì kàmù kúlí má dré, má kòkɨtswáró kpà lìle akódhɨ nɨ lɨndrì bha be
dhɨ bvó.»
9 Dɨ tògyabhá nda ì kòyi ópí nda nɨ kúlí dre dhɨ, ì dré ngàzo lìle.
Ɨ dré tá adrérà'a láti 'á dhɨ, bhïbhínyà ì dré tá nòle kïtú dré apfǒrà
lésè nda adré tá lìle àyɨ kandrána, tsàle áyɨ kɨkí àrà mvámvá nda dré
tá adrézó dhɨ drïle. 10 Dɨ ì kònò bhïbhínyà nda áyɨ kɨkírà'a dre dhɨ,
ì dré lenzézó lavúlé. 11 Ɨ kòfɨ dzó na dre dhɨ, ì dré mvámvá nda nɨ
nòzo andre nɨ Màríyà be gò, ì dré dhèzo àyɨ kɨ kórókó titï mvámvá nda
kandrá, akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo. Dɨ ì dré ngá làgí be kàdrì ì dré adólé
dhɨ kɨ kɨnzízó fèle drá. Ɨ fè tá órò, béndélé, ìndì màlásì ledélé mírè sè
dhɨ be.
12 Àmvolásà dhɨ, Gïká dré tà longózó àyɨ dri toróbí na tàzoá dhɨ, ì
kògò nzìle Èródè vélésè ko. Dɨ ì dré láti àzya dòzo, nzìzo àyɨ kɨ bvò na.

Yòséfà ì lapá Èzèpétò na

13 Tògyabhá nda ì kòlì dre dhɨ, ángéló Mírï àdhya dré agázó Yòséfà
kandrá toróbí na, tàá drá dhɨ: «Mí nga mvámvá kòdhɨ nɨ do andre nɨ
be, lapázó àyɨ íbe Èzèpétò na. Mì kàdré kònàle tsàle lókyá má dré dra
tàzoá mí kàgò dhɨ 'á. Tàko ko, Èródè adré 'òle mvámvá nda nɨ nda
pfùle dràle.»
14 Dɨ Yòséfà dré ngàzo ngátsi kítógá sè mvámvá nda nɨ do andre nɨ
be gò, lapázó àyɨ íbe Èzèpétò na. 15 Ɨ dré adrézó kònàle tsàle lókyá
Èródè dré dràzo dhɨ 'á. Tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ, kɨtswálé tà Mírï dré
tá longólé áyɨ pròfétà tí dhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó. Akódhɨ longó tá dhɨ:
«Má azí áma mváagó apfòle Èzèpétò lésè.»‡

Èródè 'o ànzɨàgo ɨ tupfúlé todràle

16 Èródè kònò dhɨ, tògyabhá nda ì lɨtí tá ɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ togó dré
aswázó tà tàndɨ ró. Dɨ dré móndí kɨ mùzo lìle Bètèlémè na ìndì bhà
làgásà dhɨ ɨ 'ásè, ànzɨàgo títí kóná íbe rï dhɨ kɨ tupfú todràle, túmání
àyɨ kóná tsabhá rè rï ko dhɨ íbe. Kɨ tá kóná nda kɨ bvó lókyá dré tá

† **2:6** 2:6 A kònò Mïké 5:1. ‡ **2:15** 2:15 A kònò Oséyà 11:1.

yïle tògyabhá nda ɨ vélésè dhɨ sè. 17 Dɨ tà Mírî dré tá longólé pròfétà
Yèrèmíyà tí dhɨ dré ru 'òzo kònìnɨ. Akódhɨ longó tá dhɨ:
18 «Kúlí adré angálé Rámà lésè.
À adré ngòle adrézó tongólé.
Ràkélè adré áyɨ ànzɨmvá kɨ ngo nɨ.
Adré lèá à kòtɨndrì áyɨ togó wà dhɨ ko,
ànzɨmvá nda ì dré adrélé vélé yó dhɨ sè.»§

Yòséfà ì lì bhà mo Nàzàrétà na

19 Èródè nɨ dràma àmvolésè dhɨ, ángéló Mírî àdhya dré agázó toróbí
na Yòséfà kandrá Èzèpétò na, tàá drá dhɨ: 20 «Mí nga mvámvá do andre
nɨ be, nzìzo àyɨ íbe Ɨsèrélè ànzɨ kɨ bvò na. Tàko ko, móndyá adrébhá
tá láti nda mvámvá nda nɨ 'òzo dràle dhɨ ì todrà akílé dre.»
21 Dɨ Yòséfà dré ngàzo mvámvá nda nɨ do andre nɨ be gò, nzìzo àyɨ
íbe Ɨsèrélè ànzɨ kɨ bvò na. 22 Dɨ, dré yïzoá tàle dhɨ, Àrèkèláwò atsá tá
ópí ro Yùdáyà drïle áyɨ atá Èródè nɨ àrà 'a dhɨ, dré ína adrézó ngá ro
nzìma kònàle dhɨ sè. Dɨ Gïká dré gòzo tà longó drá toróbí na gò, ì dré
lìzo bvò Gàlïláyà àdhya na. 23 Ɨ kòtsa kònàle dre dhɨ, ì dré bhà mòzo
adrézó bhàandre rú zïle Nàzàrétà dhɨ na. Tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ,
kɨtswálé tà longólé pròfétà ɨ tí dhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó. Ɨ longó tá dhɨ:
«À nɨ akódhɨ nɨ zi Nàzàrétà mvá ro.»*

3

Yòwánì Bàtîsimò fèlepi ledé láti Mîrî Yésu dré
(À kònò kpà Márokò 1:1-8; Lúkà 3:1-18; Yòwánì 1:19-28)

1 Lókyá nda àmvolésè dhɨ, Yòwánì Bàtísimò fèlepi dré pfòzo adrélé
Gïká nɨ kúlí longó duku Yùdáyà àdhya na. 2 Adré tá tàá dhɨ: «Mì
kòladzá àmɨ kɨ togó agòzo Gïká vélé. Tàko ko, Òpì bhù àdhya atsá ànyɨ
dre.» 3 Yòwánì nda tá dhya pròfétà Èsáyà dré tá tà nɨ nɨ tàzo dhɨ 'ɨ.
Akódhɨ tà tá dhɨ:
«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhɨ:
‹Mì kòledé láti Mírî dré alìzo!
Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhɨ dré!›*»
4 Yòwánì asó tá kítá ledélé kàmílò bhí sè dhɨ í rú, káfà ledélé kà'wá
kíní sè dhɨ nɨ 'ìzo áyɨ kɨpílé 'á. Akódhɨ nɨ mányàngá tá kísa 'ɨ, túmăní
apé mbì na dhɨ be. 5 Móndí zyandre dhɨ ì adré tá apfòle Yèrúsalémà
lésè, bvò wăyi Yùdáyà àdhya lésè, ìndì bvò wăyi Yòròdánè làgásè dhɨ
lésè, alìle Yòwánì vélé. 6 Ɨ adré tá àyɨ kɨ tàkonzì kɨ ta ngádra 'á gò,
akódhɨ dré adrézó bàtísimò fe àyɨ dré yïandre Yòròdánè àdhya na.
7 Dɨ, akódhɨ kònò Fàrîsáyò ɨ, Sàdùkáyò íbe bï dhɨ ɨ adrérà'a alìle
kɨtswálé bàtísimò do í vélé dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ, nï
àtrá kɨ àrèbhá nɨ ɨ, àdhi tadhá àmɨ dré dhɨ, mì kòlapá Gïká nɨ kombà
adrélépi alìle dhɨ sílésè dhɨ nì? 8 Lè mì kàdré tà adrébhá tadhá dhɨ, mì
ladzá àmɨ kɨ togó dre dhɨ kɨ 'o kòdhya. 9 Mì kòbhà àmɨ adrélé kisùá
àmɨ léna dhɨ ‹Àma àmakya Àbàrámà nɨ ànzɨ 'ɨ› dhɨ ko. Tàko ko, má
adré tàá àmɨ dré dhɨ: Gïká rînyí íbe kɨtswázó ànzɨ 'o topfòle Àbàrámà

§ **2:18** 2:18 À kònò Yèrèmíyà 31:15. * **2:23** 2:23 Lókyá àruka ɨ sè dhɨ, à adré Yésu nɨ zi dhya angálépi Nàzàrétà lésè dhɨ ró. À kònò Màtáyò 21:11. * **3:3** 3:3 À kònò Èsáyà 40:3.

dré kírà kòni ɨ lésè. 10 A ga kùbalú fa kómvó ɨ rú dre. Dɨ à nɨ fa títí adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhɨ kɨ togá lebhélé àtsí na.

11 Má adré mána bàtísimò fe àmɨ dré yĭ sè tadházóá dhɨ, mì ladzá àmɨ kɨ togó dre. Dɨ, dhya àlo áma lavúlépi rĭnyí sè dhɨ nɨ ína adhé má bvó. Má kɨtswá akódhɨ nda nɨ lindrì sè ko. Má kɨtswá ndìndì akódhɨ nɨ kámókà tingí bwà ko. Akódhɨ nɨ bàtísimò fe àmɨ dré Tirí Lólo sè, ìndì àtsí sè. 12 Akódhɨ ndàkpá íbe í drígá. Ásà dhɨ, a nɨ ngánò àngbó ína drĭna dhɨ nɨ awá, lò'wa nɨ nɨ lomvózó dàle kòbhó na gò, kúyí nɨ nɨ kùzo zàle àtsí adrélépi adrálé ko dhɨ na.»

Yésu nɨ bàtísimò dòma
(À kònò kpà Márokò 1:9-11; Lúkà 3:21-22)

13 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré angázó Gàlĭláyà lésè alìle Yòwánì vélé kɨtswálé bàtísimò do Yòròdánè na. 14 Dɨ, Yòwánì lè tá ína bàtísimò fèle Yésu dré ko gò, dré tàzoá drá dhɨ: «Adré tá lèá dhɨ, mí kòfè bàtísimò má dré mɨ. Dɨ, mí gò mína alìle bàtísimò do má vélé ngínɨngíni ró?» 15 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí kòka'ĭ tà kòdhɨ kàdré kònìnɨ lókyá kònìdhɨ sè. Tàko ko, adré lèá dhɨ, mà kò'o tà gyăgya títí Gĭká dré adrélé lèle mà kò'o dhɨ ɨ kɨtswálé títí.» Dɨ Yòwánì dré bàtísimò ka'ĭzo fèle drá. 16 Yésu kòdo bàtísimò dre dhɨ, dré apfòzo yĭ lésè. Dɨ gbă kòdhwa, bhù dré ru lanzízó gò, Yésu dré Gĭká nɨ Tirí nòzo asírà'a kòbhòlà tíni adhélé í dri. 17 Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhɨ: «Kònìdhɨ áma Mváagó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Áma togó adré kɨnílé akódhɨ nɨ tà sè tò.»†

4

Dzáborò tabhĭ Yésu nɨ lɨtílé duku na
(À kònò kpà Márokò 1:12-13; Lúkà 4:1-13)

1 Àmvolásà dhɨ, Tirí Lólo dré Yésu nɨ drĭzo lìzo akódhɨ be duku na, Dzáborò kòtabhĭró akódhɨ lɨtílé be dhɨ bvó. 2 Kònàle dhɨ, Yésu dré tàbirí mvòzo kĭtú nyadhɨ-rĭ ìndì ngátsi nyadhɨ-rĭ gò, tàbirí dré akódhɨ nɨ 'òzo. 3 Dɨ Dzáborò dré áyɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Mí kàdré Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ, mí kòtà kírà kòni ɨ dré dhɨ, ì kòladzá ru atsálé mápà ro.» 4 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Móndí adré ngbà 'í adrélé lídrì íbe mápà sè ko. Be ró dhɨ, adré lídrì íbe kúlí títí adrébhá apfòle Gĭká sílésè dhɨ ɨ sè.›*»

5 Gò Dzáborò dré akódhɨ nɨ drĭzo lìzo ába Yèrúsalémà, bhàandre lólo dhɨ na, akódhɨ nɨ bha tépelò nɨ drì kàkú na. 6 Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kàdré Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ, mí wa dhèle bvò dri. Àngyá ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
‹Gĭká nɨ tòlí fe áyɨ ángéló ɨ dré ámɨ tà sè.
Àyɨ nda kɨ ámɨ ko kító,
mí kòdheró ámɨ pá si kírà dri ko.›†»

7 Dɨ Yésu gò logóá drá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré kókpà tàá dhɨ: ‹Lè mí kòtabhĭ Míri ámɨ Gĭká ko.›‡»

8 Gò Dzáborò dré gòzo akódhɨ nɨ dri mbàzo ába kòngó àlo mvumvù lavúlé dhɨ drĭna, òpì wăyi bvò àdhya kɨ tadházó drá àyɨ kɨ rúku íbe. 9 Dré tàzoá drá dhɨ: «Má nɨ òpì títí kòdhɨ kɨ fe mí dré, mí kàdhé ámɨ kórókó titĭ má kandrá áma lindrì bhàzo dhɨ.» 10 Dɨ Yésu tà drá dhɨ:

† **3:17** 3:17 A kònò Longó ɨ 2:7; Èsáyà 42:1. * **4:4** 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3. † **4:6** 4:6 A kònò Longó ɨ 91:11-12. ‡ **4:7** 4:7 A kònò Dùtèrònómè 6:16.

«Sàtánà, mí nga kònwásè! Tàko ko, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Lè mí kàdré ngbà 'í Mírĩ ámɨ Gĩká nɨ lɨndrì bha kòdhya. Mí kàdré kpà lìsámbò 'o ngbà 'í akódhɨ nɨ rú sè kalóma.›§» 11 Dɨ Dzáborò dré ngàzo akódhɨ nɨ tayí. Gò ángélo ì dré alìzo akódhɨ nɨ ledé.

Yésu kɨdhó Gĩká nɨ kúlí longó
(A kònò kpà Márokò 1:14-15; Lúkà 4:14-15)

12 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré yĩzoá tàle dhɨ, à ru tá Yòwánì bhèle bădzó na gò, dré gòzo gòle Gàlĩláyà na. 13 Dré rè zyà tsàzo Nàzàrétà na gò, dré bhàandre nda nɨ tayízó lìzo bhà mo Kàpàrànàwúmà na. Bhàandre nda tăpăríandre Gàlĩláyà àdhya mĩle, bvò Zàbùlónà ànzɨ kya Nèfàtálĩ ànzɨ íbe dhɨ na.* 14 Tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ, kɨtswálé tà longólé pròfétà Èsáyà tí dhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó. Akódhɨ longó tá dhɨ:
15 «Móndyá bvò Zàbùlónà ànzɨ kya Nèfàtálĩ ànzɨ íbe dhɨ na dhɨ ɨ,
àyɨ adrébhá tăpăríandre mĩle, ìndì Yòròdánè nɨ ta'á na dhɨ ɨ,
àyɨ adrébhá Gàlĩláyà, bvò móndyá súrú twá ro dhɨ kya na dhɨ ɨ,
16 ì adré tá lɨrílé tínímvá na gò,
ì dré ngádra kàdrì dhɨ nɨ nòzo.
Ɨ adré tá lɨrílé líndrí dràdrà àdhya zàle gò,
ngádra dré apfòzo ngá kazá àyɨ kòfalé.»†
17 Kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé Gĩká nɨ kúlí longó, adrézó tàá dhɨ: «Mì kòladzá àmɨ kɨ togó agòzo Gĩká vélé. Tàko ko, Òpì bhù àdhya atsá ànyɨ dre!»‡

Yésu kɨdhó áyɨ lebèbhá kɨ azî
(A kònò kpà Márokò 1:16-20; Lúkà 5:1-11)

18 Kĩtú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsílé tăpăríandre Gàlĩláyà àdhya mĩlésè dhɨ 'á dhɨ, nò tá móndí rì adrúpi ró dhɨ ɨ. Àyɨ nda ɨ tá Sìmónà adrélé kpà rú zĩle Pétèró dhɨ, túmăní adrúpi nɨ Àndréyà be dhɨ 'ɨ. Ɨ adré tá kɨmbá bhe yĩ na. Tàko ko, àyɨ tá kosyá bhebhá 'ɨ. 19 Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì alì má vésè. Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, mì gò vélé adrélé kosyá bhebhá ɨ ró ko. Má nɨ àmɨ kɨ 'o adrélé móndí ndabhá ɨ ró.» 20 Dɨ gbă lókyá nda sè dhɨ, ì dré àyɨ kɨ kɨmbá kɨ tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè.
21 Yésu kòlì drĩdrĩ tsà dre dhɨ, dré móndí rì àruka adrébhá kpà adrúpi ró dhɨ kɨ nòzo. Àyɨ nda ɨ tá Yàkóbhò ɨ Yòwánì be, Zèbèdáyò nɨ ànzɨ 'ɨ. Ɨ adré tá bwátù na túmăní àyɨ kɨ atá Zèbèdáyò be, adrélé àyɨ kɨ kɨmbá kɨ mĩ ledé. Gò Yésu dré àyɨ kɨ azízó. 22 Dɨ gbă kòdhwa, ì dré àyɨ kɨ bwátù tayízó àyɨ kɨ atá be gò, ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè.

Yésu tatsî tà tadhábe, Rúbî Tanɨ longóbe, ìndì dràbhá kɨ tɨdríbe
(A kònò kpà Lúkà 6:17-19)

23 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé tatsílé bvò wăyi Gàlĩláyà àdhya 'ásè, tà tadhábe Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè, Rúbí Tanɨ Gĩká nɨ Òpì àdhya nɨ longóbe, ìndì móndí kɨ tɨdríbe àyɨ kɨ drà títí ɨ lésè. 24 Dɨ akódhɨ nɨ rúbí adré tá la'úlé bvò nda 'ásè títí, tsàle byá bvò Sĩríyà

§ **4:10** 4:10 A kònò Dùtèrònómè 6:13. * **4:13** 4:13 «Zàbùlónà» ìndì «Nèfàtálĩ» kònɨ ɨ tá súrú rĩ súrú mudrí-drĩ-rĩ Ɨsèrélè ànzɨ kya ɨ kòfalé dhɨ 'ɨ. † **4:16** 4:16 A kònò Èsáyà 8:23–9:1. ‡ **4:17** 4:17 Búkù Màtáyò àdhya léna dhɨ, «Òpì bhù àdhya» kònìdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Gìká nɨ Òpì».

àdhya na. A adré tá móndyá títí drà twátwa ɨbe ìndì ngáaswa twátwa ɨbe dhɨ kɨ adzí akódhɨ vélé, túmání móndí tɨrɨ kònzɨ ɨbe dhɨ ɨbe, móndí àgɨlílí ɨbe dhɨ ɨbe, ìndì móndí pá be àbvò ro dhɨ ɨbe. Dɨ akódhɨ adré tá àyɨ kɨ tɨdrí títí. 25 Móndí zyandre angábhá Gàlĭláyà lésè, bhàandre zĭle Mudrí dhɨ ɨ lésè, Yèrúsalémà lésè, Yùdáyà lésè, ìndì Yòròdánè nɨ ta'á lésè dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ lebè.

5

Tà Yésu dré tadhálé kòngó drĭna dhɨ ɨ

1 Kĭtú àlo, Yésu kònò móndí zyandre adrébhá tá ru kɨmó dhɨ ɨ dre dhɨ, dré mbàzo kòngó àlo drĭna gò lɨrílé. Akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga gò, 2 dré kɨdhózó adrélé àyɨ kɨ tadhá kònìnɨ:

Tà adrézó lenzélé ásà dhɨ ɨ
(A kònò kpà Lúkà 6:20-23)

3 «Kólénzé móndyá adrébhá àyɨ kɨ no lemerè ro àyɨ kɨ togó na dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Òpì bhù àdhya àyɨkya 'ɨ!
4 Kólénzé móndyá adrébhá àwó ngo dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Gĭká nɨ àyɨ kɨ togó tɨndrì!
5 Kólénzé móndyá adrébhá àyɨ kɨ tà bha kĭnî mi dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, ì nɨ bvò Gĭká dré lazílé dhɨ nɨ kisú tàyɨlé ro!
6 Kólénzé móndyá adrébhá lovó ɨbe adrézó tà gyăgya 'o dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Gĭká nɨ tà ì dré adrézó lovó nɨ ɨbe nda nɨ 'o kɨtswálé àyɨ dré títí!
7 Kólénzé móndyá adrébhá àyɨ kɨ àzya kɨ kɨzà bha dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Gĭká nɨ àyɨ kɨ tàndɨ kɨ kɨzà bha!
8 Kólénzé móndyá adrébhá togó lólo ɨbe dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, ì nɨ Gĭká nɨ no!
9 Kólénzé móndyá adrébhá tà kɨdrɨkɨdrɨ bha móndí ɨ kòfalé dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, à nɨ àyɨ kɨ zi Gĭká nɨ ànzɨ ɨ ró!
10 Kólénzé móndyá adrélé mĭ pfòle ì dré adrélé tà gyăgya 'o dhɨ sè dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Òpì bhù àdhya àyɨkya 'ɨ!

11 Kólénzé àmɨ dré, à kàdré àmɨ kɨ lodhá, adrézó àmɨ kɨ mĭ pfo, adrézó tà kònzɨ ta àmɨ rú kɨnzò sè áma tà sè dhɨ. 12 Mì kàdré lenzélé, adrézó arí ɨbe tà nda ɨ sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmɨ kɨ letè bhù na. A pfo tá kpà pròfétà atú àmɨ kandrá dhɨ kɨ mĭ kònìnɨ.»

Tà tadhálé tà'î nɨ tà rú, ìndì tálà nɨ tà rú dhɨ ɨ
(A kònò kpà Márokò 9:50; Lúkà 14:34-35)

13 Yésu gò tàá dhɨ: «Àmɨ tà'í bvò kòndɨ àdhya 'ɨ. Dɨ, tà'í nda nɨ aswaaswa kòtì akílé lásà dhɨ, à nɨ kɨtswá logóá ngíni? Tà'í nda kɨtswá gòle vélé tà àlo 'o ko. A adré kutúá gò, móndí ì dré adrézó atóá àyɨ pálé.

14 Àmɨ ngádra bvò kòndɨ àdhya 'ɨ. A kɨtswá bhàandre sĭle kòngó drĭna dhɨ nɨ zu bwà ko. 15 A dhì gà kpà tálà bhàle lìdrí zàna ko na. Be ró dhɨ, à adré dhìá bhàle zá kuru mísá drĭna gò, dré adrézó ngá kazá móndyá títí adrébhá dzó lé dhɨ ɨ dré. 16 Dɨ mì kàdré kókpà àmɨ kɨ ngádra tayí adrélé ngá kazá móndí ɨ kòfalé kònìnɨ, ì kàdréró tà dóro

mì dré adrélé 'òle dhɨ kɨ no, adrézó àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ rú bha kùle.»

Tà tadhálé tátrítrí kúlî nɨ tà dri dhɨ

17 «Lè mì kòkisù ko tàle dhɨ, má alì kɨtswálé tátrítrí kúlí Mósè àdhya ìndì tà pròfétà ì dré tisìle dhɨ kɨ pfu dhɨ. Má alì tà nda kɨ pfu ko. Be ró dhɨ, má alì mána tà nda kɨ 'o kɨtswálé títí dhɨ bvó. 18 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tsàle bhù kɨ kùdù bvò be dhɨ na dhɨ, tátrítrí kúlí nda nɨ wárágà pá mvá tsà dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè tà mvá tsà tisìle lána dhɨ 'ɨ yà dhɨ kɨtswá tàdzí akílé ko, tsàle lókyá tà títí nda ì dré dra ru 'òzo kɨtswálé títí dhɨ 'á. 19 Dɨ ásà dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà mvá tsà àlo tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhɨ nɨ ŋo gò, adrézó áyɨ àzya nɨ tadhá adrélé kpà 'òá kònìnɨ dhɨ, à nɨ akódhɨ nda nɨ zi móndí tàko ró lavúlé móndyá títí Òpì bhù àdhya na dhɨ ɨ rúsè. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhɨ kɨ 'o gò, adrézó tà nda kɨ tadhá móndí ɨ dré dhɨ, à nɨ akódhɨ nda nɨ zi móndí kàdrì ro Òpì bhù àdhya na. 20 Dɨ, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Ámɨ kɨ tà gyăgya kòlavú tátrítrí kúlí tadhábhá kya Fàrìsáyò kya be ko dhɨ, mì kɨtswá tàdzí fɨle Òpì bhù àdhya na ko.»

Tà tadhálé togóaswa nɨ tà dri dhɨ

21 «Mì yi tàle dhɨ, à tà tá àma kɨ tábhí ɨ dré dhɨ: ‹Lè mí kòpfu móndí dràle ko.* Dhya ángùdhi móndí pfùlepi dràle dhɨ nɨ pfo áyɨ totó tàbvó tàlepi kandrá.› 22 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya ángùdhi áyɨ togó tayílépi adrélé aswálé áyɨ adrúpi rú dhɨ nɨ pfo tàbvó tàlepi kandrá. Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ adrúpi nɨ zi móndí tàko ró dhɨ nɨ pfo Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo kàdrì ɨ kandrá. Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ adrúpi nɨ zi tɨrí kɨza líyí ro dhɨ kɨtswá ína lìle líferò nɨ àtsí na.

23 Dɨ ásà dhɨ, mí kàdré 'òle ngá fe Gìká dré àlètárì kandrá gò, tà àmɨ kòfalé ámɨ adrúpi be dhɨ dré agázó mí léna dhɨ, 24 lè mí kòtayí ngá mína nda àlètárì kandrá. Mí kòlì rè zyà mì dré àmɨ kɨ kòfalé ledézó ámɨ adrúpi nda be 'íká, gò mí kàgòró ngá nda nɨ fe Gìká dré ndò.

25 Mì kàdré lìle dhya adrélépi ámɨ asíkì dhɨ be tàbvó tărà na dhɨ, lè mì kòyi ru mbèlè akódhɨ be mì dré rè dhu adrérà'a láti 'á dhɨ 'á. Mí kò'o kònìnɨ ko dhɨ, akódhɨ nɨ ámɨ fe tàbvó tàlepi drígá, tàbvó tàlepi nda dré ámɨ fèzo pòlísì drígá gò, ámɨ bhèzo bădzó na. 26 Má adré tà bàti ta mí dré: Mí kɨtswá apfòle kònalésè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda nɨ logózó akílé títí dhɨ 'á.»

Tà tadhálé múná tà dri dhɨ

27 «Mì yi tàle dhɨ, à tà tá dhɨ: ‹Lè mí kò'o múná tà ko.›† 28 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya ángùdhi adrélépi tòkó àlo dhɨ nɨ no gò adrézó rúbhá lovó bha akódhɨ nɨ tà sè dhɨ, 'o ína múná tà tòkó nda be áyɨ togó na dre. 29 Ámɨ mì drígágó lésè dhɨ kàdré ámɨ 'o dhèle tàkonzì na nì dhɨ, lè mí kàngí ámɨ mì nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Àngyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhɨ nɨ tayílé abílé dhɨ dóro lavúlé, ámɨ rúbhá wăyi dhɨ nɨ bhèle líferò na dhɨ rúsè. 30 Ámɨ drígágó kàdré kó ámɨ 'o dhèle tàkonzì na nì dhɨ, lè mí kòli ámɨ drígágó nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro.

---

* **5:21** 5:21 À kònò Pfòma 20:13; Dùtèrònómè 5:17. † **5:27** 5:27 À kònò Pfòma 20:14; Dùtèrònómè 5:18.

Àngyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhɨ nɨ tayílé abílé dhɨ dóro lavúlé, ámɨ rúbhá wăyi dhɨ dré lìle líferò na dhɨ rúsè.»

Tà tadhálé tòkó tɨngama nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 19:9; Márokò 10:11-12; Lúkà 16:18)

31 «Mì yi tàle dhɨ, à tà tá dhɨ: ‹Lè dhya adrélépi áyɨ tòkó nɨ le tɨngálé dhɨ kòfè drá wárágà adrélépi tadhá dhɨ, í tɨngá akódhɨ dre dhɨ.›‡ 32 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Kàdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhɨ, dhya ángùdhi áyɨ tòkó nɨ tɨngálépi dhɨ 'o ína akódhɨ atsálé tòkó zàràbhù ro dhɨ ró. Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya ángùdhi tòkó tɨngálé dre dhɨ nɨ adólépi mòle dhɨ, adré kpà múná tà 'o.»

Tà tadhálé mòndrà sɨma nɨ tà dri dhɨ

33 «Mì yi kpà tàle dhɨ, à tà tá àma kɨ tábhí ɨ dré dhɨ: ‹Lè mí kòŋò mòndrà mí dré sìle dhɨ ko. Dɨ, mí kàdré be mòndrà mì dré sìle Mírì kandrá dhɨ kɨ 'o títí.›§ 34 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Lè mì kòsì mòndrà àlomvá ko. Mì kòsì mòndrà bhù nɨ rú sè ko. Tàko ko, bhù nda Gĭká nɨ lɨrírà adrézó òpì nya dhɨ 'ɨ. 35 Mì kòsì kpà mòndrà bvò nɨ rú sè ko. Tàko ko, bvò nda àrà Gĭká dré adrézó áyɨ pá bha drĭá dhɨ 'ɨ. Mì kòsì kpà mòndrà Yèrúsalémà nɨ rú sè ko. Tàko ko, bhàandre nda bhàandre Ópí kàdrì àdhya 'ɨ. 36 Mí kòsì kpà mòndrà ámɨ drì nɨ rú sè ko. Tàko ko, mí kɨtswá ndɨndì ámɨ drĭbhí àlo dhɨ nɨ ladzá atsálé kini yà, kó ngalè kemve yà dhɨ bwà ko. 37 Mì kàdré dɨ tà ka'ì 'òle dhɨ, mì kòtà ngbà 'í ‹Áyíya› kòdhya. Mì kàdré tà ka'ì 'òle ko dhɨ, mì kòtà ngbà 'í ‹Kóko› kòdhya. Tà àzya kɨtswálé bhàle kúlí nda ɨ dri dhɨ, adré ína angálé Dhya kònzɨ vélésè.»

Tà kònzɨ logoma tà kònzɨ 'òle dhɨ tî dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 6:29-30)

38 «Mì yi tàle dhɨ, à tà tá dhɨ: ‹Mĭ kɨ ru kisú mĭ be. Sí kɨ kpà ru kisú sí be.›* 39 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya àlo kò'o tà kònzɨ àmɨ rú dhɨ, mì kògò lɨgílé akódhɨ rú ko. Be ró dhɨ, dhya àlo kòsa ámɨ kóbhólé drĭágó lésè dhɨ dhɨ, mí kògò mína àzya nɨ nɨ alá akódhɨ dré kpà sàle. 40 Dhya àlo kòlè ámɨ drĭle tàbvó tàlepi kandrá ámɨ kítá agá lésè dhɨ nɨ dòzo dhɨ, mí kòtayí kpà akódhɨ ámɨ kítá kɨdhì àdhya nɨ do. 41 Dhya àlo kòru mɨ 'òle atsí to í be kĭlòméterè àlo dhɨ, mì kòlì túmăní akódhɨ be kĭlòméterè rĭ. 42 Mí kàdré ngá fe dhya ángùdhi adrélépi ngá zi mí tí dhɨ dré. Dhya àlo kàdré ngá le zĭle mí tí màri ró dhɨ, mí kògà ngá nda nɨ fèma drá dhɨ ko.»

Dhyá kɨ kàrɨbhá kɨ lèma
(À kònò kpà Lúkà 6:27-28, 32-36)

43 «Mì yi tàle dhɨ, à tà tá dhɨ: ‹Lè mí kàdré ámɨ àzya nɨ le, adrézó ámɨ kàrɨbhá nɨ ga.›† 44 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Lè mì kàdré àmɨ kɨ kàrɨbhá kɨ le. Mì kàdré kpà tà zi Gĭká tí móndyá adrébhá àmɨ kɨ mĭ pfo dhɨ ɨ dré. 45 Mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mì nɨ adré àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ ànzɨ ɨ ró. Tàko ko, akódhɨ adré kĭtú 'o kàle móndí kònzɨ ɨ dri, ìndì móndí dóro ɨ dri. Adré kpà kozya 'o dhĭle móndí gyăgya ɨ dri, ìndì

‡ **5:31** 5:31 A kònò Dùtèrònómè 24:1. § **5:33** 5:33 A kònò Lèvĭtíkè 19:12; Ngá nàma 30:3; Dùtèrònómè 23:22-24. * **5:38** 5:38 A kònò Pfòma 21:24; Lèvĭtíkè 24:20; Dùtèrònómè 19:21. † **5:43** 5:43 A kònò Lèvĭtíkè 19:18.

móndí gyăgya ko dhɨ ɨ dri. 46 Mì kàdré ngbà 'í móndyá adrébhá àmɨ kɨ le dhɨ kɨ le kòdhya dhɨ, mì nɨ àdho làgí kisú ásà? Ndìndì mèdáyì lagíbhá ì adré 'òá kònìnɨ. 47 Mì kàdré ngbà 'í mòdo fe àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré dhɨ, mì adré àdho tà dóro 'o móndí àruka kya kɨ lavú? Ndìndì pàgánò ì adré 'òá kònìnɨ. 48 Adré dɨ lèá dhɨ, mì kàdré móndí dóro kɨtswálé títí dhɨ ɨ ró, ngóró àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ dré adrélé dóro kɨtswálé títí dhɨ tínɨ.»

6

Ngá fema lemerèbhá ɨ dré dhɨ

1 Yésu gò tàá dhɨ: «Mì kònò dóro, mì kàdréró ngbà 'í àmɨ kɨ tà gyăgya kɨ 'o móndí ɨ mi, ì kàdréró àmɨ kɨ no dhɨ ko. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mì kɨtswá àmɨkya làgí kisú àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ vélésè ko.

2 Mí kàdré dɨ ngá fe lemerèbhá ɨ dré dhɨ, lè mí kòyo tà nda drĭdrĭ ngóró túrúpfúbhá ì dré adrélé 'òle dhɨ tínɨ ko. Tàko ko, àyɨ nda ì adré gòká vo Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè ìndì láti ɨ 'ásè, móndí ì kàdréró àyɨ kɨ tà bha kuru ngá ì dré adrélé fèle dhɨ kɨ tà sè. Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ɨ kisú àyɨkya làgí wăyi ì dré kɨtswálé kisúlé dhɨ dre. 3 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí kàdré ngá fe lemerèbhá ɨ dré dhɨ, mí kòtayí ámɨ lĭdzí tà ámɨ dríágó dré adrélé 'òle dhɨ nɨ ni ko. 4 Be ró dhɨ, mí kàdré mína ámɨ ngá fe lùzu ró. Dɨ ámɨ Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhɨ kɨ no dhɨ nɨ làgí múrúngú fe mí dré.»

Tà zĭma Gĭká tî dhɨ
(A kònò kpà Lúkà 11:2-4)

5 «Mì kàdré tà zi Gĭká tí dhɨ, mì kò'o túrúpfúbhá kya tínɨ ko. Tàko ko, àyɨ nda ì adré tà le zĭle Gĭká tí ì dré adrérà'a àyɨ kɨ totó kuru lìsámbò dzó ɨ 'ásè ìndì láti andre ɨ 'ásè dhɨ 'á, móndí ì kàdréró àyɨ kɨ no be dhɨ bvó. Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ɨ kisú àyɨkya làgí wăyi ì dré kɨtswálé kisúlé dhɨ dre. 6 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí kàdré tà le zĭle Gĭká tí dhɨ, mí kòfɨ kalóma dzómvá na, dzóti asé mí vélé gò, adrézó tà zi ámɨ Atá tí lùzu ró. Dɨ ámɨ Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhɨ kɨ no nda nɨ làgí múrúngú fe mí dré.

7 Mì dré adrérà'a tà zi Gĭká tí dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré tà àlo ta rä pàgánò kya tínɨ ko. Ângyá ko, àyɨ nda ì adré kisùá dhɨ, ì kàdré kúlí ta bĭ dhɨ, Gĭká nɨ àyɨ kɨ yi. 8 Dɨ mì kò'o tà àyɨkya tínɨ ko. Tàko ko, àmɨ kɨ Atá nĭ tà mì dré adrélé lèle zĭle dhɨ ɨ drĭdrĭ, mì dré tà nda kɨ zirà'a tíá ko dhɨ 'á. 9 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré tà zi Gĭká tí kònìnɨ:

‹Ama kɨ Atá bhù na dhɨ,
lè móndyá wăyi dhɨ ì kònĭ dhɨ, mɨ Gĭká lólo 'ɨ dhɨ be.
10 Ámɨ Ópì kàtsá móndyá wăyi ɨ kòfalé wà.
Tà mí dré adrélé lèle 'òle dhɨ ì kò'o ru kònwa bvò dri,
ngóró dré adrélé 'òle bhù na dhɨ tínɨ.
11 Mí kàfè àma dré mápà kɨtswálépi àma sè kĭtú ándrò kònìdhɨ sè dhɨ wà.
12 Mí kòtrĭ àma kɨ tàkonzì ɨ,
ngóró mà dré kpà adrélé móndyá tàkonzì 'obhá àma rú dhɨ kya kɨ tri dhɨ tínɨ.
13 Mí kòtayí àma tà dré tabhĭle, àma kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko.

Be ró dhɨ, mì kàpá àma Dhya kònzɨ drígásè.›*
14 Mì kàdré móndyá tàkonzì 'obhá àmɨ rú dhɨ kɨ tàkonzì tri dhɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ kókpà àmɨ kɨ tàkonzì tri. 15 Dɨ, mì kàdré àmɨkya móndí kɨ tàkonzì tri ko dhɨ, àmɨ kɨ Atá kɨtswá kpà àmɨ kɨ tàkonzì tri ko.»

Tàbirî mvòma adrézó tà zi Gïká tî dhɨ
16 «Mì kàdré tàbirí mvo adrézó tà zi Gïká tí dhɨ, mì kòtayí àmɨ kɨ mïbhalé adrélé kɨzà ro túrúpfúbhá kya tínɨ dhɨ ko. Àngyá ko, àyɨ nda ì adré àyɨ kɨ mïbhalé ladzá atsálé kɨzà ro tadházóá móndí ɨ dré dhɨ, ì adré tàbirí mvo. Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ɨ kisú àyɨkya làgí wăyi ì dré kɨtswálé kisúlé dhɨ dre. 17 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí dré adrérà'a tàbirí mvo dhɨ 'á dhɨ, mí kàdré ámɨ mïbhalé dzɨ, adrézó kpà dò da mí dri, 18 dhya àlo kònïró ko tàle dhɨ, mí adré tàbirí mvo dhɨ. Ngbà 'í ámɨ Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhɨ kɨ ni dhɨ nɨ nïá nì. Dɨ ámɨ Atá adrélépi tà lùzu ró nda kɨ no nda nɨ làgí múrúngú fe mí dré.»

Ngá làgí be kàdrì dhɨ kɨ lokoma bhù na dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 12:33-34)
19 «Lè mì kòndà ngá làgí be kàdrì dhɨ ɨ lokólé àmɨ dré kònwa bvò dri ko. Tàko ko, bvò kònìdhɨ àrà órò dré adrézó ngá si, kìndrì dré adrézó ngá mbe, ìndì kùgú ì dré adrézó fïle ngá kugù dhɨ 'ɨ. 20 Dɨ, mì kàdré àmɨkya ngá làgí be kàdrì dhɨ kɨ nda lokólé àmɨ dré bhù na. Kònàle dhɨ, órò sì ngá ko na, kìndrì mbe ngá ko na, kùgú ì fɨ kpà ngá kugù ko na. 21 Tàko ko, àrà ángùdhi àmɨ kɨ ngá làgí be kàdrì dhɨ ì dré adrézó lána dhɨ na dhɨ, àmɨ kɨ togó nɨ adré kókpà kònàle.»

Dhyá kɨ mì tálà rúbhá àdhya 'ɨ
(À kònò kpà Lúkà 11:34-36)
22 «Dhyá kɨ mì tálà adrélépi ngádra fe rúbhá dré dhɨ 'ɨ. Ámɨ mì kàdré dóro dhɨ, ámɨ rúbhá wăyi dhɨ nɨ adré ngádra 'á. 23 Dɨ, ámɨ mì kàdré drà ro dhɨ, ámɨ rúbhá wăyi dhɨ nɨ ína adré tínímvá na. Dɨ ngádra adrélépi mí léna dhɨ kàdré ína tínímvá ro dhɨ, tínímvá nda nɨ adré kàdrì lavúlé!»

Gïká yà, kó ngalè làfa yà dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 16:13)
24 «Dhya àlo kɨtswá mírì rì dhɨ kɨ tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko, kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, a nɨ àlo nɨ nɨ ga, adrézó àzya nɨ nɨ le. Kó ngalè, a nɨ tro àlo nɨ rú, adrézó àzya nɨ nɨ ayízè. Dɨ mì kɨtswá adrélé Gïká nɨ tà 'o, adrézó kpà làfa nɨ tà 'o àyɨ kɨ màrábà tínɨ lókyá àlo sè bwà ko.»

Dhyá kɨ togó bhàma lanzïle ko dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 12:22-31)
25 «Dɨ ásà dhɨ, má adré tàá ámɨ dré dhɨ: Mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle àmɨ kɨ lídrì nɨ tà sè ko, ngalè mì nɨ dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì nɨ dra àdho ngá mvu ya dhɨ. Mì kòbhà kpà àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle àmɨ kɨ rúbhá nɨ tà sè ko, ngalè mì nɨ dra àdho asó àmɨ rú ya dhɨ. Àmɨ kɨ lídrì lavú tsì mányàngá ko? Àmɨ kɨ rúbhá lavú tsì kítá ko? 26 Mì nò rè àrí ɨ ká. Ɨ kidhí ngá ko na, ì akónà ngá ko na, ì lokó kpà

* **6:13** 6:13 Wárágà àruka Gïká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kpà kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa: [Tàko ko, òpì, rînyí, mïlanzïlanzì be dhɨ ɨ mína 'ɨ kóná vésè kólyá! Kònìnɨ.]

ngá kòbhó na ko na. Dɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ adré ína ngá fe àyɨ dré tèle. Dɨ àmɨ kɨ tà lavú tsì àrí kya ko? 27 Àmɨ kòfalé dhɨ, àdhi nɨ kɨtswá áyɨ lídrì nɨ lókyá nɨ drĩ tɨmbà tsà, dré adrélé áyɨ togó bha lanzìle dhɨ sè bwà dhɨ nì?

28 Mì adré kpà àmɨ kɨ togó bha lanzìle kítá nɨ tà sè àdho tà sè? Mì nò rè ngalè pfò mbɨ na dhɨ ì adré topfòle ngínɨ ya dhɨ ká. Ɨ 'o àzí ko na. Ɨ ledé kpà kítá ko na. 29 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Ndìndì ópí Sòlòmónò rúku nɨ íbe títí dhɨ asó tá kítá aveave pfò nda kɨ àlo àdhya tínɨ dhɨ ko. 30 Gĩká kàdré kó mbì adrélépi ándrò kònwa gò kĩdru dra bhèzoá àtsí na dhɨ kɨ tosó kònìnɨ be dhɨ, a nɨ dɨ vélé àmɨ kɨ tosó dóro àyɨ kɨ lavú ngínɨ? Àmɨ àmɨkya móndí tà ka'ĩka'ĩ íbe tsà dhɨ 'ɨ!

31 Mì kòbhà dɨ àmɨ kɨ togó adrélé lanzìle, adrézó tàá dhɨ ‹Mà nɨ dra àdho ngá nya?› ya, ‹Mà nɨ dra àdho ngá mvu?› ya, kó ngalè ‹Mà nɨ dra àdho asó?› ya dhɨ ko. 32 Tàko ko, pàgánò ì adré àyɨkya ngá títí nda kɨ nda kòdhya landè àko ró. Àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nĩ kpà tàle dhɨ, àmɨ lovó íbe ngá nda kɨ kisúzó dhɨ be. 33 Dɨ mì kàdré rè zyà Gĩká nɨ Òpì nda akódhɨ nɨ tà gyăgya íbe 'íká, gò akódhɨ kòtɨmbàró kpà ngá nda ɨ títí àmɨ dré ndò.

34 Dɨ ásà dhɨ, mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzìle tà adrébhá alìle kĩdru dhɨ kɨ tà sè dhɨ ko. Àngyá ko, tà kĩdru àdhya kɨ kɨtswá kĩtú kĩdru nda sè. Kĩtú àlo àlo títí dhɨ kɨ kɨzà kɨtswá kĩtú nda sè.»

7

Móndí kɨ tàbvó tàma ko dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 6:37-38, 41-42)

1 Yésu gò tàá dhɨ: «Mì kàdré móndí kɨ tàbvó ta ko, Gĩká kòtàró kpà àmɨ kɨ tàbvó ko dhɨ bvó. 2 Tàko ko, Gĩká nɨ àmɨ kɨ tàbvó ta ngóró mì dré adrélé móndí kɨ tàbvó ta dhɨ tínɨ. A nɨ kpà àmɨ kɨ tà tabhì ngóró mì dré adrélé móndí kɨ tà tabhì dhɨ tínɨ.

3 Mí adré mína kayísá kórònyá mvá ámɨ adrúpi mĩna dhɨ nɨ no gò, adrézó fa gú mí mĩna dhɨ nɨ atógyà ko àdho tà sè? 4 Mí adré ámɨ 'o ngínɨ tàá ámɨ adrúpi dré dhɨ ‹Mí 'o má kàpèró kayísá kórònyá mvá mí mĩlésè› dhɨ, tákò fa gú dré adrérà'a ámɨ tàndɨ mĩna dhɨ 'á dhɨ? 5 Mɨ túrúpfú líyí 'ɨ! Mí kàpè rè zyà fa gú nda mí mĩlésè 'íká, gò mí kògòró ngá no dra kɨtswázó kayísá kórònyá mvá nda nɨ apè ámɨ adrúpi mĩlésè ndò.»

Tà lólo fèma móndyá dra tà nda kɨ gabhá dhɨ ɨ dré ko dhɨ

6 «Mɨ kòfè tà lólo kòkí ɨ dré ko, ì kògòró àyɨ kɨ alá àmɨ kɨ tɨtsí ko sè. Mì kòbhe àmɨ kɨ màyìkà aveave dhɨ ɨ tìgá ɨ kandrá ko, ì kàtóró àyɨ pálé ko sè.»

Tà zĩma, ngá ndàma ìndì dzóti gàma
(À kònò kpà Lúkà 11:9-13)

7 «Mì kàdré tà zi Gĩká tí gò, kò'oró tà nda àmɨ dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkisúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzĩró àmɨ dré. 8 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà zi Gĩká tí dhɨ adré kisúá. Dhya adrélépi ngá nda dhɨ adré kisúá. Dhya adrélépi dzóti ga dhɨ dré dhɨ, à adré kpà nzìá.

9 Àmɨ ànzɨ kɨ atá ro nɨ ɨ, àmɨ kɨ mvá kàdré mápà zi àmɨ tí dhɨ, mì nɨ tsì kírà fe drá kòdhya? 10 Àmɨ kɨ mvá kàdré kosyá zi àmɨ tí dhɨ, mì nɨ

tsì nǐ fe drá kòdhya? 11 Dɨ àmɨ móndí kònzɨ ró nɨ ɨ, mì kònǐ adrélé ngá dóro fe àmɨ kɨ ànzɨmvá ɨ dré dhɨ be dhɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ ngá dóro fe dhya adrébhá zǐá ɨ́ tí dhɨ ɨ dré tà tàndɨ ró!»

Tà dóro 'òma móndí ɨ dré dhɨ
12 «Dɨ tà títí ɨ sè dhɨ, mì kàdré tà 'o móndí ɨ dré ngóró mì dré adrélé lèle ì kò'o àmɨ dré dhɨ tínɨ. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mì adré tà títí Mósè nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí ìndì pròfétà ì dré adrélé tàle à kò'o dhɨ kɨ 'o kòdhya.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhɨ 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 13:24)
13 «Mì kòlavú dzóti wàlepi ko dhɨ 'ásè fɨle Gǐká nɨ Òpì na. Tàko ko, dzóti adrézó fɨle 'ásà ìndì láti adrézó lavúlé 'ásà lɨ̀le dràdrà kisú dhɨ wawà. Móndí zyandre dhɨ ì adré fɨle dzóti wawà nda 'ásè dhɨ àyɨ. 14 Dɨ, dzóti adrézó fɨle 'ásà ìndì láti adrézó lavúlé 'ásà lɨ̀le lídrì kisú dhɨ wa ína ko. Ngbà 'í móndí àlo àlo dhɨ ì adré dzóti nda nɨ kisú àyɨ.»

Fa ɨ lò'wa nɨ ɨ́be dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 6:43-44)
15 «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí pròfétà kɨnzò ro dhɨ kɨ tà sè. Àngyá ko, àyɨ nda ì adré àyɨ kɨ ladzá alɨ̀le àmɨ vélé ngóró kábilígyà ɨ tínɨ. Tákò àyɨ léna dhɨ, àyɨ kàlagɨ́ àtrá 'ɨ. 16 Mì nɨ kɨtswá àyɨ kɨ ni lò'wa ì dré adrélé 'àle dhɨ ɨ sè. À adré tsì vǐnò lò'wa kɨ kùtsí sílé 'í? À adré kó fígǐ lò'wa kɨ áyɨ̀dhá sílé 'í? Tàdzí ko. 17 Fa dóro títí dhɨ ì adré lò'wa dóro 'a kòdhya. Dɨ, fa kònzɨ ì adré àyɨkya lò'wa kònzɨ 'a kòdhya. 18 Fa dóro kɨtswá lò'wa kònzɨ 'a bwà ko. Fa kònzɨ kɨtswá kpà lò'wa dóro 'a bwà ko. 19 Fa títí adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhɨ ɨ, à adré togá lebhélé àtsí na. 20 Dɨ ngóró mì dré adrélé fa kɨ ni lò'wa ì dré adrélé 'àle dhɨ ɨ sè dhɨ tínɨ dhɨ, mì nɨ kókpà pròfétà kɨnzò ro dhɨ kɨ ni, tà ì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè.

Tà tàma ìndì tà 'òma
(À kònò kpà Lúkà 13:25-27)
21 Móndyá títí adrébhá áma zi ‹Mírǐ, Mírǐ!› dhɨ ì kɨtswá fɨle Òpì bhù àdhya na ko. Ngbà 'í àyɨ adrébhá tà áma Atá bhù na dhɨ dré adrélé lèle à kò'o dhɨ kɨ 'o dhɨ kɨ fɨ lána àyɨ. 22 Kǐtú tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, móndí bǐ dhɨ kɨ tàá má dré dhɨ: ‹Mírǐ, Mírǐ, mà longó tá tsì ámɨ kúlí pròfétà kya tínɨ ámɨ rú sè ko? Mà dro tá tsì tɨrí kònzɨ ɨ ámɨ rú sè ko? Mà 'o tá tsì tà líndrí́ga ró bǐ dhɨ ɨ ámɨ rú sè ko?› 23 Dɨ, má nɨ go tàá àyɨ dré dhɨ: ‹Má nǐ àmɨ tàdzí ko! Àmɨ tà kònzɨ 'obhá nɨ ɨ, mì nga má mǐlésè!›»

Dzó sǐma kɨ́rà drɨ dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 6:47-49)
24 «Dɨ dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhɨ kɨ yi gò adrézó ka'ǐá 'òle dhɨ, sù ngóró agó tògya ró áyɨ dzó sǐlepi kɨ́rà drɨ dhɨ tínɨ. 25 Kozya dré dhǐzo, yǐ dré tǐzo gò, lyǎ dré dzó nda nɨ vǐzo dhɨ, dzó nda dré arízó ko, pá nɨ nɨ bhàle kɨ́rà drɨ dhɨ sè.

26 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhɨ kɨ yi gò adrézó ka'ǐá 'òle ko dhɨ, sù ngóró agó azaaza áyɨ dzó sǐlepi sínyɨ́ drɨ dhɨ tínɨ. 27 Dɨ kozya dré dhǐzo, yǐ dré tǐzo gò, lyǎ dré dzó nda nɨ vǐzo dhɨ, dzó nda dré arízó akílé nyǐnyɨ.»

28 Yésu kòtà tà nda ɨ akílé dre dhɨ, móndyá zyandre ì dré adrézó vélé síbhálé be ngbo tà dré tadhálé nda kɨ tà sè. 29 Tàko ko, akódhɨ nɨ kúlí

ɨ tá lanzǐlanzǐ ro. Adré tá ína àyɨ kɨ tadhá ngóró àyɨ kɨ tátrítrí kúlí tadhábhá kya tíni ko.

8

Yésu tɨdrí agó àlo kàrí dré rùle dhɨ
(A kònò kpà Márokò 1:40-45; Lúkà 5:12-16)

1 Yésu kàsí kòngó nda drǐlésè dre dhɨ, móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè. 2 Dɨ agó àlo kàrí dré rùle dhɨ dré alìzo adhélé áyɨ kórókó titǐ Yésu kandrá, tàzoá drá dhɨ: «Mírǐ, mɨ rǐnyí íbe kɨtswázó áma temvé tɨdrílé, mí kòlè dhɨ.» 3 Dɨ Yésu dré áyɨ drígá kɨdzìzo akódhɨ nɨ tabè gò, tàzoá drá dhɨ: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpíríkpírí wà!» Gbă kòdhwa, agó nda dré adrízó kàrí drà nda lésè. 4 Gò Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kònò dóro, mí kòlongóró tà kòdhɨ dhya àlo dré ko. Be ró dhɨ, mí lì mína ámɨ tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá Gǐká dré ngóró Mósè nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíni, tadházóá móndí ɨ dré dhɨ, mí adrí dre káyà dhɨ.»

Sòdá kɨ kàdrì àlo dhɨ ka'ǐ Yésu bàti
(A kònò kpà Lúkà 7:1-10; Yòwánì 4:43-54)

5 Yésu kògò tsàle Kàpàrànàwúmà na dre dhɨ, Rómà kɨ sòdá kɨ kàdrì àlo dhɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, akódhɨ nɨ ti lizí 6 tàzoá dhɨ: «Mírǐ, áma màrábà adré ayílé drà be bhà na. Akódhɨ nɨ pá àbvò ro, ìndì rúbhá nɨ adré aswálé tò.» 7 Yésu tà drá dhɨ: «Má nɨ lɨ akódhɨ nɨ tɨdrí.» 8 Dɨ, sòdá kɨ kàdrì nda logó drá dhɨ: «Mírǐ, má kɨtswá mána ámɨ lɨndrì sè ko. Má kɨtswá ndìndì mí dré fɨzo áma dzó na dhɨ ko. Dɨ, mí kòtà ndɨrɨ kúlí àlo gò, áma màrábà nda kàdríró. 9 Tàko ko, áma tàndɨ, ma áma kàdrì kɨ rǐnyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyɨ kɨ àlo dré dhɨ ‹Mí lì!› dhɨ, adré lìle. Má kàdré tàá àzya nɨ dré dhɨ ‹Mí alì!› dhɨ, adré alìle. Má kàdré kó tàá áma màrábà dré dhɨ ‹Mí 'o tà kòdhɨ!› dhɨ, adré 'òá.» 10 Dɨ Yésu kòyi tà nda dre dhɨ, akódhɨ nɨ líndrí dré gàzo. Dré áyɨ alázó tàá móndyá adrébhá áyɨ lebè dhɨ ɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Má kisú rè dhya àlo adrélépi tà ka'ǐka'ǐ íbe kònìnɨ dhɨ Ɨsèrélè ànzɨ ɨ kòfalé ko. 11 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Móndí zyandre dhɨ kɨ angá kǐtú dré apfǒrà lésè ìndì kǐtú dré ndǐrà lésè, lɨrílé mísá làgásè túmǎní Abàrámà íbe, Ɨsákà be, ìndì Yàkóbhò be Òpì bhù àdhya na. 12 Dɨ, kàdré móndyá kɨtswábhá tá fɨle Òpì nda na dhɨ kɨ tà sè dhɨ, à nɨ àyɨ kɨ bhe kɨvì na, àrà tínímvá ro dhɨ na. Kònàle dhɨ, à nɨ adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsɨ.»

13 Gò Yésu dré tàzoá sòdá kɨ kàdrì nda dré dhɨ: «Mí nzɨ mí bhàna. Tà nda kò'o ru mí dré ngóró mí dré adrélé ka'ǐle dhɨ tíni!» Dɨ akódhɨ nɨ màrábà nda dré adrízó gbă lókyá nda sè.

Yésu tɨdrí dràbhá bǐ dhɨ ɨ
(A kònò kpà Márokò 1:29-34; Lúkà 4:38-41)

14 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré lìzo Pétèró nɨ dzó na gò, akódhɨ nɨ àdrá nɨ kisú lángá na, rúbhá nɨ dré tá adrélé àtsɨ ró dhɨ sè. 15 Dɨ Yésu dré tòkó nda nɨ drígá tabèzo gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo rúásà. Gò tòkó nda dré ngàzo kɨdhólé ngá fe Yésu dré nyàle.

16 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, à dré móndí bǐ tɨrí kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ kɨ adzízó Yésu vélé. Dɨ akódhɨ dré tɨrí kònzɨ nda kɨ dròzo topfòle àyɨ

lésè kúlí sè. Dré kpà móndí drà íbe dhɨ kɨ tɨdrízó títí. 17 Dɨ tà longólé pròfétà Èsáyà tí dhɨ dré ru 'òzo kònɨnɨ. Longó tá dhɨ:
«Akódhɨ nɨ tàndɨ do àma kɨ tà yàyà dhɨ ɨ,
àma kɨ drà kɨ dòzo kpà í rú.»*

Móndyá adrébhá Yésu nɨ le lebèle dhɨ ɨ
(A kònò kpà Lúkà 9:57-62)

18 Yésu kònò móndí zyandre ru kɨmóbhá í làgásè kúrú dhɨ ɨ dre dhɨ, dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ, ì kòzya tăpărîandre nɨ ta'á na. 19 Gò tátrítrí kúlí tadhábhá kɨ àlo dré áyɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Tadhálépi, má nɨ ámɨ lebè àrà títí ángùdhi mí dré adrézó lìle dhɨ ɨ 'ásè.» 20 Yésu logó drá dhɨ: «Kìlìwá ɨ àyɨ kɨ bhú íbe. Ârí ɨ kpà àyɨ kɨ bhà íbe. Dɨ, Móndí nɨ Mvá ína àrà í dré kɨtswázó áyɨ drî la lovózó dhɨ àko.»
21 Go Yésu nɨ lebèlepi àzya dhɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Mírî, mí kòtayí rè zyà ma lìle áma atá nɨ si 'íká.» 22 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Mí lebè ma! Mí tayí móndí dràbhá dre dhɨ ɨ àyɨ kɨ àbvò kɨ si.»

Yésu kɨkí kàgùmá
(A kònò kpà Márokò 4:35-41; Lúkà 8:22-25)

23 Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá nɨ íbe gò, ì dré kɨdhózó adrélé zyàle tăpărîandre nɨ ta'á na. 24 Gbă kòdhwa, kàgùmá dré ngàzo adrélé vîle tăpărîandre nda mi gò, yî adrélépi longálé dhɨ dré adrézó lodàle bwátù na. Dɨ, Yésu adré tá ína ayí ko. 25 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ làgá, akódhɨ nɨ toró tàzoá dhɨ: «Mírî, mí tɨdrí àma wà! Mà adré dràle!» 26 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ tà ka'îka'î íbe tsà nɨ ɨ, mì adré ngá ro àdho tà sè?» Dɨ dré ngàzo ligílé lyăandre nda ɨ dri tăpărîandre nda be gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii. 27 Dɨ àyɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó liziá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ tá ína móndí kárá be ngínɨ dhɨ 'ɨ, ndìndì lyăandre ɨ tăpărîandre be dhɨ ì dré adrézó akódhɨ nɨ kúlí ka'î 'òle nɨ?»†

Yésu tɨdrí àgo rì tɨrí kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ ɨ
(A kònò kpà Márokò 5:1-20; Lúkà 8:26-39)

28 Yésu kòzya tăpărîandre nɨ ta'á na tsàle bvò Gàdárà kya na dre dhɨ, àgo rì tɨrí kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ ì dré apfòzo mógó lésè alìle ru kisú akódhɨ be. Âyɨ nda ì dré tá adrélé móndí tòmbátòmba ɨ ró tò dhɨ sè dhɨ, dhya àlo kɨtswá tá lavúlé àrà nda 'ásè bwà ko. 29 Gò ì dré ngàzo loyóá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Gìká nɨ Mváagó, àma kòfalésè mí be dhɨ, àdho tà 'ɨ? Mí alì tsì kònwa àma kɨ 'o kònzɨ lókyá bhàle dhɨ kandrá?»
30 Âyɨ làgana vwàvwà ro tsà dhɨ, tìgá kɨ părí andre adré tá ngá nya. 31 Dɨ tɨrí kònzɨ nda ì dré Yésu nɨ ti lizízó tàzoá dhɨ: «Mí kàdré 'òle àma kɨ dro dhɨ, mí kòmù àma lìle tɨfílé tìgá kòna ɨ léna.» 32 Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì lì!» Dɨ ì dré topfòzo àgo rì nda ɨ lésè, lìle tɨfílé tìgá nda ɨ léna. Gbă kòdhwa, tìgá nda ì dré ndîzo títí kòngó nda nɨ gòlòko 'ásè, ledhélé tăpărîandre na todràle. 33 Gò tìgá nda kɨ lɨkíbhá ì dré ngàzo ràle tà títí lavúbhá nda kɨ rúbí longó bhàandre na. Ɨ longó tá kpà tà atsálépi àgo rì tá tɨrí kònzɨ íbe àyɨ léna nda ɨ rú dhɨ. 34 Gò móndyá títí dhɨ ì dré

* **8:17** 8:17 A kònò Èsáyà 53:4. † **8:27** 8:27 A kònò Longó ɨ 65:8; 89:10; 107:23-32.

apfòzo bhàandre nda lésè alìle ru kisú Yésu be. Dɨ, ì kònò akódhɨ dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó, kòngaró àyɨ kɨ bvò 'ásè be dhɨ bvó.

9

Yésu tɨdrí agó àlo pá be àbvò ro dhɨ
(A kònò kpà Márokò 2:1-12; Lúkà 5:17-26)

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré mbàzo bwátù na gòle zyàle tăpărîandre nɨ ta'á na, tsàle áyɨ tàndɨ nɨ bhàandre na.* 2 Kònàle dhɨ, móndí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhɨ nɨ adózó kíndri dri alìzo ába akódhɨ vélé. Yésu kònò àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ dre dhɨ, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: «Áma mvá, mí tsɨ togó! A trĭ ámɨ tàkonzì ɨ dre!» 3 Dɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka ì dré dhèzo adrélé kisùá àyɨ léna dhɨ: «Dhya kòndɨ adré ína Gĭká nɨ dha kúlí kòdhɨ sè!»

4 Yésu dré tà ì dré tá adrélé kisùle nda nɨ nĭzo kyá gò, tàzoá dhɨ: «Mì adré àmɨkya tà kònzɨ kisù àmɨ léna àdho tà sè? 5 Tà kɨtswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhɨ dré dhɨ, ángùdhi 'ɨ: ‹A trĭ ámɨ tàkonzì ɨ dre› dhɨ, kó ngalè, ‹Mí nga, mí kɨdhó atsí to› dhɨ? 6 Má adré lèá mì kònĭ dhɨ, Móndí nɨ Mvá rĭnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Dɨ dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: «Mí nga, mí do ámɨ kíndri, ìndì mí nzɨ mí bhàna!» 7 Dɨ agó nda dré ngàzo nzìle í bhàna. 8 Móndyá zyandre ì kònò tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré gàzo tirĭ dré. Gò ì dré ngàzo adrélé Gĭká nɨ rú bha kùle, dré rĭnyí múrúngú afèle móndí ɨ dré kònìnɨ dhɨ sè.

Yésu azî Màtáyò
(A kònò kpà Márokò 2:13-17; Lúkà 5:27-32)

9 Yésu kàpfò kònalésè gò adrélé lìle dre dhɨ, dré agó àlo rú be Màtáyò dhɨ nɨ no adrérà'a lɨrílé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí lebè ma!» Dɨ Màtáyò nda dré ngàzo adrélé Yésu nɨ lebè.

10 Bvóá dhɨ, Yésu ì dré lìzo lebèbhá nɨ íbe Màtáyò nɨ dzó na gò, ì dré lɨrízó mísá làgásè adrélé ngá nya. Dɨ mèdáyì lagíbhá bĭ dhɨ ɨ, ìndì móndí bĭ adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhɨ íbe dhɨ ì alì tá kpà lɨrílé mísá làgásè túmăní àyɨ íbe. 11 Dɨ Fàrĭsáyò ì kònò tà nda dre dhɨ, ì dré ngàzo lizíá Yésu nɨ lebèbhá ɨ tí dhɨ: «Àmɨ kɨ tadhálépi adré ngá nya túmăní mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

12 Yésu kòyi tà lizílé nda dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Móndyá rúbhá be dóro dhɨ ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhɨ, móndyá drà ro dhɨ ì adré àyɨkya ndàá àyɨ. 13 Dɨ, mì kòlì àmɨkya tà tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na kònìdhɨ nɨ àndu nda nĭle: ‹Má adré móndyá adrébhá àyɨ kɨ àzya kɨ kɨzà bha dhɨ kɨ nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhɨ kɨ nda kòdhya ko.›† Tàko ko, má alì móndyá adrébhá àyɨ kɨ no gyăgya dhɨ kɨ azí kòdhya ko. Be ró dhɨ, má alì mána tàkonzìbhá kɨ azí kòdhya.»

A lizî Yésu tàbirî mvòma nɨ tà dri
(A kònò kpà Márokò 2:18-22; Lúkà 5:33-39)

14 Àmvolásà dhɨ, Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ lebèbhá ɨ dré alìzo Yésu vélé lizíá tía dhɨ: «Àma Fàrĭsáyò íbe dhɨ ɨ, mà adré kó tàbirí mvo rä, adrézó tà zi Gĭká tí dhɨ, ámɨ lebèbhá ì adré dɨ àyɨkya tàbirí mvo ko

* **9:1** 9:1 Bhàandre Yésu dré bhà mòzo lána dhɨ tá Kàpàrànàwúmà 'ɨ. A kònò Màtáyò 4:13; Márokò 2:1. † **9:13** 9:13 A kònò Oséyà 6:6.

àdho tà sè?» 15 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Móndyá azílé gwányá làmó
àdhya lé dhɨ kɨ kɨtswá tsì adrélé kɨzà ro, ì dré adrérà'a túmáńí tòkó líyí
be dhɨ 'á? Tàdzí ko! Dɨ, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à nɨ tòkó líyí
nda nɨ tɨngá àyɨ kòfalésè gò, ì dré kɨdhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda
sè.
16 Dhya àlo kàdré kɨtá àku ró lasɨ́lépi dhɨ íbe dhɨ, dhɨ kɨtá tɨ́dhɨ́ ro
dhɨ kɨtá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ, kɨtá tɨ́dhɨ́ nda nɨ
kɨtá àku nda nɨ asé gò, kɨtá àku nda dré gòzo vélé lasɨ́lé lìle drĭdrĭ.
17 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo dà vínò tɨ́dhɨ́ ro dhɨ kɨ́ní dhìle adrézó vínò
likɨ́, akùbhá dre dhɨ ɨ léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ, vínò tɨ́dhɨ́
nda nɨ abhò kɨ́ní àku nda kɨ lasí gò, vínò dré kutúzó gò, kɨ́ní nda ì dré
abɨ́zó títí. Ásà dhɨ, à adré vínò tɨ́dhɨ́ ro dhɨ nɨ da kɨ́ní tɨ́dhɨ́ ro dhɨ ɨ léna,
adrézó ngá rĭ nda kɨ likɨ́ dóro.»

Yésu tɨdrɨ́ tòkó àlo dhɨ, ɨndì tɨngá mvátòkó àlo dhɨ dràdrà lésè
(À kònò kpà Márokò 5:21-43; Lúkà 8:40-56)

18 Yésu dré tá adrérà'a tà nda kɨ ta dhɨ 'á dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì
kɨ àlo dré alìzo adhélé áyɨ kórókó titĭ akódhɨ kandrá, tàzoá drá dhɨ:
«Áma zapi drà nyànomvá kòndɨ. Dɨ, mí alì ámɨ drɨ́gá bha akódhɨ dri
wà, kàdrɨ́ró be dhɨ bvó!» 19 Dɨ Yésu ì dré ngàzo lebèbhá nɨ íbe adrélé
lìle agó nda vésè.
20 Gbă lókyá nda sè dhɨ, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be
mudrí-drĭ-rĭ dhɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ Yésu àmvolésè gò, akódhɨ nɨ kɨtá ti
tabè. 21 Ángyá ko, adré tá ína kisùá dhɨ: «Má kòtabè ngbà 'ĭ akódhɨ nɨ
kɨtá ti kòdhya dhɨ, má nɨ adrí.» 22 Dɨ Yésu dré áyɨ alázó tòkó nda nɨ no
gò, tàzoá dhɨ: «Áma zapi, mí tsɨ togó! Ámɨ tà ka'ĭka'ĭ tɨdrí mɨ dre.» Dɨ
akódhɨ nda dré adrɨ́zó gbă lókyá nda sè.
23 Dɨ Yésu kòlì tsàle Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì nda bhàna dre dhɨ, dré lärí
tswabhá kɨ nòzo túmăní móndí zyandre adrébhá tongólé dhɨ íbe. 24 Dré
tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nga kònwásè. Tàko ko, mvátòkó kòdhɨ drà ko.
Adré ína ayí ko.» Gò ì dré dhèzo adrélé akódhɨ nɨ gu. 25 À kòdro
móndyá zyandre nda ɨ topfòle kɨvì na dre dhɨ, Yésu dré fĭzo dzó nda
na, mvátòkó nda nɨ drɨ́gá ru gò, akódhɨ dré ngàzo kuru. 26 Gò tà nda
nɨ rúbí dré la'úzó bvò nda 'ásè títí.

Yésu tɨdrɨ́ àgo rì mì kùdúkùdu ró dhɨ ɨ

27 Yésu kàpfò dzó nda lésè adrélé lìle dre dhɨ, àgo rĭ mì kùdúkùdu ró
dhɨ ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè loyóába dhɨ: «Dàwídĭ nɨ Mvá, mɨ́
bhà àma kɨ kɨzà wà!» 28 Yésu kòtsa bhàna fĭle dzó na dre dhɨ, àyɨ nda
ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga. Dɨ akódhɨ dré àyɨ kɨ lizízó tàzoá
dhɨ: «Mì adré ka'ĭá dhɨ, má nɨ kɨtswá àmɨ kɨ tɨdrí bwà?» Ɨ logó drá dhɨ:
«Àyíya, Mírĭ.» 29 Gò Yésu dré àyɨ kɨ mì tabèzo, tàzoá dhɨ: «Tà nda kò'o
ru àmɨ dré ngóró mì dré adrélé ka'ĭle dhɨ tínɨ!» 30 Dɨ àyɨ kɨ mì dré ru
nzĭzo adrélé ngá no. Gò Yésu dré àyɨ kɨ bí sèzo tàzoá dhɨ: «Mì kònò
dóro, mì kòlongóró tà kòdhɨ dhya àlo dré ko.» 31 Dɨ, ì kòpfò dzó nda
'ásè dre dhɨ, ì dré àyɨkya lìzo Yésu nɨ rúbí longóbe la'úlé bvò nda 'ásè
títí.

Yésu tɨdrɨ́ ábhăbhă àlo tɨrɨ́ kònzɨ íbe dhɨ

32 Ɨ dré tá adrérà'a apfòle dzó nda lésè dhɨ 'á dhɨ, à dré agó àlo
tɨrɨ́ kònzɨ íbe ɨ́ léna, adrélépi kpà ábhăbhă ro dhɨ nɨ adzízó Yésu vélé.

33 Dɨ Yésu dré tɨrí kònzɨ nda nɨ dròzo pfòle ábhăbhă nda lésè dhɨ, dré kɨdhózó adrélé kúlí ta. Móndyá zyandre kònàle dhɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhɨ: «À nò rè tàdzí tà 'òle làsú be kònìnɨ dhɨ Ɨsèrélè 'a ko!» 34 Dɨ, Fàrîsáyò ì adré tá àyɨkya tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ adré tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì nɨ rînyí sè.»

Lànyá lîyî nɨ ti lizima, kòmùró àzibhá ɨ lìle áyɨ lànyá lokó dhɨ

35 Gò Yésu dré ngàzo adrélé tatsílé bhàandre títí ɨ 'ásè ìndì bhà títí ɨ 'ásè, tà tadhábe Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè, Rúbí Tanɨ Gîká nɨ Òpì àdhya nɨ longóbe, ìndì móndí kɨ tɨdríbe àyɨ kɨ drà títí ɨ lésè. 36 Dɨ dré tá adrérà'a móndí zyandre dhɨ kɨ no dhɨ 'á dhɨ, adré tá kɨzà do áyɨ togó na àyɨ kɨ tà sè. Tàko ko, ì adré tá landèle tò, ìndì tà adré tá àyɨ kɨ lavú. Àyɨ tá ngóró kábilígyà adrébhá àyɨ kɨ lɨkílépi àko dhɨ ɨ tínɨ. 37 Dɨ dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Lànyá ka amvú na lavúlé dre. Dɨ, àzibhá adrébhá lànyá nda nɨ lokó dhɨ kɨ àbvò yókódhó. 38 Mì kàdré dɨ lànyá nda nɨ lîyí nɨ ti lizí, kòmùró àzibhá ɨ lìle áyɨ lànyá lokó be dhɨ bvó.»

10

Yésu tibhù àpóstolò mudrî-drì-rì dhɨ ɨ lìle àzî na
(À kònò kpà Márokò 3:13-19; 6:7-13; Lúkà 6:12-16; 9:1-6)

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá mudrí-drì-rì dhɨ kɨ azízó gò, rînyí fèzo àyɨ dré kɨtswázó tɨrí kònzɨ kɨ dro móndí ɨ lésè, ìndì kɨtswázó móndí kɨ tɨdrí àyɨ kɨ drà títí ɨ lésè. 2 Àpóstolò mudrí-drì-rì nda kɨ rú ɨ tá: Sìmónà (adrélé kpà rú zîle Pétèró dhɨ), adrúpi nɨ Àndréyà, Yàkóbhò Zèbèdáyò nɨ mvá, adrúpi nɨ Yòwánì, 3 Filípò, Bàràtòlòmáyò, Tòmá, Màtáyò (mèdáyì lagílépi dhɨ), Yàkóbhò Àlàfáyò nɨ mvá, Tàdáyò, 4 Sìmónà (adrélépi àtsɨ ró áyɨ súrú nɨ tà sè dhɨ), ìndì Yùdásì Ɨsìkàrìyótà (dra Yésu nɨ lefèlepi kàrɨbhá ɨ drígá dhɨ).

5 Dɨ Yésu dré dhya mudrí-drì-rì nda kɨ tibhùzo, tà lazízó àyɨ dri kònìnɨ: «Mì lì móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna ko. Mì fɨ kpà bhàandre àlo Sàmàríyà kya na ko. 6 Be ró dhɨ, mì lì àmɨkya Ɨsèrélè ànzɨ avìbhá kábilígyà ɨ tínɨ dhɨ ɨ véna. 7 Mì dré adrérà'a lìle dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré longóá móndí ɨ dré dhɨ: ‹Òpì bhù àdhya atsá ànyɨ dre!› 8 Mì kàdré dràbhá kɨ tɨdrí, adrézó móndí dràbhá dre dhɨ kɨ tɨngá dràdrà lésè, adrézó móndí kàrí dré rùle dhɨ kɨ tɨdrí, adrézó tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè. Mì kàdré tà 'o móndí ɨ dré àngyá, ngóró mì dré kisúlé àngyá dhɨ tínɨ.

9 Mì do órò 'ɨ yà, àrezá 'ɨ yà, kó ngalè làfa lò'wa mvá 'ɨ yà dhɨ àmɨ rú ko. 10 Mì kòdo kòmvò atsí sè dhɨ 'ɨ yà, kítá agá lésè dhɨ nɨ àzya 'ɨ yà, kámókà àzya 'ɨ yà, kó ngalè kùtù fa 'ɨ yà dhɨ ko. Tàko ko, adré lèá dhɨ, dhya àzí 'òlepi dhɨ kònya áyɨ landè.

11 Bhàandre ángùdhi yà, ngalè bhà tsà ángùdhi yà mì dré dra fîzo lána dhɨ na dhɨ, mì kòndà rè zyà móndí kɨtswálépi àmɨ kɨ ka'ĩ dòle dóro dhɨ 'íká gò, mì kàdréró ayílé akódhɨ nda bhàna tsàle kĩtú mì dré dra ngàzo àrà nda 'ásè dhɨ tú. 12 Mì kàdré fîle dzó àlo dhɨ na dhɨ, mì kòtà dhɨ: ‹Tà kɨdríkɨdrɨ kàdré dzó kònɨdhɨ 'á.› 13 Móndyá dzó nda lé dhɨ ì kàdré àmɨ kɨ ka'ĩ dòle dóro dhɨ, tà kɨdríkɨdrɨ àmɨkya nda kàdré àyɨ dri. Dɨ, ì kàdré àmɨ kɨ ka'ĩ dòle dóro ko dhɨ, mì kò'o tà kɨdríkɨdrɨ àmɨkya

nda agòle àmɨ vélé. 14 Dzó ángùdhi yà, ngalè bhàandre ángùdhi yà dra
àmɨ kɨ ka'ĩzo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmɨ kɨ kúlí yĩzo ko yà dhɨ
na dhɨ, mì kòpfò 'ásà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí àmɨ pásè tadházóá
dhɨ, mì tayí àyɨ kɨ tà títí dre. 15 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Kĩtú Gĩká
dré dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ tà ŋo móndyá bhàandre nda lésè
dhɨ ɨ dri, móndyá Sòdómà ɨ lésè Gòmórà be dhɨ kya kɨ lavú.»

Kɨzà adrébhá alɨ̀le dhɨ ɨ
(À kònò kpà Márokò 13:9-13; Lúkà 21:12-17)

16 «Mì yi rè ká! Má adré àmɨ kɨ mu ngóró kábilígyà ɨ tíni trú kàlagí
ɨ kòfalé. Ásà dhɨ, lè mì kàdré tògya ró ngóró nĩ ɨ tíni, adrélé kpà tà
àko àmɨ rú ngóró kòbhòlà ɨ tíni. 17 Mì kàdré àmɨ kɨ likí móndí kɨ tà sè.
Tàko ko, ì nɨ àmɨ kɨ 'o topfòle tàbvó tărà ɨ 'ásè, adrézó àmɨ kɨ bhwa àyɨ
kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè. 18 Áma tà sè dhɨ, à nɨ àmɨ kɨ tidrĩ topfòzo àmɨ íbe
gùvèrènérè ɨ kandrásè ìndì ópí kàdrì ɨ kandrásè, mì kòkɨtswáró áma
tà mì dré nòle ìndì mì dré yĩle dhɨ kɨ longó àyɨ dré, ìndì móndyá súrú
twá ro dhɨ ɨ dré. 19 Dɨ, à kàdré àmɨ kɨ dri tàbvó tàle dhɨ, mì kòbhà àmɨ
kɨ togó adrélé lanzĩle tà mì dré dra tàle àmɨ rúsè yà, kó ngalè mì nɨ tà
nda nɨ ta ngínɨ ya dhɨ dri dhɨ ko. Gĩká nɨ tà mì dré kɨtswálé tàle dhɨ nɨ
fe àmɨ dré gbă lókyá nda sè. 20 Angyá ko, mì nɨ adré tà nda nɨ ta àmɨ
ko. Be ró dhɨ, àmɨ kɨ Atá nɨ Tɨrí nɨ adré tàá àmɨ tí dhɨ nì.

21 Móndí kɨ àyɨ kɨ adrúpi kɨ lefè todràle kàrɨbhá ɨ drígá. Ànzɨ kɨ atá kɨ
kpà àyɨ kɨ ànzɨ kɨ lefè todràle. Ànzɨmvá kɨ ligí àyɨ kɨ tibhá ɨ rú, adrézó
àyɨ kɨ 'o todràle. 22 Móndyá títí dhɨ kɨ togó kònzɨ bha àmɨ rú áma tà sè.
Dɨ, dhya adrélépi ína togó tsɨ, adrézó áyɨ totó tätä tsàle kùdù na dhɨ
nɨ adrí. 23 À kàdré àmɨ kɨ mì pfo bhàandre àlo dhɨ na dhɨ, mì kòlapá
lìle àzya nɨ léna. Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mì kɨtswá tàdzí tatsílé
bhàandre títí Ɨsèrélè ànzɨ kya ɨ 'ásè drĩdrĩ Móndí nɨ Mvá dré dra agòzo
dhɨ kandrá ko.

24 Dhya adrélé tadhálé dhɨ lavú ína dhya adrélépi áyɨ tadhá dhɨ ko.
Dhya adrélépi màrábà ro dhɨ lavú kpà áyɨ mírì ko. 25 Adré lèá dhɨ,
dhya adrélé tadhálé dhɨ kàtsá dhya adrélépi áyɨ tadhá dhɨ tíni. Adré
kpà lèá dhɨ, màrábà kàtsá áyɨ mírì tíni. A kàdré dzó líyí zi Bèlèzèbúlè
ro be dhɨ, à nɨ dɨ vélé móndyá akódhɨ nɨ dzó lé dhɨ kɨ lodhá ngíni?»*

Dhya kɨtswálépi mì dré ròle dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 12:2-9)

26 «Dɨ mì kòro móndí àlomvá ko. Tàko ko, à nɨ tà títí lùzu ró dhɨ
kɨ tadhá ngádra 'á. À nɨ kpà tà títí zùle zùzù dhɨ kɨ 'o apfòle móndí ì
dré nĩle dóro. 27 Dɨ tà má dré adrélé tàle àmɨ dré tínímvá na dhɨ ɨ, mì
kàdré tàá ngádra 'á. Tà adrélé tàle àmɨ bína kòyàyà sè dhɨ, mì kàdré
longóá dzódrĩ ɨ lésè. 28 Mì kòro dhya adrébhá móndí kɨ rúbhá kɨ tupfú
todràle gò, ì dré kɨtswázó àyɨ kɨ lídrì pfu bwà ko dhɨ ɨ ko. Be ró dhɨ,
mì kàdré àmɨkya Gĩká kɨtswálépi móndí kɨ lídrì kɨ tupfú todràle àyɨ kɨ
rúbhá íbe líferò na dhɨ nɨ ro kòdhya.

29 À adré zakó tsĩ kɨtsìkírínyà rĩ dhɨ kɨ lagí làfa lò'wa mvá àlo dhɨ
sè? Dɨ tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, àyɨ nda kɨ àlo kɨtswá dhèle kĩní
mi, Gĩká àmɨ kɨ Atá dré tà nda nɨ ni àko ró ko. 30 Kàdré dɨ àmɨ kɨ tà sè

* **10:25** 10:25 Rú «Bèlèzèbúlè» kònìdhɨ, rú fèle Sàtánà, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì dré dhɨ 'ɨ.

dhɨ, akódhɨ nà ndɨndì àmɨ kɨ drɨ̈bhí ɨ títí nànà. 31 Mɨ kàdré dɨ ngá ro ko. Amɨ kɨ tà lavú kɨtsɨkírínyà zyandre dhɨ kya byá!

32 Dhya ángùdhi adrélépi tàá móndí ɨ kandrá dhɨ í ka'ɨ̈ ma dre dhɨ, má nɨ kókpà tàá áma Atá bhù na dhɨ kandrá dhɨ, má ka'ɨ̈ akódhɨ nda dre. 33 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áma ga móndí ɨ kandrá dhɨ, má nɨ kókpà akódhɨ nda nɨ ga áma Atá bhù na dhɨ kandrá.»

Yésu alɨ̀ tà ru lanzízó dhɨ nɨ bha móndí ɨ kòfalé
(A kònò kpà Lúkà 12:51-53; 14:26-27)

34 «Lè mɨ kòkisù ko tàle dhɨ, má alɨ̀ kɨtswálé tà kɨ̀drí́kɨ̀drɨ fe bvò dri dhɨ. Má alɨ̀ kɨtswálé tà kɨ̀drí́kɨ̀drɨ fe ko. Be ró dhɨ, má alɨ̀ mána kɨtswálé àdzú so móndí ɨ kòfalé. 35 Tàko ko, má alɨ̀ mváagó kɨ kòfalé lanzí atá nɨ be. Má alɨ̀ mvátòkó kɨ kòfalé lanzí andre nɨ be, adrézó kpà àdramvá kɨ kòfalé lanzí àdrá nɨ be. 36 Dhyá kɨ kàrɨbhá kɨ adré móndí dhyá kɨ tàndɨ nɨ dzó na dhɨ 'ɨ.†

37 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ atá 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ andre 'ɨ yà dhɨ nɨ le áma lavú dhɨ, kɨtswá má sè ko. Dhya adrélépi áyɨ mváagó 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ mvátòkó 'ɨ yà dhɨ nɨ le áma lavú dhɨ, kɨtswá má sè ko. 38 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ fa kɨpakɨpa do, adrézó áma lebè dhɨ ko dhɨ, kɨtswá kpà má sè ko. 39 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ lídrɨ lɨkí áyɨ tàndɨ dré dhɨ, nɨ áyɨ lídrɨ nda nɨ 'o avɨ̀le. Dɨ, dhya adrélépi áyɨ lídrɨ fe áma tà sè dhɨ nɨ áyɨ lídrɨ nda nɨ kisú.»

Làgí à dré dra kisúlé dhɨ
(A kònò kpà Márokò 9:41)

40 «Dhya ángùdhi adrélépi àmɨ kɨ ka'ɨ̈ dòle dóro dhɨ, adré áma tàndɨ nɨ ka'ɨ̈ kòdhya. Dhya adrélépi áma ka'ɨ̈ dòle dóro dhɨ, adré dhya áma amùlepi dhɨ nɨ ka'ɨ̈ kòdhya. 41 Dhya ángùdhi adrélépi pròfétà àlo dhɨ nɨ ka'ɨ̈ dòle dóro, dré adrélé pròfétà 'ɨ dhɨ sè dhɨ, akódhɨ nda nɨ làgí adrélé fèle pròfétà ɨ dré dhɨ nɨ kisú. Dhya adrélépi móndí àlo gyăgya dhɨ nɨ ka'ɨ̈ dòle dóro, dré adrélé móndí gyăgya 'ɨ dhɨ sè dhɨ, akódhɨ nda nɨ làgí adrélé fèle móndí gyăgya ɨ dré dhɨ nɨ kisú. 42 Dɨ má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndɨndì kópò àlo yɨ̈ kɨdrí àdhya nɨ fe áma ànzɨmvá kɨ àlo dré mvùle, dré adrélé áma lebèlepi 'ɨ dhɨ sè dhɨ, akódhɨ nda nɨ làgí ína nɨ kisú bàti.»

11

Yòwánɨ̀ Bàtîsimò fèlepi mù móndí ɨ Yésu véna
(A kònò kpà Lúkà 7:18-35)

1 Yésu kòlazí tà nda ɨ áyɨ lebèbhá mudrí-drɨ̈-rɨ̈ dhɨ ɨ dri akílé dre dhɨ, dré ngàzo adrélé tatsílé tà tadhábe ìndì Gɨ̈ká nɨ kúlí longóbe bhàandre bvò Gàlɨ̈láyà àdhya lé dhɨ ɨ 'ásè.

2 Dɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi, adrélépi tá bădzó na dhɨ kòyi tà Krísto dré tá adrélé 'òle dhɨ ɨ dre dhɨ, dré áyɨ lebèbhá kɨ mùzo 3 akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mɨ Mèsíyà adrélépi tá alɨ̀le dhɨ 'ɨ? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya nɨ letè kòdhya?» 4 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mɨ gò tà mɨ dré adrélé yɨ̈le, ìndì mɨ dré adrélé nòle kònɨ kɨ tɨtí Yòwánì dré: 5 Mɨ̈ kùdúkùdu ì adré ngá no, mèrèkpè ì adré atsí to, móndí kàrí dré rùle dhɨ ì adré adrílé, móndí bíbhálé be kùdúkùdu ró dhɨ ì adré tà yi,

† **10:36** 10:36 A kònò Mɨ̈ké 7:6.

móndí dràbhá dre dhɨ ì adré angálé dràdrà lésè, ìndì à adré Rúbí Tanɨ longó lemerèbhá ɨ dré. 6 Kólénzé dhya ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhɨ dré!»

7 Dɨ Yòwánì nɨ lebèbhá nda ì dré tá adrérà'a lìle dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré kɨdhózó adrélé Yòwánì nɨ tà ta móndyá zyandre ɨ dré, adrézó tàá dhɨ: «Mì lì tá duku na àdho no? Mì lì kòzó lyă dré tá adrélé vïle dhɨ nɨ no? 8 Mì lì tá àdho no? Mì lì móndí kɨtá aveave asólépi ɨ rú dhɨ nɨ no? Mì yi rè ká! Móndyá adrébhá kɨtá aveave dhɨ kɨ tosó dhɨ ɨ àyɨkya ópí kɨ dzó kàdrì ɨ 'ásè be. 9 Mì lì tá dɨ àdho no? Mì lì pròfétà nɨ no? Âyíya! Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Yòwánì nda lavú pròfétà byá. 10 Tàko ko, akódhɨ dhya tà kònìdhɨ nɨ tɨsìzo tà nɨ dri Gïká nɨ Kúlí na dhɨ 'ɨ:

‹Mí nò ká! Má nɨ dhya dra áma kúlí longólépi dhɨ nɨ mu lìle mí kandrána.
Akódhɨ nda nɨ láti ledé mí dré mí kandrána.›*

11 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Móndyá títí tòkó dré tïle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, dhya àlo kàdrì Yòwánì Bàtɨsimò fèlepi nda nɨ lavúlépi dhɨ apfò rè tàdzí ko. Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, dhya tàko lavúlé Òpì bhù àdhya na dhɨ lavú ína akódhɨ. 12 Kɨdhólé lókyá Yòwánì Bàtɨsimò fèlepi dré kɨdhózó Gïká nɨ kúlí longó dhɨ sè atsálé ándrò kònìdhɨ dhɨ, à adré ru pfu Òpì bhù àdhya be, ìndì móndí rïnyi ró dhɨ ì adré láti nda topázóá. 13 Tàko ko, pròfétà títí dhɨ ɨ Mósè nɨ tátrítrí kúlí be dhɨ ì longó tá Òpì nda nɨ tà, atsálé Yòwánì nɨ lókyá 'á. 14 Mì kàdré áma kúlí le ka'ïle dhɨ, Yòwánì nda Èlíyà adrélépi tá alìle dhɨ 'ɨ. 15 Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yïzo dhɨ kòyi!

16 Má nɨ kɨtswá móndyá ándrò kònɨ kɨ tà tadhá àdho ngá rú? Âyɨ nda ì sù ngóró ànzɨmvá lɨríbhá ngá lagírà na, adrélé kúlí loyó àyɨ kòfalésè dhɨ ɨ tínɨ. Ɨ adré loyóá dhɨ:

17 ‹Mà tswà lärí àmɨ dré wóyá,
mì to àmɨkya lärí nda ko.
Mà ngo àwó longó wóyá,
mì tongó àmɨkya ko.›

18 Tàko ko, Yòwánì nda dré alìzo dhɨ, nya tá ngá ko, mvu kpà ngá ko gò, à dré adrézó tàá dhɨ: ‹Akódhɨ tɨrí kònzɨ íbe í léna.› 19 Dɨ, ma, Móndí nɨ Mvá, má dré alìzo dhɨ, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, à dré adrézó tàá dhɨ: ‹Dhya kòdhɨ kòvongbolo líyí 'ɨ, wá lïtsí líyí 'ɨ, ìndì mèdáyì lagíbhá kɨ arúpi tàkonzìbhá íbe dhɨ 'ɨ!› Dɨ, à adré Gïká nɨ tògyá no gyăgya, tà adrélé 'òle tògyá nda sè dhɨ ɨ sè.»

Kɨzà bhàandre Yésu nɨ gabhá rè dhɨ kya
(À kònò kpà Lúkà 10:13-15)

20 Gò Yésu dré ngàzo adrélé lawàle bhàandre ɨ dré tá tà líndríga ró bï dhɨ kɨ 'òzo 'ásà dhɨ ɨ dri, móndyá 'ásà dhɨ ì dré àyɨ kɨ togó ladzálé ko dhɨ sè. 21 Tà dhɨ: «Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ Kòràzínàbhá ro nɨ ɨ! Kɨzà kpà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ Bètèsàyídàbhá ro nɨ ɨ! Ângyá ko, má kò'o tá tà líndríga ró má dré 'òle àmɨ véna dhɨ ɨ Tírè na ìndì Sïdónà na dhɨ, kònò móndyá bhàandre nda ɨ 'ásè dhɨ ì asó tá kɨtá lirí àyɨ rú kɨnó, àyɨ kɨ drï pfòzo tópfó sè tadházóá dhɨ, ì ladzá àyɨ kɨ togó káyà dhɨ dre. 22 Má adré dɨ tàá àmɨ dré dhɨ: Kïtú Gïká dré dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ tà ŋo àmɨ dri móndyá Tírè ɨ lésè Sïdónà be dhɨ kya kɨ lavú.

* **11:10** 11:10 À kònò Màlákï 3:1.

23 Dɨ àmɨ Kàpàrànàwúmàbhá ro nɨ ɨ, mì adré tsì kisùá dhɨ, Gĭká nɨ
àmɨ kɨ tà tɨngá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzí ko! A nɨ àmɨ kɨ tà
tɨrɨ́ tsàle byá móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ àrà na. Ángyá ko, má kò'o tá tà
líndrɨga ró má dré 'òle àmɨ véna dhɨ ɨ Sòdómà na dhɨ, kònò bhàandre
nda nɨ tá adré ngbú rè be atsálé ándrò kònɨdhɨ. 24 Má adré dɨ tàá àmɨ
dré dhɨ: Kĭtú Gĭká dré dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ tà ŋo àmɨ dri
móndyá Sòdómà lésè dhɨ kya kɨ lavú.»

Tà kɨdrɨ́kɨdrɨ kisuma Yésu véna dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 10:21-22)

25 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré tàzoá dhɨ: «Á! Tátá, Mírĭ bhù kya bvò
be nɨ, má adré àwoyà ta mɨ́ dré, mɨ́ dré tà kòdhɨ kɨ zùle tògyabhá ɨ dré
ɨndì móndyá tà nibhá ɨ dré gò, mɨ́ dré tà nda kɨ tadházó ànzɨmvá ɨ dré
dhɨ sè. 26 Áyíya, Tátá, tàko ko, tà mɨ́ dré 'òle nda tá dóro mɨ́ mĭlésè.
27 Áma Atá tayɨ́ tà títí dhɨ ɨ má drɨgá dre. Dhya àlo Gĭká nɨ Mváagó
nĭlepi bàti dhɨ yókódhó, ngbà 'ɨ́ Gĭká Atá nĭ nɨ̀. Dhya àlo Gĭká Atá
nĭlepi bàti dhɨ kpà yókódhó. Ngbà 'ɨ́ akódhɨ nɨ Mváagó nĭ nɨ̀, ɨndì dhya
Mváagó nda dré adrézó áyɨ Atá nɨ le tadhálé àyɨ dré dhɨ ɨ nĭ àyɨ.
28 Àmɨ títí adrébhá ngá lanzì do adrézó landèle nɨ ɨ, mì alì má vélé
wà, má kò'oró àmɨ adrélé lovólé be dhɨ bvó. 29 Mì kòtayɨ́ àmɨ má dré
adrélé tidrĭle, mì kàdréró áma tà nda nĭle. Tàko ko, áma togó yàyà
ànzɨmvá kya tɨ́nɨ, ɨndì mì nɨ tà kɨdrɨ́kɨdrɨ kisú àmɨ kɨ togó na. 30 Ángyá
ko, àmɨ kɨ tayɨma má dré adrélé tidrĭle dhɨ dóro, ɨndì ngá má dré adrélé
fèle àmɨ dré dòle dhɨ lanzì ko.»

12

Yésu Mírĭ sàbátù àdhya 'ɨ
(À kònò kpà Márokò 2:23-28; Lúkà 6:1-5)

1 Àmvolásà, sàbátù àlo dhɨ, Yésu ɨ adré tá lavúlé amvú ngánò àdhya
ɨ 'ásè. Tàbirí dré akódhɨ nɨ lebèbhá kɨ 'òzo gò, ɨ dré kɨdhózó adrélé
ngánò lò'wa vu, adrézó tsìá. 2 Fàrĭsáyò ɨ kònò tà nda dre dhɨ, ɨ dré
tàzoá Yésu dré dhɨ: «Mí nò rè ká! Ámɨ lebèbhá ɨ adré àyɨkya tà àma
kɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí dré adrélé logálé sàbátù tú dhɨ nɨ 'o!»

3 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì nà rè tà Dàwídĭ dré tá 'òle ɨ dré
adrérà'a tàbirí íbe akódhɨ nɨ arúpi íbe dhɨ 'á dhɨ ko? 4 Akódhɨ fɨ tá
Gĭká nɨ dzó kàdrì na gò, ɨ dré mápà fèle Gĭká dré dhɨ nɨ adózó nyàle
arúpi nɨ íbe. Tákò àma kɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí adré tá ína mápà nda nɨ nyàma
logá àyɨ dré. Ngbà 'ɨ́ kòwánà kɨ tá kɨtswá nyàá dhɨ àyɨ. 5 Mì nà rè kpà
Mósè nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí na ko tàle dhɨ, kòwánà ɨ adré àyɨkya àzí 'o tépelò
na gba kàdré sàbátù tú gò, adrézó tà bha àyɨ dri ko dhɨ? 6 Dɨ má adré
tà bàti ta àmɨ dré: Dhya kàdrì tépelò nda nɨ lavúlépi dhɨ be kònwárè!
7 Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Má adré móndyá adrébhá àyɨ kɨ àzya kɨ
kɨzà bha dhɨ kɨ nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má
dré dhɨ kɨ nda kòdhya ko.›* Kònò mì kònĭ tá kúlí kòdhɨ kɨ àndu be dhɨ,
mì kɨtswá tá tà bha móndyá tà àko àyɨ rú dhɨ ɨ dri ko. 8 Tàko ko, Móndí
nɨ Mvá, Mírì sàbátù àdhya 'ɨ.»

Yésu tɨdrɨ́ agó àlo dhɨ sàbátù tú
(À kònò kpà Márokò 3:1-6; Lúkà 6:6-11)

* **12:7** 12:7 A kònò Oséyà 6:6.

9 Yésu kòtayí àrà nda dre dhɨ, dré lìzo fɨ̀le Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó
na. 10 Kònàle dhɨ, agó àlo drígá nɨ dré 'yòzo 'yo'yò dhɨ tá be. Fàrìsáyò
àruka ɨ adré tá tà ɨ dré kɨtswázó Yésu nɨ asíkɨ̀ ásà dhɨ nɨ nda gò, ɨ dré
lizízóá tíá dhɨ: «Àma kɨ tátrítrí kúlí ka'ɨ, à kàdré móndí kɨ tɨdrí sàbátù
tú dhɨ 'ɨ?» 11 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré
kábilígyà àlo dhɨ íbe gò, kábilígyà nda dré dhèzo bhú na sàbátù tú
dhɨ, dhya nda kɨtswá tsɨ̀ aséá gbǎ kɨ̀tú nda sè ko? 12 Dɨ móndí kɨ tà
lavú kábilígyà kya byá! Ásà dhɨ, àma kɨ tátrítrí kúlí adré tà dóro 'òma
sàbátù tú dhɨ nɨ ka'ɨ.»
13 Dɨ Yésu dré tàzoá agó nda dré dhɨ: «Mí kɨdzɨ ámɨ drígá.» Akódhɨ
dré kɨdzɨzoá gò, drígá nɨ nda dré adrízó atsálé dóro àzya nɨ tínɨ. 14 Dɨ
Fàrìsáyò nda ɨ dré pfòzo ru yi, kɨtswázó láti nda Yésu nɨ pfùzo dràle
dhɨ bvó.

Yésu màrábà Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ 'ɨ

15 Dɨ Yésu dré tà nda nɨ yɨ̈zo gò, àrà nda nɨ tayízó lìzo. Móndí zyandre
lavúlé dhɨ ɨ dré ngàzo lɨ̀le akódhɨ vésè gò, dré àyɨ kɨ dràbhá títí dhɨ kɨ
tɨdrízó. 16 Dré àyɨ kɨ logázó, ɨ kòtadháró móndí ɨ dré ɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ
ko. 17 Tà nda kòdhɨ atsá kònɨnɨ, kɨtswálé tà Gɨ̈ká dré tá longólé pròfétà
Èsáyà tí dhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó. Akódhɨ longó tá dhɨ:
18 «Kònɨdhɨ áma adhemakandra má dré zɨ̀le dhɨ 'ɨ.
Akódhɨ dhya má dré adrélé lèle tò, ɨndɨ́ áma togó dré adrézó kɨnílé tà
nɨ nɨ sè dhɨ 'ɨ.
Má nɨ áma Tɨrí bha akódhɨ dri gò,
dré áma tà gyǎgya longózó súrú títí dhɨ ɨ dré.
19 Akódhɨ kɨtswá lawàle móndí íbe ko, kɨtswá kpà trèle ko.
Kɨtswá áyɨ kúlí loyó móndí ɨ dré yɨ̈le láti ɨ bhálésè ko.
20 Kɨtswá kòzó bhèlebhéle dhɨ nɨ ŋo ko.
Kɨtswá kpà tálà adrélépi 'òle adrálé dhɨ nɨ avó adrálé ko,
tsàle lókyá dré dra áma tà gyǎgya 'òzo tà kònzɨ lavú dhɨ 'á.
21 Dɨ súrú títí bvò dri dhɨ kɨ àyɨ kɨ mɨ̀ bha akódhɨ véna.»†

Yésu nɨ tà, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrɨ̀ àdhya be dhɨ
(A kònò kpà Márokò 3:22-30; Lúkà 11:14-23)

22 Ámvolásà dhɨ, à dré agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna, adrélépi kpà mɨ̀
kùdúkùdu ró ɨndɨ́ ábhǎbhǎ ro dhɨ nɨ adzízó Yésu vélé. Dɨ Yésu dré
akódhɨ nda nɨ tɨdrízó gò, akódhɨ dré kɨdhózó adrélé kúlí ta, adrézó
kpà ngá no. 23 Móndyá zyandre títí dhɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwǎbhwa
gò, ɨ dré adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ tsɨ̀ Dàwídɨ̀ nɨ Mvá, Mèsíyà ro
dhɨ 'ɨ ko?» 24 Dɨ, Fàrìsáyò ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ɨ dré àyɨkya tàzoá
dhɨ: «Dhya kòdhɨ adré ngbà 'í tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè,
Bèlèzèbúlè, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrɨ̀ nɨ rɨ̈nyí sè.»
25 Dɨ, Yésu dré ína tà ɨ dré tá adrélé kisùle nda nɨ nɨ̈zo kyá gò, tàzoá
àyɨ dré dhɨ: «Òpɨ̀ ángùdhi móndyá zàlá dhɨ ɨ dré adrézó ru lanzí àyɨ
kòfalésè dhɨ, òpɨ̀ nda nɨ tà nɨ akí títí. Bhàandre ángùdhi yà, kó ngalè
dzó ángùdhi yà móndyá lána dhɨ ɨ dré adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ,
kɨtswá kpà áyɨ totó bwà ko. 26 Sàtánà kàdré Sàtánà nɨ dro dhɨ, adré ína
ru pfu áyɨ tàndɨ be. Akódhɨ nɨ òpɨ̀ nɨ dɨ áyɨ totó ngínɨngínɨ ró? 27 Má
kàdré mána tɨrí kònzɨ kɨ dro Bèlèzèbúlè nɨ rɨ̈nyí sè dhɨ, àmɨ kɨ móndyá
ɨ adré dɨ àyɨ kɨ dro àdhi nɨ rɨ̈nyí sè? Dɨ ásà dhɨ, àyɨ nda kɨ tà mɨ̀ dré

† **12:21** 12:21 A kònò Èsáyà 42:1-4.

adrélé tàle nda kɨ bvó ta àyɨ. 28 Dɨ, má kàdré mána tɨrí kònzɨ kɨ dro
Gĭká nɨ Tɨrí nɨ rĭnyí sè dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, Gĭká nɨ Òpì atsá àmɨ
kòfalé dre káyà dhɨ.
29 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo kɨtswá fĭle agó kòmbá àlo dhɨ nɨ dzó na
akódhɨ nɨ ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bă sè 'íká ko dhɨ.
Dɨ kàdrò akódhɨ dre dhɨ, a nɨ kɨtswá ngá títí akódhɨ nɨ dzó na nda kɨ
wu.
30 Dhya ángùdhi adrélépi túmăní má be ko dhɨ adré ína ru pfu má
be. Dhya adrélépi móndí kɨ kɨmó túmăní má be ko dhɨ, adré ína àyɨ kɨ
lapé.
31 Dɨ ásà dhɨ, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Gĭká nɨ kɨtswá tàkonzì títí
móndí ì dré adrélé 'òle dhɨ kɨ tri, túmăní làdhá títí ì dré adrélé dhàle í
rú dhɨ íbe. Dɨ, kɨtswá ína làdhá dhàle Tɨrí Lólo rú dhɨ nɨ tri ko. 32 Dhya
ángùdhi adrélépi kúlí kònzɨ ta Móndí nɨ Mvá rú dhɨ, Gĭká nɨ akódhɨ
nda nɨ tàkonzì tri. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína kúlí kònzɨ ta Tɨrí Lólo
rú dhɨ, à kɨtswá akódhɨ nda nɨ tàkonzì tri lókyá kònìdhɨ sè yà, kó ngalè
lókyá adrélépi alìle dhɨ sè yà dhɨ ko.»

Fa ɨ lò'wa nɨ íbe dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 6:43-45)

33 Yésu gò tàá dhɨ: «Fa kàdré dóro dhɨ, lò'wa nɨ kɨ kókpà adré dóro.
Fa kàdré kó kònzɨ dhɨ, lò'wa nɨ kɨ kókpà adré kònzɨ. Tàko ko, à adré
fa ni lò'wa nɨ ɨ sè. 34 Àmɨ, nĭ àtrá kɨ àrèbhá nɨ ɨ, àmɨ kó kònzɨ dhɨ, mì
nɨ dɨ kɨtswá tà àlo dóro dhɨ nɨ ta ngínɨngínɨ ró? Àngyá ko, ti adré tà
adrélépi gàle togó na dhɨ kɨ ta kòdhya. 35 Dhya dóro adré tà dóro 'o
apfòle tà dóro títí dré zùle áyɨ togó na dhɨ ɨ lésè. Dɨ, dhya kònzɨ adré
ína tà kònzɨ 'o apfòle tà kònzɨ títí dré zùle áyɨ togó na dhɨ ɨ lésè. 36 Má
adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kĭtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, móndyá títí dhɨ kɨ
kúlí tàko àlo àlo títí ì dré tàle dhɨ kɨ tà ta Gĭká kandrá. 37 Tàko ko, kúlí
mí dré tàle dhɨ kɨ tà sè dhɨ, a nɨ ámɨ tàbvó ta ngalè ámɨ nòzo gyăgya
yà, kó ngalè tà bhàzo mí dri yà dhɨ.»

Tà tadhálé pròfétà Yónà nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Márokò 8:11-12; Lúkà 11:29-32)

38 Àmvolásà dhɨ, Fàrĭsáyò àruka ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá àruka íbe
dhɨ ì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Tadhálépi, mà adré lèá dhɨ, mí kò'o
tà líndríga ró dhɨ àma dré nòle.» 39 Dɨ Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ:
«Móndyá ándrò adrébhá kònzɨ ìndì zàràbhù ro dhɨ ì adré tà líndríga
ró dhɨ nɨ nda nòle. Dɨ, à kɨtswá tà àzya líndríga ró dhɨ nɨ 'o àyɨ dré
nòle dhɨ ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'ɨ ko dhɨ. 40 Tàko ko,
ngóró Yónà dré tá ayílé kĭtú na ìndì ngátsi na kosyá àgá léna dhɨ tínɨ
dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ kókpà ayí bvò na kĭtú na ìndì ngátsi na.
41 Kĭtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, Nĭnívèbhá kɨ nga tà bha móndyá
ándrò nɨ ɨ dri. Tàko ko, Nĭnívèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyɨ
dré dhɨ nɨ yĭzo dhɨ, ì ladzá tá àyɨkya àyɨ kɨ togó 'í. Dɨ mì nò rè ká! Dhya
kàdrì Yónà nda nɨ lavúlépi dhɨ be kònwárè! 42 Kòdhɨ íbe dhɨ, kĭtú dra
tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhɨ drĭle dhɨ nɨ
nga tà bha móndyá ándrò nɨ ɨ dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú
làvo lésè alìle ópí Sòlòmónò nɨ tògyakúlí yi 'í. Dɨ mì nò rè ká! Dhya
kàdrì Sòlòmónò nda nɨ lavúlépi dhɨ be kònwárè!»

Tɨrí kònzɨ nɨ gòma fɨle móndí léna dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 11:24-26)

43 Yésu gò tàá dhɨ: «Tɨrí kònzɨ àlo dhɨ kòpfò dhya àlo lésè dhɨ, adré anyálé àrà fà ro dhɨ ɨ 'ásè, àrà ɨ́ dré kɨtswázó lovólé lána dhɨ nɨ ndabe. Dɨ, kòkɨtswá kisúá bwà ko dhɨ, 44 adré tàá dhɨ: ‹Má nɨ go fɨle áma dzó má dré apfòzo lásà dhɨ na.› Kògò tsàle dre dhɨ, adré kisúá dhɨ, dzó nda ngbo: À awá 'álé nɨ, ngá lána dhɨ kɨ tobhàzo kpǎkpa dre. 45 Dɨ adré lìle tɨrí kònzɨ áyɨ lavúbhá nzi-drǐ-rǐ dhɨ kɨ nda lìzo àyɨ íbe gò, ì dré adrézó tɨfílé adrélé dhya nda léna. Dɨ dhya nda nɨ tà kùdù ro dhɨ vélé kònzɨ wáláká nɨ nɨ lavú. Dɨ tà nda nɨ adré kókpà kònɨnɨ móndyá ándrò adrébhá kònzɨ nɨ ɨ dré.»

Yésu nɨ andre ɨ adrúpi nɨ ɨ́be dhɨ
(À kònò kpà Márokò 3:31-35; Lúkà 8:19-21)

46 Yésu dré tá adrérà'a tà ta móndyá zyandre ɨ dré dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ andre ɨ adrúpi nɨ ɨ́be dhɨ ì dré atsázó adrélé àyɨ kɨ totó kɨvì na. Ɨ adré tá tà le tàle akódhɨ be. 47 Dhya àlo dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Ámɨ andre ɨ ámɨ adrúpi ɨ́be dhɨ ì adré àyɨ kɨ totó kɨvì na. Ɨ adré tà le tàle mí be.»

48 Yésu logó dhya nda dré dhɨ: «Áma andre àdhi 'ɨ? Áma adrúpi ɨ àdhibhá 'ɨ?» 49 Dré drɨ́gá bhèzo áyɨ lebèbhá ɨ véna, tàzoá dhɨ: «Mì nò rè áma andre ɨ áma adrúpi ɨ́be kònɨ ɨ ká! 50 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà áma Atá bhù na dhɨ dré adrélé lèle à kò'o dhɨ kɨ 'o dhɨ ɨ́na áma adrúpi 'ɨ, áma amvúpi 'ɨ, ɨndɨ áma andre 'ɨ.»

13

Pɨ́dhɨ́gó agó kórɨ rɨlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Márokò 4:1-9; Lúkà 8:4-8)

1 Kɨ̈tú nda sè dhɨ, Yésu dré apfòzo dzó lésè lìle lɨrílé tǎpǎrǐandre mɨ̈le. 2 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré ru kɨmólé akódhɨ làgásè kúrú dhɨ sè dhɨ, dré mbàzo lɨrílé bwátù na kɨtswálé tà tadhá, móndyá zyandre títí nda ì dré adrérà'a àyɨ kɨ totó yɨ̈ mɨ̈le dhɨ 'á. 3 Dɨ dré kɨdhózó tà bɨ̈ dhɨ kɨ tadhá àyɨ dré pɨ́dhɨ́gó sè, adrézó tàá dhɨ:

«Mì yi rè ká! Kɨ̈tú àlo dhɨ, agó àlo dhɨ pfò tá lìle kórɨ rɨ áyɨ amvú na. 4 Dré tá adrérà'a kórɨ rɨ dhɨ 'á dhɨ, kórɨ àruka ì ledhé tá láti mɨ̈le gò, àrí ì dré adàzo tetéá títí. 5 Kórɨ àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kɨ̈ní íbe tsà dhɨ dri. Ɨ dré apfòzo mbèlè, kɨ̈ní dré nzɨ̈le ko dhɨ sè. 6 Dɨ, kɨ̈tú kòka dre dhɨ, dré àyɨ kɨ zàzo 'yòle, àyɨ kɨ kídrɨ dré fɨle kɨ̈ní na dóro ko dhɨ sè. 7 Kórɨ àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo àyɨ kɨ amó. 8 Dɨ, kórɨ àruka ì ledhé tá àyɨkya kɨ̈ní dóro dri gò, ì dré lò'wa 'àzo dóro. Àlo nɨ 'a lò'wa nyadhɨ-nzi, àzya nɨ nyadhɨ-na, àzya nɨ nyadhɨ-àlo-drǐ-mudrí.» 9 Yésu gò tàá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yìzo dhɨ kòyi!»

Yésu ngɨ tà ɨ́ dré adrézó tà ta móndí ɨ dré pɨ́dhɨ́gó sè dhɨ nɨ àndu
(À kònò kpà Márokò 4:10-12; Lúkà 8:9-10)

10 Àmvolásà dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mí adré tà ta móndí ɨ dré pɨ́dhɨ́gó sè àdho tà sè?» 11 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Gìká fè àmɨ dré tògyá Òpɨ bhù àdhya nɨ tà lùzu ró dhɨ kɨ nɨ̈zo. Dɨ, fè ɨ́na tògyá nda àyɨ dré ko. 12 Tàko ko,

dhya ángùdhi tà nǐlepi bǐ dhɨ dré dhɨ, à nɨ tà dré nǐle nda kɨ drǐ tɨmbà gò, akódhɨ dré adrézó vélé tà nǐnǐ íbe bǐ lavúlé. Dɨ, dhya ángùdhi tà nǐlepi ko dhɨ dré dhɨ, à nɨ ndɨndɨ tà tsà dré nǐle dhɨ nɨ tɨngá. 13 Tà nda sè dhɨ, má adré tà ta àyɨ dré pídhígó sè. Tàko ko, tágba ɨ dré adrézó ngá no dhɨ, ɨ adré ngá nda kɨ no dóro ko. Tágba ɨ dré adrézó tà yi dhɨ, ɨ adré tà nda kɨ yi dóro ko, adrézó kpà tà nda kɨ àndu ni ko. 14 Dɨ tà Gǐká dré tá longólé pròfétà Èsáyà tí dhɨ ɨ 'o ru àyɨ léna kònɨnɨ. Akódhɨ longó tá dhɨ:

‹Mì nɨ adré tà yi 'í,
dɨ, mì kɨtswá tà mì dré adrélé yǐle nda kɨ àndu ni tàdzí ko.
Mì nɨ adré ngá no 'í,
dɨ, mì kɨtswá ngá mì dré adrélé nòle nda kɨ atógyà tàdzí ko.
15 Tàko ko, móndyá kòdhɨ kɨ togó andírǐ dre.
Ɨ tabhó àyɨ kɨ bíbhálé, àyɨ kɨ mǐ dròzo dròdrò.
Ɨ kò'o tá kònɨnɨ ko dhɨ, kònò ɨ nɨ tá ngá no àyɨ kɨ mǐ sè,
adrézó tà yi àyɨ kɨ bíbhálé sè, adrézó tà ni àyɨ kɨ togó na,
ɨ dré àyɨ kɨ togó adzázó má vélé gò,
má dré àyɨ kɨ tɨdrízó.›*

16 Dɨ, kólénzé ína àmɨ dré, àmɨ kɨ mǐ dré adrélé ngá no, ɨndɨ àmɨ kɨ bíbhálé dré adrélé tà yi dhɨ sè! 17 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Pròfétà bǐ dhɨ ɨ móndí gyăgya bǐ dhɨ íbe dhɨ ɨ tá lovó íbe tò kɨtswázó tà mì dré adrélé nòle dhɨ kɨ no gò, ɨ dré àyɨkya nòzoá ko. Àyɨ tá kpà lovó íbe tò kɨtswázó tà mì dré adrélé yǐle dhɨ kɨ yi gò, ɨ dré àyɨkya yǐzoá ko.»

Yésu ngɨ pídhígó agó kórɨ rɨlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ nɨ àndu
(A kònò kpà Márokò 4:13-20; Lúkà 8:11-15)

18 «Dɨ mì yi rè pídhígó agó kórɨ rɨlepi dhɨ àdhya nda adré lèá tàle ngíni ya dhɨ ká. 19 Móndí àruka ɨ adré Gǐká nɨ kúlí ka'ǐ ngóró kórɨ rɨle ledhélé láti mǐle nda ɨ tíni. Ɨ kòyi Gǐká nɨ Opì nɨ tà dre dhɨ, ɨ adré àndu nɨ nɨ ni ko gò, Dhya kònzɨ dré adrézó atsálé kórɨ rɨle nda nɨ tɨngí àyɨ kɨ togó lésè. 20 Móndí àruka ɨ adré Gǐká nɨ kúlí ka'ǐ ngóró kórɨ rɨle ledhélé bvò kírà ro dhɨ dri nda ɨ tíni. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ɨ adré ndɨrɨ ka'ǐá arí sè. 21 Dɨ, ɨ dré adrélé kúlí nda nɨ tayí adrélé tɨle àyɨ kɨ togó na ko dhɨ sè dhɨ, ɨ adré ngbà 'í tròle rúá lókyá tsà sè. Dɨ kàdré tà ɨ dré adrézó kɨzà nya ásà dhɨ 'ɨ yà, ngalè tà adrézó àyɨ kɨ mǐ pfo kúlí nda nɨ tà sè dhɨ 'ɨ yà dhɨ, ɨ adré àyɨ kɨ tà ka'ǐka'ǐ nda nɨ tayí mbèlè. 22 Móndí àruka ɨ adré Gǐká nɨ kúlí ka'ǐ ngóró kórɨ rɨle ledhélé kùtsí kòfalé nda ɨ tíni. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, tà bvò kòndɨ àdhya adrébhá àyɨ kɨ togó 'o lanzìle dhɨ ɨ, ɨndɨ ngá lovó adrélépi àyɨ kɨ lɨtí dhɨ íbe dhɨ ɨ adré kúlí nda nɨ amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko. 23 Dɨ, móndí àruka ɨ adré àyɨkya Gǐká nɨ kúlí ka'ǐ ngóró kórɨ rɨle ledhélé kǐní dóro dri nda ɨ tíni. Àyɨ nda ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ɨ adré àndu nɨ nɨ ni gò, ɨ dré adrézó lò'wa 'a dóro. Àlo nɨ adré lò'wa 'a nyadhɨ-nzi, àzya nɨ nyadhɨ-na, àzya nɨ nyadhɨ-àlo-drǐ-mudrí.»

Pídhígó mbɨ ngánò kòfalé dhɨ nɨ tà dri dhɨ

24 Yésu dré gòzo pídhígó àzya pɨ àyɨ dré, tàzoá dhɨ: «Òpì bhù àdhya sù ngóró dhya àlo kórɨ dóro rɨlepi áyɨ amvú na dhɨ tíni. 25 Dɨ, móndyá títí dhɨ ɨ dré tá adrérà'a ayí ko ngátsi sè dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ kàrɨbhá

* **13:15** 13:15 À kònò Èsáyà 6:9-10.

dré ɨna atsázó mbɨ kórɨ rɨ ngánò kòfalé gò lɨzo. 26 Dɨ ngánò nda kòmba
adrélé lò'wa 'a dre dhɨ, mbɨ nda dré kpà apfòzo. 27 Gò amvú líyí nda
nɨ màrábà ɨ dré alɨzo akódhɨ vélé tàá drá dhɨ: ‹Mírĩ, mí rɨ tsì kórɨ dóro
ámɨ amvú na kòdhya ko? Mbɨ angá dɨ ɨna ángolésè?› 28 Akódhɨ logó
àyɨ dré dhɨ: ‹Kàrɨbhá 'o tà kòdhɨ nì.› Dɨ màrábà nda ɨ gò akódhɨ nɨ lizí:
‹Mí lè mà kòlì mbɨ nda nɨ akú?› 29 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: ‹Kóko! Mɨ
kòlì mbɨ nda nɨ akú dhɨ, mì nɨ dra akúá túmắní ngánò ɨbe. 30 Mɨ tayí
àyɨ rĩti dhɨ ɨ adrélé mbàle túmắní tsàle lókyá dra lànyá lokózó dhɨ 'á.
Dɨ lókyá nda sè dhɨ, má nɨ tàá dhya dra lànyá lokóbhá dhɨ ɨ dré dhɨ:
Mì akú rè zyà mbɨ todròle kɨtswálé zàle 'íká, gò mì kòlokóró ngánò
tobhàle áma kòbhó na ndò.›»

Pɨdhɨgó mùtádĩ lò'wa nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Márokò 4:30-32; Lúkà 13:18-19)

31 Yésu dré gòzo pídhígó àzya pɨ àyɨ dré, tàzoá dhɨ: «Òpì bhù àdhya
sù ngóró mùtádĩ lò'wa dhya àlo dré dòle rɨle áyɨ amvú na dhɨ tínɨ.
32 Lò'wa nda konyókonyó mvá lavúlé lò'wa àruka títí dhɨ ɨ rúsè. Dɨ,
kàpfò dre dhɨ, dré ɨna mbàzo atsálé kàdrɨ ngá àruka títí kidhílé amvú
'á dhɨ kɨ lavú. Atsá fa tínɨ gò, àrí ɨ dré adrézó alɨle bhà si kólá nɨ ɨ
drĩna.»

Pídhígó tàkú nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 13:20-21)

33 Yésu dré gòzo pídhígó àzya pɨ àyɨ dré, tàzoá dhɨ: «Òpì bhù àdhya
sù ngóró tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amúlé fóndro kàdrɨ dhɨ be
gò, tàkú nda dré fóndro nda nɨ 'òzo avólé títí dhɨ tínɨ.»

34 Dɨ Yésu tà tá tà nda kòdhɨ ɨ títí móndyá zyandre ɨ dré pídhígó sè.
Tà tà àlo àyɨ dré pídhígó àko dhɨ ko, 35 kɨtswálé tà longólé pròfétà tí
kònìdhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó:
«Má nɨ tà adó tàle àyɨ dré pídhígó sè.
Má nɨ tà zùle kínó kɨdhólé bvò nɨ bhàma lésè dhɨ kɨ longó.»†

Yésu ngɨ pídhígó mbɨ nɨ tà dri dhɨ nɨ àndu

36 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré móndyá zyandre nda kɨ tayízó gò, nzɨzo
bhàna. Akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá
dhɨ: «Mí ngɨ àma dré pídhígó mbɨ amvú na dhɨ àdhya nɨ àndu wà.»

37 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Dhya kórɨ dóro rɨlepi nda, Móndí nɨ Mvá
'ɨ. 38 Amvú nda bvò 'ɨ. Kórɨ dóro nda, Gĩká nɨ ànzɨ akódhɨ nɨ Òpì na
dhɨ 'ɨ. Mbɨ nda, Dhya kònzɨ nɨ ànzɨ 'ɨ. 39 Kàrɨbhá mbɨ kórɨ rɨlepi nda,
Dzáborò 'ɨ. Lókyá lànyá lokózó nda, lókyá kùdù 'ɨ. Dhya adrébhá lànyá
lokó nda ɨ, ángéló 'ɨ.

40 Dɨ ngóró à dré adrélé mbɨ nda nɨ akú kɨtswálé zàle àtsí na dhɨ
tínɨ dhɨ, a nɨ kókpà adré kònìnɨ lókyá kùdù sè. 41 Móndí nɨ Mvá nɨ
áyɨ ángéló kɨ amù, tà títí adrébhá móndí kɨ 'o ledhélé tàkonzɨ na dhɨ
kɨ akú túmắní móndyá títí adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ɨbe, àyɨ kɨ tɨngázó
pfòle Gĩká nɨ Òpì 'ásè. 42 Dɨ ángéló nda ɨ dré àyɨ kɨ bhèzo àtsí adrélépi
adrálé ko dhɨ na. Kònàle dhɨ, ì nɨ adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá
tsɨ. 43 Dɨ, móndyá gyắgya dhɨ kɨ adré àyɨkya lagúlé kɨtú tínɨ àyɨ kɨ Atá
nɨ Òpì na. Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé ɨbe tà yĩzo dhɨ kòyi!»

† **13:35** 13:35 À kònò Longó ɨ 78:2.

Pídhígó ngá làgí kyàkyà zùle dhi ni tà dri dhi

44 «Òpì bhù àdhya sù ngóró ngá làgí kyàkyà zùle amvú àlo na dhi tíni. Agó àlo dhi kisú tá ngá làgí kyàkyà nda gò, gòzo zùá tódhyá. Di togó kìní dré dhi, dré lìzo áyi ngá títí dhi ki lagí gò, amvú nda ni gìzo í dré.»

Pídhígó màyìkà làgí kyàkyà dhi ni tà dri dhi

45 «Òpì bhù àdhya sù kpà ngóró agó àlo adrélépi tá màyìkà aveave dhi ki nda dhi tíni. 46 Akódhi kòkisú màyìkà àlo làgí kyàkyà dhi dre dhi, dré lìzo áyi ngá títí dhi ki lagí gò, gìzoá.»

Pídhígó kimbá ni tà dri dhi

47 «Òpì bhù àdhya sù ngóró kimbá à dré bhèle yĭandre na gò, dré kosyá ki kárá títí dhi ki turúzó dhi tíni. 48 Kimbá nda kòga kosyá sè bĭ dre dhi, kosyá bhebhá ì dré asézóá apfòle yĭ mĭle. Di ì dré lirízó kosyá dóro dhi ki kipè tobhàle kánzì ì 'ásè gò, kosyá kònzi dhi ki bhèzo. 49 Tà nda ni kókpà adré kònìni lókyá kùdù sè. Ángéló ki alì móndyá kònzi ki kòfalé lanzí móndyá gyăgya íbe gò, 50 ì dré móndyá kònzi nda ki bhèzo àtsí adrélépi adrálé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi.»

Ngá làgí be kàdrì tídhí ro ìndì àku ró dhi i

51 Di Yésu lizí àyi tàzoá dhi: «Mì yi tà kòdhi i títí, àndu ni ki nĭzo vélé?» Ĭ logó drá dhi: «Àyíya!» 52 Akódhi gò tàá àyi dré dhi: «Di dhya ángùdhi adrélépi tátrítrí kúlí tadhá gò Òpì bhù àdhya ni tà tadházó drá dhi, dhya nda ngóró bhà líyí adrélépi ngá làgí be kàdrì dhi íbe gò, dré adrézó ngá tídhí dhi ki adó lásà ngá àku dhi íbe dhi tíni.»

Nàzàrétàbhá ì ka'ĭ Yésu ko
(À kònò kpà Márokò 6:1-6; Lúkà 4:16-30)

53 Yésu kòpi pídhígó nda i akílé dre dhi, dré àrà nda ni tayízó gò, 54 lìzo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.‡ Di dré kidhózó adrélé tà tadhá Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na. Gò móndyá nda ì dré adrézó akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó liziá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ína tògyá kòdhi túmăní rĭnyí adrézó tà líndríga ró dhi ki 'o dhi be dhi ángwà? 55 Akódhi kòndi tsì dhya adrélépi fa ledé dhi ni mvá 'i ko? Andre ni ni rú tsì Màríyà ko? Adrúpi ni i tsì, Yàkóbhò, Yòséfà, Sĭmónà tsàle Yúdà ko? 56 Amvúpi ni i títí àma kòfalé ko? Akódhi kisú di tà kòdhi i títí dhi ángwà?» 57 Di tà nda sè dhi, ì kitswá tá Yésu ni ka'ĭ bwà ko. Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í pròfétà ni lindrì bha ko dhi akódhi ni tàndi bha ìndì akódhi ni tàndi ni dzó 'á.» 58 Di akódhi 'o tá tà líndríga ró bĭ dhi i kònàle ko, ì dré akódhi ni ka'ĭle ko dhi sè.

14

Yòwánì Bàtîsimò fèlepi ni dràma
(À kònò kpà Márokò 6:14-29; Lúkà 9:7-9)

1 Lókyá nda sè dhi, Èródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàlĭláyà àdhya drĭle dhi dré Yésu ni rúbí yĭzo. 2 Dré tàzoá áyi màrábà i dré dhi: «Dhya

‡ **13:54** 13:54 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kònìdhi tá Nàzàrétà 'i. À kònò kpà Lúkà 4:16; Márokò 6:1.

kòdhɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi 'ɨ! Angá ɨ́na dràdrà lésè nì. Ásà dhɨ, akódhɨ rĩnyí ɨ́be adrézó tà líndrɨ́ga ró dhɨ kɨ 'o.»

3 Tàko ko, Ɛ̀ródè nda 'o tá Yòwánì rùle adròle, bhèle bădzó na dhɨ nì. 'O tá kònìnɨ áyɨ adrúpi Fĩlípò nɨ tòkó, Ɛ̀ròdíyà nɨ tà sè. 4 Ángyá ko, Yòwánì adré tá tàá Ɛ̀ródè dré dhɨ: «Kɨtswá mí dré adrézó ámɨ adrúpi nɨ tòkó ɨ́be dhɨ ko.» 5 Ásà dhɨ, Ɛ̀ródè adré tá Yòwánì nɨ le pfùle dràle. Dɨ, adré tá ɨ́na móndí zyandre dhɨ kɨ ro, ì dré adrélé Yòwánì nɨ no pròfétà ro dhɨ sè.

6 Dɨ, kĩtú Ɛ̀ródè nɨ tĩzo ásà dhɨ sè dhɨ, Ɛ̀ròdíyà nɨ zapi dré apfòzo ngá to Ɛ̀ródè ɨ kandrá móndyá dré azílé gwányá lé dhɨ ɨ́be gò, tà nda dré Ɛ̀ródè nɨ togó 'òzo kɨnɨ́lé tò. 7 Dɨ akódhɨ dré mòndrà sìzo tàzoá dhɨ, ɨ́ nɨ ngá ángùdhi mvátòkó nda dré lèle zĩle ɨ́ tí dhɨ nɨ fe drá. 8 Dɨ andre nɨ kòtà akódhɨ nɨ drĩ dre dhɨ, akódhɨ dré tàzoá Ɛ̀ródè dré dhɨ: «Mí kàfè má dré Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ drĩ kònwa sănì na.» 9 Gò ópí nda nɨ togó dré kɨzà nyàzo tà nda sè. Dɨ, mòndrà dré tá sìle móndyá azílé nda ɨ kandrá dhɨ ɨ sè dhɨ, dré ɨ́na tòlí fèzo tà zĩle nda nɨ 'òzo gò, 10 móndí mùzo lìle Yòwánì nɨ drĩ lì bădzó na. 11 Gò akódhɨ nɨ drĩ nda nɨ adózó sănì na alɨzo fèá mvátòkó nda dré. Dɨ akódhɨ nda dré fèzoá áyɨ andre dré. 12 Bvóá dhɨ, Yòwánì nɨ lebèbhá ì dré tsàzo akódhɨ nɨ àbvò do sĩle. Gò ì dré lìzo tà nda nɨ longó Yésu dré.

Yésu fɛ̀ ngá nyàle móndɨ́ ngùlù-nzi dhɨ ɨ dré
(À kònò kpà Márokò 6:30-44; Lúkà 9:10-17; Yòwánì 6:1-14)

13 Yésu kòyi rúbí nda dre dhɨ, dré mbàzo bwátù na kɨtswálé lìle kalóma àrà móndí àko dhɨ na dhɨ bvó. Dɨ, móndí zyandre dhɨ ì kòyi tà nda dre dhɨ, ì dré ngàzo bhàandre bĩ dhɨ ɨ lésè lìle akódhɨ vésè pá sè, tăpărîandre mĩlésè. 14 Dɨ Yésu kàsí bwátù lésè dre dhɨ, dré móndyá zyandre lavúlé nda kɨ nòzo, kɨzà dòzo áyɨ togó na àyɨ kɨ tà sè gò, dré àyɨ kɨ dràbhá kɨ tɨdrízó.

15 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Kònìdhɨ àrà bhà àko dhɨ 'ɨ, ìndì lókyá lavú dre. Mí kòfè dɨ láti móndyá zyandre kònɨ ɨ dré lìzo mányàngá gɨ nyàle bhà àma làgásè dhɨ ɨ 'ásè wà.» 16 Dɨ, Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Kɨtswá ì dré lìzo dhɨ ko. Àmɨ kɨ tàndɨ, mì kòfè ngá àyɨ dré nyàle dhɨ àmɨ.» 17 Dɨ, ì logó drá dhɨ: «Àma ngbà 'í kònwa dhɨ mápà ɨ́be nzi, ìndì kosyá ɨ́be rĩ.» 18 Yésu gò tàá dhɨ: «Mì alì ngá nda ɨ́be má vélé.» 19 Gò dré tàzoá móndyá zyandre nda ɨ dré dhɨ, ì kòlirí mbì dri. Dɨ kàdó mápà nzi nda ɨ kosyá rĩ nda ɨ́be dre dhɨ, dré mĩ tɨngázó kurú na bhù na, tà tanɨ zìzo Gĩká tí ngá nda ɨ dri. Dré mápà nda kɨ tonòzo lanzɨ́lé áyɨ lebèbhá ɨ dré gò, ì dré lanzízóá móndyá zyandre ɨ dré. 20 Dɨ àyɨ títí nda ì dré nyàzoá pĩzo. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àmbí nɨ kɨ lokózó gàle kánzì mudrí-drĩ-rĩ dhɨ ɨ sè bĩbi. 21 Ágo ngá nda kɨ nyabhá dhɨ ɨ tá ànyɨ́ànyɨ ngùlù-nzi. (À nà tá tòkó ɨ ànzɨmvá ɨ́be ko.)

Yésu to atsî tăpărîandre drĩsè
(À kònò kpà Márokò 6:45-52; Yòwánì 6:15-21)

22 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ 'òzo lìle mbàle bwátù na, ì kòzyaró drĩdrì ɨ́ kandrána tăpărîandre nɨ ta'á na. Tàko ko, lè tá rè zyà láti fèle móndyá zyandre nda ɨ dré lìzo 'íká. 23 Kòfè láti àyɨ dré

dre dhɨ, dré mbàzo kalóma kòngó àlo drĭna kɨtswálé tà ta Gĭká be. Gò ngá dré anízó akódhɨ nɨ kɨ kònàle kalóma.

24 Dɨ, bwátù nda lì tá ína vwàle kĭní rúsè vwàvwà ro. Lyăandre adré
tá vĭle sínyà dri rúá gò, yĭ adrélépi longálé dhɨ dré adrézó ru tswa
rúá. 25 Dɨ ngátsi kítógá àmvolésè dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé atsí to
tăpăríandre drĭsè, adrézó lìle áyɨ lebèbhá nda ɨ véna. 26 Ɨ kònò akódhɨ
adrérà'a atsí to tăpăríandre drĭsè dre dhɨ, tirì dré gàzo àyɨ léna bĭ gò,
ì dré tàzoá dhɨ: «Kòdhɨ móndí líndrí 'ɨ!» Gò ì dré ngàzo adrélé tetrélé
tirì dré. 27 Dɨ, gbă kòdhwa, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì tsɨ togó!
Ma 'ɨ. Mì ro ngá ko.» 28 Pétèró logó drá dhɨ: «Mírì, kàdré mɨ 'ɨ bàti dhɨ,
mí tà má dré má kòlìró mí véna yĭ drĭsè wà.» 29 Yésu gò tàá drá dhɨ:
«Mí alì!»

Dɨ Pétèró dré pfòzo bwátù 'ásè gò, kɨdhólé atsí to yĭ drĭsè, adrézó lìle
Yésu véna. 30 Dɨ, kònò lyăandre nda dre dhɨ, tirì dré akódhɨ nɨ 'òzo gò,
dré kɨdhózó adrélé tandrùle. Dɨ dré loyózóá dhɨ: «Mírì, mí tɨdrí ma
wà!» 31 Gbă kòdhwa, Yésu dré áyɨ drígá kɨdzìzo akódhɨ nɨ ru gò, tàzoá
drá dhɨ: «Mɨ tà ka'ĭka'ĭ íbe tsà nɨ, mí kayí tà mí léna àdho tà sè?» 32 Ɨ
kòmbà fɨle bwátù na dre dhɨ, lyăandre nda dré rìzo adrélé kíri. 33 Dɨ
Yésu nɨ lebèbhá bwátù na nda ì dré ledhézó àyɨ kɨ kórókó titĭ akódhɨ
kandrá, tàzoá dhɨ: «Mɨ Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ bàti!»

Yésu tɨdrí dràbhá ɨ Gènèsàrétè na
(À kònò kpà Márokò 6:53-56)

34 Ɨ kòzya tăpăríandre nda nɨ ta'á na dre dhɨ, ì dré tsàzo bvò
Gènèsàrétè àdhya na. 35 Móndyá kònàle dhɨ ì kònò Yésu nĭle kyá dre
dhɨ, ì dré ngàzo akódhɨ nɨ rúbí 'o ayílé bvò wăyi nda 'ásè. Dɨ móndí ì
dré àyɨ kɨ dràbhá títí dhɨ kɨ adzízó akódhɨ vélé gò, 36 akódhɨ nɨ ti lizízó,
kòtayíró dràbhá nda ɨ adrélé ngbà 'ĭ áyɨ kítá ti tabè kòdhya. Dɨ àyɨ títí
akódhɨ nɨ kítá nda nɨ tabèbhá dhɨ ì dré adrízó.

15

Gĭká nɨ kúlĭ bhèma adrézó móndí kɨ labhɨ lebè dhɨ
(À kònò kpà Márokò 7:1-13)

1 Àmvolásà dhɨ, Fàrìsáyò àruka ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì dré
angázó Yèrúsalémà lésè alìle Yésu vélé gò, lizíá tía dhɨ: 2 «Ámɨ lebèbhá
ì adré àma kɨ tábhí kɨ labhɨ ŋo àdho tà sè? Ângyá ko, ì adré àyɨkya ngá
nya drígá dzɨ àko ró.»

3 Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ ró dhɨ, mì adré àmɨkya Gĭká nɨ
tòlí ŋo, kɨtswázó àmɨ kɨ labhɨ líkí àdho tà sè? 4 Tàko ko, Gĭká tà tá dhɨ:
‹Lè mí kàdré ámɨ atá nɨ lindrì bha ámɨ andre be.›* Tà kpà dhɨ: ‹Dhya
ángùdhi adrélépi tà kònzɨ ta áyɨ atá rú yà, kó ngalè áyɨ andre rú yà
dhɨ, lè à kò'o akódhɨ nda dràle dràdrà.›† 5 Dɨ, mì adré àmɨkya tàá dhɨ,
dhya àlo kòtà áyɨ atá dré yà, kó ngalè áyɨ andre dré yà dhɨ, ‹Ngá má
dré tá kɨtswálé fèle ámɨ ledé dhɨ, ngá má dré dra fèle Gĭká dré dhɨ 'ɨ›
dhɨ, 6 adré dɨ lèá vélé dhya nda kòbhà áyɨ atá nɨ lindrì áyɨ andre be ngá
nda sè dhɨ ko. Dɨ ásà dhɨ, mì adré àmɨkya Gĭká nɨ kúlí bhe gàrà dri,
adrézó àmɨ kɨ tàndɨ kɨ labhɨ lebè. 7 Âmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Pròfétà Ɛ̈sáyà

* **15:4** 15:4 À kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16. † **15:4** 15:4 À kònò Pfòma 21:17; Lèvĭtíkè 20:9.

dré tá adrérà'a Gïká nɨ kúlí longó àmɨ kɨ tà sè dhɨ 'á dhɨ, longó tá tà nda kyá tàzoá dhɨ:
8 ‹Móndyá kòdhɨ ì adré áma lɨndrì bha ngbà 'í ti sè.
Dɨ, àyɨ kɨ togó vwà ɨna má rúsè vwàvwà.
9 Ɨ adré lìsámbò 'o má dré wóyá.
Tàko ko, ì adré tòlí angábhá móndí ɨ vélésè dhɨ kɨ tadhá ngóró tòlí nda
ì angá tá má vélésè na tíni.›‡»

Tà adrébhá móndí kɨ 'o atsálé ndï ró Gïká mïlésè dhɨ ɨ
(A kònò kpà Márokò 7:14-23)

10 Gò Yésu dré móndyá zyandre kònàle dhɨ kɨ azízó, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì yi vo rè tà kònìdhɨ, àndu nɨ nɨ nïzo ká! 11 Ngá adrélépi fɨle móndí nɨ síbhálé 'ásè dhɨ adré akódhɨ nɨ 'o atsálé ndï ró dhɨ nì ko. Be ró dhɨ, tà adrélépi apfòle móndí sílésè dhɨ adré ɨna akódhɨ nɨ 'o atsálé ndï ró dhɨ nì.»
12 Gò Yésu nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Mí nï, tà mí dré tàle kòdhɨ dhe Fàrïsáyò ɨ léna kònzɨ dhɨ be?» 13 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Fa ángùdhi áma Atá bhù na dhɨ dré kidhílé nɨ ko dhɨ, à nɨ tɨngíá. 14 Mì tayí àyɨ nda ɨ. Àyɨ mï kùdúkùdu kɨ drï kobhá mï kùdúkùdu ró dhɨ 'ɨ. Dɨ mï kùdúkùdu àlo dhɨ kàdré mï kùdúkùdu àzya se drïle dhɨ, àyɨ rïti nda kɨ ledhé bhú na.»
15 Gò Pétèró dré tàzoá drá dhɨ: «Mí ngɨ kúlí alaala mí dré tàle nda nɨ àndu àma dré wà.» 16 Dɨ Yésu logó dhɨ: «Àmɨ, àmɨ dhu rè tà nïnï àko? 17 Mì nï ko tàle dhɨ, ngá ángùdhi adrélépi fɨle móndí nɨ síbhálé 'ásè dhɨ adré fɨle akódhɨ nɨ 'a na gò, adrélé apfòle akódhɨ nɨ rúbhá lésè dhɨ? 18 Dɨ, tà ángùdhi adrélépi apfòle móndí sílésè dhɨ adré ɨna angálé akódhɨ nɨ togó lésè. Tà nda ɨna tà adrélépi móndí 'o atsálé ndï ró dhɨ 'ɨ. 19 Tàko ko, tà adrébhá apfòle móndí kɨ togó lésè dhɨ ɨ, tà kònɨ 'ɨ: tà kònzɨ kisùle dhɨ ɨ, móndí kɨ tupfuma nɨ tà, múná tà, ndòtò tà, kugù tà, tà tàma móndí ɨ rú kɨnzò sè dhɨ nɨ tà, ìndì móndí kɨ rú tàma kònzɨ dhɨ nɨ tà. 20 Tà nda kòdhɨ ì adré móndí kɨ 'o atsálé ndï ró dhɨ nì. Dɨ, ngá nyàma drígá dzɨ àko ró dhɨ adré ɨna móndí kɨ 'o atsálé ndï ró ko.»

Tòkó àlo súrú twá ro dhɨ ka'ï Yésu bàti
(A kònò kpà Márokò 7:24-30)

21 Amvolásà dhɨ, Yésu dré àrà nda nɨ tayízó gò, lìzo tsàle bvò Tírè ɨ làga Sïdónà be dhɨ na. 22 Dɨ Kànánà tòkó àlo bvò nda lésè dhɨ dré alìzo akódhɨ vélé gò, kɨdhólé adrélé loyóá dhɨ: «Mírï, Dàwídï nɨ Mvá, mí bhà áma kɨzà wà! Áma zapi tɨrí kònzɨ íbe í léna. Adré kɨzà nya lavúlé.» 23 Dɨ, Yésu logó ɨna kúlí drá ko. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Mí dro akódhɨ nzìle. Tàko ko, akódhɨ adré tetrélé àma àmvolésè tò.» 24 Yésu logó dhɨ: «Gìká amù ma ngbà 'í Ɨsèrélè ànzɨ avìbhá kábilígyà ɨ tíni dhɨ ɨ vélé.»
25 Dɨ, tòkó nda dré ɨna adhézó áyɨ kórókó titï akódhɨ kandrá, tàzoá drá dhɨ: «Mírï, mí ledé ma wà!» 26 Yésu gò logóá dhɨ: «Kɨtswá ànzɨmvá kɨ mápà dòzo bhèle kòkí ɨ dré dhɨ ko.» 27 Dɨ, tòkó nda tà drá dhɨ: «Mírï, kònìnɨ bàti. Dɨ, ndìndì kòkí ì adré àyɨkya mápà kórònyá adrébhá ledhélé àyɨ kɨ líyí nɨ mísá zàle dhɨ kɨ nya kòdhya.» 28 Yésu logó drá dhɨ:

‡ **15:9** 15:9 A kònò Ɛsáyà 29:13.

«Á! Tòkó, mɨ tà ka'ĭka'ĭ íbe kàdrɨ̀! Tà nda kò'o ru mí dré ngóró mí dré adrélé lèle dhɨ tínɨ.» Dɨ tòkó nda nɨ zapi dré adrízó gbă lókyá nda sè.

Yésu tɨdrí dràbhá bĭ̈ dhɨ ɨ

29 Yésu kòtayí àrà nda dre dhɨ, dré lɨ̀zo tsàle tăpăríandre GàlĭläyàÌ àdhya làgana. Dɨ dré mbàzo kòngó àlo drĭna gò lɨrílé. 30 Gò móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré alɨ̀zo túmăní mèrèkpè íbe, mĭ kùdúkùdu íbe, móndí rúbhá be àbvò ro dhɨ íbe, ábhăbhắ íbe, ìndì dràbhá àruka bĭ̈ dhɨ íbe, àyɨ kɨ tobhà Yésu kandrá. Gò akódhɨ dré àyɨ kɨ tɨdrízó títí. 31 Dɨ móndyá zyandre nda kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa. Tàko ko, ì nò tá ábhăbhắ nda ɨ adrérà'a kúlí ta, móndyá rúbhá be àbvò ro nda ɨ adrérà'a adrílé, mèrèkpè nda ɨ adrérà'a atsí to, ìndì mĭ kùdúkùdu nda ɨ adrérà'a ngá no. Gò ì dré Gĭ̈ká Ɨsèrélè ànzɨ kya nɨ rú bhàzo kùle.

Yésu fe ngá nyàle móndí ngùlù-su dhɨ ɨ dré
(À kònò kpà Márokò 8:1-10)

32 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ azízó, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Má adré kɨzà do áma togó na móndyá zyandre kònɨ kɨ tà sè. Tàko ko, àma túmăní àyɨ íbe kɨ̀tú na, ìndì ngá ì dré kɨtswálé nyàle dhɨ vélé yókódhó. Dɨ má lè àyɨ kɨ logólé nzɨ̀le tàbirí be ko, ì kòlandèró ledhézó láti bhálé ko dhɨ sè.» 33 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì logó drá dhɨ: «Àrà bhà àko kònɨ̀dhɨ 'á dhɨ, mà nɨ kɨtswá mápà kisú fèle móndyá zyandre kònɨ ɨ dré nyàle pĭzo ásà dhɨ ángwà?» 34 Yésu lizí àyɨ tí dhɨ: «Àmɨ mápà íbe ángopí?» Ɨ logó dhɨ: «Nzi-drì-rĭ, ìndì kosyá àruka tsàtsà dhɨ íbe.»

35 Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre nda ɨ dré dhɨ, ì kòlɨrí bvò dri. 36 Dré mápà nzi-drĭ-rĭ nda kɨ adózó kosyá nda íbe, àwoyà fèzo Gĭ̈ká dré gò, tonɔ̀zoá lanzílé áyɨ lebèbhá ɨ dré gò, ì dré lanzízóá móndyá zyandre nda ɨ dré. 37 Dɨ móndyá títí nda ì dré nyàzoá pĭzo. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àmbí nɨ kɨ lokózó gàle kánzì nzi-drĭ-rĭ dhɨ ɨ sè bĭ̈bi. 38 Ago ngá nyabhá nda ɨ tá ngùlù-su. (À nà tá tòkó ɨ ànzɨmvá íbe ko.)

39 Gò Yésu dré láti fèzo móndyá zyandre nda ɨ dré nzɨ̀zo. Dré mbàzo bwátù na gò, zyàle tsàle bvò Màgàdánà àdhya na.

16

Fàrɨ̀sáyò ɨ Sàdùkáyò íbe dhɨ ì lizî Yésu tà àlo líndríga ró dhɨ nɨ 'o
(À kònò kpà Márokò 8:11-13; Lúkà 12:54-56)

1 Àmvolásà dhɨ, Fàrɨ̀sáyò ɨ Sàdùkáyò íbe dhɨ ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, kɨtswálé akódhɨ nɨ tabhĭ̀. Dɨ ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó, kò'oró tà àlo líndríga ró angálépi Gĭ̈ká vélésè dhɨ. 2 Dɨ Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Ɨ̀ndró sè, bhù mĭ̈bhalé kàdré wà dhɨ, mì adré tàá dhɨ: ‹Kĭ̈dru, kozya kɨtswá dhĭ̈le ko.› 3 Drùbhĭ̈ sè, bhù mĭ̈bhalé kàdré ngbàràngbàrà ro dhɨ, mì adré tàá dhɨ: ‹Ándrò, kozya nɨ dhɨ.› Mì nĭ kó bhù mĭ̈bhalé nɨ làsú lanzílé dhɨ be dhɨ, mì kɨtswá dɨ àmɨkya tà adrébhá lókyá twátwa dhɨ kɨ tadhá dhɨ kɨ ni lanzílé bwà ko àdho tà sè? 4 Móndyá ándrò adrébhá kònzɨ ìndì zàràbhù ro dhɨ ì adré tà líndríga ró dhɨ nɨ nda nòle. Dɨ, à kɨtswá tà àzya líndríga ró dhɨ nɨ 'o àyɨ dré nòle dhɨ ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'ɨ ko dhɨ.» Gò Yésu dré àyɨ kɨ tayízó, lɨ̀zo.

Tàkú Fàrĩsáyò kya Sàdùkáyò ɨ́be dhɨ
(A kònò kpà Márokò 8:14-21)

5 Yésu ɨ lebèbhá nɨ ɨ́be dhɨ ì kòzya tăpăríandre nɨ ta'á na dre dhɨ, lebèbhá nɨ nda ì dré atógyàzoá dhɨ, ì tɨvì tá mápà dòma atsí na dhɨ. 6 Gò Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì kònò dóro, mì kàdréró àmɨ kɨ lɨkí tàkú Fàrĩsáyò kya Sàdùkáyò ɨ́be dhɨ nɨ tà sè.» 7 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè adrézó tàá dhɨ: «Akódhɨ tà kònìnɨ, mà dré mápà adólé ko dhɨ sè.» 8 Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda nɨ nĩzo kyá gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ tà ka'ĩka'ĩ ɨ́be tsà nɨ ɨ, mì adré àmɨkya tà kayí àmɨ kòfalésè mì dré adrélé mápà àko dhɨ sè àdho tà sè? 9 Mì nĩ vo dhu rè tà àlo ko? Mì tɨvì vo àmɨkya mápà nzi má dré lanzɨ́lé móndyá ngùlù-nzi dhɨ ɨ dré dhɨ kɨ tà dre? Mì gò tá àmbí nɨ kɨ lokó gàle kánzì ángopí? 10 Mì tɨvì kókpà àmɨkya mápà nzi-drĩ-rĩ má dré lanzɨ́lé móndyá ngùlù-su dhɨ ɨ dré dhɨ kɨ tà dre? Mì gò tá àmbí nɨ kɨ lokó gàle kánzì ángopí? 11 Mì nĩ ko tàle dhɨ, má adré tá mápà tà ta àmɨ dré kòdhya ko dhɨ? Dɨ, má tà tá mána dhɨ: ‹Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí tàkú Fàrĩsáyò kya Sàdùkáyò ɨ́be dhɨ nɨ tà sè.›» 12 Gò lebèbhá nɨ ì dré nĩzoá tàle dhɨ, akódhɨ adré tá tàá àyɨ dré dhɨ, ì kàdré àyɨ kɨ lɨkí tàkú mápà àdhya nɨ tà sè ko. Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨ kɨ lɨkí tà Fàrìsáyò ì dré tá adrélé tadhálé Sàdùkáyò ɨ́be dhɨ kɨ tà sè.

Pétèró tà ngádra 'á dhɨ, Yésu Mèsɨ́yà 'ɨ
(A kònò kpà Márokò 8:27-30; Lúkà 9:18-21)

13 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo tsàle bvò bhàandre Kàyĩsàríyà Fĩlípò àdhya làga dhɨ na. Gò akódhɨ dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Móndí ì adré tàá dhɨ, ma, Móndí nɨ Mvá àdhi 'ɨ?» 14 Ɨ logó drá dhɨ: «Móndí àruka ì adré tàá dhɨ, mɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi 'ɨ. Àruka nɨ ì adré tàá dhɨ, mɨ Èlíyà 'ɨ. Àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ, mɨ Yèrèmɨ́yà 'ɨ yà, kó ngalè pròfétà kɨ àzya 'ɨ yà dhɨ.» 15 Yésu gò lizíá àyɨ tí dhɨ: «Dɨ àmɨ ró dhɨ, mì adré àmɨkya tàá dhɨ, ma àdhi 'ɨ?» 16 Sĩmónà Pétèró logó dhɨ: «Mɨ mína Mèsɨ́yà, Gĩká lídrì ro dhɨ nɨ Mváagó 'ɨ.» 17 Yésu gò tàá drá dhɨ: «Sìmónà, Yónà nɨ mvá, Gĩká bhà tà tanɨ mí dri dre. Àngyá ko, móndí tadhá tà kòdhɨ mí dré nì ko. Be ró dhɨ, áma Atá bhù na dhɨ tadhá mí dré nì. 18 Má adré kpà tàá mí dré dhɨ: Mɨ Pétèró 'ɨ. Má nɨ Èkèlézyà mána nɨ si kírà kònìdhɨ dri.* Ndìndì dràdrà nɨ rĩnyí kɨtswá ína Èkèlézyà nda nɨ lavú ko. 19 Má nɨ Òpì bhù àdhya nɨ lĩfùngúlà ànzɨ kɨ fe tayílé mí drígá. Tà ángùdhi mí dré dra 'ɨle kònwa bvò dri dhɨ, à nɨ kókpà tà nda nɨ 'ɨ bhù na. Tà ángùdhi mí dré dra trìle bvò dri dhɨ, à nɨ kókpà tà nda nɨ trɨ bhù na.»

20 Gò Yésu dré áyɨ lebèbhá nda kɨ logázó, ì kòtadháró dhya àlo dré dhɨ, ɨ Mèsɨ́yà 'ɨ dhɨ ko.

Yésu longó áyɨ dràma nɨ tà, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be
(A kònò kpà Márokò 8:31–9:1; Lúkà 9:22-27)

21 Kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré kɨdhózó adrélé tadhá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ, adré tá lèá dhɨ, í kòlì Yèrúsalémà na kɨtswálé kɨzà nya lavúlé Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo ɨ drígá, kòwánà kàdrì ɨ drígá ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ drígá, à kòpfuró ɨ dràle gò, kĩtú nɨ na sè dhɨ, Gĩká kòtɨngáró ɨ dràdrà lésè.

---

* **16:18** 16:18 Rú «Pétèró» kònìdhɨ adré lèá tàle dhɨ «kírà».

22 Dɨ Pétèró dré Yésu nɨ drĭzo gàrà dri gò, kɨdhózó adrélé tà ta akódhɨ dri, tàzoá dhɨ: «Mírĭ, Gĭká kòlɨkí mɨ! Tà nda kòdhɨ kɨtswá tàdzí atsálé mí rú ko!» 23 Dɨ, Yésu dré áyɨ alázó tàá Pétèró dré dhɨ: «Sàtánà, mí nga má mĭlésè gòle má àmvona! Mí adré láti nda áma 'òzo dhèle. Tàko ko, mí adré tà kisù Gĭká àdhya tíni ko. Be ró dhɨ, mí adré mína tà kisù móndí kya tíni.»

24 Gò Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Dhya àlo kàdré lèá alɨle má vésè dhɨ, lè akódhɨ nda kòtayí áyɨ tàndɨ nɨ tà, kàdó áyɨ fa kɨpakɨpa gò, kàdréró áma lebè. 25 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ lídrì le tɨdrílé dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ 'o avìle. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áyɨ lídrì fe áma tà sè dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ kisú. 26 Àngyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndɨ àdhya ɨ títí gò, áyɨ tàndɨ nɨ lídrì tayízó avìle dhɨ, akódhɨ nda kisú ína àdho tà dóro 'ɨ? A nɨ go àdho ngá fe kòdhya kɨtswázó áyɨ lídrì nda nɨ kisú dhɨ? 27 Tàko ko, Móndí nɨ Mvá nɨ agò áyɨ Atá nɨ mĭlanzìlanzì na akódhɨ nɨ ángéló íbe gò, dré tà logózó móndí àlo àlo títí ɨ dré, tà ì dré 'òle dhɨ ɨ tí. 28 Má adré tà bàti ta àmɨ dré dhɨ: Móndí àruka adrébhá àyɨ kɨ totó kònwa nɨ ì kɨtswá dràle drĭdrĭ ì dré dra Móndí nɨ Mvá nɨ nòzo alĭrà'a áyɨ Òpì na dhɨ kandrá ko.»

17

Yésu nɨ làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(A kònò kpà Márokò 9:2-13; Lúkà 9:28-36)

1 Kĭtú nzi-drĭ-àlo àmvolésè dhɨ, Yésu dré Pétèró kɨ drĭzo Yàkóbhò íbe ìndì adrúpi nɨ Yòwánì be gò, ì dré lìzo àyɨ pátí mbàle kòngó àlo mvumvù dhɨ drĭna. 2 Kònàle dhɨ, Yésu nɨ làsú dré ngàzo ru ladzá àyɨ mĭle. Akódhɨ nɨ mĭbhalé dré kɨdhózó adrélé lagúlé kĭtú tíni. Akódhɨ nɨ kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírípírí ngádra tíni. 3 Gbă kòdhwa, Mósè ɨ Èlíyà be dhɨ ì dré agázó àyɨ kandrá, adrélé tà ta Yésu be. 4 Dɨ Pétèró dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Mírĭ, dóro nɨ mà dré adrélé kònwa dhɨ. Mí kàdré lèá dhɨ, má nɨ wémà na dhɨ kɨ ledé kònwa: àlo nɨ mí dré, àlo nɨ Mósè dré, ìndì àlo nɨ Èlíyà dré.» 5 Dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, ndùrùku lagulagu ró dhɨ dré apfòzo àyɨ kɨ asó rùkù gò, kúlí dré apfòzo lásà tàá dhɨ: «Kònìdhɨ áma Mváagó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Áma togó adré kɨnílé akódhɨ nɨ tà sè tò. Mì kòyi akódhɨ!»

6 Yésu nɨ lebèbhá ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré gàzo tirĭ sè bĭ gò, ì dré ledhézó àyɨ kɨ mĭbhalé bha kĭní mi. 7 Dɨ, Yésu dré ína áyɨ kisízó ànyɨ àyɨ làga, àyɨ kɨ tabè gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nga! Mì ro ngá ko.» 8 Ɨ kòtɨngá mĭ dre dhɨ, ì dré gòzo vélé móndí àzya no ko, ngbà 'í Yésu 'ɨ kalóma.

9 Ɨ dré tá adrérà'a asílé kòngó nda drĭlésè dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré lazízóá àyɨ dri dhɨ: «Mì kòlongó tà agálépi àmɨ mĭle kòdhɨ dhya àlo dré ko, tsàle lókyá Gĭká dré dra Móndí nɨ Mvá nɨ tɨngázó dràdrà lésè dhɨ 'á.»

10 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tátrítrí kúlí tadhábhá ì adré tàá dhɨ, lè Èlíyà kàlì rè zyà Mèsíyà kandrá 'íká àdho tà sè?» 11 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Tà bàti ró dhɨ, Èlíyà adré alìle tà títí dhɨ kɨ ledé. 12 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Èlíyà atsá dre. Dɨ, móndí ì nĭ tá àyɨkya akódhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ ko. Gò ì dré akódhɨ nɨ 'òzo ngóró ì dré tá lèle dhɨ tíni. Dɨ Móndí nɨ Mvá nɨ kókpà kɨzà nya àyɨ

drígá kònìnı.» 13 Dı Yésu nı lebèbhá ì dré nïzoá tàle dhı, akódhı adré tá Yòwánì Bàtísimò fèlepi nı tà ta àyı dré kòdhya.

Yésu tıdrí mváagó àlo tırí kònzı íbe í léna dhı
(À kònò kpà Márokò 9:14-29; Lúkà 9:37-43a)

14 Ɨ kògò tsàle móndyá zyandre ı véna dre dhı, agó àlo dhı dré alìzo adhélé áyı kórókó titi Yésu kandrá, 15 tàzoá dhı: «Mírì, mí bhà áma mváagó nı kızà wà! Ágılílí adré akódhı nı lebhé, ìndì akódhı adré kızà nya tò. Vésè be bï, adré ledhélé àtsí na, kó ngalè yï na. 16 Má drì tá akódhı lìzo ába ámı lebèbhá ı véna. Dı, ì kıtswá tá àyıkya akódhı nı tıdrí bwà ko.» 17 Dı Yésu logó dhı: «Àmı, móndyá ándrò tà ka'ïka'ì àko ìndì àmı kı tayíbhá lıtílé nı ı, mà nı adré vélé àmı íbe vwàle lókyá be ángopí? Má nı àmı kı tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mì adrì mvámvá nda alìzo ába má vélé.» 18 Dı ì kàlì akódhı be dre dhı, Yésu dré lıgízó tırí kònzı akódhı lé dhı be gò, dré dròzoá pfòle lásà. Dı mvámvá nda dré adrízó gbă lókyá nda sè.

19 Àmvolásà dhı, Yésu nı lebèbhá ì dré àyı kı kisízó àyı pátí ànyı akódhı làga, akódhı nı lizí tàzoá dhı: «Mà kıtswá tá tırí kònzı nda kònàdhı nı dro bwà ko àdho tà sè?»

20 Yésu logó àyı dré dhı: «Mì kıtswá tá bwà ko, mì dré adrélé tà ka'ïka'ì íbe tsà dhı sè. Má adré tà bàti ta àmı dré: Mì kàdré tà ka'ïka'ì íbe tsàmvá ngóró mùtádì lò'wa tínı dhı, mì nı kıtswá tàá kòngó kònìdhı dré dhı ‹Mí kisí mı kònwásè lìle kònàle› gò, kòngó nda dré áyı kisízó. Dı tà àlo mì dré kıtswálé 'òle bwà ko dhı nı adré yókódhó.» [21 *]

Yésu gò áyı dràma nı tà longó, áyı ngàma dràdrà lésè dhı be
(À kònò kpà Márokò 9:30-32; Lúkà 9:43b-45)

22 Kïtú àlo dhı, Yésu ı lebèbhá nı íbe dhı ì kımó tá ru bvò Gàlïláyà àdhya na. Gò akódhı dré tàzoá àyı dré dhı: «À nı Móndí nı Mvá nı lefè kàrıbhá ı drígá. 23 Ɨ dré akódhı nı pfùzo dràle gò, kïtú nı na sè dhı, Gïká dré akódhı nı tıngázó dràdrà lésè.» Dı kúlí nda sè dhı, akódhı nı lebèbhá kı togó dré gàzo kızà sè bï.

Mèdáyì tépelò àdhya nı gìma

24 Àmvolásà dhı, Yésu ı lebèbhá nı íbe dhı ì dré lìzo tsàle Kàpàrànàwúmà na. Gò dhya adrébhá tá mèdáyì tépelò àdhya nı lagí dhı ì dré alìzo Pétèró vélé liziá tíá dhı: «Àmı kı tadhálépi adré mèdáyì tépelò àdhya nı gı?»† 25 Pétèró logó àyı dré dhı: «Àyíya, akódhı adré gìá.» Pétèró kògò fïle dzó na dre dhı, Yésu dré zyà kúlí dòzo tàle nì. Tà dhı: «Sìmónà, mí kisù mína ngínı? Ópí bvò kòndì àdhya ì adré àdhibhá kı 'o adrélé mèdáyì gı dhı kòdhya: àyı kı tàndì kı ànzı ı, kó ngalè, móndí àruka àyı kı òpì zàle dhı ı?» 26 Pétèró logó dhı: «Móndí àruka ı.» Yésu gò tàá drá dhı: «Kàdré dı kònìnı dhı, ópí kı ànzı nda ì kıtswá àyıkya gìá ko. 27 Dı, má lè mána móndyá kòna kı togó 'òle aswálé àma rú ko. Ásà dhı, mí lì kosyá bhe tăpăríandre na. Mí adó kosyá mí dré dra asélé drìdrì dhı, sîbhálé nı nı nzìzo gò, làfa lò'wa àlo

* **17:21** 17:21 Wárágà Gïká nı Kúlí tisìzo àyı dri drìdrì dhı ı léna dhı, à adré kúlí kòni kı kisú kònwa ko: [Dı, à kıtswá ngbà 'í tırí kònzı kárá be kònìnı dhı kı dro pfòle tàbirí mvòma sè ìndì tà zïma Gïká tí dhı sè.] † **17:24** 17:24 À kònò Pfòma 30:11-16.

dhɨ nɨ kisúzó sílána. Dɨ mí do làfa lò'wa nda lìzo ába àyɨ véna mèdáyì gɨ àma dré mí be.»

18

Dhya kàdrì lavúlé Ọpì bhù àdhya na dhɨ àdhi 'ɨ?
(À kònò kpà Márokò 9:33-37; Lúkà 9:46-48)

1 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Dhya kàdrì lavúlé Ọpì bhù àdhya na dhɨ àdhi 'ɨ?» 2 Dɨ Yésu dré mvámvá àlo dhɨ nɨ azízó bhàle àyɨ kɨ kító 'á gò, 3 tàzoá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mì kòladzá àmɨ kɨ togó atszózó ànzɨmvá ɨ tínɨ ko dhɨ, mì kɨtswá tàdzí fɨle Ọpì bhù àdhya na ko. 4 Dɨ dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tà bha kĩní mi ngóró mvámvá kònìdhɨ àdhya tínɨ dhɨ, nɨ adré dhya kàdrì lavúlé Ọpì bhù àdhya na dhɨ 'ɨ. 5 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhɨ tínɨ dhɨ nɨ ka'ĩ dòle dóro áma rú sè dhɨ, adré áma tàndɨ nɨ ka'ĩ kòdhya.»

Tà adrébhá móndí kɨ 'o ledhélé tàkonzì na dhɨ ɨ
(À kònò kpà Márokò 9:42-48; Lúkà 17:1-2)

6 «Dɨ, dhya àlo kàdré ína ànzɨmvá adrébhá áma ka'ĩ kònɨ kɨ àlo 'o dhèle tàkonzì na dhɨ, dóro nɨ tá kírà kàdrì 'ɨle akódhɨ nda kembé gò, akódhɨ nɨ bhèzo dràle yĩandre nɨ tălí na dhɨ. 7 Kɨzà vo ngínɨ bvò kòndɨ dri, tà adrébhá móndí kɨ 'o ledhélé tàkonzì na dhɨ kɨ tà sè dhɨ! Tà bàti ró dhɨ, tà nda kòdhɨ kɨ ngbú adré be. Dɨ, kɨzà nɨ adré kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda kɨ àndu bha dhɨ dré! 8 Ámɨ drígá 'ɨ yà, kó ngalè ámɨ pá 'ɨ yà dhɨ kàdré ámɨ 'o dhèle tàkonzì na nì dhɨ, lè mí kòli akódhɨ nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Àngyá ko, mí dré fɨle lídrì kóná vésè kólyá dhɨ na ngbà 'ĩ drígá be àlo yà, kó ngalè pá be àlo yà dhɨ dóro lavúlé, ámɨ bhèle àtsí adrélépi adrálé ko dhɨ na drígá be rĩ ìndì pá be rĩ dhɨ rúsè. 9 Ámɨ mĩ kàdré kó ámɨ 'o dhèle tàkonzì na nì dhɨ, lè mí kàngí mĩ nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Àngyá ko, mí dré fɨle lídrì na ngbà 'ĩ mĩ be àlo dhɨ dóro lavúlé, ámɨ bhèle àtsí líferò àdhya na mĩ be rĩ dhɨ rúsè.»

Pídhígó kábilĩgyà avìlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 15:3-7)

10 «Mì kònò dóro, mì kàdréró ànzɨmvá kònɨ kɨ àlo no móndí tàko ró ko. Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Àyɨ nda kɨ ángéló ì adré ngbú áma Atá bhù na dhɨ nɨ mìbhalé no. [11 *]

12 Mì kisù àmɨkya ngínɨ? Agó àlo kàdré kábilígyà íbe nyadhɨ-nzi gò àyɨ kɨ àlo dré avìzo dhɨ, a nɨ 'òá ngíni? A nɨ zakó tsì kábilígyà nyadhɨ-su-drĩ-mudrí-drĩ-nzi-drĩ-su nda kɨ tayí kòngó drĩna gò, lìzo akódhɨ avìlepi nda nɨ ndabe. 13 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Kòkisú kábilígyà nda dre dhɨ, a nɨ lenzé akódhɨ nɨ tà sè lavúlé, dré adrélé lenzélé kábilígyà nyadhɨ-su-drĩ-mudrí-drĩ-nzi-drĩ-su avìbhá ko nda kɨ tà sè dhɨ rúsè. 14 Kókpà kòdhɨ tínɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ adré lèá ko, ànzɨmvá kònɨ kɨ àlo dré avìle dhɨ.»

Ámɨ adrúpi tàkonzì 'òlepi mí rú dhɨ nɨ tà

---

* **18:11** 18:11 Wárágà Gĩká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drĩdrĩ dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Àngyá ko, Móndí nɨ Mvá alì móndyá avìbhá dhɨ kɨ tidrí.]

15 «Ámɨ adrúpi àlo dhɨ kò'o tàkonzì mí rú dhɨ, mí kòlì rè zyà kalóma
akódhɨ véna, akódhɨ nɨ tàkonzì nda nɨ tadhá drá. Akódhɨ kòyi mɨ dhɨ,
kòdhɨ mí gò ámɨ adrúpi nda nɨ kisú dre. 16 Dɨ, kòyi ína mɨ ko dhɨ, mí
kòdrì móndí àlo yà, ngalè rì yà dhɨ, mì kòlìró akódhɨ véna, ‹kɨtswálé tà
títí dhɨ kɨ bvó lanzí móndí rì yà kó ngalè na yà tà nda kɨ nobhá mì sè
dhɨ kɨ kúlí sè.›† 17 Akódhɨ kògà àyɨ nda kɨ yìma rè dhɨ, mí kòlì tà nda
nɨ ta Èkèlézyà kandrá. Kògà ndìndì Èkèlézyà nda nɨ kúlí yìma rè dhɨ,
mí kàdré akódhɨ nɨ no pàgánò tínɨ, kó ngalè mèdáyì lagílépi tínɨ.
18 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tà ángùdhi mì dré dra 'ìle kònwa bvò
dri dhɨ, à nɨ kókpà tà nda nɨ 'ɨ bhù na. Tà ángùdhi mì dré dra trìle bvò
dri dhɨ, à nɨ kókpà tà nda nɨ trɨ bhù na.
19 Má adré kpà tàá àmɨ dré dhɨ: Móndí rì àmɨ kòfalé bvò dri dhɨ ì
kàdré ru yi, tà ángùdhi ì dré adrélé zìle áma Atá bhù na dhɨ tí dhɨ dri
dhɨ, akódhɨ nɨ tà nda nɨ 'o àyɨ dré. 20 Ángyá ko, àrà ángùdhi móndí
rì yà, ngalè na yà dhɨ ì dré adrézó ru kɨmó áma rú sè dhɨ na dhɨ, ma
kókpà túmání àyɨ íbe.»

Tàkonzì trìma àma kòfalésè dhɨ

21 Gò Pétèró dré áyɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ:
«Mírì, áma adrúpi kàdré tàkonzì 'o má rú dhɨ, má nɨ akódhɨ nɨ tàkonzì
tri tsàle vésè be ángopí? Tsàle vésè be nzi-drì-rì?» 22 Yésu logó drá dhɨ:
«Kóko! Má adré tàá mí dré dhɨ, tsàle vésè be nzi-drì-rì dhɨ ko. Be ró
dhɨ, mí kàdré akódhɨ nɨ tàkonzì tri tsàle vésè be nyadhɨ-na-drì-mudrí
vésè be nzi-drì-rì.»‡

Pídhígó màrábà áyɨ àzîzî nɨ kɨzà bhàlepi ko dhɨ nɨ tà dri dhɨ

23 «Tà nda sè dhɨ, Òpì bhù àdhya sù ngóró tà kònìdhɨ tínɨ: Òpí àlo dhɨ
lè tá áyɨ màri áyɨ màrábà ɨ rú dhɨ kɨ tà 'òle akílé. 24 Dɨ kòkɨdhó adrélé
áyɨ màri nda kɨ tà 'o dre dhɨ, à dré màrábà àlo adrélépi tá màri kàdrì
lavúlé dhɨ íbe í rú dhɨ nɨ adrìzo alìzo ába akódhɨ vélé. Màri akódhɨ nda
rú dhɨ tá làfa lò'wa ngùlù-mudrí.§ 25 Dɨ màrábà nda dré tá kɨtswálé
ngá logó màri nda tí bwà ko dhɨ sè dhɨ, mírì nɨ dré tòlí fèzo tàzoá dhɨ,
à kòlagí akódhɨ, tòkó nɨ, ànzɨmvá nɨ ɨ, tsàle akódhɨ nɨ ngá títí dhɨ íbe,
kɨtswázó màri nda nɨ logó. 26 Dɨ màrábà nda dré dhèzo áyɨ kórókó titì
áyɨ mírì kandrá, tàzoá drá dhɨ: ‹Mí tadhá ámɨ togó vwàvwà má vélé
wà! Má nɨ ámɨ màri logó mí dré títí.› 27 Dɨ mírì nɨ dré akódhɨ nɨ kɨzà
bhàzo gò, màri nda nɨ tà tayízó, akódhɨ nɨ tàndɨ nɨ tayízó kpà lìle.
28 Dɨ, màrábà nda kòpfò dre dhɨ, dré ína lìzo áyɨ àzízî àlo áyɨ màri
íbe làfa lò'wa nyadhɨ-nzi dhɨ nɨ kisú.* Dré akódhɨ nɨ rùzo bèle kembe
'á, adrézó akódhɨ nɨ kɨzí, adrézó tàá dhɨ: ‹Mí logó áma màri mí rú
dhɨ!› 29 Àzízî nɨ nda dré dhèzo áyɨ kórókó titì akódhɨ kandrá, akódhɨ
nɨ ti lizízó tàzoá dhɨ: ‹Mí tadhá ámɨ togó vwàvwà má vélé wà! Má nɨ
ámɨ màri logó.› 30 Dɨ, màrábà nda ka'ì tá kúlí nda ko. Be ró dhɨ, lì ína
áyɨ àzízî nda nɨ 'o bhèle bădzó na, kòlogóró màri í rú nda akílé títí

† **18:16** 18:16 A kònò Dùtèrònómè 19:15. ‡ **18:22** 18:22 Kòdhɨ Yésu adré tá lèá tàle dhɨ, «tsàle vésè kɨtswálé nàle bwà ko dhɨ na». § **18:24** 18:24 Gìká nɨ Kúlí Gìríkì ti sè dhɨ adré tàá kònwa dhɨ «tàlétà ngùlù-mudrí». Tàlétà àlo dhɨ tá làfa lò'wa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kìtú ngùlù-nzi dhɨ ɨ sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ. Dɨ tàlétà ngùlù-mudrí kònɨ ɨ tá làfa kàdrì lavúlé dhɨ 'ɨ. * **18:28** 18:28 Gìká nɨ Kúlí Gìríkì ti sè dhɨ adré tàá kònwa dhɨ «dènárì nyadhɨ-nzi». Dènárì àlo dhɨ tá làfa lò'wa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kìtú àlo sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ.

be dhɨ bvó. 31 Dɨ màrábà àruka ɨ kònò tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré kɨzà nyàzo tò. Gò ɨ dré lɨzo tà títí lavúbhá nda kɨ titɨ́ àyɨ kɨ mírì dré. 32 Dɨ mírì nda dré màrábà nda nɨ azízó, tàzoá drá dhɨ: ‹Mɨ màrábà kònzɨ nɨ, má tayɨ́ tá áma màri mɨ́ rú dhɨ, mɨ́ dré áma ti lizílé dhɨ sè. 33 Adré dɨ tá kpà lèá dhɨ, mɨ́ kòbhà ámɨ àzízɨ̌ nɨ kɨzà, ngóró má dré ámɨ kɨzà bhàle dhɨ tíní.› 34 Dɨ togóaswa dré dhɨ, mírì nɨ dré akódhɨ nɨ fèzo bǎdzó lɨkɨ́bhá ɨ drɨ́gá, ɨ kàdréró akódhɨ nɨ rúbhá 'o aswálé, tsàle lókyá dré màri ɨ́ rú nda nɨ logórà'a akɨ́lé títí dhɨ 'á.»

35 Yésu gò tàá dhɨ: «Áma Atá bhù na dhɨ nɨ kókpà àmɨ àlo àlo títí dhɨ kɨ 'o kònɨ̀nɨ, mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ tàkonzɨ tri togó wǎyi sè ko dhɨ.»

19

Yésu tadhá tà tòkó tɨngama nɨ tà dri
(À kònò kpà Márokò 10:1-12)

1 Yésu kòtà tà nda ɨ akɨ́lé dre dhɨ, dré ngàzo GàĬlĬláyà lésè, lɨ̀le bvò Yùdáyà àdhya na, Yòròdánè nɨ ta'á na. 2 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ɨ dré akódhɨ nɨ lebèzo gò, dré àyɨ kɨ dràbhá kɨ tɨdrízó.

3 Gò FàrĬsáyò àruka ɨ dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, kɨtswálé akódhɨ nɨ tabhĬ̀ lɨtɨ́lé. Dɨ ɨ dré lizízóá tíá dhɨ: «Àma kɨ tátrítrí kúlí kaˈĭ, agó kòtɨngá áyɨ tòkó tà ángùdhi dré adrézó akódhɨ nɨ le tɨngálé ásà dhɨ sè dhɨ 'í?» 4 Yésu logó dhɨ: «Mɨ nà rè GĬká nɨ Kúlí na ko tàle dhɨ, ngá títí dhɨ kɨ kɨdhoma 'á dhɨ, ‹GĬká ngá títí dhɨ kɨ bhàlepi dhɨ bhà tá àyɨ agó ɨ tòkó be› dhɨ?* 5 GĬká tà tá kpà dhɨ: ‹Ásà dhɨ, agó nɨ áyɨ atá nɨ tayɨ́ áyɨ andre be, ru amúzó áyɨ tòkó be gò, àyɨ rĬ̀ti nda ɨ dré atsázó rúbhá àlo ró.›† 6 Dɨ ɨ gò vélé adrélé rĬ̀ ko. Be ró dhɨ, àyɨ ngá àlo 'ɨ. Ásà dhɨ, lè móndí ɨ kòlanzí ngá GĬká dré amúlé nì dhɨ ko.» 7 FàrĬsáyò nda ɨ gò lizíá tíá dhɨ: «Kàdré kònɨ̀nɨ dhɨ, Mósè fè tá dɨ tòlí tàzoá dhɨ, agó adrélépi áyɨ tòkó nɨ le tɨngálé dhɨ kòfè wárágà drá akódhɨ nɨ tɨngázó gò, mùzoá nzɨ̀le dhɨ àdho tà sè?» 8 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mósè kaˈĭ tá ína àmɨ kɨ tòkó kɨ tɨngama, àmɨ kɨ togó dré adrélé tòmbátòmba dhɨ sè. Dɨ, tà nda tá ína kònɨ̀nɨ kɨdhoma lésè ko. 9 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kàdré ngbà 'ĭ ndòtò tà sè ko dhɨ, agó ángùdhi áyɨ tòkó nɨ tɨngálépi gò gòzo tòkó àzya adó mòle dhɨ, adré ína múná tà 'o.»

10 Yésu nɨ lebèbhá ɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Agó nɨ tà tòkó nɨ be dhɨ kàdré kònɨ̀nɨ dhɨ, dóro nɨ làmó mòle ko dhɨ.» 11 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Móndyá títí dhɨ ɨ kɨtswá kúlí kòdhɨ nɨ kaˈĭ bwà ko. Ngbà 'ĭ àyɨ GĬká dré rĬ̀nyɨ́ fèzo àyɨ dré dhɨ kɨ kɨtswá kaˈĭá dhɨ àyɨ. 12 Tàko ko, tà twátwa àgo ɨ dré adrézó làmó mo ko dhɨ ɨ be. Àruka nɨ ɨ, à ti àyɨ adrélé làmó lovó àko gò ɨ dré atsázó ùníkɨ̌ ɨ ró.‡ Àruka nɨ ɨ, móndí 'o àyɨ atsálé ùníkɨ̌ ɨ ró dhɨ nɨ. Àruka nɨ ɨ gà kó làmó atsázó ùníkɨ̌ ɨ ró, adrélé àyɨ kɨ fe GĬká nɨ Òpì nɨ tà 'o. Dhya ángùdhi kɨtswálépi kúlí nda nɨ kaˈĭ dhɨ, kàdré kaˈĭá!»

Yésu zi tà tanɨ GĬká tĬ̂ ànzɨmvá ɨ dri
(À kònò kpà Márokò 10:13-16; Lúkà 18:15-17)

13 Àmvolásà dhɨ, móndí ɨ dré àyɨ kɨ ànzɨmvá kɨ adrĬzo alĬzo àyɨ íbe Yésu vélé, kòbhàró drɨ́gá àyɨ dri, tà zĬzo GĬká tí àyɨ dré be dhɨ bvó.

---

* **19:4** 19:4 À kònò Kɨdhoma 1:27; 5:2. † **19:5** 19:5 À kònò Kɨdhoma 2:24. ‡ **19:12** 19:12 «Ùníkɨ̌» kònɨdhɨ, agó làmó gàlepi dhɨ 'ɨ, kó ngalè agó angílé kɨtswálé làmó mo bwà ko dhɨ 'ɨ.

Dɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨkya lawàzo móndyá nda ɨ dri tà nda sè.
14 Dɨ, Yésu dré tàzoá dhɨ: «Mì tayí ànzɨmvá kònɨ ɨ alɨle má vélé. Mì
logá àyɨ ko. Angyá ko, Ọpì bhù àdhya móndyá adrébhá àyɨ nda ɨ tíɲɨ
dhɨ ɨ dré.» 15 Dré drígá bhàzo àyɨ dri, tà tanɨ zìzo àyɨ dré gò, lìzo.

Yésu ɨ kàdhúrà àlo ngá lîyî ro dhɨ be dhɨ
(A kònò kpà Márokò 10:17-31; Lúkà 18:18-30)

16 Amvolásà dhɨ, kàdhúrà àlo dhɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, akódhɨ
nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Tadhálépi, lè má kò'o àdho tà dóro kòdhya kɨtswázó
lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú dhɨ?» 17 Yésu logó drá dhɨ: «Mí adré
áma lizí tà dóro nɨ tà dri àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhɨ ngbà 'í àlo
kwákwá. Dɨ, mí kàdré lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ le kisúlé dhɨ, lè mí
kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhɨ kɨ 'o.» 18 Kàdhúrà nda gò
lizíá dhɨ: «Tà ángùdhi?» Yésu gò logóá dhɨ: «Lè mí kòpfu móndí dràle
ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kɨnzò
sè ko. 19 Mí kàdré ámɨ atá nɨ lɨndrì bha ámɨ andre be. Mí kàdré ámɨ
àzya nɨ le ngóró mí dré adrélé ámɨ tàndɨ nɨ le dhɨ tíɲɨ.»§ 20 Kàdhúrà
nda tà drá dhɨ: «Má lɨkí tòlí nda kòdhɨ ɨ títí. Lè dɨ má kògò àdho tà
'o kòdhya?» 21 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí kàdré lèá ámɨ tà kàdré dóro
kɨtswálé títí Gĩká mĩlésè dhɨ, mí lì ámɨ ngá títí dhɨ kɨ lagí gò, làfa nɨ nɨ
lanzízó lemerèbhá ɨ dré, mí kàdréró ngá làgí be kàdrì dhɨ íbe bhù na.
Dɨ mí alì adrélé áma lebè.» 22 Kàdhúrà nda kòyi kúlí nda ɨ dre dhɨ, dré
ngàzo lìle kɨzà be tò, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhɨ sè.

23 Gò Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ
dré: Ngá líyí nɨ fɨma Ọpì bhù àdhya na dhɨ kòkóròko. 24 Má adré gòle
tàá àmɨ dré dhɨ: Ngá líyí nɨ fɨma Gĩká nɨ Ọpì na dhɨ ína kòkóròko
lavúlé, kàmílò dré lavúlé sĩndánĩ nɨ bhálé 'ásè dhɨ rúsè.»* 25 Dɨ akódhɨ
nɨ lebèbhá ì kòyi tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò,
ì dré adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kàdré kònɨnɨ dhɨ, àdhi nɨ kɨtswá
lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú nì?» 26 Yésu dré àyɨ kɨ nòzo dɨ̀ɨ́ gò,
tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Móndí ɨ mĩlésè dhɨ, tà nda kòdhɨ tà kɨtswálé 'òle
bwà ko dhɨ 'ɨ. Dɨ, Gĩká mĩlésè dhɨ, tà àlo kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ
yókódhó.»

27 Gò Pétèró dré tàzoá drá dhɨ: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títí dhɨ ɨ
adrézó ámɨ lebè. Mà nɨ dɨ àdho tà dóro kisú ásà kòdhya?» 28 Yésu gò
logóá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Bvò tídhí ro dhɨ na dhɨ, lókyá
Móndí nɨ Mvá dré dra lirízó áyɨ lirírà òpì àdhya mĩlanzĩlanzì ro dhɨ dri
dhɨ tú dhɨ, àmɨ áma lebèbhá nɨ kɨ kókpà lirí lirírà mudrí-drì-rì adrézó
òpì nya dhɨ ɨ drĩsè, adrélé Ɨsèrélè ànzɨ kɨ súrú mudrí-drì-rì dhɨ kɨ tàbvó
ta. 29 Dhya ángùdhi áyɨ dzó ɨ 'ɨ yà, áyɨ adrúpi ɨ 'ɨ yà, áyɨ amvúpi ɨ 'ɨ
yà, áyɨ atá 'ɨ yà, áyɨ andre 'ɨ yà, áyɨ ànzɨ ɨ 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ amvú
ɨ 'ɨ yà dhɨ kɨ tayílépi áma tà sè dhɨ, a nɨ ngá nda kɨ vúdrì kisú tsàle
vésè be nyadhɨ-nzi. Kòdhɨ íbe dhɨ, a nɨ kókpà lídrì kóná vésè kólyá dhɨ
nɨ kisú tàyɨlé ro. 30 Dɨ, móndí bĩ adrébhá drĩdrì nyànomvá dhɨ kɨ go
adrélé bvólé ro. Móndí bĩ adrébhá bvólé ro nyànomvá dhɨ kɨ go adrélé
drĩdrì.»

---

§ **19:19** 19:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20; Lèvĩtíkè 19:18. * **19:24** 19:24 «Kàmílò» kònɨdhɨ, kà'wá kàdrì dòngí tíɲɨ dhɨ 'ɨ.

20

Pídhígó àzî 'obhá vînò amvú na dhɨ kɨ tà dri dhɨ

1 Yésu gò tàá dhɨ: «Òpì bhù àdhya sù ngóró tà kònìdhɨ tíní: Amvú líyí àlo dhɨ pfò tá drùbhǐ kínó kɨtswálé móndí kɨ nda dòle àzí 'o áyɨ vínò amvú na. 2 Kòkisú móndí àruka ɨ dre dhɨ, ì dré ru yǐzo àyɨ íbe, akódhɨ kòfèró làfa lò'wa àlo àlo àyɨ àlo àlo títí ɨ dré àzí 'òle kǐtú àlo sè dhɨ tí.* Dré àyɨ kɨ mùzo lìle àzí 'o áyɨ vínò amvú na.

3 Sáà nzi-drǐ-su drùbhǐ àdhya sè dhɨ, dré gòzo pfòle ngá lagírà na, móndí àruka kɨ no adrérà'a àyɨ kɨ totó àngyá gò, 4 dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: ‹Âmɨ, mì lì kókpà àzí 'o áma vínò amvú na. Má nɨ go làgí gyăgya dhɨ nɨ fe àmɨ dré.› 5 Dɨ ì dré ngàzo lìle.

Kǐtú ríní sè, ìndì sáà na kǐtú ríní àmvolésè dhɨ sè dhɨ, amvú líyí nda dré gòzo pfòle 'òá kònìnɨ. 6 Sáà nzi ìndró àdhya sè dhɨ, dré gòzo tódhyá pfòle móndí àruka kɨ kisú adrérà'a àyɨ kɨ totó àngyá gò, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: ‹Mì adré àmɨ kɨ totó kònwa àngyá kǐtú ndǐle àdho tà sè?› 7 Ɨ logó drá dhɨ: ‹Âma kònwa, à dré àma kɨ zǐle àzí 'o ko dhɨ sè.› Dɨ akódhɨ tà àyɨ dré dhɨ: ‹Âmɨ, mì lì kókpà àzí 'o áma vínò amvú na.›

8 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, amvú líyí nda dré tàzoá dhya adrélépi tá áyɨ àzí 'obhá kɨ drǐ ko dhɨ dré dhɨ: ‹Mí azí àzí 'obhá ɨ, làfa fèzo àyɨ dré àyɨ kɨ àzí sè. Mí kɨdhó rè zyà àyɨ dòle kùdù ro dhɨ ɨ vélésè 'íká, gò mí kògòró lavúlé àyɨ dòle drǐdrǐ dhɨ ɨ véna ndò.› 9 Âzí 'obhá dòle sáà nzi ìndró àdhya sè nda ì kàtsá dre dhɨ, àyɨ àlo àlo títí dhɨ ì dré làfa lò'wa kisúzó àlo àlo. 10 Dɨ àyɨ dòle drǐdrǐ nda ì kàtsá dre dhɨ, ì adré tá kisùá dhɨ, ì nɨ tá làfa kisú bǐ lavúlé. Dɨ, àyɨ àlo àlo títí dhɨ ì dré kpà làfa lò'wa kisúzó àlo àlo. 11 Ɨ kòkisú làfa lò'wa nda ɨ dre dhɨ, ì dré dhèzo adrélé amvú líyí nda nɨ ndrɨ, 12 adrézó tàá dhɨ: ‹Dhya dòle kùdù ro kòdhɨ ì 'o àzí ngbà 'í sáà àlo. Dɨ, mí fè mína làfa àyɨ dré ngóró mí dré afèle àma dré dhɨ pí, tágba mà dré àzí 'òzo landèzo kǐtú àtsí sè kǐtú ndǐle dhɨ!›

13 Dɨ, amvú líyí nda logó àyɨ kɨ àlo dré dhɨ: ‹Áma arúpi, má 'o mɨ kònzɨ ko. Mà yi tá tsǐ ru mí be, mí kò'oró àzí làfa lò'wa àlo sè dhɨ ko? 14 Mí do dɨ làfa mína lìzo ába. Má adré mána làfa le fèle dhya dòle kùdù ro dhɨ ɨ dré ngóró má dré fèle mí dré dhɨ pí. 15 Má kɨtswá mána tà má dré adrélé lèle 'òle áma làfa sè dhɨ nɨ 'o ko? Mí adré kó mína áma no mǐ kònzɨ sè, má dré adrélé móndí kɨ 'o dóro dhɨ sè?›»

16 Dɨ Yésu go tàá dhɨ: «Móndyá adrébhá bvólé ro dhɨ kɨ go adrélé drǐdrǐ. Móndyá adrébhá drǐdrǐ dhɨ kɨ go adrélé bvólé ro.»

Yésu gò tódhyá áyɨ dràma nɨ tà longó, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be (À kònò kpà Márokò 10:32-34; Lúkà 18:31-34)

17 Yésu ì dré tá adrérà'a mbàle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ dré áyɨ lebèbhá mudrí-drǐ-rǐ dhɨ kɨ drǐzo gàrà dri gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: 18 «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalémà na. Kònàle dhɨ, à nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ lefè kòwánà kàdrì ɨ drígá tátrítrí kúlí tadhábhá íbe. Ɨ dré tà ŋòzo akódhɨ dri kɨtswálé dràdrà sè gò, 19 akódhɨ nɨ fèzo pàgánò ɨ drígá. Âyɨ nda ì dré akódhɨ nɨ gùzo, tswàzoá gò, tidízóá dràle fa kɨpakɨpa dri. Dɨ kǐtú nɨ na sè dhɨ, Gǐká dré akódhɨ nɨ tɨngázó dràdrà lésè.»

---

* **20:2** 20:2 À adré tá làfa lò'wa kònìdhɨ nɨ rú zi «dènárǐ». Dènárǐ àlo dhɨ tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kǐtú àlo sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ.

Tà Yàkóbhò kɨ andre Yòwánɨ be dhɨ dré zïle Yésu tî dhɨ
(À kònò kpà Márokò 10:35-45)

20 Amvolásà dhɨ, Zèbèdáyò nɨ tòkó ɨ ànziàgo nɨ íbe dhɨ ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Yésu làga. Gò tòkó nda dré dhèzo áyɨ kórókó titï akódhɨ kandrá, kɨtswázó tà zi tíá be dhɨ bvó. 21 Yésu tà drá dhɨ: «Mí adré àdho tà le zïle má tí?» Akódhɨ logó drá dhɨ: «Mí kòlazí kúlí tayílé, áma ànziàgo rï nɨ ì kòliríró mí làga ámɨ Òpì na: àlo nɨ ámɨ dríágó lésè, àzya nɨ ámɨ lïdzí lésè.» 22 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì nï tà mì dré adrélé zïle kòdhɨ ko. Mì nɨ kɨtswá tsï kópò kɨzà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhɨ nɨ mvu bwà?» Ɨ logó drá dhɨ: «Mà nɨ kɨtswá.» 23 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Tà bàti ró dhɨ, mì nɨ kópò mána nɨ mvu. Dɨ, kàdré ína móndí dra bhàle lirílé áma dríágó lésè yà, kó ngalè áma lïdzí lésè yà dhɨ kɨ tà sè dhɨ, tà nda kòdhɨ nò ma ko. Áma Atá ledé lirírà nda ɨ dhya dré kɨpèle kɨtswálé lirílé drïá dhɨ ɨ dré.»

24 Yésu nɨ lebèbhá mudrí àruka ì kòyi tà zïle nda dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré aswázó adrúpi rï nda ɨ rú. 25 Dɨ Yésu dré àyɨ kɨ azízó títí gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nï tàle dhɨ, móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ kàdrì ì adré àyɨkya òpì nya àyɨ dri rïnyí sè dhɨ be. Àyɨ kɨ dhya kàdrìkàdrì dhɨ ì adré kpà tà 'o adrézó àyɨ kɨ rïnyí tadhá àyɨ dré. 26 Dɨ, adré lèá dhɨ, tà nda kàdré kònìnɨ àmɨ kòfalé ko. Be ró dhɨ, lè dhya ángùdhi adrélépi lèá atsálé kàdrì àmɨ kòfalé dhɨ, kàdré àmɨ kɨ màrábà ro. 27 Lè kpà dhya ángùdhi adrélépi lèá adrélé drïdrï àmɨ kòfalé dhɨ, kàdré àmɨ kɨ màrábà ro. 28 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Móndí nɨ Mvá alì bvò dri, móndí ì kàdréró tà 'o í dré dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, alì ína kɨtswálé tà 'o móndí ɨ dré dhɨ bvó. Alì kpà kɨtswálé áyɨ lídrì fe ngóró làgí kàdrì fèle móndí zyandre dhɨ kɨ apázó tàkonzì lésè dhɨ tínɨ.»

Yésu tɨdrí àgo rì mì kùdúkùdu ró dhɨ ɨ
(À kònò kpà Márokò 10:46-52; Lúkà 18:35-43)

29 Yésu ì dré tá adrérà'a apfòle bhàandre Yèríkò àdhya lésè dhɨ 'á dhɨ, móndí zyandre lavúlé dhɨ ì adré tá alìle akódhɨ vésè. 30 Dɨ àgo rï mì kùdúkùdu ró lɨríbhá láti làga dhɨ ì kòyi Yésu adré tá lavúlé dhɨ dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé loyóá dhɨ: «Mírï, Dàwídï nɨ Mvá, mí bhà àma kɨ kɨzà wà!» 31 Móndyá zyandre nda ì dré adrézó tetrélé àyɨ dri, ì kòtayíró kúlí adrézó kírɨ. Dɨ, ì dré gòzo vélé adrélé kúlí loyó wáláká nɨ nɨ lavú: «Mírï, Dàwídï nɨ Mvá, mí bhà àma kɨ kɨzà wà!» 32 Gò Yésu dré áyɨ kɨkízó, àyɨ kɨ azí lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré lèá má kò'o àmɨ dré àdho tà kòdhya?» 33 Ɨ logó drá dhɨ: «Mírï, àma kɨ mï kònzï ru adrélé ngá no!» 34 Dɨ Yésu dré kɨzà dòzo áyɨ togó na àyɨ kɨ tà sè gò, dré àyɨ kɨ mï tabèzo. Gbă kòdhwa, ì dré kɨdhózó adrélé ngá no gò, ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè.

21

Yésu fɨ Yèrúsalémà na ópí tínɨ
(À kònò kpà Márokò 11:1-11; Lúkà 19:28-40; Yòwánɨ 12:12-19)

1 Yésu ì dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, ì dré tsàzo ànyɨ bhà rú zïle Bètèfágè dhɨ kandrá, ànyɨ kòngó Òlívè fa kya làga. Gò Yésu dré áyɨ lebèbhá rï dhɨ kɨ mùzo lìle drïdrï, 2 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lì bhà àmɨ kandrá kònàdhɨ léna. Kònàle dhɨ, mì nɨ ndirɨ púndà 'ìle dhɨ kɨ kisú, mvámvá nɨ be. Mì atrì àyɨ, alìzo àyɨ íbe má vélé. 3 Dhya àlo

kòlizí tà àmɨ tí dhɨ, mì kòtà drá dhɨ: ‹Mírĩ adré lèá nɨ.› Dɨ akódhɨ nɨ ndɨrɨ púndà nda kɨ tayí mì dré alɨzo àyɨ íbe.»
4 Tà nda kòdhɨ atsá kònɨnɨ, kɨtswálé tà longólé pròfétà tí dhɨ kò'oró
ru be dhɨ bvó. Akódhɨ longó tá dhɨ:
5 «Mì kòtà zapi Sĩyónà àdhya dré dhɨ:
‹Mí nò ká! Ámɨ ópí adré alɨle mí vélé.
Akódhɨ nɨ togó yàyà, ìndì lɨrí ína púndà dri,
púndà nɨ mvámvá dri.›*»
6 Gò Yésu nɨ lebèbhá rĩ nda ɨ dré lɨzo 'òá ngóró dré tàle àyɨ dré dhɨ
tínɨ. 7 Ɨ kàsé púndà nda ɨ mvámvá nɨ be atsázó àyɨ íbe Yésu vélé dre
dhɨ, ɨ dré àyɨ kɨ kítá bhèzo àyɨ dri gò, akódhɨ dré mbàzo lɨrílé drĩá. 8 Gò
móndí zyandre lavúlé dhɨ ɨ dré àyɨ kɨ kítá kɨ lasézó láti mĩsè. Àyɨ kɨ
àruka ɨ dré fa bí kɨ toŋòzo lebhélé láti mĩsè, Yésu kòlavúró drĩásà be
dhɨ bvó. 9 Dɨ móndyá zyandre nda ɨ dré adrézó lɨle akódhɨ kandrána
ìndì akódhɨ vésè, adrélé loyóába dhɨ:
«Òsánà kàdré Dàwídĩ nɨ Mvá dré!†
Tà tanɨ kàdré dhya adrélépi alɨle Mírĩ nɨ rú sè dhɨ dri!
Òsánà kàdré Gĩká kurú na bhù na dhɨ dré!»‡
10 Yésu kòfɨ Yèrúsalémà na dre dhɨ, móndyá títí bhàandre nda lé dhɨ
ɨ dré adrézó lyàle lyàlyà, adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòdhɨ
àdhi 'ɨ?» 11 Dɨ móndyá zyandre adrébhá lɨle Yésu íbe nda ɨ adré tá
logóá dhɨ: «Akódhɨ Yésu 'ɨ, pròfétà angálépi Nàzarétà, Gàlĩláyà na dhɨ
lésè dhɨ 'ɨ.»

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhɨ ɨ topfòle tépelò 'ásè
(À kònò kpà Márokò 11:15-19; Lúkà 19:45-48; Yòwánɨ 2:13-22)

12 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré fɨzo tépelò na gò, móndyá títí adrébhá tá
ngá lagí ìndì ngá gɨ kònàle dhɨ kɨ dro topfòle 'ásà. Dré mísá móndyá
adrébhá tá làfa topfó dhɨ kya kɨ lebhézó bvò dri, túmănɨ gbólókó
móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí dhɨ kya íbe. 13 Gò dré tàzoá àyɨ dré
dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹À nɨ áma dzó zi dzó adrézó tà ta má
be dhɨ ró.› Dɨ, mì gò àmɨkya dzó nda nɨ bha adrélé àrà kùgubhá ɨ dré
adrézó àyɨ kɨ zu dhɨ ró!»§
14 Gò móndí mĩ kùdúkùdu ró dhɨ ɨ móndí mèrèkpè ro dhɨ íbe dhɨ ɨ
dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Yésu làga tépelò na gò, akódhɨ dré àyɨ kɨ tɨdrízó.
15 Dɨ kòwánà kàdrì ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ɨ nò tá tà líndríga
ró Yésu dré 'òle nda ɨ. Ɨ yi tá kpà ànzɨmvá adrérà'a kúlí loyó tépelò na
adrézó tàá dhɨ: «Òsánà kàdré Dàwídĩ nɨ Mvá dré!» Dɨ àyɨ kɨ togó dré
aswázó Yésu rú gò, 16 ɨ dré lizízóá tíá dhɨ: «Mí adré tà ànzɨmvá nɨ ɨ dré
adrélé tàle kòdhɨ nɨ yi?» Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Àyíya! Mì nà rè Gìká
nɨ Kúlí na ko tàle dhɨ, ‹Mí 'o ànzɨmvá ɨ ànzɨ kùrí íbe dhɨ ɨ adrélé ámɨ
rú bha kùle› dhɨ?»* 17 Dɨ Yésu dré àyɨ kɨ tayízó gò, pfòzo bhàandre 'ásè
lɨle ayílé Bètànɨ́yà na.

Yésu tatrí fígĩ fa lò'wa 'àlepi ko dhɨ
(À kònò kpà Márokò 11:12-14, 20-24)

---

* **21:5** 21:5 À kònò Zàkàríyà 9:9. † **21:9** 21:9 «Òsánà» kònìdhɨ adré lèá tàle Ɛbérè ti sè dhɨ «rúku». ‡ **21:9** 21:9 À kònò Longó ɨ 118:25-26. § **21:13** 21:13 À kònò Ɛsáyà 56:7; Yèrèmíyà 7:11. * **21:16** 21:16 À kònò Longó ɨ 8:3.

18 Drùbhǐ kínó, Yésu dré tá adrérà'a gòle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ,
tàbirí dré akódhɨ nɨ 'òzo. 19 Akódhɨ dré fígì fa àlo dhɨ nɨ nòzo láti mìle.
Dɨ, a nɨ lɨ tsàle ànyɨ làgá dhɨ, kisú ína lò'wa nɨ àlomvá ko. Kisú ngbà 'í
bí nɨ ɨ kòdhya. Dɨ dré tàzoá fígì fa nda dré dhɨ: «Mí kògò vélé lò'wa 'a
tàdzí ko!» Gbă kòdhwa, fa nda dré 'yòzo.

20 Akódhɨ nɨ lebèbhá ì kònò tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo
gò, ì dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Fígì fa kònìdhɨ 'yo ína mbèlè
kònìnɨ ngínɨngínɨ ró?» 21 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta
àmɨ dré: Mì kàdré tà ka'ĭka'ĭ íbe gò, adrézó tà kayí àmɨ léna ko dhɨ,
mì nɨ kókpà kɨtswá tà làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ 'o, túmăní tà kàdrì dra tà
nda kɨ lavúbhá dhɨ íbe. Mì nɨ kɨtswá ndɨndɨ tàá kòngó kònìdhɨ dré dhɨ,
‹Mí nga kònwásè lìle dhèle yĭandre na!› gò, tà nda dré ru 'òzo. 22 Tà
ángùdhi mì dré dra zĭle Gĭká tí, adrézó ka'ĭá dhɨ akódhɨ nɨ 'òá dhɨ, mì
nɨ tà nda nɨ kisú.»

A lizî Yésu tî ngalè akódhɨ nɨ rĭnyî angá ángolésè ya dhɨ
(A kònò kpà Márokò 11:27-33; Lúkà 20:1-8)

23 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo fĭle tépelò na gò, kɨdhólé adrélé tà
tadhá móndí ɨ dré. Gò kòwánà kàdrì ɨ bhàgo íbe dhɨ ì dré alìzo akódhɨ
vélé lizíá tíá dhɨ: «Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o dhɨ angá ína
ángolésè? Àdhi fè rĭnyí nda mí dré nì?» 24 Yésu logó àyɨ dré dhɨ:
«Má nɨ kókpà tà àlo dhɨ nɨ lizí àmɨ tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhɨ, má
nɨ kpà tàá àmɨ dré ngalè rĭnyí má dré adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o dhɨ angá
ángolésè ya dhɨ. 25 Bàtísimò Yòwánì dré fèle dhɨ angá tá ína ángolésè:
Gĭká vélésè, kó ngalè móndí ɨ vélésè?» Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí
àyɨ kòfalésè, adrézó tàá dhɨ: «Mà kòtà dhɨ ‹Bàtísimò nda angá Gĭká
vélésè› dhɨ, akódhɨ nɨ go lizíá àma tí dhɨ: ‹Mì ka'ĭ dɨ Yòwánì ko àdho
tà sè?› 26 Dɨ, mà kòtà kó dhɨ ‹Bàtísimò nda angá móndí ɨ vélésè› dhɨ,
mà nɨ go móndyá zyandre dhɨ kɨ ro. Tàko ko, àyɨ títí nda ì adré ka'ĭá
dhɨ, Yòwánì tá ína pròfétà 'ɨ.» 27 Dɨ ì dré logózóá Yésu dré dhɨ: «Mà nĭ
ko.» Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Kàdré kònìnɨ dhɨ, má kɨtswá kókpà tàá
àmɨ dré ngalè rĭnyí má dré adrézó tà nda kɨ 'o dhɨ angá ángolésè ya
dhɨ ko.»

Pídhígó ànzìàgo rì dhɨ kɨ tà dri dhɨ

28 Yésu gò tàá dhɨ: «Mì kisù àmɨkya tà kònìdhɨ dri ngíní? Agó àlo
dhɨ tá ànzìàgo íbe rĭ. Dré lìzo mváágó nɨ àlo véna tàá drá dhɨ: ‹Áma
mvá, mí lɨ ándrò àzí 'o vínò amvú na.› 29 Dɨ mváágó nda logó drá dhɨ:
‹Kóko. Má lè lìle ko.› Dɨ, dré gòzo áyɨ tà kisùle nda nɨ ladzá gò, lìzo àzí
'o. 30 Agó nda dré kpà lìzo mváágó nɨ rĭ véna, tàá drá làsú be kònìnɨ.
Mváágó nda dré logózóá drá dhɨ: ‹Àyíya, atálágó, má nɨ lɨ.› Dɨ, dré ína
lìzo ko. 31 Àyɨ rĭti nda ɨ kòfalé dhɨ, àdhi 'o tà áyɨ atá dré tá lèle dhɨ nì?»
Ɨ logó drá dhɨ: «Mváágó nɨ àlo 'ɨ.»

Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mèdáyì lagíbhá
ɨ tòkó zàràbhù ro dhɨ íbe dhɨ kɨ fɨ Gĭká nɨ Òpì na drĭdrì àmɨ kandrána.
32 Tàko ko, Yòwánì alɨ tá láti tà gyăgya àdhya nɨ tadhá àmɨ dré gò, mì
dré àmɨkya akódhɨ nɨ ka'ĭzo ko. Dɨ, mèdáyì lagíbhá ɨ tòkó zàràbhù ro
dhɨ íbe dhɨ ì ka'ĭ tá àyɨkya akódhɨ 'í. Tágba mì dré tá àyɨ nda kɨ tà
ka'ĭka'ĭ nòzo dhɨ, mì gò àmɨ kɨ togó ladzá akódhɨ nɨ ka'ĭ ko.»

Pídhígó vînò likíbhá kònzi dhi ki tà dri dhi
(A kònò kpà Márokò 12:1-12; Lúkà 20:9-19)

33 «Mì yi rè pídhígó àzya ká. Amvú líyí àlo dhi bhe tá vínò áyi amvú
na. Dré gàrà ni ki tobhàzo kírà sè, bhú gàzo kitswázó vínò lò'wa zwa
gò, dzó mvumvù dhi ni sîzo kitswázó amvú nda ni likí. Dré amvú
nda ni tayízó vínò likíbhá àruka i drígá gò, lìzo atsî na làwú làvo na.
34 Lókyá vínò lò'wa kìzo dhi kòkitswá dre dhi, dré áyi màrábà ki mùzo
kitswálé lò'wa ína tíni dhi ni adó vínò likíbhá nda i véna. 35 Di, vínò
likíbhá nda ì dré àyikya màrábà nda ki turúzó, àlo ni ni tswàzo, àzya
ni ni pfùzo dràle gò, àzya ni ni lebhézó dràle kírà sè. 36 Gò amvú líyí
nda dré gòzo màrábà àruka bĭ wáláká ni ki lavúbhá dhi ki mu lìle. Di,
vínò likíbhá nda ì dré kpà àyi ki 'òzo ngóró ì dré tá 'òle drĭdrĭ dhi tíni.
37 Kùdù ro dhi, amvú líyí nda dré áyi mváagó ni mùzo lìle àyi véna.
Adré tá kisùá dhi: ‹Ì ni áma mváagó ni lindrì bha!› 38 Di, vínò likíbhá
nda ì kònò mváagó nda adrérà'a alìle dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalésè
dhi: ‹Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi ni kisúlépi tàyilé ro dhi 'i. Mà
kòlì akódhi ni pfu dràle, amvú dré tá kitswálé kisúlé tàyilé ro nda ni
dòzo àma dré!› 39 Di ì dré ngàzo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'ásè kivì
na gò, pfùzoá dràle.»

40 Yésu gò lizíá dhi: «Lókyá amvú líyí nda dré dra agòzo dhi tú dhi,
a ni 'òá ngíni vínò likíbhá nda ki tà sè dhi?» 41 Ì logó drá dhi: «A ni
drìkònzibhá nda ki tupfú todràle gò, gòzo amvú nda ni tayí vínò likíbhá
àruka i drígá, ì kòlogóró í dré vínò lò'wa ína tíni dhi lókyá lò'wa nda
ni kìzo dhi sè.»

42 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì nà rè tà tisìle kònìdhi Gĭká ni Kúlí na
ko?
‹Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhi,
gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó drĭá dhi ró.
Kòrìdhi tà Mírĭ dré 'òle nì dhi 'i.
Di tà nda líndríga ró àma mĭlésè!›†

43 Má adré di tàá àmi dré dhi: Gĭká ni áyi Òpì tingá àmi drígásè gò,
fèzoá móndyá dra Òpì nda ni lò'wa 'abhá dhi i dré. 44 Dhya ángùdhi
dra dhèlepi kírà nda dri dhi ni ŋo. Kòdhi íbe dhi, kírà nda ni dhya
ángùdhi í dré dra adhézó drĭá dhi ni kinyí.»

45 Kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi ì kòyi pídhígó Yésu dré pìle nda i
dre dhi, ì dré nìzoá tàle dhi, akódhi tà tá tà nda i àyi rú dhi be. 46 Gò
ì dré ngàzo adrélé láti nda kitswázó akódhi ni ru. Di, ì adré tá àyikya
móndyá zyandre dhi ki ro, àyi nda ì dré tá adrélé Yésu ni no pròfétà
ro dhi sè.

22

Pídhígó gwányá làmó àdhya ni tà dri dhi
(À kònò kpà Lúkà 14:15-24)

1 Gò Yésu dré gòzo tódhyá tà tadhá àyi dré pídhígó sè, tàzoá dhi:
2 «Òpì bhù àdhya sù ngóró tà kònìdhi tíni: Ópí àlo dhi adré tá gwányá
làmó àdhya ni 'o áyi mváagó dré. 3 Dré áyi màrábà ki mùzo lìle móndyá
dré tá azílé gwányá nda lé dhi ki azí ngá nya. Di, àyi nda ì dré àyikya
gàzo rè. 4 Di ópí nda dré gòzo màrábà àruka ki mu lìle kúlí kòni ki ta

† **21:42** 21:42 À kònò Longó i 118:22-23.

móndyá azílé nda ɨ dré: ‹Mì yi rè ká! Má 'o ngá títí dhɨ ɨ ladhɨ́lé áma gwányá sè dhɨ dre. Má 'o áma tìàgo ɨ tilílé, áma tí ngbòlò dò ro dhɨ ɨ́be. Tà títí dhɨ ì kɨtswá dre. Mì alì gwányá lé wà!› 5 Dɨ, móndyá azílé nda ì dré àyɨkya tà nda nɨ nòzo tà tàko ró. Gò ì dré lìzo àyɨ kɨ tà 'obe kòdhya. Àlo nɨ lì tá áyɨ amvú na. Àzya nɨ lì ɨ́na áyɨ àzí làfa àdhya kɨ tà 'obe. 6 Àyɨ kɨ àruka ì dré màrábà nda kɨ turúzó, àyɨ kɨ 'òzo kònzɨ gò, àyɨ kɨ tupfúzó todràle. 7 Dɨ ópí nda nɨ togó dré aswázó tà nda sè. Dré áyɨ sòdá zyandre dhɨ kɨ mùzo lìle móndyá kàrí kutúbhá nda kɨ tupfú todràle gò, bhàandre àyɨkya nɨ zàzo vèle. 8 Gò dré tàzoá áyɨ màrábà ɨ dré dhɨ: ‹Gwányá làmó àdhya gànzi ró. Dɨ, móndyá má dré azílé nda ì kɨtswá tá àyɨkya gwányá nda sè ko. 9 Dɨ ásà dhɨ, mì lì láti andre ɨ 'ásè, móndyá títí mì dré dra kisúlé dhɨ kɨ azí alìle gwányá lé.› 10 Dɨ màrábà nda ì dré lìzo láti ɨ 'ásè, móndyá títí ì dré kisúlé dhɨ kɨ kɨmó alìzo àyɨ ɨ́be, tágba àyɨ nda ì kàdré tá móndí dóro 'ɨ yà, kó ngalè móndí kònzɨ 'ɨ yà dhɨ. Gò dzó làmó gwányá àdhya dré gàzo móndyá azílé nda ɨ sè bǐ.

11 Dɨ, ópí nda kàfí móndyá azílé nda kɨ no dre dhɨ, dré agó àlo kítá làmó gwányá àdhya nɨ asólépi ko dhɨ nɨ nòzo. 12 Dré lizízóá tíá dhɨ: ‹Áma arúpi, mí afí kònwa kítá làmó gwányá àdhya àko ngínɨngínɨ ró?› Agó nda tá kúlí logólé dhɨ àko. 13 Dɨ ópí nda dré tàzoá áyɨ màrábà ɨ dré dhɨ: ‹Mì adrò akódhɨ nɨ pá ɨ drígá nɨ ɨ́be, akódhɨ nɨ bhèzo kɨvì na, àrà tínímvá ro dhɨ na. Kònàle dhɨ, à nɨ adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsɨ.› 14 Tàko ko, à adré móndí zyandre dhɨ kɨ azí. Dɨ, à adré ngbà 'ɨ móndí àlo àlo dhɨ kɨ kɨpè kòdhya.»

Kàyɨ̈sárà, Rómà kɨ ópí kàdrɨ nɨ mèdáyì gɨ̀ma
(A kònò kpà Márokò 12:13-17; Lúkà 20:20-26)

15 Àmvolásà dhɨ, Fàrɨ̈sáyò ì dré ngàzo ru yi, kɨtswázó Yésu nɨ 'o la'ɨ̈le kúlí dré tá adrélé tàle dhɨ ɨ sílé dhɨ bvó. 16 Dɨ ì dré àyɨ kɨ lebèbhá kɨ mùzo móndí àruka ópí Ɛ̀ródè àdhya ɨ́be lìle Yésu véna tàá drá dhɨ: «Tadhálépi, mà nǐ tàle dhɨ, mí adré tròle tà bàti rú dhɨ be. Mí adré Gɨ̈ká nɨ tà tadhá tà bàti sè. Mí adré kpà móndí kɨ lindrɨ nɨ tà kisù ko, mí dré adrélé àyɨ kɨ no twátwa ko dhɨ sè. 17 Dɨ mí tà rè àma dré tà mí dré adrélé kisùle tà kònɨdhɨ dri dhɨ ká: Àma kɨ tátrítrí kúlí ka'ɨ̈, mà kàdré Kàyɨ̈sárà nɨ mèdáyì gɨ dhɨ 'í? Kó ngalè, ka'ɨ̈ ko?»

18 Dɨ, Yésu dré ɨ́na tà kònzɨ ì dré tá adrélé lèle 'òle nda nɨ nǐzo kyá gò, logózóá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ túrúpfúbhá nɨ ɨ, mì adré áma tabhɨ̈ litílé àdho tà sè? 19 Mì tadhá má dré làfa lò'wa adrézó mèdáyì gɨ ásà dhɨ.» Dɨ ì dré dènárɨ̈ àlo dhɨ nɨ fèzo drá.* 20 Gò dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Móndí líndrí kònɨdhɨ tsàle rú tɨsɨ̀le drɨ̈á kònɨdhɨ be dhɨ, àdhi àdhya 'ɨ?» 21 Ɨ logó drá dhɨ: «Kàyɨ̈sárà àdhya 'ɨ.» Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì kàdré dɨ ngá Kàyɨ̈sárà àdhya nɨ fe Kàyɨ̈sárà dré, adrézó kpà ngá Gɨ̈ká àdhya nɨ fe Gɨ̈ká dré.» 22 Ɨ kòyi akódhɨ nɨ kúlí nda dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo gò, ì dré akódhɨ nɨ tayízó lìzo.

Tà lizîlé ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(A kònò kpà Márokò 12:18-27; Lúkà 20:27-40)

23 Kɨ̈tú nda sè dhɨ, Sàdùkáyò àruka ì dré alìzo Yésu vélé kɨtswálé tà lizí tíá. (Àyɨ nda ì adré tàá dhɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ yókódhó.) Dɨ ì

* **22:19** 22:19 «Dènárɨ̈» kònɨdhɨ, làfa lò'wa adrézó tà 'o ásà Rómà kɨ òpì 'ásè dhɨ 'ɨ.

tà drá dhɨ: 24 «Tadhálépi, Mósè tɨsì àma dré dhɨ: ‹Agó àlo adrélépi mvá àko dhɨ kòdrà áyɨ tòkó nɨ tayí dhɨ, lè adrúpi nɨ kòdo tàyítòkó nda mòle, kɨtswázó ànzɨ ti áyɨ adrúpi dràlepi nda dré.›† 25 Dɨ àma kòfalé dhɨ, àgo nzi-drĭ-rĭ adrúpi ró dhɨ ɨ tá be. Âyɨ kɨ kàyo dré tòkó àlo dhɨ nɨ mòzo gò, dràzo. Dré tá adrélé mvá àko dhɨ sè dhɨ, dré áyɨ tòkó nda nɨ tayízó áyɨ adrúpi í bvó dhɨ dré. 26 Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìnɨ adrúpi nɨ nɨ rĭ rú, adrúpi nɨ nɨ na rú, tsàle byá adrúpi nɨ nɨ nzi-drĭ-rĭ rú. 27 Kùdù ro dhɨ, tòkó nda dré kpà dràzo. 28 Dɨ kĭtú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ, adrúpi nzi-drĭ-rĭ nda ɨ kòfalé dhɨ, tòkó nda nɨ adré tsítsì dhɨ àdhi dré? Ângyá ko, àyɨ títí nda ì do tá akódhɨ mòle àyɨ dré tòko ró.»

29 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì lɨtí àmɨ kɨ tàndɨ ɨ dre, mì dré Gĭká nɨ Kúlí ɨ rĭnyí nɨ íbe dhɨ kɨ nĭle ko dhɨ sè. 30 Kĭtú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ, ì gò adrélé ru mo ko. Ɨ gò kpà adrélé àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle ko. Be ró dhɨ, ì nɨ àyɨkya adré ngóró ángéló bhù na dhɨ ɨ tínɨ. 31 Dɨ kàdré ína ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, mì nà rè tà Gĭká dré tàle àmɨ dré dhɨ ko? Akódhɨ tà dhɨ: 32 ‹Ma Gĭká Âbàrámà àdhya 'ɨ, Ɨsáká àdhya 'ɨ, ìndì Yàkóbhò àdhya 'ɨ.›‡ Dɨ Gĭká nda Gĭká àbvò kya 'ɨ ko. Be ró dhɨ, akódhɨ ína Gĭká móndyá lídrì ro dhɨ kya 'ɨ.» 33 Dɨ móndyá zyandre kònàle dhɨ ì kòyi tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré adrézó gàle tà Yésu dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ sè.

Tòlí kàdrì lavúlé dhɨ
(À kònò kpà Márokò 12:28-34; Lúkà 10:25-28)

34 Fàrĭsáyò ì kòyi, Yésu kɨkí tá Sàdùkáyò kɨ kúlí dre dhɨ, ì dré gòzo ru kɨmó akódhɨ làga. 35 Gò àyɨ kɨ àlo Mósè nɨ tátrítrí kúlí nĭlepi dóro lavúlé dhɨ dré tà kònìdhɨ nɨ lizízó akódhɨ tí, kɨtswázó akódhɨ nɨ tabhĭ: 36 «Tadhálépi, Mósè nɨ tátrítrí kúlí na dhɨ, tòlí kàdrì lavúlé dhɨ ángùdhi 'ɨ?»

37 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «‹Lè mí kàdré Mírì ámɨ Gĭká nɨ le ámɨ togó sè wãyi, ámɨ lídrì sè wãyi, ìndì ámɨ tà kisùkisù sè wãyi.›§ 38 Kòdhɨ tòlí drĭdrĭ dhɨ 'ɨ, ìndì tòlí kàdrì lavúlé dhɨ 'ɨ. 39 Tòlí nɨ rĭ adrélépi kpà kàdrì àlo nɨ tínɨ dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: ‹Lè mí kàdré ámɨ àzya nɨ le ngóró mí dré adrélé ámɨ tàndɨ nɨ le dhɨ tínɨ.›* 40 Tà títí Mósè nɨ tátrítrí kúlí ìndì pròfétà ì dré adrélé tadhálé dhɨ ì adré àyɨ kɨ totó tòlí rĭ nda kòdhɨ ɨ dri.»

Mèsíyà ɨ Dàwîdĭ be dhɨ
(À kònò kpà Márokò 12:35-37; Lúkà 20:41-44)

41 Fàrĭsáyò ru kɨmóbhá nda ì dré rè dhu adrérà'a Yésu làga dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: 42 «Mì kisù àmɨkya Mèsíyà nɨ tà sè ngíni? Akódhɨ àdhi nɨ mvá 'ɨ?» Ɨ logó drá dhɨ: «Akódhɨ Dàwídĭ nɨ mvá 'ɨ.» 43 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Kàdré kònìnɨ dhɨ, Dàwídĭ dré tá adrérà'a tà ta Tɨrí Lólo nɨ rĭnyí sè dhɨ 'á dhɨ, zi ína Mèsíyà nda áyɨ Mírì ro ngíni? Ângyá ko, Dàwídĭ tà tá dhɨ:

44 ‹Mírì Gĭká tà áma Mírì dré dhɨ:
Mí alì lɨrílé áma drígágó lésè,
tsàle lókyá má dré dra ámɨ kàrɨbhá kɨ bhàzo

† **22:24** 22:24 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6. ‡ **22:32** 22:32 A kònò Pfòma 3:6. § **22:37** 22:37 A kònò Dùtèrònómè 6:5. * **22:39** 22:39 A kònò Lèvĭtíkè 19:18.

adrélé ámi pá zàle dhi 'á.›†
45 Di Dàwídì kòzi Mèsíyà áyi Míri ro dhi, Mèsíyà nda ni kitswá kpà
adrélé akódhi ni mvá ro ngíningíni ró?» 46 Di dhya àlo àyi kòfalé
kitswálépi kúlí logó Yésu tí dhi tá yókódhó. Kidhólé kitú nda sè dhi,
dhya àlo dré gòzo vélé tà tabhì lizílé akódhi tí ko.

23

Yésu tà tà tátrítrí kúlì tadhábhá i rú Fàrìsáyò íbe àyi ki túrúpfú tà sè (A kònò kpà Márokò 12:38-40; Lúkà 11:39-52; 20:45-47)

1 Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre i dré áyi lebèbhá íbe dhi: 2 «À
tayí àzí tátrítrí kúlí tadhábhá i drígá Fàrìsáyò íbe, ì kàdréró Mósè ni
tátrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré.* 3 Adré di lèá dhi, mì kàdré àyi
nda ki kúlí yi, adrézó tà tití ì dré adrélé tàle àmi dré dhi ki ka'ì 'òle.
Di, mì kàdré àmikya tà ì dré adrélé 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Tàko ko,
ì adré tà ì dré adrélé tadhálé dhi ki 'o kòdhya ko. 4 Ì adré àyikya ngá
lanzìlanzì kitswálé dòle bwà ko dhi ki todrò tobhàle móndí i dri gò, ì
dré adrézó ndìndì drígámbílí le sòle àyi ki ledézó dhi ko.
5 Tà tití ì dré adrélé 'òle dhi i, ì adré 'òá móndí ì kàdréró àyi ki no
be dhi bvó. Ì adré àyi ki kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gìká ni Kúlí
tisìzo drìá dhi ki tobhà lána dhi ki kiwá, adrézó kpà àyi ki kánzò ki ti
'o atsálé kàtswa.† 6 Ì adré lèá lirílé mísá lindrì àdhya gwányá i 'ásè dhi
i làgásè, adrézó kpà lèá lirílé àrà lindrì àdhya lìsámbò dzó i 'ásè dhi i
'ásè. 7 Ì adré lèá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagírà i 'ásè,
adrézó kpà àyi ki zi ‹Rábbì›.‡
8 Di, àmi ró dhi, mì kòtayí àmi adrélé zìle Rábbì ro ko. Ángyá ko,
àmi ki tadhálépi ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì àmi tití dhi i adrúpi 'i. 9 Mì
kàdré kpà dhya àlo bvò dri dhi ni zi àmi ki Atá ro ko. Ángyá ko, àmi
ki Atá ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi àmi ki Atá bhù na dhi 'i. 10 Mì
kòtayí kpà àmi adrélé zìle móndí ki drì kòlepi ró ko. Ángyá ko, àmi ki
drì kòlepi ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi Mèsíyà 'i. 11 Adré lèá dhi, dhya
kàdrì lavúlé àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki màrábà ro. 12 Tàko ko, dhya
ángùdhi adrélépi áyi tà bha kuru dhi, Gìká ni akódhi nda ni tà tirí kìní
mi. Di, dhya ángùdhi adrélépi áyi tà bha kìní mi dhi, Gìká ni akódhi
nda ni tà tingá kuru.
13 Ámi, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i.
Ámi túrúpfúbhá 'i! Tàko ko, mì adré àmikya láti kikí móndí i dré, ì
kòfiró Òpì bhù àdhya na ko. Ámi ki tàndi, mì adré file lána ko gò, mì
dré adrézó móndyá adrébhá lèá file lána dhi ki tayí file ko. [14 §]

---

† **22:44** 22:44 A kònò Longó i 110:1. * **23:2** 23:2 Gìká ni Kúlí tisìle Gìríkì ti sè dhi adré tàá
kònwa dhi: «Tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe dhi ì adré lirílé Mósè ni lirírà dri.» Kòdhi
adré lèá tàle dhi, àyi nda ì adré Mósè ni tátrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré. † **23:5** 23:5
Kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo drìá dhi ki tobhà lána kòni i, Yúdà ànzi
àruka ì adré tá tobhàá àyi ki kándrágá 'á, ìndì àyi drígá. ‡ **23:7** 23:7 Yúdà ànzi i véna dhi,
rú «Rábbì» kònìdhi, rú adrélé fèle Gìká ni tà tadhábhá i dré, adrézó àyi ki lindrì bha dhi 'i.
§ **23:14** 23:14 Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú
kònwa ko: [Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ámi túrúpfúbhá 'i!
Mì adré àmikya tàyítòkó ki ngá tití dhi ki topá àyi drígásè. Mì adré kpà tà ta Gìká be vwàvwà
ro, móndí ì kàdréró àmi ki no. Tà nda sè dhi, Gìká ni àmi ki tàbvó ta tà tàndi ró.]

15 Àmɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ Fàrǐsáyò ɨ́be nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ. Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Mì adré àmɨkya tatsílé bvò drǐsè ìndì yǐ mǐsè, kɨtswálé móndí àlo dhɨ nɨ 'o togó ladzá àmɨ kɨ Gǐká nɨ ka'ǐ. Dɨ, akódhɨ nda kònì dra ka'ǐ dhɨ, mì adré akódhɨ nɨ 'o atsálé mvá lɨ́ferò àdhya ró, adrélé kònzɨ àmɨ kɨ lavú vwàvwà ro.
16 Àmɨ móndí kɨ drǐ kobhá mǐ kùdúkùdu ró nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì adré àmɨkya tàá dhɨ, dhya àlo kàdré mòndrà sɨ tépelò nɨ rú sè dhɨ, mòndrà nda tà tàko 'ɨ. Dɨ, dhya àlo kàdré ɨ́na mòndrà sɨ órò tépelò le dhɨ nɨ rú sè dhɨ, lè akódhɨ kàdré mòndrà dré sìle nda nɨ lɨkí. 17 Àmɨ móndí azaaza mǐ kùdúkùdu ró dhɨ 'ɨ! Ngá kàdrì lavúlé dhɨ ángùdhi 'ɨ: órò nda 'ɨ, kó ngalè, tépelò adrélépi órò nda nɨ 'o atsálé lólo nda 'ɨ? 18 Mì adré kpà tàá dhɨ, dhya àlo kàdré mòndrà sɨ àlètárì nɨ rú sè dhɨ, mòndrà nda tà tàko 'ɨ. Dɨ, dhya àlo kàdré ɨ́na mòndrà sɨ ngá fèle àlètárì nda dri dhɨ nɨ rú sè dhɨ, lè akódhɨ kàdré mòndrà nda nɨ lɨkí. 19 Àmɨ mǐ kùdúkùdu 'ɨ! Ngá kàdrì lavúlé dhɨ ángùdhi 'ɨ: ngá fèle nda 'ɨ, kó ngalè, àlètárì adrélépi ngá nda nɨ 'o atsálé lólo nda 'ɨ? 20 Dɨ dhya ángùdhi adrélépi mòndrà sɨ àlètárì nɨ rú sè dhɨ, adré sìá àlètárì nda nɨ rú sè, ìndì ngá títí drǐá dhɨ kɨ rú sè. 21 Dhya ángùdhi adrélépi mòndrà sɨ tépelò nɨ rú sè dhɨ, adré sìá tépelò nda nɨ rú sè, ìndì Gǐká adrélépi adrélé lána dhɨ nɨ rú sè. 22 Dhya ángùdhi adrélépi mòndrà sɨ bhù nɨ rú sè dhɨ, adré sìá Gǐká nɨ lɨrɨ́rà òpì àdhya nɨ rú sè, ìndì akódhɨ adrélépi lɨrɨ́lé drǐá dhɨ nɨ rú sè.
23 Àmɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ Fàrǐsáyò ɨ́be nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ. Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Mì adré ngá nzɨ̌ tsàtsà títí mì dré adrélé lokólé àmɨ kɨ amvú na, lanzílé 'a be mudrí dhɨ kɨ àlo fe Gǐká dré: ndìndì àmɨ kɨ ménetè, àmɨ kɨ fènúwǐ, tsàle àmɨ kɨ kúmè.* Dɨ, mì adré àmɨkya tà kàdrì lavúlé tátrɨ́trɨ́ kúlí dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ bhe gàrà dri: tà gyǎgya 'òma, móndí kɨ kɨzà bhàma, ìndì Gǐká nɨ ka'ǐma. Adré tá lèá dhɨ, mì kàdré tà nda kòdhɨ kɨ 'o, ngá fèma Gǐká dré dhɨ nɨ tɨvì àko ró. 24 Àmɨ móndí kɨ drǐ kobhá mǐ kùdúkùdu ró dhɨ 'ɨ! Mì adré àmɨkya ŋǒŋó kogá àmɨ kɨ yǐ lésè gò, adrézó kàmílò te kòdhya!
25 Àmɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ Fàrǐsáyò ɨ́be nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ. Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Mì adré àmɨkya kópò kɨ rúbhá dzɨ sănì kya ɨ́be gò, àyɨ kɨ 'a dré adrézó gàle ngá lovó sè bǐ, ìndì lovó kònzɨ sè bǐ. 26 Mɨ, Fàrǐsáyò mǐ kùdúkùdu ró nɨ, mí kòdzì rè zyà kópò nɨ 'álé 'íká, gò rúbhá nɨ kògòró kpà atsálé ndǐ àko ndò.
27 Àmɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ Fàrǐsáyò ɨ́be nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ. Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Àmɨ ngóró mógó rúbhá tswàle mvèle kemve dhɨ ɨ tínɨ. Kɨvì lésè dhɨ, mógó nda kɨ rúbhá avé tò. Dɨ, àyɨ kɨ 'a ga ɨ́na àbvò kɨ fà sè bǐ, ìndì ngá títí ndǐ ró dhɨ ɨ sè bǐ. 28 Tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ àmɨ kɨ tà sè. Kɨvì lésè dhɨ, móndí ì adré àmɨ kɨ no ngóró móndí gyǎgya dhɨ ɨ ró. Tákò, àmɨ kɨ togó na dhɨ, mì ga túrúpfú tà sè bǐ, ìndì tà kònzɨ sè bǐ.
29 Àmɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ Fàrǐsáyò ɨ́be nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ. Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Mì adré àmɨkya mógó kɨ tobhà pròfétà ɨ dré, adrézó kpà mógó móndyá gyǎgya dhɨ kya kɨ ledé avélé tò. 30 Mì adré kpà tàá dhɨ: ‹Kònò mà kàdré tá àma kɨ tábhí kɨ lókyá 'á be dhɨ, mà kɨtswá tá

* **23:23** 23:23 «Ménetè», «fènúwǐ» ìndì «kúmè» kònɨ ɨ, ngábí tàdzí be dóro adrélé kidhílé dhɨ 'ɨ. A kònò Lèvǐtíkè 27:30; Dùtèrònómè 14:22.

ru amú àyɨ ɨ́be adrézó pròfétà kɨ kàrɨ́ kutú dhɨ ko.› 31 Ásà dhɨ, mì adré àmɨkya tadhá dhɨ, àmɨ dhya pròfétà kɨ tupfúbhá todràle dhɨ kɨ ànzɨ 'ɨ. 32 Mì kògò dɨ adrélé tà kònzɨ àmɨ kɨ tábhí ì dré kɨdhólé 'òle dhɨ kɨ 'o kɨtswálé títí. 33 Àmɨ nǐ 'ɨ, ìndì nǐ àtrá kɨ àrèbhá 'ɨ! Mì nɨ àmɨkya lapá Gĭká nɨ tàbvó tàma sílésè ngínɨngínɨ ró, mì dré kɨtswázó fɨle líferò na ko dhɨ?

34 Dɨ mì yi rè ká! Má nɨ pròfétà kɨ tibhù tògyabhá ɨ́be ìndì tà tadhábhá ɨ́be lìle àmɨ véna. Dɨ, mì nɨ àyɨ kɨ àruka kɨ tupfú todràle, adrézó àruka nɨ kɨ tidí fa kɨpakɨpa ɨ drĭsè, adrézó àruka nɨ kɨ tswa àmɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè, adrézó àruka nɨ kɨ ladró bhàandre àlo àlo dhɨ ɨ 'ásè. 35 Dɨ ásà dhɨ, móndyá gyăgya títí dhɨ kɨ kàrɨ́ kutúlé bvò dri dhɨ nɨ ngo àmɨ dri. Kɨdhólé Abélè adrélépi tá gyăgya dhɨ rú, tsàle Zàkàrɨ́yà, Bàràkɨ́yà nɨ mvá mì dré pfùle dràle tépelò ɨ kòfalé àlètárì be dhɨ rú dhɨ, àyɨ kɨ kàrɨ́ nɨ ngo àmɨ dri. 36 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tà nda kòdhɨ kɨ atsá títí móndyá ándrò nɨ ɨ rú.»

Yésu ngo Yèrúsalémà nɨ tà sè
(À kònò kpà Lúkà 13:34-35)

37 «Á! Yèrúsalémà, Yèrúsalémà, mɨ adrélépi pròfétà kɨ tupfú todràle, adrézó kpà dhya Gĭká dré adrélé amùle mɨ́ vélé dhɨ kɨ lebhé todràle kírà sè nɨ! Tsàle vésè be ángopɨ́, má lè tá ámɨ ànzɨ kɨ kɨmólé má zàle, ngóró tà'ú dré adrélé áyɨ ànzɨmvá kɨ kɨmó áyɨ kupfú zàle dhɨ tínɨ dhɨ? Dɨ, mì lè tá àmɨkya ko. 38 Dɨ mì yi rè ká! À tayɨ́ àmɨ kɨ dzó ngbo dre. 39 Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, mì gò vélé áma no ko, tsàle lókyá mì dré dra tàzoá dhɨ ‹Tà tanɨ kàdré dhya adrélépi alìle Mírì nɨ rú sè dhɨ dri!› dhɨ 'á.»†

24

Yésu longó tépelò nɨ pfùma nɨ tà
(À kònò kpà Márokò 13:1-2; Lúkà 21:5-6)

1 Yésu kàpfò tépelò lésè gò adrélé lìle dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ làgá, akódhɨ nɨ 'o tépelò nda nɨ dzó kàdrì dhɨ kɨ no. 2 Dɨ, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mɨ́ nò tsì dzó kàdrì kònɨ ɨ títí 'í? Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à gò vélé àyɨ kɨ kírà kɨ àlo kisú àzya nɨ dri ko. À nɨ kírà nda kɨ lebhé títí kĭní mi.»

Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù nɨ tà tadházó dhɨ ɨ
(À kònò kpà Márokò 13:3-13; Lúkà 21:7-19)

3 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo mbàle kòngó Olívè fa kya drĭna gò, akódhɨ dré lɨrízó. Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó àyɨ pátí ànyɨ làgá, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhɨ kɨ atsá ángutú ya dhɨ ká? Àdho tà nɨ ru 'o drìdrì tadházóá dhɨ, ámɨ agòma ànyɨ, ìndì lókyá kùdù ànyɨ káyà dhɨ nì?»

4 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí dóro, dhya àlo kòlɨtíró àmɨ ko. 5 Tàko ko, móndí bĭ dhɨ kɨ alì áma rú sè adrélé tàá dhɨ, ‹Ma Mèsíyà 'ɨ!› gò, ì dré móndí zyandre dhɨ kɨ lɨtízó. 6 Mì nɨ àdzú kɨ kpòrò yi ànyɨ, adrézó kpà àdzú kɨ rúbí yi làwú làvo na. Dɨ, mì kònò dóro, mì kòtayíró àmɨ kɨ togó adrélé gàle ásà dhɨ ko. Tàko ko, adré lèá dhɨ, tà

† **23:39** 23:39 À kònò Longó ɨ 118:26.

nda kòdhɨ ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dɨ, lókyá kùdù atsá rè ko. 7 Súrú kɨ àdzú bhu súrú àruka íbe. Òpì kɨ kpà àdzú bhu òpì àruka íbe. Kàrábhò nɨ dhe, ìndì kàdíkàdi nɨ bvò kosé àrà twátwa ɨ 'ásè. 8 Dɨ, tà títí nda kòdhɨ kɨ ngbà 'í adré ngóró tòkó nɨ mváaswa nɨ kɨdhoma tínɨ.

9 Lókyá nda sè dhɨ, à nɨ àmɨ kɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá gò, ì dré adrézó àmɨ kɨ mì pfo, adrézó àmɨ kɨ tupfú todràle. Súrú títí bvò dri dhɨ kɨ togó kònzɨ bha àmɨ rú áma tà sè. 10 Móndí bǐ dhɨ kɨ kpà àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayí, adrézó ru lefè, adrézó ru ga àyɨ kòfalésè. 11 Pròfétà kɨnzò ro dhɨ kɨ apfò bǐ adrélé móndí zyandre dhɨ kɨ lɨtí. 12 Tà kònzɨ dré dra atsálé kàdrì lavúlé dhɨ sè dhɨ, móndí bǐ dhɨ kɨ lèle nɨ kɨdrí. 13 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi togó tsɨ, adrézó áyɨ totó tätä tsàle kùdù na dhɨ nɨ ína adrí. 14 À nɨ Rúbí Tanɨ Gĭká nɨ Òpì àdhya kòdhɨ nɨ longó bvò wäyi 'ásè, tà nɨ nɨ tadházó súrú títí ɨ dré 'íká, gò lókyá kùdù dré gòzo atsálé ndò.»

Kɨzà kàdrì lavúlé dhɨ
(À kònò kpà Márokò 13:14-23; Lúkà 21:20-24)

15 «Dɨ mì nɨ ‹ngá adrélé gàle gàgà adrélépi ngá lólo dhɨ kɨ kɨzá dhɨ› nɨ no adrérà'a áyɨ totó àrà lólo dhɨ na, ngóró longólé pròfétà Dànyélè tí dhɨ tínɨ.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhɨ nɨ na dhɨ kàdré àndu nɨ nɨ ni dóro.) 16 Lókyá nda sè dhɨ, lè móndyá dra adrébhá bvò Yùdáyà àdhya na dhɨ ì kòlapá ràle kòngó ɨ drĭna. 17 Lè kpà dhya dra adrélépi áyɨ dzó drĭna dhɨ kàsí fɨle dzó na, áyɨ ngá kɨ do lapázó ába dhɨ ko. 18 Dhya dra adrélépi amvú na dhɨ kògò nzɨle í bhàna áyɨ kítá kɨdhì àdhya nɨ do lapázó ába dhɨ ko. 19 Kĭtú nda ɨ tú dhɨ, kɨzà nɨ adré kàdrì tòkó 'a íbe dhɨ ɨ dré, ìndì tòkó adrébhá bà fe ànzɨmvá ɨ dré dhɨ ɨ dré. 20 Mì kàdré tà zi Gĭká tí, àmɨ kɨ lapama nda kàdréró kɨdhì lókyá sè yà, kó ngalè sàbátù tú yà dhɨ ko.† 21 Tàko ko, kɨzà kĭtú nda kya nɨ adré kàdrì lavúlé. À nò rè kɨzà kárá be kònìnɨ nda ko, kɨdhólé bvò bhărà lésè atsálé ándrò kònìdhɨ. À kɨtswá kpà gòle vélé nòá tàdzí ko. 22 Kònò Gĭká kòkɨ tá kĭtú nda kɨ bvó ko dhɨ, dhya àlo bvò dri dhɨ kɨtswá tá adrílé bwà ko. Dɨ, Gĭká nɨ ína kĭtú nda kɨ bvó kɨ móndyá í dré zɨle dhɨ kɨ tà sè.

23 Lókyá nda sè dhɨ, à kàdré tàá àmɨ dré dhɨ ‹Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!› dhɨ, mì kòka'ĭ ko. À kàdré kó tàá dhɨ ‹Akódhɨ kònàle!› dhɨ, mì kòka'ĭ ko. 24 Tàko ko, mèsíyà kɨnzò ro dhɨ kɨ apfò pròfétà kɨnzò ro dhɨ íbe adrélé tà kàdrì líndríga ró adrébhá àyɨ kɨ rìnyí tadhá dhɨ kɨ 'o, kòkɨtswá dhɨ, ì dré ndìndì móndyá Gĭká dré zɨle dhɨ kɨ lɨtízó. 25 Mì yi rè ká! Má longó tà nda kòdhɨ ɨ drĭdrì àmɨ dré.

26 Dɨ à kàdré tàá àmɨ dré dhɨ ‹Mì nò rè ká, Mèsíyà kònàle duku na!› dhɨ, mì kòlì kònàle ko. À kàdré kó tàá dhɨ ‹Akódhɨ kònwa dzó 'á!› dhɨ, mì kòka'ĭ ko. 27 Tàko ko, ngóró bhù dré adrélé lagúlé ngá kazá kĭtú dré apfŏrà lésè tsàle kĭtú dré ndĭrà na dhɨ tínɨ dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ agòma nɨ adré kókpà kònìnɨ. 28 Àrà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhɨ drĭle dhɨ, àrí àgáàga dhɨ kɨ kókpà ru kɨmó kɨtswálé àbvò nda nɨ te.»

Móndí nɨ Mvá nɨ agòma
(À kònò kpà Márokò 13:24-27; Lúkà 21:25-28)

---

* **24:15** 24:15 À kònò Dànyélè 9:27; 11:31; 12:11. † **24:20** 24:20 Yúdà ànzɨ kɨ bvò na dhɨ, «kɨdhì lókyá» kònìdhɨ, lókyá kɨdhì ro kóná àlo na, adrélépi gĭle vwàvwà ro dhɨ 'ɨ.

29 «Gbă kɨzà kàdrɨ̀ kɨ̀tú nda kya àmvolésè dhɨ, ‹kɨ̀tú nɨ mɨ̀ nɨ atsá tínímvá ro, mbă gò vélé mvèle ko, bhɨ̀bhínyà kɨ ledhé bhù lésè, ìndɨ rɨ̀nyí bhù na dhɨ kɨ ru kɨzí.›‡
30 Dɨ lókyá nda sè dhɨ, tà dra Móndí nɨ Mvá nɨ agòma tadhálépi dhɨ nɨ agá bhù mɨ̀bhalé 'á gò, súrú títí bvò dri dhɨ ì dré tongózó. Dɨ ì dré Móndí nɨ Mvá nɨ nòzo adrérà'a alɨ̀le ndùrùku ɨ drɨ̌sè, rɨ̀nyí kàdrɨ̀ be ìndɨ mɨ̀lanzɨ̀lanzɨ̀ kàdrɨ̀ be. 31 Gò akódhɨ dré áyɨ ángéló kɨ mùzo gòká kúlí 'u'ù be, lɨ̀le áyɨ móndyá ɨ́ dré zɨ̀le dhɨ kɨ kɨmó bvò nɨ pá su dhɨ ɨ lésè, kɨdhólé bhù nɨ kùdù àlo lésè, tsàle byá àzya nɨ na.»

Tà tadhálé fɨgɨ̀ fa nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Márokò 13:28-31; Lúkà 21:29-33)

32 «Lè mɨ kàdré tà tadhálé fɨgɨ̀ fa nɨ tà rú dhɨ nɨ àndu ni dóro. Fɨgɨ̀ fa nɨ dríti kàdré atsálé màlɨmáli gò, bí nɨ dré adrézó ròle dhɨ, mɨ nɨ̀ tàle dhɨ, yɨ̀gú ànyɨ dhɨ be. 33 Kókpà kòdhɨ tínɨ, lókyá mɨ dré dra tà títí nda kòdhɨ kɨ nòzo adrérà'a ru 'o dhɨ tú dhɨ, lè mɨ kònɨ̀ tàle dhɨ, Móndí nɨ Mvá láti 'á, ndɨ̀ndɨ̀ àmɨ kɨ dzó tí káyà dhɨ. 34 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Móndyá dra adrébhá lídrɨ̀ íbe lókyá nda sè dhɨ ì kɨtswá dràle títí drɨ̌drɨ̀ tà títí nda ì dré dra ru 'òzo dhɨ kandrá ko. 35 Bhù ɨ bvò be dhɨ kɨ aki. Dɨ, áma kúlí ì kɨtswá àyɨkya tàdzí akɨ́lé ko.»

Gɨ̀ká nɨ̀ ngbà 'î lókyá kùdù nɨ̀
(À kònò kpà Márokò 13:32-37; Lúkà 17:26-30, 34-36)

36 «Dɨ, dhya àlo nɨ̀ ína kɨ̀tú 'ɨ yà, kó ngalè sáà 'ɨ yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhɨ ko. Ndɨ̀ndɨ̀ ángéló bhù na dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè Gɨ̀ká nɨ Mváagó 'ɨ yà dhɨ, ì nɨ̀ ko. Gɨ̀ká Atá nɨ̀ ngbà 'í nɨ̀ kalóma. 37 Lókyá Móndí nɨ Mvá dré adrérà'a 'òle agòle dhɨ 'á dhɨ, tà kɨ adré ngóró Nówè nɨ lókyá 'á dhɨ tínɨ. 38 Tàko ko, kɨ̀tú yɨ̌ lɨ̀ti andre kandrá dhɨ ɨ sè dhɨ, móndí ì adré tá àyɨkya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle, tsàle kɨ̀tú Nówè dré fɨrà'a bwátù kàdrɨ̀ na dhɨ 'á. 39 Âyɨ nda ì nɨ̀ tá tà adrélépi tá 'òle atsálé dhɨ àlomvá ko, tsàle yɨ̌ dré tirà'a àyɨ kɨ wu títí dhɨ 'á. Tà nda kòdhɨ kɨ adré kókpà kònìnɨ kɨ̀tú Móndí nɨ Mvá dré dra agòzo dhɨ tú. 40 Âgo rɨ̀ dhɨ kɨ adré àzí 'o amvú na. Â nɨ àlo nɨ nɨ do, àzya nɨ nɨ tayí. 41 Tòkó rɨ̀ dhɨ kɨ adré ngá 'ɨ. Â nɨ àlo nɨ nɨ do, àzya nɨ nɨ tayí.

42 Mɨ kàdré dɨ tàmɨ̀ga dri. Ângyá ko, mɨ nɨ̀ kɨ̀tú ángùdhɨ àmɨ kɨ Mírɨ̀ dré dra agòzo dhɨ ko. 43 Dɨ, adré lèá dhɨ, mɨ kònɨ̀ tà kònìdhɨ dóro: Dzó líyí kònɨ̀ tá lókyá ángùdhɨ ngátsi sè kùgú dré kɨtswázó atsálé ásà dhɨ be dhɨ, kònò a nɨ tá adré tàmɨ̀ga dri, kòtayíró kùgú nda áyɨ dzóti ŋo ko. 44 Dɨ àmɨ ró dhɨ, mɨ kàdré kókpà gànzi ró. Tàko ko, Móndí nɨ Mvá nɨ atsá sáà mɨ dré adrélé kisùle ko dhɨ sè.»

Màrábà tògya ró mîrɨ̀ nɨ dré kɨtswálé ka'ɨ̂le dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 12:41-48)

45 «Màrábà tògya ró mírɨ̀ nɨ dré kɨtswálé ka'ɨ̂le dhɨ, àdhi 'ɨ? Akódhɨ nda, dhya mírɨ̀ nɨ dré bhàle áyɨ màrábà àruka áyɨ dzó lé dhɨ ɨ drɨ̌le, kɨtswálé mányàngá fe àyɨ dré nyàle lókyá kɨtswálépi dhɨ sè dhɨ 'ɨ. 46 Màrábà nda nɨ mírɨ̀ kàtsá akódhɨ nɨ kisú adrérà'a 'òá kònìnɨ dhɨ, kólénzé nɨ adré akódhɨ dré! 47 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Akódhɨ nɨ mírɨ̀ nɨ akódhɨ nɨ bha adrélé áyɨ ngá títí dhɨ ɨ drɨ̌le. 48 Dɨ, màrábà nda

‡ **24:29** 24:29 À kònò Ɛsáyà 13:10; 34:4; Ɛzèkyélè 32:7; Yòwélè 2:10; 3:4.

kàdré ína kònzɨ gò adrélé kisùá í léna dhɨ ‹Áma mírì adré gǐle agòma sè› gò, 49 dré kɨdhózó adrélé áyɨ àzízɨ̌ kɨ tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhɨ, 50 akódhɨ nɨ mírì nɨ atsá kɨ̀tú dré adrélé letèle ko dhɨ tú, ìndì sáà dré adrélé nǐle ko dhɨ sè. 51 Dɨ a nɨ akódhɨ nɨ togá, akódhɨ nɨ tà bhàzo adrélé túmắní túrúpfúbhá kya be. Kònàle dhɨ, à nɨ adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsɨ.»

25

Pídhígó kyánzɨ mudrî dhɨ kɨ tà dri dhɨ

1 Yésu gò tàá dhɨ: «Dɨ Òpì bhù àdhya nɨ adré ngóró tà kònìdhɨ tínɨ: Kyánzɨ mudrî dhɨ ì do tá àyɨ kɨ tálà, topfòzo ába kɨtswálé tòkó líyí nɨ drǐ letè. 2 Ayɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, nzi dhɨ ɨ tá azaaza ró, ìndì nzi dhɨ ɨ tá tògya ró. 3 Áyɨ azaaza ró nda ì do tá àyɨ kɨ tálà 'í, dɨ, ì do tá dò ko. 4 Dɨ, àyɨ tògya ró nda ì do tá àyɨkya dò mòlàngì na túmắní àyɨ kɨ tálà íbe. 5 Tòkó líyí nda dré tá adrélé gǐle dhɨ sè dhɨ, kyánzɨ nda ì dré landèzo títí gò, ì dré ledhézó ayí be adrélé ayí ko.

6 Ngátsi kítógá sè dhɨ, à dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhɨ: ‹Mì nò rè ká! Tòkó líyí adré alɨ̀le! Mì pfò lɨ̀le ru kisú akódhɨ be!› 7 Gò kyánzɨ títí nda ì dré larózó, àyɨ kɨ tálà kɨ ledé. 8 Dɨ kyánzɨ azaaza ró nda ì dré tàzoá àyɨ tògya ró nda ɨ dré dhɨ: ‹Mì afè àma dré àmɨ kɨ dò nɨ àruka wà. Ángyá ko, àma kɨ tálà adré adrálé.› 9 Dɨ, àyɨ tògya ró nda ì logó dhɨ: ‹Kóko! Dò nda kɨtswá àma dré àmɨ íbe ko. Mì kòlì be gìá àmɨ dré móndí adrébhá dò lagí dhɨ ɨ véna.› 10 Dɨ, ì dré tá adrérà'a lɨ̀le gìá dhɨ 'á dhɨ, tòkó líyí dré atsázó. Dɨ kyánzɨ adrébhá gànzi ró nda ì dré fɨzo akódhɨ be dzó làmó gwányá àdhya na gò, dzóti asézó.

11 Ámvolásà dhɨ, kyánzɨ àruka nda ì dré agòzo atsálé gò, tàá dhɨ: ‹Mírì, mírì, mí nzì àma dré dzóti wà!› 12 Dɨ, tòkó líyí nda logó dhɨ: ‹Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Má nǐ mána àmɨ ko.›»

13 Yésu gò tàá dhɨ: «Dɨ mɨ kàdré tàmïga dri! Tàko ko, mì nǐ kɨ̀tú 'ɨ yà, kó ngalè sáà 'ɨ yà má dré dra agòzo dhɨ ko.»

Pídhígó màrábà na dhɨ kɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 19:11-27)

14 «Òpì bhù àdhya nɨ kókpà adré ngóró tà kònìdhɨ tínɨ: Agó àlo dhɨ adré tá 'òle lɨ̀le atsí na. Dɨ dré áyɨ màrábà kɨ azízó, áyɨ ngá kɨ tayízó àyɨ drígá, ì kàdréró àzí 'o ásà be dhɨ bvó. 15 Álo nɨ dré dhɨ, fè tá làfa lò'wa rú zǐle tàlétà dhɨ ɨ nzi.* Ázya nɨ dré dhɨ, fè tá tàlétà rǐ. Ázya nɨ dré dhɨ, fè tá tàlétà àlo. Lanzí tá tàlétà nda ɨ àyɨ àlo àlo dhɨ ɨ dré, ngóró ì dré kɨtswálé àzí 'o ásà bwà dhɨ tínɨ. Gò dré lìzo atsí na.

16 Gbǎ lókyá nda sè dhɨ, dhya tàlétà nzi dhɨ kɨ kisúlépi nda dré lìzo àzí 'o ásà gò, tàlétà nzi àruka kɨ kisúzó bhàle drǐá. 17 Dhya tàlétà rǐ dhɨ kɨ kisúlépi nda dré kpà 'òzoá kònìnɨ gò, tàlétà rǐ àruka kɨ kisúzó bhàle drǐá. 18 Dɨ, dhya tàlétà àlo dhɨ nɨ kisúlépi nda dré ína lìzo bhú dhi kǐní na, áyɨ mírì nɨ làfa nda nɨ zùzo.

19 Lókyá kòlavú vwàvwà ro dre dhɨ, màrábà nda kɨ mírì dré agòzo àyɨ kɨ azí, ì kòtàró í dré dhɨ ì 'o tá àzí áyɨ làfa sè ngínɨ ya dhɨ. 20 Dɨ dhya tàlétà nzi dhɨ kɨ kisúlépi nda dré atsázó ába túmắní tàlétà nzi àruka íbe, tàá dhɨ: ‹Mírì, mí tayí tá má drígá tàlétà nzi kònɨ ɨ. Mí nò ká, má

* **25:15** 25:15 «Tàlétà» kònìdhɨ tá làfa lò'wa ledélé órò sè, kɨtswálépi àzí dhya àlo dré 'òle kǐtú ngùlù-nzi dhɨ sè dhɨ 'ɨ.

kisú tàlétà nzi àruka ɨ bhàle drĭá dre.› 21 Dɨ Mírĭ nɨ tà drá dhɨ: ‹Áma màrábà dóro má dré kɨtswálé ka'ĭle nɨ, mí 'o dóro! Mí tadhá dhɨ, mí kɨtswá má dré ka'ĭle tà mvá tsà tayílé mí drígá dhɨ sè. Dɨ ásà dhɨ, má nɨ ámɨ bha adrélé tà kàdrɨkàdrɨ ɨ drĭle. Mí alɨ lenzélé ámɨ mírĭ vélé!›
22 Gò dhya tàlétà rĭ dhɨ kɨ kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhɨ: ‹Mírĭ, mí tayí tá má drígá tàlétà rĭ kònɨ ɨ. Mí nò ká, má kisú tàlétà rĭ àruka ɨ bhàle drĭá dre.› 23 Dɨ Mírĭ nɨ tà drá dhɨ: ‹Áma màrábà dóro má dré kɨtswálé ka'ĭle nɨ, mí 'o dóro! Mí tadhá dhɨ, mí kɨtswá má dré ka'ĭle tà mvá tsà tayílé mí drígá dhɨ sè. Dɨ má nɨ ámɨ bha adrélé tà kàdrɨkàdrɨ ɨ drĭle. Mí alɨ lenzélé ámɨ mírĭ vélé!›
24 Gò dhya tàlétà àlo dhɨ nɨ kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhɨ: ‹Mírĭ, má nĭ tá tàle dhɨ, mɨ agó tòmbá 'ɨ dhɨ be. Mí adré mína ngá akónà àrà mí dré ngá kidhízó ko dhɨ na, adrézó kpà ngá lokó àrà mí dré kórɨ rɨzo ko dhɨ na. 25 Dɨ má adré tá ngá ro gò, má dré lɨzo làfa mína nɨ zu kĭní na. Mí nò ká, ngá mína kònɨdhɨ.› 26 Dɨ, mírĭ nɨ tà drá dhɨ: ‹Mɨ, màrábà kònzɨ ɨndɨ tòbvo ró dhɨ 'ɨ! Mí nĭ tá tàle dhɨ, má adré ngá akónà àrà má dré ngá kidhízó ko dhɨ na, adrézó kpà ngá lokó àrà má dré kórɨ rɨzo ko dhɨ na dhɨ be. 27 Adré dɨ tá lèá dhɨ, mí kòbhà tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrélé dhɨ na, kònò má kònɨ agò dhɨ, má nɨ tá làfa mána nɨ adó àmupi nɨ be.› 28 Dɨ mírĭ nda gò tàá dhɨ: ‹Mɨ do tàlétà kòdhɨ akódhɨ drígásè, fèle dhya adrélépi ába mudrí dhɨ dré. 29 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi ngá íbe dhɨ dré dhɨ, à nɨ akódhɨ nɨ ngá nda kɨ drĭ tɨmbà gò, akódhɨ dré adrézó vélé ngá íbe bĭ lavúlé. Dɨ, kàdré ína dhya adrélépi ngá àko dhɨ nɨ tà sè dhɨ, à nɨ ndɨndɨ ngá mvá tsà dré adrézó ába dhɨ nɨ do drígásà. 30 Kàdré màrábà tàko ró kòdhɨ nɨ tà sè dhɨ, mɨ bhe akódhɨ kɨvɨ na, àrà tínímvá ro dhɨ na. Kònàle dhɨ, à nɨ adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsɨ.›»

Tàbvó tàma kùdù ro dhɨ

31 Yésu gò tàá dhɨ: «Lókyá Móndí nɨ Mvá dré dra agòzo áyɨ mĭlanzĭlanzĭ na ángéló íbe títí dhɨ sè dhɨ, a nɨ lɨrí áyɨ lɨrírà mĭlanzĭlanzĭ ro òpɨ àdhya dri. 32 Dɨ à nɨ móndyá títí súrú títí ɨ lésè dhɨ kɨ kɨmó akódhɨ kandrá gò, dré àyɨ kɨ kòfalé lanzízó ngóró kábilígyà lɨkílépi dré adrélé kábilígyà kɨ kòfalé lanzí ndrĭ íbe dhɨ tíní. 33 A nɨ kábilígyà nda kɨ bha áyɨ drígó lésè gò, ndrĭ nda kɨ bhàzo áyɨ lĭdzí lésè.
34 Dɨ ópí kàdrɨ nda nɨ tàá àyɨ adrébhá áyɨ drígó lésè nda ɨ dré dhɨ: ‹Àmɨ áma Atá dré tà tanɨ bhàzo àmɨ dri nɨ ɨ, mɨ alɨ wà! Mɨ kòkisú òpɨ áma Atá dré ledélé àmɨ dré kínó bvò nɨ bhàma lésè dhɨ tàyɨlé ro. 35 Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mɨ dré ngá afèzo má dré nyàle. Ma tá yĭ lovó íbe gò, mɨ dré yĭ afèzo má dré mvùle. Ma tá móndí twá 'ɨ gò, mɨ dré áma ka'ĭzo dòle àmɨ véna. 36 Ma tá kítá asólé dhɨ àko gò, mɨ dré kítá tosózó má rú. Ma tá drà ro gò, mɨ dré alɨzo áma lomí. Ma tá bădzó na gò, mɨ dré alɨzo áma no.›
37 Dɨ móndyá gyăgya nda kɨ go logóá drá dhɨ: ‹Mírĭ, mà nò tá mɨ adrérà'a tàbirí íbe gò, mà dré ngá fèzo mí dré nyàle yà, kó ngalè mà nò tá mɨ adrérà'a yĭ lovó íbe gò, mà dré yĭ fèzo mí dré mvùle yà dhɨ ángutú? 38 Mà nò tá mɨ adrérà'a móndí twá ro gò, mà dré ámɨ ka'ĭzo dòle àma vélé yà, kó ngalè mà nò tá mɨ adrérà'a kítá àko gò, mà dré kítá tosózó mí rú yà dhɨ ángutú? 39 Mà nò tá mɨ adrérà'a drà ro yà, kó ngalè bădzó na yà gò, mà dré lɨzo ámɨ no dhɨ ángutú?› 40 Dɨ ópí kàdrɨ nda nɨ logóá àyɨ dré dhɨ: ‹Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tà ángùdhi mɨ

dré tá 'òle áma adrúpi tàko lavúlé kòni ki àlo dré dhi, mì 'o tà nda áma tàndi dré.›
41 Di ópí kàdrì nda ni tàá àyi adrébhá áyi lïdzí lésè nda i dré dhi:
‹Àmi tátrítrí íbe àmi dri ni i, mì nga àmikya má mïlésè, lìle àtsí adrélépi
adrálé ko, Gïká dré ledélé Dzáborò dré ángéló ni íbe dhi na. 42 Tàko
ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle dhi ko. Ma tá
yï lovó íbe gò, mì dré yï afèzo má dré mvùle dhi ko. 43 Ma tá móndí
twá 'i gò, mì dré áma ka'ïzo dòle àmi véna ko. Ma tá kítá asólé dhi àko
gò, mì dré kítá tosózó má rú ko. Ma tá drà ro ìndì bădzó na gò, mì dré
alìzo áma no ko.› 44 Di àyi nda ki kókpà go logóá drá dhi: ‹Mírì, mà nò
tá mi adrérà'a tàbirí íbe yà, yï lovó íbe yà, móndí twá ro yà, kítá àko
yà, drà ro yà, kó ngalè bădzó na yà dhi gò, mà dré tà 'òzo mí dré ko
dhi ángutú?› 45 Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: ‹Má adré tà bàti
ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle dhya tàko lavúlé kòni ki àlo dré
ko dhi, mì 'o kókpà tà nda má dré ko.› 46 Di àyi nda ki li tà ŋòle àyi dri
kóná vésè kólyá dhi ni kisú. Di, móndyá gyăgya nda ki àyikya li lídrì
kóná vésè kólyá dhi ni kisú.»

26

Yúdà ànzi ki kàdrì ì yi ru kitswázó Yésu ni pfu dràle
(À kònò kpà Márokò 14:1-2; Lúkà 22:1-2; Yòwánì 11:45-53)

1 Yésu kòtà tà nda i akílé títí dre dhi, dré tàzoá áyi lebèbhá i dré
dhi: 2 «Ngóró mì dré nïle be dhi tíni dhi, tayí kïtú rï gwányá Pásikà
àdhya dré atsázó. Di à adré 'òle Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá i drígá,
ì kòtidíró akódhi dràle fa kipakipa dri be dhi bvó.»
3 Lókyá nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì i àyi ki bhàgo íbe dhi
ì dré ru kimózó kòwánà ki kàdrì rú be Kàyáfà dhi ni dzó kàdrì na. 4 Gò
ì dré ru yïzo kitswázó Yésu ni ru túrúpfú sè, pfùle dràle. 5 Di, ì adré tá
tàá dhi, ì kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, móndyá zyandre dhi
ì kòligíró àyi íbe ko sè.

Tòkó àlo dhi dà màlási Yésu dri
(À kònò kpà Márokò 14:3-9; Yòwánì 12:1-8)

6 Amvolásà dhi, Yésu lì tá Bètàníyà na, file Sïmónà atú kàrí dré tá
rùle dhi ni dzó na gò, dré lirízó mísá làga kitswálé ngá nya. 7 Gò tòkó
àlo dhi dré afízó mòlàngì mvá ledélé àlàbásterè sè, gàlepi màlási làgí
kyàkyà dhi sè bï dhi be.* Dré áyi kisízó mòlàngì nda be ànyi Yésu làga
gò, màlási nda ni da akódhi dri. 8 Akódhi ni lebèbhá ì kònò tà nda dre
dhi, àyi ki togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «À
kizá tsì màlási kòdhi àdho tà sè? 9 Kònò à ni tá kitswá lagíá làgí be
kàdrì gò, làfa ni ni fèzo lemerèbhá i dré!»
10 Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nïzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi:
«Mì adré tòkó kònìdhi ni drï kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi,
tà avélépi tò dhi 'i. 11 Angyá ko, mì adré ngbú adrélé lemerèbhá íbe
àmi kòfalé. Di, mì kitswá ngbú adrélé túmăní má be ko. 12 Akódhi dà
màlási kònìdhi má rú drïdrï, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógó na
dhi bvó. 13 Má adré tà bàti ta àmi dré: Àrà títí bvò wăyi 'ásè à dré dra

* **26:7** 26:7 «Àlàbásterè» kònìdhi, kírà kemve kpíríkpíri làgí be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásà dhi 'i.

Rúbí Tanɨ kòdhɨ nɨ longózó dhɨ ɨ 'ásè dhɨ, à nɨ kókpà tà tòkó kònɨdhɨ dré 'òle kòdhɨ nɨ titɨ́, akódhɨ nɨ tà kisùzo.»

Yùdásɨ̀ ɨ yi ru kòwánà kàdrɨ̀ íbe, kòlefèró Yésu àyɨ drígá
(A kònò kpà Márokò 14:10-11; Lúkà 22:3-6)

14 Ámvolásà dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá mudrí-drɨ̀-rɨ̀ dhɨ kɨ àlo, rú be Yùdásɨ̀ Ɨsɨkàrɨyótà dhɨ dré ngàzo lɨ̀le kòwánà kàdrɨ̀ ɨ véna, 15 àyɨ kɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mɨ̀ nɨ àdho ngá afè má dré, má kòlefèró Yésu àmɨ drígá be dhɨ bvó dhɨ?» Dɨ ɨ dré làfa lò'wa ledélé àrezá sè dhɨ kɨ nàzo nyadhɨ-àlo-drɨ̀-mudrí, fèle drá. 16 Dɨ kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Yùdásɨ̀ dré kɨdhózó adrélé lókyá dóro Yésu nɨ lefèzo àyɨ drígá dhɨ nɨ nda.

Yésu ɨ nya gwányá Pásɨkà àdhya lebèbhá nɨ íbe
(A kònò kpà Márokò 14:12-21; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwánɨ̀ 13:21-30)

17 Gwányá Mápà tàkú àko dhɨ àdhya nɨ kɨ̀tú nɨ àlo sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ɨ dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mí adré lèá dhɨ, mà kòladhí ngá mɨ́ dré gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nyàzo dhɨ ángwà?» 18 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mɨ̀ lɨ̀ bhàandre na agó dra tadhálé àmɨ dré dhɨ véna. Mɨ̀ kòtà drá dhɨ: ‹Dhya tà tadhálépi dhɨ adré tàá dhɨ: Lókyá mána atsá ànyɨ. Mà nɨ Pásɨkà nya áma lebèbhá íbe ámɨ dzó na.›» 19 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda ɨ dré 'òzoá ngóró dré tá lazílé àyɨ dri dhɨ tínɨ. Gò ɨ dré ngá ladhízó kɨtswázó gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nya.

20 Ɨndró kàndrɨ̀ dre dhɨ, Yésu ɨ dré tsàzo lɨrílé mísá làgásè túmání akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drɨ̀-rɨ̀ dhɨ íbe. 21 Ɨ dré tá adrérà'a ngá nya dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré tàzoá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ámɨ kɨ àlo nɨ áma lefè kàrɨbhá ɨ drígá.» 22 Dɨ kɨzà dré àyɨ kɨ 'òzo lavúlé gò, àyɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dré kɨdhózó adrélé tàá drá dhɨ: «Mírɨ̀, zakó ína ma 'ɨ ko?» 23 Akódhɨ logó dhɨ: «Dhya drígá sòlepi má be sănì àlo na dhɨ nɨ áma lefè nì. 24 Tà bàti ró dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ lɨ dràle ngóró tisɨle akódhɨ nɨ tà dri Gɨ̃ká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ. Dɨ, kɨzà nɨ ína adré kàdrɨ̀ dhya dra Móndí nɨ Mvá nda nɨ lefèlepi dhɨ dré! Dóro nɨ tá dhya nda nɨ tɨ̃le ko dhɨ.» 25 Gò Yùdásɨ̀ adrélépi tá 'òle akódhɨ nɨ lefè nda dré tàzoá dhɨ: «Rábbɨ̀, zakó tsɨ̀ ma 'ɨ ko?» Yésu logó drá dhɨ: «Ámɨ tàndɨ mí tà dre.»

Mɨ̀rɨ̀ nɨ rúbhá ɨ kàrɨ́ nɨ be dhɨ
(A kònò kpà Márokò 14:22-26; Lúkà 22:14-20; 1 Kòrîtòbhá ɨ 11:23-25)

26 Ɨ dré tá adrérà'a ngá nya dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré mápà adózó, tà tanɨ zɨ̀zo drɨ̀á Gɨ̃ká tí gò, ŋòzoá fèle áyɨ lebèbhá ɨ dré gò, tàzoá dhɨ: «Mɨ̀ do nyàle. Kònɨdhɨ áma rúbhá 'ɨ.»

27 Dré kpà kópò adózó, àwoyà tàzo Gɨ̃ká dré gò, fèzoá àyɨ dré gò, tàzoá dhɨ: «Àmɨ títí, mɨ̀ mvu. 28 Kònɨdhɨ áma kàrɨ́ adrélépi tà Gɨ̃ká dré bhàle ru yɨ̃zo móndí íbe dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí dhɨ 'ɨ. Kàrɨ́ nda nɨ kutú móndí zyandre ɨ dré, Gɨ̃ká kòtrɨ̃ró àyɨ kɨ tàkonzì ásà be dhɨ bvó.† 29 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Má gò vélé vínò kòdhɨ tínɨ dhɨ nɨ mvu ko, tsàle kɨ̀tú mà dré dra vínò tídhí ro dhɨ nɨ mvùzo àmɨ íbe áma Atá nɨ Òpì na dhɨ tú.»

30 Dɨ ɨ dré longó ngòzo lenzézó Gɨ̃ká nɨ rú sè gò, ɨ dré pfòzo lɨ̀le mbàle kòngó Òlívè fa kya drɨ̃na.

† **26:28** 26:28 A kònò Pfòma 24:8; Yèrèmíyà 31:31-34.

Yésu longó dhɨ, Pétèró nɨ áyɨ ga
(À kònò kpà Márokò 14:27-31; Lúkà 22:31-34; Yòwánɨ̀ 13:36-38)

31 Gò Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Ngátsi kònɨdhɨ sè dhɨ, àmɨ títí mɨ̀
nɨ áma tayɨ́ adrélé kalóma. Tàko ko, Gɨ̈ká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
‹Má nɨ kábilígyà lɨkílépi nɨ tswa dràle gò,
à dré kábilígyà nda kɨ pãrí 'òzo ayílé.›‡
32 Dɨ, má kònga mána dràdrà 'ásè dre dhɨ, má nɨ lɨ drɨ̈drɨ̈ àmɨ kandrána
Gàlɨ̈láyà na.» 33 Dɨ Pétèró tà drá dhɨ: «Tágba móndyá títí dhɨ ì kòtayɨ́ mɨ
yà dhɨ, má kɨtswá mána ámɨ tayɨ́ tàdzí ko!» 34 Yésu logó drá dhɨ: «Má
adré tà bàti ta mɨ́ dré: Ndɨ̀ndì ngátsi ándrò kònɨdhɨ sè, drɨ̈drɨ̈ àgólòwa
dré dra tsírà bhèzo dhɨ kandrá dhɨ, mɨ́ nɨ áma ga vésè be na.» 35 Dɨ,
Pétèró logó drá dhɨ: «Tágba kòkɨtswá mà dré dràzo túmãní mɨ́ be yà
dhɨ, má kɨtswá tàdzí ámɨ ga ko.» Gò Yésu nɨ lebèbhá àruka títí dhɨ ì
dré kókpà tàzoá kònɨnɨ.

Yésu zi tà Gɨ̈ká tî Gètèsèmánɨ̀ na
(À kònò kpà Márokò 14:32-42; Lúkà 22:39-46)

36 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo lebèbhá nɨ íbe tsàle àrà rú zɨ̈le
Gètèsèmánɨ̀ dhɨ na.§ Gò dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lɨrɨ́ kònwa, má
kòlɨ̀ró adrélé tà zi Gɨ̈ká tí kònàle.» 37 Dré Pétèró kɨ drɨ̈zo Zèbèdáyò nɨ
ànzɨ rɨ̈ dhɨ íbe ɨ́ vésè. Gò akódhɨ nɨ togó dré kɨdhózó adrélé kɨzà nya,
adrézó lanzɨ̈le lavúlé. 38 Dɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Áma togó adré ŋòle
kɨzà dré, tsàle ndɨ̀ndì dràdrà mɨ̈le. Mì kàdré kònwa, adrélé tàmɨ̈ga dri
má be.»
39 Kòlì vwàle àyɨ rúsè tsà dre dhɨ, dré dhèzo áyɨ mɨ̈bhalé bha kɨ̈ní mi
gò, tà zɨ̈zo Gɨ̈ká tí kònɨnɨ: «Áma Atá, kòkɨtswá mɨ́ mɨ̈lésè dhɨ, mɨ́ kòdo
kópò kɨzà àdhya kòdhɨ má vélésè wà. Dɨ, mɨ́ kò'o ngóró má dré adrélé
lèle dhɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, mɨ́ kò'o ngóró mɨ́ dré adrélé lèle dhɨ tínɨ.»
40 Gò dré gòzo áyɨ lebèbhá nda ɨ véna, àyɨ kɨ kisú ayí na. Dré tàzoá
Pétèró dré dhɨ: «Mì kɨtswá tá tsì adrélé tàmɨ̈ga dri má be ngbà 'í sáà
àlo bwà ko? 41 Lè mì kàdré tàmɨ̈ga dri, adrélé kpà tà zi Gɨ̈ká tí, kòtayɨ́ró
àmɨ tà dré tabhɨ̈le, àmɨ kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko. Bàti, dhyá kɨ
togó àtsɨ ró adrézó tà dóro 'o. Dɨ, dhyá kɨ rúbhá ína yàyà.»
42 Gò dré gòzo lìle vésè nɨ rì sè, tà zi Gɨ̈ká tí kònɨnɨ: «Áma Atá,
kòkɨtswá mɨ́ dré kópò kòdhɨ nɨ dòzo má vélésè má dré mvùá àko ró
dhɨ ko dhɨ, mɨ́ kò'o tà mɨ́ dré adrélé lèle 'òle dhɨ kòdhya.»
43 Gò dré gòzo tódhyá gòle àyɨ kɨ kisú ayí na, àyɨ kɨ mì dré tá adrélé
ayí ro dhɨ sè. 44 Dɨ dré àyɨ kɨ tayízó gò, gòzo lɨ̈le vésè nɨ na sè tà zi Gɨ̈ká
tí ngóró dré tá zɨ̈le drɨ̈drɨ̈ dhɨ tínɨ.
45 Gò dré gòzo gòle áyɨ lebèbhá nda ɨ véna, tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré
dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Mì nò rè ká! Lókyá kɨtswá dre. À adré
'òle Móndí nɨ Mvá nɨ lefè tàkonzìbhá ɨ drígá. 46 Mì nga, mà kòlɨ̀ró!
Dhya adrélépi áma lefè dhɨ atsá dre!»

Yésu nɨ rùma
(À kònò kpà Márokò 14:43-50; Lúkà 22:47-53; Yòwánɨ̀ 18:3-12)

47 Gbă kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, Yùdásì,
akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drɨ̈-rɨ̈ dhɨ kɨ àlo dré atsázó. Adrɨ̈ tá ɨ́ vésè

‡ **26:31** 26:31 À kònò Zàkàríyà 13:7. § **26:36** 26:36 Rú «Gètèsèmánɨ̀» kònɨdhɨ adré lèá tàle dhɨ «òlívè lò'wa kɨ 'irà».

móndí zyandre angábhá kòwánà kàdrì ɨ vélésè ìndì bhàgo ɨ vélésè dhɨ ɨ be. Ayɨ nda ì ru tá sápí ɨ fa íbe àyɨ drígá. 48 Yùdásì adrélépi 'òle Yésu nɨ lefè nda tà tá àyɨ dré dhɨ, í nɨ akódhɨ àdhi 'ɨ yà dhɨ nɨ tadhá àyɨ dré dhɨ kònìnɨ: «Dhya má dré dra kamúlé dhɨ, akódhɨ 'ɨ. Mì kòru dɨ akódhɨ, lìzo ába.» 49 Dɨ Yùdásì nda dré ndɨrɨ áyɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, tàá drá dhɨ: «Rábbì, mòdo mí dré!» Dré akódhɨ nɨ kamúzó. 50 Dɨ Yésu dré logózóá drá dhɨ: «Áma arúpi, mí 'o tà mí dré alìzo 'òá dhɨ.» Gò móndyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhɨ nɨ ru.

51 Gbă kòdhwa, dhya adrébhá tá túmănî Yésu be dhɨ kɨ àlo dré ngàzo áyɨ sápí asé gò, kòwánà kɨ kàdrì nɨ màrábà nɨ bí bvwàzo kìle. 52 Dɨ, Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Mí logó sápí mína àrà nɨ na. Ângyá ko, móndyá títí adrébhá sápí ru àyɨ drígá dhɨ kɨ todrà sápí sè. 53 Mí nì ko tàle dhɨ, má nɨ tá kɨtswá áma Atá nɨ ti lizí gò, akódhɨ dré ángéló zyandre lavúlé dhɨ kɨ amùzo àma kɨ likí dhɨ? 54 Dɨ, má kò'o tá kònìnɨ dhɨ, tà tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na adrébhá tàá dhɨ, tà kòdhɨ kɨ ru 'o kònìnɨ dhɨ kɨ tá dɨ ru 'o ngínɨ?»

55 Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre nda ɨ dré dhɨ: «Ma vo kùgú 'ɨ gò, mì dré adrézó alìle sápí íbe ìndì fa íbe kɨtswálé áma ru nɨ? Kĩtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, má adré tá lirílé tà tadhá tépelò na dhɨ, mì ru tá ma ko. 56 Dɨ, tà kòdhɨ ì atsá títí kònìnɨ, kɨtswálé tà pròfétà ì dré tɨsìle dhɨ ì kò'oró ru be dhɨ bvó.» Gò akódhɨ nɨ lebèbhá títí dhɨ ì dré akódhɨ nɨ tayízó lapázó.

Yésu pfò kòwánà kɨ kàdrì ɨ kandrá bhàgo kàdrì íbe
(A kònò kpà Márokò 14:53-65; Lúkà 22:54-55, 63-71; Yòwánɨ 18:13-14, 19-24)

57 Dhya Yésu nɨ rubhá nda ì dré akódhɨ nɨ drìzo lìzo ába Kàyáfà, kòwánà kɨ kàdrì bhàna. Kònàle dhɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ bhàgo íbe dhɨ ì kɨmó tá ru.

58 Dɨ Pétèró ro dhɨ, lebè tá ína Yésu lárá ro, tsàle byá kòwánà kɨ kàdrì nda nɨ bhà'álé na. Dré fìzo lirílé tépelò likíbhá ɨ kòfalé, kɨtswálé nòá ngalè tà nda nɨ kùdù nɨ adré ngínɨ ya dhɨ.

59 Kòwánà kàdrì ɨ bhàgo kàdrì nda íbe títí dhɨ ì adré tá tà adrélé tàle Yésu rú kɨnzò sè dhɨ kɨ nda, kɨtswázó akódhɨ nɨ 'o dràle dhɨ bvó. 60 Dɨ, ì kisú tá àyɨkya tà àlo ko, tágba móndí bĩ dhɨ ì dré apfòzo tà ta akódhɨ rú kɨnzò sè dhɨ. Kùdù ro dhɨ, móndí rì dhɨ ì dré apfòzo 61 tàá dhɨ: «Dhya kònìdhɨ tà dhɨ: ‹Má nɨ kɨtswá tépelò Gĩká àdhya nɨ pfu gò, gòzo sĩá kĩtú na àmvolésè.›»

62 Gò kòwánà kɨ kàdrì dré ngàzo áyɨ totó lizíá Yésu tí dhɨ: «Mí logó mína kúlí tà dhya kònɨ ì dré adrélé tàle mí rú kòdhɨ ɨ sè ko?» 63 Dɨ, Yésu adré tá ína kírɨ. Gò kòwánà kɨ kàdrì nda dré tàzoá drá dhɨ: «Má adré ámɨ kodzó Gĩká lídrì ro dhɨ nɨ rú sè, mí kòsìró mòndrà tàzoá àma dré ngalè mɨ Mèsíyà, Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ yà dhɨ.» 64 Yésu logó drá dhɨ: «Ámɨ tàndɨ mí tà dre. Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Mì nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ no adrérà'a lirílé Gĩká rĩnyí líyí nɨ drígó lésè. Mì nɨ kpà akódhɨ nɨ no adrérà'a agòle ndùrùku bhù na dhɨ ɨ drĩsè.» 65 Dɨ kòwánà kɨ kàdrì nda dré áyɨ kítá lasízó kɨzà dré gò, tàzoá dhɨ: «Akódhɨ dha Gĩká dre! Mà nɨ dɨ go vélé móndí àruka kɨtswábhá tà ta akódhɨ rú dhɨ kɨ nda àdho tà sè? Mì nò rè ká! Mì yi làdhá dré dhàle Gĩká rú kòdhɨ àmɨ kɨ bíbhálé sè dre. 66 Mì adré dɨ kisùá ngínɨ?» Dɨ ì logó dhɨ: «Akódhɨ kɨtswá dràdrà sè!»

67 Gò ì dré tùsú lufúzó akódhɨ mi, akódhɨ nɨ tisìzo. Áyɨ kɨ àruka ì
dré akódhɨ nɨ mì tosázó, 68 adrézó tàá dhɨ: «Mèsíyà, mí tà rè àma dré
pròfétà ro dhɨ, ngalè àdhi sa mɨ nì ya dhɨ ká!»

Pétèró gà Yésu rè
(À kònò kpà Márokò 14:66-72; Lúkà 22:56-62; Yòwánɨ 18:15-18, 25-27)

69 Lókyá nda sè dhɨ, Pétèró adré tá ína lɨrílé kɨvì na, bhà'álé nda na.
Gò mvátòkó àlo màrábà ro dhɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá
dhɨ: «Mɨ tá kókpà túmăní Yésu Gàlìláyà lésè dhɨ be.» 70 Dɨ, Pétèró dré
ína tà nda nɨ gàzo rè móndyá títí ɨ kandrá, tàzoá dhɨ: «Má nǐ ngalè mí
adré àdho tà ta ya dhɨ ko.»

71 Gò dré ngàzo pfòle bhà'álé nda 'ásè, áyɨ totó ànyɨ dzóti làga.
Mvátòkó àzya dhɨ dré akódhɨ nɨ nòzo gò, tàzoá móndyá adrébhá tá
akódhɨ làga dhɨ ɨ dré dhɨ: «Dhya kòndɨ tá túmăní Yésu Nàzàrétà lésè
dhɨ be.» 72 Dɨ Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda nɨ ga gò, mòndrà sìzo
tàzoá dhɨ: «Má nǐ agó kòdhɨ ko!»

73 Gí ko, móndyá kònàle nda ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Pétèró làga, tàá
drá dhɨ: «Mɨ àyɨ kɨ àlo 'ɨ bàti! Ámɨ kúlí kómvó adré tadhá dhɨ, mí
angá ángolésè ya dhɨ nì.» 74 Dɨ Pétèró dré ngàzo mòndrà sɨ, tàzoá dhɨ:
«Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kɨnzò ta dhɨ! Má nǐ agó kòdhɨ ko!»
Gbă kòdhwa, àgólòwa dré tsírà bhèzo. 75 Gò kúlí Yésu dré tá tàle dhɨ
dré agázó Pétèró léna. Tà tá dhɨ: «Drìdrǐ àgólòwa dré dra tsírà bhèzo
dhɨ kandrá dhɨ, mí nɨ áma ga vésè be na.» Dɨ Pétèró dré pfòzo kɨvì na
gò, ngòle ka'ílé ka'ika'i kɨzà dré.

27

À drǐ Yésu lìzo ába Pǐlátò véna
(À kònò kpà Márokò 15:1; Lúkà 23:1-2; Yòwánɨ 18:28-32)

1 Ngá kòwa dre dhɨ, kòwánà kàdrì ɨ bhàgo íbe dhɨ ì dré ru yǐzo títí,
kɨtswázó Yésu nɨ 'o dràle dhɨ bvó. 2 Dɨ ì dré akódhɨ nɨ adròzo gò, drǐzoá
lìzo fèá Pǐlátò, Rómà kɨ gùvèrènérè drígá.

Yùdásì nɨ dràma
(À kònò kpà Tà 'òle dhɨ ɨ 1:18-19)

3 Dɨ Yùdásì Yésu nɨ lefèlepi nda kàtógyà à ŋò tá tà Yésu dri kɨtswálé
dràdrà sè dhɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ togó dré atsázó kɨzà ro lavúlé tà dré
tá 'òle dhɨ nɨ tà sè. Gò dré làfa lò'wa nyadhɨ-àlo-drǐ-mudrí nda kɨ dòzo,
lìzo kɨtswálé logóá kòwánà kàdrì ɨ véna bhàgo íbe, 4 tàzoá dhɨ: «Má
'o tàkonzì dre. Tàko ko, má lefè móndí adrélépi tá tà àlo àko í rú dhɨ
kàrɨbhá ɨ drígá, ì kò'oró akódhɨ dràle.» Dɨ, ì logó drá dhɨ: «Tà kòdhɨ
nò àma ko. Nò mɨ kòdhya!» 5 Dɨ Yùdásì dré làfa lò'wa nda kɨ bhèzo
tépelò na gò, lìzo áyɨ 'ɨ dràle.

6 Kòwánà kàdrì nda ì dré làfa lò'wa nda kɨ kudhúzó, tàzoá dhɨ: «Àma
kɨ tátrítrí kúlí adré làfa kònìdhɨ nɨ bhàma túmăní làfa tépelò na dhɨ
íbe dhɨ nɨ logá. Tàko ko, kònìdhɨ làfa fèle kàrí kutúzó dhɨ 'ɨ.» 7 Dɨ ì dré
ru yǐzo gò, làfa nda nɨ dòzo lìzo lìdrí rùlepi àlo dhɨ nɨ amvú gɨ, amvú
nda kàdréró àrà adrézó móndí alìalì dhɨ kɨ àbvò si lána dhɨ ró. 8 Tà
nda sè dhɨ, à adré amvú nda nɨ zi «Amvú kàrí àdhya» atsálé ándrò
kònìdhɨ. 9 Dɨ tà longólé pròfétà Yèrèmíyà tí dhɨ dré ru 'òzo kònìnɨ.

Akódhɨ longó tá dhɨ: «Ɨ̀ do làfa lò'wa nyadhɨ-àlo-drǐ-mudrí ledélé àrezá sè dhɨ ɨ. Kòdhɨ tá làgí ɨsèrélè ànzɨ ì dré bhàle akódhɨ nɨ tà sè dhɨ 'ɨ. 10 Làfa nda sè dhɨ, ì dré amvú lìdrí rùlepi àdhya nɨ gìzo, ngóró Mírì dré tá tàle má dré dhɨ tɨ́nɨ.»*

Yésu pfò Pìlátò kandrá
(À kònò kpà Márokò 15:2-5; Lúkà 23:3-5; Yòwánɨ 18:33-38)

11 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré pfòzo áyɨ totó Pìlátò, gùvèrènérè nda kandrá. Gò Pìlátò dré lizízóá tíá dhɨ: «Mɨ, mɨ ópɨ́ Yúdà ànzɨ kya 'ɨ?» Yésu logó drá dhɨ: «Ámɨ tàndɨ mí tà dre.» 12 Kòwánà kàdrì ɨ bhàgo íbe dhɨ ì kàsíkǐ akódhɨ dre dhɨ, dré kúlí logózó ko. 13 Dɨ Pìlátò dré lizízóá tíá dhɨ: «Mí yi tà títí ì dré adrélé tàle mí rú kòdhɨ ɨ ko?» 14 Dɨ, Yésu logó ɨ́na kúlí àlo ko. Gò gùvèrènérè nda nɨ líndrí dré gàzo ásà.

A ŋò tà Yésu dri kɨtswálé dràdrà sè
(À kònò kpà Márokò 15:6-15; Lúkà 23:13-25; Yòwánɨ 18:39–19:16)

15 Kóná àlo àlo títí, gwányá Pásɨkà àdhya tú dhɨ, gùvèrènérè nda adré tá dhya ángùdhi bǎdzó na, móndí zyandre dhɨ ì dré adrélé kɨpèle dhɨ nɨ trɨ àyɨ dré. 16 Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, agó àlo rú be Yésu Bàrábà, tà nɨ nɨ nǐzo dóro dhɨ tá bǎdzó na. 17 Dɨ móndí zyandre dhɨ ì kòkɨmó ru dre dhɨ, Pìlátò dré àyɨ kɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mì adré lèá dhɨ, má kòtrì àmɨ dré dhya ángùdhi kòdhya: Yésu Bàrábà, kó ngalè, Yésu adrélé zǐle Mèsíyà ro kònɨdhɨ?» 18 Lizí tá àyɨ kònɨnɨ tàko ko, nǐ tá tàle dhɨ, ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dɨrèma sè dhɨ be.

19 Pìlátò dré tá adrérà'a lɨrílé tàbvó tărà na dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ tòkó dré móndí mùzo tàá drá dhɨ: «Mí kò'o agó tà àko í rú kòdhɨ kònzɨ ko. Ângyá ko, ándrò kònɨdhɨ, má abɨ toróbí akódhɨ nɨ tà dri gò, áma drì dré adrézó abílé tà nda sè tò.»

20 Dɨ kòwánà kàdrì ɨ bhàgo íbe dhɨ ì dré móndyá zyandre nda kɨ kodzózó, ì kòziró Pìlátò tí kòtrɨró Bàrábà gò, Yésu nɨ 'òzo dràle. 21 Gò Pìlátò dré gòzo liziá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré lèá dhɨ, má kòtrì àmɨ dré dhya ángùdhi àyɨ rǐ kònɨ ɨ kòfalé dhɨ kòdhya?» Dɨ ì logó dhɨ: «Bàrábà!» 22 Pìlátò gò lizíá dhɨ: «Má nɨ dɨ àdho 'o Yésu adrélé zǐle Mèsíyà ro kònɨdhɨ sè?» Dɨ àyɨ títí nda ì logó dhɨ: «Mí tidí akódhɨ fa kɨpakɨpa dri!» 23 Pìlátò gò lizíá dhɨ: «Akódhɨ 'o àdho tà kònzɨ 'ɨ?» Dɨ ì dré gòzo adrélé tetrélé rǐnyí sè, adrézó loyóá dhɨ: «Mí tidí akódhɨ!»

24 Pìlátò dré nòzoá dhɨ, í kɨtswá tá vélé tà àlo 'o bwà ko, be ró dhɨ, móndyá zyandre nda ì adré tá 'òle lɨgílé í be. Dɨ dré yǐ adózó, áyɨ drígá dzìzo àyɨ títí ɨ mi gò, tàzoá dhɨ: «Ma tà àlo àko má rú dhya kònɨdhɨ nɨ kàrí nɨ tà sè! Akódhɨ nɨ kàrí nɨ ngo àmɨ dri!» 25 Dɨ móndyá zyandre títí nda ì dré logózóá dhɨ: «Akódhɨ nɨ kàrí kàdré ngòle àma dri, àma kɨ ànzɨ íbe wà!» 26 Gò Pìlátò dré Bàrábà nɨ trɨzo àyɨ dré. Dré Yésu nɨ 'òzo bhwàle gò, akódhɨ nɨ fèzo kɨtswálé tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ bvó.

Sòdá ɨ gu Yésu
(À kònò kpà Márokò 15:16-20; Yòwánɨ 19:2-3)

27 Gò Pìlátò nɨ sòdá ì dré Yésu nɨ drìzo fìzo ába gùvèrènérè nda nɨ dzó kàdrì na. Ɨ dré sòdá àruka títí dhɨ kɨ azízó ru amú àyɨ íbe akódhɨ làgásè. 28 Gò ì dré akódhɨ nɨ kítá kɨ tuvùzo rúásà, kánzò kǎ asózó rúá. 29 Ɨ dré

* **27:10** 27:10 Á kònò Zàkàríyà 11:12-13; Yèrèmíyà 18:2-3; 19:1-2; 32:6-15.

fanzɨ kùtsi ró dhɨ nɨ pàzo kùla ró asólé drĭá gò, kòzó bhàzo dríágó nɨ lésè. Dɨ ɨ dré àyɨ kɨ kórókó titĭzo akódhɨ kandrá adrézó akódhɨ nɨ gu, adrézó tàá dhɨ: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzɨ kya nɨ!» 30 Ɨ dré adrézó tùsú lufú rúá gò, ɨ dré kòzó nda nɨ adózó adrézó akódhɨ nɨ drĭ tswa ásà. 31 Ɨ kògu akódhɨ kònìnɨ dre dhɨ, ɨ dré kánzò nda nɨ avùzo rúásà, gòzo akódhɨ nɨ kítá kɨ tosó rúá. Gò ɨ dré akódhɨ nɨ drĭzo lìzo ába, kɨtswálé tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ bvó.

Yésu nɨ tidima fa kɨpakɨpa dri dhɨ
(A kònò kpà Márokò 15:21-32; Lúkà 23:26-43; Yòwánì 19:17-27)

32 Ɨ dré tá adrérà'a apfòle kònalésè dhɨ 'á dhɨ, ɨ dré drĭ sĭzo agó àlo rú be Sĭmónà, angálépi Kĭrénè lésè dhɨ be.† Dɨ ɨ dré akódhɨ nda nɨ 'òzo rĭnyí sè adrélé fa kɨpakɨpa Yésu àdhya nɨ do.

33 Gò ɨ dré lìzo Yésu be tsàle àrà rú zĭle Gòlògótà dhɨ na. (Rú nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Àrà drĭfà àdhya».) 34 Kònàle dhɨ, ɨ dré vínò amúlé àlókò kùdzí dhɨ be dhɨ nɨ fèzo akódhɨ dré mvùle.‡ Dɨ, akódhɨ kòtabhĭ ngá nda dre dhɨ, dré ína gàzoá rè. 35 Dɨ ɨ dré akódhɨ nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri gò, akódhɨ nɨ kítá kɨ lanzízó àyɨ kòfalésè dzègé sè.§ 36 Gò ɨ dré lirízó adrélé tà likí akódhɨ làgásè. 37 A tɨsɨ tá tà tà ŋòzo akódhɨ dri dhɨ wárágà dri gò, wárágà nda nɨ dĭzo akódhɨ drĭle. A tɨsɨ tá dhɨ: «Kònìdhɨ Yésu, ópí Yúdà ànzɨ kya 'ɨ.» 38 A tidí tá kpà kùgubhá rĭ dhɨ ɨ fa àruka ɨ drĭsè akódhɨ làgásè: àlo nɨ dríágó nɨ lésè, àzya nɨ lĭdzí nɨ lésè.

39 Móndyá adrébhá tá lavúlé àrà nda 'ásè dhɨ ɨ adré tá akódhɨ nɨ lodhá, adrézó àyɨ kɨ drĭ ya, 40 adrézó tàá dhɨ: «Mɨ tá kɨtswálépi tépelò pfu gòzo sĭá kĭtú na àmvolésè nɨ, mí tɨdrí dɨ ámɨ tàndɨ wà! Mí kàdré Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ, mí así fa kɨpakɨpa kòdhɨ drĭlésè wà!»

41 Kòwánà kàdrì ɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ bhàgo íbe dhɨ ɨ adré tá kpà akódhɨ nɨ gu kònìnɨ, adrézó tàá dhɨ: 42 «Akódhɨ tɨdrí móndí àruka ɨ 'ĭ. Dɨ, kɨtswá ína áyɨ tàndɨ nɨ tɨdrí bwà ko! Kàdré ópí Ɨsèrélè ànzɨ kya 'ɨ bàti dhɨ, kàsí nyànomvá fa kɨpakɨpa drĭlésè gò, mà kòka'ĭró akódhɨ! 43 Bhà tá áyɨ tà ka'ĭka'ĭ Gĭká léna, adrézó tàá dhɨ: ‹Ma Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ.› Gĭká kàdré dɨ akódhɨ nɨ le bàti dhɨ, kàpá akódhɨ nyànomvá dràdrà lésè.» 44 Kùgubhá tidílé akódhɨ be nda ɨ adré tá kpà akódhɨ nɨ lodhá kònìnɨ.

Yésu nɨ dràma
(A kònò kpà Márokò 15:33-41; Lúkà 23:44-49; Yòwánì 19:28-30)

45 Kɨdhólé kĭtú rírí sè dhɨ, tínímvá dré bvò nɨ mĭ dòzo wăyi, tsàle sáà na kĭtú rírí àmvolésè dhɨ na. 46 Anyíànyɨ sáà na sè dhɨ, Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhɨ: «Èlóyɨ, Èlóyɨ, lémà sàbàkàtánɨ?» Kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ: «Áma Gĭká, áma Gĭká, mí tayí ma àdho tà sè?»* 47 Móndí àruka adrébhá tá kònàle dhɨ ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ɨ dré tàzoá dhɨ: «Akódhɨ adré Èlíyà nɨ zi.» 48 Gò àyɨ kɨ àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhɨ nɨ adó, vĭnègárĭ dàzo lána, dròzoá kòzó sílé gò, tɨngázóá kuru fèle Yésu dré mvùle. 49 Dɨ, àyɨ kɨ àruka ɨ dré tàzoá dhɨ:

† **27:32** 27:32 «Kìrénè» kònìdhɨ tá bhàandre bvò Lĭbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhɨ 'ɨ. ‡ **27:34** 27:34 A kònò Longó ɨ 69:22. § **27:35** 27:35 A kònò Longó ɨ 22:19. * **27:46** 27:46 A kònò Longó ɨ 22:2.

«Mí tayí rè akódhɨ, mà kònòró ngalè Ɛ̀líyà nɨ atsá akódhɨ nɨ tɨdrí yà dhɨ.»
50 Yésu dré gòzo tódhyá trèle kúlí 'u'ù sè gò, áyɨ lídrɨ̀ tayízó lɨ̀le. 51 Gbă lókyá nda sè dhɨ, kítá 'ɨ̀le tépelò nɨ 'a lakízó dhɨ dré lasízó 'a be rɨ̃, kɨdhólé drɨ̃ lésè tsàle pá na. Bvò dré ru kosézó gò, kírà ɨ dré togázó. 52 Mógó ɨ dré ru lanzízó gò, móndí lólo Gɨ̈ká àdhya bɨ̃ dràbhá dre dhɨ kɨ rúbhá ɨ dré ngàzo dràdrà 'ásè. 53 Áyɨ nda ɨ kòpfò mógó ɨ lésè dre dhɨ, ɨ dré tɨfízó Yèrúsalémà na Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ àmvolésè gò, ɨ dré agázó móndí bɨ̃ dhɨ ɨ mi.
54 Rómà kɨ sòdá kɨ kàdrɨ̀ ɨ sòdá nɨ íbe adrébhá Yésu nɨ lɨkí dhɨ ɨ kònò kàdíkàdi nda túmání tà títí ru 'obhá nda íbe dre dhɨ, tirɨ̃ dré gàzo àyɨ léna bɨ̃. Dɨ ɨ dré tàzoá dhɨ: «Dhya kòdhɨ tá ína Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ bàti!»
55 Tòkó bɨ̃ dhɨ ɨ tá kpà kònàle, adrélé tà nda kɨ no lárá ro. Áyɨ nda ɨ lebè tá Yésu Gàlɨ̈láyà lésè, adrézó tà 'o drá. 56 Áyɨ kòfalé dhɨ tá: Màríyà Màgàdàlénè, Màríyà Yàkóbhò kɨ andre Yòséfà be dhɨ, tsàle Zèbèdáyò nɨ ànzɨ kɨ andre.

Yésu nɨ rúbhá bhàma mógó na dhɨ
(A kònò kpà Márokò 15:42-47; Lúkà 23:50-56; Yòwánɨ 19:38-42)

57 Ɨndró kàndrɨ dre dhɨ, agó àlo rú be Yòséfà dhɨ dré lɨzo Pɨ̈látò véna. Akódhɨ nda tá ngá líyí angálépi Arɨ̈màtáyà lésè dhɨ 'ɨ. Atsá tá kpà Yésu nɨ lebèlepi ró. 58 Dɨ akódhɨ kòtsa Pɨ̈látò véna dre dhɨ, dré Yésu nɨ rúbhá zɨ̈zo tíá. Gò Pɨ̈látò dré tàzoá dhɨ, à kòfè rúbhá nda drá. 59 Dɨ Yòséfà dré lɨzo rúbhá nda nɨ do lambélé kítá kemve dóro dhɨ sè gò, 60 lɨzo bhàá áyɨ tàndɨ nɨ mógó tídhí í dré tá 'òle gàle kírà na dhɨ na. Dré kírà kàdrɨ dhɨ nɨ alízó bhàle mógó nda tí gò, lɨzo. 61 Màríyà Màgàdàlénè ɨ Màríyà àzya be dhɨ ɨ lɨrí tá mógó nda kandrá, adrélé tà nda kɨ no.

À bhà sòdá ɨ kɨtswálé mógó lɨkí
62 Kɨ̈tú bvóá dhɨ sè, kòdhɨ adré tàá dhɨ, kɨ̈tú adrézó tà ledé dhɨ àmvolésè dhɨ, kòwánà kàdrɨ ɨ Fàrɨ̈sáyò íbe dhɨ ɨ dré lɨzo Pɨ̈látò véna, 63 tàá drá dhɨ: «Atálágó, tà àlo dhya móndí kɨ lɨtílépi kòdhɨ dré tá tàle dré adrérà'a lídrɨ íbe dhɨ 'á dhɨ agá ína àma léna dre. Akódhɨ tà tá dhɨ: ‹Kɨ̈tú na àmvolésè dhɨ, má nɨ nga dràdrà 'ásè.› 64 Dɨ ásà dhɨ, mí kòfè tòlí adrézó akódhɨ nɨ mógó lɨkí tsàle kɨ̈tú nɨ na tú. À kò'o kònɨ̀nɨ ko dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá kɨ kɨtswá lɨ̀le akódhɨ nɨ rúbhá kugù, gòzo tàá móndí ɨ dré dhɨ, akódhɨ nga dràdrà 'ásè dre. Dɨ tà nda nɨ go vélé móndí kɨ lɨtí wáláká nɨ nɨ lavú.» 65 Pɨ̈látò logó àyɨ dré dhɨ: «Sòdá ɨ be kònwárè. Mɨ̀ kòdrɨ̃ àyɨ lɨzo àyɨ kɨ bha adrélé mógó nda nɨ lɨkí ngóró mɨ̀ dré nɨ̈le 'òle dhɨ tíní.» 66 Dɨ ɨ dré lɨzo kírà mógó nda tí dhɨ nɨ kɨkpà gò, ɨ dré sòdá nda kɨ bhàzo adrélé lɨkíá.

28

Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Márokò 16:1-10; Lúkà 24:1-12; Yòwánɨ 20:1-10)

1 Sàbátù àmvolésè, kɨ̈tú nɨ àlo pósò àdhya sè dhɨ, Màríyà Màgàdàlénè ɨ Màríyà àzya be dhɨ ɨ dré ngàzo drùbhɨ̃ kínó lɨ̀le Yésu nɨ mógó no. 2 Gbă kòdhwa, bvò dré ru kosézó rɨ̃nyí sè gò, ángélò Mírɨ̃ àdhya dré asízó bhù lésè alɨ̀le kírà lɨ mógó nda tísè gò, dré lɨrízó kírà nda dri. 3 Akódhɨ nɨ làsú tá lagulagu ró, ìndì akódhɨ nɨ kítá ɨ tá kemve kpírɨkpírí. 4 Dɨ sòdá

adrébhá tá mógó nda nɨ lɨkɨ́ dhɨ ì dré lyàzo kwàkwà tirǐ dré gò, ì dré ledhézó kǐní mi atsálé àbvò ɨ tíní.
5 Dɨ, ángélό nda dré tàzoá tòkó nda ɨ dré dhɨ: «Mì ro ngá ko! Má nǐ tàle dhɨ, mì adré Yésu tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ nɨ nda kòdhya dhɨ be. 6 Akódhɨ kònwa yókódhó. Nga ɨ́na dràdrà 'ásè ngóró dré tá tàle dhɨ tíní. Mì alì àrà tá rúbhá nɨ nɨ bhàzo dhɨ nɨ no. 7 Dɨ mì lì mbèlè tàá akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: ‹Akódhɨ nga dràdrà 'ásè dre. Adré lìle àmɨ kandrána Gàlǐláyà na. Kònàle dhɨ, mì nɨ akódhɨ nɨ no.› Nyànomvá dhɨ, má longó tà nda kòdhɨ ɨ àmɨ dré dre!»
8 Dɨ tòkó nda kɨ togó dré gàzo tirǐ sè bǐ ìndì arí sè bǐ gò, ì dré ngàzo mógó nda lésè, ràle kɨtswálé rúbí nda nɨ longó Yésu nɨ lebèbhá ɨ dré. 9 Gbă kòdhwa, ì dré ru kisúzó Yésu be gò, dré tàzoá dhɨ: «Mòdo àmɨ dré!» Dɨ ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, ledhélé akódhɨ nɨ pá ru, akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo. 10 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì ro ngá ko! Mì lì tàá áma adrúpi ɨ dré dhɨ, ì kòlì Gàlǐláyà na. Kònàle dhɨ, ì nɨ áma no.»

Tà sòdá mógó lɨkɨ́bhá dhɨ ì dré longólé dhɨ

11 Tòkó nda ì dré tá adrérà'a láti 'á dhɨ, sòdá adrébhá tá mógó nda nɨ lɨkɨ́ dhɨ kɨ àruka ì dré lìzo bhàandre na, tà títí lavúbhá nda kɨ longó kòwánà kàdrì ɨ dré. 12 Dɨ kòwánà kàdrì nda ì kòkɨmó ru bhàgo ɨ́be dre dhɨ, ì dré ru yǐzo gò, làfa fèzo bǐ sòdá nda ɨ dré, 13 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Lè mì kòtà dhɨ: ‹Akódhɨ nɨ lebèbhá ì atsá tá ngátsi sè akódhɨ nɨ rúbhá kugù, mà dré tá adrérà'a ayí ko dhɨ 'á.› 14 Dɨ tà nda nɨ rúbí kòlì dhèle gùvèrènérè bína dhɨ, mà nɨ àmɨ kɨ tàrá ga akódhɨ kandrá, tà àlo kònzɨ dhɨ kàtsáró àmɨ rú ko dhɨ bvó.» 15 Dɨ sòdá nda ì dré làfa nda nɨ dòzo gò, ì dré 'òzoá ngóró tàle àyɨ dré dhɨ tíní. Dɨ tà nda kòdhɨ dré la'úzó Yúdà ànzɨ ɨ kòfalé, lìle drǐdrǐ atsálé ándrò kònìdhɨ.

Yésu tayí àzî kàdrɨ áyɨ lebèbhá ɨ drígá

(À kònò kpà Márokò 16:14-18; Lúkà 24:36-49; Yòwánì 20:19-23; Tà 'òle dhɨ ɨ 1:6-8)

16 Gò Yésu nɨ lebèbhá mudrí-drǐ-àlo dhɨ ì dré ngàzo lìle Gàlǐláyà na, mbàle kòngó Yésu dré tá tadhálé àyɨ dré dhɨ drǐna. 17 Dɨ ì kòtsa akódhɨ nɨ no dre dhɨ, ì dré ledhézó àyɨ kɨ kórókó titǐ akódhɨ kandrá, akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo. Dɨ, àyɨ kɨ àruka ì kayí tá àyɨkya tà nda àyɨ léna. 18 Gò Yésu dré áyɨ kisízó ànyɨ àyɨ títí dhɨ ɨ làga, tàá àyɨ dré dhɨ: «Gìká afè má dré rìnyí adrézó tà títí bhù na ìndì bvò dri dhɨ ɨ drǐle dhɨ dre. 19 Dɨ ásà dhɨ, mì lì móndí súrú títí ɨ 'ásè dhɨ kɨ 'o atsálé áma lebèbhá ɨ ró, bàtísimò fèzo àyɨ dré Gǐká Atá nɨ rú sè, Mváagó nɨ rú sè ìndì Tɨrí Lólo nɨ rú sè. 20 Mì kòtadhá tà títí má dré tàle mì kò'o dhɨ ɨ àyɨ dré adrélé 'òle. Dɨ mì yi rè ká! Má nɨ ngbú adré túmăní àmɨ ɨ́be, tsàle byá lókyá kùdù na.»

Rúbí Tanɨ Márokò dré tɨsìle dhɨ

Búkù kònìdhɨ nɨ tà àndu ngìle drɨ̈drɨ̀ dhɨ

Dhya búkù kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi dhɨ tá Márokò 'ɨ. Akódhɨ nda tá Yòwánì Márokò, àzíàmu Pólò kya Bàránábà be dhɨ 'ɨ (Tà 'òle dhɨ ɨ 12:25). Akódhɨ tá kpà àzíàmu Pétèró àdhya 'ɨ (1 Pétèró 5:13). Do tá tà í dré yɨ̈le àyɨ nda ɨ véna dhɨ ɨ, búkù kònìdhɨ nɨ tɨsìzo. A adré kisùá dhɨ, búkù su Rúbí Tanɨ nɨ tà dri dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, búkù Márokò àdhya kònìdhɨ búkù tɨsìle drɨ̈drɨ̀ dhɨ 'ɨ.

Kɨdhólé búkù kònìdhɨ nɨ kɨdhoma lésè dhɨ, Márokò adré tadhá ngádra 'á dhɨ, Yésu Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ (1:1; 1:11; 3:11; 5:7; 9:7; 14:61-62; 15:39). Tàko ko, Yésu nda adré tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè, adrézó móndí kɨ tɨdrí àyɨ kɨ drà ɨ lésè, adrézó tà àruka bɨ̈ líndríga ró dhɨ kɨ 'o, tadházóá dhɨ, áyɨ rɨ̈nyí angá Gɨ̈ká vélésè káyà dhɨ. Rɨ̈nyí nda sè dhɨ, adré kpà tà tadhá kúlí lanzɨ̈lanzɨ̀ sè, adrézó ndìndì móndí kɨ tàkonzì tri. Dɨ, búkù kònìdhɨ nɨ kɨdhoma na dhɨ, adré ína tàá ngádra 'á dhɨ, ɨ àdhi 'ɨ yà dhɨ ko. Be ró dhɨ, adré áyɨ zi Móndí nɨ Mvá ro, móndí ɨ kòkisùró zyà tà dré adrélé 'òle ìndì tadhálé dhɨ ɨ 'íká, gò ɨ kòka'ɨ̈ró akódhɨ ndò.

Márokò adré tà Yésu dré 'òle ìndì tadhálé dhɨ kɨ kɨpè tɨsìle áyɨ búkù kònìdhɨ léna. Adré àrà do bɨ̈ adrézó tà ru 'obhá Yésu nɨ pósò kùdù sè dhɨ kɨ tɨtí. Tàko ko, tà nda ɨ adré tadhá ngádra 'á dhɨ, Yésu àdhi 'ɨ ya dhɨ. Kùdù ro dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì bɨ̈ dhɨ ɨ gà akódhɨ gàgà. Dɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá títí dhɨ ɨ nɨ̈ tàle dhɨ, akódhɨ Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ be.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Láti ledema Yésu dré áyɨ àzí 'òzo dhɨ (1:1-13)
2) Yésu nɨ àzí bvò Gàlɨ̈láyà àdhya na dhɨ (1:14–9:50)
3) Yésu nɨ atsí ngàzo Gàlɨ̈láyà lésè lɨ̈le Yèrúsalémà na dhɨ (10:1-52)
4) Yésu nɨ pósò kùdù, ìndì akódhɨ nɨ dràma (11:1–15:47)
5) Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ, ìndì akódhɨ nɨ mbàma bhù na dhɨ (16:1-20)

Yòwánì Bàtîsimò fèlepi ledé láti Mîrì Yésu dré
(A kònò kpà Màtáyò 3:1-12; Lúkà 3:1-18; Yòwánì 1:19-28)

1 Kònìdhɨ Rúbí Tanɨ, Yésu Krísto, Gɨ̈ká nɨ Mváagó nɨ tà dri dhɨ 'ɨ.*
2 Ngóró pròfétà Èsáyà dré tɨsìle Gɨ̈ká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ dhɨ, Gɨ̈ká tà tá dhɨ:
«Mí nò ká! Má nɨ dhya dra áma kúlí longólépi dhɨ nɨ mu lìle mí kandrána.
Akódhɨ nda nɨ láti ledé mí dré.†
3 Akódhɨ dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhɨ 'ɨ.
Adré tàá dhɨ: ‹Mì kòledé láti Mírì dré alìzo!
Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhɨ dré!›‡»
4 Dɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi pfò tá duku na gò, kɨdhólé adrélé bàtísimò fe móndí ɨ dré. Adré tá longóá àyɨ dré dhɨ, ì kòladzá àyɨ kɨ togó gò, bàtísimò dòzo, Gɨ̈ká kòtrɨ̈ró àyɨ kɨ tàkonzì ɨ be dhɨ bvó. 5 Dɨ

* **1:1** 1:1 Wárágà àruka Gɨ̈ká nɨ Kúlí tɨsìzo àyɨ dri dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú ko: «Gɨ̀ká nɨ Mváagó». † **1:2** 1:2 A kònò Màlákɨ̈ 3:1. ‡ **1:3** 1:3 A kònò Èsáyà 40:3.

móndí zyandre dhɨ ì adré tá apfòle bvò wǎyi Yùdáyà àdhya lésè ìndì Yèrúsalémà lésè, alìle Yòwánì vélé. Ɨ adré tá àyɨ kɨ tàkonzì kɨ ta ngádra 'á gò, akódhɨ dré adrézó bàtísimò fe àyɨ dré yĭandre Yòròdánè àdhya na.
6 Yòwánì asó tá kítá ledélé kàmílò bhí sè dhɨ í rú, káfà ledélé kà'wá kíní sè dhɨ nɨ 'ɨzo áyɨ kípílé 'á. Adré tá kísa nya, adrézó kpà apé mbì na dhɨ nɨ mbe.
7 Adré tá longóá móndí ì dré dhɨ: «Dhya àlo áma lavúlépi rĭnyí sè dhɨ nɨ adhé má bvó. Má kɨtswá akódhɨ nda nɨ lɨndrì sè ko. Má kɨtswá ndìndì tandĭle akódhɨ nɨ kámókà bă trɨ bwà ko. 8 Má adré mána bàtísimò fe àmɨ dré yĭ sè. Dɨ, akódhɨ nɨ ína bàtísimò fe àmɨ dré Tɨrí Lólo sè.»

Yésu nɨ bàtîsimò dòma, ìndì akódhɨ nɨ tabhĭma duku na dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 3:13–4:11; Lúkà 3:21-22; 4:1-13)

9 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré angázó Nàzàrétà Gàlĭláyà le dhɨ lésè, alìle bàtísimò do Yòwánì vélé Yòròdánè na. 10 Dɨ gbă lókyá Yésu dré tá adrérà'a apfòle yĭ lésè dhɨ 'á dhɨ, dré bhù nòzo ru lanzírà'a gò, Tɨrí Lólo nòzo asírà'a kòbhòlà tínɨ adhélé í dri. 11 Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhɨ: «Mɨ áma Mváagó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Áma togó adré kɨnílé ámɨ tà sè tò.»
12 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Tɨrí Lólo dré Yésu nɨ drĭzo lìzo ába duku na. 13 Kònàle dhɨ, Sàtánà dré akódhɨ nɨ tabhĭzo lɨtílé kĭtú nyadhɨ-rĭ. Akódhɨ adré tá adrélé kà'wá mbì na dhɨ íbe, ìndì ángéló ì adré tá akódhɨ nɨ ledé.

Yésu kɨdhó áyɨ lebèbhá kɨ azî
(À kònò kpà Màtáyò 4:12-22; Lúkà 4:14-15; 5:1-11)

14 Yòwánì nɨ rùma bhèle bădzó na dhɨ àmvolésè dhɨ, Yésu dré lìzo bvò Gàlĭláyà àdhya na gò, kɨdhólé adrélé Rúbí Tanɨ angálépi Gĭká vélésè dhɨ nɨ longó móndí ì dré. 15 Adré tá longóá dhɨ: «Lókyá kɨtswá dre. Gĭká nɨ Ôpì atsá ànyɨ dre. Mì kòladzá àmɨ kɨ togó agòzo Gĭká vélé! Mì kòka'ĭ Rúbí Tanɨ!»
16 Kĭtú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsílé tăpărĭandre Gàlĭláyà àdhya mĭlésè dhɨ 'á dhɨ, nò tá Sĭmónà ɨ adrúpi nɨ Ándréyà be, adrérà'a àyɨ kɨ kɨmbá bhe yĭ na. Ángyá ko, àyɨ tá kosyá bhebhá 'ɨ. 17 Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì alì má vésè. Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, mì gò vélé adrélé kosyá bhebhá ɨ ró ko. Má nɨ àmɨ kɨ 'o adrélé móndí ndabhá ɨ ró.» 18 Dɨ gbă lókyá nda sè dhɨ, ì dré àyɨ kɨ kɨmbá kɨ tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè.
19 Yésu kòlì vwàle tsà dre dhɨ, dré Yàkóbhò ɨ adrúpi nɨ Yòwánì be, Zèbèdáyò nɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ kɨ nòzo, adrérà'a àyɨ kɨ kɨmbá kɨ mĭ ledé bwátù na. 20 Gbă kòdhwa, Yésu dré àyɨ kɨ azízó gò, ì dré àyɨ kɨ atá Zèbèdáyò nɨ tayízó àzibhá nɨ íbe bwátù na, alìzo Yésu vésè.

Yésu dro tɨrí kònzɨ agó àlo dhɨ lésè
(À kònò kpà Lúkà 4:31-37)

21 Ámvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo lebèbhá nɨ íbe tsàle bhàandre Kàpàrànàwúmà àdhya na. Sàbátù kàtsá dre dhɨ, Yésu dré fizo Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó na gò, kɨdhólé adrélé àyɨ kɨ tadhá. 22 Ɨ adré tá akódhɨ nɨ yi sĭbhálé be ngbo, tà dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ tà sè. Tàko ko, akódhɨ nɨ kúlí ɨ tá lanzĭlanzĭ ro. Adré tá ína àyɨ kɨ tadhá ngóró tátrɨtrɨ kúlí tadhábhá kya tínɨ ko.

23 Gbă kòdhwa, agó àlo àyɨ kɨ lɨsámbò dzó nda 'á adrélépi tɨrɨ́ kònzɨ íbe ɨ́ léna dhɨ dré ngàzo trèle, 24 yòzoá dhɨ: «Á! Yésu Nàzàrétà lésè nɨ, tsítsɨ̈ àma kòfalésè mɨ́ be dhɨ, àdho tà 'ɨ? Mɨ́ alɨ̀ àma kɨ tà 'o akɨ́lé? Má nɨ̈ mɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ be. Mɨ Dhya lólo Gɨ̈ká àdhya 'ɨ!»

25 Gò Yésu dré ngàzo lɨgɨ́lé tɨrɨ́ kònzɨ nda be, tàzoá dhɨ: «Mɨ́ atsú ámɨ ti! Mɨ́ pfò agó kònɨ̀dhɨ lésè!» 26 Dɨ tɨrɨ́ nda dré agó nda nɨ kɨzízó rɨ̈nyɨ́ sè, trèzo kúlí 'u'ù sè gò, pfòzo lásà lɨ̀le. 27 Móndyá títí kònàle nda kɨ líndrɨ́ dré gàzo bhwăbhwa gò, ɨ dré adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kònɨ̀nɨ nɨ àdho tà 'ɨ? Mì yi rè tà tɨ́dhɨ́ akódhɨ dré adrélé tadhálé kúlí lanzɨ̈lanzɨ̈ ɨ sè dhɨ ɨ ká! Adré ndɨ̀ndì tòlí fe tɨrɨ́ kònzɨ ɨ dré gò, ɨ dré adrézó akódhɨ nɨ kúlí ka'ɨ̈ 'òle.» 28 Dɨ Yésu nɨ rúbí dré la'úzó mbèlè bvò wăyi Gàlɨ̈láyà àdhya 'ásè.

Yésu tɨdrɨ́ dràbhá ɨ, móndɨ́ tɨrɨ́ kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ íbe
(À kònò kpà Màtáyò 8:14-17; Lúkà 4:38-41)

29 Yésu ɨ kàpfò lɨsámbò dzó nda lésè dre dhɨ, ɨ dré lɨ̀zo Yàkóbhò íbe ɨ̀ndì Yòwánì be tsàle Sɨ̈mónà kɨ dzó Ândréyà be dhɨ na. 30 Dɨ, Sɨ̈mónà nɨ àdrá adré tá ína ayílé lángá na, rúbhá nɨ dré tá adrélé àtsɨ ró dhɨ sè. Gò tà nda nɨ tàzo Yésu dré. 31 Dɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ tòkó nda làga, akódhɨ nɨ drígá ru, akódhɨ nɨ tɨngázó kuru gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo rúásà. Gò tòkó nda dré kɨdhózó ngá fe àyɨ dré nyàle.

32 Ɨndró sè, kɨ̈tú kòndɨ̈ dre dhɨ, à dré dràbhá títí dhɨ kɨ adzízó túmăní móndyá títí tɨrɨ́ kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ íbe Yésu vélé. 33 Móndyá títí bhàandre nda 'á dhɨ ɨ kɨmó tá ru adrélé dzó nda tí. 34 Dɨ Yésu dré móndɨ́ bɨ̈ adrébhá tá drà twátwa íbe dhɨ kɨ tɨdrízó. Dré kpà tɨrɨ́ kònzɨ bɨ̈ dhɨ kɨ dròzo topfòle móndɨ́ ɨ lésè. Dɨ, adré tá ína kúlí logá tɨrɨ́ kònzɨ nda ɨ dré, ɨ dré nɨ̈le akódhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ be dhɨ sè.

Yésu tatsî Gɨ̈ká nɨ kúlî longóbe bvò Gàlɨ̈láyà àdhya 'ásè
(À kònò kpà Lúkà 4:42-44)

35 Drùbhɨ̈ kínó, ngá pfùnɨ̀pfùnɨ̀ sè dhɨ, Yésu dré pfòzo lɨ̀le àrà móndɨ́ àko dhɨ na gò, kɨdhólé adrélé tà ta Gɨ̈ká be. 36 Sɨ̈mónà ɨ arúpi nɨ íbe dhɨ ɨ dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ nda. 37 Ɨ kòkisú akódhɨ dre dhɨ, ɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Móndyá títí dhɨ ɨ adré ámɨ nda.» 38 Dɨ akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Mà kòlɨ bhà àma làgásè dhɨ ɨ 'ásè, má kòlongóró kpà Gɨ̈ká nɨ kúlí kònàle be dhɨ bvó. Tàko ko, tà nda tà má dré alɨ̀zo 'òá dhɨ 'ɨ.» 39 Gò dré ngàzo tatsílé bvò wăyi Gàlɨ̈láyà àdhya 'ásè, Gɨ̈ká nɨ kúlí longóbe Yúdà ànzɨ kɨ lɨsámbò dzó ɨ 'ásè, ɨ̀ndì tɨrɨ́ kònzɨ kɨ drobe topfòle móndɨ́ ɨ lésè.

Yésu tɨdrɨ́ agó àlo kàrɨ́ dré rùle dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 8:1-4; Lúkà 5:12-16)

40 Kɨ̈tú àlo dhɨ, agó àlo kàrɨ́ dré rùle dhɨ alɨ̀ tá adhélé áyɨ kórókó tɨ̈tɨ̈ Yésu kandrá, akódhɨ nɨ ti lizízó tàzoá dhɨ: «Mɨ rɨ̈nyɨ́ íbe kɨtswázó áma temvé tɨdrílé, mí kòlè dhɨ.» 41 Dɨ Yésu dré kɨzà dòzo áyɨ togó na akódhɨ nɨ tà sè gò, drígá kɨdzɨ̀zo akódhɨ nɨ tabè, tàzoá drá dhɨ: «Má lè 'ɨ. Mɨ́ kàdré kemve kpɨ́rɨ́kpɨ́rɨ́ wà!» 42 Gbă kòdhwa, kàrɨ́ drà nda dré ngàzo agó nda rúsè gò, dré adrízó.

43 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré láti fèzo akódhɨ dré lɨ̀zo, tà lazízó drɨ̈á kònɨ̀nɨ: 44 «Mɨ́ kònò dóro, mí kòlongóró tà kòdhɨ dhya àlo dré ko. Be ró dhɨ, mí lɨ mína ámɨ tadhá kòwánà dré nòle, ɨ̀ndì mɨ́ fè ngá mòbòmà ro Gɨ̈ká dré ámɨ temvema sè ngóró Mósè nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí dré

adrélé tàle dhɨ tínɨ, tadházóá móndí ɨ dré dhɨ, mí adrí dre káyà dhɨ.» 45 Dɨ, agó nda kòlì dre dhɨ, dré ína kɨdhózó adrélé tà atsálépi í rú nda nɨ longó ngádra 'á, adrézó rúbî nɨ nɨ 'o la'úlé. Ásà dhɨ, Yésu kɨtswá tá gòle vélé fîle bhàandre àlo dhɨ na ngádra 'ásè bwà ko. Be ró dhɨ, adré tá ína adrélé àrà móndí àko dhɨ ɨ 'ásè. Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ, móndí zyandre dhɨ ì adré tá angálé àrà títí ɨ lésè alìle akódhɨ vélé.

2

Yésu tɨdrí agó àlo pá be àbvò ro dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 9:1-8; Lúkà 5:17-26)

1 Kîtú àruka ì kòlavú dre dhɨ, Yésu dré gòzo gòle Kàpàrànàwúmà na gò, à dré yîzoá tàle dhɨ, akódhɨ í bhàna. 2 Dɨ móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré alìzo ru kɨmó gàle dzó nda léna bî. Àrà adrézó dhyá kɨ totó ndìndì kɨvì na dzó nda tí dhɨ tá vélé yókódhó. Yésu dré tá adrérà'a Gîká nɨ kúlí longó àyɨ dré dhɨ 'á dhɨ, 3 móndí àruka ì dré atsázó agó àlo pá be àbvò ro, àyɨ kɨ su ì dré adrélé adólé kíndri dri dhɨ be. 4 Dɨ, móndyá zyandre nda kɨ tà sè dhɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya láti kisú fîzo ába Yésu véna bwà ko. Dɨ ì dré ngàzo mbàle ába dzó nda drîna gò, dzó nda nɨ drî awú. Ɨ kòlò láti dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ tɨrízó sîle kíndri dré adrézó ayílé drîá dhɨ dri, Yésu kandrá. 5 Dɨ Yésu kònò àyɨ kɨ tà ka'îka'î dre dhɨ, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: «Áma mvá, à trî ámɨ tàkonzì ɨ dre.»

6 Dɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka adrébhá tá lɨrílé kònàle dhɨ ì dré dhèzo adrélé kisùá àyɨ léna dhɨ: 7 «Dhya kòndɨ adré tà ta kònìnɨ àdho tà sè? Adré ína Gîká nɨ dha! Àdhi nɨ kɨtswá tàkonzì tri nì, kàdré ngbà 'í Gîká 'ɨ kalóma ko dhɨ?»

8 Gbă kòdhwa, Yésu dré tà ì dré adrélé kisùle nda nɨ nîzo kyá gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré àmɨkya tà kisù kònìnɨ àdho tà sè? 9 Tà kɨtswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhɨ dré dhɨ, ángùdhi 'ɨ: ‹À trî ámɨ tàkonzì ɨ dre› dhɨ, kó ngalè, ‹Mí nga, mí do ámɨ kíndri, ìndì mí kɨdhó atsí to› dhɨ? 10 Má adré lèá mì kònî dhɨ, Móndí nɨ Mvá rînyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Dɨ dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: 11 «Má adré tàá mí dré dhɨ: Mí nga, mí do ámɨ kíndri, ìndì mí nzɨ mí bhàna!» 12 Gbă kòdhwa, agó nda dré ngàzo áyɨ kíndri do, pfòzo lîle móndyá títí ɨ misè. Dɨ àyɨ títí nda kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré ngàzo adrélé Gîká nɨ rú bha kùle, adrézó tàá dhɨ: «Mà nò rè tàdzí tà làsú be kònìnɨ dhɨ ko!»

Yésu azî Lévì
(À kònò kpà Màtáyò 9:9-13; Lúkà 5:27-32)

13 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo tódhyá pfòle tăpărîandre Gàlîláyà àdhya làgana. Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì adré tá alìle akódhɨ vélé gò, dré adrézó àyɨ kɨ tadhá. 14 Dré tá adrérà'a lavúlé tăpărîandre nda mîlésè dhɨ 'á dhɨ, dré Lévì Álàfáyò nɨ mvá nɨ nòzo adrérà'a lɨrílé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí lebè ma!» Dɨ Lévì nda dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ lebè.

15 Bvóá dhɨ, Yésu ì dré lìzo lebèbhá nɨ íbe Lévì nɨ dzó na gò, ì dré lɨrízó mísá làgásè adrélé ngá nya túmănî mèdáyì lagíbhá íbe bî, ìndì móndí adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhɨ íbe bî. Tàko ko, móndí bî làsú be kònìnɨ dhɨ ì adré tá Yésu nɨ lebè. 16 Dɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka adrébhá

tá kpà Fàrĩsáyò ro dhɨ ì kònò akódhɨ adrérà'a ngá nya túmăní móndí làsú be kònìnɨ dhɨ íbe dre dhɨ, ì dré ngàzo lizíá akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ tí dhɨ: «Akódhɨ adré ngá nya túmăní mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?» 17 Yésu kòyi tà lizílé nda dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Móndyá rúbhá be dóro dhɨ ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhɨ, móndyá drà ro dhɨ ì adré àyɨkya ndàá àyɨ. Má alì móndyá adrébhá àyɨ kɨ no gyăgya dhɨ kɨ azí kòdhya ko. Be ró dhɨ, má alì mána tàkonzìbhá kɨ azí kòdhya.»

À lizî Yésu tàbirî mvòma nɨ tà dri
(À kònò kpà Màtáyò 9:14-17; Lúkà 5:33-39)

18 Kĩtú àlo dhɨ, Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ lebèbhá ɨ Fàrĩsáyò íbe dhɨ ì adré tá tàbirí mvo. Dɨ móndí àruka ì dré alìzo lizíá Yésu tí dhɨ: «Yòwánì nɨ lebèbhá ɨ Fàrĩsáyò kya íbe dhɨ ì adré kó tàbirí mvo, adrézó tà zi Gĩká tí dhɨ, ámɨ lebèbhá ì adré dɨ àyɨkya tàbirí mvo ko àdho tà sè?» 19 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Móndyá azílé gwányá làmó àdhya lé dhɨ kɨ kɨtswá tsĩ tàbirí mvo, ì dré adrérà'a túmăní tòkó líyí be dhɨ 'á? Tàdzí ko! Ɨ dré rè dhu adrérà'a tòkó líyí nda be àyɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, ì kɨtswá tàbirí mvo ko. 20 Dɨ, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à nɨ tòkó líyí nda nɨ tɨngá àyɨ kòfalésè gò, ì dré kɨdhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda sè.

21 Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílépi dhɨ íbe dhɨ, dhɨ kítá tídhí ro dhɨ kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ, kítá tídhí nda nɨ kítá àku nda nɨ asé gò, kítá àku nda dré gòzo vélé lasílé lìle drĩdrĩ.

22 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhɨ kíní dhìle adrézó vínò líkí, akùbhá dre dhɨ ɨ léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ, vínò tídhí nda nɨ abhò kíní àku nda kɨ lasí gò, vínò ɨ kíní nda íbe dhɨ ì dré abízó títí. Ásà dhɨ, à adré vínò tídhí ro dhɨ nɨ da kíní tídhí ro dhɨ ɨ léna.»

Yésu Mîrì sàbátù àdhya 'ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 12:1-8; Lúkà 6:1-5)

23 Sàbátù àlo dhɨ, Yésu ì adré tá lavúlé amvú ngánò àdhya ɨ 'ásè gò, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré kɨdhózó adrélé ngánò lò'wa vu.* 24 Gò Fàrĩsáyò ì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Mí nò rè ká! Ámɨ lebèbhá ì adré àyɨkya tà àma kɨ tátrítrí kúlí dré adrélé logálé sàbátù tú dhɨ nɨ 'o àdho tà sè?»† 25 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì nà rè tàdzí tà Dàwídì dré tá 'òle ì dré adrérà'a lemerè ro ìndì tàbirí íbe akódhɨ nɨ arúpi íbe dhɨ 'á dhɨ ko? 26 Kòwánà kɨ kàdrì, Ábìyàtárà nɨ lókyá 'á dhɨ, Dàwídì nda fɨ tá Gĩká nɨ dzó kàdrì na, mápà fèle Gĩká dré dhɨ nɨ adó nyàle gò, dré kpà fèzoá áyɨ arúpi ɨ dré nyàle. Tákò àma kɨ tátrítrí kúlí adré tá ína mápà nda nɨ nyàma logá àyɨ dré. Ngbà 'í kòwánà kɨ tá kɨtswá nyàá dhɨ àyɨ.» 27 Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Gìká bhà móndí ɨ adrélé sàbátù dré ko. Be ró dhɨ, bhà ína sàbátù adrélé móndí ɨ dré. 28 Dɨ ásà dhɨ, Móndí nɨ Mvá Mírì 'ɨ, ndìndì Mírì sàbátù àdhya 'ɨ.»

3

Yésu tɨdrí agó àlo dhɨ sàbátù tú
(À kònò kpà Màtáyò 12:9-14; Lúkà 6:6-11)

1 Sàbátù àzya tú dhɨ, Yésu dré gòzo fɨle Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó na. Kònàle dhɨ, agó àlo drígá nɨ dré 'yòzo 'yo'yò dhɨ tá be. 2 Fàrĩsáyò

* **2:23** 2:23 À kònò Dùtèrònómè 23:26. † **2:24** 2:24 À kònò Pfòma 34:21.

àruka ì adré tá tà ì dré kɨtswázó Yésu nɨ asíkǐ ásà dhɨ nɨ nda. Dɨ ì adré tá akódhɨ nɨ mǐ ga, nòzoá ngalè akódhɨ nɨ agó nda nɨ tɨdrí sàbátù tú yà dhɨ.
3 Dɨ Yésu dré tàzoá agó drígá be à'yo ró nda dré dhɨ: «Mí nga ámɨ totó móndyá títí dhɨ kɨ kító 'á.» 4 Gò dré lizízóá àyɨ títí nda ɨ tí dhɨ: «Àma kɨ tátrítrí kúlí adré tà ángùdhi nɨ ka'ĩ sàbátù tú dhɨ kòdhya: adrélé tà dóro 'o dhɨ, kó ngalè adrélé tà kònzɨ 'o dhɨ? Adrélé móndí tɨdrí dhɨ, kó ngalè adrélé móndí pfu dràle dhɨ?» Dɨ, ì logó àyɨkya kúlí ko.
5 Yésu dré móndyá í làgásè kúrú nda kɨ nòzo títí togóaswa sè. Dɨ, akódhɨ nɨ togó tá kpà kɨzà ro, ì dré àyɨ kɨ togó 'òle tombálé dhɨ sè. Gò dré tàzoá agó nda dré dhɨ: «Mí kɨdzì ámɨ drígá.» Akódhɨ dré kɨdzìzoá gò, drígá nɨ nda dré adrízó. 6 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Fàrĩsáyò nda ì dré pfòzo ru yi móndyá ópí Èródè àdhya íbe, kɨtswázó láti nda Yésu nɨ pfùzo dràle dhɨ bvó.

Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì lebè Yésu

7-8 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré àyɨ kɨ vùzo lyà lebèbhá nɨ íbe lìle tăpărĩandre Gàlĩláyà àdhya làgana. Dɨ móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré akódhɨ nɨ lebèzo. Àyɨ nda ì yi tá tà títí akódhɨ dré adrélé 'òle dhɨ ɨ gò, ì dré angázó bvò Gàlĩláyà àdhya lésè, bvò Yùdáyà àdhya lésè, Yèrúsalémà lésè, bvò Idùmáyà àdhya lésè, Yòròdánè nɨ ta'á lésè, ìndì bvò Tírè ɨ làga Sĩdónà be dhɨ lésè, alìle akódhɨ vélé.
9 Dɨ Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ, ì kòkisí bwátù bhàle ànyɨ í làga adrélé gànzi ró í dré, móndyá zyandre nda ì kòkipĩró ɨ ko dhɨ bvó. 10 Tàko ko, akódhɨ tɨdrí tá móndí bĭ dhɨ ɨ gò, móndí drà twátwa íbe dhɨ ì dré adrézó adàle akódhɨ vélé, kɨtswálé akódhɨ nɨ tabè dhɨ bvó. 11 Dɨ àyɨ tɨrí kònzɨ íbe àyɨ léna dhɨ ì kàdré akódhɨ nɨ no dhɨ, ì adré tá adhélé akódhɨ kandrá, adrélé tetrélé, adrézó tàá dhɨ: «Mɨ Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ!»
12 Dɨ, Yésu adré tá ína àyɨ kɨ logá, ì kòtadháró móndí ɨ dré ɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ ko.

Yésu bhà móndí mudrî-drĭ-rĭ dhɨ ɨ twá adrélé àpóstolò ɨ ró
(À kònò kpà Màtáyò 10:1-4; Lúkà 6:12-16)

13 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré lìzo mbàle kòngó àlo drĭna. Dré móndí í dré lèle azílé dhɨ kɨ azízó gò, ì dré alìzo akódhɨ vélé. 14 Dɨ dré móndyá mudrí-drĭ-rĭ nda kɨ bhàzo twá, àyɨ kɨ zĭzo àpóstolò ɨ ró, ì kàdréró túmănì í be, ìndì í kàdréró àyɨ kɨ tibhù Rúbí Tanɨ longó be dhɨ bvó. 15 Dré kpà rìnyí fèzo àyɨ dré kɨtswázó tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè. 16 Àyɨ mudrí-drĭ-rĭ dré bhàle twá nda ɨ tá: Sĩmónà (dré rú zĭle Pétèró dhɨ), 17 Yàkóbhò Zèbèdáyò nɨ mvá, adrúpi nɨ Yòwánì be (Yésu dré àyɨ kɨ rú zĭzo Bwànèrégè dhɨ ɨ; rú nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Bhù nɨ tadima nɨ ànzìàgo ɨ»), 18 Ândréyà, Fĩlípò, Bàràtòlòmáyò, Màtáyò, Tòmá, Yàkóbhò Àlàfáyò nɨ mvá, Tàdáyò, Sĩmónà (adrélépi àtsɨ ró áyɨ súrú nɨ tà sè dhɨ), 19 ìndì Yùdásì Ɨsìkàrìyótà (dra Yésu nɨ lefèlepi kàrɨbhá ɨ drígá dhɨ).

Yésu nɨ tà, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì àdhya be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 12:22-32; Lúkà 11:14-23; 12:10)

20 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo nzìle í bhàna gò, móndí zyandre dhɨ ì dré gòzo tódhyá ru kɨmó kònàle. Tà nda sè dhɨ, akódhɨ ɨ lebèbhá nɨ íbe dhɨ ì kɨtswá tá ndìndì ngá nya bwà ko. 21 Akódhɨ nɨ aró ì kòyi tà

nda dre dhɨ, ì dré alìzo kɨtswálé akódhɨ nɨ dri sùzo rúá dhɨ bvó. Tàko ko, ì adré tá tàá dhɨ, akódhɨ nɨ drǐ abí vélé dre.

22 Dɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá angábhá Yèrúsalémà lésè dhɨ ì adré tá àyɨkya tàá dhɨ: «Akódhɨ Bèlèzèbúlè íbe í léna!* Adré tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì nɨ rǐnyí sè!»

23 Dɨ Yésu dré àyɨ nda kɨ azízó gò, tàzoá àyɨ dré kúlí alaala sè dhɨ: «Sàtánà nɨ kɨtswá Sàtánà nɨ dro pfòle móndí lésè ngínɨngínɨ ró? 24 Òpì ángùdhi móndyá zàlá dhɨ ì dré adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ, òpì nda kɨtswá áyɨ totó bwà ko. 25 Dzó ángùdhi móndyá lá dhɨ ì dré adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ, dzó nda kɨtswá kpà áyɨ totó bwà ko. 26 Kókpà kòdhɨ tíɨ, móndyá Sàtánà nɨ rǐnyí zàle dhɨ ì kàdré ru lanzí adrézó ru pfu àyɨ kòfalésè dhɨ, akódhɨ nɨ rǐnyí nda kɨtswá áyɨ totó bwà ko. Be ró dhɨ, tà nɨ nɨ akí títí. 27 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo kɨtswá fɨle agó kòmbá àlo dhɨ nɨ dzó na akódhɨ nɨ ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bă sè 'íká ko dhɨ. Dɨ kàdrò akódhɨ dre dhɨ, a nɨ kɨtswá ngá títí akódhɨ nɨ dzó na nda kɨ wu.

28 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Gǐká nɨ kɨtswá tàkonzì títí móndí ì dré adrélé 'òle dhɨ kɨ tri, túmáni làdhá títí ì dré adrélé dhàle í rú dhɨ íbe. 29 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína làdhá dha Tɨrí Lólo rú dhɨ, à kɨtswá akódhɨ nda nɨ tàkonzì tri tàdzí ko. Be ró dhɨ, tàkonzì nda nɨ adré akódhɨ dri kóná vésè kólyá.» 30 Yésu tà tá tà nda kònìnɨ, ì dré tá adrélé tàle dhɨ «Akódhɨ tɨrí kònzɨ íbe í léna» dhɨ sè.

Yésu nɨ andre ɨ adrúpi nɨ íbe dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 12:46-50; Lúkà 8:19-21)

31 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ andre ɨ adrúpi nɨ íbe dhɨ ì dré atsázó adrélé àyɨ kɨ totó kɨvì na. Gò ì dré móndí mùzo fɨle Yésu nɨ azí. 32 Móndí zyandre dhɨ ì lɨrí tá adrélé akódhɨ làgásè kúrú. Gò tàzoá drá dhɨ: «Ámɨ andre, ámɨ adrúpi ɨ, ámɨ amvúpi íbe dhɨ ì adré ámɨ letè kɨvì na.» 33 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Áma andre ɨ áma adrúpi íbe dhɨ ɨ àdhibhá 'ɨ?» 34 Dré móndyá lɨríbhá í làgásè kúrú nda kɨ nòzo títí gò, tàzoá dhɨ: «Mì nò rè áma andre ɨ áma adrúpi íbe kònɨ ɨ ká! 35 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà Gǐká dré adrélé lèle à kò'o dhɨ kɨ 'o dhɨ ína áma adrúpi 'ɨ, áma amvúpi 'ɨ, ìndì áma andre 'ɨ.»

4

Pídhɨgó agó kórì rɨlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 13:1-9; Lúkà 8:4-8)

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo tódhyá adrélé tà tadhá tăpărîandre Gàlǐláyà àdhya làga. Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré ru kɨmólé akódhɨ làgásè kúrú dhɨ sè dhɨ, dré mbàzo lɨrílé bwátù adrélépi yǐ mǐle dhɨ na, móndyá zyandre títí nda ì dré adrérà'a tăpărîandre mǐle dhɨ 'á. 2 Dɨ dré kɨdhózó tà bǐ dhɨ kɨ tadhá àyɨ dré pídhɨgó sè, adrézó tàá dhɨ:

3 «Mì yi rè ká! Kǐtú àlo dhɨ, agó àlo dhɨ pfò tá lìle kórì rɨ áyɨ amvú na. 4 Dré tá adrérà'a kórì rɨ dhɨ 'á dhɨ, kórì àruka ì ledhé tá láti mǐle gò, àrí ì dré adàzo tetéá títí. 5 Kórì àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kǐní íbe tsà dhɨ dri. Ɨ dré apfòzo mbèlè, kǐní dré nzìle ko dhɨ sè. 6 Dɨ, kǐtú kòka dre dhɨ, dré àyɨ kɨ zàzo 'yòle, àyɨ kɨ kídrɨ dré fɨle kǐní na dóro ko

* **3:22** 3:22 Rú «Bèlèzèbúlè» kònìdhɨ tá rú àzya fèle Sàtánà dré dhɨ 'ɨ.

dhɨ sè. 7 Kórɨ àruka ɨ ledhé tá kùtsí kòfalé. Kùtsí nda dré mbàzo àyɨ kɨ amó gò, ɨ dré lò'wa 'àzo ko. 8 Dɨ, kórɨ àruka ɨ ledhé tá àyɨkya kĭní dóro dri gò, ɨ dré apfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Àlo nɨ 'a lò'wa nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí, àzya nɨ nyadhɨ-na, àzya nɨ nyadhɨ-nzi.» 9 Yésu gò tàá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yĭzo dhɨ kòyi!»

Yésu ngɨ tà í dré adrézó tà ta móndí ɨ dré pídhígó sè dhɨ nɨ àndu
(À kònò kpà Màtáyò 13:10-17; Lúkà 8:9-10)

10 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré tá adrérà'a kalóma dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ dhɨ ɨ túmăní móndyá adrébhá tá àyɨ kɨ kɨmó akódhɨ làga dhɨ íbe dhɨ, ɨ dré alìzo akódhɨ nɨ lizí pídhígó dré adrélé pìle dhɨ kɨ tà sè. 11 Dɨ dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Gìká fè àmɨ dré tògyá áyɨ Òpì nɨ tà lùzu ró dhɨ nɨ nĭzo. Dɨ, móndyá kɨvì na dhɨ ɨ dré dhɨ, má adré tà títí dhɨ kɨ ta pídhígó sè, 12 kɨtswálé:
‹ɨ kàdré gba ngá no yà dhɨ,
ɨ kàdréró ngá ɨ dré adrélé nòle nda kɨ atógyà ko,
ìndì ɨ kàdré gba tà yi yà dhɨ,
ɨ kàdréró tà ɨ dré adrélé yĭle nda kɨ àndu ni ko.
Kònò kàdré tá kònìnɨ ko dhɨ, ɨ nɨ tá àyɨ kɨ togó adzá má vélé gò,
má dré àyɨ kɨ tàkonzì trĭzo!›*»

Yésu ngɨ pídhígó agó kórɨ rɨlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ nɨ àndu
(À kònò kpà Màtáyò 13:18-23; Lúkà 8:11-15)

13 Dɨ Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì nĭ tsì pídhígó kòdhɨ nɨ àndu ko? Mì nɨ dɨ pídhígó àruka títí dhɨ kɨ àndu ni ngínɨngínɨ ró? 14 Agó adrélépi kórɨ rɨ nda adré Gìká nɨ kúlí rɨ kòdhya. 15 Móndí àruka ì adré kúlí nda nɨ ka'ĭ ngóró kórɨ rìle ledhélé láti mĭle nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, Sàtánà adré ndɨrɨ atsálé kúlí rìle nda nɨ tɨngá àyɨ kɨ togó lésè. 16 Móndí àruka ì adré Gìká nɨ kúlí ka'ĭ ngóró kórɨ rìle ledhélé bvò kírà ro dhɨ dri nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì adré ndɨrɨ ka'ĭá arí sè. 17 Dɨ, ì dré adrélé kúlí nda nɨ tayí adrélé tìle àyɨ kɨ togó na ko dhɨ sè dhɨ, ì adré ngbà 'í tròle rúá lókyá tsà sè. Dɨ kàdré tà ì dré adrézó kɨzà nya ásà dhɨ 'ɨ yà, ngalè tà adrézó àyɨ kɨ mĭ pfo kúlí nda nɨ tà sè dhɨ 'ɨ yà dhɨ, ì adré àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ nda nɨ tayí mbèlè. 18 Móndí àruka ì adré Gìká nɨ kúlí ka'ĭ ngóró kórɨ rìle ledhélé kùtsí kòfalé nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, 19 tà bvò kòndì àdhya adrébhá àyɨ kɨ togó 'o lanzìle dhɨ ɨ, ngá lovó adrélépi àyɨ kɨ lɨtí dhɨ, ìndì lovó kònzì twátwa dhɨ ì adré fìle àyɨ kɨ togó na kúlí nda nɨ amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko. 20 Dɨ, móndí àruka ì adré àyɨkya Gìká nɨ kúlí ka'ĭ ngóró kórɨ rìle ledhélé kĭní dóro dri nda ɨ tínɨ. Àyɨ nda ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì adré ka'ĭá gò, ì dré adrézó lò'wa 'a dóro. Àlo nɨ adré lò'wa 'a nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí, àzya nɨ nyadhɨ-na, àzya nɨ kó nyadhɨ-nzi.»

Tà tadhálé tálà nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 8:16-18)

21 Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «À adré gà tsĭ tálà dhɨ bhàle lìdrí zàna yà, kó ngalè lángá zàna yà dhɨ be? Tàdzí ko! A adré zakó dhìá bhàle zá kuru mísá drĭna. 22 Tàko ko, à nɨ tà títí zùle zùzù dhɨ kɨ tadhá ngádra

* **4:12** 4:12 À kònò Èsáyà 6:9-10.

'á. A nɨ kpà tà títí lùzu ró dhɨ kɨ 'o apfòle ngádra 'á. 23 Dhya ángùdhi
adrélépi bíbhálé íbe tà yïzo dhɨ kòyi!»
24 Gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Lè mì kàdré tà mì dré adrélé yïle dhɨ kɨ kisù
dóro! Mì kàdré tà yi dóro dhɨ, Gïká nɨ àmɨ kɨ fe adrélé tà nda kɨ àndu
ni dóro lavúlé. A nɨ ndìndì tà mì dré nïle nda kɨ drï tɨmbà. 25 Tàko ko,
dhya ángùdhi tà nïlepi bï dhɨ dré dhɨ, à nɨ tà dré nïle nda kɨ drï tɨmbà.
Dɨ, dhya ángùdhi tà nïlepi ko dhɨ dré dhɨ, à nɨ ndìndì tà tsà dré nïle
dhɨ nɨ tɨngá.»

Tà tadhálé kórì adrélépi mbàle áyɨ tàndɨ sè dhɨ nɨ tà rú dhɨ
26 Yésu gò tàá dhɨ: «Gìká nɨ Òpì sù ngóró kórì dhya àlo dré rìle bvò
dri dhɨ tɨnɨ. 27 Dhya nda kàdré ayílé ngátsi sè yà, kó ngalè kàdré ngàle
kïtú sè yà dhɨ, kórì nda adré apfòle mbàle, tágba dhya nda dré nïzoá
ngalè tà nda adré ru 'o ngɨnɨ ya dhɨ ko dhɨ. 28 Bvò nda nɨ tàndɨ adré
kórì nda nɨ 'o adrélé lò'wa 'a dhɨ nì. Kórì nda adré rè zyà apfòle mbì
ro gò, drï nɨ dré adrézó pfòle gò, dré adrézó lò'wa 'a. 29 Lò'wa nda ì
kòka dre dhɨ, dhya nda adré méngerè adó adrézó lwàá. Tàko ko, lókyá
adrézó lò'wa nda kɨ akónà dhɨ kɨtswá dre.»

Tà tadhálé mùtádï lò'wa nɨ tà rú dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 13:31-32, 34; Lúkà 13:18-19)
30 Yésu gò tàá dhɨ: «Má nɨ kɨtswá Gïká nɨ Òpì nɨ tà tadhá àdho ngá
rú? Kó ngalè, má nɨ tà nɨ nɨ tadhá kúlí alaala ángùdhi sè? 31 Òpì nda
sù ngóró mùtádï lò'wa tɨnɨ.† Lò'wa nda konyókonyó mvá lavúlé lò'wa
àruka títí adrélé rìle bvò dri dhɨ ɨ rúsè. 32 Dɨ, à kàdré lò'wa nda nɨ rɨ
dhɨ, adré ɨna apfòle mbàle atsálé kàdrì ngá àruka títí adrélé kidhílé
amvú 'á dhɨ kɨ lavú. Adré mbàle áyɨ kólá kɨ lebhé ɨ rúsè kàdrìkàdrì gò,
àrɨ ì dré adrézó bhà si drïlána líndrí nɨ nɨ tà sè.»
33 Dɨ Yésu adré tá Gïká nɨ kúlí tadhá àyɨ dré kúlí alaala bï làsú be
kònìnɨ dhɨ ɨ sè, tsàle ì dré kɨtswázó tà nda kɨ àndu ni bwà ko dhɨ na.
34 Adré tá tà àlo tadhá àyɨ dré kúlí alaala àko dhɨ ko. Dɨ, ì dré adrérà'a
lebèbhá nɨ íbe àyɨ pátí dhɨ 'á dhɨ, adré tá ɨna tà títí nda kɨ àndu ngɨ àyɨ
dré.

Yésu kɨkɨ lyǎandre
(A kònò kpà Màtáyò 8:23-27; Lúkà 8:22-25)
35 Kïtú nda nɨ ìndró sè dhɨ, Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mà
kòzya tǎpǎríandre nɨ ta'á na.» 36 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì kòtombà
bwátù dré tá adrézó lána dhɨ na dre dhɨ, ì dré móndyá zyandre nda kɨ
tayízó gò, kɨdhózó adrélé zyàle ta'á na. Bwátù àruka ì adré tá kpà zyàle
túmǎní àyɨ íbe. 37 Gbǎ kòdhwa, lyǎandre gú dhɨ dré ngàzo adrélé vïle
tǎpǎríandre nda mi. Yï adrélépi longálé dhɨ dré adrézó lodàle bwátù
na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílé. 38 Dɨ, Yésu adré tá ína ayí ko
àmvòràmvò kùsé dri. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré akódhɨ nɨ torózó,
tàzoá drá dhɨ: «Tadhálépi, mà adré dràle! Tà nda tsï tà tàko 'ɨ mɨ dré?»
39 Dɨ Yésu dré ngàzo lɨgɨlé lyǎandre nda dri, tàzoá tǎpǎríandre nda
dré dhɨ: «Mɨ kɨkɨ mɨ adrélé kɨrɨ!» Lyǎandre nda dré rìzo adrélé kɨrɨ
gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii. 40 Dɨ Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ:
«Mì adré ngá ro àdho tà sè? Àmɨ dhu rè tà ka'ïka'ï àko?»

† **4:31** 4:31 Yúdà ànzɨ ì adré tá mùtádï lò'wa kònìdhɨ nɨ rɨ àyɨ kɨ amvú na, adrézó lò'wa nɨ nɨ
lomvó, adrélé dàle mányàngá na. Tágba mùtádï lò'wa nda dré adrézó tsàmvá lavúlé dhɨ, adré
mbàle tsàle byá méterè na dhɨ na.

41 Tirĭ dré gàzo àyɨ léna bĭ gò, ɨ dré adrézó liziá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ tá ína àdhi 'ɨ, ndɨndɨ lyǎandre ɨ tǎpǎríandre be dhɨ ɨ dré adrézó akódhɨ nɨ kúlí ka'ĭ 'òle nɨ?»

5

Yésu tɨdrí agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 8:28-34; Lúkà 8:26-39)

1 Ɨ kòzya tǎpǎríandre nda nɨ ta'á na dre dhɨ, ɨ dré tsàzo bvò Gèrásà kya na.* 2 Yésu kàsí bwátù lésè dre dhɨ, agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ dré apfòzo ngbŏ ró mógó lésè kɨtswálé ru kisú akódhɨ be. 3 Agó nda adré tá ína ayílé mógó 'ásè. Dhya àlo kɨtswá tá vélé akódhɨ nɨ ru 'ɨle ndɨndɨ nyɨrɨ sè bwà ko. 4 Tàko ko, vésè be bĭ, à adré tá akódhɨ nɨ pá kɨ tɨ'ɨ kómvè sè, adrézó akódhɨ nɨ drígá kɨ tɨ'ɨ nyɨrɨ sè. Dɨ, akódhɨ adré tá ína nyɨrɨ nda kɨ tɨkí, adrézó kómvè nda kɨ tonɔ̀. Dhya àlo kɨtswálépi akódhɨ nɨ bha áyɨ rĭnyí zàle bwà dhɨ tá yókódhó. 5 Kĭtú sè ɨndɨ ngátsi sè dhɨ, akódhɨ adré tá tatsílé tetrébe mógó 'ásè ɨndɨ kòngó ɨ drĭsè, adrézó áyɨ rúbhá tɨsɨ kírà sè.

6 Dɨ akódhɨ kònò Yésu vwàvwà ro dre dhɨ, dré ngàzo arálé adhélé áyɨ kórókó tɨtĭ akódhɨ kandrá. 7 Dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Yésu, Gĭká kurú na dhɨ nɨ Mváagó, àma kòfalésè mí be dhɨ, àdho tà 'ɨ? Má adré ámɨ ti lizí Gĭká nɨ rú sè, mí kò'oró ma kònzɨ ko!» 8 Tà tá kònɨnɨ tàko ko, Yésu tà tá drá dhɨ: «Tɨrí kònzɨ, mí pfò agó kònɨdhɨ lésè!» 9 Gò Yésu dré lizízóá tíá dhɨ: «Ámɨ rú àdhi?» Akódhɨ logó drá dhɨ: «Áma rú ‹Zyandre›. Ángyá ko, àma agó kòndɨ léna dhɨ bĭ.» 10 Dɨ tɨrí kònzɨ nda dré dhèzo adrélé ngòle Yésu rú, kòmùró àyɨ pfòle bvò nda 'ásè ko dhɨ bvó.

11 Áyɨ làgana kònànɨ dhɨ, tɨgá kɨ pǎrí andre adré tá ngá nya kòngó drĭna. 12 Dɨ tɨrí kònzɨ nda ɨ dré Yésu nɨ ti lizízó tàzoá dhɨ: «Mí kòmù àma lɨle tɨgá kòna ɨ véna wà, mà kòtifíró àyɨ léna be dhɨ bvó.» 13 Yésu dré ka'ĭzoá. Dɨ tɨrí kònzɨ nda ɨ dré topfòzo agó nda lésè, lɨle tɨfílé tɨgá nda ɨ léna. Gò tɨgá ànyíànyɨ ngùlù-rĭ nda ɨ dré ndĭzo títí kòngó nda nɨ gòlòko 'ásè, ledhélé tǎpǎríandre na, yĭ mvu gò, todràzo.

14 Gò tɨgá nda kɨ lɨkíbhá ɨ dré ngàzo ràle tà lavúlépi nda nɨ rúbí longóbe bhàandre na ɨndɨ gbàbhú 'ásè. Dɨ móndí zyandre dhɨ ɨ dré apfòzo tà nda nɨ no. 15 Ɨ kàtsá Yésu vélé dre dhɨ, ɨ dré agó tá tɨrí kònzɨ zyandre íbe í léna nda nɨ nòzo adrérà'a lɨrílé Yésu làga. Akódhɨ tá kítá íbe í rú, ɨndɨ tà kisùkisù íbe dóro. Dɨ tirĭ dré àyɨ kɨ 'òzo lavúlé. 16 Gò dhya tà nda kɨ nobhá mĭ sè dhɨ ɨ dré tà atsábhá agó tá tɨrí kònzɨ íbe nda rú, ɨndɨ tɨgá ɨ rú dhɨ kɨ tɨtízó àyɨ dré. 17 Dɨ àyɨ nda ɨ dré ngàzo Yésu nɨ ti lizí, kòngaró àyɨ kɨ bvò 'ásè be dhɨ bvó.

18 Yésu dré tá adrérà'a mbàle bwátù na dhɨ 'á dhɨ, agó tá tɨrí kònzɨ íbe í léna nda dré akódhɨ nɨ ti lizízó, ɨ kòlɨró túmǎní. 19 Dɨ, Yésu dré akódhɨ nɨ logázó, tàzoá drá dhɨ: «Mí nzɨ mí bhàna, ámɨ súrú na. Mí tɨtí àyɨ dré tà títí Mírĭ dré 'òle mí dré dhɨ ɨ, ɨndɨ akódhɨ bhà ámɨ kizà ngíni ya dhɨ.» 20 Dɨ agó nda dré ngàzo lɨle tà títí Yésu dré 'òle í dré dhɨ kɨ longóbe bhàandre zĭle Mudrí dhɨ ɨ 'ásè. Dɨ móndyá títí dhɨ ɨ adré tá akódhɨ nɨ yi síbhálé be ngbo.

---

* **5:1** 5:1 Móndyá zĭle Gèrásà ɨ ró kònɨ ɨ, Màtáyò adré zĭá Gàdárà ɨ ró. À kònò Màtáyò 8:28. Áyɨ nda kɨ bvò tá tǎpǎríandre Gàlĭláyà àdhya nɨ ta'á na, kĭtú dré apfŏrà lésè.

Yésu tɨdrí tòkó àlo dhɨ, ɨndì tɨngá Yàyîrò nɨ mvátòkó dràdrà lésè
(A kònò kpà Màtáyò 9:18-26; Lúkà 8:40-56)

21 Yésu kògò azyálé tăpărîandre nda nɨ ta'á lésè bwátù sè dre dhɨ, móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré ru kɨmózó akódhɨ làgásè kúrú tăpărîandre mĭle. 22 Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó nɨ kàdrì kɨ àlo rú be Yàyírò dhɨ dré kpà atsázó kònàle. Dɨ kònò Yésu dre dhɨ, dré adhézó akódhɨ pá, 23 akódhɨ nɨ ti lizí tà tàndɨ ró tàzoá dhɨ: «Áma zapi ànyíànyɨ dràdrà mĭle. Mí alì ámɨ drígá bha akódhɨ dri wà, kàdríró adrélé lídrì be!» 24 Dɨ Yésu ì dré ngàzo adrélé lìle akódhɨ be. Móndyá zyandre lavúlé nda ì dré kpà adrézó akódhɨ nɨ lebè, adrézó àyɨ kɨ tri rúásà.

25 Dɨ àyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drĭ-rĭ dhɨ tá be. 26 Akódhɨ nda nya tá kɨzà lavúlé kódzó bĭ dhɨ ɨ drígá. Kɨzá tá ngá í drígásè akílé títí wóyá. Dɨ, kàrí nda adré tá vélé ràle rúásà lìle drĭdrĭ. 27 Dɨ kòyi Yésu nɨ tà dre dhɨ, dré lavúzó móndyá zyandre nda ɨ kòfalésè, atsálé ànyɨ Yésu àmvolésè gò, akódhɨ nɨ kítá ti tabè. 28 Ângyá ko, adré tá ína kisùá dhɨ: «Má kòtabè ngbà 'î akódhɨ nɨ kítá ti kòdhya dhɨ, má nɨ adrí.» 29 Gbă kòdhwa, kàrí adrélépi ràle rúásà nda dré akízó gò, dré atógyàzoá í rú dhɨ, í adrí áyɨ kɨzà nda lésè dre.

30 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré kpà atógyàzoá í rú dhɨ, rĭnyí pfò tá í lésè dre. Dré áyɨ alázó móndyá zyandre nda ɨ kòfalé gò, lizíá dhɨ: «Àdhi tabè kítá mána nì?» 31 Akódhɨ nɨ lebèbhá ì logó drá dhɨ: «Mí nò zakó móndyá zyandre kònɨ ɨ adrérà'a àyɨ kɨ tri mí rúsè dhɨ 'í! Mí adré dɨ lizíá dhɨ, ‹Adhi tabè ma nì› ya dhɨ ngíni?» 32 Dɨ, Yésu dré gòzo vélé adrélé móndyá í làgásè nda kɨ no, nĭzoá ngalè àdhi 'o tà nda nì ya dhɨ. 33 Tòkó nda kàtógyà tà atsálépi í rú dhɨ dre dhɨ, dré alĭzo lyabe tirî dré adhélé akódhɨ pá gò, tà í dré 'òle nda nɨ ta drá ngádra 'á. 34 Dɨ Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Áma zapi, ámɨ tà ka'ĭka'ĭ tɨdrí mɨ dre. Mí lì togó be kìdríkìdrɨ. Mí adrí kɨzà mína lésè dre.»

35 Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, móndí àruka angábhá Yàyírò, lìsámbò dzó nɨ kàdrì nda bhàlésè dhɨ ì dré atsázó tàá drá dhɨ: «Ámɨ zapi drà dre. Tà adrézó gòle dhya tà tadhálépi dhɨ nɨ lagù ásà dhɨ àdho tà 'ɨ?» 36 Dɨ, Yésu dré ína kúlí nda nɨ ka'ĭzo yĭle ko. Gò dré tàzoá Yàyírò dré dhɨ: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'ĭ ngbà 'í ka'ĭka'ĭ.»

37 Dɨ dré móndí àzya ka'ĭzo lìle í vésè ko, ka'ĭ ngbà 'í Pétèró, Yàkóbhò, tsàle adrúpi nɨ Yòwánì be dhɨ ɨ kòdhya. 38 Ɨ kòtsa Yàyírò bhàna dre dhɨ, Yésu dré nòzoá dhɨ, móndyá títí dhɨ kɨ drì abíabí gò, ì dré adrézó àwó ngo, adrézó tongólé lúlŭ be. 39 Dɨ kòfɨ dzó nda na dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ drì abíabí gò, mì dré adrézó àwó ngo àdho tà sè? Mvámvá kòdhɨ drà ko. Adré ína ayí ko.» 40 Gò ì dré dhèzo adrélé akódhɨ nɨ gu. Dɨ Yésu dré àyɨ kɨ 'òzo pfòle títí kɨvì na. Dré mvámvá nda nɨ atá kɨ drĭzo andre nɨ íbe, ìndì áyɨ lebèbhá na nda íbe gò, fĭzo àyɨ íbe àrà mvámvá nda dré adrézó dhɨ na. 41 Dré akódhɨ nɨ drígá rùzo, tàzoá drá dhɨ: «Tàlítà kúmĭ!» (Kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ: «Mvátòkó, má tà mí dré dhɨ, mí nga!») 42 Gbă kòdhwa, mvátòkó adrélépi tá kóná íbe mudrí-drĭ-rĭ nda dré ngàzo kɨdhólé atsí to. Dɨ àyɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa. 43 Gò Yésu dré àyɨ kɨ kodzózó tà tàndɨ ró tàzoá dhɨ, ì kòlongó tà nda dhya àlo dré ko. Dré tàzoá dhɨ, ì kòfè ngá mvámvá nda dré nyàle.

6

Nàzàrétàbhá ì ka'ï Yésu ko
(À kònò kpà Màtáyò 13:53-58; Lúkà 4:16-30)

1 Yésu kòtayí àrà nda dre dhɨ, dré lìzo tsàle bhàandre ɨ́ dré tá mbàzo
lána dhɨ na.* Akódhɨ nɨ lebèbhá ì lì tá kpà túmănɨ́ akódhɨ be. 2 Sàbátù
kàtsá dre dhɨ, dré kɨdhózó adrélé tà tadhá Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó
na. Gò móndyá zyandre nda ì dré adrézó akódhɨ nɨ yi síbhálé be ngbo,
adrézó liziá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ kisú ɨ́na tà kòdhɨ ɨ ángwà?
Tògyá fèle drá kònìnɨ nì àdho tògyá 'ɨ? Kisú kpà rînyí adrézó tà lɨ́ndrɨ́ga
ró dhɨ kɨ 'o áyɨ tàndɨ nɨ drígá sè dhɨ ángwà? 3 Akódhɨ kòndɨ tsî dhya
adrélépi fa ledé dhɨ 'ɨ ko? Akódhɨ tsî Màrɨ́yà nɨ mvá 'ɨ ko? Adrúpi nɨ ɨ
tsî Yàkóbhò, Yósè, Yúdà tsàle Sîmónà ko? Amvúpi nɨ ɨ àma kòfalé ko?»
Dɨ tà nda sè dhɨ, ì kɨtswá tá Yésu nɨ ka'ï bwà ko. 4 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ
dré dhɨ: «À adré ngbà 'ɨ́ pròfétà nɨ lɨndrì bha ko dhɨ akódhɨ nɨ tàndɨ
bha, akódhɨ nɨ súrú 'á, ìndì akódhɨ nɨ dzó 'á.» 5 Dɨ akódhɨ kɨtswá tá tà
àzya lɨ́ndrɨ́ga ró dhɨ nɨ 'o kònàle ko, bhà ngbà 'ɨ́ áyɨ drígá dràbhá àruka
ɨ dri, àyɨ kɨ tɨdrɨ́zó dhɨ kòdhya. 6 Dɨ akódhɨ nɨ lɨ́ndrɨ́ adré tá gàle, ì dré
tá adrélé tà ka'ïka'ï àko dhɨ sè.

Yésu tibhù áyɨ lebèbhá mudrî-drì-rì dhɨ ɨ lìle àzî na
(À kònò kpà Màtáyò 10:5-15; Lúkà 9:1-6)

Àmvolásà dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé tatsílé tà tadhábe bhà àlo àlo
tɨtɨ́ bvò nda lé dhɨ ɨ 'ásè.
7 Dré áyɨ lebèbhá mudrí-drì-rì dhɨ kɨ azízó, rînyí fèzo àyɨ dré kɨtswázó
tɨrɨ́ kònzɨ kɨ bha àyɨ pálé gò, dré kɨdhózó àyɨ kɨ tibhù lìle rì rì àzí 'o.
8 Dré tá adrérà'a àyɨ kɨ tibhù dhɨ 'á dhɨ, lazí tà àyɨ dri kònìnɨ: «Mì do
ngá àlo dhɨ atsí sè ko, ngbà 'ɨ́ kùtù fa kòdhya. Mì kòdo mápà 'ɨ ya,
kòmvò 'ɨ ya, kó ngalè làfa 'ɨ ya dhɨ àmɨ rú ko. 9 Mì asó kámókà, dɨ, mì
kòdo kɨ́tá agá lésè dhɨ nɨ àzya ko. 10 Dzó ángùdhi mì dré dra fɨzo lána
dhɨ, mì kàdré ayílé kònàle tsàle kîtú mì dré dra ngàzo bhà nda 'ásè dhɨ
tú. 11 Bhà ángùdhi dra àmɨ kɨ ka'ïzo dòle lána dóro ko ya, kó ngalè àmɨ
kɨ kúlí yîzo ko ya dhɨ na dhɨ, mì kòpfò 'ásà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí
àmɨ pásè tadházóá dhɨ, mì tayí àyɨ kɨ tà tɨtɨ́ dre.»
12 Dɨ Yésu nɨ lebèbhá nda ì dré ngàzo lìle longóába móndí ɨ dré dhɨ, ì
kòladzá àyɨ kɨ togó agòzo Gîká vélé. 13 Ɨ adré tá tɨrɨ́ kònzɨ bî dhɨ kɨ dro
móndí ɨ lésè, adrézó dò da dràbhá bî dhɨ ɨ dri, adrézó àyɨ kɨ tɨdrɨ́.

Yòwánì bàtîsimò fèlepi nɨ dràma
(À kònò kpà Màtáyò 14:1-12; Lúkà 9:7-9)

14 Dɨ ópí Èródè dré tà nda kɨ rúbí yîzo. Tàko ko, Yésu nɨ rúbí la'ú
tá bvò nda 'ásè tɨtɨ́. Móndí àruka ì adré tá tàá dhɨ: «Yòwánì Bàtîsimò
fèlepi angá ɨ́na dràdrà lésè nì! Ásà dhɨ, akódhɨ rînyí ɨ́be adrézó tà
lɨ́ndrɨ́ga ró dhɨ kɨ 'o.» 15 Àruka nɨ ì adré tá tàá dhɨ: «Akódhɨ Èlíyà 'ɨ.»
Àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ: «Akódhɨ pròfétà 'ɨ, ngóró pròfétà atú dhɨ
kɨ àlo tínɨ.» 16 Dɨ, Èródè kòyi tà adrélé tàle nda ɨ dre dhɨ, dré ɨ́na tàzoá
dhɨ: «Yòwánì má dré drî 'òle lîle kòdhɨ angá ɨ́na dràdrà lésè nì.»
17 Tàko ko, Èródè nda 'o tá Yòwánì rùle adròle, bhèle bădzó na dhɨ nì.
'O tá kònìnɨ áyɨ adrúpi Fîlípò nɨ tòkó, Èròdíyà, ɨ́ dré tá dòle mòle tòko
ró dhɨ nɨ tà sè. 18 Àngyá ko, Yòwánì adré tá tàá Èródè dré dhɨ: «Kɨtswá

* **6:1** 6:1 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kònìdhɨ tá Nàzàrétà 'ɨ. A kònò Lúkà 4:16; Màtáyò 13:54.

mí dré adrézó ámɨ adrúpi nɨ tòkó íbe dhɨ ko.» 19 Ásà dhɨ, Èròdíyà nda
adré tá togó kònzɨ bha Yòwánì rú. Adré tá akódhɨ nɨ le pfùle dràle, dɨ,
kɨtswá tá ína tà 'o bwà ko. 20 Tàko ko, Èródè nì ína tàle dhɨ, Yòwánì tá
móndí gyăgya ìndì lólo dhɨ 'ɨ dhɨ be. Dɨ adré tá akódhɨ nɨ ro, adrézó
sùle rúá. Adré tá kpà akódhɨ nɨ kúlí le yìle, tágba akódhɨ nɨ drì dré tá
adrézó abílé tò kúlí nda ɨ sè dhɨ.

21 Dɨ, lókyá Èròdíyà dré kɨtswázó tà 'o bwà dhɨ dré atsázó. Kìtú Èródè
nɨ tìzo ásà dhɨ sè dhɨ, akódhɨ dré gwányá 'òzo áyɨ àzibhá kɨ kàdrì ɨ dré,
sòdá kɨ kàdrì ɨ dré, ìndì móndí kàdrì àruka Gàlĭláyà àdhya ɨ dré. 22 Gò
Èròdíyà nɨ zapi dré apfòzo ngá to Èródè ɨ kandrá móndyá dré azílé
gwányá nda lé dhɨ íbe, àyɨ kɨ togó 'òzo kɨnílé tò. Dɨ ópí nda dré tàzoá
mvátòkó nda dré dhɨ: «Mí zi ngá ángùdhi mí dré adrélé lèle dhɨ má tí,
má kòfèró mí dré.» 23 Dré mòndrà sìzo tàzoá drá dhɨ: «Ngá ángùdhi
mí dré dra zĭle má tí dhɨ, má nɨ fèá mí dré, kàdré gba áma òpì lanzílé
'a be rì dhɨ nɨ àlo 'ɨ yà dhɨ.» 24 Gò mvátòkó nda dré pfòzo lizíá áyɨ
andre tí dhɨ: «Má kòzi àdho ngá kòdhya ya?» Andre nɨ logó dhɨ: «Mí
kòzi Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ drì kòdhya.» 25 Dɨ mvátòkó nda dré
gòzo tsàle mbèlè ópí nda véna, tàá drá dhɨ: «Má lè mí kàfè má dré
Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ drì kònwa sănì na.» 26 Gò ópí nda nɨ togó
dré kɨzà nyàzo lavúlé tà nda sè. Dɨ, mòndrà dré tá sìle móndyá azílé
nda ɨ kandrá dhɨ ɨ sè dhɨ, lè ína tà zĭle í tí nda gàle ko. 27 Dré ndɨrɨ sòdá
kɨ àlo mùzo lìle kɨtswálé Yòwánì nɨ drì li, kògòró agòle ába be dhɨ bvó.
Dɨ sòdá nda dré lìzo Yòwánì nɨ drì li bădzó na gò, 28 drì nda nɨ adózó
sănì na, alìzo fèá mvátòkó nda dré. Gò akódhɨ nda dré fèzoá áyɨ andre
dré. 29 Dɨ Yòwánì nɨ lebèbhá ì kòyi tà nda dre dhɨ, ì dré tsàzo akódhɨ
nɨ àbvò do lìzo bhàá mógó na.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhɨ ɨ dré
(À kònò kpà Màtáyò 14:13-21; Lúkà 9:10-17; Yòwánì 6:1-14)

30 Àpóstolò Yésu dré tá tibhùle nda ì kàgò dre dhɨ, ì dré àyɨ kɨ kɨmózó
akódhɨ làga, tà títí ì dré 'òle ìndì tadhálé dhɨ kɨ tɨtí drá. 31 Gò Yésu dré
tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì alì, mà kòlìró àma pátí lovólé tsà àrà móndí àko
dhɨ na.» Tà tá kònìnɨ tàko ko, móndí zyandre dhɨ ì adré tá alìle, adrélé
gòle gò, Yésu ì dré ndìndì adrézó lókyá ngá nyàzo dhɨ íbe ko.

32 Ɨ dré dɨ tombàzo bwátù na kɨtswálé lìle àyɨ pátí àrà móndí àko dhɨ
na dhɨ bvó. 33 Dɨ, móndí bĭ àyɨ kɨ nobhá lĭrà'a dhɨ ì nì tá àrà ì dré tá
adrézó lìle lána dhɨ be. Gò móndí zyandre dhɨ ì dré ngàzo bhàandre
títí dhɨ ɨ lésè, ràle pá sè tsàle àrà nda na drĭdrì Yésu ɨ kandrána. 34 Dɨ
Yésu kàsí bwátù lésè dre dhɨ, dré móndyá zyandre lavúlé nda kɨ nòzo
gò, kɨzà dòzo áyɨ togó na àyɨ kɨ tà sè. Tàko ko, àyɨ tá ngóró kábilígyà
adrébhá àyɨ kɨ likílépi àko dhɨ ɨ tínɨ. Dɨ dré kɨdhózó adrélé tà bĭ dhɨ kɨ
tadhá àyɨ dré.

35 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ
akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Kònìdhɨ àrà bhà àko dhɨ 'ɨ, ìndì lókyá lavú
dre. 36 Mí kòfè dɨ láti móndyá zyandre kònɨ ɨ dré lìzo mányàngá gɨ
nyàle gbàbhú 'ásè ìndì bhà àma làgásè dhɨ ɨ 'ásè wà.» 37 Dɨ, Yésu logó
àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ tàndɨ, mì fè ngá àyɨ dré nyàle dhɨ àmɨ.» Ɨ gò tàá
drá dhɨ: «Mà kòlì tsĭ làfa lò'wa kámá-rĭ dhɨ kɨ kɨzá ngbà, mápà gìzo

kɨtswálé fèle àyɨ títí dhɨ ɨ dré nyàle?»† 38 Dɨ Yésu lizí àyɨ tí dhɨ: «Àmɨ mápà íbe ángopí? Mì lì nòá.» Ɨ kòlì nòá dre dhɨ, ì dré tàzoá dhɨ: «Àma mápà íbe nzi, ìndì kosyá íbe rì.»

39 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ, ì kòtukù móndyá títí nda ɨ lɨrílé mbìlídrì drǐsè. 40 Gò àyɨ nda ì dré lɨrízó ngbungbu nyadhɨ-nzi, ìndì nyadhɨ-rǐ-drǐ-mudrí. 41 Dɨ Yésu kàdó mápà nzi nda ɨ kosyá rì nda íbe dre dhɨ, dré mǐ tɨngázó kurú na bhù na, tà tanɨ zǐzo Gǐká tí ngá nda ɨ dri. Dré mápà nda kɨ tonòzo lanzílé áyɨ lebèbhá ɨ dré, ì kòlanzízró móndyá zyandre nda ɨ dré. Dré kpà kosyá rì nda kɨ lanzízó àyɨ títí dhɨ ɨ dré. 42 Dɨ àyɨ títí nda ì dré nyàzoá pǐzo. 43 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré mápà nda kɨ àmbí kosyá íbe dhɨ kɨ lokózó gàle kánzì mudrí-drǐ-rǐ dhɨ ɨ sè bǐbi. 44 Ágo ngá nda kɨ nyabhá dhɨ ɨ tá ngùlù-nzi.

Yésu to atsî tăpărîandre drǐsè
(À kònò kpà Màtáyò 14:22-33; Yòwánɨ 6:15-21)

45 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ 'òzo lìle mbàle bwátù na, ì kòzyaró drǐdrì ɨ́ kandrána tăpărîandre nɨ ta'á na, Bètèsàyídà na. Tàko ko, lè tá rè zyà láti fèle móndyá zyandre nda ɨ dré lìzo 'íká. 46 Kòlazí àyɨ tí dre dhɨ, dré mbàzo kòngó àlo drǐna kɨtswálé tà ta Gǐká be.

47 Ngá kànɨ́ dre dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ɨ tá bwátù na tăpărîandre nda nɨ kɨ́tógá na. Dɨ, akódhɨ tá ína kalóma bvò dri. 48 Dré nòzoá dhɨ, áyɨ lebèbhá nda ì adré tá ru lagù kápí sè kɨtswálé bwátù zɨ lìle drǐdrì, lyăandre dré adrélé vǐle sínyà dri àyɨ rú dhɨ sè. Dɨ ngátsi kɨ́tógá àmvolésè dhɨ, dré ngàzo adrélé atsí to tăpărîandre drǐsè, adrézó lìle áyɨ lebèbhá nda ɨ véna, adrélé 'òle àyɨ kɨ lavú. 49 Ɨ kònò akódhɨ adrérà'a atsí to tăpărîandre drǐsè dre dhɨ, ì dré kisùzoá dhɨ, kòdhɨ tá móndí líndrí 'ɨ gò, ì dré ngàzo tetrélé. 50 Tàko ko, àyɨ títí dhɨ ì nò tá akódhɨ gò, tirì dré gàzo àyɨ léna bǐ. Dɨ, gbă kòdhwa, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì tsɨ togó! Ma 'ɨ. Mì ro ngá ko!» 51 Dré mbàzo bwátù na àyɨ véna gò, lyăandre nda dré rɨzo adrélé kírɨ. Dɨ àyɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa. 52 Ángyá ko, tà líndríga ró Yésu dré 'òle mápà nɨ tà sè nda fɨ tá dhu rè àyɨ drǐna ko, àyɨ kɨ togó dré tá adrélé tòmbátòmba dhɨ sè.

Yésu tɨdrí dràbhá ɨ bvò Gènèsàrétè àdhya na
(À kònò kpà Màtáyò 14:34-36)

53 Ɨ kòzya tăpărîandre nda nɨ ta'á na dre dhɨ, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrétè àdhya na. 54 Ɨ dré tá adrérà'a apfòle bwátù lésè dhɨ 'á dhɨ, móndyá kònàle dhɨ ì dré ndɨrɨ Yésu nɨ nòzo nǐle kyá. 55 Dɨ ì dré ngàzo tatsílé bvò nda 'ásè títí, adrélé dràbhá kɨ adó ká'yá ɨ dri, adrézó alɨle àyɨ íbe àrà ángùdhi ì dré yǐzoá akódhɨ lána dhɨ lé. 56 Dɨ àrà títí Yésu dré adrézó lìle dhɨ ɨ 'ásè dhɨ, gba kàdré bhàandre 'ɨ yà, bhà 'ɨ yà, kó ngalè gbàbhú 'ɨ yà dhɨ, móndí ì adré tá àyɨ kɨ dràbhá kɨ adó alìzo àyɨ íbe àrà adrézó ngá lagí dhɨ ɨ 'ásè. Dɨ ì adré tá akódhɨ nɨ ti lizí, kòtayíró dràbhá nda ɨ adrélé ngbà 'í áyɨ kítá ti tabè kòdhya. Dɨ àyɨ títí adrébhá tabèá nda ì adré tá adrílé.

† **6:37** 6:37 Á adré tá làfa lò'wa kònìdhɨ nɨ rú zi «dènárǐ». Dènárǐ àlo dhɨ tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kǐtú àlo sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ. Dɨ làfa lò'wa kámá-rǐ kònɨ ɨ tá làgí kàdrì 'ɨ.

7

Gïká nɨ kúlî bhèma adrézó móndí kɨ labhɨ lebè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 15:1-9)

1 Kïtú àlo dhɨ, Fàrïsáyò ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá àruka angábhá
Yèrúsalémà lésè dhɨ ì alì tá ru kɨmó Yésu làga. 2 Gò ì dré nòzoá dhɨ,
akódhɨ nɨ lebèbhá kɨ àruka ì adré tá ngá nya drígá be ndï ró. Kòdhɨ
adré tàá dhɨ, ì adré tá ngá nya drígá dzɨ àko ró. 3 (Tàko ko, Fàrïsáyò ɨ
Yúdà ànzɨ àruka títí dhɨ íbe dhɨ, ì adré rè ngbú àyɨ kɨ drígá dzɨ dóro
'íká, gò adrézó ngá nya ndò, ì dré adrélé tròle àyɨ kɨ tábhí kɨ labhɨ ɨ rú
dhɨ sè. 4 Ɨ kàdré nzìle àrà adrézó ngá lagí dhɨ lésè dhɨ, ì adré ngbú àyɨ
kɨ temvé yï sè 'íká, gò adrézó ngá nya ndò. Ɨ adré kpà labhɨ àruka bï
dhɨ kɨ lebè, adrézó kópò kɨ dzɨ lìdrí íbe ìndì sănì íbe.*) 5 Dɨ Fàrïsáyò
nda ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhɨ ì dré lizízóá Yésu tí dhɨ: «Ámɨ
lebèbhá ì adré àma kɨ tábhí kɨ labhɨ lebè ko àdho tà sè? Tàko ko, ì
adré àyɨkya ngá nya drígá be ndï ró.» 6 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Pròfétà
Ɛsáyà dré tá adrérà'a Gïká nɨ kúlí longó àmɨ túrúpfúbhá ɨ ró nɨ kɨ tà
sè dhɨ 'á dhɨ, longó tà nda kyá tàzoá dhɨ:
‹Móndyá kòdhɨ ì adré áma lɨndrì bha ngbà 'î ti sè.
Dɨ, àyɨ kɨ togó vwà ína má rúsè vwàvwà.
7 Ɨ adré lìsámbò 'o má dré wóyá.
Tàko ko, ì adré tòlí angábhá móndí ɨ vélésè dhɨ kɨ tadhá ngóró tòlí nda
ì angá tá má vélésè na tíni.›†
8 Mì tayí àmɨkya tòlí Gïká àdhya ɨ, adrézó tròle labhɨ móndí kya ɨ rú.»
9 Gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì nï àmɨkya adrélé Gïká nɨ tòlí kɨ bhe gàrà dri,
adrézó àmɨ kɨ tàndɨ kɨ labhɨ kɨ likí dhɨ dóro. 10 Tàko ko, Mósè tà tá dhɨ:
‹Lè mí kàdré ámɨ atá nɨ lɨndrì bha ámɨ andre be.›‡ Tà kpà dhɨ: ‹Dhya
adrélépi tà ta kònzɨ áyɨ atá rú yà, kó ngalè áyɨ andre rú yà dhɨ, lè à kò'o
akódhɨ nda dràle dràdrà.›§ 11 Dɨ, mì adré àmɨkya tàá dhɨ, dhya àlo nɨ
kɨtswá tàá áyɨ atá dré yà, kó ngalè áyɨ andre dré yà dhɨ: ‹Ngá má dré
tá kɨtswálé fèle ámɨ ledé dhɨ kòròbánì 'ɨ, kòdhɨ adré tàá dhɨ, ngá fèle
Gïká dré dhɨ 'ɨ.› 12 Akódhɨ nda kòtà kònìnɨ dhɨ, mì adré dɨ vélé akódhɨ
nɨ tayí tà 'o atá nɨ dré yà, kó ngalè andre nɨ dré yà dhɨ ko. 13 Dɨ ásà dhɨ,
mì adré àmɨkya Gïká nɨ kúlí bhe gàrà dri, àmɨ kɨ labhɨ mì dré kisúlé
àmɨ kɨ tábhí ɨ véna dhɨ kɨ tà sè. Mì adré kpà tà bï dhɨ kɨ 'o kònìnɨ.»

Tà adrébhá móndí kɨ 'o atsálé ndï ró Gïká mïlésè dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 15:10-20)

14 Gò Yésu dré gòzo móndyá zyandre kònàle dhɨ kɨ azí, tàzoá àyɨ
dré dhɨ: «Àmɨ títí, mì yi vo rè tà kònìdhɨ, àndu nɨ nɨ nïzo ká! 15 Ngá
adrélépi fïle móndí léna dhɨ kɨtswá akódhɨ nɨ 'o atsálé ndï ró bwà ko.
Be ró dhɨ, tà adrélépi apfòle móndí lésè dhɨ adré ína akódhɨ nɨ 'o atsálé
ndï ró dhɨ nì.» [16 *]
17 Yésu kòtayí móndyá zyandre nda ɨ dre dhɨ, dré nzìzo bhàna gò,
akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré kúlí alaala nda nɨ àndu lizízó tíá. 18 Akódhɨ
dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ, àmɨ kókpà tà nïnï ako? Mì nï ko tàle dhɨ,

---

* **7:4** 7:4 Wárágà àruka Gïká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri dhɨ ì adré kókpà tàá kònwa dhɨ: [...ìndì
lɨrírà adrézó ngá nya dhɨ íbe]. † **7:7** 7:7 A kònò Ɛsáyà 29:13. ‡ **7:10** 7:10 A kònò Pfòma
20:12; Dùtèrònómè 5:16. § **7:10** 7:10 A kònò Pfòma 21:17; Lèvïtíkè 20:9. * **7:16** 7:16
Wárágà Gïká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drïdrï dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko:
[Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yïzo dhɨ kòyi!]

ngá adrélépi fɨle móndɨ́ léna dhɨ kɨtswá ɨ́na akódhɨ nɨ 'o atsálé ndɨ̈ ró bwà ko dhɨ? 19 Tàko ko, ngá nda adré fɨle akódhɨ nɨ togó na ko. Be ró dhɨ, adré ɨ́na fɨle akódhɨ nɨ 'a na gò, adrélé apfòle akódhɨ nɨ rúbhá lésè.» (Kúlí nda kòdhɨ sè dhɨ, Yésu adré tá tàá dhɨ, mányàngá títí dhɨ ɨ dóro Gɨ̈ká mɨ̈lésè.)

20 Yésu gò tàá dhɨ: «Tà adrélépi apfòle móndɨ́ nɨ togó lésè dhɨ ɨ́na tà adrélépi akódhɨ nɨ 'o atsálé ndɨ̈ ró dhɨ 'ɨ. 21 Tàko ko, tà adrébhá apfòle móndɨ́ kɨ togó lésè dhɨ ɨ, tà kònɨ 'ɨ: tà kònzɨ kisùle dhɨ ɨ, ndòtò tà, kugù tà, móndɨ́ kɨ tupfuma nɨ tà, 22 múná tà, ngá lovó nɨ tà, togó kònzɨ nɨ tà, móndɨ́ kɨ lɨtɨma nɨ tà, tà swà, lovó kònzɨ bhàma móndɨ́ ɨ rú dhɨ nɨ tà, móndɨ́ kɨ rú tàma kònzɨ dhɨ nɨ tà, drɨ̈kàdrɨ nɨ tà, ìndì tà azaaza. 23 Tà kònzɨ nda kòdhɨ ɨ adré títí apfòle móndɨ́ kɨ togó lésè gò, adrélé àyɨ kɨ 'o atsálé ndɨ̈ ró.»

Tòkó àlo súrú twá ro dhɨ ka'ɨ Yésu bàti
(A kònò kpà Màtáyò 15:21-28)

24 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré àrà nda nɨ tayɨ́zó gò, lɨzo tsàle bvò Tɨrè làga dhɨ na. Kònàle dhɨ, dré fɨzo dzó àlo na lùzu ró. Lè tá à kònɨ̈ ɨ kònàle dhɨ ko. Dɨ, kɨtswá tá ɨ́na tà nda nɨ zu móndɨ́ ɨ dré bwà ko. 25 Dɨ tòkó àlo zapi nɨ dré adrézó tɨrɨ́ kònzɨ ɨ́be ɨ́ léna dhɨ kòyi Yésu nɨ rúbɨ́ dre dhɨ, dré ndɨrɨ alɨzo adhélé akódhɨ pá. 26 Tòkó nda tá ɨ́na móndɨ́ súrú twá ro tɨ̈le bvò Fòwɨ̈níkè àdhya Sɨ̈rɨ́yà le dhɨ na dhɨ 'ɨ. Dɨ dré ngàzo adrélé Yésu nɨ ti lizí, kòdroró tɨrɨ́ kònzɨ nda áyɨ zapi lésè be dhɨ bvó. 27 Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Mí tayɨ́ rè zyà ànzɨmvá ɨ ngá nya pɨ̈zo 'íká. Tàko ko, kɨtswá ànzɨmvá kɨ mápà dòzo bhèle kòkɨ́ ɨ dré dhɨ ko.» 28 Dɨ, tòkó nda logó drá dhɨ: «Mírɨ̈, tágba kònɨ̀nɨ dhɨ, ndɨ̀ndì kòkɨ́ mísá zàle dhɨ ì adré àyɨkya mápà kóròNyá ànzɨmvá ì dré adrélé tayɨ́lé ledhélé dhɨ kɨ nya kòdhya.» 29 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Kúlí mí dré logólé kòdhɨ sè dhɨ, mí kɨtswá nzɨ̀le. Tɨrɨ́ kònzɨ nda pfò ámɨ zapi lésè dre.» 30 Dɨ tòkó nda kònzɨ ɨ́ bhàna dre dhɨ, dré áyɨ zapi nda nɨ kisúzó adrérà'a ayílé lángá dri. Tɨrɨ́ kònzɨ nda pfò tá lásà dre.

Yésu tɨdrɨ́ agó àlo bɨ̂bhálé be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhɨ̈bhɨ̈ ro dhɨ

31 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré bvò Tɨrè làga nda nɨ tayɨ́zó gò, lɨzo lavúlé Sɨ̈dónà 'ásè, ìndì bvò zɨ̈le bhàandre Mudrí ɨ ró dhɨ 'ásè, gòle tsàle tɨ̈pɨ̈rɨandre Gàlɨ̈láyà àdhya làgana. 32 Kònàle dhɨ, à dré agó àlo bɨbhálé be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhɨ̈bhɨ̈ ro dhɨ nɨ adzízó Yésu vélé, akódhɨ nɨ ti lizízó, kòbhàró drɨ́gá agó nda dri, akódhɨ nɨ tɨdrɨ́zó be dhɨ bvó. 33 Dɨ Yésu dré akódhɨ nda nɨ drɨ̈zo lɨzo ába gàrà dri móndɨ́ zyandre ɨ rúsè gò, áyɨ drɨ́gá ànzɨ kɨ sòzo akódhɨ bína. Dré tùsú fùzo áyɨ drɨ́gámbɨ́lí dri gò, akódhɨ nɨ làdra tabèzo ásà. 34 Dré mɨ̀ tɨngázó kurú na bhù na gò, la'ázó fèèè, tàzoá dhɨ: «Èfátà!» (Kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ: «Mí nzɨ̈ ru!») 35 Gbằ kòdhwa, agó nda nɨ bíbhálé dré fùzo, akódhɨ nɨ làdra dré ru nzɨ̈zo gò, dré kɨdhózó adrélé tà ta dóro. 36 Gò Yésu dré móndyá kònàle dhɨ kɨ kodzózó tàzoá dhɨ, ì kòlongó tà nda nɨ rúbí dhya àlo dré ko. Dɨ, kàdré vélé áyɨ rúbí nɨ longoma logá móndɨ́ ɨ dré dhɨ, ì adré vélé rúbí nda nɨ longó lɨzo ába drɨ̈drɨ. 37 Dɨ móndɨ́ kɨ líndrɨ́ adré tá vélé gàle bhwăbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhɨ: «Tà títí akódhɨ dré adrélé 'òle dhɨ ɨ dóro! Adré ndɨ̀ndì móndɨ́ bíbhálé be kùdúkùdu ró dhɨ kɨ 'o adrélé tà yi, ìndì móndɨ́ ábhɨ̈bhɨ̈ ro dhɨ kɨ 'o adrélé tà ta.»

8

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-su dhɨ ɨ dré
(À kònò kpà Màtáyò 15:32-39)

1 Àmvolásà dhɨ, móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré gòzo ru kɨmó Yésu làga. Àyɨ nda ì dré tá adrélé ngá nyàle dhɨ àko dhɨ sè dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ azízó, tàzoá àyɨ dré dhɨ: 2 «Má adré kɨzà do áma togó na móndyá zyandre kònɨ kɨ tà sè. Tàko ko, àma túmăní àyɨ íbe kĭtú na, ìndì ngá ì dré kɨtswálé nyàle dhɨ vélé yókódhó. 3 Má kòlogó àyɨ nzìle bhàna tàbirí be dhɨ, ì nɨ landè ledhézó láti bhálé. Àngyá ko, àyɨ kɨ àruka ì angá làwú làvo lésè.» 4 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì logó drá dhɨ: «Àrà bhà àko kònìdhɨ 'á dhɨ, à nɨ kɨtswá mápà kisú fèle àyɨ dré nyàle pĭzo ásà dhɨ ángwà?» 5 Yésu lizí àyɨ tí dhɨ: «Àmɨ mápà íbe ángopí?» Ɨ logó dhɨ: «Nzi-drì-rĭ.»

6 Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre nda ɨ dré dhɨ, ì kòlɨrí bvò dri. Dɨ kàdó mápà nzi-drĭ-rĭ nda ɨ dre dhɨ, dré àwoyà fèzo Gĭká dré gò, toŋòzoá lanzílé áyɨ lebèbhá ɨ dré gò, ì dré lanzízóá móndyá zyandre nda ɨ dré. 7 Àyɨ tá kpà kosyá àruka tsàtsà dhɨ íbe. Dɨ Yésu dré kpà tà tanɨ zĭzo Gĭká tí kosyá nda ɨ dri gò, tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ, ì kòlanzí móndyá nda ɨ dré. 8 Dɨ móndyá títí nda ì dré ngá nda kɨ nyàzo pĭzo. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré àmbí nɨ kɨ lokózó gàle kánzì nzi-drĭ-rĭ dhɨ ɨ sè bĭbi. 9 Móndyá ngá nyabhá nda ɨ tá ànyíànyɨ ngùlù-su. Gò Yésu dré láti fèzo àyɨ dré nzìzo.

10 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá nɨ íbe gò, ì dré lìzo tsàle bvò Dàlàmànútà àdhya na.

Fàrĭsáyò ɨ lizî Yésu tà àlo líndríga ró dhɨ nɨ 'o
(À kònò kpà Màtáyò 16:1-4)

11 Gò Fàrĭsáyò ì dré alìzo Yésu vélé, adrélé tà kayí akódhɨ be. Ɨ adré tá akódhɨ nɨ le tabhĭle gò, ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó, kò'oró tà àlo líndríga ró angálépi Gĭká vélésè dhɨ. 12 Dɨ Yésu dré ngàzo la'álé fèèè gò, tàzoá dhɨ: «Móndyá ándrò kònɨ ì adré tà líndríga ró dhɨ nɨ nda nòle àdho tà sè? Má adré tà bàti ta àmɨ dré: À kɨtswá tà àlo líndríga ró dhɨ nɨ 'o àyɨ dré nòle dhɨ ko.» 13 Gò dré àyɨ kɨ tayízó, gòzo mbàle bwátù na kɨtswálé zyàle tăpărĭandre nɨ ta'á na.

Tàkú Fàrĭsáyò kya ɨndì Èródè àdhya
(À kònò kpà Màtáyò 16:5-12)

14 Dɨ Yésu nɨ lebèbhá ì tɨvì tá mápà dòma atsí na dhɨ. Àyɨ tá ngbà 'í mápà íbe àlo bwátù na. 15 Gò Yésu dré àyɨ kɨ kodzózó tàzoá dhɨ: «Mì kònò dóro, mì kàdréró àmɨ kɨ likí tàkú Fàrĭsáyò kya ìndì Èródè àdhya kɨ tà sè.» 16 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ dré ngàzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè adrézó tàá dhɨ, akódhɨ tà tá kònìnɨ ì dré tá adrélé mápà àko dhɨ sè. 17 Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda nɨ nĭzo kyá gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré àmɨkya tà kayí mì dré adrélé mápà àko dhɨ sè àdho tà sè? Mì atógyà dhu rè àmɨkya tà àlo ko? Mì nĭ dhu rè tà àlo ko? Àmɨ kɨ togó tsì tòmbátòmba bàti? 18 Àmɨ mĭ íbe gò, mì dré adrézó ngá no ko? Àmɨ bíbhálé íbe gò, mì dré adrézó tà yi ko? Mì tɨvì vo tà má dré 'òle dhɨ ɨ dre? 19 Má dré tá mápà nzi dhɨ kɨ toŋòzo lanzílé móndyá ngùlù-nzi dhɨ ɨ dré dhɨ, mì gò àmbí nɨ kɨ lokó gàle kánzì ángopí?» Ɨ

logó drá dhɨ: «Mudrí-drɨ̀-rɨ̀.» 20 Yésu gò lizíá dhɨ: «Má dré tá kó mápà nzi-drɨ̀-rɨ̀ dhɨ kɨ toŋòzo lanzílé móndyá ngùlù-su dhɨ ɨ dré dhɨ, mì gò àmbí nɨ kɨ lokó gàle kánzì ángopí?» Ɨ logó dhɨ: «Nzi-drì-rɨ̀.» 21 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nǐ vo dhu rè tà àlo ko?»

Yésu tɨdrí agó àlo mɨ̀ kùdúkùdu ró dhɨ

22 Àmvolásà dhɨ, ì dré lìzo tsàle bhàandre rú zɨ̀le Bètèsàyídà dhɨ na. Kònàle dhɨ, à dré agó àlo mì kùdúkùdu ró dhɨ nɨ adzízó Yésu vélé, akódhɨ nɨ ti lizízó, kòtabèró agó nda, akódhɨ nɨ tɨdrízó be dhɨ bvó. 23 Dɨ Yésu dré mɨ̀ kùdúkùdu nda nɨ drígá rùzo, akódhɨ nɨ sèzo pfòzo ába bhà nda 'ásè kɨvì na. Dré tùsú fùzo akódhɨ mi, drígá bhàzo drɨ̀á gò, akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mí adré ngá no?» 24 Agó nda dré mɨ̀ bhèzo gò, tàzoá dhɨ: «Má adré móndí kɨ no ngóró fa ɨ tíní, dɨ, ì adré atsí to.» 25 Yésu dré gòzo tódhyá áyɨ drígá bha agó nda mi. Dɨ akódhɨ nda dré gòzo mɨ̀ nzi kàdrì gò, mì nɨ dré adrízó adrélé ngá títí dhɨ kɨ no dóro. 26 Gò Yésu dré akódhɨ nɨ logózó nzìle bhàna, tàzoá drá dhɨ: «Mí kògò fìle bhà kòdhɨ na ko.»

Pétèró tà ngádra 'á dhɨ, Yésu Mèsíyà 'ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 16:13-20; Lúkà 9:18-21)

27 Àmvolásà dhɨ, Yésu ɨ lebèbhá nɨ íbe dhɨ ì dré ngàzo adrélé lavúlé bhà tsàtsà bhàandre Kàyìsàríyà Fɨ̀lípò àdhya làgásè dhɨ ɨ 'ásè. Láti 'á dhɨ, akódhɨ dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Móndí ì adré tàá dhɨ, ma àdhi 'ɨ?» 28 Ɨ logó drá dhɨ: «Móndí àruka ì adré tàá dhɨ, mɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi 'ɨ. Àruka nɨ ì adré tàá dhɨ, mɨ Ɛ̀líyà 'ɨ. Àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ, mɨ pròfétà kɨ àlo 'ɨ.» 29 Yésu gò lizíá àyɨ tí dhɨ: «Dɨ àmɨ ró dhɨ, mì adré àmɨkya tàá dhɨ, ma àdhi 'ɨ?» Pétèró gò logóá drá dhɨ: «Mɨ mína Mèsíyà 'ɨ.» 30 Gò Yésu dré àyɨ kɨ logázó, ì kòlongóró tà nda dhya àlo dré ko.

Yésu longó áyɨ dràma nɨ tà, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be
(À kònò kpà Màtáyò 16:21-28; Lúkà 9:22-27)

31 Gò Yésu dré kɨdhózó adrélé tadhá àyɨ dré dhɨ, adré tá lèá dhɨ, Móndí nɨ Mvá kònya kɨzà lavúlé, ìndì Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo ɨ, kòwánà kàdrì ɨ, ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì kògà akódhɨ rè. Adré tá kpà lèá dhɨ, à kòpfu akódhɨ dràle gò, kɨ̀tú na àmvolésè dhɨ, kòngaró dràdrà 'ásè. 32 Yésu adré tá tà nda nɨ ta àyɨ dré ngádra 'á. Dɨ Pétèró dré akódhɨ nɨ drɨ̀zo gàrà dri gò, kɨdhózó adrélé tà ta akódhɨ dri tà nda sè. 33 Dɨ, Yésu dré áyɨ alázó áyɨ lebèbhá kɨ no gò, lawàzo Pétèró dri tàzoá drá dhɨ: «Sàtánà, mí nga má mɨ̀lésè gòle má àmvona! Mí adré tà kisù Gɨ̀ká àdhya tíní ko. Be ró dhɨ, mí adré mína tà kisù móndí kya tíní.»

34 Gò Yésu dré móndyá zyandre kònàle dhɨ kɨ azízó áyɨ lebèbhá íbe, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Dhya àlo kàdré lèá alìle má vésè dhɨ, lè akódhɨ nda kòtayí áyɨ tàndɨ nɨ tà, kàdó áyɨ fa kɨpakɨpa gò, kàdréró áma lebè. 35 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ lídrì le tɨdrílé dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ 'o avìle. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áyɨ lídrì fe áma tà sè ìndì Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ tɨdrí. 36 Àngyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndɨ àdhya ɨ títí gò, áyɨ tàndɨ nɨ lídrì tayízó avìle dhɨ, akódhɨ nda kisú ína àdho tà dóro 'ɨ? 37 A nɨ go àdho ngá fe kòdhya kɨtswázó áyɨ lídrì nda nɨ kisú dhɨ? 38 Dhya àlo kàdré

kanyò ro áma tà sè ìndì áma kúlí kɨ tà sè móndyá ándrò zàràbhù ro ìndì tàkonzìbhá ro nɨ ɨ kòfalé dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ kókpà adré kanyò ro akódhɨ nda nɨ tà sè, lókyá í dré dra agòzo áyɨ Atá nɨ mïlanzïlanzï na ángélò lólo dhɨ íbe dhɨ tú.»

9

1 Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Móndí àruka adrébhá àyɨ kɨ totó kònwa nɨ ì kɨtswá dràle drïdrï ì dré dra Gïká nɨ Òpì nòzo atsárà'a rïnyí be dhɨ kandrá ko.»

Yésu nɨ làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(A kònò kpà Màtáyò 17:1-13; Lúkà 9:28-36)

2 Kïtú nzi-drï-àlo àmvolésè dhɨ, Yésu dré Pétèró kɨ drïzo Yàkóbhò íbe ìndì Yòwánì be gò, ì dré lìzo àyɨ pátí mbàle kòngó àlo mvumvù dhɨ drïna. Kònàle dhɨ, Yésu nɨ làsú dré ngàzo ru ladzá àyɨ mïle. 3 Akódhɨ nɨ kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírɨkpírí, adrélé lagúlé kítá móndí bvò dri dhɨ ì dré kɨtswálé temvélé bwà dhɨ kya nɨ lavú. 4 Gò Èlíyà ɨ Mósè be dhɨ ì dré agázó àyɨ kandrá, adrélé tà ta Yésu be. 5 Dɨ Pétèró dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Rábbï, dóro nɨ mà dré adrélé kònwa dhɨ. Mà kòledé wémà na dhɨ ɨ kònwa: àlo nɨ mí dré, àlo nɨ Mósè dré, ìndì àlo nɨ Èlíyà dré.»* 6 (Akódhɨ tà tá kònìnɨ, dré tá nïle í kɨtswá àdho tà ta kòdhya ya dhɨ ko dhɨ sè. Tàko ko, tirï ga tá àyɨ léna bï.) 7 Gò ndùrùku dré apfòzo àyɨ kɨ asó rùkù gò, kúlí dré apfòzo lásà tàá dhɨ: «Kònìdhɨ áma Mváagó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Mì kòyi akódhɨ!» 8 Gbă kòdhwa, ì kònò ngá àyɨ làgásè dre dhɨ, ì dré gòzo vélé móndí àzya no àyɨ íbe ko, ngbà 'í Yésu 'ɨ kalóma.

9 Ì dré tá adrérà'a asílé kòngó nda drïlésè dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré àyɨ kɨ kodzózó tàzoá dhɨ, ì kòtɨtí tà ì dré nòle nda dhya àlo dré ko, tsàle lókyá Móndí nɨ Mvá dré ngarà'a dràdrà 'ásè dhɨ 'á. 10 Dɨ ì dré tà nda nɨ zùzo tayílé àyɨ léna, adrézó liziá àyɨ kòfalésè ngalè kúlí «ngàma dràdrà 'ásè» nda adré tá lèá tàle ngínɨ ya dhɨ.

11 Gò ì dré Yésu nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tátrítrí kúlí tadhábhá ì adré tàá dhɨ, lè Èlíyà kàlì rè zyà Mèsíyà kandrá 'íká àdho tà sè?»† 12 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Tà bàti ró dhɨ, Èlíyà adré alɨle drïdrï tà títí dhɨ kɨ ledé. Dɨ, Gïká nɨ Kúlí adré kókpà tàá dhɨ, lè Móndí nɨ Mvá kònya kɨzà lavúlé, ìndì à kògà akódhɨ rè dhɨ àdho tà sè? 13 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ, Èlíyà atsá dre. Gò móndí ì dré àyɨkya akódhɨ nɨ 'òzo ngóró ì dré tá lèle dhɨ tínɨ, ngóró tɨsìle akódhɨ nɨ tà dri Gïká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ.»

Yésu tɨdrí mváagó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 17:14-21; Lúkà 9:37-43a)

14 Yésu ì kògò tsàle akódhɨ nɨ lebèbhá àruka nda ɨ véna dre dhɨ, ì dré móndí zyandre ru kɨmóbhá àyɨ nda ɨ làgásè kúrú dhɨ kɨ nòzo, túmănɨ tátrítrí kúlí tadhábhá adrébhá tà kayí àyɨ íbe dhɨ íbe. 15 Gbă lókyá móndyá zyandre nda ì dré Yésu nɨ nòzo dhɨ sè dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo gagà gò, ì dré arázó mòdo fe dré. 16 Gò Yésu dré lizízóá áyɨ lebèbhá nda ɨ tí dhɨ: «Mì adré tà kayí àyɨ íbe àdho tà dri?»

---

* **9:5** 9:5 Yúdà ànzɨ ɨ véna dhɨ, rú «Rábbï» kònìdhɨ, rú adrélé fèle Gïká nɨ tà tadhálépi dré, adrézó akódhɨ nɨ lindrì bha dhɨ 'ɨ. † **9:11** 9:11 A kònò Màlákï 3:23.

17 Dɨ agó àlo móndyá zyandre nda ɨ kòfalé dhɨ dré logózóá drá dhɨ: «Tadhálépi, má adrì áma mváagó alɨzo ába mí vélé. Tàko ko, akódhɨ tɨrí kònzɨ akódhɨ nɨ 'òlepi atsálé ábhăbhă ro dhɨ íbe í léna. 18 Tɨrí nda kàdré akódhɨ nɨ ru dhɨ, adré akódhɨ nɨ abhé kɨ̀ní mi, kápfùtrá dré adrézó apfòle sílásà gò, dré adrézó síkálándrá tsɨ, adrézó áyɨ kɨdzì sì adrélé tòmbátòmba. Má lizí tá ámɨ lebèbhá kɨ ti, ì kòdroró tɨrí nda ká. Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya bwà ko.» 19 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ, móndyá ándrò tà ka'ɨka'ɨ àko nɨ ɨ, mà nɨ adré vélé àmɨ íbe vwàle lókyá be ángopí? Má nɨ àmɨ kɨ tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mì adrì mvámvá nda alɨzo ába má vélé.» 20 Ɨ dré dɨ alɨzo ába. Dɨ gbă lókyá tɨrí nda dré Yésu nɨ nòzo dhɨ sè dhɨ, dré ngàzo adrélé mvámvá nda nɨ kɨzí rɨ̈nyí sè. Akódhɨ nda dré dhèzo kɨ̀ní mi, adrélé áyɨ lɨlí gò, kápfùtrá dré adrézó apfòle sílásà. 21 Dɨ Yésu dré akódhɨ nɨ atá nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tà kòdhɨ 'o akódhɨ kònɨnɨ vwàle ángopí?» Atá nɨ logó dhɨ: «Kɨdhólé akódhɨ nɨ anzì lésè. 22 Vésè be bɨ̈, tɨrí nda lebhé akódhɨ àtsí na yà, kó ngalè yɨ̈ na, kɨtswázó akódhɨ nɨ pfu dràle dhɨ bvó. Dɨ mí kòkɨtswá dhɨ, mí kòbhà àma kɨ kɨzà àma kɨ ledézó wà!» 23 Dɨ Yésu tà dra dhɨ: «Mí adré tàá dhɨ, má kòkɨtswá yà dhɨ? Gɨ̈ká rɨ̈nyí íbe kɨtswázó tà títí dhɨ kɨ 'o dhya adrélépi áyɨ ka'ɨ dhɨ dré.» 24 Gbă kòdhwa, mvámvá nda nɨ atá dré yòzoá dhɨ: «Má adré ka'ɨá! Dɨ, mí kòledé ma, áma tà ka'ɨka'ɨ nda dré adrélé yàyà dhɨ sè!» 25 Yésu kònò móndyá zyandre nda ì adré tá arálé àyɨ vélé dhɨ dre dhɨ, dré lɨgízó tɨrí kònzɨ nda be, tàzoá dhɨ: «Mɨ, tɨrí adrélépi móndí 'o atsálé ábhăbhă ro ìndì bíbhálé íbe kùdúkùdu ró nɨ, má adré tàá mí dri dhɨ, mí pfò mvámvá kònɨdhɨ lésè! Mí kògò tàdzí fɨ̈le lána ko!» 26 Dɨ tɨrí nda dré trèzo, mvámvá nda nɨ kɨzízó rɨ̈nyí sè gò, pfòzo lásà lɨ̈le. Móndyá nda ì kònò mvámvá nda adrérà'a ayílé àbvò tínɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ àruka ì dré tàzoá dhɨ: «Drà dre.» 27 Dɨ, Yésu dré akódhɨ nɨ drígá rùzo tɨngázóá gò, akódhɨ dré áyɨ totózó áyɨ pá dri.

28 Bvóá dhɨ, Yésu ì kònzɨ bhàna lebèbhá nɨ íbe adrélé àyɨ pátí dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mà kɨtswá tá tɨrí kònzɨ nda kònàdhɨ nɨ dro bwà ko àdho tà sè?» 29 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «À kɨtswá ngbà 'í tɨrí kònzɨ kárá be kònɨnɨ dhɨ kɨ dro pfòle tà zɨ̈ma Gɨ̈ká tí dhɨ sè.»

Yésu gò áyɨ dràma nɨ tà longó, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be
(À kònò kpà Màtáyò 17:22-23; Lúkà 9:43b-45)

30 Ɨ kòtayí àrà nda dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé lavúlé bvò Gàlɨ̈láyà àdhya 'ásè. Yésu lè tá à kònɨ̈ àyɨ tá kònàle dhɨ ko. 31 Tàko ko, adré tá tà tadhá áyɨ lebèbhá ɨ dré, adrézó tàá dhɨ: «À nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá. Ɨ dré akódhɨ nɨ pfùzo dràle gò, kɨtú na àmvolésè dhɨ, dré ngàzo dràdrà 'ásè.» 32 Dɨ, kúlí nda kɨ àndu fɨ tá ína àyɨ drɨ̈na ko. Ɨ adré tá kpà ngá ro tà nda nɨ lizima Yésu tí dhɨ sè.

Dhya kàdrì lavúlé dhɨ àdhi 'ɨ?
(À kònò kpà Màtáyò 18:1-5; Lúkà 9:46-48)

33 Gò ì dré lɨzo tsàle Kàpàrànàwúmà na. Ɨ dré tá adrérà'a dzó na dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré lizízóá áyɨ lebèbhá ɨ tí dhɨ: «Láti 'á dhɨ, mì adré tá tà kayí àmɨ kòfalésè àdho tà dri?» 34 Dɨ, ì dré kúlí logózó ko. Tàko ko, ì adré tá àyɨkya tà kayí nɨ̈zoá ngalè dhya kàdrì lavúlé àyɨ kòfalé dhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ. 35 Dɨ Yésu kòlɨrí dre dhɨ, dré áyɨ lebèbhá mudrí-drɨ̈-rɨ̈ nda kɨ azízó, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Dhya àlo kàdré lèá adrélé drɨ̈drì móndí ɨ

kòfalé dhɨ, lè akódhɨ nda kàdré dhya bvólé ro àyɨ títí dhɨ ɨ kòfalé, ìndì màrábà àyɨ títí dhɨ kya ró.» 36 Gò dré mvámvá àlo dhɨ nɨ adózó bhàle àyɨ kɨ kító 'á. Kàdó akódhɨ nda rùle ɨ́ drígá dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: 37 «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhɨ tínɨ dhɨ nɨ ka'ǐ dòle dóro áma rú sè dhɨ, adré áma tàndɨ nɨ ka'ǐ kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ǐ dòle dóro dhɨ, adré ngbà 'ɨ́ áma ka'ǐ kòdhya ko, adré kókpà dhya áma amùlepi dhɨ nɨ ka'ǐ kòdhya.»

Dhya adrélépi ru pfu àma ɨ́be ko dhɨ, àma kɨ àlo 'ɨ
(A kònò kpà Lúkà 9:49-50)

38 Gò Yòwánì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Tadhálépi, mà nò tá agó àlo dhɨ adrérà'a tɨrɨ́ kònzɨ kɨ dro ámɨ rú sè. Dɨ mà dré akódhɨ nda nɨ logázó, dré tá adrélé àma kɨ àlo 'ɨ ko dhɨ sè.» 39 Dɨ, Yésu logó dhɨ: «Mì logá akódhɨ ko. Tàko ko, dhya àlo tà líndrɨ́ga ró dhɨ nɨ 'òlepi áma rú sè dhɨ, kɨtswá ndɨrɨ gòle áyɨ alá tà ta kònzɨ má rú bwà ko. 40 Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àma ɨ́be ko dhɨ, àma kɨ àlo 'ɨ. 41 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndìndì kópò yǐ àdhya nɨ fe àmɨ dré mvùle, mì dré adrélé móndyá Krísto àdhya 'ɨ dhɨ sè dhɨ, akódhɨ nda nɨ làgɨ́ ína nɨ kisú bàti.»

Tà adrébhá móndɨ́ kɨ 'o ledhélé tàkonzɨ na dhɨ ɨ
(A kònò kpà Màtáyò 18:6-9; Lúkà 17:1-2)

42 «Dɨ, dhya àlo kàdré ína ànzɨmvá adrébhá áma ka'ǐ kònɨ kɨ àlo 'o dhèle tàkonzɨ na dhɨ, dóro nɨ tá kírà kàdrɨ 'ɨ̈le akódhɨ nda kembé gò, akódhɨ nɨ bhèzo dràle yǐandre na dhɨ. 43 Ámɨ drígá kàdré ámɨ 'o dhèle tàkonzɨ na nɨ dhɨ, lè mí kòli ámɨ drígá nda. Angyá ko, mí dré fɨ̈le lídrɨ kóná vésè kólyá dhɨ na ngbà 'ɨ́ drígá be àlo dhɨ dóro lavúlé, mí dré lɨ̈le líferò àtsí nɨ dré adrézó adrálé ko dhɨ na drígá be rǐ dhɨ rúsè. [44 ‡] 45 Ámɨ pá kàdré ámɨ 'o dhèle tàkonzɨ na nɨ dhɨ, lè mí kòli ámɨ pá nda. Angyá ko, mí dré fɨ̈le lídrɨ na ngbà 'ɨ́ pá be àlo dhɨ dóro lavúlé, ámɨ bhèle líferò na pá be rǐ dhɨ rúsè. [46 §] 47 Ámɨ mǐ kàdré kó ámɨ 'o dhèle tàkonzɨ na nɨ dhɨ, lè mí kàngɨ́ ámɨ mǐ nda. Angyá ko, mí dré fɨ̈le Gɨ̈ká nɨ Òpɨ na ngbà 'ɨ́ mǐ be àlo dhɨ dóro lavúlé, ámɨ bhèle líferò na mǐ be rǐ dhɨ rúsè. 48 Kònàle dhɨ, ‹kùbhú adrébhá àbvò nya dhɨ ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhɨ adrá kpà ko na.›*

49 A nɨ móndyá títí dhɨ kɨ tà ka'ǐka'ǐ tabhǐ àtsí sè, ì kàdréró tà'ɨ́ ɨ́be àyɨ léna. 50 Tà'ɨ́ ngá dóro 'ɨ. Dɨ, tà'ɨ́ nɨ aswaaswa kòtì akɨ́lé lásà dhɨ, mì nɨ kɨtswá logóá ngíni? Lè mì kàdré tà'ɨ́ ɨ́be àmɨ kɨ tàndɨ ɨ léna, adrézó kpà tà kìdrɨ́kìdrɨ ɨ́be àmɨ kòfalé.»

10

Yésu tadhá tà tòkó tɨngama nɨ tà dri
(A kònò kpà Màtáyò 19:1-12; Lúkà 16:18)

1 Yésu kòtayɨ́ àrà nda dre dhɨ, dré lìzo bvò Yùdáyà àdhya na gò, zyàle tsàle Yòròdánè nɨ ta'á na. Móndɨ́ zyandre dhɨ ì dré gòzo ru kɨmó akódhɨ

‡ **9:44** 9:44 Wárágà Gɨ̈ká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Kònàle dhɨ, kùbhú adrébhá àbvò nya dhɨ ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhɨ adrá kpà ko na.] § **9:46** 9:46 Wárágà Gɨ̈ká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drǐdrǐ dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Kònàle dhɨ, kùbhú adrébhá àbvò nya dhɨ ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhɨ adrá kpà ko na.] * **9:48** 9:48 A kònò Ésáyà 66:24.

làga gò, dré kɨdhózó adrélé àyɨ kɨ tadhá, ànzyà gà dré adrélé 'òle dhɨ tíní.
2 Gò Fàrĩsáyò àruka ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, kɨtswálé
akódhɨ nɨ tabhĩ lɨtílé. Dɨ ì dré lizízóá tíá dhɨ: «Àma kɨ tátrítrí kúlí
ka'ĩ, agó kòtɨngá áyɨ tòkó dhɨ 'ĩ?» 3 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Mósè
fè tòlí àmɨ dré 'òzoá ngíní?» 4 Ɨ logó drá dhɨ: «Mósè ka'ĩ tá dhɨ, agó
kòtɨsì wárágà áyɨ tòkó nɨ tɨngázó gò, mùzoá nzɨle.» 5 Yésu logó àyɨ dré
dhɨ: «Mósè tɨsì tá ína tòlí nda kòdhɨ àmɨ dré, àmɨ kɨ togó dré adrélé
tòmbátòmba dhɨ sè. 6 Dɨ, ngá títí dhɨ kɨ bhàma nɨ kɨdhoma 'á dhɨ, ‹Gĩká
bhà tá àyɨ agó ɨ tòkó be.›* 7 ‹Ásà dhɨ, agó nɨ áyɨ atá nɨ tayí áyɨ andre
be, ru amúzó áyɨ tòkó be gò, 8 àyɨ rĩti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.›†
Dɨ ì gò vélé adrélé rĩ ko. Be ró dhɨ, àyɨ ngá àlo 'ɨ. 9 Ásà dhɨ, lè móndí ì
kòlanzí ngá Gĩká dré amúlé nì dhɨ ko.»
10 Àmvolásà, ì kòfɨ dzó na dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré gòzo
akódhɨ nɨ lizí tà nda dri. 11 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Agó ángùdhi áyɨ
tòkó nɨ tɨngálépi gò gòzo tòkó àzya adó mòle dhɨ, adré ína múná tà 'o
tòkó nɨ àlo nda rú. 12 Kòdhɨ íbe dhɨ, tòkó ángùdhi áyɨ agó nɨ tayílépi
gò gòzo agó àzya mo dhɨ, adré kókpà múná tà 'o.»

Yésu zi tà tanɨ Gĩká tĩ ànzɨmvá ɨ dri
(À kònò kpà Màtáyò 19:13-15; Lúkà 18:15-17)

13 Kĩtú àlo dhɨ, móndí ì adré tá àyɨ kɨ ànzɨmvá kɨ adrĩ alɨzo àyɨ íbe
Yésu vélé, kòtabèró àyɨ, tà tanɨ zĩzo Gĩká tí àyɨ dri be dhɨ bvó. Dɨ, akódhɨ
nɨ lebèbhá ì dré àyɨkya lawàzo móndyá nda ɨ dri tà nda sè. 14 Yésu kònò
tà nda dre dhɨ, akódhɨ nɨ togó dré aswázó gò, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ:
«Mì tayí ànzɨmvá kònɨ ɨ alɨle má vélé. Mì logá àyɨ ko. Ângyá ko, Gĩká
nɨ Òpì móndyá adrébhá àyɨ nda ɨ tíní dhɨ ɨ dré. 15 Má adré tà bàti ta
àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi Gĩká nɨ Òpì ka'ĩ ànzɨmvá kya tíní ko
dhɨ, kɨtswá tàdzí fɨle lána ko.» 16 Gò dré ànzɨmvá nda kɨ adózó rùle í
drígá, áyɨ drígá bhàzo àyɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dri, tà tanɨ zĩzo àyɨ dré.

Yésu ɨ agó àlo ngá lĩyî ro dhɨ be dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 19:16-30; Lúkà 18:18-30)

17 Yésu kònga adrélé lìle láti 'ásè dre dhɨ, agó àlo dhɨ dré arázó adhélé
áyɨ kórókó titĩ akódhɨ kandrá, akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Dhya dóro
adrélépi tà tadhá nɨ, lè má kò'o àdho tà kòdhya kɨtswázó lídrì kóná
vésè kólyá dhɨ nɨ kisú dhɨ?» 18 Yésu logó drá dhɨ: «Mí adré áma zi
dhya dóro dhɨ ró àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhɨ yókódhó, ngbà
'ĩ Gĩká 'ɨ kalóma. 19 Mí nĩ tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhɨ ɨ
be: ‹Lè mí kòpfu móndí dràle ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá
ko. Mí kòtà tà móndí rú kɨnzò sè ko. Mí kòdo móndí kɨ ngá túrúpfú
sè ko. Mí kàdré ámɨ atá nɨ lɨndrì bha ámɨ andre be.›‡» 20 Dɨ agó nda
tà drá dhɨ: «Tadhálépi, má lɨkí tòlí nda kòdhɨ ɨ títí, kɨdhólé má dré tá
adrérà'a kàdhúrà ro dhɨ 'á.» 21 Yésu dré akódhɨ nɨ nòzo lèle sè wĕ gò,
tàzoá drá dhɨ: «Tayí ngbà 'ĩ mí dré tà àlo kòdhya: Mí lì ámɨ ngá títí
dhɨ kɨ lagí, làfa nɨ nɨ lanzízó lemerèbhá ɨ dré gò, mí kàdréró ngá làgí
be kàdrì dhɨ íbe bhù na. Dɨ mí alì adrélé áma lebè.» 22 Agó nda kòyi

---

* **10:6** 10:6 À kònò Kɨdhoma 1:27; 5:2. † **10:8** 10:8 À kònò Kɨdhoma 2:24. ‡ **10:19** 10:19 À kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20.

kúlí nda ɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ mĭbhalé dré atsázó kɨzà ro. Gò dré ngàzo lìle kɨzà be tò, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhɨ sè.
23 Yésu dré áyɨ alázó áyɨ lebèbhá kɨ no gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Ngábhá kɨ fɨma Gĭká nɨ Òpì na dhɨ kòkóròko!» 24 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda kɨ líndrí dré gàzo gagà kúlí nda sè. Dɨ, Yésu dré gòzo tàá dhɨ: «Áma ànzɨ ɨ, fɨma Gĭká nɨ Òpì na dhɨ kòkóròko! 25 Ngá líyí nɨ fɨma Gĭká nɨ Òpì na dhɨ ína kòkóròko lavúlé, kàmílò dré lavúlé sĭndánĭ nɨ bhálé 'ásè dhɨ rúsè!»§ 26 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda kɨ líndrí dré gàzo vélé wáláká nɨ nɨ lavú gò, ì dré adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kàdré kònìnɨ dhɨ, àdhi nɨ kɨtswá lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú nì?» 27 Yésu dré àyɨ kɨ nòzo dìɨ́ gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Móndí ɨ mĭlésè dhɨ, tà nda kòdhɨ tà kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ 'ɨ. Dɨ, Gĭká adré ína tà nda nɨ no kònìnɨ ko. Akódhɨ mĭlésè dhɨ, tà àlo kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ yókódhó.»
28 Gò Pétèró dré tàzoá drá dhɨ: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títí dhɨ ɨ adrézó ámɨ lebè.» 29 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi áyɨ dzó 'ɨ yà, áyɨ adrúpi ɨ 'ɨ yà, áyɨ amvúpi ɨ 'ɨ yà, áyɨ andre 'ɨ yà, áyɨ atá 'ɨ yà, áyɨ ànzɨ ɨ 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ amvú ɨ 'ɨ yà dhɨ kɨ tayílépi áma tà sè ìndì Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ, 30 a nɨ ngá nda kɨ vúdrì kisú tsàle vésè be nyadhɨ-nzi lókyá kònìdhɨ sè. A nɨ dzó kɨ kisú, adrúpi íbe, amvúpi íbe, andre íbe, ànzɨ íbe, amvú íbe, túmăní tà adrézó áyɨ mì pfo dhɨ íbe. Kòdhɨ íbe dhɨ, a nɨ kókpà lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú lókyá adrélépi alìle dhɨ sè. 31 Dɨ, móndí bĭ adrébhá drĭdrĭ nyànomvá dhɨ kɨ go adrélé bvólé ro. Móndí bĭ adrébhá bvólé ro nyànomvá dhɨ kɨ go adrélé drĭdrĭ.»

Yésu gò tódhyá áyɨ dràma nɨ tà longó, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be (A kònò kpà Màtáyò 20:17-19; Lúkà 18:31-34)

32 Ɨ dré tá adrérà'a mbàle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, Yésu adré tá lìle áyɨ lebèbhá ɨ kandrána. Àyɨ nda kɨ togó adré tá gàle tirĭ dré. Móndyá adrébhá lìle àyɨ vésè dhɨ ì adré tá kpà ngá ro. Dɨ Yésu dré gòzo tódhyá áyɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ nda kɨ dri gàrà dri gò, kɨdhózó adrélé tà adrébhá 'òle atsálé í rú dhɨ kɨ ta àyɨ dré. 33 Tà dhɨ: «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalémà na. Kònàle dhɨ, à nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ lefè kòwánà kàdrì ɨ drígá tátrítrí kúlí tadhábhá íbe. Ɨ dré tà ŋòzo akódhɨ dri kɨtswálé dràdrà sè gò, akódhɨ nɨ fèzo pàgánò ɨ drígá. 34 Ayɨ nda ì dré akódhɨ nɨ gùzo, tùsú lufúzó mĭá, tswàzoá gò, pfùzoá dràle. Dɨ kĭtú na àmvolésè dhɨ, dré ngàzo dràdrà 'ásè.»

Tà Yàkóbhò ɨ Yòwánì be dhɨ ì dré zĭle Yésu tî dhɨ (A kònò kpà Màtáyò 20:20-28)

35 Gò Yàkóbhò ɨ Yòwánì be, Zèbèdáyò nɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ, ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, tàá drá dhɨ: «Tadhálépi, mà adré lèá mí kò'o tà mà dré dra zĭle mí tí dhɨ àma dré.» 36 Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì adré lèá má kò'o àmɨ dré àdho tà kòdhya?» 37 Ɨ logó drá dhɨ: «Ámɨ Òpì mĭlanzĭlanzì ro dhɨ na dhɨ, mí kòbhà àma lɨrílé mí làga: àlo nɨ ámɨ drígágó lésè, àzya nɨ ámɨ lĭdzí lésè.» 38 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì nĭ tà mì dré adrélé zĭle kòdhɨ ko. Mì nɨ kɨtswá tsĭ kópò kɨzà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhɨ nɨ mvu bwà? Mì nɨ kpà kɨtswá bàtísimò kɨzà àdhya má dré adrélé 'òle dòle dhɨ nɨ do bwà?» 39 Ɨ logó drá dhɨ: «Mà

§ **10:25** 10:25 «Kàmílò» kònìdhɨ, kà'wá kàdrì dòngí tíni dhɨ 'ɨ.

nɨ kɨtswá.» Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Tà bàti ró dhɨ, mì nɨ kópò má dré dra mvùle dhɨ nɨ mvu, adrézó kpà bàtísimò má dré dra dòle dhɨ nɨ do. 40 Dɨ, kàdré ɨna móndɨ́ dra bhàle lɨrɨ́lé áma drɨágó lésè yà, kó ngalè áma lɨ̈dzɨ́ lésè yà dhɨ kɨ tà sè dhɨ, tà nda kòdhɨ nò ma ko. Gɨ̈ká ledé lɨrɨ́rà nda ɨ dhya dré kɨpèle kɨtswálé lɨrɨ́lé drɨ̈á dhɨ ɨ dré.»

41 Yésu nɨ lebèbhá mudrɨ́ àruka dhɨ ɨ̀ kòyi tà zɨ̈le nda dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré aswázó Yàkóbhò ɨ rú Yòwánì be. 42 Dɨ Yésu dré àyɨ kɨ azízó títí gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nɨ̈ tàle dhɨ, dhya adrélé nòle móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ kàdrɨ̀ ɨ ró dhɨ ɨ̀ adré àyɨkya òpɨ̀ nya àyɨ dri rɨ̈nyɨ́ sè dhɨ be. Ayɨ kɨ dhya kàdrɨ̀kàdrɨ̀ dhɨ ɨ̀ adré kpà tà 'o adrézó àyɨ kɨ rɨ̈nyɨ́ tadhá àyɨ dré. 43 Dɨ, adré lèá dhɨ, tà nda kàdré kònɨ̀nɨ àmɨ kòfalé ko. Be ró dhɨ, lè dhya ángùdhi adrélépi lèá atsálé kàdrɨ̀ àmɨ kòfalé dhɨ, kàdré àmɨ kɨ màrábà ro. 44 Lè kpà dhya ángùdhi adrélépi lèá adrélé drɨ̈drɨ̈ àmɨ kòfalé dhɨ, kàdré àmɨ títí dhɨ kɨ màrábà ro.* 45 Tàko ko, Móndɨ́ nɨ Mvá alì bvò dri, móndɨ́ ɨ̀ kàdréró tà 'o ɨ́ dré dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, alì ɨ́na kɨtswálé tà 'o móndɨ́ ɨ dré dhɨ bvó. Alì kpà kɨtswálé áyɨ lídrɨ̀ fe ngóró làgɨ́ kàdrɨ̀ fèle móndɨ́ zyandre dhɨ kɨ apázó tàkonzɨ̀ lésè dhɨ tɨ́nɨ.»

Yésu tɨdrɨ́ Bàràtɨ̈máyò mɨ̈ kùdúkùdu ró dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 20:29-34; Lúkà 18:35-43)

46 Gò Yésu ɨ̀ dré tsàzo Yèrɨ́kò na lebèbhá nɨ ɨ́be. Ɨ dré tá adrérà'a apfòle bhàandre nda lésè móndɨ́ zyandre ɨ́be dhɨ 'á dhɨ, agó àlo mɨ̈ kùdúkùdu ró rú be Bàràtɨ̈máyò, Tɨ̈máyò nɨ mvá ro dhɨ, lɨrɨ́ tá láti làga adrélé ngá zi móndɨ́ ɨ tí. 47 Akódhɨ nda kòyi Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ adré tá lavúlé dhɨ dre dhɨ, dré ngàzo adrélé loyóá dhɨ: «Yésu, Dàwídɨ̈ nɨ Mvá, mí bhà áma kɨzà wà!» 48 Móndɨ́ bɨ̈ dhɨ ɨ̀ dré adrézó tetrélé akódhɨ dri, kòtayɨ́ró kúlí adrézó kɨ́rɨ. Dɨ, dré gòzo vélé adrélé kúlí loyó wáláká nɨ nɨ lavú: «Dàwídɨ̈ nɨ Mvá, mí bhà áma kɨzà wà!» 49 Gò Yésu dré áyɨ kɨkízó tàá dhɨ: «Mì azí akódhɨ.» Dɨ ɨ̀ dré mɨ̈ kùdúkùdu nda nɨ azízó, tàzoá drá dhɨ: «Mí tsɨ togó! Mí nga! Akódhɨ adré ámɨ zi.» 50 Dɨ akódhɨ dré áyɨ kɨ́tá bhèzo gàrà dri, áyɨ totózó pá dri gò, alɨ̀le Yésu vélé. 51 Yésu dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mí adré lèá má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Mɨ̈ kùdúkùdu nda logó drá dhɨ: «Rábbɨ̀, má lè ngá nòle!» 52 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí lɨ̀! Ámɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ tɨdrɨ́ mɨ dre.» Gbă kòdhwa, akódhɨ dré kɨdhózó adrélé ngá no gò, dré ngàzo adrélé Yésu nɨ lebè láti 'ásè.

11

Yésu fɨ Yèrúsalémà na ópí tɨ́nɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:1-11; Lúkà 19:28-40; Yòwánì 12:12-19)

1 Yésu ɨ̀ dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, ɨ̀ dré tsàzo ànyɨ bhà rú zɨ̈le Bètèfágè ɨ̀ndɨ̀ Bètàníyà dhɨ ɨ kandrá, ànyɨ kòngó Ólivè fa kya làga. Gò Yésu dré áyɨ lebèbhá rɨ̀ dhɨ kɨ mùzo lɨ̀le drɨ̈drɨ̀, 2 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lɨ̀ bhà àmɨ kandrá kònàdhɨ léna. Mì kòfɨ lána dre dhɨ, mì nɨ ndɨrɨ púndà mvá 'ɨ̀le, à dré dhu rè mbàzo drɨ̈á ko dhɨ nɨ kisú. Mì atrì akódhɨ, alɨzo ába má vélé. 3 Dhya àlo kòlizí àmɨ tí dhɨ, ‹Mì adré 'òá kònɨ̀nɨ àdho tà sè?› ya dhɨ, mì kòtà drá dhɨ: ‹Mírì adré lèá nì. A nɨ dra akódhɨ nɨ logó kònwa mbèlè.›»

* **10:44** 10:44 «Màrábà» kònɨdhɨ, móndɨ́ gɨ̀le kɨtswálé àzí 'o áyɨ líyí dré dhɨ 'ɨ.

4 Dɨ ì dré lìzo púndà mvá nda nɨ kisú. A 'ì tá akódhɨ láti làga, dzó àlo
dhɨ tí. Ɨ dré tá adrérà'a akódhɨ nɨ atrì dhɨ 'á dhɨ, 5 móndí àruka kònàle
dhɨ ì dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré púndà mvá kòdhɨ nɨ trɨ àdho tà
sè?» 6 Dɨ ì dré kúlí logózó àyɨ dré ngóró Yésu dré tá tàle àyɨ dré dhɨ
tínɨ gò, móndyá nda ì dré àyɨ kɨ tayízó lìle ába.
7 Ɨ kàsé púndà mvá nda atsázó ába Yésu vélé dre dhɨ, ì dré àyɨ kɨ kítá
bhèzo drĭá gò, akódhɨ dré mbàzo lirílé drĭá. 8 Gò móndí zyandre dhɨ
ì dré àyɨ kɨ kítá kɨ lasézó láti mĭsè. Ayɨ kɨ àruka ì dré fa bí kɨ toŋòzo
amvú ɨ 'ásè, lebhézóá láti mĭsè, Yésu kòlavúró drĭásà be dhɨ bvó. 9 Dɨ
móndyá zyandre nda ì dré adrézó lìle akódhɨ kandrána ìndì akódhɨ
vésè, adrélé loyóába dhɨ:
«Òsánà! Tà tanɨ kàdré dhya adrélépi alìle Mírĭ nɨ rú sè dhɨ dri!*
10 Tà tanɨ kàdré òpì àma kɨ tábhí Dàwídĭ àdhya adrélépi alìle dhɨ dri!
Òsánà kàdré Gĭká kurú na bhù na dhɨ dré!»†
11 Dɨ Yésu dré tsàzo Yèrúsalémà na gò, lìle fĭle tépelò na, ngá títí lána
dhɨ kɨ no. Dɨ ìndró dré andrìle dre dhɨ sè dhɨ, ì dré pfòzo bhàandre
nda lésè akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ dhɨ íbe, gòle lìle Bètàníyà na.

Yésu tatrɨ́ figĭ fa lò'wa 'àlepi ko dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:18-19)

12 Kĭtú bvóá dhɨ sè, ì dré tá adrérà'a apfòle Bètàníyà lésè dhɨ 'á dhɨ,
tàbirí dré Yésu nɨ 'òzo. 13 Akódhɨ dré fígĭ fa àlo dhɨ nɨ nòzo bí nɨ íbe
vwàvwà ro gò, dré lìzo nòá ngalè í nɨ kɨtswá lò'wa kisú drĭlána bwà
yà dhɨ. Dɨ, a nɨ lɨ tsàle ànyɨ làgá dhɨ, kisú ína lò'wa nɨ àlomvá ko. Kisú
ngbà 'í bí nɨ ɨ kòdhya. Tàko ko, lókyá nda tá lókyá adrézó fígĭ lò'wa kɨ
dhɨ 'ɨ ko. 14 Gò dré tàzoá fígĭ fa nda dré dhɨ: «Dhya àlo kògò vélé lò'wa
kisú nyàle mí drĭna tàdzí ko!» Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì yi kúlí dré tá tàle
nda 'ì.

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhɨ ɨ topfòle tépelò 'ásè
(À kònò kpà Màtáyò 21:12-17; Lúkà 19:45-48; Yòwánì 2:13-22)

15 Ɨ kòtsa Yèrúsalémà na dre dhɨ, Yésu dré fìzo tépelò na gò, dré ngàzo
móndyá adrébhá tá ngá lagí ìndì ngá gɨ kònàle dhɨ kɨ dro topfòle 'ásà.
Dré mísá móndyá adrébhá tá làfa topfó dhɨ kya kɨ lebhézó bvò dri,
túmăní gbólókó móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí dhɨ kya íbe. 16 Dré
kpà kaʼĭzoá dhɨ, dhya àlo kàdré ngá do lavúzó ába tépelò 'ásè dhɨ ko.
17 Gò dré ngàzo adrélé móndí kɨ tadhá, adrézó tàá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí
adré tàá dhɨ:
‹À nɨ áma dzó zi
dzó súrú títí dhɨ ì dré adrézó tà ta má be dhɨ ró.›‡
Dɨ, mì gò àmɨkya dzó nda nɨ bha adrélé
àrà kùgubhá ì dré adrézó àyɨ kɨ zu dhɨ ró!»§
18 Kòwánà kàdrì ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì kòyi tà Yésu dré
tá 'òle nda dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé láti nda kɨtswázó akódhɨ nɨ pfu
dràle dhɨ bvó. Àngyá ko, ì adré tá àyɨkya akódhɨ nɨ ro, móndyá zyandre
títí dhɨ ì dré tá adrélé tà dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ yi síbhálé be ngbo
dhɨ sè.

---

* **11:9** 11:9 «Òsánà» kònìdhɨ adré lèá tàle Èbérè ti sè dhɨ «rúku». † **11:10** 11:10 A kònò Longó ɨ 118:25-26. ‡ **11:17** 11:17 A kònò Èsáyà 56:7. § **11:17** 11:17 A kònò Yèrèmíyà 7:11.

19 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, Yésu ì dré pfòzo bhàandre nda lésè lebèbhá nɨ íbe.

Tà tadhálé fɨgì fa 'yòlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 21:20-22)

20 Drùbhǐ kínó, ì dré tá adrérà'a lavúlé láti 'ásè dhɨ 'á dhɨ, ì dré nòzoá dhɨ, fɨgì fa nda 'yo tá tsàle kómvó nɨ na dre. 21 Dɨ tà Yésu dré tá tàle dhɨ dré agázó Pétèró léna gò, dré tàzoá drá dhɨ: «Rábbǐ, mí nò rè ká! Fígì fa mí dré tatrílé kònìdhɨ 'yo dre!»

22 Dɨ Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mì kàdré Gǐká nɨ ka'ǐ bàti! 23 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya àlo kàdré tàá kòngó kònìdhɨ dré dhɨ, ‹Mí nga kònwásè lìle dhèle yǐandre na› gò, dré adrézó tà kayí í léna ko, dɨ, adrézó ína ka'ǐá dhɨ tà í dré adrélé tàle nda nɨ ru 'o káyà dhɨ, Gǐká nɨ tà nda nɨ 'o drá. 24 Ásà dhɨ, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Tà ángùdhi mì dré adrélé zǐle Gǐká tí dhɨ, lè mì kàdré ka'ǐá dhɨ, mì kisú tà nda dre dhɨ, dɨ mì nɨ kisúá bàti.

25 Kòdhɨ íbe dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ totó adrélé tà zi Gǐká tí gò, mì dré adrézó tà íbe móndí àlo rú dhɨ, lè mì kòtrǐ akódhɨ nda nɨ tàkonzì gò, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ kòtrǐró kókpà àmɨ kɨ tàkonzì be dhɨ bvó.» [26 *]

A lizî Yésu tî ngalè akódhɨ nɨ rìnyî angá ángolésè ya dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 21:23-27; Lúkà 20:1-8)

27 Ɨ dré gòzo tódhyá tsàle Yèrúsalémà na. Dɨ Yésu dré tá adrérà'a atsílé tépelò nɨ bhà'álé 'ásè dhɨ 'á dhɨ, kòwánà kàdrì ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ tsàle bhàgo íbe dhɨ ì dré alìzo akódhɨ vélé 28 lizíá tíá dhɨ: «Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o dhɨ angá ína ángolésè? Ádhi fè mí dré rǐnyí adrézó tà nda kɨ 'o dhɨ nì?» 29 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má nɨ kókpà tà àlo dhɨ nɨ lizí àmɨ tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhɨ, má nɨ kpà tàá àmɨ dré ngalè rǐnyí má dré adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o dhɨ angá ángolésè ya dhɨ. 30 Mì tà rè má dré ká! Bàtísimò Yòwánì dré fèle dhɨ angá tá ína ángolésè: Gǐká vélésè, kó ngalè móndí ɨ vélésè?» 31 Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè, adrézó tàá dhɨ: «Mà kòtà dhɨ ‹Bàtísimò nda angá Gǐká vélésè› dhɨ, akódhɨ nɨ go lizíá àma tí dhɨ: ‹Mì ka'ǐ dɨ Yòwánì ko àdho tà sè?› 32 Dɨ, mà nɨ kɨtswá tsǐ tàá dhɨ ‹Bàtísimò nda angá móndí ɨ vélésè› yà dhɨ?» (Ɨ tà tá kònìnɨ, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhɨ kɨ ro dhɨ sè. Tàko ko, àyɨ títí nda ì adré tá ka'ǐá dhɨ, Yòwánì tá ína pròfétà 'ɨ.) 33 Dɨ ì dré logózóá Yésu dré dhɨ: «Mà nǐ ko.» Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Kàdré kònìnɨ dhɨ, má kɨtswá kókpà tàá àmɨ dré ngalè rǐnyí má dré adrézó tà nda kɨ 'o dhɨ angá ángolésè ya dhɨ ko.»

12

Pídhígó vînò lɨkíbhá kònzɨ dhɨ kɨ tà dri dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 21:33-46; Lúkà 20:9-19)

1 Gò Yésu dré kɨdhózó adrélé tà tadhá àyɨ dré pídhígó sè, adrézó tàá dhɨ: «Agó àlo dhɨ bhe tá vînò áyɨ amvú na. Dré gàrà nɨ kɨ tobhàzo kírà sè, bhú gàzo kɨtswázó vînò lò'wa zwa gò, dzó mvumvù dhɨ nɨ sǐzo kɨtswázó amvú nda nɨ lɨkí. Dré amvú nda nɨ tayízó vînò lɨkíbhá

* **11:26** 11:26 Wárágà Gǐká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drǐdrì dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Dɨ, mì kòtrǐ àmɨkya tàkonzì móndí ì dré 'òle àmɨ rú dhɨ ɨ ko dhɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ kɨtswá kókpà àmɨ kɨ tàkonzì tri ko.]

àruka ɨ drígá gò, lìzo atsí na làwú làvo na. 2 Lókyá vínò lò'wa kìzo dhɨ
kòkɨtswá dre dhɨ, dré áyɨ màrábà kɨ àlo mùzo kɨtswálé lò'wa ína tíni
dhɨ nɨ adó vínò lɨkíbhá nda ɨ véna. 3 Dɨ, ì dré àyɨkya màrábà nda nɨ
rùzo tswàle gò, logózóá nzɨle drígálé sè. 4 Gò amvú líyí nda dré màrábà
àzya mùzo lɨle àyɨ véna. Dɨ, ì dré akódhɨ nda nɨ drì tswàzo, kanyò fèzo
drá. 5 Amvú líyí nda dré gòzo màrábà nɨ na mu lɨle gò, ì dré akódhɨ
nda nɨ pfùzo dràle. Dré gòzo màrábà àruka bǐ dhɨ kɨ mu gò, ì dré àruka
nɨ kɨ tswàzo, àruka nɨ kɨ tupfúzó todràle.

6 Tayí tá ngbà 'í amvú líyí nda nɨ mváagó dré lèle tò dhɨ kòdhya. Dɨ
kùdù ro dhɨ, dré kpà akódhɨ nda nɨ mùzo lɨle àyɨ véna. Adré tá kisùá
dhɨ: ‹Ɨ nɨ áma mváagó nɨ lɨndrì bha!› 7 Dɨ, vínò lɨkíbhá nda ì dré tàzoá
àyɨ kòfalésè dhɨ: ‹Kònàdhɨ dhya dra amvú kònìdhɨ nɨ kisúlépi tàyɨlé ro
dhɨ 'ɨ. Mà kòlì akódhɨ nɨ pfu dràle, amvú dré tá kɨtswálé kisúlé tàyɨlé
ro nda kàdréró àma dré!› 8 Dɨ ì dré ngàzo akódhɨ nɨ ru pfùle dràle gò,
àbvò nɨ nɨ bhèzo amvú nda 'ásè kɨvì na.»

9 Yésu gò lizíá dhɨ: «Mì adré kisùá dhɨ, amvú líyí nda nɨ 'òá ngíni?
Akódhɨ nɨ tsa vínò lɨkíbhá nda kɨ tupfú todràle gò, gòzo amvú vínò
àdhya nda nɨ tayí móndí àruka ɨ drígá.

10 Mì nà rè tà tɨsɨle Gǐká nɨ Ḳúlí na kònìdhɨ ko?
‹Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhɨ,
gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyɨ totó drǐá dhɨ ró.
11 Kòrìdhɨ tà Mírì dré 'òle nì dhɨ 'ɨ.
Dɨ tà nda líndríga ró àma mǐlésè!›*»

12 Gò Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ì dré gòzo adrélé láti nda kɨtswázó Yésu nɨ
ru dhɨ bvó. Ảngyá ko, ì nǐ tá tàle dhɨ, akódhɨ pɨ tá pídhígó nda àyɨ rú
dhɨ be. Dɨ, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhɨ kɨ ro dhɨ sè dhɨ, ì dré
akódhɨ nɨ tayízó gò, lìzo.

Kàyɨsárà, Rómà kɨ ópí kàdrì nɨ mèdáyì gìma
(À kònò kpà Màtáyò 22:15-22; Lúkà 20:20-26)

13 Ảmvolásà dhɨ, ì dré Fàrɨsáyò àruka kɨ mùzo móndí àruka ópí Èródè
àdhya íbe lìle Yésu véna, kɨtswálé akódhɨ nɨ 'o la'ɨle kúlí dré tá adrélé
tàle dhɨ ɨ sílé dhɨ bvó. 14 Ảyɨ nda ì dré tàzoá drá dhɨ: «Tadhálépi, mà
nǐ tàle dhɨ, mí adré tròle tà bàti rú dhɨ be. Mí adré kpà móndí kɨ lɨndrì
nɨ tà kisù ko, mí dré adrélé àyɨ kɨ no twátwa ko dhɨ sè. Mí adré kpà
Gǐká nɨ tà tadhá tà bàti sè. Dɨ mí tà rè àma dré ká: Ảma kɨ tátrítrí kúlí
ka'ɨ, à kàdré Kàyɨsárà nɨ mèdáyì gɨ dhɨ 'í? Kó ngalè, ka'ɨ ko? Lè mà
kàdré gìá, kó ngalè mà kàdré gìá ko?»

15 Dɨ, Yésu dré ína àyɨ kɨ túrúpfú tà nǐzo kyá gò, logózóá àyɨ dré dhɨ:
«Mì adré áma tabhǐ lɨtílé àdho tà sè? Mì afè dènárì àlo dhɨ má dré
nòle.»† 16 Dɨ ì dré làfa lò'wa nda nɨ fèzo drá. Gò dré lizízóá àyɨ tí dhɨ:
«Móndí líndrí kònìdhɨ tsàle rú tɨsɨle drǐá kònìdhɨ be dhɨ, àdhi àdhya
'ɨ?» Ɨ logó drá dhɨ: «Kàyɨsárà àdhya 'ɨ.» 17 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì
kàdré dɨ ngá Kàyɨsárà àdhya nɨ fe Kàyɨsárà dré, adrézó kpà ngá Gǐká
àdhya nɨ fe Gǐká dré.» Ɨ kòyi akódhɨ nɨ kúlí nda dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí
dré gàzo bhwǎbhwa akódhɨ nɨ tà sè.

Tà lizîlé ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 22:23-33; Lúkà 20:27-40)

* **12:11** 12:11 À kònò Longó ɨ 118:22-23. † **12:15** 12:15 «Dènárì» kònìdhɨ tá làfa lò'wa adrézó tà 'o ásà Rómà kɨ òpì 'ásè dhɨ 'ɨ.

18 Àmvolásà dhɨ, Sàdùkáyò àruka ɨ dré alɨzo Yésu vélé kɨtswálé tà lizí tíá. (Àyɨ nda ɨ adré tàá dhɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ yókódhó.) Dɨ ɨ tà drá dhɨ: 19 «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhɨ: ‹Agó àlo adrélépi mvá àko dhɨ kòdrà áyɨ tòkó nɨ tayí dhɨ, lè adrúpi nɨ kòdo tàyítòkó nda mòle, kɨtswázó ànzɨ ti áyɨ adrúpi dràlepi nda dré.›‡ 20 Dɨ àgo nzi-drǐ-rǐ adrúpi ró dhɨ ɨ tá be. Àyɨ kɨ kàyo dré tòkó àlo dhɨ nɨ mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró. 21 Adrúpi nɨ nɨ rì dré tòkó nda nɨ dòzo mòle gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró. Tà nda dré kpà ru 'òzo kònɨnɨ adrúpi nɨ nɨ na rú, 22 tsàle byá adrúpi nɨ nɨ nzi-drǐ-rǐ rú. Àyɨ títí nda ɨ todrà mvá ti àko ró. Kùdù ro dhɨ, tòkó nda dré kpà dràzo. 23 Dɨ kɨtú móndí ɨ dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ, adrúpi nzi-drǐ-rǐ nda ɨ kòfalé dhɨ, tòkó nda nɨ adré tsítsì dhɨ àdhi dré? Àngyá ko, àyɨ títí nda ɨ do tá akódhɨ mòle àyɨ dré tòko ró.»

24 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì lɨtí àmɨ kɨ tàndɨ ɨ dre, mì dré Gĭká nɨ Kúlí ɨ rĭnyí nɨ íbe dhɨ kɨ nĭle ko dhɨ sè. 25 Kɨtú móndí ɨ dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ, ɨ gò adrélé ru mo ko. Ɨ gò kpà adrélé àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle ko. Be ró dhɨ, ɨ nɨ àyɨkya adré ngóró ángélò bhù na dhɨ ɨ tínɨ. 26 Dɨ, kàdré ínɨa ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, mì nà rè Mósè nɨ búkù na, tà Gĭká dré tá tàle drá fanzĭ adrélépi kòle àtsɨ ró dhɨ na dhɨ ko? Akódhɨ tà tá dhɨ: ‹Ma Gĭká Àbàrámà àdhya 'ɨ, Ɨsákà àdhya 'ɨ, ɨndì Yàkóbhò àdhya 'ɨ.›§ 27 Dɨ Gĭká nda Gĭká àbvò kya 'ɨ ko. Be ró dhɨ, akódhɨ ínɨa Gĭká móndyá lídrì ro dhɨ kya 'ɨ. Mì lɨtí àmɨ tà tàndɨ ró dre.»

Tòlí kàdrì lavúlé dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 22:34-40; Lúkà 10:25-28)

28 Tátrítrí kúlí tadhábhá kɨ àlo kòyi àyɨ nda ɨ tà kayírà'a àyɨ kòfalésè dre dhɨ, dré atógyàzoá dhɨ, Yésu logó kúlí àyɨ dré kyá. Dɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Tòlí títí dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, tòlí kàdrì lavúlé dhɨ ángùdhi 'ɨ?» 29 Yésu logó drá dhɨ: «Tòlí kàdrì lavúlé dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: ‹Ɨsèrélè ànzɨ ɨ, mì yi rè ká! Mírì àma kɨ Gĭká, Mírì 'ɨ kalóma. 30 Lè mí kàdré Mírì ámɨ Gĭká nɨ le ámɨ togó sè wăyi, ámɨ lídrì sè wăyi, ámɨ tà kisùkisù sè wăyi, ɨndì ámɨ rĭnyí sè wăyi.›* 31 Tòlí nɨ rĭ, kònìdhɨ 'ɨ: ‹Lè mí kàdré ámɨ àzya nɨ le ngóró mí dré adrélé ámɨ tàndɨ nɨ le dhɨ tínɨ.›† Tòlí àzya kàdrì tòlí rì kòdhɨ kɨ lavúlépi dhɨ yókódhó.»

32 Dɨ tátrítrí kúlí tadhálépi nda tà drá dhɨ: «Tadhálépi, tà mí dré tàle kòdhɨ, tà bàti 'ɨ. Mí tà kyá tàle dhɨ, Gĭká ngbà 'í àlo kwákwá, ɨndì àzya nɨ akódhɨ rúsè dhɨ yókódhó. 33 Adrélé Gĭká nɨ le togó wăyi sè, tà nĭnì wăyi sè ɨndì rĭnyí wăyi sè dhɨ, ɨndì adrélé dhyá kɨ àzya nɨ le dhyá kɨ tàndɨ tínɨ dhɨ kàdrì lavúlé, kà'wá títí adrélé zàle mòbòmà ro dhɨ ɨ rúsè, ɨndì ngá títí adrélé fèle Gĭká dré mòbòmà ro dhɨ ɨ rúsè.» 34 Dɨ Yésu kònò akódhɨ logó tá kúlí tògyá sè dhɨ dre dhɨ, dré tàzoá drá dhɨ: «Mɨ vwàvwà ro Gĭká nɨ Òpì rúsè ko.»

Dɨ kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, dhya àlo dré gòzo vélé tà tabhĭ lizílé akódhɨ tí ko.

Mèsíyà ɨ Dàwîdɨ be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 22:41-46; Lúkà 20:41-44)

‡ **12:19** 12:19 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6. § **12:26** 12:26 A kònò Pfòma 3:6. * **12:30** 12:30 A kònò Dùtèrònómè 6:4-5. † **12:31** 12:31 A kònò Lèvĭtíkè 19:18.

35 Yésu dré tá adrérà'a tà tadhá móndí ɨ dré tépelò na dhɨ 'á dhɨ, dré
lizízóá dhɨ: «Tátrítrí kúlí tadhábhá ì adré tàá dhɨ, Mèsíyà Dàwídì nɨ
mvá 'ɨ dhɨ ngínɨ? 36 Tàko ko, Dàwídì nɨ tàndɨ tà tá Tɨrí Lólo nɨ rînyí sè
dhɨ:
‹Mírì Gîká tà áma Mírì dré dhɨ:
Mí alì lɨrílé áma drígó lésè,
tsàle lókyá má dré dra ámɨ kàrɨbhá kɨ bhàzo
adrélé ámɨ pá zàle dhɨ 'á.›‡
37 Kòdhɨ Dàwídì nɨ tàndɨ adré Mèsíyà nɨ zi áyɨ Mírì ro. Dɨ Mèsíyà nda
nɨ kɨtswá kpà adrélé akódhɨ nɨ mvá ro ngínɨngínɨ ró?»
Dɨ móndyá zyandre lavúlé nda ì adré tá akódhɨ nɨ yi lovó sè.

Yésu se móndí kɨ bî tátrítrí kúlî tadhábhá kɨ tà sè
(À kònò kpà Màtáyò 23:1-36; Lúkà 20:45-47)

38 Yésu dré rè dhu adrérà'a àyɨ kɨ tadhá dhɨ 'á dhɨ, dré tàzoá dhɨ:
«Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí tátrítrí kúlí tadhábhá kɨ tà sè. Ángyá ko, àyɨ nda
ì adré kánzò kàtswákàtswa dhɨ kɨ le asólé àyɨ rú, adrézó tatsílé ába
móndí ɨ kòfalésè. Ɨ adré lèá dhɨ, à kàdré mòdo fe àyɨ dré lɨndrì sè ngá
lagírà ɨ 'ásè. 39 Ɨ adré lèá lɨrílé àrà lɨndrì àdhya lìsámbò dzó ɨ 'ásè dhɨ ɨ
'ásè, adrézó kpà lèá lɨrílé mísá lɨndrì àdhya gwányá ɨ 'ásè dhɨ ɨ làgásè.
40 Ɨ adré tàyítòkó kɨ ngá kɨ kärí títí. Ɨ adré kpà tà zi Gîká tí vwàvwà ro,
à kònòró àyɨ be dhɨ bvó. Dɨ kîtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, à nɨ tà ŋo
àyɨ dri tà tàndɨ ró.»

Ngá tàyítòkó àlo lemerè ro dhɨ dré fèle Gîká dré dhɨ
(À kònò kpà Lúkà 21:1-4)

41 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré lɨrízó tépelò na, àrà adrézó làfa fe Gîká
dré dhɨ kandrá, adrélé móndí zyandre dhɨ kɨ no adrérà'a àyɨ kɨ làfa
bhe kpúkúbhú adrézó làfa lɨkí dhɨ na. Ngábhá bî dhɨ ì adré tá làfa bhe
lána bî. 42 Gò tàyítòkó àlo lemerè ro dhɨ dré kpà alìzo làfa lò'wa nzî
tsàtsà rî làgí be tsà dhɨ kɨ bhe lána. 43 Dɨ Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ azízó,
tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tàyítòkó lemerè ro
kòdhɨ bhà ína kpúkúbhú na làfa kàdrì, móndyá àruka títí dhɨ kya kɨ
lavú. 44 Tàko ko, àyɨ títí nda ì adó àyɨkya àyɨ kɨ ngá kɨ drî fèle kòdhya.
Dɨ, tòkó lemerè ro nda adó ína ngá títí í dré tá adrézó ába kɨtswázó
adrílé ásà dhɨ ɨ fèle kòdhya.»

13

Yésu longó tépelò nɨ pfùma nɨ tà
(À kònò kpà Màtáyò 24:1-2; Lúkà 21:5-6)

1 Yésu dré tá adrérà'a apfòle tépelò lésè dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá
kɨ àlo dré tàzoá drá dhɨ: «Tadhálépi, mí nò rè dzó kàdrì gú kònɨ ɨ, àyɨ
kɨ kírà íbe ká!» 2 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí nò tsì dzó kàdrì kònɨ ɨ 'î?
Lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à gò vélé àyɨ kɨ kírà kɨ àlo kisú àzya nɨ
dri ko. À nɨ kírà nda kɨ lebhé títí kînî mi.»

Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù nɨ tà tadházó dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:3-14; Lúkà 21:7-19)

3 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo mbàle kòngó Ólívè fa kya drîna gò,
akódhɨ dré lɨrízó àrà kɨtswázó tépelò no lásà bwà dhɨ na. Gò Pétèró,

‡ **12:36** 12:36 A kònò Longó ɨ 110:1.

Yàkóbhò, Yòwánì, tsàle Ándréyà be dhɨ ì dré akódhɨ nɨ lizízó àyɨ pátí, tàzoá dhɨ: 4 «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhɨ kɨ atsá ángutú ya dhɨ ká? Ádho tà nɨ ru 'o drĭdrì tadházóá dhɨ, tà títí nda ì adré 'òle ru 'o káyà dhɨ nì?»

5 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí dóro, dhya àlo kòlɨtíró àmɨ ko. 6 Tàko ko, móndí bĭ dhɨ kɨ alì áma rú sè adrélé tàá dhɨ, ‹Ma Mèsíyà 'ɨ!› gò, ì dré móndí zyandre dhɨ kɨ lɨtízó. 7 Mì nɨ àdzú kɨ kpòrò yi ànyɨ, adrézó kpà àdzú kɨ rúbí yi làwú làvo na. Dɨ, mì kòtayí àmɨ kɨ togó adrélé gàle ásà dhɨ ko. Tàko ko, adré lèá dhɨ, tà nda kòdhɨ ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dɨ, lókyá kùdù atsá rè ko. 8 Súrú kɨ àdzú bhu súrú àruka íbe. Òpì kɨ kpà àdzú bhu òpì àruka íbe. Kàdíkàdi nɨ bvò kosé, ìndì kàrábhò nɨ dhe àrà twátwa ɨ 'ásè. Dɨ, tà nda kòdhɨ kɨ ngbà 'í adré ngóró tòkó nɨ mváaswa nɨ kɨdhoma tínɨ.

9 Dɨ àmɨ ró dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí dóro. Tàko ko, à nɨ àmɨ kɨ 'o topfòle tàbvó tărà ɨ 'ásè, adrézó àmɨ kɨ bhwa lìsámbò dzó ɨ 'ásè. Áma tà sè dhɨ, mì nɨ àmɨ kɨ totó gùvèrènérè ɨ kandrá ìndì ópí kàdrì ɨ kandrá, mì kòkɨtswáró áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yĭle dhɨ kɨ longó àyɨ dré be dhɨ bvó. 10 Tàko ko, adré lèá dhɨ, à kòlongó rè zyà Rúbí Tanɨ súrú títí ɨ dré 'íká. 11 Dɨ, à kàdré àmɨ kɨ dri tàbvó tàle dhɨ, mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzìle tà mì dré dra tàle àmɨ rúsè dhɨ dri dhɨ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré ndɨrɨ tà Gĭká dré dra fèle àmɨ dré tàle lókyá nda sè dhɨ nɨ ta kòdhya. Ángyá ko, mì nɨ adré tà nda nɨ ta àmɨ ko. Be ró dhɨ, Tɨrí Lólo nɨ adré tàá nì.

12 Móndí kɨ àyɨ kɨ adrúpi kɨ lefè todràle kàrɨbhá ɨ drígá. Ánzi kɨ atá kɨ kpà àyɨ kɨ ànzi kɨ lefè todràle. Ánzɨmvá kɨ lɨgí àyɨ kɨ tibhá ɨ rú, adrézó àyɨ kɨ 'o todràle. 13 Móndyá títí dhɨ kɨ togó kònzi bha àmɨ rú áma tà sè. Dɨ, dhya adrélépi ína togó tsɨ, adrézó áyɨ totó tätä tsàle kùdù na dhɨ nɨ adrí.»

Kɨzà kàdrì lavúlé dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:15-28; Lúkà 21:20-24)

14 «Dɨ mì nɨ ‹ngá adrélé gàle gàgà adrélépi ngá lólo dhɨ kɨ kɨzá dhɨ› nɨ no adrérà'a áyɨ totó àrà kɨtswálépi tá kàdré lána ko dhɨ na.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhɨ nɨ na dhɨ kàdré àndu nɨ nɨ ni dóro.) Lókyá nda sè dhɨ, lè móndyá dra adrébhá bvò Yùdáyà àdhya na dhɨ ì kòlapá ràle kòngó ɨ drĭna. 15 Lè kpà dhya dra adrélépi áyɨ dzó drĭna dhɨ kàsí fĭle dzó na, áyɨ ngá kɨ do lapázó ába dhɨ ko. 16 Dhya dra adrélépi amvú na dhɨ kògò nzìle í bhàna áyɨ kítá kɨdhì àdhya nɨ do lapázó ába dhɨ ko. 17 Kĭtú nda ɨ tú dhɨ, kɨzà nɨ adré kàdrì tòkó adrébhá 'a íbe dhɨ ɨ dré, ìndì tòkó adrébhá bà fe ànzɨmvá ɨ dré dhɨ ɨ dré. 18 Mì kàdré tà zi Gĭká tí, àmɨ kɨ lapama nda kàdréró kɨdhì lókyá sè ko.† 19 Tàko ko, kɨzà kĭtú nda kya nɨ adré kàdrì lavúlé. À nò rè kɨzà kárá be kònìnɨ nda ko, kɨdhólé Gĭká dré bvò bhărà lésè atsálé ándrò kònìdhɨ. À kɨtswá kpà gòle vélé nòá tàdzí ko. 20 Kònò Mírì kòkɨ tá kĭtú nda kɨ bvó ko dhɨ, dhya àlo bvò dri dhɨ kɨtswá tá adrílé bwà ko. Dɨ, Mírì kɨ ína kĭtú nda kɨ bvó móndyá í dré zìle dhɨ kɨ tà sè.

21 Lókyá nda sè dhɨ, à kàdré tàá àmɨ dré dhɨ ‹Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!› dhɨ, mì kòka'ĭ ko. À kàdré kó tàá dhɨ ‹Akódhɨ kònàle!› dhɨ,

* **13:14** 13:14 À kònò Dànyélè 9:27; 11:31; 12:11. † **13:18** 13:18 Yúdà ànzɨ kɨ bvò na dhɨ, «kɨdhì lókyá» kònìdhɨ, lókyá kɨdhì ro kóná àlo na, adrélépi gĭle vwàvwà ro dhɨ 'ɨ.

mì kòkaʼî ko. 22 Tàko ko, mèsíyà kɨnzò ro dhɨ kɨ apfò pròfétà kɨnzò ro
dhɨ íbe adrélé tà kàdrɨ́ líndríga ró adrébhá àyɨ kɨ rĩnyí tadhá dhɨ kɨ 'o,
kòkɨtswá dhɨ, ì dré ndìndì móndyá Gĩká dré zìle dhɨ kɨ lɨtízó. 23 Má
longó àmɨ dré tà nda kòdhɨ ɨ títí drĩdrĩ. Dɨ mì kàdré tàmĩga dri.»

Móndí nɨ Mvá nɨ agòma
(À kònò kpà Màtáyò 24:29-31; Lúkà 21:25-28)

24 «Kìtú nda ɨ tú, kɨzà kàdrɨ nda àmvolésè dhɨ,
‹kĩtú nɨ mĩ nɨ atsá tínímvá ro,
mbă gò vélé mvèle ko,
25 bhìbhínyà kɨ ledhé bhù lésè,
ìndì rĩnyí bhù na dhɨ kɨ ru kɨzí.›‡
26 Dɨ lókyá nda sè dhɨ, móndyá títí dhɨ kɨ Móndí nɨ Mvá nɨ no adrérà'a
alɨle ndùrùku ɨ 'ásè, rĩnyí kàdrɨ be ìndì mĩlanzĩlanzĩ kàdrɨ be. 27 Gò
akódhɨ dré áyɨ ángéló kɨ mùzo lìle áyɨ móndyá ɨ́ dré zìle dhɨ kɨ kɨmó
bvò nɨ pá su dhɨ ɨ lésè, kɨdhólé bvò nɨ kùdù lésè, tsàle byá bhù nɨ kùdù
na.»

Tà tadhálé fígĩ fa nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:32-35; Lúkà 21:29-33)

28 «Lè mì kàdré tà tadhálé fígĩ fa nɨ tà rú dhɨ nɨ àndu ni dóro. Fígĩ
fa nɨ dríti kàdré atsálé màlɨmálɨ gò, bí nɨ dré adrézó ròle dhɨ, mì nĩ
tàle dhɨ, yĩgú ànyɨ dhɨ be. 29 Kókpà kòdhɨ tínɨ, lókyá mì dré dra tà nda
kòdhɨ kɨ nòzo adrérà'a ru 'o dhɨ tú dhɨ, lè mì kònĩ tàle dhɨ, Móndí nɨ
Mvá láti 'á, ndìndì àmɨ kɨ dzó tí káyà dhɨ. 30 Má adré tà bàti ta àmɨ
dré: Móndyá dra adrébhá lídrɨ́ íbe lókyá nda sè dhɨ ì kɨtswá dràle títí
drĩdrĩ tà títí nda ì dré dra ru 'òzo dhɨ kandrá ko. 31 Bhù ɨ bvò be dhɨ
kɨ akí. Dɨ, áma kúlí ì kɨtswá àyɨkya tàdzí akɨ́lé ko.»

Gĩká nĩ ngbà 'î lókyá kùdù nɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:36-44)

32 «Dɨ, dhya àlo nĩ ína kĩtú 'ɨ yà, kó ngalè sáà 'ɨ yà tà nda ì dré dra ru
'òzo dhɨ ko. Ndìndì ángéló bhù na dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè Gĩká nɨ Mváagó
'ɨ yà dhɨ, ì nĩ ko. Gĩká Atá nĩ ngbà 'î nɨ kalóma. 33 Adré dɨ lèá dhɨ, mì
kàdré àmɨ kɨ lɨkí, adrézó tàmĩga dri! Tàko ko, mì nĩ ngalè lókyá nda nɨ
atsá ángutú ya dhɨ ko.

34 Tà nda kòdhɨ ngóró agó àlo adrélépi 'òle lìle atsí na dhɨ àdhya tínɨ.
Akódhɨ nda adré rĩnyí fe áyɨ màrábà àlo àlo títí dhɨ ɨ dré adrézó àyɨ
kɨ àzí 'o gò, dré adrézó tàá dhya adrélépi dzóti lɨkí dhɨ dré dhɨ, kàdré
tàmĩga dri. Dɨ dré adrézó dzó nda nɨ tayí lìzo. 35 Mì kàdré dɨ tàmĩga
dri. Àngyá ko, mì nĩ lókyá ángùdhi dzó líyí nda dré dra agòzo ásà dhɨ
ko, gba kàdré ìndró sè yà, ngátsi kítógá sè yà, àgólòwa dré tsírà bherà'a
yà, kó ngalè drùbhĩ sè yà dhɨ. 36 Dɨ akódhɨ kàgò ngbŏ ró dhɨ, mì kòtayí
àmɨ akódhɨ dré kisúlé adrérà'a ayí ko dhɨ ko. 37 Tà má dré adrélé tàle
àmɨ dré kònìdhɨ, má adré kpà tàá móndyá títí ɨ dré: Mì kàdré tàmĩga
dri!»

14

Yúdà ànzɨ kɨ kàdrɨ ì ndà láti Yésu nɨ rùzo pfùle dràle
(À kònò kpà Màtáyò 26:1-5; Lúkà 22:1-2; Yòwánì 11:45-53)

‡ **13:25** 13:25 À kònò Ɛsáyà 13:10; 34:4; Ɛzèkyélè 32:7; Yòwélè 2:10; 3:4.

1 Tayí tá kĭtú rĭ gwányá Pásikà àdhya ɨ Mápà tàkú àko dhɨ àdhya be
dhɨ ɨ dré atsázó. Kòwánà kàdrɨ ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ɨ adré
tá láti nda kɨtswázó Yésu nɨ ru túrúpfú sè, pfùle dràle. 2 Dɨ, ɨ adré tá
tàá dhɨ, ɨ kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, móndyá zyandre dhɨ
ɨ kòligíró àyɨ íbe ko sè.

Tòkó àlo dhɨ dà màlásɨ Yésu dri
(A kònò kpà Màtáyò 26:6-13; Yòwánɨ 12:1-8)

3 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu lì tá Bètàníyà na, fĭle Sĭmónà atú kàrí dré
tá rùle dhɨ nɨ dzó na gò, dré lirízó mísá làga kɨtswálé ngá nya. Gò tòkó
àlo dhɨ dré afízó mòlàngɨ mvá ledélé àlàbásterè sè, gàlepi màlásɨ làgí
kyàkyà dhɨ sè bĭ dhɨ be.* A ladhí tá màlásɨ nda tsèrèlè náradà sè.† Dɨ
tòkó nda dré mòlàngɨ nda nɨ ti ŋòzo gò, màlásɨ nda nɨ dàzo Yésu dri.
4 Móndí àruka adrébhá tá dzó nda 'á dhɨ ɨ kònò tà nda dre dhɨ, àyɨ kɨ
togó dré aswázó gò, ɨ dré adrézó tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «À kɨzá tsĭ màlásɨ
kòdhɨ àdho tà sè? 5 Kònò à nɨ tá kɨtswá lagíá làfa lò'wa kámá-na sè gò,
làfa nda nɨ fèzo lemerèbhá ɨ dré!»‡ Dɨ ɨ dré adrézó tòkó nda nɨ ndrɨ tà
tàndɨ ró.
6 Dɨ, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mɨ tayí tòkó kònɨdhɨ. Mɨ adré
akódhɨ nɨ drĭ kɨzá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhɨ, tà avélépi
tò dhɨ 'ɨ. 7 Àngyá ko, mɨ adré ngbú adrélé lemerèbhá íbe àmɨ kòfalé,
ɨndì mɨ kɨtswá àyɨ kɨ ledé lókyá ángùdhi mɨ dré adrélé lèle dhɨ sè. Dɨ,
mɨ kɨtswá ngbú adrélé túmănɨ má be ko. 8 Tòkó kònɨdhɨ 'o tà dré tá
kɨtswálé 'òle dhɨ kòdhya. Dà màlásɨ má rú drĭdrĭ, kɨtswázó áma rúbhá
ledé bhàle mógó na dhɨ bvó. 9 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Àrà títí bvò
wăyi 'ásè à dré dra Rúbí Tanɨ longózó dhɨ ɨ 'ásè dhɨ, à nɨ kókpà tà tòkó
kònɨdhɨ dré 'òle kòdhɨ nɨ titĭ, akódhɨ nɨ tà kisùzo.»

Yùdásɨ ɨ yi ru kòwánà kàdrɨ íbe, kòlefèró Yésu àyɨ drígá
(A kònò kpà Màtáyò 26:14-16; Lúkà 22:3-6)

10 Àmvolásà dhɨ, Yùdásɨ Ɨsɨkàrɨyótà, Yésu nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ dhɨ
kɨ àlo dré ngàzo lìle tà ta kòwánà kàdrɨ íbe, kɨtswázó Yésu nɨ lefè àyɨ
drígá dhɨ bvó. 11 Àyɨ nda ɨ kòyi tà dré tàle nda dre dhɨ, ɨ dré lenzézó
ásà gò, ɨ dré lazízóá dhɨ, ɨ nɨ làfa fe drá. Dɨ Yùdásɨ dré kɨdhózó adrélé
lókyá dóro Yésu nɨ lefèzo àyɨ drígá dhɨ nɨ nda.

Yésu ɨ nya gwányá Pásikà àdhya lebèbhá nɨ íbe
(A kònò kpà Màtáyò 26:17-25; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwánɨ 13:21-30)

12 Gwányá Mápà tàkú àko dhɨ àdhya nɨ kĭtú nɨ àlo adrézó kábilígyà
mvá Pásikà àdhya nɨ pfu dràle mòbòmà ro dhɨ sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá
ɨ dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mí adré lèá dhɨ, mà kòlì ngá ladhí
mí dré gwányá Pásikà àdhya nɨ nyàzo dhɨ ángwà?» 13 Dɨ Yésu dré áyɨ
lebèbhá rĭ dhɨ kɨ mùzo, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mɨ lì bhàandre na. Mɨ nɨ drĭ
si agó àlo adrélépi yĭ do lɨdrí na dhɨ be. Mɨ dhe akódhɨ nda bvó. 14 Dzó
dré dra fĭzo lána dhɨ na dhɨ, mɨ kòtà dzó nda nɨ líyí dré dhɨ: ‹Dhya
tà tadhálépi dhɨ adré ámɨ lizí: Dzó 'a kɨle mà dré kɨtswázó Pásikà nya
áma lebèbhá íbe dhɨ ángwà?› 15 Dɨ akódhɨ nda nɨ dzó 'a kɨle kàdrɨ kurú

---

* **14:3** 14:3 Àlàbásterè kònɨdhɨ, kírà kemve kpíríkpírí làgí be kàdrɨ, adrézó mòlàngɨ ledé ásà dhɨ 'ɨ. † **14:3** 14:3 Náradà kònɨdhɨ, dò àlo tàdzí be dóro ɨndì làgí be kàdrɨ, adrézó màlásɨ ladhí ásà dhɨ 'ɨ. ‡ **14:5** 14:5 À adré tá làfa lò'wa kònɨ kɨ rú zi «dènárĭ». Dènárĭ kámá-na kònɨ ɨ tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kóná àlo sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ.

na dhɨ nɨ tadhá àmɨ dré. A tobhà mísá ɨ ngá àruka íbe tayílé lána gànzi ró. Mì kòladhí ngá àma dré kònàle.» 16 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré lìzo bhàandre na gò, ì dré tà títí nda kɨ kisúzó ngóró dré tá tàle àyɨ dré dhɨ tínɨ. Gò ì dré ngá ladhízó kɨtswázó gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nya.

17 Ɨndró kàndrì dre dhɨ, Yésu ì dré tsàzo lɨrílé mísá làgásè túmắní akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rì dhɨ íbe. 18 Ɨ dré tá adrérà'a ngá nya dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré tàzoá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Àmɨ kɨ àlo adrélépi ngá nya túmắní má be dhɨ nɨ áma lefè kàrɨbhá ɨ drígá.» 19 Dɨ kɨzà dré àyɨ kɨ 'òzo gò, àyɨ àlo àlo títí dhɨ ì dré kɨdhózó adrélé tàá drá dhɨ: «Zakó ína ma 'ɨ ko?» 20 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Akódhɨ nda àmɨ mudrí-drĭ-rì nɨ kɨ àlo 'ɨ. Akódhɨ dhya adrélépi mápà so má be sắnì àlo na dhɨ 'ɨ. 21 Tà bàti ró dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ lɨ dràle ngóró tɨsɨ̀le akódhɨ nɨ tà dri G̈ìká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ. Dɨ, kɨzà nɨ ína adré kàdrì dhya dra Móndí nɨ Mvá nda nɨ lefèlepi dhɨ dré! Dóro nɨ tá dhya nda nɨ tĭ̈le ko dhɨ.»

M̈ìrì nɨ rúbhá ɨ kàrí nɨ be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 26:26-30; Lúkà 22:14-20; 1 Kòrîtòbhá ɨ 11:23-25)

22 Ɨ dré tá adrérà'a ngá nya dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré mápà adózó, tà tanɨ zĭ̈zo drĭá G̈ìká tí gò, ŋòzoá fèle áyɨ lebèbhá ɨ dré gò, tàzoá dhɨ: «Mì do nyàle. Kònɨ̀dhɨ áma rúbhá 'ɨ.»

23 Dré kpà kópò adózó, àwoyà tàzo G̈ìká dré gò, fèzoá àyɨ dré. Dɨ àyɨ títí nda ì dré mvùzoá. 24 Dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Kònɨ̀dhɨ áma kàrí adrélépi tà G̈ìká dré bhàle ru yĭ̈zo móndí íbe dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí dhɨ 'ɨ. Kàrí nda nɨ kutú móndí zyandre ɨ dré.§ 25 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Má gò vélé vínò mvu ko, tsàle kɨ̈tú má dré dra vínò tídhí ro dhɨ nɨ mvùzo G̈ìká nɨ Òpì na dhɨ tú.»

26 Dɨ ì dré longó ngòzo lenzézó G̈ìká nɨ rú sè gò, ì dré pfòzo lɨ̀le mbàle kòngó Òlívè fa kya drĭ̈na.

Yésu longó dhɨ, Pétèró nɨ áyɨ ga
(À kònò kpà Màtáyò 26:31-35; Lúkà 22:31-34; Yòwánɨ̀ 13:36-38)

27 Gò Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ títí, mì nɨ áma tayí adrélé kalóma. Tàko ko, G̈ìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
‹Má nɨ kábilígyà lɨkílépi nɨ tswa dràle gò,
à dré kábilígyà nda kɨ 'òzo ayílé.›*
28 Dɨ, má kònga mána dràdrà 'ásè dre dhɨ, má nɨ lɨ drĭ̈drĭ̈ àmɨ kandrána Gàl̈ĭláyà na.» 29 Dɨ Pétèró tà drá dhɨ: «Tágba móndyá títí dhɨ ì kòtayí mɨ yà dhɨ, má kɨtswá mána ámɨ tayí tàdzí ko!» 30 Yésu logó drá dhɨ: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ndɨ̀ndɨ̀ ngátsi ándrò kònɨ̀dhɨ sè, drĭ̈drĭ̈ àgólòwa dré dra tsírà bhèzo vésè be rĭ dhɨ kandrá dhɨ, mí nɨ mína áma ga vésè be na.» 31 Dɨ, Pétèró gò logóá drá rĭ̈nyí sè dhɨ: «Tágba kòkɨtswá mà dré dràzo túmắní mí be yà dhɨ, má kɨtswá tàdzí ámɨ ga ko.» Gò Yésu nɨ lebèbhá àruka títí dhɨ ì dré kókpà tàzoá kònɨ̀nɨ.

Yésu zi tà G̈ìká tî Gètèsèmánɨ̀ na
(À kònò kpà Màtáyò 26:36-46; Lúkà 22:39-46)

32 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lìzo lebèbhá nɨ íbe tsàle àrà rú zĭ̈le Gètèsèmánɨ̀ dhɨ na. Gò dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lɨrí kònwa, má kòlìró

§ **14:24** 14:24 À kònò Pfòma 24:8; Yèrèmíyà 31:31-34. * **14:27** 14:27 À kònò Zàkàríyà 13:7.

adrélé tà zi G̈ìká tí.» 33 Dré Pétèró kɨ drĭzo Yàkóbhò íbe ìndì Yòwánì be
í vésè. Gò akódhɨ nɨ togó dré kɨdhózó adrélé kɨzà nya, adrézó lanzĭle
lavúlé. 34 Dɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Áma togó adré ŋòle kɨzà dré, tsàle
ndìndì dràdrà mĭle. Mì kàdré kònwa, adrélé tàmĭga dri.»

35 Kòlì vwàle àyɨ rúsè tsà dre dhɨ, dré dhèzo kĭní mi adrélé tà zi G̈ìká
tí, kòkɨtswá mĭlásà dhɨ, lókyá kɨzà àdhya nda kòngaró í rúsè be dhɨ
bvó. 36 Adré tá tàá dhɨ: «Ábbà, Tátá, mɨ rĭnyí íbe kɨtswázó tà títí dhɨ
kɨ 'o. Mí kòdo kópò kɨzà àdhya kòdhɨ má vélésè wà. Dɨ, mí kò'o tà má
dré adrélé lèle dhɨ kòdhya ko. Be ró dhɨ, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle
dhɨ kòdhya.»

37 Gò dré gòzo áyɨ lebèbhá nda ɨ véna, àyɨ kɨ kisú ayí na. Dré tàzoá
Pétèró dré dhɨ: «Sìmónà, mí adré ayí ko? Mí kɨtswá tá tsì adrélé tàmĭga
dri ngbà 'í sáà àlo bwà ko? 38 Lè mì kàdré tàmĭga dri, adrélé kpà tà zi
G̈ìká tí, kòtayíró àmɨ tà dré tabhĭle, àmɨ kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ
ko. Bàti, dhyá kɨ togó àtsɨ ró adrézó tà dóro 'o. Dɨ, dhyá kɨ rúbhá ína
yàyà.»

39 Yésu dré gòzo tódhyá lĭle tà zi G̈ìká tí ngóró dré tá zĭle drĭdrĭ dhɨ
tínɨ. 40 Gò dré gòzo tódhyá gòle àyɨ kɨ kisú ayí na, àyɨ kɨ mĭ dré tá
adrélé ayí ro dhɨ sè. Dɨ ì nĭ tá vélé ì nɨ kúlí logó drá ngínɨ ya dhɨ ko.

41 Bvóá dhɨ, dré gòzo gòle áyɨ lebèbhá nda ɨ véna vésè nɨ na sè, tàá
àyɨ dré dhɨ: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Kɨtswá dre. Lókyá
atsá dre. Mì nò rè ká! A adré 'òle Móndí nɨ Mvá nɨ lefè tàkonzìbhá ɨ
drígá. 42 Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélépi áma lefè dhɨ atsá dre!»

Yésu nɨ rùma
(A kònò kpà Màtáyò 26:47-56; Lúkà 22:47-53; Yòwánì 18:3-12)

43 Gbă kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, Yùdásì,
akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ dhɨ kɨ àlo dré atszó. Adrì tá í vésè
móndí zyandre angábhá kòwánà kàdrì ɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ ìndì
bhàgo ɨ vélésè dhɨ ɨ be. Ayɨ nda ì ru tá sápí ɨ fa íbe àyɨ drígá. 44 Yùdásì
adrélépi 'òle Yésu nɨ lefè nda tà tá àyɨ dré dhɨ, í nɨ akódhɨ àdhi 'ɨ yà dhɨ
nɨ tadhá àyɨ dré dhɨ kònìnɨ: «Dhya má dré dra kamúlé dhɨ, akódhɨ 'ɨ.
Mì kòru dɨ akódhɨ, drĭzoá lìzo ába, adrézó lɨkíá dóro.» 45 Dɨ Yùdásì nda
dré ndɨrɨ áyɨ kisízó ànyɨ Yésu làga, tàá drá dhɨ: «Rábbĭ!» Dré akódhɨ
nɨ kamúzó. 46 Gò móndyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhɨ nɨ ru. 47 Dɨ,
dhya adrébhá tá Yésu làga dhɨ kɨ àlo dré ngàzo áyɨ sápí asé gò, kòwánà
kɨ kàdrì nɨ màrábà nɨ bí bvwàzo kìle.

48 Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Ma vo kùgú 'ɨ gò, mì dré adrézó alĭle
sápí íbe ìndì fa íbe kɨtswálé áma ru nɨ? 49 Kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, má
adré tá àmɨ kòfalé, adrélé tà tadhá tépelò na dhɨ, mì ru tá ma ko. Dɨ,
tà kòdhɨ ì atsá kònìnɨ, kɨtswálé tà tɨsìle áma tà dri G̈ìká nɨ Kúlí na dhɨ ì
kò'oró ru be dhɨ bvó.» 50 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá títí dhɨ ì dré akódhɨ nɨ
tayízó lapázó.

51 Kàdhúrà àlo kítá asólépi í rú ngbà 'í àlo dhɨ dré ngàzo adrélé Yésu
nɨ lebè. A adré tá 'òle akódhɨ nɨ ru ká, 52 dɨ, dré lapázó ràle bvólílí ro,
kítá ína nɨ tayí.

Yésu pfò kòwánà kɨ kàdrì ɨ kandrá bhàgo kàdrì íbe
(A kònò kpà Màtáyò 26:57-68; Lúkà 22:54-55, 63-71; Yòwánì 18:13-14, 19-24)

53 Gò ì dré Yésu nɨ drĭzo lìzo ába kòwánà kɨ kàdrì bhàna. Dɨ kòwánà
kàdrì ɨ, bhàgo ɨ ìndì tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá ɨ́be dhɨ ì dré ru kɨmózó títí
kònàle.
54 Dɨ Pétèró ro dhɨ, lebè tá ɨ́na Yésu lárá ro, tsàle byá kòwánà kɨ kàdrì
nda nɨ bhà'álé na. Dré fĭzo lɨrílé tépelò lɨkɨ́bhá ɨ kòfalé, adrélé àtsí yo
àyɨ ɨ́be.
55 Kòwánà kàdrì nda ɨ bhàgo kàdrì nda ɨ́be títí dhɨ ì adré tá tà adrélé
tàle Yésu rú dhɨ kɨ nda, kɨtswázó akódhɨ nɨ 'o dràle dhɨ bvó. Dɨ, ì kisú tá
àyɨkya tà àlo ko. 56 Móndí bĭ dhɨ ì adré tá tà ta akódhɨ rú kɨnzò sè. Dɨ,
tà ì dré adrélé tàle nda ì kisú tá ru ko. 57 Gò móndí àruka ì dré ngàzo
tà ta akódhɨ rú kɨnzò sè kònìnɨ: 58 «Mà yi akódhɨ adrérà'a tàá dhɨ: ‹Má
nɨ tépelò móndí ì dré sĭle nì kònìdhɨ nɨ pfu, gòzo àzya nɨ móndí ì dré
sĭle nì ko dhɨ nɨ si kĭtú na àmvolésè.›» 59 Dɨ, ndìndì tà ì dré tàle akódhɨ
rú nda kisú ɨ́na ru ko.
60 Gò kòwánà kɨ kàdrì dré ngàzo áyɨ totó àyɨ kandrá, lizíá Yésu tí
dhɨ: «Mí logó mɨ́na kúlí tà dhya kònɨ ì dré adrélé tàle mí rú kòdhɨ ɨ
sè ko?» 61 Dɨ, Yésu adré tá ɨ́na kɨ́rɨ, kúlí logó àko ró. Gò kòwánà kɨ
kàdrì nda dré gòzo lizíá tíá dhɨ: «Mɨ Mèsíyà, Gĭká kɨtswálépi rúku sè
dhɨ nɨ Mváagó 'ɨ?» 62 Yésu logó drá dhɨ: «Ma 'ɨ. Dɨ mì nɨ Móndí nɨ Mvá
nɨ no adrérà'a lɨrílé Gĭká rĭnyí líyí nɨ drɨ́ágó lésè. Mì nɨ kpà akódhɨ nɨ
no adrérà'a agòle ndùrùku bhù na dhɨ ɨ 'ásè.» 63 Dɨ kòwánà kɨ kàdrì
nda dré áyɨ kɨtá lasízó kɨzà dré gò, tàzoá dhɨ: «Mà nɨ dɨ go vélé móndí
àruka kɨtswábhá tà ta akódhɨ rú dhɨ kɨ nda àdho tà sè? 64 Mì yi làdhá
dré dhàle Gĭká rú kòdhɨ àmɨ kɨ bíbhálé sè dre. Mì adré dɨ kisùá ngíni?»
Dɨ àyɨ títí nda ì dré tà ŋòzo akódhɨ dri kɨtswálé dràdrà sè.
65 Gò àyɨ kɨ àruka ì dré ngàzo adrélé tùsú lufú akódhɨ mi. Ɨ dré
akódhɨ nɨ mì dròzo gò, adrézó akódhɨ nɨ tisĭ, adrézó tàá drá dhɨ: «Mí
longó rè tà pròfétà ro ká!» Gò tépelò lɨkɨ́bhá ì dré kpà akódhɨ nɨ dòzo,
adrélé mĭ tosálé.

Pétèró gà Yésu rè
(À kònò kpà Màtáyò 26:69-75; Lúkà 22:56-62; Yòwánɨ 18:15-18, 25-27)

66 Lókyá nda sè dhɨ, Pétèró tá ɨ́na tàbhu na, bhà'álé nda na. Gò
mvátòkó àlo kòwánà kɨ kàdrì nɨ màrábà ro dhɨ dré atsázó 67 Pétèró
nɨ no adrérà'a àtsí yo. Dré akódhɨ nɨ nòzo dɨ̀ɨ́ gò, tàzoá dhɨ: «Mɨ tá
kókpà túmăní Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ be.» 68 Dɨ, Pétèró dré ɨ́na tà nda
nɨ gàzo rè, tàzoá dhɨ: «Má nĭ ngalè mí adré àdho tà ta ya dhɨ ko.» Gò
dré ngàzo pfòle bhà'álé nda 'ásè, áyɨ totó láti adrézó afílé dhɨ 'á. Gbă
kòdhwa, àgólòwa dré tsírà bhèzo.
69 Mvátòkó nda kònò akódhɨ kònàle dre dhɨ, dré gòzo tàá móndyá
adrébhá tá akódhɨ làga dhɨ ɨ dré dhɨ: «Dhya kòndɨ àyɨ kɨ àlo 'ɨ!» 70 Dɨ
Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda nɨ ga rè.
Gí ko, àyɨ adrébhá tá Pétèró làga nda ì dré tàzoá drá dhɨ: «Mɨ àyɨ
kɨ àlo 'ɨ bàti! Tàko ko, mɨ kókpà móndí angálépi Gàlĭláyà lésè dhɨ 'ɨ.»
71 Dɨ Pétèró dré ngàzo mòndrà sɨ, tàzoá dhɨ: «Tátrɨ́trɨ́ kàdré má dri,
má kàdré kɨnzò ta dhɨ! Má nĭ agó mì dré adrézó tà nɨ nɨ ta kòdhɨ ko!»
72 Gbă kòdhwa, àgólòwa dré gòzo tsírà bhe vésè nɨ rĭ sè. Gò kúlí Yésu
dré tá tàle Pétèró dré dhɨ dré agázó lána. Tà tá dhɨ: «Drìdrĭ àgólòwa
dré dra tsírà bhèzo vésè be rì dhɨ kandrá dhɨ, mí nɨ áma ga vésè be
na.» Gò Pétèró dré dhèzo adrélé ngòle.

15

Yésu pfò P̈ilátò kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 27:1-2, 11-14; Lúkà 23:1-5; Yòwánɨ 18:28-38)

1 Ngá kòwa dre dhɨ, kòwánà kàdrɨ ɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ túmăní bhàgo kàdrɨ íbe títí dhɨ ɨ dré ru yïzo Yésu dri. Dɨ ɨ dré akódhɨ nɨ adròzo gò, drïzoá lìzo fèá P̈ilátò, Rómà kɨ gùvèrènérè drígá.
2 Gò P̈ilátò dré lizízóá Yésu tí dhɨ: «Mɨ, mɨ ópí Yúdà ànzɨ kya 'ɨ?» Yésu logó drá dhɨ: «Ámɨ tàndɨ mí tà dre.» 3 Gò kòwánà kàdrɨ nda ɨ dré dhèzo adrélé Yésu nɨ asíkï tà bï dhɨ ɨ sè. 4 Dɨ P̈ilátò dré gòzo lizíá tíá dhɨ: «Mí logó mína kúlí ko? Mí yi rè tà títí ɨ dré adrélé tàle mí rú dhɨ ɨ ká!» 5 Dɨ, Yésu logó vélé ína kúlí ko. Gò P̈ilátò nɨ líndrí dré gàzo ásà.

À ŋò tà Yésu dri kɨtswálé dràdrà sè
(À kònò kpà Màtáyò 27:15-26; Lúkà 23:13-25; Yòwánɨ 18:39–19:16)

6 Kóná àlo àlo títí, gwányá Pásikà àdhya tú dhɨ, P̈ilátò adré tá dhya ángùdhi bădzó na, móndí zyandre dhɨ ɨ dré adrélé zïle í tí dhɨ nɨ trɨ àyɨ dré. 7 Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, agó àlo rú be Bàrábà dhɨ tá bădzó na móndí àruka íbe, ɨ dré tá móndí kɨ kodzólé lɨgílé dhɨ sè, ìndì ɨ dré tá móndí pfùle dràle dhɨ sè. 8 Dɨ móndí zyandre dhɨ ɨ kòmbà tsàle P̈ilátò véna dre dhɨ, ɨ dré kɨdhózó adrélé akódhɨ nɨ ti lizí, kò'oró ànzyà gà dré tá adrélé 'òle àyɨ dré dhɨ tíní. 9 Dɨ P̈ilátò dré àyɨ kɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mì adré lèá dhɨ, má kòtrɨ àmɨ dré ópí Yúdà ànzɨ kya kònɨdhɨ?» 10 Lizí tá àyɨ kònɨnɨ tàko ko, nï tá tàle dhɨ, kòwánà kàdrɨ ɨ fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dɨrèma sè dhɨ be. 11 Dɨ, kòwánà kàdrɨ nda ɨ dré móndyá zyandre nda kɨ 'a tɨfízó, ɨ kòziró P̈ilátò tí kòtrɨró Bàrábà àyɨ dré kòdhya. 12 Gò P̈ilátò dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré dɨ lèá dhɨ, má kò'o dhya mì dré adrélé zïle ópí Yúdà ànzɨ kya ró kònɨdhɨ sè ngíní?» 13 Dɨ ɨ dré kúlí yòzo tàzoá dhɨ: «Mí tidí akódhɨ fa kɨpakɨpa dri!» 14 P̈ilátò gò lizíá dhɨ: «Akódhɨ 'o àdho tà kònzɨ 'ɨ?» Dɨ ɨ dré gòzo adrélé tetrélé rïnyí sè, adrézó loyóá dhɨ: «Mɨ tidí akódhɨ!»
15 P̈ilátò adré tá móndyá zyandre nda kɨ togó le 'òle kɨnílé. Dɨ dré Bàrábà nɨ trɨzo àyɨ dré. Dré Yésu nɨ 'òzo bhwàle gò, akódhɨ nɨ fèzo kɨtswálé tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ bvó.

Sòdá ɨ gu Yésu
(À kònò kpà Màtáyò 27:27-31; Yòwánɨ 19:2-3)

16 Gò sòdá ɨ dré Yésu nɨ drïzo fïzo ába gùvèrènérè nda nɨ dzó kàdrɨ nɨ bhà'álé na. Ɨ dré sòdá àruka títí dhɨ kɨ azízó ru amú àyɨ íbe akódhɨ làgásè. 17 Gò ɨ dré kánzò kă asózó rúá, fanzɨ kùtsi ró dhɨ nɨ pàzo kùla ró asólé drïá. 18 Dɨ ɨ dré ngàzo adrélé mòdo fe drá, adrézó tàá dhɨ: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzɨ kya nɨ!» 19 Ɨ adré tá akódhɨ nɨ drï tswa kòzó sè, adrézó tùsú lufú rúá. Ɨ adré tá kpà kórókó titï akódhɨ kandrá, sùle ngóró ɨ adré tá akódhɨ nɨ lindrɨ bha na tíní. 20 Ɨ kògu akódhɨ kònɨnɨ dre dhɨ, ɨ dré kánzò kă nda nɨ avùzo rúásà, gòzo akódhɨ nɨ kítá kɨ tosó rúá. Gò ɨ dré akódhɨ nɨ drïzo pfòzo ába, kɨtswálé tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ bvó.

Yésu nɨ tidima fa kɨpakɨpa dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 27:32-44; Lúkà 23:26-43; Yòwánɨ 19:17-27)

21 Ɨ dré tá adrérà'a apfòle kònalésè dhɨ 'á dhɨ, ì dré agó àlo rú be
Sǐmónà, angálépi Kǐrénè lésè dhɨ nɨ nòzo adrérà'a agòle amvú lésè.*
Akódhɨ nda tá Àlìgìzándrè kɨ atá Rúfù be dhɨ 'ɨ. Dɨ ì dré akódhɨ nɨ 'òzo
rǐnyí sè adrélé fa kɨpakɨpa Yésu àdhya nɨ do.
22 Gò ì dré Yésu nɨ drǐzo lìzo ába tsàle àrà rú zǐle Gòlògótà dhɨ na.
(Rú nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Àrà drǐfà àdhya».) 23 Kònàle dhɨ, ì dré
vínò amúlé àlókò rú zǐle mírè dhɨ be dhɨ nɨ fèzo akódhɨ dré mvùle. Dɨ,
dré ɨ́na gàzoá rè. 24 Dɨ ì dré akódhɨ nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri gò, dzègé
vùzo nǐzoá ngalè ì nɨ akódhɨ nɨ kítá kɨ lanzí àyɨ kòfalésè ngíni ya dhɨ.†
25 Lókyá akódhɨ nɨ tidízó nda tá sáà nzi-drǐ-su drùbhǐ sè dhɨ 'ɨ. 26 À tɨsì
tá tà tà ŋòzo akódhɨ dri dhɨ wárágà dri kònìnɨ: «Ópí Yúdà ànzɨ kya».
27 À tidí tá kpà kùgubhá rǐ dhɨ ɨ fa àruka ɨ drǐsè akódhɨ làgásè: àlo nɨ
drɨ́ágó nɨ lésè, àzya nɨ lǐdzí nɨ lésè. [28 ‡]
29 Móndyá adrébhá tá lavúlé àrà nda 'ásè dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ
lodhá, adrézó àyɨ kɨ drǐ ya, adrézó tàá dhɨ: «Á! Mɨ tá kɨtswálépi tépelò
pfu gòzo sǐá kǐtú na àmvolésè nɨ, 30 mí así dɨ fa kɨpakɨpa kòdhɨ drǐlésè
ámɨ tàndɨ nɨ tɨdrɨ́ wà!» 31 Kòwánà kàdrì ɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí tadhábhá íbe dhɨ
ì adré tá kpà akódhɨ nɨ gu kònìnɨ, adrézó tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Akódhɨ
tɨdrɨ́ móndí àruka ɨ 'ì. Dɨ, kɨtswá ɨ́na áyɨ tàndɨ nɨ tɨdrɨ́ bwà ko! 32 Adré
lèá dhɨ, Mèsíyà, ópí Ɨsèrélè ànzɨ kya kòdhɨ kàsí nyànomvá fa kɨpakɨpa
drǐlésè, mà kònòró tà nda akódhɨ nɨ ka'ǐzo be dhɨ bvó!» Kùgubhá tidílé
akódhɨ be nda ì adré tá kpà akódhɨ nɨ lodhá kònìnɨ.

Yésu nɨ dràma
(À kònò kpà Màtáyò 27:45-56; Lúkà 23:44-49; Yòwánì 19:28-30)

33 Kǐtú rírí sè dhɨ, tínímvá dré bvò nɨ mǐ dòzo wǎyi, tsàle sáà na
kǐtú rírí àmvolésè dhɨ na. 34 Dɨ sáà na nda sè dhɨ, Yésu dré liyízó kúlí
'u'ù sè tàzoá dhɨ: «Èlóyì, Èlóyì, lémà sàbàkàtánì?» Kòdhɨ adré lèá tàle
dhɨ: «Áma Gǐká, áma Gǐká, mí tayí ma àdho tà sè?» 35 Móndí àruka
adrébhá tá kònàle dhɨ ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì dré tàzoá dhɨ: «Mì yi
rè ká! Akódhɨ adré Èlíyà nɨ zi.» 36 Gò àyɨ kɨ àlo dré ràzo mbèlè ngá
vòdhovódho dhɨ nɨ adó, vǐnègárǐ dàzo lána, dròzoá kòzó sílé, tɨngázóá
kuru fèle Yésu dré mvùle gò, tàzoá dhɨ: «Mà kòtayí rè akódhɨ, nòzoá
ngalè Èlíyà nɨ atsá akódhɨ nɨ tɨrí fa kɨpakɨpa drǐlésè yà dhɨ.» 37 Dɨ, Yésu
dré trèzo kúlí 'u'ù sè gò, dràzo.
38 Gbǎ lókyá nda sè dhɨ, kítá 'ìle tépelò nɨ 'a lakízó dhɨ dré lasízó 'a
be rǐ, kɨdhólé drǐ lésè tsàle pá na. 39 Rómà kɨ sòdá kɨ kàdrì adrélépi
áyɨ totó Yésu kandrá dhɨ kònò akódhɨ drà tá ngíni ya dhɨ dre dhɨ, dré
tàzoá dhɨ: «Dhya kòdhɨ tá ɨ́na Gǐká nɨ Mváágó 'ɨ bàti!»
40 Tòkó àruka ɨ tá kpà kònàle, adrélé tà nda kɨ no lárá ro. Àyɨ kòfalé
dhɨ tá: Màríyà Màgàdàlénè, Màríyà Yàkóbhò kàdhúrà ro dhɨ kɨ andre
Yósè be dhɨ, tsàle Sàlómè. 41 Àyɨ nda ì adré tá Yésu nɨ lebè Gàlǐláyà na,
adrézó tà 'o drá. Tòkó àruka bǐ alɨbhá akódhɨ be Yèrúsalémà le dhɨ ɨ
tá kpà kònàle be.

---

* **15:21** 15:21 «Kìrénè» kònɨdhɨ tá bhàandre bvò Lǐbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhɨ 'ɨ. † **15:24** 15:24 A kònò Longó ɨ 22:19. ‡ **15:28** 15:28 Wárágà Gǐká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drǐdrǐ dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Dɨ tà tisìle Gǐká nɨ Kúlí na dhɨ ì 'o tá ru kònìnɨ. A tisì tá dhɨ: «À amú akódhɨ nàle drǐkònzɨbhá íbe.»] A kònò Ɛ̀sáyà 53:12.

Yésu nɨ rúbhá bhàma mógó na dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 27:57-61; Lúkà 23:50-56; Yòwánɨ 19:38-42)

42 Kĭtú nda tá kĭtú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhɨ 'ɨ. Dɨ ìndró
kàndrɨ dre dhɨ, 43 agó àlo rú be Yòséfà angálépi Árĭmàtáyà lésè dhɨ dré
lìzo Pĭlátò véna. Akódhɨ nda tá Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo kàdrɨ kɨ àlo rúku
ró dhɨ 'ɨ. Adré tá kpà ína Gĭká nɨ Òpì letè nòle. Dɨ akódhɨ kòtsa Pĭlátò
véna dre dhɨ, dré Yésu nɨ rúbhá zĭzo tíá tirĭ àko. 44 Pĭlátò kòyi Yésu
drà dre dhɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ líndrí dré gàzo. Dré sòdá kɨ kàdrɨ azízó,
lizízóá tíá ngalè akódhɨ drà dre bàti yà dhɨ. 45 Kòyi tà nda tá kònìnɨ
dhɨ sòdá kɨ kàdrɨ nda tí dre dhɨ, dré láti fèzo Yòséfà dré rúbhá nda
nɨ dòzo. 46 Dɨ Yòséfà dré kítá kemve gìzo lìzo ába gò, dré rúbhá nda
nɨ tirízó fa kɨpakɨpa drĭlésè, lambézóá kítá nda sè gò, lìzo bhàá mógó
àlo gàle kírà na dhɨ na. Dré kírà kàdrɨ dhɨ nɨ alízó bhàle mógó nda tí.
47 Màríyà Màgàdàlénè ɨ Màríyà Yósè nɨ andre ró dhɨ be dhɨ, ɨ nò tá àrà
rúbhá nda nɨ bhàzo dhɨ 'î.

16

Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 28:1-10; Lúkà 24:1-12; Yòwánɨ 20:1-18)

1 Sàbátù kòlavú dre dhɨ, Màríyà Màgàdàlénè, Màríyà Yàkóbhò nɨ
andre, ìndì Sàlómè be dhɨ ɨ dré dò tàdzí be dóro dhɨ nɨ gìzo, kɨtswázó
lìle dàá Yésu nɨ rúbhá rú dhɨ bvó. 2 Dɨ kĭtú nɨ àlo pósò àdhya sè, ngá
kòwa dre dhɨ, ɨ dré ngàzo drùbhĭ kínó láti do adrézó lìle mógó na.
3 Láti 'á dhɨ, ɨ adré tá lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Àdhi nɨ kírà lɨ mógó tísè
mà dré kɨtswázó fĭle lána bwà dhɨ nì?» 4 Dɨ, ɨ kòtingá mĭ dre dhɨ, ɨ dré
nòzoá dhɨ, à lɨ kírà kàdrɨ gú nda mógó tísè dre.

5 Ɨ kòfɨ mógó nda na dre dhɨ, ɨ dré kàdhúrà àlo kánzò kemve asólépi
ɨ rú dhɨ nɨ nòzo, adrérà'a lɨrílé mógó nda na dríágó lésè. Gò àyɨ kɨ togó
dré gàzo tirĭ dré. 6 Dɨ, akódhɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì tayí àmɨ kɨ togó
adrélé gàle tirì dré ko. Mì adré Yésu Nàzàrétà lésè, tidílé fa kɨpakɨpa
dri dhɨ nɨ nda kòdhya. Akódhɨ kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'ásè
dre! Mì nò rè àrà tá rúbhá nɨ nɨ bhàzo nɨ ká. 7 Dɨ mì lì tàá akódhɨ nɨ
lebèbhá ɨ dré túmăní Pétèró be dhɨ: ‹Akódhɨ adré lìle àmɨ kandrána
Gàlìláyà na. Kònàle dhɨ, mì nɨ akódhɨ nɨ no ngóró dré tá tàle àmɨ dré
dhɨ tíni.›»

8 Dɨ tòkó nda kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa, ɨ dré kpà adrézó lyàle
lyàlyà gò, ɨ dré ngàzo lapálé mógó nda lésè. Dɨ, ɨ tà tá àyɨkya tà àlo
dhya àlo dré ko, ɨ dré tá adrélé ngá ro dhɨ sè.*

Márokò nɨ búkù nɨ kùdù
(À kònò kpà Màtáyò 28:9-20; Lúkà 24:13-53; Yòwánɨ 20:11-23; Tà 'òle dhɨ ɨ 1:6-11)

9 [Yésu kònga dràdrà 'ásè drùbhĭ kínó kĭtú nɨ àlo pósò àdhya sè dre
dhɨ, dré rè zyà agázó Màríyà Màgàdàlénè í dré tá tirí kònzɨ nzi-drĭ-rĭ

---

* **16:8** 16:8 Wárágà àruka búkù Márokò àdhya nɨ tisìzo àyɨ dri drĭdrĭ dhɨ ɨ adré akílé 16:8 àmvolésè. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, à adré Márokò 16:9-20 kisú àyɨ nda ɨ léna ko. Wárágà àruka ɨ léna dhɨ, à adré kó 16:9-20 kisú. Wárágà àruka ɨ léna dhɨ, à adré kó kúlí kònɨ kɨ kisú 16:8 àmvolésè: [Gò ɨ dré lìzo tà títí tàle àyɨ dré nda kɨ longó tàli ró Pétèró ɨ dré arúpi nɨ íbe. Amvolásà dhɨ, Yésu nɨ tàndɨ dré àyɨ nda kɨ mùzo lìle bvò wăyi 'ásè kɨdhólé kĭtú dré apfórà lésè tsàle kĭtú dré ndĭrà na, kɨtswálé kúlí lólo kɨtswálépi akílé bwà ko dhɨ nɨ longó móndyá títí ɨ dré, ɨ kàdríró lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú be dhɨ bvó. Kàdré kònìnɨ!]

dhɨ kɨ dròzo lásà dhɨ kandrá. 10 Gò akódhɨ nda dré ngàzo lɨ̀le rúbí
nda nɨ longó dhya adrébhá tá túmáni Yésu be gò, ì dré adrézó àwó
ngo, adrézó tongólé akódhɨ nɨ tà sè dhɨ ɨ dré. 11 Dɨ, àyɨ nda ì kòyi tàle
dhɨ, Yésu lídrì ro, ìndì Màríyà nò akódhɨ dre dhɨ dre dhɨ, ì dré àyɨkya
ka'ïzoá ko.
12 Ámvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo áyɨ tadhá làsú be twá áyɨ lebèbhá rì
dhɨ ɨ dré, ì dré tá adrérà'a lɨ̀le gbàbhú na dhɨ 'á. 13 Dɨ àyɨ nda ì dré
gòzo rúbí nda nɨ longó àyɨ kɨ arúpi ɨ dré gò, àyɨ nda ì dré kpà àyɨ kɨ
kúlí ka'ïzo ko.
14 Kùdù ro dhɨ, Yésu dré gòzo áyɨ tadhá dhya mudrí-drì-àlo nda ɨ dré,
ì dré tá adrérà'a lɨrílé mísá làgásè dhɨ 'á. Gò dré tà tàzo àyɨ dri, àyɨ
kɨ tà ka'ïka'ï dré tá adrélé yàyà dhɨ sè, ìndì àyɨ kɨ togó dré tá adrélé
tòmbátòmba dhɨ sè. Tàko ko, ì ka'ï tá àyɨkya dhya akódhɨ nɨ nobhá
mï sè akódhɨ nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ àmvolésè dhɨ kɨ kúlí ko. 15 Gò
dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lì bvò wăyi 'ásè Rúbí Tanɨ longóbe móndyá
títí Gïká dré bhàle dhɨ ɨ dré. 16 Dhya ángùdhi dra Rúbí Tanɨ nda nɨ
ka'ïlepi gò, bàtísimò dòzo dhɨ nɨ adrí. Dɨ, dhya ángùdhi Rúbí Tanɨ nda
nɨ ka'ïlepi ko dhɨ, Gïká nɨ tà bha akódhɨ nda dri. 17 Gïká nɨ tà twátwa
líndríga ró kònɨ kɨ fe móndyá ka'ïbhá dhɨ ɨ dré adrélé 'òle dhɨ kòdhya:
Áma rú sè dhɨ, ì nɨ tirí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè. Ɨ nɨ ti twátwa
tídhí ro dhɨ kɨ ta. 18 Ɨ nɨ nï kɨ ru àyɨ drígá. Dɨ ì kòmvu lòmà yà dhɨ,
lòmà nda kɨtswá àyɨ kɨ 'o kònzɨ àlomvá ko. Ɨ nɨ kpà drígá tobhà dràbhá
ɨ rú gò, àyɨ nda ì dré gòzo adrílé.»
19 Dɨ Mírï Yésu kòtà tà nda ɨ àyɨ dré dre dhɨ, Gïká dré akódhɨ nɨ dòzo
bhù na gò, akódhɨ dré lɨrízó Gïká nɨ dríágó lésè. 20 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá
nda ì dré ngàzo lɨ̀le Rúbí Tanɨ longóbe àrà títí bvò dri dhɨ ɨ 'ásè. Mírì
adré tá tà 'o àyɨ íbe, adrézó tadhá dhɨ, áyɨ kúlí ì dré tá adrélé longólé
nda tà bàti 'ɨ, tà líndríga ró dré fèle àyɨ dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè.]

Rúbí Tanɨ Lúkà dré tɨsɨle dhɨ

Búkù kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Dhya búkù kònɨdhɨ nɨ tɨsɨlepi dhɨ tá Lúkà 'ɨ. Akódhɨ nda tá àpóstolò 'ɨ ko. Dɨ, akódhɨ tá ína móndí tà Yésu dré 'òle ɨndɨ̀ tadhálé dhɨ kɨ ndàlepi nɨ̈le dóro lavúlé, ngóró dhya tà nda kɨ nobhá mɨ̈ sè dhɨ ɨ dré tɨtílé drá dhɨ tínɨ dhɨ 'ɨ (Lúkà 1:1-4). Akódhɨ tá kókpà Pólò nɨ atsíàmu kɨ àlo 'ɨ (Tà 'òle dhɨ ɨ 16:10, àruka nɨ íbe). Kònɨdhɨ búkù nɨ àlo búkù rɨ̈ Lúkà dré tɨsɨle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ 'ɨ. Búkù kònɨdhɨ léna dhɨ, akódhɨ adré Yésu nɨ lídrɨ nɨ tà àzí nɨ íbe dhɨ kɨ tití kòdhya. Akódhɨ nɨ búkù nɨ rɨ̈ rú be «Tà àpóstolò ɨ dré 'òle dhɨ ɨ» dhɨ léna dhɨ, adré Ɛkèlézyà nɨ tà tití kòdhya.

Búkù kònɨdhɨ léna dhɨ, Lúkà adré tadhá dhɨ, Yésu Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ, ɨndɨ̀ Mèsíyà Gɨ̈ká dré tá lazílé gò amùzoá kɨtswálé móndyá títí dhɨ kɨ tɨdrí dhɨ 'ɨ. Lúkà adré tɨsɨá dhɨ, Gɨ̈ká nɨ Tɨrí zɨ tá Yésu nda alɨ̈le Rúbí Tanɨ longó móndyá lemerè ro dhɨ ɨ dré (4:18). Tà bàti ró dhɨ, Yésu adré Gɨ̈ká nɨ lèle tadhá móndyá títí tà yàyà dhɨ íbe dhɨ ɨ dré: lemerèbhá ɨ, dràbhá ɨ, móndyá adrélé mɨ̈ pfòle dhɨ ɨ, tàkonzɨbhá ɨ, tsàle móndyá títí togó be ànzɨmvá kya tínɨ dhɨ íbe. Tà kàdrɨ àruka à dré adrélé kisúlé búkù kònɨdhɨ léna dhɨ ɨ, tà kònɨ 'ɨ: Tɨrí Lólo nɨ àzí, tà zɨ̈ma Gɨ̈ká tí dhɨ, Yésu nɨ lèle tadhama tòkó ɨ dré dhɨ, móndí kɨ tàkonzɨ trɨ̈ma, ɨndɨ̀ Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá kɨ kólénzé.

Búkù su Rúbí Tanɨ nɨ tà dri dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, à adré tà àruka kɨ kisú ngbà 'í Lúkà nɨ búkù kònɨdhɨ léna: Yòwánɨ Bàtísimò fèlepi nɨ tɨ̈ma, tà àruka Yésu nɨ tɨ̈ma nɨ tà dri dhɨ ɨ, Yésu nɨ lɨ̀ma tépelò na mvámvá ro dhɨ, pídhígó Sàmàrɨ́yà agó dóro dhɨ nɨ tà dri dhɨ, pídhígó mváagó avɨ̀lepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ, àruka nɨ íbe.

Lúkà adré búkù kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ agó àlo rú be Tèyòfílè dhɨ dré. Akódhɨ nda dré tá adrélé Yúdà mvá 'ɨ ko dhɨ sè dhɨ, Lúkà adré Yúdà ànzɨ kɨ tà bɨ̈ àyɨ kɨ labhɨ íbe dhɨ kɨ àndu ngɨ. Tà nda sè dhɨ, móndyá ándrò dhɨ kɨ kɨtswá Rúbí Tanɨ Lúkà dré tɨsɨle kònɨdhɨ nɨ na, àndu nɨ nɨ nɨ̈zo dóro lavúlé.

Tà kàdrɨkàdrɨ búkù kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Tà Lúkà dré Rúbí Tanɨ tɨsɨzo ásà dhɨ (1:1-4)
2) Yòwánɨ Bàtísimò fèlepi nɨ tɨ̈ma, Yésu nɨ tɨ̈ma, ɨndɨ̀ akódhɨ nɨ anzɨ nɨ tà (1:5–2:52)
3) Yòwánɨ Bàtísimò fèlepi nɨ àzí (3:1-20)
4) Yésu nɨ bàtísimò dòma, ɨndɨ̀ akódhɨ nɨ tabhɨ̈ma (3:21–4:13)
5) Yésu nɨ àzí bvò Gàlɨ̈láyà àdhya na dhɨ (4:14–9:50)
6) Yésu nɨ atsí ngàzo Gàlɨ̈láyà lésè lɨ̀le Yèrúsalémà na dhɨ (9:51–19:27)
7) Yésu nɨ pósò kùdù, ɨndɨ̀ akódhɨ nɨ dràma (19:28–23:56)
8) Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ, ɨndɨ̀ akódhɨ nɨ mbàma bhù na dhɨ (24:1-53)

Tà Lúkà dré Rúbî Tanɨ tɨsɨzo ásà dhɨ

1 Atálágó Tèyòfílè, ngóró mí dré nɨ̈le be dhɨ tínɨ dhɨ, móndí bɨ̈ dhɨ ɨ tabhɨ̈ tà ru 'obhá àma kòfalé dhɨ kɨ tɨsɨle. 2 Ɨ tɨsɨ ngóró dhya tà nda kɨ nobhá mɨ̈ sè kɨdhoma nɨ lésè gò, ɨ dré atsázó Gɨ̈ká nɨ kúlí longóbhá ɨ ró dhɨ ɨ dré tɨtílé tayílé àma dré dhɨ tínɨ. 3 Dɨ, atálágó, má dré tà títí nda kɨ ndàle nɨ̈le kyá àyɨ kɨ kɨdhoma lésè dhɨ sè dhɨ, má mɨ̈lésè dhɨ tá

kpà dóro má dré tà nda kɨ tɨsɨ̀le mí dré mɨ̈bhalé tí dhɨ. 4 Má adré 'òá kònɨ̀nɨ, mí kòkɨtswáró nɨ̈á tàle dhɨ, tà tadhálé mí dré dhɨ ɨ tà bàti 'ɨ dhɨ be.

Ángéló longó Yòwánɨ̀ nɨ tɨ̈ma nɨ tà

5 Lókyá Ɛ̀ródè dré tá adrérà'a ópí ro bvò Yùdáyà àdhya drɨ̈le dhɨ 'á dhɨ, kòwánà àlo rú be Zàkàrɨ́yà dhɨ tá be. Akódhɨ nda tá kòwánà angábhá Abɨ́yà nɨ súrú lésè dhɨ kɨ àlo 'ɨ. Akódhɨ nɨ tòkó rú be Ɛ̀lɨ̈zàbétè dhɨ angá tá kpà Árónà atú adrélépi kòwánà kɨ kàdrɨ̀ ro dhɨ nɨ súrú lésè. 6 Ayɨ rɨ̈ti dhɨ kɨ tà tá gyăgya Gɨ̈ká mɨ̈lésè. Ɨ adré tá tà títí Mírɨ̀ nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhɨ kɨ 'o, tà àlo tɨvɨ̀ àko ró. 7 Dɨ, àyɨ tá àyɨkya mvá àko. Tàko ko, Ɛ̀lɨ̈zàbétè tá kóndó 'ɨ, ɨ̀ndɨ̀ àyɨ rɨ̈ti dhɨ kɨ kóná lavú tá dre.

8 Kɨ̈tú àlo dhɨ, Zàkàrɨ́yà nda adré tá àzí 'o kòwánà ro Gɨ̈ká kandrá. Angyá ko, lókyá nda tá lókyá kòwánà akódhɨ nɨ súrú lésè dhɨ ɨ dré adrézó àzí 'o dhɨ 'ɨ. 9 Anzyà gà kòwánà ɨ dré adrélé 'òle dhɨ tíní dhɨ, ɨ kɨpè tá akódhɨ dzègé sè, fɨ̈le béndélé za Mírɨ̀ nɨ tépelò na dhɨ kòdhya. 10 Dɨ akódhɨ dré tá adrérà'a béndélé za dhɨ 'á dhɨ, móndyá zyandre títí dhɨ ɨ adré tá tà zi Gɨ̈ká tí kɨvɨ̀ na.

11 Gò ángéló Mírɨ̀ àdhya dré ngàzo agálé Zàkàrɨ́yà kandrá, áyɨ totó adrélé àlètárɨ̀ adrézó béndélé za dhɨ nɨ drɨ́ágó lésè. 12 Zàkàrɨ́yà kònò akódhɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ drɨ̈ dré abízó nyɨ̆nyɨ gò, tirɨ̈ dré gàzo akódhɨ léna bɨ̈. 13 Dɨ, ángéló nda dré ína tàzoá drá dhɨ: «Zàkàrɨ́yà, mí ro ngá ko! Tàko ko, Gɨ̈ká yi tà mí dré zɨ̈le í tí dhɨ dre. Ámi tòkó Ɛ̀lɨ̈zàbétè nɨ mváagó ti mí dré gò, mí dré rú nɨ nɨ zɨ̈zo Yòwánɨ̀. 14 Akódhɨ nɨ arí fe mí dré kólénzé íbe. Móndí bɨ̈ dhɨ kɨ kókpà lenzé akódhɨ nɨ tɨ̈ma sè. 15 Tàko ko, akódhɨ nɨ tà nɨ adré kàdrɨ̀ Mírɨ̀ mɨ̈lésè. Akódhɨ kɨtswá tàdzí vínò 'ɨ yà, kó ngalè wá àtsí 'ɨ yà dhɨ nɨ mvu ko. A nɨ ga Tɨrí Lólo sè bɨ̈, kɨdhólé í dré adrérà'a áyɨ andre lé dhɨ 'á. 16 A nɨ Ɨsèrélè ànzɨ bɨ̈ dhɨ kɨ adrɨ̈ agòle Mírɨ̀ àyɨ kɨ Gɨ̈ká vélé. 17 A nɨ adhé alɨ̀le Mírɨ̀ kandrá, Tɨrí Lólo atú adrélépi pròfétà Ɛ̀líyà le dhɨ nɨ rɨ̀nyí sè, kɨtswálé ànzɨ kɨ atá kɨ togó adzá àyɨ kɨ ànzɨ ɨ vélé, ɨ̀ndɨ̀ móndyá adrébhá lɨgílé dhɨ kɨ togó adzá móndyá gyăgya kɨ tògyá vélé, kɨtswázó móndí kɨ tɨvó adrélé gànzi ró Mírɨ̀ dré be dhɨ bvó.»*

18 Dɨ, Zàkàrɨ́yà dré ángéló nda nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Má nɨ nɨ̈á ngalè tà kòdhɨ nɨ ru 'o bàti dhɨ ngínɨ? Angyá ko, ma màlɨ̈ga 'ɨ, ɨ̀ndɨ̀ áma tòkó nɨ kóná lavú dre.» 19 Ángéló logó drá dhɨ: «Ma Gàbèrèyélè 'ɨ. Má adré áma totó Gɨ̈ká kandrá, adrélé akódhɨ nɨ àzí 'o. Akódhɨ amù ma alɨ̀le mí vélé, rúbí tanɨ kòdhɨ nɨ longó mí dré. 20 Dɨ, mí yi rè ká! Mí nɨ adré ábhăbhă ro tà ta àko ró, tsàle kɨ̈tú tà nda dré dra ru 'òzo dhɨ tú. Tàko ko, mí ka'ɨ mína áma kúlí ɨ ko, tágba kúlí nda ɨ dré dra ru 'òzo àyɨ kɨ lókyá sè dhɨ.»

21 Lókyá nda sè dhɨ, móndyá zyandre nda ɨ adré tá Zàkàrɨ́yà nɨ letè gò, àyɨ kɨ líndrí dré adrézó gàle, dré tá adrélé gɨ̈le tépelò na tò dhɨ sè. 22 Dɨ, kàpfò lásà dre dhɨ, kɨtswá tá ína tà ta àyɨ véna bwà ko. Gò ɨ dré atógyàzoá dhɨ, ngá agá tá akódhɨ mi tórób́í tíní tépelò na dre. Angyá ko, akódhɨ atsá tá ína ábhăbhă ro, adrélé tà ta àyɨ dré drígá sè. 23 Akódhɨ nɨ lókyá adrézó àzí 'o tépelò na dhɨ kàkí dre dhɨ, dré nzìzo í bhàna.

---

* **1:17** 1:17 A kònò Màlákɨ̈ 3:23-24.

24 Ámvolásà dhɨ, akódhɨ nɨ tòkó Ɛ̀lɛ̈zàbétè dré 'a kisúzó gò, dré áyɨ
zùzo 'a nda be mbă nzi. Adré tá kisùá ɨ́ léna dhɨ: 25 «Mírɨ̈ 'o má dré
tà adrélépi dóro ɨ́ mɨ̈lésè dhɨ kòdhya. Lókyá kònɨdhɨ sè dhɨ, tɨngá má
rúsè tà adrélépi tá kanyò fe má dré móndɨ́ ɨ mi dhɨ dre.»

A longó Yésu nɨ tɨ̈ma nɨ tà

26 Ɛ̀lɛ̈zàbétè nɨ mbă nɨ nzi-drɨ̈-àlo sè dhɨ, Gɨ̈ká dré ángélò Gàbèrèyélè
nɨ mùzo lɨ̀le bhàandre rú zɨ̈le Nàzàrétà bvò Gàlɨ̈láyà àdhya lé dhɨ na,
27 kyánzɨ àlo rú be Màrɨ́yà, àgo tà nɨ̈lepi rè ko dhɨ véna. Á zɨ tá Màrɨ́yà
nda agó àlo rú be Yòséfà, angálépi ópɨ́ Dàwɨ́dɨ̈ nɨ súrú lésè dhɨ dré tòko
ró. 28 Ángéló nda kòfɨ Màrɨ́yà véna dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Mɨ Mírɨ̈
dré áyɨ togó tanɨ bhàzo mí rú nɨ, mòdo mí dré! Mírɨ̈ túmănɨ́ mí be!»
29 Dɨ Màrɨ́yà nɨ drɨ̈ dré abɨ́zó nyɨ̈nyɨ kúlɨ́ nda sè gò, dré adrézó kisùá ɨ́
léna ngalè mòdo nda tá àdho mòdo kárá 'ɨ ya dhɨ.

30 Dɨ, ángéló nda dré ɨ́na tàzoá drá dhɨ: «Màrɨ́yà, mɨ́ ro ngá ko! Tàko
ko, mɨ Gɨ̈ká nɨ togó tanɨ ɨ́be mí rú. 31 Mɨ́ yi rè ká! Mɨ́ nɨ 'a kisú gò, mɨ́
dré mváagó tɨ̈zo, rú nɨ nɨ zɨ̈zo Yésu. 32 Akódhɨ nɨ tà nɨ adré kàdrɨ̀, ɨ̀ndɨ̀
à nɨ akódhɨ nɨ zi Gɨ̈ká kurú na bhù na dhɨ nɨ Mváagó ro. Mírɨ̈ Gɨ̈ká nɨ
akódhɨ nɨ bha adrélé ópɨ́ kàdrɨ̀ ro, ngóró akódhɨ nɨ tábhɨ́ Dàwɨ́dɨ̈ tɨ́nɨ.
33 Akódhɨ nɨ òpɨ̀ nya Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dri kóná vésè kólyá.† Bàti, akódhɨ nɨ
òpɨ̀ nɨ adré kùdù àko.»

34 Dɨ Màrɨ́yà dré ángéló nda nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tà kòdhɨ nɨ ru 'o
ngɨ́nɨ? Tàko ko, má nɨ̈ rè agó àlo nɨ tà ko.» 35 Dɨ ángéló nda logó drá
dhɨ: «Tɨrɨ́ Lólo nɨ así mɨ́ dri gò, Gɨ̈ká kurú na bhù na dhɨ nɨ rɨ̈nyɨ́ dré
ámɨ asózó. Ásà dhɨ, à nɨ mvámvá lólo mɨ́ dré dra tɨ̈le nda nɨ zi Gɨ̈ká nɨ
Mváagó ro. 36 Dɨ mɨ́ yi rè ká! Ámɨ aró Ɛ̀lɛ̈zàbétè kisú ɨ́na 'a dre. Adré
mváagó letè, tágba dré adrézó màlɨ̈ga 'ɨ dhɨ. Kònɨdhɨ, akódhɨ tá adrélé
zɨ̈le kóndó ro nda nɨ mbă nɨ nzi-drɨ̈-àlo dhɨ 'ɨ. 37 Tàko ko, Gɨ̈ká mɨ̈lésè
dhɨ, tà àlo kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ yókódhó.» 38 Dɨ Màrɨ́yà gò tàá dhɨ:
«Ma Mírɨ̈ nɨ màrábà 'ɨ. Tà nda kò'o ru má dré ngóró mɨ́ dré tàle dhɨ
tɨ́nɨ.» Gò ángéló nda dré akódhɨ nɨ tayízó.

Màrɨ́yà lɨ̈ Ɛ̀lɛ̈zàbétè nɨ no

39 Lókyá nda sè dhɨ, Màrɨ́yà dré ngàzo lɨ̀le sírɨ́ bhàandre àlo bvò
kòngo ró Yùdáyà àdhya lé dhɨ na. 40 Dré tsàzo fɨle Zàkàrɨ́yà nɨ dzó na
gò, mòdo fe Ɛ̀lɛ̈zàbétè dré. 41 Dɨ Ɛ̀lɛ̈zàbétè dré Màrɨ́yà nɨ mòdo nda nɨ
yirà'a dhɨ, mvámvá dré ngàzo lána gò, Ɛ̀lɛ̈zàbétè dré gàzo Tɨrɨ́ Lólo sè
bɨ̈. 42 Dré yòzoá kúlɨ́ 'u'ù sè dhɨ: «Gɨ̀ká bhà tà tanɨ mɨ́ dri tòkó àruka
títɨ́ dhɨ kya kɨ lavú dre. Bhà kókpà tà tanɨ mvámvá mɨ́ dré dra tɨ̈le dhɨ
dri dre. 43 Ma tá àdhi 'ɨ, áma Mírɨ̈ nɨ andre dré alɨ̀zo má vélé nɨ? 44 Mɨ́
nò rè ká! Ámɨ mòdo nɨ kúlɨ́ dré adhéràa má bílé dhɨ 'á dhɨ, mvámvá
nga má léna arɨ́ dré. 45 Kólénzé mɨ́ dré, mɨ́ dré ka'ɨ̈le tàle dhɨ, Mírɨ̈ nɨ
dra tà ɨ́ dré tàle mɨ́ dré dhɨ nɨ 'o káyà dhɨ sè.»

Longó Màrɨ́yà àdhya

46 Dɨ Màrɨ́yà dré tàzoá dhɨ:
«Má adré áma Mírɨ̈ nɨ tà bha kuru.
47 Áma togó adré lenzélé Gɨ̈ká áma tɨdrílépi dhɨ nɨ rú sè.
48 Tàko ko, akódhɨ bhe mɨ̈ áyɨ màrábà tàko nɨ nɨ no.

† **1:33** 1:33 A kònò 2 Sàmùwélè 7:12, 13, 16; Ɛ̀sáyà 9:6; Dànyélè 7:14. Gɨ̈ká nɨ Kúlɨ́ tɨsɨ̀le Gɨ̈rɨ́kɨ̈
ti sè dhɨ adré tàá «Yàkóbhò nɨ dzó» kònwa. Kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Ɨsèrélè ànzɨ ɨ».

Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, móndyá lókyá títí ɨ sè dhɨ kɨ áma zi kólénzé
líyí ro.
49 Àngyá ko, Gĩká rĩnyí líyí ro dhɨ 'o tà kàdrɨ̀ lavúlé dhɨ má dré dre.
Akódhɨ ni rú lólo.
50 Adré áyɨ togó dóro tadhá móndyá lókyá títí ɨ sè adrébhá áyɨ ro dhɨ ɨ
dré.
51 'O tà kàdrɨ̀ ɨ áyɨ drígá rĩnyi ró dhɨ sè dre.
Lapé móndyá tà kisùkisù íbe drĩkàdrɨ̀ ro dhɨ ɨ.
52 Tɨrí ópí kàdrɨ̀ ɨ àyɨ kɨ lɨrírà adrézó òpì nya dhɨ ɨ drĩlésè gò,
móndyá tàko kɨ tingázó kuru.
53 Fè ngá dóro ɨ móndyá tàbirí íbe dhɨ ɨ dré nyàle gò,
ngábhá kɨ logózó nzìle drígálé sè.
54-55 Alì áyɨ màrábà, Ɨsèrélè ànzɨ kɨ ledé.
Tɨvì kpà áyɨ togó dóro tadhama Àbàrámà ɨ dré ànzɨ ni íbe kóná vésè
kólyá dhɨ ko,
ngóró dré tá lazílé àma kɨ tábhí ɨ dré dhɨ tíni.»
56 Màríyà dré adrézó Èlĩzàbétè bhàna mbă na gò, dré gòzo nzìle í
bhàna.

Yòwánì ni tĩma

57 Èlĩzàbétè ni lókyá tĩzo dhɨ kòkɨtswá dre dhɨ, dré mváagó tĩzo.
58 Akódhɨ ni bhàzĭ ɨ aró ni íbe dhɨ ì kòyi tàle dhɨ, Mírì tadhá tá áyɨ
togó dóro drá dhɨ dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé lenzélé túmăní akódhɨ
be.
59 Mvámvá nda ni kĩtú ni nzi-drì-na akódhɨ ni tĩma àmvolésè dhɨ sè
dhɨ, ì dré lìzo akódhɨ ni 'o lwàle. Móndí ì adré tá 'òle akódhɨ ni atá,
Zàkàríyà ni rú fe drá ká. 60 Dɨ, andre ni dré ína tàzoá dhɨ: «Kóko,
à ni akódhɨ ni rú zi Yòwánì.» 61 Ɨ tà drá dhɨ: «Móndí rú be kònìnɨ
dhɨ ámɨ súrú na dhɨ yó.» 62 Gò ì dré mvámvá nda ni atá ni lizízó
drígá sè, nĩzoá ngalè akódhɨ lè à kòzi mvámvá nda ni rú àdhi ya dhɨ.
63 Dɨ Zàkàríyà dré ngá adrézó ngá tɨsì drĩá dhɨ ni zĩzo gò, tɨsìzoá dhɨ:
«Akódhɨ ni rú Yòwánì.» Gò àyɨ títí dhɨ kɨ líndrí dré gàzo tà nda sè.
64 Gbă kòdhwa, Zàkàríyà ni kúlí dré fùzo gò, dré kɨdhózó adrélé tà ta,
adrézó Gĩká ni rú bha kùle. 65 Dɨ tirì dré gàzo àyɨ kɨ bhàzĭ títí dhɨ ɨ
léna bĭ. Gò à dré adrézó tà nda kɨ tití bvò kòngo ró Yùdáyà àdhya 'ásè
wăyi. 66 Móndyá títí tà nda kɨ yibhá dhɨ ì adré tá tà nda kɨ kisù, adrézó
liziá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Mvámvá kòdhɨ ni atsá àdhi ró?» Tàko ko, Mírì
ni rĩnyí tá mvámvá nda íbe bàti.

Longó Zàkàríyà àdhya

67 Zàkàríyà, mvámvá nda ni atá dré gàzo Tɨrí Lólo sè bĭ gò, dré ngàzo
Gĩká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni kònìnɨ:
68 «Rúku kàdré Mírì, Ɨsèrélè ànzɨ kɨ Gĩká dré,
dré alìle áyɨ móndyá kɨ lomí, àyɨ kɨ apázó dhɨ sè.
69 Tàko ko, akódhɨ 'o dhya rĩnyi ró dra àma kɨ tɨdrílépi dhɨ apfòle,
áyɨ màrábà Dàwídĩ ni súrú lésè dre.
70 'O kònìnɨ ngóró dré tá lazílé kínó lésè,
áyɨ pròfétà lólo dhɨ ɨ tí dhɨ tíni.
71 Lazí tá dhɨ, í ni àma kɨ tɨdrí àma kɨ kàrɨbhá ɨ drígásè,
ìndì móndyá títí adrébhá togó kònzɨ bha àma rú dhɨ ɨ drígásè.
72 Ásà dhɨ, tadhá áyɨ togó dóro àma kɨ tábhí ɨ dré dre.
Tɨvì kpà tà lólo í dré bhàle ru yĩzo móndyá ína íbe dhɨ ko.

73 Tàko ko, sì tá mòndrà lazízóá àma kɨ tábhí Abàrámà dré dhɨ,
74 í nɨ àma kɨ apá àma kɨ kàrɨbhá ɨ drígásè,
mà kàdréró áyɨ tà 'o tirĩ àko,
75 ngóró móndí lólo ɨndì gyăgya í mĩlésè dhɨ ɨ tínɨ, àma kɨ lókyá wăyi
sè.
76 Dɨ mɨ, áma mvá ro nɨ, à nɨ ámɨ zi Gĩká kurú na bhù na dhɨ nɨ pròfétà
ro.
Àngyá ko, mí nɨ dhe lìle Mírĩ kandrána, kɨtswálé láti ledé akódhɨ dré.
77 Mí nɨ longóá akódhɨ nɨ móndyá ɨ dré dhɨ,
akódhɨ nɨ àyɨ kɨ tàkonzì kɨ tri, àyɨ kɨ tɨdrízó.
78 Àma kɨ Gĩká nɨ 'òá kònɨnɨ áyɨ togó dóro ɨndì yàyà dhɨ sè.
Ásà dhɨ, a nɨ ngádra amù àma dré bhù lésè
ngóró kĩtú nɨ apfòapfò tínɨ,
79 kɨtswálé ngá kazá móndyá adrébhá lɨrílé tínímvá na dhɨ ɨ dré,
ìndì àyɨ adrébhá lɨrílé líndrí dràdrà àdhya zàle dhɨ ɨ dré,
kɨtswálé kpà àma kɨ tidrĩ láti tà kìdríkìdrɨ àdhya 'ásè.»‡

80 Dɨ mvámvá nda adré tá mbàle rúbhá sè ìndì tògyá sè. Adré tá adrélé duku na tsàle lókyá dré apfŏrà'a ɬsèrélè ànzɨ ɨ kandrá dhɨ 'á.

2

Yésu nɨ tĩma
(A kònò kpà Màtáyò 1:18-25)

1 Lókyá nda sè dhɨ, Rómà kɨ ópí kàdrì, Kàyĩsárà Awùgústò dré tòlí fèzo tàzoá dhɨ, à kòtɨsì móndyá wăyi Rómà kɨ òpì zàle dhɨ kɨ rú búkù na. 2 Rú tɨsìma drĩdrĩ nda tá lókyá Kĩrĩníyò dré tá adrérà'a gùvèrènérè ro bvò Sĩríyà àdhya drĩle dhɨ 'á. 3 Gò móndí àlo àlo títí dhɨ ɨ dré ngàzo lìle àyɨ kɨ rú 'o tɨsìle àyɨ kɨ tàndɨ kɨ bhàandre ɨ 'ásè.

4 Dɨ Yòséfà dré kpà ngàzo bhàandre Nàzárétà àdhya bvò Gàlĩláyà àdhya lé dhɨ lésè, lìle bhàandre ópí Dàwídĩ àdhya rú zìle Bètèlémè, bvò Yùdáyà àdhya lé dhɨ na. Tàko ko, angá tá ína Dàwídĩ nɨ súrú lésè. 5 Ɨ lì tá kònàle àyɨ kɨ rú 'o tɨsìle túmăní Màríyà, tòkó zìle akódhɨ dré mòle dhɨ be. Màríyà nda tá 'a be.

6 Ɨ dré tá adrérà'a Bètèlémè na dhɨ 'á dhɨ, Màríyà nɨ lókyá tĩzo dhɨ dré kɨtswázó. 7 Dɨ dré áyɨ mváagó kàyo ró dhɨ nɨ tĩzo, akódhɨ nɨ lambézó kítá sè, làle ayílé àrà kà'wá ɨ dré tá adrézó ngá nya lána dhɨ na. Tàko ko, àrà ɨ dré kɨtswázó ayílé kùmú kɨ dzó na dhɨ tá yókódhó.

Ángéló agá kábilĩgyà lɨkɨbhá ɨ kandrá

8 Bvò nda na dhɨ, kábilígyà lɨkɨbhá àruka ɨ adré tá ayílé mbɨ na, adrélé àyɨ kɨ kábilígyà kɨ lɨkí ngátsi sè. 9 Dɨ ángéló Mírĩ àdhya dré ngàzo agálé àyɨ kandrá, Mírĩ nɨ lagulagu dré ngá kazázó àyɨ làgásè kúrú gò, ɨ dré lyàzo kwàkwà tirĩ dré. 10 Dɨ, ángéló nda dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì ro ngá ko! Mì yi rè ká! Má alì rúbí tanɨ longó àmɨ dré. Dɨ móndyá títí dhɨ kɨ lenzé ásà tò. 11 Ándrò, ngátsi kònìdhɨ sè dhɨ, à ti àmɨ dré dhya dra móndí kɨ tɨdrílépi dhɨ bhàandre Dàwídĩ àdhya na dre. Akódhɨ nda Mèsíyà 'ɨ, ìndì Mírĩ 'ɨ. 12 Mì nɨ akódhɨ nɨ ni tà kònìdhɨ sè: Mì nɨ mvá kùrí kă lambélé kítá sè dhɨ nɨ kisú, adrérà'a ayílé àrà kà'wá ɨ dré adrézó ngá nya lána dhɨ na.»

‡ **1:79** 1:79 A kònò Ɛsáyà 9:1.

13 Gbă kòdhwa, ángélò lìzólìzo bhù lésè dhɨ ì dré agázó ángélò nda
làga, adrélé Gïká nɨ rú bha kùle, adrézó tàá dhɨ:
14 «Mìlanzïlanzï kàdré Gïká dré kurú na bhù na!
Tà kìdrɨ́kìdrɨ kàdré kpà bvò drɨ móndyá akódhɨ nɨ togó dré adrézó
kɨnílé ásà dhɨ ɨ dré!»

Kábilïgyà lɨkɨ́bhá ì lì Bètèlémè na

15 Ángélò ì kònga kábilígyà lɨkɨ́bhá nda ɨ vélésè gòle bhù na dre dhɨ,
àyɨ nda ì dré tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Mà kòlì dɨ Bètèlémè na, tà ru
'òlepi gò Mírï dré tà nɨ nɨ longózó àma dré kòdhɨ nɨ no wà!» 16 Dɨ ì dré
ngàzo lìle sírɨ́ Bètèlémè na gò, ì dré Màrɨ́yà kɨ kisúzó Yòséfà íbe, ìndì
mvá kùrí kă adrélépi tá ayílé àrà kà'wá ì dré adrézó ngá nya lána dhɨ
na nda be. 17 Ɨ kònò mvámvá nda dre dhɨ, ì dré ngàzo tà ángélò dré
tá tàle àyɨ dré akódhɨ nɨ tà sè dhɨ nɨ tɨtɨ́ móndí bï dhɨ ɨ dré. 18 Móndyá
títí tà nda nɨ yibhá dhɨ kɨ líndrɨ́ dré gàzo, tà kábilígyà lɨkɨ́bhá nda ì dré
tàle àyɨ dré dhɨ nɨ tà sè. 19 Dɨ, Màrɨ́yà dré ɨ́na tà títí nda kɨ zùzo áyɨ
togó na, adrézó àyɨ kɨ kisù. 20 Gò kábilígyà lɨkɨ́bhá nda ì dré gòzo gòle,
Gïká nɨ mï bhabe lanzïle, ìndì akódhɨ nɨ rú bhabe kùle, tà títí ì dré yïle
ìndì nòle ngóró tá longólé àyɨ dré dhɨ tɨ́nɨ dhɨ kɨ tà sè.

Yésu nɨ fema Gïká dré dhɨ

21 Mvámvá nda nɨ kɨ̈tú nɨ nzi-drï-na akódhɨ nɨ tïma àmvolésè dhɨ sè
dhɨ, à dré akódhɨ nɨ lwàzo gò, akódhɨ nɨ rú zïzo Yésu, ngóró ángélò dré
tá tàle àkò akódhɨ nɨ andre kisú rè 'a ko dhɨ 'á dhɨ tɨ́nɨ.
22 Gò Yòséfà ɨ Màrɨ́yà be dhɨ ì dré àyɨ kɨ temvézó mvámvá nda nɨ tïma
àmvolésè, ngóró Mósè nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ.* Lókyá
nda kàkɨ́ dre dhɨ, ì dré mvámvá nda nɨ dòzo lìzo ába Yèrúsalémà na,
kɨtswálé akódhɨ nɨ fe Mírï dré dhɨ bvó. 23 Tàko ko, Mírï nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí
adré tàá dhɨ: «Lè à kàdré ànzɨàgo títí kàyo ró dhɨ kɨ fe adrélé lólo Mírï
dré.»† 24 Kòdhɨ íbe dhɨ, ì lì kɨtswálé ngá fe Mírï dré, ngóró akódhɨ nɨ
tátrɨ́trɨ́ kúlí dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ: «À kàdré kòbhòlà rï dhɨ 'ɨ yà, kó
ngalè kòbhòlà ngbòlò rï dhɨ 'ɨ yà dhɨ kɨ fe.»‡

Sïmèyónà longó kúlï pròfétà àdhya tɨ́nɨ

25 Lókyá nda sè dhɨ, agó àlo rú be Sïmèyónà dhɨ tá Yèrúsalémà na.
Akódhɨ nda tá móndí gyăgya, adrélépi tròle Gïká nɨ tà rú dhɨ 'ɨ. Adré
tá Mèsíyà nɨ letè alìle Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tɨdrí. Akódhɨ tá kpà Tɨrí Lólo íbe í
drɨ. 26 Tɨrí Lólo nda longó tá drá dhɨ, kɨtswá rè dràle drïdrï dré Mírï nɨ
Mèsíyà nɨ nòzo dhɨ kandrá dhɨ ko. 27 Dɨ kɨ̈tú nda sè dhɨ, Tɨrí Lólo drï
tá akódhɨ lìle fïle tépelò na. Yésu nɨ tibhá ì kàfí kɨtswálé akódhɨ nɨ fe
Gïká dré ngóró tátrɨ́trɨ́ kúlí dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ dre dhɨ, 28 Sïmèyónà
dré mvámvá nda nɨ adózó ɨ́ drɨ́gá gò, Gïká nɨ rú bhàzo kùle, tàzoá dhɨ:
29 «Mírï rúku ró nɨ, nyànomvá dhɨ, mí nɨ kɨtswá ámɨ màrábà nɨ tayí
dràle tà kìdrɨ́kìdrɨ na,
ngóró mɨ́ dré tá lazílé má dré dhɨ tɨ́nɨ.
30 Tàko ko, má nò dhya mí dré dra móndí kɨ tɨdrízó nɨ áma mï sè dre.
31 Mí bhà tá akódhɨ nɨ tà drïdrï, kòkɨtswáró ámɨ tà 'o móndyá títí ɨ mi.
32 Akódhɨ ngádra dra ámɨ 'òlepi súrú títí dhɨ ì dré nïle dhɨ 'ɨ.
A nɨ kpà ámɨ mìlanzïlanzï tadhá ámɨ súrú Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré.»

---

* **2:22** 2:22 A kònò Lèvïtíkè 12:3, 6. † **2:23** 2:23 A kònò Pfòma 13:2, 12. ‡ **2:24** 2:24 A kònò Lèvïtíkè 12:8.

33 Mvámvá nda nɨ atá ɨ andre nɨ be dhɨ kɨ líndrí dré gàzo, tà tàle
akódhɨ nɨ tà dri nda kɨ tà sè. 34 Dɨ Sìmèyónà dré tà tanɨ zïzo Gïká tí àyɨ
dri gò, tàzoá Màríyà, Yésu nɨ andre dré dhɨ: «Mí nò rè ká! Mvámvá
kònɨdhɨ atsá kɨtswálé Ɨsèrélè ànzɨ bï dhɨ kɨ 'o ledhélé, ìndì àyɨ bï dhɨ
kɨ 'o ngàle. Akódhɨ nɨ tà nɨ kpà adré tà adrézó tà ta rúá kònzɨ dhɨ
'ɨ, 35 kɨtswálé tà móndí zyandre dhɨ ì dré adrélé kisùle dhɨ ì kàpfòró
ngádra 'á be dhɨ bvó. Dɨ mɨ ró dhɨ, kɨzà nɨ kpà ámɨ tàndɨ nɨ togó so
ngóró sápí tínɨ.»

Ánà nɨ kúlî pròfétà àdhya tínɨ dhɨ

36 Lókyá nda sè dhɨ, pròfétà àlo tòko ró rú be Ánà dhɨ tá kpà tépelò
na. Akódhɨ nda tá Fànùwélè, Âsérà nɨ súrú lésè dhɨ nɨ zapi 'ɨ. Akódhɨ
agà tá tà tàndɨ ró. Ɨ gi tá agó dré tá mòle áyɨ kyanzì lókyá 'á dhɨ be
ngbà 'í kóná nzi-drï-rï. 37 Agó nɨ nɨ dràma àmvolésè dhɨ, adré tá ngbú
tàyítòko ró tsàle áyɨ kóná dré tsarà'a nyadhɨ-su-drï-su dhɨ 'á. Adré tá
ngbú adrélé tépelò na, adrélé Gïká nɨ lɨndrì bha, adrézó tàbirí mvo,
adrézó tà zi akódhɨ tí kïtú vésè, ìndì ngátsi vésè. 38 Dɨ lókyá Yésu nɨ
tibhá ì dré tá adrérà'a akódhɨ nɨ fe Gïká dré dhɨ 'á dhɨ, Ánà nda dré
áyɨ kisízó ànyɨ àyɨ làga gò, kɨdhólé adrélé àwoyà fe Gïká dré mvámvá
nda nɨ tà sè. Dɨ dré ngàzo adrélé akódhɨ nɨ tà ta móndyá títí adrébhá
tá Yèrúsalémà nɨ apama letè dhɨ ɨ dré.

Yòséfà ì nzɨ Nàzàrétà na

39 Yòséfà ɨ Màríyà be dhɨ ì kò'o tà títí Mírì nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé
tàle à kò'o dhɨ ɨ akílé dre dhɨ, ì dré gòzo nzìle Yésu be bvò Gàlïláyà
àdhya na, tsàle àyɨ kɨ bhàandre Nàzàrétà na. 40 Kònàle dhɨ, mvámvá
nda adré tá mbàle rïnyí sè, adrélé kpà lɨ'wálé tògyá na. Akódhɨ tá kpà
Gïká nɨ togó tanɨ íbe í rú.

Yésu mvámvá ro dhɨ tépelò na

41 Kóná àlo àlo títí dhɨ ɨ sè dhɨ, Yésu nɨ tibhá ì adré tá lìle Yèrúsalémà
na gwányá Pásɨkà àdhya nɨ tà sè. 42 Dɨ Yésu nɨ kóná kòtsa mudrí-drï-
rï dre dhɨ, ì dré ngàzo lìle akódhɨ be gwányá nda na, ànzyà gà ì dré
adrélé 'òle dhɨ tínɨ. 43 Gwányá nda kàkí dre dhɨ, ì dré láti dòzo nzìzo.
Dɨ, Yésu mvámvá ro nda gò ína adrélé Yèrúsalémà na, áyɨ tibhá ì dré
atógyà àko ró. 44 Ɨ adré tá àyɨkya kisùá dhɨ, Yésu tá àyɨ kɨ atsíàmu ɨ
kòfalé. Ɨ kòto atsí kïtú ndïle dre dhɨ, ì dré kɨdhózó akódhɨ nɨ nda àyɨ kɨ
aró ɨ kòfalé, àyɨ kɨ arúpi íbe. 45 Dɨ, ì kòndà akódhɨ tí dre dhɨ, ì dré gòzo
àyɨ kɨ tapí gòle akódhɨ nɨ nda Yèrúsalémà na. 46 Kïtú na àmvolésè dhɨ,
ì dré akódhɨ nɨ kisúzó tépelò na. Lɨrí tá tà tadhábhá ɨ kòfalé adrélé àyɨ
kɨ yi, adrézó tà lizí àyɨ tí. 47 Âyɨ títí nda ì adré tá akódhɨ nɨ yi síbhálé
be ngbo, akódhɨ nɨ tògyá nɨ tà sè, ìndì kúlí dré tá adrélé logólé dhɨ kɨ
tà sè. 48 Dɨ akódhɨ nɨ tibhá ì kònò akódhɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo
bhwăbhwa gò, andre nɨ dré akódhɨ nɨ lizízó: «Áma mvá, mí 'o tsì àma
kònìnɨ àdho tà sè? Mí nò rè ká! Âma ámɨ atá be dhɨ, mà adré tá ámɨ
nda togó be lanzïlanzï.» 49 Dɨ, Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì adré tá áma
nda àdho tà sè? Mì nì tá ko tàle dhɨ, lè tá má kàdré áma Atá nɨ dzó na
dhɨ?» 50 Dɨ, tà dré tàle nda nɨ àndu dré ína fïzo àyɨ drïna ko.

51 Gò Yésu ì dré gòzo nzìle túmăní àyɨ íbe Nàzàrétà na. Kònàle dhɨ,
akódhɨ adré tá áyɨ bha àyɨ kɨ rïnyí zàle. Dɨ andre nɨ adré tá ína tà títí
nda kɨ zu tayílé áyɨ togó na. 52 Yésu adré tá mbàle rúbhá sè ìndì tògyá

sè, adrélé lìle drĭdrĭ. Akódhɨ nɨ tà tá kpà dóro Gĭká mĭlésè ìndì móndí ɨ mĭlésè.

3

Yòwánɨ Bàtîsimò fèlepi ledé láti Mîrì Yésu dré
(À kònò kpà Màtáyò 3:1-12; Márokò 1:1-8; Yòwánɨ 1:19-28)

1 Kàyĭsárà Tĭbèríyò nɨ kóná nɨ mudrí-drĭ-nzi adrézó Rómà kɨ ópí
kàdrì ro dhɨ sè dhɨ, Pòtíyò Pĭlátò tá gùvèrènérè bvò Yùdáyà àdhya
drĭle dhɨ 'ɨ. Èródè tá ína ópí bvò Gàlĭláyà àdhya drĭle dhɨ 'ɨ. Akódhɨ nɨ
adrúpi, Fĭlípò tá ína ópí bvò Ìtùráyà àdhya drĭle ìndì Tràkònítĭ àdhya
drĭle dhɨ 'ɨ. Lĭsàníyà tá ína ópí bvò Àbĭlénè àdhya drĭle dhɨ 'ɨ. 2 Dɨ
lókyá Ánà ɨ Kàyáfà be dhɨ ì dré tá adrérà'a kòwánà kɨ kàdrì ɨ ró dhɨ
'á dhɨ, Gĭká nɨ kúlí dré tsàzo Yòwánì, Zàkàríyà nɨ mvá véna duku na.
3 Gò akódhɨ nda dré ngàzo tatsílé bvò wăyi Yòròdánè làgásè dhɨ 'ásè
longóába móndí ɨ dré dhɨ, ì kòladzá àyɨ kɨ togó gò, bàtísimò dòzo, Gĭká
kòtrĭiró àyɨ kɨ tàkonzì ɨ be dhɨ bvó. 4 Dɨ tà nda kòdhɨ 'o tá ru ngóró
pròfétà Èsáyà dré tá tɨsìle áyɨ búkù na dhɨ tínɨ:
«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhɨ:
‹Mì kòledé láti Mîrì dré alìzo!
Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhɨ dré!
5 À nɨ yábhu títí dhɨ kɨ lutú,
kòngó títí kàdrìkàdrì ro ìndì tsàtsà ro dhɨ kɨ lasézó.
À nɨ láti gòdhógòdho dhɨ kɨ lotó atsálé pyà,
láti bhúrobhúro dhɨ kɨ lutúzó atsálé kpàkpà.
6 Dɨ móndyá títí dhɨ kɨ tà Gĭká dré 'òle àyɨ kɨ tɨdrízó dhɨ nɨ no.›»*

7 Dɨ Yòwánì adré tá tàá móndyá zyandre adrébhá apfòle bàtísimò do
í vélé dhɨ ɨ dré dhɨ: «Àmɨ, nĭ àtrá kɨ àrèbhá nɨ ɨ, àdhi tadhá àmɨ dré dhɨ,
mì kòlapá Gĭká nɨ kombà adrélépi alìle dhɨ sílésè dhɨ nì? 8 Lè mì kàdré
tà adrébhá tadhá dhɨ, mì ladzá àmɨ kɨ togó dre dhɨ kɨ 'o kòdhya. Mì
kòbhà àmɨ adrélé kisùá àmɨ léna dhɨ ‹Àma àmakya Àbàrámà nɨ ànzɨ
'ɨ› dhɨ ko. Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Gĭká rĭnyí íbe kɨtswázó
ànzɨ 'o topfòle Àbàrámà dré kírà kònɨ ɨ lésè. 9 À ga kùbalú fa kómvó ɨ
rú dre. Dɨ à nɨ fa títí adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhɨ kɨ togá lebhélé àtsí
na.»

10 Dɨ móndyá zyandre nda ì adré tá lizíá akódhɨ tí dhɨ: «Lè mà kàdré
dɨ àdho tà 'o kòdhya?» 11 Dɨ Yòwánì adré tá logóá àyɨ dré dhɨ: «Lè
dhya adrélépi kítá agá lésè dhɨ íbe rì dhɨ kòfè àlo nɨ dhya àkoá dhɨ dré.
Dhya adrélépi mányàngá íbe dhɨ kàdré kpà lanzíá móndí tàbirí íbe dhɨ
ɨ dré be.»

12 Mèdáyì lagíbhá ì dré kpà alìzo bàtísimò do gò, ì dré akódhɨ nɨ
lizízó tàzoá dhɨ: «Tadhálépi, mà kàdré àmakya àdho tà 'o kòdhya?»
13 Yòwánì logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kòzi móndí kɨ làfa mèdáyì sè làgí ŋòle
dhɨ nɨ lavú dhɨ ko.»

14 Gò sòdá àruka ɨ dré kpà akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mà kàdré dɨ
àmakya àdho tà 'o?» Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kòtopá dhya àlo nɨ
làfa ko. Mì kàsíkĭ kpà dhya àlo kɨnzò sè ko. Àmɨ kɨ togó kàdré kɨnílé
làfa adrélé fèle àmɨ dré àmɨ kɨ àzí sè dhɨ sè.»

15 Móndyá títí nda ì adré tá Yòwánì nɨ tà letè nòle, adrézó lizíá àyɨ
léna ngalè akódhɨ tá ína Mèsíyà 'ɨ yà dhɨ. 16 Dɨ Yòwánì dré tàzoá àyɨ títí

* **3:6** 3:6 À kònò Èsáyà 40:3-5.

ɨ dré dhɨ: «Má adré mána bàtísimò fe àmɨ dré yĭ sè. Dɨ, dhya àlo áma lavúlépi rĭnyí sè dhɨ adré ínа alìle. Má kɨtswá akódhɨ nda nɨ lɨndrì sè ko. Má kɨtswá ndìndì akódhɨ nɨ kámókà bă trɨ bwà ko. Akódhɨ nɨ ína bàtísimò fe àmɨ dré Tɨrí Lólo sè, ìndì àtsí sè. 17 Akódhɨ ndàkpá íbe í drígá kɨtswázó ngánò awá áyɨ àngbó drĭna, lò'wa nɨ nɨ lomvózó dàle áyɨ kòbhó na gò, kúyí nɨ nɨ kùzo zàle àtsí adrélépi adrálé ko dhɨ na.» 18 Yòwánì adré tá kpà Rúbí Tanɨ longó móndyá nda ɨ dré, adrézó àyɨ kɨ kodzó kúlí àruka ɨ sè bĭ.

19 Kòdhɨ íbe dhɨ, Yòwánì adré tá ópí Èródè nɨ ndrɨ, dré tá adrúpi nɨ nɨ tòkó Èròdíyà nɨ dòle mòle dhɨ sè, ìndì dré tá tà kònzɨ àruka bĭ dhɨ kɨ 'òle dhɨ sè. 20 Gò Èródè dré ína tà kònzɨ kònìdhɨ nɨ bhàzo áyɨ tà kònzɨ àruka títí dhɨ ɨ dri: 'o Yòwánì rùle bhèle bădzó na.

Yésu nɨ bàtîsimò dòma
(À kònò kpà Màtáyò 3:13-17; Márokò 1:9-11)

21 Yòwánì nɨ rùma kandrá, akódhɨ dré tá adrérà'a bàtísimò fe móndyá títí ɨ dré dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré kpà alɨzo bàtísimò do. Dré tá adrérà'a tà zi Gĭká tí dhɨ 'á dhɨ, bhù dré ru lanzízó gò, 22 Tɨrí Lólo dré asízó rúbhá be sùle kòbhòlà àdhya tínɨ adhélé akódhɨ dri. Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhɨ: «Mɨ áma Mváagó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Áma togó adré kɨnílé ámɨ tà sè tò.»

Yésu nɨ kómvó
(À kònò kpà Màtáyò 1:1-17)

23 Lókyá Yésu dré áyɨ àzí kɨdhózó dhɨ sè dhɨ, akódhɨ nɨ kóná tá ànyíànyɨ nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí. A adré tá akódhɨ nɨ ni Yòséfà nɨ mvá ro. Yòséfà tá ína Élĭ nɨ mvá 'ɨ, 24 Élĭ, Màtátà nɨ mvá 'ɨ, Màtátà, Lévĭ nɨ mvá 'ɨ, Lévĭ, Mèlíkĭ nɨ mvá 'ɨ, Mèlíkĭ, Yànáyì nɨ mvá 'ɨ, Yànáyì, Yòséfà nɨ mvá 'ɨ, 25 Yòséfà, Màtàtíyà nɨ mvá 'ɨ, Màtàtíyà, Àmósà nɨ mvá 'ɨ, Àmósà, Nàwúmà nɨ mvá 'ɨ, Nàwúmà, Èsílĭ nɨ mvá 'ɨ, Èsílĭ, Nàgáyì nɨ mvá 'ɨ, 26 Nàgáyì, Mátà nɨ mvá 'ɨ, Mátà, Màtàtíyà nɨ mvá 'ɨ, Màtàtíyà, Sèmèyínà nɨ mvá 'ɨ, Sèmèyínà, Yòsékà nɨ mvá 'ɨ, Yòsékà, Yódà nɨ mvá 'ɨ, 27 Yódà, Yòwànánà nɨ mvá 'ɨ, Yòwànánà, Résà nɨ mvá 'ɨ, Résà, Zòròbàbélè nɨ mvá 'ɨ, Zòròbàbélè, Sàlàtìyélè nɨ mvá 'ɨ, Sàlàtìyélè, Nérĭ nɨ mvá 'ɨ, 28 Nérĭ, Mèlíkĭ nɨ mvá 'ɨ, Mèlíkĭ, Ádĭ nɨ mvá 'ɨ, Ádĭ, Kòsámà nɨ mvá 'ɨ, Kòsámà, Èlàmàdámà nɨ mvá 'ɨ, Èlàmàdámà, Érè nɨ mvá 'ɨ, 29 Érè, Yòsúwà nɨ mvá 'ɨ, Yòsúwà, Èlìyèzérè nɨ mvá 'ɨ, Èlìyèzérè, Yòrímà nɨ mvá 'ɨ, Yòrímà, Màtátà nɨ mvá 'ɨ, Màtátà, Lévĭ nɨ mvá 'ɨ, 30 Lévĭ, Sĭmèyónà nɨ mvá 'ɨ, Sĭmèyónà, Yúdà nɨ mvá 'ɨ, Yúdà, Yòséfà nɨ mvá 'ɨ, Yòséfà, Yònámà nɨ mvá 'ɨ, Yònámà, Èlĭyàkímà nɨ mvá 'ɨ, 31 Èlĭyàkímà, Mèléyà nɨ mvá 'ɨ, Mèléyà, Ménà nɨ mvá 'ɨ, Ménà, Màtátà nɨ mvá 'ɨ, Màtátà, Nàtánà nɨ mvá 'ɨ, Nàtánà, Dàwídĭ nɨ mvá 'ɨ, 32 Dàwídĭ, Yésè nɨ mvá 'ɨ, Yésè, Yòbédè nɨ mvá 'ɨ, Yòbédè, Bòwésà nɨ mvá 'ɨ, Bòwésà, Sálà nɨ mvá 'ɨ, Sálà, Nàsónà nɨ mvá 'ɨ, 33 Nàsónà, Àmĭnàdábà nɨ mvá 'ɨ, Àmĭnàdábà, Àdĭmínà nɨ mvá 'ɨ, Àdĭmínà, Árínĭ nɨ mvá 'ɨ, Árínĭ, Èsèrómà nɨ mvá 'ɨ, Èsèrómà, Fàrésà nɨ mvá 'ɨ, Fàrésà, Yúdà nɨ mvá 'ɨ, 34 Yúdà, Yàkóbhò nɨ mvá 'ɨ, Yàkóbhò, Ɨsákà nɨ mvá 'ɨ, Ɨsákà, Àbàrámà nɨ mvá 'ɨ, Àbàrámà, Tárà nɨ mvá 'ɨ, Tárà, Nàkórà nɨ mvá 'ɨ, 35 Nàkórà, Sèrúkà nɨ mvá 'ɨ, Sèrúkà, Ràgáwù nɨ mvá 'ɨ, Ràgáwù, Fàlékà nɨ mvá 'ɨ, Fàlékà, Èbérè nɨ mvá 'ɨ, Èbérè, Sálà nɨ mvá 'ɨ, 36 Sálà, Kàyìnámà nɨ mvá 'ɨ, Kàyìnámà, Àràfàkàsádà nɨ mvá 'ɨ, Àràfàkàsádà, Sémè nɨ mvá 'ɨ, Sémè, Nówè nɨ mvá 'ɨ, Nówè, Làmékè nɨ mvá 'ɨ, 37 Làmékè, Màtúsalà

nɨ mvá 'ɨ, Màtúsalà, Ènókà nɨ mvá 'ɨ, Ènókà, Yàrétà nɨ mvá 'ɨ, Yàrétà, Màlèlélè nɨ mvá 'ɨ, Màlèlélè, Kàyìnámà nɨ mvá 'ɨ, 38 Kàyìnámà, Ènósà nɨ mvá 'ɨ, Ènósà, Sétè nɨ mvá 'ɨ, Sétè, Adámà nɨ mvá 'ɨ, ìndì Adámà tá ína Gĩká nɨ mvá 'ɨ.

4

Dzáborò tabhĩ Yésu nɨ lɨtílé duku na
(À kònò kpà Màtáyò 4:1-11; Márokò 1:12-13)

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu gàlepi Tɨrí Lólo sè dhɨ dré agòzo Yòròdánè lésè. Gò Tɨrí nda dré akódhɨ nɨ drĩzo lìzo ába duku na. 2 Kònàle dhɨ, Dzáborò dré akódhɨ nɨ tabhĩzo lɨtílé kĩtú nyadhɨ-rĩ. Lókyá nda sè dhɨ, Yésu nya ngá àlomvá ko. Dɨ kĩtú nda ɨ kòlavú dre dhɨ, tàbirí dré akódhɨ nɨ 'òzo.

3 Gò Dzáborò nda dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kàdré Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ, mí kòtà kírà kònìdhɨ dré dhɨ, kòladzá ru atsálé mápà ro.» 4 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Móndí adré ngbà 'í adrélé lídrì íbe mápà sè ko.›*»

5 Gò Dzáborò dré akódhɨ nɨ drĩzo mbàzo ába àrà kurú na dhɨ na, òpì wăyi bvò àdhya kɨ tadházó drá gbă lókyá nda 'á. 6 Dré tàzoá drá dhɨ: «Má nɨ rĩnyí fe mí dré rúku íbe adrézó òpì kòdhɨ ɨ drĩle títí. Àngyá ko, à tayí tà nda kòdhɨ ɨ má drígá, má kòkɨtswáró fèá dhya ángùdhi má dré adrézó lèá fèle drá dhɨ dré. 7 Dɨ mí kòtitĩ ámɨ kórókó má kandrá áma lɨndrì bhàzo dhɨ, tà nda kɨ adré títí mí dré.» 8 Yésu gò logóá drá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Lè mí kàdré ngbà 'í Mírì ámɨ Gĩká nɨ lɨndrì bha kòdhya. Mí kàdré kpà lìsámbò 'o ngbà 'í akódhɨ nɨ rú sè kalóma.›†»

9 Gò Dzáborò dré akódhɨ nɨ drĩzo lìzo ába Yèrúsalémà na, akódhɨ nɨ bha tépelò nɨ drĩ kàkú na. Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kàdré Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ bàti dhɨ, mí wa dhèle bvò dri. 10 Àngyá ko, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
‹Gĩká nɨ tòlí fe áyɨ ángélò ɨ dré ámɨ tà sè,
ì kàdréró sùle mí rú be dhɨ bvó.
11 Àyɨ nda kɨ ámɨ ko kító,
mí kòdheró ámɨ pá si kírà dri ko.›‡»

12 Dɨ Yésu gò logóá drá dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré kókpà tàá dhɨ: ‹Lè mí kòtabhì Mírì ámɨ Gĩká ko.›§»

13 Dɨ Dzáborò kòtabhì Yésu lɨtílé láti títí ɨ sè kpi dre dhɨ, dré ngàzo akódhɨ nɨ tayí, adrézó lókyá àzya dré kɨtswázó tà 'o dhɨ nɨ letè.

Yésu kɨdhó áyɨ àzî 'òle bvò Gàlĩláyà àdhya na
(À kònò kpà Màtáyò 4:12-17; Márokò 1:14-15)

14 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo gòle bvò Gàlĩláyà àdhya na Tɨrí Lólo nɨ rìnyí be wě. Dɨ akódhɨ nɨ rúbí dré la'úzó bvó wăyi nda 'ásè. 15 Akódhɨ adré tá tatsílé tà tadhábe Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè gò, móndyá títí dhɨ ì dré adrézó akódhɨ nɨ rú bha kùle.

Nàzàrétàbhá ì gà Yésu rè
(À kònò kpà Màtáyò 13:53-58; Márokò 6:1-6)

16 Gò Yésu dré lìzo tsàle Nàzàrétà, bhàandre í dré tá mbàzo lána dhɨ na. Sàbátù kàtsá dre dhɨ, dré fizo Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó na, ànzyà

* **4:4** 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3. † **4:8** 4:8 A kònò Dùtèrònómè 6:13. ‡ **4:11** 4:11 A kònò Longó ɨ 91:11-12. § **4:12** 4:12 A kònò Dùtèrònómè 6:16.

gà dré adrélé 'òle dhɨ tínɨ. Dré ngàzo áyɨ totó kɨtswálé Gĩká nɨ Kúlí na móndí ɨ kandrá dhɨ bvó. 17 Gò búkù pàle pròfétà Èsáyà àdhya nɨ fèzo drá. Akódhɨ kòkɨnzí búkù nda dre dhɨ, dré kúlí tɨsɨ̀le kònɨ kɨ kisúzó nàle:
18 «Tɨrí Mírì àdhya má dri.
Tàko ko, akódhɨ zì ma alɨ̀le Rúbí Tanɨ longó móndyá lemerè ro dhɨ ɨ dré.
Amù ma longóá móndyá bădzó na dhɨ ɨ dré dhɨ,
a nɨ àyɨ kɨ trɨ,
ɨndì móndyá mĩ kùdúkùdu ró dhɨ ɨ dré dhɨ,
a nɨ àyɨ kɨ mĩ nzi.
Amù ma móndyá adrélé mĩ pfòle dhɨ kɨ apá,
19 ɨndì longóá móndyá títí ɨ dré dhɨ,
kóná Mírì dré dra áyɨ togó dóro tadházó dhɨ atsá dre.»*
20 Yésu kònà tà nda ɨ dre dhɨ, dré búkù nda nɨ pàzo logólé lìsámbò dzó nda nɨ tà lɨkílépi drígá gò, lɨrízó. Móndyá títí dzó nda 'á dhɨ kɨ mĩ tá akódhɨ dri. 21 Dɨ dré ngàzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Ándrò kònɨdhɨ, tà tɨsɨ̀le kònɨ ɨ 'o ru, mɨ dré tà nda kɨ yirà'a dre.»

22 Àyɨ títí nda ɨ adré tá kúlí kɨnɨ́kɨnɨ dré tá adrélé tàle dhɨ kɨ yi síbhálé be ngbo, adrézó akódhɨ nɨ tà ta dóro. Ɨ adré tá kpà lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ tsì Yòséfà nɨ mvá 'ɨ ko?» 23 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Má nĩ dóro tàle dhɨ, mì nɨ tògyakúlí kònɨdhɨ nɨ ta má dré: ‹Kódzó, mí kòtɨdrí ámɨ tàndɨ.› Mì nɨ kpà tàá má dré dhɨ: ‹Mí kò'o tà títí mà dré yĩle mí dré 'òle Kàpàrànàwúmà na dhɨ ɨ kònwa ámɨ tàndɨ bha.› 24 Dɨ má adré tà bàti ta àmɨ dré: A ka'ĩ gà pròfétà àlo dhɨ dòle dóro akódhɨ nɨ tàndɨ bha ko na.

25 Tà bàti ró dhɨ, pròfétà Èlíyà nɨ lókyá 'á dhɨ, lókyá Gĩká dré kozya kɨkízó kóná na tàlí sè gò, kàrábhò dré dhèzo bvò wăyi 'ásè dhɨ sè dhɨ, tàyítòkó ì ga tá Ɨsèrélè ànzɨ kɨ bvò na bĭ. 26 Dɨ, tágba dré tá adrézó kònɨnɨ dhɨ, Gĩká mù tá Èlíyà lìle àyɨ nda ɨ véna ko. Mù akódhɨ lìle ngbà 'í tàyítòkó àlo Sàrèpátà na, bvò Sĩdónà àdhya na dhɨ véna.† 27 Kòdhɨ íbe dhɨ, pròfétà Èlísà nɨ lókyá 'á dhɨ, móndí kàrí dré rùle Ɨsèrélè ànzɨ kɨ bvò na dhɨ ɨ tá be bĭ. Dɨ, tágba kònɨnɨ dhɨ, Gĩká tɨdrí tá àyɨ nda kɨ àlo ko. Tɨdrí ngbà 'í Nàmánà angálépi bvò Sĩríyà àdhya lésè dhɨ kòdhya.»‡

28 Dɨ móndyá títí lìsámbò dzó nda 'á dhɨ ì kòyi tà nda ɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré aswázó tà tàndɨ ró. 29 Gò ì dré ngàzo akódhɨ nɨ dro bhàandre nda 'ásè. Ɨ dré drĩzoá lìzo ába kòngó bhàandre nda nɨ mòzo drĩá dhɨ nɨ gòlòko na, kɨtswálé akódhɨ nɨ tɨkpó dhèle tàbhu nɨ na dhɨ bvó. 30 Dɨ, Yésu dré ína lavúzó àyɨ kòfalésè lyà gò, lɨ̀le.

Yésu dro tɨrí kònzɨ agó àlo dhɨ lésè
(À kònò kpà Márokò 1:21-28)

31 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré lìzo tsàle Kàpàrànàwúmà, bhàandre àlo Gàlĩláyà le dhɨ na. Sàbátù kàtsá dre dhɨ, dré kɨdhózó adrélé móndyá kònàle dhɨ kɨ tadhá àyɨ kɨ lìsámbò dzó na. 32 Ɨ adré tá akódhɨ nɨ yi síbhálé be ngbo, tà dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ tà sè. Tàko ko, akódhɨ nɨ kúlí ɨ tá lanzĩlanzì ro.

---

* **4:19** 4:19 A kònò Èsáyà 61:1-2. † **4:26** 4:26 Tàyítòkó kònɨdhɨ tá Yúdà mvá 'ɨ ko. Akódhɨ tá móndí súrú twá ro dhɨ 'ɨ. A kònò 1 Ọpí ɨ 17:1, 7-16. ‡ **4:27** 4:27 A kònò 2 Ọpí ɨ 5:1-14.

33 Lìsámbò dzó nda 'á dhɨ, agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ tá be. Dɨ
dré ngàzo trèle, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhɨ: 34 «Á! Yésu Nàzàrétà lésè nɨ,
tsítsì àma kòfalésè mí be dhɨ, àdho tà 'ɨ? Mí alì àma kɨ tà 'o akɨ́lé? Má
nì mɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ be. Mɨ Dhya lólo Gìká àdhya 'ɨ!» 35 Gò Yésu dré
ngàzo lɨgílé tɨrí kònzɨ nda be, tàzoá dhɨ: «Mí atsú ámɨ ti! Mí pfò agó
kònìdhɨ lésè!» Dɨ tɨrí nda dré agó nda nɨ bhèzo kǐnǐ mi móndyá títí ɨ
kòfalé gò, pfòzo lásà akódhɨ nɨ tayí líná. 36 Móndyá títí nda kɨ líndrí
dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kònìnɨ nɨ
àdho kúlí lanzìlanzì ìndì rǐnyi ró dhɨ 'ɨ? Akódhɨ adré ndìndì tòlí fe tɨrí
kònzɨ ɨ dré gò, ì dré adrézó topfòle!» 37 Dɨ Yésu nɨ rúbí dré la'úzó bvò
wăyi nda 'ásè.

Yésu tɨdrí dràbhá bǐ dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 8:14-17; Márokò 1:29-34)

38 Yésu kàpfò lìsámbò dzó nda lésè dre dhɨ, dré lìzo Sìmónà nɨ dzó na.
Dɨ, Sìmónà nɨ àdrá adré tá ína kɨzà nya, akódhɨ nɨ rúbhá dré tá adrélé
àtsɨ ró lavúlé dhɨ sè. Gò Yésu nɨ ti lizízó, kòtɨdríró tòkó nda be dhɨ bvó.
39 Dɨ dré tandǐzo akódhɨ drǐle, lɨgílé rúbhá àtsí nda dri gò, rúbhá àtsí
nda dré pfòzo rúásà. Gbă kòdhwa, tòkó nda dré ngàzo kɨdhólé ngá fe
àyɨ dré nyàle.

40 Kǐtú kòndǐ dre dhɨ, à dré dràbhá títí drà twátwa íbe dhɨ kɨ adzízó
Yésu vélé. Dɨ akódhɨ dré drígá bhàzo àyɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dri, àyɨ
kɨ tɨdrízó. 41 Tɨrí kònzɨ ì dré kpà topfòzo móndí bǐ dhɨ ɨ lésè, adrélé
loyóába dhɨ: «Mɨ Gìká nɨ Mváagó 'ɨ!» Dɨ, akódhɨ adré tá ína lɨgílé àyɨ
íbe, adrézó kúlí logá àyɨ dré, ì dré nǐle akódhɨ Mèsíyà 'ɨ dhɨ be dhɨ sè.

Yésu longó Gìká nɨ kúlî Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó ɨ 'ásè
(À kònò kpà Márokò 1:35-39)

42 Ngá kòwa dre dhɨ, Yésu dré pfòzo lìle àrà móndí àko dhɨ na. Móndí
zyandre dhɨ ì dré kɨdhózó adrélé akódhɨ nɨ nda gò, ì dré akódhɨ nɨ
kisúzó. Ɨ adré tá akódhɨ nɨ le kɨkílé, kòtayíró àyɨ ko. 43 Dɨ, Yésu dré
tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Adré lèá dhɨ, má kòlongó kpà Rúbí Tanɨ Gǐká nɨ
Òpì àdhya bhàandre àruka títí dhɨ ɨ 'ásè be. Tàko ko, tà nda tà Gǐká
dré áma amùzo 'òá dhɨ 'ɨ.» 44 Gò dré gòzo adrélé tatsílé Gǐká nɨ kúlí
longóbe Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó àyɨ kɨ bvò le dhɨ ɨ 'ásè.§

5

Yésu kɨdhó áyɨ lebèbhá kɨ azî
(À kònò kpà Màtáyò 4:18-22; Márokò 1:16-20)

1 Kǐtú àlo dhɨ, Yésu totó tá ɨ adrélé Gǐká nɨ kúlí longó tăpărîandre
Gènèsárétè àdhya mǐle.* Móndí zyandre àyɨ kɨ kɨmóbhá akódhɨ làgásè
kúrú dhɨ ì adré tá àyɨ kɨ tribe rúásà, ì kòkɨtswáró Gǐká nɨ kúlí yi be
dhɨ bvó. 2 Yésu dré mǐ bhèzo kòlóngbò rǐ dhɨ kɨ no yǐandre nda mǐle.
Kosyá bhebhá ì así tá kòlóngbò nda ɨ lésè, adrélé àyɨ kɨ kɨmbá kɨ mǐ
dzɨ. 3 Gò Yésu dré mbàzo kòlóngbò nda kɨ àlo adrélépi Sìmónà àdhya
ró dhɨ na gò, tàá drá dhɨ, kòkisí kòlóngbò nda vwàle tsà yǐ gàrà rúsè.
Dré lɨrízó lána gò adrélé móndyá zyandre nda kɨ tadhá.

---

§ **4:44** 4:44 À kɨtswá kpà kúlí «àyɨ kɨ bvò» kònɨ kɨ ladzá: «bvò Yùdáyà àdhya». * **5:1** 5:1 Rú «Gènèsárétè» kònìdhɨ tá rú àzya tăpărîandre Gàlǐláyà àdhya dré dhɨ 'ɨ.

4 Kòtà tà akílé dre dhɨ, dré tàzoá Sĩmónà dré dhɨ: «Mí kisí kòlóngbò tălí na, mì kòbheró àmɨ kɨ kɨmbá ɨ kosyá rùzo.» 5 Sĩmónà logó drá dhɨ: «Mírĩ, mà bhe kɨmbá ɨ ngá wàle tà wóyá, mà kisú ngá àlo ko. Dɨ, mí dré tàle mɨ dhɨ sè dhɨ, má nɨ go kɨmbá nda kɨ bhe tódhyá.» 6 Dɨ ì kòbhe dre dhɨ, ì dré kosyá rùzo zyandre ró gò, kɨmbá nda ì dré kɨdhózó adrélé tɨkílé. 7 Gò ì dré àyɨ kɨ arúpi kòlóngbò àzya na dhɨ kɨ agózó, ì kàlìró drígá bha àyɨ vélé. Ɨ kàtsá dre dhɨ, àyɨ títí dhɨ ì dré kosyá lomvózó gàle kòlóngbò rĩ nda ɨ sè bĭbi, tsàle kòlóngbò nda ì dré adrézó 'òle arílé na tíni ká. 8 Sĩmónà Pétèró kònò tà nda dre dhɨ, dré adhézó áyɨ kórókó titĭ Yésu kandrá, tàzoá dhɨ: «Mírĩ, mí kisí mɨ má làgásè. Ma tàkonzì líyí 'ɨ!» 9 Tà tá kònìnɨ tàko ko, àyɨ arúpi nɨ íbe dhɨ kɨ líndrí ga tá gagà, kosyá zyandre ì dré tá rùle dhɨ kɨ tà sè. 10 Tà nda tá kókpà kònìnɨ akódhɨ nɨ àzízĭ, Yàkóbhò ɨ Yòwánì be, Zèbèdáyò nɨ ànzɨ ɨ dré. Dɨ, Yésu dré tàzoá Sĩmónà dré dhɨ: «Mí ro ngá ko. Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, mí gò vélé adrélé kosyá ru ko. Mí nɨ go adrélé móndí kɨ nda kòdhya.» 11 Dɨ ì dré àyɨ kɨ kòlóngbò nda kɨ logózó yĭ gàrà 'a, àyɨ kɨ ngá wăyi dhɨ kɨ tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé Yésu nɨ lebè.

Yésu tɨdrí agó àlo kàrí dré rùle dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 8:1-4; Márokò 1:40-45)

12 Kĭtú àlo, Yésu dré tá adrérà'a bhàandre àlo na dhɨ 'á dhɨ, agó àlo kàrí dré rùle lavúlé dhɨ atsá tá àrà nda 'á. Kònò Yésu dre dhɨ, dré adhézó áyɨ mĩbhalé bha kĭní mi gò, akódhɨ nɨ ti lizízó tàzoá dhɨ: «Mírĩ, mɨ rĩnyí íbe kɨtswázó áma temvé tɨdrílé, mí kòlè dhɨ.» 13 Dɨ Yésu dré áyɨ drígá kɨdzìzo akódhɨ nɨ tabè gò, tàzoá dhɨ: «Má lè 'ĩ. Mí kàdré kemve kpíríkpírí wà!» Gbă kòdhwa, kàrí drà nda dré ngàzo rúásà. 14 Gò Yésu dré lazízóá drĭá dhɨ: «Mí kòlongó tà kòdhɨ dhya àlo dré ko. Be ró dhɨ, mí lì mína ámɨ tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá mòbòmà ro Gĭká dré ámɨ temvema sè ngóró Mósè nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíni, tadházóá móndí ɨ dré dhɨ, mí adrí dre káyà dhɨ.»

15 Dɨ, Yésu nɨ rúbĭ adré tá ína la'úlé lìle drĭdrĩ. Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì adré tá alìle akódhɨ nɨ kúlí yi, kòtɨdríró kpà àyɨ àyɨ kɨ drà ɨ lésè be dhɨ bvó. 16 Dɨ, vésè be bĭ, Yésu adré tá ína pfòle kalóma, kɨtswálé tà ta Gĭká be àrà móndí àko dhɨ na.

Yésu tɨdrí agó àlo pá be àbvò ro dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 9:1-8; Márokò 2:1-12)

17 Kĭtú àlo, Yésu dré tá adrérà'a móndí kɨ tadhá dzó àlo na dhɨ 'á dhɨ, Fàrĭsáyò ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì lirí tá adrélé akódhɨ làga. Áyɨ nda ì angá tá bhà títí bvò Gàlĭláyà àdhya lé dhɨ ɨ lésè, bvò Yùdáyà àdhya lésè, ìndì Yèrúsalémà lésè. Yésu tá rĩnyí Mírĩ àdhya kɨtswázó dràbhá kɨ tɨdrí dhɨ íbe. 18 Dɨ móndí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhɨ nɨ adózó kíndri dri alìzo ába. Ɨ adré tá láti nda kɨtswázó fɨle ába dzó nda na, akódhɨ nɨ bha Yésu kandrá dhɨ bvó. 19 Dɨ, móndyá zyandre nda kɨ tà sè dhɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya láti kisú fɨzo ába bwà ko. Dɨ ì dré ngàzo mbàle ába dzó nda drĭna gò, dzó nda nɨ drĭ awú, akódhɨ nɨ tirízó sĭle kíndri dri Yésu kandrá móndyá zyandre nda ɨ kòfalé. 20 Dɨ Yésu kònò àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ dre dhɨ, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: «Áma arúpi, à trĩ ámɨ tàkonzì ɨ dre.»

21 Gò Fàrĩsáyò nda ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhɨ ì dré dhèzo
adrélé kisùá àyɨ léna dhɨ: «Dhya kòndɨ tá àdhi 'ɨ, adrélé Gĩká nɨ dha
kònìnɨ nɨ? Àdhi nɨ kɨtswá tàkonzì tri nì, kàdré ngbà 'í Gĩká 'ɨ kalóma
ko dhɨ?» 22 Yésu dré tà ì dré adrélé kisùle nda nɨ nĩzo kyá gò, tàzoá dhɨ:
«Mì adré àmɨkya tà kisù kònìnɨ àdho tà sè? 23 Tà kɨtswálé tàle mbèlè
agó pá be àbvò ro kònìdhɨ dré dhɨ, ángùdhi 'ɨ: ‹À trĩ ámɨ tàkonzì ɨ dre›
dhɨ, kó ngalè, ‹Mí nga, mí kɨdhó atsí to› dhɨ? 24 Má adré lèá mì kònĩ
dhɨ, Móndí nɨ Mvá rĩnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Dɨ dré tàzoá
agó pá be àbvò ro nda dré dhɨ: «Má adré tàá mí dré dhɨ: Mí nga, mí do
ámɨ kɨndri, ìndì mí nzɨ mí bhàna!» 25 Gbă kòdhwa, agó nda dré ngàzo
móndyá títí ɨ misè, áyɨ kɨndri í dré tá ayízó drĩá dhɨ nɨ do gò, nzìzo í
bhàna Gĩká nɨ rú bhabe kùle. 26 Dɨ móndyá títí nda kɨ líndrí dré gàzo
bhwăbhwa gò, ì dré ngàzo adrélé Gĩká nɨ rú bha kùle. Àyɨ kɨ togó adré
tá kpà gàle tirĩ sè bĩ gò, ì dré adrézó tàá dhɨ: «Ándrò, mà nò tà líndríga
ró dhɨ ɨ dre!»

Yésu azí Lévĩ
(À kònò kpà Màtáyò 9:9-13; Márokò 2:13-17)

27 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré pfòzo gò, mèdáyì lagílépi àlo rú be Lévĩ
dhɨ nɨ no adrérà'a lirílé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí lebè
ma!» 28 Dɨ Lévĩ nda dré ngàzo áyɨ ngá títí dhɨ kɨ tayí gò, kɨdhózó adrélé
Yésu nɨ lebè.

29 Bvóá dhɨ, Lévĩ dré gwányá kàdrì dhɨ nɨ 'òzo Yésu dré áyɨ dzó na. Gò
ì dré lirízó mísá làgásè adrélé ngá nya túmăní mèdáyì lagíbhá zyandre
dhɨ íbe, ìndì móndí àruka íbe. 30 Dɨ, Fàrĩsáyò ɨ túmăní tátrítrí kúlí
tadhábhá Fàrĩsáyò ro dhɨ íbe dhɨ ì dré dhèzo adrélé kúlí tɨ Yésu nɨ
lebèbhá ɨ rú, adrézó tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré ngá nya adrézó ngá
mvu túmăní mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?» 31 Dɨ
Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Móndyá rúbhá be dóro dhɨ ì ndà gà
kódzó ko na. Be ró dhɨ, móndyá drà ro dhɨ ì adré àyɨkya ndàá àyɨ.
32 Má alì móndyá adrébhá àyɨ kɨ no gyăgya dhɨ kɨ azí kòdhya ko. Be
ró dhɨ, má alì mána tàkonzìbhá kɨ azí kòdhya, ì kòladzáró àyɨ kɨ togó
agòzo Gĩká vélé.»

À lizí Yésu tàbirî mvòma nɨ tà dri
(À kònò kpà Màtáyò 9:14-17; Márokò 2:18-22)

33 Gò Fàrĩsáyò nda ì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Yòwánì nɨ lebèbhá ɨ
Fàrĩsáyò kya íbe dhɨ ì adré tàbirí mvo rä, adrézó tà zi Gĩká tí. Dɨ, ámɨ
lebèbhá ì adré àyɨkya ngá nya, adrézó ngá mvu.» 34 Yésu logó àyɨ dré
dhɨ: «Mì nɨ kɨtswá tsì móndyá azílé gwányá làmó àdhya lé dhɨ kɨ 'o
tàbirí mvo, ì dré adrérà'a túmăní tòkó líyí be dhɨ 'á? Tàdzí ko! 35 Dɨ,
lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à nɨ tòkó líyí nda nɨ tɨngá àyɨ kòfalésè
gò, ì dré kɨdhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda sè.»

36 Yésu dré kpà adrézó tà ta àyɨ dré kúlí alaala sè, adrézó tàá dhɨ:
«Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílépi dhɨ íbe dhɨ, asì kìgá kítá tídhí ro
dhɨ rúsè, kítá àku nda nɨ lebhézó ásà ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ,
lasí kítá tídhí nda dre, ìndì kítá tídhí nɨ kìgá nda kɨtswá ína ru amú
kítá àku nda be dóro ko.

37 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhɨ kíní dhìle adrézó vínò
lìkí, akùbhá dre dhɨ ɨ léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìnɨ dhɨ, vínò tídhí
nda nɨ abhò kíní àku nda kɨ lasí gò, vínò dré kutúzó, gò kíní nda ì dré

abízó títí. 38 Ásà dhi, à adré vínò tídhí ro dhi ni da kíní tídhí ro dhi i léna.
39 Túmáni ába dhi, dhya àlo vínò àku ró dhi ni mvùlepi dhi gò ína vínò tídhí ro dhi ni le mvùle ko na. Àngyá ko, adré tàá dhi: ‹Vínò àku ró dhi adré kinílé tídhí ro dhi ni lavú.›»

6

Yésu Mîrï sàbátù àdhya 'i
(A kònò kpà Màtáyò 12:1-8; Márokò 2:23-28)

1 Sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavúlé amvú ngánò àdhya i 'ásè. Di akódhi ni lebèbhá ì dré kidhózó adrélé ngánò lò'wa vu, adrézó nyìá àyi drígá, adrézó tsìá. 2 Gò Fàrîsáyò àruka ì dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré àmikya tà àma ki tátrítrí kúlí dré adrélé logálé sàbátù tú dhi ni 'o àdho tà sè?» 3 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tàdzí tà Dàwídï dré tá 'òle ì dré adrérà'a tàbirí íbe akódhi ni arúpi íbe dhi 'á dhi ko? 4 Akódhi fi tá Gïká ni dzó kàdrì na, mápà fèle Gïká dré dhi ni adó nyàle gò, dré kpà fèzoá áyi arúpi i dré nyàle. Tákò àma ki tátrítrí kúlí adré tá ína mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà ki tá kitswá nyàá dhi àyi.» 5 Di Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Móndí ni Mvá, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú
(A kònò kpà Màtáyò 12:9-14; Márokò 3:1-6)

6 Sàbátù àzya tú dhi, Yésu dré fizo Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na gò, adrélé móndí ki tadhá. Kònàle dhi, agó àlo drígó ni dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be. 7 Fàrîsáyò i tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ni asíkï ásà dhi ni nda. Di ì adré tá akódhi ni mï ga, nòzoá ngalè akódhi ni agó nda ni tidrí sàbátù tú yà dhi. 8 Di, Yésu dré ína tà ì dré tá adrélé kisùle nda ki nïzo kyá gò, tàzoá agó drígá be à'yo ró nda dré dhi: «Mí nga ámi totó móndyá títí dhi ki kító 'á.» Di akódhi nda dré ngàzo áyi totó. 9 Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má adré lizíá àmi tí dhi: Àma ki tátrítrí kúlí adré tà ángùdhi ni ka'ï sàbátù tú dhi kòdhya: adrélé tà dóro 'o dhi, kó ngalè adrélé tà kònzi 'o dhi? Adrélé móndí tidrí dhi, kó ngalè adrélé móndí pfu dràle dhi?» 10 Di Yésu dré móndyá í làgásè kúrú nda ki nòzo títí gò, tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi drígá.» Akódhi dré kidzìzoá gò, drígá ni nda dré adrízó. 11 Di àyi nda ki togó dré aswázó lavúlé gò, ì dré ngàzo adrélé tà ta àyi kòfalésè, nïzoá ngalè ì ni 'òá Yésu ni tà sè ngíni ya dhi.

Yésu kipè móndí mudrî-drï-rï dhi i adrélé àpóstolò i ró
(À kònò kpà Màtáyò 10:1-4; Márokò 3:13-19)

12 Kïtú nda ki àlo sè dhi, Yésu dré lìzo mbàle kòngó àlo drïna gò, tà ta Gïká be ngá wàle tà. 13 Ngá kòwa dre dhi, dré áyi lebèbhá ki azízó gò, móndí mudrí-drï-rï dhi ki kipèzo àyi kòfalé, àyi ki zïzo àpóstolò i ró. 14 Àyi nda ì tá: Sïmónà (dré rú zïle Pétèró dhi), adrúpi ni Àndréyà, Yàkóbhò, Yòwánì, Filípò, Bàràtòlòmáyò, 15 Màtáyò, Tòmá, Yàkóbhò Àlàfáyò ni mvá, Sïmónà (adrélé zïle dhya àtsi ró áyi súrú ni tà sè dhi ró dhi), 16 Yùdási Yàkóbhò ni mvá, ìndì Yùdási Ìsìkàrìyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

Yésu tɨdrí móndí zyandre dhɨ ɨ gò, tà tadházó àyɨ dré
(A kònò kpà Màtáyò 4:23-25)

17 Yésu ì kàsí àyɨ nda íbe kòngó nda drɨ̈lésè dre dhɨ, akódhɨ dré áyɨ
kɨkízó àrà kpàkpà na. Móndí zyandre lavúlé adrébhá akódhɨ nɨ lebè
dhɨ ɨ tá kònàle, túmäní móndí lɨ̀zólɨ̀zo angábhá bvò wäyi Yùdáyà àdhya
lésè, Yèrúsalémà lésè, ɨ̀ndɨ bvò yɨ̈andre mɨ̈le, Tírè ɨ làga Sɨ̈dónà be dhɨ
lésè dhɨ íbe. 18 Ɨ alì tá kɨtswálé Yésu nɨ yi, kòtɨdríró kpà àyɨ àyɨ kɨ drà ɨ
lésè be dhɨ bvó. Móndí tɨrí kònzɨ ì dré tá adrélé lagùle dhɨ ì alì tá kpà
gò, Yésu dré adrézó àyɨ kɨ tɨdrí. 19 Dɨ móndyá zyandre títí nda ì adré
tá láti nda kɨtswázó akódhɨ nɨ tabè. Tàko ko, rɨ̈nyí adré tá apfòle lásà,
adrélé àyɨ kɨ tɨdrí títí.

Tà adrézó lenzélé ásà dhɨ ɨ
(A kònò kpà Màtáyò 5:1-12)

20 Gò Yésu dré mɨ̈ bhèzo áyɨ lebèbhá ɨ véna, tàzoá dhɨ:
«Kólénzé àmɨ adrébhá lemerè ro nɨ ɨ dré.
Tàko ko, Gɨ̈ká nɨ Òpì àmɨkya 'ɨ!
21 Kólénzé àmɨ adrébhá tàbirí íbe nyànomvá nɨ ɨ dré.
Tàko ko, mì nɨ ngá nya pɨ̈zo!
Kólénzé àmɨ adrébhá àwó ngo nyànomvá nɨ ɨ dré.
Tàko ko, mì nɨ arí gu!
22 Kólénzé àmɨ dré, móndí ì kàdré togó kònzɨ bha àmɨ rú,
adrézó àmɨ kɨ ga, adrézó àmɨ kɨ lodhá,
adrézó àmɨ kɨ rú ta kònzɨ Móndí nɨ Mvá nɨ tà sè dhɨ.
23 Mì kàdré lenzélé lókyá nda sè, adrézó ngá to arí sè! Tàko ko, làgí
múrúngú adré àmɨ kɨ letè bhù na. Åyɨ kɨ tábhí ì adré tá kpà pròfétà
atú dhɨ kɨ 'o kònzɨ kònìnɨ.»

Tà adrézó kɨzà ro ásà dhɨ ɨ
24 «Dɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ ngábhá ró nɨ ɨ.
Tàko ko, mì kisú àmɨkya tà àmɨ kɨ togó tɨndrì̀lepi dhɨ dre!
25 Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ adrébhá ngá nya pɨ̈zo nyànomvá nɨ ɨ.
Tàko ko, mì nɨ adré tàbirí íbe!
Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ adrébhá arí gu nyànomvá nɨ ɨ.
Tàko ko, mì nɨ àwó ngo, adrézó tongólé!
26 Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, móndyá títí dhɨ ì kàdré àmɨ kɨ rú ta dóro dhɨ.
Tàko ko, àyɨ kɨ tábhí ì adré tá kpà pròfétà atú kɨnzò ro dhɨ kɨ rú ta dóro
kònìnɨ!»

Dhyá kɨ kàrɨbhá kɨ lèma
(A kònò kpà Màtáyò 5:38-48; 7:12a)

27 «Dɨ, má adré mána tàá àmɨ adrébhá áma yi nɨ ɨ dré dhɨ: Lè mɨ
kàdré àmɨ kɨ kàrɨbhá kɨ le. Mì kàdré móndyá adrébhá togó kònzɨ bha
àmɨ rú dhɨ kɨ 'o dóro. 28 Mì kàdré kpà tà tanɨ zi Gɨ̈ká tí móndyá adrébhá
àmɨ kɨ tatrí dhɨ ɨ dri. Mì kàdré kpà tà zi Gɨ̈ká tí móndyá adrébhá àmɨ
kɨ 'o kònzɨ dhɨ ɨ dré. 29 Dhya àlo kòsa ámɨ kóbhólé àlo dhɨ dhɨ, mí kògò
àzya nɨ nɨ alá akódhɨ dré kpà sàle. Dhya àlo kòtopá ámɨ kítá kɨdhì
àdhya dhɨ, mí kòtayí kpà akódhɨ ámɨ kítá agá lésè dhɨ nɨ do. 30 Mí
kàdré ngá fe dhya ángùdhi adrélépi ngá zi mí tí dhɨ dré. Dhya àlo
kòkärí ámɨ ngá dhɨ, mí kògò zɨ̈á tíá ko. 31 Mì kàdré tà 'o móndí ɨ dré
ngóró mɨ dré adrélé lèle ì kò'o àmɨ dré dhɨ tínɨ.

32 Mì kàdré ngbà 'í móndyá adrébhá àmɨ kɨ le dhɨ kɨ le kòdhya dhɨ, mì
nɨ àdho tà dóro kisú ásà kòdhya? Ndìndì tàkonzìbhá ì adré móndyá
adrébhá àyɨ kɨ le dhɨ kɨ le. 33 Mì kàdré ngbà 'í tà dóro 'o móndyá
adrébhá tà dóro 'o àmɨ dré dhɨ ɨ dré dhɨ, mì nɨ àdho tà dóro kisú ásà?
Ndìndì tàkonzìbhá ì adré 'òá kònìnɨ. 34 Mì kàdré ngbà 'í ngá fe màri ró
móndyá kɨtswábhá màri nda nɨ logó àmɨ dré dhɨ ɨ dré dhɨ, mì nɨ àdho
tà dóro kisú ásà? Ndìndì tàkonzìbhá ì adré ngá fe màri ró tàkonzìbhá
àruka ɨ dré, àyɨ nda ì kògòró màri nda nɨ logó títí àyɨ dré be dhɨ bvó.
35 Dɨ, mì kàdré àmɨkya àmɨ kɨ kàrɨbhá kɨ le, adrézó tà dóro 'o àyɨ dré.
Mì kàdré ngá fe àyɨ dré màri tà kisù àko ró. Dɨ mì nɨ làgí múrúngú
kisú ásà. Mì nɨ kpà adré Gĩká kurú na bhù na dhɨ nɨ ànzɨ ɨ ró. Tàko ko,
akódhɨ adré áyɨ togó dóro tadhá móndyá àwoyà nibhá tàle í dré ko dhɨ
ɨ dré, ìndì móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ɨ dré. 36 Mì kàdré dɨ móndí
kɨ kɨzà bha, ngóró àmɨ kɨ Atá dré adrélé àmɨ kɨ kɨzà bha dhɨ tínɨ.»

Móndí kɨ tàbvó tàma
(À kònò kpà Màtáyò 7:1-5)

37 «Mì kàdré móndí kɨ tàbvó ta ko, Gĩká kòtàró kpà àmɨ kɨ tàbvó ko.
Mì kàdré tà bha móndí ɨ dri ko, Gĩká kòbhàró kpà tà àmɨ dri ko. Mì
kàdré móndí kɨ tàkonzì tri, Gĩká kàdréró kpà àmɨ kɨ tàkonzì tri. 38 Mì
kàdré ngá fe móndí ɨ dré, Gĩká kàdréró kpà ngá fe àmɨ dré. A nɨ ngá
ko, mùzoá, kosézóá gàle bĭ gò, dàzoá àmɨ kɨ kánzì na. Tàko ko, Gĩká
nɨ ngá ko fèle àmɨ dré, koma mì dré adrézó ngá ko fèle móndí àruka ɨ
dré ásà dhɨ sè.»
39 Yésu dré kpà tà àzya tàzo àyɨ dré kúlí alaala sè, tàzoá dhɨ: «Mì
kùdúkùdu àlo dhɨ nɨ kɨtswá tsì mì kùdúkùdu àzya se drĩle bwà? Kò'o
kònìnɨ dhɨ, àyɨ rĩti nda kɨ zakó tsì ledhé bhú na? 40 Dhya adrélé tadhálé
dhɨ lavú dhya adrélépi áyɨ tadhá dhɨ ko. Dɨ, dhya ángùdhi tà tadhálé í
dré dhɨ kɨ nĩlepi títí dhɨ nɨ atsá ínа dhya áyɨ tadhálépi dhɨ tínɨ.
41 Mí adré mína kayísá kórònyá mvá ámɨ adrúpi mĩna dhɨ nɨ no gò,
adrézó fa gú mí mĩna dhɨ nɨ atógyà ko àdho tà sè? 42 Mí adré ámɨ
'o ngínɨ tàá ámɨ adrúpi dré dhɨ ‹Áma adrúpi, mí 'o má kàpèró kayísá
kórònyá mvá mí mĩlésè› dhɨ, tágba mí dré adrézó fa gú ámɨ tàndɨ mĩna
dhɨ nɨ no ko dhɨ? Mɨ túrúpfú líyí 'ɨ! Mí kàpè rè zyà fa gú nda mí mĩlésè
'íká, gò mí kògòró ngá no dra kɨtswázó kayísá kórònyá mvá nda nɨ apè
ámɨ adrúpi mĩlésè ndò.»

Fa ɨ lò'wa nɨ ínbe dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 7:16-20; 12:33-35)

43 «Fa dóro 'a gà lò'wa kònzɨ ko na. Fa kònzɨ 'a gà lò'wa dóro ko na.
44 À adré fa àlo àlo títí dhɨ kɨ ni àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lò'wa sè. À kɨ figĩ lò'wa
kùtsí sílé ko na. À kɨ kpà vínò lò'wa áyìdhá sílé ko na. 45 Dhya dóro
adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títí í dré zùle áyɨ togó na dhɨ ɨ lésè. Dɨ,
dhya kònzɨ adré ínа tà kònzɨ 'o apfòle tà kònzɨ títí í dré zùle áyɨ togó
na dhɨ ɨ lésè. Ángyá ko, akódhɨ nɨ ti adré tà adrélépi gàle akódhɨ nɨ
togó na dhɨ kɨ ta kòdhya.»

Dzó nɨ pá bhàma kírà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 7:24-27)

46 «Mì adré áma zi ‹Mírì, Mírì!› gò, adrézó tà má dré adrélé tàle àmɨ
dré dhɨ kɨ 'o ko àdho tà sè? 47 Má nɨ tadhá àmɨ dré ngalè dhya adrélépi

alɨle má vélé áma kúlí yi gò adrézó ka'ĩá 'òle dhɨ, sù àdhi tínɨ ya dhɨ. 48 Akódhɨ nda sù ngóró agó àlo adrélépi tá dzó si gò, bhú nɨ nɨ dhìzo fɨle fifì, pá nɨ nɨ bhàzo kírà dri dhɨ tínɨ. Yĩ dré tĩzo áyɨ tswa dzó nda rú dhɨ, kɨtswá ína dzó nda nɨ wu bwà ko, à dré sĩle tätä dhɨ sè. 49 Dɨ, dhya adrélépi áma kúlí yi gò adrézó ka'ĩá 'òle ko dhɨ, sù ngóró agó àlo dzó sĩlepi bvò mònyá dri, pá nɨ nɨ bha àko ró kírà dri dhɨ tínɨ. Yĩ dré tĩzo áyɨ tswa dzó nda rú dhɨ, dzó nda dré ndɨrɨ arízó aríarí gò, tà nɨ dré akízó nyĭnyɨ.»

7

Sòdá kɨ kàdrɨ àlo dhɨ ka'ĩ Yésu bàti
(À kònò kpà Màtáyò 8:5-13)

1 Yésu kòtà tà nda ɨ móndí zyandre ɨ dré akílé dre dhɨ, dré gòzo lìle Kàpàrànàwúmà na. 2 Kònàle dhɨ, Rómà kɨ sòdá kɨ kàdrì àlo dhɨ nɨ màrábà dré lèle tò dhɨ tá drà ro ànyíànyɨ dràdrà mĭle. 3 Dɨ sòdá kɨ kàdrì nda kòyi Yésu nɨ rúbí dre dhɨ, dré Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo àruka kɨ mùzo Yésu nɨ ti lizí, kàlìró áyɨ màrábà nda nɨ tɨdrí. 4 Åyɨ nda ì kòtsa Yésu véna dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó tà tàndɨ ró, tàzoá dhɨ: «Agó kòdhɨ kɨtswá mí dré lìzo akódhɨ nɨ màrábà tɨdrí. 5 Tàko ko, akódhɨ lè àma kɨ súrú tò. 'O kpà àma kɨ lìsámbò dzó sĩle dhɨ nì.» 6 Dɨ Yésu dré ngàzo adrélé lìle àyɨ íbe.

Dré adrérà'a 'òle tsàle dhɨ 'á dhɨ, sòdá kɨ kàdrì nda dré áyɨ arúpi kɨ mùzo tàá drá dhɨ: «Mírĩ, mí lagù mɨ ko. Má kɨtswá mána ámɨ lindrì sè ko. Má kɨtswá ndìndì mí dré afízó áma dzó lé dhɨ ko. 7 Má nò tá kpà dhɨ, má kɨtswá tá lìle mí véna ko. Dɨ, mí kòtà ndɨrɨ kúlí àlo gò, áma màrábà kàdríró. 8 Tàko ko, áma tàndɨ, ma áma kàdrì kɨ rĭnyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyɨ kɨ àlo dré dhɨ ‹Mí lì!› dhɨ, adré lìle. Má kàdré tàá àzya nɨ dré dhɨ ‹Mí alì!› dhɨ, adré alɨle. Má kàdré kó tàá áma màrábà dré dhɨ ‹Mí 'o tà kòdhɨ!› dhɨ, adré 'òá.»

9 Dɨ Yésu kòyi tà nda dre dhɨ, akódhɨ nɨ líndrí dré gàzo agó nda nɨ tà sè. Dré áyɨ alázó tàá móndí zyandre adrébhá áyɨ lebè dhɨ ɨ dré dhɨ: «Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Má kisú rè dhya àlo adrélépi tà ka'ĩka'ĩ íbe kònìnɨ dhɨ Ɨsèrélè ànzɨ ɨ kòfalé ko.» 10 Dɨ dhya mùle nda ì kògò tsàle bhà na dre dhɨ, ì dré kisúzóá dhɨ, màrábà nda adrí dre.

Yésu tɨngá tàyítòkó àlo dhɨ nɨ mvá dràdrà lésè

11 Åmvolásà dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé lìle bhàandre àlo rú be Nàyínà dhɨ na. Akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ móndí zyandre lavúlé dhɨ íbe dhɨ ì adré tá lìle túmănì akódhɨ be. 12 Ɨ kòtsa ànyɨ bhàandre nda nɨ zèríbàti dre dhɨ, à adré tá àbvò àlo dhɨ nɨ adó apfòzo ába lìle mógó na. Dhya dràlepi nda tá tàyítòkó àlo dhɨ nɨ mváagó àlo kwákwá dhɨ 'ɨ. Móndí zyandre lavúlé bhàandre nda lésè dhɨ ì adré tá alɨle túmănì tòkó nda be. 13 Dɨ Mírĩ kònò akódhɨ dre dhɨ, dré kɨzà dòzo áyɨ togó na akódhɨ nɨ tà sè gò, tàzoá drá dhɨ: «Mí tayí àwó.» 14 Dré áyɨ kisízó ànyɨ sèreké tabè. Gò dhya adrébhá tá àbvò nda nɨ adó dhɨ ì dré àyɨ kɨ kɨkízó. Dré tàzoá dhɨ: «Kàdhúrà, má adré tàá mí dré dhɨ, mí nga kuru!» 15 Dɨ dhya dràlepi nda dré ngàzo lirílé gò, kɨdhólé tà ta. Gò Yésu dré akódhɨ nɨ logózó andre nɨ drígá.

16 Dɨ tirĩ dré móndyá títí nda kɨ rùzo gò, ì dré ngàzo adrélé Gĩká nɨ rú bha kùle, adrézó tàá dhɨ: «Pròfétà kàdrì dhɨ apfò àma kòfalé dre!

Gĩká atsá ína áyɨ móndyá kɨ lomí!» 17 Gò Yésu nɨ rúbí nda dré la'úzó
bhà títí àyɨ làgásè dhɨ ɨ 'ásè, ìndì Yúdà ànzɨ kɨ bvò wãyi 'ásè.

Yòwánì Bàtîsimò fèlepi amù móndí ɨ Yésu vélé
(À kònò kpà Màtáyò 11:2-19)

18 Àmvolásà dhɨ, Yòwánì nɨ lebèbhá ì dré tà títí Yésu dré tá adrélé
'òle nda kɨ tɨtízó drá. Gò Yòwánì dré áyɨ lebèbhá rï dhɨ kɨ azízó 19 mùle
lìle Mírì véna, kɨtswálé akódhɨ nɨ lizí tàzoá dhɨ: «Mɨ Mèsíyà adrélépi
tá alìle dhɨ 'ɨ? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya nɨ letè?» 20 Dɨ àyɨ
nda ì kàtsá Yésu vélé dre dhɨ, ì dré tàzoá drá dhɨ: «Yòwánì Bàtísimò
fèlepi amù àma ámɨ lizí: ‹Mɨ dhya adrélépi tá alìle dhɨ 'ɨ. Kó ngalè, mà
kàdré dhu rè dhya àzya nɨ letè kòdhya?›»

21 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu dré móndí bĭ dhɨ kɨ tɨdrízó àyɨ kɨ drà
ɨ lésè, ìndì àyɨ kɨ rúbháaswa ɨ lésè. Dré kpà tɨrí kònzɨ kɨ dròzo topfòle
móndí bĭ dhɨ ɨ lésè. Dré kókpà mì kùdúkùdu bĭ dhɨ kɨ mì nzìzo. 22 Gò
dré logózóá dhya amùle nda ɨ dré dhɨ: «Mì gò tà mɨ dré nòle ìndì mɨ
dré yìle kònɨ kɨ tɨtí Yòwánì dré: Mĩ kùdúkùdu ì adré ngá no, mèrèkpè
ì adré atsí to, móndí kàrí dré rùle dhɨ ì adré adrílé, móndí bíbhálé
be kùdúkùdu ró dhɨ ì adré tà yi, móndí dràbhá dre dhɨ ì adré angálé
dràdrà lésè, ìndì à adré Rúbí Tanɨ longó lemerèbhá ɨ dré. 23 Kólénzé
dhya ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhɨ dré!»

24 Dhya Yòwánì dré amùle nda ì kòlì dre dhɨ, Yésu dré kɨdhózó adrélé
Yòwánì nɨ tà ta móndyá zyandre ɨ dré, adrézó tàá dhɨ: «Mì lì tá duku
na àdho no? Mɨ lì kòzó lyă dré tá adrélé vĩle dhɨ nɨ no? 25 Mì lì tá
àdho no? Mɨ lì móndí kítá aveave asólépi í rú dhɨ nɨ no? Mɨ yi rè ká!
Móndyá adrébhá kítá làgí be kàdrì dhɨ kɨ tosó, adrézó ngá dò nya dhɨ
ɨ àyɨkya ópí kɨ dzó kàdrì ɨ 'ásè be. 26 Mì lì tá dɨ àdho no? Mì lì pròfétà
nɨ no? Àyíya! Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Yòwánì nda lavú pròfétà byá.
27 Tàko ko, akódhɨ dhya tà kònìdhɨ nɨ tɨsìzo tà nɨ dri Gĩká nɨ Kúlí na
dhɨ 'ɨ:

‹Mí nò ká! Má nɨ dhya dra áma kúlí longólépi dhɨ nɨ mu lìle mí
kandrána.
Akódhɨ nda nɨ láti ledé mí dré mí kandrána.›*

28 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Móndyá títí tòkó dré tĩle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ,
dhya àlo kàdrì Yòwánì nda nɨ lavúlépi dhɨ yókódhó. Dɨ, tágba dré
adrézó kònìnɨ dhɨ, dhya tàko lavúlé Gĩká nɨ Òpì na dhɨ lavú ína akódhɨ.

29 Móndyá títí, ndìndì mèdáyɨ lagíbhá, Yòwánì nɨ kúlí yibhá dhɨ ì nò
tá Gĩká nɨ tà nda gyăgya gò, ì dré bàtísimò dòzo Yòwánì véna. 30 Dɨ,
Fàrìsáyò ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì gà tá àyɨkya tà Gĩká dré tá
lèle 'òle àyɨ dré dhɨ gò, ì dré kpà bàtísimò dòma Yòwánì véna dhɨ nɨ
gàzo.

31 Dɨ má nɨ kɨtswá móndyá ándrò kònɨ kɨ tà tadhá àdho ngá rú? Àyɨ
nda ì sù àdhibhá ɨ tínɨ? 32 Ɨ sù ngóró ànzɨmvá liríbhá ngá lagírà na,
adrélé kúlí loyó àyɨ kòfalésè dhɨ ɨ tínɨ. Ɨ adré loyóá dhɨ:

‹Mà tswà lärí àmɨ dré wóyá,
mì to àmɨkya lärí nda ko.
Mà ngo àwó longó wóyá,
mì ngo àmɨkya àwó ko.›

---

* **7:27** 7:27 À kònò Màlákĭ 3:1.

33 Tàko ko, Yòwánì Bàtísimò fèlepi nda dré alìzo dhɨ, nya tá mápà ko, mvu kpà vínò ko gò, mì dré adrézó tàá dhɨ: ‹Akódhɨ tɨrí kònzɨ íbe í léna.› 34 Dɨ, ma, Móndí nɨ Mvá, má dré alìzo dhɨ, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, mì dré adrézó tàá dhɨ: ‹Dhya kòdhɨ kòvongbolo líyí 'ɨ, wá lɨ̈tsí líyí 'ɨ, ìndì mèdáyì lagíbhá kɨ arúpi tàkonzìbhá íbe dhɨ 'ɨ!› 35 Dɨ, à adré Gɨ̈ká nɨ tògyá no gyăgya, móndyá adrébhá tògyá nda nɨ ka'ɨ̈ dhɨ ɨ rú.»

Tòkó àlo zàràbhù ro dhɨ dà màlásì Yésu pá

36 Kɨ̈tú àlo dhɨ, Fàrɨ̈sáyò kɨ àlo zi tá Yésu lìle ngá nya í bhàna. Yésu dré tsàzo fɨ̈le Fàrɨ̈sáyò nda nɨ dzó na gò, lɨrílé mísá làga. 37 Dɨ tòkó àlo tàkonzì líyí ro adrélépi bhàandre nda 'á dhɨ kòyi Yésu adré tá ngá nya Fàrɨ̈sáyò nda bhàna dhɨ dre dhɨ, dré alìzo mòlàngì mvá ledélé àlàbásterè sè, gàlepi màlásì sè bɨ̈ dhɨ be. 38 Dré áyɨ kisízó ànyɨ Yésu àmvolésè akódhɨ nɨ pá làga. Gò dré ngàzo adrélé ngòle, adrélé mɨ̈ndra da akódhɨ pá, adrézó pá nɨ kɨ atrɨ̈ áyɨ drɨ̈bhí sè, adrézó pá nda kɨ kamú gò, adrézó màlásì da drɨ̈á. 39 Dɨ Fàrɨ̈sáyò Yésu nɨ azílépi nda kònò tà nda dre dhɨ, dré dhèzo adrélé kisùá í léna dhɨ: «Kònò dhya kònìdhɨ kàdré tá pròfétà 'ɨ bàti dhɨ, a nɨ tá nɨ̈á ngalè tòkó adrélépi áyɨ tabè nɨ àdhi 'ɨ ya, ìndì adré atsílé ngínɨ ya dhɨ be. Àngyá ko, akódhɨ tàkonzì líyí 'ɨ.»

40 Gò Yésu dré tàzoá Fàrɨ̈sáyò nda dré dhɨ: «Sìmónà, ma tà íbe tàle mí dré.» Sɨ̈mónà nda tà dhɨ: «Tadhálépi, mí tà wà.» 41 Dɨ Yésu tà dhɨ: «Móndí rɨ̈ dhɨ ì do tá làfa agó àlo adrélépi làfa fe màri ró dhɨ véna. Alo nɨ tá màri íbe làfa lò'wa kámá-nzi agó nda véna. Àzya nɨ tá màri íbe làfa lò'wa nyadhɨ-rɨ̈-drɨ̈-mudrí. 42 Àyɨ rɨ̈ti nda ì dré kɨtswálé màri nda kɨ logó bwà ko dhɨ sè dhɨ, agó nda dré màri àyɨ rú dhɨ kɨ tà tayízó. Dɨ àyɨ kòfalé dhɨ, dhya ángùdhi nɨ agó nda nɨ le lavúlé dhɨ nì?» 43 Sɨ̈mónà logó drá dhɨ: «Má adré kisùá dhɨ, dhya adrélépi tá màri kàdrì lavúlé dhɨ íbe í rú gò, agó nda dré tà nɨ nɨ tayízó dhɨ 'ɨ.» Yésu tà drá dhɨ: «Mí kisù kyá.»

44 Gò dré áyɨ alázó tòkó nda vélé gò, tàá Sɨ̈mónà dré dhɨ: «Mí adré tòkó kònìdhɨ nɨ no? Má dré afízó ámɨ dzó 'á dhɨ, mí afè tá má dré yɨ̈ áma pá dzìzo dhɨ ko. Dɨ, akódhɨ dzì ína áma pá áyɨ mɨ̈ndra sè gò, àyɨ kɨ atrɨ̈zo áyɨ drɨ̈bhí sè. 45 Mí kamú tá ma ko. Dɨ, kɨdhólé má dré afírà lésè dhɨ, akódhɨ tayí ína áma pá kɨ kamuma ko. 46 Mí dà tá dò má dri ko. Dɨ, akódhɨ dà ína màlásì má pá. 47 Dɨ má adré tàá mí dré dhɨ: À trɨ̈ akódhɨ nɨ tàkonzì zyandre dhɨ ɨ dre. Ásà dhɨ, adré áyɨ lèle kàdrì dhɨ nɨ tadhá má dré. Dɨ, dhya ángùdhi tàkonzì nɨ nɨ trɨ̈zo tsà dhɨ adré ína áyɨ lèle tadhá tsà.» 48 Gò Yésu dré tàzoá tòkó nda dré dhɨ: «À trɨ̈ ámɨ tàkonzì ɨ dre.»

49 Dɨ móndyá adrébhá tá mísá làgásè túmăní akódhɨ be dhɨ ì dré dhèzo adrélé tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ tá àdhi 'ɨ, adrélé ndìndì tàkonzì tri nɨ?» 50 Dɨ, Yésu dré gòzo tàá tòkó nda dré dhɨ: «Ámɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ tɨdrí mɨ dre. Mí lì togó be kɨdríkɨdrɨ.»

8

Tòkó adrébhá tá Yésu nɨ lebè dhɨ ɨ

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré ngàzo adrélé tatsílé bhàandre ɨ 'ásè ìndì bhà tsàtsà ɨ 'ásè, Rúbí Tanɨ Gɨ̈ká nɨ Òpì àdhya nɨ longóbe móndí ɨ dré.

Akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drɨ̀-rɨ̀ dhɨ ɨ tá kpà túmắní akódhɨ be. 2 Tòkó àruka dré tá tɨrí kònzɨ kɨ dròzo àyɨ lésè dhɨ ɨ, ìndì àyɨ dré tá tɨdrílé drà lésè dhɨ ɨ tá kpà túmắní akódhɨ be. Ayɨ nda ɨ tá: Màríyà (adrélé zɨ̀le Màríyà Màgàdàlénè, dré tɨrí kònzɨ nzi-drɨ̀-rɨ̀ dhɨ kɨ dròzo topfòle lásà dhɨ), 3 Yòwánà (Kúzà, ópí Èródè nɨ dzó nɨ tà kɨ lɨkílépi dhɨ nɨ tòkó), Sùsánà, tsàle tòkó àruka bɨ̌ dhɨ íbe. Ɨ adré tá Yésu nɨ ledé akódhɨ nɨ lebèbhá íbe àyɨ kɨ ngá sè.

Pídhígó agó kórɨ̀ rɨ̀lepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 13:1-9; Márokò 4:1-9)

4 Kɨ̀tú àlo dhɨ, móndí zyandre lavúlé angábhá bhàandre twátwa ɨ lésè dhɨ ì alɨ̀ tá ru kɨmó Yésu làga gò, akódhɨ dré pídhígó kònìdhɨ nɨ pìzo, tàzoá dhɨ: 5 «Kìtú àlo dhɨ, agó àlo dhɨ pfò tá lɨ̀le kórɨ̀ rɨ áyɨ amvú na. Dré tá adrérà'a kórɨ̀ rɨ dhɨ 'á dhɨ, kórɨ̀ àruka ì ledhé tá láti mɨ̃le gò, atózóá gò, àrí ì dré tetézóá títí. 6 Kórɨ̀ àruka ì ledhé tá kírà dri gò, ì dré apfòzo ndɨrɨ 'yòle, àyɨ kɨ kídrɨ dré yɨ̌ kisúlé ko dhɨ sè. 7 Kórɨ̀ àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo ába àyɨ kɨ amó. 8 Dɨ, kórɨ̀ àruka ì ledhé tá àyɨkya kɨ̀ní dóro dri gò, ì dré apfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Ayɨ àlo àlo títí dhɨ ì 'a lò'wa nyadhɨ-nzi.» Yésu kòtà tà nda dre dhɨ, dré yòzoá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yɨ̀zo dhɨ kòyi.»

Yésu ngɨ tà í dré adrézó tà ta móndí ɨ dré pídhígó sè dhɨ nɨ àndu
(A kònò kpà Màtáyò 13:10-17; Márokò 4:10-12)

9 Àmvolásà dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ì dré lizízóá akódhɨ tí, ngalè pídhígó nda adré tá lèá tàle ngínɨ ya dhɨ. 10 Dɨ dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Gìká fè àmɨ dré tògyá áyɨ Òpì nɨ tà lùzu ró dhɨ kɨ nɨ̃zo. Dɨ, móndyá àruka títí ɨ dré dhɨ, má adré tà ta pídhígó sè kɨtswálé:

‹ɨ kàdré gba ngá no yà dhɨ,
ì kàdréró ngá nda kɨ no dóro ko,
ìndì ì kàdré gba tà yi yà dhɨ,
ì kàdréró tà nda kɨ àndu ni ko.›*»

Yésu ngɨ pídhígó agó kórɨ̀ rɨ̀lepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ nɨ àndu
(A kònò kpà Màtáyò 13:18-23; Márokò 4:13-20)

11 Dɨ Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Pídhígó nda nɨ àndu kònìdhɨ 'ɨ: Kórɨ̀ rɨ̀le nda, Gɨ̃ká nɨ kúlí 'ɨ. 12 Móndí àruka ì adré kúlí nda nɨ ka'ɨ̃ ngóró kórɨ̀ rɨ̀le ledhélé láti mɨ̃le nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, Dzáborò adré ndɨrɨ atsálé kúlí nda nɨ tɨngá àyɨ kɨ togó lésè, ì kòka'ɨ̃ró adrízó ko dhɨ bvó. 13 Móndí àruka ì adré Gɨ̃ká nɨ kúlí ka'ɨ̃ ngóró kórɨ̀ rɨ̀le ledhélé kírà dri nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì adré ndɨrɨ ka'ɨ̃á arí sè. Dɨ, ì dré adrélé kúlí nda nɨ tayí adrélé tɨ̀le àyɨ kɨ togó na ko dhɨ sè dhɨ, ì adré ngbà 'í ka'ɨ̃á lókyá tsà sè. Lókyá tà dré adrézó àyɨ kɨ tabhɨ̀ dhɨ kàtsá dre dhɨ, ì adré àyɨ kɨ tà ka'ɨ̃ka'ɨ̃ nda nɨ tayí. 14 Móndí àruka ì adré Gɨ̃ká nɨ kúlí ka'ɨ̃ ngóró kórɨ̀ rɨ̀le ledhélé kùtsí kòfalé nda ɨ tínɨ. Ɨ kòyi kúlí nda dre dhɨ, gí ko, tà adrébhá àyɨ kɨ togó 'o lanzɨ̃le dhɨ ɨ, ngá lovó, ìndì lovó kònzɨ twátwa lídrɨ kòndɨ àdhya ì adré kúlí nda nɨ amó gò, ì dré adrézó lɨ'wálé ko, adrézó kpà lò'wa 'a ko. 15 Dɨ, móndí àruka ì adré àyɨkya Gɨ̃ká nɨ kúlí ka'ɨ̃ ngóró kórɨ̀ rɨ̀le ledhélé kɨ̀ní dóro dri nda

* **8:10** 8:10 A kònò Èsáyà 6:9.

ɨ tíni. Ayɨ nda ì adré kúlí nda nɨ yi togó be gyăgya ìndì dóro, adrézó tròle rúá gò, adrézó lò'wa 'a dóro landè àko ró.»

Tà tadhálé tálà nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Márokò 4:21-25)

16 Yésu gò tàá dhɨ: «À dhì gà tálà bhàle lìdrí zàna yà, kó ngalè lángá zàna yà dhɨ ko na. Be ró dhɨ, à adré dhìá bhàle zá kuru mísá drĩna, kɨtswálé móndyá títí adrébhá afílé dzó lé dhɨ ì kàdréró ngádra no be dhɨ bvó. 17 Tàko ko, à nɨ tà títí zùle zùzù dhɨ kɨ 'o apfòle ngádra 'á. A nɨ kpà tà títí lùzu ró dhɨ kɨ 'o móndí ì dré nĩle dóro. 18 Dɨ ásà dhɨ, lè mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí adrélé tà yi dóro. Àngyá ko, dhya ángùdhi tà nĩlepi bĭ dhɨ dré dhɨ, à nɨ tà dré nĩle nda kɨ drĩ tɨmbà. Dɨ, dhya ángùdhi tà nĩlepi ko dhɨ dré dhɨ, à nɨ ndìndì tà tsà dré kisùle nĩle dhɨ nɨ tɨngá.»

Yésu nɨ andre ɨ adrúpi nɨ íbe dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 12:46-50; Márokò 3:31-35)

19 Gò Yésu nɨ andre ɨ adrúpi nɨ íbe dhɨ ì dré alìzo kɨtswálé akódhɨ nɨ no dhɨ bvó. Dɨ, móndí zyandre dhɨ kɨ tà sè dhɨ, ì kɨtswá tá atsálé rúá bwà ko. 20 Gò tàzoá drá dhɨ: «Ámɨ andre ɨ ámɨ adrúpi íbe dhɨ ì adré àyɨ kɨ totó kɨvì na. Ɨ adré ámɨ le nòle.» 21 Dɨ, Yésu dré logózóá dhɨ: «Áma andre ɨ áma adrúpi íbe dhɨ ɨ, dhya adrébhá Gĭká nɨ kúlí yi gò ì dré adrézó ka'ĭá 'òle dhɨ 'ɨ.»

Yésu kɨkí lyăandre
(A kònò kpà Màtáyò 8:23-27; Márokò 4:35-41)

22 Kĭtú àlo dhɨ, Yésu tà tá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mà kòzya tăpăríandre nɨ ta'á na.» Dɨ ì dré tombàzo bwátù na gò, ì dré kɨdhózó adrélé zyàle. 23 Ɨ dré tá adrérà'a zyàle dhɨ 'á dhɨ, Yésu dré dhèzo adrélé ayí ko. Gbă kòdhwa, lyăandre gú dhɨ dré ngàzo adrélé vĭle tăpăríandre nda mi. Yĭ dré ngàzo adrélé gàle bwátù na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílé. Ayɨ tá ànyíànyɨ dràdrà mĭle. 24 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ làgá, akódhɨ nɨ toró tàzoá dhɨ: «Mírì, Mírì, mà adré dràle!» Dɨ Yésu dré ngàzo lɨgílé lyăandre nda dri yĭ adrélépi ru kägbă nda be gò, ì dré rìzo gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii. 25 Dɨ Yésu dré áyɨ lebèbhá kɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ ángwà?»

Tirì dré gàzo àyɨ léna bĭ gò, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa. Dɨ ì dré adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòndɨ tá ína àdhi 'ɨ, adrélé ndìndì tòlí fe lyăandre ɨ dré yĭandre be gò, ì dré adrézó akódhɨ nɨ kúlí ka'ĭ 'òle nɨ?»

Yésu tɨdrí agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 8:28-34; Márokò 5:1-20)

26 Ɨ kòzya tăpăríandre nda nɨ ta'á na dre dhɨ, ì dré tsàzo bvò Gèrásà kya na. Bvò nda bvò Gàlĭláyà àdhya tăpăríandre nda nɨ ta'á lésè dhɨ kandrá. 27 Yésu kàsí bwátù lésè dre dhɨ, agó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ dré alìzo kɨtswálé ru kisú akódhɨ be. Akódhɨ nda angá tá bhàandre àlo ànyɨ àyɨ làga dhɨ lésè. Dɨ, lókyá be vwàvwà ro dhɨ, asó tá vélé kítá ko, ayí kpà vélé dzó na ko. Adré tá ína ayílé mógó 'ásè. 28 Dɨ kònò Yésu dre dhɨ, dré ngàzo trèle, adhézó akódhɨ pá gò, yòá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Yésu, Gĭká kurú na dhɨ nɨ Mváagó, àma kòfalésè mí be dhɨ, àdho tà 'ɨ? Má adré ngòle mí rú, mí kò'oró ma kònzɨ ko!» 29 Tà tá kònìnɨ tàko ko, Yésu

tà tá tirí kònzi nda dri dhi, kòpfò agó nda lésè. Ángyá ko, vésè be bĭ, tirí kònzi nda adré tá akódhi ni ru. Tágba à kàdré akódhi ni drígá ki ti'ì pá ni íbe nyìrì sè, adrézó akódhi ni likí dóro yà dhi, akódhi adré tá nyìrì nda ki tikí gò, tirí kònzi nda dré adrézó akódhi ni tikpó lìle duku na. 30 Gò Yésu dré lizízóá tíá dhi: «Ámi rú àdhi?» Akódhi logó drá dhi: «Áma rú ‹Zyandre›.» Tà tá kònìni tàko ko, tirí kònzi zyandre dhi ì tifí tá akódhi léna. 31 Di tirí kònzi nda ì dré dhèzo adrélé ngòle Yésu rú, kòmùró àyi lìle bhú kùdù àko dhi na ko.

32 Áyi làgana kònàni dhi, tìgá ki pãrí andre adré tá ngá nya kòngó drĭna. Di tirí kònzi nda ì dré Yésu ni ti lizízó, kòtayíró àyi lìle tifílé tìgá nda i léna. Gò Yésu dré ka'ïzoá. 33 Di tirí kònzi nda ì dré topfòzo agó nda lésè, lìle tifílé tìgá nda i léna. Gò tìgá nda ì dré ndïzo títi kòngó nda ni gòlòko 'ásè, ledhélé tăpăríandre na, yĭ mvu gò, todràzo.

34 Di tìgá nda ki likíbhá ì kònò tà lavúlépi nda dre dhi, ì dré ngàzo ràle rúbí ni ni longóbe bhàandre na ìndì gbàbhú 'ásè. 35 Gò móndí zyandre dhi ì dré apfòzo tà lavúlépi nda ni no. Ì kàtsá Yésu vélé dre dhi, ì dré agó tirí kònzi ki dròzo topfòle lásà nda ni kisúzó, adrérà'a lirílé Yésu làga. Akódhi tá kítá íbe í rú ìndì tà kisùkisù íbe dóro. Di tirĭ dré àyi ki 'òzo lavúlé. 36 Gò dhya tà nda ni nobhá mĭ sè dhi ì dré agó tá tirí kònzi íbe nda adrí tá ngíni ya dhi ni titízó àyi dré. 37 Di móndyá zyandre títí bvò Gèrásà kya nda 'á dhi ì dré Yésu ni ti lizízó, kòngaró àyi ki bvò 'ásè, tirĭ dré gàle àyi léna bĭ dhi sè. Di Yésu dré mbàzo bwátù na kitswálé lìle dhi bvó.

38 Gò agó tirí kònzi ki dròzo topfòle lásà nda dré Yésu ni ti lizízó, ì kòlìró túmăní. Di, Yésu dré ína akódhi ni logózó, tàzoá drá dhi: 39 «Mí nzi mí bhàna, ìndì mí tití tà títí Gĭká dré 'òle mí dré dhi i móndí i dré.» Di agó nda dré ngàzo lìle tà títí Yésu dré 'òle í dré dhi ki longóbe bhàandre nda 'ásè títí.

Yésu tidrí tòkó àlo dhi, ìndì tingá Yàyîrò ni mvátòkó dràdrà lésè
(À kònò kpà Màtáyò 9:18-26; Márokò 5:21-43)

40 Yésu kàzyá tăpăríandre nda ni ta'á lésè agòle dre dhi, móndí zyandre adrébhá tá akódhi ni letè dhi ì dré akódhi ni ka'ïzo dòle àyi kòfalé dóro. 41 Gò agó àlo rú be Yàyírò, Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó ni kàdrì ki àlo ró dhi, dré alìzo adhélé Yésu pá akódhi ni ti lizí, kòlìró í bhàna. 42 Tàko ko, akódhi ni mvátòkó àlo kwákwá, adrélépi kóná íbe ànyíànyi mudrí-drĭ-rĭ dhi tá ànyi dràdrà mĭle.

Di Yésu ì dré tá adrérà'a lìle dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì adré tá akódhi ni amó, adrézó àyi ki tribe rúásà. 43 Di àyi nda i kòfalé dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drĭ-rĭ dhi tá be. Akódhi nda kizá tá ngá í drígásè akílé títí kódzó i dré wóyá. Di, dhya àlo kitswá tá akódhi ni tidrí bwà ko. 44 Di dré áyi kisízó ànyi Yésu àmvolésè gò, akódhi ni kítá ti tabè. Gbă kòdhwa, kàrí adrélépi ràle rúásà nda dré akízó. 45 Gò Yésu dré lizízóá dhi: «Àdhi tabè ma nì?» Di móndyá títí nda ì dré adrézó tàá dhi, ì 'o tá tà nda àyi ko. Gò Pétèró dré tàzoá dhi: «Mírĭ, móndyá zyandre kòni ì adré ámi gàrà ki kúrú, adrézó àyi ki tribe mí rúsè.» 46 Di, Yésu gò ína tàá dhi: «Dhya àlo tabè ma 'í. Tàko ko, má atógyà má rú dhi, rĭnyí pfò má lésè dre.» 47 Di tòkó nda kònò, í kitswá vélé áyi zu bwà ko dhi dre dhi, dré alìzo lyabe tirĭ dré adhélé Yésu pá. Dré titízóá móndyá títí i kandrá dhi, í tabè tá akódhi àdho tà

sè ya, ìndì í adrí gbă lókyá nda 'á ngíni ya dhi. 48 Di Yésu dré tàzoá drá
dhi: «Áma zapi, ámi tà ka'ĩka'ĩ tidrí mi dre. Mí lì togó be kìdríkìdri.»
49 Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, dhya àlo angálépi Yàyírò,
lìsámbò dzó ni kàdrì nda bhàlésè dhi dré atsázó tàá drá dhi: «Ámi zapi
drà dre. Mí kògò adrélé dhya tà tadhálépi dhi ni lagù ko.» 50 Di, Yésu
kòyi tà nda dre dhi, dré tàzoá Yàyírò dré dhi: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'ĩ
ngbà 'í ka'ĩka'ĩ gò, akódhi kàdríró.»
51 Yésu kòtsa Yàyírò bhàna dre dhi, dré móndí àzya ka'ĩzo fĩle í be
dzó nda na ko. Ka'ĩ ngbà 'í Pétèró, Yòwánì, Yàkóbhò, tsàle mvátòkó
nda ni atá i andre ni be dhi i kòdhya. 52 Móndyá títí dzó nda 'á dhi
ì adré tá àwó ngo, adrézó tongólé mvámvá nda ni tà sè. Di, Yésu dré
tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí àwó. Àngyá ko, akódhi drà ko. Adré ína ayí
ko.» 53 Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu, ì dré nĩle mvámvá nda drà
tá bàti dhi sè. 54 Di, Yésu dré akódhi ni drígá rùzo gò, tàzoá kúlí 'u'ù
sè dhi: «Mvámvá, mí nga!» 55 Gbă kòdhwa, akódhi ni lídrì dré agòzo
gò, dré ngàzo kuru. Gò Yésu dré tàzoá dhi, ì kòfè drá ngá nyàle. 56 Di
mvámvá nda ni atá i andre ni be dhi ki líndrí dré gàzo bhwăbhwa. Di,
Yésu dré lazízóá àyi dri dhi, ì kòlongó tà ru 'òlepi nda dhya àlo dré ko.

9

Yésu tibhù áyi lebèbhá mudrî-drì-rì dhi i lìle àzî na
(À kònò kpà Màtáyò 10:5-15; Márokò 6:7-13)

1 Àmvolásà dhi, Yésu dré áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki azízó gò,
rĩnyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzi títí dhi ki dro móndí i lésè, ìndì
kitswázó móndí ki tidrí àyi ki drà i lésè. 2 Dré àyi ki tibhùzo lìle Gĩká
ni Òpì ni tà longóbe, ìndì dràbhá ki tidríbe, 3 tàzoá àyi dré dhi: «Mì
do ngá àlo atsí sè dhi ko. Mì kòdo kùtù fa 'i yà, kòmvò 'i yà, mápà
'i yà, làfa 'i yà, kó ngalè kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà dhi àmi rú ko.
4 Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi, mì kàdré ayílé kònàle tsàle kĩtú
mì dré dra ngàzo bhà nda 'ásè dhi tú. 5 Bhàandre ángùdhi dra àmi ki
ka'ĩzo dòle lána dóro ko dhi na dhi, mì kòpfò 'ásà, ìndì mì kòtowá
tàpfulíndrí àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà títí dre.» 6 Gò Yésu
ni lebèbhá nda ì dré ngàzo adrélé tatsílé bhà àlo àlo i 'ásè, Rúbí Tani
longóbe, ìndì móndí ki tidríbe àrà títí i 'ásè.

Ópí Èródè ni drì abí Yésu ni tà sè
(À kònò kpà Màtáyò 14:1-12; Márokò 6:14-29)

7 Lókyá nda sè dhi, Èródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàlĩláyà àdhya drĩle
dhi dré tà títí adrébhá ru 'o nda ki rúbí yĩzo gò, akódhi ni drì dré adrézó
abílé ásà. Tàko ko, móndí àruka ì adré tá tàá dhi, Yòwánì Bàtísimò
fèlepi angá ína dràdrà lésè nì. 8 Aruka ni ì adré tá tàá dhi, Èlíyà agá
móndí i kandrá nì. Aruka ni ì adré kó tá tàá dhi, pròfétà atú dhi ki
àlo angá dràdrà lésè nì. 9 Di, Èródè dré tàzoá dhi: «Áma tàndi, má 'o
Yòwánì ni drì lĩle dhi 'í. Di dhya má dré adrézó rúbí ni ni yi kòdhi àdhi
'i?» Gò dré adrézó Yésu ni nda nòle.

Yésu fe ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi i dré
(A kònò kpà Màtáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Yòwánì 6:1-14)

10 Apóstolò Yésu dré tá tibhùle nda ì kàgò dre dhi, ì dré tà títí ì dré 'òle
dhi ki titízó drá. Gò akódhi dré àyi ki drĩzo lìzo àyi pátí tsàle bhàandre

rú zĩle Bètèsàyídà dhɨ na. 11 Dɨ, móndí zyandre dhɨ ɨ kòyi tà nda dre
dhɨ, ɨ dré ngàzo lìle akódhɨ vésè. Ɨ kòtsa akódhɨ véna dre dhɨ, dré àyɨ kɨ
ka'ĩzo dòle dóro gò, kɨdhózó adrélé Gĩká nɨ Òpì nɨ tà ta àyɨ dré, adrézó
àyɨ adrébhá tá drà íbe dhɨ kɨ tɨdrí.
12 Ɨndró kàtsá ànyɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá mudrí-drĩ-rĩ dhɨ ɨ dré
àyɨ kɨ kisízó ànyɨ akódhɨ làga, tàá drá dhɨ: «Àma àrà bhà àko dhɨ 'á. Mí
kòfè dɨ láti móndyá zyandre kònɨ ɨ dré lìzo mányàngá nda àrà ayízó
dhɨ íbe, bhà àma làgásè dhɨ ɨ 'ásè ìndì gbàbhú 'ásè.» 13 Dɨ, Yésu logó
àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ tàndɨ, mì fè ngá àyɨ dré nyàle dhɨ àmɨ.» Ɨ gò
logóá dhɨ: «Àma ngbà 'ĩ mápà íbe nzi ìndì kosyá íbe rĩ. Mí adré lèá
dhɨ, àma kɨ tàndɨ, mà kòlì mányàngá gɨ móndyá zyandre kònɨ ɨ dré
títí?» 14 (Àngyá ko, àgo ɨ tá ànyíànyɨ ngùlù-nzi àrà nda 'á.) Dɨ Yésu dré
tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mì tukù àyɨ lɨrílé ngbungbu nyadhɨ-rĩ-
drĩ-mudrí.» 15 Dɨ lebèbhá nɨ ì dré 'òzoá kònìnɨ gò, móndyá nda ì dré
lɨrízó títí. 16 Dɨ Yésu kàdó mápà nzi nda ɨ kosyá rĩ nda íbe dre dhɨ, dré
mì tɨngázó kurú na bhù na, tà tanɨ zĩzo Gĩká tí ngá nda ɨ dri. Dré ngá
nda kɨ tonòzo lanzílé áyɨ lebèbhá ɨ dré, ì kòlanzíró móndyá zyandre
nda ɨ dré. 17 Dɨ àyɨ títí nda ì dré nyàzoá pĩzo. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá ì
dré àmbí nɨ kɨ lokózó gàle kánzì mudrí-drĩ-rĩ dhɨ ɨ sè bĩbi.

Pétèró tà ngádra 'á dhɨ, Yésu Mèsíyà 'ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 16:13-20; Márokò 8:27-30)

18 Kĩtú àlo dhɨ, Yésu adré tá tà ta Gĩká be kalóma. Akódhɨ nɨ lebèbhá
ɨ tá ngbà 'ĩ akódhɨ làga àyɨ. Gò dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Móndí zyandre
dhɨ ì adré tàá dhɨ, ma àdhi 'ɨ?» 19 Ɨ logó drá dhɨ: «Móndí àruka ì adré
tàá dhɨ, mɨ Yòwánì Bàtísimò fèlepi 'ɨ. Àruka nɨ ì adré tàá dhɨ, mɨ Èlíyà
'ɨ. Àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ, mɨ pròfétà atú dhɨ kɨ àlo angálépi dràdrà
lésè dhɨ 'ɨ.» 20 Yésu gò lizíá àyɨ tí dhɨ: «Dɨ àmɨ ró dhɨ, mì adré àmɨkya
tàá dhɨ, ma àdhi 'ɨ?» Pétèró gò logóá dhɨ: «Mɨ Mèsíyà Gĩká dré amùle
dhɨ 'ɨ.» 21 Gò Yésu dré àyɨ kɨ logázó tà tàndɨ ró, ì kòlongóró tà nda
dhya àlo dré ko. 22 Dré tàzoá dhɨ: «Adré lèá dhɨ, Móndí nɨ Mvá kònya
kɨzà lavúlé, ìndì Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo ɨ, kòwánà kàdrì ɨ, ìndì tátrítrí kúlí
tadhábhá íbe dhɨ ì kògà akódhɨ rè. Adré kpà lèá dhɨ, à kòpfu akódhɨ
dràle gò, kĩtú nɨ na sè dhɨ, Gĩká kòtɨngáró akódhɨ dràdrà lésè.»

Yésu nɨ lebèma
(À kònò kpà Màtáyò 16:24-28; Márokò 8:34–9:1)

23 Bvóá dhɨ, Yésu dré tàzoá móndyá títí dhɨ ɨ dré dhɨ: «Dhya àlo
kàdré lèá alìle má vésè dhɨ, lè akódhɨ nda kòtayí áyɨ tàndɨ nɨ tà, kàdré
áyɨ fa kɨpakɨpa adó kĩtú àlo àlo títí gò, kàdréró áma lebè. 24 Tàko ko,
dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ lídrì le tɨdrílé dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda
nɨ 'o avìle. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áyɨ lídrì fe áma tà sè dhɨ, a
nɨ áyɨ lídrì nda nɨ tɨdrí. 25 Àngyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndɨ
àdhya ɨ títí gò, áyɨ tàndɨ nɨ tayízó avìle dhɨ, akódhɨ nda kisú ína àdho
tà dóro 'ɨ? 26 Dhya àlo kàdré kanyò ro áma tà sè ìndì áma kúlí kɨ tà sè
dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ kókpà adré kanyò ro akódhɨ nda nɨ tà sè, lókyá
í dré dra agòzo áyɨ mĩlanzĩlanzì na, áyɨ Atá nɨ mĩlanzĩlanzì na, ìndì
ángélò lólo kya na dhɨ tú. 27 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Móndí àruka
adrébhá àyɨ kɨ totó kònwa nɨ ɨ kɨtswá dràle drĩdrì ì dré dra Gĩká nɨ Òpì
nòzo dhɨ kandrá ko.»

Yésu nɨ làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(À kònò kpà Màtáyò 17:1-8; Márokò 9:2-8)

28 Ànyíànyɨ kĭtú nzi-drĭ-na kúlí nda ɨ àmvolésè dhɨ, Yésu dré Pétèró kɨ drĭzo Yòwánì íbe ìndì Yàkóbhò be, lìzo àyɨ íbe mbàle kòngó àlo drĭna, kɨtswálé tà ta Gĭká be. 29 Dɨ dré adrérà'a tà ta Gĭká be dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ nɨ mĭbhalé nɨ làsú dré ngàzo ru ladzá. Akódhɨ nɨ kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírɨkpírí lagulagu ró. 30-31 Gbă kòdhwa, àgo rĭ, Mósè ɨ Èlíyà be dhɨ ì dré agázó làsú be lagulagu ró àyɨ kandrá, adrélé tà ta Yésu be. Ɨ adré tá Yésu nɨ àzí lìzo dràle Yèrúsalémà na dhɨ nɨ akí ngínɨ ya dhɨ nɨ tà ta. 32 Pétèró ɨ arúpi nɨ íbe dhɨ kɨ mĭ adré tá ayí ro. Dɨ ì kòlaró dre dhɨ, ì dré Yésu nɨ nòzo lagulagu ró túmănì àgo rĭ adrébhá àyɨ kɨ totó akódhɨ làga nda íbe. 33 Àgo nda ì dré tá adrérà'a 'òle Yésu nɨ tayí dhɨ 'á dhɨ, Pétèró dré tàzoá drá dhɨ: «Mírĭ, dóro nɨ mà dré adrélé kònwa dhɨ. Mà kòledé wémà na dhɨ ɨ kònwa: àlo nɨ mí dré, àlo nɨ Mósè dré, ìndì àlo nɨ Èlíyà dré.» (Akódhɨ nĭ tá tà í dré adrélé tàle dhɨ ko.)

34 Dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, ndùrùku dré apfòzo àyɨ kɨ asó rùkù. Dɨ Yésu nɨ lebèbhá nda ì dré tá adrérà'a fĭle ndùrùku nda na dhɨ 'á dhɨ, tirĭ dré àyɨ kɨ 'òzo. 35 Gò kúlí dré apfòzo ndùrùku nda lésè tàá dhɨ: «Kònìdhɨ áma Mváagó má dré zɨle dhɨ 'ɨ. Mì kòyi akódhɨ!» 36 À kòtà tà nda dre dhɨ, ì dré nòzoá dhɨ, Yésu tá ína kalóma. Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré tà nda kɨ zùzo tayílé àyɨ léna. Lókyá nda sè dhɨ, ì tɨtí tá tà ì dré nòle nda ɨ dhya àlo dré ko.

Yésu tɨdrí mváagó àlo tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 17:14-18; Márokò 9:14-27)

37 Kĭtú bvóá dhɨ sè, Yésu ì kàsí kòngó nda drĭlésè lebèbhá nɨ íbe dre dhɨ, móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré alìzo ru kisú akódhɨ be. 38 Gò agó àlo móndyá zyandre nda ɨ kòfalé dhɨ dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhɨ: «Tadhálépi, má adré ámɨ ti lizí, mí kòbheró mĭ áma mváagó véna. Tàko ko, akódhɨ áma mvá àlo kwákwá dhɨ 'ɨ. 39 Tɨrí kònzɨ àlo dhɨ adré akódhɨ nɨ ru rä gò, dré adrézó trèle ngbŏ ró. Tɨrí nda dré adrézó akódhɨ nɨ kɨzí rĭnyí sè gò, kápfùtrá dré adrézó apfòle sílásà. Adré ngbà 'ĭ akódhɨ nɨ tayí lókyá tsà gò, gòzo adrélé akódhɨ nɨ ató í pálé. 40 Má lizí tá ámɨ lebèbhá kɨ ti, ì kòdroró tɨrí nda ká. Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya bwà ko.»

41 Dɨ Yésu logó dhɨ: «Àmɨ, móndyá ándrò tà ka'ĭka'ĭ àko ìndì àmɨ kɨ tayíbhá lɨtílé nɨ ɨ, mà nɨ adré vélé àmɨ íbe vwàle lókyá be ángopí? Má nɨ àmɨ kɨ tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mí adrĭ ámɨ mvá nda alìzo ába má vélé.» 42 Mvámvá nda dré tá adrérà'a alìle Yésu vélé dhɨ 'á dhɨ, tɨrí kònzɨ nda dré akódhɨ nɨ bhèzo kĭní mi gò, kɨzízóá rĭnyí sè. Dɨ, Yésu dré ína lɨgízó tɨrí kònzɨ nda be, mvámvá nda nɨ tɨdrízó gò, logózóá atá nɨ véna. 43 Dɨ móndyá títí nda kɨ líndrí dré gàzo bhwăbhwa Gĭká nɨ tà kàdrì sè.

Yésu gò áyɨ dràma nɨ tà longó
(À kònò kpà Màtáyò 17:22-23; Márokò 9:30-32)

Móndyá títí nda ì dré tá adrérà'a síbhálé be ngbo tà títí Yésu dré adrélé 'òle dhɨ kɨ tà sè dhɨ 'á dhɨ, dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: 44 «Mì kòyi tà má dré adrélé tàle àmɨ dré kònìdhɨ dóro: À nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá.» 45 Dɨ, kúlí nda fɨ tá ína àyɨ drĭna ko. Àndu nɨ zù tá ɨ zùzù àyɨ dré, ì kòkɨtswáró nĭá bwà ko. Ɨ adré tá kpà ngá ro tà nda nɨ lizima Yésu tí dhɨ sè.

Dhya kàdrɨ lavúlé dhɨ àdhi 'ɨ?
(A kònò kpà Màtáyò 18:1-5; Márokò 9:33-37)
46 Àmvolásà dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè, nĭzoá ngalè dhya kàdrɨ lavúlé àyɨ kòfalé dhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ. 47 Yésu dré tà ì dré adrélé kisùle nda nɨ nĭzo kyá gò, mvámvá àlo dhɨ nɨ adózó bhàle í làga, 48 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhɨ tíní dhɨ nɨ ka'ĭ dòle dóro áma rú sè dhɨ, adré áma tàndɨ nɨ ka'ĭ kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ĭ dòle dóro dhɨ, adré dhya áma amùlepi dhɨ nɨ ka'ĭ kòdhya. Tàko ko, dhya tàko lavúlé àmɨ títí ɨ kòfalé dhɨ ína dhya kàdrì lavúlé dhɨ 'ɨ.»

Dhya adrélépi ru pfu àmɨ íbe ko dhɨ àmɨ kɨ àlo 'ɨ
(A kònò kpà Márokò 9:38-40)
49 Gò Yòwánì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Mírĭ, mà nò tá agó àlo dhɨ adrérà'a tɨrí kònzɨ kɨ dro ámɨ rú sè. Dɨ mà dré akódhɨ nda nɨ logázó, dré tá adrélé àma kɨ àlo 'ɨ ko dhɨ sè.» 50 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Mì logá akódhɨ ko. Àngyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àmɨ íbe ko dhɨ, àmɨ kɨ àlo 'ɨ.»

Bhà àlo Sàmàríyà kya gà Yésu rè
51 Lókyá Yésu nɨ dòzo bhù na dhɨ kàtsá ànyɨ dre dhɨ, akódhɨ dré ína togó tsɨzo lìzo Yèrúsalémà na. 52 Dɨ dré móndí kɨ mùzo lìle drĭdrĭ í kandrána gò, ì dré lìzo tsàle bhà àlo Sàmàríyà kya na kɨtswálé àrà ledé akódhɨ dré. 53 Dɨ, móndyá kònàle dhɨ ì dré àyɨkya akódhɨ nɨ ka'ĭma gàzo rè, dré tá adrélé lìle Yèrúsalémà na dhɨ sè. 54 Akódhɨ nɨ lebèbhá, Yàkóbhò ɨ Yòwánì be dhɨ ì kònò tà nda dre dhɨ, ì dré tàzoá dhɨ: «Mírĭ, mí adré lèá dhɨ, mà kàzí àtsí asílé bhù lésè, àyɨ kɨ za vèle nyĭnyi?» 55 Dɨ, Yésu dré ína áyɨ alázó, lawàle àyɨ dri. 56 Gò ì dré lìzo bhà àzya na.

Móndyá adrébhá Yésu nɨ le lebèle dhɨ ɨ
(A kònò kpà Màtáyò 8:19-22)
57 Ì dré tá adrérà'a lavúlé láti 'ásè dhɨ 'á dhɨ, agó àlo dhɨ dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Má nɨ ámɨ lebè àrà títí ángùdhi mí dré adrézó lìle dhɨ ɨ 'ásè.» 58 Yésu logó drá dhɨ: «Kìlìwá ɨ àyɨ kɨ bhú íbe. Árí ɨ kpà àyɨ kɨ bhà íbe. Dɨ, Móndí nɨ Mvá ína àrà dré kɨtswázó áyɨ drĭ la lovózó dhɨ àko.»
59 Gò Yésu dré tàzoá agó àzya dré dhɨ: «Mí lebè ma.» Dɨ, agó nda tà drá dhɨ: «Mírĭ, mí kòtayí rè zyà ma lìle áma atá nɨ si 'íká.» 60 Yésu logó drá dhɨ: «Mí tayí móndí dràbhá dre dhɨ ɨ àyɨ kɨ àbvò kɨ si. Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí lì mína Gĭká nɨ Òpì nɨ tà longóbe.»
61 Gò agó àzya dhɨ dré tàzoá dhɨ: «Mírĭ, má nɨ ámɨ lebè. Dɨ, mí kòtayí rè zyà ma lìle lazílé bhà na 'íká.» 62 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Dhya ángùdhi kɨbhó dòlepi kɨtswázó amvú 'a gò, gòzo áyɨ alá ngá no í àmvolé dhɨ kɨtswá ína Gĭká nɨ Òpì sè ko.»

10

Yésu tibhù áyɨ lebèbhá àruka nyadhɨ-na-drĭ-mudrî-drĭ-rì dhɨ ɨ àzî 'o
1 Àmvolásà dhɨ, Mírĭ Yésu dré áyɨ lebèbhá àruka nyadhɨ-na-drĭ-mudrí-drĭ-rĭ dhɨ kɨ kɨpèzo gò, àyɨ kɨ tibhùzo lìle rĭ rĭ drĭdrĭ í kandrána bhàandre wăyi, ìndì àrà wăyi í dré tá adrézó 'òle lìle dhɨ ɨ 'ásè. 2 Dré tá adrérà'a àyɨ kɨ tibhù dhɨ 'á dhɨ, tà àyɨ dré dhɨ: «Lànyá ka amvú na

lavúlé dre. Dɨ, àzibhá adrébhá lànyá nda nɨ lokó dhɨ kɨ àbvò yókódhó. Mì kàdré dɨ lànyá nda nɨ líyí nɨ ti lizí, kòmùró àzibhá ɨ lìle áyɨ lànyá lokó be dhɨ bvó. 3 Mì lì! Mì nò rè ká! Má adré àmɨ kɨ mu ngóró kábilígyà ànzɨ ɨ tínɨ trú kàlagí ɨ kòfalé. 4 Mì kòdo làfa 'ɨ yà, kòmvò 'ɨ yà, kó ngalè kámókà àzya 'ɨ yà dhɨ atsí sè ko. Láti bhálésè dhɨ, mì kòfè mòdo dhya àlo dré ko.

5 Dzó ángùdhi mì dré dra fɨzo lána dhɨ na dhɨ, mì kòtà rè zyà dhɨ: ‹Tà kɨdríkɨdrɨ kàdré dzó kònɨdhɨ 'á.› 6 Dhya àlo adrélépi tròle tà kɨdríkɨdrɨ rú dhɨ kàdré kònàle be dhɨ, tà kɨdríkɨdrɨ mì dré zïle nda nɨ adré akódhɨ dri. Dɨ, dhya kònɨnɨ dhɨ kàdré yó dhɨ, tà kɨdríkɨdrɨ nda nɨ agò àmɨ vélé. 7 Mì kàdré ayílé dzó nda na, adrélé ngá ɨ dré dra fèle àmɨ dré dhɨ kɨ nya ɨndì mvùá. Tàko ko, adré lèá dhɨ, dhya àzí 'òlepi dhɨ kònya áyɨ landè. Dɨ mì kòlavú dzó àlo àlo ɨ 'ásè, àrà ayízó dhɨ kɨ ndabe ko.

8 Bhàandre ángùdhi móndyá lána dhɨ ɨ dré dra àmɨ kɨ ka'ïzo dòle dóro dhɨ na dhɨ, mì kàdré ngá ɨ dré dra bhàle àmɨ kandrá dhɨ kɨ nya. 9 Mì kàdré dràbhá kònàle dhɨ kɨ tɨdrí, adrézó tàá móndyá nda ɨ dré dhɨ: ‹Gïká nɨ Ópì atsá ànyɨ àmɨ kòfalé dre.› 10 Dɨ, bhàandre ángùdhi mì dré dra fɨzo lána gò, àmɨ kɨ ka'ïzo dòle dóro ko dhɨ na dhɨ, mì kòpfò bhà nda nɨ láti andre bhálé, tàá àyɨ dré dhɨ: 11 ‹Mà adré ndɨndì àmɨ kɨ bhàandre nɨ tàpfulíndrí tròlepi àma pá dhɨ nɨ towá tadházóá dhɨ, mà tayí àmɨ kɨ tà títí dre. Dɨ, lè mì kònì tàle dhɨ, Gïká nɨ Ópì atsá ànyɨ dre.› 12 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kïtú Gïká dré dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ tà ŋo móndyá bhàandre nda lésè dhɨ ɨ dri, móndyá Sòdómà lésè dhɨ kya kɨ lavú.»

Kɨzà bhàandre Yésu nɨ gabhá rè dhɨ kya
(À kònò kpà Màtáyò 11:20-24)

13 Yésu gò tàá dhɨ: «Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ Kòràzínàbhá ro nɨ ɨ! Kɨzà kpà àmɨ kɨ ngá 'ɨ, àmɨ Bètèsàyídàbhá ro nɨ ɨ! Ángyá ko, má kò'o tá tà líndríga ró má dré 'òle àmɨ véna dhɨ ɨ Tírè na ìndì Sïdónà na dhɨ, kònò móndyá bhàandre nda ɨ 'ásè dhɨ ì asó tá kítá lirí àyɨ rú kínó, lɨrízó àyɨ kɨ drï pfo tópfó sè tadházóá dhɨ, ì ladzá àyɨ kɨ togó káyà dhɨ dre. 14 Ásà dhɨ, kïtú Gïká dré dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ tà ŋo àmɨ dri móndyá Tírè ɨ lésè Sïdónà be dhɨ kya kɨ lavú. 15 Dɨ àmɨ Kàpàrànàwúmàbhá ro nɨ ɨ, mì adré tsï kisùá dhɨ, Gïká nɨ àmɨ kɨ tà tɨngá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzí ko! A nɨ àmɨ kɨ tà tɨrí tsàle byá móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ àrà na.»

16 Yésu gò tàá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi àmɨ kɨ kúlí yi dhɨ, adré áma kúlí yi kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi àmɨ kɨ ga dhɨ, adré áma ga kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ga dhɨ, adré dhya áma amùlepi dhɨ nɨ ga kòdhya.»

Móndyá nyadhɨ-na-drï-mudrî-drï-rï dhɨ kɨ agòma

17 Ámvolásà dhɨ, móndyá nyadhɨ-na-drï-mudrí-drï-rï nda ɨ dré agòzo arí be Yésu vélé, tàá dhɨ: «Mírï, ndɨndì tɨrí kònzɨ ì adré tà mà dré adrélé tàle àyɨ dri ámɨ rú sè dhɨ kɨ 'o, adrézó àyɨ kɨ bha àma zàle.» 18 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má nò Sàtánà adhérà'a bhù lésè ngóró bhù lagulagu tínɨ. 19 Mì yi rè ká! Má fè rïnyí àmɨ dré kɨtswázó nï kɨ ató dàpáyà íbe, ìndì kɨtswázó àmɨ kɨ kàrɨbhá, Sàtánà nɨ rïnyí wãyi dhɨ nɨ lavú. Dɨ tà àlo kɨtswá gòle àmɨ kɨ 'o kònzɨ ko. 20 Dɨ, tágba dré adrézó kònɨnɨ dhɨ,

mì kòlenzé tirí kònzi ì dré adrélé àyi ki bha àmi zàle dhi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé Gĩká dré àmi ki rú tisìle bhù na dhi sè.»

Yésu fe àwoyà Gĩká dré
(À kònò kpà Màtáyò 11:25-27; 13:16-17)

21 Lókyá nda sè dhi, Yésu gàlepi Tirí Lólo ni arí sè bĩ dhi dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Míri bhù kya bvò be ni, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi ki zùle tògyabhá i dré ìndì móndyá tà nibhá i dré gò, tà nda ki tadházó ànzimvá i dré dhi sè. Ayíya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òle nda tá dóro mí mĩlésè.

22 Áma Atá tayí tà títi dhi i má drígá dre. Dhya àlo nĩlepi Gĩká ni Mváagó àdhi 'i ya dhi yókódhó, ngbà 'í Gĩká Atá nĩ nì. Dhya àlo nĩlepi Gĩká Atá àdhi 'i ya dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi ni Mváagó nĩ nì, ìndì dhya Mváagó nda dré adrézó áyi Atá ni le tadhálé àyi dré dhi ì nĩ àyi.»

23 Gò Yésu dré áyi alázó tàá ngbà 'í áyi lebèbhá i dré dhi: «Kólénzé àmi adrébhá tà mì dré adrélé nòle dhi ki no ni i dré! 24 Angyá ko, má adré tàá àmi dré dhi: Pròfétà bĩ dhi i ópí bĩ dhi íbe dhi ì lè tá tà mì dré adrélé nòle dhi ki nòle tò gò, ì dré àyikya nòzoá ko. Ì lè tá kpà tà mì dré adrélé yĩle dhi ki yĩle tò gò, ì dré àyikya yĩzoá ko.»

Pídhígó Sàmàríyà agó dóro dhi ni tà dri dhi

25 Amvolásà dhi, dhya àlo Mósè ni tátrítrí kúlí nĩlepi dóro lavúlé dhi dré alìzo tà kònìdhi ni lizí Yésu tí, kitswázó akódhi ni tabhĩ: «Tadhálépi, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú dhi?» 26 Yésu logó drá dhi: «Mósè ni tátrítrí kúlí adré tàá ngíni? Mí adré tátrítrí kúlí nda ni na ngíni?» 27 Di tátrítrí kúlí tadhálépi nda logó dhi: «Lè mí kàdré Míri ámi Gĩká ni le ámi togó sè wãyi, ámi lídrì sè wãyi, ámi rĩnyí sè wãyi, ìndì ámi tà kisùkisù sè wãyi. Lè kpà mí kàdré ámi àzya ni le ngóró mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tíni.»* 28 Yésu gò tàá drá dhi: «Mí logó kyá. Mí kò'o kònìni dhi, mí ni lídrì nda ni kisú.» 29 Di, tátrítrí kúlí tadhálépi nda lè tá ína áyi bhàle adrélé gyãgya gò, dré lizízóá Yésu tí dhi: «Áma àzya nda ína àdhi 'i?»

30 Yésu gò logóá dhi: «Kìtú àlo dhi, agó àlo dhi adré tá sĩle Yèrúsalémà lésè lìle Yèríkò na gò, dré tsàzo file trú kùgubhá i kòfalé. Ì dré akódhi ni ngá wãyi dhi ki topázó, akódhi ni bhwàzo gò, tayízóá ànyíànyi dràdrà mĩle. 31 Kòwánà àlo dhi adré tá kpà asílé láti nda 'ásè bágí ro. Kònò agó nda dre dhi, dré ína ngá kìzo làgásà gò lìzo. 32 Bvóá dhi, agó àlo Lévì ni súrú lésè dhi dré kpà atsázó agó nda ni no gò, dré kpà ngá kìzo làgásà gò lìzo.

33 Di, Sàmàríyà agó àlo dhi adré tá kpà asílé láti nda 'ásè gò, dré atsázó àrà nda 'á. Kònò agó nda dre dhi, dré ína kizà dòzo áyi togó na akódhi ni tà sè. 34 Dré áyi kisízó ànyi akódhi làga, dò ki da vínò be akódhi ni làzí i mi gò, làzí nda ki lambézó. Dré akódhi ni dòzo bhàle áyi tàndi ni púndà dri, lìzo ába tsàle kùmú ki dzó na gò, akódhi ni limvùzo kònàle. 35 Kĩtú bvóá dhi sè dhi, dré làfa lò'wa rì dhi ki adózó fèle dzó nda ni líyi dré, tàzoá dhi: ‹Mí kòlikí agó kònìdhi dóro. Làfa ángopí ya mí dré dra kizálé làfa kòndi dri akódhi ni tà sè dhi, má ni mána logóá mí dré, má dré dra agŏrà'a kònwásè dhi 'á.›»

* **10:27** 10:27 À kònò Dùtèrònómè 6:5; Lèvĩtíkè 19:18.

36 Gò Yésu dré tátrítrí kúlí tadhálépi nda nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mí mĭlésè dhɨ, dhya na nda ɨ kòfalé dhɨ, dhya ángùdhi atsá ína agó fĭlepi trú kùgubhá ɨ kòfalé nda nɨ arúpi ró nì?» 37 Dɨ tátrítrí kúlí tadhálépi nda logó dhɨ: «Dhya akódhɨ nɨ kɨzà bhàlepi dhɨ 'ɨ.» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí lì, mí kàdréró kókpà 'òá kònìnɨ.»

Yésu tsa Màrátà ɨ bhàna Màríyà be

38 Yésu ì dré tá adrérà'a lìle lebèbhá nɨ íbe láti 'ásè dhɨ 'á dhɨ, ì dré tsàzo bhà àlo na gò, tòkó àlo rú be Màrátà dhɨ dré akódhɨ nɨ ka'ĭzo dòle dóro í bhàna. 39 Mírì kòfĭ dzó nda na dre dhɨ, tòkó nda nɨ amvúpi rú be Màríyà dhɨ dré lɨrízó akódhɨ nɨ pá làga, adrélé akódhɨ nɨ kúlí yi. 40 Dɨ, Màrátà adré tá ína landúlé àzí wăyi dré adrélé 'òle mányàngá tà sè dhɨ ɨ sè. Dré áyɨ kɨsízó ànyɨ Yésu làga tàá drá dhɨ: «Mírì, áma amvúpi dré áma tayílé adrélé àzí wăyi dhɨ kɨ 'o kalóma nɨ, tà nda tà tàko 'ɨ mí mĭlésè? Mí kòtà dɨ drá dhɨ, kàlì drígá bha má vélé wà.» 41 Dɨ, Mírì logó drá dhɨ: «Màrátà, Màrátà, mí adré mína ámɨ togó bha lanzĭle, adrézó kpà bhàá kuru tà bĭ dhɨ ɨ sè. 42 Dɨ, tà kɨtswálépi à kò'o dhɨ ngbà 'í àlo kwákwá. Màríyà kɨpè ína tà dóro lavúlé dhɨ kòdhya. Á kɨtswá kpà tà nda nɨ tɨngá vélásà bwà ko.»

11

Yésu tadhá tà zĭma Gĭká tî dhɨ nɨ tà
(À kònò kpà Màtáyò 6:9-13; 7:7-11)

1 Kĭtú àlo dhɨ, Yésu adré tá tà zi Gĭká tí àrà àlo dhɨ na. Kòzi tà akílé dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá kɨ àlo dré tàzoá drá dhɨ: «Mírì, mí kòtadhá àma dré tà zĭma Gĭká tí dhɨ, ngóró Yòwánì dré tadhálé áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ tíní.» 2 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì dré adrérà'a tà zi Gĭká tí dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré tàá dhɨ:

‹Áma kɨ Atá, lè móndyá wăyi dhɨ ì kònì dhɨ, mɨ Gĭká lólo 'ɨ dhɨ be.
Ámɨ Ópì kàtsá móndyá wăyi ɨ kòfalé wà.
3 Mí kàfè àma dré mápà kɨtswálépi àma sè kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ wà.
4 Mí kòtrì àma kɨ tàkonzì ɨ.
Tàko ko, àma kɨ tàndɨ mà adré kpà móndyá wăyi adrébhá tàkonzì 'o àma rú dhɨ kya kɨ tri.
Mí kòtayí àma tà dré tabhĭle, àma kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko.›»

5 Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Àruka nɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ nɨ kɨtswá lìle áyɨ arúpi véna ngátsi kítógá sè, tàá drá dhɨ: ‹Áma arúpi, mí afè má dré mápà na. 6 Ángyá ko, áma arúpi àlo dhɨ alì làwú làvo lésè atsálé má vélé. Dɨ, ma ngá àlo má dré kɨtswálé fèle drá dhɨ àko.› 7 Dɨ akódhɨ nɨ arúpi dzó nda lé dhɨ nɨ go logóá drá dhɨ: ‹Mí lagù ma ko. Má asé dzóti dre. Áma áma ànzɨ íbe dhɨ, mà ayí dre. Má kɨtswá ngàle ngá fe mí dré bwà ko.› 8 Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Gba dhya dzó nda lé nda kàdré ngàle ngá fe akódhɨ dré, dré adrélé áyɨ arúpi 'ɨ dhɨ sè ko yà dhɨ, a nɨ nga ngá títí dré adrélé lèle dhɨ kɨ fe drá, dré adrélé zĭá landè àko ró dhɨ sè.

9 Má adré dɨ tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kàdré tà zi Gĭká tí gò, kò'oró tà nda àmɨ dré. Mì kàdré ngá nda gò, mɨ kòkisúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzĭró àmɨ dré. 10 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà zi Gĭká tí dhɨ adré kisúá. Dhya adrélépi ngá nda dhɨ adré kisúá. Dhya adrélépi dzóti ga dhɨ dré dhɨ, à adré kpà nzĭá.

11 Àmɨ ànzɨ kɨ atá ro nɨ ɨ, àmɨ kɨ mvá kàdré kosyá zi àmɨ tí dhɨ, mì nɨ tsì nǐ fe drá kòdhya? 12 Kó ngalè, àmɨ kɨ mvá kàdré tà'ú bhú zi àmɨ tí dhɨ, mì nɨ tsì dàpáyà fe drá kòdhya? 13 Dɨ àmɨ móndí kònzɨ ró nɨ ɨ, mì kònǐ adrélé ngá dóro fe àmɨ kɨ ànzɨmvá ɨ dré dhɨ be dhɨ, àmɨ kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ Tɨrí Lólo fe dhya adrébhá zïá í tí dhɨ ɨ dré tà tàndɨ ró!»

Yésu nɨ tà, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì àdhya be dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 12:22-30; Márokò 3:22-27)

14 Kǐtú àlo dhɨ, Yésu adré tá tɨrí kònzɨ dro agó àlo ábhǎbhǎ ro dhɨ lésè. Tɨrí kònzɨ nda kòpfò lásà dre dhɨ, ábhǎbhǎ nda dré kɨdhózó adrélé kúlí ta gò, móndí zyandre kònàle dhɨ kɨ líndrí dré gàzo bhwǎbhwa. 15 Dɨ, àyɨ kɨ àrukabhá ɨ dré àyɨkya tàzoá dhɨ: «Dhya kòdhɨ adré tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle móndí ɨ lésè, Bèlèzèbúlè, tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì nɨ rǐnyí sè.» 16 Àyɨ kɨ àruka ɨ adré tá akódhɨ nɨ le tabhǐle gò, ɨ dré akódhɨ nɨ ti lizízó, kò'oró tà àlo líndríga ró angálépi Gïká vélésè dhɨ.

17 Dɨ, Yésu dré ína tà ɨ dré adrélé kisùle nda nɨ nïzo kyá gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Òpì ángùdhi móndyá zàlá dhɨ ɨ dré adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ, òpì nda nɨ tà nɨ akí títí. Dzó ángùdhi móndyá lá dhɨ ɨ dré adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ, dzó nda nɨ arí nyǐnyɨ. 18 Kókpà kòdhɨ tínɨ, móndyá Sàtánà nɨ rǐnyí zàle dhɨ ɨ kàdré ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ, akódhɨ nɨ òpì nɨ kɨtswá áyɨ totó ngínɨngínɨ ró? Má adré tà kòdhɨ nɨ ta, mì dré adrélé tàá dhɨ, má adré tɨrí kònzɨ kɨ dro Bèlèzèbúlè nɨ rǐnyí sè dhɨ sè. 19 Má kàdré mána tɨrí kònzɨ kɨ dro Bèlèzèbúlè nɨ rǐnyí sè dhɨ, àmɨ kɨ lebèbhá ɨ adré dɨ àyɨ kɨ dro àdhi nɨ rǐnyí sè? Dɨ ásà dhɨ, àyɨ nda kɨ tà mì dré adrélé tàle nda kɨ bvó ta àyɨ. 20 Dɨ, má kàdré mána tɨrí kònzɨ kɨ dro Gïká nɨ tàndɨ nɨ rǐnyí sè dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, Gïká nɨ Òpì atsá àmɨ kòfalé dre káyà dhɨ.

21 Agó kòmbá àlo àdzú ngá ɨbe bǐ dhɨ kàdré áyɨ dzó lɨkí dhɨ, akódhɨ nɨ ngá títí dhɨ ɨ líná. 22 Dɨ, dhya àzya rǐnyi ró akódhɨ nɨ lavúlépi dhɨ kàtsá àdzú bhu akódhɨ be gò, lavúzóá dhɨ, dhya nda nɨ akódhɨ nɨ àdzú ngá dré áyɨ togó bhàzo drǐá dhɨ kɨ tingá, akódhɨ nɨ ngá títí dhɨ kɨ topázó lanzílé.

23 Dhya ángùdhi adrélépi túmǎní má be ko dhɨ, adré ína ru pfu má be. Dhya adrélépi móndí kɨ kɨmó túmǎní má be ko dhɨ, adré ína àyɨ kɨ lapé.»

Tɨrí kònzɨ nɨ agòma fɨle móndí léna dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 12:43-45)

24 Yésu gò tàá dhɨ: «Tɨrí kònzɨ àlo dhɨ kòpfò dhya àlo lésè dhɨ, adré anyálé àrà fà ro dhɨ ɨ 'ásè, àrà í dré kɨtswázó lovólé lána dhɨ nɨ ndabe. Dɨ, kòkɨtswá kisúá bwà ko dhɨ, adré tàá dhɨ: ‹Má nɨ go fïle áma dzó má dré apfòzo lásà dhɨ na.› 25 Kògò tsàle dre dhɨ, adré kisúá dhɨ, à awá dzó nda nɨ 'álé, ngá lána dhɨ kɨ tobhàzo kpǎkpa dre. 26 Dɨ adré lìle tɨrí kònzɨ áyɨ lavúbhá nzi-drǐ-rǐ dhɨ kɨ nda lìzo àyɨ íbe gò, ì dré adrézó tɨfílé adrélé dhya nda léna. Dɨ dhya nda nɨ tà kùdù ro dhɨ vélé kònzɨ wáláká nɨ nɨ lavú.»

Kólénzé móndyá adrébhá Gïká nɨ kúlî ka'ï 'òle dhɨ ɨ dré

27 Yésu dré tá adrérà'a tà nda kɨ ta dhɨ 'á dhɨ, tòkó àlo móndí zyandre ɨ kòfalé dhɨ dré kúlí yòzo tàzoá drá dhɨ: «Kólénzé tòkó ámɨ todólépi í léna gò, bà fèzo mí dré ndròle dhɨ dré!» 28 Dɨ, Yésu logó dhɨ: «Lavúlé

dhɨ, kólénzé ína móndyá adrébhá Gïká nɨ kúlí yi gò, ì dré adrézó ka'ïá 'òle dhɨ ɨ dré!»

Tà tadhálé pròfétà Yónà nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 12:38-42)

29 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì dré tá adrérà'a ru kɨmó Yésu làga dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ dré ngàzo tàá dhɨ: «Móndyá ándrò kònɨ ɨ kònzɨ. Ɨ adré àyɨkya tà líndríga ró dhɨ nɨ nda nòle. Dɨ, à kɨtswá tà àzya líndríga ró dhɨ nɨ 'o àyɨ dré nòle dhɨ ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'ɨ ko dhɨ. 30 Tàko ko, ngóró Gïká dré tá áyɨ tà tadhálé Yónà rú Nïnívèbhá ɨ dré dhɨ tíni dhɨ, a nɨ kókpà áyɨ tà tadhá Móndí nɨ Mvá rú móndyá ándrò nɨ ɨ dré. 31 Kïtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhɨ drïle dhɨ nɨ nga tà bha móndyá ándrò nɨ ɨ dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú làvo lésè alïle ópí Sòlòmónò nɨ tògyakúlí yi 'í. Dɨ mì nò rè ká! Dhya kàdrì Sòlòmónò nda nɨ lavúlépi dhɨ be kònwárè! 32 Kòdhɨ íbe dhɨ, kïtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, Nïnívèbhá kɨ nga tà bha móndyá ándrò nɨ ɨ dri. Tàko ko, Nïnívèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyɨ dré dhɨ nɨ yïzo dhɨ, ì ladzá tá àyɨkya àyɨ kɨ togó 'í. Dɨ mì nò rè ká! Dhya kàdrì Yónà nda nɨ lavúlépi dhɨ be kònwárè!»

Tà tadhálé tálà nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 5:15; 6:22-23)

33 «À dhì gà tálà bhàle àrà lùzu ró dhɨ na yà, kó ngalè lìdrí zàna yà dhɨ ko na. Be ró dhɨ, à adré dhìá bhàle zá kuru mísá drìna, kɨtswálé móndyá títí adrébhá afílé dzó lé dhɨ ì kàdréró ngádra no be dhɨ bvó.

34 Ámɨ mï, tálà adrélépi ngádra fe ámɨ rúbhá dré dhɨ 'ɨ. Ámɨ mï kàdré dóro dhɨ, ámɨ rúbhá wãyi dhɨ ngádra 'á. Dɨ, ámɨ mï kàdré ína drà ro dhɨ, ámɨ rúbhá wãyi dhɨ tínímvá na. 35 Mí kònò dɨ dóro, ngádra mí léna dhɨ kàdréró tínímvá ro ko. 36 Dɨ ásà dhɨ, ámɨ rúbhá wãyi dhɨ kàdré ngádra 'á gò, rúbhá nda nɨ kìgá àlo dhɨ dré adrézó tínímvá na ko dhɨ, ámɨ rúbhá nda nɨ adré rùkù ngádra kító na, ngóró tálà nɨ ngádra dré adrélé ngá kazá mí dré dhɨ tíni.»

Yésu tà tà Fàrïsáyò ɨ rú tátrítrí kúlî tadhábhá íbe
(À kònò kpà Màtáyò 23:1-36; Márokò 12:38-40)

37 Yésu kòtà tà nda ɨ akílé dre dhɨ, Fàrïsáyò àlo dhɨ dré akódhɨ nɨ zïzo ngá nya í bhàna. Yésu dré dɨ lìzo fïle dzó nda na gò, lirílé mísá làga. 38 Dɨ, Fàrïsáyò nda dré ína nòzoá dhɨ, Yésu dzì drígá drïdrï ngá nyàma kandrá ko gò, líndrí nɨ dré gàzo tà nda sè. 39 Gò Mírï dré tàzoá drá dhɨ: «Àmɨ Fàrïsáyò ro nɨ ɨ, mì adré àmɨkya kópò kɨ rúbhá dzɨ sănì kya íbe gò, àmɨ léna dhɨ, mì dré adrézó gàle ngá lovó sè bï, ìndì tà kònzɨ sè bï. 40 Àmɨ móndí azaaza ró dhɨ 'ɨ! Gïká ngá kɨ rúbhá ledélépi dhɨ, ledé kókpà ngá kɨ 'álé ko? 41 Dɨ mì kòfè ngá àmɨ kɨ kópò na ìndì àmɨ kɨ sănì na dhɨ ɨ lemerèbhá ɨ dré gò, ngá títí dhɨ ì kàtsáró ndï àko àmɨ dré.

42 Àmɨ Fàrïsáyò ro nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì adré ngá nzǐ tsàtsà títí mì dré adrélé lokólé àmɨ kɨ amvú na, lanzílé 'a be mudrí dhɨ kɨ àlo fe Gïká dré: ndìndì àmɨ kɨ ménetè, àmɨ kɨ rúwè, tsàle ngábí twátwa mì dré adrélé kidhílé dhɨ íbe.* Dɨ, mì adré àmɨkya tà gyăgya 'òma ìndì

* **11:42** 11:42 «Ménetè» ìndì «rúwè» kònɨ ɨ, ngábí tàdzí be dóro adrélé kidhílé dhɨ 'ɨ. A kònò Lèvïtíkè 27:30; Dùtèrònómè 14:22

Gĩká nɨ lèma dhɨ kɨ tà tɨvì. Adré tá lèá dhɨ, mì kàdré tà nda kòdhɨ kɨ 'o, ngá fèma Gĩká dré dhɨ nɨ tɨvì àko ró.

43 Ámɨ Fàrĩsáyò ro nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì adré lèá lɨrílé àrà lɨndrì àdhya lìsámbò dzó ɨ 'ásè dhɨ ɨ 'ásè. Mì adré kpà lèá dhɨ, à kàdré mòdo fe àmɨ dré lɨndrì sè ngá lagírà ɨ 'ásè.

44 Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Ámɨ ngóró mógó rabhá akílé gò, adrézó tatsílé drĩásà ni àko ró dhɨ ɨ tínɨ.»

45 Gò tátrítrí kúlí tadhábhá kɨ àlo dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Tadhálépi, mí kàdré tà kòdhɨ kɨ ta dhɨ, mí adré kókpà àma kɨ lodhá.»

46 Dɨ Yésu logó dhɨ: «Àmɨ tátrítrí kúlí tadhábhá ro nɨ ɨ, kɨzà kókpà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì adré àmɨkya ngá lanzìlanzì kɨtswálé dòle bwà ko dhɨ kɨ tobhà móndí ɨ dri gò, mì dré adrézó ndìndì drígámbílí so àyɨ kɨ ledézó dhɨ ko.

47 Kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì adré mógó kɨ tobhà pròfétà ɨ dré, tágba àmɨ kɨ tábhí ì dré àyɨ kɨ tupfúzó todràle àyɨ dhɨ. 48 Ásà dhɨ, mì adré àmɨkya tadhá dhɨ, mì ka'ĩ tà àmɨ kɨ tábhí ì dré tá 'òle nda ɨ. Tàko ko, ì tupfú tá àyɨkya pròfétà nda ɨ gò, mì dré àmɨkya adrézó àyɨ kɨ mógó kɨ tobhà.

49 Tà nda sè dhɨ, Gĩká tà tá áyɨ tògyá sè dhɨ: ‹Má nɨ pròfétà kɨ tibhù àpóstolò íbe lìle àyɨ véna. Dɨ, ì nɨ àyɨ kɨ àruka kɨ tupfú todràle, adrézó àruka nɨ kɨ mĩ pfo.› 50 Dɨ ásà dhɨ, Gĩká nɨ pròfétà títí kɨdhólé tupfúlé todràle bvò bhărà lésè atsálé ándrò dhɨ kɨ kàrí nɨ tà zi móndyá ándrò nɨ ɨ tí, 51 kɨdhólé Abélè nɨ kàrí rú, atsálé Zàkàríyà pfùle dràle àlètárì ɨ kòfalé àrà lólo be dhɨ nɨ kàrí rú. Áyíya, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Gĩká nɨ àyɨ títí nda kɨ kàrí nɨ tà zi móndyá ándrò nɨ ɨ tí.

52 Ámɨ tátrítrí kúlí tadhábhá ro nɨ ɨ, kɨzà àmɨ kɨ ngá 'ɨ! Mì kɨkí láti adrézó Gĩká nɨ tà ni dhɨ dre. Ámɨ kɨ tàndɨ, mì fɨ láti nda 'ásè ko gò, mì dré kpà móndyá adrébhá tá lèá fìle dhɨ kɨ logázó.»

53 Yésu kòtayí àrà nda dre dhɨ, Fàrĩsáyò nda ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhɨ ì dré ngàzo adrélé lɨgílé akódhɨ be rĩnyí sè, adrézó akódhɨ nɨ lizí tà bĩ dhɨ ɨ sè, 54 kɨtswázó akódhɨ nɨ 'o la'ɨle kúlí dré tá adrélé tàle dhɨ ɨ sílé dhɨ bvó.

12

Yésu kodzó áyɨ lebèbhá ɨ tà twátwa ɨ sè
(A kònò kpà Màtáyò 10:26-33)

1 Lókyá nda sè dhɨ, móndí lìzólìzo lavúlé dhɨ ì kɨmó tá ru, tsàle ì dré adrérà'a àyɨ kɨ pá ató àyɨ kòfalésè dhɨ 'á. Gò Yésu dré zyà kɨdhózó tà ta áyɨ lebèbhá ɨ dré, tàzoá dhɨ: «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí tàkú Fàrĩsáyò kya nɨ tà sè. Tàkú nda àyɨ kɨ túrúpfú tà 'ɨ. 2 Tà bàti ró dhɨ, à nɨ tà títí lùzu ró dhɨ kɨ tadhá ngádra 'á. À nɨ kpà tà títí zùle zùzù dhɨ kɨ 'o apfòle móndí ì dré nĩle dóro. 3 Dɨ ásà dhɨ, tà mì dré tàle tínímvá na dhɨ ɨ, à nɨ yĩá ngádra 'á. Tà mì dré tàle àmɨ kɨ àzya bína kòyàyà sè dzó kɨ 'a kɨle dhɨ ɨ 'ásè dhɨ ɨ, à nɨ longóá dzódrĩ ɨ lésè.

4 Áma arúpi ɨ, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kòro dhya adrébhá móndí kɨ rúbhá kɨ tupfú todràle gò, ì dré kɨtswázó tà àzya 'o bwà ko dhɨ ɨ ko. 5 Má nɨ dhya kɨtswálépi mì dré ròle dhɨ nɨ tadhá àmɨ dré: Mì kàdré Gĩká, móndí kɨ rúbhá kɨ tupfuma àmvolésè, adrélépi rĩnyí íbe kɨtswázó àyɨ kɨ bhe líferò na dhɨ nɨ ro kòdhya. Áyíya, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kàdré akódhɨ nda nɨ ro kòdhya.

6 À adré zakó tsï kɨtsɨkírínyà nzi dhɨ kɨ lagí làfa lò'wa nzɨ rï dhɨ ɨ sè?
Dɨ tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, Gïká adré àyɨ nda kɨ àlo nɨ tà tɨvì ko.
7 Kàdré dɨ àmɨ kɨ tà sè dhɨ, akódhɨ nà ndìndì àmɨ kɨ drïbhí ɨ títí nànà.
Dɨ mì kòro ngá ko. Àmɨ kɨ tà lavú kɨtsɨkírínyà zyandre dhɨ kya byá!
8 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya ángùdhi adrélépi tàá móndí ɨ kandrá
dhɨ í ka'ï ma dre dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ kókpà tàá Gïká nɨ ángéló ɨ
kandrá dhɨ, í ka'ï akódhɨ nda dre. 9 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áma
ga móndí ɨ kandrá dhɨ, má nɨ kókpà akódhɨ nda nɨ ga Gïká nɨ ángéló ɨ
kandrá. 10 Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzɨ ta Móndí nɨ Mvá rú dhɨ,
Gïká nɨ akódhɨ nda nɨ tàkonzì tri. Dɨ, dhya adrélépi ína làdhá dha Tɨrí
Lólo rú dhɨ, à kɨtswá akódhɨ nda nɨ tàkonzì tri ko.
11 À kàdré àmɨ kɨ dri tàbvó tàle lìsámbò dzó kɨ kàdrì ɨ kandrásè, ópí ɨ
kandrásè ìndì móndí kàdrì ɨ kandrásè dhɨ, mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé
lanzïle tà mì dré dra tàle àmɨ rúsè yà, kó ngalè mì nɨ tà nda nɨ ta ngínɨ
ya dhɨ dri dhɨ ko. 12 Àngyá ko, Tɨrí Lólo nɨ tà mì dré kɨtswálé tàle dhɨ
nɨ tadhá àmɨ dré gbă lókyá nda sè dhɨ nì.»

Pídhígó ngá lïyî azaaza ró dhɨ nɨ tà dri dhɨ

13 Gò dhya àlo móndyá zyandre nda ɨ kòfalé dhɨ dré tàzoá Yésu dré
dhɨ: «Tadhálépi, mí kòtà áma adrúpi dré dhɨ, kòlanzí ngá àma kɨ atá
dré tayílé dhɨ ɨ àma dré túmăní í be.» 14 Dɨ, Yésu logó drá dhɨ: «Arúpi,
àdhi bhà ma adrélé tà àmɨ kòfalé dhɨ kɨ bvó lanzí dhɨ nì?» 15 Gò tàá
móndyá títí dhɨ ɨ dré dhɨ: «Mì kònò dóro, mì kàdréró àmɨ kɨ lɨkí ngá
lovó kárá be títí dhɨ kɨ tà sè. Àngyá ko, dhyá kɨ lídrì adré ína áyɨ totó
dhyá kɨ ngá ɨ dri ko, gba à kàdré ngá íbe zyandre ró yà dhɨ.»
16 Gò dré pídhígó kònìdhɨ nɨ pìzo àyɨ dré, tàzoá dhɨ: «Ngá líyí àlo
dhɨ nɨ amvú ka tá lànyá dóro. 17 Dɨ akódhɨ dré ngàzo adrélé kisùá í
léna dhɨ: ‹Má nɨ 'òá ngínɨ? Àrà má dré adrézó áma lànyá bha lɨkílé dhɨ
kɨtswá ko.› 18 Gò tàá dhɨ: ‹Má nɨ 'òá kònìnɨ: Má nɨ áma kòbhó kɨ awú,
àruka nɨ kàdrì àyɨ kɨ lavúbhá dhɨ kɨ sïzo gò, áma lànyá wăyi bhàzo
lɨkílé lána, áma ngá àruka íbe. 19 Dɨ má nɨ go tàá má léna dhɨ: Ma ngá
dóro má dré lokólé dhɨ íbe bï. Ngá nda kɨ kɨtswá áma ledé kóná bï.
Nyànomvá dhɨ, má nɨ rè lovó, adrélé ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó
lenzélé.› 20 Dɨ, Gïká gò ína tàá drá dhɨ: ‹Mɨ móndí azaaza 'ɨ! Àndrò,
ngátsi kònìdhɨ sè dhɨ, à nɨ ámɨ lídrì tɨngá. Dɨ ngá mí dré lokólé mí dré
dhɨ kɨ go adrélé àdhi dré?›»
21 Yésu gò tàá dhɨ: «Tà nda nɨ adré kókpà kònìnɨ dhya ángùdhi
adrélépi ngá lokó áyɨ tàndɨ dré gò, adrézó lemerè ro Gïká véna dhɨ
dré.»

Dhyá kɨ togó bhàma lanzïle ko dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 6:25-34)

22 Gò Yésu dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Tà nda sè dhɨ, má adré
tàá ámɨ dré dhɨ: Mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle àmɨ kɨ lídrì nɨ tà
sè ko, ngalè mì nɨ dra àdho ngá nya ya dhɨ. Mì kòbhà kpà àmɨ kɨ togó
adrélé lanzïle àmɨ kɨ rúbhá nɨ tà sè ko, ngalè mì nɨ dra àdho asó àmɨ rú
ya dhɨ. 23 Tàko ko, àmɨ kɨ lídrì lavú mányàngá byá. Àmɨ kɨ rúbhá lavú
kpà kítá byá. 24 Mì nò rè àrí ɨ ká. Ɨ kidhí ngá ko na. Ɨ akónà kpà ngá
ko na. Àyɨ kúkú àko, ìndì kòbhó àko. Dɨ, Gïká adré ína ngá fe àyɨ dré
tèle. Dɨ àmɨ kɨ tà lavú tsï àrí kya ko? 25 Àmɨ kòfalé dhɨ, àdhi nɨ kɨtswá
áyɨ lídrì nɨ lókyá nɨ drï tɨmbà tsà, dré adrélé áyɨ togó bha lanzïle dhɨ

sè bwà dhɨ nɨ? 26 Dɨ mɨ kòkɨtswá tà mvá tsà kòdhɨ nɨ 'o bwà ko dhɨ, mɨ adré dɨ àmɨ kɨ togó bha adrélé lanzïle tà àruka ɨ sè àdho tà sè?

27 Mɨ nò rè ngalè pfò mbɨ na dhɨ ɨ adré topfòle ngínɨ ya dhɨ ká. Ɨ 'o àzí ko na. Ɨ ledé kpà kítá ko na. Dɨ, má adré mána tàá àmɨ dré dhɨ: Ndɨndɨ ópí Sòlòmónò rúku nɨ íbe títí dhɨ asó tá kítá aveave pfò nda kɨ àlo àdhya tínɨ dhɨ ko. 28 Gïká kàdré kó mbɨ adrélépi ándrò kònwa gò, kïdru dra bhèzoá àtsí na dhɨ kɨ tosó kònɨnɨ be dhɨ, a nɨ dɨ vélé àmɨ kɨ tosó dóro àyɨ kɨ lavú ngínɨ? Âmɨ àmɨkya móndí tà ka'ïka'ï íbe tsà dhɨ 'ɨ! 29 Mɨ kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle, adrézó ndàá nïle ngalè mɨ nɨ dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mɨ nɨ dra àdho ngá mvu ya dhɨ ko. 30 Tàko ko, pàgánò títí bvò kòndɨ àdhya ɨ adré àyɨkya ngá nda kɨ nda kòdhya landè àko ró. Âmɨ kɨ Atá nï kpà tàle dhɨ, àmɨ lovó íbe ngá nda kɨ kisúzó dhɨ be. 31 Dɨ, mɨ kàdré àmɨkya Gïká nɨ Ópɨ nda kòdhya gò, akódhɨ kòtɨmbàró kpà ngá nda ɨ àmɨ dré.

Ngá làgí be kàdrɨ dhɨ kɨ lokoma bhù na dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 6:19-21)

32 Âmɨ pãrí mvá pabhá má làgásè nɨ ɨ, mɨ kòro ngá ko. Tàko ko, àmɨ kɨ Atá mïlésè dhɨ dóro áyɨ Ópɨ fèzo àmɨ dré. 33 Dɨ mɨ kòlagí àmɨ kɨ ngá, làfa nɨ nɨ fèzo lemerèbhá ɨ dré. Mɨ kòledé àmɨ dré tsùngà kɨtswábhá akùle bwà ko dhɨ ɨ. Mɨ kòlokó àmɨ dré ngá làgí be kàdrɨ, kɨtswábhá akílé bwà ko dhɨ ɨ bhù na. Kònàle dhɨ, kùgú fɨ gà ko na. Órò sï kpà gà ngá ko na. 34 Tàko ko, àrà ángùdhi àmɨ kɨ ngá làgí be kàdrɨ dhɨ dré adrézó lána dhɨ na dhɨ, àmɨ kɨ togó nɨ adré kókpà kònàle.»

Màrábà adrébhá tàmïga dri dhɨ ɨ

35 «Mɨ kàdré gànzi ró, adrélé àmɨ kɨ káfà 'ɨle àmɨ kɨ kípílé 'á dhɨ íbe, ɨndɨ àmɨ kɨ tálà dhɨle adrélé kòle dhɨ íbe. 36 Mɨ kàdré ngóró màrábà adrébhá àyɨ kɨ mírï nɨ letè anzírà'a gwányá làmó àdhya lésè, kònɨ dra atsá dzóti ga dhɨ, ɨ kònzïró akódhɨ dré be dhɨ ɨ tínɨ. 37 Kólénzé nɨ adré màrábà àyɨ kɨ mírï dré dra atsázó àyɨ kɨ kisú adrérà'a tàmïga dri dhɨ ɨ dré! Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Akódhɨ nɨ kítá àzí àdhya nɨ asó í rú, àyɨ kɨ 'òzo lɨrílé mísá làgásè gò, ngá fèzo àyɨ dré nyàle. 38 Kólénzé nɨ adré àyɨ dré, àyɨ kɨ mírï kòkisú àyɨ adrérà'a tàmïga dri, gba kàtsá ngátsi kítógá sè yà, kó ngalè ngátsi kítógá àmvolésè yà dhɨ!

39 Dɨ, lè mɨ kònï tà kònɨdhɨ dóro: Dzó líyí kònï tá lókyá ángùdhi kùgú dré kɨtswázó atsálé dhɨ be dhɨ, kònò kɨtswá tá akódhɨ nɨ tayí áyɨ dzóti ŋo ko. 40 Dɨ àmɨ ró dhɨ, mɨ kàdré kókpà gànzi ró. Tàko ko, Móndí nɨ Mvá nɨ atsá sáà mɨ dré adrélé kisùle ko dhɨ sè.»

Màrábà tògya ró mîrï nɨ dré kɨtswálé ka'ïle dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:45-51)

41 Gò Pétèró dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mírï, mí adré ngbà 'í kúlí alaala kòdhɨ nɨ ta àma dré àma pátí? Kó ngalè, mí adré tàá móndyá títí ɨ dré?»

42 Dɨ Mírï logó dhɨ: «Màrábà tògya ró mírï nɨ dré kɨtswálé ka'ïle dhɨ, àdhi 'ɨ? Akódhɨ nda, dhya mírï nɨ dré dra bhàle áyɨ màrábà àruka ɨ drïle, kɨtswálé mányàngá fe àyɨ dré nyàle lókyá kɨtswálépi dhɨ sè dhɨ 'ɨ. 43 Màrábà nda nɨ mírï kàtsá akódhɨ nɨ kisú adrérà'a 'òá kònɨnɨ dhɨ, kólénzé nɨ adré akódhɨ dré! 44 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Akódhɨ nɨ mírï nɨ akódhɨ nɨ bha adrélé áyɨ ngá títí dhɨ ɨ drïle. 45 Dɨ, màrábà

nda kàdré ína kisùá í léna dhɨ ‹Áma mírì adré gïle agòma sè› gò, dré kɨdhózó adrélé màrábà àgo ró ìndì tòko ró dhɨ kɨ tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhɨ, 46 akódhɨ nɨ mírì nɨ atsá kɨ̈tú dré adrélé letèle ko dhɨ tú, ɨndì sáà dré adrélé nïle ko dhɨ sè. Dɨ a nɨ akódhɨ nɨ togá, akódhɨ nɨ tà bhàzo adrélé túmäní móndyá Gïká nɨ kaʼïbhá ko dhɨ kya ɨ́be.

47 Màrábà ángùdhi adrélépi tà áyɨ mírì dré adrélé lèle dhɨ kɨ ni gò, adrézó tà nda kɨ 'o ko, adrézó kpà gànzi ró ko dhɨ, à nɨ akódhɨ nda nɨ bhwa vésè be bï. 48 Dɨ, màrábà ángùdhi adrélépi tà nda kɨ ni ko gò, adrézó tà kɨtswábhá à kòbhwà akódhɨ ásà dhɨ kɨ 'o dhɨ, à nɨ akódhɨ nda nɨ bhwa vésè be tsà. Tàko ko, dhya ángùdhi tà bï dhɨ kɨ fèzo drá dhɨ tí dhɨ, à nɨ tà bï dhɨ kɨ zi kòdhya. Dhya ángùdhi tà bï dhɨ kɨ bhàzo drígá dhɨ tí dhɨ, à nɨ tà bï lavúlé dhɨ kɨ zi kòdhya.»

Yésu alì tà ru lanzízó dhɨ nɨ bha móndí ɨ kòfalé
(À kònò kpà Màtáyò 10:34-36)

49 «Má alì kɨtswálé àtsí so bvò dri. Má lè tá dhɨ, àtsí nda kòko dre! 50 Dɨ, adré lèá dhɨ, má kòdo rè zyà bàtísimò kɨzà àdhya. Áma togó adré kɨzà nya tò, tsàle lókyá tà nda dré dra ru 'òzo kɨtswálé títí dhɨ 'á. 51 Mì adré kisùá dhɨ, má alì bvò dri kɨtswálé tà kìdríkìdrɨ fe kòdhya? Kóko! Be ro dhɨ, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Má alì mána kɨtswálé tà ru lanzízó dhɨ nɨ bha móndí ɨ kòfalé kòdhya! 52 Tàko ko, kɨdhólé nyànomvá dhɨ, móndí nzi dzó àlo na dhɨ kɨ ru lanzí àyɨ kòfalésè: na dhɨ kɨ àyɨ kɨ alá rï̀ dhɨ ɨ rú, ìndì rï̀ dhɨ kɨ àyɨ kɨ alá na dhɨ ɨ rú. 53 Ɨ nɨ ru lanzí: Atá nɨ áyɨ alá áyɨ mváagó rú, ìndì mváagó nɨ áyɨ alá áyɨ atá rú. Andre nɨ áyɨ alá áyɨ mvátòkó rú, ìndì mvátòkó nɨ áyɨ alá áyɨ andre rú. Adrá nɨ áyɨ alá áyɨ àdramvá rú, ìndì àdramvá nɨ áyɨ alá áyɨ àdrá rú.»

Lókyá nïma lanzílé dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 16:2-3)

54 Yésu gò tàá móndyá zyandre nda ɨ dré dhɨ: «Mì kàdré ndùrùku no adrérà'a angálé kɨ̈tú dré ndɨ̈rà lésè dhɨ, mì adré tàá dhɨ: ‹Gí ko, bhù nɨ dra dhɨ› gò, bhù nda dré dhɨ̈zo bàti. 55 Lyă kàdré avílé tàbhu lésè dhɨ, mì adré tàá dhɨ ‹Kɨ̈tú nɨ dra ka› gò, dré kàzo bàti. 56 Ámɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Mì nï kó bvò kɨ làsú bhù mïbhalé be dhɨ lanzílé dhɨ be dhɨ, mì kɨtswá dɨ àmɨkya lókyá ándrò kòndɨ nɨ tà ni lanzílé bwà ko àdho tà sè?»

Mì lotó àmɨ kɨ tà tàbvó tàma kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 5:25-26)

57 «Mì kɨtswá adrélé tà kɨ kòfalé ni lanzílé, adrézó tà gyăgya kɨpè 'òle dhɨ bwà ko àdho tà sè? 58 Mì kàdré lìle dhya adrélépi ámɨ asíkì dhɨ be tàbvó tărà na dhɨ, lè mí kòndà láti mì dré kɨtswázó ru yi akódhɨ be drɨ̈drɨ̈ mì dré tsàzo dhɨ kandrá. Mí kò'o kònìnɨ ko dhɨ, akódhɨ nɨ ámɨ dri tàbvó tàlepi kandrá, tàbvó tàlepi nda dré ámɨ fèzo pòlísï drígá gò, akódhɨ nda dré ámɨ bhèzo bădzó na. 59 Má adré tàá mí dré dhɨ: Mí kɨtswá apfòle kònalésè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda nɨ logózó akílé títí dhɨ 'á.»

13

Dhyá kɨ togó ladzama

1 Lókyá nda sè dhɨ, móndɨ́ àruka ì dré alìzo Yésu vélé, móndɨ́ àruka
Gàlìláyà lésè dhɨ kɨ tupfuma nɨ tà longó drá. Pìlátò 'o tá àyɨ nda ɨ
tupfúlé todràle, ì dré tá adrérà'a mòbòmà fe Gìká dré dhɨ 'á. 2 Dɨ Yésu
dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré kisùá dhɨ, dhya Gàlìláyà lésè nda
ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títí Gàlìláyà na dhɨ kya kɨ lavú, ì dré
kɨzà nyàle todràzo làsú be kònìnɨ dhɨ sè? 3 Kóko! Dɨ, má adré mána
tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kòladzá àmɨ kɨ togó ko dhɨ, mì nɨ kókpà todrà
akílé títí àyɨ nda ɨ tínɨ. 4 Kàdré ngalè dhya mudrí-drì-nzi-drì-na dzó
mvumvù Sìlòwámà àdhya dré tá arízó àyɨ dri àyɨ kɨ tupfú dhɨ kɨ tà
sè dhɨ, mì adré kisùá dhɨ, àyɨ nda ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títí
adrébhá Yèrúsalémà na dhɨ kya kɨ lavú? 5 Kóko! Dɨ, má adré mána tàá
àmɨ dré dhɨ: Mì kòladzá àmɨ kɨ togó ko dhɨ, mì nɨ kókpà todrà akílé títí
àyɨ nda ɨ tínɨ.»

Pídhígó figì fa lò'wa 'àlepi ko dhɨ nɨ tà dri dhɨ

6 Yésu gò pídhígó kònìdhɨ nɨ pɨ àyɨ dré, tàzoá dhɨ: «Agó àlo dhɨ bhe
tá figì fa áyɨ amvú vínò àdhya na. Bvóá dhɨ, dré lìzo lò'wa nda sílá ká,
dɨ, dré kisúzóá ko. 7 Gò dré tàzoá amvú nda nɨ lɨkílépi dré dhɨ: ‹Mí nò
rè ká! Kóná na, má landú lò'wa nda kàle figì fa kònìdhɨ sílé ká, dɨ, má
dré kisúzóá ko. Mí ga dɨ akódhɨ. Adré bvò kɨkí àngyá àdho tà sè?› 8 Dɨ,
amvú lɨkílépi nda gò logóá drá dhɨ: ‹Mírì, mí gò rè tayíá kóná kònìdhɨ
sè ká. Má nɨ kìní zàlá dhɨ nɨ agá kúrú gò, mbì àŋwá dàzo drìá. 9 Àruka
nɨ, a nɨ go lò'wa 'a kóná adrélépi alìle dhɨ sè. Dɨ, kò'a ko dhɨ, mí nɨ
kɨtswá 'òá gàle.›»

Yésu tɨdrí tòkó àlo dhɨ sàbátù tú

10 Sàbátù àlo dhɨ, Yésu adré tá tà tadhá Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó
kɨ àlo na. 11 Dɨ tòkó àlo tɨrí kònzɨ dré rúbhá nɨ nɨ 'òzo adrélé drà ro
dhɨ tá kpà kònàle. Tɨrí nda 'o tá akódhɨ nɨ àmvò atrúlé vwàle kóná be
mudrí-drì-nzi-drì-na gò, akódhɨ dré kɨtswázó áyɨ kɨdzì bwà ko. 12 Dɨ
Yésu kònò tòkó nda dre dhɨ, dré akódhɨ nɨ azízó, tàzoá drá dhɨ: «Tòkó,
à atrì mɨ ámɨ drà lésè dre!» 13 Dré drígá bhàzo akódhɨ dri gò, gbǎ
kòdhwa, akódhɨ dré áyɨ kɨdzìzo gò kɨdhólé adrélé Gìká nɨ rú bha kùle.

14 Dɨ, lìsámbò dzó nda nɨ kàdrì nɨ togó dré aswázó Yésu rú, dré móndɨ́
tɨdrílé sàbátù tú dhɨ sè. Gò dré tàzoá móndyá zyandre kònàle dhɨ ɨ dré
dhɨ: «Kìtú adrézó àzí 'o ásà dhɨ ɨ nzi-drì-àlo. Lè mì kàdré dɨ alìle àmɨ
kɨ 'o tɨdrílé kìtú nda ɨ sè, kìtú sàbátù àdhya sè ko.» 15 Dɨ, Mírì logó drá
dhɨ: «Àmɨ túrúpfúbhá 'ɨ! Sàbátù tú dhɨ, àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mì adré
àmɨ kɨ tí 'ɨ yà, kó ngalè àmɨ kɨ púndà 'ɨ yà dhɨ kɨ atrì àrà ì dré adrézó
ngá nya dhɨ lésè, adrézó àyɨ kɨ se lìle yǐ mvu dhɨ ko? 16 Adré dɨ tá lèá
ko, à kàtrì tòkó Àbàrámà nɨ zapi ró Sàtánà dré tá 'ìle vwàle kóná be
mudrí-drì-nzi-drì-na kònìdhɨ sàbátù tú dhɨ?» 17 Yésu kòtà tà nda dre
dhɨ, akódhɨ nɨ kàrɨbhá títí dhɨ ì adré tá vélé kanyò ro. Dɨ, móndyá
zyandre títí dhɨ ì adré tá àyɨkya lenzélé, tà títí lídrígá ró dré tá adrélé
'òle dhɨ kɨ tà sè.

Tà tadhálé mùtádì lò'wa nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 13:31-32; Márokò 4:30-32)

18 Gò Yésu dré tàzoá dhɨ: «Gìká nɨ Òpì sù ngóró àdho tínɨ? Má nɨ tà
nɨ nɨ tadhá àdho ngá rú? 19 Òpì nda sù ngóró mùtádì lò'wa dhya àlo
dré dòle rìle áyɨ amvú na dhɨ tínɨ. Lò'wa nda dré apfòzo mbàle atsálé
fa tínɨ gò, àrí ì dré bhà sìzo kólá nɨ ɨ drìna.»

Tà tadhálé tàkú nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 13:33)

20 Yésu gò tàá dhɨ: «Má nɨ kɨtswá Gĭká nɨ Òpì nɨ tà tadhá àdho ngá
rú? 21 Òpì nda sù ngóró tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amúlé fóndro
kàdrì dhɨ be gò, tàkú nda dré fóndro nda nɨ 'òzo avólé títí dhɨ tínɨ.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhɨ 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 7:13-14, 21-23)

22 Yésu dré tá adrérà'a lìle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, adré tá lavúlé
tà tadhábe bhàandre ɨ 'ásè ìndì bhà tsàtsà ɨ 'ásè. 23 Gò móndí àruka
ì dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mírĭ, móndyá dra lídrì kóná vésè
kólyá dhɨ nɨ kisúbhá dhɨ kɨ ngbà 'í adré tsà?» Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ:
24 «Mì kàdré àmɨ kɨ rĭnyí fe títí fɨzo Gĭká nɨ Òpì na dzóti wàlepi ko
dhɨ 'ásè. Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Móndí zyandre dhɨ kɨ láti
nda kɨtswázó tá fɨle lána ká. Dɨ, ì kɨtswá àyɨkya fɨle bwà ko. 25 Lókyá
dzó líyí dré dra ngàzo dzóti asé dhɨ tú dhɨ, a nɨ àmɨ kɨ kɨ kɨvì na. Gò
mì dré kɨdhózó adrélé dzóti ga, adrézó tàá dhɨ: ‹Mírĭ, mí nzĭ àma dré
dzóti wà!› Dɨ, a nɨ logóá àmɨ dré dhɨ: ‹Má nĭ àmɨ ko. Má nĭ ngalè mì
angá ángolésè ya dhɨ ko.› 26 Dɨ mì nɨ tàá dhɨ: ‹Mà nya tá ngá, ìndì mà
mvu tá ngá túmăní mí be. Mí tadhá tá kpà tà àma kɨ láti andre ɨ 'ásè.›
27 Dɨ, dzó líyí nda nɨ go logóá àmɨ dré dhɨ: ‹Má nĭ àmɨ ko. Má nĭ ngalè
mì angá ángolésè ya dhɨ ko. Àmɨ tà kònzɨ 'obhá títí nɨ ɨ, mì nga má
mĭlésè!›
28 Dɨ mì nɨ Àbàrámà kɨ no, Ɨsákà íbe, Yàkóbhò be, ìndì pròfétà títí
dhɨ íbe Gĭká nɨ Òpì na gò, àmɨ kɨ bhèzo kɨvì na. Kònàle dhɨ, à nɨ adré
tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsɨ. 29 Móndí kɨ alì kĭtú dré apfŏrà lésè,
kĭtú dré ndĭrà lésè, kurú lésè, ìndì tàbhu lésè gò, lɨrílé mísá làgásè Gĭká
nɨ Òpì na. 30 Dɨ, mì yi rè ká! Móndí àruka adrébhá bvólé ro nyànomvá
dhɨ kɨ go adrélé drĭdrĭ. Móndí àruka adrébhá drĭdrĭ nyànomvá dhɨ kɨ
go adrélé bvólé ró.»

Yésu ngo Yèrúsalémà nɨ tà sè
(À kònò kpà Màtáyò 23:37-39)

31 Lókyá nda sè dhɨ, Fàrìsáyò àruka ì dré àyɨ kɨ kisízó ànyɨ Yésu làga,
tàá drá dhɨ: «Mí nga kònwásè lìle àrà àzya na! Tàko ko, Èródè adré
ɨna ámɨ le pfùle dràle.» 32 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì lì tàá kìlĭwá
kòdhɨ dré dhɨ: ‹Ándrò tsàle kĭdru dhɨ, má nɨ tɨrí kònzɨ kɨ dro topfòle
móndí ɨ lésè, adrézó móndí kɨ tɨdrí àyɨ kɨ drà ɨ lésè. Kĭtú nɨ na sè dhɨ,
má nɨ áma àzí 'o akílé títí.› 33 Dɨ, ándrò, kĭdru, tsàle kĭtú bvóá dhɨ tú
dhɨ, adré lèá dhɨ, má kògò adrélé lìle drĭdrĭ. Tàko ko, kɨtswá à kòpfu
pròfétà àlo dràle àrà twá Yèrúsalémà rúsè dhɨ na dhɨ ko.

34 Á! Yèrúsalémà, Yèrúsalémà, mɨ adrélépi pròfétà kɨ tupfú todràle,
adrézó kpà dhya Gĭká dré adrélé amùle mí vélé dhɨ kɨ lebhé todràle
kírà sè nɨ! Tsàle vésè be ángopí, má lè tá ámɨ ànzɨ kɨ kɨmólé má zàle,
ngóró tà'ú dré adrélé áyɨ ànzɨmvá kɨ kɨmó áyɨ kupfú zàle dhɨ tínɨ dhɨ?
Dɨ, mì lè tá àmɨkya ko. 35 Dɨ mì yi rè ká! À tayí àmɨ kɨ dzó ngbo dre.
Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Mì gò vélé áma no ko, tsàle lókyá mì dré dra
tàzoá dhɨ ‹Tà tanɨ kàdré dhya adrélépi alìle Mírĭ nɨ rú sè dhɨ dri!› dhɨ
'á.»*

* **13:35** 13:35 À kònò Longó ɨ 118:26.

14

Yésu tɨdrí agó àlo dhɨ sàbátù tú

1 Sàbátù àlo dhɨ, Yésu lì tá ngá nya Fàrìsáyò kɨ kàdrì kɨ àlo bhàna.
Móndyá kònàle dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ mì ga. 2 Gò agó àlo rúbhá
tovólépi dhɨ dré alìzo áyɨ totó Yésu kandrá. 3 Dɨ Yésu dré lizízóá
Fàrìsáyò ɨ tí tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ: «Àma kɨ tátrítrí kúlí ka'ì, à
kàdré móndí kɨ tɨdrí sàbátù tú dhɨ 'í? Kó ngalè, ka'ì ko?» 4 Dɨ, ì dré
àyɨkya adrézó kírɨ. Dɨ Yésu dré drígá bhàzo agó nda dri, akódhɨ nɨ
tɨdrízó gò, láti fèzo drá dré lìzo. 5 Dré gòzo lizíá àyɨ tí dhɨ: «Dhya àlo
àmɨ kòfalé dhɨ kàdré mvámvá íbe yà kó ngalè tí àlo dhɨ íbe yà gò, dré
dhèzo bhú na sàbátù tú dhɨ, dhya nda kɨtswá tsì aséá gbă kĭtú nda sè
ko?» 6 Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya kúlí logó tà nda dri bwà ko.

Dhyá kɨ tà bhàma kĭnî mi dhɨ

7 Gò Yésu dré atógyàzoá dhɨ, móndyá azílé ngá nya nda ɨ adré tá
àyɨkya lirírà lɨndrì àdhya kɨ kɨpè kòdhya. Dɨ dré tà tadházó àyɨ dré
kònìnɨ: 8 «À kàdré ámɨ zi gwányá làmó àdhya na dhɨ, mí kòlirí àrà
lɨndrì àdhya na ko. Tàko ko, àruka nɨ, dhya ámɨ zĭlepi nda zi kpà
móndí àzya ámɨ lavúlépi lɨndrì sè dhɨ 'í. 9 Kàdré kònìnɨ dhɨ, a nɨ alì tàá
mí dré dhɨ: ‹Mí tayí lirírà kònìdhɨ dhya kòdhɨ dré.› Dɨ kanyò nɨ ámɨ
'o, mí dré adrérà'a lìle lirílé àrà kùdù ro dhɨ na dhɨ 'á. 10 Dɨ, à kàdré
ámɨ zi ngá nya dhɨ, mí kòlirí mína àrà kùdù ro dhɨ na, kɨtswálé dhya
ámɨ zĭlepi nda kònì atsá dhɨ, kòtàró mí dré dhɨ: ‹Áma arúpi, mí nga
lìle lirílé àrà lɨndrì àdhya na!› Dɨ tà nda nɨ lɨndrì fe mí dré móndyá títi
mì dré adrézó lirílé mísá làgásè túmănî àyɨ íbe dhɨ ɨ mĭlésè. 11 Tàko
ko, dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tà bha kuru dhɨ, Gĭká nɨ akódhɨ nda nɨ
tà tɨrí kĭní mi. Dɨ, dhya adrélépi áyɨ tà bha kĭní mi dhɨ, Gĭká nɨ akódhɨ
nda nɨ tà tɨngá kuru.»

12 Gò Yésu dré tàzoá dhya áyɨ azílépi nda dré dhɨ: «Mí kàdré gwányá
'o móndí ɨ dré dhɨ, gba kàdré kĭtú rírí sè yà, kó ngalè ìndró sè yà dhɨ,
mí kòzi ámɨ arúpi ɨ 'ɨ yà, ámɨ adrúpi ɨ 'ɨ yà, ámɨ aró ɨ 'ɨ yà, kó ngalè ámɨ
bhàzĭ ngábhá ro dhɨ ɨ 'ɨ yà dhɨ ko. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ,
àyɨ nda kɨ go kpà ámɨ zi ngá nya, tà mí dré 'òle àyɨ dré nda nɨ vúdrì
logózó mí dré. 13 Dɨ, mí kàdré gwányá 'o dhɨ, mí kòzi mína lemerèbhá
ɨ, móndí rúbhá be yàyà dhɨ ɨ, mèrèkpè ɨ, ìndì mì kùdúkùdu íbe kòdhya.
14 Dɨ Gĭká nɨ tà tanɨ bha mí dri ásà. Tàko ko, àyɨ nda ngá àko logólé
mí dré. Dɨ, Gĭká nɨ ína tà mí dré 'òle nda nɨ vúdrì logó mí dré, kĭtú
móndyá gyăgya dhɨ ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ nì.»

Pídhígó gwányá kàdrì nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 22:1-10)

15 Móndyá adrébhá tá mísá làgásè túmănî Yésu be dhɨ kɨ àlo kòyi
tà nda dre dhɨ, dré tàzoá drá dhɨ: «Kólénzé nɨ adré dhya dra gwányá
nyabhá Gĭká nɨ Òpì na dhɨ ɨ dré!»

16 Gò Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Agó àlo dhɨ adré tá gwányá kàdrì dhɨ
nɨ 'o gò, dré móndí zyandre dhɨ kɨ azízó kɨtswálé ngá nya. 17 Lókyá
gwányá nda nɨ nyàzo dhɨ kòkɨtswá dre dhɨ, dré áyɨ màrábà nɨ mùzo
lìle tàá móndyá í dré tá azílé nda ɨ dré dhɨ: ‹Mì alì wà! Tà títí dhɨ ɨ
gànzi ró.› 18 Dɨ, àyɨ àlo àlo títí nda ì dré ngàzo adrélé tàá dhɨ, à kòdo

àyɨ kònzɨ ko. Tà logá àyɨ nì. Dhya drǐdrǐ dhɨ tà tá dhɨ: ‹Má gɨ mána amvú. Adré lèá dhɨ, má kòlì nòá. Má adré ámɨ ti lizí, mí kòdoró ma kònzɨ ko!› 19 Àzya nɨ tà tá dhɨ: ‹Má gɨ mána tí mudrí dhɨ ɨ. Má adré lìle tí nda kɨ tabhǐ. Má adré ámɨ ti lizí, mí kòdoró ma kònzɨ ko!› 20 Àzya nɨ tà tá dhɨ: ‹Má mo rè tòkó nyànomvá. Ásà dhɨ, má kɨtswá lìle kònàle bwà ko.›

21 Gò màrábà nda dré agòzo ta nda kɨ longó áyɨ míǐ dré. Dɨ dzó líyí nda nɨ togó dré aswázó gò, dré tàzoá áyɨ màrábà nda dré dhɨ: ‹Mí lɨ mbèlè bhàandre nɨ láti andre ɨ 'ásè ìndɨ láti tsàtsà ɨ 'ásè. Mí adrǐ lemerèbhá ɨ, móndí rúbhá be yàyà dhɨ ɨ, mǐ kùdúkùdu ɨ, tsàle mèrèkpè íbe, alìzo àyɨ íbe kònwa.›

22 Gò màrábà nda dré gòzo agòle tàá dhɨ: ‹Míǐ, má 'o tà mí dré tàle dhɨ dre. Dɨ, àrà àngyá dhɨ dhu rè be.› 23 Dɨ dzó líyí nda dré tàzoá áyɨ màrábà nda dré dhɨ: ‹Mí lɨ láti gbàbhú na dhɨ ɨ 'ásè, ìndɨ láti amvú làga dhɨ ɨ 'ásè. Mí 'o móndí ɨ afílé rǐnyí sè áma dzó lé, áma dzó kògaró móndí ɨ sè bǐ be dhɨ bvó. 24 Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya má dré tá azílé drǐdrǐ nda kɨ àlo kɨtswá ína áma gwányá tabhǐ nyàle ko.›»

Tà títî dhɨ kɨ gàma adrézó Yésu nɨ lebè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 10:37-38)

25 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì adré tá lìle túmǎní Yésu be láti 'ásè. Gò akódhɨ dré áyɨ alázó tàá àyɨ dré dhɨ: 26 «Dhya ángùdhi adrélépi alìle má vélé gò, dré adrézó áma le áyɨ atá nɨ lavú, áyɨ andre nɨ lavú, áyɨ tòkó nɨ lavú, áyɨ ànzɨ kɨ lavú, áyɨ adrúpi kɨ lavú, áyɨ amvúpi kɨ lavú, ìndì áyɨ tàndɨ nɨ lídrì lavú ko dhɨ, dhya nda kɨtswá adrélé áma lebèlepi ró ko. 27 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ fa kɨpakɨpa do, adrézó alìle má vésè dhɨ ko dhɨ, kɨtswá kpà adrélé áma lebèlepi ró ko.

28 Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré dzó mvumvù le sǐle dhɨ, adré zakó rè zyà lɨrílé làfa í dré dra dzó nda nɨ sìzo ásà dhɨ nɨ nda nǐle 'íká, nòzoá ngalè ɨ làfa íbe kɨtswázó dzó nda nɨ si akílé títí bwà yà dhɨ? 29 Tàko ko, kòbhà dzó nda nɨ pá gò, kɨtswázó sǐá akílé bwà ko dhɨ, móndyá títí dra dzó nda nɨ nobhá dhɨ kɨ akódhɨ nɨ gu, 30 adrézó tàá dhɨ: ‹Mì nò ká! Agó kòdhɨ kɨdhó tá dzó sǐle gò, dré kɨtswázó sǐá akílé bwà ko!›

31 Kó ngalè, ópí àlo dhɨ kàdré 'òle lìle àdzú bhu ópí àzya be dhɨ, adré zakó rè zyà lɨrílé kisùá 'íká ngalè àyɨ áyɨ sòdá ngùlù-mudrí dhɨ íbe dhɨ kɨ kɨtswá ópí àzya ɨ sòdá nɨ ngùlù-nyadhɨ-àlo dhɨ íbe adrébhá alìle dhɨ kɨ lavú bwà yà dhɨ? 32 Akódhɨ kònò ì kɨtswá ko dhɨ, adré móndí kɨ mu lìle ópí àzya nda véna, dré rè dhu adrérà'a vwàvwà ro dhɨ 'á, akódhɨ nɨ ti lizí àdzú kàdréró àyɨ kòfalésè yó. 33 Kókpà kòdhɨ tínɨ, dhya ángùdhi àmɨ kòfalé, áyɨ ngá títí dhɨ kɨ gàlepi ko dhɨ, kɨtswá ína adrélé áma lebèlepi ró ko.

34 Tà'í ngá dóro 'ɨ. Dɨ, tà'í nɨ aswaaswa kòtì akílé lásà dhɨ, à nɨ kɨtswá logóá ngíní? 35 Akódhɨ nɨ àzí vélé kǐní dré yà, kó ngalè kòròsò àŋwá dré yà dhɨ yó. À adré vélé ndɨrɨ kutúákutua.

Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yǐzo dhɨ kòyi!»

15

Pídhígó kábilîgyà avìlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 18:12-14)

1 Kɨtú àlo dhɨ, mèdáyɨ lagíbhá bɨ̌ dhɨ ɨ ìndì móndí bɨ̌ adrélé nòle
tàkonzìbhá ro dhɨ íbe dhɨ ì adré tá àyɨ kɨ kisí ànyɨ Yésu làga kɨtswálé
akódhɨ nɨ kúlí yi. 2 Dɨ Fàrɨsáyò ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì dré
dhèzo adrélé Yésu nɨ ndrɨ, adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ adré ína
tàkonzìbhá kɨ ka'ɨ, adrézó ngá nya túmănɨ́ àyɨ íbe!»
3 Dɨ Yésu dré pídhígó kònìdhɨ nɨ pìzo àyɨ dré, tàzoá dhɨ: 4 «Dhya àlo
àmɨ kòfalé dhɨ kàdré kábilígyà íbe nyadhɨ-nzi gò, àyɨ kɨ àlo dré avìzo
dhɨ, a nɨ 'òá ngínɨ? A nɨ zakó tsì kábilígyà nyadhɨ-su-drɨ̀-mudrí-drɨ̀-nzi-
drɨ̀-su nda kɨ tayí ngálángbá 'á gò, lìzo akódhɨ avìlepi nda nɨ ndabe,
tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhɨ 'á. 5 Dɨ kòkisú kábilígyà nda dre dhɨ, a
nɨ adóá abhélé ɨ́ kembé, 6 nzìzo ába ɨ́ bhàna arí sè. Kòtsa dre dhɨ, a nɨ
áyɨ arúpi kɨ azí áyɨ bhàzɨ̌ íbe, tàzoá àyɨ dré dhɨ: ‹Mà kòlenzé túmănɨ́
àmɨ íbe wà! Ángyá ko, má kisú kábilígyà mána avìlepi nɨ dre.› 7 Má
adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kókpà kòdhɨ tínɨ, arí adré gàle bhù na bɨ̌ tàkonzì
líyí àlo áyɨ togó ladzálépi dhɨ nɨ tà sè, arí móndí gyăgya nyadhɨ-su-drɨ̀-
mudrí-drɨ̀-nzi-drɨ̀-su avìbhá ko dhɨ kɨ tà sè dhɨ nɨ lavú.»

Pídhígó làfa lò'wa avìlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ

8 «Kó ngalè, tòkó àlo dhɨ kàdré làfa lò'wa íbe mudrí gò àlo nɨ dré
avìzo dhɨ, a nɨ 'òá ngínɨ? A nɨ zakó tsì tálà dhɨ, adrézó áyɨ dzó 'álé awá
títí adrézó làfa lò'wa nda nɨ nda, tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhɨ 'á. 9 Dɨ
kòkisú dre dhɨ, a nɨ áyɨ arúpi kɨ azí áyɨ bhàzɨ̌ íbe, tàzoá àyɨ dré dhɨ:
‹Mà kòlenzé túmănɨ́ àmɨ íbe wà! Ángyá ko, má kisú làfa lò'wa mána
avìlepi nɨ dre.› 10 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Kókpà kòdhɨ tínɨ, arí adré
gàle ángélò Gɨ̀ká àdhya ɨ kòfalé bɨ̌, tàkonzì líyí àlo áyɨ togó ladzálépi
dhɨ nɨ tà sè.»

Pídhígó mváagó avìlepi dhɨ nɨ tà dri dhɨ

11 Yésu gò pídhígó kònìdhɨ nɨ pɨ, tàzoá dhɨ: «Agó àlo dhɨ tá ànzìàgo
íbe rɨ̀. 12 Gò mvá tùgu ró dhɨ dré tàzoá áyɨ atá dré dhɨ: ‹Tátá, mí afè
má dré ngá má dré kɨtswálé kisúlé ámɨ tàyɨlé ro dhɨ ɨ.› Dɨ akódhɨ nɨ
atá dré tàyɨlé nda nɨ lanzízó àyɨ dré kàyo nɨ be.
13 Gí ko, mvá tùgu nda dré áyɨ ngá títí nda kɨ lagízó, làfa nɨ nɨ dòzo
lìzo ába làwú làvo na. Kònàle dhɨ, dré ngàzo tatsílé tà swà 'obe, làfa
ína nɨ kɨzázó. 14 Kòkɨzá ngá nda akílé títí dre dhɨ, kàrábhò dré dhèzo
bvò nda na gò, ngá dré kɨtswálé nyàle dhɨ dré vélé adrézó yókódhó.
15 Dɨ dré ngàzo lìle àzí lizí 'òle bhàmvá àlo bvò nda lé dhɨ véna. Gò
bhàmvá nda dré akódhɨ nɨ mùzo lìle áyɨ amvú na adrélé áyɨ tìgá kɨ lɨkí.
16 Mvá tùgu nda tá lovó íbe tò mányàngá tìgá nda ì dré tá adrélé nyàle
dhɨ kɨ adózó nyàle. Dɨ, à fè tá drá ngá àlo dré kɨtswálé nyàle dhɨ ko.
17 Tà nda kòfɨ akódhɨ rú dre dhɨ, dré ngàzo kisùá ɨ́ léna dhɨ: ‹Áma atá
nɨ àzibhá ángopí dhɨ ɨ mányàngá íbe bɨ̌ gò, má dré mána adrézó dràle
tàbirí dré dhɨ? 18 Má nɨ nga nzìle áma atá bhàna gò, tàá drá dhɨ: Tátá,
má 'o tàkonzì Gɨ̀ká rú, ìndì mí rú. 19 Kɨtswá vélé mí dré gòzo adrélé
áma zi ámɨ mvá ro dhɨ ko. Mí kòdo vélé ma ngóró ámɨ àzibhá kɨ àlo
tínɨ.› 20 Gò dré ngàzo láti do nzìzo áyɨ atá bhàna.

Dré rè dhu adrérà'a vwàvwà ro bhà rúsè dhɨ 'á dhɨ, atá nɨ dré akódhɨ
nɨ nòzo, kɨzà dòzo áyɨ togó na akódhɨ nɨ tà sè gò, ràzo dhèle agá akódhɨ
nɨ kamú. 21 Gò mvá tùgu nda dré tàzoá drá dhɨ: ‹Tátá, má 'o tàkonzì
Gɨ̀ká rú, ìndì mí rú. Kɨtswá vélé mí dré gòzo adrélé áma zi ámɨ mvá

ro dhɨ ko.› 22 Dɨ, atá nɨ dré ɨna tàzoá áyɨ màrábà ɨ dré dhɨ: ‹Mì adó kánzò avélépi lavúlé dhɨ asólé akódhɨ rú mbèlè. Mì adó trónɔ́ asólé drígá, kámókà kɨ adózó kpà tosólé pá. 23 Mì asé tí ngbòlò dò ro dhɨ lɨ̈le, mà kònyaró gwányá lenzézó lavúlé. 24 Tàko ko, áma mvá kònɨdhɨ drà tá ɨna dràdrà gò, dré gòzo adrílé! Avì tá ɨna avɨavì gò, má dré gòzo kisúá!› Dɨ ɨ dré kɨdhózó adrélé gwányá 'o.

25 Lókyá nda sè dhɨ, agó nda nɨ mvá kàyo tá amvú na. Dré tá adrérà'a anzílé atsálé ànyɨ bhà làga dhɨ 'á dhɨ, dré lärí yïzo longó ɨbe. 26 Dɨ dré màrábà kɨ àlo azízó gò, lizízóá tíá ngalè kònàle àdho tà 'ɨ ya dhɨ. 27 Màrábà nda dré logózóá drá dhɨ: ‹Ámɨ adrúpi anzí nɨ gò, ámɨ atá dré tí ngbòlò dò ro dhɨ nɨ 'òzo lɨ̈le, dré gòle akódhɨ nɨ kisú líná dhɨ sè.› 28 Dɨ mvá kàyo nda nɨ togó dré ngàzo aswálé gò, dré ɨna fɨma dzó na dhɨ nɨ gàzo rè. Atá nɨ kòyi tà nda dre dhɨ, dré apfòzo akódhɨ nɨ ti lizí, kòfɨró be dhɨ bvó. 29 Dɨ, mvá kàyo nda dré ɨna logózóá áyɨ atá dré dhɨ: ‹Mí nò rè ká! Kóná bɨ̈, má 'o àzí mí dré ámɨ màrábà tínɨ, ámɨ tòlí kɨ àlo ŋo àko ró. Dɨ, mí afè ndìndì má dré ndrɨ̈ mvá àlo dhɨ, mà kònyaró lenzézó túmäńí áma arúpi ɨ́be dhɨ ko. 30 Dɨ, ámɨ mváagó ámɨ ngá títí dhɨ kɨ kɨzálépi akɨ́lé tòkó zàràbhù kɨ tà dri kòdhɨ kànzí dre dhɨ, mí dré mína tí ngbòlò dò ro dhɨ nɨ 'òzo lɨ̈le drá!› 31 Atá nɨ gò tàá drá dhɨ: ‹Áma mvá, àma ngbú túmäńí mí be. Ngá títí mána ɨ, mína 'ɨ. 32 Dɨ, adré tá lèá dhɨ, mà kò'o gwányá lenzézó. Ángyá ko, ámɨ adrúpi kòdhɨ drà tá ɨna dràdrà gò, dré gòzo adrílé! Avì tá ɨna avɨavì gò, mà dré gòzo kisúá!›»

16

Pídhígó dhya ngá lɨkɨ́lépi tògyá sè dhɨ nɨ tà dri dhɨ

1 Gò Yésu dré pídhígó kònɨdhɨ nɨ pìzo áyɨ lebèbhá ɨ dré, tàzoá dhɨ: «Ngá líyí àlo dhɨ bhà tá dhya àlo adrélé áyɨ ngá kɨ lɨkɨ́. Gò à dré akódhɨ nda nɨ asíkɨ̈zo ngá líyí nda véna, tàzoá dhɨ: ‹Akódhɨ adré ámɨ ngá kɨ kɨzá.› 2 Dɨ ngá líyí nda dré akódhɨ nɨ azízó, lizízóá tíá dhɨ: ‹Tà má dré adrélé yïle ámɨ tà dri kòdhɨ, àdho tà 'ɨ? Mí tà rè má dré, mí 'o àzí bhàle mí drígá dhɨ ngínɨ ya dhɨ ká! Ángyá ko, mí kɨtswá vélé adrélé áma ngá lɨkɨ́lépi ró ko.›

3 Dɨ ngá lɨkɨ́lépi nda dré ngàzo kisùá ɨ́ léna dhɨ: ‹Má nɨ 'òá ngíni? Tàko ko, áma mírɨ̈ adré 'òle àzí kòndɨ nɨ tɨngá má drígásè. Áma rɨ̈nyí kɨtswá ɨna má dré amvú 'àzo dhɨ ko. Ngá zizɨ̈ nɨ tá kpà adré má dri kanyò ro. 4 Má nɨ̈ tà má dré dra 'òle dhɨ be, à kònɨ dra àzí kòndɨ nɨ tɨngá má drígásè dhɨ, móndɨ́ ɨ kòka'ɨró ma dòle àyɨ véna dóro.› 5 Dɨ dré ngàzo móndyá áyɨ mírɨ̈ nɨ màri ɨ́be àyɨ rú dhɨ kɨ azí àlo àlo títí. Gò dré lizízóá dhya drɨ̈drɨ̈ dhɨ tí dhɨ: ‹Áma mírɨ̈ nɨ màri mí rú dhɨ ángopí?› 6 Akódhɨ nda logó dhɨ: ‹Dò òlívè àdhya tsímangóro nyadhɨ-nzi.› Dɨ ngá lɨkɨ́lépi nda tà drá dhɨ: ‹Mí adó ámɨ wárágà, lɨrízó mbèlè tɨsìá dhɨ: nyadhɨ-rɨ̈-drɨ̈-mudrí.› 7 Gò dré lizízóá àzya nɨ tí dhɨ: ‹Mɨ, áma mírɨ̈ nɨ màri mí rú dhɨ ángopí?› Akódhɨ logó dhɨ: ‹Ngánò sákɨ nyadhɨ-nzi.› Dɨ ngá lɨkɨ́lépi nda tà drá dhɨ: ‹Mí adó ámɨ wárágà tɨsìzoá dhɨ: nyadhɨ-su.›

8 Ámvolásà, mírɨ̈ nda kòyi tà áyɨ ngá lɨkɨ́lépi gyägya ko nda dré 'òle dhɨ dre dhɨ, dré akódhɨ nɨ tà bhàzo kuru, dré tá tà 'òle tògyá sè dhɨ sè. Tàko ko, móndyá bvò kòndɨ àdhya ɨ adré àyɨkya tà 'o tògyá sè àyɨ kòfalésè, móndyá ngádra àdhya kya kɨ lavú.

9 Má adré dɨ tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kàdré móndí kɨ 'o adrélé àmɨ kɨ
arúpi ɨ ró làfa bvò kòndɨ àdhya sè, kɨtswálé làfa nda kònì dra akí dhɨ,
à kòkaʼïró àmɨ fɨle bhà dra adrébhá kóná vésè kólyá dhɨ ɨ 'ásè be dhɨ
bvó.
10 Dhya ángùdhi kɨtswálépi adrélé kaʼïle tà tsà sè dhɨ, a nɨ kókpà
kɨtswá adrélé kaʼïle tà kàdrì sè. Dɨ, dhya adrélépi tà 'o gyǎgya tà tsà sè
ko dhɨ, a kɨtswá kókpà tà 'o gyǎgya tà kàdrì sè ko. 11 Dɨ mì kòkɨtswá
adrélé kaʼïle ngá bvò kòndɨ àdhya sè ko dhɨ, àdhi nɨ àmɨ kɨ kaʼï, ngá
tàndɨ bhù àdhya kɨ tayízó àmɨ drígá dhɨ nì? 12 Mì kòkɨtswá kpà adrélé
kaʼïle ngá móndí àzya àdhya sè ko dhɨ, àdhi nɨ ngá fe àmɨ dré adrélé
àmɨkya ró dhɨ nì?
13 Màrábà àlo dhɨ kɨtswá mírì rì dhɨ kɨ tà 'o lókyá àlo sè bwà ko.
Tàko ko, kàdré 'òá kònɨnɨ dhɨ, a nɨ àlo nɨ nɨ ga, adrézó àzya nɨ nɨ le. Kó
ngalè, a nɨ tro àlo nɨ rú, adrézó àzya nɨ nɨ ayízè. Dɨ mì kɨtswá adrélé
Gïká nɨ tà 'o, adrézó kpà làfa nɨ tà 'o àyɨ kɨ màrábà tínɨ lókyá àlo sè
bwà ko.»
14 Fàrìsáyò adrébhá tá làfa le tò dhɨ ì kòyi tà nda ɨ títí dre dhɨ, ì dré
dhèzo adrélé Yésu nɨ gu. 15 Dɨ akódhɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré
àmɨkya àmɨ kɨ bha gyǎgya móndí ɨ kandrá dhɨ àmɨ. Dɨ, Gïká nḯ ína àmɨ
kɨ togó be. Àngyá ko, tà móndí ì dré adrélé bhàle kuru àyɨ kòfalé dhɨ,
tà gàle gàgà dhɨ 'ɨ Gïká mïlésè.»

Tà àzya Yésu dré tadhálé dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 11:12-13; 5:31-32; Márokò 10:11-12)

16 «À longó tá tà tɨsìle Mósè nɨ tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà kɨ búkù
ɨ 'ásè dhɨ ɨ, tsàle Yòwánì Bàtísimò fèlepi nɨ lókyá 'á. Dɨ kɨdhólé lókyá
nda sè dhɨ, à adré Rúbí Tanɨ Gïká nɨ Òpì àdhya nɨ longó kòdhya gò,
móndyá títí dhɨ ì dré adrézó àyɨ kɨ rïnyí fe fɨzo lána. 17 Dɨ, tágba dré
adrézó kònɨnɨ dhɨ, bhù ɨ bvò be dhɨ kɨ kɨtswá akɨ́lé mbèlè lavúlé tà mvá
tsà tɨsìle tátrítrí kúlí nda léna dhɨ rúsè.
18 Dhya ángùdhi áyɨ tòkó nɨ tɨngálépi gò gòzo tòkó àzya adó mòle
dhɨ, adré ína múná tà 'o. Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya ángùdhi tòkó tɨngálé dre
dhɨ nɨ adólépi mòle dhɨ, adré kpà múná tà 'o.»

Pídhígó ngá lïyî ɨ Làzárò be dhɨ kɨ tà dri dhɨ
19 Yésu gò tàá dhɨ: «Agó àlo ngá líyí ro dhɨ tá be. Adré tá kítá aveave
làgí kyàkyà dhɨ kɨ asó í rú, adrézó ngá dóro nya, adrézó kpà lenzélé
kïtú àlo àlo títí ɨ sè. 20 Dɨ, akódhɨ nda nɨ bhà'álé tí dhɨ, à la tá agó àlo
lemerè ro rú be Làzárò, adrélépi làzí íbe bḯ í rú dhɨ. 21 Akódhɨ nda tá
lovó íbe tò kɨtswázó ngá kórònyá adrébhá tá ledhélé ngá líyí nda nɨ
mísá drïlésè dhɨ kɨ nya ká. Dɨ, kɨtswá tá ína bwà ko. Kòkí ì adré tá
ndɨ̀ndɨ̀ alɨle akódhɨ nɨ làzí kɨ mì lembé.
22 Kùdù ro dhɨ, agó lemerè ro nda dré dràzo gò, ángéló ì dré akódhɨ
nɨ dòzo lìzo bhàá ànyɨ Àbàrámà làga. Ngá líyí nda dré kókpà dràzo gò,
sïzoá. 23 Akódhɨ kòkisú ɨ adrérà'a rúbhá aswálé dràbhá kɨ àrà na dre
dhɨ, dré mï tɨngázó Àbàrámà kɨ no làwú làvo na, túmǎní Làzárò ànyɨ
làgá dhɨ be. 24 Dɨ dré kúlí yòzo tàzoá dhɨ: ‹Tátá Àbàrámà, mí bhà áma
kɨzà wà! Mí amù Làzárò áyɨ drígámbílí so yï na, tɨle áma làdra dri.
Àngyá ko, áma rúbhá adré aswálé àtsí kònɨdhɨ 'á tò.›
25 Dɨ, Àbàrámà logó drá dhɨ: ‹Áma mvá, mí kisù rè ngá dóro títí mí
dré tá kisúlé mí dré adrérà'a lídrì be dhɨ 'á dhɨ ɨ ká. Dɨ, Làzárò kisú

tá ngbà 'í tà kònzɨ dhɨ ɨ kòdhya. Nyànomvá dhɨ, à adré dɨ akódhɨ nɨ togó tɨndrì kònwa. Dɨ, ámɨ rúbhá adré ína aswálé. 26 Kòdhɨ íbe dhɨ, à bhà yábhu andre àma kɨ kòfalé 'á àmɨ íbe dre. Ásà dhɨ, dhya adrélépi lèá lavúlé àmɨ véna dhɨ kɨtswá lavúlé bwà ko. À kɨtswá kpà azyálé kònalésè àma vélé dhɨ bwà ko.›
27 Dɨ ngá líyí nda tà dhɨ: ‹Tátá, kàdré kònìnɨ dhɨ, má adré ámɨ ti lizí, mí kòmùró Làzárò lìle áma atá nɨ dzó na, 28 kòlongóró tà áma adrúpi nzi dhɨ ɨ dri, ì kàlìró kpà àrà rúbháaswa àdhya kònìdhɨ lé ko.› 29 Àbàrámà logó drá dhɨ: ‹Àyɨ tà Mósè ì dré tɨsìle pròfétà íbe dhɨ íbe. Ɨ kòyi tà nda ɨ kòdhya.› 30 Dɨ, ngá líyí nda tà dhɨ: ‹Kóko, Tátá Àbàrámà! Dɨ, dhya àlo ngàlepi dràdrà 'ásè dhɨ kòlì ína àyɨ véna dhɨ, ì nɨ àyɨ kɨ togó ladzá.› 31 Dɨ, Àbàrámà tà drá dhɨ: ‹Ɨ kòyi Mósè nɨ kúlí pròfétà kya íbe dhɨ ɨ ko dhɨ, tágba dhya àlo kònga dràdrà lésè yà dhɨ, ì kɨtswá kpà dhya nda nɨ kúlí yi ka'ïzoá bwà ko.›»

17

Tàkonzì ɨ tàkonzì trìma be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 18:6-7, 21-22; Márokò 9:42)

1 Yésu gò tàá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Tà bàti ró dhɨ, tà kɨtswábhá móndí kɨ 'o ledhélé tàkonzì na dhɨ kɨ dra atsá. Dɨ, kɨzà nɨ adré kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda kɨ àndu bha dhɨ dré! 2 Akódhɨ nda kàdré ndìndì ànzɨmvá kònɨ kɨ àlo 'o dhèle tàkonzì na dhɨ, dóro nɨ tá kírà kàdrì 'ìle akódhɨ kembé gò, akódhɨ nɨ bhèzo dràle yïandre na dhɨ. 3 Dɨ mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí be!
Ámɨ adrúpi kɨ àlo kò'o tàkonzì mí rú dhɨ, mí kòtadhá akódhɨ nɨ tàkonzì nda drá. Akódhɨ kòladzá áyɨ togó tà nda sè dhɨ, mí kòtrì akódhɨ nɨ tàkonzì. 4 Gba kò'o tàkonzì mí rú vésè be nzi-drì-rì kɨtú àlo sè gò, dré adrézó agòle mí vélé vésè àlo àlo títí nda ɨ sè adrélé tàá dhɨ ‹Má ladzá áma togó dre› dhɨ, mí kòtrì akódhɨ nɨ tàkonzì nda ɨ títí.»

Tà ka'ïka'ï nɨ tà
5 Àpóstolò ì tà Mírì Yésu dré dhɨ: «Mí kòtɨmbà àma kɨ tà ka'ïka'ï wà.» 6 Dɨ Mírì logó dhɨ: «Mì kàdré tà ka'ïka'ï íbe tsàmvá ngóró mùtádì lò'wa tíní dhɨ, mì nɨ kɨtswá tàá fa kàdrì kònìdhɨ dré dhɨ ‹Mí ngɨ mɨ lìzo ámɨ bhe tìle yïandre na› gò, fa nda dré àmɨ kɨ kúlí ka'ïzo 'òle.»

Tà kɨtswálépi màrábà dóro dhɨ dré 'òle dhɨ
7 «Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré màrábà adrélépi amvú 'a yà, kó ngalè adrélépi kábilígyà lɨkí yà dhɨ íbe gò, akódhɨ nda dré agòzo amvú lésè dhɨ, dhya nda adré tàá drá ngíní? Adré tsì tàá drá dhɨ: ‹Mí afí mbèlè lɨrílé ngá nya›? 8 Kóko! Dɨ, adré be ína tàá dhɨ: ‹Mí ladhí ngá má dré kɨtswálé nyàle. Mí topfó ámɨ kítá, ngá bhàzo má dré nyàle ìndì má dré mvùle 'íká, gò mí kògòró mína nɨ nya, ìndì mína nɨ mvu ndò.› 9 Bvóá dhɨ, mírì nda adré tsì àwoyà ta màrábà nda dré, dré tà tàle í dré dhɨ kɨ 'òle dhɨ sè 'í? Kóko! 10 Dɨ tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ àmɨ dré. Mì kò'o tà títí tàle àmɨ dré dhɨ ɨ dre dhɨ, mì kàdré tàá dhɨ: ‹Àma màrábà tàko dhɨ 'ɨ. Mà 'o ngbà 'í tà kɨtswábhá mà dré 'òle dhɨ ɨ kòdhya.›»

Yésu tɨdrí móndí mudrî kàrí dré rùle dhɨ ɨ
11 Yésu dré tá adrérà'a lìle Yèrúsalémà na dhɨ 'á dhɨ, adré tá lavúlé bvò Gàlìláyà àdhya kɨ bvó Sàmàríyà àdhya be dhɨ 'ásè. 12 Dré tá adrérà'a fìle bhà àlo na dhɨ 'á dhɨ, móndí mudrí kàrí dré rùle dhɨ ì

dré alìzo kɨtswálé ru kisú ába. Ȧyɨ nda ɨ dré àyɨ kɨ kɨkízó vwàvwà ro tsà gò, 13 kúlí loyó tàzoá dhɨ: «Yésu, Mírì, mí bhà àma kɨ kɨzà wà!» 14 Yésu kònò àyɨ dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Mì lì àmɨ kɨ rúbhá kɨ tadhá kòwánà ɨ dré.» Dɨ ì dré adrérà'a lìle dhɨ 'á dhɨ, ì dré adrízó.

15 Dɨ àyɨ kɨ àlo kònò í adrí dre dhɨ dre dhɨ, dré agòzo Gĩká nɨ rú bhabe kùle kúlí 'u'ù sè. 16 Dré adhézó Yésu pá, áyɨ mĩ bha kĩnĩ mi gò, àwoyà tàzo drá tà dré tá 'òle í dré nda nɨ tà sè. Dɨ akódhɨ nda tá ína Sàmàríyà agó 'ɨ. 17 Gò Yésu dré lizízóá móndí í làga dhɨ ɨ tí dhɨ: «Àyɨ adríbhá kòdhɨ ɨ tá tsì mudrí ko? Dɨ àruka nɨ nzi-drĩ-su nda ɨ ángwà? 18 Dhya àlo àyɨ kòfalé agòlepi Gĩká nɨ rú bha kùle dhɨ yókódhó, ngbà 'í agó súrú twá ro kònìdhɨ 'ɨ?» 19 Gò dré tàzoá agó nda dré dhɨ: «Mí nga lìle. Ámɨ tà ka'ĩka'ĩ tɨdrí mɨ dre.»

Gĩká nɨ Òpì nɨ atsama
(À kònò kpà Màtáyò 24:23-28, 37-41)

20 Kĩtú àlo dhɨ, Fàrìsáyò ì lizí tá Yésu tí dhɨ: «Gìká nɨ Òpì nɨ atsá ángutú?» Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Gìká nɨ Òpì adré ína alìle ngóró móndí ì dré adrélé ngá letè nòle dhɨ tínɨ ko. 21 À kɨtswá kpà tàá dhɨ ‹Mì nò ká, Gĩká nɨ Òpì kònwa!› yà, kó ngalè ‹Gĩká nɨ Òpì kònàle!› yà dhɨ ko. Tàko ko, Gĩká nɨ Òpì àmɨ kòfalé be.»*

22 Dré gòzo tàá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, mì nɨ adré lovó íbe tò kɨtswázó ndìndì Móndí nɨ Mvá nɨ kĩtú kɨ àlo no. Dɨ, mì kɨtswá àmɨkya nòá ko. 23 Móndí kɨ tàá àmɨ dré dhɨ ‹Mì nò ká, akódhɨ kònàle!› yà, kó ngalè ‹Akódhɨ kònwa!› yà dhɨ. Dɨ, mì lì àmɨkya ràle àyɨ vésè ko. 24 Tàko ko, kĩtú Móndí nɨ Mvá dré dra agòzo dhɨ tú dhɨ, a nɨ agò ngóró bhù dré adrélé lagúlé ngá kazá bhù mĩbhalé nɨ bvó àlo lésè tsàle bvó nɨ àzya na dhɨ tínɨ. 25 Dɨ, adré lèá dhɨ, akódhɨ kònya rè zyà kɨzà lavúlé, ìndì móndyá ándrò kònɨ ì kògà rè zyà akódhɨ.

26 Lókyá Móndí nɨ Mvá dré adrérà'a 'òle agòle dhɨ 'á dhɨ, tà kɨ adré ngóró Nówè nɨ lókyá 'á dhɨ tínɨ. 27 Móndí ì adré tá àyɨkya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle, tsàle kĩtú Nówè dré fɨrà'a bwátù kàdrì na dhɨ 'á. Gò yĩ lĩti andre dré atsázó ngbŏ ró àyɨ kɨ tupfú todràle títí.

28 Tà nda kɨ adré kpà ngóró Lótò nɨ lókyá 'á dhɨ tínɨ. Móndí ì adré tá àyɨkya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ngá gɨ, adrézó ngá lagí, adrézó ngá kidhĩ, adrézó kpà dzó si. 29 Dɨ, kĩtú Lótò dré apfòzo Sòdómà lésè dhɨ sè dhɨ, àtsí ɨ bàrútĩ íbe dhɨ ì dré adàzo ngbŏ ró bhù lésè àyɨ kɨ tupfú todràle títí. 30 Tà nda kòdhɨ kɨ adré kókpà kònìnɨ kĩtú Móndí nɨ Mvá dré dra apfòzo dhɨ tú.

31 Kĩtú nda sè dhɨ, lè dhya dra adrélépi áyɨ dzó drĩna dhɨ kàsí fɨle dzó na, áyɨ ngá kɨ do lapázó ába dhɨ ko. Kókpà kòdhɨ tínɨ, dhya dra adrélépi amvú na dhɨ kògò nzìle í bhàna ko. 32 Mì kisù rè tà atsálépi Lótò nɨ tòkó rú dhɨ ká! 33 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ lídrì le likílé dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ 'o avìle. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi ína áyɨ lídrì fe dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ likí.

34 Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Ngátsi nda sè dhɨ, móndí rì dhɨ kɨ adré ayílé lángá àlo dri. À nɨ àlo nɨ nɨ do, àzya nɨ nɨ tayí. 35 Tòkó rì dhɨ kɨ

---

* **17:21** 17:21 À kɨtswá kpà kúlí tisìle Gĩríkĩ ti sè kònɨ kɨ ladzá kònìnɨ: «Gìká nɨ Òpì àmɨ léna be.»

adré ngá 'i túmăní. Ạ ni àlo ni ni do, àzya ni ni tayí.» [36 †] 37 Yésu ni
lebèbhá ị gò lizíá dhi: «Mírì, tà nda ki ru 'o ángolé?» Di Yésu logó àyi
dré dhi: «Àrà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhi drìle dhi, àrí àgáàga
dhi ki kókpà ru kimó kitswálé àbvò nda ni te.»

18

Pídhígó tàyítòkó ị tàbvó tàlepi be dhi ki tà dri dhi

1 Gò Yésu dré pídhígó kònìdhi ni pìzo, tadházóá áyi lebèbhá ị dré
dhi, lè ì kàdré tà zi Gìká tí landè àko ró ngíni ya dhi. 2 Tà dhi: «Tàbvó
tàlepi àlo dhi tá bhàandre àlo dhi na. Adré tá ína Gìká ni ro ko, adrézó
kpà móndí ki tà kisù ko. 3 Di tàyítòkó àlo bhàandre nda 'á dhi adré tá
ína alìle akódhi vélé rä, adrélé tàá dhi: ‹Mí lanzí rè tà àma kòfalé áma
kàribhá be dhi ni bvó, tà gyăgya 'òzo má dré dhi ká!›

4 Lókyá be vwàvwà ro dhi, tàbvó tàlepi nda adré tá tà nda ni ga rè.
Di, kùdù ro dhi, dré ína kisùzoá í léna dhi: ‹Gba má dré adrézó Gìká
ni ro ko yà, adrézó kpà móndí ki tà kisù ko yà dhi, 5 má ni tà gyăgya
'o tàyítòkó kòdhi dré, dré adrélé áma lagù tò dhi sè. Tàko ko, má kò'o
kònìni ko dhi, akódhi ni ngbú adrélé alìle áma drì kizá.›»

6 Di Mírì gò tàá dhi: «Mi yi rè tà tàbvó tàlepi gyăgya ko nda dré tàle
dhi ká. 7 Di Gìká kitswá tsì tà gyăgya 'o móndyá í dré zìle gò ì dré
adrézó liyílé í rú kìtú vésè ìndì ngátsi vésè dhi ị dré ko? A ni tsì lókyá
tigí àyi ki ledézó? 8 Má adré tàá àmi dré dhi: A ni tà gyăgya 'o àyi
dré mbèlè. Di, lókyá Móndí ni Mvá dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni tsì
móndyá adrébhá áyi ka'ì bàti dhi ki kisú bvò dri dhi 'í?»

Pídhígó Fàrìsáyò ị mèdáyì lagílépi be dhi ki tà dri dhi

9 Gò Yésu dré pídhígó kònìdhi ni pìzo móndyá adrébhá tá àyi ki no
gyăgya gò, adrézó móndyá àruka títí dhi ki ayízè dhi ị dré. 10 Tà dhi:
«Àgo rì dhi ì mbà tá tépelò na kitswálé tà ta Gìká be. Ạlo ni tá Fàrìsáyò
'ị. Ạzya ni tá mèdáyì lagílépi 'ị. 11 Di Fàrìsáyò nda totó tá ị adrélé tà
ta Gìká be í léna kònìni: ‹Á! Gìká, má adré àwoyà ta mí dré, má dré
adrélé móndyá àruka títí dhi ị tíni ko dhi sè. Ạyi nda ị ngá lovó bhabhá
'ị, tà kònzi 'obhá 'ị, ìndì múná tà 'obhá 'ị. Má adré kpà àwoyà ta mí
dré, má dré adrélé mèdáyì lagílépi kòdhi tíni ko dhi sè. 12 Má adré
mána tàbirí mvo, adrézó tà zi mí tí vésè be rì pósò àlo sè. Má adré kpà
ngá títí má dré adrélé kisúlé, lanzílé 'a be mudrí dhi ki àlo fe mí dré.›

13 Di, mèdáyì lagílépi nda totó tá ína ị lárá ro, adrélé ndìndì áyi mì
le tingálé kurú na bhù na ko. Adré tá áyi agá di kizà dré, adrézó tàá
dhi: ‹Á! Gìká, ma tàkonzì líyí 'ị. Mí bhà áma kizà wà!›

14 Má adré tàá àmi dré dhi: Mèdáyì lagílépi nda gò ína nzìle í bhàna
móndí Gìká dré bhàle gyăgya dhi ró dhi nì. Di, Fàrìsáyò nda nzi ína
kònìni ko. Tàko ko, Gìká ni dhya ángùdhi adrélépi áyi tà bha kuru dhi
ni tà tirí kìní mi. Di, a ni dhya adrélépi áyi tà bha kìní mi dhi ni tà
tingá kuru.»

Yésu zi tà tani Gìká tî ànzimvá ị dri
(Ạ kònò kpà Màtáyò 19:13-15; Márokò 10:13-16)

† **17:36** 17:36 Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi ị léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú
kònwa ko: [Ạgo rì dhi ki adré amvú na. Ạ ni àlo ni ni do, àzya ni ni tayí.]

15 Àmvolásà dhɨ, móndí ì adré tá àyɨ kɨ ànzɨmvá kɨ adó alìzo àyɨ íbe
Yésu vélé, kòtabèró àyɨ, tà tanɨ zìzo Gìká tí àyɨ dri be dhɨ bvó. Akódhɨ
nɨ lebèbhá ì kònò tà nda dre dhɨ, ì dré dhèzo adrélé lawàle móndyá
nda ɨ dri tà nda sè. 16 Dɨ, Yésu dré ína ànzɨmvá nda kɨ azízó í vélé gò,
tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mì tayí ànzɨmvá kònɨ ɨ alìle má vélé. Mì
logá àyɨ ko. Àngyá ko, Gìká nɨ Òpì móndyá adrébhá àyɨ nda ɨ tínɨ dhɨ ɨ
dré. 17 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi Gìká nɨ Òpì
ka'ì ànzɨmvá kya tínɨ ko dhɨ, kɨtswá tàdzí fìle lána ko.»

Yésu ɨ agó àlo ngá lìyî ro dhɨ be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 19:16-30; Márokò 10:17-31)

18 Àmvolásà dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì kɨ àlo dré alìzo Yésu vélé akódhɨ
nɨ lizí, tàzoá dhɨ: «Dhya dóro adrélépi tà tadhá nɨ, lè má kò'o àdho tà
kòdhya kɨtswázó lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú dhɨ?» 19 Yésu logó
drá dhɨ: «Mí adré áma zi dhya dóro dhɨ ró àdho tà sè? Dhya adrélépi
dóro dhɨ yókódhó, ngbà 'ì Gìká 'ɨ kalóma. 20 Mí nì tà tátrítrí kúlí dré
adrélé tàle à kò'o dhɨ ɨ be: ‹Lè mí kò'o múná tà ko. Mí kòpfu móndí
dràle ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kɨnzò sè ko. Mí kàdré
ámɨ atá nɨ lɨndrì bha ámɨ andre be.›» 21 Dɨ agó nda tà drá dhɨ: «Má
lɨkí tòlí nda kòdhɨ ɨ títí, kɨdhólé má dré tá adrérà'a kàdhúrà ro dhɨ 'á.»
22 Yésu kòyi tà nda dre dhɨ, dré tàzoá drá dhɨ: «Tayí rè dhu mí dré tà
àlo kòdhya: Mí lì ámɨ ngá títí dhɨ kɨ lagí, làfa nɨ nɨ lanzízó lemerèbhá
ɨ dré gò, mí kàdréró ngá làgí be kàdrì dhɨ íbe bhù na. Dɨ mí alì adrélé
áma lebè.» 23 Agó nda kòyi tà nda dre dhɨ, kɨzà dré akódhɨ nɨ 'òzo
lavúlé, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhɨ sè.
24 Yésu kònò akódhɨ tá kɨzà ro dhɨ dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Ngábhá
kɨ fɨma Gìká nɨ Òpì na dhɨ kòkóròko! 25 Ngá líyí nɨ fɨma Gìká nɨ Òpì
na dhɨ ína kòkóròko lavúlé, kàmílò nɨ fɨma lavúlé sìndánì nɨ bhálé
'ásè dhɨ rúsè!»* 26 Gò móndyá kúlí nda kɨ yibhá dhɨ ì dré lizízóá dhɨ:
«Kàdré kònìnɨ dhɨ, àdhi nɨ dɨ kɨtswá lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú
nì?» 27 Yésu logó dhɨ: «Tà kɨtswálé 'òle bwà ko móndí ɨ mìlésè dhɨ, tà
Gìká dré kɨtswálé 'òle nì dhɨ 'ɨ.»
28 Gò Pétèró dré tàzoá drá dhɨ: «Mí nò rè ká! Mà tayí àma kɨ ngá títí
dhɨ ɨ adrézó ámɨ lebè.» 29 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta
àmɨ dré: Dhya ángùdhi áyɨ dzó 'ɨ yà, áyɨ tòkó 'ɨ yà, áyɨ adrúpi ɨ 'ɨ yà,
áyɨ tibhá ɨ 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ ànzɨ ɨ 'ɨ yà dhɨ kɨ tayílépi Gìká nɨ Òpì nɨ
tà sè dhɨ, 30 a nɨ ngá nda kɨ vúdrì kisú tsàle vésè be bì lókyá kònìdhɨ
sè. Kòdhɨ íbe dhɨ, a nɨ kókpà lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú lókyá
adrélépi alìle dhɨ sè.»

Yésu gò tódhyá áyɨ dràma nɨ tà longó, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ be
(À kònò kpà Màtáyò 20:17-19; Márokò 10:32-34)

31 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré áyɨ lebèbhá mudrí-drì-rì dhɨ kɨ drìzo gàrà
dri gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalémà na.
Kònàle dhɨ, tà títí pròfétà ì dré tɨsìle Móndí nɨ Mvá nɨ tà dri dhɨ kɨ ru
'o. 32 À nɨ akódhɨ nɨ lefè pàgánò ɨ drígá. Àyɨ nda ì dré akódhɨ nɨ gùzo,
lodházóá, tùsú lufúzó mìá, 33 tswàzoá gò, pfùzoá dràle. Dɨ kìtú nɨ na
sè dhɨ, dré ngàzo dràdrà 'ásè.»

---

* **18:25** 18:25 «Kàmílò» kònìdhɨ, kà'wá kàdrì dòngí tínɨ dhɨ 'ɨ.

34 Dɨ, tà Yésu dré tàle nda kɨ àlo fɨ tá ɨ́na àyɨ drĩna ko. Tà nda kɨ àndu zù tá ɨ zùzù àyɨ dré. Dɨ ì nĩ ngalè Yésu adré tá àdho tà ta ya dhɨ ko.

Yésu tɨdrɨ́ agó àlo mĩ be kùdúkùdu ró dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 20:29-34; Márokò 10:46-52)

35 Yésu dré tá adrérà'a tsàle ànyɨ Yèríkò làga dhɨ 'á dhɨ, agó àlo mĩ kùdúkùdu ró dhɨ lɨrí tá láti làga adrélé ngá zi móndí ɨ tí. 36 Akódhɨ nda kòyi móndí zyandre ɨ adrérà'a lavúlé dre dhɨ, dré lizízóá ngalè tà nda àdho tà 'ɨ ya dhɨ. 37 Gò logózóá drá dhɨ: «Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ adré lavúlé nì.» 38 Kòyi tà nda dre dhɨ, dré ngàzo adrélé loyóá dhɨ: «Yésu, Dàwídĩ nɨ Mvá, mí bhà áma kɨzà wà!» 39 Móndyá adrébhá lavúlé drĩdrĩ dhɨ ì dré adrézó tetrélé akódhɨ dri, kòtayɨ́ró kúlí adrézó kɨ́rɨ. Dɨ, dré gòzo vélé adrélé kúlí loyó wáláká nɨ nɨ lavú: «Dàwídĩ nɨ Mvá, mí bhà áma kɨzà wà!»

40 Gò Yésu dré áyɨ kɨkɨ́zó tàá dhɨ, à kàdrĩ agó nda alɨzo ába ɨ́ vélé. Akódhɨ nda kàtsá ànyɨ dre dhɨ, Yésu dré lizízóá tía dhɨ: 41 «Mí adré lèá má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Akódhɨ logó dhɨ: «Mírĩ, má lè ngá nòle!» 42 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí kònò ngá. Ámɨ tà ka'ĩka'ĩ tɨdrí mɨ dre.» 43 Gbă kòdhwa, akódhɨ dré kɨdhózó adrélé ngá no. Gò dré ngàzo adrélé Yésu nɨ lebè adrézó Gĩká nɨ rú bha kùle. Móndyá títí dhɨ ì kònò tà nda dre dhɨ, ì dré kpà adrézó Gĩká nɨ rú bha kùle.

19

Yésu ɨ Zàkáyò be dhɨ

1 Yésu dré fɨzo Yèríkò na gò adrélé lavúlé bhàandre nda 'ásè. 2 Dɨ agó àlo rú be Zàkáyò, adrélépi mèdáyɨ lagɨ́bhá kɨ kàdrì ro ìndì ngá líyí ro dhɨ tá kpà bhàandre nda na be. 3 Akódhɨ nda adré tá lèá nòle ngalè Yésu àdhi 'ɨ ya dhɨ. Dɨ, móndí zyandre dhɨ kɨ tà sè dhɨ, kɨtswá tá ɨ́na nòá bwà ko, dré tá mbàle tàli dhɨ sè. 4 Gò dré ràzo drĩdrĩ mbàle fa rú be sĩkòmórò dhɨ drĩna, kɨtswálé Yésu nɨ no dhɨ bvó. Tàko ko, akódhɨ nda adré tá 'òle lavúlé láti nda 'ásè. 5 Yésu kàtsá àrà nda 'á dre dhɨ, dré mĩ tɨngázó Zàkáyò nɨ no gò, tàzoá drá dhɨ: «Zàkáyò, mí así mbèlè. Ângyá ko, adré lèá dhɨ, má kàyí ándrò mí bhàna.» 6 Dɨ Zàkáyò dré asízó mbèlè gò, dré Yésu nɨ ka'ĩzo dòle ɨ́ bhàna arí sè.

7 Móndyá títí tà nda nɨ nobhá dhɨ ì adré tá Yésu nɨ ndrɨ, adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ lì ɨ́na fɨle ayílé tàkonzì líyí nɨ dzó na!» 8 Dɨ, Zàkáyò dré ngàzo áyɨ totó Mírĩ kandrá tàá drá dhɨ: «Mírĩ, mí nò rè ká! Má nɨ áma ngá títí lanzílé 'a be rì dhɨ kɨ àlo fe lemerèbhá ɨ dré. Kòdhɨ ɨ́be dhɨ, má kòkärí móndí nɨ làfa túrúpfú sè dhɨ, má nɨ làfa nda nɨ logó drá, àzya nɨ nɨ bhàzo drĩá vésè be na.» 9 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Ándrò, tà tɨdrízó dhɨ afí dzó kònìdhɨ lé dre. Tàko ko, dhya kònìdhɨ kókpà Âbàrámà nɨ ànzɨ kɨ àlo 'ɨ. 10 Ângyá ko, Móndí nɨ Mvá alì kɨtswálé móndyá avɨbhá dhɨ kɨ nda, àyɨ kɨ tɨdrízó dhɨ bvó.»

Pídhɨgó màrábà mudrî dhɨ kɨ tà drɨ dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 25:14-30)

11 Móndyá zyandre nda ì dré tá adrérà'a Yésu nɨ yi dhɨ 'á dhɨ, dré gòzo pídhɨgó àlo dhɨ nɨ pɨ àyɨ dré. Tàko ko, akódhɨ tá ànyɨ Yèrúsalémà làga, ìndì ì adré tá àyɨkya kisùá dhɨ, Gĩká nɨ Opì nɨ atsá gbă lókyá nda sè. 12 Dɨ tà àyɨ dré dhɨ: «Agó àlo ópí kɨ súrú lésè dhɨ adré tá 'òle lɨle

bvò vwàvwà ro dhɨ na, à kòbhàró ɨ adrélé ópí ro gò, í kàgòró adrélé áyɨ òpì nya be dhɨ bvó. 13 Dɨ dré áyɨ màrábà mudrí dhɨ kɨ azízó, làfa lò'wa mudrí dhɨ kɨ lanzízó àlo àlo àyɨ drígásè gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: ‹Mì kàdré àzí 'o làfa kònìdhɨ sè adrézó tɨmbàá, tsàle lókyá má dré dra agòzo dhɨ 'á.›*

14 Dɨ, móndyá akódhɨ nɨ bvò nda lé dhɨ ì adré tá àyɨkya togó kònzɨ bha akódhɨ rú. Gò ì dré móndí mùzo lìle akódhɨ vésè tàá dhɨ: ‹Mà adré lèá dhɨ, dhya kòdhɨ kònya òpì àma drì dhɨ ko.›

15 Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ, à dré akódhɨ nɨ bhàzo ópí ro gò, dré agòzo. Dré màrábà mudrí ɨ dré tá làfa tayízó àyɨ drígá nda kɨ azízó gò, àyɨ kɨ lizízó nǐzoá ngalè ì tɨmbà tá áyɨ làfa nɨ drì ángopí ya dhɨ. 16 Dhya drìdrì dhɨ kàtsá dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: ‹Mírì, má 'o àzí làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa mudrí àruka kɨ kisúzó bhàle drìá.› 17 Dɨ ópí nda tà drá dhɨ: ‹Áma màrábà dóro nɨ, mí 'o dóro! Mí dré kɨtswálé má dré ka'ǐle tà mvá tsà sè dhɨ sè dhɨ, má nɨ ámɨ bha adrélé bhàandre mudrí dhɨ ɨ drǐle.›

18 Gò màrábà nɨ rì dré atsázó tàá dhɨ: ‹Mírì, má 'o àzí làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa nzi àruka kɨ kisúzó bhàle drìá.› 19 Dɨ ópí nda tà drá dhɨ: ‹Má nɨ ámɨ bha adrélé bhàandre nzi dhɨ ɨ drǐle.›

20 Gò màrábà nɨ na dré atsázó tàá dhɨ: ‹Mírì, làfa lò'wa mína kònìdhɨ. Má zù tá làfa nda tayílé kítá na. 21 Má adré tá ámɨ ro, mí dré adrélé agó tòmbá 'ɨ dhɨ sè. Mí adré mína ngá mí dré bhàle ko dhɨ kɨ do, adrézó kpà ngá mí dré kidhílé ko dhɨ kɨ akónà.›

22 Dɨ ópí nda tà drá dhɨ: ‹Mɨ, màrábà kònzɨ nɨ, má nɨ ámɨ tàbvó ta ámɨ tàndɨ nɨ kúlí sè. Mí nǐ tá tàle dhɨ, ma agó tòmbá 'ɨ dhɨ be. Má adré ngá má dré bhàle ko dhɨ kɨ adó, adrézó ngá má dré kidhílé ko dhɨ kɨ akónà. 23 Mí bhà dɨ tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrélé dhɨ na ko àdho tà sè? Kònò má nɨ tá kɨtswá làfa nda nɨ adó àmupi nɨ be.› 24 Gò dré tàzoá móndí ɨ làga dhɨ ɨ dré dhɨ: ‹Mì do làfa lò'wa kòdhɨ akódhɨ drígásè, fèle dhya adrélépi ába mudrí dhɨ dré.› 25 Dɨ ì tà drá dhɨ: ‹Mírì, akódhɨ nda làfa lò'wa ɨ́be mudrí!› 26 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: ‹Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Dhya ángùdhi adrélépi ngá ɨ́be dhɨ dré dhɨ, à nɨ akódhɨ nɨ ngá nda kɨ drì tɨmbà. Dɨ, kàdré ína dhya adrélépi ngá àko dhɨ nɨ tà sè dhɨ, à nɨ ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhɨ nɨ do drígásà. 27 Dɨ, kàdré áma kàrɨbhá lèbhá tá má kònya òpì àyɨ dri ko nda kɨ tà sè dhɨ, mì adrì àyɨ alìzo àyɨ kɨ tilí todràle má kandrá.›»

Yésu fɨ Yèrúsalémà na ópí tínɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:1-11; Márokò 11:1-11; Yòwánì 12:12-19)

28 Yésu kòtà tà nda ɨ dre dhɨ, dré gòzo láti do adrézó mbàle Yèrúsalémà na. 29 Kòtsa ànyɨ bhà rú zǐle Bètèfágè ìndì Bètánɨ́yà dhɨ ɨ kandrá, ànyɨ kòngó Òlívè fa kya làga dre dhɨ, dré áyɨ lebèbhá rì dhɨ kɨ mùzo lìle drìdrì, 30 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì lì bhà àmɨ kandrá kònàdhɨ léna. Mì kòfɨ lána dre dhɨ, mì nɨ púndà mvá 'ìle, à dré dhu rè mbàzo drìá ko dhɨ nɨ kisú. Mì atrì akódhɨ, alìzo ába má vélé. 31 Dhya àlo kòlizí àmɨ tí dhɨ: ‹Mì adré trìá àdho tà sè?› ya dhɨ, mì kòtà drá dhɨ: ‹Mírì adré lèá nì.›»

32 Dɨ dhya mùle nda ì dré lìzo tà nda nɨ kisú ngóró Yésu dré tá tàle àyɨ dré dhɨ tínɨ. 33 Ɨ dré tá adrérà'a púndà mvá nda nɨ atrì dhɨ 'á dhɨ,

* **19:13** 19:13 A adré tá làfa lò'wa kònìdhɨ nɨ rú zi «mínà». Mínà àlo dhɨ tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle mbǎ na sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ.

púndà nda nɨ líyí ì dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré púndà mvá kòdhɨ nɨ trɨ àdho tà sè?» 34 Ɨ logó dhɨ: «Mírì adré lèá nì.» 35 Gò ì dré púndà mvá nda nɨ asézó atszó ába Yésu vélé. Ɨ dré àyɨ kɨ kítá bhèzo drĭá gò, Yésu nɨ 'òzo lɨrílé drĭá.

36 Dɨ akódhɨ dré tá adrérà'a lìle dhɨ 'á dhɨ, móndí zyandre dhɨ ì adré tá àyɨ kɨ kítá kɨ lasé láti mĭsè, kòlavúró drĭásà be dhɨ bvó. 37 Ɨ kòtsa ànyɨ Yèrúsalémà làga láti adrélépi sĭle kòngó Ólívè fa kya drĭlésè dhɨ 'á dre dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá zyandre títí dhɨ ì dré ngàzo adrélé lenzélé lúlúgyá be, adrézó Gĭká nɨ rú bha kùle tà títí líndríga ró ì dré nòle dhɨ kɨ tà sè. 38 Ɨ adré tá tàá dhɨ:

«Tà tanɨ kàdré ópí adrélépi alìle Mírì nɨ rú sè dhɨ dri!
Tà kɨdríkɨdrɨ kàdré bhù na, ɨndì rúku kàdré Gĭká kurú na bhù na dhɨ dré!»†

39 Gò Fàrĭsáyò àruka móndyá zyandre nda ɨ kòfalé dhɨ ì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Tadhálépi, mí kòlawà ámɨ lebèbhá nɨ ɨ dri, ì kòtayíró kúlí!» 40 Dɨ Yésu logó dhɨ: «Má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Ɨ kòtayí kúlí dhɨ, kírà kɨ lúlúgyá ga nì!»

Yésu ngo Yèrúsalémà nɨ tà sè

41 Yésu kòtsa ànyɨ Yèrúsalémà làga bhàandre nda nɨ no dre dhɨ, dré ngàzo ngòle tà nɨ sè, 42 tàzoá dhɨ: «Á! Yèrúsalémà, kònò mí kònĭ tá tà kɨtswálépi tá tà kɨdríkɨdrɨ fe mí dré lókyá ándrò kònɨdhɨ sè dhɨ be dhɨ! Dɨ, nyànomvá dhɨ, tà nda zù ɨ zùzù mí dré. 43 Tàko ko, lókyá nɨ atsá ámɨ kɨ gò, ámɨ kàrɨbhá ì dré ámɨ gàrà kɨzo kúrú, ngá tobhàzo kɨtswázó àdzú bhu mí rú gò, ì dré àdzú bhùzo mí be ámɨ gàrà títí dhɨ ɨ 'ásè. 44 Ɨ nɨ àmɨ kɨ bhe kɨnyílé kĭní mi, ámɨ ànzɨ mí lé dhɨ íbe. Ɨ kɨtswá kírà kɨ àlo tayí àzya nɨ dri ko. Àngyá ko, mí nĭ tá mína lókyá Gĭká dré alɨzo kɨtswálé ámɨ tɨdrí dhɨ ko.»

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhɨ ɨ topfòle tépelò 'ásè
(À kònò kpà Màtáyò 21:12-17; Márokò 11:15-19; Yòwánɨ 2:13-22)

45 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré fĭzo tépelò na gò, dré ngàzo móndyá adrébhá tá ngá lagí kònàle dhɨ kɨ dro topfòle 'ásà. 46 Dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: ‹Áma dzó nɨ adré dzó adrézó tà ta má be dhɨ 'ɨ.› Dɨ, mì gò àmɨkya dzó nda nɨ bha adrélé àrà kùgubhá ì dré adrézó àyɨ kɨ zu dhɨ ró!»‡

47 Kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, Yésu adré tá tà tadhá tépelò na. Kòwánà kàdrɨ ɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ tsàle Yúdà ànzɨ kɨ drĭ kobhá íbe dhɨ, ì adré tá láti nda kɨtswázó akódhɨ nɨ pfu dràle. 48 Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya láti kisú bwà ko. Àngyá ko, móndyá títí dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ kúlí yi lovó sè.

20

À lizî Yésu tî ngalè akódhɨ nɨ rĭnyî angá ángolésè ya dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:23-27; Márokò 11:27-33)

1 Kĭtú àlo dhɨ, Yésu adré tá móndí kɨ tadhá tépelò na, adrézó Rúbí Tanɨ longó àyɨ dré. Gò kòwánà kàdrɨ ɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ ìndì bhàgo íbe dhɨ ì dré alɨzo akódhɨ vélé, 2 lizíá tíá dhɨ: «Mí tà rè àma dré

† **19:38** 19:38 À kònò Longó ɨ 118:26. ‡ **19:46** 19:46 À kònò Ɛsáyà 56:7; Yèrèmíyà 7:11.

ká: Rĩnyí mí dré adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o dhɨ angá ína ángolésè? Àdhi fè rĩnyí nda mí dré nì?»

3 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má nɨ kókpà tà àlo dhɨ nɨ lizí àmɨ tí. Mì
tà rè má dré ká! 4 Bàtísimò Yòwánì dré fèle dhɨ angá tá ína ángolésè:
Gĩká vélésè, kó ngalè móndí ɨ vélésè?» 5 Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí
àyɨ kòfalésè, adrézó tàá dhɨ: «Mà kòtà dhɨ ‹Bàtísimò nda angá Gĩká
vélésè› dhɨ, akódhɨ nɨ go lizíá àma tí dhɨ: ‹Mì ka'ĩ dɨ Yòwánì ko àdho
tà sè?› 6 Dɨ, mà kòtà kó dhɨ ‹Bàtísimò nda angá móndí ɨ vélésè› dhɨ,
móndyá títí dhɨ kɨ àma kɨ lebhé todràle kírà sè. Àngyá ko, ì adré ka'ĩá
dhɨ, Yòwánì tá ína pròfétà 'ɨ.» 7 Dɨ ì dré logózóá drá dhɨ: «Mà nĩ ngalè
bàtísimò nda angá ángolésè ya dhɨ ko.»

8 Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Kàdré kònìnɨ dhɨ, má kɨtswá kókpà tàá
àmɨ dré ngalè rĩnyí má dré adrézó tà nda kɨ 'o dhɨ angá ángolésè ya
dhɨ ko.»

Pídhígó vînò likíbhá kònzɨ dhɨ kɨ tà dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:33-46; Márokò 12:1-12)

9 Gò Yésu dré pídhígó kònìdhɨ nɨ pìzo móndí ɨ dré, tàzoá dhɨ: «Agó
àlo dhɨ bhe tá vînò áyɨ amvú na. Dré amvú nda nɨ tayízó vînò likíbhá
àruka ɨ drígá gò, lìzo atsí na lókyá be vwàvwà ro. 10 Lókyá vînò lò'wa
kìzo dhɨ kòkɨtswá dre dhɨ, dré áyɨ màrábà kɨ àlo mùzo lìle vînò likíbhá
nda ɨ véna, ì kòfèró í dré lò'wa ína tínɨ dhɨ be dhɨ bvó. Dɨ, vînò likíbhá
nda ì dré àyɨkya màrábà nda nɨ tswàzo gò, logózóá nzìle drígálé sè.
11 Gò amvú líyí nda dré màrábà àzya mùzo lìle àyɨ véna. Dɨ, ì dré kpà
akódhɨ nda nɨ tswàzo, kanyò fèzo drá gò, logózóá drígálé sè. 12 Dré
gòzo màrábà nɨ na mu lìle gò, ì dré akódhɨ nda nɨ pfùzo bí íbe gò,
dòzoá bhèle amvú 'ásè kɨvì na.

13 Dɨ amvú líyí nda kòyi tà nda dre dhɨ, dré kisùzoá í léna dhɨ: ‹Má nɨ
'òá ngíni? Má nɨ áma mváagó má dré lèle tò dhɨ nɨ mu kòdhya. Àruka
nɨ, ì nɨ akódhɨ nɨ lindrì bha.›

14 Dɨ, vînò likíbhá nda ì kònò mváagó nda adrérà'a alìle dre dhɨ, ì dré
tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: ‹Kònàdhɨ dhya dra amvú kònìdhɨ nɨ kisúlépi
tàyɨlé ro dhɨ 'ɨ. Mà kòpfu akódhɨ dràle, amvú dré tá kɨtswálé kisúlé
tàyɨlé ro nda kàdréró àma dré!› 15 Dɨ ì dré ngàzo akódhɨ nɨ ru bhèle
amvú nda 'ásè kɨvì na gò, pfùzoá dràle.»

Yésu gò lizíá dhɨ: «Mì adré kisùá dhɨ, amvú líyí nda nɨ 'òá ngíni àyɨ
kɨ tà sè dhɨ? 16 Akódhɨ nɨ tsa vînò likíbhá nda kɨ tupfú todràle gò, gòzo
amvú vînò àdhya nda nɨ tayí móndí àruka ɨ drígá.»

Dɨ móndyá zyandre nda ì kòyi tà nda dre dhɨ, ì dré tàzoá dhɨ: «Tà
nda kòdhɨ ì kò'o ru tàdzí ko!»

17 Dɨ Yésu dré àyɨ kɨ nòzo dìɨí gò, tàzoá dhɨ: «Tà tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na
kònìdhɨ adré dɨ lèá tàle ngíni?
‹Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhɨ,
gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyɨ totó drĩá dhɨ ró.›*
18 Dhya ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhɨ nɨ ŋo. Kòdhɨ íbe dhɨ, kírà
nda nɨ dhya ángùdhi í dré dra adhézó drĩá dhɨ nɨ kɨnyí.»

19 Gbă lókyá nda sè dhɨ, tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ kòwánà kàdrì íbe dhɨ
ì dré láti ndàzo kɨtswázó Yésu nɨ ru. Àngyá ko, ì nĩ tá tàle dhɨ, akódhɨ

* **20:17** 20:17 À kònò Longó ɨ 118:22.

pɨ tá pídhígó nda àyɨ rú dhɨ be. Dɨ, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhɨ kɨ ro dhɨ sè dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ tayízó.

Kàyɨsárà, Rómà kɨ ópí kàdrì nɨ mèdáyì gɨma
(A kònò kpà Màtáyò 22:15-22; Márokò 12:13-17)

20 Dɨ ì dré ngàzo adrélé Yésu nɨ mĩ ga gò, móndí àyɨ kɨ 'obhá adrélé móndí gyăgya ró dhɨ kɨ mùzo lùzu ró lɨ̀le Yésu véna. Àyɨ nda ì adré tá akódhɨ nɨ le 'òle la'ɨ̀le kúlí dré tá adrélé tàle dhɨ ɨ sílé, ì kòkɨtswáró akódhɨ nɨ fe Rómà kɨ gùvèrènérè drígá. 21 Dɨ ì dré akódhɨ nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tadhálépi, mà nĩ tàle dhɨ, tà mí dré adrélé tàle ìndì tadhálé dhɨ ɨ gyăgya dhɨ be. Mí adré móndí kɨ no twátwa ko. Mí adré kpà Gĩká nɨ tà tadhá tà bàti sè. 22 Dɨ mí tà rè àma dré ká: Àma kɨ tátrítrí kúlí ka'ĩ, mà kàdré Kàyɨsárà nɨ mèdáyì gɨ dhɨ 'í? Kó ngalè, ka'ĩ ko?»

23 Dɨ, Yésu dré ína àyɨ kɨ túrúpfú tà nĩzo kyá gò, logózóá àyɨ dré dhɨ: 24 «Mì afè dènárì àlo dhɨ má dré nòle.» Ɨ kòfè làfa lò'wa nda drá dre dhɨ, dré lizízóá dhɨ: «Móndí líndrí kònìdhɨ tsàle rú tisɨ̀le drĩá kònìdhɨ be dhɨ, àdhi àdhya 'ɨ?» Ɨ logó drá dhɨ: «Kàyɨsárà àdhya 'ɨ.» 25 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Mì kàdré dɨ ngá Kàyɨsárà àdhya nɨ fe Kàyɨsárà dré, adrézó kpà ngá Gĩká àdhya nɨ fe Gĩká dré.»

26 Dɨ ì kɨtswá tá akódhɨ nɨ 'o la'ɨ̀le kúlí dré tá tàle móndí ɨ kandrá dhɨ ɨ sílé bwà ko. Be ró dhɨ, àyɨ kɨ líndrí ga tá kúlí dré logólé nda sè gò, ì dré kúlí tayízó adrézó kírɨ.

Tà lizîlé ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà dri dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 22:23-33; Márokò 12:18-27)

27 Àmvolásà dhɨ, Sàdùkáyò àruka ì dré alɨ̀zo Yésu vélé kɨtswálé tà lizí tíá. (Àyɨ nda ì adré tàá dhɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ yókódhó.) Dɨ ì tà drá dhɨ: 28 «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhɨ: ‹Agó àlo adrélépi mvá àko dhɨ kòdrà áyɨ tòkó nɨ tayí dhɨ, lè adrúpi nɨ kòdo tàyítòkó nda mòle, kɨtswázó ànzɨ ti áyɨ adrúpi dràlepi nda dré.›† 29 Dɨ àgo nzi-drĩ-rĩ adrúpi ró dhɨ ɨ tá be. Àyɨ kɨ kàyo dré tòkó àlo dhɨ nɨ mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró. 30 Adrúpi nɨ nɨ rĩ dré tòkó nda nɨ dòzo mòle gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró. 31 Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìnɨ adrúpi nɨ nɨ na rú, tsàle byá adrúpi nɨ nɨ nzi-drĩ-rĩ rú. Àyɨ títí nda ì todrà mvá ti àko ró. 32 Kùdù ro dhɨ, tòkó nda dré kpà dràzo. 33 Dɨ kĩtú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ, adrúpi nzi-drĩ-rĩ nda ɨ kòfalé dhɨ, tòkó nda nɨ adré tsítsì dhɨ àdhi dré? Àngyá ko, àyɨ títí nda ì do tá akódhɨ mòle àyɨ dré tòko ró.»

34 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Móndyá ándrò kònɨ ì adré ru mo, adrézó kpà àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle. 35 Dɨ, lókyá adrélépi alɨ̀le dhɨ sè dhɨ, móndyá kɨtswábhá Gĩká mĩlésè ì kòngaró dràdrà 'ásè dhɨ ì gò adrélé ru mo ko, adrélé kpà àyɨ kɨ ànzɨ kɨ fe mòle ko. 36 Ɨ kɨtswá kpà gòle dràle ko. Àngyá ko, ì nɨ àyɨkya adré ngóró ángéló ɨ tínɨ. Àyɨ Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ, ànzɨ ngabhá dràdrà 'ásè dhɨ 'ɨ. 37 Dɨ, kàdré ína ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, ndìndì Mósè tadhá tá ngádra 'á dhɨ, móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ nga dràdrà 'ásè dhɨ 'ĩ. Tàko ko, dré tá fanzĭ adrélépi kòle àtsɨ ró dhɨ nɨ tà tisɨzo dhɨ, zi Mírì ‹Gĩká Àbàrámà àdhya, Gĩká Ɨsákà àdhya, ìndì Gĩká Yàkóbhò àdhya.›‡ 38 Dɨ Gĩká nda Gĩká àbvò kya 'ɨ ko. Be ró dhɨ, akódhɨ

† **20:28** 20:28 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6. ‡ **20:37** 20:37 A kònò Pfòma 3:6.

ína Gìká móndyá lídrì ro dhɨ kya 'ɨ. Ângyá ko, akódhɨ mìlésè dhɨ, àyɨ títí nda ɨ lídrì ro.»
39 Dɨ tátrítrí kúlí tadhábhá kɨ àruka ì logó drá dhɨ: «Tadhálépi, mí tà
tà kòdhɨ kyá!» 40 Dɨ dhya àlo dré gòzo vélé tà tabhì lizílé akódhɨ tí ko.

Mèsíyà ɨ Dàwîdì be dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 22:41-46; Márokò 12:35-37)

41 Gò Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «À adré tàá dhɨ, Mèsíyà Dàwídì nɨ
mvá 'ɨ dhɨ ngíni? 42 Tàko ko, Dàwídì nɨ tàndɨ tà tá búkù Yúdà ànzɨ kɨ
Longó kya na dhɨ:
‹Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhɨ:
Mí alì lɨrílé áma drɨágó lésè,
43 tsàle lókyá má dré dra ámɨ kàrɨbhá kɨ bhàzo
adrélé ámɨ pá zàle dhɨ 'á.›§
44 Kòdhɨ Dàwídì adré Mèsíyà nɨ zi áyɨ Mírì ro. Dɨ Mèsíyà nda nɨ kɨtswá
kpà adrélé akódhɨ nɨ mvá ro ngínɨngínɨ ró?»

Yésu se áyɨ lebèbhá kɨ bî tátrɨtrɨ kúlî tadhábhá kɨ tà sè
(À kònò kpà Màtáyò 23:1-36; Márokò 12:38-40)

45 Móndyá zyandre títí dhɨ ì dré tá adrérà'a Yésu nɨ yi dhɨ 'á dhɨ,
dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: 46 «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí tátrɨtrí kúlí
tadhábhá kɨ tà sè. Ângyá ko, àyɨ nda ì adré kánzò kàtswákàtswa dhɨ
kɨ le asólé àyɨ rú, adrézó tatsílé ába móndí ɨ kòfalésè. Ɨ adré lèá dhɨ,
à kàdré mòdo fe àyɨ dré lɨndrì sè ngá lagírà ɨ 'ásè. Ɨ adré lèá lɨrílé àrà
lɨndrì àdhya lìsámbò dzó ɨ 'ásè dhɨ ɨ 'ásè, adrézó kpà lèá lɨrílé mísá
lɨndrì àdhya gwányá ɨ 'ásè dhɨ ɨ làgásè. 47 Ɨ adré tàyɨtòkó kɨ ngá kɨ kärí
títí. Ɨ adré kpà tà zi Gìká tí vwàvwà ro, à kònòró àyɨ be dhɨ bvó. Dɨ
kɨtú dra tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, à nɨ tà ŋo àyɨ dri tà tàndɨ ró.»

21

Ngá tàyɨtòkó àlo lemerè ro dhɨ dré fèle Gìká dré dhɨ
(À kònò kpà Márokò 12:41-44)

1 Yésu dré tá adrérà'a tépelò na dhɨ 'á dhɨ, dré mì tɨngázó ngábhá kɨ
no adrérà'a àyɨ kɨ làfa bhe kpúkúbhú adrézó làfa lɨkí dhɨ na. 2 Dré kpà
tàyɨtòkó àlo lemerè ro dhɨ nɨ nòzo làfa lò'wa nzǐ tsàtsà rì dhɨ kɨ bherà'a
lána. 3 Gò Yésu dré tàzoá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Tàyɨtòkó
lemerè ro kòdhɨ bhà ína làfa kàdrì, móndyá àruka títí dhɨ kya kɨ lavú.
4 Tàko ko, àyɨ títí nda ì adó àyɨkya àyɨ kɨ ngá kɨ drì fèle kòdhya. Dɨ,
tòkó lemerè ro nda adó ína ngá títí í dré tá adrézó ába kɨtswázó adrílé
ásà dhɨ ɨ fèle kòdhya.»

Yésu longó tépelò nɨ pfùma nɨ tà
(À kònò kpà Màtáyò 24:1-2; Márokò 13:1-2)

5 Yésu nɨ lebèbhá àruka ì adré tá tépelò nɨ tà ta, kírà aveave tépelò
nda nɨ sìzo ásà dhɨ íbe, ìndì ngá fèle Gìká dré tépelò nda nɨ 'òzo avélé
ásà tò dhɨ íbe. Dɨ, Yésu dré ína tàzoá dhɨ: 6 «Kàdré ngá mì dré adrélé
nòle kònɨ kɨ tà sè dhɨ, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à gò vélé kírà kònɨ
kɨ àlo kisú àzya nɨ dri ko. A nɨ kírà nda kɨ lebhé títí kìní mi.»

§ **20:43** 20:43 À kònò Longó ɨ 110:1.

Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù nɨ tà tadházó dhɨ ɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:3-14; Márokò 13:3-13)

7 Gò ì dré Yésu nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Tadhálépi, tà kòdhɨ kɨ atsá ángutú? Ȃdho tà nɨ ru 'o drĭdrĭ tadházóá dhɨ, tà nda ì adré 'òle ru 'o káyà dhɨ nì?» 8 Yésu logó dhɨ: «Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí dóro, à kòlɨtíró àmɨ ko. Tàko ko, móndí bĭ dhɨ kɨ alì áma rú sè adrélé tàá dhɨ: ‹Ma Mèsíyà 'ɨ!› ɨndì ‹Lókyá kɨtswá dre!› Dɨ, mì kòlì àmɨkya àyɨ vésè ko. 9 Mì nɨ àdzú kɨ rúbí yi, móndí kɨ lɨgɨma àyɨ kɨ ópí íbe dhɨ kɨ rúbí be. Dɨ, mì kòtayí àmɨ kɨ togó adrélé gàle tirì dré ko. Tàko ko, adré lèá dhɨ, tà nda kòdhɨ ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dɨ, lókyá kùdù kɨtswá ína atsálé mbèlè ko.»

10 Gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Súrú kɨ àdzú bhu súrú àruka íbe. Òpì kɨ kpà àdzú bhu òpì àruka íbe. 11 Kàdíkàdi nɨ bvò kosé rĭnyí sè, ɨndì kàrábhò nɨ dhe drà kònzɨ íbe àrà twátwa ɨ 'ásè. Tà dra tirì febhá dhɨ kɨ ru 'o, ɨndì tà kàdrì líndríga ró dhɨ kɨ agá bhù mĭbhalé 'á.

12 Dɨ, tà títí nda ɨ kandrá dhɨ, à nɨ àmɨ kɨ turú adrélé mĭ pfòle. Ȃ nɨ àmɨ kɨ lefè tàbvó tàle lìsámbò dzó ɨ 'ásè, adrézó àmɨ kɨ lebhé bădzó ɨ 'ásè. Ȃma tà sè dhɨ, à nɨ àmɨ kɨ tidrĭ topfòzo àmɨ íbe ópí kàdrì ɨ kandrásè ɨndì gùvèrènérè ɨ kandrásè. 13 Tà nda nɨ láti nzi àmɨ dré kɨtswázó áma tà mì dré nòle ɨndì mì dré yĭle dhɨ kɨ longó àyɨ dré. 14 Dɨ ásà dhɨ, mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzĭle, adrézó mì nɨ tà ta àmɨ rúsè ngínɨ ya dhɨ nɨ kisù drĭdrĭ dhɨ ko. 15 Tàko ko, má nɨ mána kúlí fe àmɨ dré kɨtswálé logólé tògyá sè àmɨ kɨ kàrɨbhá ɨ tí, ì kòkɨtswáró kayíá ko, ɨndì ì kòkɨtswáró tà ta rúásà twá ko dhɨ ma. 16 Ndɨndì àmɨ kɨ tibhá ɨ, àmɨ kɨ adrúpi ɨ, àmɨ kɨ aró ɨ, tsàle àmɨ kɨ arúpi íbe dhɨ kɨ àmɨ kɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá gò, àmɨ kɨ àruka kɨ tupfúzó todràle. 17 Móndyá títí dhɨ kɨ togó kònzɨ bha àmɨ rú áma tà sè. 18 Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ, àmɨ kɨ drĭbhí kɨ àlo kɨtswá ína tavĭle ko. 19 Mì kàdré togó tsɨ, adrézó àmɨ kɨ totó tätä dhɨ, mì nɨ lídrì kisú.»

Yésu longó Yèrúsalémà nɨ pfùma nɨ tà
(À kònò kpà Màtáyò 24:15-21; Márokò 13:14-19)

20 «Mì kònò sòdá zyandre dhɨ ɨ adrérà'a Yèrúsalémà nɨ gàrà kɨ kúrú dre dhɨ, mì nɨ nĭá tàle dhɨ, bhàandre nda nɨ pfùma atsá ànyɨ dre dhɨ be. 21 Lókyá nda sè dhɨ, lè móndyá dra adrébhá bvò Yùdáyà àdhya na dhɨ ì kòlapá ràle kòngó ɨ drĭna, àyɨ adrébhá Yèrúsalémà na dhɨ ì kàpfò lásà, ɨndì àyɨ adrébhá gbàbhú 'ásè dhɨ ì kòfɨ bhàandre nda na ko. 22 Tàko ko, kĭtú nda kòna kɨ adré kĭtú tà ŋòzo móndí ɨ dri dhɨ 'ɨ, kɨtswálé tà títí tɨsĭle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ ì kò'oró ru be dhɨ bvó. 23 Kĭtú nda ɨ tú dhɨ, kɨzà nɨ adré kàdrì tòkó adrébhá 'a íbe dhɨ ɨ dré, ɨndì tòkó adrébhá bà fe ànzɨmvá ɨ dré dhɨ ɨ dré. Kɨzà nɨ adré kàdrì lavúlé bvò nda na, ɨndì Gĭká nɨ kombà nɨ adré kàdrì súrú nda rú. 24 Ȃ nɨ àyɨ kɨ àruka kɨ tupfú todràle sápí sè, àruka nɨ kɨ turúzó lìzo àyɨ íbe bvò títí súrú twá ro dhɨ ɨ 'ásè. Gò móndyá súrú twá ro dhɨ ì dré Yèrúsalémà nɨ atózó àyɨ pálé, tsàle móndyá súrú twá ro nda kɨ lókyá dré akírà'a títí dhɨ 'á.»

Móndí nɨ Mvá nɨ agòma
(À kònò kpà Màtáyò 24:29-31; Márokò 13:24-27)

25 «Tà twátwa líndríga ró dhɨ kɨ agá kĭtú mi, mbă mi, ɨndì bhĭbhínyà ɨ mi. Dɨ súrú títí bvò dri dhɨ kɨ togó kɨ adré kɨzà ro lavúlé, àyɨ kɨ drĭ dré

adrézó abɨlé, yĭandre dré dra adrélé ru kägbă adrélé kpòrò 'o lavúlé dhɨ sè. 26 Móndí kɨ dra tirĭ dré, ì dré adrérà'a tà adrébhá alìle bvò dri dhɨ kɨ letè dhɨ 'á. Àngyá ko, rĭnyí bhù na dhɨ kɨ ru kɨzí. 27 Dɨ lókyá nda sè dhɨ, móndyá títí dhɨ kɨ Móndí nɨ Mvá nɨ no adrérà'a alìle ndùrùku ɨ 'ásè, rĭnyí kàdrì be ìndì mĭlanzìlanzĭ kàdrì be. 28 Dɨ tà nda kòdhɨ ì kòkɨdhó adrélé ru 'o dre dhɨ, mì kòtotó àmɨ àmɨ kɨ drĭ tɨngá kuru, adrézó gànzi ró. Tàko ko, lókyá Gĭká dré dra àmɨ kɨ apázó dhɨ atsá ànyɨ dre.»

Tà tadhálé fɨgĭ fa nɨ tà rú dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 24:32-35; Márokò 13:28-31)

29 Gò Yésu dré tà kònìdhɨ nɨ tàzo àyɨ dré kúlí alaala sè, tàzoá dhɨ: «Mì nò rè fɨgĭ fa túmăní fa àruka títí dhɨ íbe dhɨ ɨ ká! 30 Mì kàdré àyɨ kɨ bí no adrérà'a ròle dhɨ, mì nĭ tàle dhɨ, yĭgú ànyɨ dhɨ be. 31 Kókpà kòdhɨ tínɨ, lókyá mì dré dra tà nda kòdhɨ kɨ nòzo adrérà'a ru 'o dhɨ tú dhɨ, lè mì kònĭ tàle dhɨ, Gĭká nɨ Òpì ànyɨ káyà dhɨ. 32 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Móndyá dra adrébhá lídrì íbe lókyá nda sè dhɨ ì kɨtswá dràle títí drĭdrĭ tà títí nda ì dré dra ru 'òzo dhɨ kandrá ko. 33 Bhù ɨ bvò be dhɨ kɨ akí. Dɨ, áma kúlí ì kɨtswá àyɨkya tàdzí akílé ko.

34 Mì kònò dóro, mì kòbhàró àmɨ kɨ togó adrélé lanzìle gwányá 'òma nɨ tà sè, wá tsĭma nɨ tà sè, ìndì tà bvò kòndɨ àdhya kɨ kisùma nɨ tà sè ko, kĭtú tàbvó tàzo nda kòkɨró àmɨ ngbŏ ró ko. 35 Tàko ko, kĭtú nda nɨ atsá móndyá títí bvò dri dhɨ ɨ dré. 36 Lè mì kàdré dɨ tàmìga dri, adrélé tà zi Gĭká tí lókyá wăyi sè, mì kòkɨtswáró tà títí adrébhá alìle nda kɨ lavú, kɨtswázó àmɨ kɨ totó kanyò àko Móndí nɨ Mvá kandrá.»

37 Kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, Yésu adré tá tà tadhá tépelò na gò, ngátsi sè dhɨ, dré adrézó pfòle mbàle ayílé kòngó Òlívè fa kya drĭna. 38 Dɨ drùbhĭ kínó, móndyá títí dhɨ ì adré tá lìle akódhɨ nɨ yi tépelò na.

22

Yùdásì ì yi ru kòwánà kàdrì íbe, kòlefèró Yésu àyɨ drígá
(À kònò kpà Màtáyò 26:14-16; Márokò 14:10-11)

1 Yúdà ànzɨ kɨ gwányá Mápà tàkú àko dhɨ àdhya, adrélé kpà rú zĭle Pásɨkà dhɨ adré tá atsálé ànyɨ. 2 Kòwánà kàdrì ɨ tátrítrɨ kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì adré tá láti nda kɨtswázó Yésu nɨ pfu dràle lùzu ró. Tàko ko, ì adré tá àyɨkya móndyá zyandre dhɨ kɨ ro.

3 Dɨ Sàtánà dré fìzo Yùdásì adrélé kpà rú zĭle Ɨsìkàrìyótà dhɨ na. Akódhɨ nda tá Yésu nɨ lebèbhá mudrí-drĭ-rĭ dhɨ kɨ àlo 'ɨ. 4 Gò dré ngàzo lìle tà ta kòwánà kàdrì íbe ìndì tépelò likíbhá kɨ kàdrì íbe, í nɨ Yésu nɨ lefè àyɨ drígá ngínɨ ya dhɨ nɨ tà dri. 5 Àyɨ nda ì dré lenzézó tà nda sè gò, ì dré lazízóá dhɨ, ì nɨ làfa fe drá. 6 Dɨ Yùdásì dré ka'ĭzoá gò, kɨdhózó adrélé lókyá dóro Yésu nɨ lefèzo àyɨ drígá dhɨ nɨ nda, móndyá zyandre dhɨ ì kònĭró ko.

À ledé tà Yésu ɨ dré gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nyàzo lebèbhá nɨ íbe
(À kònò kpà Màtáyò 26:17-25; Márokò 14:12-21; Yòwánì 13:21-30)

7 Gwányá Mápà tàkú àko dhɨ àdhya tú dhɨ, kĭtú adrézó kábilígyà mvá Pásɨkà àdhya nɨ pfu dràle mòbòmà ro dhɨ dré atsázó. 8 Dɨ Yésu dré Pétèró kɨ mùzo Yòwánì be, tàzoá dhɨ: «Mì lì ngá ladhí àma dré gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nyàzo.» 9 Ɨ lizí akódhɨ tàzoá dhɨ: «Mí adré

lèá dhɨ, mà kòlì ladhɨ́á ángwà?» 10 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kòfɨ
bhàandre na dre dhɨ, mì nɨ drì si agó àlo adrélépi yĭ do lìdrɨ́ na dhɨ be.
Mì dhe akódhɨ nda bvó, tsàle dzó dré dra fɨzo lána dhɨ na. 11 Mì kòtà
dzó nda nɨ líyɨ́ dré dhɨ: ‹Dhya tà tadhálépi dhɨ adré ámɨ lizí: Dzó 'a kɨ̀le
mà dré kɨtswázó Pásɨkà nya áma lebèbhá íbe dhɨ ángwà?› 12 Dɨ akódhɨ
nda nɨ dzó 'a kɨ̀le kàdrì kurú na dhɨ nɨ tadhá àmɨ dré. A̰ tobhà mísá ɨ
ngá àruka íbe tayílé lána dre. Mì kòladhɨ́ ngá àma dré kònàle.» 13 Dɨ
ì kòlì dre dhɨ, ì dré tà títí nda kɨ kisúzó ngóró Yésu dré tá tàle àyɨ dré
dhɨ tínɨ. Gò ì dré ngá ladhɨ́zó kɨtswázó gwányá Pásɨkà àdhya nɨ nya.

Mĭrì nɨ rúbhá ɨ kàrɨ́ nɨ be dhɨ
(A̰ kònò kpà Màtáyò 26:26-30; Márokò 14:22-26; 1 Kòrîtòbhá ɨ 11:23-25)

14 Lókyá kòkɨtswá dre dhɨ, Yésu ì dré tsàzo lɨrílé mísá làgásè túmă̰nɨ́
akódhɨ nɨ àpóstolò mudrɨ́-drĭ-rĭ dhɨ íbe. 15 Gò dré tàzoá àyɨ dré dhɨ:
«Ma tá lovó íbe tò atsálé nyànomvá dhɨ, mà kònyaró Pásɨkà kònɨdhɨ
túmă̰nɨ́ àmɨ íbe áma kɨzà nyàma kandrá. 16 Tàko ko, má adré tàá àmɨ
dré dhɨ: Má gò vélé nyàá ko, tsàle lókyá tà nɨ nɨ dré dra ru 'òzo kɨtswálé
títí Gĭká nɨ Òpɨ na dhɨ 'á.» 17 Dɨ dré kópò adózó, àwoyà fèzo Gĭká dré gò,
tàzoá dhɨ: «Mì do vínò kópò kònɨdhɨ lé nɨ lanzílé àmɨ kòfalésè. 18 Tàko
ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Má gò vélé vínò mvu ko, tsàle lókyá Gĭká
nɨ Òpɨ dré dra atsázó dhɨ 'á.»

19 Dré mápà adózó, àwoyà fèzo Gĭká dré gò, ŋòzoá fèle áyɨ lebèbhá
ɨ dré gò, tàzoá dhɨ: «Kònɨdhɨ áma rúbhá má dré adrélé fèle àmɨ kɨ tà
sè dhɨ 'ɨ. Mì nya, ɨndì mì kàdré 'òá kònɨnɨ adrézó áma tà kisù.»

20 Ngá nyàma àmvolésè dhɨ, dré kókpà 'òzoá kònɨnɨ kópò sè. Adó
kópò nda, tàzoá dhɨ: «Kópò kònɨdhɨ adré tà tídhɨ́ Gĭká dré bhàle ru
yĭzo móndí íbe áma kàrɨ́ kutúlépi àmɨ dré dhɨ sè dhɨ nɨ tà tadhá.

21 Dɨ, mì yi rè ká! Dhya adrélépi 'òle áma lefè kàrɨbhá ɨ drígá dhɨ
adré lɨrílé túmă̰nɨ́ má be mísá kònɨdhɨ làga. 22 Tà bàti ró dhɨ, Móndí
nɨ Mvá nɨ lɨ dràle ngóró Gĭká dré tá tà nɨ nɨ bhàle drĭdrì dhɨ tínɨ. Dɨ,
kɨzà nɨ ína adré kàdrì dhya dra Móndí nɨ Mvá nda nɨ lefèlepi dhɨ dré!»
23 Dɨ ì dré kɨdhózó adrélé lizíá àyɨ kòfalésè, ngalè àdhi àyɨ kòfalé dhɨ
nɨ tà nda nɨ 'o nì ya dhɨ.

Dhya kàdrì lavúlé dhɨ àdhi 'ɨ?

24 Gò Yésu nɨ lebèbhá nda ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè,
nĭzoá ngalè dhya kàdrì lavúlé àyɨ kòfalé dhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ. 25 Dɨ Yésu
dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ ópí ì adré àyɨkya
òpì nya àyɨ dri rĭnyí sè. Dhya kàdrìkàdrì àyɨ drĭle dhɨ ì adré kpà àyɨ kɨ
tàndɨ kɨ zi móndí kɨ ledébhá ɨ ró. 26 Dɨ, adré lèá dhɨ, àmɨ kɨ tà kàdré
kònɨnɨ ko. Be ró dhɨ, lè dhya kàdrì lavúlé àmɨ kòfalé dhɨ kàdré àmɨ kɨ
tùgumvá tínɨ. Lè kpà dhya adrélépi àmɨ kɨ drĭ ko dhɨ kàdré tà 'o àmɨ
kɨ màrábà tínɨ. 27 Ángyá ko, mì adré kisùá dhɨ, dhya kàdrì lavúlé dhɨ
àdhi 'ɨ: dhya adrélépi ngá nya mísá na dhɨ, kó ngalè, dhya adrélépi
ngá bha nyàle dhɨ? Zakó tá dhya adrélépi ngá nya mísá na dhɨ 'ɨ? Dɨ,
ma mána àmɨ kòfalé dhɨ ngóró dhya adrélépi tà 'o àmɨ dré dhɨ tínɨ.
28 Ámɨ ró dhɨ, àmɨ tá ngbú dhya adrébhá túmă̰nɨ́ má be tà dré adrérà'a
áma tabhĭ dhɨ 'á dhɨ 'ɨ. 29 Dɨ má adré àmɨ kɨ bha adrélé òpì nya, ngóró
áma Atá dré áma bhàle adrélé òpì nya dhɨ tínɨ, 30 mì kàdréró ngá nya
ɨndì ngá mvu áma mísá làgásè áma Òpɨ na. Kònàle dhɨ, mì nɨ lɨrí lɨrírà

adrézó òpì nya dhɨ ɨ drĭsè, adrélé Ɨsèrélè ànzɨ kɨ súrú mudrí-drĭ-rĭ dhɨ kɨ tàbvó ta.»

Yésu longó dhɨ, Pétèró nɨ áyɨ ga
(À kònò kpà Màtáyò 26:31-35; Márokò 14:27-31; Yòwánɨ 13:36-38)

31 Yésu gò tàá dhɨ: «Sìmónà, Sĭmónà, mí yi rè ká! Sàtánà zi tà Gĭká tí, kòfèró láti ɨ́ dré àmɨ kɨ tabhĭzo, ngóró à dré adrélé ngánò kɨyá dhɨ tínɨ. 32 Dɨ, má zi mána tà Gĭká tí mí dré, mí kòtayíró ámɨ tà ka'ĭka'ĭ ko dhɨ bvó. Dɨ mí kògò agòle má vélé dre dhɨ, mí kòtɨmbà ámɨ adrúpi ɨ àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na.» 33 Dɨ, Pétèró tà drá dhɨ: «Mírĭ, ma gànzi ró lɨ̀le bă nya, ɨ̀ndɨ̀ lɨ̀le dràle túmănɨ́ mí be.» 34 Yésu logó drá dhɨ: «Pétèró, má adré tàá mí dré dhɨ: Ándrò drĭdrĭ àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhɨ kandrá dhɨ, mí nɨ áma ga vésè be na tàzoá dhɨ, mí nĭ ma ko.»

Yésu tà áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ, ɨ̀ kòlotó àyɨ kɨtswálé àdzú bhu

35 Yésu gò lizíá àyɨ tí dhɨ: «Lókyá má dré tá àmɨ kɨ mùzo lɨ̀le làfa àko, kòmvò àko, ɨ̀ndɨ̀ kámókà àzya àko dhɨ sè dhɨ, ngá àlo dhɨ pɨ tá àmɨ vélé?»* Ɨ logó dhɨ: «Kóko.» 36 Akódhɨ tà àyɨ dré dhɨ: «Dɨ, nyànomvá dhɨ, dhya adrélépi làfa íbe dhɨ, kòdo làfa nda be. Dhya adrélépi kòmvò íbe dhɨ, kòdo kpà be. Dhya adrélépi sápí àko dhɨ, kòlagí áyɨ kítá kɨdhɨ̀ àdhya kɨtswázó sápí gɨ ɨ́ dré. 37 Tàko ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Lè tà tɨsɨ̀le áma tà dri Gĭká nɨ Kúlí na kònɨ̀dhɨ kàtsá má rú: ‹A amú akódhɨ nàle tátrítrí kúlí ŋobhá íbe.›† Tà bàti ró dhɨ, tà tɨsɨ̀le áma tà dri kòdhɨ adré 'òle ru 'o.» 38 Akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ̀ gò tàá dhɨ: «Mírĭ, sápí rĭ dhɨ ɨ be kònɨ̀dhɨ.» Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Kòdhɨ kɨtswá dre.»

Yésu zi tà Gĭká tî kòngó Ólîvè fa kya drĭna
(À kònò kpà Màtáyò 26:36-46; Márokò 14:32-42)

39 Yésu kàpfò kònalésè dre dhɨ, dré lɨzo mbàle kòngó Ólívè fa kya drĭna, ànzyà gà dré adrélé 'òle dhɨ tínɨ. Akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ̀ dré kpà akódhɨ nɨ lebèzo. 40 Ɨ kòtsa àrà nda na dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì kàdré tà zi Gĭká tí, kòtayíró àmɨ tà dré tabhĭle, àmɨ kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko.»

41 Gò dré lɨzo vwàle àyɨ rúsè ànyíànyɨ ngóró kírà vĭle dhɨ dré adrélé lɨ̀le adhélé dhɨ pí. Dré dhèzo áyɨ kórókó titĭ, tà zĭzo Gĭká tí kònɨ̀nɨ: 42 «Tátá, mí kòlè dhɨ, mí kòdo kópò kɨzà àdhya kòdhɨ má vélésè wà. Dɨ, mí kò'o tà má dré adrélé lèle dhɨ kòdhya ko. Be ró dhɨ, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle dhɨ kòdhya.» [43 Gò ángéló àlo bhù lésè dhɨ dré agázó akódhɨ kandrá, rĭnyí fe drá. 44 Yésu nɨ togó dré adrélé kɨzà ro lavúlé dhɨ sè dhɨ, dré gòzo adrélé tà zi Gĭká tí togó wăyi sè. Gò kúrĭ adrélépi apfòle rúásà dhɨ dré atsázó kàrí tínɨ, adrélé titɨ̀le kĭnɨ́ mi.]‡

45 Akódhɨ kòzi tà nda akílé dre dhɨ, dré ngàzo gòle áyɨ lebèbhá nda ɨ véna, àyɨ kɨ kisú adrérà'a ayí ko kɨzà dré. 46 Dɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré ayí ko àdho tà sè? Mì nga adrélé tà zi Gĭká tí, kòtayíró àmɨ tà dré tabhĭle, àmɨ kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko.»

Yésu nɨ rùma
(À kònò kpà Màtáyò 26:47-56; Márokò 14:43-50; Yòwánɨ 18:3-11)

---

* **22:35** 22:35 À kònò Lúkà 9:3; 10:4. † **22:37** 22:37 À kònò Ɛsáyà 53:12. ‡ **22:44** 22:44 Wárágà àruka Gĭká nɨ Kúlí tisɨzo àyɨ dri dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré 22:43-44 kɨ kisú ko.

47 Gbă kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ, móndí
zyandre dhɨ ì dré atsázó. Dɨ dhya rú zïle Yùdásì, Yésu nɨ lebèbhá mudrí-
drì-rì dhɨ kɨ àlo dhɨ adrì tá ínа àyɨ nì. Gò dré áyɨ kisízó ànyɨ Yésu làga,
kɨtswálé akódhɨ nɨ kamú. 48 Dɨ, Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Yùdásì, mí
adré tsì Móndí nɨ Mvá nɨ kamú, kɨtswázó akódhɨ nɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá
bàti?»
49 Yésu nɨ lebèbhá ì kònò tà adrélépi 'òle ru 'o nda dre dhɨ, ì dré
akódhɨ nɨ lizízó: «Mírì, mà kòtogá àyɨ sápí sè wà?» 50 Gò àyɨ kɨ àlo dré
kòwánà kɨ kàdrì nɨ màrábà nɨ bí dríágó lésè dhɨ nɨ bvwàzo kɨ̈le. 51 Dɨ,
Yésu dré ína tàzoá dhɨ: «Mì tayí! Kòdhɨ kɨtswá dre!» Dré agó nda nɨ
bí tabèzo, akódhɨ nɨ tɨdrízó.
52 Gò Yésu dré tàzoá kòwánà kàdrì ɨ, tépelò lɨkíbhá kɨ kàdrì ɨ ìndì
bhàgo atsábhá áyɨ ru dhɨ ɨ dré dhɨ: «Ma vo kùgú 'ɨ gò, mì dré adrézó
alɨ̈le sápí íbe ìndì fa íbe kɨtswálé áma ru nɨ? 53 Kɨ̈tú àlo àlo títí ɨ sè, má
adré tá àmɨ kòfalé tépelò na dhɨ, mì bhà tá drígá má rú ko. Dɨ, lókyá
kònɨdhɨ àmɨkya 'ɨ, ìndì dhya adrélépi áyɨ rïnyí tadhá tínímvá na dhɨ
àdhya 'ɨ.»

Pétèró gà Yésu rè
(A kònò kpà Màtáyò 26:57-58, 69-75; Márokò 14:53-54, 66-72; Yòwánì 18:12-18, 25-27)
54 Gò ì dré Yésu nɨ rùzo, drïzoá lɨ̈zo ába kòwánà kɨ kàdrì nɨ dzó na.
Dɨ Pétèró adré tá ína àyɨ kɨ lebè lárá ro. 55 Àyɨ kɨ àruka ì turú tá àtsí
bhà'álé nda nɨ kító 'á gò, ì dré lɨrízó làgásà. Dɨ Pétèró dré kpà lɨrízó àyɨ
kòfalé. 56 Gò mvátòkó àlo màrábà ro dhɨ dré akódhɨ nɨ nòzo adrérà'a
lɨrílé àtsí mïle. Dré mì tɨngbózó drïá gò, tàzoá dhɨ: «Dhya kòndɨ tá
kókpà túmănɨ́ Yésu be.» 57 Dɨ, Pétèró dré ína tà nda nɨ gàzo rè, tàzoá
dhɨ: «Tòkó, má nï akódhɨ ko.»
58 Gí ko, dhya àzya dré akódhɨ nɨ nòzo gò, tàzoá dhɨ: «Mɨ kókpà àyɨ
kɨ àlo 'ɨ.» Dɨ Pétèró logó dhɨ: «Kóko, ma 'ɨ ko!»
59 Ányíànyɨ sáà àlo àmvolésè dhɨ, dhya àzya dré gòzo tàá rïnyí sè dhɨ:
«Bàti, dhya kòndɨ tá túmănɨ́ Yésu be! Ángyá ko, akódhɨ kókpà móndí
angálépi Gàlïláyà lésè dhɨ 'ɨ.» 60 Dɨ Pétèró logó dhɨ: «Agó, má nï ngalè
mí adré àdho tà ta ya dhɨ ko!» Gbă lókyá dré adrérà'a tà ta dhɨ 'á dhɨ,
àgólòwa dré tsírà bhèzo. 61 Gò Mírì Yésu dré áyɨ alázó Pétèró nɨ no
dɨ̀ɨ́. Dɨ kúlí Mírì dré tá tàle Pétèró dré dhɨ dré agázó lána. Tà tá dhɨ:
«Ándrò, drïdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhɨ kandrá dhɨ, mí nɨ áma
ga vésè be na.» 62 Dɨ Pétèró dré pfòzo kɨvì na gò, ngòle ka'ílé ka'ika'i
kɨzà dré.

À gu Yésu, akódhɨ nɨ tswàzo
(A kònò kpà Màtáyò 26:67-68; Márokò 14:65)
63 Dɨ dhya adrébhá Yésu nɨ lɨkí dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ gu, adrézó
akódhɨ nɨ tswa. 64 Ɨ dré akódhɨ nɨ mì dròzo gò, adrézó tàá drá dhɨ: «Mí
tà rè àma dré pròfétà ro dhɨ, ngalè àdhi sa mɨ nì ya dhɨ ká!» 65 Dɨ ì
adré tá akódhɨ nɨ lodhá kanyò kúlí àruka bï dhɨ ɨ sè.

Yésu pfò kòwánà kɨ kàdrì ɨ kandrá bhàgo kàdrì íbe
(A kònò kpà Màtáyò 26:59-66; Márokò 14:55-64; Yòwánì 18:19-24)
66 Ngá kòwa dre dhɨ, Yúdà ànzi kɨ bhàgo kàdrì ɨ, kòwánà kàdrì ɨ ìndì
tátrítrɨ́ kúlí tadhábhá íbe dhɨ, ì dré ru kɨmózó kònàle. Gò Yésu nɨ drïzo
pfòle àyɨ nda ɨ kandrá. 67 Dɨ ì dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kàdré Mèsíyà

'ɨ bàti dhɨ, mí tà rè àma dré ká!» Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má kòtà tà nda àmɨ dré dhɨ, mì kɨtswá ka'ĭá ko. 68 Má kòlizí kpà tà àmɨ tí dhɨ, mì kɨtswá tàdzí kúlí logó ko. 69 Dɨ, kɨdhólé nyànomvá dhɨ, Móndí nɨ Mvá nɨ lɨrí adrélé Gĭká rĭnyí líyí nɨ drɨágó lésè.» 70 Dɨ àyɨ títí nda ì lizí tíá dhɨ: «Mɨ dɨ mɨna Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ?» Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ tàndɨ mì tà kyá tàle dhɨ, ma 'ɨ dhɨ.» 71 Dɨ ì tà dhɨ: «Mà nɨ dɨ go vélé móndí àruka kɨtswábhá tà ta akódhɨ rú dhɨ kɨ nda àdho tà sè? Âma kɨ tàndɨ, mà yi kúlí apfòlepi akódhɨ nɨ tàndɨ sílésè dhɨ dre!»

23

Yésu pfò Pĭlátò kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 27:1-2, 11-14; Márokò 15:1-5; Yòwánɨ 18:28-38)

1 Gò àyɨ títí ru kɨmóbhá nda ì dré ngàzo Yésu nɨ dri lìzo ába Pĭlátò, Rómà kɨ gùvèrènérè kandrá. 2 Gò ì dré dhèzo adrélé Yésu nɨ asíkĭ, adrézó tàá dhɨ: «Mà kisú dhya kònìdhɨ adrérà'a àma kɨ súrú nɨ kodzó lɨgílé. Akódhɨ adré ína Kàyĭsárà nɨ mèdáyì gìma logá móndí ɨ dré. Adré kpà áyɨ tàndɨ nɨ zi Mèsíyà ro, ìndì ópí ro.» 3 Dɨ Pĭlátò dré lizízóá Yésu tí dhɨ: «Mɨ, mɨ ópí Yúdà ànzɨ kya 'ɨ?» Yésu logó drá dhɨ: «Ámɨ tàndɨ mí tà dre.» 4 Gò Pĭlátò dré tàzoá kòwánà kàdrì ɨ dré, móndyá zyandre íbe dhɨ: «Má kisú mána tà àlo tà bhàzo agó kònìdhɨ dri dhɨ ko.» 5 Dɨ, ì gò àyɨkya tàá rĭnyí sè dhɨ: «Akódhɨ adré móndí zyandre dhɨ kɨ kodzó lɨgílé tà dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ sè. Adré 'òá kònìnɨ Yúdà ànzɨ kɨ bvò 'ásè títí, kɨdhólé Gàlĭláyà lésè atsálé kònwa Yèrúsalémà 'a.»

6 Pĭlátò kòyi tà nda dre dhɨ, dré lizízóá ngalè Yésu móndí angálépi Gàlĭláyà lésè dhɨ 'ɨ yà dhɨ. 7 Kòyi tàle dhɨ, akódhɨ tá ópí Èródè nɨ rĭnyí zàle dhɨ dre dhɨ, dré akódhɨ nɨ mùzo Èródè véna. Ângyá ko, akódhɨ nda tá Yèrúsalémà 'a lókyá nda sè.

Yésu pfò Èródè kandrá

8 Èródè kònò Yésu dre dhɨ, dré lenzézó lavúlé. Tàko ko, yi tá Yésu nɨ rúbí kínó gò, adrézó akódhɨ nɨ le nòle tò. Adré tá mì bha kɨtswálé akódhɨ nɨ no tà àlo líndríga ró dhɨ nɨ 'orà'a. 9 Dɨ dré akódhɨ nɨ lizízó tà bĭ dhɨ ɨ sè. Dɨ, Yésu logó ína drá kúlí àlo ko. 10 Kòwánà kàdrì ɨ tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhɨ ì totó tá àyɨ kònàle adrélé akódhɨ nɨ asíkĭ rĭnyí sè. 11 Dɨ Èródè ɨ sòdá nɨ íbe dhɨ ì dré kpà akódhɨ nɨ ayízèzo, adrézó akódhɨ nɨ gu. Gò ì dré kánzò aveave asózó rúá, gòzo akódhɨ nɨ mu Pĭlátò véna. 12 Dɨ kĭtú nda sè dhɨ, Èródè ɨ Pĭlátò be atú adrébhá tá kàrɨbhá ro dhɨ ɨ, ì dré atsázó vélé arúpi ró.

À ŋò tà Yésu dri kɨtswálé dràdrà sè
(A kònò kpà Màtáyò 27:15-26; Márokò 15:6-15; Yòwánɨ 18:39–19:16)

13 Gò Pĭlátò dré kòwánà kàdrì kɨ azízó, Yúdà ànzɨ kɨ drĭ kobhá íbe, ìndì móndyá zyandre íbe, 14 tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adrĭ àmɨkya agó kònìdhɨ alìzo ába má vélé tàzoá dhɨ, adré móndí kɨ kodzó lɨgílé. Dɨ, mì yi rè ká! Má lizí tá akódhɨ àmɨ kandrá gò, má dré mána tà mì dré adrézó akódhɨ nɨ asíkĭ ásà dhɨ nɨ kisúzó vélána ko. 15 Èródè kisú kpà tà àlo vélána ko. Ângyá ko, logó akódhɨ àma vélé. Dɨ dhya kònìdhɨ 'o tà

àlo kɨtswálépi dràdrà sè dhɨ ko. 16 Ásà dhɨ, má nɨ akódhɨ nɨ 'o bhwàle gò, trɨzoá lɨle.» [17 *]

18 Dɨ àyɨ títí nda ɨ dré ngàzo kúlí loyó tàzoá dhɨ: «Mí kò'o dhya kòdhɨ dràle! Mì kàtrì àma dré Bàrábà kòdhya!» 19 (A bhe tá Bàrábà nda bădzó na, móndí kɨ kodzoma lɨgílé bhàandre nda 'á dhɨ nɨ tà sè, ìndì móndí pfùma nɨ tà sè.) 20 P̈ilátò dré gòzo tódhyá tàá àyɨ dré dhɨ, í lè tá ína Yésu nɨ trɨle. 21 Dɨ ɨ dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhɨ: «Mí tidí akódhɨ fa kɨpakɨpa dri! Mí tidí akódhɨ!» 22 P̈ilátò dré gòzo tàá àyɨ dré vésè nɨ na sè dhɨ: «Akódhɨ 'o àdho tà kònzɨ 'ɨ? Má kisú mána tà àlo kɨtswálépi dràdrà sè dhɨ vélána ko. Ásà dhɨ, má nɨ akódhɨ nɨ 'o bhwàle gò, trɨzoá lɨle.» 23 Dɨ, ɨ dré àyɨkya gòzo tetrélé rĩnyí sè tàzoá dhɨ, à kòtidí akódhɨ fa kɨpakɨpa dri gò, àyɨ kɨ kúlí dré lavúzó.

24 Dɨ P̈ilátò dré tà ɨ dré adrélé zĩle nda nɨ ka'ĩzo 'òle àyɨ dré. 25 Dré Bàrábà, bhèle tá bădzó na móndí kɨ kodzoma lɨgílé dhɨ nɨ tà sè ìndì móndí pfùma nɨ tà sè nda nɨ trɨzo, ngóró ɨ dré adrélé zĩle dhɨ tíní. Dré Yésu nɨ fèzo àyɨ drígá, ɨ kò'oró ngóró ɨ dré adrélé lèle dhɨ tíní.

Yésu nɨ tidima fa kɨpakɨpa dri dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 27:32-44; Márokò 15:21-32; Yòwánì 19:17-27)

26 Ɨ dré tá adrérà'a Yésu nɨ dri lìzo ába dhɨ 'á dhɨ, ɨ dré agó àlo rú be Sĩmónà angálépi Kĩrénè lésè dhɨ nɨ nòzo adrérà'a agòle amvú lésè.† Dɨ ɨ dré akódhɨ nda nɨ rùzo, fa kɨpakɨpa bhàzo drĩá gò, akódhɨ nɨ 'òzo fa nda nɨ do lìzo ába Yésu vésè.

27 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ɨ adré tá lìle Yésu vésè. Âyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, tòkó àruka ɨ adré tá àwó ngo, adrézó tongólé Yésu nɨ tà sè. 28 Dɨ Yésu dré áyɨ alázó tàá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ ànzɨtòkó Yèrúsalémà àdhya nɨ ɨ, mì kòngo má sè ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya ngòle àmɨ kɨ tàndɨ ɨ sè, ìndì àmɨ kɨ ànzɨ ɨ sè. 29 Ângyá ko, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, à nɨ tàá dhɨ: ‹Kólénzé tòkó kóndó ro tibhá ko, ìndì bà febhá ànzɨmvá ɨ dré ko dhɨ ɨ dré!› 30 Lókyá nda sè dhɨ, móndí kɨ tàá kòngó kàdrìkàdrì ɨ dré dhɨ: ‹Mì kàdhé àma dri wà!› adrézó kpà tàá kòngó tsàtsà ɨ dré dhɨ: ‹Mì kàbvù àma wà!›‡
31 Tàko ko, à kàdré 'òá kònìnɨ fa lídrì ro dhɨ rú dhɨ, àdho tà nɨ dɨ vélé atsá fa à'yo ró dhɨ rú dhɨ nì?»

32 A adrì tá kpà àgo rì drĩkònzɨbhá ro dhɨ ɨ pfùle dràle túmăní Yésu be.

33 Ɨ kòtsa àrà adrélé zĩle Drĩfà ro dhɨ na dre dhɨ, ɨ dré Yésu nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri. Ɨ dré kpà drĩkònzɨbhá rì nda kɨ tidízó fa àruka ɨ drĩsè, àlo nɨ Yésu nɨ dríágó lésè, àzya nɨ lìdzí nɨ lésè. 34 Gò Yésu dré tàzoá dhɨ: «Tátá, mí kòtrì àyɨ kɨ tàkonzì. Ângyá ko, ɨ nì tà ɨ dré adrélé 'òle dhɨ ko.» Gò sòdá ɨ dré akódhɨ nɨ kítá kɨ lanzízó àyɨ kòfalésè dzègé sè.§

35 Móndyá zyandre nda ɨ totó tá àyɨ adrélé tà nda nɨ no. Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ adré tá àyɨkya Yésu nɨ gu, adrézó tàá dhɨ: «Akódhɨ tɨdrí móndí àruka ɨ 'í. Dɨ kàdré Mèsíyà Gĩká dré zìle dhɨ 'ɨ bàti dhɨ, kòtɨdrí áyɨ tàndɨ wà!» 36 Sòdá ɨ adré tá kpà akódhɨ nɨ gu. Ɨ kisí tá àyɨ ànyɨ akódhɨ làga,

---

* **23:17** 23:17 Wárágà àruka Gĩká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drĩdrì dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Adré tá lèá dhɨ, P̈ilátò kòtrì móndí àlo 'ìle bădzó na dhɨ àyɨ dré gwányá Pásikà àdhya tú.] † **23:26** 23:26 «Kìrénè» kònìdhɨ tá bhàandre bvò Lìbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhɨ 'ɨ. ‡ **23:30** 23:30 A kònò Oséyà 10:8. § **23:34** 23:34 A kònò Longó ɨ 22:19.

vĩnègárĩ fe drá, 37 tàzoá dhɨ: «Mí kàdré ópí Yúdà ànzɨ kya 'ɨ bàti dhɨ, mí tɨdrí ámɨ tàndɨ wà!» 38 A di tá wárágà tà tɨsɨzo drĩá dhɨ akódhɨ drĩle. A tɨsì tá dhɨ: «Kònɨdhɨ ópí Yúdà ànzɨ kya 'ɨ.»

39 Drĩkònzɨbhá tidílé Yésu làga nda kɨ àlo adré tá kpà akódhɨ nɨ lodhá, adrézó tàá dhɨ: «Mɨ mína Mèsíyà 'ɨ ko? Mí tɨdrí dɨ àma túmănî ámɨ tàndɨ be wà!» 40 Dɨ, drĩkònzɨbhá àzya dré ína lawàzo drĩá, tàzoá dhɨ: «À ŋò kó tà kɨtswálépi dràdrà sè dhɨ mí dri akódhɨ àdhya tíni dhɨ, mí adré dɨ mína Gĩká nɨ ro ko àdho tà sè? 41 Àma ró dhɨ, à ŋò tà àma dri gyăgya. Mà adré àmakya tà kɨtswálépi tà mà dré 'òle dhɨ ɨ sè dhɨ nɨ kisú. Dɨ, dhya kònɨdhɨ 'o ína tà kònzɨ àlo dhɨ ko.» 42 Gò dré tàzoá dhɨ: «Yésu, lókyá mí dré dra fĩzo ámɨ òpì na dhɨ tú dhɨ, mí kòtɨvì ma ko.» 43 Yésu logó drá dhɨ: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ándrò, mà nɨ adré túmănî mí be pàràdísò na.»

Yésu nɨ dràma
(À kònò kpà Màtáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Yòvánɨ 19:28-30)

44 Ànyíànyɨ kĩtú ríri sè dhɨ, tínímvá dré bvò nɨ mì dòzo wăyi, tsàle sáà na kĩtú ríri àmvolésè dhɨ na. 45 Tàko ko, kĩtú tayí tá ína ngá kazama. Gò kítá 'ìle tépelò nɨ 'a lakízó dhɨ dré lasízó 'a be rĩ. 46 Gò Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhɨ: «Tátá, má tayí áma lídrì mí drígá.» Kòtà tà nda dre dhɨ, dré dràzo.

47 Rómà kɨ sòdá kɨ kàdrì kònò tà títí lavúbhá nda ɨ dre dhɨ, dré Gĩká nɨ rú bhàzo kùle, tàzoá dhɨ: «Dhya kòdhɨ tá ína móndí gyăgya 'ɨ bàti!» 48 Móndyá zyandre títí ru kɨmóbhá tà nda nɨ no dhɨ ɨ kònò tà lavúbhá nda ɨ dre dhɨ, ɨ dré ngàzo nzìle àyɨ kɨ agá dibe kɨzà dré. 49 Dɨ, móndyá títí Yésu nɨ nibhá dhɨ ɨ túmănî tòkó akódhɨ nɨ lebèbhá Gàlĩláyà lésè dhɨ íbe dhɨ ɨ totó tá àyɨ adrélé tà nda kɨ no lárá ro.

Yésu nɨ rúbhá bhàma mógó na dhɨ
(A kònò kpà Màtáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Yòvánɨ 19:38-42)

50-51 Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo kàdrì ɨ kòfalé dhɨ, agó àlo rú be Yòséfà angálépi Arĩmàtáyà, bhàandre àlo Yùdáyà le dhɨ lésè dhɨ tá be. Dɨ, akódhɨ nda ka'ĩ tá ína tà bhàgo àruka títí dhɨ ɨ dré ru yĩzo 'òzoá dhɨ ko. Akódhɨ tá móndí dóro ìndì gyăgya, adrélépi Gĩká nɨ Ópì letè nòle dhɨ 'ɨ. 52 Dɨ dré lìzo Pĩlátò véna Yésu nɨ rúbhá zi tíá. 53 Pĩlátò kòka'ĩ dre dhɨ, Yòséfà dré lìzo rúbhá nda nɨ tɨrí fa kɨpakɨpa drĩlésè, lambézóá kítá kemve sè gò, lìzo bhàá mógó àlo gàle kírà na, àbvò bhàzo lána rè ko dhɨ na. 54 Kĩtú nda tá kĩtú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhɨ 'ɨ. Dɨ sàbátù adré tá 'òle kɨdhólé.

55 Tòkó alìbhá tá Gàlĩláyà lésè túmănî Yésu be nda ɨ lebè tá Yòséfà gò, ɨ dré mógó nda nɨ nòzo, ìndì à bhà Yésu nɨ rúbhá lána ngínɨ ya dhɨ nɨ nòzo. 56 Dɨ ɨ dré gòzo nzìle gò, dò tàdzí be dóro amúlé màlásì be dhɨ nɨ ladhí. Dɨ sàbátù tú dhɨ, ɨ dré lovózó ngóró tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhɨ tíni.

24

Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 28:1-10; Márokò 16:1-8; Yòvánɨ 20:1-10)

1 Kĩtú nɨ àlo pósò àdhya sè dhɨ, tòkó nda ɨ dré ngàzo drùbhĩ kínó dò tàdzí be dóro ɨ dré tá ladhílé nda nɨ do lìzo ába mógó na. 2 Ɨ kòtsa dre dhɨ, ɨ dré kisúzóá dhɨ, à lɨ kírà mógó nda tísè dre. 3 Dɨ, ɨ dré fĩzo

lána dhɨ, ì kisú àyɨkya Mírì Yésu nɨ rúbhá ko. 4 Âyɨ kɨ drì dré adrérà'a abílé tà nda sè dhɨ 'á dhɨ, àgo rì kítá lagulagu ró dhɨ kɨ asóbhá dhɨ ì dré agázó àyɨ kandrá. 5 Dɨ tirì dré gàzo tòkó nda ɨ léna bǐ gò, ì dré tandìzo mìbhalé bha kìní na ró. Dɨ, àgo nda ì dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré dhya lídrì ro dhɨ nɨ nda àbvò ɨ kòfalé àdho tà sè? 6 Akódhɨ kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'ásè dre! Mì kisù rè tà dré tá tàle àmɨ dré, dré rè dhu adrérà'a Gàlìláyà na dhɨ 'á dhɨ ká. 7 Akódhɨ tà tá dhɨ: ‹Adré lèá dhɨ, à kòlefè Móndí nɨ Mvá tàkonzìbhá ɨ drígá, akódhɨ nɨ tidízó dràle fa kɨpakɨpa dri gò, kǐtú nɨ na sè dhɨ, akódhɨ dré ngàzo dràdrà 'ásè.› » 8 Dɨ kúlí dré tá tàle nda ì dré agázó àyɨ léna.

9 Dɨ ì kàgò mógó lésè dre dhɨ, ì dré tà títí nda kɨ tɨtízó àpóstolò mudrí-drì-àlo dhɨ ɨ dré, móndyá àruka títí dhɨ íbe. 10 Tòkó nda ɨ tá: Màríyà Màgàdàlénè, Yòwánà, Màríyà Yàkóbhò nɨ andre, tsàle tòkó àruka ɨ. 11 Dɨ, tà ì dré tɨtílé nda ì sù tá ngóró kúlí azaaza ɨ tínɨ àpóstolò nda ɨ bína gò, ì dré ka'ìzoá ko. 12 Dɨ, Pétèró dré ína ngàzo ràle mógó na. Kòtsa tandǐle ngá no dre dhɨ, dré ngbà 'í kítá kàtswákàtswa dhɨ kɨ nòzo kòdhya. Dɨ akódhɨ nɨ líndrí dré gàzo gò, dré gòzo nzìle í bhàna, adrélé lizíá í léna ngalè àdho tà 'o tá ru nì ya dhɨ.

Yésu nɨ lebèbhá rì dhɨ ɨ Èmáwù nɨ láti na
(À kònò kpà Márokò 16:12-13)

13 Gbă kǐtú nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá kɨ rì dhɨ ì adré tá lìle bhà àlo rú be Èmáwù dhɨ na. Bhà nda vwà tá Yèrúsalémà rúsè dhɨ ànyíànyɨ kǐlòméterè mudrí-drì-àlo. 14 Ɨ adré tá tà títí lavúbhá Yèrúsalémà na dhɨ kɨ tití. 15 Ɨ dré tá adrérà'a tà ta ìndì tà kayí àyɨ kòfalésè dhɨ 'á dhɨ, Yésu nɨ tàndɨ dré áyɨ kisízó ànyɨ àyɨ làga gò, ì dré adrézó lìle túmăní àyɨ íbe. 16 Dɨ, à kɨkí tá àyɨ kɨ mǐ, ì kòkɨtswáró nǐá akódhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ ko.

17 Yésu dré àyɨ kɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mì adré tá àdho tà tɨtí àmɨ kòfalésè, mì dré adrérà'a atsí to dhɨ 'á dhɨ?» Dɨ ì dré àyɨ kɨ kɨkízó gò, àyɨ kɨ mǐbhalé dré adrézó kɨzà ro lavúlé. 18 Âyɨ kɨ àlo rú be Kèlèyópà dhɨ dré logózóá drá dhɨ: «Móndyá títí adrébhá tá Yèrúsalémà na dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, mɨ ngbà 'í móndí àlo tà lavúbhá kònàle kǐtú kònɨ ɨ sè dhɨ kɨ nǐlepi ko dhɨ 'ɨ?» 19 Yésu lizí dhɨ: «Àdho tà 'ɨ?» Ɨ logó drá dhɨ: «Tà atsábhá Yésu, Nàzàrétà lésè dhɨ rú dhɨ 'ɨ. Akódhɨ tá pròfétà rǐnyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè Gǐká kandrá ìndì móndyá títí ɨ kandrá dhɨ 'ɨ. 20 Dɨ, kòwánà kàdrì ɨ àma kɨ drì kobhá íbe dhɨ ì lefè tá àyɨkya akódhɨ, à kòbhàró tà akódhɨ dri kɨtswálé dràdrà sè. Gò ì dré akódhɨ nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri. 21 Mà adré tá àmakya mǐ bha kisùzoá dhɨ, kònò akódhɨ nɨ tá Ɨsèrélè ànzɨ kɨ apá nì. Kòdhɨ íbe dhɨ, ándrò kònìdhɨ, kǐtú nɨ na tà títí lavúbhá nda ɨ àmvolésè dhɨ 'ɨ. 22 Dɨ tòkó àruka àma kòfalé dhɨ ì tɨgá àma kɨ líndrí tà tàndɨ ró. Ɨ lì tá drùbhǐ kínó mógó na. 23 Dɨ, ì kisú àyɨkya akódhɨ nɨ rúbhá ko. Gò ì dré agòzo longóá àma dré dhɨ, ángélò ì agá tá àyɨ kandrá tàá àyɨ dré dhɨ, Yésu be lídrì ro. 24 Dɨ àma kɨ arúpi àruka ì dré lìzo mógó na gò, ì dré tà nda nɨ kisúzó ngóró tòkó nda ì dré tá tàle dhɨ tínɨ. Dɨ, ì nò àyɨkya akódhɨ ko.»

25 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Á! Âmɨ móndí azaaza ró nɨ ɨ, mì adré tà títí pròfétà ì dré longólé dhɨ kɨ ka'ì mbèlè ko! 26 Adré tá lèá dhɨ, Mèsíyà kònya kɨzà làsú be kònìnɨ gò, kòfɨró áyɨ mǐlanzǐlanzì na dhɨ ko?» 27 Gò Yésu dré tà títí tɨsìle áyɨ tà dri Gǐká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ àndu ngìzo àyɨ dré, kɨdhólé Mósè nɨ búkù ɨ lésè pròfétà títí dhɨ kya íbe.

28 Ɨ kòtsa ànyɨ bhà ì dré tá adrézó lìle lána dhɨ làga dre dhɨ, Yésu dré
áyɨ 'òzo ngóró ɨ́ adré tá lavúlé na tɨ́nɨ. 29 Dɨ, ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó tà
tàndɨ ró tàzoá dhɨ: «Mɨ́ kàdré rè túmǎní àma íbe. Kɨ̈tú ndɨ̈ dre, ìndì
ngá adré anílé.» Dɨ dré fɨ̈zo dzó na adrélé àyɨ íbe.
30 Ɨ kòlɨrɨ́ túmǎní mísá làgásè dre dhɨ, Yésu dré mápà adózó, tà tanɨ
zɨ̈zo drɨ̈á Gɨ̈ká tí gò, ŋòzoá adrélé fèle àyɨ dré. 31 Gbǎ kòdhwa, àyɨ kɨ
mɨ̈ dré ru nzɨ̈zo gò, ì dré akódhɨ nɨ nɨ̈zo. Dɨ, dré ína tavìzo àyɨ mɨ̈lésè.
32 Gò ì dré tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Àma kɨ togó adré tá zakó àtsɨ ró,
dré tá adrérà'a tà ta àma dré láti na, adrézó tà Gɨ̈ká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ
àndu ngɨ àma dré dhɨ 'á!»
33 Gbǎ lókyá nda sè dhɨ, ì dré ngàzo gòle Yèrúsalémà na. Ɨ kòtsa dre
dhɨ, ì dré Yésu nɨ lebèbhá mudrɨ́-drɨ̈-àlo ru kɨmóbhá móndɨ́ àruka íbe
dhɨ kɨ kisúzó. 34 Åyɨ nda ì dré tàzoá dhɨ: «Bàti, Mɨ́rɨ̈ nga dràdrà 'ásè
dre! Agá ína Pétèró kandrá!» 35 Gò àyɨ rɨ̈ti nda ì dré tà tɨ́tɨ́ lavúbhá láti
na dhɨ kɨ tɨtízó àyɨ dré. Ɨ tɨtí tá kpà, ì nɨ̈ tá Yésu àdhi 'ɨ ya dhɨ, dré tá
adrérà'a mápà ŋo dhɨ 'á.

Yésu agá áyɨ lebèbhá ɨ kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 28:16-20; Márokò 16:14-18; Yòwánɨ 20:19-23; Tà 'òle dhɨ ɨ 1:6-8)
36 Ɨ dré rè dhu adrérà'a tà nda kɨ ta dhɨ 'á dhɨ, Yésu nɨ tàndɨ dré agázó
áyɨ totó àyɨ kòfalé gò, tàá àyɨ dré dhɨ: «Tà kɨdrɨ́kɨdrɨ kàdré àmɨ íbe!»
37 Dɨ àyɨ kɨ líndrɨ́ dré gàzo tirɨ̈ dré gò, ì dré adrézó kisùá dhɨ, ì adré
móndɨ́ líndrɨ́ no kòdhya. 38 Dɨ, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ drɨ̈
adré abílé àdho tà sè? Mɨ adré kpà tà kayɨ́ àmɨ léna àdho tà sè? 39 Mɨ
nò rè áma drígá ɨ áma pá íbe nɨ ɨ ká. Kònɨdhɨ áma tàndɨ 'ɨ! Mɨ tabè
ma atógyàzoá dhɨ, móndɨ́ líndrɨ́ zǎ íbe ìndì fà íbe, ngóró mɨ dré adrélé
nòle má dré adrézó ába kòndɨ tɨ́nɨ dhɨ ko.» 40 Kòtà tà nda dre dhɨ, dré
áyɨ drígá kɨ tadházó áyɨ pá íbe àyɨ dré. 41 Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya tà nda
nɨ ka'ɨ̈ dhu rè ko togó kɨ̀ní dré ìndì líndríga dré. Dɨ Yésu dré lizízóá
dhɨ: «Àmɨ ngá nyàle dhɨ íbe kònwa?» 42 Dɨ ì dré kosyá ɨ dré lɨbhílé dhɨ
nɨ àmbɨ́ fèzo drá. 43 Gò dré dòzoá nyàle àyɨ mi.
44 Dɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mà dré tá adrérà'a túmǎní àmɨ íbe dhɨ
'á dhɨ, má tà tá tà kònɨ ɨ àmɨ dré: ‹Adré lèá dhɨ, tà tɨ́tɨ́ tɨsɨ̀le áma tà dri
Mósè nɨ tátrɨ́trɨ́ kúlí na, pròfétà kɨ búkù ɨ 'ásè, ìndì Yúdà ànzɨ kɨ Longó
ɨ 'ásè dhɨ ì kò'o ru.›» 45 Gò dré àyɨ kɨ tògyá nzɨ̈zo, ì kònɨ̈ró tà tɨsɨ̀le Gɨ̈ká
nɨ Kúlí na dhɨ kɨ àndu be dhɨ bvó. 46 Dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «À tɨsì tá tà
kònɨ ɨ: Mèsíyà nɨ kɨzà nya dràzo gò, kɨ̈tú nɨ na sè dhɨ, dré ngàzo dràdrà
'ásè. 47 À tɨsì kpà dhɨ, à nɨ kúlí longó akódhɨ nɨ rú sè súrú tɨ́tɨ́ ɨ dré
kɨdhólé Yèrúsalémà na tàzoá dhɨ, ì kòladzá àyɨ kɨ togó, Gɨ̈ká kòtrɨ̈ró àyɨ
kɨ tàkonzì ɨ be dhɨ bvó. 48 Åmɨ dhya tà nda kòdhɨ kɨ nobhá mɨ̈ sè, ìndì
yibhá bíbhálé sè dhɨ 'ɨ. 49 Mɨ yi rè ká! Má nɨ mána Tɨrɨ́ Lólo áma Atá
dré lazílé dhɨ nɨ amù àmɨ dré. Dɨ àmɨ ró dhɨ, mì kàdré adrélé bhàandre
'á, tsàle lókyá rɨ̈nyɨ́ apfòlepi bhù lésè nda dré dra àmɨ kɨ asózó dhɨ 'á.»

Yésu mbà bhù na áyɨ lebèbhá ɨ misè
(À kònò kpà Márokò 16:19-20; Tà 'òle dhɨ ɨ 1:9-11)
50 Gò Yésu dré àyɨ kɨ drɨ̈zo lìzo àyɨ íbe tsàle ànyɨ Bètàníyà làga. Dré
drígá tɨngázó kurú na, tà tanɨ zɨ̈zo Gɨ̈ká tí àyɨ dri. 51 Dɨ dré adrérà'a tà
tanɨ zi àyɨ dri dhɨ 'á dhɨ, dré àyɨ kɨ tayízó gò, Gɨ̈ká dré akódhɨ nɨ dòzo

bhù na. 52 Dɨ ɨ dré àyɨkya ledhézó àyɨ kɨ kórókó titĩ akódhɨ nɨ lɨndrɨ bhàzo gò, ɨ dré gòzo Yèrúsalémà na kólénzé be bĩ. 53 Dɨ kĩtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, ɨ adré tá tépelò na, adrélé Gĩká nɨ rú bha kùle landè àko ró.

Rúbí Tanɨ Yòwánì dré tɨsìle dhɨ

Búkù kònìdhɨ nɨ tà àndu ngɨ̀le drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Dhya búkù kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi dhɨ tá Yòwánì 'ɨ. Akódhɨ nda tá àpóstolò kɨ àlo 'ɨ. Vésè be bɨ̈, àyɨ Pétèró ɨ́be ìndì Yàkóbhò be dhɨ ɨ tá ànyɨ Yésu làga. Búkù kònìdhɨ léna dhɨ, Yòwánì adré áyɨ zi «Yésu nɨ lebèlepi dré lèle tò dhɨ» ró. Yòwánì nɨ tàndɨ tadhá tà ɨ́ dré búkù kònìdhɨ nɨ tɨsìzo ásà dhɨ kònìnɨ: «Dɨ, à tɨsì tà kòdhɨ ɨ, mì kòkaʼɨró dhɨ, Yésu Mèsíyà 'ɨ, ìndì Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ gò, àmɨ kɨ tà kaʼɨkaʼɨ nda sè dhɨ, mì kàdréró lídrì ɨ́be akódhɨ léna be dhɨ bvó.» (A kònò 20:31.)

Búkù Yòwánì dré tɨsìle kònìdhɨ twá búkù na àruka Rúbí Tanɨ nɨ tà dri dhɨ ɨ rúsè. Kɨdhoma nɨ léna dhɨ, Yòwánì adré Gɨ̈ká nɨ tà àndu ngɨ, adrézó tadhá dhɨ, Yésu Gɨ̈ká nɨ Kúlí adrélépi tá ngbú túmănɨ́ Gɨ̈ká be, ìndì adrélépi ína Gɨ̈ká ro dhɨ 'ɨ (1:1). Kúlí nda atsá tá móndí ro gò, dré bhà mòzo àma kòfalé adrézó túmănɨ́ àma ɨ́be (1:14). Búkù kònìdhɨ léna dhɨ, Yòwánì adré tà twátwa líndríga ró Yésu dré 'òle dhɨ kɨ titɨ́, tadházóá dhɨ, akódhɨ Mèsíyà 'ɨ, ìndì Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ káyà dhɨ. Yésu adré kpà áyɨ tàndɨ nɨ zi «mápà adrélépi lídrì fe dhɨ» ró (6:35, 48), «ngádra adrélépi ngá kazá móndyá bvò àdhya ɨ dré dhɨ» ró (8:12; 9:5), «kábilígyà lɨkílépi dóro dhɨ» ró (10:11, 14), «dhya adrélépi móndí kɨ tɨngá dràdrà lésè, ìndì adrélépi lídrì fe àyɨ dré dhɨ» ró (11:25), «láti» ró, «tà bàti» ró, ìndì «lídrì» ro (14:6). Dɨ Yòwánì adré móndí zyandre dhɨ ì kaʼɨ tá Yésu atsázó akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ ró ngíni ya dhɨ nɨ titɨ́. Dɨ, móndí àruka ì gà àyɨkya akódhɨ nɨ kaʼɨma.

Yòwánì adré tà bɨ̈ Yésu dré 'òle ìndì tàle áyɨ lebèbhá kɨ kodzózó ìndì àyɨ kɨ togó tɨndrìzo ngátsi áyɨ dràma kandrá dhɨ sè dhɨ kɨ titɨ́ (13-16). Adré kpà tà Yésu dré zɨ̈le Gɨ̈ká tí áyɨ tàndɨ dré ìndì áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ kɨ titɨ́ (17).

Yòwánì adré tadhá ngádra 'á dhɨ, Gɨ̈ká adré móndyá títí adrébhá Yésu nɨ kaʼɨ dhɨ kɨ tɨdrí, ì kàdréró lídrì kóná vésè kólyá dhɨ ɨ́be. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, àyɨ nda ɨ dré dhɨ, lídrì kóná vésè kólyá nda kɨdhó dre.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Yésu Krísto, Gɨ̈ká nɨ Kúlí 'ɨ (1:1-18)
2) Yòwánì Bàtísimò fèlepi, ìndì Yésu nɨ lebèbhá drɨ̈drɨ̈ dhɨ ɨ (1:19-51)
3) Yésu nɨ àzí móndí ɨ kòfalé dhɨ (2:1–12:50)
4) Yésu nɨ pósò kùdù, ìndì akódhɨ nɨ dràma (13:1–19:42)
5) Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ, ìndì akódhɨ nɨ agama akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ kandrá dhɨ (20:1–21:25)

Yésu Krîsto, Gɨ̈ká nɨ Kúlî 'ɨ

1 Ngá wăyi dhɨ kɨ bhàma kandrá dhɨ, Kúlí tá be. Kúlí nda tá túmănɨ́ Gɨ̈ká be, ìndì Kúlí nda tá Gɨ̈ká 'ɨ. 2 Akódhɨ tá túmănɨ́ Gɨ̈ká be drɨ̈drɨ̈ ngá wăyi dhɨ kɨ bhàma kandrá.

3 Gɨ̈ká 'o tá akódhɨ ngá wăyi dhɨ kɨ bha dhɨ kòdhya. Dɨ ngá àlo bhàle akódhɨ àko dhɨ yókódhó. 4 Lídrì tá akódhɨ léna, ìndì lídrì nda tá ngádra 'ɨ móndí ɨ dré. 5 Ngádra nda adré kòle tínímvá na, ìndì tínímvá kɨtswá akódhɨ nɨ lavú bwà ko.

6 Gïká amù tá dhya àlo rú be Yòwánì dhɨ. 7 Akódhɨ nda alì ngádra
nda nɨ tà longó, móndyá wăyi dhɨ ì kòka'ïró ásà be dhɨ bvó. 8 Yòwánì
nɨ tàndɨ tá ngádra nda 'ɨ ko. Dɨ, akódhɨ alì ína ngádra nda nɨ tà longó.
9 Tàko ko, ngádra bàti adrélépi ngá kazá móndyá wăyi ɨ dré dhɨ, adré
tá alìle bvò le.
10 Dɨ dhya adrélépi Kúlí 'ɨ nda alì tá adrélé bvò le. Dɨ, tágba Gïká dré
akódhɨ nɨ 'òzo bvò nda nɨ bha dhɨ, móndyá bvò nda àdhya ì nï akódhɨ
ko. 11 Akódhɨ atsá áyɨ tàndɨ nɨ móndyá ɨ vélé. Dɨ, móndyá akódhɨ àdhya
nda ì ka'ï àyɨkya akódhɨ ko. 12 Tágba kònìnɨ dhɨ, móndyá wăyi akódhɨ
nɨ ka'ïbhá, akódhɨ nɨ dòzo àyɨ kɨ togó na dhɨ ɨ dré dhɨ, akódhɨ fè rìnyí ì
dré atszó Gïká nɨ ànzɨ ɨ ró. 13 A ti ànzɨ nda ɨ ngóró móndí ì dré adrélé
ànzɨ ti dhɨ tíní ko, ngóró móndí ì dré adrélé tà le 'òle dhɨ tíní ko, ìndì
agó dré adrélé tà le 'òle dhɨ tíní ko. Be ró dhɨ, Gïká ti àyɨ atsálé áyɨ
ànzɨ ɨ ró dhɨ nì.
14 Dhya adrélépi Kúlí 'ɨ nda atsá tá móndí ro gò, dré bhà mòzo
àma kòfalé adrézó túmăní àma íbe. Mà nò akódhɨ nɨ mïlanzïlanzï
'ï. Mïlanzïlanzï nda, mïlanzïlanzï Gïká nɨ Mváagó àlo kwákwá nda dré
kisúlé áyɨ Atá véna dhɨ 'ɨ. Akódhɨ ga togó tanɨ sè bï, ìndì tà bàti sè bï.
15 Dɨ Yòwánì longó tá akódhɨ nda nɨ tà ngádra 'á móndí ɨ dré. Akódhɨ
loyó kúlí tàzoá dhɨ: «Kònìdhɨ dhya má dré tá tà nɨ nɨ tàzo dhɨ 'ɨ. Má
tà tá dhɨ: ‹Dhya adrélépi adhélé má bvó dhɨ kàdrì áma lavú. Tàko ko,
áma tirà ko dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ tá ína be.›»
16 Akódhɨ nda nɨ togó tanɨ kàdrì lavúlé dhɨ sè dhɨ, àma títí, mà kisú tà
tanɨ tà tanɨ àzya dri. 17 Tàko ko, Gïká longó tá áyɨ tátrítrí kúlí Mósè tí.
Dɨ, fè Yésu Krísto áyɨ togó tanɨ tadhá áyɨ tà bàti be dhɨ kòdhya. 18 Dhya
àlo nò tàdzí Gïká ko. Dɨ, akódhɨ nɨ Mváagó àlo kwákwá adrélépi ína
Gïká ro, ìndì adrélépi áyɨ Atá làga nda, 'o Gïká móndí ì dré nïle dhɨ nì.

Yòwánì Bàtîsimò fɛlepi longó Yésu nɨ tà
(A kònò kpà Màtáyò 3:1-12; Márokò 1:1-8; Lúkà 3:1-18)

19 Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì Yèrúsalémà na dhɨ ì dré kòwánà kɨ mùzo Lévï
íbe lìle Yòwánì véna dhɨ, àyɨ nda ì lizí tá akódhɨ tí dhɨ: «Mɨ àdhi 'ɨ?»
20 Dɨ akódhɨ gà kúlí logoma àyɨ tí dhɨ ko. Dɨ, tà ína ngádra 'á dhɨ: «Ma
Mèsíyà 'ɨ ko.»* 21 Ɨ gò lizíá tíá dhɨ: «Mɨ dɨ mína àdhi 'ɨ? Mɨ Èlíyà 'ɨ?»
Akódhɨ logó dhɨ: «Kóko, ma Èlíyà 'ɨ ko.» Ɨ gò lizíá dhɨ: «Mɨ Pròfétà tá
tà nɨ nɨ longózó dhɨ 'ɨ?» Akódhɨ logó dhɨ: «Kóko.»† 22 Ɨ gò tàá drá dhɨ:
«Mɨ dɨ mína àdhi 'ɨ, mà kòkɨtswáró kúlí logó dhya àma kɨ amùbhá dhɨ
ɨ dré? Mí adré tàá ámɨ tàndɨ nɨ tà sè ngínɨ?» 23 Dɨ Yòwánì logó kúlí
ngóró pròfétà Èsáyà dré tá tàle kínó dhɨ tíní:
«Ma dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhɨ 'ɨ.
Má adré tàá dhɨ: ‹Mɨ kòlotó láti atsálé pyà Mírï dré!›»‡
24 Dhya mùle nda kɨ àruka ɨ tá Fàrïsáyò 'ɨ. 25 Dɨ àyɨ nda ì gò Yòwánì
nɨ lizí: «Mí kàdré mína Mèsíyà 'ɨ yà, Èlíyà 'ɨ yà, kó ngalè Pròfétà 'ɨ
yà dhɨ ko dhɨ, mí adré dɨ bàtísimò fe àdho tà sè?» 26 Yòwánì logó àyɨ
dré dhɨ: «Má adré mána bàtísimò fe yï sè. Dɨ, dhya àlo mɨ dré nïle ko
dhɨ ína kònwa àmɨ kòfalé. 27 Akódhɨ nda adré adhélé má bvó dhɨ nì.

---

* **1:20** 1:20 Rú «Mèsíyà» Èbérè ti sè dhɨ ìndì rú «Krísto» Gïríkï ti sè dhɨ, ì adré lèá tàle dhɨ «Dhya zïle dhɨ». † **1:21** 1:21 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18; Màlákï 3:23. ‡ **1:23** 1:23 A kònò Èsáyà 40:3.

Má kitswá mána akódhi ni lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà bă tri bwà ko.»§
28 Tà títí nda kòdhi ì 'o tá ru Bètàníyà na, Yòròdánè ni ta'á na, àrà
Yòwánì dré tá adrézó bàtísimò fe dhi na.

Yésu, Kábilígyà Mvá Gĭká àdhya 'i

29 Kĭtú bvóá dhi sè dhi, Yòwánì dré Yésu ni nòzo adrérà'a alìle í
vélé gò, dré tàzoá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mvá Gĭká àdhya adrélépi
móndyá bvò àdhya ki tàkonzì tingá dhi ká! 30 Kònìdhi dhya má dré tá
tà ni ni tàzo dhi 'i. Má tà tá dhi: ‹Agó adrélépi adhélé má bvó dhi kàdrì
áma lavú. Tàko ko, áma tirà ko dhi 'á dhi, akódhi tá ína be.›* 31 Áma
tàndi, má nĭ tá akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Di, má alì mána bàtísimò fe yĭ
sè, Gĭká kòtadháró akódhi Ìsèrélè ànzi i dré be dhi bvó.»
32 Yòwánì gò tàá dhi: «Má nò Tirí Lólo asírà'a bhù lésè kòbhòlà tíni
adhélé adrélé akódhi dri. 33 Áma tàndi, má nĭ tá akódhi àdhi 'i ya dhi
ko. Di, Gĭká áma amùlepi bàtísimò fe yĭ sè dhi tà tá má dré dhi: ‹Dhya
mí dré dra Tirí Lólo nòzo asírà'a adhélé adrélé drìá dhi, akódhi nda ni
bàtísimò fe Tirí Lólo sè nì.› 34 Di áma tàndi, má nò tà nda áma mĭ sè
gò, má dré adrézó longóá ngádra 'á dhi, akódhi nda Gĭká ni Mváagó
'i.»

Yésu kidhó áyi lebèbhá ki azî

35 Kĭtú bvóá dhi sè dhi, Yòwánì i lebèbhá ni íbe rì dhi ì dré gòzo
tódhyá adrélé àrà nda na. 36 Akódhi dré Yésu ni nòzo adrérà'a lavúlé
dhi, dré tàzoá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mvá Gĭká àdhya ká!» 37 Akódhi
ni lebèbhá rì nda ì kòyi akódhi ni kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé
Yésu ni lebè. 38 Di Yésu dré áyi alázó àyi ki no adrérà'a áyi lebè gò,
dré àyi ki lizízó tàzoá dhi: «Mì adré àdho nda?» Ì tà drá dhi: «Rábbì,
mí adré adrélé ángolé?» (Rú «Rábbì» nda kòdhi adré lèá tàle dhi «Tà
tadhálépi».) 39 Akódhi logó àyi dré dhi: «Mì alì, mì ni nòá.» Di ì dré
lìzo àrà dré tá adrézó adrélé dhi ni no. Gò ì dré adrézó túmăní akódhi
be kĭtú nda ni àmbí sè títí. Lókyá nda tá ànyíànyi sáà su kĭtú rírí
àmvolésè dhi 'i.
40 Áyi rì Yòwánì ni kúlí yibhá gò ì dré Yésu ni lebèzo nda ki àlo tá
Ándréyà, Sìmónà Pétèró ni adrúpi 'i. 41 Di akódhi nda dré zyà ngàzo
lìle áyi adrúpi Sìmónà ni kisú gò, tàzoá drá dhi: «Mà kisú Mèsíyà dre.»
(Rú «Mèsíyà» nda kòdhi adré lèá tàle dhi «Krísto».) 42 Dré Sìmónà nda
ni drìzo lìzo ába Yésu véna. Di Yésu dré akódhi ni nòzo dìií gò, tàzoá
dhi: «Mi, Sìmónà, Yòwánì ni mvá 'i. Á ni ámi rú zi Kéfà.» (Rú nda
kòdhi adré lèá tàle dhi «Pétèró».†)

Yésu azî Fĭlípò i Nàtànàyélè be

43 Kĭtú bvóá dhi sè dhi, Yésu lè tá lìle bvò Gàlĭláyà àdhya na gò, dré
láti dòzo lìzo. Dré Fĭlípò ni kisúzó gò, tàzoá drá dhi: «Mí lebè ma!»
44 Fĭlípò nda angá tá Bètèsàyídà, bhàandre Ándréyà kya Pétèró be dhi
lésè. 45 Di Fĭlípò dré ngàzo lìle Nàtànàyélè ni kisú gò, tàzoá drá dhi:
«Mà kisú dhya Mósè dré tà ni ni tisìzo búkù tátrítrí kúlí àdhya léna,
ìndì pròfétà ì dré kpà tà ni ni longózó dhi dre.‡ Akódhi nda, Yésu,

§ **1:27** 1:27 Kínó lésè Yúdà ànzi i véna dhi, ngbà 'í màrábà tàko ró dhi adré tá áyi míri ni kámókà ni bă tri nì. * **1:30** 1:30 Á kònò Yòwánì 1:15. † **1:42** 1:42 Rú «Kéfà» Aràméyà ti sè dhi ìndì rú «Pétèró» Gìríkĭ ti sè dhi, ì adré lèá tàle dhi «Kírà». ‡ **1:45** 1:45 Á kònò Dùtèrònómè 18:18; Èsáyà 9:5-6; Èzèkyélè 34:23.

Yòséfà nɨ mvá Nàzàrétà lésè dhɨ 'ɨ.» 46 Dɨ Nàtànàyélè nda tà drá dhɨ: «Ngá dóro nɨ kɨtswá apfòle Nàzàrétà lésè bwà?» Fɨ̈lípò logó drá dhɨ: «Mí alɨ̈ nòá.»
47 Yésu kònò Nàtànàyélè adrérà'a alɨ̈le í vélé dre dhɨ, dré tàzoá akódhɨ nɨ tà sè dhɨ: «Mì nò rè Ɨsèrélè mvá bàti kònɨdhɨ. Túrúpfú tà akódhɨ léna yókódhó.» 48 Dɨ Nàtànàyélè dré Yésu nɨ lizízó tàzoá dhɨ: «Mí nɨ̈ ma ngíníʔ» Yésu logó drá dhɨ: «Drɨ̀drɨ̈ Fɨ̈lípò dré ámɨ azízó, mí dré tá adrérà'a fɨgɨ̈ kómvó dhɨ 'á dhɨ, má nò tá mɨ 'ɨ.» 49 Dɨ Nàtànàyélè tà drá dhɨ: «Rábbɨ̈, mɨ Gɨ̈ká nɨ Mváagó 'ɨ bàti! Mɨ Ɨsèrélè ànzɨ kɨ Ópí 'ɨ!» 50 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí adré áma ka'ɨ̈, má dré tàle mí dré dhɨ má nò tá mɨ fɨgɨ̈ kómvó dhɨ sè? Mí nɨ tà kàdrɨkàdrɨ dra tà kòdhɨ nɨ lavúbhá dhɨ kɨ no!» 51 Gò tàá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mì nɨ bhù no ru lanzírà'a, adrézó kpà Gɨ̈ká nɨ ángélóɨ kɨ no adrérà'a tombàle ìndɨ tisílé Móndí nɨ Mvá drɨ̈sè!»§

2

Yésu ladzá yɨ̈ atsálé vînò ro

1 Kɨ̈tú rɨ̈ àmvolésè dhɨ, à adré tá gwányá làmó àdhya nɨ 'o bhàandre Kánà àdhya Gàlɨ̈láyà le dhɨ na. Yésu nɨ andre tá kònàle be. 2 A zi tá kpà Yésu ɨ lebèbhá nɨ íbe lɨ̀le gwányá nda na. 3 Dɨ vînò dré akízó gò, Yésu nɨ andre dré tàzoá drá dhɨ: «Vínò àyɨ dré vélé yó.» 4 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Áma andre, mí adré áma so tà kòdhɨ léna àdho tà sè? Lókyá mána kɨtswá rè ko.» 5 Dɨ, andre nɨ dré tàzoá màrábà ɨ dré dhɨ: «Mì kò'o tà ángùdhi akódhɨ dré dra tàle àmɨ dré dhɨ kòdhya.» 6 Àrà nda 'á dhɨ, lɨ̀drí nzi-drɨ̈-àlo ledélé kírà sè dhɨ ɨ tá be. Lɨ̀drí làsú be kònɨnɨ nda ɨ sè dhɨ, Yúdà ànzɨ ì adré tá yɨ̈ tokó adrézó àyɨ kɨ temvé ásà. Lɨ̀drí àlo àlo nda kɨ 'a adré tá yɨ̈ do ànyíànyɨ líterè nyadhɨ-nzi. 7 Dɨ Yésu dré tàzoá màrábà nda ɨ dré dhɨ: «Mì tokó yɨ̈ todàle gàle lɨ̀drí kònɨ ɨ 'ásè.» Gò ì dré tokózóá todàle gàle àyɨ 'ásè bɨ̈bi. 8 Yésu dré gòzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì ko nyànomvá lɨzo ába gwányá líyí dré.» Dɨ ì dré 'òzoá kònɨnɨ.
9 Gwányá líyí nda nɨ yɨ̈ tabhɨ̀ dhɨ, àkò yɨ̈ nda ladzá ru atsálé vínò ro dre. Akódhɨ nɨ̈ tá ngalè vínò nda angá ángolésè ya dhɨ ko. Dɨ, màrábà yɨ̈ nda nɨ kobhá dhɨ ì nɨ̈ àyɨkya be. Dɨ gwányá líyí nda dré dhya tòkó mòlepi dhɨ nɨ azízó, 10 tàzoá drá dhɨ: «Móndyá wɨ̈yi dhɨ ì adré gà vínò dóro lavúlé dhɨ nɨ fe mvùle 'íká. Dɨ à kòmvu tà tàndɨ ró dre dhɨ, ì dré gòzo adrélé vînò dóro wɨ̈yi ko dhɨ nɨ fe mvùle ndò. Dɨ, mí zù mína vînò dóro lavúlé dhɨ gò afèzoá nyànomvá.»
11 Kòrìdhɨ, tà líndríga ró Yésu dré 'òle drɨ̀drɨ̈ dhɨ 'ɨ. 'O tá tà nda Kánà, bvò Gàlɨ̈láyà àdhya lé dhɨ na. 'O kònɨnɨ kɨtswázó áyɨ mɨ̈lanzɨ̈lanzɨ̈ tadhá gò, akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré akódhɨ nɨ ka'ɨzo ásà.
12 Àmvolásà dhɨ, Yésu ì dré lɨzo andre nɨ íbe, adrúpi nɨ íbe ìndɨ lebèbhá nɨ íbe, tsàle bhàandre Kàpàranàwúmà àdhya na. Gò ì dré adrézó kònàle gɨ̈le lókyá be vwàvwà ro tsà.

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhɨ ɨ topfòle tépelò 'ásè
(A kònò kpà Màtáyò 21:12-13; Márokò 11:15-17; Lúkà 19:45-46)

13 Yúdà ànzɨ kɨ gwányá Pásikà àdhya atsá tá ànyɨ gò, Yésu dré mbàzo Yèrúsalémà na. 14 Kòfɨ tépelò nɨ bhà'álé na dre dhɨ, dré móndí adrébhá

§ **1:51** 1:51 Vésè be bɨ̈, Yésu adré áyɨ zi «Móndí nɨ Mvá». Rú nda kòdhɨ, rú àzya fèle Mèsíyà dré dhɨ 'ɨ. A kònò Dànyélè 7:13.

tá tí kɨ lagí kábilígyà íbe ìndì kòbhòlà íbe dhɨ kɨ kisúzó, túmăní móndí lɨríbhá adrélé làfa topfó mísá ɨ làgásè dhɨ íbe. 15 Dɨ dré ngàzo fímbò ledé bă sè gò, àyɨ kɨ ladrózó topfòle títí tépelò nda 'ásè, àyɨ kɨ tí íbe ìndì àyɨ kɨ kábilígyà íbe. Dré móndyá adrébhá tá làfa topfó nda kɨ làfa arízó, mísá àyɨkya kɨ lebhézó kĭní mi. 16 Gò dré tàzoá móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí nda ɨ dré dhɨ: «Mì nga kònwásè àmɨ kɨ ngá kòdhɨ íbe títí! Mì kòbhà áma Atá nɨ dzó atsálé àrà adrézó ngá lagí dhɨ ró ko!» 17 Dɨ tà tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na kònìdhɨ dré agázó akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ léna: «Áma togó àtsɨ ró ámɨ dzó nɨ tà sè dhɨ nɨ áma za vèle.»*

18 Gò Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ì dré lizízóá Yésu tí dhɨ: «Mí nɨ àdho tà líndríga ró dhɨ nɨ 'o tadházóá àma dré dhɨ, Gĭká fè mí dré rĭnyí adrézó tà kòdhɨ kɨ 'o nì dhɨ?» 19 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì kòpfu tépelò kònìdhɨ dhɨ, má nɨ go tɨngáá kĭtú na àmvolésè.» 20 Yúdà ànzɨ nda ì gò tàá dhɨ: «Tépelò kònìdhɨ nɨ sĭzo dhɨ do tá kóná nyadhɨ-rĭ-drĭ-nzi-drĭ-àlo. Mí nɨ dɨ go sĭá kĭtú na sè ngínɨngínɨ ró?» 21 Dɨ, tépelò Yésu dré tá adrézó tà nɨ nɨ ta dhɨ ína akódhɨ nɨ rúbhá 'ɨ. 22 Akódhɨ nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ àmvolésè dhɨ, kúlí dré tá tàle nda kòdhɨ dré gòzo agálé akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ léna. Dɨ ì dré tà tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ ka'ĭzo, kúlí Yésu dré tá tàle dhɨ íbe.

Yésu nĭ tà adrélépi móndí kɨ togó na dhɨ be

23 Yésu dré tá adrérà'a Yèrúsalémà na gwányá Pásɨkà àdhya nɨ tà sè dhɨ 'á dhɨ, móndí zyandre dhɨ ì dré tà líndríga ró dré adrélé 'òle dhɨ kɨ nòzo gò, ì dré akódhɨ nɨ ka'ĭzo. 24 Dɨ, Yésu ka'ĭ tá ína àyɨ nda kɨ tà ko. Tàko ko, nĭ móndyá títí dhɨ kɨ tà be. 25 Lè tá à kòtà móndí kɨ tà akódhɨ dré dhɨ ko. Àngyá ko, nĭ ína tà adrélépi móndí kɨ togó na dhɨ be.

3

Yésu tadhá tà Nĭkòdémò dré

1 Fàrĭsáyò ɨ kòfalé dhɨ, agó àlo rú be Nĭkòdémò dhɨ tá be. Akódhɨ tá kpà Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì kɨ àlo 'ɨ. 2 Ngátsi àlo sè dhɨ, alì tá Yésu vélé gò, tàá drá dhɨ: «Rábbĭ, mà nĭ tàle dhɨ, Gĭká amù mɨ adrélé áyɨ tà tadhálépi ró nì dhɨ be. Àngyá ko, dhya àlo kɨtswá tá tà líndríga ró mí dré adrélé 'òle dhɨ kɨ 'o bwà ko, Gĭká kàdré tá túmăní akódhɨ be ko dhɨ.» 3 Yésu logó drá dhɨ: «Má adré tà bàti ta mí dré: Dhya àlo kɨtswá Gĭká nɨ Òpì no bwà ko, kòtayí ɨ gòle tĭle tódhyá ko dhɨ.» 4 Dɨ Nĭkòdémò lizí tíá dhɨ: «Móndí agàlepi dre dhɨ nɨ áyɨ tayí gòle tĭle tódhyá ngínɨngínɨ ró? A nɨ kɨtswá gòle fĭle áyɨ andre lé gò, gòzo akódhɨ nɨ ti vésè be rĭ bwà?» 5 Yésu gò logóá drá dhɨ: «Má adré tà bàti ta mí dré: Dhya ángùdhi tĭle yĭ sè ìndì Gĭká nɨ Tɨrí sè ko dhɨ kɨtswá ína fĭle Gĭká nɨ Òpì na bwà ko. 6 Dhya móndí dré tĭle nì dhɨ, akódhɨ nda lídrì rúbhá àdhya íbe. Dɨ, dhya Gĭká nɨ Tɨrí dré tĭle nì dhɨ, akódhɨ nda lídrì Tɨrí àdhya íbe. 7 Lè ámɨ líndrí kàdré gàle, má dré tàle mí dré dhɨ ‹Lè mí kòtayí mɨ gòle tĭle tódhyá› dhɨ sè ko. 8 Lyă adré vĭle àrà ángùdhi dré adrézó lèle vĭle dhɨ 'ásè. Gba mí kàdré kpòrò nɨ nɨ yi yà dhɨ, mí kɨtswá nĭá ngalè lyă nda angá ángolésè ya, kó ngalè adré lìle ángolé ya dhɨ ko. Dɨ tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ dhya ángùdhi Gĭká nɨ Tɨrí dré tĭle dhɨ nɨ tà sè.»

9 Nĭkòdémò gò lizíá tíá dhɨ: «Tà kòdhɨ nɨ kɨtswá ru 'o ngínɨngínɨ ró?» 10 Yésu logó drá dhɨ: «Mɨ tà tadhálépi kàdrì Ɨsèrélè ànzɨ ɨ kòfalé dhɨ 'ɨ.

* **2:17** 2:17 A kònò Longó ɨ 69:10.

Dɨ, mí nǐ mína tà kòdhɨ ko? 11 Má adré tà bàti ta mí dré: Mà adré tà
mà dré nǐle dhɨ kɨ ta, adrézó tà mà dré nòle dhɨ kɨ longó kòdhya. Dɨ,
mɨ lè àmɨkya tà mà dré adrélé longólé nda kɨ ka'ǐle ko. 12 Gba má dré
adrézó tà bvò kòndɨ àdhya kɨ ta àmɨ dré dhɨ, mɨ adré àmɨkya tà nda
kɨ ka'ǐ ko. Dɨ má kògò adrélé tà bhù àdhya kɨ ta àmɨ dré dhɨ, mɨ nɨ
dɨ tà nda kɨ ka'ǐ ngínɨngínɨ ró? 13 Dhya àlo mbàlepi bhù na dhɨ tàdzí
yókódhó, ngbà 'ǐ Móndí nɨ Mvá asílépi bhù lésè dhɨ 'ɨ.

14 Ngóró Mósè dré tá nǐ ledélé aya sè asólé fa sílé dhɨ nɨ tɨngálé kuru
duku na dhɨ tínɨ dhɨ, adré kpà lèá dhɨ, à kòtɨngá Móndí nɨ Mvá kuru
kònɨnɨ, 15 kɨtswálé móndyá wǎyi akódhɨ nɨ ka'ǐbhá dhɨ ɨ kàdréró lídrɨ
kóná vésè kólyá dhɨ íbe.* 16 Tàko ko, Gǐká dré móndyá wǎyi bvò àdhya
kɨ lèle tò dhɨ sè dhɨ, afè áyɨ Mváagó àlo kwákwá dhɨ, kɨtswálé dhya
ángùdhi adrélépi akódhɨ nɨ ka'ǐ dhɨ kòdràró nyo ko, be ró dhɨ, kàdréró
lídrɨ kóná vésè kólyá dhɨ íbe. 17 Ángyá ko, Gǐká amù áyɨ Mváagó bvò
kònɨdhɨ lé kɨtswálé tà bha móndyá bvò àdhya ɨ dri ko. Be ró dhɨ, amù
akódhɨ kɨtswázó móndyá bvò àdhya kɨ tɨdrí akódhɨ sè dhɨ bvó. 18 Dhya
ángùdhi adrélépi Mváagó nda nɨ ka'ǐ dhɨ, Gǐká kɨtswá tà bhà akódhɨ
drɨ ko. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi Mváagó nda nɨ ka'ǐ ko dhɨ, Gǐká
bhà tà akódhɨ dri dre. Tàko ko, akódhɨ nda ka'ǐ Gǐká nɨ Mváagó àlo
kwákwá dhɨ ko. 19 Tà Gǐká dré adrézó móndí kɨ tàbvó ta ásà dhɨ, tà
kònɨdhɨ 'ɨ: Ngádra atsá bvò 'a dre. Dɨ, móndyá bvò àdhya ɨ lè àyɨkya
tínímvá, ngádra nda nɨ lavú. Ángyá ko, tà ɨ dré adrélé 'òle dhɨ ɨ kònzɨ.
20 Dhya ángùdhi adrélépi tà kònzɨ 'o dhɨ adré ngádra nda nɨ ga. Dhya
nda adré kpà alɨle ngádra nda vélé ko, akódhɨ nɨ tà kònzɨ ɨ kàpfòró
ngádra nda 'á ko. 21 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà bàti ka'ǐ 'òle dhɨ adré
alɨle ngádra nda vélé, à kòkɨtswáró nòá dhɨ, akódhɨ adré tà 'o ngóró
Gǐká dré adrélé lèle dhɨ tínɨ.»

Yòwánɨ Bàtîsimò fèlepi longó Yésu nɨ tà ngádra 'á

22 Ámvolásà dhɨ, Yésu ɨ lebèbhá nɨ íbe dhɨ ɨ dré gòzo lɨle bvò Yùdáyà
àdhya na. Ɨ adré tá túmǎní kònàle lókyá be tsà gò, akódhɨ dré adrézó
bàtísimò fe móndí ɨ dré.

23 Yòwánɨ adré tá kpà bàtísimò fe Áyɨnónà na, ànyɨ Sàlímà làga, yǐ
dré tá adrélé kònàle tò dhɨ sè. Móndí ɨ adré tá lɨle akódhɨ véna gò, dré
adrézó bàtísimò fe àyɨ dré. 24 Ángyá ko, à ru tá rè Yòwánɨ bhèle bǎdzó
na dhɨ ko.

25 Kɨtú àlo dhɨ, Yòwánɨ nɨ lebèbhá ɨ kɨdhó tá adrélé tà kayí àyɨ
kòfalésè Yúdà mvá àlo dhɨ be, tà adrézó móndí kɨ temvé dhɨ nɨ tà dri.
26 Dɨ ɨ dré lɨzo Yòwánɨ véna tàá drá dhɨ: «Rábbǐ, dhya mɨ dré tá adrézó
ába Yòròdánè nɨ ta'á na gò mí dré tà nɨ nɨ longózó dhɨ adré kpà ína
bàtísimò fe. Dɨ nyànomvá dhɨ, móndyá wǎyi dhɨ ɨ adré lɨle vélána.»
27 Dɨ Yòwánɨ logó dhɨ: «Dhya àlo kɨtswá tà àlo kisú bwà ko, Gǐká kòfè
tà nda drá nɨ ko dhɨ. 28 Ámɨ kɨ tàndɨ, mɨ yi ma tǎrà'a ngádra 'á dhɨ: ‹Ma
Mèsíyà 'ɨ ko. Dɨ, Gǐká amù ma alɨle drǐdrǐ akódhɨ nda kandrá.› 29 Dhya
adrélépi tòkó mo dhɨ, tòkó líyí 'ɨ. Dɨ, tòkó líyí nda nɨ arúpi adré ína áyɨ
totó ànyɨ làga, adrélé akódhɨ nɨ yi. Kòyi akódhɨ nɨ kúlí dre dhɨ, adré
lenzélé tò. Dɨ ma ró dhɨ, má adré lenzélé kònɨnɨ, ɨndì áma kólénzé nda
kàdrɨ lavúlé. 30 Adré lèá dhɨ, akódhɨ nɨ tà kàdré lɨle drǐdrǐ, dɨ, mána
kàdré agòle bvólé ro.»

---

* **3:15** 3:15 Á kònò Ngá nàle dhɨ ɨ 21:9.

Dhya apfòlepi bhù lésè dhɨ

31 «Dhya apfòlepi kurú lésè dhɨ, móndyá wǎyi dhɨ ɨ drĭle. Dɨ, dhya
apfòlepi bvò kònɨ̀dhɨ lésè dhɨ ína móndí bvò àdhya 'ɨ. Akódhɨ nda adré
tà bvò àdhya kɨ ta kòdhya. Dhya apfòlepi bhù lésè nda móndyá wǎyi
dhɨ ɨ drĭle. 32 Akódhɨ adré tà í dré nòle mĭ sè ɨ̀ndɨ̀ í dré yĭle bíbhálé
sè dhɨ kɨ longó kòdhya. Dɨ, dhya àlo adré tà akódhɨ dré adrélé longólé
nda kɨ ka'ĭ ko. 33 Dhya tà longólé nda kɨ ka'ĭlepi dhɨ adré tadhá dhɨ,
Gĭká adré tà bàti ta. 34 Tàko ko, dhya Gĭká dré amùle nda adré Gĭká
nɨ kúlí ta kòdhya. Ángyá ko, Gĭká fè akódhɨ gàle áyɨ Tɨrí sè bĭ. 35 Gĭká
Atá adré áyɨ Mváágó nɨ le. Tayí kpà tà títí dhɨ ɨ akódhɨ drígá. 36 Dhya
ángùdhi adrélépi Mváágó nda nɨ ka'ĭ dhɨ, akódhɨ nda lídrɨ̀ kóná vésè
kólyá dhɨ íbe. Dɨ, dhya adrélépi Mváágó nda nɨ ga dhɨ kɨtswá ína lídrɨ̀
nda nɨ kisú ko. Be ró dhɨ, Gĭká nɨ kombà nɨ adré akódhɨ dri nyo.»

4

Yésu tà tà Sàmàríyà tòkó àlo dhɨ be

1-3 Fàrĭsáyò ɨ yi tá tàle dhɨ, Yésu adré tá móndí bĭ dhɨ kɨ 'o atsálé áyɨ
lebèbhá ɨ ró, adrézó kpà bàtísimò fe àyɨ dré, ɨ̀ndɨ̀ adré tá 'òá kònɨ̀nɨ
Yòwánɨ̀ àdhya nɨ lavú. (Tà bàti ró dhɨ, Yésu nɨ tàndɨ adré tá bàtísimò
fe àyɨ dré nɨ̀ ko. Be ró dhɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ̀ adré tá fèá àyɨ.) Dɨ
Yésu kòyi tà adrélé tàle áyɨ tà dri nda dre dhɨ, dré angázó bvò Yùdáyà
àdhya lésè gò, láti do gòzo bvò Gàĭ̀láyà àdhya na.

4 Adré tá lèá dhɨ, akódhɨ kòlavú bvò Sàmàríyà àdhya 'ásè. 5 Dɨ dré
lɨ̀zo tsàle bhàandre àlo Sàmàríyà le, rú zĭle Sĭkárà dhɨ na, ànyɨ amvú
Yàkóbhò dré tá fèle áyɨ mvá Yòséfà dré dhɨ làga. 6 Kóró Yàkóbhò àdhya
tá kònàle be. Yésu dré landèle atsí dré dhɨ sè dhɨ, dré tsàzo lɨrílé ànyɨ
kóró nda làga, ànyíànyɨ kĭtú rírí sè.

7 Dɨ Sàmàríyà tòkó àlo dhɨ dré alɨ̀zo yĭ ko gò, Yésu dré tàzoá drá dhɨ:
«Mí afè má dré yĭ mvùle.» 8 (Akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ̀ lì tá bhàandre na,
kɨtswálé ngá gɨ àyɨ dré nyàle.) 9 Dɨ Sàmàríyà tòkó nda gò tàá akódhɨ dré
dhɨ: «Mí kàdré kó Yúdà mvá 'ɨ dhɨ, mí adré dɨ yĭ zi mvùle ma, Sàmàríyà
tòko ró nɨ tí ngínɨngíni ró?» (Akódhɨ tà tá kònɨ̀nɨ tàko ko, Yúdà ànzɨ ɨ̀
adré gà ru su Sàmàríyà íbe ko.) 10 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí kònĭ tá
kó rè tà Gĭká dré adrélé fèle mí dré dhɨ be, ɨ̀ndɨ̀ dhya adrélépi yĭ zi mí
tí dhɨ be dhɨ, kònò mí nɨ tá yĭ zi má tí gò, má dré yĭ adrélépi lídrɨ̀ fe
dhɨ nɨ fèzo mí dré.» 11 Tòkó nda tà drá dhɨ: «Mírĭ, mɨ ngá yĭ akózó dhɨ
àko, ɨ̀ndɨ̀ kóró alú lavúlé. Mí nɨ yĭ adrélépi lídrɨ̀ fe nda nɨ kisú ángwà?
12 Mí adré kisùá dhɨ, mɨ mína kàdrɨ̀ àma kɨ tábhí Yàkóbhò nɨ lavú?
Akódhɨ nda tayí kóró kònɨ̀dhɨ àma dré nɨ̀. Akódhɨ nɨ tàndɨ mvu tá yĭ
kònwa, túmănĭ ànzɨ nɨ íbe, ɨ̀ndɨ̀ kà'wá nɨ íbe.» 13 Dɨ Yésu logó drá dhɨ:
«Dhya ángùdhi adrélépi yĭ kònɨ̀dhɨ nɨ mvu dhɨ, yĭ lovó nɨ go akódhɨ nɨ
'o tódhyá. 14 Dɨ, dhya ángùdhi yĭ má dré dra fèle í dré dhɨ nɨ mvùlepi
dhɨ, yĭ lovó kɨtswá gòle vélé akódhɨ nɨ 'o ko. Bàti, yĭ má dré dra fèle
akódhɨ dré nda nɨ atsá akódhɨ léna kidrɨ̀ adrélépi sèle ko ɨ̀ndɨ̀ adrélépi
lídrɨ̀ kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe dhɨ ró.» 15 Dɨ tòkó nda tà drá dhɨ: «Mírĭ,
mí afè má dré yĭ nda kòdhya, yĭ lovó kògòró vélé áma 'o ko, ɨ̀ndɨ̀ má
kògòró vélé alɨ̀le yĭ ko kònwa ko.»

16 Yésu tà drá dhɨ: «Mí lì ámɨ agó nɨ azí, mì kàgòró túmănĭ kònwa.»
17 Tòkó nda logó drá dhɨ: «Ma agó àko.» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí tà

kyá tàle dhɨ, mɨ agó àko dhɨ. 18 Ãngyá ko, mɨ tá àgo íbe nzi, ìndì agó
mí dré adrézó ába ándrò nɨ, mína 'ɨ ko. Tà mí dré tàle nda, tà bàti 'ɨ.»
19 Dɨ tòkó nda tà drá dhɨ: «Mírì, má adré nòá dhɨ, mɨ pròfétà 'ɨ. 20 Ama
kɨ tábhí ì adré tá Gĩká nɨ lɨndrì bha kòngó kònìdhɨ dri. Dɨ, àmɨ Yúdà
ànzɨ ró dhɨ ɨ, mì adré tàá dhɨ, àrà adrézó Gĩká nɨ lɨndrì bha dhɨ ngbà
'í Yèrúsalémà na.» 21 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Tòkó, mí ka'ĩ vo rè áma
kúlí ká! Lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, mì gò vélé Gĩká Atá nɨ lɨndrì
bha kòngó kònìdhɨ dri yà, kó ngalè Yèrúsalémà na yà dhɨ ko. 22 Amɨ,
Sàmàrɨ́yà ro nɨ ɨ, mì adré àmɨkya Gĩká nɨ lɨndrì bha akódhɨ nɨ nĩ àko
ró. Dɨ, àma Yúdà ànzɨ ró dhɨ ɨ, mà adré àmakya Gĩká mà dré nĩle be
dhɨ nɨ lɨndrì bha kòdhya. Ãngyá ko, tà adrézó móndɨ́ kɨ tɨdrɨ́ dhɨ angá
Yúdà ànzɨ ɨ vélésè. 23 Lókyá adré alìle, atsá kpà dre, móndyá adrébhá
Gĩká Atá nɨ lɨndrì bha bàti dhɨ kɨ lɨndrì nɨ nɨ bha Tɨrí na, ìndì tà bàti
na. Tàko ko, Gĩká Atá adré móndyá adrébhá áyɨ lɨndrì bha kònìnɨ dhɨ
kɨ nda kòdhya. 24 Gĩká Tɨrí 'ɨ. Adré dɨ lèá dhɨ, móndyá adrébhá akódhɨ
nɨ lɨndrì bha dhɨ ì kàdré lɨndrì nɨ nɨ bha Tɨrí na ìndì tà bàti na.» 25 Tòkó
nda gò tàá drá dhɨ: «Má nĩ tàle dhɨ, Mèsíyà adré alìle dhɨ be. Ã adré
kpà akódhɨ nɨ rú zi Krísto. Akódhɨ kàtsá dre dhɨ, a nɨ tà títí dhɨ kɨ àndu
ngɨ àma dré.» 26 Dɨ Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Ma adrélépi tà ta mí be
nɨ, ma akódhɨ nda 'ɨ.»

Yésu nɨ lebèbhá ɨ agò akódhɨ vélé

27 Gbă lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ɨ dré agòzo gò, àyɨ kɨ líndrí
dré gàzo, ɨ dré akódhɨ nɨ kisúlé adrérà'a tà ta tòkó àlo be dhɨ sè. Dɨ,
tágba kònìnɨ dhɨ, àyɨ kɨ àlo lizí tá ko tàle dhɨ «Mí adré àdho nda?» ya,
kó ngalè «Mì adré tà ta akódhɨ be àdho tà sè?» ya dhɨ.

28 Dɨ tòkó nda dré áyɨ lìdrí adrézó yĩ akó ásà dhɨ nɨ tayízó gò, gòzo
bhàandre nda na, tàá móndyá kònàle dhɨ ɨ dré dhɨ: 29 «Mì alì agó tà
títí má dré 'òle dhɨ kɨ tàlepi má dré dhɨ nɨ no! Kònò akódhɨ nda tsì
Mèsíyà 'ɨ ko?» 30 Dɨ àyɨ nda ì dré apfòzo bhàandre nda lésè adrélé alìle
Yésu vélé.

31 Lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ɨ dré akódhɨ nɨ ti lizízó tàzoá
dhɨ: «Rábbì, mí kònya ngá wà!» 32 Dɨ, akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Ma
mána ngá nyàle mì dré nĩle ko dhɨ íbe.» 33 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì
dré kɨdhózó adrélé lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kònò móndí atsá ngá adzí
akódhɨ dré nyàle dre?» 34 Dɨ Yésu tà àyɨ dré dhɨ: «Áma mányàngá ína
adrema tà dhya áma amùlepi dhɨ dré adrélé lèle má kò'o dhɨ kɨ 'o,
adrézó akódhɨ nɨ àzí 'o akílé títí dhɨ 'ɨ. 35 Mì adré zakó tàá dhɨ: ‹Tayí rè
dhu mbă su kɨtswázó lànyá akónà amvú ɨ 'ásè.› Dɨ, má adré tàá àmɨ dré
dhɨ: Mì kòtɨngá mĩ adrélé amvú kɨ no wà! Lànyá ka àyɨ 'ásè kɨtswálé
akónàle dhɨ dre. 36 Ndìndì nyànomvá dhɨ, dhya adrélépi lànyá akónà
dhɨ adré áyɨ landè nya. Adré kpà lò'wa lokó lídrì kóná vésè kólyá dhɨ
dré, kɨtswálé dhya adrélépi kórì rɨ dhɨ, ìndì dhya adrélépi lànyá akónà
dhɨ be dhɨ ì kàdréró lenzélé túmání be dhɨ bvó. 37 Tògyakúlí adrélépi
tàá dhɨ ‹Dhya àlo adré kórì rɨ gò, àzya nɨ dré adrézó lokóá› dhɨ, tà bàti
'ɨ. 38 Má mù àmɨ adrélé lànyá mì dré àzí 'òzo ásà ko dhɨ nɨ akónà.
Móndí àruka ì 'o tá àzí nda landèzo àyɨ gò, mì dré adrézó àyɨ kɨ landè
nya.»

Móndɨ́ zyandre Sàmàrɨ́yà ro dhɨ ɨ ka'ĩ Yésu

39 Dɨ móndí zyandre Sàmàríyà ro angábhá bhàandre nda lésè dhɨ ì
dré Yésu nɨ ka'ĭzo, tà tòkó nda dré tàle akódhɨ nɨ tà dri dhɨ sè. Ángyá
ko, tòkó nda tà tá dhɨ: «Akódhɨ tà má dré tà títí má dré 'òle dhɨ ɨ.» 40 Dɨ
àyɨ nda ì kàtsá Yésu vélé dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ ti lizízó, ì kàdréró rè
dhu túmắní àyɨ íbe. Dɨ akódhɨ dré adrézó kònàle kĭtú rĭ. 41 Gò móndí
àruka zyandre dhɨ ì dré kpà akódhɨ nɨ ka'ĭzo, kúlí dré tàle àyɨ dré dhɨ
ɨ sè. 42 Áyɨ nda ì dré tàzoá tòkó nda dré dhɨ: «Mà adré vélé akódhɨ nɨ
ka'ĭ ngbà 'í tà mí dré tàle akódhɨ nɨ tà dri dhɨ sè ko. Tàko ko, mà yi
vélé akódhɨ nɨ kúlí àma kɨ tàndɨ kɨ bíbhálé sè. Mà nĭ tàle dhɨ, akódhɨ
nda dhya adrélépi móndyá bvò àdhya kɨ tɨdrí dhɨ 'ɨ bàti dhɨ be.»

Yésu tɨdrí dhya kàdrì dhɨ nɨ mváagó

43 Kĭtú rĭ nda ɨ àmvolésè dhɨ, Yésu dré àrà nda nɨ tayízó gò, lìzo bvò
Gàlĭláyà àdhya na. 44 Akódhɨ nɨ tàndɨ tà tá dhɨ: «À bhà gà pròfétà
nɨ lɨndrì akódhɨ nɨ tàndɨ nɨ bvò 'a ko na.» 45 Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ,
akódhɨ kòtsa Gàlĭláyà na dre dhɨ, móndyá kònàle dhɨ ì dré akódhɨ nɨ
ka'ĭzo dòle àyɨ kòfalé dóro. Ángyá ko, ì lì tá kpà Yèrúsalémà na gwányá
Pásɨkà àdhya nɨ tà sè gò, ì dré tà títí akódhɨ dré tá 'òle kònàle dhɨ kɨ
nòzo.

46 Dɨ Yésu dré gòzo tódhyá lìle Kánà, Gàlĭláyà le dhɨ na, àrà dré
tá yĭ ladzázó atsálé vínò ro lána dhɨ na. Kònàle dhɨ, dhya kàdrì àlo
adrélépi Rómà kɨ òpì nɨ tà 'o dhɨ tá be. Akódhɨ nda nɨ mváagó tá drà
ro Kàpàrànàwúmà na. 47 Dɨ kòyi tàle dhɨ, Yésu angá tá Yùdáyà lésè
agòle Gàlĭláyà le dhɨ dre dhɨ, dré lìzo vélána akódhɨ nɨ ti lizí, kòlìró
Kàpàrànàwúmà na áyɨ mváagó adrélépi dràdrà mĭle nda nɨ tɨdrí be
dhɨ bvó. 48 Yésu tà drá dhɨ: «Mì kɨtswá àmɨkya áma ka'ĭ bwà ko, mì
kàdré tà líndríga ró adrébhá Gĭká nɨ rĭnyí tadhá dhɨ kɨ no ko dhɨ!»
49 Dhya kàdrì nda tà drá dhɨ: «Mírĭ, mí alì áma mvá dré drărà ko dhɨ
'á wà!» 50 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Mí nzɨ mí bhàna. Ámɨ mvá adrí dre!»

Dɨ dhya nda dré kúlí Yésu dré tàle nda nɨ ka'ĭzo gò, ngàzo nzɨle.
51 Dré tá adrérà'a láti 'á dhɨ, akódhɨ nɨ màrábà ì dré arázó atsálé vélá
tàá drá dhɨ: «Ámɨ mvá adrí dre!» 52 Dɨ dré àyɨ kɨ lizízó ngalè áyɨ mvá
nda nɨ rúbhá atsá tá dóro lókyá ángùdhi sè ya dhɨ. Ɨ dré logózóá drá
dhɨ: «Rúbhá àtsí nda nga rúásà agyá, sáà àlo kĭtú rírí àmvolésè dhɨ
sè.» 53 Dɨ atá nɨ nda dré nĭzoá tàle dhɨ, lókyá nda tá lókyá Yésu dré
tàzo í dré dhɨ «Ámɨ mvá adrí dre» dhɨ 'ɨ dhɨ be. Dɨ akódhɨ ɨ móndyá
wắyi akódhɨ nɨ dzó lé dhɨ íbe dhɨ ì dré Yésu nɨ ka'ĭzo.

54 Kòrìdhɨ, tà líndríga ró Yésu dré 'òle áyɨ angama Yùdáyà lésè alìle
Gàlĭláyà le dhɨ àmvolésè dhɨ nɨ rĭ 'ɨ.*

5

Yésu tɨdrí mèrèkpè agó àlo dhɨ

1 Amvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo lìle Yèrúsalémà na, Yúdà ànzɨ kɨ
gwányá kɨ àlo nɨ tà sè. 2 Bhàandre nda 'á, ànyɨ zèríbàti adrélé zĭle
Kábilígyà kya ró dhɨ làga dhɨ, yĭ àlo ledélé bómà tínɨ, adrélé rú zĭle
Èbérè ti sè Bètèzátà dhɨ be. Yĭ nda làgásè kúrú dhɨ, à ledé tá àrà dzó
kògbo tínɨ dhɨ ɨ nzi. 3 Kònàle dhɨ, dràbhá zyandre lavúlé dhɨ ì adré
tá ayílé. Áyɨ kòfalé dhɨ tá mì kùdúkùdu ɨ, mèrèkpè ɨ, tsàle móndí pá

* **4:54** 4:54 Á kònò Yòwánì 2:11.

be àbvò ro dhɨ ɨbe.* 5 Ayɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, agó àlo ayílépi drà be
kóná nyadhɨ-alo-drĩ-mudrí-drĩ-nzi-drĩ-na dhɨ tá be. 6 Yésu kònò akódhɨ
nda adrérà'a ayílé kònàle dre dhɨ, dré nĩzoá tàle dhɨ, akódhɨ ayí tá
drà be vwàvwà ro dhɨ be. Dɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Mí lè adrílé?» 7 Dɨ
dràbhá nda logó drá dhɨ: «Mírĩ, dhya àlo kɨtswálépi áma ledé bwà dhɨ
yókódhó. Ángyá ko, lókyá yĩ dré adrérà'a ru kägbã dhɨ 'á dhɨ, dhya
àlo kɨtswálépi áma do bhèle yĩ na má kàdríró ásà dhɨ yó. Má kàdré
'òle sĩle dhɨ, dhya àzya adré lavúlé sĩle má kandrána.» 8 Dɨ Yésu tà drá
dhɨ: «Mí nga, mí do ámɨ kíndri, ìndì mí kɨdhó atsí to!» 9 Gbă kòdhwa,
agó nda dré adrízó. Dré áyɨ kíndri dòzo gò kɨdhózó adrélé atsí to.

Kĩtú tà nda dré ru 'òzo dhɨ tá sàbátù 'ɨ. 10 Dɨ Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ
dré agó adrílépi nda nɨ nòzo gò, ɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Ándrò kònɨdhɨ,
sàbátù 'ɨ. Áma kɨ tátrítrɨ kúlí adré ámɨ kíndri dòma sàbátù tú dhɨ nɨ
logá.» 11 Dɨ, akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Dhya áma tɨdrílépi dhɨ tà má
dré dhɨ: ‹Mí do ámɨ kíndri, ìndì mí to atsí.›» 12 Ɨ gò lizíá tíá dhɨ: «Àdhi
tà mí dré dhɨ, mí kòdo ámɨ kíndri, ìndì mí kòto atsí dhɨ nì?» 13 Dɨ, agó
adrílépi nda nĩ ína ngalè dhya áyɨ tɨdrílépi nda àdhi 'ɨ ya dhɨ ko. Tàko
ko, Yésu lavú tá móndí zyandre kònàle dhɨ ɨ kòfalésè lyà.

14 Ámvolásà dhɨ, Yésu dré agó nda nɨ kisúzó tépelò na gò, tàzoá drá
dhɨ: «Mí nò rè ká! Mí adrí nyànomvá dre. Adré dɨ lèá dhɨ, mí kòtayí
tàkonzɨ 'òma, tà kòkóròko lavúlé dhɨ kàtsáró mí rú ko dhɨ bvó.» 15 Gò
agó nda dré ngàzo lìle longóá Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ dré dhɨ, Yésu tɨdrí
tá ɨ nì.

Yésu tadhá ngádra 'á dhɨ, ɨ Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ dhɨ

16 Dɨ Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì nda ì dré dhèzo adrélé Yésu nɨ mì pfo, dré tá
adrélé tà nda kɨ 'o sàbátù tú dhɨ sè. 17 Dɨ, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ:
«Áma Atá adré ngbú adrélé àzí 'o atsálé ándrò kònɨdhɨ. Dɨ ma ró dhɨ,
má adré kpà àzí 'o.» 18 Dɨ kúlí nda sè dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì nda ì dré
gòzo vélé adrélé láti nda, kɨtswázó akódhɨ nɨ pfu dràle dhɨ bvó. Tàko
ko, akódhɨ adré tá ngbà 'í tòlí sàbátù àdhya nɨ ŋo kòdhya ko. Adré tá
kpà Gĩká nɨ zi áyɨ tàndɨ nɨ Atá ro, adrézó áyɨ bha adrélé díri Gĩká be.

19 Dɨ Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Gĩká
nɨ Mváagó kɨtswá tà àlo 'o áyɨ drì sè bwà ko. Adré ngbà 'í tà áyɨ Atá dré
adrélé 'òle gò í dré adrézó nòá dhɨ kɨ 'o kòdhya. Tà ángùdhi Gĩká Atá
dré adrélé 'òle dhɨ, akódhɨ nɨ Mváagó adré kókpà 'òá kònɨnɨ. 20 Tàko
ko, Gĩká Atá adré áyɨ Mváagó nɨ le gò, adrézó tà títí í dré adrélé 'òle
dhɨ kɨ tadhá drá. Tà bàti ró dhɨ, a nɨ tà kàdrì dra tà kòdhɨ kɨ lavúbhá
dhɨ kɨ tadhá áyɨ Mváagó nda dré 'òle gò, àmɨ kɨ líndrí dré gàzo ásà
bhwăbhwa. 21 Ángyá ko, ngóró Gĩká Atá dré adrélé móndí dràbhá dre
dhɨ kɨ tɨngá dràdrà lésè adrézó lídrì fe àyɨ dré dhɨ tíní dhɨ, akódhɨ nɨ
Mváagó adré kókpà lídrì fe dhya ángùdhi í dré adrézó lèá fèle drá dhɨ
dré. 22 Kòdhɨ ɨbe dhɨ, Gĩká Atá adré dhya àlo nɨ tàbvó ta ko. Be ró dhɨ,
tayí ína rĩnyí wăyi adrézó móndí kɨ tàbvó ta dhɨ áyɨ Mváagó drígá. 23 'O
kònɨnɨ kɨtswálé móndyá wăyi dhɨ ì kàdréró áyɨ Mváagó nda nɨ lɨndrì
bha, ngóró ì dré adrélé áyɨ tàndɨ nɨ lɨndrì bha dhɨ tíní. Dhya ángùdhi

* **5:3** 5:3-4 Wárágà Gĩká nɨ Kúlí tɨsìzo àyɨ dri drĩdrì dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú
kònwa ko: [Ɨ adré tá yĩ nɨ ru kägbäma letè. 4 Ángyá ko, lókyá àruka ɨ sè dhɨ, Mírĩ nɨ ángélò
adré tá asílé yĩ nda nɨ kägbă. Dràbhá sĩlepi zyà drĩdrì yĩ kägbălé nda na dhɨ, adré tá adrílé
áyɨ drà lésè, tágba drà nda kàdré ngíní ya dhɨ.]

adrélépi Gĭká nɨ Mváagó nɨ lɨndrì bha ko dhɨ, adré kókpà Gĭká Atá akódhɨ nɨ amùlepi dhɨ nɨ lɨndrì bha ko.

24 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí yi gò adrézó dhya áma amùlepi dhɨ nɨ ka'ĭ dhɨ, akódhɨ nda lídrì kóná vésè kólyá dhɨ íbe. Gĭká kɨtswá tà bha akódhɨ nda dri ko. Be ró dhɨ, akódhɨ nda apfò dràdrà lésè afílé lídrì le dre.

25 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Lókyá adré alìle, atsá kpà dre, móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ Gĭká nɨ Mváagó nɨ kúlí yi. Dɨ àyɨ dra akódhɨ nda nɨ kúlí yibhá dhɨ kɨ adrí. 26 Tàko ko, ngóró Gĭká Atá dré adrélé rĭnyí adrézó lídrì fe dhɨ íbe áyɨ tàndɨ léna dhɨ tínɨ dhɨ, fè kpà rĭnyí adrézó lídrì fe nda áyɨ Mváagó dré adrézó ába í léna. 27 Fè kókpà rĭnyí adrézó móndí kɨ tàbvó ta dhɨ áyɨ Mváagó nda dré, akódhɨ dré adrélé Móndí nɨ Mvá 'ɨ dhɨ sè.

28 Lè àmɨ kɨ líndrí kàdré gàle tà kòdhɨ sè ko. Ângyá ko, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, móndyá wăyi dràbhá dre gò ì dré adrézó ayílé mógó ɨ 'ásè dhɨ kɨ Gĭká nɨ Mváagó nɨ kúlí yi gò, 29 ì dré topfòzo mógó nda ɨ lésè. Âyɨ tà dóro 'obhá dhɨ kɨ nga dràdrà 'ásè adrílé. Dɨ, àyɨ tà kònzɨ 'obhá dhɨ kɨ àyɨkya nga dràdrà 'ásè, Gĭká kòbhàró tà àyɨ dri be dhɨ bvó. 30 Má kɨtswá mána tà àlo 'o áma drĭ sè ko. Má adré ngbà 'í tàbvó ta ngóró má dré adrélé yĭle Gĭká vélésè dhɨ tínɨ. Dɨ tàbvó má dré adrélé tàle nda gyăgya. Tàko ko, má adré tà má dré adrélé lèle dhɨ kɨ nda 'òle kòdhya ko. Be ró dhɨ, má adré mána tà dhya áma amùlepi dhɨ dré adrélé lèle dhɨ kɨ nda 'òle kòdhya.»

Tà adrébhá Yésu nɨ tà longó dhɨ ɨ

31 «Kònò má kàdré tá áma tàndɨ nɨ tà longó ma dhɨ, áma kúlí kɨtswá tá adré lanzìlanzĭ ko. 32 Dɨ, dhya àzya adré áma tà longó nì. Má nĭ tàle dhɨ, tà dré adrélé longólé áma tà dri dhɨ, tà bàti 'ɨ dhɨ be. 33 Mì mù tá móndí ɨ lìle Yòwánì véna àmɨ, dɨ tà dré longólé áma tà dri dhɨ tá tà bàti 'ɨ. 34 Má adré mána áma totó tà móndí ì dré adrélé longólé áma tà dri dhɨ dri ko. Dɨ, má adré tà kòdhɨ nɨ ta, mì kòkɨtswáró adrílé ásà be dhɨ bvó. 35 Yòwánì nda tá tálà adrélépi kòle, adrélépi ngá kazá móndí ɨ dré dhɨ 'ɨ. Dɨ mì ka'ĭ tá lenzélé akódhɨ nɨ ngádra nda 'á lókyá tsà sè.

36 Dɨ, ma mána tà kàdrì àruka adrébhá áma tà longó dóro lavúlé Yòwánì àdhya rúsè dhɨ íbe. Tà nda ɨ, tà áma Atá dré afèle má dré 'òle akílé títí dhɨ 'ɨ. Tà má dré adrélé 'òle nda ì adré áma tà longó, adrézó tadhá dhɨ, Gĭká Atá amù ma nì. 37 Kòdhɨ íbe dhɨ, Gĭká Atá áma amùlepi nda adré kpà ína áma tà longó. Mì yi tàdzí akódhɨ nɨ kúlí ko. Mì nò kpà tàdzí akódhɨ nɨ mìbhalé ko. 38 Mì adré kpà akódhɨ nɨ kúlí lɨkí àmɨ léna ko. Tàko ko, mì adré àmɨkya dhya dré amùle dhɨ nɨ ka'ĭ ko.

39 Mì adré tà títí tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ àndu nda nĭle kòdhya. Ângyá ko, mì adré kɨsùá dhɨ, mì nɨ lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kɨsú Kúlí nda sè. Dɨ Kúlí nda kòdhɨ adré áma tà longó nì. 40 Tágba kònìnɨ dhɨ, mì lè àmɨkya alìle má vélé lídrì kɨsú ko!

41 Má adré mána rúku nda kɨsúlé móndí ɨ vélésè ko. 42 Dɨ, má nĭ àmɨ be. Má nĭ, àmɨ Gĭká nɨ lèle àko àmɨ kɨ togó na dhɨ be. 43 Má alì mána áma Atá nɨ rú sè gò, mì dré áma ka'ĭzo dòle àmɨ kòfalé ko. Dɨ, dhya àzya kàdré alìle áyɨ tàndɨ nɨ rú sè dhɨ, mì adré àmɨkya akódhɨ nda nɨ ka'ĭ dòle dóro. 44 Mì adré rúku nda kɨsúlé àmɨ kòfalésè. Dɨ, mì adré

àmɨkya rúku adrélépi angálé Gĭká àlo kwákwá dhɨ vélésè dhɨ nɨ nda kisúlé kòdhya ko. Mì nɨ dɨ àmɨkya áma ka'ĭ ngínɨngínɨ ró?

45 Lè mì kòkisù ko tàle dhɨ, má nɨ àmɨ kɨ asíkĭ áma Atá tí ma dhɨ. Dhya dra àmɨ kɨ asíkĭlepi dhɨ, Mósè mì dré adrézó mĭ bha vélána dhɨ 'ɨ. 46 Kònò mì kàdré tá Mósè nɨ ka'ĭ bàti dhɨ, mì nɨ tá kpà adré áma ka'ĭ. Ángyá ko, akódhɨ tisì tá áma tà kòdhya. 47 Dɨ mì adré kó tà dré tisìle nda kɨ ka'ĭ ko dhɨ, mì nɨ dɨ àmɨkya áma kúlí ka'ĭ ngínɨngínɨ ró?»

6

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhɨ ɨ dré
(À kònò kpà Màtáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Lúkà 9:10-17)

1 Ámvolásà dhɨ, Yésu ì dré gòzo lebèbhá nɨ íbe Gàlĭláyà na gò, ì dré zyàzo tăpărîandre Gàlĭláyà àdhya nɨ ta'á na. (À adré kpà tăpărîandre nda nɨ rú zi, tăpărîandre Tĭbèrîyà àdhya.)* 2 Móndí zyandre lavúlé dhɨ ì adré tá Yésu nɨ lebè, ì dré tá adrélé tà líndríga ró dré adrélé 'òle adrézó dràbhá kɨ tɨdrí dhɨ kɨ no dhɨ sè. 3 Dɨ Yésu ì dré mbàzo lebèbhá nɨ íbe kòngó àlo drĭna gò, ì dré lirízó. 4 Yúdà ànzɨ kɨ gwányá Pásikà àdhya tá ànyɨ.

5 Dɨ Yésu kòtingá mì móndyá zyandre lavúlé nda kɨ no adrérà'a alìle í vélé dre dhɨ, dré tàzoá Fĭlípò dré dhɨ: «Mà nɨ mápà kisú gìle móndyá wăyi kònɨ ì dré nyàle dhɨ ángolé?» 6 Tà tá kònìnɨ kɨtswázó Fĭlípò nɨ tà ka'ĭka'ĭ tabhĭ. Tàko ko, nĭ tá ína tà í dré adrélé 'òle dhɨ be. 7 Dɨ Fĭlípò logó drá dhɨ: «Tágba mà kàdré tá làfa lò'wa kámá-rĭ dhɨ íbe yà dhɨ, mà kɨtswá tá mápà gɨ móndyá àlo àlo títí nɨ ɨ dré kɨtswálé ndìndì mvá tsà nɨ nɨ kisú nyàle dhɨ bwà ko.»† 8 Yésu nɨ lebèbhá kɨ àzya, Ándréyà, Sĭmónà Pétèró nɨ adrúpi tà drá dhɨ: 9 «Mváagó àlo kònwánò. Akódhɨ mápà ladhílé órezè sè dhɨ íbe nzi, ìndì kosyá íbe rĭ.‡ Dɨ, ngá kònɨ kɨ àdho 'o móndyá zyandre kònìnɨ nɨ ɨ dré dhɨ?»

10 Dɨ Yésu gò tàá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mì 'o móndyá kònɨ ɨ lirílé.» Àrà nda 'á dhɨ, mbì tá bĭ. Dɨ móndyá nda ì dré lirízó. Ágo ɨ tá ànyɨ́ànyɨ ngùlù-nzi.§ 11 Dɨ Yésu dré mápà nda kɨ adózó, àwoyà tàzo Gĭká dré gò, lanzízóá móndyá títí nda ɨ dré, ngóró ì dré tá lèle nyàle dhɨ tínɨ. Dré kpà kosyá nda kɨ lanzízó àyɨ dré kònìnɨ. 12 Dɨ àyɨ títí nda ì kònya pĭzo dre dhɨ, dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mì lokó àmbí nɨ, kórònyá nɨ àlo kàbíró ko.» 13 Dɨ ì dré mápà nzi móndyá ì dré nyàle nda kɨ àmbí kɨ lokózó gàle kánzì mudrí-drĭ-rĭ dhɨ ɨ sè bĭbi.

14 Dɨ móndyá nda ì kònò tà líndríga ró Yésu dré 'òle nda dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé tàá dhɨ: «Bàti, dhya kòdhɨ Pròfétà adrélépi tá alìle bvò le dhɨ 'ɨ!» 15 Dɨ Yésu kònò, ì adré tá 'òle alìle áyɨ bha ópí ro rĭnyí sè dhɨ dre dhɨ, dré gòzo áyɨ vu lyà, mbàle kalóma kòngó nda drĭna.

Yésu to atsî tăpărîandre drĭsè
(À kònò kpà Màtáyò 14:22-33; Márokò 6:45-52)

---

* **6:1** 6:1 Rú «Tìbèrîyà» kònìdhɨ tá kpà rú bhàandre àlo tăpărîandre nda mĭle dhɨ àdhya 'ɨ. À kònò Yòwánì 6:23. † **6:7** 6:7 À adré tá làfa lò'wa kònìdhɨ nɨ rú zi «dènárĭ». Dènárĭ àlo dhɨ tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kĭtú àlo sè dhɨ tí dhɨ 'ɨ. Dɨ làfa lò'wa kámá-rĭ kònɨ ɨ tá làfa kàdrì 'ɨ. ‡ **6:9** 6:9 «Órezè» kònìdhɨ, mbì pfò nɨ kárá àlo sùlepi nyă tínɨ dhɨ 'ɨ. § **6:10** 6:10 À nà tá ngbà 'í àgo adrébhá tá kònàle dhɨ ɨ kòdhya. À nà tá tòkó ɨ ànzɨmvá íbe ko.

16 Ɪndró kàndrɪ̀ dre dhɪ, Yésu nɪ́ lebèbhá ɪ́ dré ngàzo sɪ̈le tăpărîandre
làgana. 17 Ɪ́ kònò, ngá aní dre, ìndɪ̀ Yésu atsá rè àyɪ́ vélé ko dhɪ́ dre
dhɪ, ɪ́ dré tombàzo bwátù na gò, kɪdhólé adrélé zyàle tăpărîandre
nɪ́ ta'á na, kɪtswálé lɪ̈le Kàpàrànàwúmà na. 18 Lyǎandre adré tá vɪ̈le
tăpărîandre nda mi gò, yɪ̈ dré adrézó ru kägbă. 19 Dɪ́ ɪ́ kòlɪ̀ vwàle
ànyɪ́ànyɪ́ kɪ̈lòméterè nzi yà, ngalè nzi-drɪ̈-àlo yà dhɪ́ dre dhɪ, ɪ́ dré Yésu
nɪ́ nòzo adrérà'a atsí to tăpărîandre drɪ̈sè, adrézó alɪ̈le àyɪ́ vélé. Gò tirɪ̈
dré àyɪ́ kɪ́ 'òzo lavúlé. 20 Dɪ́, Yésu dré ɪ́na tàzoá àyɪ́ dré dhɪ́: «Ma 'ɪ́! Mɪ̀
ro ngá ko!» 21 Ɪ́ adré tá akódhɪ́ nɪ́ le dòle bwátù na. Dɪ́ gbă lókyá nda
sè dhɪ, ɪ́ dré tsàzo tăpărîandre nda nɪ́ ta'á na, àrà ɪ́ dré tá adrézó lɪ̈le
dhɪ́ na.

Móndí zyandre dhɪ́ ɪ́ ndà Yésu

22 Kɪ̈tú bvóá dhɪ́ sè dhɪ, móndyá zyandre tayɪ́lé ta'á lésè nda ɪ́ dré
nòzoá dhɪ, Yésu nɪ́ lebèbhá ɪ́ tombà tá bwátù àlo dhɪ́ na lɪ̈le àyɪ́ pátí. Ɪ́
nɪ̈ tá kpà tàle dhɪ, Yésu mbà tá ɪ́na bwátù nda na ko dhɪ́ be. 23 Lókyá nda
sè dhɪ, bwátù àruka angábhá bhàandre Tɪ̈bèrîyà àdhya lésè dhɪ́ ɪ́ dré
atszó ànyɪ́ àrà móndyá nda ɪ́ dré tá mápà nyàzo Mírɪ̈ nɪ́ àwoyà tàma
àmvolésè nda làga. 24 Dɪ́ móndyá zyandre nda ɪ́ kònò Yésu ɪ́ lebèbhá
nɪ́ ɪ́be dhɪ́ ɪ́ tá yó dhɪ́ dre dhɪ, ɪ́ dré tombàzo bwátù nda ɪ́ 'ásè gò, zyàle
Kàpàrànàwúmà na kɪtswálé Yésu nɪ́ nda.

Yésu mápà adrélépi lɪ́drɪ̀ fe dhɪ́ 'ɪ́

25 Dɪ́ ɪ́ kòkisú Yésu tăpărîandre nda nɪ́ ta'á na dre dhɪ, ɪ́ dré lizízóá
tíá dhɪ́: «Rábbɪ̈, mɪ́ atsá kònwa ángutú?» 26 Yésu logó àyɪ́ dré dhɪ́: «Má
adré tà bàti ta àmɪ́ dré: Mɪ̀ adré áma nda, mɪ̀ dré tà líndrɪ́ga ró má
dré 'òle dhɪ́ kɪ́ nòle dhɪ́ sè ko. Be ró dhɪ, mɪ̀ adré àmɪkya áma nda,
mɪ̀ dré mápà nyàle pɪ̈zo ásà dhɪ́ sè. 27 Dɪ́, adré lèá dhɪ, mɪ̀ kàdré àzí
'o mányàngá adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà dhɪ́ sè ko. Be ró dhɪ, mɪ̀ kàdré
àmɪkya àzí 'o mányàngá dra adrélépi kóná vésè kólyá dhɪ́ sè. Ma,
Móndí nɪ́ Mvá, má nɪ́ mányàngá nda nɪ́ fe àmɪ́ dré. Tàko ko, Gɪ̈ká Atá
lwà áyɪ́ àngɪ̀ má rú tadházóá dhɪ, ɪ́ ka'ɪ̈ ma káyà dhɪ.» 28 Dɪ́ ɪ́ lizí tíá
dhɪ́: «Lè mà kò'o àdho tà kòdhya kɪtswázó Gɪ̈ká nɪ́ àzí 'o dhɪ́?» 29 Yésu
logó àyɪ́ dré dhɪ́: «Àzí Gɪ̈ká dré adrélé lèle mɪ̀ kò'o dhɪ, kònɪdhɪ́ 'ɪ́: Mɪ̀
kàdré dhya dré amùle dhɪ́ nɪ́ ka'ɪ̈.» 30 Dɪ́ ɪ́ gò lizíá tíá dhɪ́: «Mí nɪ́ àdho
tà líndrɪ́ga ró dhɪ́ nɪ́ 'o kòdhya, mà kònòró gò ámɪ́ ka'ɪ̈zo? Mí nɪ́ àdho tà
'o? 31 Àma kɪ́ tábhí ɪ́ nya tá mánnà duku na. Ngóró tɪsɪ̀le Gɪ̈ká nɪ́ Kúlí
na dhɪ́ tínɪ́: ‹Akódhɪ́ fè mápà asílépi bhù lésè dhɪ́ àyɪ́ dré nyàle.›*» 32 Dɪ́
Yésu tà àyɪ́ dré dhɪ́: «Má adré tà bàti ta àmɪ́ dré: Mósè fè mápà asílépi
bhù lésè dhɪ́ àmɪ́ dré nɪ̀ ko. Dɪ́, áma Atá adré ɪ́na mápà tàndɪ́ asílépi
bhù lésè dhɪ́ nɪ́ fe àmɪ́ dré nɪ̀. 33 Tàko ko, mápà tàndɪ́ Gɪ̈ká dré adrélé
fèle nda, dhya asílépi bhù lésè adrélé lɪ́drɪ̀ fe móndyá bvò àdhya ɪ́ dré
dhɪ́ 'ɪ́.» 34 Dɪ́ ɪ́ tà drá dhɪ́: «Mírɪ̈, mɪ́ kàdré ngbú mápà kòdhɪ́ nɪ́ afè àma
dré wà!»

35 Yésu gò tàá àyɪ́ dré dhɪ́: «Ma mána mápà adrélépi lɪ́drɪ̀ fe dhɪ́ 'ɪ́.
Dhya ángùdhi adrélépi alɪ̈le má vélé dhɪ, tàbirí kɪtswá tàdzí gòle akódhɪ́
nɪ́ 'o ko. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ɪ̈ dhɪ, yɪ̈ lovó kɪtswá tàdzí gòle
akódhɪ́ nɪ́ nde ko. 36 Dɪ́, ngóró má dré tàle àmɪ́ dré dre dhɪ́ tínɪ́ dhɪ,
tágba mɪ̀ dré áma nòzo 'ɪ́ dhɪ, mɪ̀ ka'ɪ̈ àmɪkya ma ko. 37 Móndyá wăyi

* **6:31** 6:31 Á kònò Pfòma 16:4, 15; Longó ɪ́ 78:24.

áma Atá dré adrélé afèle má dré dhɨ kɨ alì má vélé. Dɨ dhya ángùdhi adrélépi alìle má vélé dhɨ, má kɨtswá tàdzí akódhɨ nɨ dro ko. 38 Ángyá ko, má así bhù lésè kɨtswálé tà má dré adrélé lèle dhɨ kɨ 'o kòdhya ko. Be ró dhɨ, má así mána tà dhya áma amùlepi dhɨ dré adrélé lèle dhɨ kɨ 'o kòdhya. 39 Dɨ tà dhya áma amùlepi nda dré adrélé lèle dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Adré lèá dhɨ, má kòtayí dhya dré afèle má dré dhɨ kɨ àlo avìle ko. Adré kpà lèá dhɨ, má kòtɨngá àyɨ nda ɨ títí dràdrà lésè kɨ̀tú kùdù sè. 40 Bàti, tà áma Atá dré adrélé lèle dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Adré lèá dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi áyɨ Mváagó nɨ no gò adrézó akódhɨ nɨ ka'ì dhɨ, dhya nda kàdré lídrì kóná vésè kólyá dhɨ íbe. Dɨ má nɨ akódhɨ nɨ tɨngá dràdrà lésè kɨ̀tú kùdù sè.»

41 Dɨ Yúdà ànzɨ nda ì dré dhèzo adrélé Yésu nɨ ndrɨ, dré tá tàle dhɨ «Ma mápà asílépi bhù lésè dhɨ 'ɨ» dhɨ sè. 42 Ì adré tá tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Kòdhɨ tsì Yésu, Yòséfà nɨ mvá 'ɨ ko? Mà nì akódhɨ nɨ atá, andre nɨ be dhɨ be. Dɨ akódhɨ 'o ɨ ngínɨ adrélé tàá nyànomvá dhɨ, í así bhù lésè dhɨ?»

43 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì tayí adrema làndrí ndrɨ àmɨ kòfalésè dhɨ. 44 Dhya àlo kɨtswá ína alìle má vélé ko, áma Atá áma amùlepi dhɨ kàsé akódhɨ nɨ togó nì ko dhɨ. Dɨ má nɨ akódhɨ nda nɨ tɨngá dràdrà lésè kɨ̀tú kùdù sè. 45 Ngóró pròfétà ì dré tɨsìle Gɨ̀ká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ: ‹Gɨ̀ká nɨ àyɨ títí dhɨ kɨ tadhá.›† Dɨ dhya ángùdhi adrélépi Gɨ̀ká Atá nɨ yi gò, adrézó tà dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ kisú dhɨ, akódhɨ nda adré alìle má vélé. 46 Kòdhɨ adré lèá ko tàle dhɨ, dhya àlo nò Gɨ̀ká Atá dhɨ. Ngbà 'í ma angálépi Gɨ̀ká Atá nda vélésè dhɨ, má nò akódhɨ ma.

47 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ì dhɨ, akódhɨ nda lídrì kóná vésè kólyá dhɨ íbe. 48 Ma mápà adrélépi lídrì fe dhɨ 'ɨ. 49 Àmɨ kɨ tábhí ì nya tá mánnà duku na gò, ì dré todràzo. 50 Dɨ, kònìdhɨ ína mápà asílépi bhù lésè dhɨ 'ɨ. Dhya adrélépi nyàá dhɨ kɨtswá dràle ko. 51 Ma mápà lídrì ro asílépi bhù lésè dhɨ 'ɨ. Dhya ángùdhi adrélépi mápà nda nɨ nya dhɨ, nɨ adré lídrì íbe kóná vésè kólyá. Mápà nda kòdhɨ, áma rúbhá má dré dra fèle móndyá bvò àdhya ɨ dré adrízó dhɨ 'ɨ.»

52 Dɨ Yúdà ànzɨ nda ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyɨ kòfalésè, adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ nɨ kɨtswá áyɨ rúbhá afè àma dré nyàle ngínɨngínɨ ró?»

53 Dɨ Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mì kònya Móndí nɨ Mvá nɨ rúbhá ko, ìndì mì kòmvu akódhɨ nɨ kàrí ko dhɨ, mì kɨtswá àmɨkya adrélé lídrì íbe àmɨ léna ko. 54 Dhya ángùdhi adrélépi áma rúbhá nya, adrézó kpà áma kàrí mvu dhɨ, akódhɨ nda lídrì kóná vésè kólyá dhɨ íbe. Dɨ má nɨ akódhɨ nɨ tɨngá dràdrà lésè kɨ̀tú kùdù sè. 55 Tàko ko, áma rúbhá ngá tàndɨ adrélé nyàle dhɨ 'ɨ, ìndì áma kàrí ngá tàndɨ adrélé mvùle dhɨ 'ɨ. 56 Dhya ángùdhi adrélépi áma rúbhá nya, adrézó kpà áma kàrí mvu dhɨ, akódhɨ nda adré adrélé má léna, ìndì má adré kpà adrélé akódhɨ léna. 57 Ngóró áma Atá lídrì ro dhɨ dré áma amùle dhɨ tínɨ, ìndì ngóró má dré adrélé lídrì íbe akódhɨ nda sè dhɨ tínɨ dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi áma nya dhɨ nɨ adré kókpà lídrì íbe má sè. 58 Ma kònìdhɨ, mápà asílépi bhù lésè dhɨ 'ɨ. Àmɨ kɨ tábhí ì nya tá mánnà gò, ì dré todràzo. Dɨ, dhya adrélépi mápà kònìdhɨ nɨ nya dhɨ nɨ ína adré lídrì íbe kóná vésè kólyá.»

† **6:45** 6:45 A kònò Ɛsáyà 54:13.

59 Yésu tà tá tà nda ɨ Kàpàrànàwúmà na, dré tá adrérà'a tà tadhá
Yúdà ànzɨ kɨ lɨsámbò dzó na dhɨ 'á.

Yésu nɨ lebèbhá bǐ dhɨ ɨ tayí akódhɨ

60 Dɨ Yésu nɨ lebèbhá ɨ kòyi tà nda ɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ àruka bǐ dhɨ ɨ dré
tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Tà dré adrélé tadhálé kòdhɨ kòkóròko. Adhi
nɨ kɨtswá yǐá ka'ǐle dhɨ nɨ?»

61 Yésu dré nǐzoá tàle dhɨ, áyɨ lebèbhá nda ɨ adré tá làndrí ndrɨ tà
nda sè dhɨ be gò, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Tà kòdhɨ adré tsǐ àmɨ kɨ 'o
ledhélé nɨ bàti? 62 Mì nɨ dɨ kisùá ngínɨ, lókyá mì dré dra Móndí nɨ Mvá
nɨ nòzo mbǎrà'a àrà dré tá adrézó wáláká dhɨ léna dhɨ tú dhɨ? 63 Gǐká
nɨ Tirí adré lídrɨ fe nɨ. Tà rúbhá àdhya adré ína tà àlo 'o ko. Kúlí má
dré tàle àmɨ dré kòdhɨ ɨ kúlí Tirí àdhya 'ɨ, ɨndɨ kúlí adrébhá lídrɨ fe dhɨ
'ɨ. 64 Dɨ, tágba kònɨnɨ dhɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ɨ ka'ǐ àyɨkya ma
ko.» Yésu tà tá kònɨnɨ tàko ko, nǐ tá kínó lésè ngalè àdhibhá ɨ kɨtswá
áyɨ ka'ǐ ko ya dhɨ be. Nǐ tá kpà, àdhi nɨ áyɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá nɨ ya
dhɨ be. 65 Akódhɨ gò tàá dhɨ: «Tà kòdhɨ sè dhɨ, má tà tá àmɨ dré dhɨ,
dhya àlo kɨtswá ína alɨle má vélé ko, áma Atá kòfè láti akódhɨ dré alɨzo
nɨ ko dhɨ.»

66 Kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá bǐ dhɨ ɨ dré akódhɨ nɨ
tayízó gò, ɨ dré gòzo vélé atsílé túmǎní akódhɨ be ko. 67 Dɨ Yésu dré
lizízóá áyɨ lebèbhá mudrí-drǐ-rǐ dhɨ ɨ tí dhɨ: «Àmɨ ró dhɨ, mì lè kókpà
lɨle àyɨkya tínɨ?» 68 Dɨ, Sǐmónà Pétèró logó drá dhɨ: «Mírǐ, mà nɨ lɨ
àdhi véna? Mɨ mína kúlí adrébhá lídrɨ kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe dhɨ
íbe. 69 Áma, mà ka'ǐ bàti, ɨndɨ mà nǐ tàle dhɨ, mɨ Dhya lólo Gǐká àdhya
'ɨ dhɨ be.» 70 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má kɨpè zakó tsǐ àmɨ mudrí-
drǐ-rǐ nɨ ɨ ma? Dɨ, tágba kònɨnɨ dhɨ, àmɨ kɨ àlo ína dzáborò 'ɨ!» 71 Adré
tá Yùdásì, Sǐmónà Ɨsɨkàrɨyótà nɨ mvá nɨ tà ta kòdhya. Tàko ko, akódhɨ
nda, àyɨ mudrí-drǐ-rǐ nda kɨ àlo ró dhɨ, adré tá ína 'òle Yésu nɨ lefè
kàrɨbhá ɨ drígá dhɨ nɨ.

7

Yésu nɨ adrúpi ɨ ka'ǐ akódhɨ ko

1 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo adrélé tatsílé bvò Gàlǐláyà àdhya 'ásè.
Adré tá lèá tatsílé bvò Yùdáyà àdhya 'ásè ko, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrɨ kònàle
dhɨ ɨ dré tá adrélé láti nda akódhɨ nɨ pfùzo dràle dhɨ sè.

2 Yúdà ànzɨ kɨ gwányá tàbèrènákolò kya atsá tá ànyɨ.* 3 Dɨ Yésu nɨ
adrúpi ɨ dré tàzoá drá dhɨ: «Lè mí kònga kònwásè lɨle Yùdáyà na, ámɨ
lebèbhá wǎyi dhɨ ɨ kònòró kpà tà líndríga ró mí dré adrélé 'òle dhɨ ɨ
be dhɨ bvó. 4 Dhya àlo kàdré áyɨ le 'òle móndí ɨ dré nǐle dhɨ, adré tà 'o
lùzu ró ko. Mí dré adrélé tà nda kòdhɨ kɨ 'o dhɨ sè dhɨ, mí tadhá dɨ rè
mɨ móndyá wǎyi dhɨ ɨ dré nòle!» 5 Akódhɨ nɨ adrúpi nda ɨ tà tá kònɨnɨ
tàko ko, ɨ adré tá ndɨndɨ akódhɨ nɨ ka'ǐ ko.

6 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Lókyá mána kɨtswá rè ko. Dɨ, àmɨ
dré dhɨ, lókyá ángùdhi mì dré adrézó lèle lɨle kònàle dhɨ ína dóro.
7 Móndyá bvò kòndɨ àdhya ɨ kɨtswá togó kònzɨ bha àmɨ rú ko. Dɨ, ɨ
adré àyɨkya togó kònzɨ bha má rú, má dré adrélé tadhá ngádra 'á dhɨ,

* **7:2** 7:2 Gwányá tàbèrènákolò kya kònɨdhɨ nɨ lókyá 'á dhɨ, Yúdà ànzɨ ɨ adré tá tàbèrènákolò kɨ ledé wémà ɨ tínɨ, adrézó lɨrílé àyɨ zàna, kɨtswálé àyɨ kɨ tábhí kɨ lavuma duku 'ásè dhɨ nɨ tà kisù dhɨ bvó. A kònò Lèvǐtíkè 23:34-36; Dùtèrònómè 16:13.

tà ì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ kònzɨ dhɨ sè. 8 Ámɨ, mì lì gwányá na. Má kɨtswá rè mána lìle kònàle ko. Tàko ko, lókyá mána kɨtswá rè ko.» 9 Kòtà tà nda dre dhɨ, dré gòzo adrélé Gàlĭláyà na.

Yésu lì gwányá tàbèrènákolò kya na

10 Dɨ, Yésu nɨ adrúpi ì kòlì gwányá nda na dre dhɨ, akódhɨ dré kpà ngàzo lìle kònàle. Dɨ, lì tá ngádra 'ásè ko. Be ró dhɨ, lì ína lùzu ró. 11 Gwányá nda 'á dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ì adré tá akódhɨ nɨ nda, adrézó lizíá dhɨ: «Dhya kòdhɨ ángwà?» 12 Móndí zyandre kònàle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, à adré tá ngùrùngùrù ta akódhɨ nɨ tà sè. Áyɨ kɨ àruka ì adré tá tàá dhɨ: «Akódhɨ móndí dóro 'ɨ.» Áruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ: «Kóko, adré ína móndí zyandre dhɨ kɨ lití.» 13 Dɨ, dhya àlo adré tá tà ta akódhɨ nɨ tà dri ngádra 'á ko, ì dré tá adrélé títí Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì kɨ ro dhɨ sè.

14 Gwányá nda kòtsa kítógá nɨ na dre dhɨ, Yésu dré lìzo tépelò na gò, kɨdhólé adrélé tà tadhá. 15 Yúdà ànzɨ ì adré tá akódhɨ nɨ yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòdhɨ ndà kó tà nĭle ko dhɨ, kisú dɨ tògyá adrézó Gĭká nɨ tà ni kònìnɨ dhɨ ngíni?»

16 Dɨ Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Tà má dré adrélé tadhálé kòdhɨ ɨ, tà mána 'ɨ ko. Be ró dhɨ, tà nda ì angá àyɨkya Gĭká áma amùlepi dhɨ vélésè. 17 Dhya ángùdhi adrélépi tà Gĭká dré adrélé lèle dhɨ kɨ nda 'òle dhɨ, akódhɨ nda nɨ nĭá ngalè tà má dré adrélé tadhálé nda ì angá Gĭká vélésè yà, kó ngalè áma tàndɨ vélésè yà dhɨ. 18 Dhya adrélépi tà adrébhá angálé áyɨ tàndɨ drĭlésè dhɨ kɨ tà ta dhɨ, adré rúku nda kisúlé áyɨ tàndɨ dré. Dɨ, dhya adrélépi dhya áyɨ amùlepi dhɨ nɨ rúku nda bhàle dhɨ, adré ína tà bàti ta. Tà àlo kɨnzò ro akódhɨ léna dhɨ yókódhó.

19 Mósè fè tá tsì tátrítrí kúlí àmɨ dré ko? Dɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ adré tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o ko. Mì adré àmɨkya láti nda kɨtswázó áma pfu dràle àdho tà sè?» 20 Dɨ móndyá zyandre nda ì logó drá dhɨ: «Mɨ tɨrí kònzɨ íbe mí léna! Ádhi adré láti nda kɨtswázó ámɨ pfu dràle dhɨ nì?» 21 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má 'o ngbà 'í tà líndríga ró àlo dhɨ sàbátù tú gò, àmɨ títí dhɨ kɨ líndrí dré adrézó gàle ásà. 22 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, mì adré kókpà àzí 'o sàbátù tú. Tàko ko, Mósè fè àmɨ dré tòlí adrézó àmɨ kɨ ànziàgo kɨ lwa gò, mì dré adrézó àyɨ kɨ lwa, gba kàdré sàbátù tú yà dhɨ. (Tà bàti ró dhɨ, tòlí nda angá tá Mósè vélésè ko. Be ró dhɨ, angá ína àma kɨ tábhí ɨ vélésè drĭdrì Mósè nɨ lókyá kandrá.) 23 Dɨ mì kàdré àmɨ kɨ ànziàgo kɨ lwa sàbátù tú kɨtswázó Mósè nɨ tátrítrí kúlí lɨkí dhɨ, àmɨ kɨ togó adré dɨ aswálé má rú, má dré agó àlo dhɨ nɨ tɨdrílé wăyi sàbátù tú dhɨ sè àdho tà sè? 24 Lè mì kàdré móndí kɨ tàbvó ta ngbà 'í tà adrélé nòle mĭ sè dhɨ ɨ sè ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya tàbvó ta gyăgya.»

Yésu Mèsíyà 'ɨ bàti?

25 Lókyá nda sè dhɨ, móndyá Yèrúsalémà 'a dhɨ kɨ àruka ì adré tá tàá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòdhɨ tsì dhya àma kɨ kàdrì ì dré adrézó láti nda pfùzoá dràle dhɨ 'ɨ ko? 26 Dɨ, mì nò rè ká! Akódhɨ adré tà ta ngádra 'á gò, ì dré adrézó tà àlo ta drá ko! Ɨ nĭ àyɨkya tàle dhɨ, akódhɨ Mèsíyà 'ɨ bàti dhɨ be? 27 Dɨ, lókyá Mèsíyà dré dra atsázó dhɨ sè dhɨ, dhya àlo kɨtswá àrà dré angázó lásà dhɨ nɨ ni ko. Mà nĭ àmakya àrà dhya kòdhɨ dré angázó lásà dhɨ be.»

28 Dɨ Yésu dré rè dhu adrérà'a tà tadhá tépelò na dhɨ 'á dhɨ, dré ngàzo
kúlí yo tàzoá dhɨ: «Mì nì tsì ma be? Mì nǐ àrà má dré angázó lásà dhɨ
be? Má alì mána áma drì sè ko. Dɨ, dhya áma amùlepi dhɨ adré ngbú
adrélé tà bàti ta. Mì nǐ àmɨkya akódhɨ ko. 29 Dɨ, má nǐ mána akódhɨ
be. Tàko ko, má angá akódhɨ vélésè, ìndì akódhɨ amù ma nì.»
30 Gò Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ì dré ngàzo adrélé láti nda kɨtswázó akódhɨ
nɨ ru. Dɨ, àyɨ kɨ àlo so drígá akódhɨ rú ko, lókyá nɨ dré tá rè kɨtswálé
ko dhɨ sè. 31 Dɨ, móndyá zyandre nda ɨ kòfalé dhɨ, móndí bǐ dhɨ ì dré
akódhɨ nɨ ka'ĭzo. Ɨ adré tá tàá dhɨ: «Lókyá Mèsíyà dré dra atsázó dhɨ
sè dhɨ, akódhɨ nɨ tsì tà líndríga ró dhɨ kɨ 'o dhya kòdhɨ àdhya kɨ lavú?»

Fàrĭsáyò ì mù móndí ɨ kɨtswálé Yésu nɨ ru

32 Fàrĭsáyò ì dré móndyá zyandre nda kɨ yĭzo adrérà'a ngùrùngùrù
ta Yésu nɨ tà dri dhɨ 'í. Dɨ àyɨ túmání kòwánà kàdrì íbe dhɨ, ì dré tépelò
lɨkíbhá kɨ àruka kɨ mùzo kɨtswálé akódhɨ nɨ ru.
33 Gò Yésu dré tàzoá dhɨ: «Ma dhu rè túmání àmɨ íbe lókyá tsà sè.
Ámvolásà dhɨ, má nɨ go lìle dhya áma amùlepi dhɨ véna. 34 Mì nɨ áma
nda gò, mì dré àmɨkya kɨtswázó áma kisú ko. Ángyá ko, mì kɨtswá lìle
àrà má dré adrézó lìle lána dhɨ na bwà ko.» 35 Dɨ Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì
nda ì dré lizízóá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Dhya kòdhɨ adré 'òle lìle ángolé,
mà dré kɨtswázó akódhɨ nɨ kisú bwà ko dhɨ? A nɨ lɨ Gĭríkĭ kɨ bvò Yúdà
ànzɨ ì dré ayízó dhɨ ɨ 'ásè, kɨtswálé Gĭríkĭ kɨ tadhá? 36 Adré lèá tàle
ngíni dré adrérà'a tàá dhɨ: ‹Mì nɨ áma nda gò, mì dré àmɨkya kɨtswázó
áma kisú ko,› ìndì ‹Mì kɨtswá lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhɨ na
bwà ko› dhɨ?»

Yĭandre adrélépi lídrì fe dhɨ

37 Gwányá nda nɨ kĭtú kùdù, adrélépi kàdrì kĭtú àruka títí nda kɨ
lavú dhɨ sè dhɨ, Yésu dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhɨ: «Dhya àlo kàdré yĭ
lovó íbe dhɨ, akódhɨ kàlì má vélé adrélé yĭ mvu wà. 38 Dhya ángùdhi
adrélépi áma ka'ĭ dhɨ, yĭandre adrélépi lídrì fe dhɨ nɨ adí apfòle akódhɨ
nɨ togó lésè, ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíni.»† 39 Kòdhɨ Yésu
adré tá Tɨrí Lólo móndyá áyɨ ka'ĭbhá dhɨ ì dré adrélé 'òle kisúlé dhɨ nɨ
tà ta kòdhya. Tàko ko, Tɨrí Lólo nda atsá tá rè ko, Yésu dré tá rè fĭle
áyɨ mĭlanzĭlanzì na ko dhɨ sè.

Móndí ì lanzí ru Yésu nɨ tà sè

40 Móndyá zyandre nda ì kòyi Yésu nɨ kúlí nda ɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ àruka
ì dré adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ Pròfétà 'ɨ bàti!» 41 Áruka nɨ ì adré
tá tàá dhɨ: «Akódhɨ Mèsíyà 'ɨ!» Dɨ, àruka nɨ ì adré kó àyɨkya tàá dhɨ:
«Mèsíyà nɨ kɨtswá tsì angálé Gàlìláyà lésè? 42 Gĭká nɨ Kúlí adré zakó
tsì tàá dhɨ, Mèsíyà nɨ angá ópí Dàwídì nɨ súrú lésè, ìndì Bètèlémè,
bhàandre Dàwídì dré angázó lásà dhɨ lésè!»‡ 43 Dɨ móndyá zyandre
nda ì dré ru lanzízó Yésu nɨ tà sè. 44 Áyɨ kɨ àruka ì adré tá lèá dhɨ, à
kòru akódhɨ. Dɨ, dhya àlo so drígá akódhɨ rú ko.

Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ 'o àyɨ kɨ togó tombálé Yésu rú

45 Gò tépelò lɨkíbhá nda ì dré gòzo kòwánà kàdrì ɨ véna Fàrĭsáyò íbe.
Dɨ àyɨ nda ì dré lizízóá àyɨ tí dhɨ: «Mì adrì dhya kòdhɨ agòzo ába ko
àdho tà sè?» 46 Dɨ tépelò lɨkíbhá nda ì logó dhɨ: «Dhya àlo adrélépi tà

† **7:38** 7:38 A kònò Èzèkyélè 47:1; Zàkàríyà 14:8. ‡ **7:42** 7:42 A kònò 2 Sàmùwélè 7:12; Mĭké 5:2.

ta dhya kòdhɨ àdhya tínɨ dhɨ tàdzí yókódhó.» 47 Dɨ Fàrĩsáyò nda ɨ gò liziá àyɨ tí dhɨ: «Mì tayí kókpà àmɨ akódhɨ nda dré litílé dre? 48 Dhya àlo Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ kòfalé yà, kó ngalè Fàrĩsáyò ɨ kòfalé yà akódhɨ nɨ ka'ĩlepi dhɨ tsì be? 49 Kóko! Dɨ, móndyá zyandre kòdhɨ ì nĩ àyɨkya Mósè nɨ tátrítrí kúlí ko. Gĩká nɨ tátrítrí àyɨ dri!»

50 Fàrĩsáyò nda ɨ kòfalé dhɨ, Nĩkòdémò atú lìlepi Yésu véna ngátsi sè dhɨ tá be. Dɨ akódhɨ dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: 51 «Àma kɨ tátrítrí kúlí ka'ĩ tsì tà bhàle dhya àlo dri akódhɨ nɨ yi àko ró, ìndì tà dré 'òle dhɨ nɨ ni àko ró dhɨ 'í?» 52 Dɨ ì logó drá dhɨ: «Mɨ kókpà móndí angálépi Gàlĩláyà lésè dhɨ 'ɨ? Mí vwa rè tà Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ ɨ ká. Mí nɨ nòá dhɨ, pròfétà àlo angálépi Gàlĩláyà lésè dhɨ yókódhó.»

[53 Gò àyɨ àlo àlo títí dhɨ ì dré ngàzo nzìle àyɨ bhà'ásè.§

8

Tòkó àlo rùle múná tà 'orà'a dhɨ

1 Dɨ Yésu dré lìzo mbàle kòngó Ólívè fa kya drĩna. 2 Ngá kòwa dre dhɨ, dré gòzo lìle tépelò na gò, móndyá wãyi dhɨ ì dré alìzo ru kɨmó akódhɨ làga. Akódhɨ dré lɨrízó gò kɨdhólé adrélé àyɨ kɨ tadhá.

3 Dɨ tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ Fàrĩsáyò íbe dhɨ, ì dré tòkó àlo dhɨ nɨ adrìzo alìzo bhàá móndyá wãyi ɨ kandrá. Ɨ ru tá akódhɨ nda adrérà'a múná tà 'o agó àlo dhɨ be. 4 Dɨ ì dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Tadhálépi, à kɨ tòkó kònìdhɨ adrérà'a múná tà 'o agó àlo be dhɨ 'á. 5 Mósè fè tá tòlí tátrítrí kúlí na tàzoá àma dré dhɨ, mà kàdré tòkó tà 'obhá kònìnɨ dhɨ kɨ lebhé todràle kírà sè. Dɨ mí adré mína tàá tà kòdhɨ sè ngíni?» 6 Ɨ lizí tá akódhɨ kònìnɨ kɨtswázó akódhɨ nɨ tabhì lɨtílé, ì kòkɨtswáró akódhɨ nɨ asíkì be dhɨ bvó. Dɨ, Yésu dré ína tandĩzo gò, kɨdhólé adrélé ngá tɨsì drígámbílí sè kĩní mi. 7 Ɨ dré rè dhu adrérà'a akódhɨ nɨ lizí dhɨ 'á dhɨ, dré ngàzo áyɨ totó gò, tàá àyɨ dré dhɨ: «Dhya tàkonzì 'òlepi tàdzí ko dhɨ kàdré àmɨ kòfalé be dhɨ, akódhɨ nda kòkɨdhó rè zyà tòkó kònìdhɨ nɨ lebhélé kírà sè dhɨ nì.» 8 Dɨ dré gòzo tódhyá tandĩle adrélé ngá tɨsì kĩní mi.

9 Dɨ ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì dré ngàzo topfòle àlo àlo kɨdhólé màlìga ɨ rú, Yésu kɨ tayí tòkó nda adrélépi áyɨ totó akódhɨ kandrá dhɨ be. 10 Dɨ Yésu dré ngàzo áyɨ totó lizíá tíá dhɨ: «Tòkó, àyɨ nda ɨ ángwà? Dhya àlo tà bhàlepi mí dri dhɨ yókódhó?» 11 Akódhɨ logó dhɨ: «Mírì, dhya àlo yó.» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Má bhà kókpà tà mí dri ko. Dɨ mí lì, ìndì kɨdhólé nyànomvá dhɨ, mí kògò vélé tàkonzì 'o ko.»]*

Yésu ngádra bvò àdhya 'ɨ

12 Yésu dré gòzo tàá móndyá zyandre ɨ dré dhɨ: «Ma ngádra adrélépi ngá kazá móndyá bvò àdhya ɨ dré dhɨ 'ɨ. Dhya ángùdhi adrélépi áma lebè dhɨ kɨtswá tàdzí atsílé tínímvá na ko. Be ró dhɨ, a nɨ adré ngádra lídrì àdhya íbe.»

13 Dɨ, Fàrĩsáyò ì dré ngàzo tàá drá dhɨ: «Mí adré mína ámɨ tàndɨ nɨ tà longó mɨ. Tà mí dré adrélé tàle dhɨ ɨ, tà bàti 'ɨ ko.» 14 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Gba má dré adrézó áma tàndɨ nɨ tà longó dhɨ, tà má dré adrélé tàle dhɨ ɨ, tà bàti 'ɨ. Tàko ko, má nĩ, má angá ángolésè ya,

§ **7:53** 7:53 Wárágà àruka Gĩká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drĩdrì dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré Yòwánì 7:53–8:11 dhɨ nɨ kisú ko. * **8:11** 8:11 A kònò tà àndu ngìle Yòwánì 7:53 na dhɨ.

ìndì má adré lìle ángolé ya dhɨ be. Dɨ, mì nǐ àmɨkya ngalè má angá ángolésè ya, kó ngalè má adré lìle ángolé ya dhɨ ko. 15 Mì adré àmɨkya áma tàbvó ta ngóró móndyá bvò kòndɨ àdhya ì dré adrélé tàle dhɨ tíní. Dɨ, má adré mána dhya àlo nɨ tàbvó ta ko. 16 Kònò má kàdré tá tàbvó ta dhɨ, tàbvó má dré kɨtswálé tàle nda nɨ tá adré gyăgya. Ângyá ko, má adré tà àlo 'o kalóma ko. Be ró dhɨ, áma Atá áma amùlepi dhɨ túmăní má be. 17 A tɨsì tá àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tátrítrí kúlí na tàle dhɨ, móndí rǐ tà nobhá mǐ sè dhɨ ì kàdré tà àlo dhɨ nɨ longó kòdhya dhɨ, tà ì dré adrélé longólé nda, tà bàti 'ɨ.† 18 Ma, má adré áma tàndɨ nɨ tà longó. Kòdhɨ íbe dhɨ, áma Atá áma amùlepi dhɨ adré kókpà áma tà longó.» 19 Dɨ ì lizí tíá dhɨ: «Ámɨ Atá ángwà?» Yésu gò logóá àyɨ dré dhɨ: «Mì nǐ ma àdhi 'ɨ yà dhɨ ko, ìndì mì nǐ áma Atá àdhi 'ɨ yà dhɨ ko. Kònò mì kònǐ tá ma be dhɨ, mì nɨ tá kpà áma Atá nɨ ni.»

20 Yésu tà tá kúlí nda ɨ, dré tá adrérà'a tà tadhá tépelò na, ànyɨ àrà adrézó ngá fèle Gĭká dré dhɨ kɨ lɨkí dhɨ làga dhɨ 'á. Dɨ, dhya àlo ru tá akódhɨ ko, lókyá nɨ dré tá rè kɨtswálé ko dhɨ sè.

Yésu dhya Gĭká Atá dré amùle dhɨ 'ɨ

21 Yésu dré gòzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Má adré 'òle lìle. Mì nɨ áma nda gò, mì dré àmɨkya todràzo àmɨ kɨ tàkonzì na. Mì kɨtswá lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhɨ na bwà ko.» 22 Dɨ Yúdà ànzɨ ì lizí àyɨ kòfalésè dhɨ: «Akódhɨ adré 'òle áyɨ pfu dràle? Kòdhɨ vo tà dré adrézó tàá dhɨ: ‹Mì kɨtswá lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhɨ na bwà ko› dhɨ 'ɨ?» 23 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì angá àmɨkya bvò kòndɨ lésè. Dɨ, má angá mána kurú lésè. Âmɨ móndí bvò kòndɨ àdhya 'ɨ. Dɨ, ma mána móndí bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko. 24 Ásà dhɨ, má tà tá àmɨ dré dhɨ, mì nɨ todrà àmɨ kɨ tàkonzì na. Tàko ko, mì kòka'ĭ, ma Dhya adrélépi be dhɨ 'ɨ ko dhɨ, mì nɨ dra todrà àmɨ kɨ tàkonzì na.»‡ 25 Dɨ ì lizí tíá dhɨ: «Mɨ mína àdhi 'ɨ?» Yésu gò logóá àyɨ dré dhɨ: «Ma dhya má dré adrézó tàá kínó lésè dhɨ, ma akódhɨ 'ɨ nda 'ɨ. 26 Ma dhu rè tà íbe bĭ tàle àmɨ kɨ tà dri. Ma kpà tà íbe bĭ tàle àmɨ kɨ tàbvó tàzo. Dɨ, dhya áma amùlepi dhɨ adré ngbú adrélé tà bàti ta. Má adré ngbà 'ĭ tà má dré yĭle akódhɨ nda vélésè dhɨ kɨ ta móndyá bvò kòndɨ àdhya ɨ dré kòdhya.»

27 Dɨ, ì nǐ tá ko tàle dhɨ, Yésu adré tá áyɨ Atá nɨ tà ta kòdhya dhɨ. 28 Dɨ Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Lókyá mì dré dra ma, Móndí nɨ Mvá nɨ tɨngázó kuru dhɨ sè dhɨ, mì nɨ nǐá tàle dhɨ, ma Dhya adrélépi be nda 'ɨ dhɨ be. Mì nɨ kpà nǐá tàle dhɨ, má adré tà àlo 'o áma drǐ sè ko dhɨ be. Dɨ, má adré ngbà 'ĭ tà áma Atá dré tadhálé má dré dhɨ kɨ ta kòdhya. 29 Dhya áma amùlepi dhɨ túmăní má be. Tayí ma kalóma ko. Ângyá ko, má adré ngbú tà akódhɨ nɨ togó dré adrézó kɨnílé ásà dhɨ kɨ 'o kòdhya.» 30 Dɨ Yésu dré tá adrérà'a tà nda kɨ ta dhɨ 'á dhɨ, móndí bĭ dhɨ ì dré akódhɨ nɨ ka'ĭzo.

Mì nɨ adré móndí trìle bàti dhɨ ɨ ró

31 Dɨ Yésu dré tàzoá Yúdà ànzɨ áyɨ ka'ĭbhá nda ɨ dré dhɨ: «Mì kàdré tròle tà má dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ rú dhɨ, mì nɨ adré áma lebèbhá 'ɨ bàti. 32 Dɨ mì nɨ tà bàti ni gò, tà bàti nda dré àmɨ kɨ trìzo wăyi.» 33 Ɨ logó drá dhɨ: «Àma, àma Abàrámà nɨ súrú 'ɨ. Mà atsá rè tàdzí dhya àlo nɨ màrábà ro ko. Dɨ mí adré mína tàá dhɨ, à nɨ àma kɨ trɨ dhɨ ngíni?»

† **8:17** 8:17 A kònò Dùtèrònómè 17:6; 19:15. ‡ **8:24** 8:24 A kònò Pfòma 3:14-15.

34 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi
adrélépi tàkonzì 'o dhi, akódhi nda tàkonzì ni màrábà 'i. 35 Màrábà
adré ína adrélé súrú 'á nyo ko. Di, mváagó adré ína adrélé súrú 'á
nyo. 36 Di Gìká ni Mváagó kòtrì àmi dhi, mì ni adré móndí trìle bàti
dhi i ró.
37 Má nì tàle dhi, àmi Àbàrámà ni súrú 'i dhi be. Di, mì adré àmikya
láti nda kitswázó áma pfu dràle, mì dré adrélé áma kúlí ka'ì dòle àmi
ki togó na ko dhi sè. 38 Má adré mána tà áma Atá dré tadhálé má dré
dhi ki ta kòdhya. Di, mì adré àmikya tà mì dré yìle àmi ki atá vélésè
dhi ki 'o kòdhya.»
39 I gò logóá drá dhi: «Àma ki atá, Àbàrámà 'i.» Di Yésu tà àyi dré dhi:
«Mì kàdré tá Àbàrámà ni ànzi 'i bàti dhi, kònò mì ni tá adré tà Àbàrámà
dré 'òle dhi ki 'o kòdhya. 40 Di, nyànomvá dhi, mì adré àmikya láti nda
kitswázó áma pfu dràle, má dré tà bàti má dré yìle Gìká vélésè dhi ni
tàle àmi dré dhi sè. Àbàrámà 'o tá ína tà làsú be kònìni dhi ko. 41 Di,
mì adré àmikya tà 'o ngóró àmi ki atá dré adrélé 'òle dhi tíni.» Di ì
logó drá dhi: «Àma, àma ànzi tìle swà ro dhi 'i ko! Àma ki Atá, Gìká 'i
kalóma.»
42 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Gìká kàdré tá àmi ki Atá 'i bàti dhi, kònò
mì ni tá adré áma le. Àngyá ko, má angá Gìká vélésè gò, má dré adrézó
kònwa akódhi ni rú sè. Má alì mána áma drì sè ko. Be ró dhi, akódhi
amù ma nì. 43 Tà má dré adrélé tàle kòdhi ì adré file àmi drìna ko àdho
tà sè? I adré file ko, mì dré kitswálé áma kúlí yi bwà ko dhi sè. 44 Àmi
àmikya àmi ki atá Dzáborò ni ànzi 'i. Mì adré àmi ki atá nda ni lovó
le 'òle kòdhya. Kidhólé kidhoma lésè dhi, akódhi nda dhya adrélépi
móndí ki tupfú todràle dhi 'i. Adré kpà tròle tà bàti rú ko, tà bàti dré
adrélé akódhi léna àlomvá ko dhi sè. Dré adrérà'a kinzò ta dhi 'á dhi,
adré áyi tàndi ni ti ta kòdhya. Tàko ko, akódhi kinzò líyí 'i, ìndì kinzò
ni atá 'i. 45 Di, má dré mána adrélé tà bàti ta dhi sè dhi, mì adré áma
ka'ì ko. 46 Àmi kòfalé dhi, àdhi ni kitswá tsì tàkonzì àlo tadhá má rú
dhi nì? Di má kàdré tà bàti ta kòdhya dhi, mì adré áma ka'ì ko àdho tà
sè? 47 Dhya adrélépi Gìká àdhya ró dhi adré ína Gìká ni kúlí yi. Di, mì
adré àmikya áma kúlí yi ko, mì dré adrélé Gìká àdhya ró ko dhi sè.»

Yésu i Àbàrámà be dhi

48 Di Yúdà ànzi nda ì gò logóá drá dhi: «Mà adré zakó tàá kyá tàle
dhi, mi mína Sàmàríyà agó 'i, ìndì mi tirí kònzi íbe mí léna dhi!» 49 Di
Yésu logó àyi dré dhi: «Tirí kònzi má léna yókódhó. Be ró dhi, má
adré mána lindrì fe áma Atá dré. Di, mì adré àmikya kanyò fe má dré.
50 Má adré mìlanzìlanzì nda kisúlé áma tàndi dré ko. Di, dhya adrélépi
mìlanzìlanzì le fèle má dré dhi be. Akódhi nda kpà dhya adrélépi tàbvó
ta gyăgya dhi 'i. 51 Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi
áma kúlí ka'ì 'òle dhi kitswá tàdzí dràle ko!»
52 Di Yúdà ànzi nda ì gò tàá drá dhi: «Nyànomvá, mà nì tàle dhi, mi
tirí kònzi íbe mí léna káyà dhi be! Àbàrámà drà dre. Pròfétà ì todrà
kókpà dre. Di, mí adré mína tàá dhi, dhya adrélépi ámi kúlí ka'ì 'òle
dhi kitswá tàdzí dràle ko. 53 Mí adré kisùá dhi, mi mína kàdrì àma
ki atá Àbàrámà ni lavú? Akódhi drà dre. Pròfétà ì todrà kókpà dre.
Mí adré di kisùá dhi, mi tá mína àdhi 'i?» 54 Di Yésu gò logóá dhi:
«Má kàdré tá mìlanzìlanzì nda kisúlé áma tàndi dré dhi, kònò áma
mìlanzìlanzì nda ni tá adré tà tàko ró. Di, áma Atá adré ína áma mì

bha lanzĭle dhɨ nì. Akódhɨ nda, dhya mì dré adrézó tàá dhɨ, akódhɨ àmɨ kɨ Gĭká 'ɨ dhɨ 'ɨ. 55 Mì nĭ àmɨkya akódhɨ ko. Dɨ, má nĭ mána akódhɨ be. Kònò má kòtà tá dhɨ, má nĭ akódhɨ ko dhɨ, má nɨ tá adré kɨnzò líyí 'ɨ àmɨ tínɨ. Dɨ má nì akódhɨ be, ìndì má adré akódhɨ nɨ kúlí ka'ĭ 'òle. 56 Àmɨ kɨ atá Àbàrámà lenzé tá tò, dré tá kĭtú má dré alĭzo dhɨ nɨ nòle dhɨ sè. Akódhɨ nò kĭtú nda 'í gò, dré lenzézó ásà.» 57 Dɨ Yúdà ànzɨ nda ì tà drá dhɨ: «Ámɨ kóná kòtsa kó rè nyadhɨ-rĭ-drĭ-mudrí ko dhɨ, mí 'o mɨ ngínɨ tàá dhɨ, mí nò Àbàrámà 'í dhɨ?» 58 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Àbàrámà nɨ tirà ko dhɨ 'á dhɨ, ma tá mána be!» 59 Dɨ kúlí nda sè dhɨ, ì dré ngàzo kírà kudhú, kɨtswázó akódhɨ nɨ lebhé dràle ásà. Dɨ, Yésu dré ína áyɨ zùzo gò, pfòle lyà tépelò 'ásè.

9

Yésu tɨdrí agó àlo tĭle mì kùdúkùdu ró dhɨ

1 Yésu ì dré tá adrérà'a lìle láti 'ásè dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ dré mì bhèzo agó àlo tĭle mì kùdúkùdu ró dhɨ nɨ no. 2 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré lizízóá dhɨ: «Rábbĭ, àdhi 'o tàkonzì agó kònìdhɨ nɨ tĭzo mì kùdúkùdu ró dhɨ nì? Akódhɨ 'o nì, kó ngalè akódhɨ nɨ tibhá ì 'o kó àyɨ?» 3 Yésu logó dhɨ: «À ti akódhɨ kònìnɨ akódhɨ nɨ tàkonzì sè yà, kó ngalè akódhɨ nɨ tibhá kɨ tàkonzì sè yà dhɨ ko. Be ró dhɨ, à ti akódhɨ kònìnɨ, à kòkɨtswáró tà Gĭká dré adrélé lèle 'òle akódhɨ léna dhɨ nɨ no be dhɨ bvó. 4 Adré lèá dhɨ, mà kàdré dhya áma amùlepi dhɨ nɨ àzí 'o kĭtú dré adrérà'a be dhɨ 'á. Ngátsi adré ína alìle. Lókyá nda sè dhɨ, dhya àlo kɨtswá àzí 'o bwà ko. 5 Má dré adrérà'a bvò kònìdhɨ lé dhɨ 'á dhɨ, ma ngádra adrélépi ngá kazá móndyá bvò àdhya ɨ dré dhɨ 'ɨ.»

6 Yésu kòtà tà nda dre dhɨ, dré tùsú fùzo kĭní mi, kùrú anzwázó tùsú nda sè gò, agó mì kùdúkùdu ró nda nɨ mì ndryàzo ásà. 7 Dré tàzoá drá dhɨ: «Mí lì ámɨ mì dzɨ yĭ ledélé rú zĭle Sìlòwámà dhɨ na.» (Rú Sìlòwámà nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Mùle dhɨ».) Dɨ agó nda dré lìzo áyɨ mì dzɨ kònàle gò, dré nzìzo adrélé ngá nobe.

8 Dɨ akódhɨ nɨ bhàzĭ ɨ, túmăní móndyá atú akódhɨ nɨ nobhá adrérà'a ngá zi dhɨ íbe dhɨ, ì dré ngàzo adrélé lizíá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Agó kònìdhɨ tsì dhya adrélépi tá lirílé adrélé ngá zi dhɨ 'ɨ ko?» 9 Ayɨ kɨ àruka ì dré adrézó tàá dhɨ: «Akódhɨ 'ɨ.» Àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ: «Kóko. Akódhɨ 'ɨ ko. Dɨ, sù akódhɨ tínɨ.» Dɨ, agó nda dré ína adrézó tàá dhɨ: «Ma 'ɨ!» 10 Dɨ ì lizí tía dhɨ: «Ámɨ mì nzì dɨ ru adrélé ngá no ngíningínɨ ró?» 11 Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «Agó rú zĭle Yésu dhɨ anzwá tá kùrú, áma mì ndryàzo ásà gò, tàzoá dhɨ, má kòlì áma mì dzɨ yĭ Sìlòwámà àdhya na. Dɨ má kòlì áma mì dzɨ kònàle dre dhɨ, má dré ngàzo adrélé ngá no!» 12 Ɨ gò lizíá tía dhɨ: «Agó kòdhɨ ángwà?» Gò logóá dhɨ: «Má nĭ ko.»

Fàrìsáyò ì lizî tà agó adrílépi dhɨ tî

13 Gò ì dré agó adrélépi tá mì kùdúkùdu ró nda nɨ drĭzo, lìzo ába Fàrìsáyò ɨ véna. 14 Kĭtú Yésu dré tá kùrú anzwázó gò, agó nda nɨ mì nzĭzo dhɨ tá sàbátù 'ɨ. 15 Dɨ Fàrìsáyò nda ì dré kpà lizízóá akódhɨ tí, ngalè akódhɨ nɨ mì nzì tá ru adrélé ngá no ngínɨ ya dhɨ. Akódhɨ dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Agó àlo dhɨ ndryà tá áma mì kùrú sè. Dɨ má kòdzɨ áma mì dre dhɨ, má dré kɨdhózó adrélé ngá no.» 16 Fàrìsáyò nda kɨ àruka ì gò adrélé tàá dhɨ: «Dhya tà nda nɨ 'òlepi kòdhɨ angá ína Gĭká

vélésè ko. Tàko ko, adré sàbátù ni tòlí liki ko.» Di, àruka ni ì adré kó tàá dhi: «Tàkonzì líyí kitswá ína tà líndríga ró làsú be kònìni dhi ki 'o bwà ngíninginí ró?» Di ì dré ru lanzízó tà nda sè. 17 Ì dré gòzo liziá agó adrélépi tá mì kùdúkùdu ró nda tí dhi: «Mi ró dhi, mí adré mína tàá agó ámi mì nzïlepi nda ni tà sè ngíni?» Akódhi logó dhi: «Akódhi nda pròfétà 'i.»

18 Di, Yúdà ànzi ki kàdrì nda ì ka'ï tá rè ko tàle dhi, agó nda tá mï kùdúkùdu 'i gò, dré gòzo adrélé ngá no dhi. Ásà dhi, ì dré akódhi ni tibhá ki azízó gò, 19 lizízóá àyi tí dhi: «Agó kònìdhi àmi ki mvá 'i? Mì adré tàá dhi, mì ti tá akódhi mì kùdúkùdu ró? Adré di ngá no nyànomvá ngíninginí ró?» 20 Di akódhi ni tibhá nda ì logó àyi dré dhi: «Mà nï tàle dhi, kònìdhi àma ki mvá 'i, ìndì apfò tá mï kùdúkùdu ró dhi be. 21 Di, mà nï ngalè adré nyànomvá ngá no ngíni ya dhi ko. Mà nï kpà ngalè àdhi nzï akódhi ni mï nì ya dhi ko. Mì kòlizí akódhi kòdhya. Atsá kàdrì dre. A ni kitswá áyi tàndi ni tà ta bwà.» 22 Akódhi ni tibhá nda ì tà tá kònìni, ì dré tá adrélé Yúdà ànzi ki kàdrì ki ro dhi sè. Tàko ko, àyi nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya ángùdhi adrélépi ka'ïá tàle dhi, Yésu Mèsíyà 'i dhi ni dro àyi ki lìsámbò dzó lésè. 23 Tà nda sè dhi, akódhi ni tibhá nda ì tà tá dhi: «Atsá kàdrì dre. Mì kòlizí akódhi kòdhya.»

24 Di Fàrïsáyò nda ì dré gòzo tódhyá agó adrélépi tá mï kùdúkùdu ró nda ni azí gò, ì dré tàzoá drá dhi: «Mí fè lindrì Gïká dré. Mà nï tàle dhi, agó kòdhi tàkonzì líyí 'i dhi be.» 25 Gò logóá dhi: «Akódhi nda kàdré ína tàkonzì líyí 'i bàti dhi, má nï ko. Má nï ngbà 'í tà àlo kònìdhi: Ma tá mï kùdúkùdu ró. Di, nyànomvá dhi, má adré ngá no!» 26 Di ì gò liziá tíá dhi: «Akódhi nda 'o mi ngíni? Nzï ámi mï ngíni?» 27 Gò logóá àyi dré dhi: «Má tà tá àmi dré dre. Di, mì yi ma ko. Mì adré tà nda ni le yïle tódhyá àdho tà sè? Mì adré kpà lèá atsálé akódhi ni lebèbhá i ró?» 28 Di ì dré akódhi ni dhàzo tàzoá dhi: «Mi mína dhya kòdhi ni lebèlepi 'i! Àma àmakya Mósè ni lebèbhá 'i! 29 Mà nï tàle dhi, Gïká tà tá tà Mósè be dhi be. Di, kàdré ína dhya kòdhi ni tà sè dhi, mà nï ngalè akódhi angá ángolésè ya dhi ko.» 30 Di agó nda logó àyi dré dhi: «Tà kòdhi tà kitswálépi dhyá ki líndrí tigá dhi 'i! Mì nï àmikya ngalè akódhi angá ángolésè ya dhi ko, tágba dré áma mï nzïzo ni dhi! 31 Mà nï tàle dhi, Gïká adré tàkonzìbhá ki yi ko dhi be. Di, adré ína móndyá adrébhá tròle áyi tà rú, adrébhá tà í dré adrélé lèle dhi ki 'o dhi ki yi kòdhya. 32 À yi rè tàdzí ko tàle dhi, dhya àlo nzï móndí tïle mï kùdúkùdu ró dhi ni mï dhi. 33 Kònò agó kòdhi kàngá tá Gïká vélésè ko dhi, kitswá tá tà àlo 'o bwà ko.» 34 Di ì logó drá dhi: «À ti mi trú tàkonzì na bàti! Mí 'o mi ngíni, adrélé àma ki tadhá dhi?» Di ì dré akódhi ni dròzo àyi ki lìsámbò dzó lésè.

35 Yésu kòyi tàle dhi, ì dro tá agó nda dhi dre dhi, dré akódhi ni kisúzó gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adré Móndí ni Mvá ni ka'ï?» 36 Agó nda logó dhi: «Mírì, mí tà rè má dré, akódhi nda àdhi 'i ya dhi ká, má kòkitswáró akódhi ni ka'ï be dhi bvó.» 37 Yésu tà drá dhi: «Mí nò akódhi dre. Akódhi dhya adrélépi tà ta mí be ni 'i.» 38 Di agó nda tà drá dhi: «Mírì, má ka'ï dre!» Gò dré adhézó áyi kórókó titï Yésu kandrá, akódhi ni lindrì bhàzo.

Adhibhá i mï kùdúkùdu 'i bàti?

39 Dɨ Yésu dré gòzo tàá dhɨ: «Má alì mána bvò kòndɨ lé kɨtswálé tàbvó
kònɨdhɨ nɨ ta: Má alì kɨtswálé dhya mì kùdúkùdu ró dhɨ ì kòkɨtswáró
ngá no, ìndì dhya adrébhá ngá no dhɨ ì kàtsáró mì kùdúkùdu ɨ ró.»
40 Fàrɨsáyò àruka adrébhá Yésu làga dhɨ ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì dré
lizízóá tíá dhɨ: «Àma tsì kókpà mì kùdúkùdu 'ɨ?» 41 Dɨ Yésu logó àyɨ
dré dhɨ: «Kònò mì kàdré tá mì kùdúkùdu 'ɨ bàti dhɨ, à kɨtswá tá tà bha
àmɨ dri àmɨ kɨ tàkonzì kɨ tà sè ko. Dɨ, mì dré adrélé tàle dhɨ mì adré
ngá no dhɨ sè dhɨ, àmɨ kɨ tàkonzì ɨ dhu rè àmɨ dri be.»

10

Kábilĩgyà lɨkɨ́lépi ɨ kábilĩgyà nɨ ɨ́be dhɨ

1 Yésu gò tàá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya adrélépi fɨ̃le
kábilígyà kɨ gírí na ti nɨ 'ásè ko, dɨ, adrélépi ína fɨ̃le láti twá 'ásè dhɨ,
akódhɨ nda kùgú 'ɨ, ìndì ngá kärílépi 'ɨ. 2 Dɨ, dhya adrélépi fɨ̃le gírí nda
nɨ ti 'ásè dhɨ, kábilígyà lɨkɨ́lépi 'ɨ. 3 Gírí nɨ ti lɨkɨ́lépi adré ti nda nɨ nzi
akódhɨ dré gò, kábilígyà ì dré adrézó akódhɨ nɨ kúlí yi. Akódhɨ adré
áyɨ tàndɨ nɨ kábilígyà kɨ azí àyɨ kɨ rú sè gò, adrézó àyɨ kɨ dri pfòzo àyɨ
ɨ́be kɨvì na. 4 Kò'o àyɨ pfòle títí dre dhɨ, adré dhèle àyɨ kandrá. Gò
kábilígyà nda ì dré adrézó lìle vásà, ì dré kúlí nɨ nɨ nɨ̃le be dhɨ sè. 5 Dɨ,
kábilígyà nda ì kɨtswá tàdzí lìle móndí twá ì dré nɨ̃le ko dhɨ vésè ko.
Be ró dhɨ, ì nɨ lapá ràle akódhɨ nda kandrásè, ì dré kúlí nɨ nɨ nɨ̃le ko
dhɨ sè.»
6 Yésu tà tá tà nda àyɨ dré kúlí alaala sè. Dɨ, tà dré adrélé tàle nda kɨ
àndu fɨ ína àyɨ drɨ̃na ko.
7 Dɨ Yésu dré gòzo tàá dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ma gíríti
kábilígyà ɨ dré dhɨ 'ɨ. 8 Móndyá wǎyi alìbhá drɨ̃drɨ̀ má kandrá dhɨ ɨ tá
kùgubhá 'ɨ, ìndì kǎribhá 'ɨ. Dɨ, kábilígyà nda ì yi tá àyɨ ko. 9 Ma gíríti
'ɨ. Dhya ángùdhi adrélépi afílé má 'ásè dhɨ nɨ adrí. Akódhɨ nda nɨ adré
afílé, adrélé pfòle, adrélé kpà ngá kisú nyàle. 10 Kùgú adré ngbà 'í alìle
kɨtswálé ngá kugù, kɨtswálé móndí kɨ tupfú todràle, ìndì kɨtswálé tà
kɨzá. Dɨ, má alì mána móndí ì kàdréró lídrì ɨ́be, ìndì lídrì nda kògaró
àyɨ léna gagà.
11 Ma kábilígyà lɨkɨ́lépi dóro dhɨ 'ɨ. Kábilígyà lɨkɨ́lépi dóro nda adré
áyɨ lídrì fe áyɨ kábilígyà ɨ dré. 12 Dɨ, kàdré dhya adrélépi ngbà 'í àzí 'o
làfa sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, akódhɨ nda kábilígyà lɨkɨ́lépi 'ɨ bàti ko. Kábilígyà
nda ɨ kpà akódhɨ nɨ tàndɨ àdhya 'ɨ ko. Akódhɨ kònò kàlagí adrérà'a alìle
dhɨ, adré ína kábilígyà nda kɨ tayí lapázó. Gò kàlagí nda dré adrézó
kábilígyà nda kɨ turú, adrézó àyɨ kɨ lapé. 13 Dhya nda adré lapálé, dré
adrélé ngbà 'í àzí 'o làfa sè dhɨ sè, ìndì dré adrélé kábilígyà nda kɨ tà
kisù ko dhɨ sè.
14 Ma kábilígyà lɨkɨ́lépi dóro dhɨ 'ɨ. Má nɨ̃ áma kábilígyà ɨ be, ìndì
áma kábilígyà nda ì nɨ̃ kpà ma be, 15 ngóró áma Atá dré áma nɨ̃le be
dhɨ tínɨ, ìndì má dré kpà áma Atá nɨ nɨ̃le be dhɨ tínɨ. Má adré áma lídrì
fe áma kábilígyà nda ɨ dré. 16 Ma kókpà kábilígyà àruka adrébhá gírí
kònɨdhɨ 'á ko dhɨ ɨ́be. Adré lèá dhɨ, má kàdrɨ̃ àyɨ nda ɨ afízó àyɨ ɨ́be be.
Ɨ nɨ kpà áma kúlí yi gò, kábilígyà títí nda ì dré adrézó pärí àlo ró, àyɨ
kɨ lɨkɨ́lépi dré kpà adrézó àlo kwákwá.
17 Áma Atá adré áma le tò, má dré adrélé áma lídrì fe kɨtswázó gòle
dòá tódhyá dhɨ sè. 18 Dhya àlo kɨtswá áma lídrì tɨngá bwà ko. Dɨ, má

adré mána fèá ngóró má dré adrélé lèle 'òle dhɨ tínɨ. Ma rĩnyí íbe kɨtswázó fèá, ìndɨ ma kpà rĩnyí íbe kɨtswázó gòle dòá. Kòrɨdhɨ, tòlí má dré kɨsúlé áma Atá vélésè dhɨ 'ɨ.»
19 Yésu nɨ kúlí nda ɨ sè dhɨ, Yúdà ànzɨ ì dré gòzo tódhyá ru lanzí.
20 Ayɨ kɨ àruka bĩ dhɨ ì adré tá tàá dhɨ: «Akódhɨ tɨrí kònzɨ íbe í léna!
Ngá kɨzá akódhɨ nɨ drì dre! Mì adré akódhɨ nɨ yi àdho tà sè?» 21 Dɨ,
àruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ: «Dhya adrélépi tɨrí kònzɨ íbe í léna dhɨ adré
ína kúlí ta kònìnɨ ko. Tɨrí kònzɨ nɨ kɨtswá tsì móndí mì kùdúkùdu ró
dhɨ kɨ mì nzi bwà?»

Yúdà ànzɨ kɨ àruka ì gà Yésu rè

22 Lókyá kɨdhì àdhya sè dhɨ, Yúdà ànzɨ ì adré tá gwányá adrézó tépelò
nɨ bhàma twá Gĩká dré dhɨ nɨ tà kisù dhɨ nɨ 'o Yèrúsalémà na. 23 Dɨ
Yésu dré tá adrérà'a atsílé tépelò nɨ kògbo zĩle Sòlòmónò àdhya ró dhɨ
'ásè dhɨ 'á dhɨ, 24 Yúdà ànzɨ ì dré ru kɨmózó akódhɨ làgásè kúrú gò,
tàá drá dhɨ: «Mí nɨ tà kòdhɨ nɨ losó vwàle lókyá be ángopí? Mí kàdré
Mèsíyà 'ɨ bàti dhɨ, mí tà rè àma dré ngádra 'á ká.» 25 Dɨ Yésu logó àyɨ
dré dhɨ: «Má tà tá tà nda àmɨ dré dre. Dɨ, mì ka'ĩ àmɨkya ma ko. Tà
líndríga ró má dré adrélé 'òle áma Atá nɨ rú sè dhɨ ì adré tadhá ngádra
'á dhɨ, ma àdhi 'ɨ ya dhɨ nì. 26 Dɨ, mì ka'ĩ àmɨkya ma ko, mì dré adrélé
áma kábilígyà 'ɨ ko dhɨ sè. 27 Áma kábilígyà ì adré áma kúlí yi. Má nĩ
kpà àyɨ be gò, ì dré adrézó áma lebè. 28 Má adré lídrì kóná vésè kólyá
dhɨ nɨ fe àyɨ dré gò, ì dré kɨtswázó tàdzí dràle ko. Dhya àlo kɨtswá kpà
àyɨ kɨ topá má drígásè bwà ko. 29 Áma Atá àyɨ kɨ afèlepi má dré dhɨ
kàdrì ngá wãyi dhɨ kɨ lavú. Dɨ dhya àlo kɨtswá àyɨ kɨ topá áma Atá nda
drígásè bwà ko. 30 Àma áma Atá be dhɨ ɨ àlo 'ɨ.»
31 Gò Yúdà ànzɨ nda ì dré gòzo tódhyá kírà kudhú kɨtswázó Yésu nɨ
lebhé dràle ásà. 32 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Má 'o tà líndríga ró
dóro bĩ angábhá áma Atá vélésè dhɨ ɨ àmɨ dré nòle dhɨ 'í. Dɨ tà nda ɨ
kòfalé dhɨ, mì adré 'òle áma lebhé kírà sè tà ángùdhi sè?» 33 Dɨ Yúdà
ànzɨ nda ì logó drá dhɨ: «Mà adré ámɨ lebhé kírà sè tà dóro nda kɨ
àlo sè ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya ámɨ lebhé kírà sè, mí dré adrélé
Gĩká nɨ lodhá dhɨ sè. Àngyá ko, mɨ móndí ro nɨ, mí adré mína ámɨ 'o
adrélé Gĩká ro!»
34 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «À tɨsì zakó tsì àmɨ kɨ tátrítrí kúlí na dhɨ,
Gĩká tà tá dhɨ: ‹Àmɨ gĩká 'ɨ!›* 35 Mà nĩ tàle dhɨ, à kɨtswá tà àlo tɨsìle
Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ nɨ bhe gàrà dri bwà ko dhɨ be. Dɨ Gĩká kòzi kó
móndyá áyɨ Kúlí kisúbhá dhɨ ɨ gĩká ɨ ró dhɨ, 36 mì adré dɨ àmɨkya tàá
dhɨ, má adré Gĩká nɨ lodhá, má dré tàle dhɨ ma Gĩká nɨ Mváagó 'ɨ dhɨ
sè dhɨ ngíni? Tà bàti ró dhɨ, Gĩká Atá nda bhà ma twá adrélé ína ró gò,
áma amùzo bvò kònìdhɨ lé dhɨ nì. 37 Má kàdré tà áma Atá dré adrélé
'òle dhɨ kɨ 'o kòdhya ko dhɨ, mɨ kòka'ĩ ma ko. 38 Dɨ, má kàdré tà nda
kɨ 'o 'í dhɨ, gba mì kàdré áma ka'ĩ ko yà dhɨ, mì kàdré tà líndríga ró
má dré adrélé 'òle nda kɨ ka'ĩ kòdhya, mì kònĩró tàle dhɨ, áma Atá má
léna, ìndɨ ma áma Atá léna dhɨ be.» 39 Dɨ ì dré gòzo adrélé láti nda
kɨtswázó akódhɨ nɨ ru. Dɨ, akódhɨ dré ína ngàzo pfòle lyà àyɨ kòfalésè.
40 Àmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo lìle zyàle Yòròdánè nɨ ta'á na, àrà
Yòwánì dré tá adrézó bàtísimò fe drìdrì dhɨ na. Dré adrézó kònàle gĩle
lókyá be vwàvwà ro tsà gò, 41 móndí zyandre dhɨ ì dré alìzo akódhɨ

* **10:34** 10:34 À kònò Longó ɨ 82:6.

vélé. Ɨ adré tá tàá dhɨ: «Yòwánì 'o tá ínа tà àlo líndríga ró dhɨ ko. Dɨ, tà títí dré tá tàle agó kòdhɨ nɨ tà dri dhɨ ɨ tá tà bàti 'ɨ.» 42 Dɨ móndí zyandre dhɨ ì dré Yésu nɨ ka'ĭzo kònàle.

11

Làzárò nɨ dràma

1 Agó àlo rú be Làzárò dhɨ tá drà ro Bètàníyà na. Bètàníyà nda tá kpà bhà akódhɨ nɨ amvúpi ɨ, Màríyà ɨ Màrátà be dhɨ kya 'ɨ.* 2 Màríyà nda kòdhɨ tá tòkó màlásì dàlepi Mírì Yésu pá gò, pá nɨ kɨ atrĭzo áyɨ drĭbhí sè dhɨ 'ɨ.† Dɨ adrúpi nɨ, Làzárò nda tá drà ro. 3 Gò akódhɨ nɨ amvúpi rĭ nda ì dré móndí mùzo lìle tàá Yésu dré dhɨ: «Mírì, ámɨ arúpi mí dré lèle tò dhɨ drà ro.» 4 Yésu kòyi rúbí nda dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Làzárò nɨ drà kòdhɨ kɨtswá akódhɨ nɨ 'o dràle nyo ko. Be ró dhɨ, drà nda atsá ína akódhɨ rú Gĭká kòkisúró mĭlanzĭlanzì ásà, ìndì kòbhàró kpà áyɨ Mváagó nɨ mì lanzĭle ásà be dhɨ bvó.»

5 Yésu lè tá Màrátà ɨ, amvúpi nɨ Màríyà be, ìndì Làzárò be tò. 6 Dɨ, kòyi tàle dhɨ, Làzárò nda tá drà ro dhɨ dre dhɨ, dré gòzo ína adrélé àrà í dré tá adrézó dhɨ na kɨtú rĭ. 7 Gò dré tàzoá áyɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Mà kògò lìle Yùdáyà na.» 8 Dɨ, akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì tà drá dhɨ: «Rábbĭ, gí dhu rè ko, Yúdà ànzɨ ì dré tá adrézó láti nda kɨtswázó ámɨ lebhé dràle kírà sè dhɨ. Dɨ, mí adré mína 'òle gòle kònàle?» 9 Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Kìtú adré kàle sáà mudrí-drì-rĭ ko? Dhya ángùdhi adrélépi atsílé kɨtú sè dhɨ adré dhèle ko, dré adrélé ngádra bvò kòndɨ àdhya nɨ no dhɨ sè. 10 Dɨ, kàdré ína atsílé ngátsi sè dhɨ, adré dhèle, dré adrélé ngádra àko í léna dhɨ sè.»

11 Kòtà tà nda dre dhɨ, dré gòzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Àma kɨ arúpi Làzárò ko ayí dre. Dɨ, má adré mána lìle akódhɨ nɨ toró.» 12 Dɨ lebèbhá nɨ ì tà drá dhɨ: «Mírì, akódhɨ kàdré ayí ko dhɨ, a nɨ adrí.» 13 Ɨ adré tá àyɨkya kisùá dhɨ, Yésu adré tá Làzárò nɨ ayí kòma nɨ tà ta kòdhya. Tákò, Yésu adré tá ína akódhɨ nɨ dràma nɨ tà ta kòdhya. 14 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré ngádra 'á dhɨ: «Làzárò drà dre. 15 Dɨ àmɨ kɨ tà sè dhɨ, má adré lenzélé má dré tá adrélé kònàle yó dhɨ sè, mì kòkɨtswáró áma ka'ĭ bàti be dhɨ bvó. Mà kòlì dɨ akódhɨ véna.» 16 Dɨ Tòmá, adrélé kpà rú zĭle Làtí dhɨ dré tàzoá Yésu nɨ lebèbhá àruka títí dhɨ ɨ dré dhɨ: «Mà kòlì kókpà be, mà kòdràró túmání akódhɨ be!»

Yésu dhya adrélépi móndí kɨ tɨngá dràdrà lésè dhɨ 'ɨ, ìndì dhya adrélépi lídrì fe dhɨ 'ɨ

17 Yésu kòtsa Bètàníyà na dre dhɨ, dré yĭzoá tàle dhɨ, à bhà tá Làzárò ayílé mógó na kɨtú su dre. 18 Bètàníyà nda tá ànyɨ Yèrúsalémà làga, ànyíànyɨ kìlòméterè na. 19 Dɨ Yúdà ànzɨ bĭ dhɨ ì alì tá Màrátà ɨ vélé Màríyà be, kɨtswálé àyɨ kɨ togó tɨndrì àyɨ kɨ adrúpi nɨ dràdrà nɨ tà sè.

20 Dɨ Màrátà kòyi tàle dhɨ, Yésu adré tá alìle dhɨ dre dhɨ, dré ngàzo lìle ru kisú ába. Dɨ, Màríyà lirí tá ína adrélé dzó na. 21 Màrátà dré tàzoá Yésu dré dhɨ: «Mírì, kònò mí kàdré tá kònwa be dhɨ, áma adrúpi kɨtswá tá dràle ko! 22 Dɨ, ndìndì nyànomvá dhɨ, má nì tàle dhɨ, Gĭká nɨ tà ángùdhi mí dré dra zĭle í tí dhɨ nɨ fe mí dré dhɨ be.» 23 Yésu tà drá dhɨ: «Ámɨ adrúpi nɨ angá dràdrà lésè.» 24 Dɨ Màrátà logó drá dhɨ:

* **11:1** 11:1 À kònò Lúkà 10:38-42. † **11:2** 11:2 À kònò Yòwánì 12:1-8.

«Má nǐ tàle dhɨ, a nɨ nga dràdrà 'ásè kǐtú kùdù móndí ɨ dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ tú dhɨ be.» 25 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Ma dhya adrélépi móndí kɨ tɨngá dràdrà lésè dhɨ 'ɨ, ìndì dhya adrélépi lídrì fe àyɨ dré dhɨ 'ɨ. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ǐ dhɨ, tágba kòdrà yà dhɨ, a nɨ adrí. 26 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi lídrì íbe ìndì adrélépi áma ka'ǐ dhɨ, kɨtswá tàdzí dràle kóná vésè kólyá ko. Mí ka'ǐ tà kòdhɨ vélé?» 27 Dɨ Màrátà logó drá dhɨ: «Àyíya, Mírǐ, má adré ka'ǐá dhɨ, mɨ Mèsíyà 'ɨ, Gǐká nɨ Mváagó 'ɨ, ìndì dhya adrélépi tá alɨle bvò le dhɨ 'ɨ.»

28 Màrátà kòtà tà nda dre dhɨ, dré ngàzo lɨle áyɨ amvúpi Màríyà nɨ azí gò, tàzoá drá kòyàyà sè dhɨ: «Dhya tà tadhálépi dhɨ kònwánò. Adré ámɨ zi.» 29 Màríyà kòyi rúbí nda dre dhɨ, dré ngàzo mbèlè lɨle Yésu véna. 30 Yésu fɨ tá rè bhà nda na ko. Dɨ, adré tá dhu rè àrà ɨ dré ru kisúzó Màrátà be dhɨ na. 31 Dɨ Yúdà ànzɨ adrébhá tá Màríyà làga dzó na adrélé akódhɨ nɨ togó tɨndrì nda, ɨ kònò akódhɨ ngarà'a pfòle mbèlè dre dhɨ, ɨ dré kpà ngàzo akódhɨ nɨ lebè. Ɨ adré tá àyɨkya kisùá dhɨ, adré lɨle ngòle mógó drǐna.

32 Màríyà kòtsa àrà Yésu dré tá adrézó dhɨ na akódhɨ nɨ no dre dhɨ, dré dhèzo akódhɨ pá gò, tàá drá dhɨ: «Mírǐ, kònò mí kàdré tá kònwa be dhɨ, áma adrúpi kɨtswá tá dràle ko!» 33 Dɨ Yésu kònò Màríyà nda ɨ adrérà'a ngòle túmǎní Yúdà ànzɨ alɨbhá ába dhɨ íbe dre dhɨ, akódhɨ nɨ togó dré ŋòzo, adrélé lanzɨle tò. 34 Dré lizízóá dhɨ: «Mì bhà akódhɨ nɨ rúbhá ángwà?» Ɨ logó drá dhɨ: «Mírǐ, mí alɨ nòá.» 35 Yésu dré ngòzo. 36 Dɨ Yúdà ànzɨ nda ɨ dré tàzoá dhɨ: «Mì nò rè dré akódhɨ nɨ lèle ngínɨ ya dhɨ ká!» 37 Dɨ, móndí àruka àyɨ kòfalé dhɨ ɨ dré tàzoá dhɨ: «Dhya kòdhɨ nzǐ tá kó agó mǐ kùdúkùdu ró dhɨ nɨ mǐ 'í dhɨ, kɨtswá tá tsǐ tà 'o Làzárò dré dràzo ko dhɨ bwà ko?»

Yésu tɨngá Làzárò dràdrà lésè

38 Yésu nɨ togó dré gòzo tódhyá ŋòle gò, dré lɨzo tsàle mógó na. Mógó nda tá gǒ 'ɨ. A alí tá kírà kàdrì bhàle tíá. 39 Dɨ Yésu dré tàzoá dhɨ: «Mì zɨ kírà tíásà.» Dɨ, Màrátà, dhya dràlepi nda nɨ amvúpi tà drá dhɨ: «Mírǐ, kòndɨ tàdzí nɨ vélé tò. Ángyá ko, akódhɨ ayí mógó na kǐtú su dre!» 40 Yésu logó drá dhɨ: «Má tà tá mí dré dhɨ, mí kòka'ǐ dhɨ, mí nɨ Gǐká nɨ mǐlanzɨlanzǐ no dhɨ ko?» 41 Dɨ ɨ dré kírà nda nɨ zɨzo. Gò Yésu dré mǐ tɨngázó kurú na, tàzoá dhɨ: «Tátá, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré áma yǐle dre dhɨ sè. 42 Má nǐ, mí adré ngbú adrélé áma yi dhɨ be. Dɨ, má tà mána tà kòdhɨ móndyá zyandre má làga kònɨ kɨ tà sè, ɨ kòkɨtswáró ka'ǐá dhɨ, mí amù ma mɨ.» 43 Kòtà tà nda dre dhɨ, dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhɨ: «Làzárò, mí apfò kònalésè!» 44 Dɨ dhya tá dràlepi nda dré ngàzo apfòle. A lambé tá drígá nɨ ɨ, pá nɨ íbe kítá kàtswákàtswa dhɨ ɨ sè, drǐ nɨ nɨ lambézó kítá àzya sè. Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì trɨ akódhɨ, tayízóá lɨle.»

Yúdà ànzɨ ɨ yi ru kɨtswázó Yésu nɨ pfu dràle
(A kònò kpà Màtáyò 26:1-5; Márokò 14:1-2; Lúkà 22:1-2)

45 Dɨ Yúdà ànzɨ alɨbhá tá Màríyà vélé nda ɨ kònò tà Yésu dré 'òle nda dre dhɨ, àyɨ kɨ àruka bǐ dhɨ ɨ dré akódhɨ nɨ ka'ǐzo. 46 Dɨ, àruka nɨ ɨ dré àyɨkya lìzo Fàrǐsáyò ɨ véna, tà Yésu dré 'òle nda nɨ tɨtí àyɨ dré.

47 Gò kòwánà kàdrì ɨ Fàrǐsáyò íbe dhɨ ɨ dré bhàgo kàdrì kɨ kɨmózó títí gò, ɨ dré tàzoá dhɨ: «Mà nɨ 'òá ngínɨ? Tàko ko, agó kòdhɨ adré

vélé tà líndríga ró dhi ki 'o bĭ! 48 Mà kòtayí akódhi adrélé tà 'o kònìni dhi, móndyá wãyi dhi ki akódhi ni ka'ì. Di Rómà ki kàdrì ki àma ki tépelò 'o pfùle, túmãní àma ki súrú íbe.» 49 Di, àyi ki àlo rú be Kàyáfà, adrélépi tá kòwánà ki kàdrì ro kóná kònàdhi sè dhi, dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Àmi, mì nĭ àmikya tà àlo ko! 50 Mì nĭ ko tàle dhi, dóro ni àmi dré dhi, dhya àlo dré dràle móndyá wãyi i dré dhi, àmi ki súrú wãyi dhi kòdràró nyo ko dhi?» 51 Akódhi tà tá tà nda áyi drì sè ko. Di, dré tá adrélé kòwánà ki kàdrì ro kóná nda sè dhi sè dhi, longó tá ína tà nda pròfétà àdhya tíni tàzoá dhi, Yésu ni dra Yúdà ànzi ki súrú ni tà sè. 52 Di, kitswá tá ngbà 'í dràle súrú nda ni tà sè ko, a ni kókpà dra kitswálé Gĭká ni ànzi ayíbhá àrà títí i 'ásè dhi ki kimó adrélé súrú àlo ró. 53 Di kidhólé kĭtú nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì nda ì dré ru yĭzo kitswázó Yésu ni pfu dràle.

54 Di ásà dhi, Yésu dré gòzo vélé adrélé atsílé Yúdà ànzi i kòfalésè ngádra 'ásè ko. Di, dré ína lìzo àrà ànyi duku làga dhi na, bhàandre rú zĭle Êfàràyímà dhi na gò, ì dré adrézó kònàle túmãní lebèbhá ni íbe.

55 Yúdà ànzi ki gwányá Pásikà àdhya kàtsá ànyi dre dhi, móndí zyandre dhi ì dré ngàzo gbàbhú lésè lìle Yèrúsalémà na, kitswálé àyi ki temvé drĭdrĭ gwányá nda kandrá. 56 Di ì adré tá Yésu ni nda, adrézó tàá àyi kòfalésè tépelò na dhi: «Mì kisù ngíni? Akódhi kitswá tsĭ alìle gwányá lé ko?» 57 Di, kòwánà kàdrì i Fàrĭsáyò íbe dhi ì fè tá tòlí tàzoá dhi, dhya àlo kònĭ àrà Yésu dré tá adrézó lána dhi be dhi, kòtadhá àrà nda àyi dré, ì kòkitswáró akódhi ni ru be dhi bvó.

12

Màríyà dà màlási Yésu pá
(A kònò kpà Màtáyò 26:6-13; Márokò 14:3-9)

1 Tayí tá kĭtú nzi-drĭ-àlo gwányá Pásikà àdhya kandrá gò, Yésu dré lìzo Bètàníyà na, bhà Làzárò àdhya na. Làzárò nda tá dhya Yésu dré tingálé dràdrà lésè dhi 'i. 2 Di kònàle dhi, à dré ngá ladhízó Yésu dré nyàle. Màrátà adré tá ngá bha móndí i kandrá. Làzárò tá kpà móndyá liríbhá mísá làgásè túmãní Yésu be dhi i kòfalé. 3 Di Màríyà dré màlási làgí kyàkyà ladhílé tsèrèlè náradà sè dhi ni adózó, alìzo ába líterè àlo ni kítógá 'ásè.* Dré màlásì nda ni dàzo Yésu pá gò, pá ni ki atrĭzo áyi drĭbhí sè. Gò màlásì nda ni tàdzí dré dzó nda ni 'a dòzo wãyi.

4 Di Yùdási Ìsìkàrìyótà, Yésu ni lebèbhá ki àlo tá kpà kònàle. Akódhi nda tá dhya adrélépi 'òle Yésu ni lefè kàribhá i drígá dhi 'i. Di kònò tà Màríyà dré 'òle nda dre dhi, dré ína tàzoá dhi: 5 «À kitswá tá màlási kòdhi ni lagí, làfa ni ni fèzo lemerèbhá i dré ko àdho tà sè? Â ni tá kitswá làfa lò'wa kámá-na dhi ki kisú ási.»† 6 Tà tá kònìni dré tá adrélé lemerèbhá ki tà kisù dhi sè ko. Be ró dhi, tà ína tà nda dré tá adrélé kùgú 'i dhi sè. Tàko ko, akódhi tá dhya adrélépi kòmvò adrézó làfa bha lána dhi ni liki dhi 'i. Di, adré tá ína ngá bhàle lána dhi ni do áyi tàndi dré. 7 Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí tayí tòkó kònìdhi, kàdréró tà dré 'òle kòdhi ni liki áyi togó na tsàle kĭtú dra áma rúbhá bhàzo mógó na

* **12:3** 12:3 Náradà kònìdhi, dò àlo tàdzí be dóro ìndì làgí be kàdrì, adrézó màlási ladhí ási dhi 'i. † **12:5** 12:5 Â adré tá làfa lò'wa kòni ki rú zi «dènárĭ». Dènárĭ kámá-na kòni i tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzí 'òle kóná àlo sè dhi tí dhi 'i.

dhɨ tú! 8 Mì adré ngbú adrélé lemerèbhá ɨ́be àmɨ kòfalé. Dɨ, mì kɨtswá ngbú adrélé túmáǹí má be ko.»

Yúdà ànzɨ ɨ yi ru kɨtswázó Làzárò nɨ pfu dràle

9 Yúdà ànzɨ zyandre dhɨ ì kòyi tàle dhɨ, Yésu tá Bètàníyà na dhɨ dre dhɨ, ì dré kpà lìzo kònàle. Ɨ lì tá ngbà 'í Yésu nɨ tà sè ko. Ɨ lì kókpà kɨtswálé Làzárò Yésu dré tɨngálé dràdrà lésè dhɨ nɨ no dhɨ bvó. 10 Dɨ kòwánà kàdrì ì dré kpà ru yĭzo kɨtswázó Làzárò nɨ pfu dràle. 11 Tàko ko, akódhɨ nda nɨ tà sè dhɨ, Yúdà ànzɨ zyandre dhɨ ì adré tá àyɨ kɨ tayí, adrézó Yésu nɨ ka'ĭ.

Yésu fɨ Yèrúsalémà na ópí tínɨ
(À kònò kpà Màtáyò 21:1-11; Márokò 11:1-11; Lúkà 19:28-40)

12 Kɨtú bvóá dhɨ sè dhɨ, móndí zyandre alɨ̀bhá gwányá Pásɨkà àdhya lé nda ì dré yĭzoá tàle dhɨ, Yésu adré alɨ̀le Yèrúsalémà le. 13 Dɨ ì dré mbíra bí kɨ dòzo, topfòzo ába kɨtswálé ru kisú akódhɨ be. Ɨ adré tá loyóá dhɨ:

«Òsánà! Tà tanɨ kàdré dhya adrélépi alɨ̀le Mírĭ nɨ rú sè dhɨ dri!
Tà tanɨ kàdré ópí Ɨsèrélè ànzɨ kya dri!»‡

14 Dɨ Yésu dré púndà mvá àlo dhɨ nɨ kisúzó gò, mbàzo lɨrílé drĭá, ngóró tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ:

15 «Mɨ, zapi Sĭyónà àdhya nɨ, mí kòro ngá ko.
Mí nò rè ká! Ámɨ ópí adré alɨ̀le, lɨrí ína púndà mvá dri.»§

16 Lókyá nda sè dhɨ, tà nda kòdhɨ kɨ àndu fɨ tá dhu rè Yésu nɨ lebèbhá ɨ drĭna ko. Dɨ Yésu kònga dràdrà 'ásè fɨle áyɨ mĭlanzĭlanzĭ na dre dhɨ, ì dré nĭzoá tàle dhɨ, à tɨsì tá tà nda ɨ Yésu nɨ tà dri gò, à dré tà nda kɨ 'òzo akódhɨ dré dhɨ be.

17 Móndyá zyandre tá Yésu nɨ nobhá Làzárò nɨ azírà'a angálé dràdrà lésè, ìndì apfòle mógó lésè nda ì adré tá tà nda nɨ tɨtí. 18 Dɨ móndí àruka zyandre dhɨ ì kòyi tà líndríga ró Yésu dré tá 'òle nda nɨ rúbí dre dhɨ, ì topfò tá kɨtswálé ru kisú akódhɨ be. 19 Dɨ Fàrìsáyò ì dré tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Mì nò rè ká! Mà kɨtswá àmakya tà àlo 'o bwà ko. Móndyá wãyi bvò àdhya ì adré lɨ̀le akódhɨ vésè!»

Yésu longó áyɨ dràma nɨ tà

20 Móndyá alɨ̀bhá Yèrúsalémà le kɨtswálé Gĭká nɨ lɨndrì bha gwányá nda tú dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, Gĭríkĭ àruka ɨ tá be. 21 Dɨ àyɨ nda ì dré alɨ̀zo Fĭlípò angálépi tá Bètèsàyídà, Gàlĭláyà le dhɨ lésè dhɨ vélé gò, lizíá tíá dhɨ: «Atálágó, mà adré Yésu nɨ le nòle.» 22 Dɨ Fĭlípò dré lìzo tà nda nɨ ta Ándréyà dré gò, ì dré lìzo rĭti tàá Yésu dré.

23 Yésu dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «Lókyá Móndí nɨ Mvá dré dra mĭlanzĭlanzĭ kisúzó dhɨ kɨtswá dre. 24 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ngánò lò'wa kòdhe dràle kĭní na ko dhɨ, a nɨ ngbú adré kalóma. Dɨ, lò'wa nda kòdhe ína dràle dhɨ, a nɨ lò'wa àruka kɨ 'a bĭ. 25 Dhya ángùdhi adrélépi tròle áyɨ tàndɨ nɨ lídrì rú dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ 'o avìle. Dɨ, dhya adrélépi áyɨ lídrì bvò kòndɨ dri dhɨ nɨ ga dhɨ, a nɨ áyɨ lídrì nda nɨ lɨkí adrélé kóná vésè kólyá. 26 Dhya ángùdhi adrélépi áma tà le 'òle áma màrábà tínɨ dhɨ, lè akódhɨ nda kàdré áma lebè. Àrà ángùdhi má

‡ **12:13** 12:13 A kònò Longó ɨ 118:25-26. § **12:15** 12:15 A kònò Zàkàríyà 9:9.

dré adrézó lána dhɨ na dhɨ, áma màrábà nda nɨ adré kókpà be. Dɨ áma Atá nɨ lɨndrì fe dhya adrélépi áma tà 'o nda dré.
27 Nyànomvá dhɨ, áma togó adré lanzïle tò. Dɨ má nɨ tàá ngíni? Má nɨ tsï tàá dhɨ, ‹Tátá, mí tɨdrí ma lókyá kɨzà àdhya kònìdhɨ sè› dhɨ? Kóko, má atsá mána kɨtswálé kɨzà nya lókyá kònìdhɨ sè. 28 Tátá, mí kòbhà ámɨ rú kùle wà!» Yésu kòtà tà nda dre dhɨ, kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhɨ: «Má bhà áma rú kùle dre. Má nɨ kpà go tódhyá rú nda nɨ bha kùle.» 29 Dɨ móndyá zyandre adrébhá tá kònàle dhɨ ì kòyi kúlí nda dre dhɨ, ì dré adrézó tàá dhɨ: «Kòdhɨ bhù tadí nì!» Âruka nɨ ì adré kó tàá dhɨ: «Ángéló àlo dhɨ tà tà drá nì!»
30 Dɨ, Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Kúlí kòdhɨ apfò áma tà sè ko. Dɨ, apfò ína àmɨ kɨ tà sè. 31 Nyànomvá kònìdhɨ, lókyá bvò kònìdhɨ nɨ tàbvó tàzo dhɨ 'ɨ. Nyànomvá dhɨ, à nɨ ópí bvò kòndɨ àdhya nɨ dro pfòle.* 32 Dɨ ma ró dhɨ, à kòtɨngá ma kurú na bvò 'ásè dre dhɨ, má nɨ móndyá wãyi dhɨ kɨ asé má vélé.» 33 Yésu tà tá tà nda tadházóá dhɨ, í nɨ dra dràdrà kárá ángùdhi sè ya dhɨ.†
34 Dɨ móndyá zyandre nda ì logó drá dhɨ: «Mà yi tàle dhɨ, tátrítrí kúlí adré tàá dhɨ, Mèsíyà nɨ adré kóná vésè kólyá dhɨ 'ï. Mí adré dɨ mína tàá dhɨ, lè à kòtɨngá Móndí nɨ Mvá bvò 'ásè dhɨ ngíni? Móndí nɨ Mvá nda àdhi ɨ?» 35 Dɨ Yésu gò tàá àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ dhu rè ngádra íbe àmɨ kòfalé dhɨ lókyá tsà sè. Lè mì kàdré atsílé mì dré adrérà'a ngádra nda íbe dhɨ 'á, tínímvá kòkɨró àmɨ ko dhɨ bvó. Ângyá ko, dhya adrélépi atsílé tínímvá na dhɨ nï ína ngalè í adré lìle ángolé ya dhɨ ko. 36 Mì dré adrérà'a ngádra íbe dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré ngádra nda nɨ ka'ï, mì kàtsáró ànzɨ ngádra àdhya ɨ ró be dhɨ bvó.» Yésu kòtà tà nda ɨ dre dhɨ, dré ngàzo lìle áyɨ zu àyɨ rúsè.

Yúdà ànzɨ ì ka'ï Yésu ko
37 Tágba Yésu dré tá tà líndríga ró bï dhɨ kɨ 'òzo àyɨ mi dhɨ, ì ka'ï tá àyɨkya akódhɨ ko. 38 Dɨ tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ, kɨtswálé kúlí pròfétà Êsáyà dré tá tɨsìle kònɨ ì kò'oró ru be dhɨ bvó:
«Mírì, àdhi ka'ï kúlí mà dré longólé dhɨ nì?
Âdhi nò tà Mírì dré tadhálé áyɨ drígá rïnyi ró dhɨ sè dhɨ nì?»‡
39 Dɨ móndí ì kɨtswá tá Yésu nɨ tà ka'ï bwà ko. Ângyá ko, Êsáyà nda tà tá kpà dhɨ:
40 «Gìká 'o àyɨ kɨ mï adùle,
àyɨ kɨ togó 'òzo tombálé,
ì kònòró ngá àyɨ kɨ mï sè ko,
ì kònïró tà àyɨ kɨ togó na ko,
ì kàdzáró àyɨ kɨ togó má vélé gò,
má dré àyɨ kɨ tɨdrízó dhɨ ko.»§
41 Êsáyà tà tá tà nda kònɨnɨ tàko ko, nò tá ína Yésu nɨ mïlanzïlanzì gò, dré akódhɨ nɨ tà tàzo.
42 Tágba kònɨnɨ dhɨ, móndí zyandre dhɨ ì ka'ï tá Yésu. Ndìndì Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì kɨ àruka ì ka'ï 'ï. Dɨ, ì adré tá àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï nda nɨ tà

* **12:31** 12:31 «Ópí bvò kòndɨ àdhya» kònìdhɨ Sàtánà 'ɨ. † **12:33** 12:33 «Móndí nɨ Mvá nɨ tɨngama kurú na bvò 'ásè» kònìdhɨ adré tà rï dhɨ kɨ tadhá. Adré tadhá dhɨ, à nɨ Yésu nɨ tɨngá tɨdílé fa kɨpakɨpa dri. Adré kókpà tadhá dhɨ, à nɨ akódhɨ nɨ tà tɨngá bhàle kuru akódhɨ nɨ dràma sè ìndì akódhɨ nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ sè. ‡ **12:38** 12:38 A kònò Êsáyà 53:1. § **12:40** 12:40 A kònò Êsáyà 6:9-10.

ta ngádra 'á ko. Ángyá ko, ì adré tá ngá ro, Fàrĩsáyò kɪ dra àyɪ kɪ dro lìsámbò dzó ɪ lésè dhɪ sè. 43 Tàko ko, ì adré tá àyɪkya rúku le kisúlé móndí ɪ véna, rúku kisúlé Gĩká véna dhɪ nɪ lavú.

Kúlĩ Yésu dré tàle dhɪ kɪ móndí kɪ tàbvó ta nì

44 Ámvolásà dhɪ, Yésu dré kúlí yòzo tàzoá móndyá zyandre ɪ dré dhɪ: «Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ĩ dhɪ, adré ngbà 'í áma ka'ĩ kòdhya ko, adré kókpà dhya áma amùlepi dhɪ nɪ ka'ĩ. 45 Dhya ángùdhi adrélépi áma no dhɪ, adré dhya áma amùlepi dhɪ nɪ no kòdhya. 46 Má alì mána bvò kònìdhɪ lé adrélé ngádra ró, kɪtswálé dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ĩ dhɪ kògòró vélé adrélé tínímvá na ko. 47 Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò, adrézó ka'ĩá 'òle ko dhɪ, má adré akódhɪ nda nɪ tàbvó ta ma ko. Tàko ko, má alì bvò kònìdhɪ lé kɪtswálé móndyá bvò àdhya kɪ tàbvó ta ko. Be ró dhɪ, má alì mána kɪtswálé móndyá bvò àdhya kɪ tɪdrí. 48 Dɪ, dhya adrélépi áma ga gò adrézó áma kúlí ka'ĩ ko dhɪ, akódhɪ nda nɪ tàbvó tàlepi be. Kúlí má dré tàle dhɪ kɪ akódhɪ nɪ tàbvó ta kĩtú kùdù sè dhɪ nì. 49 Tàko ko, má tà tá mána kúlí nda ɪ áma drĩ sè ko. Be ró dhɪ, áma Atá áma amùlepi dhɪ fè ína tòlí tàzoá má dré dhɪ, má kòtà àdho tà 'ɪ ya dhɪ, ìndì má kòtà tà nda ngíni ya dhɪ nì. 50 Dɪ má nĩ tàle dhɪ, akódhɪ nɪ tòlí nda adré móndí kɪ adrì lídrì kóná vésè kólyá dhɪ nɪ kisú dhɪ be. Ásà dhɪ, tà ángùdhi má dré adrélé tàle dhɪ, má adré tàá ngóró áma Atá dré tàle má kòtà dhɪ tínɪ.»

13

Yésu dzɪ áyɪ lebèbhá kɪ pá

1 Gwányá Pásɪkà àdhya kandrá dhɪ, Yésu nì tá tàle dhɪ, lókyá í dré ngàzo bvò kònìdhɪ 'ásè lìle áyɪ Atá véna dhɪ kɪtswá dre dhɪ be. Lè tá ngbú áyɪ lebèbhá bvò dri dhɪ ɪ tò. Dɪ gò adrélé àyɪ kɪ le tsàle kùdù na.

2 Ɪndró sè dhɪ, Yésu ɪ lebèbhá nɪ íbe dhɪ ì adré tá ngá nya. Dɪ Dzáborò bhà tá tà Yùdásì Ɪsìkàrìyótà, Sĩmónà nɪ mvá nɪ togó na, kòlefèró Yésu kàrɪbhá ɪ drígá. 3 Yésu nì tá tàle dhɪ, áyɪ Atá tayí tá tà títí dhɪ ɪ í drígá, í angá tá Gĩká vélésè, ìndì í adré 'òle gòle Gĩká véna dhɪ be. 4 Dɪ dré ngàzo mísá làgásè, kítá í dré tá asólé kítá àzya dri dhɪ nɪ avù gò, kítá àzya adózó dròle áyɪ kípílé 'á. 5 Dré yĩ adózó dàle kòtá na gò, kɪdhózó adrélé áyɪ lebèbhá àlo àlo dhɪ kɪ pá dzɪ, adrézó pá nda kɪ atrì kítá í dré tá dròle áyɪ kípílé 'á nda sè.

6 Kòtsa Sĩmónà Pétèró rú dre dhɪ, akódhɪ nda dré tàzoá drá dhɪ: «Mírĩ, mí nɪ tsì áma pá dzɪ bàti?» 7 Yésu logó drá dhɪ: «Tà má dré adrélé 'òle kònìdhɪ, mí nì rè nyànomvá ko. Dɪ, mí nɪ go tà nda nɪ àndu ni ndò.» 8 Pétèró tà drá dhɪ: «Kóko! Mí kɪtswá áma pá dzɪ tàdzí ko!» Yésu logó drá dhɪ: «Má kòdzì mɪ ko dhɪ, mí kɪtswá vélé adrélé áma lebèlepi ró ko.» 9 Dɪ Sĩmónà Pétèró tà drá dhɪ: «Mírĩ, kàdré kònìnɪ dhɪ, mí kòdzì ngbà 'í áma pá kòdhya ko, mí kòdzì kókpà áma drígá ɪ áma drĩ be!» 10 Dɪ Yésu logó drá dhɪ: «Adré lèá dhɪ, dhya áyɪ dzìlepi dre dhɪ kògò ngbà 'í áyɪ pá dzɪ kòdhya. Dɪ akódhɪ nɪ rúbhá wãyi dhɪ nɪ adré ndĩ àko. Ámɪ, áma lebèbhá nɪ ɪ, àmɪ kemve kpírípírí. Dɪ, àmɪ títí ko.» 11 Tà tá kònìnɪ, dré tá nĩle àdhi adré tá 'òle áyɪ lefè kàrɪbhá ɪ drígá nì ya dhɪ be dhɪ sè. Ásà dhɪ, tà tá dhɪ: «Àmɪ títí nɪ ɪ kemve ko.»

12 Dɪ Yésu kòdzì àyɪ kɪ pá ɪ akílé títí dre dhɪ, dré gòzo áyɪ kítá asó, gòzo lɪrílé mísá làga. Dré tàzoá àyɪ dré dhɪ: «Mì nì tsì tà má dré 'òle

àmɨ dré kòdhɨ nɨ àndu be? 13 Mì adré àmɨkya áma zi tà tadhálépi ró,
ìndì Mírĩ ro. Mì adré tà nda nɨ ta kyá, tàko ko, ma kònìnɨ bàti. 14 Dɨ
ngóró ma, àmɨ kɨ Mírĩ ro ìndì àmɨ kɨ tadhálépi ró nɨ, má dré àmɨ kɨ
pá dzìle dhɨ tínɨ dhɨ, lè mì kàdré kókpà àmɨ kɨ adrúpi kɨ pá dzɨ àmɨ
kòfalésè. 15 Tàko ko, má 'o tà kòdhɨ àmɨ dré nòle, mì kàdréró kókpà
'òá ngóró má dré 'òle àmɨ dré dhɨ tínɨ. 16 Má adré tà bàti ta àmɨ dré:
Dhya adrélépi màrábà ro dhɨ lavú áyɨ mírĩ ko. Dhya mùle dhɨ lavú kpà
dhya áyɨ mùlepi dhɨ ko. 17 Nyànomvá dhɨ, mì nĩ tà nda kòdhɨ ɨ be. Dɨ
mì kàdré tà nda kɨ 'o dhɨ, Gĩká nɨ tà tanɨ bha àmɨ dri.
18 Má adré àmɨ wãyi dhɨ kɨ tà ta kòdhya ko. Má nĩ mána dhya má
dré kɨpèle dhɨ ɨ dóro. Dɨ, adré lèá dhɨ, tà tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na kònìdhɨ
kò'o ru: ‹Dhya mà dré áma mápà nyàzo túmãní ába dhɨ alá ína ɨ má rú
nì.›* 19 Má adré tà kòdhɨ nɨ ta àmɨ dré drĩdrĩ tà nda nɨ atsama kandrá,
tà nda kònì dra ru 'o dhɨ, mì kòka'ĩró dhɨ, ma Dhya adrélépi be dhɨ 'ɨ.
20 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya ángùdhi adrélépi móndí má dré
mùle dhɨ nɨ ka'ĩ dòle dóro dhɨ, adré áma tàndɨ nɨ ka'ĩ kòdhya. Dhya
ángùdhi adrélépi áma ka'ĩ dòle dóro dhɨ, adré dhya áma amùlepi dhɨ
nɨ ka'ĩ kòdhya.»

Yésu longó dhɨ, Yùdásì nɨ áyɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá
(A kònò kpà Màtáyò 26:20-25; Márokò 14:17-21; Lúkà 22:21-23)

21 Yésu kòtà tà nda ɨ dre dhɨ, akódhɨ nɨ togó dré lanzìzo tò gò, dré
tàzoá ngádra 'á dhɨ: «Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ámɨ kɨ àlo nɨ áma lefè
kàrɨbhá ɨ drígá.» 22 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì dré adrézó ru no, adrélé lizíá
àyɨ kòfalésè ngalè adré tá àdhi nɨ tà ta ya dhɨ. 23 Akódhɨ nɨ lebèbhá nda
kɨ àlo dré lèle tò dhɨ, lirí tá adrélé akódhɨ làga. 24 Dɨ Sĩmónà Pétèró dré
akódhɨ nda nɨ agózó drígá sè, kòlizíró Yésu nĩzoá ngalè adré tá àdhi
nɨ tà ta ya dhɨ. 25 Dɨ akódhɨ nda dré áyɨ bhèzo Yésu agá lizíá tíá dhɨ:
«Mírĩ, dhya nda àdhi 'ɨ?» 26 Yésu logó drá dhɨ: «Akódhɨ nda dhya má
dré dra mápà kìgá kònìdhɨ nɨ sòzo súpù na fèzoá drá dhɨ 'ɨ.» Dɨ kòso
mápà kìgá nda súpù na dre dhɨ, dré fèzoá Yùdásì Ɨsìkàrìyótà, Sĩmónà
nɨ mvá dré. 27 Yùdásì kòdo mápà kìgá nda dre dhɨ, Sàtánà dré ndìrɨ
fɨzo akódhɨ léna. Dɨ Yésu dré tàzoá drá dhɨ: «Tà mí dré adrélé 'òle
kòdhɨ, mí kò'o mbèlè.» 28 Dɨ, dhya àlo àyɨ adrébhá tá mísá làgásè nda ɨ
kòfalé dhɨ nĩ ngalè Yésu tà tá tà nda drá àdho tà sè ya dhɨ ko. 29 Yùdásì
dré tá adrélé làfa likí nì dhɨ sè dhɨ, àyɨ kɨ àruka ì adré tá kisùá dhɨ,
kònò Yésu adré tá tàá drá dhɨ, kòlì ngá gɨ àyɨ dré gwányá nɨ tà sè yà,
kó ngalè, kòlì ngá fe lemerèbhá ɨ dré yà dhɨ. 30 Dɨ Yùdásì kòdo mápà
kìgá nda dre dhɨ, dré ngàzo pfòle kɨvì na. Lókyá nda tá ngátsi 'ɨ.

Yésu fè tòlí tídhí ro dhɨ

31 Dɨ Yùdásì kòpfò dre dhɨ, Yésu dré tàzoá dhɨ: «Nyànomvá dhɨ, Gĩká
nɨ Móndí nɨ Mvá nɨ mì bha lanzìle. A nɨ kpà áyɨ mìlanzìlanzì tadhá
akódhɨ nda rú. 32 Dɨ Gĩká kàdré áyɨ mìlanzìlanzì tadhá akódhɨ rú dhɨ,
a nɨ kókpà áyɨ Mvá nda nɨ mì bha lanzìle áyɨ tàndɨ léna. Bàti, a nɨ
akódhɨ nɨ mì bha lanzìle nyànomvá. 33 Áma ànzɨ ɨ, ma dhu rè àmɨ íbe
ngbà 'í lókyá tsà sè. Mì nɨ áma nda. Dɨ, ngóró má dré tá tàle Yúdà ànzɨ
ɨ dré dhɨ tínɨ dhɨ, má adré kpà tàá nyànomvá àmɨ dré dhɨ: Mì kɨtswá
lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhɨ na bwà ko.

* **13:18** 13:18 Á kònò Longó ɨ 41:10.

34 Má adré tòlí tídhí ro kònìdhi ni fe àmi dré kòdhya: Mì kàdré ru le
àmi kòfalésè. Ngóró má dré àmi ki lèle tò dhi tíni dhi, àmi, mì kàdré
kókpà ru le àmi kòfalésè tò. 35 Mì kàdré ru le àmi kòfalésè kònìni dhi,
móndyá wãyi dhi ki nïá tàle dhi, àmi áma lebèbhá 'i bàti dhi be.»

Yésu longó dhi, Pétèró ni áyi ga
(À kònò kpà Màtáyò 26:31-35; Márokò 14:27-31; Lúkà 22:31-34)

36 Gò Sïmónà Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Míríì, mí adré lìle ángolé?»
Di Yésu logó drá dhi: «Àrà má dré adrézó lìle lána dhi, mí kitswá áma
lebè lìzo lána nyànomvá bwà ko. Di, mí ni go mína áma lebè lìzo lána
ndò.» 37 Pétèró tà drá dhi: «Míríì, má kitswá ámi lebè nyànomvá bwà
ko àdho tà sè? Ma gànzi ró áma lídrì fe dràzo mí dré!» 38 Di Yésu logó
drá dhi: «Mí ni tsì ámi lídrì fe dràzo má dré bàti? Má adré tà bàti ta
mí dré: Drïdrï àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma
ga vésè be na.»

14

Yésu tindrì áyi lebèbhá ki togó

1 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì kòtayí àmi ki togó adrélé lanzïle ko.
Mì kàdré Gïká ni ka'ï, adrézó kpà áma ka'ï. 2 Áma Atá ni dzó na dhi,
àrà adrézó lána dhi i be bï. Má adré lìle kònàle kitswálé àrà ledé àmi
dré. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò má kitswá tá tàá àmi dré ko. 3 Di
má kòlì àrà ledé àmi dré dre dhi, má ni agò àmi ki do lìzo àmi íbe má
bhàna, mì kàdréró túmãní má be àrà má dré adrézó lána dhi na. 4 Mì
nï láti lìzo àrà má dré adrézó lìle lána dhi na dhi be.»

Yésu láti lìzo áyi Atá véna dhi 'i

5 Tòmá tà drá dhi: «Míríì, mà nï ngalè mí adré lìle ángolé ya dhi ko.
Mà ni kitswá láti nda ni ni ngíni?» 6 Di Yésu logó drá dhi: «Ma láti 'i,
tà bàti 'i, ìndì lídrì 'i. Dhya àlo kitswá lìle áma Atá véna ko, kàdré lìle
má 'ásè ko dhi. 7 Mì kònï ma be dhi, mì ni kókpà áma Atá ni ni be.
Kidhólé nyànomvá dhi, mì nï akódhi be. Mì nò kókpà akódhi dre.»

8 Filípò tà drá dhi: «Míríì, mí tadhá àma dré Gïká Atá wà! Kòdhi ni
kitswá àma dré.» 9 Di Yésu logó drá dhi: «Fìlípò, ma àmi íbe kínó lésè
gò, mí dré rè áma nïzo ko? Dhya ángùdhi áma nòlepi dhi nò áma Atá
dre. Mí adré di mína tàá dhi ‹Mí tadhá àma dré Gïká Atá wà!› dhi
ngíni? 10 Mí adré tsì ka'ïá dhi, ma áma Atá léna, ìndì áma Atá má léna
dhi ko? Kúlí má dré adrélé tàle àmi dré kòni i, má adré tàá áma drì
sè ko. Be ró dhi, áma Atá adrélépi adrélé má léna dhi adré áyi àzí 'o
nì. 11 Lè mì kàdré tà má dré adrélé tàle kòni ki ka'ï: Ma áma Atá léna,
ìndì áma Atá má léna. Mì kàdré tà nda ni ka'ï áma kúlí sè ko dhi, mì
kàdré di ka'ïá tà líndríga ró má dré adrélé 'òle dhi ki tà sè. 12 Má adré
tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ï dhi ni kpà ína tà
má dré adrélé 'òle dhi ki 'o. A ni ndìndì tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá
dhi ki 'o, má dré adrélé lìle áma Atá véna dhi sè. 13 Má ni tà ángùdhi
mì dré dra zïle áma rú sè dhi ni 'o, áma Atá kòkisúró mïlanzïlanzï áyi
Mváagó sè be dhi bvó. 14 Bàti, tà ángùdhi mì dré dra zïle má tí áma rú
sè dhi, má ni 'òá.»

Yésu lazî dhi, áyi Atá ni Tirí Lólo amù

15 Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré áma le dhi, mì ni kókpà áma tòlí ki ka'ï
'òle. 16 Má ni tà zi áma Atá tí, kòfèró dhya àzya dra àmi ki drì tàlepi

dhɨ, kàdréró túmănɨ́ àmɨ ɨ́be kóná vésè kólyá. 17 Akódhɨ nda, Tɨrɨ́ Lólo
adrélépi tà bàti Gïká àdhya nɨ tadhá dhɨ 'ɨ. Móndyá bvò kòndɨ àdhya
ì kɨtswá akódhɨ nɨ kisú bwà ko, ì dré akódhɨ nɨ nòle ko dhɨ se, ìndì ì
dré akódhɨ nɨ nïle ko dhɨ sè. Dɨ, àmɨ ró dhɨ, mì nï àmɨkya akódhɨ be,
dré adrélé àmɨ ɨ́be dhɨ sè, ìndì dré dra adrélé àmɨ léna dhɨ sè. 18 Má
kɨtswá àmɨ kɨ tayí adrélé kìmvoànzɨ ɨ ró ko. Má nɨ dra agò àmɨ vélé.
19 Tayí ngbà 'ɨ́ lókyá tsà, móndyá bvò kòndɨ àdhya ì dré gòzo vélé áma
no ko. Dɨ, àmɨ ró dhɨ, mì nɨ àmɨkya áma no. Má dré adrélé lídrì ɨ́be
dhɨ sè dhɨ, mì nɨ kókpà adré lídrì ɨ́be. 20 Kïtú nda kònàdhɨ tú dhɨ, mì nɨ
nïá tàle dhɨ, ma áma Atá léna, àmɨ má léna, ìndì ma àmɨ léna dhɨ be.
21 Dhya ángùdhi adrélépi áma tòlí ɨ́be gò, adrézó ka'ïá 'òle dhɨ, akódhɨ
nda adré áma le nì. Á́ma Atá nɨ dhya adrélépi áma le nda nɨ le. Dɨ má
nɨ kókpà akódhɨ nɨ le, adrézó áma tadhá drá.»

22 Yùdásì, Ɨsìkàrɨyótà ro ko dhɨ, lizí tíá dhɨ: «Mírì, mí nɨ ngbà 'ɨ́ ámɨ
tadhá àma dré gò, ámɨ tadházó móndyá bvò àdhya ɨ dré ko àdho tà
sè?» 23 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi áma le dhɨ nɨ tà
má dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ ka'ï 'òle. Á́ma Atá nɨ akódhɨ nda nɨ le. Dɨ
mà nɨ lɨ àma kɨ bhà mo akódhɨ véna, adrézó túmănɨ́ akódhɨ be. 24 Dɨ,
dhya adrélépi áma le ko dhɨ kɨtswá ína tà má dré adrélé tadhálé dhɨ
kɨ ka'ï 'òle ko. Kúlí mì dré adrélé yïle kòdhɨ ɨ, kúlí mána 'ɨ ko. Be ró
dhɨ, kúlí nda ì angá áma Atá áma amùlepi dhɨ vélésè.

25 Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré, má dré rè dhu adrérà'a àmɨ ɨ́be dhɨ 'á.
26 Dɨ, áma Atá nɨ Dhya dra àmɨ kɨ drì tàlepi dhɨ nɨ amù áma rú sè.
Akódhɨ nda, Tɨrɨ́ Lólo 'ɨ. Kàtsá dre dhɨ, a nɨ tà títí dhɨ kɨ tadhá àmɨ dré
gò, adrézó tà títí má dré tàle àmɨ dré dhɨ kɨ 'o agálé àmɨ léna dhɨ nì.

27 Má adré tà kɨdríkɨdrɨ tayí àmɨ dré. Má adré áma tà kɨdríkɨdrɨ fe
àmɨ dré kòdhya. Má adré fèá ngóró bvò kònɨdhɨ dré adrélé fèle dhɨ
tíní ko. Dɨ mì kòtayí àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle ko. Mì kàdré kpà ngá
ro àlomvá ko. 28 Mì yi tá ma tărà'a àmɨ dré dhɨ: ‹Má adré lìle, ìndì
má nɨ dra agò àmɨ vélé.› Mì kàdré tá áma le bàti dhɨ, kònò mì nɨ tá
lenzé má dré adrélé lìle áma Atá véna dhɨ sè. Tàko ko, áma Atá nda
kàdrì áma lavú. 29 Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré drïdrì tà nda kɨ atsama
kandrá, kɨtswálé tà nda ì kònì dra ru 'o dhɨ, mì kòka'ïró be dhɨ bvó.
30 Má kɨtswá gòle tà ta àmɨ ɨ́be vwàvwà ro ko. Ângyá ko, ópí bvò kòndɨ
àdhya adré alìle. Akódhɨ nda rïnyí àko má drïle. 31 Dɨ, adré lèá dhɨ,
móndyá bvò kòndɨ àdhya ì kònï tàle dhɨ, má adré áma Atá nɨ le, ìndì
má adré tà títí dré tàle má kò'o dhɨ kɨ 'o káyà dhɨ. Mì nga, mà kòlɨ́ró
kònwásè!»

15

Vínò fa ɨ kólá nɨ ɨ́be dhɨ

1 Âmvolásà dhɨ, Yésu dré gòzo tàá dhɨ: «Ma vínò fa bàti dhɨ 'ɨ. Á́ma
Atá, vínò fa nda nɨ likɨ́lépi 'ɨ. 2 Adré kólá ángùdhi má rú adrélépi lò'wa
'a ko dhɨ nɨ ga sèle. Dɨ, kàdré ína kólá adrélépi lò'wa 'a dhɨ nɨ tà sè
dhɨ, adré kólá nzɨ́ rúá dhɨ kɨ sɨ, kólá nda kògòró vélé adrélé lò'wa 'a
wáláká nɨ nɨ lavú. 3 Âmɨ ró dhɨ, mì atsá kemve kpírɨkpírí, kúlí má dré
tàle àmɨ dré dhɨ ɨ sè dre. 4 Lè mì kàdré adrélé má léna, ngóró má dré
adrélé àmɨ léna dhɨ tíní. Vínò fa nɨ kólá àlo dhɨ kɨtswá ína lò'wa 'a áyɨ
tàndɨ sè bwà ko, kàdré adrélé vínò fa rú ko dhɨ. Kókpà kòdhɨ tíní, mì
kɨtswá àmɨkya lò'wa 'a bwà ko, mì kàdré adrélé má léna ko dhɨ.

5 Ma vínò fa 'ɨ, ìndì àmɨ kólá nɨ 'ɨ. Dhya ángùdhi adrélépi adrélé má léna gò má dré adrézó lána dhɨ, akódhɨ nda nɨ lò'wa 'a bĭ. Tàko ko, mì kàdré má rúsè lárá ro dhɨ, mì kɨtswá àmɨkya tà àlo 'o bwà ko. 6 Dhya àlo kàdré adrélé má léna ko dhɨ, à nɨ akódhɨ nda nɨ bhe gàrà dri ngóró adrélé kólá bhe dhɨ tínɨ gò, dré adrézó 'yòle. Á adré kólá làsú be kònìnɨ nda kɨ lomvó dàle àtsí na gò, ì dré adrézó vèle. 7 Dɨ, mì kàdré àmɨkya adrélé má léna gò, áma kúlí ì dré adrézó àmɨ léna dhɨ, mì nɨ kɨtswá tà ángùdhi mì dré adrélé lèle dhɨ nɨ zi gò, mì dré tà nda nɨ kisúzó. 8 Mì kàdré lò'wa 'a bĭ dhɨ, kòdhɨ mì adré tadhá dhɨ, àmɨ áma lebèbhá 'ɨ bàti gò, mì dré adrézó áma Atá nɨ rú bha kùle ásà.

9 Ngóró áma Atá dré adrélé áma le dhɨ tínɨ dhɨ, má adré kókpà àmɨ kɨ le. Lè mì kàdré dɨ adrélé áma lèle nda na. 10 Mì kàdré áma tòlí kɨ ka'ĭ 'òle dhɨ, mì nɨ adré áma lèle na, ngóró má dré adrélé áma Atá nɨ tòlí kɨ ka'ĭ 'òle, adrézó kpà akódhɨ nɨ lèle na dhɨ tínɨ. 11 Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré, mì kàdréró áma kólénzé íbe àmɨ léna, ìndì àmɨ kɨ kólénzé kògaró kɨtswálé títí. 12 Tòlí má dré adrélé fèle àmɨ dré dhɨ, tòlí kònìdhɨ 'ɨ: Lè mì kàdré ru le àmɨ kòfalésè, ngóró má dré adrélé àmɨ kɨ le dhɨ tínɨ. 13 Lèle kàdrì lèle àruka títí dhɨ kɨ lavúlépi dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Á kòfè dhyá kɨ lídrì dhyá kɨ arúpi kɨ tà sè. 14 Ámɨ áma arúpi 'ɨ, mì kàdré tòlí má dré adrélé fèle dhɨ kɨ 'o dhɨ. 15 Má adré gòle vélé àmɨ kɨ zi màrábà ɨ ró ko. Ángyá ko, dhya adrélépi màrábà ro dhɨ nĭ ína tà áyɨ mírì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ ko. Dɨ, má adré mána àmɨ kɨ zi arúpi ɨ ró, má dré tà títí má dré yĭle áma Atá vélésè dhɨ kɨ tadhálé àmɨ dré dhɨ sè. 16 Mì kɨpè tá ma àmɨ ko. Be ró dhɨ, má kɨpè àmɨ ma, àmɨ kɨ bhàzo adrélé lìle lò'wa 'abe, àmɨ kɨ lò'wa nda ì kàdréró nyo. Dɨ ásà dhɨ, áma Atá nɨ tà ángùdhi mì dré dra zĭle í tí áma rú sè dhɨ nɨ fe àmɨ dré. 17 Tòlí mána, tòlí kònìdhɨ 'ɨ: Mì kàdré ru le àmɨ kòfalésè.»

Móndyá bvò àdhya ɨ bhà togó kònzɨ Yésu ɨ rú, lebèbhá nɨ íbe

18 «Móndyá bvò àdhya ì kàdré togó kònzɨ bha àmɨ rú dhɨ, mì kòtɨvì ko tàle dhɨ, àyɨ nda ì bhà tá zyà togó kònzɨ má rú 'íká. 19 Mì kàdré tá bvò kòndɨ àdhya ró dhɨ, kònò móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ tá adré àmɨ kɨ le móndí àyɨkya ɨ ró. Dɨ, má kɨpè mána àmɨ apfòle bvò kòndɨ lésè gò, mì dré adrézó vélé bvò kòndɨ àdhya ró ko. Ásà dhɨ, móndyá bvò kòndɨ àdhya ì adré togó kònzɨ bha àmɨ rú. 20 Lè mì kàdré kúlí má dré tá tàle àmɨ dré kònìdhɨ nɨ kisù: ‹Dhya adrélépi màrábà ro dhɨ lavú áyɨ mírì ko.› Móndí ì kòpfo áma mì 'í dhɨ, ì nɨ kókpà àmɨ kɨ mì pfo. Ĥ kòka'ĭ áma kúlí 'òle 'í dhɨ, ì nɨ kókpà àmɨ kɨ kúlí ka'ĭ 'òle. 21 Ĥ nɨ tà nda kòdhɨ kɨ 'o àmɨ rú áma tà sè, ì dré dhya áma amùlepi dhɨ nɨ nĭle ko dhɨ sè. 22 Kònò má kàlì tá tà ta àyɨ dré ko dhɨ, à kɨtswá tá tà bha àyɨ dri àyɨ kɨ tàkonzì sè ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, àyɨ àyɨkya tà àlo ì dré kɨtswázó àyɨ kɨ tárá ga àyɨ kɨ tàkonzì sè dhɨ àko. 23 Dhya ángùdhi adrélépi togó kònzɨ bha má rú dhɨ, adré kókpà bhàá áma Atá rú. 24 Kònò má kò'o tá tà líndríga ró dhya àzya dré 'òle tàdzí ko dhɨ ɨ àyɨ kòfalé ko dhɨ, à kɨtswá tá tà bha àyɨ dri àyɨ kɨ tàkonzì sè ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, ì nò tà líndríga ró nda ɨ 'í gò, ì dré àyɨkya togó kònzɨ bhàzo má rú, ìndì áma Atá rú. 25 Ĥ 'o kònìnɨ kɨtswálé tà tɨsìle àyɨ kɨ tátrítrí kúlí na kònìdhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó: ‹Ĥ bhà togó kònzɨ má rú tà àndu àko.›*

* **15:25** 15:25 Á kònò Longó ɨ 35:19; 69:5.

26 Má nɨ Dhya dra àmɨ kɨ drĭ tàlepi dhɨ nɨ amù àmɨ dré áma Atá vélésè. Akódhɨ nda, Tɨrí Lólo adrélépi tà bàti tadhá, ɨndì adrélépi angálé Gĭká vélésè dhɨ 'ɨ. Dɨ kàtsá dre dhɨ, a nɨ áma tà longó àmɨ dré nɨ. 27 Àmɨ ró dhɨ, mì nɨ kókpà áma tà longó móndí ɨ dré. Tàko ko, àmɨ túmăní má be kɨdhólé áma àzí nɨ kɨdhoma lésè.»

16

1 «Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré, mì kòkɨtswáró àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayí ko. 2 Tàko ko, à nɨ àmɨ kɨ dro lìsámbò dzó ɨ lésè. Lókyá adré ndìndì alìle, móndyá dra àmɨ kɨ tupfúbhá todràle dhɨ kɨ kisùá dhɨ, ì adré àyɨkya tà 'o Gĭká dré. 3 Ɨ nɨ 'òá kònìnɨ, ì dré Gĭká Atá nɨ nĭle ko dhɨ sè, ìndì ì dré áma nĭle ko dhɨ sè. 4 Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré, kɨtswálé lókyá ì dré dra tà nda kɨ 'òzo dhɨ kònì atsá dhɨ, tà má dré tàle àmɨ dré nda ì kàgáró àmɨ léna be dhɨ bvó.»

Tɨrí Lólo nɨ àzî

«Má tà tá tà nda ɨ àmɨ dré drĭdrĭ ko, má dré tá dhu rè adrélé àmɨ íbe dhɨ sè. 5 Nyànomvá dhɨ, má adré lìle dhya áma amùlepi dhɨ véna. Dɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ adré lizíá má tí ngalè má adré lìle ángolé ya dhɨ ko. 6 Be ró dhɨ, kɨzà adré ína gàle àmɨ kɨ togó na, tà má dré tàle àmɨ dré nda ɨ sè. 7 Dɨ, má adré mána tà bàti tà àmɨ dré: Dóro nɨ àmɨ dré dhɨ, má dré lìle dhɨ. Ângyá ko, má kòlì ko dhɨ, Dhya dra àmɨ kɨ drĭ tàlepi dhɨ kɨtswá alìle àmɨ vélé ko. Dɨ, má kòlì dhɨ, má nɨ mána akódhɨ nda nɨ amù àmɨ vélé. 8 Akódhɨ kàtsá dre dhɨ, a nɨ móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ tàkonzì tadhá àyɨ dré, adrézó Gĭká nɨ tà gyăgya tadhá àyɨ dré, adrézó kpà tàbvó Gĭká dré dra tàle dhɨ nɨ tadhá àyɨ dré. 9 A nɨ àyɨ kɨ tàkonzì tadhá, ì dré adrélé áma ka'ĭ ko dhɨ sè. 10 A nɨ Gĭká nɨ tà gyăgya tadhá, má dré adrélé lìle áma Atá véna gò, mì dré gòzo vélé áma no ko dhɨ sè. 11 A nɨ tàbvó Gĭká dré dra tàle dhɨ nɨ tadhá, Gĭká dré ópí bvò kòndɨ àdhya nɨ tàbvó tàle dre dhɨ sè.

12 Ma dhu rè tà íbe bĭ tàle àmɨ dré. Dɨ, nyànomvá dhɨ, mì kɨtswá rè tà nda kɨ mvo bwà ko. 13 Dɨ, Tɨrí tà bàti àdhya nda kàtsá dre dhɨ, a nɨ àmɨ kɨ tidrĭ tà bàti wăyi dhɨ léna. Ângyá ko, kɨtswá ína tà ta áyɨ drĭ sè ko. Be ró dhɨ, a nɨ ngbà 'í tà í dré dra yĭle dhɨ kɨ ta àmɨ dré kòdhya. A nɨ kókpà tà dra atsábhá dhɨ kɨ longó àmɨ dré. 14 A nɨ mĭlanzĭlanzì fe má dré. Tàko ko, a nɨ tà í dré dra kisúlé má vélé dhɨ kɨ do longólé àmɨ dré. 15 Tà títí áma Atá àdhya ɨ kókpà mána 'ɨ. Dɨ ásà dhɨ, má tà tá dhɨ, Tɨrí nda nɨ tà í dré dra kisúlé má vélé dhɨ kɨ do longólé àmɨ dré.»

Yésu nɨ lebèbhá kɨ kɨzà nɨ ru ladzá atsálé kólénzé ro

16 Yésu gò tàá dhɨ: «Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo vélé áma no ko. Âmvolásà dhɨ, gí ko, mì dré gòzo áma no.» 17 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá kɨ àruka ì dré lizízóá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Adré lèá tàle ngíni? Tà tá dhɨ: ‹Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo vélé áma no ko. Âmvolásà dhɨ, gí ko, mì dré gòzo áma no.› Tà tá kpà dhɨ: ‹Má adré lìle áma Atá véna.› 18 Adré lèá tàle ngíni, dré adrérà'a tàá dhɨ ‹lókyá tsà› dhɨ 'á dhɨ? Mà nĭ ngalè adré àdho tà ta ya dhɨ ko.»

19 Yésu dré nĭzoá tàle dhɨ, ì adré tá tà le lizílé í tí tà nda dri dhɨ be gò, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì adré lizíá àmɨ kòfalésè ngalè tà má dré tàle nda ì adré lèá tàle ngíni ya dhɨ? Má tà tá dhɨ: ‹Tayí lókyá tsà, mì

dré gòzo vélé áma no ko. Ámvolásà dhɨ, gí ko, mì dré gòzo áma no.› 20 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Mì nɨ àmɨkya àwó ngo adrézó tongólé. Dɨ, móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ àyɨkya lenzé. Ámɨ kɨ togó nɨ kɨzà nya. Dɨ, kɨzà nda nɨ ína ru ladzá atsálé kólénzé ro. 21 Tòkó adrélépi 'òle tïle dhɨ adré kɨzà nya, akódhɨ nɨ lókyá tïzo dhɨ dré atsálé ànyɨ dre dhɨ sè. Dɨ, kòti dre dhɨ, adré gòle vélé áyɨ kɨzà nda nɨ tà kisù ko. Ángyá ko, adré lenzélé dré mvá tïle apfòle bvò dri dre dhɨ sè. 22 Tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ àmɨ kɨ tà sè. Nyànomvá dhɨ, àmɨ kɨ togó adré gàle kɨzà sè. Dɨ, má nɨ go àmɨ kɨ no gò, àmɨ kɨ togó dré gòzo adrélé lenzélé. Dɨ dhya àlo kɨtswá kólénzé nda nɨ tingá àmɨ kɨ togó lésè bwà ko.

23 Kɨdhólé lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, mì kɨtswá gòle vélé tà àlo lizí má tí ko. Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Áma Atá nɨ tà ángùdhi mì dré dra zïle í tí áma rú sè dhɨ nɨ fe àmɨ dré. 24 Atsálé nyànomvá kònìdhɨ dhɨ, mì zi rè tà àlo áma rú sè dhɨ ko. Lè mì kàdré tà zi áma rú sè gò, mì kòkisúró tà nda, àmɨ kɨ kólénzé kògaró kɨtswálé títí be dhɨ bvó.»

Yésu lavú bvò kònìdhɨ

25 «Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré kúlí alaala sè. Dɨ, lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ, má kɨtswá gòle vélé tà ta àmɨ dré kònìnɨ ko. Be ró dhɨ, má nɨ mána áma Atá nɨ tà ta àmɨ dré ngádra 'á. 26 Lókyá nda sè dhɨ, mì nɨ adré tà zi áma Atá tí áma rú sè. Má adré tàá ko tàle dhɨ, má nɨ tà nda kɨ zi áma Atá tí àmɨ dré ma dhɨ. 27 Tàko ko, áma Atá nɨ tàndɨ adré àmɨ kɨ le, mì dré adrélé áma le dhɨ sè, ìndì mì dré ka'ïle dhɨ má angá akódhɨ vélésè dhɨ sè. 28 Bàti, má angá áma Atá vélésè alìle bvò kònìdhɨ lé. Dɨ nyànomvá dhɨ, má adré bvò kònìdhɨ nɨ tayí, gòzo áma Atá véna.»

29 Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá ì tà drá dhɨ: «Nyànomvá dhɨ, mí adré vélé tà ta ngádra 'á, kúlí alaala sè ko. 30 Nyànomvá dhɨ, mà nï tàle dhɨ, mí nï tà títí dhɨ ɨ be. Lè kpà à kògò tà àlo lizí mí tí dhɨ ko. Dɨ ásà dhɨ, mà ka'ï tàle dhɨ, mí angá Gïká vélésè káyà dhɨ.» 31 Dɨ Yésu logó àyɨ dré dhɨ: «Mì adré tsì áma ka'ï nyànomvá? 32 Mì yi rè ká! Lókyá adré alìle, atsá kpà dre, à nɨ àmɨ kɨ lapé ràle àmɨ àlo àlo títí dhɨ kɨ dzó ɨ 'ásè. Mì nɨ áma tayí adrélé kalóma. Dɨ, má kɨtswá mána adrélé kalóma ko, áma Atá dré adrélé túmání má be dhɨ sè. 33 Má tà tà kòdhɨ ɨ àmɨ dré, mì kàdréró adrélé tà kìdríkìdrɨ íbe, mì dré adrélé má léna dhɨ sè. Bvò kònìdhɨ lé dhɨ, mì nɨ adré kɨzà nya tò. Dɨ, mì kàdré àmɨkya togó tsɨ! Má lavú mána bvò nda dre!»

17

Yésu zi tà áyɨ Atá tî áyɨ tàndɨ dré

1 Yésu kòtà tà nda ɨ dre dhɨ, dré mï tingázó kurú na bhù na, tàzoá dhɨ: «Tátá, lókyá kɨtswá dre. Mí bhà ámɨ Mváagó nɨ mï lanzïle wà, ámɨ Mváagó kòbhàró kókpà ámɨ mï lanzïle be dhɨ bvó. 2 Tàko ko, mí afè rïnyí akódhɨ dré adrézó móndyá wãyi ɨ drïle, kòfèró lídrɨ kóná vésè kólyá dhɨ móndyá wãyi mí dré afèle í dré dhɨ ɨ dré. 3 Lídrɨ kóná vésè kólyá nda, tà kònɨ 'ɨ: adrélé mɨ, Gïká bàti àlo kwákwá dhɨ nɨ ni dhɨ, ìndì adrélé Yésu Krísto mí dré amùle dhɨ nɨ ni dhɨ. 4 Má tadhá ámɨ mïlanzïlanzï móndyá bvò dri dhɨ ɨ dré nòle dre. Ángyá ko, má 'o àzí mí dré afèle má dré 'òle dhɨ akílé dre. 5 Dɨ nyànomvá dhɨ, Tátá, mí bhà áma mï lanzïle mí làga, mïlanzïlanzï má dré tá adrézó ába mí làga drïdrï bvò nɨ bhàma kandrá dhɨ sè wà.»

Yésu zi tà áyɨ Atá tî áyɨ lebèbhá ɨ dré

6 «Má tadhá mɨ móndyá mí dré adólé bvò kòndɨ lésè afèle má dré
dhɨ ɨ dré dre. Ayɨ nda ɨ tá mína 'ɨ. Dɨ mí afè tá àyɨ má dré gò, ì dré
ámɨ kúlí ka'ĭzo 'òle. 7 Nyànomvá dhɨ, ì nĭ tàle dhɨ, tà títí mí dré afèle
má dré dhɨ ì angá mí vélésè dhɨ be. 8 Tàko ko, má fè àyɨ dré kúlí mí
dré afèle má dré dhɨ ɨ gò, ì dré kúlí nda kɨ ka'ĭzo. Dɨ ì nĭ bàti tàle dhɨ,
má apfò mí vélésè dhɨ. Ɨ ka'ĭ kpà tàle dhɨ, mí amù ma mɨ. 9 Má adré tà
zi mí tí àyɨ nda ɨ dré. Má adré tà zi móndyá bvò àdhya ɨ dré ko. Be ró
dhɨ, má adré mána tà zi àyɨ mí dré afèle má dré nda ɨ dré. Angyá ko,
àyɨ mína 'ɨ. 10 Ngá wăyi mána ɨ kókpà mína 'ɨ. Ngá wăyi mína ɨ kókpà
mána 'ɨ. Dɨ má kisú mĭlanzĭlanzĭ àyɨ nda ɨ sè dre. 11 Nyànomvá dhɨ,
má adré mána lìle mí véna. Má gò vélé adrélé bvò kònìdhɨ lé ko. Dɨ,
àyɨ nda ɨ dhu rè àyɨkya bvò kònìdhɨ lé. Áma Atá lólo nɨ, mí kàdré àyɨ
kɨ lɨkí ámɨ rú mí dré afèle má dré dhɨ nɨ rĭnyí sè, ì kàdréró ngá àlo ró,
ngóró mà dré adrélé mí be ngá àlo ró dhɨ tínɨ. 12 Má dré tá adrérà'a àyɨ
íbe dhɨ 'á dhɨ, má adré tá àyɨ kɨ lɨkí ámɨ rú mí dré afèle má dré nda nɨ
rĭnyí sè. Má su tá àyɨ rú gò, àyɨ kɨ àlo dré avìzo ko, kàdré ngbà 'í mvá
adrélépi tá lìle dràdrà kisú dhɨ 'ɨ ko dhɨ.* Tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ,
kɨtswálé tà tɨsìle ámɨ Kúlí na dhɨ ì kò'oró ru be dhɨ bvó.†
13 Nyànomvá dhɨ, má adré lìle mí véna. Dɨ má adré tà kòdhɨ kɨ ta
má dré rè dhu adrérà'a bvò kònìdhɨ lé dhɨ 'á, ì kàdréró adrélé áma
kólénzé íbe, ìndì kólénzé nda kògaró àyɨ léna kɨtswálé títí. 14 Má fè àyɨ
dré ámɨ kúlí gò, móndyá bvò kòndɨ àdhya ì dré togó kònzɨ bhàzo àyɨ
rú, ì dré adrélé bvò kòndɨ àdhya ró ko dhɨ sè, ngóró má dré kpà adrélé
bvò kòndɨ àdhya ró ko dhɨ tínɨ. 15 Má adré tà zi mí tí, mí kòtingáró àyɨ
bvò kòndɨ 'ásè dhɨ ko. Be ró dhɨ, má adré mána tà zi, mí kàdréró àyɨ
kɨ lɨkí Dhya kònzɨ nɨ tà sè. 16 Ayɨ nda ɨ móndí bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko,
ngóró má dré kpà adrélé móndí bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko dhɨ tínɨ. 17 Mí
kòbhà àyɨ twá adrélé móndyá lólo mína ɨ ró tà bàti sè. Ámɨ kúlí, tà bàti
nda 'ɨ. 18 Ngóró mí dré áma amùle bvò kònìdhɨ lé dhɨ tínɨ dhɨ, má adré
kókpà àyɨ kɨ mu lìle bvò nda 'ásè. 19 Ayɨ nda kɨ tà sè dhɨ, má adré áma
tàndɨ nɨ fe adrélé ámɨ tà 'o, ì kàtsáró móndyá lólo mína ɨ ró tà bàti sè.»

Yésu zi tà áyɨ Atá tî móndyá wăyi dra áyɨ ka'ĭbhá dhɨ ɨ dré

20 «Má adré ngbà 'í tà zi mí tí àyɨ nda ɨ dré ko. Má adré kókpà tà zi
móndyá dra áma ka'ĭbhá àyɨ nda kɨ kúlí sè dhɨ ɨ dré. 21 Tátá, má adré
tà zi, àyɨ títí nda ì kàdréró ngá àlo ró, ngóró mí dré adrélé má léna
dhɨ tínɨ, ìndì má dré adrélé mí léna dhɨ tínɨ. Lè ì kàdré kókpà àma
léna, móndyá bvò kòndɨ àdhya ì kòka'ĭró dhɨ, mí amù ma mɨ. 22 Má
fè àyɨ dré mĭlanzĭlanzĭ mí dré afèle má dré dhɨ, ì kàdréró ngá àlo ró,
ngóró mà dré adrélé mí be ngá àlo ró dhɨ tínɨ: 23 ma àyɨ léna, ìndì mɨ
má léna. Lè ì kàdré kókpà ngá àlo ró kɨtswálé títí, móndyá bvò kòndɨ
àdhya ì kònĭró tàle dhɨ, mí amù ma mɨ, ìndì mí adré àyɨ kɨ le ngóró mí
dré adrélé áma le dhɨ tínɨ.
24 Tátá, má adré lèá dhɨ, móndyá mí dré afèle má dré nda ì
kàdré túmăní má be àrà má dré adrézó lána dhɨ na, ì kàdréró áma
mĭlanzĭlanzĭ no be dhɨ bvó. Mí afè má dré mĭlanzĭlanzĭ nda, mí dré tá
áma lèle drĭdrĭ bvò nɨ bhàma kandrá dhɨ sè.

---

* **17:12** 17:12 «Mvá adrélépi tá lìle dràdrà kisú» kònìdhɨ tá Yùdásì Ɨsìkàrìyótà 'ɨ. † **17:12** 17:12 Á kònò Longó ɨ 41:10; Yòwánì 13:18.

25 Áma Atá gyăgya nɨ, tágba móndyá bvò kòndɨ àdhya ɨ dré ámɨ nĭzo
ko dhɨ, má nĭ mána mɨ be. Móndyá áma ka'ĭbhá nda ɨ nĭ kpà tàle dhɨ,
mí amù ma mɨ dhɨ be. 26 Má 'o mɨ àyɨ nda ɨ dré nĭle. Má nɨ kpà go
adrélé ámɨ 'o ɨ dré nĭle, kɨtswálé lèle mí dré adrézó áma le ásà dhɨ
kàdréró àyɨ léna, ìndì áma tàndɨ má kàdréró àyɨ léna.»

18

Yésu nɨ rùma
(À kònò kpà Màtáyò 26:47-56; Márokò 14:43-50; Lúkà 22:47-53)

1 Yésu kòtà tà nda ɨ dre dhɨ, ɨ dré ngàzo lìle lebèbhá nɨ íbe zyàle
yábhu rú zĭle Kèdrónà dhɨ nɨ ta'á na. Gò ɨ dré fĭzo amvú àlo òlívè fa
kya na. 2 Dɨ Yùdásì adrélépi tá 'òle akódhɨ nɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá dhɨ nĭ
tá kpà àrà nda be. Ángyá ko, Yésu ɨ lebèbhá nɨ íbe dhɨ ɨ adré tá ru kɨmó
kònàle rä. 3 Dɨ Yùdásì nda dré Rómà kɨ sòdá zyandre dhɨ kɨ adrĭzo í
vésè, túmăní tépelò lɨkíbhá àruka angábhá kòwánà kàdrì ɨ vélésè ìndì
Fàrĭsáyò ɨ vélésè dhɨ íbe, alìzo àyɨ íbe. Áyɨ nda ɨ ru tá àtsí ɨ, tálà ɨ, ìndì
àdzú ngá íbe àyɨ drígá. 4 Dɨ Yésu nĭ tá tà títí adrébhá 'òle atsálé í rú
dhɨ ɨ be gò, dré áyɨ kisízó àyɨ nda ɨ véna, lizíá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré àdhi
nɨ nda?» 5 Ɨ logó drá dhɨ: «Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ.» Dɨ Yésu tà àyɨ dré
dhɨ: «Ma 'ɨ.» Yùdásì adrélépi akódhɨ nɨ lefè àyɨ drígá nda totó tá ɨ àyɨ
kòfalé. 6 Dɨ Yésu kòtà dhɨ «Ma 'ɨ» àyɨ dré dre dhɨ, ɨ dré gòzo bvólé ro
ledhélé kĭní mi. 7 Gò Yésu dré gòzo tódhyá lizíá àyɨ tí dhɨ: «Mì adré
àdhi nɨ nda?» Ɨ tà dhɨ: «Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ.» 8 Dɨ Yésu logó dhɨ:
«Má tà tá àmɨ dré dhɨ, ma 'ɨ dhɨ dre. Mì kàdré áma nda kòdhya dhɨ,
mì tayí dɨ móndyá kònɨ ɨ lìle.» 9 Tà nda kòdhɨ atsá tá kònìnɨ, kɨtswálé
kúlí Yésu dré tá tàle kònìdhɨ kò'oró ru: «Má tayí dhya mí dré afèle má
dré dhɨ kɨ àlo avìle ko.»*
10 Gò Sĭmónà Pétèró adrélépi tá sápí íbe dhɨ, dré ngàzo sápí nda nɨ
asé gò, kòwánà kɨ kàdrì nɨ màrábà nɨ bí drígó lésè dhɨ nɨ bvwàzo kìle.
Màrábà nda nɨ rú tá Màlókò. 11 Dɨ, Yésu dré tàzoá Pétèró dré dhɨ: «Mí
logó sápí mína àrà nɨ na. Adré lèá má kòmvu tsì kópò kɨzà àdhya áma
Atá dré afèle má dré mvùle nɨ ko?»

Yésu pfò Ánà kandrá

12 Gò Rómà kɨ sòdá nda ɨ, àyɨ kɨ kàdrì, tsàle Yúdà ànzɨ kɨ tépelò
lɨkíbhá nda íbe dhɨ, ɨ dré Yésu nɨ rùzo adròle. 13 Ɨ dré zyà akódhɨ nɨ
drĭzo lìzo ába Ánà, Kàyáfà nɨ andrì bhàna. Kàyáfà nda tá kòwánà kɨ
kàdrì 'ɨ kóná nda kònàdhɨ sè. 14 Akódhɨ nda tá dhya tàlepi Yúdà ànzɨ ɨ
dré dhɨ «Dóro nɨ, dhya àlo dré dràle móndyá wăyi ɨ dré dhɨ» dhɨ 'ɨ.

Pétèró gà Yésu rè
(À kònò kpà Màtáyò 26:69-70; Márokò 14:66-68; Lúkà 22:55-57)

15 Sĭmónà Pétèró ɨ Yésu nɨ lebèlepi àzya dhɨ be dhɨ, ɨ adré tá lìle Yésu
vésè. Kòwánà kɨ kàdrì nĭ tá Yésu nɨ lebèlepi nda be go, à dré akódhɨ nɨ
tayízó fìle Yésu vésè kòwánà kɨ kàdrì nda nɨ bhà'álé na. 16 Dɨ, Pétèró
totó tá ína ɨ adrélé kɨvì na dzóti làga. Dɨ Yésu nɨ lebèlepi, kòwánà kɨ
kàdrì dré tá nĭle be nda dré pfòzo tà ta mvátòkó adrélépi tá dzóti nda
nɨ lɨkí dhɨ be gò, dré Pétèró nɨ 'òzo fìle. 17 Gò mvátòkó adrélépi dzóti

* **18:9** 18:9 À kònò Yòwánì 6:39; 17:12.

likí nda dré lizízóá Pétèró tí dhi: «Mi tsì dhya kòdhi ni lebèbhá ki àlo 'i ko?» Di, Pétèró logó dhi: «Kóko, ma 'i ko.»
18 Àrà nda dré tá adrélé kidhì ro dhi sè dhi, màrábà i tépelò likíbhá íbe dhi ì turú tá àtsí gò, ì dré àyi ki totózó làgásà adrélé yòá. Di Pétèró dré kpà áyi totózó adrélé àtsí yo àyi kòfalé.

Kòwánà ki kàdrì lizî tà Yésu tî
(À kònò kpà Màtáyò 26:59-66; Márokò 14:55-64; Lúkà 22:66-71)

19 Dzó nda na dhi, kòwánà ki kàdrì dré Yésu ni lizízó akódhi ni lebèbhá ki tà sè, ìndì tà dré adrélé tadhálé dhi ki tà sè. 20 Di Yésu dré logózóá drá dhi: «Má tà tá mána tà ngádra 'á móndyá wăyi dhi i kandrá. Vésè wăyi, má tadhá tá tà lìsámbò dzó i 'ásè ìndì tépelò na, àrà Yúdà ànzi wăyi dhi ì dré adrézó ru kimó nda i 'ásè. Má tà tá tà àlo dhi lùzu ró ko. 21 Mí adré di tà lizí má tí àdho tà sè? Lè mí kòlizí tà móndyá áma kúlí yibhá dhi i tí. Áyi nda ì nì tà má dré tàle dhi i dóro.» 22 Yésu kòtà tà nda dre dhi, tépelò likíbhá ki àlo adrélépi tá ànyi làgá dhi dré akódhi ni mì sàzo gò, tàzoá drá dhi: «Mí adré kúlí logó kòwánà ki kàdrì tí kònìni?» 23 Di Yésu logó drá dhi: «Má kòtà tà kònzi dhi, lè mí kòtadhá tà kònzi nda àma dré. Di, má kòtà tà bàti kòdhya dhi, mí adré di áma si àdho tà sè?» 24 Gò Ánà dré Yésu ni mùzo bă akódhi ni adròzo ásà dhi íbe í rú lìle Kàyáfà, kòwánà ki kàdrì véna.

Pétèró gò tódhyá Yésu ni ga rè
(À kònò kpà Màtáyò 26:71-75; Márokò 14:69-72; Lúkà 22:58-62)

25 Di Sìmónà Pétèró adré tá ína àtsí yo kivì na. Gò lizízóá tíá dhi: «Mi tsì akódhi ni lebèbhá ki àlo 'i ko?» Di Pétèró dré tà nda ni gàzo rè, tàzoá dhi: «Kóko, ma 'i ko.» 26 Gò kòwánà ki kàdrì ni màrábà àlo, adrélépi tá dhya Pétèró dré tá bí bvwàle dhi ni aró ro dhi, dré tàzoá dhi: «Má nò tsì mi túmăní akódhi be amvú òlívè fa kya na ko?» 27 Di Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda ni ga rè. Gbă lókyá nda sè dhi, àgólòwa dré tsírà bhèzo.

Yésu pfò Pìlátò kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 27:1-2, 11-14; Márokò 15:1-5; Lúkà 23:1-5)

28 Ngá kòwa dre dhi, ì dré Yésu ni drìzo Kàyáfà bhàlésè, lìzo ába Rómà ki gùvèrènérè ni dzó kàdrì na. Di, Yúdà ànzi Yésu ni dribhá nda ì fi tá àyikya dzó kàdrì nda na ko, ì kàtsáró ndĭ ró ko, ì kòkitswáró gwányá Pásikà àdhya ni nya be dhi bvó.
29 Gò Pìlátò dré apfòzo àyi vélé, lizíá àyi tí dhi: «Mì adré agó kònìdhi ni asíkì àdho tà sè?» 30 Ì logó drá dhi: «Akódhi kàdré tá drìkònzi líyí 'i ko dhi, kònò mà kitswá tá alìle akódhi ni fe mí drígá dhi ko.» 31 Pìlátò tà àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi mì kòdo akódhi tàbvó tàle, ngóró àmi ki tátrítrí kúlí dré adrélé lèle dhi tíni.» Di Yúdà ànzi nda ì logó drá dhi: «À adré móndí pfùma dràle dhi ni logá àma dré.» 32 Tà nda kòdhi atsá tá kònìni, kitswálé kúlí Yésu dré tá tàle í ni ngalè dra dràdrà kárá ángùdhi sè ya dhi kò'oró ru be dhi bvó.
33 Di Pìlátò dré gòzo file áyi dzó kàdrì na gò, dré Yésu ni azízó, lizízóá tíá dhi: «Mi, mi ópí Yúdà ànzi kya 'i?» 34 Yésu logó dhi: «Tà mí dré lizílé kòdhi angá ámi tàndi drìlésè? Kó ngalè, dhya àzya tà áma tà mí dré nì?» 35 Di Pìlátò logó dhi: «Ma dhu Yúdà mvá 'i bàti? Ámi tàndi ni súrú i kòwánà kàdrì íbe dhi, ì afè mi má drígá àyi. Mí 'o àdho tà 'i?»

36 Yésu logó dhɨ: «Áma òpɨ̀, òpɨ̀ bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko. Áma òpɨ̀ kàdré tá òpɨ̀ bvò kòndɨ àdhya 'ɨ dhɨ, kònò áma màrábà ì pfu tá làpfú, má dré dhèzo Yúdà ànzɨ ɨ drígá ko dhɨ dre. Dɨ, áma òpɨ̀ ína òpɨ̀ kònwa dhɨ 'ɨ ko.» 37 Pɨ̀látò lizí tíá dhɨ: «Mɨ dɨ mína ópí 'ɨ?» Dɨ Yésu logó dhɨ: «Mí tà kyá tàle dhɨ, ma ópí 'ɨ dhɨ.† A ti ma ìndì má alì bvò kònìdhɨ lé kɨtswálé tà bàti longó móndí ɨ dré. Dhya ángùdhi adrélépi tròle tà bàti rú dhɨ adré áma kúlí yi.» 38 Dɨ Pɨ̀látò tà drá dhɨ: «Tà bàti nda àdho 'ɨ?»

A ŋò tà Yésu dri kɨtswálé dràdrà sè
(A kònò kpà Màtáyò 27:15-31; Márokò 15:6-20; Lúkà 23:13-25)

Pɨ̀látò kòtà tà nda dre dhɨ, dré gòzo pfòle kɨvì na Yúdà ànzɨ ɨ véna gò, tàá àyɨ dré dhɨ: «Má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhɨ dri dhɨ ko. 39 Dɨ, gwányá Pásɨkà àdhya tú dhɨ, mì adré àkodrà áma ti lizí, má kòtrìró àmɨ dré móndí àlo 'ìle bădzó na dhɨ. Mì adré dɨ lèá dhɨ, má kòtrì àmɨ dré ópí Yúdà ànzɨ kya kòdhɨ?» 40 Dɨ ì dré ngàzo trèle, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Akódhɨ ko! Mí kàtrì àma dré Bàrábà kòdhya!» Dɨ Bàrábà nda tá ína móndí kɨ kodzólépi lɨgílé àyɨ kɨ kàdrì ɨ rú dhɨ 'ɨ.

19

1 Dɨ Pɨ̀látò dré Yésu nɨ tayízó drɨ̀le bhwàle. 2 Gò sòdá ì dré fanzɨ̌ kùtsi ró dhɨ nɨ pàzo kùla ró asólé akódhɨ dri gò, kánzò kă asózó rúá. 3 Dɨ ì dré adrézó alɨ̀le akódhɨ vélé adrélé tàá dhɨ: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzɨ kya nɨ!» Ɨ adré tá kpà akódhɨ nɨ mǐ tosá.

4 Gò Pɨ̀látò dré gòzo tódhyá pfòle kɨvì na, tàá Yúdà ànzɨ ɨ dré dhɨ: «Mì nò rè ká! Má adré akódhɨ nɨ 'o apfòle àmɨ kandrá, mì kònìró dhɨ, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhɨ dri dhɨ ko.» 5 Dɨ Yésu dré apfòzo kɨvì le kùlá ledélé kùtsí sè dhɨ be ɨ́ dri, ìndì kánzò kă be ɨ́ rú. Pɨ̀látò dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì nò rè agó kònìdhɨ ká!»

6 Dɨ kòwánà kàdrì ɨ tépelò lɨkíbhá íbe dhɨ ì kònò akódhɨ dre dhɨ, ì dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhɨ: «Mí tidí akódhɨ fa kɨpakɨpa dri! Mí tidí akódhɨ!» Dɨ, Pɨ̀látò logó àyɨ dré dhɨ: «Àmɨ kɨ tàndɨ, mì do akódhɨ tidílé fa kɨpakɨpa dri àmɨ. Ma ró dhɨ, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhɨ dri dhɨ ko.» 7 Yúdà ànzɨ ì logó drá dhɨ: «Àma, àma tátrítrí kúlí íbe. Dɨ tátrítrí kúlí nda adré lèá dhɨ, akódhɨ kòdràdrà dré áyɨ zìle Gɨ̀ká nɨ Mváagó ro dhɨ sè.»*

8 Pɨ̀látò kòyi tà nda dre dhɨ, tirɨ̌ dré gòzo vélé akódhɨ nɨ 'o lavúlé. 9 Dɨ dré gòzo Yésu nɨ dri fɨzo ába áyɨ dzó kàdrì na gò, lizízóá tíá dhɨ: «Mí angá ángolésè?» Dɨ, Yésu logó ína kúlí ko. 10 Pɨ̀látò gò tàá drá dhɨ: «Mí adré tsɨ̀ kòdhɨ agílé má tí? Mí nǐ ko tàle dhɨ, ma rɨ̀nyí íbe ngalè ámɨ trìzo yà, kó ngalè ámɨ 'òzo tidílé fa kɨpakɨpa dri yà dhɨ?» 11 Dɨ Yésu logó drá dhɨ: «Kònò Gɨ̀ká kòfè tá rɨ̀nyí nda mí dré ko dhɨ, mí kɨtswá tá tà àlo 'o má rú ko. Ásà dhɨ, dhya áma lefèlepi mí drígá dhɨ nɨ tàkonzì kàdrì mína nɨ lavú.»

12 Kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Pɨ̀látò dré kɨdhózó adrélé láti nda Yésu nɨ trìzo. Dɨ, Yúdà ànzɨ ì dré kúlí yòzo tàzoá dhɨ: «Mí kòtrì agó kòdhɨ dhɨ, mɨ Kàyɨ̌sárà nɨ arúpi 'ɨ ko. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tàá dhɨ,

† **18:37** 18:37 A kɨtswá kpà kúlí tisìle Gɨ̀rɨ́kɨ̌ ti sè kònɨ kɨ ladzá kònìnɨ: «Mí adré tàá dhɨ, ma ópí 'ɨ dhɨ mɨ.» * **19:7** 19:7 A kònò Lèvɨ̀tíkè 24:16.

ɨ ópí 'ɨ dhɨ, adré ína lɨgílé Kàyĭsárà rú.» 13 Dɨ Pĭlátò kòyi kúlí nda dre
dhɨ, dré Yésu nɨ 'òzo apfòle kɨvì le. Gò dré lɨrízó lɨrírà adrézó móndí
kɨ tàbvó ta dhɨ dri, àrà rú zĭle Bhà'álé kírà sè dhɨ na. (Árà nda nɨ
rú Èbérè ti sè dhɨ «Gàbátà».) 14 Lókyá nda tá ànyíànyɨ kĭtú rírí, kĭtú
adrézó tà ledé gwányá Pásɨkà àdhya dré dhɨ 'ɨ. Pĭlátò dré tàzoá Yúdà
ànzɨ ɨ dré dhɨ: «Mì nò rè àmɨ kɨ ópí kònìdhɨ ká!» 15 Dɨ ì dré gòzo adrélé
tetrélé, adrézó loyóá dhɨ: «Akódhɨ kòdràdrà! Kòdràdrà! Mí tidí akódhɨ
fa kɨpakɨpa dri!» Pĭlátò lizí àyɨ tí dhɨ: «Má kòtidí tsì àmɨ kɨ ópí fa
kɨpakɨpa dri?» Dɨ kòwánà kàdrì ì logó dhɨ: «Àma kɨ ópí àzya yókódhó,
ngbà 'í Kàyĭsárà 'ɨ kalóma.» 16 Gò Pĭlátò dré Yésu nɨ fèzo àyɨ drígá, ì
kòtidíró akódhɨ fa kɨpakɨpa dri be dhɨ bvó.

Yésu nɨ tidima fa kɨpakɨpa dri dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 27:32-44; Márokò 15:21-32; Lúkà 23:26-43)

Dɨ ì dré Yésu nɨ drĭzo lìzo ába. 17 Akódhɨ dré áyɨ tàndɨ nɨ fa kɨpakɨpa
dòzo lìzo pfòle ába tsàle àrà adrélé zĭle Drĭfà ro dhɨ na. (À adré àrà
nda nɨ rú zi Èbérè ti sè dhɨ «Gòlògótà».) 18 Kònàle dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ
tidízó fa kɨpakɨpa nda dri. Ɨ dré kpà móndí rì àruka kɨ tidízó fa àruka
ɨ drĭsè, àlo nɨ Yésu nɨ drígó lésè, àzya nɨ lĭdzí nɨ lésè, Yésu nɨ tàndɨ
kítógá 'á.

19 Pĭlátò 'o tá wárágà tɨsɨle gò, dĭzoá fa kɨpakɨpa nda dri. À tɨsì tá
drĭá dhɨ: «Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ, ópí Yúdà ànzɨ kya.» 20 Yúdà ànzɨ
zyandre dhɨ ì dré wárágà nda nɨ nàzo. Tàko ko, àrà Yésu nɨ tidízó fa
dri nda tá ànyɨ bhàandre làga, ìndì à tɨsì tá wárágà nda Èbérè ti sè,
Làtínò ti sè, ìndì Gĭríkĭ ti sè. 21 Dɨ ásà dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kòwánà kàdrì
ì dré lìzo tàá Pĭlátò dré dhɨ: «Mí kòtɨsì ‹Ópí Yúdà ànzɨ kya› dhɨ ko. Be
ró dhɨ, mí kòtɨsì mína dhɨ: ‹Agó kònìdhɨ tà tá dhɨ, ɨ ópí Yúdà ànzɨ kya
'ɨ.›» 22 Dɨ, Pĭlátò dré logózóá dhɨ: «Tà má dré tɨsɨle kòdhɨ, má tɨsì dre.»

23 Sòdá ì kòtidí Yésu fa kɨpakɨpa dri dre dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ kítá kɨ
dòzo lanzílé àyɨ su dhɨ ɨ kòfalésè àlo àlo. Dɨ tayí tá ngbà 'í kítá kàtswa
adrélé asólé kítá àzya ɨ zàle dhɨ kòdhya. À dhɨ tá kítá nda ngá àlo ró,
kɨdhólé dri lésè tsàle pá na. 24 Dɨ ì dré tàzoá àyɨ kòfalésè dhɨ: «Mà
kòlasí ko. Be ró dhɨ, mà kòvù dzègé sè, nòzoá ngalè a nɨ adré àdhi dré
ya dhɨ.» Tà nda kòdhɨ atsá tá kònìnɨ, kɨtswálé tà tɨsɨle Gĭká nɨ Kúlí na
kònìdhɨ kò'oró ru:
«Ì lanzí áma kítá ɨ àyɨ kòfalésè,
ì vù kítá mána dzègé sè.»†
Dɨ tà kòdhɨ tà sòdá nda ì dré 'òle dhɨ 'ɨ.

25 Anyɨ Yésu nɨ fa kɨpakɨpa nda làga dhɨ, akódhɨ nɨ andre ì adré tá àyɨ
kɨ totó, túmănɨ andre nɨ nɨ amvúpi be, Màríyà Kòlópà nɨ tòkó be, ìndì
Màríyà Màgàdàlénè be. 26 Dɨ Yésu kònò áyɨ andre túmănɨ áyɨ lebèlepi
í dré lèle tò dhɨ be dre dhɨ, dré tàzoá áyɨ andre dré dhɨ: «Tòkó, ámɨ
mvá kònìdhɨ.» 27 Dré kpà tàzoá áyɨ lebèlepi nda dré dhɨ: «Ámɨ andre
kònìdhɨ.» Dɨ kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, Yésu nɨ lebèlepi nda dré akódhɨ
nɨ dòzo lɨkílé í bhàna.

Yésu nɨ dràma
(À kònò kpà Màtáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Lúkà 23:44-49)

† **19:24** 19:24 À kònò Longó ɨ 22:19.

28 Àmvolásà dhɨ, Yésu kòn̄ì, tà títí dhɨ ɨ 'o tá ru akɨ́lé dhɨ dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Yĭ lovó adré áma 'o.» Tà tá kònìnɨ kɨtswálé tà tɨsɨ̀le G̃ĭká nɨ Kúlí na dhɨ kò'oró ru be dhɨ bvó.‡ 29 Lɨ̀drí àlo gàlepi vĩnègárĭ sè dhɨ tá kònàle. Dɨ sòdá nda ɨ dré ngá vòdhovódho dhɨ nɨ adózó sòle vĩnègárĭ nda léna, dròzoá fanzĭ rú zĩle ɨ̀sópè dhɨ sílé gò, tɨngázóá kuru bhàle Yésu tí. 30 Dɨ Yésu kòmvu vĩnègárĭ nda dre dhɨ, dré tàzoá dhɨ: «Tà títí dhɨ ɨ 'o ru akɨ́lé dre.» Dré drĭ abhézó gò, áyɨ lídrì tayízó lìle.

31 K̃ɨtú nda tá k̃ɨtú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhɨ 'ɨ. Dɨ Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì ɨ lè tá àyɨkya, sàbátù nda dré àbvò nda kɨ kìle fa kɨpakɨpa ɨ dri dhɨ ko. Tàko ko, sàbátù nda tá ína kàdrì, dré dhèle Pásɨkà tú dhɨ sè. Ásà dhɨ, ɨ dré P̃ilátò nɨ ti lizízó, kò'oró dhya tidílé fa ɨ dri nda kɨ pá toŋòle, ìndɨ àyɨ kɨ àbvò tɨrílé fa nda ɨ drĭlésè. 32 Dɨ sòdá ɨ dré lìzo dhya àlo tidílé túmăní Yésu be dhɨ nɨ pá kɨ toŋò. Gò ɨ dré kpà dhya àzya tidílé dhɨ nɨ pá kɨ toŋòzo. 33 Dɨ, ɨ kòtsa Yésu rú dre dhɨ, ɨ dré kisúzóá dhɨ, drà dre. Ɨ toŋò dɨ pá nɨ ɨ ko. 34 Dɨ, sòdá nda kɨ àlo dré ína Yésu nɨ sòzo gàrànzɨ 'á dìlì sè gò, gbă kòdhwa, kàrí dré apfòzo yĭ be. 35 Dhya tà nda kòdhɨ kɨ nòlepi mĩ sè dhɨ adré tà nda kɨ longó nì. Dɨ tà dré adrélé longólé nda ɨ, tà bàti 'ɨ. Akódhɨ nda nĩ tàle dhɨ, í adré tà bàti ta dhɨ be. Adré tà nda kɨ longó, mì kòka'ĩró kpà tà nda ɨ be dhɨ bvó. 36 Tà nda kòdhɨ atsá kònìnɨ, kɨtswálé tà tɨsɨ̀le G̃ĭká nɨ Kúlí na kònɨdhɨ kò'oró ru: «À kɨtswá akódhɨ nɨ fà kɨ àlo ŋo ko.»§ 37 Tà àzya Kúlí nda na dhɨ adré kpà tàá dhɨ: «Ɨ̀ nɨ dhya ɨ dré sòle dhɨ nɨ no.»*

Yésu nɨ rúbhá bhàma mógó na dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Lúkà 23:50-56)

38 Àmvolásà dhɨ, agó àlo rú be Yòséfà angálépi Arĩmàtáyà lésè dhɨ dré lìzo P̃ilátò nɨ ti lizí, kòfèró láti í dré Yésu nɨ rúbhá dòzo bhàle mógó na. Yòséfà nda tá Yésu nɨ lebèbhá kɨ àlo 'ɨ. Dɨ, adré tá ína akódhɨ nɨ lebè lùzu ró, dré tá adrélé Yúdà ànzɨ kɨ kàdrì kɨ ro dhɨ sè. Dɨ P̃ilátò dré tà nda nɨ ka'ĩzo gò, Yòséfà dré lìzo rúbhá nda nɨ do. 39 N̄ìkòdémò atú lìlepi Yésu véna ngátsi sè dhɨ dré kpà lìzo Yòséfà be. Akódhɨ nda do tá dò tàdzí be dóro ledélé mírè sè ìndì àlówè sè dhɨ ànyíànyɨ kĩló nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí.† 40 Dɨ àyɨ rĩti nda ɨ dré Yésu nɨ rúbhá dòzo, lambélé kítá kàtswákàtswa dhɨ ɨ sè gò, dò nda nɨ dàzo rúá, ànzyà gà Yúdà ànzɨ ɨ dré adrélé 'òle àbvò sĩzo dhɨ tínɨ. 41 Amvú àlo dhɨ tá ànyɨ àrà Yésu nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri nda làga. Amvú nda na dhɨ, à ga tá mógó tídhí dhɨ kírà na. Á bhà tá rè móndí lána ko. 42 Dɨ k̃ɨtú nda dré tá adrélé k̃ɨtú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhɨ 'ɨ sè dhɨ, ìndì mógó nda dré tá adrélé ànyɨ dhɨ sè dhɨ, ɨ dré Yésu nɨ rúbhá bhàzo kònàle.

20

Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ
(À kònò kpà Màtáyò 28:1-8; Márokò 16:1-8; Lúkà 24:1-12)

1 Drùbhĩ kínó ngá pfùnìpfùnĩ, k̃ɨtú nɨ àlo pósò àdhya sè dhɨ, Màríyà Màgàdàlénè dré ngàzo lìle mógó na. Dré nòzoá dhɨ, à tɨngá kírà mógó

‡ **19:28** 19:28 A kònò Longó ɨ 22:16; 69:22. § **19:36** 19:36 A kònò Pfòma 12:46; Ngá nàma 9:12; Longó ɨ 34:21. * **19:37** 19:37 A kònò Zàkàríyà 12:10. † **19:39** 19:39 «Mírè» ɨ «àlówè» be kònɨ ɨ, ngá tàdzí be dóro angábhá mbì lésè yà, ngalè fa lésè yà dhɨ 'ɨ. Yúdà ànzɨ ɨ adré tá ngá nda kɨ adó dò tàdzí be dóro dhɨ nɨ ledézó ásà gò, adrézó dò nda nɨ da àbvò rú, àbvò nda nɨ sĩma kandrá.

nda tísè dre. 2 Dɨ dré ràzo Sïmónà Pétèró kɨ kisú túmăní Yésu nɨ lebèlepi àzya dré lèle tò dhɨ be gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «À do Mírï mógó lésè lìzo ába dre. Mà nï ngalè à bhà akódhɨ ángolé ya dhɨ ko!»

3 Dɨ Pétèró ɨ Yésu nɨ lebèlepi àzya nda be dhɨ ì dré ngàzo láti do lìzo mógó na. 4 Ayɨ rïti nda ì adré tá ràle rarà. Dɨ, Yésu nɨ lebèlepi àzya nda dré ína ràzo sírí tsàle mógó na drïdrï Pétèró kandrána. 5 Dré tandïzo kítá kàtswákàtswa tayílé dhɨ kɨ no mógó na. Dɨ, fɨ tá ína lána ko. 6 Sïmónà Pétèró adrélépi tá arálé akódhɨ vésè dhɨ dré kpà atsázó gò, fɨle ndɨrɨ mógó na. Dré kítá kàtswákàtswa tayílé nda kɨ nòzo, 7 kítá tá Yésu nɨ drï ndràzo ásà dhɨ be. À pa tá kítá nda bhàle gàrà dri, àrà twá kítá kàtswákàtswa nda kya rúsè dhɨ na. 8 Dɨ Yésu nɨ lebèlepi àzya atsálépi tá drïdrï nda dré kpà fìzo mógó na. Dré tà nda nɨ nòzo gò, ka'ïzoá. 9 (Tàko ko, atsálé kònàdhɨ dhɨ, tà tisìle Gïká nɨ Kúlí na dhɨ fɨ tá dhu rè àyɨ drïna ko. Dɨ ì nï tá rè ko tàle dhɨ, lè tá Yésu kònga dràdrà 'ásè dhɨ.) 10 Gò akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré gòzo nzìle àyɨ bhàna.

Yésu agá Màríyà Màgàdàlénè kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 28:9-10; Márokò 16:9-11)

11 Dɨ, Màríyà totó tá ína ɨ adrélé ngòle kɨvì na mógó nda làga. Dré tá adrérà'a ngòle dhɨ 'á dhɨ, dré tandïzo ngá no mógó na gò, 12 ángélórï kítá kemve asóbhá àyɨ rú dhɨ kɨ nòzo. Àyɨ nda ì lirí tá àrà tá Yésu nɨ rúbhá bhàzo dhɨ 'á, àlo nɨ àrà drï nɨ nɨ bhàzo dhɨ lésè, àzya nɨ àrà pá nɨ nɨ bhàzo dhɨ lésè. 13 Dɨ ì dré lizízóá tíá dhɨ: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè?» Akódhɨ logó àyɨ dré dhɨ: «À do áma Mírï dre. Má nï ngalè à bhà akódhɨ ángolé ya dhɨ ko.» 14 Kòtà tà tà nda dre dhɨ, dré áyɨ alázó Yésu nɨ no adrérà'a áyɨ totó kònàle. Dɨ, nï tá ína tàle dhɨ, Yésu 'ɨ dhɨ ko. 15 Yésu dré lizízóá tíá dhɨ: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè? Mí adré àdhi nɨ nda?» Màríyà adré tá ína kisùá dhɨ, akódhɨ nda tá amvú likílépi 'ɨ. Dré dɨ tàzoá drá dhɨ: «Atálágó, mí kòdo akódhɨ mɨ dhɨ, mí tà má dré mí bhà akódhɨ ángolé ya dhɨ, má kòlìró akódhɨ nɨ adó.» 16 Yésu tà drá dhɨ: «Màríyà!» Dɨ Màríyà dré áyɨ alázó akódhɨ vélé, tàá drá Èbérè ti sè dhɨ: «Ràbbúnï!» (Rú nda kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ «Tà tadhálépi».) 17 Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí ru ma ko. Tàko ko, má mbà rè áma Atá véna ko. Dɨ, mí lì mína áma adrúpi ɨ véna tàá áyɨ dré dhɨ, má adré mbàle áma Atá adrélépi kpà àmɨ kɨ Atá ro dhɨ véna. Má adré mbàle áma Gïká adrélépi kpà àmɨ kɨ Gïká ro dhɨ véna.»

18 Dɨ Màríyà Màgàdàlénè dré lìzo longóá akódhɨ nɨ lebèbhá ɨ dré dhɨ: «Má nò mána Mírï dre!» Gò dré tà akódhɨ dré tá tàle í dré dhɨ kɨ longózó àyɨ dré.

Yésu agá áyɨ lebèbhá ɨ kandrá
(À kònò kpà Màtáyò 28:16-20; Márokò 16:14-18; Lúkà 24:36-49)

19 Kïtú nɨ àlo pósò àdhya nda nɨ ìndró sè dhɨ, Yésu nɨ lebèbhá ì kɨmó tá ru dzó àlo na, dzóti kɨ atsúzó găgă, ì dré tá adrélé Yúdà ànzɨ kɨ kàdrï kɨ ro dhɨ sè. Dɨ Yésu dré alìzo áyɨ totó àyɨ kɨ kítógá 'á gò, tàá àyɨ dré dhɨ: «Tà kìdríkìdrɨ kàdré àmɨ íbe!» 20 Kòtà tà nda dre dhɨ, dré áyɨ drígá kɨ tadházó àyɨ dré áyɨ gàrànzɨ be. Dɨ akódhɨ nɨ lebèbhá nda ì dré lenzézó tò, ì dré àyɨ kɨ Mírï nda nɨ nòle dhɨ sè. 21 Dɨ Yésu dré gòzo tódhyá tàá àyɨ dré dhɨ: «Tà kìdríkìdrɨ kàdré àmɨ íbe! Ngóró áma Atá dré áma amùle dhɨ tíní dhɨ, má adré kókpà àmɨ kɨ mu.» 22 Kòtà tà nda

dre dhi, dré la'a vòzo àyi dri gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kòkisú Tirí Lólo wà! 23 Dhya ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trìzo dhi, Gìká ni kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri. Dhya ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trìzo ko dhi, Gìká kitswá kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri ko.»

Yésu tadhá i Tòmá dré

24 Di, Tòmá, adrélé kpà rú zìle Làtí, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo dhi, tá ína àyi kòfalé yókódhó Yésu dré tá alìrà'a. 25 Di Yésu ni lebèbhá àruka nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà nò Mírì dre!» Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Má kònò nárì ki fúdrì akódhi ni drígálé 'á, áma drígámbílí sòzo lána gò, áma drígá sòzo akódhi ni gàrànzi na ko dhi, má kitswá mána ka'ìá bwà ko!»

26 Di kìtú nzi-drì-na àmvolésè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré gòzo tódhyá ru kimó dzó nda na. Tòmá tá ína àyi kòfalé be. Tágba à dré tá dzóti nda ki atsúzó dhi, Yésu dré alìzo áyi totó àyi ki kítógá 'á gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kìdríkìdri kàdré àmi íbe!» 27 Gò dré tàzoá Tòmá dré dhi: «Mí so ámi drígámbílí kònwa. Mí nò áma drígá i. Mí so kpà ámi drígá áma gàrànzi na. Mí kòtayí tà kayima gò, adrézó áma ka'ì!» 28 Di Tòmá tà drá dhi: «Áma Mírì, áma Gìká!» 29 Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí adré áma ka'ì, mí dré áma nòle dre dhi sè. Di, kólénzé ína móndyá adrébhá áma ka'ì áma no àko ró dhi i dré!»

Tà búkù kònìdhi ni tisìzo dhi

30 Yésu 'o tá tà líndríga ró àruka bì dhi i áyi lebèbhá i mi. Â tisì tà nda i búkù kònìdhi léna ko. 31 Di, à tisì tà kòdhi i, mì kòka'ìró dhi, Yésu Mèsíyà 'i, ìndì Gìká ni Mváágó 'i gò, àmi ki tà ka'ìka'ì nda sè dhi, mì kàdréró lídrì íbe akódhi léna be dhi bvó.

21

Yésu tadhá i áyi lebèbhá nzi-drì-rì dhi i dré

1 Àmvolásà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá áyi tadhá áyi lebèbhá i dré tăpăríandre Tìbèríyà àdhya mìle.* Tà nda 'o ru kònìni: 2 Sìmónà Pétèró, Tòmá adrélé kpà rú zìle Làtí dhi, Nàtànàyélè angálépi Kánà Gàlìláyà le dhi lésè dhi, Zèbèdáyò ni ànzìago i, tsàle Yésu ni lebèbhá rì àruka íbe dhi i tá túmăní tăpăríandre nda mìle. 3 Di Sìmónà Pétèró dré tàzoá àyi dré dhi: «Má adré lìle kosyá bhe.» Ì tà drá dhi: «Mà ni kpà li túmăní mí be.» Di ì dré tombàzo bwátù na gò, lìle kosyá bhe yì ni tălí na. Di, ngátsi nda sè dhi, ì kisú tá àyikya ngá àlo ko.

4 Ngá kòwa dre dhi, Yésu totó tá i adrélé tăpăríandre nda mìle. Di, akódhi ni lebèbhá ì nì tá àyikya tàle dhi, dhya nda Yésu 'i dhi ko. 5 Di Yésu dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma ànzi i, mì ru tsì kosyá 'í?» Ì logó drá dhi: «Kóko.» 6 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kòbhe àmi ki kimbá bwátù ni dríágó lésè gò, mì kòkisúró kosyá.» Ì dré di bhèzoá gò, ì dré kitswázó kimbá nda ni asé bwà ko, kosyá dré gàle lána zyandre ró dhi sè. 7 Di Yésu ni lebèlepi dré lèle tò dhi dré tàzoá Pétèró dré dhi: «Mírì 'i!» Sìmónà Pétèró kòyi akódhi tărà'a dhi «Mírì 'i» dre dhi, dré kítá í dré tá ngìle í rúsè kitswázó kosyá bhe dhi ni adózó asólé í rú gò, áyi bhèzo yì na. 8 Yésu ni lebèbhá àruka nda ì dré kpà gòzo bwátù be,

* **21:1** 21:1 «Tăpăríandre Tìbèríyà àdhya» kònìdhi tá rú àzya tăpăríandre Gàlìláyà àdhya dré dhi 'i.

adrélé kɨmbá gàlepi kosyá sè bĭ nda nɨ se àmvòràmvò. Ángyá ko, ì vwà tá yĭ mĭlésè ko, ngbà 'í ànyíànyɨ méterè nyadhɨ-nzi.
9 Ɨ kòtsa sĭle kĭní mi dre dhɨ, ì dré àtsí turúlé dhɨ nɨ nòzo, túmání kosyá tobhàle drĭá dhɨ íbe, ìndì mápà be. 10 Dɨ Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì alì kosyá àruka mì dré rùle dhɨ íbe.» 11 Dɨ Sĭmónà Pétèró dré mbàzo bwátù na gò, kɨmbá nda nɨ asé apfòle kĭní mi. Kɨmbá nda ga tá kosyá kàdrìkàdrì kámá-àlo-drĭ-nyadhɨ-ri-drĭ-mudrí-drĭ-na dhɨ ɨ sè. Dɨ, tágba kosyá nda ì dré tá adrézó zyandre ró dhɨ, kɨmbá nda tɨkí tá ko.
12 Yésu dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Mì alì ngá nya.» Akódhɨ nɨ lebèbhá nda kɨ àlo lizí tá ngalè akódhɨ àdhi 'ɨ ya dhɨ ko. Tàko ko, ì nĭ tàle dhɨ, akódhɨ Mírì 'ɨ káyà dhɨ be. 13 Dɨ Yésu dré áyɨ kisízó ànyɨ àyɨ làga, mápà nda nɨ adó lanzílé àyɨ dré. Dré kpà 'òzoá kònìnɨ kosyá nda ɨ sè. 14 Dɨ kòrìdhɨ, vésè nɨ na Yésu dré áyɨ tadházó áyɨ lebèbhá ɨ dré, áyɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ àmvolésè dhɨ 'ɨ.

Yésu ɨ Pétèró be dhɨ

15 Ɨ kònya ngá dre dhɨ, Yésu dré tàzoá Sĭmónà Pétèró dré dhɨ: «Sìmónà, Yòwánì nɨ mvá, mí adré áma le bàti àyɨ kònɨ kya kɨ lavú?» Akódhɨ logó drá dhɨ: «Àyíya, Mírì, mí nĭ tàle dhɨ, má adré ámɨ le dhɨ be.» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí kàdré áma kábilígyà ànzɨ kɨ likí.» 16 Yésu gò akódhɨ nɨ lizí vésè nɨ rĭ sè tàzoá dhɨ: «Sìmónà, Yòwánì nɨ mvá, mí adré áma le bàti?» Akódhɨ logó drá dhɨ: «Àyíya, Mírì, mí nĭ tàle dhɨ, má adré ámɨ le dhɨ be.» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí kàdré áma kábilígyà kɨ likí.» 17 Yésu gò akódhɨ nɨ lizí vésè nɨ na sè tàzoá dhɨ: «Sìmónà, Yòwánì nɨ mvá, mí adré áma le?» Kɨzà dré Pétèró nɨ 'òzo, Yésu dré tá lizílé tíá vésè nɨ na sè dhɨ «Mí adré áma le?» ya dhɨ sè. Dɨ Pétèró dré logózóá drá dhɨ: «Mírì, mí nĭ mína tà títí dhɨ ɨ be. Mí nĭ tàle dhɨ, má adré ámɨ le dhɨ be!» Dɨ Yésu tà drá dhɨ: «Mí kàdré áma kábilígyà kɨ likí. 18 Má adré tà bàti ta mí dré: Mí dré tá adrérà'a kàdhúrà ro dhɨ 'á dhɨ, mí adré tá ámɨ tàndɨ nɨ káfà 'ɨ ámɨ kɨpílé 'á gò, mí dré adrézó lìle àrà ángùdhi mí dré adrézó lèle lìle lána dhɨ na. Dɨ, mí kònì dra atsá màlìga ró dhɨ, mí nɨ mína ámɨ drígá kɨ kɨdzì gò, dhya àzya dré ámɨ káfà 'ìzo ámɨ kɨpílé 'á, ámɨ drĭzo lìzo mí be àrà mí dré lèzo lìle lána ko dhɨ na.» 19 Yésu tà tá kònìnɨ tadházóá dhɨ, Pétèró nɨ dra dràdrà kárá ángùdhi sè ya dhɨ, ìndì akódhɨ nɨ dràdrà nda nɨ lindrì fe Gĭká dré ngínɨ ya dhɨ. Dɨ Yésu kòtà tà nda dre dhɨ, dré tàzoá drá dhɨ: «Mí kàdré áma lebè!»

Yésu ɨ akódhɨ nɨ lebèlepi dré lèle tò dhɨ be dhɨ

20 Gò Pétèró dré áyɨ alázó, Yésu nɨ lebèlepi dré lèle tò dhɨ nɨ no adrérà'a alìle àyɨ vésè. (Akódhɨ nda tá dhya áyɨ bhèlepi Yésu agá mísá làga gò, lizíá tíá dhɨ «Mírì, àdhi nɨ ámɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá nì?» ya dhɨ 'ɨ.)† 21 Dɨ Pétèró kònò akódhɨ nda dre dhɨ, dré lizízóá Yésu tí dhɨ: «Mírì, kàdré dɨ dhya kònìdhɨ nɨ tà sè dhɨ, tà nɨ nɨ adré ngíni?» 22 Yésu logó drá dhɨ: «Má kòlè akódhɨ kàdré lídrì íbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhɨ 'á dhɨ, kòdhɨ ámɨ tà 'ɨ? Mɨ, mí kàdré mína áma lebè!» 23 Dɨ tà nda sè dhɨ, rúbí dré la'úzó Yésu nɨ ka'ĭbhá ɨ kòfalé tàá dhɨ, akódhɨ nɨ lebèlepi nda kɨtswá ína dràle ko. Tákò, Yésu tà tá dhɨ, dhya nda kɨtswá dràle ko dhɨ ko. Be ró dhɨ, tà tá ína dhɨ: «Má kòlè akódhɨ kàdré lídrì íbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhɨ 'á dhɨ, kòdhɨ ámɨ tà 'ɨ?»

† **21:20** 21:20 A kònò Yòwánì 13:25.

24 Yésu nɨ lebèlepi nda, dhya tà nda kòdhɨ kɨ nòlepi mǐ sè gò, dré
adrézó tà nda kɨ longó, adrézó tɨsɨá wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ 'ɨ. Mà nǐ
tàle dhɨ, tà dré adrélé longólé nda ɨ tà bàti 'ɨ dhɨ be.
25 Yésu 'o tá kpà tà àruka ɨ bǐ. Má adré kisùá dhɨ, kònò à kòtɨsɨ tá tà
nda ɨ àlo àlo títí búkù ɨ léna dhɨ, àrà búkù nda kɨ tobhàzo bvò kònɨdhɨ
lé dhɨ nɨ tá adré yókódhó.

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhɨ ɨ

Búkù kònìdhɨ nɨ tà àndu ngìle drïdrï dhɨ

Dhya búkù kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi dhɨ tá Lúkà 'ɨ. Akódhɨ nda tá Pólò nɨ atsíàmu kɨ àlo 'ɨ (16:10, àruka nɨ íbe), ìndì akódhɨ nɨ àzíàmu kɨ àlo 'ɨ (2 Tïmòtéyò 4:11; Kòlòsáyì 4:14). Kònìdhɨ búkù Lúkà dré tɨsìle dhɨ nɨ rï 'ɨ. Akódhɨ nɨ búkù nɨ àlo rú zïle «Rúbí Tanɨ Lúkà dré tɨsìle dhɨ» léna dhɨ, adré tà títí Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kɨdhólé áyɨ àzí nɨ kɨdhoma lésè, tsàle kïtú áyɨ dorà'a bhù na dhɨ 'á dhɨ kɨ tɨtí (1:1-2). Akódhɨ nɨ búkù nɨ rï kònìdhɨ léna dhɨ, adré tà àpóstolò ì dré 'òle dhɨ kɨ tɨtí kòdhya. Adré dɨ móndyá Yésu nɨ ka'ïbhá drïdrï dhɨ ì kisú tá Tɨrí Lólo gò, ì dré Yésu nɨ Rúbí Tanɨ longózó Yèrúsalémà na, bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò nɨ kùdù na ngínɨ ya dhɨ nɨ tɨtí (1:8). Adré kpà tadhá dhɨ, Gïká kɨdhó rè zyà Rúbí Tanɨ nda nɨ mu Yúdà ànzɨ ɨ véna gò, dré kpà mùzoá móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna. Dɨ tà Gïká dré kisùle 'òle kínó lésè gò kɨdhózó 'óá Yúdà ànzɨ ɨ kòfalé dhɨ, adré 'òá kɨtswálé títí móndyá ka'ïbhá Èkèlézyà le dhɨ ɨ kòfalé.

Tà kàdrì àruka Lúkà dré adrézó tà nɨ kɨ tɨsì dhɨ ɨ kònɨ 'ɨ: (1) Tɨrí Lólo nɨ àzí móndyá ka'ïbhá ɨ léna dhɨ; (2) móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ lídrì ladzama atsálé Krísto àdhya tínɨ dhɨ; (3) móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ àzí lìzo Rúbí Tanɨ longó súrú títí ɨ dré dhɨ; (4) móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ mï pfòma ìndì àyɨ kɨ togó tsìma àzí tayílé àyɨ drígá dhɨ na dhɨ.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atïma

1) Yésu nɨ ka'ïbhá kɨ 'òma adrélé gànzi ró akódhɨ nɨ àzí 'o dhɨ (1:1–2:47)
2) Móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ àzí Yésu nɨ Rúbí Tanɨ longózó Yèrúsalémà na dhɨ (3:1–8:3)
3) Móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ àzí lìzo Rúbí Tanɨ longó bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na dhɨ (8:4–12:25)
4) Pólò nɨ àzí lìzo Rúbí Tanɨ longó móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré dhɨ (13:1–28:31)
   a) Pólò nɨ atsí andre nɨ àlo (13:1–14:28)
   b) Ru kisuma Yèrúsalémà na dhɨ (15:1-35)
   c) Pólò nɨ atsí andre nɨ rï (15:36–18:22)
   d) Pólò nɨ atsí andre nɨ na (18:23–21:16)
   e) Pólò nɨ rùma Yèrúsalémà na dhɨ, ìndì akódhɨ nɨ lìma Rómà na dhɨ (21:17–28:31)

Yésu lazî áyɨ ka'ïbhá ɨ dré dhɨ, ì nɨ Tɨrí Lólo kisú

1 Atálágó Tèyòfilè, áma búkù drïdrï dhɨ léna dhɨ, má tɨsì tá tà títí Yésu
dré 'òle ìndì tadhálé, kɨdhólé áyɨ àzí nɨ kɨdhoma lésè, 2 tsàle kïtú áyɨ
dorà'a bhù na dhɨ 'á dhɨ ɨ.* Drïdrï akódhɨ nɨ dòzo dhɨ kandrá dhɨ, lazí
tá tà àpóstolò í dré tá kɨpèle dhɨ ɨ dri Tɨrí Lólo nɨ rïnyí sè. 3 Tàko ko,
akódhɨ nɨ dràma àmvolésè dhɨ, tadhá tá áyɨ tàndɨ vésè be bï àyɨ nda ɨ
kandrá gò, dré tà bï dhɨ kɨ 'òzo tadházóá ngádra 'á dhɨ, ɨ lídrì íbe káyà
dhɨ. Agá tá àyɨ kandrá tà ta àyɨ dré Gïká nɨ Òpì nɨ tà dri kïtú nyadhɨ-rï.

* **1:2** 1:2 Búkù drïdrï Lúkà àdhya «Rúbí Tanɨ Lúkà dré tɨsìle dhɨ» 'ɨ. A kònò Lúkà 1:1-4.

4 Kĩtú àlo, Yésu dré tá adrérà'a ngá nya àyi íbe dhi 'á dhi, lazí tá tà àyi dri kònìni: «Lè mì kònga Yèrúsalémà 'ásè ko. Be ró dhi, mì kàdré tà áma Atá dré lazílé gò, má dré tà ni ni tàzo àmi dré dhi ni letè. 5 Tàko ko, Yòwánì fè tá ína bàtísimò móndí i dré dhi yĩ sè. Di, tayí ngbà 'í lókyá tsà, mì dré àmikya bàtísimò kisúzó Tirí Lólo sè.»†

Gĩká do Yésu bhù na

6 Àpóstolò nda ì kòkimó ru Yésu làga dre dhi, ì dré lizízóá tía dhi: «Mírì, mí ni go Isèrélè ànzi ki òpì bha áyi totó tódhyá gbă lókyá kònìdhi sè?» 7 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Lókyá ìndì kĩtú áma Atá dré bhàle áyi tàndi ni rĩnyí sè dhi ki nĩma, àmi ki tà 'i ko. 8 Di, lókyá Tirí Lólo dré dra asízó àmi ki asó dhi tú dhi, mì ni rĩnyí kisú. Gò mì dré áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yĩle dhi ki longózó kidhólé Yèrúsalémà 'a, bvò Yùdáyà àdhya na, bvò Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na.»

9 Yésu kòtà tà nda i dre dhi, Gĩká dré akódhi ni dòzo bhù na àyi misè gò, ndùrùku dré akódhi ni kimózó. 10 Di dré tá adrérà'a mbàle, ìndì ì dré adrérà'a ngá no bhù na dhi 'á dhi, àgo rĩ kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ì dré agázó ngbŏ ró àyi mĩle gò, 11 tàá àyi dré dhi: «Àmi móndyá Gàlĩláyà àdhya ni i, mì totó àmi adrélé ngá no bhù na àdho tà sè? Yésu dòle àmi vélésè bhù na kòdhi ni agò làsú be ngóró mì dré akódhi ni nòle mbărà'a bhù na dhi tíni.»

A zì Màtíyà àzî do Yùdási ni àrà 'a

12 Gò àpóstolò nda ì dré sĩzo kòngó Olívè fa kya drĩlésè, atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà dhi ni to gòzo Yèrúsalémà na.‡ 13 I kòtsa bhàandre nda na dre dhi, ì dré fizo mbàle dzó 'a kìle kurú na ì dré tá adrézó adrélé lána dhi na. Àyi nda i tá: Pétèró, Yòwánì, Yàkóbhò, Àndréyà, Filípò, Tòmá, Bàràtòlòmáyò, Màtáyò, Yàkóbhò (Àlàfáyò ni mvá), Sĩmónà (dhya adrélépi tá àtsi ró áyi súrú ni tà sè dhi), tsàle Yùdási (Yàkóbhò ni mvá). 14 Àyi nda ì adré tá ru kimó títi, adrélé tà ta Gĩká be togó àlo sè landè àko ró. I adré tá 'óá kònìni túmăní tòkó àruka íbe, Màríya Yésu ni andre be, ìndì adrúpi ni íbe.

15 Kĩtú nda kòna ki àlo sè dhi, Yésu ni ka'ĩbhá ànyíànyi kámá-àlo-drĩ-nyadhi-àlo dhi ì kimó tá ru. Gò Pétèró dré ngàzo áyi totó àyi kòfalé tàá dhi: 16 «Áma adrúpi i, adré tá lèá dhi, tà Tirí Lólo dré tá longólé Dàwídì tí Yùdási ni tà dri gò, tisìzoá Gĩká ni Kúlí na dhi kò'o ru. Yùdási nda fè tá ína i dhya Yésu ni lebhá rùle dhi ki adrĩ dhi nì. 17 Akódhi tá àma ki àlo 'i, ìndì Mírì tayí tá àzí kònìdhi àma drígá akódhi be. 18 Làfa akódhi dré kisúlé tà kònzi í dré 'òle nda sè dhi sè dhi, gi tá amvú gò, dhèzo amvú nda na tsílítsili ró, 'a lafúlé gò, fí ni ì dré adàzo títí kĩní mi. 19 Móndyá títí Yèrúsalémà 'a dhi ì yi tá tà nda ni rúbí 'í. Ásà dhi, ì dré amvú nda ni rú zĩzo àyi ki bhàti sè ‹Àkèlèdámà›. Rú nda adré lèá tàle dhi ‹Amvú kàrí àdhya›.§ 20 Tàko ko, à tisì tá búkù Yúdà ànzi ki Longó kya na dhi:

‹Lè akódhi ni bhà kàtsá tándró ro.
Lè kpà dhya àlo kòmo bhà àrà nda na ko.›*
A tisì kpà dhi:

---

† **1:5** 1:5 A kònò Màtáyò 3:11; Márokò 1:8; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:33. ‡ **1:12** 1:12 «Atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà» kònìdhi tá ànyíànyi kĩlòméterè àlo dhi 'i. § **1:19** 1:19 A kònò Màtáyò 27:3-8. * **1:20** 1:20 A kònò Longó i 69:26.

‹Lè móndí àzya kòdo akódhi ni àzí akódhi ni àrà 'a.›†
21-22 Ásà dhi, lè mà kòkipè móndí àzya àzí do Yùdásì ni àrà 'a, móndyá adrébhá tá túmăní àma íbe lókyá wăyi mà dré tá adrérà'a tatsílé Mírì Yésu be dhi 'á dhi i kòfalé. Ayi nda i tá àma kòfalé kidhólé Yòwánì dré bàtísimò fèzo Yésu dré dhi sè, atsálé kìtú akódhi ni dorà'a àma vélésè dhi 'á. Adré lèá dhi, dhya dra kipèle nda kàmú i àma Mírì ni tà nobhá mì sè ni íbe, mà kàdréró Mírì ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó túmăní akódhi be móndí i dré.»
23 Di ì dré móndí rì dhi ki bhàzo àyi kandrá: Yòséfà adrélé kpà rú zile Bàràsábà, rú àzya be Yúsitò dhi, ìndì Màtíyà be. 24 Gò ì dré tà zizo Gìká tí kònìnì: «Mírì, mí nì mína móndyá títí dhi ki togó be. Mí tadhá àma dré dhya mí dré kipèle àyi rì kòni i kòfalé dhi kòdhya, 25 akódhi nda kòdoró àzí àma adrébhá àpóstolò ro ni i kòfalé Yùdásì ni àrà 'a. Tàko ko, Yùdásì tayí ína àzí nda lìzo àrà kitswálépi í dré dhi na.» 26 Gò ì dré dzègé vùzo àyi rì nda ki rú sè.‡ Màtíyà dré lavúzó, gò ì dré akódhi ni bhàzo àpóstolò mudrí-drì-àlo nda i rú.

2

Tirí Lólo asî adhélé Yésu ni ka'ìbhá i drìsè
1 Kìtú gwányá Pàtèkótè àdhya dré atsázó dhi sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá ì kimó tá ru adrélé títí àrà àlo dhi na.* 2 Gbă kòdhwa, kpòrò dré ndròzo bhù lésè ngóró lyăandre gú dhi dré adrélé avílé dhi tíni gò, kpòrò nda dré afízó gàle dzó ì dré tá adrézó lirílé lána dhi léna. 3 Gò ì dré ngá ngóró àtsí làdra tíni dhi ni nòzo ru lanzírà'a asílé lirílé àyi àlo àlo títí dhi i drìsè. 4 Di àyi títí dhi ì dré gàzo Tirí Lólo sè gò, ì dré ngàzo adrélé ti twátwa ki ta, ngóró Tirí nda dré adrélé bhàle àyi tí dhi tíni.
5 Lókyá nda sè dhi, móndí zyandre Yúdà ànzi ró angábhá súrú títí bvò drì dhi i lésè, adrébhá kpà tròle Gìká ni tà rú dhi ì adré tá adrélé Yèrúsalémà 'a. 6 Di ì kòyi kpòrò nda dre dhi, ì dré ru kimózó zyandre ró gò, àyi ki drì dré abízó, àyi àlo àlo títí dhi ì dré adrélé àyi nda ki yi adrérà'a àyi ki tàndi ki ti ta dhi sè. 7 Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Móndyá títí adrébhá tà ta kòni i tsì móndí Gàlìláyà lésè dhi 'i ko? 8 Di àma àlo àlo títí dhi i, mà adré àyi ki yi adrérà'a àma ki tàndi ki ti ta ngíningíni ró? 9 Àma kòfalé dhi, móndí àruka ì angá bvò Pàrùtíyà àdhya lésè, Mèdíyà àdhya lésè, Èlámà àdhya lésè, Mèsòpòtàmíyà àdhya lésè, Yùdáyà àdhya lésè, Kàpàdòkíyà àdhya lésè, Pótò àdhya lésè, Asíyà àdhya lésè, 10 Firigíyà àdhya lésè, Pàfilíyà àdhya lésè, Èzèpétò àdhya lésè, àrà ànyi Kìrénè làga bvò Lìbíyà àdhya na dhi lésè, bhàandre Rómà àdhya lésè, 11 tùrù Kùrétè àdhya lésè, ìndì bvò Àràbíyà àdhya lésè.† Àma ki àruka i Yúdà ànzi 'i. Àruka ni i kó móndí súrú twá ro Yúdà ànzi ki Gìká ni ka'ìbhá dhi 'i. Di àma títí, mà adré àyi ki yi adrérà'a tà kàdrìkàdrì Gìká dré 'òle dhi ki tà ta àma ki

† **1:20** 1:20 A kònò Longó i 109:8. ‡ **1:26** 1:26 Lókyá àruka i sè dhi, Yúdà ànzi ì adré tá móndí ki kipè kitswálé Gìká ni àzí 'o dhi dzègé sè. Ì adré tá tà zi Gìká tí gò, adrézó dzègé vu, Gìká kòtadháró àyi dré dhya í dré kipèle dhi kòdhya be dhi bvó. * **2:1** 2:1 Pàtèkótè kònìdhi, gwányá Gìká dré fèle Yúdà ànzi i dré adrézó lenzélé lànyá lokoma ni tà sè dhi 'i. A kònò Pfòma 23:16; 34:22; Lèvìtíkè 23:15-21; Dùtèrònómè 16:9-11. Pàtèkótè nda kìtú nyadhi-rì-drì-mudrí gwányá Pásikà àdhya àmvolésè. † **2:11** 2:11 Móndyá bvò Èzèpétò àdhya lésè ìndì Lìbíyà àdhya lésè kòni ì angá tá kpà bvò kàdrì Afiríkà àdhya lésè.

tàndi ki ti sè!» 12 Di àyi títi nda ki líndrí adré tá gàle bhwăbhwa, àyi
ki drĭ dré kpà adrézó abílé gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Tà
kòdhi adré lèá tàle ngíni?» 13 Di, àyi ki àruka ì adré tá àyikya Yésu ni
ka'ibhá nda ki gu, adrézó tàá dhi: «Ì adré dràle wá lĭtsí dré!»

Pétèró longó G̈ìká ni kúlĭ móndí zyandre i dré

14 Di Pétèró i àpóstolò mudrí-drĭ-àlo àruka nda íbe dhi, ì dré ngàzo
àyi ki totó móndyá zyandre nda i kandrá gò, akódhi dré kúlí yòzo
tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró ni i, ìndì àmi títi adrébhá adrélé
Yèrúsalémà 'a ni i, mì ga rè bíbhálé má vélé ká! Lè mì kònĭ tà adrélépi
lavúlé kòdhi dóro. 15 Wá adré móndyá kòni ki tsi nì ngóró mì dré
adrélé kisùle dhi tíni ko. Tàko ko, dhu rè tìdzí 'i. 16 Be ró dhi, tà kòdhi
ína tà pròfétà Yòwélè dré tá longólé dhi 'i:

17 ‹G̈ìká tà dhi: Lókyá kùdù sè dhi,
má ni áma Tirí kutú móndyá títí i dri.
Di àmi ki ànziàgo i àmi ki ànzitòkó íbe dhi ki tà longó pròfétà kya tíni.
Àmi ki kàdhúrà ki ngá dra agábhá àyi mi toróbí tíni dhi ki no,
ìndì àmi ki màlìga ki toróbí twátwa dhi ki abì.
18 Lókyá nda sè dhi, má ni áma Tirí kutú áma màrábà ago ró ìndì tòko
ró dhi i dri gò,
ì dré adrézó tà longó pròfétà kya tíni.
19 Má ni tà líndríga ró dhi ki 'o agálé bhù mĭbhalé 'á,
adrézó tà adrébhá áma rĭnyí tadhá dhi ki 'o agálé bvò dri:
kàrí ni kutú, àtsí ni ko, ìndì àtsíkà ni sa tátá.
20 K̈ìtú ni ru ladzá atsálé tínímvá ro, ìndì mbă ni liká kàrí tíni 'íká,
gò Míri ni k̈ìtú múrúngú ìndì rúku ró dhi dré atsázó ndò.
21 Di móndyá títí dra liyíbhá Míri rú dhi ki adrí.›‡»

22 Pétèró gò tàá dhi: «Àmi Ìsèrélè ànzi ni i, mì yi rè áma kúlí ni i ká!
G̈ìká tadhá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Nàzàrétà lésè dhi tá dhya í dré
amùle nì dhi 'i, tà twátwa líndríga ró í dré fèle Yésu nda dré 'òle àmi
kòfalé dhi i sè, ngóró àmi ki tàndi mì dré nĭle be dhi tíni. 23 A lefè tá
akódhi nda àmi drígá, ngóró G̈ìká dré tá tà ni ni bhàle nĭzoá drĭdrì dhi
tíni gò, àmi túmăní móndí kònzi dhi íbe dhi, mì dré akódhi ni tidízó
dràle fa kipakipa dri. 24 Di, G̈ìká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè,
akódhi ni apázó ngáaswa dràdrà àdhya lésè. Angyá ko, dràdrà ni rĭnyí
kitswá tá ína akódhi ni ru bwà ko. 25 Dàwídì tà tá akódhi ni tà dri dhi:
‹Má adré tá ngbú Míri G̈ìká ni no má kandrá.
Angyá ko, akódhi áma dríágó lésè, má kòlyàró tirì dré àlomvá ko.
26 Di ásà dhi, áma togó adré gàle arí sè bĭ, ìndì áma làdra adré lenzélé.
Áma rúbhá ni kpà adré lídrì íbe, má dré adrélé mì bha Míri véna dhi
sè.
27 Tàko ko, mí kitswá mína áma tayí móndyá dràbhá dre dhi ki àrà na
ko,
ìndì mí kitswá ámi Dhya lólo dhi ni tayí ŋwàle mógó na ko.
28 Mí 'o ma láti lídrì àdhya ki ni dre.
Di mí ni áma fe gàle arí sè bĭ mà dré adrélé túmăní mí be dhi sè.›§

29 Áma adrúpi i, má kitswá tàá àmi dré ngádra 'á dhi: Ama ki tábhí
Dàwídì drà tá ína sìle gò, akódhi ni mógó dré adrézó àma kòfalé be

‡ **2:21** 2:21 A kònò Yòwélè 3:1-5. § **2:28** 2:28 A kònò Longó i 16:8-11.

atsálé ándrò kònìdhi. 30 Di, akódhi nda tá pròfétà 'i. Nì tá kpà tà Gìká
dré tá lazílé í dré mòndrà sè tàle dhi, Gìká ni áyi toyó ki àlo bha adrélé
ópí kàdrì ro í tíni dhi be. 31 Di kònò tà adrélépi tá alìle dhi drìdrì dre
dhi, dré Mèsíyà ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longózó tàzoá dhi, Gìká
kitswá akódhi ni tayí móndyá dràbhá dre dhi ki àrà na ko, ìndì kitswá
akódhi ni rúbhá tayí ŋwàle mógó na ko. 32 Di Gìká tingá Yésu nda
dràdrà lésè dre. Àma títí kòni i, dhya tà nda ni nobhá mì sè dhi 'i.
33 Di Gìká kòtingá akódhi nda kurú na bhàle áyi dríágó lésè dre dhi,
akódhi dré Tìrí Lólo áyi Atá dré tá lazílé dhi ni kisúzó gò, dré Tìrí nda
ni kutúzó àma dri, ngóró mì dré adrélé nòle ìndì yìle ándrò kònìdhi
tíni. 34 Tàko ko, Dàwídì mbà tá ína bhù na nì ko. Di, tà tá ína dhi:
‹Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi:
Mí alì lirílé áma dríágó lésè,
35 tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo
adrélé ámi pá zàle dhi 'á.›*
36 Adré di lèá dhi, súrú wãyi Ìsèrélè ànzi kya ì kònì tà kònìdhi dóro:
Gìká bhà Yésu mì dré tá tidílé fa kipakipa dri nda kòdhi adrélé Mírì ro,
ìndì Mèsíyà ro!»

37 Móndyá nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré ŋòzo kizà dré
gò, ì dré lizízóá Pétèró i tí àpóstolò àruka íbe dhi: «Àma ki adrúpi i,
adré di lèá dhi, mà kò'o ngíni?»

38 Pétèró logó àyi dré dhi: «Àmi àlo àlo títí ni i, mì kòladzá àmi ki
togó gò, bàtísimò dòzo Yésu Krísto ni rú sè, Gìká kòtrìró àmi ki tàkonzì
i be dhi bvó. Di mì ni Tìrí Lólo Gìká dré dra fèle àmi dré àngyá dhi ni
kisú. 39 Tàko ko, tà Gìká dré lazílé kòdhi àmi dré, àmi ki ànzi i dré, ìndì
móndyá títí adrébhá làwú làvo 'ásè dhi i dré. Tà bàti ró dhi, lazikúlí
nda móndyá títí Mírì àma ki Gìká dré dra azílé dhi i dré.»

40 Di Pétèró dré kúlí àruka bì dhi ki tàzo àyi dré, àyi ki kodzózó tàzoá
dhi: «Mì kòtidrí àmi lapázó móndyá ándrò gòdhógòdho ni i kòfalésè
wà.» 41 Di àyi Pétèró ni kúlí ka'ìbhá dhi ì dré bàtísimò dòzo. Gò móndí
ànyíànyi ngùlù-na dhi ì dré ru amúzó Yésu ni ka'ìbhá nda íbe kìtú nda
sè.

Yésu ni ka'ìbhá ki adrema ngá àlo ró dhi

42 Di Yésu ni ka'ìbhá nda ì adré tá àyi ki fe adrélé tà àpóstolò ì dré tá
adrélé tadhálé dhi ki yi, adrézó ngá àlo ró àyi kòfalésè. Ì adré tá ngá
nya túmãní, adrézó tà ta Gìká be landè àko ró. 43 Àyi títí dhi ki líndrí
adré tá gàle bhwãbhwa, Gìká dré tá adrélé àpóstolò nda ki 'o adrélé tà
twátwa líndríga ró dhi ki 'o bì dhi sè. 44 Móndyá ka'ìbhá títí nda ì adré
tá ru amú adrélé ngá àlo ró, adrélé àyi ki ngá ki lanzí àyi kòfalésè. 45 Ì
adré tá àyi ki amvú ki lagí àyi ki ngá íbe, adrézó làfa ni ni lanzí àyi
kòfalésè, ngóró àyi ki àruka ki lemerè dré adrélé dhi tíni. 46 Kìtú àlo
àlo títí i sè dhi, ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò na. Ì adré tá kpà
mányàngá do nyàle àyi ki dzó i 'ásè, adrézó nyàá arí sè togó ànzimvá
kya tíni dhi be.† 47 Ì adré tá kpà Gìká ni rú bha kùle. Àyi ki tà tá dóro
móndyá títí i mìlésè. Di kìtú àlo àlo títí i sè dhi, Mírì adré tá móndí
àruka í dré tá adrélé tidrílé dhi ki amú túmãní àyi íbe.

* **2:35** 2:35 A kònò Longó i 110:1. † **2:46** 2:46 Gìká ni Kúlí tisìle Gìríkì ti sè dhi adré tàá
kònwa dhi: «...ì adré tá mápà toŋò». Kúlí kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi, ì adré tá mányàngá Mírì
àdhya ni nya.

3

Pétèró tidrí agó àlo tïle mèrèkpè ro dhi

1 Kïtú àlo dhi, Pétèró i Yòwánì be dhi ì adré tá mbàle tépelò na sáà
na kïtú rírí àmvolésè dhi sè, lókyá ànzyà gà adrézó tà zi Gïká tí dhi sè.
2 Lókyá nda sè dhi, à adré tá agó àlo tïle mèrèkpè ro dhi ni adó bhàle
tépelò nda ni zèríbàti zïle Aveave ró dhi làga, ànzyà ì dré adrélé 'òle
kïtú àlo àlo títí i sè dhi tíni, kàdréró ngá zi móndí adrébhá fïle tépelò
na dhi i tí. 3 Di akódhi nda kònò Pétèró i Yòwánì be adrérà'a 'òle fïle
dre dhi, dré kidhózó adrélé làfa zi àyi tí. 4 Pétèró i Yòwánì be dhi ì dré
akódhi ni nòzo dïií gò, Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè àma ká!»
5 Di agó nda dré adrézó àyi ki no adrézó kisùá dhi, í ni ngá kisú àyi
drígásè.

6 Di, Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Ma làfa ledélé àrezá sè yà, kó ngalè
órò sè yà dhi àko. Di, ngá má dré adrézó ába dhi, má adré mána fèá
mí dré: Yésu Krísto Nàzàrétà lésè dhi ni rú sè, mí nga, mí kidhó atsí
to!» 7 Gò Pétèró dré akódhi ni dríágó rùzo, akódhi ni 'òzo ngàle dhi
bvó. Gbă kòdhwa, akódhi ni pá i kïlïkpo ni íbe dhi ì dré tombázó gò,
8 dré ngàzo áyi totó trà pá dri gò, kidhólé atsí to. Di dré adrézó lïle
lowábe, adrélé Gïká ni rú bhabe kùle. Gò ì dré fizo akódhi be tépelò
na. 9 Móndyá títí dhi ì kònò akódhi adrérà'a atsí to, adrézó kpà Gïká
ni rú bha kùle dre dhi, 10 ì dré nïzoá tàle dhi, akódhi tá mèrèkpè agó
adrélépi tá lirílé adrélé ngá zi tépelò ni zèríbàti zïle Aveave ró dhi làga
dhi 'i dhi be. Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó
síbhálé be ngbo tà atsálépi akódhi nda rú dhi sè.

Pétèró longó Gïká ni kúlî tépelò na

11 Agó nda dré rè dhu adrérà'a tròle Pétèró i rú Yòwánì be dhi 'á dhi,
móndyá zyandre títí nda ì dré arázó líndríga be afílé àyi vélé tépelò
ni kògbo zïle Sòlòmónò àdhya ró dhi lé. 12 Pétèró kònò tà nda dre dhi,
dré tàzoá móndyá nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzi ni i, àmi ki líndrí adré
gàle tà kòdhi sè àdho tà sè? Mì adré kpà àma ki no, ngóró mà 'o tá
àmakya agó kònìdhi atsí to àma ki tàndi ki rìnyí sè yà, kó ngalè mà
dré adrélé tròle Gïká ni tà rú dhi sè yà dhi na tíni àdho tà sè? 13 Gïká
Àbàrámà àdhya, Ìsákà àdhya, ìndì Yàkóbhò àdhya, Gïká àma ki tábhí
kya nda bhà áyi adhemakandra Yésu ni mï lanzïle tà kòdhi sè dhi nì.
Mì lefè tá àmikya Yésu nda kitswálé dràle gò, akódhi ni tà gàzo rè Pïlátò
kandrá, tágba Pïlátò nda dré tá ína akódhi ni lèzo trìle dhi. 14 Di mì
gà tá àmikya Dhya lólo ìndì gyăgya nda gò, móndí pfùlepi àlo dhi ni
zïzo trìle àmi dré kòdhya. 15 Di mì pfu tá dhya láti nzïlepi móndí i dré
adrízó nda dràle gò, Gïká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. Àma
dhya tà nda ki nobhá mï sè dhi 'i. 16 Agó mì dré adrélé nòle ìndì nïle
kònìdhi bhà ína áyi tà ka'ïka'ï Yésu ni rú na gò, rú nda dré akódhi ni
'òzo tombálé. Tàko ko, Yésu ni rú nda i túmăní tà ka'ïka'ï bhàle rú
nda léna dhi be dhi, ì 'o agó kònìdhi adrílé wăyi, ngóró àmi títí mì dré
adrélé nòle dhi tíni.

17 Áma adrúpi i, má nï tàle dhi, tà mì dré 'òle àmi ki kàdrì íbe Yésu
rú nda i, mì 'o tá tà nïma ko na dhi be. 18 Di, láti nda sè dhi, Gïká 'o
tà í dré tá longólé drïdrï áyi pròfétà títí dhi i tí dhi kitswálé títí. Longó

tá dhi, áyi Mèsíyà ni kizà nya.* 19 Adré di lèá dhi, mì kòladzá àmi ki togó agòzo Gïká vélé, kòtrïró àmi ki tàkonzì i be dhi bvó. 20 Mì kò'o kònìni dhi, mì ni lókyá adrézó àmi ki togó tindrì dhi ni kisú Mírï véna. Akódhi ni kpà Mèsíyà í dré zìle àmi dré drïdrï dhi ni amù. Akódhi nda Yésu 'i. 21 Di, adré lèá dhi, akódhi nda kàdré dhu rè bhù na, tsàle lókyá Gïká dré dra tà títí dhi ki 'òzo atsálé tídhí ro dhi 'á, ngóró dré longólé kíno lésè áyi pròfétà lólo dhi i tí dhi tíni. 22 Tàko ko, Mósè tà tá dhi: ‹Mírì àmi ki Gïká ni pròfétà àlo má tíni dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndi ki súrú lésè amùle àmi dré. Adré lèá dhi, mì kàdré tà títí dré dra tàle àmi dré dhi ki yi. 23 Di, dhya ángùdhi dra pròfétà nda ni yïlepi ko dhi, Gïká ni akódhi nda ni tingá móndyá ína i kòfalésè gò, akódhi ni tà 'òzo akílé.›†

24 Tà bàti ró dhi, kidhólé Sàmùwélè rú dhi, pròfétà àlo àlo títí kúlí longóbhá dhi ì longó tá tà adrébhá ru 'o ándrò kòni i kòdhya. 25 Àmi ró dhi, àmi ànzi adrébhá tà pròfétà ì dré longólé nda ki kisú tàyilé ro dhi 'i. Mì adré kókpà tà Gïká dré bhàle ru yïzo àmi ki tábhí íbe dhi ni kisú tàyilé ro. Tàko ko, Gïká lazí tá Àbàrámà dré dhi: ‹Má ni tà tani bha súrú títí bvò àdhya i dri ámi ànzi i sè.›‡ 26 Di Gïká kò'o áyi adhemakandra Yésu nda apfòle dre dhi, dré rè zyà akódhi ni amùzo àmi, Ìsèrélè ànzi i vélé 'íká, kàdrïró àmi àlo àlo títí dhi i àmi ki tà kònzi lésè, tà tani bhàzo àmi dri be dhi bvó.»

4

Pétèró i Yòwánì be dhi ì pfò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrá

1 Pétèró i Yòwánì be dhi ì dré rè dhu adrérà'a tà ta móndyá zyandre nda i dré dhi 'á dhi, kòwánà i, tépelò likíbhá ki kàdrì, ìndì Sàdùkáyò íbe dhi ì dré atsázó àrà nda 'á. 2 Àyi ki togó adré tá aswálé àpóstolò nda i rú, ì dré tá adrélé tà tadhá móndí i dré dhi sè. Àngyá ko, ì adré tá Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó, adrézó kpà longóá dhi, móndyá Yésu ni ka'ïbhá dhi ki kókpà nga dràdrà 'ásè.* 3 Di ì dré Pétèró ki rùzo Yòwánì be bhèle bădzó na ngá wàle tà. Tàko ko, kïtú ndì dre. 4 Di, móndí àruka bï àyi ki kúlí yibhá dhi ì ka'ï tá Yésu gò, móndyá títí Yésu ni ka'ïbhá dhi ì dré lizózó tsàle ànyíànyi ngùlù-nzi.

5 Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki drì kobhá i, àyi ki bhàgo i ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi, ì dré ru kimózó Yèrúsalémà 'a. 6 Àyi kòfalé dhi tá: kòwánà ki kàdrì rú zïle Ánà dhi, Kàyáfà, Yòwánì, Àlìgìzándrè, tsàle móndí àruka kòwánà ki kàdrì ni súrú lésè dhi íbe. 7 Di ì dré Pétèró ki 'òzo apfòle Yòwánì be àyi kandrá gò, ì dré lizízóá àyi tí dhi: «Mì 'o àmikya tà kòdhi àdhi ni rïnyí sè ya, kó ngalè àdhi ni rú sè ya dhi?»

8 Di Pétèró gàlepi Tirí Lólo ni rïnyí sè dhi dré logózóá àyi dré dhi: «Àmi, Yúdà ànzi ki kàdrì i bhàgo íbe ni i, 9 ándrò kònìdhi, à adré àma ki lizí tà dóro 'òle mèrèkpè agó àlo dhi dré dhi ni tà sè, ìndì akódhi nda adrí ngíni ya dhi ni tà sè. 10 Adré di lèá dhi, àmi túmăní Ìsèrélè

* **3:18** 3:18 A kònò Lúkà 24:25-27. † **3:23** 3:23 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18, 19. ‡ **3:25** 3:25 Gïká ni Kúlí tisìle Gïríkï ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «Má ni tà tani bha súrú títí bvò àdhya i dri ámi kórì sè.» Kórì nda Yésu, Mèsíyà 'i. A kònò Kidhoma 22:18; 26:4. * **4:2** 4:2 Sàdùkáyò kòni i tá Yúdà ànzi ki drï kobhá, adrébhá ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà ka'ï ko dhi 'i.

ànzi íbe títí dhi i, mì kònì tà kònìdhi dóro: Agó kònìdhi adré áyi totó rúbhá be dóro àmi kandrá, Yésu Krísto Nàzàrétà lésè dhi ni rú ni rînyí sè. Mì tidí tá Yésu nda dràle fa kipakipa dri gò, Gîká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. 11 Akódhi nda ni tà sè dhi, Gîká ni Kúlí adré tàá dhi:
‹Kírà àmi dzó sibhá i mì dré gàle gàgà dhi,
gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó drîá dhi ró.›†
12 A adré tà tidrízó dhi ni kisú móndí twá Yésu nda rúsè dhi na ko.
Tàko ko, rú àzya Gîká dré afèle móndyá bvò dri dhi i dré kitswázó adrílé ásà dhi yókódhó.»

13 Di Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì nda ì kònò Pétèró i Yòwánì be adrérà'a tà ta tirî àko dre dhi, àyi ki líndrí dré gàzo bhwăbhwa. Ângyá ko, ì nò tá dhi, àyi nda i tá móndí tàko tà ndabhá nîle ko dhi 'i. Di, ì nî kpà tàle dhi, àyi móndí adrébhá tá túmăní Yésu be dhi 'i dhi be. 14 Di, ì dré tá adrélé mèrèkpè agó adrílépi nda ni no adrérà'a áyi totó àyi làga dhi sè dhi, ì kitswá tá àyikya kúlí logó àyi tí bwà ko. 15 Di ì dré Pétèró ki 'òzo pfòle Yòwánì be àyi kandrásè kivì na gò, ì dré tà nda ni 'a nyàzo àyi kòfalé 16 tàzoá dhi: «Mà ni 'òá àgo kòdhi ki tà sè ngíni? Tàko ko, móndyá títí adrébhá Yèrúsalémà 'a dhi ì nî tàle dhi, àyi nda ì 'o àyikya tà líndríga ró dhi 'í dhi be. Mà kitswá àmakya kayíá bwà ko. 17 Di, adré lèá dhi, mà kòlogá àyi tàzoá dhi, ì kògò vélé tà ta dhya àlo dré agó kòdhi ni rú sè ko, tà kòdhi ni rúbí kògòró la'úlé móndí i kòfalésè lìle drîdrì ko dhi bvó.»

18 Di ì dré gòzo àyi nda ki azí gò, tà tàma ìndì tà tadhama Yésu ni rú sè dhi ni logázó àyi dré tà tàndi ró. 19 Di, Pétèró i Yòwánì be dhi ì dré logózóá àyi tí dhi: «Mì lanzí rè tà kònìdhi ni bvó ká: Adrélé Gîká ni kúlí ga 'òle, kitswázó àmi ki kúlí ka'î 'òle dhi, tsì dóro Gîká mîlésè? 20 Tàko ko, mà kitswá àmakya tà mà dré nòle mî sè ìndì mà dré yîle bíbhálé sè dhi ki longoma tayí bwà ko.»

21 Di bhàgo kàdrì nda ì dré gòzo kúlí aswaaswa ki ta àyi dri gò, ì dré àyi ki tayízó lìle. Ì kisú tá àyikya tà àlo tà ŋòzo àyi dri dhi ko. Tàko ko, móndyá títí dhi ì adré tá Gîká ni rú bha kùle tà ru 'òlepi nda ni tà sè. 22 Ângyá ko, mèrèkpè agó adrílépi líndríga ró nda ni kóná lavú tá ína nyadhi-rî.

Yésu ni ka'ibhá ì zi tà Gîká tî

23 A kòtayí Pétèró i Yòwánì be dre dhi, ì dré gòzo àyi ki arúpi Yésu ni ka'îbhá dhi i véna, tà títí kòwánà kàdrì i bhàgo íbe dhi ì dré tàle àyi dré dhi ki tití. 24 Âyi nda ì kòyi tà nda i dre dhi, ì dré ngàzo kúlí yo togó àlo sè tàzoá Gîká dré dhi: «Mírî rúku ró bhù ki bhàlepi bvò be, yîandre be, ìndì ngá títí àyi lé dhi íbe ni, 25 mí longó tá kúlí ámi màrábà, àma ki tábhí Dàwîdî tí Tirí Lólo ni rînyí sè mi, tàzoá dhi:
‹Súrú títí dhi ki togó aswá àdho tà sè?
Móndyá bvò àdhya ì yi ru kitswázó tà àngyá 'o àdho tà sè?
26 Ópí kàdrì bvò àdhya ì lotó àyi, ìndì móndí ki kàdrì ì kimó ru,
kitswázó ru pfu Mírî Gîká rú, ìndì akódhi ni Mèsíyà rú.›‡
27 Tà bàti ró dhi, bhàandre kònìdhi 'á dhi, Èródè i Pòtíyò Pîlátò be dhi ì amú tá ru túmăní móndí súrú twá ro dhi íbe ìndì Ìsèrélè ànzi íbe,

† **4:11** 4:11 A kònò Longó i 118:22. ‡ **4:26** 4:26 A kònò Longó i 2:1-2.

kitswázó tà 'o ámi adhemakandra lólo, Yésu mí dré zìle dhi rú.§ 28 I 'o
kònìni, kitswálé tà mí dré kisùle 'òle kínó lésè ámi rînyí sè dhi ì kò'oró
ru be dhi bvó. 29 Di nyànomvá dhi, Mírî, mí kòyi kúlí aswaaswa ì dré
adrélé tàle àma rú dhi i. Mí kòfè rînyí àma ámi màrábà i dré, adrézó
ámi kúlí longó tirî àko. 30 Mí kòkidzì kpà ámi drígá rînyi ró dhi, adrézó
móndí ki tidrí àyi ki drà i lésè, adrézó kpà tà líndríga ró adrébhá ámi
rînyí tadhá dhi ki 'o, ámi adhemakandra lólo, Yésu ni rú sè.» 31 I kòzi tà
nda i Gîká tí akílé dre dhi, àrà ì dré ru kimózó lána nda dré ru kizízó.
Di ì dré gàzo títí Tirí Lólo ni rînyí sè gò, ì dré ngàzo adrélé Gîká ni kúlí
longó móndí i dré tirî àko.

Yésu ni ka'ïbhá ì lanzí àyi ki ngá i àyi kòfalésè

32 Móndyá títí Yésu ni ka'ïbhá dhi ì amú tá ru adrélé ngá àlo ró àyi
ki togó na ìndì àyi ki tà kisùkisù na. Dhya àlo àyi kòfalé adrélépi tàá
dhi, ngá ína ngbà 'í í dré kalóma dhi tá yókódhó. Be ró dhi, ì adré tá
àyi ki ngá títí dhi ki lanzí àyi kòfalésè. 33 Àpóstolò ì adré tá Mírî Yésu
ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó rînyí kàdrì sè. Di àyi tá Gîká ni
togó tani íbe àyi rú. 34 Dhya àlo lemerè ro àyi kòfalé dhi tá yókódhó.
Àngyá ko, àyi títí adrébhá amvú íbe yà, kó ngalè dzó íbe yà dhi ì adré
tá ngá nda ki lagí, adrézó làfa ni ni adó alìzo 35 bhàá àpóstolò i kandrá.
Di à adré tá làfa nda ni lanzí móndí àlo àlo i dré ngóró àyi ki lemerè
dré adrélé dhi tíni.

36 Agó àlo rú be Yòséfà angálépi Lévì ni súrú lésè, tîle tùrù Kîpírò
àdhya na dhi tá àyi kòfalé. Àpóstolò ì fè tá drá rú Bàrànábà. (Rú
nda kòdhi adré lèá tàle dhi «Mvá adrélépi móndí ki togó timbà dhi».)
37 Akódhi nda tá amvú àlo dhi íbe gò, dré lagízóá, làfa ni ni adózó alìzo
bhàá àpóstolò i kandrá.

5

Anàníyà i Sàfirà be dhi

1 Agó àlo rú be Ànàníyà dhi i tòkó ni Sàfirà be dhi i tá kpà amvú àlo
dhi íbe gò, ì dré lagízóá. 2 Di, Ànàníyà nda dré ína làfa ni àruka tingázó
zùle áyi tàndi dré gò, àmbí ni ni dòzo lìzo bhàá àpóstolò i kandrá. Di
akódhi ni tòkó nî tá kpà tà nda dóro.

3 Gò Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Ànàníyà, mí tayí mína Sàtánà fîle ámi
togó na àdho tà sè? Mí tà kinzò Tirí Lólo dré gò, amvú kòdhi ni làfa
àruka tingázó zùle ámi tàndi dré. 4 Drîdrì mí dré amvú nda ni lagízó
dhi kandrá dhi, amvú nda tá mína 'i ko? Mí dré lagízóá dhi àmvolésè
dhi, làfa nda tá mí drígá gò, mí dré tá kitswázó tà ángùdhi mí dré lèle
'òle dhi ni 'o ásà dhi ko? Mí 'o di mi ngíni tà kòdhi ni kisù 'òle kònìni
dhi? Mí tà kinzò móndí i dré ko. Be ró dhi, mí tà mína kinzò Gîká dré.»
5 Ànàníyà kòyi kúlí nda i dre dhi, dré dhèzo dràle. Di tirî dré móndyá
títí tà nda ni yibhá dhi ki 'òzo lavúlé. 6 Gò kàdhúrà àruka ì dré alìzo
akódhi ni àbvò do lambélé gò, ì dré pfòzo sîá.

7 Ànyíànyi sáà na àmvolésè dhi, Ànàníyà ni tòkó dré afízó Pétèró i
vélé, tà lavúlépi nda ni nî àko ró. 8 Pétèró dré lizízóá tíá dhi: «Mí tà rè
má dré ká: Mì lagí amvú kòdhi làgí be kòdhòpi bàti?» Tòkó nda logó
dhi: «Àyíya, kòdhi làgí nda 'i.» 9 Di Pétèró tà drá dhi: «Mì 'o àmi ngíni

§ **4:27** 4:27 A kònò Màtáyò 27:1-2; Lúkà 23:7-11.

ru yi ámi agó be kitswázó Mírì ni Tirí tabhì litílé dhi? Mí nò rè ká! Dhya ámi agó ni sibhá dhi i dzó tí. Ì ni kókpà ámi do pfòzo mí be.» 10 Gbă kòdhwa, tòkó nda dré dhèzo dràle Pétèró kandrá. Gò kàdhúrà nda ì dré afízó akódhi ni àbvò kisú. Ì dré dòzoá, pfòzo sìá agó ni làga. 11 Di tirì dré móndyá títí Èkèlézyà le dhi ki 'òzo lavúlé, túmănî móndyá títí tà nda ni yibhá dhi íbe.

Àpóstolò ì 'o tà líndríga ró dhi i bĭ

12 Àpóstolò ì adré tá tà líndríga ró adrébhá Gĭká ni rĭnyí tadhá dhi ki 'o bĭ móndí i kòfalé. Móndyá ka'ĭbhá títí dhi ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò ni kògbo zĭle Sòlòmónò àdhya ró dhi na. 13 Di, móndí àruka ì adré tá tabhĭle ru amú àyi íbe ko, tágba móndyá títí dhi ì dré tá adrézó àyi ki rú ta dóro dhi. 14 Tágba kònìni dhi, móndí zyandre àgo ró ìndì tòko ró dhi ì adré tá Mírì Yésu ni ka'ĭ, adrézó ru amú móndyá ka'ĭbhá nda íbe adrélé lìle drĭdrĭ. 15 Ásà dhi, à adré tá dràbhá ki do tobhàle lángá i dri ìndì kíndri i dri láti i bhálésè, kitswálé Pétèró kònì dra lavú dhi, ndìndì akódhi ni líndrí kòlavúró àyi nda ki àruka i drĭsè gò, ì kàdríró be dhi bvó. 16 Móndí zyandre angábhá bhàandre ànyi Yèrúsalémà làgásè dhi i lésè dhi ì adré tá kpà dràbhá ki adó, móndí tirí kònzi ì dré adrélé mì pfòle dhi íbe, alìzo àyi íbe. Gò àyi títí nda ì dré adrézó adrílé.

A pfo àpóstolò ki mì

17 Di kòwánà ki kàdrì túmănî móndyá títí akódhi làga adrébhá Sàdùkáyò i ró dhi íbe dhi, ì adré tá lovó kònzi bha àpóstolò nda i rú. 18 Gò ì dré àyi ki rùzo bhèle bădzó móndyá títí i dré dhi na. 19 Di, ngátsi sè dhi, ángéló Mírì àdhya dré ína bădzó nda ni ti ki tinzìzo, àyi ki adrĭzo apfòzo àyi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi: 20 «Mì lì àmi ki totó tépelò na, adrélé lídrì tídhí ro kòdhi ni rúbí longó móndí i dré.» 21 Di drùbhì kíno, ì dré lìzo tépelò na gò, kidhólé adrélé móndí ki tadhá, ngóró ángéló nda dré tá tàle àyi dré dhi tíni.

Kòwánà ki kàdrì nda i móndyá akódhi làga dhi íbe dhi ì kòtsa dre dhi, ì dré Ìsèrélè ànzi ki bhàgo kàdrì ki kimózó títí. Gò ì dré móndí ki mùzo kitswálé àpóstolò nda ki adrì bădzó lésè. 22 Di, dhya mùle nda ì kòtsa dre dhi, ì kisú tá àyi nda i bădzó na ko. Di ì dré gòzo gòle tà nda ni longó bhàgo kàdrì nda i dré, tàzoá dhi: 23 «Mà dré tsàzo kònàle dhi, mà kisú tá dhi, à atsú tá bădzó ni ti i găgă. Mà kisú kpà bădzó likíbhá i adrérà'a àyi ki totó dzóti nda i kandrá. Di, mà kònzì dzóti nda i dre dhi, mà dré àmakya dhya àlo kisúzó ko.» 24 Di tépelò likíbhá ki kàdrì, kòwánà kàdrì íbe dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki drì dré abízó gò, ì dré adrézó liziá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá àpóstolò nda i ni ya dhi. 25 Di dhya àlo dré atsázó longóá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Àgo mì dré tá bhèle bădzó na dhi ì totó àyi tépelò na, adrélé móndí ki tadhá.» 26 Gò tépelò likíbhá ki kàdrì nda ì dré ngàzo lìle móndí ni íbe, àpóstolò nda ki adrì alìzo àyi íbe. Di, ì adrì tá àyi rĭnyí sè ko, ì dré tá adrélé ngá ro, móndí zyandre dhi ki dra àyi ki lebhé todràle kírà sè dhi sè.

27 Ì kàdrì àyi dre dhi, ì dré àyi ki 'òzo apfòle bhàgo kàdrì nda i kandrá gò, kòwánà ki kàdrì dré àyi ki lizízó tàzoá dhi: 28 «Mà logá tá àmi dré tà tadhama agó kòdhi ni rú sè dhi ko? Di, mì nò rè ká! Mì 'o àmikya

tà mì dré adrélé tadhálé kòdhi ayílé Yèrúsalémà 'ásè títí dre. Mì adré kpà agó kòdhi ni kàrí le bhàle àma dri.»

29 Gò Pétèró i àpóstolò àruka nda íbe dhi ì dré logózóá dhi: «Adré lèá dhi, mà kàdré Gĭká ni kúlí ka'ĭ 'òle dhi kòdhya, móndí kya ko. 30 Gĭká àma ki tábhí kya tingá Yésu mì dré tá àmikya tidílé dràle fa kipakipa dri dhi dràdrà lésè. 31 Di Gĭká dré akódhi nda ni tingázó kurú na bhàle áyi dríágó lésè adrélé ópí kàdrì ro ìndì móndí ki tidrílépi ró, kòfèró láti Ìsèrélè ànzi i dré àyi ki togó ladzázó, Gĭká kòtrĭró àyi ki tàkonzì i be dhi bvó. 32 Àma dhya tà nda ki nobhá mĭ sè dhi 'i, ngóró Tirí Lólo Gĭká dré afèle móndyá adrébhá áyi kúlí ka'ĭ 'òle dhi i dré dhi dré kpà adrélé dhi tíni.»

33 Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndi ró gò, ì dré adrézó àyi ki le 'òle todràle. 34 Fàrĭsáyò àlo rú be Gàmàlìyélè dhi tá àyi nda i kòfalé. Akódhi nda tá tátrítrí kúlí tadhálépi lindrì ro móndyá títí i mĭlésè dhi 'i. Di dré ngàzo áyi totó bhàgo kàdrì nda i kòfalé tàá dhi, à kò'o rè àgo nda i pfòle kivì na lókyá tsà sè. 35 Gò dré tàzoá bhàgo nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzi ni i, mì kàdré àmi ki liki, tà mì dré adrélé lèle 'òle àgo kòdhi i rú dhi sè. 36 Gí rè lavúlé ko, Tèwúdà apfò tá ína tàá dhi, i móndí kàdrì 'i. Gò móndí ànyíànyi kámá-su dhi ì dré ru amúzó akódhi be. Di, akódhi ni pfùzo dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda ki lapézó títí gò, àyi ki tà dré akízó nyĭnyi. 37 Àmvolásà dhi, Yùdásì angálépi Gàlĭláyà lésè dhi dré kpà apfòzo lókyá à dré tá adrérà'a móndí ki na dhi 'á gò, dré móndí zyandre dhi ki sèzo í vésè. Di, akódhi ni pfùzo kpà dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda ki lapézó títí. 38 Di nyànomvá, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòtro àgo kòdhi ki tà rú ko. Mì tayí àyi lìle. Tàko ko, tà ì dré adrélé lèle 'òle dhi kàngá móndí i vélésè dhi, a ni dra akílé. 39 Di, tà nda kàngá ína Gĭká vélésè dhi, mì kitswá àmikya àyi ki kiki bwà ko. Mì kàdré di àmi ki liki, mì kòkisúró àmi adrérà'a ru pfu Gĭká be ko!» Di bhàgo kàdrì nda ì dré Gàmàlìyélè ni kúlí ka'ĭzo. 40 Gò ì dré àpóstolò nda ki azízó, àyi ki 'òzo bhwàle gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kògò vélé tà ta Yésu ni rú sè ko. Gò ì dré àyi ki tayízó lìle.

41 Di àpóstolò nda ì dré apfòzo bhàgo kàdrì nda i vélésè lenzébe lavúlé, Gĭká dré tá ka'ĭle ì kònya kanyò Yésu ni rú ni tà sè dhi sè. 42 Di kĭtú àlo àlo títí i sè dhi, ì adré tá tà tadhá tépelò na ìndì móndí ki dzó i 'ásè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó tadhá dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

6

À kipè àgo nzi-drì-rì dhi i kitswálé àpóstolò ki ledé

1 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yésu ni ka'ĭbhá ì adré tá lizólé lìle drĭdrĭ. Di, àyi nda i kòfalé dhi, Yúdà ànzi adrébhá Gĭríkĭ ti ta dhi ì dré ngàzo adrélé kúlí ti Yúdà ànzi adrébhá Èbérè ti ta dhi i rú. Ì adré tá tàá dhi, à adré tá àyi ki tàyítòkó ki tà tivì, à dré tá adrérà'a mányàngá lanzí móndí i dré kĭtú àlo àlo i sè dhi 'á. 2 Di àpóstolò mudrí-drĭ-rĭ dhi ì dré móndyá ka'ĭbhá títí dhi ki kimózó gò, tàzoá àyi dré dhi: «Kitswá mà dré Gĭká ni kúlí tadhama tayízó, kitswázó mányàngá ni tà 'o dhi ko. 3 Di àma ki adrúpi i, lè mì kòkipè àmi kòfalé àgo nzi-drì-rì gabhá Tirí Lólo sè ìndì tògyá sè, àyi ki tà dré adrézó dóro móndí i mĭlésè dhi i,

mà kòtayíró àzí nda àyi drígá. 4 Di àma ró dhi, mà ni àma ki fe tití adrélé tà ta Gïká be, adrézó kpà akódhi ni kúlí tadhá.» 5 Di móndyá zyandre tití nda ì dré tà nda ni ka'ïzo. Gò ì dré Sètèfánò, adrélépi tà ka'ïka'ï íbe kàdrì ìndì gàlepi Tirí Lólo sè dhi ki kipèzo, túmăní Filípò íbe, Pòròkórò be, Nïkànórà be, Timónà be, Pàrùménà be, tsàle Nïkòlá angálépi Atïyòkíyà lésè, Yúdà ànzi ki Gïká ni ka'ïlepi dhi be. 6 Gò ì dré àyi nda ki bhàzo àpóstolò i kandrá. Di àyi nda ì dré tà zïzo Gïká tí àyi dré, drígá bhàzo àyi àlo àlo tití i dri, Gïká kòbhàró tà tani àyi dri be dhi bvó.

7 Di Gïká ni kúlí adré tá ayílé lìle drïdrï. Móndyá ka'ïbhá Yèrúsalémà na dhi ì adré tá lizólé lavúlé. Ayi nda i kòfalé dhi, kòwánà zyandre dhi ì ka'ï tá Yésu gò, adrézó tròle akódhi ni tà rú.

A ru Sètèfánò

8 Sètèfánò nda tá Gïká ni togó tani íbe í rú, ìndì rïnyí ni íbe bï gò, dré adrézó tà kàdrì líndríga ró adrébhá Gïká ni rïnyí tadhá dhi ki 'o móndí i kòfalé. 9 Di, móndí àruka angábhá lìsámbò dzó zïle «Màrábà trìle dhi kya» ró dhi lésè dhi, ì dré ngàzo ligílé Sètèfánò rú, adrézó tà kayí tíá. Ayi nda i tá Yúdà ànzi angábhá Kïrénè lésè, Àlìgìzàndríyà lésè, bvò Kïlïkíyà àdhya lésè, ìndì bvò Asíyà àdhya lésè dhi 'i. 10 Di, ì kitswá tá àyikya Sètèfánò ni lavú bwà ko. Angyá ko, adré tá tà ta tògyá sè ìndì Tirí Lólo ni rïnyí sè.

11 Gò ì dré làfa fèzo lùzu ró móndí àruka i dré, ì kòtàró kinzò sè dhi: «Mà yi Sètèfánò adrérà'a làdhá dha Mósè rú, ìndì Gïká rú.» 12 Di ì dré móndí zyandre dhi i, bhàgo i, ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ki 'a tifízó ligílé Sètèfánò rú. Gò àyi nda ì dré akódhi ni rùzo, drïzoá lìzo ába Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrá. 13 Di ì dré móndí àruka ki 'òzo pfòle tàá kinzò sè dhi: «Agó kòdhi adré ngbú adrélé tà ta kònzi àma ki tépelò lólo dhi rú, ìndì Mósè ni tátrítrí kúlí rú. 14 Tàko ko, mà yi akódhi adrérà'a tàá dhi, Yésu Nàzàrétà lésè kòdhi ni tépelò nda ni pfu gò, labhi Mósè dré tayílé àma dré dhi ki ladzázó.» 15 Di bhàgo kàdrì tití ru kimóbhá nda ki mì tá Sètèfánò dri gò, ì dré nòzoá dhi, akódhi ni mïbhalé tá ángéló àdhya tíni.

7

Sètèfánò logó kúlí Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i dré

1 Gò kòwánà ki kàdrì dré lizízóá Sètèfánò tí dhi: «Tà tàle mí rú kòdhi i tà bàti 'i?»

2 Di Sètèfánò dré logózóá dhi: «Áma adrúpi i áma atá íbe ni i, mì yi rè áma kúlí ká! Gïká mìlanzïlanzï ro dhi agá tá àma ki tábhí Àbàrámà kandrá, akódhi dré tá adrérà'a bvò Mèsòpòtàmíyà àdhya na dhi 'á, drïdrï dré bhà mòzo bvò Kàránà àdhya na dhi kandrá. 3 Gïká dré tàzoá drá dhi: ‹Mí tayí ámi bvò i ámi súrú be, lìzo bvò má dré dra tadhálé mí dré dhi na.›* 4 Di Àbàrámà dré bvò Kàlàdáyò kya ni tayízó gò, lìzo bhà mo Kàránà na. Akódhi ni atá ni dràma àmvolésè dhi, Gïká dré akódhi ni amùzo alìle bvò mì dré adrézó adrélé ándrò kònìdhi lé.

5 Di, Gïká fè tá akódhi dré bvò tàyilé ro dhi kònwárè ko. Fè tá ndìndì àrà dré kitswázó pá bha lána dhi ko. Di, lazí tá ína dhi, í ni dra bvò nda ni fe akódhi dré, ìndì bvò nda ni adré akódhi ni toyó i dré tàyilé

* **7:3** 7:3 A kònò Kidhoma 12:1.

ro, tágba dré rè dhu adrézó mvá àko dhi. 6 Gïká tà drá dhi: ‹Ámi toyó ki adré móndí twá i ró móndí àruka ki bvò na. A ni àyi ki bha adrélé màrábà i ró, adrézó àyi ki mï pfo kóná kámá-su. 7 Di, má ni mána tà bha súrú dra àyi ki bhàlepi adrélé màrábà i ró dhi dri. Àmvolásà dhi, ì ni angá bvò nda lésè, agòle adrélé áma lindrì bha àrà kònìdhi 'á.›† 8 Gò Gïká dré tà bhàzo ru yïzo Àbàrámà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànziàgo i títí, tà ru yïzo nda ni tadházó.‡ Gò Àbàrámà dré Ìsákà ni tïzo gò, akódhi ni lwàzo kïtú ni nzi-drï-na sè. Ìsákà dré Yàkóbhò ni tïzo gò, Yàkóbhò nda dré àma ki tábhí mudrí-drï-rï dhi ki tïzo.

9 Àmvolásà dhi, àma ki tábhí ì dré lovó kònzi bhàzo àyi ki tùgumvá Yòséfà rú gò, ì dré akódhi ni lagízó adrélé màrábà ro bvò Èzèpétò àdhya na. Di, Gïká tá ína túmăní akódhi be gò, 10 dré akódhi ni apázó akódhi ni kizà títí i lésè. Tàko ko, fè tá tògyá akódhi dré, akódhi ni tà 'òzo adrélé dóro Fàráwò, ópí kàdrì Èzèpétò drïle dhi mïlésè. Di Fàráwò nda dré Yòséfà ni bhàzo adrélé ópí ro í bvó Èzèpétò drïle, ìndì tà títí áyi dzó kàdrì na dhi i drïle.

11 Gò kàrábhò dré dhèzo bvò wăyi Èzèpétò àdhya 'ásè, ìndì Kànánà àdhya 'ásè. Kizà tá kàdrì lavúlé gò, àma ki tábhí ì dré kitswázó mányàngá kisú bwà ko. 12 Di Yàkóbhò kòyi ngánò tá Èzèpétò na be dhi dre dhi, dré àma ki tábhí ki mùzo lìle kònàle vésè ni àlo sè. 13 Di vésè ni rï sè dhi, Yòséfà dré áyi 'òzo áyi adrúpi nda ì dré nïle gò, Yòséfà ni súrú tadházó Fàráwò dré. 14 Gò Yòséfà dré móndí mùzo lìle áyi atá Yàkóbhò ki adrï áyi súrú íbe títí. Àyi nda i tá móndí nyadhi-na-drï-mudrí-drï-nzi. 15 Di Yàkóbhò ì dré lìzo àma ki tábhí íbe Èzèpétò na gò, ì dré todràzo kònàle. 16 Bvóá dhi, àyi ki àbvò ki dòzo lìzo bhàá mógó àlo Sïkémè le dhi na. Àbàrámà gi tá mógó nda làfa sè Èmórà ni ànzi i drígá.

17 Lókyá Gïká dré tá adrérà'a 'òle tà í dré tá lazílé Àbàrámà dré dhi ni 'o dhi 'á dhi, móndyá àmakya ì lizó tá zyandre ró Èzèpétò na. 18 Gò ópí kàdrì àzya Yòséfà ni tà nïlepi ko dhi dré ngàzo adrélé òpì nya Èzèpétò dri. 19 Akódhi nda dré àma ki súrú ki litízó, àma ki tábhí ki mï pfòzo, àyi ki 'òzo àyi ki ànzi kùrí ki labhé tayílé, ì kòtodràró be dhi bvó.

20 Di lókyá nda sè dhi, Mósè ni tïzo. Akódhi ni tà avé tá Gïká mïlésè tò. A dré akódhi ni likízó atá ni ni dzó na mbă na. 21 Di à kòlabhé akódhi tayílé dre dhi, Fàráwò ni zapi dré akódhi ni kisúzó gò, dòzoá likílé áyi tàndi ni mvá ro. 22 Gò Mósè nda ni tadházó tògyá wăyi Èzèpétò kya sè gò, dré mbàzo atsálé rïnyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè.

23 Mósè ni kóná kòtsa nyadhi-rï dre dhi, dré kisùzoá dhi, í ni li áyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki no. 24 Gò dré Èzèpétò agó àlo dhi ni nòzo adrérà'a Ìsèrélè mvá àlo dhi ni mï pfo. Di dré fizo dhya adrélé mï pfòle nda ni tàrá ga gò, Èzèpétò agó nda ni pfùzo dràle. 25 Mósè adré tá ína kisùá dhi, áyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki tá nïá tàle dhi, Gïká amù i kitswálé àyi ki apá dhi be. Di, ì nï tá àyikya tà nda ko. 26 Kïtú bvóá dhi sè dhi, Mósè dré tsàzo Ìsèrélè ànzi rï dhi ki kisú adrérà'a ru pfu. Lè tá àyi ki 'òle ru amú tódhyá àyi kòfalésè gò, dré tàzoá àyi dré dhi: ‹Áma arúpi i, àmi kó adrúpi i ró dhi, mì adré di àmikya ru 'o kònzi àdho tà sè?› 27 Di, dhya adrélépi tá áyi adrúpi ni mï pfo dhi dré ína Mósè ni gbòzo, tàzoá

† **7:7** 7:7 A kònò Kidhoma 15:13-14. ‡ **7:8** 7:8 Tà Gïká dré tá bhàle ru yïzo Àbàrámà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànziàgo i títí kònìdhi adré tá tadhá dhi, àyi tá Gïká ni súrú 'i káyà dhi.

dhi: ‹Adhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drĭle dhi nì? 28 Mí adré mína áma le pfùle dràle, ngóró mí dré Èzèpétò agó kònàdhi ni pfùle dràle agyá dhi tíni?›§ 29 Mósè kòyi kúlí nda dre dhi, dré lapázó bvò nda lésè, lìle atsálé móndí twá ro bvò Màdìyánà àdhya na. Gò dré ànzìàgo rĭ dhi ki tĭzo kònàle.

30 Kóná nyadhi-rĭ àmvolésè dhi, ángéló àlo dhi dré agázó Mósè kandrá fanzĭ adrélépi tá kòle àtsi ró dhi na, duku ànyi kòngó Sĭnáyĭ àdhya làga dhi na. 31 Di Mósè kònò tà nda dre dhi, akódhi ni líndrí dré gàzo bhwăbhwa ngá dré adrélé nòle nda ni tà sè. Dré tá adrérà'a áyi kisí ànyi ngá nda ni no dhi 'á dhi, dré Mírĭ ni kúlí yĭzo tàá dhi: 32 ‹Ma Gĭká ámi tábhí kya 'i, Gĭká Abàrámà àdhya, Ɨsákà àdhya ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.› Mósè dré ngàzo adrélé lyàle gò, dré gòzo ngá nda ni tabhĭ nòle ko tirĭ dré. 33 Di Mírĭ dré tàzoá drá dhi: ‹Mí tuvù ámi kámókà i mí pásè. Tàko ko, àrà mí dré adrézó ámi totó 'á kònìdhi, àrà lólo dhi 'i. 34 Má nò kizà áma móndyá ì dré adrélé nyàle Èzèpétò na dhi, àyi ki tongotongo ki yĭzo dre. Di má así kitswálé àyi ki apá dhi bvó. Mí alì di nyànomvá, má kòmùró mi lìle Èzèpétò na.›*

35 Mósè kòdhi, dhya Ɨsèrélè ànzi ì dré tá gàle tàzoá drá dhi, ‹Adhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drĭle dhi nì?› nda 'i. Di, Gĭká mù tá ína akódhi nda adrélé àyi ki ópí ro ìndì àyi ki apálépi ró dhi kòdhya. Mù tá akódhi ángéló agálépi akódhi kandrá fanzĭ adrélépi tá kòle dhi na dhi sè. 36 Di Mósè nda adrĭ tá Ɨsèrélè ànzi i apfòzo àyi íbe Èzèpétò lésè dhi nì. 'O tá tà líndríga ró adrébhá tá Gĭká ni rĭnyí tadhá dhi i Èzèpétò na, yĭandre Kika mĭle, ìndì duku na kóná nyadhi-rĭ.†

37 Mósè kòdhi, dhya tá tàlepi Ɨsèrélè ànzi i dré dhi, ‹Gĭká ni pròfétà àlo má tíni dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndi ki súrú lésè amùle àmi dré› nda 'i.‡ 38 Akódhi nda tá túmăní àma ki móndyá ru kimóbhá duku na dhi íbe. Totó tá i àma ki tábhí ki kòfalé 'á, ángéló adrélépi tà ta í be kòngó Sĭnáyĭ àdhya drĭna dhi be. Kisú tá kúlí lídrì àdhya i gò, kúlí nda ki longózó tayílé àma dré.

39 Di, àma ki tábhí nda ì lè tá àyikya akódhi ni kúlí ka'ile 'òle ko. Be ró dhi, ì gà tá àyikya akódhi. Ayi ki togó na dhi, ì lè tá gòle Èzèpétò na. 40 Gò ì dré tàzoá Árónà dré dhi: ‹Mí ledé àma dré gĭká kitswábhá àma ki drĭ ko dhi i wà. Ángyá ko, kàdré ína Mósè àma ki adrĭlepi apfòle Èzèpétò lésè kòdhi ni tà sè dhi, mà nĭ ngalè àdho tà 'o akódhi nì ya dhi ko.› 41 Di ì dré tí ngbòlò líndrí ledézó, ngá fèzo drá mòbòmà ro gò, gwányá 'òzo lenzézó ngá líndrí ì dré tá ledélé àyi ki drígá sè nda ni tà sè. 42 Di, Gĭká dré ína àmvò alázó àyi rú gò, àyi ki tayízó adrélé lindrì fe bhĭbhínyà bhù na dhi i dré, ngóró tisìle búkù pròfétà kya na dhi tíni:

‹Ɨsèrélè ànzi ni i, mì alì tá tsì kà'wá pfùle dhi ki afè má dré mòbòmà
àruka íbe,
mì dré tá adrérà'a duku na kóná nyadhi-rĭ dhi 'á dhi 'í?
43 Kóko! Mì todó tá àmikya ngá líndrí mì dré tá ledélé kitswázó lindrì
fe drá dhi i kòdhya:

---

§ **7:28** 7:28 A kònò Pfòma 2:14. * **7:34** 7:34 A kònò Pfòma 3:5-10. † **7:36** 7:36 A kònò Pfòma 7:3; 14:21; Ngá nàma 14:33. ‡ **7:37** 7:37 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18.

wémà Mòlókò àdhya ɨ bhĭbhínyà líndrí àmɨ kɨ gĭká Ràyìfánà àdhya be.§
Dɨ ásà dhɨ, má nɨ àmɨ kɨ mu adrélé móndí twá ɨ ró
bvò Bàbĭlónà àmvona dhɨ na.›*
44 Áma kɨ tábhí nda ì todó tá kpà tàbèrènákolò adrélépi Gĭká nɨ adrema nɨ tà tadhá dhɨ duku 'ásè. À ledé tá tàbèrènákolò nda làsú be ngóró Gĭká dré tá tàle Mósè dré dhɨ tínɨ, ìndì ngá líndrí dré tá tadhálé drá dhɨ tínɨ. 45 À kòtayí tàbèrènákolò nda àma kɨ tábhí ɨ dré Yòsúwà be dre dhɨ, àyɨ nda ì dré dòzoá lìzo ába bvò súrú twá Gĭká dré dròle àyɨ kandrásè dhɨ kya na. Gò tàbèrènákolò nda dré adrézó bvò nda lé tsàle ópí Dàwídĭ nɨ lókyá 'á.
46 Dàwídĭ nda nɨ tà tá dóro Gĭká mĭlésè gò, dré Gĭká nɨ ti lizízó, kòtayíró ɨ dzó kàdrì si Gĭká Yàkóbhò àdhya dré.† 47 Dɨ, Dàwídĭ nɨ mvá Sòlòmónò dré ína dzó kàdrì nda nɨ sĭzo drá nì. 48 Dɨ, Gĭká kurú na bhù na dhɨ adré ína adrélé dzó móndí ì dré adrélé sĭle dhɨ ɨ 'ásè ko. Ngóró pròfétà dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:
49 ‹Mírĭ tà dhɨ: Bhù àrà má dré adrézó lɨrílé adrélé òpì nya 'á dhɨ 'ɨ,
ìndì bvò àrà má dré adrézó áma pá bha drĭá dhɨ 'ɨ.
Mì nɨ dɨ dzó kárá be ngínɨ dhɨ nɨ si má dré kòdhya?
Àrà má dré dra lovózó lána dhɨ nɨ adré ángolé?
50 Áma drígá ledé ngá kòdhɨ ɨ títí nì ko?›‡
51 Àmɨ àmɨ kɨ togó 'obhá tombálé, ìndì àmɨ kɨ bíbhálé tabhóbhá adrézó lɨgílé Gĭká rú nɨ ɨ, àmɨ ngóró àmɨ kɨ tábhí nda ɨ tínɨ: Mì adré ngbú adrélé Tɨrí Lólo nɨ kúlí kayikayi! 52 Pròfétà àlo àmɨ kɨ tábhí ì dré mĭ pfòle ko dhɨ tsì be? Ɨ tupfú tá ndìndì pròfétà adrébhá tá Dhya gyăgya dhɨ nɨ alìma nɨ tà longó dhɨ ɨ todràle. Dɨ nyànomvá dhɨ, mì lefè àmɨkya akódhɨ nda kàrɨbhá ɨ drígá gò, mì dré akódhɨ nɨ pfùzo dràle. 53 Mì kisú tá Gĭká nɨ tátrítrí kúlí dré longólé ángéló ɨ tí dhɨ gò, mì dré àmɨkya tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhɨ kɨ ka'ĭzo 'òle ko!»

A lebhé Sètèfánò dràle kírà sè

54 Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda ɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ togó dré aswázó Sètèfánò rú gò, ì dré adrézó síkálándrá tsɨ bvóá. 55 Dɨ, Sètèfánò gàlepi Tɨrí Lólo sè nda dré ína mĭ tɨngázó kurú na bhù na Gĭká nɨ mĭlanzĭlanzì no, ìndì Yésu nɨ no adrérà'a áyɨ totó Gĭká nɨ drígágó lésè. 56 Dré tàzoá dhɨ: «Mì nò rè ká! Má adré nòá dhɨ, bhù lanzí ru dre. Dɨ má adré Móndí nɨ Mvá nɨ no adrérà'a áyɨ totó Gĭká nɨ drígágó lésè!»
57 Ɨ kòyi tà nda sè dhɨ, ì dré àyɨ kɨ bíbhálé tabhózó gò, tetrézó kúlí 'u'ù sè. Dɨ ì dré dhèzo Sètèfánò dri, 58 akódhɨ nɨ se pfòzo ába bhàandre 'ásè kɨvì na gò, ì dré kɨdhózó adrélé akódhɨ nɨ lebhé kírà sè. Dɨ akódhɨ nɨ asíkĭbhá nda ì tuvù tá àyɨ kɨ kítá kɨdhì àdhya ɨ lebhélé kàdhúrà àlo rú zĭle Sàwúlò dhɨ pá.§ 59 Ɨ dré tá adrérà'a Sètèfánò nɨ lebhé dhɨ 'á dhɨ, adré tá liyílé Mírĭ rú adrézó tàá dhɨ: «Mírĭ Yésu, mí do áma lídrì wà!» 60 Dɨ dré dhèzo áyɨ kórókó titĭ gò, yòzoá dhɨ: «Mírĭ, mí bhà tàkonzì kònìdhɨ àyɨ dri ko.» Kòtà tà nda dre dhɨ, dré dràzo.

---

§ **7:43** 7:43 Mòlókò ìndì Ràyìfánà kònɨ ɨ tá gĭká tàko móndí súrú twá ro dhɨ ì dré adrélé lɨndrì bhàle dhɨ 'ɨ. * **7:43** 7:43 À kònò Àmósà 5:25-27. † **7:46** 7:46 Wárágà àruka Gĭká nɨ kúlí tɨsìzo àyɨ dri dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa: «kòtayíró ɨ dzó kàdrì si Yàkóbhò nɨ ànzɨ ɨ dré». ‡ **7:50** 7:50 À kònò Ɛsáyà 66:1-2. § **7:58** 7:58 Sàwúlò kònìdhɨ, dhya dra rú zĭle amvútú Pólò dhɨ 'ɨ.

8

1 Dɨ Sàwúlò nda ka'ĩ tá kpà dhɨ, à kòpfu Sètèfánò dràle wà dhɨ 'í.

A pfo móndyá Èkèlézyà le dhɨ kɨ mï lavúlé

Kɨdhólé kĩtú nda sè dhɨ, à dré kɨdhózó adrélé móndyá Èkèlézyà Yèrúsalémà àdhya lé dhɨ kɨ mì pfo lavúlé. Dɨ àyɨ títí nda ì dré lapázó ayíbe bvò Yùdáyà àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè. Tayí tá ngbà 'í àpóstolò ɨ Yèrúsalémà 'a kòdhya. 2 Àgo àruka adrébhá tá tròle Gïká nɨ tà rú dhɨ ì dré Sètèfánò nɨ àbvò dòzo, lìzo sïá. Gò ì dré akódhɨ nɨ ngòzo tà tàndɨ ró.

3 Dɨ, Sàwúlò ro dhɨ, dré ína áyɨ fèzo kɨtswálé Èkèlézyà nɨ tà pfu. Adré tá tatsílé Yésu nɨ ka'ïbhá kɨ ndabe dzó àlo àlo ɨ 'ásè, adrézó àgo kɨ turú tòkó íbe, adrézó àyɨ kɨ 'o lebhélé bădzó na.

Fïlípò longó Rúbî Tanɨ Sàmàríyà na

4 Móndyá ka'ïbhá ayíbhá nda ì adré tá Rúbí Tanɨ longó àrà títí ì dré adrézó lavúlé dhɨ ɨ 'ásè. 5 Dɨ Fïlípò lì tá ína bhàandre àlo bvò Sàmàríyà àdhya lé dhɨ na gò, kɨdhólé adrélé Mèsíyà nɨ tà longó móndí ɨ dré kònàle. 6 Móndyá zyandre nda ì kòyi tà Fïlípò dré adrélé tàle dhɨ ɨ, ìndì ì kònò tà líndríga ró dré adrélé 'òle dhɨ ɨ dre dhɨ, ì dré adrézó bíbhálé ga akódhɨ nɨ kúlí yi lovó sè. 7 Tɨrí kònzɨ bĭ dhɨ ì adré tá topfòle móndí ɨ lésè tetrébe. Móndí bĭ mèrèkpè ro, ìndì pá be àbvò ro dhɨ ì adré tá kpà adrílé. 8 Tà nda sè dhɨ, arí adré tá gàle bhàandre nda léna bĭ.

Sïmónà kódzógó ro dhɨ ka'ï Yésu

9 Bhàandre nda 'á dhɨ, agó àlo rú be Sïmónà dhɨ adré tá làndrí ndri lókyá be vwàvwà ro, adrézó móndyá títí Sàmàríyà le dhɨ kɨ líndrí tɨgá. Adré tá tàá dhɨ, ɨ ína móndí kàdrì 'ɨ. 10 Móndyá títí kɨdhólé àyɨ tàko ɨ rú tsàle àyɨ kàdrìkàdrì ɨ rú dhɨ ì adré tá akódhɨ nɨ yi lovó sè, adrézó tàá dhɨ: «Dhya kòdhɨ, rĩnyí angálépi Gïká vélésè rú zïle ‹Rĩnyí kàdrì› dhɨ 'ɨ.» 11 Ɨ adré tá tròle akódhɨ rú, dré tá adrélé àyɨ kɨ líndrí tɨgá áyɨ làndrí tà sè lókyá be vwàvwà ro dhɨ sè. 12 Dɨ, ì kòyi Rúbî Tanɨ Fïlípò dré adrélé longólé Gïká nɨ Òpì nɨ tà dri ìndì Yésu Krísto nɨ tà dri dhɨ dre dhɨ, àyɨ àgo ró ìndì tòko ró dhɨ ì dré Rúbí nda nɨ ka'ïzo gò, ì dré bàtísimò dòzo. 13 Sïmónà nɨ tàndɨ dré kpà ka'ïzoá gò, bàtísimò dòzo. Dré ngàzo adrélé tròle Fïlípò rú, adrézó tà kàdrì líndríga ró dré adrélé 'òle dhɨ kɨ no gò, akódhɨ nɨ líndrí dré adrézó gàle ásà.

14 Àpóstolò Yèrúsalémà na dhɨ ì kòyi tàle dhɨ, móndyá Sàmàríyà le dhɨ ì ka'ï tá Gïká nɨ kúlí dhɨ dre dhɨ, ì dré Pétèró kɨ amùzo Yòwánì be àyɨ vélé. 15 Àyɨ nda ì kàtsá dre dhɨ, ì dré tà zïzo Gïká tí móndyá ka'ïbhá nda ɨ dré, ì kòkisúró Tɨrí Lólo be dhɨ bvó. 16 Tàko ko, Tɨrí Lólo nda asó tá rè dhu àyɨ ko. Ɨ kisú tá ngbà 'í bàtísimò Mírĩ Yésu nɨ rú sè dhɨ kòdhya. 17 Dɨ Pétèró ɨ Yòwánì be dhɨ ì dré drígá bhàzo àyɨ àlo àlo títí nda ɨ dri gò, ì dré Tɨrí Lólo kisúzó.

18 Dɨ Sïmónà nda kònò, móndí ì adré tá Tɨrí Lólo kisú àpóstolò kɨ drígá bhàma àyɨ dri dhɨ sè dhɨ dre dhɨ, dré làfa lèzo fèle Pétèró ɨ dré Yòwánì be, 19 tàzoá dhɨ: «Mì afè kókpà rĩnyí kòdhɨ má dré wà, kɨtswálé dhya ángùdhi má dré dra drígá bhàzo drĩá dhɨ kòkisúró Tɨrí Lólo be dhɨ bvó.» 20 Dɨ, Pétèró logó drá dhɨ: «Mí kòdrà túmăní ámi làfa be! Tàko ko, mí kisù tá mína dhɨ, mí nɨ tá tà Gïká dré adrélé afèle àngyá

dhi ni gi làfa sè. 21 Mi tà àko Gïká ni àzí kòdhi léna, ámi togó dré adrélé
gyăgya Gïká kandrá ko dhi sè. 22 Lè mí kòladzá di ámi togó tà kònzi mí
dré kisùle 'òle kòdhi ni tà sè. Mí zi kpà tà Mírï tí, kòtrïró ámi tà kònzi
nda be dhi bvó. 23 Tàko ko, má nò dhi, ámi togó ga tà kùdzí sè bï, ìndì
mi móndí 'ìle tàkonzì sè dhi 'i.» 24 Di Sïmónà logó dhi: «Àmi ki tàndi,
mì kòzi tà Mírï tí má dré àmi, tà mì dré tàle kòdhi ki àlo kàtsáró má
rú ko dhi bvó.»
25 Àmvolásà dhi, Pétèró i Yòwánì be dhi ì dré Mírï Yésu ni tà ì dré nòle
ìndì ì dré yïle dhi ki longózó, akódhi ni kúlí tadházó móndyá kònàle
dhi i dré. Gò ì dré gòzo gòle Yèrúsalémà na, Rúbí Tani longóbe bhà bï
Sàmàríyà kya i 'ásè.

Filipò longó Rúbî Tani Ètïyòpîyà agó àlo dhi dré

26 Àmvolásà dhi, ángéló Mírï àdhya dré tàzoá Filípò dré dhi: «Mí nga
lìle tàbhu na láti sïlepi Yèrúsalémà lésè lìle Gázà na duku 'ásè dhi 'ásè.»
27 Di Filípò dré ngàzo lìle. Láti 'á dhi, ì dré drï sïzo Ètïyòpíyà agó àlo
dhi be. Akódhi nda tá ùníkï 'i, ìndì móndí kàdrì Kàndákè, Ètïyòpíyà ki
ópí kàdrì tòko ró dhi zàle, adrélépi làfa ni ni likí títí dhi 'i.* Akódhi lì
tá Yèrúsalémà na kitswálé Gïká ni lindrì bha. 28 Dré tá adrérà'a nzìle
dhi 'á dhi, lirí tá áyi tàmàmbírï dòngí dré adrélé sèle nì dhi na, adrélé
búkù pròfétà Èsáyà àdhya ni na kúlí be drădra. 29 Gò Tirí Lólo dré
tàzoá Filípò dré dhi: «Mí kisí mi ànyi tàmàmbírï kòdhi làga, mì kòlìró
túmăní agó kòdhi be.» 30 Di Filípò dré ràzo tsàle ànyi tàmàmbírï nda
làga gò, agó nda ni yi adrérà'a búkù pròfétà Èsáyà àdhya ni na. Dré
lizízóá tíá dhi: «Mí nï tà mí dré adrélé nàle kòdhi ni àndu be?»
31 Di agó nda logó dhi: «Má ni kitswá nïá ngíni dhya àlo kòngi àndu
ni má dré ko dhi?» Di dré Filípò ni zïzo mbàle lirílé í làga tàmàmbírï
na. 32 Tà Gïká ni Kúlí na dré tá adrélé nàle dhi tá tà kònìdhi 'i:

«À drì tá akódhi ànzyà gà à dré adrélé kábilígyà se lìzo ába àrà adrézó
lïá dhi na dhi tíni.
Ngóró kábilígyà mvá dré adrélé kíri dhya adrélépi áyi bhí re dhi
kandrá dhi tíni dhi, akódhi nzï ti ko.
33 A nò tá akódhi móndí tàko ró gò, akódhi ni tàbvó tàzo gyăgya ko.
Àdhi ni kitswá akódhi ni ànzimvá ki tà tití dhi nì? Tàko ko, à tingá
akódhi ni lídrì bvò drïsè dre.»†

34 Gò Ètïyòpíyà agó nda dré lizízóá Filípò tí dhi: «Mí tà rè má dré
ká: Pròfétà kòdhi adré àdhi ni tà ta kòdhya? Adré áyi tàndi ni tà ta, kó
ngalè móndí àzya ni tà ta kòdhya?» 35 Di kidhólé tà dré tá adrélé nàle
nda rú dhi, Filípò dré Rúbí Tani Yésu ni tà dri dhi ni longózó drá.
36 I dré tá adrérà'a lìle láti 'ásè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi àrà àlo yï
be dhi làga. Di Ètïyòpíyà agó nda dré tàzoá dhi: «Mí nò rè ká! Yï kó
be kòdhi dhi, tà má dré kitswázó bàtísimò do bwà ko dhi àdho tà 'i?» [
37 ‡] 38 Di dré tàzoá dhi, à kòkikí tàmàmbírï. Gò Filípò i agó nda be dhi
ì dré sïzo file yï na gò, Filípò dré bàtísimò fèzo drá. 39 Di ì kàpfò yï nda
lésè dre dhi, Mírï ni Tirí dré ndiri Filípò ni dòzo. Ètïyòpíyà agó nda
gò vélé akódhi ni no ko. Di dré gòzo adrélé lìle lenzébe. 40 Di Filípò

---

* **8:27** 8:27 «Ùníkï» kònìdhi, agó angílé kitswálé ópí kàdrì ni àzí 'o dhi 'i. † **8:33** 8:33 A kònò Èsáyà 53:7-8. ‡ **8:37** 8:37 Wárágà Gïká ni Kúlí tisìzo àyi dri drïdrï dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Filípò tà drá dhi: «Mí kòka'ï ámi togó wăyi sè dhi, mí ni kitswá bàtísimò do.» Di agó nda logó dhi: «Má adré ka'íá dhi, Yésu Krísto Gïká ni Mváagó 'i.»]

ro dhɨ, dré gòzo áyɨ kisú bhàandre rú zïle Ȧzótò dhɨ na. Dɨ dré ngàzo láti do lìzo Kàyïsàríyà na, Rúbí Tanɨ longóbe bhàandre àlo àlo títí dhɨ ɨ 'ásè.

9

Sàwúlò ladzá áyɨ togó Yésu nɨ ka'ï
(À kònò kpà Tà 'òle dhɨ ɨ 22:6-16; 26:12-18)

1 Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, Sàwúlò gò ína adrélé lalílé Mírî Yésu nɨ ka'ïbhá ɨ bvó, adrézó dràdrà kúlí ta àyɨ kɨ tà sè. Dɨ dré ngàzo lìle kòwánà kɨ kàdrì véna 2 akódhɨ nɨ lizí, kòtɨsìró wárágà ɨ Yúdà ànzɨ kɨ lìsámbò dzó kɨ kàdrì Dàmàsékè na dhɨ ɨ dré, í kònì tsa móndí àgo ró ìndì tòko ró adrébhá Yésu nɨ láti lebè dhɨ kɨ kisú dhɨ, í kòturúró àyɨ agòzo àyɨ íbe Yèrúsalémà le be dhɨ bvó.

3 Dɨ dré tá adrérà'a láti 'á, adrélé tsàle ànyɨ Dàmàsékè làga dhɨ 'á dhɨ, ngádra bhù lésè dhɨ dré kòzo ngbŏ ró ngá kazá akódhɨ làgásè kúrú. 4 Dɨ dré dhèzo kïní mi gò, kúlí yi tărà'a í dré dhɨ: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mï pfo àdho tà sè?» 5 Sàwúlò lizí dhɨ: «Mírî, mɨ àdhi 'ɨ?» Dɨ kúlí nda logó drá dhɨ: «Ma Yésu mí dré mína adrélé mï pfòle dhɨ 'ɨ. 6 Dɨ mí nga fïle bhàandre na. Kònàle dhɨ, à nɨ tà kɨtswálépi mí dré dra 'òle dhɨ nɨ ta mí dré.»

7 Móndyá adrébhá tá atsí to túmăní Sàwúlò be dhɨ ì kɨkí tá àyɨ, adrélé tà nda nɨ no síbhálé be ngbo. Ɨ yi tá kúlí nda 'ï, dɨ, ì nò àyɨkya dhya àlo ko. 8 Gò Sàwúlò dré ngàzo kïní misè. Dɨ, dré mï nzïzo dhɨ, kɨtswá tá ína ngá no bwà ko. Dɨ à dré akódhɨ nɨ drígá rùzo, akódhɨ nɨ sèzo fïzo ába Dàmàsékè na. 9 Gò dré adrézó kònàle kïtú na ngá no àko ró, ngá nya àko ró ìndì ngá mvu àko ró.

10 Dàmàsékè na dhɨ, Yésu nɨ ka'ïlepi àlo rú be Ȧnàníyà dhɨ tá be. Dɨ ngá dré agázó akódhɨ mi toróbí tíní gò, Mírî dré tàzoá drá dhɨ: «Ànàníyà!» Akódhɨ logó dhɨ: «Mírî, ma kònìdhɨ.» 11 Dɨ Mírî tà drá dhɨ: «Mí nga lìle láti andre rú zïle Pyà dhɨ na, agó àlo rú be Yùdásì dhɨ bhàna. Kònàle dhɨ, mí lizí agó rú zïle Sàwúlò angálépi Tàrúsò lésè dhɨ nɨ tà. Akódhɨ nda adré tà zi má tí lókyá kònìdhɨ sè. 12 Ngá agá akódhɨ mi toróbí tíní gò, dré agó àlo rú be Ȧnàníyà dhɨ nɨ nòzo fìrà'a drígá bha í dri, í kògòró ngá no be dhɨ bvó.» 13 Dɨ, Ȧnàníyà logó dhɨ: «Mírî, má yi móndí bï dhɨ ɨ tí tà kònzɨ títí agó kòdhɨ dré 'òle ámɨ móndyá lólo Yèrúsalémà na dhɨ ɨ rú dhɨ ɨ 'ï. 14 Atsá kpà kònwa rïnyí í dré kisúlé kòwánà kàdrì ɨ véna dhɨ be, kɨtswálé móndyá títí adrébhá ámɨ zi àyɨ kɨ Mírî ro dhɨ kɨ turú dhɨ bvó.» 15 Dɨ, Mírî tà Ȧnàníyà dré dhɨ: «Mí lì! Tàko ko, agó kòdhɨ dhya má dré zïle adrélé áma àzí 'o dhɨ 'ɨ. A nɨ lɨ áma tà longó móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré, àyɨ kɨ ópí ɨ dré, ìndì Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré. 16 Má nɨ kɨzà kàdrì kɨtswálépi dré dra nyàle áma tà sè dhɨ nɨ tadhá drá.»

17 Gò Ȧnàníyà dré lìzo fïle Sàwúlò nɨ kisú dzó nda na. Dré drígá bhàzo akódhɨ dri, tàzoá dhɨ: «Áma adrúpi Sàwúlò, Mírî Yésu agálépi mí kandrá láti bhálé dhɨ amù ma nì, mí kògòró ngá no, ìndì mí kògaró Tɨrí Lólo sè be dhɨ bvó.» 18 Gbă kòdhwa, ngá ngóró kosyá kobhó tíní dhɨ dré adhézó Sàwúlò mïlésè gò, dré gòzo adrélé ngá no. Dɨ dré ngàzo bàtísimò do. 19 Bvóá dhɨ, dré ngá nyàzo gò, gòzo rïnyí kisú.

Sàwúlò longó Rúbî Tanɨ Dàmàsékè na

Gò Sàwúlò dré adrézó Yésu ni ka'ïbhá Dàmàsékè le dhi i véna lókyá
be vwàvwà ro tsà. 20 Gbă lókyá nda sè dhi, dré ngàzo adrélé Yésu ni
tà longó Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó i 'ásè, adrézó tadhá dhi, Yésu nda
Gïká ni Mváagó 'i káyà dhi. 21 Móndyá títí adrébhá akódhi ni yi dhi ki
líndrí adré tá gàle bhwăbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi:
«Agó kòdhi tsï dhya adrélépi tá móndyá adrébhá Yésu kòdhi ni ka'ï
Yèrúsalémà na dhi ki mï pfo lavúlé dhi 'i ko? Atsá kònwa kitswálé àyi
nda ki turú lìzo àyi íbe kòwánà kàdrì i véna ko?» 22 Di, Sàwúlò adré tá
ína atsálé rïnyi ró adrélé lìle drïdrï. Adré tá tadhá ngádra 'á dhi, Yésu
Mèsíyà 'i káyà dhi gò, Yúdà ànzi Dàmàsékè le dhi ì dré kitswázó kúlí
logó tíá bwà ko.

23 Lókyá kòlavú vwàle dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo ru yi
kitswázó Sàwúlò ni pfu dràle dhi bvó. 24 Di, Sàwúlò dré ína tà nda ni
yïzo. Kïtú vésè ìndì ngátsi vésè dhi, ì adré tá rìle akódhi bvó bhàandre
nda ni zèríbàti i 'ásè, kitswálé akódhi ni pfu dràle. 25 Di ngátsi àlo sè
dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré akódhi ni bhàzo kánzì na gò, akódhi ni
tirízó zèríbà drïsè kivì na gò, dré lapázó.

Sàwúlò tsa Yèrúsalémà na

26 Gò Sàwúlò dré lìzo Yèrúsalémà na. Kòtsa dre dhi, dré áyi tabhïzo
amúlé Yésu ni ka'ïbhá íbe. Di, àyi títí nda ì adré tá àyikya akódhi ni ro.
Tàko ko, ì ka'ï tá ko tàle dhi, akódhi atsá Yésu ni ka'ïlepi ró bàti dhi.
27 Di, Bàrànábà dré ína akódhi ni drïzo lìzo ába àpóstolò i véna. Gò
dré Sàwúlò nò tá Mírï Yésu láti 'á, ìndì Mírï tà tá tà akódhi dré ngíni
ya dhi ki titízó àyi dré. Dré kpà Sàwúlò longó tá Yésu ni tà tirï àko
Dàmàsékè na ngíni ya dhi ni titízó. 28 Di ì dré Sàwúlò ni ka'ïzo dòle
adrélé túmăní àyi íbe. Akódhi adré tá tatsílé Yèrúsalémà 'ásè, Mírï ni
tà longóbe tirï àko. 29 Adré tá kpà tà ta ìndì tà kayí Yúdà ànzi adrébhá
Gïríkï ti ta dhi íbe. Di, àyi nda ì dré ngàzo adrélé láti nda kitswázó
akódhi ni pfu dràle. 30 Di Sàwúlò ni adrúpi Yésu ni ka'ïbhá dhi ì kòyi
tà nda dre dhi, ì dré akódhi ni drïzo lìzo ába Kàyïsàríyà na gò, mùzoá
lìle Tàrúsò na.

31 Di Yésu ni ka'ïbhá títí bvò Yùdáyà àdhya na, Gàlïláyà àdhya na,
ìndì Sàmàríyà àdhya na dhi i tá tà kìdríkìdri íbe àyi kòfalé móndí àruka
íbe. Gïká adré tá àyi ki timbà àyi ki tà ka'ïka'ï na. Ï adré tá lizólé, adrélé
tà 'o Mírï ni ròma na, ìndì Tirí Lólo ni rïnyí sè, adrézó lìle ába drïdrï.

Pétèró 'o tà líndríga ró dhi i Lîdà na ìndì Yópè na

32 Pétèró dré tá adrérà'a tatsílé àrà twátwa i 'ásè dhi 'á dhi, tsa tá Yésu
ni ka'ïbhá bhàandre Lídà àdhya na dhi ki no. 33 Kònàle dhi, dré agó àlo
rú be Ayìnéyà, adrélépi pá be àbvò ro dhi ni kisúzó. Akódhi nda ayí tá
lángá na kóná nzi-drï-na. 34 Di Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Àyìnéyà, Yésu
Krísto tidrí mi dre! Mí nga ámi kíndri pa!» Gbă kòdhwa, akódhi nda
dré ngàzo trà kuru. 35 Di móndyá títí adrébhá tá Lídà le ìndì Sárónà le
dhi ì dré akódhi ni nòzo gò, ì dré àyi ki togó adzázó Mírï vélé.

36 Anyi àrà nda làgana, bhàandre Yópè àdhya na dhi, tòkó àlo Yésu
ni ka'ïlepi, rú be Tàbítà dhi tá be. (Rú nda kòdhi adré lèá tàle Gïríkï ti
sè dhi «Dòrúkà».*) Akódhi nda adré tá ngbú adrélé tà dóro 'o, adrézó

* **9:36** 9:36 Rú «Tàbítà» Ebérè ti sè kònìdhi, ìndì rú «Dòrúkà» Gïríkï ti sè kònìdhi, adré lèá tàle dhi «lóbha».

kpà ngá fe lemerèbhá ị dré. 37 Dị lókyá nda sè dhị, dré dhèzo drà be gò, dré dràzo. Dị akódhị nị rúbhá dzìzo gò, dòzoá bhàle dzó àlo dhị nị 'a kìle kurú na dhị na. 38 Yópè nda ànyị Lídà làga. Dị Yésu nị ka'ĩbhá Yópè le dhị ì kòyi Pétèró tá Lídà na dhị dre dhị, ì dré àgo rĩ dhị kị mùzo akódhị nị ti lizí, tàzoá dhị: «Mí kàlì mbèlè àma vélé wà!»

39 Dị Pétèró dré ngàzo lìle túmắní àyị íbe. Kòtsa dre dhị, ì dré akódhị nị drĩzo mbàzo ába dzó 'a kìle kurú na nda na. Tàyítòkó títí dhị ì dré ngàzo àyị kị totó ànyị akódhị làgásè adrélé àwó ngo, adrézó kítá twátwa Tàbítà nda dré tá dhìle dré rè dhu adrérà'a túmắní àyị íbe dhị 'á dhị kị tadhá drá. 40 Gò Pétèró dré móndyá títí nda kị 'òzo pfòle kịvì na. Dré áyị kórókó titĩzo, tà zĩzo Gĩká tí gò, áyị alázó àbvò nda vélé tàá dhị: «Tàbítà, mí nga!» Dị akódhị nda dré mĩ nzĩzo Pétèró nị no gò, ngàzo lịrílé. 41 Pétèró dré akódhị nị drígá rùzo gò, akódhị nị tịngázó kuru. Dré Yésu nị ka'ĩbhá kị azízó tàyítòkó íbe, Tàbítà nda nị tadházó àyị dré lídrì ro. 42 Dị tà nda nị rúbí dré la'úzó bhàandre wắyi Yópè àdhya 'ásè gò, móndí zyandre dhị ì dré Mírì Yésu nị ka'ĩzo. 43 Gò Pétèró dré adrézó Yópè na lókyá be vwàvwà ro, agó àlo rú be Sĩmónà, kíní nyìlepi dhị bhàna.

10

Kòrùnèlĩyò zi Pétèró í bhàna

1 Agó àlo rú be Kòrùnèlíyò dhị tá bhàandre Kàyĩsàríyà àdhya na. Akódhị nda tá Rómà kị sòdá adrélé zĩle Ịtàlíyà àdhya ró dhị kị kàdrì 'ị.* 2 Akódhị ị móndyá títí akódhị nị dzó lé dhị íbe dhị, ì adré tá tròle Gĩká nị tà rú, adrézó kpà akódhị nị ro. Adré tá ngá fe rä móndí lemerè ro dhị ị dré, adrézó kpà tà ta Gĩká be landè àko ró. 3 Kĩtú àlo, ànyíànyị sáà na kĩtú rírí àmvolésè dhị sè dhị, ngá agá tá akódhị mi toróbí tíni. Akódhị nò ángéló àlo Gĩká àdhya ngádra 'á afírà'a í vélé, tàá í dré dhị: «Kòrùnèlíyò!» 4 Dị dré ángéló nda nị nòzo dìií tirĩ dré gò, lizízóá tíá dhị: «Mírì, àdho tà 'ị?» Ángéló nda logó drá dhị: «Tà mí dré zĩle Gĩká tí dhị ị túmắní ngá mí dré fèle lemerèbhá ị dré dhị íbe dhị ì mbà tsàle Gĩká kandrá gò, akódhị dré ámị tà kisùzo. 5 Dị nyànomvá dhị, mí mù móndí lìle Yópè na, agó rú be Sĩmónà adrélé kpà rú zĩle Pétèró dhị nị azí. 6 Akódhị nda adré ayílé kíní nyìlepi àlo rú be Sĩmónà dhị bhàna, yĩandre mĩle.» 7 Dị ángéló tà tàlepi akódhị dré nda kòlì dre dhị, Kòrùnèlíyò dré áyị màrábà rĩ dhị kị azízó túmắní sòdá àlo adrélépi tá tà 'o í dré, adrélépi kpà tròle Gĩká nị tà rú dhị be. 8 Dré tà títí lavúbhá nda kị tịtízó àyị dré gò, àyị kị mùzo lìle Yópè na.

Ngá agá Pétèró mi toróbí tíni

9 Kĩtú bvóá dhị sè, ànyíànyị kĩtú rírí sè, dhya mùle nda ì dré tá adrérà'a láti 'á ànyị Yópè làga dhị 'á dhị, Pétèró dré mbàzo dzó drĩ be kpàkpà dhị drĩna, adrélé tà ta Gĩká be.† 10 Tàbirí dré akódhị nị 'òzo gò, dré adrézó ngá le nyàle. Á dré tá adrérà'a ngá ladhí drá dhị 'á dhị, ngá dré afízó akódhị dri toróbí tíni. 11 Akódhị dré nòzoá dhị, bhù lanzí ru dre gò, dré ngá ngóró kítá pĩpĩ gú rùle ti nị su dhị ị 'ásè dhị tíni dhị

* **10:1** 10:1 Rómà kị sòdá kị kàdrì kònìdhị tá sòdá ànyíànyị nyadhị-nzi dhị ị drĩle. † **10:9** 10:9 Kínó lésè ɨsèrélè ànzị kị bvò na dhị, à adré tá dzó kị drĩ ledé kpàkpà, à kòkitswáró mbàle lịrílé lovólé kònàle be dhị bvó.

ni nòzo adrérà'a asílé bvò dri. 12 Kítá nda na dhi tá kà'wá pá be su dhi ki kárá twátwa dhi i, túmáni kà'wá adrébhá àyi ki se agáti sè dhi ki kárá twátwa dhi íbe, ìndì àrí ki kárá twátwa dhi íbe. 13 Gò kúlí àlo dhi dré tàzoá drá dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!» 14 Di, Pétèró logó dhi: «Míri, tàdzí ko! Tàko ko, má nya ngá ndi ró tátrítrí kúlí dré adrélé logálé dhi ki àlo tàdzí ko.»‡ 15 Di kúlí nda dré gòzo tàá drá dhi: «Mí zi mína ngá Gìká dré temvélé dre dhi ndi ró ko.» 16 Tà nda dré ru 'òzo kònìni vésè be na gò, kítá nda ni dòzo bhù na.

17 Di Pétèró ni dri dré abízó tà nda sè gò, dré adrézó liziá í léna ngalè ngá í dré nòle nda adré tá lèá tàle ngíni ya dhi. Gbă lókyá nda sè dhi, dhya Kòrùnèlíyò dré tá mùle nda ì dré Simónà ni bhà lizízó, atsázó dzó nda tí. 18 Gò ì dré kúlí yòzo, lizízóá ngalè Simónà adrélé kpà rú zile Pétèró dhi adré ayílé dzó nda na yà dhi.

19 Di Pétèró dré rè dhu adrérà'a ngá í dré nòle nda ni tà kisù dhi 'á dhi, Tirí Lólo dré tàzoá drá dhi: «Mí yi rè ká! Ago na dhi ì adré ámi nda. 20 Di mí nga sile àyi véna, mì kòlìró túmáni àyi íbe tà kayí àko ró. Angyá ko, má mù àyi ma.» 21 Di Pétèró kòsi dzó nda drilésè dre dhi, dré tàzoá àgo nda i dré dhi: «Ma kònìdhi dhya mì dré adrélé ndàle dhi 'i. Mì alì kònwa àdho tà sè?» 22 Di ì logó drá dhi: «Sòdá ki kàdrì rú be Kòrùnèlíyò dhi amù àma nì. Akódhi nda móndí gyăgya, adrélépi Gìká ni ro dhi 'i. Yúdà ànzi tití dhi ì adré akódhi ni rú ta dóro. Angéló lólo Gìká àdhya tà drá dhi, kòzi mi í bhàna ámi kúlí ki yìzo dhi bvó.» 23 Di Pétèró dré àyi ki azízó ayílé dzó nda lé.

Pétèró lì Kòrùnèlíyò bhàna

Drùbhì sè dhi, Pétèró ì dré ngàzo lìle àyi íbe túmáni Yésu ni ka'ibhá àruka Yópè lésè dhi íbe. 24 Kitú bvóá dhi sè dhi, ì dré tsàzo Kàyìsàríyà na. Kòrùnèlíyò kimó tá áyi aró i áyi arúpi kákà dhi íbe gò, ì dré adrézó àyi ki letè. 25 Di Pétèró dré tá adrérà'a file bhà'álé nda na dhi 'á dhi, Kòrùnèlíyò dré alìzo adhélé akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha. 26 Di, Pétèró dré ína akódhi ni tingázó, tàzoá drá dhi: «Mí nga. Ama tàndi, ma kókpà móndí 'i mí tíni.» 27 Di Pétèró ì dré tà titízó akódhi be gò, dré fizo móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki kisú dzó na. 28 Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi tití, mì ni tàle dhi, Yúdà ànzi ki tátrítrí kúlí adré ru sùma móndí súrú twá ro dhi íbe dhi ni logá àyi dré dhi be. Tátrítrí kúlí nda adré kpà fima àyi bhàna dhi ni logá. Di, Gìká tadhá ína má dré dhi, má kòzi dhya àlo ndi ró yà, kó ngalè móndí temvélé ko dhi ró yà dhi ko. 29 Asà dhi, mì dré áma azízó dhi, má alì ndiri tà kayí àko ró. Má adré di àmi ki lizí, mì azí ma àdho tà sè?»

30 Di Kòrùnèlíyò logó dhi: «Lavú dre kitú na, sáà na kitú ríri àmvolésè dhi sè dhi, má adré tá tà ta Gìká be áma dzó kònìdhi 'á. Gbă kòdhwa, agó àlo kítá íbe lagulagu ró dhi dré agázó má kandrá, 31 tàá má dré dhi: ‹Kòrùnèlíyò, Gìká yi tà mí dré zile í tí dhi ì 'i. Tivì kpà ngá mí dré fèle lemerèbhá i dré dhi i ko. 32 Di mí mù móndí lìle Yópè na, Simónà adrélé kpà rú zile Pétèró dhi ni azí. Akódhi nda adré ayílé Simónà kíní nyìlepi dhi bhàna, yìandre mile.› 33 Di gbă lókyá nda sè dhi, má dré móndí mùzo lìle ámi azí. Mí 'o dóro alìzo. Di nyànomvá

‡ **10:14** 10:14 A kònò Lèvitíkè 11:1-47; Èzèkyélè 4:14.

dhɨ, àma títí nɨ ɨ Gïká kandrá, kɨtswálé tà títí Mírì dré tàle mí kòtà àma dré dhɨ kɨ yi.»

Pétèró longó Rúbî Tanɨ móndí súrú twá ro dhɨ ɨ dré

34 Gò Pétèró dré ngàzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Nyànomvá dhɨ, má nì tàle
dhɨ, Gïká adré móndí kɨ no twátwa ko dhɨ be. 35 Be ró dhɨ, adré ína
móndí súrú títí ɨ lésè adrébhá áyɨ ro, adrébhá kpà tà gyăgya 'o dhɨ
kɨ ka'ĩ kòdhya. 36 Gïká nda amù Rúbî Tanɨ àma, Ɨsèrélè ànzɨ ɨ vélé
longózóá àma dré dhɨ, mà nɨ kɨtswá adrélé tà kɨdríkɨdrɨ íbe àma kòfalé
í be Yésu Krísto sè. Yésu Krísto nda móndyá títí dhɨ kɨ Mírì 'ɨ. 37 Àmɨ kɨ
tàndɨ, mì nì tà títí ru 'obhá Yùdáyà na kɨdhólé Gàlïláyà lésè, bàtísimò
Yòwánì dré tá longólé dhɨ àmvolésè dhɨ ɨ be. 38 Mì nì tàle dhɨ, Gïká
zì tá Yésu Nàzàrétà lésè nda gò, Tɨrí Lólo fèzo drá rĩnyí be dhɨ be. Dɨ
Yésu nda dré tatsízó tà dóro 'obe ìndì móndyá títí Dzáborò dré tá atólé
í pálé dhɨ kɨ tɨdríbe. Tàko ko, Gïká tá túmăní akódhɨ be. 39 Àma dhya
tà títí akódhɨ dré 'òle Yúdà ànzɨ kɨ bvò na ìndì Yèrúsalémà na nda kɨ
nobhá mĩ sè dhɨ 'ɨ. À tidí tá akódhɨ dràle fa kɨpakɨpa dri. 40 Dɨ, kĩtú
nɨ na sè dhɨ, Gïká dré ína akódhɨ nɨ tɨngázó dràdrà lésè gò, akódhɨ nɨ
'òzo móndí ɨ dré nòle. 41 Móndyá títí dhɨ ì nò tá akódhɨ ko. Ngbà 'í
àma Gïká dré tá zìle drìdrì kɨtswálé tà nda kɨ no dhɨ ɨ, mà nò akódhɨ
àma. Akódhɨ nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ àmvolésè dhɨ, mà nya ngá ìndì
mà mvu ngá túmăní akódhɨ be dhɨ àma. 42 Dɨ akódhɨ lazí tà àma dri
tàzoá dhɨ, mà kàdré áyɨ tà longó móndí ɨ dré adrézó tadhá dhɨ, ɨ dhya
Gïká dré bhàle adrélé móndyá títí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhɨ kɨ tàbvó
tàlepi ró dhɨ 'ɨ. 43 Pròfétà títí dhɨ ì longó tá akódhɨ nɨ tà tàzoá dhɨ, Gïká
nɨ móndyá títí dra akódhɨ nɨ ka'ĩbhá dhɨ kɨ tàkonzì tri akódhɨ nɨ rú
sè.»§

Móndí súrú twá ro dhɨ ɨ kisú Tɨrí Lólo

44 Pétèró dré rè dhu adrérà'a tà nda kɨ ta dhɨ 'á dhɨ, Tɨrí Lólo dré asízó
móndyá títí adrébhá akódhɨ nɨ yi nda kɨ asó. 45 Dɨ móndyá ka'ĩbhá
Yúdà ànzɨ ró alìbhá tá túmăní Pétèró be dhɨ ì kònò, Gïká kutú tá kókpà
Tɨrí Lólo móndí súrú twá ro dhɨ ɨ dri dhɨ dre dhɨ, àyɨ kɨ líndrí dré gàzo
bhwăbhwa. 46 Tàko ko, ì yi tá àyɨ nda ɨ adrérà'a ti twátwa kɨ ta, adrézó
Gïká nɨ rú bha kùle dhɨ 'í. Gò Pétèró dré tàzoá dhɨ: 47 «Àdhi nɨ kɨtswá
bàtísimò dòma yĩ sè dhɨ nɨ logá móndyá kònɨ ɨ dré dhɨ nì? Ângyá ko, ì
kisú àyɨkya Tɨrí Lólo àmakya tínɨ.» 48 Dɨ dré tàzoá dhɨ, à kòfè bàtísimò
àyɨ dré Yésu Krísto nɨ rú sè. Gò ì dré Pétèró nɨ ti lizízó, kàdréró dhu rè
àyɨ véna lókyá tsà sè.

11

Pétèró ngɨ tà í dré 'òle dhɨ kɨ àndu

1 Gò àpóstolò ɨ móndyá ka'ĩbhá Yùdáyà na dhɨ íbe dhɨ ì dré yĩzoá tàle
dhɨ, móndí súrú twá ro dhɨ ì kisú kókpà Gïká nɨ kúlí dre. 2 Dɨ Pétèró
kòlì tsàle Yèrúsalémà na dre dhɨ, móndyá ka'ĩbhá Yúdà ànzɨ ró dhɨ ì
dré dhèzo adrélé akódhɨ nɨ ndrɨ, 3 adrézó tàá dhɨ: «Mí fɨ mína móndí
lwàle ko dhɨ ɨ bhàna gò, mí dré ngá nyàzo túmăní àyɨ íbe!»

4 Dɨ Pétèró dré ngàzo tà títí lavúbhá nda kɨ tɨtí àyɨ dré mìbhalé tí,
tàzoá dhɨ: 5 «Má tá mána bhàandre Yópè àdhya na. Kĩtú àlo, má dré tá

§ **10:43** 10:43 À kònò Èsáyà 53:5-6; Yèrèmíyà 31:34.

adrérà'a tà ta Gïká be dhi 'á dhi, ngá dré afízó má dri toróbí tíni. Má nò tá ngá ngóró kítá pïpï gú rùle ti ni su dhi i 'ásè dhi tíni dhi adrérà'a asílé bhù lésè atsálé má vélé. 6 Má kòbhe mì ngá kítá nda léna dhi ki no dre dhi, má dré kà'wá pá be su dhi ki kárá twátwa dhi ki nòzo, túmäní kà'wá mbì lésè dhi íbe, kà'wá adrébhá àyi ki se agáti sè dhi íbe, tsàle àrí íbe. 7 Gò má dré kúlí yïzo tàá má dré dhi: ‹Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!› 8 Di má dré logózóá dhi: ‹Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, ngá ndï ró àma ki tátrítrí kúlí dré adrélé logálé dhi ki àlo afí rè má sílé tàdzí ko.› 9 Di kúlí nda dré gòzo tàá bhù lésè dhi: ‹Mí zi mína ngá Gïká dré temvélé dre dhi ndï ró ko.› 10 Tà nda dré ru 'òzo kònìni vésè be na gò, ngá títí nda ki dòzo bhù na.

11 Gbă lókyá nda sè dhi, àgo na tá amùle má vélé Kàyïsàríyà lésè dhi ì dré àyi ki kikízó dzó mà dré tá adrézó lána dhi tí. 12 Gò Tirí Lólo dré tàzoá má dré dhi, mà kòlì túmäní àyi íbe tà kayí àko ró. Dhya ka'ïbhá nzi-drï-àlo kòni ì dré kpà lìzo túmäní má be gò, mà dré fïzo agó àlo rú be Kòrùnèlíyò dhi ni dzó na. 13 Gò akódhi nda dré í nò tá ángélló agárà'a í kandrá áyi dzó lé ngíni ya dhi ni titízó àma dré. Tà dhi, ángélló nda tà tá í dré dhi: ‹Mí mù móndí lìle Yópè na Sïmónà adrélé kpà rú zïle Pétèró dhi ni azí. 14 A ni kúlí longó àmi dré móndyá títí ámi dzó lé dhi íbe gò, mì dré lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzó kúlí nda sè.› 15 Di má dré kidhórà'a tà ta Kòrùnèlíyò nda i dré dhi 'á dhi, Tirí Lólo dré asízó àyi ki asó ngóró dré tá asílé àma ki asó kïtú Pàtèkótè àdhya tú dhi tíni. 16 Gò kúlí Mírì dré tá tàle dhi dré agázó má léna. Akódhi tà tá dhi: ‹Yòwánì fè tá ína bàtísimò yï sè. Di, mì ni àmikya bàtísimò kisú Tirí Lólo sè.›* 17 Di Gïká fè kó àyi dré Tirí Lólo àlo nda í dré afèle àma Mírì Yésu Krísto ni ka'ïbhá i dré dhi kòdhya dhi, ma di tá mána àdhi 'i, kitswálé tà Gïká dré tá lèle 'òle dhi ni kiki dhi?»

18 Di ì kòyi tà nda i dre dhi, ì dré kúlí tayízó gò, ì dré Gïká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Kàdré kònìni dhi, Gïká nzì di kókpà láti móndyá súrú twá ro dhi i dré, ì kòladzáró àyi ki togó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú.»

Èkèlézyà Atïyòkíyà na dhi

19 Móndyá ka'ïbhá ayíbhá àyi ki mì pfòma Sètèfánò ni dràma àmvolésè dhi ni tà sè dhi, ì lì tá byá bvò Fòwïníkè àdhya na, tùrù Kïpírò àdhya na, ìndì bhàandre Atïyòkíyà àdhya na.† Àyi nda ì adré tá ngbà 'í Gïká ni kúlí longó Yúdà ànzi i dré. 20 Di, àyi ki àruka angábhá Kïpírò lésè ìndì Kirénè lésè dhi ì dré àyikya lìzo Atïyòkíyà na gò, kidhólé adrélé tà ta móndí súrú twá ro dhi i dré, adrézó Rúbí Tani Míri Yésu ni tà dri dhi ni longó àyi dré.‡ 21 Gïká ni rïnyí tá túmäní àyi íbe gò, móndí zyandre dhi ì dré àyi ki togó adzázó Mírì vélé, akódhi ni ka'ï.

22 Móndyá Èkèlézyà Yèrúsalémà àdhya lé dhi ì kòyi rúbí nda dre dhi, ì dré Bàrànábà ni mùzo lìle Atïyòkíyà na. 23-24 Akódhi nda tá móndí dóro gàlepi Tirí Lólo sè, adrélépi kpà tà ka'ïka'ï íbe kàdrì dhi 'i. Di kòtsa Atïyòkíyà na dre dhi, dré nòzoá dhi, Gïká bhà tá áyi togó tani móndyá ka'ïbhá nda i rú dre gò, dré lenzézó ásà. Gò dré àyi ki kodzózó títí

* **11:16** 11:16 A kònò Tà 'òle dhi i 1:5. † **11:19** 11:19 «Àtïyòkíyà» kònìdhi tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Sïríyà àdhya drïle dhi 'i. ‡ **11:20** 11:20 Móndyá Rúbí Tani longóbhá kòni ki àruka ì angá tá bhàandre Kirénè àdhya bvò Lïbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhi lésè.

tàzoá dhi, ì kàdré tròle Mírì ni tà rú togó wãyi sè. Di móndí zyandre lavúlé dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'ïzo gò, ì dré ru amúzó móndyá ka'ïbhá kònàle nda íbe.
25 Àmvolásà dhi, Bàrànábà dré lìzo Sàwúlò ni nda Tàrúsò na.
26 Kòkisú akódhi dre dhi, dré akódhi ni adrïzo agòzo ába Àtïyòkíyà le. Di àyi nda ì dré adrézó ru kimó móndyá zyandre Èkèlézyà le dhi íbe, adrézó àyi ki tadhá kóná àlo. Àtïyòkíyà nda 'á dhi, à kidhó tá adrélé Yésu ni lebèbhá ki zi Krísto ni ka'ïbhá i ró.
27 Lókyá nda sè dhi, pròfétà àruka ì dré angázó Yèrúsalémà lésè atsálé Àtïyòkíyà 'a. 28 Àyi ki àlo rú be Àgábò dhi dré ngàzo longóá Tirí Lólo ni rïnyí sè dhi, kàrábhò kàdrì dhi ni dhe bvò wãyi Rómà ki òpì zàle dhi 'ásè. (Di Kàrábhò nda dhe tá Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò ni lókyá 'á bàti.) 29 Di móndyá ka'ïbhá Àtïyòkíyà le dhi ì dré ru yïzo tàzoá dhi, ì ni àyi ki ngá lokó ngóró àyi àlo àlo títí dhi ì dré kitswálé 'òle dhi tíni gò, mùzoá àyi ki adrúpi Yésu ni ka'ïbhá Yùdáyà na dhi ki ledé. 30 Gò ì dré 'òzoá kònìni. I dré Bàrànábà ki mùzo Pólò be ngá nda ki adzí Èkèlézyà Yèrúsalémà na dhi ni bhàgo i véna.

12

A pfu Yàkóbhò dràle, ìndì à ru Pétèró bhèle bădzó na

1 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, ópí Èródè Àgùrípà dré kidhózó adrélé Yésu ni ka'ïbhá àruka ki mì pfo.* 2 Dré Yàkóbhò, Yòwánì ni adrúpi ni 'òzo pfùle dràle sápí sè. 3 Kònò tà nda 'o tá Yúdà ànzi ki togó adrélé kinílé dhi dre dhi, dré kpà Pétèró ni 'òzo rùle. 'O tá tà nda gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú. 4 Di kò'o akódhi rùle dre dhi, dré akódhi ni bhèzo bădzó na gò, sòdá mudrí-drï-nzi-drï-àlo tukùle su su dhi ki bhàzo adrélé akódhi ni liki. Adré tá kisùá dhi, í ni akódhi ni 'o apfòle tàbvó tàle móndyá títí i kandrá gwányá Pásikà àdhya àmvolésè. 5 Di, à dré tá adrérà'a Pétèró ni liki bădzó na dhi 'á dhi, móndyá ka'ïbhá dhi ì adré tá àyikya tà zi Gïká tí togó wãyi sè akódhi dré.

Mïrì 'o Pétèró apfòle bădzó lésè líndríga ró

6 Kïtú Èródè dré tá adrézó 'òle Pétèró ni tàbvó ta dhi ni ngátsi sè dhi, Pétèró adré tá ayí ko sòdá rï dhi i kòfalé bădzó na. À adrò tá akódhi nyìrì rï dhi i sè. Sòdá àruka ì adré tá àyi ki totó bădzó nda tí, adrélé bădzó liki. 7 Gbă kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré agázó Pétèró kandrá gò, ngádra dré kòzo ngá kazá dzó 'a kìle nda na. Ángéló nda dré akódhi ni gbúlú sàzo akódhi ni torózó ayí lésè gò, tàzoá drá dhi: «Mí nga mbèlè!» Gò nyìrì dré adàzo akódhi drígásè. 8 Di ángéló nda dré tàzoá drá dhi: «Mí 'ì ámi káfà ámi kípílé 'á, ámi kámókà ki tosózó.» Di Pétèró dré 'òzoá ngóró tàle í dré dhi tíni. Gò ángéló dré tàzoá drá dhi: «Mí asó ámi kítá kidhì àdhya, mí kàlìró má vésè.» 9 Di Pétèró dré dhèzo akódhi bvó adrélé akódhi ni lebè. Nï tá ko tàle dhi, tà ángéló nda dré adrélé 'òle dhi tá tà tàndi 'i dhi. Adré tá ína kisùá dhi, ngá agá tá í mi toróbí tíni. 10 I dré àrà ni àlo ìndì rï ni sòdá ì dré tá adrézó bădzó liki dhi ki lavúzó gò, ì dré tsàzo dzóti kàdrì aya ró adrézó pfòle 'ásà bhàandre na dhi kandrá. Di dzóti nda dré ru nzïzo áyi tà sè àyi

* **12:1** 12:1 «Èródè Àgùrípà» kònìdhi tá Èródè Kàdrì dhi ni toyó 'i. (À kònò Lúkà 1:5.) Akódhi tá ópí ro bvò Yùdáyà àdhya, Sàmàríyà àdhya, Gàlïláyà àdhya, Pèráyà àdhya, Itùráyà àdhya, Tràkònítï àdhya ìndì Abïlénè àdhya i drïle.

dré, gò ì dré pfòzo. Ɨ kòlì láti 'ásè vwàle tsà dre dhi, ángéló nda dré ndiri Pétèró ni tayízó.

11 Kùdù ro dhi, Pétèró dré ína tà nda ni atógyàzo, tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, má nì bàti tàle dhi, Mírì amù áyi ángéló áma apá Èródè drígásè, ìndì tà tití Yúdà ànzi ì dré tá lèle 'òle má rú dhi i lésè dhi dre dhi.»

12 Di tà nda kòfi Pétèró drìna dre dhi, dré lìzo Màríyà, Yòwánì Márokò ni andre ni dzó na. Kònàle dhi, móndí zyandre dhi ì kimó tá ru adrélé tà zi Gìká tí. 13 Akódhi kòga dzóti adrézó file kivì lésè dhi dre dhi, mvátòkó àlo màrábà ro rú be Ródà dhi dré áyi kisízó ànyi dzóti nda làga. 14 Kòyi Pétèró ni kúlí nìle kyá dre dhi, dré áyi tapízó ràle dzó na dzóti nzi àko ró togó kìní dré gò, dré longózóá móndyá tití dzó lé dhi i dré dhi: «Pétèró kivì na dzó tí.» 15 Ɨ logó drá dhi: «Ngá kizá mi nì!» Di, gò tàá rînyí sè dhi: «Tà bàti 'i!» Ɨ gò tàá dhi: «Kòdhi akódhi ni líndrí 'i.» 16 Di, Pétèró dré ína gòzo adrélé dzóti ga. Ɨ kònzì akódhi ni no dre dhi, àyi ki líndrí dré gàzo bhwăbhwa. 17 Di Pétèró dré drígá bhàzo kuru àyi ki kúlí kikízó gò, dré Mírì 'o tá i apfòle bădzó lésè ngíni ya dhi ni titízó àyi dré. Gò tàzoá dhi: «Mì longó tà kòdhi Yàkóbhò i dré àma ki adrúpi àruka tití dhi íbe be.»† Gò dré pfòzo lìle àrà àzya na.

18 Ngá kòwa dre dhi, sòdá adrébhá tá bădzó liki nda ki drì dré abízó nyĭnyi gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá Pétèró ni ya dhi. 19 Di Èródè dré móndí ki mùzo lìle akódhi ni nda gò, ì dré àyikya kisúzóá ko. Di dré sòdá adrébhá bădzó liki nda ki lizízó tà tàndi ró gò, àyi ki 'òzo tupfúlé todràle.

Èródè Agùrîpà ni dràma

Àmvolásà dhi, ópí Èródè dré ngàzo bvò Yùdáyà àdhya lésè lìle adrélé Kàyĭsàríyà na lókyá be vwàvwà ro. 20 Akódhi ni togó adré tá aswálé móndyá bhàandre Tírè kya Sìdónà be dhi i 'ásè dhi i rú. Di àyi nda ì dré ru yĭzo, móndí ki mùzo lìle Èródè ni ti lizí, tà kìdríkìdri kàdréró àyi kòfalé akódhi be be dhi bvó. Àngyá ko, àyi ki mányàngá wăyi dhi adré tá apfòle ópí nda ni bvò lésè. Di dhya mùle nda ì dré ru yĭzo Èródè ni dzó likíbhá ki kàdrì rú be Bàlástò dhi be gò, kĭtú tà tàzo Èródè be dhi ni bhàzo.

21 Kĭtú bhàle nda sè dhi, Èródè dré áyi kítá ópí àdhya ki tosózó í rú, lirízó áyi lirírà òpì àdhya dri gò, kúlí dò tàle móndyá tití i kandrá. 22 Di ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Kúlí kònìdhi móndí kya 'i ko! Be ró dhi, gĭká àlo dhi àdhya 'i!»‡ 23 Gbă kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré Èródè ni tswàzo, dré tá lindrì fèle Gĭká dré ko dhi sè. Gò píróló ì dré akódhi ni nyàzo gò, dré dràzo.

24 Di, Gĭká ni kúlí adré tá ína ayílé lìle drĭdrì. 25 Bàrànábà i Sàwúlò be dhi ì kò'o àyi ki àzí akílé Yèrúsalémà na dre dhi, ì dré Yòwánì adrélé kpà rú zĭle Márokò dhi ni drĭzo, gòzo akódhi be Àtĭyòkíyà na.

13

A mù Bàrànábà i Sàwúlò be lìle Gĭká ni àzî 'o

† **12:17** 12:17 A adré kisùá dhi, Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi, atsálépi Èkèlézyà ni bhàgo ki àlo ró dhi 'i. A kònò Tà 'òle dhi i 15:13; 21:18. ‡ **12:22** 12:22 A kònò Èzèkyélè 28:2.

1 Èkèlézyà Atïyòkíyà àdhya lé dhi, pròfétà i tà tadhábhá íbe dhi i tá be. Ayi nda i tá: Bàrànábà, Sïmèyónà (adrélé kpà rú zïle Móndí nï dhi), Lùkíyò (angálépi Kïrénè lésè dhi), Mànàyénè (i dré mbàzo ópí Èródè Atípà be dhi), tsàle Sàwúlò.* 2 Kïtú àlo, i dré tá adrérà'a tàbirí mvo, adrézó lìsámbò 'o Mírï ni rú sè dhi 'á dhi, Tirí Lólo dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì bhà Bàrànábà i Sàwúlò be twá má dré, i kàdréró àzí má dré àyi ki azízó 'òá dhi ni 'o.» 3 Di ì kòmvò tàbirí tà zïzo Gïká tí dre dhi, i dré drígá bhàzo àyi rï nda i dri gò, àyi ki mùzo lìle Gïká ni àzí 'o.

Bàrànábà i Sàwúlò be dhi i lì tùrù Kïpîrò àdhya na

4 À kòmù Bàrànábà i Sàwúlò be Tirí Lólo ni rïnyí sè dre dhi, i dré sïzo tsàle bhàandre rú zïle Sèlèwùkíyà dhi na, yïandre mïle. Kònàle dhi, i dré mbàzo bwátù na lìle tùrù Kïpîrò àdhya na. 5 I kòtsa bhàandre rú zïle Sàlámì dhi na dre dhi, i dré kidhózó adrélé Gïká ni kúlí longó Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó i 'ásè. Yòwánì Márokò tá àyi íbe gò, dré adrézó àyi ki ledé àzí sè.

6 I dré lavúzó tùrù nda 'ásè tsàle bhàandre rú zïle Páfò dhi na. Kònàle dhi, i dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Bàràyésù dhi be. Akódhi nda tá kódzógó 'i, ìndì pròfétà kinzò ro dhi 'i. 7 Adré tá tròle gùvèrènérè tùrù nda àdhya, rú be Sèrùgíyò Pólò dhi rú. Gùvèrènérè nda tá móndí tà nïlepi bï dhi 'i. Di dré Bàrànábà ki azízó Sàwúlò be, kitswázó Gïká ni kúlí yi àyi tí. 8 Di, kódzógó Èlúmà (adrélé kódzógó ni rú zi Gïríkï ti sè dhi tíni) nda dré ína ngàzo adrélé ligílé àyi íbe, adrézó láti nda gùvèrènérè nda ni litízó, kòka'ïró Yésu ko dhi bvó. 9 Di Sàwúlò adrélé kpà rú zïle Pólò, gàlepi Tirí Lólo sè dhi, dré mì tingbózó Èlúmà dri gò, 10 tàzoá drá dhi: «Mi, Dzáborò ni mvá adrélépi móndí ki lití túrúpfú sè dhi 'i, ìndì tà gyăgya títí dhi ki kàribhá 'i! Mí kitswá mína Mírï ni tà gyăgya ki ladzama atsálé kinzò ro dhi ni tayí ko. 11 Di mí yi rè ká! Nyànomvá dhi, Mírï bhà áyi drígá mí rú dre. Mí ni atsá mì kùdúkùdu ró gò, mí dré kitswázó ngádra kïtú àdhya ni no bwà ko lókyá be vwàvwà ro.» Gbă kòdhwa, Èlúmà ni mì dré sàzo gò, tínímvá dré gòzo mïá. Dré kidhózó adrélé áyi lidzyá, adrélé móndí nda kitswálé áyi tesé drígá sè. 12 Di gùvèrènérè nda kònò tà ru 'òlepi nda dre dhi, dré Yésu ni ka'ïzo. Tàko ko, akódhi ni líndrí ga tá bhwăbhwa tà tadhálé Mírï ni tà dri dhi ni tà sè.

Pólò i Bàrànábà be dhi i lì Atïyòkîyà bvò Pïsïdîyà àdhya lé dhi na

13 Gò Pólò i atsíàmu ni íbe dhi i dré bwátù dòzo ngàzo Páfò lésè, lìle tsàle bhàandre rú zïle Pèrúgè bvò Pàfilíyà àdhya lé dhi na. Kònàle dhi, Yòwánì Márokò dré ína àyi ki tayízó gòzo Yèrúsalémà na. 14 Gò i dré ngàzo Pèrúgè lésè lìle tsàle Atïyòkíyà bvò Pïsïdíyà àdhya lé dhi na.† Sàbátù tú dhi, i dré fizo lirílé Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na. 15 À kònà tà àruka tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù i 'ásè dhi i dre dhi, lìsámbò dzó nda ni kàdrì i dré móndí mùzo tàá Pólò i dré Bàrànábà be dhi: «Àma ki adrúpi i, mì kàdré kúlí íbe tàle móndyá kòni ki timbàzo àyi ki tà ka'ïka'ï na dhi, mì kòtà wà.»

---

* **13:1** 13:1 «Lùkíyò» kònìdhi angá tá bhàandre Kïrénè àdhya bvò Lïbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhi lésè. «Èródè Atípà» kònìdhi, Èródè Kàdrì ni mvá 'i. † **13:14** 13:14 «Àtïyòkíyà bvò Pïsïdíyà àdhya lé» kònìdhi, bhàandre twá Atïyòkíyà bvò Sïríyà àdhya lé, Pólò i dré angázó lásà dhi rúsè dhi 'i.

16 Di Pólò dré ngàzo áyi drígá bha kuru gò, tàzoá dhi: «Àmi Ísèrélè
ànzi ró ni i, ìndì àmi súrú twá ro adrébhá Gïká ni ro ni i, mì yi rè ma
ká! 17 Gïká Ísèrélè ànzi kya zì tá àma ki tábhí i í dré. Di ì dré tá adrérà'a
bvò Èzèpétò àdhya na dhi 'á dhi, dré àyi ki 'òzo lizólé atsálé kpà kàdrì
gò, dré àyi ki adrïzo apfòle bvò nda lésè áyi rïnyí kàdrì sè. 18 Gò dré
àyi ki tà kònzi mvòzo duku na ànyíànyi kóná nyadhi-rï. 19 Bvóá dhi,
dré súrú nzi-drï-rï bvò Kànánà àdhya na dhi ki tà 'òzo akílé gò, àyi ki
bvò fèzo áyi móndyá nda i dré tàyilé ro. 20 Tà nda kòdhi ì lavú tá títí
kóná be ànyíànyi kámá-su-drï-nyadhi-rï-drï-mudrí.

Àmvolásà dhi, Gïká dré tàbvó tabhá ki fèzo àyi dré, tsàle pròfétà
Sàmùwélè ni lókyá 'á. 21 Gò móndyá nda ì dré ópí zïzo gò, Gïká dré
Sàwúlà, Kísà ni mvá angálépi Bènyàmînà ni súrú lésè dhi ni fèzo adrélé
ópí ro àyi drïle kóná nyadhi-rï. 22 Di kòtingá Sàwúlà dre dhi, dré Dàwídï
ni bhàzo adrélé ópí ro àyi drïle. Tà tá akódhi nda ni tà sè dhi: ‹Má kisú
Dàwídï, Yésè ni mvá, dhya adrélépi áma togó nda 'òle kinílé dhi ró dre.
A ni tà títí má dré adrélé lèle í kò'o dhi ki 'o.›‡

23 Dàwídï nda ni súrú lésè dhi, Gïká 'o Yésu apfòle adrélé Ísèrélè
ànzi ki tidrílépi ró, ngóró dré tá lazílé àyi dré dhi tíni. 24 Akódhi nda
ni atsama kandrá dhi, Yòwánì longó tá Gïká ni kúlí Ísèrélè ànzi títí i
dré, tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtísimò dòzo. 25 Yòwánì nda
dré tá adrérà'a 'òle áyi àzí 'o akílé dhi 'á dhi, adré tá tàá dhi: ‹Mì adré
kisùá dhi, ma àdhi 'i? Ma mána dhya mì dré adrélé letèle dhi 'i ko. Di,
mì yi rè ká! Akódhi nda adré alìle má bvó. Má kitswá ndìndì akódhi
ni kámókà bă tri bwà ko.›§

26 Áma adrúpi i, àmi Àbàrámà ni ànzi ró ni i, ìndì àmi súrú twá ro
adrébhá Gïká ni ro ni i, Gïká amù kúlí adrézó móndí ki tidrí kòdhi àma
ki tàndi i dré. 27 Móndyá Yèrúsalémà na dhi i àyi ki kàdrì íbe dhi ì nï
tá àyikya Yésu nda àdhi 'i ya dhi ko. Ì nï tá kpà pròfétà ki kúlí ì dré
adrélé nàle sàbátù àlo àlo títí dhi i sè dhi ki àndu ko. Di, ì dré tà bhàzo
Yésu dri dhi, ì 'o tá àyikya kúlí nda i kitswálé títí. 28 Tágba ì dré tà àlo
kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó akódhi véna ko dhi, ì lizí tá Pïlátò,
kò'oró akódhi pfùle dràle. 29 Ì kò'o tà títí tisìle akódhi ni tà dri dhi i
dre dhi, ì dré akódhi ni rúbhá tirízó fa kipakipa drïlésè, bhàle mógó
na. 30 Di, Gïká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. 31 Gò akódhi
dré agázó vésè be bï ìndì kïtú bï móndyá lìbhá túmăní í be Gàlïláyà
lésè tsàle Yèrúsalémà na dhi i kandrá. Nyànomvá dhi, àyi nda i dhya
adrébhá akódhi ni tà ì dré nòle mì sè ìndì ì dré yïle bíbhálé sè dhi ki
longó Ísèrélè ànzi i dré dhi 'i.

32 Di àma, mà adré Rúbí Tani kònìdhi ni longó àmi dré: Tà Gïká dré
tá lazílé àma ki tábhí i dré dhi, 33 akódhi 'o ándrò àma, àyi ki ànzi i
dré, dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi sè. Ngóró tisìle Yúdà ànzi ki
Longó ni rï na dhi tíni:

‹Mi áma Mváagó 'i.

Ándrò dhi, má ti mi ma.›*

34 Gïká lazí tá dhi, í ni dra akódhi ni tingá dràdrà lésè gò, rúbhá ni dré
kitswázó ŋwàle tàdzí ko. Tà tá dhi:

---

‡ **13:22** 13:22 A kònò 1 Sàmùwélè 16:12; Longó i 89:21. § **13:25** 13:25 A kònò Màtáyò 3:11; Márokò 1:7; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:27. * **13:33** 13:33 A kònò Longó i 2:7.

‹Má ni tà lólo má dré lazílé Dàwídì dré ìndì mì dré kitswálé ka'ïle dhi
ki fe àmi dré.›†
35 Gïká ni Kúlí adré kpà tàá àrà àzya na dhi:
‹Mí kitswá ámi Dhya lólo dhi ni tayí ŋwàle mógó na ko.›‡
36 Dàwídì ro dhi, kò'o tà títí Gïká dré tá lèle í kò'o dhi i áyi lókyá 'á dre
dhi, dré dràzo gò, akódhi ni rúbhá sïzo atá ni kya i kòfalé gò, dré ína
ŋwàzo ŋwaŋwà. 37 Di, kàdré dhya Gïká dré tingálé dràdrà lésè nda ni
tà sè dhi, ŋwa ína àlomvá ko.
38-39 Di áma adrúpi i, lè mì kònï tà mà dré adrélé longólé àmi dré
kònìdhi dóro: Gïká adré móndí ki tàkonzì tri Yésu nda sè. Akódhi léna
dhi, Gïká adré móndyá títí adrébhá akódhi ni ka'ï dhi ki apá àyi ki
tàkonzì títí Mósè ni tátrítrí kúlí dré tá kitswázó àyi ki apá lásà bwà ko
dhi i lésè gò, adrézó àyi ki bha gyăgya í kandrá. 40 Di ásà dhi, mì kònò
dóro, tà pròfétà i dré tá tàle kòni i kàtsáró àmi rú ko:
41 ‹Àmi adrébhá tà má dré tàle dhi ni no tà tàko ró ni i, mì yi rè ká!
Àmi ki líndrí kòga bhwăbhwa gò, mì kòtodràró!
Tàko ko, má ni dra tà kàdrì 'o àmi ki lókyá 'á.
Tágba à kòtití tá tà nda àmi dré yà dhi, mì kitswá tá ka'ïá tàdzí ko.›§»
42 Di Pólò i Bàrànábà be dhi i dré tá adrérà'a apfòle lìsámbò dzó nda
lésè dhi 'á dhi, à dré àyi ki ti lizízó, i kàgòró tà i dré tàle nda ki ta
tódhyá sàbátù adrélépi alìle dhi sè. 43 Móndyá ru kimóbhá nda i kàpfò
dre dhi, Yúdà ànzi bï dhi i ìndì móndí bï súrú twá ro Yúdà ànzi ki Gïká
ni ka'ïbhá dhi íbe dhi, i dré dhèzo Pólò i bvó Bàrànábà be. Di Pólò i
dré tà tàzo àyi íbe àyi ki kodzózó, i kògòró adrélé tròle Gïká ni togó
tani rú.

Pólò i Bàrànábà be dhi i lì móndyá súrú twá ro dhi i véna

44 Sàbátù bvóá dhi tú dhi, ànyíànyi móndyá títí bhàandre nda 'á dhi i
dré ru kimózó kitswázó Mírì ni kúlí yi. 45 Di, Yúdà ànzi i kònò móndyá
zyandre nda i dre dhi, i dré lovó kònzi bhàzo Pólò i rú gò, i dré adrézó
tà kayí akódhi be, adrézó akódhi ni lodhá. 46 Di Pólò i Bàrànábà be dhi
i dré kúlí logózó àyi tí tirì àko, tàzoá dhi: «Adré tá lèá dhi, mà kòlongó
rè zyà Gïká ni kúlí àmi, Yúdà ànzi i dré 'íká. Di, mì gà àmikya kúlí nda
rè, adrézó àmi ki no ngóró móndí kitswábhá lídrì kóná vésè kólyá dhi
sè ko dhi i ró. Di mì yi rè ká! Mà adré àmi ki tayí lìzo móndyá súrú
twá ro dhi i véna. 47 Tàko ko, tà Mírì dré tàle mà kò'o dhi, kònìdhi 'i:
‹Má bhà mi adrélé ngádra ró móndyá súrú twá ro dhi i dré,
mí kàdrïró móndí angábhá bvò wăyi lésè dhi i lídrì kóná vésè kólyá
dhi ni kisú be dhi bvó.›*»
48 Di móndyá súrú twá ro nda i kòyi tà nda dre dhi, i dré ngàzo adrélé
lenzélé, adrézó Mírì ni kúlí ni tà bha kuru. Gò àyi títí Gïká dré tá zïle
kitswálé lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú dhi, i dré Yésu ni ka'ïzo. 49 Di
Mírì ni kúlí adré tá ayílé bvò nda 'ásè wăyi.
50 Di, Yúdà ànzi nda i dré àyikya dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda 'á
dhi ki 'a tifízó, tòkó rúku ró adrébhá Gïká ni ro dhi íbe. I dré móndí
zyandre dhi ki kodzózó ligílé Pólò i rú Bàrànábà be, i kòpforó àyi ki
mï be dhi bvó. Gò i dré àyi ki dròzo pfòle àyi ki bvò 'ásè. 51 Di Pólò i
Bàrànábà be dhi i dré àyi ki bhàandre ni tàpfulíndrí tròlepi àyi pá dhi

† **13:34** 13:34 A kònò Ìsáyà 55:3. ‡ **13:35** 13:35 A kònò Longó i 16:10. § **13:41** 13:41 A kònò Abàkúká 1:5. * **13:47** 13:47 A kònò Ìsáyà 49:6.

ni towázó, tadházóá dhi, ì tayí àyi ki tà títí dre. Gò ì dré lìzo bhàandre rú zïle Ìkòníyò dhi na. 52 Di, kàdré móndyá ka'ïbhá Âtïyòkíyà na nda ki tà sè dhi, ì ga àyikya arí sè bï, ìndì Tirí Lólo sè bï.

14

Pólò i Bàrànábà be dhi i Ìkòníyò na

1 Ìkòníyò na dhi, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré kpà fïzo Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na gò, ì dré Gïká ni kúlí longózó rïnyí sè. Di móndí lìzólìzo Yúdà ànzi ró ìndì súrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'ïzo. 2 Di, Yúdà ànzi kúlí nda ni gabhá rè dhi ì dré àyikya móndí àruka súrú twá ro dhi ki 'a tifízó, àyi ki togó 'òzo abílé Yésu ni ka'ïbhá i rú. 3 Tágba kònìni dhi, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré gòzo adrélé kònàle lókyá be vwàvwà ro. Ì adré tá Mírì ni tà longó tirì àko, adrézó akódhi ni togó tani ni tà ta. Mírì adré tá tadhá dhi, tà ì dré adrélé longólé nda tá tà bàti 'i. Tàko ko, adré tá rïnyí fe àyi dré adrézó tà líndríga ró adrébhá áyi rïnyí tadhá dhi ki 'o. 4 Di móndyá zyandre bhàandre nda 'á dhi ì dré ru lanzízó: Âyi ki àruka ì dhe tá Yúdà ànzi i vésè, àruka ni ì dhe tá kó àyikya àpóstolò nda i vésè. 5 Gò móndí àruka Yúdà ànzi ró ìndì súrú twá ro dhi i túmání àyi ki kàdrì íbe dhi, ì dré ru yïzo kitswázó Pólò ki 'o kònzi Bàrànábà be, àyi ki lebhézó todràle kírà sè dhi bvó. 6 Di, àyi nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré lapázó lìle bvò Lïkàwòníyà àdhya na. Ì dré tatsízó bhàandre Lïsítrà àdhya 'ásè, Dèrúbè àdhya 'ásè, ìndì àrà bhàandre nda i làgásè dhi i 'ásè, 7 adrélé Rúbí Tani longóbe móndí i dré.

Pólò i Bàrànábà be dhi i Lïsîtrà na

8 Lïsítrà na dhi, agó àlo pá be àbvò ro dhi tá be. Â ti tá akódhi mèrèkpè ro gò, dré kitswázó atsí to tàdzí ko. 9 Akódhi nda lirí tá adrélé Pólò ni yi adrérà'a Gïká ni kúlí ta móndí i dré. Pólò kònò akódhi dìií dre dhi, dré nòzoá dhi, akódhi tá tà ka'ïka'ï íbe kitswázó adrílé. 10 Di dré tàzoá drá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mí nga ámi totó pá dri!» Di agó nda dré wàzo áyi totó gò, kidhólé atsí to.

11 Móndí zyandre dhi ì kònò tà Pólò dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá Lïkàwòníyàbhá ki ti sè dhi: «Gìká ì ladzá àyi atsálé móndí i ró gò, ì dré asízó àma vélé!» 12 Gò ì dré kidhózó adrélé Bàrànábà ni zi gïká Zèwúsì ro, adrézó Pólò ni zi gïká Êrúmè ro, dré tá adrélé kúlí longólépi 'i dhi sè.* 13 Zèwúsì ni tépelò tá ànyi firà bhàandre nda na. Di Zèwúsì ni kòwánà dré ngàzo tíàgo ki tesé alìzo àyi íbe túmáni ngá pfò aveave ti'ìle dhi íbe atsálé bhàandre ni zèríbà tí. Tàko ko, akódhi i móndyá zyandre nda íbe dhi ì adré tá ngá nda ki le fèle mòbòmà ro Bàrànábà i dré Pólò be, kitswázó àyi ki lindrì bha.

14 Di, àpóstolò nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré àyi ki kítá ki lasízó kizà dré gò, ì dré ràzo loyóába móndyá zyandre nda i kòfalésè dhi: 15 «Àma ki arúpi i, mì adré kònìni ni àdho tà 'o? Âma, àma kókpà móndí 'i àmi tíni. Mà alì Rúbí Tani longó àmi dré, mì kòtayíró tà tàkotàko kòni i, àmi ki togó adzázó Gïká lídrì ro dhi vélé. Akódhi nda bhà tá bhù i, bvò be, yïandre be ìndì ngá títí àyi lé dhi íbe ni. 16 Atú dhi, tayí tá móndyá súrú títí i lésè dhi i adrélé àyi ki tàndi ki láti lebè. 17 Di, tágba

* **14:12** 14:12 Atú dhi, Gïríkï i véna dhi, Zèwúsì tá àyi ki gïká ki kàdrì 'i. Êrúmè tá ína gïká ki kúlí longólépi dhi 'i.

kònìni dhi, tayí ína áyi tàndi ni tadhama tà dóro dré adrélé 'òle dhi i sè dhi ko: Adré kozya afè àmi dré bhù lésè, adrézó lànyá 'o kàle àmi dré lókyá ni 'á. Adré mányàngá afè kitswálé àmi dré. Adré kpà arí fe gàle àmi ki togó na bǐ.» 18 Di ì kòtà kúlí nda i togó wǎyi sè dre dhi, ì dré móndyá zyandre nda ki kikízó, ì kòfèró mòbòmà àyi dré ko sè.

19 Àmvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré alìzo Àtĭyòkíyà lésè ìndì Ìkòníyò lésè gò, ì dré móndyá zyandre nda ki 'a tifízó ligílé Pólò i rú. Di àyi nda ì dré Pólò ni lebhézó kírà sè gò, akódhi ni rúbhá sèzo pfòzo ába bhàandre nda 'ásè kivì na. Ì adré tá àyikya kisùá dhi, akódhi drà dre. 20 Di, móndyá ka'ĭbhá dhi ì kòkimó ru akódhi làgásè kúrú dre dhi, dré ína ngàzo gò, gòle file bhàandre na.

Pólò i Bàrànábà be dhi ì gò Àtĭyòkîyà bvò Sĭrîyà àdhya lé dhi na

Kĭtú bvóá dhi sè dhi, Pólò ì dré ngàzo lìle Bàrànábà be Dèrúbè na. 21 Kònàle dhi, ì dré Rúbí Tani longózó, móndí zyandre dhi ki 'òzo atsálé Yésu ni ka'ĭbhá i ró. Gò ì dré gòzo tatsílé Lĭsítrà 'ásè, Ìkòníyò 'ásè, ìndì Àtĭyòkíyà Pĭsĭdíyà le dhi 'ásè, 22 adrélé móndyá ka'ĭbhá dhi ki timbàbe, adrézó àyi ki kodzó adrélé àyi ki totó tätä àyi ki tà ka'ĭka'ĭ na. Ì adré tá tàá dhi: «Adré lèá dhi, mà kàdré kizà ka'ĭ nyàle bĭ kitswázó file Gĭká ni Òpì na.» 23 Èkèlézyà àlo àlo títí dhi i 'ásè dhi, ì tobhà tá bhàgo i adrélé móndyá ka'ĭbhá nda ki drì ko. Di ì kòmvò tàbirí tà zĭzo Mírì tí bhàgo nda i dré dre dhi, ì dré àyi ki tayízó Mírì ì dré tá ka'ĭle dhi drígá.

24 Ì kòlavú bvò Pĭsĭdíyà àdhya 'ásè dre dhi, ì dré tsàzo bvò Pàfilíyà àdhya na. 25 Ì dré Gĭká ni kúlí longózó Pèrúgè na gò, ì dré sìzo tsàle bhàandre rú zĭle Àtàlíyà dhi na, yĭandre mĭle. 26 Kònàle dhi, ì dré bwátù dòzo gòzo Àtĭyòkíyà bvò Sĭríyà àdhya lé dhi na. Àtĭyòkíyà nda tá bhàandre àyi ki tayízó Gĭká drígá, ì kòlìró àzí 'o akódhi ni togó tani sè dhi 'i. Nyànomvá dhi, ì 'o àzí nda akílé dre. 27 Di ì kòtsa Àtĭyòkíyà na dre dhi, ì dré móndyá títí Èkèlézyà le dhi ki kimózó gò, tà títí Gĭká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré. Ì tití tá kpà Gĭká nzì tá láti móndyá súrú twá ro dhi i dré Yésu ni ka'ĭzo ngíni ya dhi. 28 Di ì dré adrézó túmăní móndyá ka'ĭbhá nda íbe lókyá be vwàvwà ro.

15

Èkèlézyà ni drì kobhá ki ru kimoma Yèrúsalémà na dhi

1 Àmvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré angázó Yùdáyà lésè atsálé Àtĭyòkíyà 'a gò, ì dré adrézó tadhá móndyá ka'ĭbhá i dré dhi: «Mì kò'o àmi lwàle ngóró Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tíni ko dhi, mì kitswá lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú bwà ko.» 2 Di, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré àyikya tà nda ni gàzo gò, ì dré tà kayízó àyi íbe rĭnyí sè. Gò Pólò ki kipèzo Bàrànábà be, ìndì móndí ka'ĭbhá àruka íbe, ì kòlìró Yèrúsalémà na kitswálé tà ta tà nda dri àpóstolò íbe, ìndì bhàgo Èkèlézyà àdhya íbe. 3 Èkèlézyà Àtĭyòkíyà le dhi dré àyi ki ledézó lìle àyi ki atsí na. Di ì dré ngàzo lavúlé bvò Fòwĭníkè àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè, adrélé móndyá súrú twá ro dhi ì ka'ĭ tá Yésu ngíni ya dhi ni tà titíbe gò, rúbí nda dré adrézó arí fe bĭ móndyá ka'ĭbhá i dré. 4 Ì kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àpóstolò i, bhàgo i ìndì móndyá títí Èkèlézyà le dhi íbe dhi, ì dré àyi ki ka'ĭzo dòle togó dóro sè. Gò Pólò ì dré tà títí Gĭká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré.

5 Di, Yésu ni ka'ibhá àruka Fàrisáyò ro dhi ì dré ngàzo tàá dhi: «Adré lèá dhi, à kòlwà móndyá ka'ibhá súrú twá ro dhi i gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kàdré Mósè ni tátrítrí kúlí liki.»

6 Di àpóstolò nda i bhàgo nda íbe dhi ì dré ru kimózó kitswázó tà nda ni 'a nya dhi bvó. 7 I kòtà tà tà nda dri vwàvwà ro dre dhi, Pétèró dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, mì nì tàle dhi, Gìká kipè tá ma àmi kòfalé kíno, móndyá súrú twá ro dhi ì kòyiró Rúbí Tani má tí, Yésu ni ka'izo dhi be. 8 Di Gìká móndyá títí dhi ki togó nìlepi dhi, dré Tirí Lólo fèzo àyi dré ngóró dré tá afèle àma dré dhi tíni, tadházóá dhi, í ka'ì àyi dre dhi.* 9 Di nò tá ína àyi twá àma rúsè ko. Tàko ko, temvé tá àyi ki togó àyi ki tà ka'ìka'ì sè. 10 Di nyànomvá dhi, mì adré àmikya Gìká ni tabhì àdho tà sè? Tàko ko, mì adré ngá lanzì àma ki tábhí i àma ki tàndi íbe dhi mà dré kitswálé dòle bwà ko dhi ni bha móndyá ka'ìbhá nda i dri. 11 Tà nda kitswá ko! Be ró dhi, mà adré àmakya ka'íá dhi, Gìká adré àma ki tidrí Míri Yésu ni togó tani sè, ngóró dré adrélé àyi ki tidrí dhi tíni.»

12 Di móndyá títí ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, ngá dré bhùzo ndiii gò, ì dré Bàrànábà ki yìzo Pólò be adrérà'a tà twátwa líndríga ró Gìká dré tá 'òle àyi sè móndyá súrú twá ro dhi i kòfalé dhi ki tití. 13 I kòtití tà nda i akílé dre dhi, Yàkóbhò dré ngàzo tàá dhi: «Áma adrúpi i, mì yi rè ma ká! 14 Sìmónà Pétèró tití àma dré, Gìká bhe tá rè zyà mì móndyá súrú twá ro dhi i véna, móndí ki kipèzo àyi kòfalé adrélé móndyá ína i ró ngíni ya dhi dre. 15 Di kúlí pròfétà ì dré tisìle dhi ì adré ru kisú tà nda be. I tisì tá dhi:

16 ‹Míri Gìká tà dhi: Àmvolásà dhi, má ni go
Dàwídì ni dzó arílépi dre dhi ni 'o áyi totó tódhyá.
Má ni go tà ni abíbhá dhi ki ledé,
dzó nda ni bhàzo tódhyá àrà ni 'á,
17 kitswálé móndí ki àmbí ì kòndàró ma, Míri,
túmáni móndyá títí súrú twá ro má dré azílé adrélé mána ró dhi íbe.
Ma, Míri adrélépi tà kòdhi ki 'o dhi, má adré tà nda ki ta ma.
18 Má 'o tá tà nda i nìle kíno lésè.›†»

19 Yàkóbhò gò tàá dhi: «Ásà dhi, má mìlésè dhi, dóro ni mà dré tà kòkóròko bhàle móndyá súrú twá ro àyi ki togó adzábhá Gìká vélé dhi i dri ko dhi. 20 Be ró dhi, mà kòtisì wárágà tàzoá àyi dré dhi, ì kònya mányàngá fèle gìká tàko i dré dhi ko, ì kò'o ndòtò tà ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì ì kònya kà'wá kàrí ko.‡ 21 Tàko ko, kidhólé kíno lésè dhi, à adré Mósè ni tátrítrí kúlí longó bhàandre àlo àlo títí dhi i 'ásè, adrézó nàá Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó i 'ásè sàbátù àlo àlo títí i sè.»

Wárágà tisìle Yésu ni ka'ibhá súrú twá ro dhi i dré dhi

22 Gò àpóstolò nda i, bhàgo nda i ìndì móndyá títí Èkèlézyà le dhi íbe dhi, ì dré ru yìzo móndí ki kipèzo àyi kòfalé mùle túmáni Pólò íbe ìndì Bàrànábà be, lìle móndyá ka'ìbhá Àtiyòkiyà na dhi i véna. I kipè tá Yùdásì adrélé kpà rú zìle Bàràsábà dhi i Sílà be kòdhya. Àyi nda i

* **15:8** 15:8 À kònò Tà 'òle dhi i 10:44; 11:15. † **15:18** 15:18 À kònò Àmósà 9:11-12. ‡ **15:20** 15:20 À kònò Pfòma 34:15-16; Lèvitikè 17:10-16; 18:6-23.

tá móndyá ka'ïbhá dhi ki drï kobhá i kòfalé. 23 Di ì dré wárágà tisìzo kònìni, ì kòfèró àyi drígá:

«Àma, àpóstolò i bhàgo íbe, àmi ki adrúpi ró dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àma ki adrúpi súrú twá ro Âtïyòkíyà na, bvò Sïríyà àdhya na, ìndì bvò Kïlïkíyà àdhya na dhi i dré. Mòdo àmi dré!

24 Mà yi tàle dhi, móndí àruka ì pfò tá àma kòfalésè lìle tà ta àmi dré gò, ì dré àmi ki drï kizázó, àmi ki togó 'òzo lanzïle. Di, mà mù tá àyi nda i àma ko. 25 Di tà nda sè dhi, àma títí, mà yi ru móndí àruka ki kipèzo mùle àmi véna, túmǎní àma ki arúpi Bàrànábà i Pólò be, mà dré lèle tò dhi íbe. 26 Àyi nda i móndí àyi ki lídrì febhá adrélé dràdrà mïle àma ki Mírï Yésu Krísto ni tà sè dhi 'i. 27 Di mà adré Yùdásì ki mu Sílà be, ì kòtàró kúlí sè tà mà dré adrélé tisìle àmi dré kòni i. 28 Àma túmǎní Tirí Lólo be dhi, mà nò dóro ni, mà dré tà àzya lanzì dhi ni bhàle àmi dri ko dhi. Tà kitswábhá mì kò'o dhi i ngbà 'í tà kòni 'i: 29 Mì kònya mányàngá fèle gïká tàko i dré dhi ko, mì kònya kà'wá kàrí ko, mì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì mì kò'o ndòtò tà ko. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, kòdhi mì adré 'òá dóro. Mì kàdré dóro.»

30 Gò ì dré dhya kipèle nda ki mùzo lìle Âtïyòkíyà na. I kòtsa dre dhi, ì dré móndyá zyandre ka'ïbhá dhi ki kimózó gò, wárágà nda ni fèzo àyi dré. 31 Àyi nda ì kònà wárágà nda dre dhi, ì dré lenzézó kúlí tisìle àyi ki togó tindrìzo nda ki tà sè. 32 Gò Yùdásì i Sílà be, adrébhá tá àyikya pròfétà ro dhi i, ì dré tà bï dhi ki tàzo kitswázó móndyá ka'ïbhá nda ki timbà àyi ki tà ka'ïka'ï na. 33 Di ì kògò adrélé kònàle lókyá tsà dre dhi, móndyá ka'ïbhá nda ì dré tà kìdríkìdri zïzo Gïká tí àyi dré, ì kògòró móndyá àyi ki mubhá dhi i véna dóro. [34 §] 35 Di, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré gòzo àyikya adrélé Âtïyòkíyà na. Àyi túmǎní móndí àruka bï dhi íbe dhi, ì adré tá Mírï ni kúlí longó, adrézó tà ni ki tadhá móndí i dré.

Pólò ì lanzí ru Bàrànábà be

36 Lókyá kòlavú tsà dre dhi, Pólò dré tàzoá Bàrànábà dré dhi: «Mà kògò àma ki adrúpi bhàandre àlo àlo títí mà dré Mírï ni kúlí longózó dhi i 'ásè dhi ki nobe, nòzoá ngalè àyi ngíni ya dhi.» 37 Bàrànábà dré ka'ïzoá. Di adré tá lèá dhi, ì kòdrï Yòwánì Márokò àyi vésè be. 38 Di, Pólò adré tá ína nòá dhi, kitswá ko. Tàko ko, Yòwánì Márokò nda tayí tá àyi bvò Pàfilíyà àdhya na gò, dré gòzo lìle àyi íbe àzí na ko. 39 Di ì dré tà nda ni kayízó àyi kòfalésè tà tàndi ró gò, ì dré ru lanzízó ásà. Bàrànábà dré ína Yòwánì Márokò ni drïzo gò, ì dré mbàzo bwátù na lìle tùrù Kïpírò àdhya na. 40 Di, Pólò dré ína Sílà ni kipèzo kòdhya. Di móndyá ka'ïbhá dhi ì kòtayí àyi Mírï drígá, kòlikíró àyi áyi togó tani sè dre dhi, ì dré ngàzo lìle. 41 Gò ì dré lavúzó bvò Sïríyà àdhya 'ásè ìndì Kïlïkíyà àdhya 'ásè, móndyá ka'ïbhá Èkèlézyà i 'ásè dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'ïka'ï na.

16

Pólò i Sîlà be dhi ì drï Timòtéyò lìzo Gïká ni àzî 'o

§ **15:34** 15:34 Wárágà Gïká ni Kúlí tisìzo àyi dri drïdrï dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Di, Sílà ro dhi, ka'ï tá ína adrélé kònàle.]

1 Di Pólò ì dré tsàzo Dèrúbè na gò, lìle tsàle Lìsítrà na. Kònàle dhi, Yésu ni ka'ílepi àlo rú be Tìmòtéyò dhi tá be. Akódhi nda ni andre tá Yúdà mvá Yésu ni ka'ílepi dhi 'i. Di, akódhi ni atá tá ína Gìríkì 'i. 2 Móndyá ka'íbhá Lìsítrà le ìndì Ìkòníyò le dhi ì adré tá akódhi ni rú ta dóro. 3 Di Pólò adré tá akódhi ni le drìle àyi vésè atsí na. Ásà dhi, dré akódhi ni 'òzo lwàle, Yúdà ànzi bvò nda lé dhi ì kòka'író akódhi be dhi bvó. Tàko ko, ì nì títí tàle dhi, akódhi ni atá tá Gìríkì 'i dhi be.

4 Di Pólò ì adré tá tatsílé bhàandre àlo àlo i 'ásè, adrélé tà àpóstolò i bhàgo íbe Yèrúsalémà na dhi ì dré ru yìzo drìá dhi ki longóbe móndyá ka'íbhá dhi i dré adrélé 'òle.* 5 Di móndyá ka'íbhá Èkèlézyà i 'ásè dhi ì adré tá ru timbà àyi ki tà ka'íka'ì na. Ì adré tá kpà lizólé lìle drìdrì kìtú àlo àlo títí i sè.

Màkèdòníyà agó àlo dhi zi Pólò lìle áyi bvò na

6 Gò Pólò i atsíàmu ni íbe dhi ì dré lavúzó bvò Fìrìgíyà àdhya 'ásè ìndì Gàlàtíyà àdhya 'ásè. Tàko ko, Tìrí Lólo logá tá àyi dré Gìká ni kúlí longoma bvò Àsíyà àdhya na dhi. 7 Ì dré tsàzo ànyi bvò Mìsíyà àdhya làga dhi, ì tabhì tá lìle bvò Bìtìníyà àdhya na ká. Di, Yésu ni Tìrí dré ína tà nda ni logázó àyi dré. 8 Di ì dré lavúzó bvò Mìsíyà àdhya 'ásè, sìle bhàandre rú zìle Trówà dhi na, yìandre mìle. 9 Ngátsi sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tíni. Nò tá Màkèdòníyà agó àlo dhi adrérà'a áyi totó adrélé Pólò ni ti lizí: «Mí azyá Màkèdòníyà le kitswálé àma ki ledé wà!» 10 Di Pólò kònò ngá nda dre dhi, mà dré ndìri láti ndàzo lìzo Màkèdòníyà na. Àngyá ko, mà nì tá tàle dhi, Gìká zi tá àma lìle Rúbí Tani longó móndyá kònàle dhi i dré dhi be.

Lìdîyà ka'ì Yésu Fìlìpóyì na

11 Di mà dré bwátù dòzo Trówà na, lavúzó pyà tùrù Sàmòtrákè àdhya na. Kìtú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Nèyàpólì dhi na. 12 Gò mà dré ngàzo kònalésè lìle bhàandre Fìlìpóyì àdhya na. Fìlìpóyì nda bhàandre kàdrì bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi ki àlo 'i, ìndì bhàandre móndí bì Rómà ro dhi ì dré bhà mòzo lána dhi 'i. Gò mà dré adrézó kònàle lókyá be vwàvwà ro tsà.

13 Sàbátù tú dhi, mà dré pfòzo bhàandre nda lésè tsàle yìandre àlo adrélépi dìle dhi mìle. Mà adré tá kisùá dhi, mà ni àrà adrézó tà ta Gìká be dhi ni kisú kònàle. Di mà dré lirízó adrélé tà ta tòkó ru kimóbhá kònàle dhi íbe. 14 Àyi nda i kòfalé dhi, tòkó àlo rú be Lìdíyà angálépi bhàandre Tìyàtírà àdhya lésè dhi tá be. Akódhi nda tá kítá làgí kyàkyà dhi ki lagílépi 'i, ìndì móndí adrélépi Gìká ni ro dhi 'i. Di dré tá adrérà'a Pólò ni yi dhi 'á dhi, Mírì dré akódhi ni togó 'òzo atsálé àtsi ró tà Pólò dré tàle dhi ki ka'ì. 15 Di akódhi i móndyá títí akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi ì dré bàtísimò dòzo. Dré àma ki ti lizízó tàzoá dhi: «Mì kàdré áma no Míri Yésu ni ka'ílepi ró bàti dhi, mì kàlì adrélé áma dzó lé wà.» Di kàsé àma ki togó tà tàndi ró dre dhi, mà dré ka'ízoá.

À bhe Pólò i Sîlà be bădzó na

16 Kìtú àlo, mà dré tá adrérà'a lìle àrà adrézó tà ta Gìká be dhi na dhi 'á dhi, mà kisú tá ru mvátòkó àlo màrábà ro dhi be. Akódhi nda tá tirí kònzi íbe í léna gò, adrézó tà adrébhá alìle dhi ki longó móndí i dré rìnyí ni sè. Akódhi ni líyí ì adré tá làfa kisú bì akódhi sè. 17 Di

* **16:4** 16:4 À kònò Tà 'òle dhi i 15:23-29.

akódhi dré ngàzo adrélé àma ki lebè Pólò be, loyóába dhi: «Àgo kòni i màrábà Gïká kurú na bhù na dhi àdhya 'i! I adré láti adrézó adrílé ásà dhi ni tadhá àmi dré!» 18 Adré tá 'òá kònïni kïtú be bï. Di, kùdù ni na dhi, Pólò ni togó dré aswázó gò, dré áyi alázó tàá tirí kònzi nda dré dhi: «Yésu Krísto ni rú sè dhi, má adré tàá mí dri dhi, mí pfò mvátòkó kònìdhi lésè!» Gbă lókyá nda sè dhi, tirí nda dré pfòzo lásà.

19 Di mvátòkó nda ni líyí ì kònò tà ì dré tá adrézó mï bha làfa kisúzó ásà dhi abí dre dhi dre dhi, ì dré Pólò ki rùzo sèle Sílà be, lìzo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì i kandrá ngá lagírà na. 20 I kòtsa àyi nda i kandrá dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Dhya Yúdà ànzi ró kòni ì adré àma ki bhàandre ni 'a tifí! 21 Tàko ko, ì adré àyikya labhi logálé àma Rómà ro dhi i dré dhi ki tadhá. Kitswá mà dré labhi nda ki ka'ïzo, adrézó kpà 'òá ko.»

22 Gò móndí zyandre dhi ì dré kpà ru amúzó àyi íbe Pólò i rú Sílà be. Di bhàandre ni kàdrì nda ì dré àyi ki kítá 'òzo tuvùle àyi rúsè, gò àyi ki 'òzo bhwàle fa sè. 23 À kòbhwà àyi tà tàndi ró dre dhi, àyi ki bhèzo bădzó na. Gò lazízóá bădzó nda ni likílépi dri dhi, kàdré àyi ki likí dóro. 24 Akódhi kòyi kúlí nda dre dhi, dré àyi ki bhàzo bădzó nda ni 'a kìle twá dhi na, àyi ki pá 'òzo kitsílé fa kólòngbó sè.

25 Ànyíànyi ngátsi kítógá sè dhi, Pólò i Sílà be dhi ì adré tá tà ta Gïká be, adrézó longó ngo akódhi ni rú bhàzo kùle. Dhya àruka títí 'ìle bădzó nda lé dhi ì adré tá àyi ki yi. 26 Gbă kòdhwa, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó, bădzó nda ni pá kizízó rïnyí sè. Di bădzó ni ti ì dré títí ru tinzïzo gò, dhya títí 'ìle nda ki nyìrì dré tikízó adàle àyi rúsè. 27 Di bădzó likílépi nda kòlaró bădzó ti ki no ngbo dre dhi, dré áyi sápí asézó kitswázó áyi pfu dràle. Ángyá ko, adré tá ína kisùá dhi, dhya 'ìle nda ì lapá títí dre. 28 Di, Pólò dré kúlí yòzo rïnyí sè, tàzoá dhi: «Mí 'o mi kònzi ko! Àma títí be kònìdhi!» 29 Di bădzó likílépi nda dré àtsí zïzo gò, dré arázó afílé bădzó 'a kìle twá nda lé, adhélé lyabe tirì dré Pólò i kandrá Sílà be. 30 Dré àyi ki drïzo pfòzo àyi íbe kivì na gò, lizízóá àyi tí dhi: «Atálágó i, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó adrílé dhi?» 31 I logó drá dhi: «Àmi móndyá títí ámi dzó lésè dhi íbe dhi i, mì kòka'ï Mírì Yésu gò, mì kàdríró.» 32 Gò ì dré Mírì ni kúlí longózó àyi dré, móndyá títí akódhi ni dzó lésè dhi íbe. 33 Di ngátsi nda sè dhi, bădzó likílépi nda dré àyi ki drïzo lìzo àyi ki làzí dzi gò, gbă lókyá nda sè dhi, ì dré bàtísimò dòzo móndyá títí ni íbe. 34 Dré Pólò ki drïzo fïzo àyi íbe áyi dzó na, mányàngá fèzo àyi dré nyàle. Di akódhi i móndyá títí ni íbe dhi, ì dré gàzo arí sè bï, ì dré Gïká ni ka'ïle dhi sè.

35 Ngá kòwa dre dhi, bhàandre ni kàdrì nda ì dré pòlísï ki mùzo tàá bădzó likílépi nda dré dhi: «Mí trì àgo kòdhi i lìle.» 36 Di bădzó likílépi nda dré tàzoá Pólò dré dhi: «Bhàandre ni kàdrì ì amù kúlí tàá dhi, à kòtrì àmi lìle. Mì ni di kitswá pfòle lìle togó be kìdríkìdri.» 37 Di, Pólò dré ína tàzoá pòlísï nda i dré dhi: «Ì 'o tá àma bhwàle móndyá títí i kandrá àma ki tàbvó ta àko ró gò, àma ki 'òzo bhèle bădzó na, tágba má dré adrézó móndí Rómà ro dhi 'i dhi.† Di nyànomvá dhi, ì adré

† **16:37** 16:37 Rómà ki tòlí adré tá móndí Rómà ro dhi ki bhwàma logá. Kàdré Pólò ni tà adrézó móndí Rómà ro dhi sè dhi, à kònò Tà 'òle dhi i 22:25-29; 23:27.

àyikya àma ki le tayílé lùzu ró? Tàdzí ko! Àyi ki tàndi ì kàlì àma ki tri dhi àyi!»

38 Gò pòlísì nda ì dré gòzo kúlí nda ki longó bhàandre ni kàdrì nda i dré. Àyi nda ì kòyi, Pólò i Sílà be dhi i tá móndí Rómà ro dhi 'i dhi dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo. 39 Di ì dré alìzo Pólò ki togó tindrì, àyi ki drìzo pfòzo àyi íbe kivì na gò, àyi ki ti lizízó ì kòtayíró àyi ki bhàandre lìzo. 40 Di Pólò i Sílà be dhi ì kàpfò bădzó lésè dre dhi, ì dré gòzo lìle Lìdíyà bhàna. Kònàle dhi, ì dré ru kimózó móndyá ka'ïbhá dhi íbe, àyi ki timbàzo àyi ki tà ka'ïka'ï na gò, ì dré àyi ki tayízó lìzo.

17

Pólò i Sîlà be dhi i Tèsàlònîkè na

1 Àmvolásà dhi, ì dré lavúzó bhàandre Afipólì àdhya 'ásè ìndì Àpòlòníyà àdhya 'ásè gò, tsàle bhàandre Tèsàlòníkè àdhya na. Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó tá kònàle be. 2 Di Pólò dré lìzo lìsámbò dzó nda na, ànzyà gà dré tá adrélé 'òle dhi tíni. Sàbátù na dhi i sè dhi, dré tà tisìle Gïká ni Kúlí na dhi ki tàzo móndyá kònàle dhi íbe. 3 Adré tá tà nda ki àndu ngi àyi dré, adrézó tadhá dhi, lè tá Mèsíyà kònya kizà dràzo gò, kòngaró dràdrà 'ásè. Tà tá àyi dré dhi: «Yésu má dré adrézó tà ni ni longó àmi dré kòdhi, Mèsíyà 'i.» 4 Di Yúdà ànzi àruka ì dré kúlí nda ni ka'ïzo gò, ì dré ru amúzó Pólò íbe Sílà be. Gïríkï zyandre adrébhá tá Gïká ni ro dhi ì dré kpà ka'ïzoá, túmăní tòkó bï rúku ró dhi íbe.

5 Di, Yúdà ànzi àruka ì dré àyikya lovó kònzi bhàzo Pólò i rú. Di ì dré àgo kònzi àruka ki kimózó ngá lagírà na gò, ì dré móndí zyandre dhi ki 'a tifízó adrélé tà 'o wàyá ro bhàandre na. Gò ì dré ru wùzo tsàle Yàsónà bhàna kitswálé Pólò ki nda Sílà be, ì kàdrïró àyi móndyá zyandre i kandrá be dhi bvó. 6 Di, ì kòndà àyi tí dre dhi, ì dré Yàsónà ki sèzo móndí ka'ïbhá àruka íbe, lìzo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì i kandrá. Gò ì dré yòzoá dhi: «Àgo adrébhá móndí ki drì kizá bvò wăyi 'ásè kòdhi ì atsá kpà kònwa dre. 7 Yàsónà kònìdhi ka'ï àyi dòle í bhàna. Àyi títí nda ì adré ligílé Kàyïsárà ni tòlí i rú, adrézó tàá dhi, ópí kàdrì àzya rú be Yésu dhi be.» 8 Di kúlí ì dré tàle nda ì dré gòzo móndyá zyandre nda ki 'a tifí, bhàandre ni kàdrì nda íbe. 9 Di ì dré Yàsónà ki 'òzo làfa fe arúpi ni íbe gò, ì dré àyi ki tayízó lìle.

Pólò i Sîlà be dhi i Bèróyà na

10 Ngá kàní dre dhi, móndyá ka'ïbhá dhi ì dré Pólò ki 'òzo lìle Sílà be bhàandre Bèróyà àdhya na. Àyi nda ì kòtsa dre dhi, ì dré lìzo Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na. 11 Móndyá Bèróyà le dhi ki togó tá dóro Tèsàlòníkèbhá kya ki lavú. Di ì dré Gïká ni kúlí ka'ïzo yïle lovó sè. Kïtú àlo àlo títí i sè dhi, ì adré tá tà tisìle Gïká ni Kúlí na dhi ki àndu nda, nïzoá ngalè tà Pólò dré tá adrélé tàle dhi i tà bàti 'i yà dhi. 12 Di móndí bï Yúdà ànzi i kòfalé dhi ì dré Yésu ni ka'ïzo, túmăní Gïríkï tòkó rúku ró bï dhi íbe, ìndì Gïríkï àgo bï dhi íbe.

13 Di, Yúdà ànzi Tèsàlòníkè na dhi ì kòyi, Pólò adré tá kpà Gïká ni kúlí longó Bèróyà le dhi dre dhi, ì dré àyikya alìzo kitswálé móndyá zyandre nda ki 'a tifí ligílé Pólò i rú. 14 Gbă lókyá nda sè dhi, móndyá ka'ïbhá dhi ì dré Pólò ni 'òzo lìle àtsí dri yïandre na ro. Di, Sílà i Tïmòtéyò be dhi ì dré àyikya adrézó Bèróyà na. 15 Dhya adrébhá Pólò

ni dri dhi ì dré lìzo ába tsàle bhàandre Átènáyì àdhya na. Di akódhi dré lazízóá àyi dri dhi, Sílà i Tìmòtéyò be dhi ì kàlì í vélé mbèlè. Gò ì dré gòzo gòle Bèróyà na.

Pólò longó Gìká ni kúlî Atènáyì na

16 Pólò dré tá adrérà'a àyi nda ki letè Átènáyì na dhi 'á dhi, akódhi ni togó adré tá lanzìle lavúlé, dré tá adrélé nòá dhi, bhàandre nda ga gìká tàko ki líndrí i sè bǐ dhi sè. 17 Ásà dhi, adré tá Gìká ni kúlí ta Yúdà ànzi íbe, ìndì móndyá súrú twá ro adrébhá tá Gìká ni ro dhi íbe Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na. Kìtú àlo àlo títí i sè dhi, adré tá kpà Gìká ni kúlí ta móndyá adrébhá tá ru kimó ngá lagírà na dhi íbe. 18 Di tògyabhá àruka adrélé zìle Èpìkùréyò i ró ìndì Sòtòyíkò i ró dhi ì dré dhèzo adrélé tà kayí akódhi be.* Àyi ki àruka ì adré tá lizíá dhi: «Dhya kúlí kyàkyà kòdhi adré ína àdho tà le tàle?» Aruka ni ì adré tá tàá dhi: «Sù ngóró adré gìká twá ki tà longó na tíni.» I adré tá tàá kònìni, Pólò dré tá adrélé Yésu ni Rúbí Tani longó akódhi ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà be dhi sè. 19 Gò ì dré akódhi ni drìzo lìzo ába àrà rú zìle Àrèyòpágò, tògyabhá ì dré tá adrézó ru kimó lána dhi na.† Àyi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà ni kitswá tà tídhí mí dré adrélé tadhálé kòdhi ki ni bwà? 20 Tà mí dré adrélé tàle nda ì adhé àma bílé twá. Di mà lè nìle ngalè tà nda ì adré lèá tàle ngíni ya dhi.» 21 (I tà tá kònìni tàko ko, Átènáyìbhá títí dhi i móndí alìalì dhi íbe dhi ì adré tá àyi ki lókyá wăyi dhi ni fe adrézó tà tídhí dhi ki yi, adrézó kpà tà nda ki tití àyi kòfalésè.)

22 Di Pólò dré ngàzo áyi totó àyi ru kimóbhá nda i kòfalé gò, tàá dhi: «Àmi Átènáyìbhá ni i, má adré nòá dhi, tà títí i sè dhi, àmi móndí adrébhá gìká ni tà nda nìle dhi 'i. 23 Tàko ko, má dré tá adrérà'a tatsílé àmi ki bhàandre 'ásè dhi 'á dhi, má nò tá àrà mì dré adrézó àmi ki gìká ki lindrì bha 'ásà dhi i. Má kisú kpà àlètárì mì dré adrézó ngá fe àmi ki gìká dré dhi. A tisì tá rúá dhi: ‹Gìká nìle ko dhi dré.› Di má adré mána Gìká mì dré adrézó lindrì ni ni bha nìá àko ró dhi ni tà longó àmi dré.

24 Gìká bvò bhàlepi ngá títí lá dhi íbe dhi, Mírì bhù kya bvò be dhi 'i. Di adré ína adrélé tépelò móndí ì dré adrélé sìle dhi i 'ásè ko. 25 Móndí ì kitswá kpà tà 'o akódhi dré ngóró akódhi tá lovó ni íbe na tíni bwà ko. Tàko ko, akódhi adré lídrì fe, la'a íbe ìndì ngá àruka títí dhi íbe móndyá títí i dré dhi nì. 26 Akódhi 'o tá súrú títí dhi i apfòle móndí àlo lésè, ì kàyíró adrélé bhà mo bvò wăyi dhi drìsè. Bhà àyi ki lókyá i ngóró dré tá lèle 'òle dhi tíni. Lanzí kpà bvò ì dré adrézó bhà mo 'ásà dhi i. 27 Gìká 'o tá kònìni, móndí ì kàdréró áyi nda gò, kòkitswá dhi, ì kòkisúró i be dhi bvó. Tákò, akódhi ína vwàvwà ro àma àlo àlo títí dhi i rúsè ko. 28 Ángyá ko, akódhi léna dhi, àma lídrì íbe, adrézó tà 'o, adrézó kpà adrélé be. Ngóró àmi ki tògyabhá àruka ì dré tàle dhi tíni: ‹Ama akódhi ni ànzi 'i.›

29 Di mà dré adrélé Gìká ni ànzi 'i dhi sè dhi, adré lèá mà kòkisù ko tàle dhi, Gìká ni làsú sù ngóró ngá líndrí móndí ì dré adrélé ledélé órò sè yà, àrezá sè yà, kó ngalè kírà sè yà, àyi ki tògyá sè ìndì àyi ki tà

* **17:18** 17:18 Dhya adrélé zìle «Èpìkùréyò» i ró kòni ì adré tá tadhá dhi, tà kàdrì lavúlé dhi kólénzé tà 'i. Dhya adrélé zìle «Sòtòyíkò» i ró kòni ì adré tá àyikya tadhá dhi, lè à kòka'ì tà títí adrébhá atsálé dhi i, adrézó kpà togó íbe kìdríkìdri. † **17:19** 17:19 «Àrèyòpágò» kònìdhi tá rú kòngó àlo Átènáyì le dhi àdhya 'i, ìndì rú tògyabhá adrébhá tá ru kimó àrà nda lé dhi kya 'i.

kisùle dhi sè dhi tíni dhi. 30 Atú dhi, Gïká tayí tá móndí i adrélé tà 'o tà nïma ko na. Di, nyànomvá dhi, adré ína móndyá títí àrà títí i 'ásè dhi ki kodzó, ì kòladzáró àyi ki togó. 31 Tàko ko, bhà kïtú í dré dra móndyá títí bvò àdhya ki tàbvó tàzo gyăgya, agó í dré zìle tà nda sè dhi sè dhi dre. Tadhá kpà móndyá títí i dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi, dré akódhi nda ni tingálé dràdrà lésè dhi sè.»

32 I kòyi tà Pólò dré tàle móndí ni tingama dràdrà lésè dhi ni tà dri nda dre dhi, àyi ki àruka ì dré ngàzo akódhi ni gu. Di àruka ni ì dré kó tàzoá dhi: «Mà ni go tà mí dré adrélé tàle kòdhi ki yi tódhyá kïtú àzya sè.» 33 Di Pólò dré pfòzo àyi kòfalésè. 34 Ayi ki àruka ì dré ru amúzó akódhi be gò, ì dré Yésu ni ka'ïzo. Ayi nda i kòfalé dhi tá tògyabhá nda ki àlo, Dïyònùsíyò, tòkó àlo rú be Dàmárï dhi, tsàle móndí àruka íbe.

18

Pólò lì Kòrîtò na

1 Amvolásà dhi, Pólò dré ngàzo Atènáyì lésè lìle bhàandre Kòrítò àdhya na. 2 Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Akílà angálépi Pótò lésè dhi be. Lavú dre lókyá tsà, ì angá tá bvò Itàlíyà àdhya lésè tòkó ni rú be Pïrïsíkà dhi be, alìle Kòrítò le. Tàko ko, Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò fè tá tòlí tàzoá dhi, Yúdà ànzi títí dhi ì kòpfò bhàandre Rómà àdhya 'ásè. Di Pólò dré tsàzo 3 adrélé àyi bhàna, adrélé àzí 'o túmăní àyi íbe. Angyá ko, ì adré tá títí àzí àlo adrézó wémà ledé dhi ni 'o kòdhya. 4 Sàbátù àlo àlo títí i sè dhi, Pólò adré tá Gïká ni kúlí ta Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na, adrézó Yúdà ànzi ki togó asé Gïríkï íbe, ì kòka'ïró Yésu be dhi bvó.

5 Sílà i Tïmòtéyò be dhi ì kàtsá Màkèdòníyà lésè dre dhi, Pólò dré kidhózó adrélé áyi lókyá wăyi dhi ni fe adrézó Gïká ni kúlí longó, adrézó tadhá Yúdà ànzi i dré dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi. 6 Di, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo adrélé ligílé Pólò be, adrézó akódhi ni lodhá. Di Pólò dré áyi kítá kayázó, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi ki kàrí kàdré ngòle àmi ki tàndi i dri. Ma tà àko má rú àmi ki tà sè. Kidhólé nyànomvá dhi, má adré mána lìle Gïká ni kúlí longó móndyá súrú twá ro dhi i véna.»

7 Di akódhi dré apfòzo lìsámbò dzó nda lésè lìle agó àlo rú be Tïtíyò Yúsitò dhi ni dzó na, ànyi lìsámbò dzó nda làgana. Akódhi nda tá móndí adrélépi Gïká ni ro dhi 'i. 8 Kònàle dhi, lìsámbò dzó ni kàdrì rú be Kùrísipò dhi i móndyá títí akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi, ì dré Mírï Yésu ni ka'ïzo. Di Kòrítòbhá àruka bï adrébhá Pólò ni kúlí yi dhi ì adré tá kpà Yésu ni ka'ï gò, ì dré adrézó bàtísimò do.

9 Ngátsi àlo sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tíni gò, Mírï dré tàzoá drá dhi: «Mí ro ngá ko! Mí gò adrélé áma tà longó. Mí tayí kúlí ko. 10 Angyá ko, ma túmăní mí be. Dhya àlo kitswá drígá bha mí rú ámi 'òzo kònzi dhi ko. Tàko ko, ma móndí íbe zyandre ró bhàandre kònìdhi 'á.» 11 Di Pólò dré gòzo adrélé kònàle, adrélé Gïká ni kúlí tadhá àyi dré kóná àlo tàlí sè.

12 Lókyá Gàlíyò dré tá adrérà'a gùvèrènérè ro bvò Akáyà àdhya drïle dhi 'á dhi, Yúdà ànzi ì dré ngàzo ru amú Pólò rú gò, ì dré akódhi ni drïzo lìzo ába tàbvó tărà na. 13 I dré tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi adré ína móndí ki kodzó, ì kàdréró Gïká ni lindrì bha láti twá àma ki tátrítrí

kúlí dré adrélé tadhálé dhi rúsè dhi sè.» 14 Di Pólò dré tá adrérà'a 'òle
kúlí ta dhi 'á dhi, Gàlíyò dré logózóá Yúdà ànzi nda i dré dhi: «Àmi
Yúdà ànzi ró ni i, mì kàdré tá móndí asíkĩ tà kònzi tsà dhi sè yà, kó
ngalè tà kònzi kàdrì dhi sè yà dhi, má ni tá àmi ki yi togó vwàvwà sè.
15 Di, mì dré adrélé tà kayí kúlí ki tà dri, rú ki tà dri, ìndì àmi ki tàndi
ki tátrítrí kúlí ni tà dri dhi sè dhi, mì nò àmikya tà nda i àmi. Má lè
mána tà nda ki bvó tàle ko!» 16 Di dré àyi ki dròzo pfòle tàbvó tărà nda
'ásè. 17 Gò àyi títi nda ì dré àyi ki lìsámbò dzó ni kàdrì rú be Sòsèténè
dhi ni rùzo tswàle tàbvó tărà nda kandrá. Di, Gàlíyò dré ína tà nda ni
nòzo tà tàko ró.

Pólò gò Atïyòkîyà na

18 Pólò dré adrézó Kòrítò na lókyá be vwàvwà ro. Di dré lazízó
móndyá ka'ïbhá i tí gò, ì dré mbàzo bwátù na Pïrïsíkà íbe ìndì Akílà
be ki tswálé lìle bvò Sïrîyà àdhya na. Drïdrì dré mbàzo bwátù na dhi
kandrá dhi, Pólò 'o tá áyi drïbhí rèle bhàandre rú zïle Kèkùréyà dhi
na, mòndrà dré tá sìle dhi ni tà sè.*

19 I dré tsàzo bhàandre Èfésò àdhya na gò, Pólò dré Pïrïsíkà ki tayízó
Akílà be. Dré ína lìzo Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na Gïká ni kúlí ta àyi
íbe. 20 Gò ì dré akódhi ni ti lizízó, kàdréró dhu rè àyi véna vwàvwà
ro tsà. Di, dré ína ka'ïzoá ko. 21 Di, dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tayí dhi
'á dhi, dré tàzoá dhi: «Gìká kòlè dhi, má ni go atsálé àmi ta.» Dré
bwátù dòzo ngàzo Èfésò lésè, 22 lìle Kàyïsàríyà na. Kòtsa dre dhi, dré
rè zyà mbàzo Yèrúsalémà na mòdo fe móndyá ka'ïbhá i dré 'íká, gò
lìzo Atïyòkíyà na ndò.

23 Dré adrézó Atïyòkíyà na lókyá be vwàvwà ro tsà. Gò dré ngàzo
tatsílé bvò Gàlàtíyà àdhya 'ásè ìndì Fïrïgíyà àdhya 'ásè, móndyá ka'ïbhá
títí dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'ïka'ï na.

Apólò tadhá Gïká ni kúlî Èfésò na ìndì Kòrîtò na

24 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yúdà mvá àlo rú be Apólò angálépi
Alìgìzàndríyà lésè dhi, dré tsàzo Èfésò na. Akódhi nda tá móndí tà
nïlepi bï, ìndì Gïká ni Kúlí nïlepi dóro dhi 'i. 25 A tadhá tá kpà drá Mírì
ni tà dóro. Di akódhi ni togó tá àtsi ró adrézó Yésu ni tà longó, adrézó
akódhi ni tà tadhá kyákyá. Di, nï tá ína ngbà 'í bàtísimò Yòwánì àdhya
ni tà kòdhya.† 26 Di dré kidhózó adrélé Gïká ni kúlí ta tirï àko Yúdà
ànzi ki lìsámbò dzó na. Pïrïsíkà i Akílà be dhi ì kòyi akódhi dre dhi, ì
dré akódhi ni drïzo lìzo ába àyi véna gò, ì dré Gïká ni tà àndu ngìzo
drá dóro kitswálé títí.

27 Amvolásà dhi, Apólò dré lèzoá lìle bvò Akáyà àdhya na. Di móndyá
ka'ïbhá Èfésò le dhi ì dré akódhi ni kodzózó lìle gò, ì dré wárágà tisìzo
àyi ki adrúpi Akáyà na dhi i dré, ì kòka'író akódhi dòle àyi véna dóro.
Di akódhi kòtsa kònàle dre dhi, dré móndyá Yésu ni ka'ïbhá Gïká ni
togó tani sè dhi ki ledézó tò. 28 Tàko ko, adré tá tà kayí Yúdà ànzi íbe
rïnyí sè móndyá títí i kandrá, adrézó tadhá tà tisìle Gïká ni Kúlí na dhi
i sè dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

---

* **18:18** 18:18 Kínó lésè Yúdà ànzi i véna dhi, móndí mòndrà sìlepi dhi kò'o mòndrà nda akílé dre dhi, adré tá áyi drïbhí 'o rèle tà nda ni tadházó. † **18:25** 18:25 A kònò Tà 'òle dhi i 19:3-4.

19

Pólò tsa Èfésò na

1 Àpólò dré tá adrérà'a Kòrítò na dhi 'á dhi, Pólò dré láti dòzo lavúzó
bvò kòngo ró Àsíyà àdhya 'ásè, lìle tsàle Èfésò na. Kònàle dhi, dré Yésu
ni ka'ïbhá àruka ki kisúzó gò, 2 lizízóá àyi tí dhi: «Mì dré Yésu ni ka'ïzo
dhi, mì kisú Tirí Lólo 'í?» Di ì logó drá dhi: «Kóko, mà yi tá ko tàle
dhi, Tirí Lólo be dhi.» 3 Pólò gò liziá dhi: «Kàdré kònìni dhi, mì do
di bàtísimò ángùdhi kòdhya?» Ì logó dhi: «Bàtísimò Yòwánì àdhya 'i.»
4 Di Pólò tà àyi dré dhi: «Yòwánì fè tá bàtísimò móndí i dré, tadházóá
dhi, ì ladzá àyi ki togó dre. Di adré tá tàá àyi dré dhi, ì kòka'ï dhya
adrélépi tá adhélé í bvó dhi kòdhya. Dhya nda Yésu 'i.» 5 Ì kòyi kúlí
nda dre dhi, ì dré ngàzo bàtísimò do Mírì Yésu ni rú sè. 6 Di Pólò dré
drígá bhàzo àyi dri gò, Tirí Lólo dré asízó àyi ki asó gò, ì dré kidhózó
adrélé ti twátwa ki ta, adrézó tà longó pròfétà kya tíni. 7 Àgo nda i tá
ànyíànyi mudrí-drì-rì.

8 Àmvolásà dhi, Pólò dré lìzo Yúdà ànzi ki lìsámbò dzó na gò, kidhólé
adrélé Gïká ni kúlí ta tirì àko. Dré Gïká ni Òpì ni tà tadházó móndyá
kònàle dhi i dré mbă na, adrézó àyi ki togó asé, ì kòka'ïró be dhi bvó.
9 Di, àyi ki àruka ì dré àyi ki togó 'òzo tombálé, kúlí nda ki gàzo gò, ì
dré kidhózó adrélé tà ta kònzi Mírì ni láti ni tà rú móndyá títí i kandrá.
Di Pólò dré àyi ki tayízó. Dré móndyá ka'ïbhá dhi ki drìzo lìzo àyi íbe
Tìránò ni dzó adrézó móndí ki tadhá dhi na gò, dré adrézó Gïká ni tà
ta àyi dré kìtú àlo àlo títí i sè. 10 Dré 'òzoá kònìni kóná rì gò, móndyá
títí Yúdà ànzi ró ìndì súrú twá ro bvò Àsíyà àdhya lé dhi ì dré Mírì ni
kúlí yïzo.

11 Gïká adré tá rìnyí fe Pólò dré adrézó tà kàdrì líndríga ró nòle rè
ko dhi ki 'o. 12 À adré tá ndìndì kítá twátwa dré tá tabèle dhi ki do lìzo
bhàá dràbhá i rú gò, ì dré adrézó adrílé àyi ki drà i lésè. Tirí kònzi ì
adré tá kpà topfòle àyi ki àruka i lésè.

Sèkévà ni ànziàgo ì tabhï tirí kònzi dròle

13 Yúdà ànzi àruka ì adré tá tatsílé àrà twátwa i 'ásè, adrélé tirí kònzi
ki drobe topfòle móndí i lésè. Gò ì dré kidhózó adrélé tà nda ni tabhï
'òle Mírì Yésu ni rú sè, adrézó tàá tirí kònzi i dré dhi: «Má adré tàá àmi
dri Yésu Pólò dré adrézó tà ni ni longó dhi ni rú sè dhi, mì pfò!» 14 Di
Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì àlo rú be Sèkévà dhi ni ànziàgo nzi-drì-rì
dhi ì adré tá kpà 'òá kònìni. 15 Kïtú àlo dhi, ì tà tá kònìni gò, tirí kònzi
nda dré logózó àyi dré dhi: «Má nï Yésu be. Má nï kpà Pólò àdhi 'i
ya dhi be. Di, àmi àmikya àdhibhá 'i?» 16 Di agó tirí kònzi nda dré tá
adrézó lána dhi dré dhèzo àyi dri, àyi títí dhi ki rìnyí lavú gò, àyi ki
tswàzo tà tàndi ró. Gò ì dré lapázó dzó nda lésè bvólílí ro ìndì làzí be
bï àyi rúsè.

17 Móndyá títí Yúdà ànzi ró ìndì súrú twá ro Èfésò le dhi ì kòyi tà
nda dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo gò, ì dré adrézó Mírì Yésu ni rú ni lindrì
bha. 18 Di móndí bï Yésu ni ka'ïbhá dhi ì adré tá alìle tà kònzi ì dré
'òle dhi ki ta ngádra 'á móndyá títí i kandrá. 19 Àyi ki àruka adrébhá
tá làndrí ndribhá ro dhi ì adré tá àyi ki búkù làndrí àdhya ki adó alìzo
zàá móndyá títí i kandrá. Búkù ì dré zàle nda ki làgí tá ànyíànyi làfa

lò'wa ngùlù-nyadhi-rĭ-drĭ-mudrí.* 20 Di ásà dhi, Mírĭ ni kúlí adré tá la'úlé akódhi ni rĭnyí sè, adrélé lìle drĭdrì.
21 Tà nda ì kò'o ru títí dre dhi, Pólò dré nòzoá dhi, dóro ni í dré lavúlé bvò Màkèdòníyà àdhya 'ásè ìndì Ákáyà àdhya 'ásè, lìle Yèrúsalémà na dhi. Tà tá dhi: «Má kòlì tsàle kònàle dre dhi, adré kpà lèá dhi, má kòlì Rómà na.» 22 Di dré áyi àzíàmu rĭ, Tĭmòtéyò i Èrástò be dhi ki mùzo lìle í kandrána Màkèdòníyà na gò, dré ína adrézó Ásíyà na lókyá tsà sè.

Èfésòbhá ki ligima Pólò i rú dhi

23 Lókyá nda sè dhi, tà dré abízó nyĭnyi Èfésò na Mírĭ ni láti ni tà sè. 24 Agó àlo rú be Dèmètríyò adrélépi tá ngá di àrezá sè dhi tá kònàle be. Akódhi nda i àzízĭ ni íbe dhi ì adré tá gĭká tòko ró rú be Arètémì dhi ni dzó nzĭ tsàtsà dhi ki ledé àrezá sè, adrézó làfa kisú ásà bĭ.† 25 Di akódhi dré ngàzo áyi àzízĭ nda ki kimó túmání móndí àruka adrébhá tá ngá ledé àyi tíni dhi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi: «Áma arúpi i, mì nì tàle dhi, mà adré làfa kisú bĭ àzí kòdhi sè dhi be. 26 Di mì nò ìndì mì yi tàle dhi, Pólò kòdhi se móndí zyandre kònwa Èfésò 'a ìndì bvò wãyi Ásíyà àdhya lé dhi ki togó litílé dre. Adré ína tàá dhi, gĭká líndrí móndí ì dré adrélé ledélé àyi ki drígá sè dhi i, gĭká tàndi 'i ko. 27 Di tà nda kitswá ngbà 'í àma ki àzí ni rú kizá kòdhya ko. A ni kókpà kitswá àma ki gĭká tòkó gú, Àrètémì ni tépelò ni rú kizá gò, akódhi ni lindrì móndyá títí Ásíyà 'ásè ìndì bvò wãyi 'ásè dhi ì dré adrélé bhàle dhi ni tingázó!»
28 Di ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndi ró gò, ì dré ngàzo adrélé tetrélé adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Èfésòbhá kya kàdrì lavúlé!» 29 Gí ko, tà dré abízó nyĭnyi bhàandre nda 'á. Di móndí zyandre dhi ì dré Pólò ni atsíàmu, Gáyò i Àrĭstàrúkò be angábhá Màkèdòníyà lésè dhi ki rùzo gò, ì dré ru wùzo lìle àyi íbe àrà kàdrì adrézó ru kimó dhi na. 30 Pólò adré tá ína lèá pfòle móndyá zyandre nda i kandrá. Di, móndyá ka'ĭbhá dhi ì dré àyikya ka'ĭzoá ko. 31 Ndìndì dhya kàdrìkàdrì Ásíyà drĭle dhi ki àruka adrébhá tá Pólò ni arúpi ró dhi, ì dré kúlí mùzo akódhi ni ti lizí, kòpfòró móndyá zyandre nda i kandrá ko.
32 Móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki drì abí dre nyĭnyi. Àyi ki àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Àruka ni ì adré tá kó tà àzya ta. Àyi bĭ dhi ì nì tá ngalè ì kimó tá ru àdho tà sè ya dhi ko. 33 Yúdà ànzi ì dré agó àlo rú be Alìgìzándrè dhi ni 'òzo pfòle móndyá zyandre i kandrá, kòngiró tà nda ni àndu be dhi bvó. Di akódhi dré drígá bhàzo kuru àyi ki kúlí kikízó, í kòkitswáró áyi tàrá ga àyi kandrá. 34 Di, ì kònì akódhi Yúdà mvá 'i dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tetrélé kúlí àlo sè ànyíànyi sáà rĭ, adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Èfésòbhá kya kàdrì lavúlé!»
35 Kùdù ro dhi, dhya bhàle adrélé bhàandre nda ni tà tisì dhi dré ngàzo móndyá zyandre nda ki kúlí kikí gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Èfésòbhá ni i, móndyá títí dhi ì nì tàle dhi, à bhà bhàandre Èfésò àdhya adrélé gĭká gú, Àrètémì ni tépelò liki, akódhi ni líndrí adhélépi bhù lésè

* **19:19** 19:19 «Làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rĭ-drĭ-mudrí» (50.000) kòni i tá làfa adrélé fèle móndí ngùlù-nyadhi-rĭ-drĭ-mudrí dhi i dré àzí 'òle kĭtú àlo sè dhi tí dhi 'i. † **19:24** 19:24 «Àrètémì» kònìdhi, Gĭríkì ki gĭká ki àlo tòko ró, ì dré adrézó mĭ bha vélána, kòfèró àyi dré ànzi dhi 'i. I adré tá akódhi ni lindrì bha dzó nzĭ tsàtsà ledélé àrezá sè dhi i sè.

dhi íbe dhi be. 36 Dhya àlo kitswá tà kòdhi ni kayí bwà ko. Ásà dhi, adré lèá dhi, mì kàdré kíri, ìndì mì kò'o tà wàyá ro ko. 37 Mì adrì àgo kòni i kònwa, tákò ì lodhá àyikya àma ki gïká tòkó ko, ì topá kpà ngá akódhi ni tépelò i lésè ko. 38 Di Dèmètríyò i àzízĭ ni íbe dhi ì kàdré tà íbe tàle móndí i rú dhi, àrà adrézó tàbvó ta dhi i be, ìndì tàbvó tabhá i be. Adré di lèá dhi, ì kòlì tà ta móndí i rú kònàle. 39 Mì kàdré tà àzya íbe lizílé dhi, à ni kpà tà nda ki yi àrà adrézó tà ki bvó lanzí àma ki tòlí sè dhi na. 40 Tàko ko, tayí ngbà 'í tsà, à dré àma ki asíkìzo móndí ki ligima ándrò kònìdhi ni tà sè. A kòlizí àma dhi, mà kitswá tà àlo ta tà wàyá 'òle ándrò kònìdhi ni àndu ngìzo dhi bwà ko.» Di kòtà tà nda i dre dhi, dré móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki 'òzo ayílé.

20

Pólò lavú Màkèdòníyà 'ásè ìndì Gïrîkï ki bvò 'ásè

1 Tà wàyá nda kàkí dre dhi, Pólò dré móndyá ka'ïbhá dhi ki azízó gò, àyi ki kodzózó adrélé àyi ki totó tätä àyi ki tà ka'ïka'ï na. Kòlazí àyi tí dre dhi, dré ngàzo lìle bvò Màkèdòníyà àdhya na. 2 Dré lavúzó bvò nda 'ásè, tà bï dhi ki tabe móndyá ka'ïbhá dhi ki timbàzo àyi ki tà ka'ïka'ï na. Dré tsàzo Gïrîkï ki bvò na gò, 3 dré adrézó kònàle mbă na. Dré tá adrérà'a 'òle bwátù do lìzo bvò Sïríyà àdhya na dhi 'á dhi, dré yïzoá tàle dhi, Yúdà ànzi ì yi tá ru kitswázó áyi 'o kònzi. Di dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré gòle bvò Màkèdòníyà àdhya 'ásè dhi. 4 Akódhi ni atsíàmu i tá: Sòpátrò, Pírò ni mvá angálépi Bèróyà lésè dhi, Árïstàrúkò i Sèkúndò be angábhá Tèsàlòníkè lésè dhi i, Gáyò Dèrúbè lésè dhi, Tïmòtéyò, tsàle Tïkíkò i Tròfimò be angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi i. 5 Ayi nda ì dré lìzo drïdrï àma kandrána, kitswálé àma ki letè Trówà na. 6 Àma ró dhi, gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya àmvolésè dhi, mà dré bwátù dòzo ngàzo Fïlïpóyï lésè gò, kïtú nzi àmvolésè dhi, mà dré tsàzo ru kisú àma ki atsíàmu nda íbe Trówà na. Gò mà dré adrézó kònàle kïtú nzi-drï-rï.

Yùtîkò ni tingama dràdrà lésè dhi

7 Kïtú ni àlo pósò àdhya sè dhi, mà kimó tá ru móndyá ka'ïbhá dhi íbe, kitswázó mányàngá do nyàle.* Pólò adré tá tà ta móndyá nda i dré. Di dré tá adrélé 'òle lìle drùbhï sè dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tà ta tsàle ngátsi kítógá na. 8 A tobhà tá tálà bï dhi i dzó 'a kìle kurú na mà dré ru kimózó lána dhi na. 9 Kàdhúrà àlo rú be Yùtíkò dhi liri tá mòlísà na gò, ayí dré adrézó akódhi ni 'o, Pólò dré tá adrérà'a tà ta vwàvwà ro dhi 'á. Di ayí kòlavú akódhi dre dhi, dré dhèzo byá kïní na, dzó nda ni ètázì ni na 'ásè. A ni akódhi ni tingá dhi, àkò drà ína dre. 10 Di Pólò dré sïzo, tandïle kàdhúrà nda drïle, akódhi ni lomvó í drígá gò, tàzoá móndyá títí i dré dhi: «Mì bhà àmi ki togó kuru ko! Akódhi lídrì íbe!» 11 Ì kògò mbàle dzó 'a kìle kurú na nda na dre dhi, ì dré mápà toŋòzo nyàle. Di Pólò dré gòzo tà ta tsàle drùbhï na gò, ngàzo lìle. 12 Gò ì dré kàdhúrà nda ni drìzo nzìzo ába rúbhá be líná. Di tà nda tindrì tá móndyá títí dhi ki togó lavúlé.

Pólò nga Trówà lésè lìle Mïlétò na

* **20:7** 20:7 Gïká ni Kúlí tisìle Gïrîkï ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «...kitswázó mápà toŋò». Kúlí kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi: «kitswázó mányàngá Mírì àdhya ni nya».

13 Gò mà dré bwátù dòzo lìzo drĭdrĭ Pólò kandrána, kɨtswálé akódhɨ nɨ letè bhàandre rú zĭle Ásò dhɨ na. Tàko ko, akódhɨ lè tá ína atsí tòle pá sè tsàzo àma kɨ kisú kònàle. 14 Akódhɨ kàtsá àma kɨ kisú Ásò 'a dre dhɨ, mà dré tombàzo bwátù na lìle tsàle bhàandre rú zĭle Mĭtĭlénè dhɨ na. 15 Kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, mà dré gòzo lìle bwátù sè, tsàle tùrù Kíyò àdhya kandrá. Kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, mà dré tsàzo tùrù Sámò àdhya na. Dɨ kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, mà dré tsàzo bhàandre rú zĭle Mĭlétò dhɨ na. 16 Pólò lè tá áyɨ kɨkílé Èfésò na ko, kòtigíró tà bvò Ásíyà àdhya na ko dhɨ sè. Tàko ko, adré tá ína lèá lìle mbèlè, kòkɨtswá dhɨ, kòtsaró Yèrúsalémà na drĭdrĭ gwányá Pàtèkótè àdhya kandrá.

Pólò tà tà bhàgo Èfésò lésè dhɨ ɨ dré

17 Dɨ Mĭlétò na dhɨ, Pólò dré kúlí mùzo Èfésò na bhàgo Èkèlézyà àdhya kɨ azí. 18 Ɨ kàtsá akódhɨ vélé dre dhɨ, dré tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Lókyá mà dré tá adrérà'a àmɨ íbe dhɨ 'á dhɨ, mɨ nĭ ngalè má 'o tá tà ngínɨ ya dhɨ be, kɨdhólé kĭtú má dré atsázó bvò Ásíyà àdhya 'á dhɨ sè. 19 Má 'o tá Mírĭ nɨ tà akódhɨ nɨ màrábà tínɨ, togó ànzɨmvá kya tínɨ dhɨ be ɨndì mĭndra be bĭ, tágba Yúdà ànzɨ ì dré tá áma tabhĭzo tà ì dré tá ru yĭzo 'òá má rú dhɨ ɨ sè dhɨ. 20 Mì nĭ tàle dhɨ, má longó tá àmɨ dré Gĭká nɨ kúlí, tà nɨ kɨ tadházó móndyá títí ɨ kandrá, ɨndì àmɨ kɨ dzó ɨ 'ásè dhɨ be. Mà zù àmɨ dré tà àlo kɨtswálépi àmɨ kɨ ledé bwà dhɨ ko. 21 Má kodzó tá Yúdà ànzɨ ɨ móndyá súrú twá ro dhɨ íbe, ì kòladzáró àyɨ kɨ togó agòzo Gĭká vélé, ɨndì ì kòka'ĭró àma kɨ Mírĭ Yésu.

22 Dɨ mɨ yi rè ká! Nyànomvá dhɨ, má adré mána lìle Yèrúsalémà na, ngóró Tɨrí Lólo dré adrélé áma dri dhɨ tínɨ. Má nĭ àdho tà nɨ atsá má rú kònàle nì ya dhɨ ko. 23 Má nĭ ngbà 'í tà Tɨrí Lólo dré adrélé longólé má dré bhàandre àlo àlo títí ɨ 'ásè kònɨdhɨ be: Bă ɨ kɨzà íbe dhɨ ì adré áma letè kònàle. 24 Dɨ, má adré mána áma lídrì no tà tàko ró. Má adré ngbà 'í angú kòdhɨ nɨ le ràle tsàle kùdù nɨ na, má kò'oró àzí Mírĭ Yésu dré tayílé má drígá dhɨ akílé títí, kòdhɨ adré tàá dhɨ, má kòlongóró Rúbí Tanɨ Gĭká nɨ togó tanɨ nɨ tà dri dhɨ móndí ɨ dré.

25 Dɨ nyànomvá dhɨ, má nĭ tàle dhɨ, àmɨ má dré tatsízó Gĭká nɨ Òpì nɨ tà longóbe àmɨ kòfalésè dhɨ kɨ àlo kɨtswá gòle vélé áma mĭbhalé no ko dhɨ be. 26 Ásà dhɨ, má adré tàá àmɨ dré ándrò kònɨdhɨ dhɨ, àmɨ títí dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, dhya àlo nɨ kàrí kɨtswá ngòle má dri ko. 27 Tàko ko, má longó àmɨ dré tà títí Gĭká dré tá lèle má kòlongó dhɨ ɨ, àlo nɨ nɨ zu àko ró. 28 Dɨ mì kàdré àmɨ kɨ tàndɨ kɨ likí, túmăní kábilígyà kɨ părí wăyi Tɨrí Lólo dré bhàle àmɨ drígá, mì kàdréró àyɨ kɨ drì ko dhɨ íbe. Mì kàdré Gĭká nɨ Èkèlézyà dré gìle áyɨ tàndɨ nɨ kàrí sè dhɨ kɨ likí ngóró kábilígyà likíbhá dóro dhɨ ɨ tínɨ. 29 Má nĭ tàle dhɨ, áma lìma àmvolésè dhɨ, kàlagí àtrá kɨ tɨfí àmɨ kòfalé kɨtswálé àmɨ kɨ 'o kònzɨ dhɨ be. Ɨ kɨtswá àyɨkya kábilígyà kɨ àlo tayí línáko. 30 Ndìndì àmɨ kɨ tàndɨ ɨ kòfalé dhɨ, móndí àruka kɨ apfò adrélé tà bàti ladzá atsálé kɨnzò ro, kɨtswázó móndyá ka'ĭbhá dhɨ kɨ se àyɨ vésè dhɨ bvó. 31 Ásà dhɨ, mì kàdré tàmĭga dri! Mì kòtɨvì ko tàle dhɨ, gìle kóná na dhɨ, má tayí tá àmɨ àlo àlo títí dhɨ kɨ kodzoma mĭndra be bĭ kĭtú be ɨndì ngátsi be dhɨ ko dhɨ.

32 Nyànomvá dhɨ, má adré àmɨ kɨ tayí Gĭká drígá, akódhɨ kàdréró àmɨ kɨ tɨmbà kúlí dré afèle áyɨ togó tanɨ sè dhɨ sè, mɨ kòkisúró tà dré lazílé móndyá títí ɨ dré bhàle twá adrélé ína ró dhɨ ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ be dhɨ bvó. 33 Má bhà tá dhya àlo nɨ ngá lovó ko, kàdré akódhɨ nɨ àrezá

'i yà, akódhi ni órò 'i yà, kó ngalè akódhi ni kítá 'i yà dhi. 34 Àmi ki tàndi, mì nï tàle dhi, má 'o tá àzí áma tàndi ni drígá sè, kitswázó ngá kisú àma dré, áma bhápi íbe dhi be. 35 Tà tití má dré 'òle dhi i sè dhi, má tadhá àmi dré dhi, lè mi kàdré àzí 'o landè àko ró kònìni, kitswázó móndí yàyà dhi ki ledé. Mì kisù rè kúlí Mírì Yésu ni tàndi dré tàle kòni i ká: ‹Dhya adrélépi ngá fe dhi ni kólénzé adré dhya adrélépi ngá kisú dhi àdhya ni lavú.›»

36 Pólò kòtà tà nda i dre dhi, ì dré àyi ki kórókó titïzo tà zïzo Gïká tí. 37 Di àyi tití dhi ì dré adrézó Pólò ni kamú, adrézó ngòle rúá, ì dré tá adrérà'a lazílé tía dhi 'á. 38 Àyi ki togó tá kizà ro lavúlé, akódhi dré tá tàle dhi, ì kitswá gòle vélé áyi no ko dhi sè. Gò ì dré akódhi ni adzízó yïandre mïle, kòmbàró bwátù na.

21

Pólò lì Yèrúsalémà na

1 Mà kòlanzí ru bhàgo nda íbe dre dhi, mà dré bwátù dòzo lìzo pyà tùrù Kósà àdhya na. Kïtú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Ródò àdhya na. Gò mà dré lìzo tsàle bhàandre Pàtárà àdhya na. 2 Kònàle dhi, mà dré bwátù àzya adrélépi 'òle zyàle bvò Fòwïníkè àdhya na dhi ni kisúzó gò, mà dré tombàzo lána lìle. 3 Mà kòtsa àrà adrézó tùrù Kïpírò àdhya ni drï no dhi na dre dhi, mà dré lavúzó tàbhu ni lésè gò, lìle bvò Sïríyà àdhya na. Di mà dré tsàzo bhàandre Tírè àdhya na, à kòtiríró ngá bwátù nda dré adólé dhi i be dhi bvó. 4 Kònàle dhi, mà dré móndí ka'ïbhá àruka ki kisúzó gò, mà dré adrézó àyi íbe kïtú nzi-drï-rï. Àyi nda ì dré tàzoá Pólò dré Tirí Lólo ni rïnyí sè dhi, kòlì Yèrúsalémà na ko. 5 Di, àma ki lókyá kòkitswá dre dhi, mà dré àmakya ngàzo kitswálé lìle. Móndyá ka'ïbhá tití nda i, àyi ki tòkó i ìndì àyi ki ànzimvá íbe dhi, ì dré àma ki adzízó apfòle bhàandre nda lésè gò, mà dré àma ki kórókó titïzo tà zïzo Gïká tí yïandre mïle. 6 Mà kòlazí àyi tí dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lìle gò, ì dré àyikya nzìzo àyi bhàna.

7 Mà kònga Tírè lésè dre dhi, mà dré lìzo tsàle bhàandre rú zïle Pòtòlèmáyì dhi na. Kònàle dhi, mà dré mòdo fèzo àma ki adrúpi Yésu ni ka'ïbhá dhi i dré gò, mà dré adrézó àyi íbe kïtú àlo. 8 Kïtú bvóá dhi sè dhi, mà dré lìzo tsàle bhàandre Kàyïsàríyà àdhya na. Kònàle dhi, mà dré adrézó Fïlípò, Rúbí Tani longólépi dhi ni dzó na. Akódhi nda tá dhya nzi-drï-rï kipèle Yèrúsalémà na dhi ki àlo 'i.* 9 Akódhi tá ànzitòkó su mobhá rè ko, adrébhá tá Gïká ni kúlí longó pròfétà kya tíni dhi íbe.

10 Mà kàdré kònàle gïle kïtú àruka i dre dhi, pròfétà àlo rú be Àgábò dhi dré atsázó bvò Yùdáyà àdhya lésè. 11 Akódhi nda dré áyi kisízó ànyi àma làga, Pólò ni káfà adó, áyi pá ki adròzo áyi drígá íbe gò, tàzoá dhi: «Tirí Lólo adré tàá dhi: Yúdà ànzi Yèrúsalémà na dhi ki káfà kònìdhi ni líyí ni adrò kònìni gò, ì dré akódhi ni fèzo móndí súrú twá ro dhi i drígá.» 12 Mà kòyi tà nda dre dhi, àma móndyá ka'ïbhá kònàle dhi íbe dhi i, mà dré Pólò ni ti lizízó, kòlìró Yèrúsalémà na ko dhi bvó. 13 Di, Pólò dré ína logózóá dhi: «Mì adré ngòle, adrézó áma togó 'o ŋòle àdho tà sè? Ma gànzi ró ngbà 'í bă nya kòdhya ko. Ma kókpà gànzi ró lìle dràle Yèrúsalémà na Mírì Yésu ni rú ni tà sè.» 14 Di mà dré kitswálé

* **21:8** 21:8 À kònò Tà 'òle dhi i 6:5; 8:5.

akódhi ni logá bwà ko dhi sè dhi, mà dré kúlí tayízó, tàzoá dhi: «Tà
Mírì dré adrélé lèle 'òle dhi kò'o ru wà.»
15 Àmvolásà, mà dré tà títí dhi ki ledézó gò, mà dré mbàzo
Yèrúsalémà na. 16 Mà mbà tá túmăní móndí ka'ĩbhá àruka Kàyĩsàríyà
lésè dhi íbe. Di ì dré àma ki drĩzo lìzo àma íbe agó àlo rú be Mĩnàsónà
dhi ni dzó na, mà kàyíró kònàle be dhi bvó. Akódhi nda angá tá Kĩpírò
lésè, ìndì akódhi tá móndí Yésu ni ka'ĩlepi kínó lésè dhi 'i.

Pólò ì kimó ru bhàgo Èkèlézyà àdhya íbe

17 Mà kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àma ki adrúpi Yésu ni ka'ĩbhá dhi
ì dré àma ki ka'ĩzo dòle togó dóro sè. 18 Kĩtú bvóá dhi sè dhi, mà dré
lìzo Pólò be Yàkóbhò bhàna.† Kònàle dhi, bhàgo títí Èkèlézyà àdhya ì
kimó tá kpà ru. 19 Di Pólò dré mòdo fèzo àyi dré gò, tà títí Gĩká dré 'òle
áyi àzí sè móndyá súrú twá ro dhi i kòfalé dhi ki titízó àyi dré mŭbhalé
tí.
20 I kòyi tà nda i dre dhi, ì dré ngàzo adrélé Gĩká ni rú bha kùle. Gò
ì dré tàzoá Pólò dré dhi: «Àma ki adrúpi, mí nò rè ngalè Yúdà ànzi
lìzólìzo dhi ì ka'ĩ Yésu ngíni ya dhi ká. Ayi títí nda ki togó kókpà àtsi ró
Mósè ni tátrítrí kúlí ni tà sè. 21 Di, ì yi tàle dhi, mí adré mína Yúdà ànzi
títí ayíbhá móndyá súrú twá ro dhi i kòfalésè dhi ki tadhá, ì kòtayíró
Mósè ni tátrítrí kúlí, ìndì ì kògòró vélé adrélé àyi ki ànzi ki lwa ko,
adrézó kpà àma ki labhi lebè ko. 22 Mà ni 'òá ngíni? Tàko ko, ì ni
dra ámi atsama ni rúbí yi 'í. 23 Di mí kò'o tà mà dré adrélé tàle mí
dré kònìdhi kòdhya. Ago su mòndrà sibhá dhi i kònwa àma kòfalé be.
24 Mí kòdrì àyi nda i lìzo àyi íbe, mì kòtemvéró àmi túmăní àyi íbe Gĩká
kandrá. Mí kòfè kpà làfa ì dré kitswázó àyi ki drĩbhí 'o rèle dhi mi.‡
Mí kò'o kònìni dhi, móndyá títí dhi ki nĩá tàle dhi, tà adrélé tàle mí rú
kòdhi i kinzò 'i dhi be. I ni kpà nĩá dhi, mí adré mína tà tátrítrí kúlí
dré adrélé tàle dhi ki ka'ĩ 'òle dhi be. 25 Kàdré móndyá ka'ĩbhá súrú
twá ro dhi ki tà sè dhi, mà tisì tá wárágà, tà mà dré tá ru yĩzo ì kò'o
dhi ki longózó àyi dré. Má tisì tá dhi, ì kònya mányàngá fèle gĩká tàko
i dré dhi ko, ì kònya kà'wá kàrí ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki
ză ko, ìndì ì kò'o ndòtò tà ko.§»
26 Di kĩtú bvóá dhi sè dhi, Pólò dré àgo nda ki drĩzo lìzo àyi ki temvé
túmăní í be. Gò dré fĩzo tépelò na, kitswálé lókyá àyi ki temvema nda
dré kitswázó akílé gò, ngá fèzo Gĩká dré àyi àlo àlo títí dhi ki rú sè dhi
ni longó.*

A ru Pólò tépelò na

27 Kĩtú nzi-drì-rì àyi ki temvema nda àdhya ì dré tá adrérà'a 'òle
akílé dhi 'á dhi, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Àsíyà àdhya lésè dhi ì
dré Pólò ni nòzo tépelò na. Di ì dré ngàzo móndyá zyandre títí dhi ki
'a tifí, akódhi ni rùzo gò, 28 ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Ìsèrélè ànzi i,
mì alì àma ki ledé wà! Kònìdhi agó adrélépi móndyá títí àrà títí i 'ásè
dhi ki kodzó ligílé àma ki súrú rú, àma ki tátrítrí kúlí rú, ìndì tépelò
kònìdhi rú dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, akódhi adrĩ ndìndì móndí súrú twá

† **21:18** 21:18 Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi ki àlo 'i. A kònò Tà 'òle dhi i 12:17; 15:13.
‡ **21:24** 21:24 A kònò tà àndu ngìle mòndrà sìma ni tà sè Tà 'òle dhi i 18:18 na dhi. § **21:25** 21:25 A kònò Tà 'òle dhi i 15:20. * **21:26** 21:26 A kònò 1 Kòrítòbhá i 9:20.

ro dhi i afízó àyi íbe tépelò le, àrà lólo kònìdhi ni 'òzo atsálé ndĭ ró!»
29 (I tà tá kònìni tàko ko, ì nò tá Tròfímò angálépi Èfésò lésè dhi i Pólò
be bhàandre 'á. Di ì adré tá àyikya kisùá dhi, Pólò adrĭ tá akódhi afízó
ába tépelò le.)
30 Di tà nda dré móndyá títí bhàandre nda 'á dhi ki 'a tifízó gò, ì dré
angázó arálé àrà títí i lésè Pólò ni ru, akódhi ni sèzo pfòzo ába tépelò
'ásè gò, tépelò ni dzóti ki tesézó. 31 Di ì dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni
pfu dràle dhi 'á dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì dré yĭzoá tàle dhi, tà abí
dre nyĭnyi Yèrúsalémà 'a. 32 Gbă kòdhwa, akódhi dré sòdá ki drĭzo àyi
ki drĭ kobhá íbe ràzo àyi íbe móndyá zyandre nda i véna. Àyi nda ì
kònò sòdá ki kàdrì nda i sòdá ni íbe dre dhi, ì dré Pólò ni pfùma tayízó.
33 Di sòdá ki kàdrì nda dré áyi kisízó ànyi akódhi làga gò, akódhi ni 'o
rùle, adròle nyìrì rĭ dhi i sè. Gò dré lizízóá ngalè akódhi àdhi 'i ya dhi,
ìndì 'o tá àdho tà 'i ya dhi. 34 Móndyá zyandre nda i kòfalé dhi, móndí
àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka ni ì adré tá kó tà àzya
ta. Tà wàyá nda sè dhi, sòdá ki kàdrì nda kitswá tá tà nda ni àndu ni
bwà ko. Di dré Pólò ni 'òzo drĭle lìzo ába dzó kàdrì adrézó sòdá ki likí
dhi na. 35 Sòdá nda ì kòtsa Pólò be àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda
na dhi na dre dhi, ì dré akódhi ni dòzo dodò móndyá zyandre nda ki
ligima ni tà sè. 36 Tàko ko, àyi títí dhi ì adré tá lìle tetrébe àyi vésè,
adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà!»

Pólò ga áyi tàrá móndyá zyandre i kandrá

37 A dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni 'o fĭle dzó kàdrì nda na dhi 'á dhi, dré
lizízóá sòdá ki kàdrì tí dhi: «Má ni kitswá tà ta mí dré bwà?» Di sòdá
ki kàdrì nda logó drá dhi: «Mí nì tákò Gĭríkì ti tàle be? 38 Mi kònìdhi
tsì Èzèpétò agó atú móndí ki kodzólépi ligílé gò drĭkònzibhá ngùlù-su
dhi ki drĭzo lapázó àyi íbe duku na dhi 'i ko?» 39 Di, Pólò logó drá dhi:
«Ma, ma Yúdà mvá angálépi Tàrúsò bvò Kĭlĭkíyà àdhya lé dhi lésè dhi
'i. Di ma móndí bhàandre rúku kyàkyà dhi lésè dhi 'i. Má adré ámi ti
lizí, mí kòfèró má dré láti tà tàzo móndyá zyandre kòni i dré.» 40 Di
sòdá ki kàdrì nda kòka'ĭ dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àrà adrézó
mbàle dzó kàdrì nda na dhi na gò, drígá bha kuru móndyá zyandre
nda ki kúlí kikízó. Di ngá kòbhù ndiii dre dhi, dré tàzoá àyi dré Èbérè
ti sè dhi:†

22

1 «Áma adrúpi i, áma atá íbe ni i, mì yi rè tà má dré adrélé tàle àmi
dré áma tàrá gàzo ni i ká!» 2 I kòyi akódhi adrérà'a tà ta àyi dré Èbérè
ti sè dre dhi, ì dré gòzo vélé adrélé kíri wáláká ni ni lavú. Gò Pólò dré
tàzoá dhi: 3 «Ma Yúdà mvá tĭle Tàrúsò bvò Kĭlĭkíyà àdhya lé dhi na dhi
'i. Di, à likí tá ma mbàle kònwa Yèrúsalémà 'a. Gàmàlìyélè tadhá tá
àma ki tábhí ki tátrítrí kúlí má dré nĭle kyá dhi nì. Áma togó tá àtsi ró
Gĭká ni tà sè, àmi títí ándrò ni kya tíni. 4 Kàdré móndyá adrébhá Yésu
kòdhi ni láti lebè dhi ki tà sè dhi, má pfo tá àyi ki mì tsàle byá àyi ki
dràdrà na. Má turú tá àyi àgo ró ìndì tòko ró nda i lebhélé bădzó na.
5 Kòwánà ki kàdrì i bhàgo kàdrì títí dhi íbe dhi ki kitswá tadhá dhi, tà
má dré adrélé tàle kòdhi i tà bàti 'i dhi. Má kisú tá ndìndì wárágà àyi

† **21:40** 21:40 A kitswá kpà kúlí «Èbérè ti» kòni ki ladzá: «Àràméyà ti».

nda ì dré tisìle àyi ki adrúpi Dàmàsékè na dhi i dré dhi i gò, má dré lìzo ába kitswálé móndyá ka'ïbhá kònàle dhi ki turú adrïle Yèrúsalémà le, à kònòró tà àyi dri be dhi bvó.»

Pólò titi, í ka'ï Yésu ngíni ya dhi
(À kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 26:12-18)

6 «Lókyá má dré tá adrérà'a tsàle ànyi Dàmàsékè làga ànyíànyi kïtú rírí sè dhi 'á dhi, ngádra kàdrì bhù lésè dhi dré kòzo ngbŏ ró ngá kazá má làgásè kúrú. 7 Di má dré dhèzo kïní mi gò, má dré kúlí yïzo tàá má dré dhi: ‹Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mï pfo àdho tà sè?› 8 Má dré lizízóá dhi: ‹Mírì, mi àdhi 'i?› Di kúlí nda logó má dré dhi: ‹Ma, Yésu Nàzàrétà lésè, mí dré mína adrélé mï pfòle dhi 'i.› 9 Áma atsíàmu ì nò tá kpà ngádra nda 'í. Di, ì nï tá àyikya tà kúlí nda dré tá adrélé tàle má dré dhi ki àndu ko. 10 Gò má dré lizízóá dhi: ‹Mírì, lè má kò'o ngíni?› Mírì logó má dré dhi: ‹Mí nga lìle Dàmàsékè na. Kònàle dhi, à ni tà títí Gïká dré bhàle mí kò'o dhi ki ta mí dré.› 11 Di má dré kitswálé ngá no ngádra nda ni lagulagu dré bwà ko dhi sè dhi, áma atsíàmu ì dré áma drígá rùzo, áma sèzo lìzo má be Dàmàsékè na.

12 Kònàle dhi, agó àlo rú be Ànàníyà dhi dré alìzo áma no. Akódhi nda tá móndí adrélépi tròle Mósè ni tátrítrí kúlí rú dhi 'i. Yúdà ànzi títí Dàmàsékè na dhi ì adré tá kpà akódhi ni rú ta dóro. 13 Akódhi kàtsá áyi totó ànyi má làga dre dhi, dré tàzoá má dré dhi: ‹Áma adrúpi Sàwúlò, ámi mï kògò ngá no!› Gbă lókyá nda sè dhi, má dré gòzo adrélé ngá no gò, má dré akódhi ni nòzo. 14 Akódhi dré tàzoá má dré dhi: ‹Gïká àma ki tábhí kya zì mi kitswálé tà í dré adrélé lèle 'òle dhi ki ni, kitswálé Dhya gyăgya dhi ni no, ìndì kitswálé akódhi nda ni kúlí yi tíá dhi bvó. 15 Tàko ko, mí ni akódhi ni tà mí dré nòle ìndì mí dré yïle dhi ki longó móndyá títí i dré. 16 Di nyànomvá dhi, mí adré àdho tà letè? Mí nga akódhi ni zi adrélé ámi Mírì ro, ìndì mí do bàtísimò, Gïká kòdzìró mi ámi tàkonzì i lésè be dhi bvó.›»

Pólò titi, Mïrì zi i lìle móndyá súrú twá ro dhi i véna ngíni ya dhi

17 «Má kàgò Yèrúsalémà le dre dhi, má dré adrézó tà zi Gïká tí tépelò na gò, ngá dré afízó má dri toróbí tíni. 18 Má nò tá Mírì adrérà'a tàá má dré dhi: ‹Mí nga mbèlè pfòle Yèrúsalémà 'ásè. Tàko ko, móndyá Yèrúsalémà 'a dhi i kitswá àyikya áma tà mí dré adrélé longólé dhi ki ka'ï bwà ko.› 19 Má logó dhi: ‹Mírì, àyi nda ì nï dóro tàle dhi, má adré tá mána tatsílé lìsámbò dzó i 'ásè móndyá adrébhá ámi ka'ï dhi ki turúbe lebhélé bădzó na, adrézó kpà àyi ki bhwa. 20 Kòdhi íbe dhi, lókyá à dré tá adrérà'a Sètèfánò, ámi tà longólépi dhi ni kàrí kutú dhi 'á dhi, ma tá mána kònàle, adrélé tà nda ni ka'ï, adrézó kpà dhya adrébhá tá akódhi ni pfu dràle dhi ki kítá likí.› 21 Di Mírì dré tàzoá má dré dhi: ‹Mí lì, tàko ko, má ni ámi mu lìle làwú làvo na, móndyá súrú twá ro dhi i véna.›»

Pólò tadhá dhi, i Rómà agó 'i

22 Móndyá zyandre nda ì yi tá Pólò tsàle lókyá dré kúlí nda ni tărà'a. Gò ì dré ngàzo kúlí loyó, adrézó tàá dhi: «À kòtingá akódhi móndí i kòfalésè! Kitswá ína lídrì sè ko!» 23 I dré adrézó tetrélé, adrézó àyi ki kítá ki lebhé kïní mi, adrézó tàpfulíndrí lomvó todàle kurú na. 24 Di sòdá ki kàdrì nda dré Pólò ni 'òzo drïle fizo ába àyi ki dzó kàdrì na. Dré

tàzoá dhi, à kòbhwà akódhi adrézó akódhi ni lizí, kòtàró tà móndyá zyandre nda ì dré tá adrézó tetrélé í rú dhi ni àndu. 25 Di, à kàdrò akódhi kitswálé bhwàle dre dhi, Pólò dré lizízóá sòdá ki drì kobhá ki àlo tí dhi: «Rómà ki tátrítrí kúlí ka'ì, mì kàdré móndí Rómà ro dhi ni bhwa, akódhi ni tàbvó ta àko ró dhi 'í?» 26 Di sòdá ki drì kòlepi nda kòyi kúlí nda dre dhi, dré lìzo longóá sòdá ki kàdrì nda dré, tàzoá dhi: «Mí adré tá 'òle àdho tà 'o? Tàko ko, agó kòdhi ína móndí Rómà ro dhi 'i!» 27 Di sòdá ki kàdrì nda dré áyi kisízó ànyi Pólò làga, lizíá tía dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mi móndí Rómà ro dhi 'i bàti?» Pólò logó dhi: «Àyíya, kònìni.» 28 Sòdá ki kàdrì tà dhi: «Má fè mána làfa kàdrì, atsázó móndí Rómà ro dhi ró.» Di Pólò logó dhi: «Mána, à ti ma móndí Rómà ro dhi ró dhi titi.» 29 Gbă kòdhwa, sòdá adrébhá tá 'òle Pólò ni lizí dhi ì dré akódhi ni tayízó. Di tirì dré sòdá ki kàdrì nda ni 'òzo, dré nile í 'o tá Pólò adrélépi Rómà ro ni adròle nyìrì sè dhi sè.

Pólò pfò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrá

30 Kitú bvóá dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda dré kòwánà kàdrì ki 'òzo ru kimó bhàgo kàdrì títí dhi íbe. Di dré Pólò ni trìzo gò, 'òzoá apfòle àyi nda i kandrá, kitswázó tà Yúdà ànzi ì dré adrézó akódhi ni asíki dhi ni àndu ni dhi bvó.

23

1 Di Pólò dré ngàzo bhàgo kàdrì nda ki no dìií gò, tàzoá dhi: «Áma adrúpi i, áma togó aróki ma ko tà títí má dré 'òle Gìká kandrá atsálé ándrò kònìdhi dhi i sè dhi.» 2 Gbă kòdhwa, kòwánà ki kàdrì rú be Ànàníyà dhi dré móndyá adrébhá Pólò làga dhi ki 'òzo akódhi ni ti sa. 3 Di Pólò dré tàzoá drá dhi: «Mi, àbè rúbhá tswàle mvèle kemve dhi ró ni, Gìká ni ámi tswa nì! Mí liri mína kònàle kitswálé áma tàbvó ta àma ki tátrítrí kúlí sè. Di, mí 'o mína ma tswàle, adrézó tátrítrí kúlí nda ni ŋo.» 4 Gò àyi adrébhá Pólò làga nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mí 'o mi ngíni adrélé Gìká ni kòwánà ki kàdrì ni lodhá kònìni dhi?» 5 Di Pólò logó dhi: «Adrúpi i, má nì tá ko tàle dhi, akódhi kòwánà ki kàdrì 'i dhi. Àngyá ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: ‹Mí kòtà tà kònzi ámi móndyá ki kàdrì rú ko.›*»

6 Di Pólò nì tá tàle dhi, bhàgo kàdrì ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, móndí àruka i tá Sàdùkáyò 'i, ìndì àruka ni i tá Fàrìsáyò 'i dhi be. Di dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, ma mána Fàrìsáyò 'i, ìndì Fàrìsáyò mvá 'i. À adré áma tàbvó ta ándrò kònìni, má dré adrélé mì bha Gìká véna adrézó ka'íá dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!» 7 Kòtà tà nda dre dhi, lawà dré kìzo Fàrìsáyò i kòfalésè Sàdùkáyò íbe gò, móndyá zyandre nda ì dré ru lanzízó. 8 (Tàko ko, Sàdùkáyò ì adré àyikya tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó, ìndì ángéló i tirí íbe dhi i yókódhó. Di, Fàrìsáyò ì adré àyikya tà nda ki ka'ì títí.) 9 Di lawà nda dré vélé kìzo lavúlé gò, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka Fàrìsáyò ró dhi ì dré ngàzo adrélé tà kayí rìnyí sè, adrézó tàá dhi: «Mà kisú àmakya tà kònzi àlo dhi agó kònìdhi véna ko. Àruka ni, tirí 'i yà, kó ngalè ángéló 'i yà dhi tà tà drá nì!» 10 Di lawà nda dré tá adrélé lìle drìdrì dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda adré tá ngá ro, ì ni dra

* **23:5** 23:5 À kònò Pfòma 22:27.

Pólò ni ru pfùle dràle dhi sè. Di dré lazízóá áyi sòdá i dri dhi, ì kòsi akódhi ni apá àyi drígásè, drïle lìzo ába àyi ki dzó kàdrì na.
11 Kïtú nda ni ngátsi sè dhi, Mírì dré agázó Pólò kandrá tàá drá dhi:
«Mí tsi togó! Ngóró mí dré áma tà longólé kònwa Yèrúsalémà 'a dhi
tíni dhi, adré kpà lèá dhi, mí kòlongó áma tà Rómà na.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Pólò ni pfu dràle

12 Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré ru yïzo gò, mòndrà sìzo
àyi kòfalésè tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle ì
dré Pólò ni pfurà'a dràle dhi 'á. 13 Dhya ru yibhá tà nda dri dhi ì lavú
tá nyadhi-rï. 14 Di ì dré lìzo kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe, tàá àyi
dré dhi: «Mà sì mòndrà àma kòfalésè tàzoá dhi, mà kitswá ngá nya
ko ìndì ngá mvu ko, tsàle lókyá mà dré dra Pólò ni pfùzo dràle dhi 'á.
15 Di nyànomvá dhi, àmi túmăní bhàgo kàdrì íbe dhi i, mì kòlizí sòdá
ki kàdrì, kògòró Pólò ni 'o apfòle àmi kandrá, ngóró mì lè tá akódhi
ni tà ndàle nïle kyá na tíni. Di àma ró dhi, mà ni adré rìle kitswálé
akódhi ni pfu dràle drïdrï dré dra atsázó kònwa dhi kandrá.»
16 Di, tà ì dré ru yïzo 'òá Pólò rú nda ni rúbí dré dhèzo akódhi ni
kòdromvá bína gò, akódhi nda dré lìzo longóá Pólò dré sòdá ki dzó
kàdrì na. 17 Gò Pólò dré sòdá ki drï kobhá ki àlo azízó, tàzoá drá dhi:
«Mí drï kàdhúrà kònìdhi lìzo ába sòdá ki kàdrì véna. Tàko ko, akódhi
tà íbe longólé drá.» 18 Di sòdá ki drï kòlepi nda dré akódhi ni drïzo lìzo
ába sòdá ki kàdrì véna, tàzoá dhi: «Pólò 'ïle bădzó na kòdhi zi tá ma
lizílé, má kàdzíró kàdhúrà kònìdhi mí vélé. Ângyá ko, akódhi tà íbe
longólé mí dré.» 19 Di sòdá ki kàdrì nda dré kàdhúrà nda ni drígá rùzo,
akódhi ni drïzo gàrà dri gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adré àdho tà le longólé
má dré?» 20 Di kàdhúrà nda logó dhi: «Yúdà ànzi ì yi ru ámi lizízó, mí
kò'oró Pólò pfòle kïdru bhàgo kàdrì i kandrá, ngóró ì lè tá akódhi ni tà
ndàle nïle kyá na tíni. 21 Adré di lèá dhi, mí kòka'ï mína ko. Tàko ko,
àyi ki àruka ànyíànyi nyadhi-rï dhi ì adré àyikya rìle akódhi bvó láti
'á. Âyi nda ì sì mòndrà tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko
tsàle lókyá ì dré dra akódhi ni pfùzo dràle dhi 'á. Nyànomvá kònìdhi,
àyi gànzi ró, adrélé ngbà 'í ámi kúlí letè kòdhya.» 22 Di sòdá ki kàdrì
nda dré lazízóá kàdhúrà nda dri dhi: «Mí kòtà tà mí dré longólé má
dré kòdhi dhya àlo dré ko.» Gò dré akódhi ni tayízó lìle.

A mù Pólò gùvèrènérè Fèlîkisï véna Kàyïsàrîyà na

23 Di sòdá ki kàdrì nda dré áyi sòdá ki drï kobhá rï dhi ki azízó,
tàzoá àyi dré dhi: «Mì ledé tà títí dhi i kitswázó sòdá kámá-rï dhi ki
dri, túmăní sòdá nyadhi-na-drï-mudrî dòngí i dri dhi íbe, ìndì sòdá
kámá-rï dìlì íbe àyi drígá dhi íbe, lìzo àyi íbe sáà nzi-drï-su ngátsi
àdhya sè Kàyïsàrîyà na. 24 Mì bhà kpà dòngí i kitswálé Pólò ni do tsàle
byá gùvèrènérè Fèlíkisï véna líná dhi bvó.» 25 Di dré wárágà tisìzo
gùvèrènérè nda dré kònìni:

26 «Ma, Kàlàwùdíyò Lïsíyà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì mi,
atálágó, gùvèrènérè Fèlíkisï dré. Mòdo mí dré! 27 Yúdà ànzi ì ru
tá agó má dré adrélé mùle mí véna kònìdhi gò, ì dré tá adrézó 'òle
akódhi ni pfu dràle. Di má dré yïzoá tàle dhi, akódhi móndí Rómà ro
dhi 'i gò, mà dré lìzo sòdá mána íbe akódhi ni apá àyi drígásè. 28 Má
lè tá tà ì dré adrézó akódhi ni asíkï ásà dhi ni àndu nïle gò, má dré

akódhɨ nɨ 'òzo pfòle àyɨ kɨ bhàgo kàdrì ɨ kandrá. 29 Má dré kisúzóá dhɨ, ì adré akódhɨ nɨ asíkǐ àyɨ kɨ tátrítrí kúlí nɨ tà sè. Dɨ, tà tà bhàzo akódhɨ dri kɨtswálé dràdrà sè yà, kó ngalè bă sè yà dhɨ tá yókódhó. 30 Má dré yĭzoá tàle dhɨ, ì yi tá ru kɨtswázó akódhɨ nɨ pfu dràle dhɨ, má dré akódhɨ nɨ mùzo lìle gbă lókyá nda sè mí véna. Má dré kpà lazízóá akódhɨ nɨ asíkĭbhá ɨ dri dhɨ, ì kòlì tà ì dré adrézó akódhɨ nɨ asíkǐ ásà dhɨ kɨ ta mí kandrá.»

31 Dɨ sòdá nda ì dré Pólò nɨ drĭzo lìzo ába ngátsi sè ngóró tá tàle àyɨ dré dhɨ tíní gò, ì dré tsàzo bhàandre rú zĭle Ătĭpátrĭ dhɨ na. 32 Kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, ì dré akódhɨ nɨ tayízó sòdá dòngí ɨ dri nda ɨ drígá, ì kògòró lìle ába be dhɨ bvó. Gò àyɨ lìbhá pá sè dhɨ ì dré àyɨkya nzìzo àyɨ kɨ dzó kàdrì na. 33 Dɨ sòdá dòngí ɨ dri nda ì kòtsa Kàyĭsàrĭyà na dre dhɨ, ì dré wárágà nda nɨ fèzo gùvèrènérè Fèlíkisĭ dré gò, Pólò nɨ tayízó akódhɨ drígá. 34 Dɨ gùvèrènérè nda dré wárágà nda nɨ nàzo gò, lizízóá Pólò tí ngalè akódhɨ angá tá bvò ángùdhi lésè ya dhɨ. Kòyi tàle dhɨ, akódhɨ angá tá Kĭlĭkĭyà lésè dhɨ dre dhɨ, 35 dré tàzoá drá dhɨ: «Má nɨ ámɨ yi lókyá ámɨ asíkĭbhá ì dré dra atsázó dhɨ tú.» Gò dré Pólò nɨ 'òzo lɨkɨ́lé Èródè nɨ dzó kàdrì na.

24

Yúdà ànzɨ ɨ asĭkĭ Pólò Fèlĭkisĭ kandrá

1 Kĭtú nzi àmvolésè dhɨ, kòwánà kɨ kàdrì Ànàníyà ì dré tsàzo bhàgo àruka íbe ìndì dhya adrélépi tá kúlí ta àyɨ dré, rú be Tèrùtúlò dhɨ be Kàyĭsàrĭyà na. Gò ì dré tà ì dré tá adrézó Pólò nɨ asíkĭ ásà dhɨ kɨ tàzo gùvèrènérè Fèlíkisĭ kandrá. 2 Á kàzí Pólò dre dhɨ, Tèrùtúlò nda dré ngàzo tà ta akódhɨ rú kònìnɨ: «Atálágó Fèlíkisĭ, mà adré lenzélé tà kìdríkìdrɨ mà dré adrézó ába lókyá be vwàvwà ro mí zàle dhɨ nɨ tà sè, ìndì tà mí dré kisùle ladzálé atsálé dóro àma kɨ bvò kònìdhɨ lé dhɨ kɨ tà sè. 3 Mà adré tà nda kɨ no lókyá wăyi sè ìndì àrà títí ɨ 'ásè gò, mà dré adrézó àwoyà ta mí dré togó wăyi sè. 4 Dɨ, má lè mána ámɨ lókyá kɨzálé ko. Má adré dɨ ámɨ ti lizí, mí kòyiró àma lókyá tsà sè ámɨ togó dóro sè.

5 Mà kisú dhɨ, agó kònìdhɨ ína drĭkònzɨ lĭyí 'ɨ. Adré móndí kɨ kodzó lɨgílé Yúdà ànzɨ bvò wăyi 'ásè dhɨ ɨ kòfalésè. Akódhɨ móndyá adrébhá dhya Nàzàrétà lésè dhɨ nɨ láti kɨnzò ro dhɨ nɨ lebè dhɨ kɨ kàdrì kɨ àlo 'ɨ. 6 Tabhĭ tá ndìndì àma kɨ tépelò 'òle atsálé ndĭ ró gò, mà dré akódhɨ nɨ rùzo.* 8 Ámɨ tàndɨ, mí nɨ kɨtswá akódhɨ nɨ lizí, kɨtswázó tà títí mà dré adrézó akódhɨ nɨ asíkĭ ásà kòdhɨ kɨ àndu ni kyá.»

9 Gò Yúdà ànzɨ ì dré kpà tàzoá dhɨ, tà títí Tèrùtúlò dré tàle Pólò rú nda ɨ tà bàti 'ɨ.

Pólò ga áyɨ tàrá Fèlĭkisĭ kandrá

10 Dɨ gùvèrènérè nda dré drígá bhèzo Pólò véna kòtàró tà gò, Pólò dré ngàzo tàá dhɨ: «Má nĭ tàle dhɨ, mɨ dhya adrélépi tàbvó ta bvò kònìdhɨ drĭle dhɨ 'ɨ kóná be bĭ dhɨ be. Ásà dhɨ, ma arí íbe adrézó áma tàrá ga mí kandrá. 11 Ngóró mí dré kɨtswálé nĭle be dhɨ tíní dhɨ, lavú rè kĭtú mudrí-drĭ-rĭ ko, má mbà tá Yèrúsalémà na kɨtswálé Gĭká nɨ lɨndrì bha.

* **24:6** 24:6 Wárágà Gĭká nɨ Kúlí tisìzo àyɨ dri drĭdrì dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Mà lè tá akódhɨ nɨ tàbvó tàle ngóró àma kɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíní. 7 Dɨ, sòdá kɨ kàdrì Lĭsíyà dré ína akódhɨ nɨ pàzo àma drígásè rĭnyí sè. 8 Gò dré tàzoá dhɨ, akódhɨ nɨ asíkĭbhá ì kàpfò akódhɨ nɨ tà ta mí kandrá.]

12 Dhya adrébhá áma asíkĭ kònɨ ɨ kisú tá ma tépelò na adrérà'a tà kayí móndí íbe yà, kó ngalè adrérà'a móndí kɨ kodzó lɨgílé yà dhɨ ko. Ɨ kisú tá kpà ma adrérà'a 'òá kònɨnɨ Yúdà ànzɨ kɨ lɨsámbò dzó ɨ 'ásè yà, kó ngalè àrà àzya bhàandre nda lé dhɨ na yà dhɨ ko. 13 Ɨ kɨtswá kpà tadhá dhɨ, tà ɨ dré adrézó áma asíkĭ ásà dhɨ ɨ tà bàti 'ɨ dhɨ bwà ko. 14 Dɨ, má adré mána tà kònɨdhɨ nɨ ka'ĭ kòdhya: Má adré láti ɨ dré adrélé zĭle kɨnzò ro nda nɨ lebè, adrézó Gĭká àma kɨ tábhí kya nɨ lɨndrì bha ásà. Má adré kpà tà títí tɨsɨle Mósè nɨ tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà kɨ búkù ɨ 'ásè dhɨ kɨ ka'ĭ. 15 Má adré kpà mĭ bha Gĭká véna, adrézó ka'ĭá àyɨ kònɨ kya tínɨ dhɨ, móndyá títí gyăgya ró ìndì kònzɨ ró dhɨ kɨ nga dràdrà 'ásè. 16 Dɨ ásà dhɨ, má adré ngbú adrélé áma togó lɨkí, má kàdréró tà àko má rú Gĭká kandrá, ìndì móndí ɨ kandrá.

17 Má dré tá tsàle Yèrúsalémà na ko kóná bĭ dhɨ sè dhɨ, má gò tsàle kònàle kɨtswálé ngá fe lemerèbhá áma súrú na dhɨ ɨ dré, ìndì kɨtswálé ngá fe Gĭká dré. 18 Ɨ kisú tá ma adrérà'a tà kòdhɨ kɨ 'o tépelò na, àkò má temvé tá ma dre dhɨ 'á. Ama tá túmăní móndí zyandre dhɨ íbe ko. Má 'o tá kpà tà àlo wàyá ro ko. 19 Dɨ, Yúdà ànzɨ àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhɨ ɨ tá àyɨkya kònàle. Adré tá lèá dhɨ, àyɨ nda ɨ kàdré áma asíkĭ kònwa mí kandrá dhɨ àyɨ, ɨ kàdré tà íbe tàle má rú dhɨ. 20 Adré kó lèá dhɨ, dhya kònɨ ɨ kòtà tà kònzɨ ɨ dré tá kisúlé má vélé, má dré tá pfŏrà'a Yúdà ànzɨ kɨ bhàgo kàdrì ɨ kandrá dhɨ 'á dhɨ. 21 Aruka nɨ, tà nda tà má dré tá yòle àyɨ kandrá kònɨdhɨ 'ɨ: ‹A adré áma tàbvó ta àmɨ kandrá ándrò kònɨnɨ, má dré adrélé ka'ĭá tàle dhɨ, móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ nga dràdrà 'ásè dhɨ sè!›»

22 Dɨ Fèlíkisĭ, Mírì nɨ láti nɨ tà nĭlepi dóro nda, dré ru kɨmoma nda nɨ 'òzo akílé gò, tàzoá àyɨ dré dhɨ: «Lókyá sòdá kɨ kàdrì Lĭsíyà dré dra atsázó dhɨ tú dhɨ, má nɨ àmɨ kɨ tà kòdhɨ nɨ bvó lanzí.» 23 Gò dré lazízóá sòdá kɨ drĭ kòlepi dri dhɨ, kòbhà sòdá àruka ɨ adrélé Pólò nɨ lɨkí. Dɨ, à kòtayí akódhɨ adrélé tà àruka dré adrélé lèle 'òle dhɨ kɨ 'o, ìndì à kòtayí akódhɨ nɨ arúpi ɨ adrélé akódhɨ nɨ lomí.

Pólò pfò Fèlĭkisĭ ɨ kandrá Drùsĭlà be

24 Kĭtú àruka ɨ kòlavú dre dhɨ, Fèlíkisĭ ɨ dré gòzo tsàle tòkó nɨ rú be Drùsílà adrélépi Yúdà mvá ro dhɨ be. Dré Pólò nɨ azízó gò, akódhɨ nɨ yĭzo adrérà'a tà adrézó Yésu Krísto nɨ ka'ĭ dhɨ nɨ tà ta. 25 Dɨ Pólò dré tá adrérà'a tà ta tà gyăgya 'òma nɨ tà dri, lovó mvòma nɨ tà dri, ìndì tàbvó tàma adrélépi alìle dhɨ nɨ tà dri dhɨ 'á dhɨ, tirì dré Fèlíkisĭ nɨ 'òzo gò, dré tàzoá dhɨ: «Tà kòdhɨ kɨtswá kĭtú ándrò dhɨ sè dre. Mí lì. Má kòkisú lókyá àzya dre dhɨ, má nɨ go ámɨ azí.» 26 Kòdhɨ íbe dhɨ, Fèlíkisĭ adré tá ína mĭ bha, Pólò kòfèró làfa í dré. Asà dhɨ, adré tá akódhɨ nɨ azí rä, ɨ kàdréró tà títí túmăní.

27 Kóná rì dhɨ ɨ kòlavú kònɨnɨ dre dhɨ, Pòrùkíyò Féstò dré atsázó gùvèrènérè ro Fèlíkisĭ nɨ àrà 'a. Dɨ Fèlíkisĭ dré tá adrélé Yúdà ànzɨ kɨ togó le 'òle kɨnílé dhɨ sè dhɨ, dré Pólò nɨ tayízó adrélé bădzó na.

25

Pólò pfò Féstò kandrá

1 Kĭtú na Féstò nɨ tsàma bvò Yùdáyà àdhya na dhɨ àmvolésè dhɨ ɨ kòlavú dre dhɨ, akódhɨ dré ngàzo Kàyìsàríyà lésè lìle Yèrúsalémà na. 2 Kònàle dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kòwánà kàdrì ɨ àyɨ kɨ kàdrì àruka íbe dhɨ, ɨ

dré tsàzo tà ì dré tá adrézó Pólò nɨ asíkĭ ásà dhɨ kɨ ta akódhɨ kandrá. Gò
ì dré Féstò nɨ ti lizízó, 3 kò'oró Pólò lìle tàbvó tàle Yèrúsalémà na, àyɨ
kɨ togó 'òzo kɨnílé dhɨ bvó. Ɨ lizí tá kònìnɨ tàko ko, ì adré tá 'òle móndí
kɨ bha rìle akódhɨ bvó, ì kòpfuró akódhɨ dràle láti 'á be dhɨ bvó. 4 Dɨ,
Féstò dré logózóá àyɨ dré dhɨ: «À adré Pólò nɨ lɨkí bădzó na Kàyĭsàríyà
na. Áma tàndɨ, má adré 'òle lìle kònàle. 5 Dɨ akódhɨ nda kò'o tà kònzɨ
dhɨ, lè mà kòlì túmăní àmɨ kɨ kàdrì àruka íbe, ì kòtàró tà ì dré adrézó
akódhɨ nɨ asíkĭ ásà dhɨ ɨ kònàle.»
6 Féstò kàdré kònàle kĭtú nzi-drĭ-na yà, kó ngalè mudrí yà dhɨ dre dhɨ,
dré gòzo lìle Kàyĭsàríyà na. Dɨ kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, dré lɨrízó tàbvó
tărà na gò, Pólò nɨ 'òzo apfòle í kandrá. 7 Pólò kàpfò dre dhɨ, Yúdà ànzɨ
alìbhá Yèrúsalémà lésè dhɨ ì dré ngàzo akódhɨ nɨ gàrà kɨ kúrú gò, ì dré
asíkĭzoá tà kàdrɨkàdrì ɨ sè bĭ. Dɨ, ì kɨtswá tá àyɨkya tadhá dhɨ, tà nda ɨ
tà bàti 'ɨ dhɨ bwà ko. 8 Gò Pólò dré ngàzo áyɨ tàrá ga, tàzoá dhɨ: «Má
'o tà kònzɨ àlo Yúdà ànzɨ kɨ tátrítrí kúlí rú yà, àyɨ kɨ tépelò rú yà, kó
ngalè Rómà kɨ ópí kàdrì rú yà dhɨ ko.»
9 Dɨ Féstò dré tá adrélé Yúdà ànzɨ kɨ togó le 'òle kɨnílé dhɨ sè dhɨ,
dré lizízóá Pólò tí dhɨ: «Mí ka'ĭ lìle Yèrúsalémà na, má dré kɨtswázó
ámɨ tàbvó ta kònàle dhɨ 'í?» 10 Dɨ Pólò logó dhɨ: «Má adré áma totó
kònwa tàbvó tărà Kàyĭsárà àdhya 'á. Adré lèá dhɨ, à kòtà áma tàbvó
kònwa. Má 'o tà kònzɨ àlo dhɨ Yúdà ànzɨ ɨ rú ko, ngóró mí dré nĭle
be dhɨ tínɨ. 11 Dɨ, má kò'o mána tà kònzɨ àlo kɨtswálépi dràdrà sè dhɨ
'í dhɨ, má kɨtswá dràma ga ko. Dɨ, tà ì dré adrézó áma asíkĭ ásà dhɨ ì
kàdré àyɨkya kɨnzò 'ɨ dhɨ, dhya àlo kɨtswá áma fe àyɨ drígá bwà ko. Má
adré mána ámɨ lizí, mí kòmùró ma Kàyĭsárà dré tàbvó tàle nì!» 12 Dɨ
Féstò dré tà tàzo áyɨ drĭ tabhá íbe gò, logózóá dhɨ: «Mí lizí Kàyĭsárà
ámɨ tàbvó ta nɨ, mí nɨ dɨ tsa Kàyĭsárà nda kandrá!»

Pólò pfò ópí Àgùrîpà ɨ kandrá Bèrùnîkè be

13 Kĭtú àruka ɨ àmvolésè dhɨ, ópí Àgùrípà ɨ amvúpi nɨ Bèrùníkè be
dhɨ ì dré tsàzo mòdo fe Féstò dré Kàyĭsàríyà na. 14 Dɨ ì dré tá adrélé
gĭle kònàle dhɨ sè dhɨ, Féstò dré Pólò nɨ tà titízó ópí nda dré. Tà tá dhɨ:
«Agó àlo Fèlíkisĭ dré tayílé bădzó na dhɨ rè dhu kònwárè. 15 Má dré
tá lìzo Yèrúsalémà na dhɨ, Yúdà ànzɨ kɨ kòwánà kàdrì ɨ àyɨ kɨ bhàgo
íbe dhɨ ì alì tá akódhɨ nda nɨ asíkĭ má kandrá gò, ì dré áma lizízó, má
kòŋòró tà akódhɨ dri. 16 Má dré logózóá àyɨ dré dhɨ, àma Rómà ro dhɨ
ɨ, mà adré gà móndí fe à kòŋòró tà drĭá dhɨ, tàbvó nɨ nɨ ta àko ró ko.
Be ró dhɨ, lè akódhɨ kòyi rè zyà tà áyɨ asíkĭbhá ì dré adrélé tàle í rú dhɨ
ɨ gò, lókyá fèzo akódhɨ dré áyɨ tàrá gàzo tà nda ɨ sè 'íká.
17 Dɨ àyɨ nda ì dré tá atsázó kònwa dhɨ, má tigí tá tà nda ko. Be ró
dhɨ, kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, má dré lɨrízó tàbvó tărà na gò, agó nda nɨ 'o
apfòle má kandrá. 18 Dɨ, akódhɨ nɨ asíkĭbhá nda ì kònga tà ta dre dhɨ,
tà ì dré tàle akódhɨ rú dhɨ ɨ tá kònzɨ ngóró má dré tá adrélé kisùle dhɨ
tínɨ ko. 19 Be ró dhɨ, ì adré tá àyɨkya tà kayí akódhɨ be àyɨ kɨ tàndɨ kɨ
Gĭká nɨ tà drɨ, ìndì agó àlo dràlepi, rú be Yésu dhɨ nɨ tà drɨ. Dɨ, Pólò
adré tá ína tàá dhɨ, akódhɨ nda lídrì íbe. 20 Ma ró dhɨ, má nì tá ngalè
má nɨ tà làsú be kònìnɨ dhɨ nɨ bvó ta ngíni ya dhɨ ko. Ásà dhɨ, má dré
lizízóá ngalè Pólò nɨ kɨtswá ka'ĭá lìle tàbvó tàle Yèrúsalémà na yà dhɨ.
21 Dɨ, Pólò dré ína áma lizízó, má kòmùró ɨ àma kɨ ópí kàdrì Kàyĭsárà
dré tàbvó tàle nì. Dɨ má dré akódhɨ nɨ 'òzo adrélé lɨkílé bădzó na,

tsàle lókyá má dré kɨtswázó akódhɨ nɨ mu Kàyĭsárà véna dhɨ 'á.» 22 Gò Ágùrípà dré tàzoá Féstò dré dhɨ: «Má adré mána agó kòdhɨ nɨ le yĭle.» Féstò logó dhɨ: «Mí nɨ akódhɨ nɨ yi kĭdru.»

23 Kĭtú bvóá dhɨ sè dhɨ, Ágùrípà ɨ Bèrùníkè be dhɨ ì dré atszó mĭlanzĭlanzì be bĭ. Ɨ dré afízó tàbvó tărà le sòdá kɨ kàdrì íbe ìndì dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda àdhya íbe. Gò Féstò dré Pólò nɨ 'òzo apfòle àyɨ kandrá, 24 tàzoá dhɨ: «Ópí Ágùrípà, ìndì àmɨ títí àma íbe nɨ ɨ, mì nò rè agó kònìdhɨ ká! Yúdà ànzɨ títí Yèrúsalémà na ìndì kònwa Kàyĭsàríyà 'a dhɨ ì atsá tà ta akódhɨ rú má kandrá, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhɨ, akódhɨ kɨtswá dràdrà sè. 25 Dɨ ma ró dhɨ, má kisú mána tà àlo dré 'òle kɨtswálépi dràdrà sè dhɨ ko. Dɨ, akódhɨ dré áma lizílé áyɨ mu Kàyĭsárà dré tàbvó tàle nì dhɨ sè dhɨ, má nò dóro nɨ, akódhɨ nɨ mùle vélána dhɨ. 26 Dɨ, ma mána tà pyà má dré kɨtswálé tɨsìle àma kɨ ópí kàdrì nda dré akódhɨ nɨ tà dri dhɨ àko. Ásà dhɨ, má 'o akódhɨ apfòle àmɨ kandrá, lavúlé dhɨ, mɨ, ópí Agùrípà kandrá, mà kònì akódhɨ nɨ lizí dhɨ, má kòkisúró tà má dré kɨtswálé tɨsìle akódhɨ nɨ tà dri dhɨ be dhɨ bvó. 27 Tàko ko, kɨtswá má dré móndí 'ɨle dhɨ nɨ mùzo Kàyĭsárà véna, tà akódhɨ nɨ asíkĭzo ásà dhɨ kɨ tadhá àko ró dhɨ ko.»

26

Pólò ga áyɨ tàrá Agùrîpà kandrá

1 Gò Ágùrípà dré tàzoá Pólò dré dhɨ: «Mí nɨ kɨtswá kúlí ta mí rúsè, ámɨ tàrá gàzo.» Dɨ Pólò dré drígá bhàzo kuru gò, tà tàzo áyɨ tàrá gàzo kònìnɨ: 2 «Ópí Ágùrípà, ma mána arí íbe, má dré adrélé áma tàrá ga ándrò mí kandrá tà títí Yúdà ànzɨ ì dré adrézó áma asíkĭ ásà dhɨ ɨ sè dhɨ sè. 3 Tàko ko, mí nì mína Yúdà ànzɨ kɨ labhɨ ɨ, tà ì dré adrézó ru kayí àyɨ kòfalésè ásà dhɨ íbe títí dhɨ ɨ dóro lavúlé. Má adré dɨ ámɨ ti lizí, mí kòyiró ma togó be vwàvwà.

4 Yúdà ànzɨ títí dhɨ ì nì áma tà dóro, kɨdhólé áma anzì áma tàndɨ nɨ bvò na dhɨ lésè, tsàle lókyá má dré tá adrérà'a Yèrúsalémà na dhɨ 'á. 5 Ɨ nì ma kínó lésè, ìndì ì kòlè dhɨ, ì nɨ kɨtswá tadhá, má 'o tá àma kɨ Gĭká nɨ tà ngóró Fàrìsáyò adrébhá 'òá togó be àtsɨ ró dhɨ kɨ àlo ró ngíní ya dhɨ. 6 Dɨ à adré áma tàbvó ta ándrò kònìnɨ, má dré adrélé mĭ bha tà Gĭká dré tá lazílé àma kɨ tábhí ɨ dré dhɨ nɨ tà sè dhɨ sè. 7 Tà lazílé nda, tà àma kɨ súrú mudrí-drĭ-rĭ dhɨ ì dré adrézó mĭ bha kɨtswázó kisúá, ì dré adrérà'a Gĭká nɨ tà 'o togó be àtsɨ ró kĭtú be ìndì ngátsi be dhɨ 'á dhɨ 'ɨ. Ópí Ágùrípà, má dré kpà adrélé mĭ bha tà nda sè dhɨ sè dhɨ, Yúdà ànzɨ ì adré áma asíkĭ ándrò. 8 Ámɨ adrébhá kònwa nɨ ɨ, mì kɨtswá àmɨkya ka'ĭá ko tàle dhɨ, Gĭká adré móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ tɨngá dràdrà lésè dhɨ àdho tà sè?

9 Wáláká dhɨ, áma tàndɨ má ka'ĭ tá kpà dhɨ, lè tá má kò'o tà títí dhɨ ɨ kɨtswázó lɨgílé Yésu Nàzàrétà lésè dhɨ nɨ rú be. 10 Dɨ kòrìdhɨ tá tà má dré 'òle Yèrúsalémà na dhɨ 'ɨ. Kòwánà kàdrì ì fè tá rĭnyí má dré Yésu nɨ ka'ĭbhá bĭ dhɨ kɨ turúzó lebhélé bădzó na. À dré tá adrérà'a 'òle àyɨ kɨ tupfú todràle dhɨ 'á dhɨ, má adré tá mána ka'ĭá dhɨ, tà nda kàdré kònìnɨ. 11 Má adré tá tatsílé lìsámbò dzó ɨ 'ásè adrélé tà ŋobe àyɨ dri, adrézó àyɨ kɨ 'o rĭnyí sè, ì kògàró àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ be dhɨ bvó. Áma togó dré tá adrélé aswálé àyɨ rú tà tàndɨ ró dhɨ sè dhɨ, má adré tá lìle àyɨ kɨ mì pfobe, tsàle byá móndyá súrú twá ro dhɨ kɨ bhàandre ɨ 'ásè.»

Pólò titi, í ka'ì Yésu ngíni ya dhi
(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 22:6-16)

12 «Di tà nda kòdhi sè dhi, má adré tá lìle Dàmàsékè na, kitswálé àzí kòwánà kàdrì ì dré tá bhàle má drígá dhi ni 'o rìnyí ì dré fèle má dré dhi sè. 13 Ópí, má dré tá adrérà'a láti 'á kìtú rírí sè dhi 'á dhi, má dré ngádra bhù lésè dhi ni nòzo adrérà'a kòle kìtú ni lagulagu lavú, adrérà'a ngá kazá àma làgásè kúrú áma atsìàmu íbe. 14 Di mà dré ledhézó tití kìní mi gò, má dré kúlí yìzo tàá má dré Èbérè ti sè dhi: ‹Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mì pfo àdho tà sè? Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré.›* 15 Di má dré lizízóá dhi: ‹Mírì, mi àdhi 'i?› Mírì dré logózóá má dré dhi: ‹Ma Yésu mí dré mína adrélé mì pfòle dhi 'i. 16 Di mí nga ámi totó pá dri! Má agá mí kandrá ámi bha adrélé áma àzí 'òlepi ró ìndì áma tà longólépi ró. Mí ni áma tà mí dré nòle dhi i, ìndì tà má dré dra tadhálé mí dré dhi íbe dhi ki longó móndí ì dré. 17 Má ni ámi apá ámi tàndi ni súrú ì drígásè ìndì móndyá súrú twá ro dhi ì drígásè. Tàko ko, má adré mána ámi mu àyi nda ì véna 18 kitswálé àyi ki mì nzi, ì kàpfòró tínímvá lésè atsálé ngádra 'á, ìndì ì kàpfòró Sàtánà ni rìnyí zàlésè atsálé Gìká vélé, akódhi kòtrìró àyi ki tàkonzì ì gò, àrà fèzo àyi dré móndyá í dré bhàle twá adrélé ína ró àyi ki tà ka'ìka'ì sè dhi ì kòfalé.›

19 Di, ópí Àgùrípà, má ka'ì tá tà Gìká dré tadhálé má dré nda ni 'òle togó wãyi sè. 20 Di má dré rè zyà lìzo Gìká ni kúlí longó móndyá Dàmàsékè na dhi ì dré. Gò má dré lìzo longóá móndyá Yèrúsalémà na dhi ì dré, túmãní móndyá bvò wãyi Yùdáyà àdhya 'ásè dhi íbe, ìndì móndyá súrú twá ro dhi íbe. Má tà tá àyi títi nda ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Gìká vélé, ìndì ì kàdré tà adrébhá tadhá dhi ì ladzá àyi ki togó káyà dhi ki 'o kòdhya. 21 Tà nda kòdhi sè dhi, Yúdà ànzi ì ru tá ma tépelò na gò, ì dré láti ndàzo kitswázó áma pfu dràle. 22 Di, Gìká su ína má rú atsálé ándrò kònìdhi gò, má dré adrézó tà má dré nòle ìndì má dré yìle dhi ki longó móndyá títi tàko ìndì kàdrì ro dhi ì dré. Má adré ngbà 'í tà pròfétà ì Mósè be dhi ì dré tá longólé dhi ki longó kòdhya. 23 I longó tá dhi: ‹Mèsíyà ni kizà nya, dré ngàzo drìdrì dràdrà 'ásè móndyá àruka títi dhi ì kandrána gò, dré ngádra lídrì àdhya ni tà longózó áyi tàndi ni súrú ì dré, túmãní móndyá súrú twá ro dhi íbe.›†»

Pólò azî Àgùrîpà Yésu ni ka'ì

24 Pólò dré tá adrérà'a áyi tàrá ga kònìni dhi 'á dhi, Féstò dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Pólò, ámi drì abí dre! Tà kàdrì mí dré ndàle nìle dhi ì adré ámi drì kizá nì!» 25 Di Pólò dré logózóá dhi: «Atálágó Féstò, ngá kizá áma drì ko! Tà má dré adrélé tàle kòdhi i, tà bàti 'i ìndì tògyakúlí 'i. 26 Ópí Àgùrípà yi ína tà kòdhi ì dre. Má adré di tà nda ki ta akódhi kandrá tirì àko. Má nì tàle dhi, tà nda ki àlo zù ì akódhi dré ko dhi be. Tàko ko, tà nda ì 'o ru lùzu ró ko. 27 Ópí Àgùrípà, mí ka'ì tà pròfétà ì dré longólé dhi ì? Má nì, mí ka'ì 'í dhi be!» 28 Di Àgùrípà tà Pólò dré dhi: «Mí adré tsì kisùá dhi, lókyá tsà kònìdhi sè, mí ni áma 'o atsálé Krísto ni ka'ìlepi ró dhi bàti?» 29 Di Pólò logó dhi: «Kàdré lókyá tsà sè yà, kó ngalè lókyá vwàvwà sè yà dhi, má adré Gìká ni ti lizí, mì kàtsáró

* **26:14** 26:14 Kúlí «Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré» kòni ì adré lèá tàle dhi: «Mí dré adrélé ligílé tà má dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi kòkóròko mí dré.» † **26:23** 26:23 A kònò Èsáyà 42:6; 49:6.

má tíni túmăní móndyá títí adrébhá áma kúlí yi ándrò ni íbe, mì kàdré ngbà 'í nyìrì kòni íbe àmi rú ko dhi kòdhya.»
30 Gò ópí Àgùrípà ì dré ngàzo túmăní gùvèrènérè Féstò be, Bèrùníkè be, ìndì móndyá adrébhá tá àyi íbe dhi íbe. 31 Di ì kàpfò àrà nda lésè dre dhi, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè yà, kó ngalè bă sè yà dhi ko.» 32 Gò Àgùrípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Agó kòdhi kòlizí tá mi áyi mu Kàyìsárà dré tàbvó tàle dhi ko dhi, kònò à ni tá kitswá akódhi ni tri bwà.»

27

Pólò ni atsî andre lizo Rómà na dhi

1 À kòka'ì lókyá mà dré kitswázó bwátù do lìzo bvò Ìtàlíyà àdhya na dhi dre dhi, à dré Pólò ki fèzo móndí àruka 'ìle dhi íbe Rómà ki ópí kàdrì ni sòdá ki drì kòlepi, rú be Yùlíyò dhi dígá. 2 Di mà dré tombàzo bwátù àlo angálépi Àdràmìténò lésè dhi na gò, mà dré ngàzo lìle. Bwátù nda adré tá lìle bhàandre àruka yìandre mìlésè bvò Àsíyà àdhya lé dhi i 'ásè. Mà lì tá túmăní Arìstàrúkò angálépi Tèsàlòníkè bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi lésè dhi be.
3 Kìtú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre Sìdónà àdhya na. Yùlíyò ni togó dóro tadhálé Pólò véna dhi sè dhi, dré akódhi ni tayízó lìle áyi arúpi bhàandre nda lé dhi ki no, ì kòkitswáró akódhi ni ledé. 4 Mà kònga Sìdónà lésè dre dhi, lyă dré adrézó avílé sínyà dri àma rú gò, mà dré lavúzó tùrù Kìpírò àdhya làgásè, tùrù nda kòkikíró lyă nda tsà be dhi bvó. 5 Gò mà dré pfòzo yìandre ni tălí drìsè, lavúlé bvò Kìlìkíyà àdhya làgásè ìndì Pàfilíyà àdhya làgásè, tsàle bhàandre rú zìle Mírà bvò Lìkíyà àdhya lé dhi na.
6 Kònàle dhi, sòdá ki drì kòlepi nda dré bwátù àzya angálépi Àlìgìzàndríyà lésè, adrélépi lìle Ìtàlíyà na dhi ni kisúzó, àma ki bhàzo lána gò, mà dré lìzo. 7 Kìtú bì dhi, mà dré lìzo yàyà gò, mà dré tsàzo ànyi bhàandre rú zìle Kìnídò dhi làga kizà be bì. Di lyă dré tá adrélé avílé sínyà dri àma rú dhi sè dhi, mà dré ngá kìzo lavúzó tùrù Kùrétè àdhya làgásè, tásóká Sàlòmónè àdhya kandrásè, tùrù nda kòkikíró lyă nda tsà be dhi bvó. 8 Mà dré lavúzó vwàle tsà tùrù nda làgásè gò, mà dré tsàzo kizà be bì bhàandre rú zìle «Àrà avélépi bwátù zùzo dhi» na, ànyi bhàandre rú zìle Làsáyà dhi làgana.
9 Mà dré lókyá kizálé bì dre dhi sè dhi, lyă adré tá vìle kònzi lavúlé. Tàko ko, kìtú adrézó móndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi lavú dre.* Di Pólò dré ngàzo bwátù nda ni dobhá ki kodzó, tàzoá dhi: 10 «Áma arúpi i, má adré nòá dhi, atsí kònìdhi adré 'òle atsálé kòkóròko. Bwátù kònìdhi túmăní ngá lána dhi íbe dhi ki kitswá abílé títí. Ndìndì àma ki tàndi, mà ni kpà kitswá todràle.» 11 Di, sòdá ki drì kòlepi nda lè tá Pólò ni kúlí nda ki yìle ko. Be ró dhi, yi ína bwátù dobhá ki kàdrì ki kúlí bwátù líyí be dhi kòdhya. 12 Àrà mà dré àma ki kikízó lána nda kitswá tá ína adrézó lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé dhi ko. Di móndí bì àma adrébhá tá bwátù nda lé dhi i kòfalé dhi ì dré ru yìzo, mà kòngaró àrà

* **27:9** 27:9 Gìká ni Kúlí tisìle Gìríkì ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «kìtú adrézó tàbirí mvo dhi lavú dre». Kìtú nda tá kìtú adrézó móndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi 'i. À kònò Lèvìtíkè 16:29-34. Kìtú nda tá mbă ni nzi-drì-su na, kó ngalè mbă ni mudrí na. Di lókyá dóro adrézó lìle bwátù sè yìandre mìsè dhi lavú dre.

nda 'ásè lìle. Ɨ adré tá lèá tsàle bhàandre rú zĭle Fòwĭníkisĭ tùrù nda lé dhɨ na, kɨtswálé lókyá kɨdhì àdhya nɨ letè lavúlé kònàle. Fòwĭníkisĭ nda tá àrà adrézó bwátù zu, lyă dré adrézó avílé kĭtú dré ndĭrà lésè dhɨ 'ɨ.

Kàgùmá vi yĭandre mi

13 Lyă dré kɨdhózó adrélé avílé tàbhu lésè yàyà gò, bwátù dobhá nda ì dré kisùzoá dhɨ, ì nɨ kɨtswá lìle tsàle Fòwĭníkisĭ na. Dɨ ì dré aya tá tɨrílé yĭ na adrézó bwátù kɨkí dhɨ nɨ asézó gò, mà dré ngàzo adrélé lavúlé tùrù Kùrétè àdhya nda làgásè. 14 Dɨ, gí ko, lyăandre gú dhɨ dré ngàzo adrélé avílé tùrù nda drĭlésè, adrélé bwátù nda nɨ vi lìle yĭandre kítógá na ró. (A adré lyăandre làsú be kònìnɨ nda nɨ rú zi «lyăandre angálépi kurú lésè ìndì kĭtú dré apfŏrà lésè dhɨ».) 15 Mà dré tá kɨtswálé lìle sínyà dri lyă rúsè bwà ko dhɨ sè dhɨ, mà dré àma kɨ tayízó lyăandre nda dré adrélé tɨkpólé lìzo àma ɨbe. 16 Mà dré tá adrérà'a lavúlé tùrù mvá àlo rú be Kàwúdà dhɨ làgásè dhɨ 'á dhɨ, mà dré lagùzo kɨtswálé kòlóngbò 'ɨle bwátù àndu dhɨ nɨ asé bhàle bwátù nda drĭna. 17 Bwátù dobhá ì kòlɨkí kòlóngbò nda dre dhɨ, ì dré bă kɨ lebhézó lavúlé bwátù zàlésè, kɨtswálé rùá tätä. Dɨ ì adré tá ngá ro, lyăandre nda nɨ dra bwátù nda nɨ vi lìle áyɨ lasí àrà sínyí ro ànyɨ bvò Lìbíyà àdhya làga dhɨ rú dhɨ sè. Ásà dhɨ, ì dré fa adrézó bwátù kɨkí tsà dhɨ nɨ tɨrízó yĭ na gò, bwátù nda nɨ tayízó lyăandre nda dré adrélé tɨkpólé. 18 Kĭtú bvóá dhɨ sè, kàgùmá nda dré tá adrélé àma kɨ livĭ tesélé rĭnyí sè dhɨ sè dhɨ, bwátù dobhá ì dré kɨdhózó adrélé ngá dòle bwátù nda lé dhɨ kɨ lebhé yĭ na. 19 Kĭtú nɨ na sè dhɨ, ì dré ngá adrézó bwátù do ásà dhɨ kɨ lebhézó yĭ na àyɨ kɨ tàndɨ kɨ drígá sè. 20 Kàgùmá nda dré gòzo adrélé vĭle rĭnyí sè kĭtú bĭ gò, mà dré gòzo kĭtú 'ɨ yà, kó ngalè bhĭbhínyà 'ɨ yà dhɨ kɨ no ko. Kùdù ro dhɨ, mà dré àma kɨ mĭ bhàma kɨtswázó adrílé dhɨ nɨ tayízó.

21 Lókyá kòlavú vwàvwà ro mà dré ngá nya àko ró dre dhɨ, Pólò dré ngàzo áyɨ totó àyɨ títí dhɨ ɨ kandrá tàá dhɨ: «Áma arúpi ɨ, adré tá lèá dhɨ, mì kòyi tá áma kúlí gò, ngàzo Kùrétè lésè ko dhɨ. Kònò mì kɨtswá tá kɨzà kòndɨ nɨ nya ko, ìndì ngá kòdhɨ ì kɨtswá tá abílé ko. 22 Dɨ, nyànomvá dhɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró togó tsɨ! Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kɨtswá ína dràle ko. Bwátù kòndɨ nɨ ngbà 'í abí dhɨ nì. 23 Tàko ko, ngátsi ándrò kòndɨ sè dhɨ, Gĭká, áma líyí, má dré adrézó tà nɨ nɨ 'o dhɨ nɨ ángéló agá tá má kandrá 24 tàá dhɨ: ‹Pólò, mí ro ngá ko! Adré lèá dhɨ, mí kòtsa pfòle Kàyĭsárà kandrá. Gĭká nɨ togó tanɨ sè dhɨ, a nɨ móndyá títí mì dré adrézó lìle àyɨ íbe bwátù kòndɨ sè dhɨ kɨ tɨdrí ámɨ tà sè.› 25 Dɨ áma arúpi ɨ, mì kàdré togó tsɨ! Tàko ko, má adré Gĭká nɨ ka'ĭ, adrézó kpà ka'ĭá dhɨ, tà nda kɨ ru 'o ngóró dré tàle má dré dhɨ tínɨ. 26 Dɨ, adré lèá dhɨ, àma kɨ bwátù kòndɨ kòlɨ áyɨ lasí tùrù àlo dhɨ rú.»

Bwátù lasî ɨ tùrù rú

27 Kĭtú nɨ mudrí-drĭ-su sè dhɨ, kàgùmá nda adré tá ngbú àma kɨ vi lìle yĭandre Adríyà àdhya mĭsè.† Anyíànyɨ ngátsi kítógá sè dhɨ, bwátù dobhá nda ì dré atógyàzoá dhɨ, mà adré tá tsàle ànyɨ kĭnî làgana ró. 28 Dɨ ì dré aya adrézó yĭ tălí tabhì dhɨ nɨ bhèzo yĭ na, kisúzóá dhɨ, yĭ alú tá méterè nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí-drĭ-nzi-drĭ-rì. Mà kòlɨ vwàle tsà dre

† **27:27** 27:27 «Yĭandre Adríyà àdhya» kònìdhɨ tá yĭandre Mèdĭtèránè àdhya nɨ kítógá na.

dhi, ì dré gòzo tódhyá tabhĭá kisúzóá dhi, yĭ alú tá méterè nyadhi-àlo-drĭ-nzi-drĭ-na. 29 Di ì adré tá ngá ro, àma ki bwátù nda ni dra áyi lasí kírà kàdrìkàdrì yĭ gàrà na dhi i rú dhi sè. Di ì dré aya su dhi ki tirízó yĭ na bwátù nda àmvolésè kitswálé kikíá gò, ì dré adrézó ngá letè wàle. 30 Di, bwátù dobhá nda ì dré àyikya kòlóngbò tirízó yĭ na, ngóró ì adré tá 'òle aya àruka ki tirí bwátù kòmvolésè na tíni, ì kòkitswáró lapálé àma ki bwátù nda lésè. 31 Di Pólò dré tàzoá sòdá ki drĭ kòlepi nda i dré sòdá ni íbe dhi: «Dhya kòni ì kòpfò bwátù kòndi 'ásè dhi, mì kitswá àmikya adrílé bwà ko!» 32 Di sòdá nda ì dré kòlóngbò nda ni bă ki bvwàzo, tayízóá dhèle yĭ na.

33 Ngá dré tá adrérà'a 'òle wàle dhi 'á dhi, Pólò dré móndyá títí dhi ki kodzózó ngá nya, tàzoá dhi: «Ándrò kòndi, kĭtú ni mudrí-drĭ-su mì dré adrézó tàmĭga dri ngá nya àko ró dhi 'i. 34 Má adré di àmi ki kodzó ngá nya. Ângyá ko, mì adré nyàá adrízó. Dhya àlo àmi kòfalé dhi ni drĭbhí àlo dhi kitswá avìle ko!» 35 Kòtà tà nda i dre dhi, dré mápà adózó, àwoyà tàzo Gĭká dré àyi títi nda i kandrá gò, ǹòzoá nyàle. 36 Di ì dré togó tsìzo títí gò, ì dré kókpà ngá dòzo nyàle. 37 Âma títí bwátù nda lé dhi i tá kámá-rĭ-drĭ-nyadhi-na-drĭ-mudrí-drĭ-nzi-drì-àlo. 38 Mà kònya ngá pĭzo dre dhi, bwátù dobhá nda ì dré ngánò àmbí bhèzo yĭ na, bwátù nda kàngáró yĭ dri be dhi bvó.

39 Ngá kòwa dre dhi, ì dré kĭní nòzo làwú làvo na. Di, ì nĭ tá àyikya kĭní nda bvò ángùdhi 'i ya dhi ko. Ì dré àrà yĭ dré tá adrézó ru lomví dhi ni nòzo síný yĭ mĭle dhi be gò, ì dré ru yĭzo tàzoá dhi, kòkitswá dhi, ì ni bwátù nda ni di lìle áyi lasí sínyí nda dri. 40 Di ì dré aya adrézó bwátù kikí dhi ki bă bvwàzo tayízóá yĭ na gò, kápí kàdrì adrézó bwátù tidì ásà dhi ki bă titrìzo. Di ì dré kítá kàdrì lyă dré adrézó bwátù vi ásà dhi ni tingázó kuru 'ìle bwátù kandrálésè ro gò, ì dré bwátù nda ni tayízó lìle sínyí nda drĭna ro. 41 Di, bwátù nda ni kòmvo dré ína lìzo áyi lasí anzúlé sínyí ru lokólépi yĭ kítógá na dhi dri ngbí. Di yĭ adrélépi tá longálé dhi adré tá ru tswa bwátù nda rú gò, bwátù nda ni àndu dré kidhózó tonòle.

42 Sòdá nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya 'ìle dhi ki tupfú todràle, àyi ki àlo kòkitswáró yĭ wa lapázó ko dhi bvó. 43 Di, sòdá ki drĭ kòlepi nda dré ína Pólò ni lèle tidrílé dhi sè dhi, dré àyi ki logázó. Dré lazízóá móndyá yĭ nibhá wàle dhi i dri dhi, ì kòlebhé rè zyà àyi yĭ na lìle pfòle kĭní drĭna. 44 Gò dré tàzoá móndyá àruka títí dhi i dré dhi, ì kòtombà pálángì i drĭsè ìndì bwátù kìgá i drĭsè, kitswálé lìle pfòle àyi vésè. Di ásà dhi, móndyá títí nda ì dré topfòzo kĭní drĭna adrílé.

28

Pólò tùrù Mèlítè àdhya na

1 Mà kàpfò yĭandre lésè líná dre dhi, mà dré yĭzoá tàle dhi, tùrù nda ni rú tá Mèlítè. 2 Móndyá bhà mobhá tùrù nda drĭle dhi ì dré àma ki ka'ĭzo dòle àyi véna togó dóro lavúlé dhi sè. Ì dré àtsí turúzó àma dré yòle, kozya dré tá adrélé dhĭle dhi sè, ìndì kidhì dré tá adrélé àma ki 'o dhi sè. 3 Di, Pólò dré àtsipá amvózó kitswálé dàle àtsí na dhi, nĭ àtrá dré ína apfòzo lásà àtsí ni rĭnyí dré, akódhi ni drígá tsi ngbí. 4 Móndyá nda ì kònò nĭ nda adrérà'a livílé akódhi drígá dre dhi, ì dré tàzoá àyi

kòfalésè dhi: «Kònìdhi agó móndí pfùlepi dràle dhi 'i bàti! Tágba dré adrízó yĭandre lésè dhi, gĭká gyăgya dhi kitswá akódhi ni tayí adrílé ko.» 5 Di, Pólò dré ína nĭ nda ni kivízó dhèle àtsí na gò, kàtrá ni dré akódhi ni 'òzo kònzi àlomvá ko. 6 Móndyá nda ì adré tá letèá, nòzoá ngalè akódhi ni drígá ni tipĭ yà, kó ngalè a ni dhe dràle ngbŏ ró yà dhi. Di, ì kòletè vwàvwà ro dre dhi, ì dré nòzoá dhi, tà twá 'o ína akódhi ko. Di ì dré gòzo tà ladzá, tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi gĭká ki àlo 'i!»

7 Móndyá tùrù nda drĭle dhi ki kàdrì rú be Pòpĭlíyò dhi ni bhà tá ànyi àrà nda làga. Di akódhi nda dré àma ki ka'ĭzo dòle í véna togó dóro sè, adrézó àma ki 'o dóro kĭtú na. 8 Di, akódhi ni atá adré tá ína drà ro lángá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè, ìndì dré adrélé áyi 'a bhu kàri ró dhi sè. Di Pólò dré fizo akódhi ni no gò, dré tà zĭzo Gĭká tí, drígá bhàzo akódhi dri gò, akódhi ni tidrízó. 9 Tà nda ni rúbí kòla'ú dre dhi, dràbhá àruka títí tùrù nda drĭle dhi ì dré alìzo Pólò vélé gò, dré kpà àyi ki tidrízó títí. 10 Gò ì dré àma ki lindrì bhàzo láti twátwa bĭ dhi i sè. Di mà dré tá adrérà'a 'òle lìle dhi 'á dhi, ì dré ngá mà dré tá adrézó lovó ni íbe atsí sè dhi ki afèzo àma dré.

Pólò tsa Rómà na

11 Mà kàdré kònàle mbă na dre dhi, mà dré tombàzo bwátù àlo lókyá kidhì àdhya ni letèlepi lavúlé tùrù nda làga dhi na gò, mà dré ngàzo lìle. Bwátù nda angá tá Alìgìzàndríyà lésè, ìndì rú ni tá «Gìká làtí i».* 12 Di mà dré tsàzo bhàandre rú zĭle Sĭràkúsà dhi na gò, mà dré adrézó kònàle kĭtú na. 13 Gò mà dré ngàzo lavúlé bvò nda làgásè, tsàle bhàandre rú zĭle Règíyò dhi na. Kĭtú bvóá dhi sè dhi, lyă dré kidhózó adrélé avílé tàbhu lésè gò, kĭtú ni na sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zĭle Pòtĭyólì dhi na. 14 Kònàle dhi, mà dré móndí ka'ĭbhá àruka ki kisúzó gò, ì dré àma ki zĭzo adrélé àyi véna pósò àlo. Di àmvolásà dhi, mà dré ngàzo lìle Rómà na. 15 Móndyá ka'ĭbhá Rómà na dhi ì yi tá tàle dhi, àma tá láti 'á. Di àyi ki àruka ì dré alìzo àma ki drĭ letè ngá lagírà kàdrì Àpíyò àdhya na. Àruka ni ì dré alìzo àma ki kisú bhàandre rú zĭle «Kùmú ki dzó na dhi i» dhi na. Pólò kònò àyi nda i títí dre dhi, dré àwoyà tàzo Gĭká dré gò, togó tsìzo. 16 Mà kòtsa Rómà na dre dhi, à dré dzó fèzo Pólò dré adrézó lána kalóma. À bhà tá ngbà 'í sòdá àlo adrélé akódhi ni likí dhi kòdhya.

Pólò longó Gĭká ni kúlî Rómà na

17 Kĭtú na àmvolésè dhi, Pólò dré Yúdà ànzi Rómà le dhi ki drĭ kobhá ki azízó alìle í vélé. Àyi nda ì kòkimó ru dre dhi, akódhi dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, à ru tá ma Yèrúsalémà na áma fèzo Rómà i drígá, tágba má dré tá tà àlo 'òzo kònzi àma ki súrú rú yà, kó ngalè àma ki tábhí ki labhi rú yà dhi ko dhi. 18 Rómà ki kàdrì ì kòlizí ma dre dhi, ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó má vélé ko gò, ì dré adrézó áma le tayílé. 19 Di, Yúdà ànzi kònàle dhi ì dré tá tà nda ni gàzo dhi, lè tá má kòlizí à kòmùró ma Kàyĭsárà dré tàbvó tàle be dhi bvó. Tágba dré adrézó kònìni dhi, ma mána tà àlo adrézó áma tàndi ni súrú asíkĭ ásà dhi àko. 20 Di ásà dhi, má azí tá àmi nòle, mà kòtàró

* **28:11** 28:11 «Gìká làtí» kòni i tá Gĭríkĭ ki gĭká rĭ ì dré tá adrézó mĭ bha àyi véna adrézó lìle bwátù sè yĭandre mĭsè dhi 'i.

tà àmi íbe. A 'ì ma nyìrì sè kònìni, tà Ɨsèrélè ànzi ì dré adrézó mì bha ásà dhi ni tà sè.»
21 Di Yúdà ànzi nda ì dré logózóá drá dhi: «Mà kisú wárágà àlo ámi tà
dri Yùdáyà lésè dhi ko. Kòdhi íbe dhi, àma ki adrúpi angábhá kònalésè
dhi ki àlo tà tà kònzi àlo mí rú yà, kó ngalè tà kònzi àlo dhya àzya dré
tàle mí rú yà dhi ko. 22 Di, mà adré àmakya tà mí dré adrélé kisùle dhi
ki le yïle mí tí. Tàko ko, mà nï tàle dhi, móndyá àrà títí ì 'ásè dhi ì adré
tà ta kònzi Gïká ni láti mí dré adrélé longólé kòdhi rú dhi be.»
23 Di ì dré kïtú bhàzo kitswázó gòle ru kisú Pólò be. Kïtú nda kàtsá
dre dhi, ì dré atsázó vélé zyandre ró wáláká ni ni lavú, àrà Pólò dré tá
adrézó adrélé dhi 'á. Di kidhólé drùbhï sè tsàle ìndró na dhi, Pólò dré
Gïká ni Òpì ni tà longózó, àndu ni ni ngìzo àyi dré, adrézó àyi ki togó
asé Yésu ni ka'ï tà tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù ì
'ásè dhi ì sè. 24 Gò àyi ki àruka ì dré tà dré tàle nda ki ka'ïzo. Di, àruka
ni ì ka'ï tá àyikya ko. 25 Ɨ dré tá adrérà'a tà kayí àyi kòfalésè, adrézó
'òle ayílé dhi 'á dhi, Pólò dré kúlí kòni ki tàzo àyi dré: «Tirí Lólo longó
tá tà kyá àmi ki tábhí ì dré pròfétà Èsáyà tí, 26 tàzoá dhi:
‹Mí lì tàá móndyá kòdhi ì dré dhi:
Mì ni adré tà yi 'í,
di, mì kitswá tà mì dré adrélé yïle nda ki àndu ni tàdzí ko.
Mì ni adré ngá no 'í,
di, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda ki atógyà tàdzí ko.
27 Tàko ko, móndyá kòdhi ki togó andírï dre.
Ɨ tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki mì dròzo dròdrò.
Ɨ kò'o tá kònìni ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki mì sè,
adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki togó na,
ì dré àyi ki togó adzázó má vélé gò,
má dré àyi ki tidrízó.›†»
28 Pólò gò tàá dhi: «Adré di lèá dhi, mì kònï dóro tàle dhi, Gïká mù kúlí
adrézó móndí ki tidrí dhi móndyá súrú twá ro dhi ì véna. Ɨ ni àyikya
kúlí nda ni yi!» [29 ‡]
30 Di Pólò adré tá adrélé dzó í dré làfa fèzo adrézó lána dhi na kóná
rï. Adré tá móndyá títí adrébhá tá alìle í vélé dhi ki ka'ï dòle togó dóro
sè. 31 Adré tá Gïká ni Òpì ni tà longó, adrézó Mírï Yésu Krísto ni tà
tadhá móndí ì dré tirï àko. Di dhya àlo logá tá akódhi ko.

† **28:27** 28:27 A kònò Èsáyà 6:9-10. ‡ **28:29** 28:29 Wárágà Gïká ni Kúlí tisìzo àyi dri drïdrï dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Pólò kòtà kúlí nda ì dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo lìle tà kayíbe àyi kòfalésè tà tàndi ró.]

Wárágà Pólò dré tisìle Rómàbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drïdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ïbhá Rómà na dhi i dré dhi 'i. Rómà nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì drïle dhi 'i. Á adré kisùá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè dhi, akódhi ni ka'ïbhá àruka Yúdà ànzi ró, ngóró Ákílà i Pïrïsíkà be dhi i tíni dhi, ì lì tá Rúbí Tani longó Rómà na gò, Èkèlézyà bhàzo kònàle (Tà 'òle dhi i 18:2). Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà ledézó kitswázó lìle móndyá ka'ïbhá kònàle nda ki no dhi bvó. Adré àyi ki le nòle drïdrì dré dra lìzo Èsèpányà na dhi kandrá.

Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré Rúbí Tani ni tà àndu ngi mïbhalé tí. Adré kpà àzí bhàle í drígá adrézó lìle Rúbí Tani longó móndyá súrú twá ro dhi i véna dhi ni tà ta. Adré tàá dhi, Rúbí Tani nda adré láti Gïká dré adrézó móndí ki bha gyǎgya í kandrá dhi ni tà tadhá. Akódhi adré ngbà 'í àyi ki bha gyǎgya àyi ki tà ka'ïka'ï sè (Rómàbhá i 1:16-17).

Pólò adré tadhá dhi, móndyá títí dhi i tàkonzì ni rïnyí zàle (1:18–3:20). Di Gïká adré àyi ki bha gyǎgya í kandrá, ì dré Yésu Krísto ni ka'ïle dhi sè (3:21–4:25). Ì kò'o kònìni dhi, Gïká adré àyi ki atrì tàkonzì ni rïnyí lésè, ìndì dràdrà ni rïnyí lésè (5:1-21). Adré di lèá dhi, ì kàdré àyi ki no ngóró móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Krísto na dhi i ró (6:1–7:25). Ì kàdré kpà atsílé Tirí Lólo ni rïnyí sè, adrélé trobe Gïká ni lèle kàdrì dré tadhálé àyi dré Krísto na dhi rú (8:1-39).

Ámvolásà dhi, Pólò adré tà twátwa dhi ki tadhá: móndyá Gïká dré zìle adrélé ína i ró dhi ki tà, móndyá súrú twá ro dhi ki tidrima Yúdà ànzi íbe dhi, àma ki fèma Gïká dré dhi, lèle ni tà, àma ki bhàma móndyá àma drïle dhi ki rïnyí zàle dhi, àma ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì àma ki adrúpi ki 'òma ledhélé tàkonzì na ko dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atïma

1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì dhi (1:1-17)
2) Móndyá títí dhi i tàkonzì ni rïnyí zàle (1:18–3:20)
3) Tà Gïká dré adrézó móndí ki tidrí dhi (3:21–4:25)
4) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (5:1–8:39)
5) Móndyá súrú twá ro dhi ki tidrima Yúdà ànzi íbe dhi (9:1–11:36)
6) Móndyá ka'ïbhá dhi ki atsima (12:1–15:13)
7) Tà tàle kùdù ro dhi i, ìndì mòdo fèma (15:14–16:27)

Pólò ni mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Yésu Krísto ni màrábà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gïká azí ma adrélé àpóstolò ro gò, áma bhàzo twá adrélé áyi Rúbí Tani longó dhi bvó. 2 Lazí tá Rúbí Tani nda ni tà drïdrì áyi pròfétà i tí gò, ì dré tà nda ki tisìzo akódhi ni Kúlí lólo dhi na.* 3 Rúbí Tani nda adré akódhi ni Mvá, àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá kòdhya.

* **1:2** 1:2 A kònò Èsáyà 52:7; 61:1.

À ti tá akódhɨ nda móndí ro ópí Dàwídï nɨ súrú na. 4 Dɨ, Gïká tadhá ína ngádra 'á dhɨ, akódhɨ áyɨ Mváagó 'ɨ káyà dhɨ, dré akódhɨ nɨ tɨngálé dràdrà lésè Tɨrí Lólo nɨ rïnyí sè dhɨ sè. 5 Krísto nda sè dhɨ, Gïká bhà áyɨ togó tanɨ àma rú, àma kɨ bhàzo adrélé àpóstolò ɨ ró, mà kàdréró móndí súrú títí ɨ lésè dhɨ kɨ azí Krísto nɨ ka'ï, ìndì akódhɨ nɨ kúlí ka'ï 'òle, à kàdréró akódhɨ nɨ rú bha kùle be dhɨ bvó. 6 Àmɨ kókpà móndyá azílé adrélé Yésu Krísto àdhya ró nda ɨ kòfalé be.

7 Má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì àmɨ, móndyá títí Rómà na, Gïká dré lèle tò ìndì dré azílé adrélé móndyá lólo ína ɨ ró dhɨ ɨ dré. Gïká àma kɨ Atá ɨ Mírï Yésu Krísto be dhɨ ì kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àmɨ rú, ìndì ì kòfè tà kɨdrɨ́kɨdrɨ àmɨ dré!

Pólò lè lɨle móndyá ka'ïbhá Rómà na dhɨ kɨ no

8 Drïdrï dhɨ, má adré àwoyà fe áma Gïká dré àmɨ kɨ tà sè, Yésu Krísto nɨ rú sè. Tàko ko, à adré àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï nɨ tà tɨtɨ́ bvò wãyi 'ásè. 9 Gïká, má dré adrézó tà nɨ nɨ 'o togó wãyi sè, adrézó Mvá nɨ nɨ Rúbí Tanɨ longó dhɨ nï dóro tàle dhɨ, tà má dré adrélé tàle kònìdhɨ, tà bàti 'ɨ káyà dhɨ. Má adré àmɨ kɨ tà kisù landè àko ró, 10 vésè wãyi má dré adrérà'a tà zi akódhɨ tí dhɨ 'á. Má adré akódhɨ nɨ ti lizí, lókyá bï àmvolésè dhɨ, kàdré tà dré lèle 'òle dhɨ 'ɨ dhɨ, kònzïró láti má dré tsàzo àmɨ véna. 11 Tàko ko, ma lovó íbe tò àmɨ kɨ nòzo, má kòkɨtswáró tà tanɨ àzya Tɨrí Lólo àdhya nɨ fe àmɨ dré, kɨtswálé àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na. 12 Má adré kpà lèá dhɨ, àma túmãní àmɨ íbe dhɨ ɨ, mà kòkɨtswá ru tɨmbà àma kɨ tà ka'ïka'ï sè.

13 Áma adrúpi ɨ, má adré lèá mì kònï dhɨ, vésè be bï, má ndà tá láti lìzo àmɨ véna, áma àzí kòkɨtswáró lò'wa dóro 'a àmɨ kòfalé, ngóró dré adrélé 'òle móndyá àruka títí súrú twá ro dhɨ ɨ kòfalé dhɨ tíni. Dɨ, atsálé ándrò kònìdhɨ dhɨ, tà àruka ì kɨkí láti má dré nì. 14 Tàko ko, adré lèá dhɨ, má kòlì móndyá twátwa títí dhɨ ɨ véna: móndí tà ndabhá nïle dhɨ ɨ véna, ìndì móndí tà nibhá ko dhɨ ɨ véna, móndí tògya ró dhɨ ɨ véna, ìndì móndí tògya ró ko dhɨ ɨ véna. 15 Ásà dhɨ, áma togó kókpà àtsɨ ró lìzo Rúbí Tanɨ longó àmɨ adrébhá Rómà na dhɨ ɨ dré.

Rúbî Tanɨ nɨ rïnyî adrézó móndí kɨ tɨdrí dhɨ

16 Ma kanyò ro Rúbí Tanɨ nɨ tà sè ko. Tàko ko, Rúbí Tanɨ nda, rïnyí Gïká dré adrézó móndyá títí adrébhá Rúbí nda nɨ ka'ï dhɨ kɨ tɨdrí ásà dhɨ 'ɨ. Akódhɨ fè rè zyà Rúbí nda Yúdà ànzɨ ɨ dré gò, adrézó kpà fèá móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré. 17 Rúbí Tanɨ nda adré tadhá dhɨ, Gïká adré móndí kɨ bha gyǎgya í kandrá ngíni ya dhɨ. Adré ngbà 'í àyɨ kɨ bha gyǎgya àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï sè. Láti àzya tà ka'ïka'ï rúsè dhɨ yókódhó. Ngóró tɨsɨle Gïká nɨ Kúlí na dhɨ tíni: «Dhya atsálépi gyǎgya áyɨ tà ka'ïka'ï sè dhɨ nɨ adrí.»†

Gïká nɨ kombà tadhálé móndyá tàkonzì 'obhá dhɨ ɨ rú dhɨ

18 Gïká adré áyɨ kombà tadhá bhù lésè móndyá títí adrébhá áyɨ tà ga rè, adrébhá tà kònzɨ 'o, ìndì adrébhá láti tà bàti àdhya nɨ kɨkí àyɨ kɨ tà kònzɨ sè dhɨ ɨ rú. 19 Tàko ko, àyɨ nda ì nï àyɨkya Gïká nɨ tà kɨtswálé nïle dhɨ ɨ be, akódhɨ nɨ tàndɨ dré tà nda kɨ tadhálé àyɨ dré ngádra 'á nì dhɨ sè. 20 Ângyá ko, kɨdhólé bvò nɨ bhàma lésè dhɨ, à adré Gïká nɨ tà kɨtswálé nòle mï sè bwà ko dhɨ kɨ atógyà dóro. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, à

† **1:17** 1:17 A kònò Abàkúkà 2:4.

adré akódhi ni rĩnyí adrélépi kóná vésè kólyá dhi ni atógyà, akódhi ni lídrì Gĩká àdhya ró dhi be, ngá títí dré bhàle dhi i sè. Ásà dhi, móndyá nda i tà àlo ì dré kitswázó àyi ki tàrá ga ásà dhi àko.

21 Tàko ko, tágba ì dré Gĩká ni nĩzo be dhi, ì adré akódhi ni lindrì bha ngóró dré kitswálé akódhi dré dhi tíni ko. I adré kpà àwoyà ta drá ko. Be ró dhi, àyi ki tà kisùkisù atsá ína tà tàko ró, ìndì àyi ki tògyá azá atsálé tínímvá ro. 22 Tágba ì dré adrézó tàá dhi, àyi tògya ró dhi, ì atsá àyikya móndí azaaza ró. 23 I tayí Gĩká kitswálépi dràle bwà ko dhi ni mĩlanzĩlanzì, adrézó lindrì fe ngá líndrí làsú be móndí adrébhá dràle dràdrà dhi i tíni, àrí i tíni, kà'wá i tíni, ìndì kà'wá adrébhá àyi ki se agáti sè dhi i tíni dhi i dré.

24 Di ásà dhi, Gĩká tayí móndyá nda i adrélé tatsílé swà ro, lovó kònzi àyi ki togó na dhi ki 'obe gò, ì dré adrézó kanyò fe àyi ki tàndi ki rúbhá i dré àyi kòfalésè. 25 I tayí tà bàti Gĩká àdhya, adrézó tà kinzò ro dhi ni ka'ĩ kòdhya. I adré lindrì fe ngá Gĩká dré bhàle dhi i dré, adrézó lìsámbò 'o ngá nda ki rú sè. Di, ì adré àyikya lindrì fe Dhya ngá títí nda ki bhàlepi dhi dré ko. Akódhi nda kitswá rúku sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

26 Tà nda sè dhi, Gĩká tayí àyi adrélé tatsílé rúbhá lovó kanyò ro dhi ki bhabe. Di àyi ki tòkó ì tayí àyikya tà tòkó ì dré ànzyà adrélé 'òle àgo íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó tà swà 'o àyi ki rúbhá sè àyi kòfalésè. 27 Kókpà kòdhi tíni, àgo ì tayí àyikya tà àgo ì dré ànzyà adrélé 'òle tòkó íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó rúbhá lovó àtsi ró dhi ki bha àyi kòfalésè àgo ró. Di àgo nda ì adré tà kanyò ro dhi ki 'o àyi kòfalésè gò, ì dré adrézó làgí kitswálépi àyi ki tà swà nda sè dhi ni kisú àyi ki tàndi i rú.

28 I dré Gĩká ni nĩma gàle rè dhi sè dhi, akódhi tayí àyi adrélé tà kisù wàyá ro, adrézó tà kitswábhá 'òle ko dhi ki 'o. 29 Di ì ga àyikya tà kònzi ki kárá títí dhi i sè bĩ. I ga togó kònzi sè, ngá lovó sè, tà swà sè, lovó kònzi sè, móndí ki tupfuma sè, lawà sè, móndí ki litima sè, ìndì drĩkònzi sè bĩ. Ayi móndí ki asíkĩbhá 'i, 30 móndí ki rú tabhá kònzi dhi 'i, Gĩká ni kàribhá 'i, móndí ki lindrì bhabhá ko dhi 'i, drĩkàdrìbhá 'i, ìndì afàbhá 'i. I adré ngbú adrélé tà kònzi twátwa ì dré kitswálé 'òle dhi ki kisù. I adré ligílé àyi ki tibhá i rú. 31 Ayi tògyá àko. I kitswá adrélé ka'ile ko. Ayi móndí ki lovó àko àyi rú. I adré kpà móndí ki kizà bha ko. 32 I nĩ tàbvó Gĩká dré tàle gyăgya kònìdhi dóro: Móndyá adrébhá tà làsú be kònìni nda ki 'o dhi ì kitswá àyikya dràdrà sè. Di, tágba kònìni dhi, ì adré ngbà 'í tà nda ki 'o kòdhya ko, ì adré kókpà móndyá adrébhá tà nda ki 'o dhi ki ka'ĩ.

2

Móndí ki tàbvó Gĩká dré adrélé tàle gyăgya dhi

1 Di ásà dhi, mi adrélépi móndí ki tàbvó ta ni, mi tà àlo mí dré kitswázó ámi tàrá ga ásà dhi àko, gba mí kàdré àdhi 'i ya dhi. Tàko ko, mí kàdré móndí àruka ki tàbvó ta dhi, mí adré tà bha ámi tàndi dri. Àngyá ko, mí adré kókpà tà mí dré adrézó àyi ki tàbvó ta ásà nda ki 'o. 2 Mà nĩ tàle dhi, Gĩká adré móndyá adrébhá tà 'o làsú be kònìni dhi ki tàbvó ta gyăgya dhi be. 3 Di, mí kàdré mína àyi ki tàbvó ta gò, mí dré adrézó tà nda ki 'o dhi, mí adré tsì kisùá dhi, mí ni lapá Gĩká ni tàbvó

tàma sílésè bwà? 4 Kòdhɨ mí adré tsǐ Gĭká nɨ togó dóro ìndì vwàvwà ro
dré adrélé tadhálé mí dré, dré adrérà'a ámɨ tà mvo dhɨ 'á dhɨ nɨ ayízè?
Mí nǐ ko tàle dhɨ, Gĭká nɨ togó dóro nda adré ámɨ adrì ámɨ togó ladzá
dhɨ nì dhɨ?
5 Dɨ, mí dré ámɨ togó 'òle tombálé dhɨ sè, ìndì mí dré ámɨ togó
ladzama gàle rè dhɨ sè dhɨ, mí adré Gĭká nɨ kombà asé ámɨ tàndɨ dri,
tsàle kĭtú dré dra áyɨ kombà tadházó gò, móndí kɨ tàbvó tàzo gyăgya
dhɨ tú. 6 Tàko ko, Gĭká nɨ tà logó móndí àlo àlo títí dhɨ ɨ dré, tà ì dré
'òle dhɨ ɨ tí.* 7 Móndyá títí adrébhá tà dóro 'o landè àko ró, adrézó
mĭlanzĭlanzì nda kisúlé lɨndrì íbe ìndì lídrì kóná vésè kólyá dhɨ be dhɨ
ɨ dré dhɨ, a nɨ lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe kòdhya. 8 Dɨ, móndyá
títí adrébhá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tà bha drĭdrĭ, adrébhá tà bàti ga, adrézó tà
kònzɨ ka'ĭ dhɨ ɨ dré dhɨ, a nɨ áyɨ kombà tadhá áyɨ togóaswa be kòdhya.
9 Kɨzà ɨ tà kòkóròko be dhɨ kɨ adré móndyá títí adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ
ɨ dré. Tà nda kɨ adré rè zyà Yúdà ànzɨ ɨ dré gò, adrélé kókpà móndyá
súrú twá ro dhɨ ɨ dré. 10 Dɨ, mĭlanzĭlanzì, lɨndrì, tà kìdríkìdrɨ be dhɨ kɨ
adré móndyá títí adrébhá tà dóro 'o dhɨ ɨ dré. Tà nda kɨ adré rè zyà
Yúdà ànzɨ ɨ dré gò, adrélé kókpà móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré. 11 Tàko
ko, Gĭká adré ína móndí kɨ no twátwa ko.
12 Móndyá títí tátrítrí kúlí Mósè àdhya àko gò ì dré adrézó tàkonzì 'o
dhɨ kɨ kókpà todrà tátrítrí kúlí nda àko. Móndyá títí tátrítrí kúlí nda
zàle gò ì dré adrézó tàkonzì 'o dhɨ ɨ, Gĭká nɨ àyɨ kɨ tàbvó ta tátrítrí kúlí
nda sè. 13 Tàko ko, móndyá adrébhá ngbà 'í tátrítrí kúlí nda nɨ yi dhɨ ì
kɨtswá atsálé gyăgya Gĭká mĭlésè ko. Be ró dhɨ, móndyá adrébhá tátrítrí
kúlí nda nɨ ka'ĭ 'òle dhɨ kɨ atsá gyăgya akódhɨ mĭlésè àyɨ. 14 Ángyá ko,
móndyá súrú twá ro tátrítrí kúlí nda àko dhɨ ì kàdré tà tátrítrí kúlí nda
dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o àyɨ kɨ tàndɨ ɨ sè dhɨ, sù ngóró àyɨ tátrítrí kúlí
nda íbe àyɨ léna dhɨ tínɨ, tágba ì dré adrézó tátrítrí kúlí nda àko dhɨ.
15 Ɨ adré tadhá dhɨ, Gĭká tɨsì tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhɨ ɨ àyɨ
kɨ togó na dre. Áyɨ kɨ togó adré kpà tadhá dhɨ, tà nda kònìnɨ. Áyɨ kɨ tà
kisùkisù adré ngalè àyɨ kɨ asíkì 'í yà, kó ngalè àyɨ kɨ tàrá ga 'í yà dhɨ.
16 Tà nda kòdhɨ kɨ ru 'o kĭtú Gĭká dré dra móndyá títí dhɨ kɨ tà lùzu ró
dhɨ kɨ bvó tàzo Yésu Krísto sè dhɨ tú, ngóró Rúbĭ Tanɨ má dré adrélé
longólé dhɨ dré adrélé tàle dhɨ tínɨ.

Yúdà ànzɨ ɨ tátrítrí kúlĭ be dhɨ

17 Mɨ adrélépi ámɨ zi Yúdà mvá ro nɨ, mí adré zakó ámɨ totó tátrítrí
kúlí Mósè àdhya dri, adrélé ámɨ afà Gĭká nɨ tà sè. 18 Mí adré kisùá dhɨ,
mí nǐ tà Gĭká dré adrélé lèle à kò'o dhɨ ɨ be, ìndì mí nǐ tà kɨ kòfalé
lanzílé tà dóro ka'ĭzo dhɨ be, mí dré tátrítrí kúlí nda nɨ tà àndu ndàle
nĭle be dhɨ sè. 19 Mí adré kpà kisùá dhɨ, mɨ mína mì kùdúkùdu kɨ drĭ
kòlepi 'ɨ, ngádra móndí tínímvá na dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ, 20 móndí tà nibhá
ko dhɨ kɨ tadhálépi 'ɨ, ìndì ànzɨmvá kɨ tadhálépi 'ɨ, mí dré tà bàti kisúlé
tà nĭnì be kɨtswálé títí tátrítrí kúlí nda na dhɨ sè. 21 Dɨ mɨ adrélépi
móndí àruka kɨ tadhá nɨ, mí adré mína ámɨ tàndɨ nɨ tadhá ko àdho
tà sè? Mɨ adrélépi tadhá dhɨ, à kòkugù ngá ko dhɨ, mí adré mína ngá
kugù àdho tà sè? 22 Mɨ adrélépi tàá dhɨ, à kò'o múná tà ko dhɨ, mí adré
mína múná tà 'o àdho tà sè? Mɨ adrélépi gĭká tàko kɨ líndrí ga nɨ, mí
adré mína ngá gĭká tàko kɨ tépelò na dhɨ kɨ topá àdho tà sè? 23 Dɨ mɨ

* **2:6** 2:6 Á kònò Longó ɨ 62:13; Tògyakúlí 24:12.

adrélépi ámi afà tátrítrí kúlí ni tà sè ni, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ŋo, adrézó kanyò fe Gĭká dré ásà àdho tà sè? 24 Ngóró tisìle Gĭká ni Kúlí na dhi tíni: «Àmi ki tà sè dhi, móndyá súrú twá ro dhi ì adré Gĭká ni lodhá.»†

25 Mí dré ámi 'òle lwàle dhi dóro, mí kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi. Di, mí kàdré mína tátrítrí kúlí nda ni ŋo dhi, mí atsá ngóró mí 'o tá mi lwàle ko na tíni. 26 Dhya àlo Yúdà mvá ro ko áyi 'òlepi lwàle ko dhi kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi, Gĭká ni zakó tsì akódhi nda ni no ngóró akódhi 'o tá i lwàle dre na tíni. 27 Tà bàti ró dhi, dhya áyi 'òlepi lwàle ko gò, dré adrézó tátrítrí kúlí 'o dhi ni ína tà bha mi dri. Ângyá ko, tágba mí dré adrézó tátrítrí kúlí tisìle nda íbe gò, mí dré ámi 'òzo lwàle dhi, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ŋo.

28 Tàko ko, dhya adrélépi ngbà 'í áyi 'o sùle ngóró Yúdà mvá tíni tà dré adrélé 'òle rúbhá sè dhi i sè dhi, dhya nda Yúdà mvá 'i bàti ko. Kókpà kòdhi tíni, dhyá ki 'òma lwàle ngbà 'í rúbhá na dhi, dhyá ki lwàma 'i bàti ko. 29 Be ró dhi, dhya adrélépi Yúdà mvá ro áyi togó na dhi ína Yúdà mvá 'i bàti. Dhyá ki 'òma lwàle togó na dhi ína dhyá ki lwàma 'i bàti. Dhya àlo kitswá ngbà 'í áyi 'o lwàle kònìni Tirí Lólo ni rìnyí sè, tátrítrí kúlí tisìle dhi sè ko. Akódhi nda adré rúku kisú móndí i véna ko. Be ró dhi, adré ína rúku kisú Gĭká véna.

3

1 Di adrema Yúdà mvá ro dhi ni dóro àdho 'i? Di kó, dhyá ki 'òma lwàle dhi ni dóro àdho 'i? 2 Tà nda kòdhi i dóro lavúlé láti títí i sè. Drìdrì dhi, Gĭká bhà áyi tàndi ni kúlí i Yúdà ànzi nda i drígá. 3 Di, àyi ki àruka ì likí àyikya kúlí nda i ko, ì dré adrélé tà ka'ĭka'ĭ àko dhi sè. Di ì dré adrélé tà ka'ĭka'ĭ àko dhi sè dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Gĭká kitswá ína adrélé ka'ĭle togó wăyi sè ko? 4 Tàdzí ko! Gĭká adré ngbú ína adrélé tà bàti ta, tágba móndyá títí dhi ì dré adrézó kinzòbhá 'i dhi. Ngóró tisìle Gĭká ni Kúlí na dhi tíni:

«Adré lèá dhi, móndyá títí dhi ì kònì dhi, tà títí mí dré adrélé tàle dhi
i gyăgya,
ìndì tàbvó títí mí dré adrélé tàle dhi i gyăgya.»*

5 Di, àma ki tà kònzi kàdré Gĭká ni tà gyăgya tadhá ngádra 'á dhi, mà ni go tàá ngíni? Mà ni tsì tàá dhi, Gĭká gyăgya ko, dré adrélé áyi kombà tadhá móndí i dré dhi sè? (Kòdhi má adré tà ta móndí kya tíni.) 6 Tàdzí ko! Tàko ko, kàdré tá kònìni dhi, Gĭká ni tá kitswá móndyá títí bvò àdhya ki tàbvó ta ngíni? 7 Aruka ni, à ni kitswá liziá dhi: «Áma tà kinzò ro dhi kàdré Gĭká ni tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó kpà akódhi ni mĭlanzĭlanzì tadhá lavúlé dhi, akódhi adré di tà bha má dri tàkonzì 'òlepi tíni àdho tà sè?» 8 Di, à kàdré tà kisù kònìni dhi, à ni tá kitswá kpà tàá dhi: «Lè mà kàdré tà kònzi 'o, tà dóro kàtsáró ásà be dhi bvó!» Móndí àruka ì adré àma ki lodhá adrézó tàá dhi, mà adré tà ta kònìni. Tà bàti ró dhi, tà Gĭká dré dra bhàle àyi nda i dri dhi kitswá àyi dré.

Móndí gyăgya dhi yókódhó

† **2:24** 2:24 À kònò Èsáyà 52:5. * **3:4** 3:4 À kònò Longó i 51:6.

9 Dɨ mà nɨ go tàá ngíni? Àma Yúdà ànzɨ ró dhɨ ɨ, àma tsì dóro móndyá
àruka títí dhɨ kɨ lavú? Àlomvá ko! Tàko ko, má tadhá ngádra 'á dhɨ,
móndyá títí Yúdà ànzɨ ró ìndì súrú twá ro dhɨ ɨ tàkonzì nɨ rĩnyí zàle.
10 Ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíni:
«Móndí gyăgya dhɨ yókódhó, ndìndì àlo nɨ yó.
11 Dhya tà nĩlepi bàti dhɨ yókódhó.
Dhya adrélépi Gĩká nɨ nda dhɨ yókódhó.
12 Móndyá títí dhɨ ì alá àyɨ Gĩká rú dre.
Àyɨ títí dhɨ ì tayí àyɨ kɨ togó abílé dre.†
Dhya adrélépi tà dóro 'o dhɨ yókódhó, ndìndì àlo nɨ yó.
13 Àyɨ kɨ àwobhálé ngóró mógó ti be ngbo dhɨ tíni.
Ɨ adré móndí kɨ lɨtí àyɨ kɨ làdra sè.‡
Nĩ kɨ kàtrá adré tɨtìle àyɨ tísè.§
14 Tátrítríkúlí ɨ kúlí aswaaswa íbe dhɨ ì adré apfòle àyɨ sílésè.*
15 Àyɨ kɨ pá adré ràle móndí kɨ kàrí kutúbe.
16 Ɨ adré tà kɨzá tayílé kɨzà be àyɨ kɨ láti 'ásè.
17 Ɨ nĩ láti tà kìdríkìdrɨ àdhya ko.†
18 Tirĩ àyɨ mi Gĩká nɨ tà sè dhɨ yókódhó.»‡
19 Mà nĩ be tàle dhɨ, tà títí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ ɨ, adré tàá
móndyá adrébhá tátrítrí kúlí nda zàle dhɨ ɨ dré, kɨtswázó móndyá títí
bvò àdhya kɨ kúlí kɨkí, àyɨ kɨ tadházó tàkonzìbhá ɨ ró Gĩká kandrá dhɨ
bvó. 20 Dɨ ásà dhɨ, dhya àlo kɨtswá atsálé gyăgya Gĩká kandrá, tátrítrí
kúlí 'òma sè ko. Àngyá ko, tátrítrí kúlí nda adré tadhá àma dré dhɨ,
àma tàkonzìbhá 'ɨ káyà dhɨ.

Móndí kɨ bhàma gyăgya Gĩká kandrá àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè dhɨ

21 Dɨ, nyànomvá dhɨ, Gĩká tadhá láti twá tátrítrí kúlí rúsè ɨ dré adrézó
móndí kɨ bha gyăgya ɨ kandrá dhɨ dre. Tà tɨsìle Mósè nɨ tátrítrí kúlí na
ìndì pròfétà kɨ búkù ɨ 'ásè dhɨ ì adré láti nda nɨ tà longó kòdhya. 22 Láti
nda, kònìdhɨ: Gĩká adré móndyá títí adrébhá Yésu Krísto nɨ ka'ĩ dhɨ kɨ
bha gyăgya ɨ kandrá, àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ nda sè. Tàko ko, Gĩká mĩlésè dhɨ,
móndí ɨ twátwa ko: 23 àyɨ títí dhɨ ì 'o tàkonzì gò, ì dré kɨtswázó akódhɨ
nɨ mĩlanzĩlanzì sè ko. 24 Dɨ, Gĩká nɨ togó tanɨ sè dhɨ, adré àyɨ kɨ bha
gyăgya ɨ kandrá àngyá, Yésu Krísto dré àyɨ kɨ apálé tàkonzì lésè dhɨ sè.
25 Gĩká afè Krísto nda dràle mòbòmà ro, kɨtswázó móndyá títí adrébhá
akódhɨ nɨ ka'ĩ dhɨ kɨ tàkonzì trɨ akódhɨ nɨ kàrí sè dhɨ bvó. Gĩká 'o kònìnɨ
tadházóá dhɨ, ɨ gyăgya káyà dhɨ. Tàko ko, akódhɨ nɨ togó vwàvwà sè
dhɨ, mvò tá móndí kɨ tàkonzì ì dré tá 'òle wáláká dhɨ ɨ gò, tà ŋòzo àyɨ
dri ko. 26 'O tá kònìnɨ áyɨ tà gyăgya tadházó nyànomvá, adrézó kpà
tadhá dhɨ, ɨ gyăgya, ìndì ɨ dhya adrélépi móndyá títí adrébhá Yésu nɨ
ka'ĩ dhɨ kɨ bha gyăgya dhɨ 'ɨ.

27 Kàdré dɨ kònìnɨ dhɨ, tà mà dré kɨtswázó àma kɨ afà ásà dhɨ be? Tà
àlomvá yókódhó! Tà nda kònìnɨ àdho tà sè? Mà dré tátrítrí kúlí 'òle
dhɨ sè? Kóko, be ró dhɨ, mà dré tà ka'ĩle dhɨ sè. 28 Tàko ko, mà adré
tadhá dhɨ, Gĩká adré móndí kɨ bha gyăgya ngbà 'í àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè,
tátrítrí kúlí 'òle dhɨ sè ko. 29 Dɨ Gĩká ngbà 'í Gĩká Yúdà ànzɨ kya 'ɨ?

† **3:12** 3:12 A kònò Longó ɨ 14:1-3; 53:2-4. ‡ **3:13** 3:13 A kònò Longó ɨ 5:10. § **3:13** 3:13
A kònò Longó ɨ 140:4. * **3:14** 3:14 A kònò Longó ɨ 10:7. † **3:17** 3:17 A kònò Ésayà 59:7-8.
‡ **3:18** 3:18 A kònò Longó ɨ 36:2.

Akódhi kókpà Gïká móndyá súrú twá ro dhi kya 'i ko? Ayíya, akódhi kókpà Gïká móndyá súrú twá ro dhi kya 'i. 30 Tàko ko, Gïká ngbà 'í àlo kwákwá. Adré móndí ki bha gyăgya í mïlésè ngbà 'í àyi ki tà ka'ïka'ï sè, ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè móndí súrú twá ro dhi 'i yà dhi. 31 Kòdhi adré tsì tàá dhi, tà ka'ïka'ï sè dhi, mà adré tátrítrí kúlí no tà tàko ró? Tàdzí ko! Be ró dhi, mà adré tátrítrí kúlí nda ni 'o áyi totó tätä.

4

Àbàrámà, dhya bhàle gyăgya akódhi ni tà ka'ïka'ï sè dhi

1 Di ásà dhi, mà ni tàá àma ki tábhí Àbàrámà ni tà sè ngíni? Akódhi nda kisú tá ína àdho tà dóro áyi tà ka'ïka'ï sè? 2 Kònò Àbàrámà kàtsá tá gyăgya Gïká mïlésè tà dóro í dré 'òle dhi i sè dhi, a ni tá kitswá áyi afà tà nda sè. Di, Gïká kandrá ko. 3 Di, Gïká ni Kúlí adré ína tàá dhi: «Àbàrámà ka'ï tá Gïká gò, Gïká dré akódhi ni nòzo gyăgya akódhi ni tà ka'ïka'ï nda sè.»*

4 Ngóró mà dré nïle be dhi tíni dhi, dhya adrélépi àzí 'o dhi adré làgí kisú ngá fèle àngyá dhi ró ko. Be ró dhi, adré ína làgí kisú ngá kitswálépi àzí nda tí dhi ró. 5 Di, dhya adrélépi ína àzí 'o ko gò, adrézó Gïká adrélépi tàkonzìbhá ki bha gyăgya dhi ni ka'ï dhi, Gïká adré akódhi nda ni no gyăgya akódhi ni tà ka'ïka'ï sè. 6 Dàwídì adré kpà tà ta kònìni móndyá Gïká dré adrélé nòle gyăgya dhi ki kólénzé ni tà sè. Di, Gïká adré àyi nda ki no gyăgya àzí ì dré 'òle dhi i sè ko.

7 «Kólénzé móndyá Gïká dré àyi ki tà kònzi ki trïzo, ìndì àyi ki tàkonzì
ki zùzo dhi i dré!
8 Kólénzé dhya Míri dré kitswázó tàdzí tà bha drïá tàkonzì ni ni tà sè
ko dhi dré!»†

9 Di kólénzé nda ngbà 'í móndyá àyi ki 'obhá lwàle dhi i dré? Kólénzé nda kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle ko dhi i dré ko? Ngóró mà dré tàle dre dhi tíni: Gïká nò tá Àbàrámà gyăgya akódhi ni tà ka'ïka'ï sè. 10 Di, Gïká nò tá akódhi kònìni ángutú? Akódhi ni lwàma àmvolésè, kó ngalè akódhi ni lwàma kandrá? Gïká nò tá akódhi gyăgya akódhi ni lwàma kandrá, àmvolásà ko. 11 Di Àbàrámà dré gòzo tà áyi 'òzo lwàle dhi ni kisú ndò. Tà akódhi ni 'òzo lwàle nda tá ngóró àngì adrélépi tadhá dhi, Gïká nò tá akódhi gyăgya akódhi ni tà ka'ïka'ï sè, akódhi ni lwărà ko dhi 'á dhi tíni. Di ásà dhi, Àbàrámà atsá móndyá títí adrébhá Gïká ni ka'ï, di, àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ki atá ro, Gïká kònòró kpà àyi nda i gyăgya àyi ki tà ka'ïka'ï sè. 12 Àbàrámà kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle gò, ì dré adrézó atsílé àyi ki tà ka'ïka'ï na ngóró àma ki atá Àbàrámà dré tá 'òle áyi lwàma kandrá dhi tíni dhi ki atá 'i.

Tà Gïká dré lazílé dhi ni kisuma tà ka'ïka'ï sè dhi

13 Gïká lazí tá Àbàrámà i dré toyó ni íbe dhi, ì ni dra bvò wăyi dhi ni kisú tàyilé ro. Di Àbàrámà kisú tá tà lazílé nda, dré tá tátrítrí kúlí 'òle dhi sè ko. Be ró dhi, kisú tà nda dré tá Gïká ni ka'ïle gò, Gïká dré akódhi ni nòzo gyăgya ásà dhi sè. 14 Tàko ko, móndyá adrébhá tátrítrí kúlí lebè dhi ì kàdré tá tà lazílé nda ni kisú àyi dhi, kònò tà ka'ïka'ï ni tá adré tà tàko 'i, ìndì tà Gïká dré lazílé nda ni tá kpà adré tà tàko 'i. 15 Àngyá ko, tátrítrí kúlí adré Gïká ni kombà asé móndyá adrébhá

* **4:3** 4:3 A kònò Kidhoma 15:6. † **4:8** 4:8 A kònò Longó i 32:1-2.

tátrítrí kúlí nda nɨ tabhĭ lebèle dhɨ ɨ dri. Dɨ, àrà tátrítrí kúlí dré adrézó yó dhɨ 'á dhɨ, tátrítrí kúlí nda nɨ ŋòma kókpà yókódhó.

16 Dɨ ásà dhɨ, à adré tà Gĭká dré lazílé nda nɨ kisú tà ka'ĭka'ĭ sè, ngóró tà Gĭká dré afèle àngyá áyɨ togó tanɨ sè dhɨ ró, tà lazílé nda kàdréró Àbàrámà nɨ toyó títí dhɨ ɨ dré, ngbà 'í àyɨ adrébhá tátrítrí kúlí lebè dhɨ ɨ dré ko, dɨ kókpà àyɨ adrébhá Gĭká nɨ ka'ĭ Àbàrámà àdhya tínɨ dhɨ ɨ dré. Akódhɨ nda àma títí dhɨ kɨ atá 'ɨ. 17 Ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Má bhà mɨ adrélé súrú zyandre dhɨ kɨ atá ro.»‡ Dɨ Àbàrámà nda àma kɨ atá 'ɨ, Gĭká akódhɨ dré ka'ĭle dhɨ mĭlésè. Tàko ko, Gĭká nda adré móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ 'o adrílé, adrézó kpà ngá adrébhá yó dhɨ kɨ 'o adrélé be dhɨ nì.

18 Àbàrámà ka'ĭ tá tà Gĭká dré lazílé nda gò, adrézó mì bha akódhɨ véna ásà, tágba tà adrézó mì bha ásà dhɨ dré tá adrézó yó dhɨ. Dɨ ásà dhɨ, atsá súrú zyandre dhɨ kɨ atá ro, ngóró tá tàle drá dhɨ tínɨ: «Ámɨ toyó kɨ adré zyandre ró.»§ 19 Tayí tá áyɨ tà ka'ĭka'ĭ nda atsálé yàyà ko, tágba dré nòzoá dhɨ, áyɨ kóná tá ànyíànyɨ nyadhɨ-nzi, áyɨ rúbhá tá ànyɨ dràdrà mĭle, ɨndì áyɨ tòkó, Sárà tá kóndó 'ɨ dhɨ. 20 Tágba kònìnɨ dhɨ, tayí tá áyɨ tà ka'ĭka'ĭ nda, adrézó tà kayí í léna tà Gĭká dré tá lazílé nda nɨ tà sè dhɨ ko. Be ró dhɨ, atsá tá ína vélé rĭnyi ró áyɨ tà ka'ĭka'ĭ na gò, dré Gĭká nɨ rú bhàzo kùle. 21 Tàko ko, ka'ĭ tá bàti tàle dhɨ, Gĭká tá rĭnyí íbe kɨtswázó tà í dré tá lazílé nda nɨ 'o. 22 Dɨ akódhɨ nɨ tà ka'ĭka'ĭ nda sè dhɨ, «Gìká nò akódhɨ gyăgya.»

23 À tɨsì kúlí «Gìká nò akódhɨ gyăgya» kònɨ ɨ ngbà 'í Àbàrámà nɨ tà sè ko. 24 À tɨsì kókpà kúlí nda ɨ àma adrébhá Gĭká àma kɨ Mírì Yésu nɨ tɨngálépi dràdrà lésè dhɨ nɨ ka'ĭ gò, Gĭká dré adrézó àma kɨ no gyăgya dhɨ kɨ tà sè. 25 Akódhɨ fè Yésu nda dràle àma kɨ tàkonzì kɨ tà sè gò, akódhɨ nɨ tɨngázó dràdrà lésè àma kɨ bhàzo gyăgya í kandrá dhɨ bvó.

5

Ama tà kɨdríkɨdrɨ íbe àma kòfalé Gĭká be

1 Dɨ Gĭká dré àma kɨ bhàle gyăgya í mĭlésè àma kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ sè dhɨ, àma tà kɨdríkɨdrɨ íbe àma kòfalé akódhɨ be, àma kɨ Mírì Yésu Krísto sè. 2 Àma kɨ tà ka'ĭka'ĭ nda sè dhɨ, Krísto nda nzì láti àma dré Gĭká nɨ togó tanɨ kisúzó gò, mà dré adrézó àma kɨ totó tätä lána. Dɨ mà adré lenzélé, adrézó mì bha Gĭká véna akódhɨ nɨ mĭlanzĭlanzì mà dré dra kisúlé dhɨ nɨ tà sè.

3 Ngbà 'í kòdhɨ ko, mà adré kpà lenzélé kɨzà mà dré adrélé nyàle dhɨ kɨ tà sè. Tàko ko, mà nĭ tàle dhɨ, àma kɨ kɨzà nyàma nda adré àma kɨ 'o adrélé togó tsɨ dhɨ be. 4 Dɨ àma kɨ togó tsìma nda adré tà àma léna dhɨ kɨ tabhĭ atsálé dóro. Àma kɨ tà tabhĭma nda adré àma kɨ 'o adrélé mì bha Gĭká véna. 5 Dɨ àma kɨ mì bhàma Gĭká véna nda kɨtswá kanyò fe àma dré ko. Àngyá ko, Gĭká kutú áyɨ lèle gàle àma kɨ togó na bĭ, Tɨrí Lólo dré afèle àma dré dhɨ sè.

6 Tàko ko, mà dré tá dhu rè adrérà'a rĭnyí àko dhɨ 'á dhɨ, lókyá kòkɨtswá dre dhɨ, Krísto drà àma, tàkonzìbhá kɨ tà sè. 7 Dhyá kɨ fèle dràle móndí àlo gyăgya dhɨ nɨ tà sè dhɨ, tà kòkóròko 'ɨ. Àruka nɨ, à nɨ kɨtswá dhyá kɨ fe dràle móndí àlo dóro dhɨ nɨ tà sè. 8 Dɨ, Gĭká tadhá ína áyɨ lèle kàdrì àma vélé dhɨ tà kònìdhɨ sè: Mà dré tá dhu rè adrérà'a

‡ **4:17** 4:17 À kònò Kɨdhoma 17:5. § **4:18** 4:18 À kònò Kɨdhoma 15:5.

tàkonzìbhá 'ì dhì 'á dhì, Krísto drà àma kì tà sè. 9 Dì nyànomvá dhì, Gĩká bhà àma gyăgya í mĩlésè Krísto nì kàrí sè. Dì dré 'òle kònìnì dhì sè dhì, a nì àma kì apá áyì kombà lésè Krísto nda sè bàti! 10 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a Gĩká nì kàrìbhá 'ì dhì 'á dhì, akódhì amú tá àma tódhyá í be áyì Mvá nì dràma sè. Dì dré àma kì amúlé í be kònìnì dhì sè dhì, a nì àma kì tìdrí áyì Mvá nda nì lídrì sè bàti! 11 Dì tà nda sè dhì, mà adré lenzélé Gĩká kandrá àma kì Mírĩ Yésu Krísto sè, Gĩká dré àma kì amúlé tódhyá í be Krísto nda sè dhì sè.

Dràdrà kisuma Àdámà nì tà sè dhì, ìndì lídrì kisuma Krîsto nì tà sè dhì

12 Tàkonzì afí tá bvò kònìdhì lé móndí àlo, Àdámà sè gò, dràdrà dré kpà afízó tàkonzì nda sè. Ásà dhì, dràdrà nda atsá tá móndyá títí bvò àdhya ì rú, ì dré títí tàkonzì 'òle dhì sè. 13 Tàko ko, drĩdrĩ Gĩká dré tátrítrí kúlí fèzo dhì kandrá dhì, tàkonzì tá bvò kònìdhì lé be. Dì, tátrítrí kúlí dré tá adrérà'a yó dhì 'á dhì, Gĩká adré tá tà bha móndí ì dri ngóró dré kìtswálé àyì kì tàkonzì sè dhì tíní ko. 14 Tágba kònìnì dhì, kìdhólé Àdámà nì lókyá 'á atsálé Mósè nì lókyá 'á dhì, móndyá títí bvò àdhya ì tá dràdrà nì rĩnyí zàle, ndìndì àyì tàkonzì 'obhá Gĩká nì tátrítrí kúlí ŋòzo Àdámà àdhya tíní ko dhì ì. Àdámà nda nì tà adré tá Krísto adrélépi tá alìle dhì nì tà tadhá kòdhya.

15 Dì, tàkonzì Àdámà dré tá 'òle nda ína ngóró tà tanì Gĩká dré afèle áyì togó tanì sè dhì tíní ko. Tàko ko, móndí àlo nda nì tàkonzì sè dhì, móndí lìzólìzo dhì ì todrà dre. Dì, Gĩká tadhá vélé áyì togó tanì lavúlé, tà tanì afèzo gàle móndí lìzólìzo ì léna lavúlé, móndí àlo, Yésu Krísto sè. 16 Kòdhì íbe dhì, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda nì kùdù ngóró tà tanì Gĩká dré afèle nda nì kùdù tíní ko. Tàko ko, tàbvó tàma angálépi tàkonzì àlo nda lésè dhì nì tà sè dhì, Gĩká adré tá tà bha móndí ì dri. Dì, tà tanì angálépi tàkonzì zyandre dhì ì lésè nda nì tà sè dhì, Gĩká adré móndí kì bha gyăgya í kandrá. 17 Àngyá ko, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda sè dhì, dràdrà adré tá òpì nya móndyá títí ì dri, móndí àlo nda sè. Dì, móndyá títí Gĩká nì togó tanì kisúbhá gò, dré àyì kì bhàzo gyăgya dhì kì adrí gò, ì dré vélé adrézó òpì nya lavúlé móndí àlo, Yésu Krísto nda sè.

18 Dì tàkonzì àlo Àdámà dré 'òle nda nì tà sè dhì, Gĩká adré tá tà bha móndyá títí ì dri. Kókpà kòdhì tíní, tà àlo gyăgya Krísto dré 'òle nda nì tà sè dhì, Gĩká adré móndyá títí dhì kì bha gyăgya í mĩlésè, ì kòkisúró lídrì ásà be dhì bvó. 19 Tàko ko, móndí àlo nda nì ligima nì tà sè dhì, móndí lìzólìzo dhì ì atsá tá tàkonzìbhá ro. Kókpà kòdhì tíní, tà móndí àlo, Krísto dré ka'ĩle 'òle dhì nì tà sè dhì, móndí lìzólìzo dhì kì atsá gyăgya Gĩká mĩlésè.

20 Kàdré dì tátrítrí kúlí nì tà sè dhì, Gĩká fè tá tátrítrí kúlí nda móndí ì dré, àyì kì tàkonzì ì kòlìzóró lìle drĩdrĩ. Dì, àrà tàkonzì ì dré lìzózó dhì 'á dhì, Gĩká tadhá vélé áyì togó tanì lavúlé. 21 Dì ásà dhì, ngóró tàkonzì dré tá adrélé òpì nya móndyá títí ì dri, ì kòtodràró ásà dhì tíní dhì, nyànomvá dhì, Gĩká nì togó tanì adré òpì nya àyì dri kònìnì, Gĩká kòbhàró àyì gyăgya í mĩlésè gò, ì kòkisúró lídrì kóná vésè kólyá dhì àma kì Mírĩ Yésu Krísto sè be dhì bvó.

6

Dràma tàkonzì lésè dhɨ, ìndì adrema lídrì íbe Krîsto na dhɨ

1 Dɨ mà nɨ go tàá ngínɨ? Mà nɨ tsì go adrélé tàkonzì 'o, Gìká kàdréró áyɨ togó tanɨ bha àma rú lavúlé? 2 Tàdzí ko! Mà drà àmakya tàkonzì lésè dre. Dɨ mà nɨ go atsílé tàkonzì na ngínɨngínɨ ró? 3 Mì nǐ ko tàle dhɨ, àma títí bàtísimò dobhá ru amúzó Yésu Krísto be dhɨ ɨ, mà do bàtísimò nda ru amúzó ába akódhɨ nɨ dràma na káyà dhɨ? 4 Dɨ bàtísimò dòma nda sè dhɨ, mà drà túmắní akódhɨ be gò àma kɨ sìzo ába, mà kàdríró adrélé lídrì tídhí ro dhɨ íbe, ngóró Gìká Atá dré Krísto nɨ tɨngálé dràdrà lésè áyɨ mìlanzìlanzì sè dhɨ tínɨ.

5 Dɨ mà dré ru amúlé Krísto be akódhɨ nɨ dràma na dhɨ sè dhɨ, mà nɨ kókpà ru amú akódhɨ be akódhɨ nɨ ngangà dràdrà 'ásè dhɨ na. 6 Tàko ko, mà nǐ tàle dhɨ, à tidí tá àma kɨ lídrì àku túmắní Krísto be fa kɨpakɨpa dri dhɨ be, àma kɨ rúbhá tàkonzì àdhya kòdràró gò, mà kògòró vélé adrélé màrábà tàkonzì àdhya ɨ ró ko dhɨ bvó. 7 Ângyá ko, dhya ángùdhi dràlepi dre dhɨ, à atrì akódhɨ nda tàkonzì nɨ rînyí lésè dre.

8 Dɨ mà dré dràle túmắní Krísto be kònìnɨ dhɨ sè dhɨ, mà adré ka'ĩá dhɨ, mà nɨ kókpà adré lídrì íbe túmắní akódhɨ be. 9 Tàko ko, mà nǐ tàle dhɨ, Krísto nga dràdrà 'ásè, ìndì kɨtswá gòle vélé dràle ko dhɨ be, dré adrélé vélé dràdrà nɨ rînyí zàle ko dhɨ sè. 10 Akódhɨ dré dràzo dhɨ, drà ngbà 'ĩ vésè àlo kɨtswálé tàkonzì nɨ rînyí lavú dhɨ bvó. Dɨ lídrì dré adrézó ába dhɨ, adré ába Gìká dré.

11 Kókpà kòdhɨ tínɨ, mì kàdré àmɨ kɨ no ngóró móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Gìká dré Yésu Krísto na dhɨ ɨ ró. 12 Dɨ ásà dhɨ, mì kòtayí tàkonzì adrélé òpì nya àmɨ kɨ rúbhá na dhɨ ko, mì kàdréró lovó kònzɨ àmɨ kɨ rúbhá kya kɨ ka'ĩ 'òle ko dhɨ bvó. 13 Mì kòfè àmɨ kɨ rúbhá kɨ kìgá ɨ ngóró ngá adrézó tàkonzì 'o ásà dhɨ ɨ ró ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ fe Gìká dré, ngóró móndyá adríbhá dràdrà lésè dhɨ ɨ ró. Mì kàdré kpà àmɨ kɨ rúbhá kɨ kìgá kɨ fe Gìká dré, ngóró ngá adrézó tà gyắgya 'o ásà dhɨ ɨ ró. 14 Tàko ko, tàkonzì kɨtswá gòle òpì nya àmɨ dri ko. Ângyá ko, àmɨ tátrítrí kúlí nɨ rînyí zàle ko. Be ró dhɨ, àmɨ àmɨkya Gìká nɨ togó tanɨ zàle.

Màrábà tà gyắgya àdhya ɨ

15 Kàdré dɨ kònìnɨ dhɨ, mà nɨ tsì go adrélé tàkonzì 'o, mà dré adrélé vélé tátrítrí kúlí zàle ko dhɨ sè, ìndì mà dré adrélé Gìká nɨ togó tanɨ zàle dhɨ sè? Tàdzí ko! 16 Mì nǐ ko tàle dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ fe móndí àlo dré ngóró akódhɨ nɨ màrábà ro dhɨ, àmɨ màrábà móndí mì dré adrézó kúlí nɨ nɨ ka'ĩ 'òle nda àdhya 'ɨ dhɨ? Dɨ mì kàdré tàkonzì ka'ĩ 'òle dhɨ, mì nɨ adré màrábà tàkonzì àdhya 'ɨ gò, tàkonzì nda dré àmɨ kɨ drîzo lìle dràdrà kisú. Dɨ, mì kàdré àmɨkya Gìká nɨ kúlí ka'ĩ 'òle dhɨ, mì nɨ adré akódhɨ nɨ màrábà 'ɨ gò, dré àmɨ kɨ bhàzo gyắgya í mìlésè. 17 Dɨ, mà kàdré àwoyà fe Gìká dré! Tàko ko, tágba mì dré tá adrézó màrábà tàkonzì àdhya 'ɨ dhɨ, mì ka'ĩ àmɨkya Gìká nɨ tà tadhálé àmɨ dré dhɨ 'òle àmɨ kɨ togó wắyi sè dre. 18 Dɨ Gìká atrì àmɨ tàkonzì nɨ rînyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà tà gyắgya àdhya ɨ ró.

19 Má adré tà ta móndí kya tínɨ kònìnɨ, àmɨ móndí ro dhɨ kɨ tà yàyà sè. Wáláká dhɨ, mì fè tá àmɨ kɨ rúbhá adrélé màrábà tàkonzì àdhya ɨ ró gò, mì dré adrézó tatsílé swà ro, adrélé tàkonzì 'o lìzo ába drîdrî. Dɨ,

nyànomvá dhɨ, mì kòfè àmɨ kɨ rúbhá adrélé màrábà tà gyăgya àdhya ɨ ró, mì kàdréró atsílé togó lólo be Gĩká kandrá be dhɨ bvó. 20 Lókyá mì dré tá adrérà'a màrábà tàkonzì àdhya 'ɨ dhɨ 'á dhɨ, àmɨ tá tà gyăgya nɨ rĩnyí zàle ko. 21 Dɨ, mì kisú tá àmɨkya àdho tà dóro 'ɨ, tàkonzì mì dré tá 'òle, adrébhá kanyò fe àmɨ dré ándrò dhɨ ɨ sè dhɨ? Ângyá ko, tàkonzì nda ì adré móndí kɨ dri lìle dràdrà kisú. 22 Dɨ, nyànomvá dhɨ, Gĩká atrì àmɨ tàkonzì nɨ rĩnyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà Gĩká àdhya ɨ ró. Dɨ tà dóro mì dré adrélé kisúlé ásà dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Âmɨ móndí àyɨ kɨ febhá adrélé lólo Gĩká dré dhɨ 'ɨ, ìndì mì nɨ lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú. 23 Tàko ko, làgí tàkonzì àdhya dràdrà 'ɨ. Dɨ, tà tanɨ Gĩká dré adrélé afèle áyɨ togó tanɨ sè dhɨ, lídrì kóná vésè kólyá àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto na dhɨ 'ɨ.

7

Àma móndí atrìle tátrítrí kúlî nɨ rĩnyî lésè dhɨ 'ɨ

1 Áma adrúpi ɨ, mì nĩ àmɨkya tátrítrí kúlí nɨ tà dóro. Dɨ mì nĩ tàle dhɨ, tátrítrí kúlí nda rĩnyí íbe móndí dri, akódhɨ nda dré adrérà'a lídrì íbe dhɨ 'á dhɨ be. 2 Tà nda kòdhɨ nɨ tadházó dhɨ, mì kisù rè tòkó mòle dhɨ nɨ tà ká. Tátrítrí kúlí adré tàá dhɨ, tòkó mòle nda akódhɨ nɨ agó nɨ rĩnyí zàle, agó nda dré adrérà'a lídrì íbe dhɨ 'á. Dɨ, agó nda kòdrà dhɨ, à adré tòkó nda nɨ atrì tátrítrí kúlí làmó àdhya lésè. 3 Ásà dhɨ, akódhɨ nɨ agó kàdré dhu rè lídrì íbe gò, dré gòzo agó àzya mo dhɨ, à adré akódhɨ nɨ zi tòkó zàràbhù ro dhɨ ró. Dɨ, akódhɨ nɨ agó kòdrà dhɨ, à adré akódhɨ nɨ atrì tátrítrí kúlí nda lésè gò, dré kɨtswázó atsálé agó àzya nɨ tòko ró. Akódhɨ kò'o kònìnɨ dhɨ, akódhɨ tòkó zàràbhù ro dhɨ 'ɨ ko.

4 Dɨ áma adrúpi ɨ, tà nda kókpà kònìnɨ àmɨ kɨ tà sè. Mì drà kókpà tátrítrí kúlí lésè Krísto nɨ dràma sè dre, mì kàtsáró móndí àzya àdhya ró, Krísto ngàlepi dràdrà 'ásè nda àdhya ró, mì kàdréró lò'wa dóro 'a Gĩká dré be dhɨ bvó. 5 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a lovó kònzɨ rúbhá àdhya nɨ rĩnyí zàle dhɨ 'á dhɨ, tátrítrí kúlí nda nzì tá láti lovó kònzɨ ɨ dré adrézó tà 'o àma kɨ rúbhá na gò, mà dré adrézó lò'wa kònzɨ 'a kɨtswálé dràdrà sè. 6 Dɨ, nyànomvá dhɨ, mà drà àmakya tátrítrí kúlí adrélépi tá àma kɨ 'ɨ nda lésè gò, àma kɨ atrìzo tátrítrí kúlí nda nɨ rĩnyí lésè, mà kàdréró tà 'o Gĩká dré láti tídhí Tirí Lólo àdhya sè, láti àku tátrítrí kúlí tɨsìle dhɨ àdhya sè ko.

Tátrítrí kúlî ɨ tàkonzì be dhɨ

7 Dɨ mà nɨ go tàá ngíni? Tátrítrí kúlí tàkonzì 'ɨ? Tàdzí ko! Tà bàti ró dhɨ, tátrítrí kúlí nda 'o tá ma nĩá ngalè tàkonzì àdho 'ɨ ya dhɨ nì. Tàko ko, tátrítrí kúlí nda kòtà tá dhɨ «Mí kòbhà móndí kɨ ngá lovó ko» dhɨ ko dhɨ, kònò má kɨtswá tá nĩá ngalè lovó kònzɨ bhàma àdho 'ɨ ya dhɨ ko. 8 Dɨ, tátrítrí kúlí nda kònzì láti dre dhɨ, tàkonzì 'o tá ína lovó kònzɨ kɨ kárá títí dhɨ ɨ gàle má léna bĩ. Ângyá ko, tátrítrí kúlí nda kàdré tá yó dhɨ, kònò tàkonzì nɨ tá adré rĩnyí àko. 9 Wáláká dhɨ, má adré tá lídrì íbe tátrítrí kúlí àko. Dɨ, tátrítrí kúlí kàtsá má vélé dre dhɨ, tàkonzì atsá tá lídrì ro má léna gò, 10 má dré mána dràzo. Dɨ má dré nòzoá dhɨ, tátrítrí kúlí fèle móndí kɨ drĩzo lìle lídrì kisú nda drĩ ína ma lìle dràdrà kisú kòdhya. 11 Tàko ko, tátrítrí kúlí nda sè dhɨ, tàkonzì kisú tá láti áma lɨtízó gò, dré áma 'òzo dràle. 12 Tágba kònìnɨ dhɨ, tátrítrí kúlí

nda ína lólo, ìndì tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi i lólo, gyăgya, ìndì dóro.

13 Di tátrítrí kúlí adrélépi dóro nda 'o tsì ma dràle dhi nì? Tàdzí ko! Be ró dhi, tàkonzì 'o ma dràle tà adrélépi dóro nda sè dhi nì, à kònìró ngalè tàkonzì ni tàndi àdho 'i ya dhi, ìndì tàkonzì nda kàtsáró kònzi lavúlé tátrítrí kúlí sè be dhi bvó.

Ru pfùma tàkonzì be dhi

14 Mà nì tàle dhi, tátrítrí kúlí tà Tirí Lólo àdhya 'i dhi be. Di, ma mána móndí bvò àdhya 'i, ìndì à lagí ma adrélé màrábà ro tàkonzì dré. 15 Tàko ko, tà má dré adrélé 'òle dhi i, má nì má adré 'òá àdho tà sè ya dhi ko. Ângyá ko, má adré tà má dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà má dré gàle gàgà dhi ki 'o kòdhya. 16 Di má kàdré tà má dré adrélé lèle 'òle ko dhi ki 'o dhi, má adré ka'ïá tàle dhi, tátrítrí kúlí dóro káyà dhi. 17 Di má adré kisúá dhi, má adré tà nda ki 'o ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì. 18 Má nì tàle dhi, tà dóro má léna yókódhó dhi be. Kòdhi adré tàá dhi, tà dóro áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi yókódhó. Tàko ko, ma lovó íbe tò adrézó tà dóro 'o. Di, má kitswá mána tà nda ki 'o bwà ko. 19 Ângyá ko, má adré tà dóro má dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà kònzi má dré adrélé lèle 'òle ko dhi ki 'o kòdhya. 20 Di má kàdré tà má dré adrélé lèle 'òle ko dhi ki 'o dhi, má adré 'òá ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì.

21 Di má adré tátrítrí kúlí kònìdhi ni kisú adrérà'a tà 'o má léna: Tágba má kàdré tà dóro le 'òle yà dhi, má adré ngbà 'í tà kònzi 'o kòdhya. 22 Tàko ko, áma togó na dhi, má adré lenzélé tátrítrí kúlí Gïká àdhya ni tà sè. 23 Di, má adré mána tátrítrí kúlí àzya kisú adrérà'a tà 'o áma rúbhá na, adrézó ru pfu tátrítrí kúlí má dré ka'ïle áma tà kisùkisù na dhi be. Tátrítrí kúlí àzya nda adré áma 'i bhàle tátrítrí kúlí tàkonzì àdhya adrélépi tà 'o áma rúbhá na dhi ni rînyí zàle. 24 Âdho kizà 'i má dré kònìni nì! Âdhi ni kitswá áma apá rúbhá adrélépi áma dri lìle dràdrà kisú kònìdhi lésè dhi nì? 25 Má adré àwoyà fe Gïká dré àma ki Mírì Yésu Krísto sè!

Di ásà dhi, áma tà kisùkisù na dhi, ma màrábà Gïká ni tátrítrí kúlí àdhya 'i. Di, áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi, ma mána màrábà tàkonzì ni tátrítrí kúlí àdhya 'i.

8

Atsima Tirí Lólo ni rînyî sè dhi

1 Di nyànomvá dhi, tà adrézó tà bha móndyá adrébhá Yésu Krísto na dhi i dri dhi vélé yókódhó. 2 Tàko ko, tátrítrí kúlí Tirí Lólo adrélépi lídrì fe Yésu Krísto na dhi àdhya atrì àma tátrítrí kúlí tàkonzì àdhya ìndì dràdrà àdhya lésè dre. 3 Ângyá ko, tátrítrí kúlí Mósè àdhya kitswá tá àma ki tidrí bwà ko, lovó kònzi rúbhá àdhya dré tá tátrítrí kúlí nda ni 'òle atsálé rînyí àko dhi sè. Di, Gïká 'o tá ína tà àma ki tidrízó dhi nì. Amù áyi tàndi ni Mvá alìle rúbhá tàkonzì àdhya ni do àmakya tíni, kòfèró i dràle tàkonzì ni tà sè. Di ásà dhi, Gïká bhà tà tàkonzì adrélépi tá tà 'o móndí ki rúbhá na nda dri, rînyí ni ni 'ózo akílé. 4 'O tà nda kònìni kitswálé tà gyăgya tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì kò'oró

ru kɨtswálé títí àma adrébhá atsílé lovó kònzɨ rúbhá àdhya na ko, dɨ, adrébhá atsílé Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè dhɨ ɨ léna.

5 Tàko ko, móndyá adrébhá atsílé lovó kònzɨ rúbhá àdhya na dhɨ ì adré ngbà 'í tà lovó kònzɨ nda dré adrélé lèle dhɨ kɨ kisù 'òle kòdhya. Dɨ, móndyá adrébhá atsílé Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè dhɨ ì adré àyɨkya tà Tɨrí nda dré adrélé lèle dhɨ kɨ kisù 'òle kòdhya. 6 Ângyá ko, adrélé lovó kònzɨ rúbhá àdhya nɨ tà kisù dhɨ adré dhyá kɨ dri lɨ̀le dràdrà kisú. Dɨ, adrélé Tɨrí nɨ tà kisù dhɨ adré ína dhyá kɨ dri lɨ̀le lídrì kisú, tà kɨ̀dríkɨ̀drɨ be kòdhya. 7 Móndyá adrébhá lovó kònzɨ rúbhá àdhya nɨ tà kisù dhɨ ɨ, kàrɨbhá Gĩká àdhya 'ɨ. Âyɨ nda ì adré àyɨ kɨ bha Gĩká nɨ tátrítrí kúlí nɨ rĩnyí zàle ko. Ɨ kɨtswá kpà 'òá kònɨ̀nɨ bwà ko. 8 Âyɨ adrébhá lovó kònzɨ rúbhá àdhya nɨ rĩnyí zàle nda ì kɨtswá kpà Gĩká nɨ togó 'o kɨnílé bwà ko.

9 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, àmɨ lovó kònzɨ rúbhá àdhya nɨ rĩnyí zàle ko. Be ró dhɨ, àmɨ àmɨkya Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí zàle, Tɨrí Gĩká àdhya nda kàdré adrélé àmɨ léna bàti dhɨ. Dhya àlo kàdré Tɨrí Krísto àdhya íbe í léna ko dhɨ, akódhɨ nda móndí Krísto àdhya 'ɨ ko. 10 Dɨ Krísto kàdré àmɨ léna dhɨ, tágba àmɨ kɨ rúbhá dré adrézó lɨ̀le dràdrà kisú tàkonzì nɨ tà sè dhɨ, àmɨ lídrì íbe Krísto nɨ Tɨrí na, Gĩká dré àmɨ kɨ bhàle gyăgya í mɨ̃lésè dhɨ sè. 11 Dɨ Gĩká Yésu nɨ tɨngálépi dràdrà lésè dhɨ nɨ Tɨrí kàdré adrélé àmɨ léna dhɨ, Gĩká Krísto nɨ tɨngálépi dràdrà lésè nda nɨ kókpà lídrì fe àmɨ kɨ rúbhá adrébhá dràle dràdrà dhɨ ɨ dré, áyɨ Tɨrí adrélépi àmɨ léna nda nɨ rĩnyí sè.

12 Dɨ áma adrúpi ɨ, àma màri íbe bàti. Dɨ, màri nda, tà adrézó atsílé lovó kònzɨ rúbhá àdhya na dhɨ 'ɨ ko. 13 Tàko ko, mɨ kàdré atsílé lovó kònzɨ rúbhá àdhya na dhɨ, mɨ nɨ dràdrà. Dɨ, mɨ kàdré àmɨkya àmɨ kɨ tàkonzì kɨ 'o dràle Tɨrí nɨ rĩnyí sè dhɨ, mɨ nɨ adré lídrì íbe. 14 Móndyá títí Gĩká nɨ Tɨrí dré adrélé tidrĩle dhɨ ɨ, Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ. 15 Tàko ko, Tɨrí mɨ dré kisúlé nda bhà àmɨ gòle adrélé màrábà ro ko, ìndì adrélé tĩri ró ko. Be ró dhɨ, Tɨrí mɨ dré kisúlé nda bhà ína àmɨ adrélé Gĩká nɨ ànzɨ ɨ ró. Tɨrí nda sè dhɨ, mà adré liyílé Gĩká rú adrézó tàá dhɨ: «Ábbà! Tátá!» 16 Tɨrí nda nɨ tàndɨ adré tadhá àma léna dhɨ, àma Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ káyà dhɨ nì. 17 Dɨ mà kàdré Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ dhɨ, mà nɨ tà dré lazílé áyɨ ànzɨ ɨ dré dhɨ nɨ kisú tàyɨlé ro. Mà nɨ tà nda nɨ kisú túmăní Krísto be, mà kàdré kɨzà ka'ĩ nyàle túmăní akódhɨ be dhɨ. Tàko ko, mà kàdré kɨzà ka'ĩ nyàle túmăní Krísto be dhɨ, mà nɨ kókpà mɨ̃lanzɨ̃lanzì kisú túmăní ába.

Mɨ̃lanzɨ̃lanzì adrélépi alɨ̀le dhɨ

18 Dɨ má adré kisùá dhɨ, kɨzà mà dré adrélé nyàle nyànomvá dhɨ ì kɨtswá àyɨkya mɨ̃lanzɨ̃lanzì Gĩká dré dra tadhálé àma dré dhɨ sè ko. 19 Tàko ko, ngá títí Gĩká dré bhàle dhɨ ì adré lókyá dré dra áyɨ ànzɨ kɨ 'òzo apfòle dhɨ nɨ letè lovó sè. 20 Ângyá ko, Gĩká bhà ngá títí í dré tá bhàle nda ɨ adrélé tà tàko nɨ rĩnyí zàle, tágba ngá nda ì dré tá lèzoá kàdré kònɨ̀nɨ ko dhɨ. Dɨ, Gĩká lè tá ína tà nda kàdré kònɨ̀nɨ. Tágba kònɨ̀nɨ dhɨ, à adré mĩ bha Gĩká véna, 21 akódhɨ kàtrɨ̀ró ngá nda ɨ àyɨ kɨ ŋwaŋwà nɨ rĩnyí lésè, ì kàdréró ngá trɨ̀le mɨ̃lanzɨ̃lanzì ro Gĩká nɨ ànzɨ kya tínɨ dhɨ ɨ ró. 22 Dɨ mà nĩ tàle dhɨ, ngá títí Gĩká dré bhàle nda ì adré tongólé, adrézó kɨzà nya ngóró tòkó adrélépi 'òle tĩle dhɨ àdhya tínɨ, atsálé nyànomvá kònɨdhɨ dhɨ be. 23 Dɨ, ngbà 'í ngá nda 'ɨ ko, àma

adrébhá Tɨrí Lólo ɨ́be ngóró ngádrì Gïká dré afèle dhɨ ró dhɨ ɨ, mà adré kókpà tongólé àma léna, adrézó kïtú Gïká dré dra àma kɨ tadházó áyɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ nɨ letè lovó sè. Kïtú nda tú dhɨ, Gïká nɨ àma kɨ apá àma kɨ rúbhá ɨ́be títí. 24 Mà dré adrélé mï bha Gïká véna kònɨnɨ dhɨ sè dhɨ, akódhɨ tɨdrí àma dre. Dɨ, à kàdré mï bha ngá adrélé nòle mï sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, kòdhɨ mï bhàma 'ɨ bàti ko. Ádhi adré mï bha ngá ɨ́ dré kisúlé dre dhɨ nɨ tà sè dhɨ nï? 25 Dɨ, mà kàdré mï bha tà mà dré rè kisúlé ko dhɨ sè dhɨ, mà adré letèá togó vwàvwà sè.

26 Kókpà kòdhɨ tɨ́nɨ, Tɨrí Lólo adré àma kɨ ledé àma kɨ tà yàyà sè. Tàko ko, mà nï tà zïle Gïká tí ngóró dré kɨtswálé dhɨ tɨ́nɨ ko. Dɨ, Tɨrí nda nɨ tàndɨ adré ɨ́na tà zi Gïká tí àma dré, adrézó tongólé tongotongo kɨtswázó tà nɨ nɨ ta kúlí sè bwà ko dhɨ ɨ sè. 27 Dɨ Gïká adrélépi àma kɨ togó kɨ tabhï dhɨ, nï tà Tɨrí nda dré adrélé lèle zïle ɨ́ tí dhɨ ɨ be. Tàko ko, Tɨrí nda adré tà zi Gïká tí akódhɨ nɨ móndyá lólo ɨ dré, ngóró Gïká dré adrélé lèle dhɨ tɨ́nɨ.

28 Mà nï kpà tàle dhɨ, Gïká adré tà títí dhɨ kɨ 'o ru amú adrélé dóro móndyá títí adrébhá áyɨ le, dré azílé ngóró ɨ́ dré kisùle 'òle drïdrì dhɨ tɨ́nɨ dhɨ ɨ dré dhɨ be. 29 Tàko ko, móndyá Gïká dré tá nïle drïdrì móndyá ɨ́na ró dhɨ ɨ, akódhɨ zɨ tá kpà àyɨ kɨtswálé atsálé ngóró áyɨ Mváagó tɨ́nɨ, akódhɨ nda kàdréró Mvá kàyo ró áyɨ adrúpi zyandre dhɨ ɨ kòfalé be dhɨ bvó. 30 Dɨ àyɨ Gïká dré tá zïle drïdrì nda ɨ, azí kókpà àyɨ. Áyɨ akódhɨ dré tá azílé nda ɨ, bhà kókpà àyɨ gyăgya ɨ́ mïlésè. Áyɨ akódhɨ dré tá bhàle gyăgya ɨ́ mïlésè nda ɨ, 'o kókpà áyɨ mïlanzïlanzì kisú.

Gïká nɨ lèle kàdrì àma vélé Yésu Krîsto na dhɨ

31 Dɨ tà nda kòdhɨ ɨ sè dhɨ, mà nɨ go tàá ngɨ́nɨ? Gïká kàdré àma dré dhɨ, àdhi nɨ kɨtswá ru pfu àma ɨ́be dhɨ nï? 32 Tàko ko, akódhɨ apá áyɨ tàndɨ nɨ Mvá dràdrà lésè ko. Be ró dhɨ, fè ɨ́na akódhɨ nda dràle àma títí dhɨ kɨ tà sè. Kò'o kònɨnɨ 'ɨ́ dhɨ, a nɨ kókpà tà títí dhɨ kɨ afè àma dré áyɨ togó tanɨ sè, ngóró dré áyɨ Mvá nɨ afèle àma dré dhɨ tɨ́nɨ. 33 Ádhi nɨ kɨtswá móndyá Gïká dré zïle dhɨ kɨ asíkï dhɨ nï? Gïká adré àyɨ nda kɨ bha gyăgya ɨ́ mïlésè dhɨ nï! 34 Ádhi nɨ dɨ kɨtswá tà bha àyɨ nda ɨ dri dhɨ nï? Yésu Krísto drà àma kɨ tà sè nï! Lavúlé dhɨ, akódhɨ nga dràdrà 'ásè gò, dré adrézó Gïká nɨ drɨ́ágó lésè, adrélé tà zi tɨ́á àma dré! 35 Ádhi nɨ dɨ kɨtswá àma kɨ kòfalé lanzɨ́ lèle Krísto àdhya be dhɨ nï? Kɨzà 'ɨ yà, tà kòkóròko 'ɨ yà, mï pfopfò 'ɨ yà, tàbirí 'ɨ yà, adrélé bvólílí ro dhɨ 'ɨ yà, adrélé ànyɨ dràdrà mïle dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè dràdrà 'ɨ yà dhɨ nɨ kɨtswá tsï 'òá dhɨ nï? 36 Ngóró Gïká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ:

«Ámɨ tà sè dhɨ, àma ànyɨ dràdrà mïle lókyá títí ɨ sè.

A adré àma kɨ no ngóró kábilígyà adrélé 'òle tilílé dhɨ ɨ tɨ́nɨ.»*

37 Dɨ, tà nda kòdhɨ títí dhɨ ɨ sè dhɨ, àma àmakya móndɨ́ tà lavúbhá lavúlavú Krísto àma kɨ lèlepi dhɨ sè dhɨ 'ɨ. 38 Tàko ko, má adré ka'ɨ́á bàti tàle dhɨ, tà àlo kɨtswá àma kɨ kòfalé lanzɨ́ lèle Gïká àdhya be bwà ko, kàdré gba dràdrà 'ɨ yà, lídrì 'ɨ yà, ángélóɨ 'ɨ yà, tɨrí kònzɨ ópɨ́ kàdrì ro ìndì rïnyi ró dhɨ ɨ 'ɨ yà, lókyá ándrò kònɨdhɨ 'ɨ yà, lókyá adrélépi alïle dhɨ 'ɨ yà, 39 rïnyí kurú na dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè rïnyí bvò àndúna dhɨ 'ɨ yà dhɨ. Bàti, ngá títí Gïká dré bhàle dhɨ kɨ àlo kɨtswá ɨ́na àma kɨ kòfalé lanzɨ́ lèle Gïká dré tadhálé àma dré àma kɨ Mírì Yésu Krísto na dhɨ be bwà ko.

* **8:36** 8:36 A kònò Longó ɨ 44:23.

9

Gïká i móndyá dré zìle dhi íbe dhi

1 Má adré tà bàti ta Krísto na. Má adré kinzò ta ko. Tirí Lólo adrélépi
áma togó na dhi adré tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti
'i: 2-3 Áma togó adré kizà nya, adrézó kpà lanzïle áma súrú, Yúdà ànzi
ki tà sè landè àko ró. Má mïlésè dhi, dóro ni tá áma tàndi ni tatrílé gò,
àma ki kòfalé lanzízó Krísto be dhi, áma súrú nda ì kòkitswá tá adrílé
ásà dhi. 4 Ângyá ko, àyi nda i Ìsèrélè ànzi 'i. Gïká bhà tá àyi adrélé
áyi ànzi i ró gò, áyi mïlanzïlanzï tadházó àyi dré. Bhà tá tà twátwa ru
yïzo àyi íbe dhi i. Fè tá kpà àyi dré áyi tátrítrí kúlí, túmăní tà adrézó
áyi lindrì bha dhi íbe, ìndì áyi lazikúlí íbe. 5 Âyi ki tábhí i Âbàrámà 'i,
Ìsákà 'i, ìndì Yàkóbhò 'i. Kòdhi íbe dhi, Krísto ni tàndi apfò tá móndí
ro àyi ki súrú lésè. Krísto nda, Gïká adrélépi tà títí dhi i drïle, ìndì
kitswálépi rúku sè kóná vésè kólyá dhi 'i! Kàdré kònìni!

6 Kòdhi adré lèá ko tàle dhi, Gïká 'o tà í dré tá lazílé àyi ki tà sè dhi
ko dhi. Tàko ko, móndyá títí angábhá Ìsèrélè ni súrú lésè dhi i, Ìsèrélè
ànzi 'i bàti ko. 7 Kókpà kòdhi tíni, móndyá títí angábhá Âbàrámà ni
súrú lésè dhi i, akódhi ni ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, Gïká tà tá Âbàrámà
dré dhi: «À ni ngbà 'í Ìsákà ni ànzi ki zi ámi ànzi i ró dhi kòdhya.»*
8 Kòdhi adré tàá dhi, ànzi tïle rúbhá sè dhi i Gïká ni ànzi 'i ko. Be ró
dhi, Gïká adré ngbà 'í ànzi tïle áyi lazikúlí sè dhi ki no áyi ànzi i ró dhi
kòdhya. 9 Tàko ko, Gïká lazí tá tà nda kúlí kòni i sè: «Lókyá kòkitswá
dre dhi, má ni agò gò, Sárà dré mváagó tïzo.»†

10 Ngbà 'í kòdhi ko, ànziàgo rì Rèbékà dré tïle dhi ki atá tá agó àlo,
àma ki tábhí Ìsákà 'i. 11-12 Di, ànzimvá nda ki tirà ko, ìndì ì dré rè tà
dóro 'i yà, kó ngalè tà kònzi 'i yà dhi ki 'orà ko dhi 'á dhi, Gïká tà tá ína
Rèbékà dré dhi: «Mvá kàyo ni tà 'o mvá tùgu dré akódhi ni màrábà
tíni.»‡ Kòdhi adré tadhá dhi, Gïká adré móndí ki zi ngóró dré kisùle
'òle drïdrï dhi tíni. Akódhi ni tàndi dhya adrélépi móndí ki azí dhi 'i.
Di, adré àyi ki azí tà dóro ì dré adrélé 'òle dhi ki tà sè ko. 13 Ngóró
Gïká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Má lè Yàkóbhò kòdhya. Di, má
gà mána Èsáwù rè.»§

14 Di mà ni gò tàá ngíni? Gïká tsï gyăgya ko? Tàdzí ko! 15 Tàko ko,
akódhi tà Mósè dré dhi:
«Má ni dhya ángùdhi má dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha.
Má ni kpà áma togó dóro tadhá dhya ángùdhi má dré adrézó lèá
tadhálé drá dhi dré.»*
16 Di ásà dhi, tà kàdrì dhi, tà móndí ì dré adrélé lèle 'òle dhi 'i ko, ìndì
tà ì dré adrélé 'òle àyi ki rïnyí sè dhi 'i ko. Tà kàdrì lavúlé dhi, ngbà
'í Gïká ni togó dóro dré adrélé tadhálé dhya ángùdhi dré adrézó lèá
tadhálé drá dhi dré dhi 'i. 17 Tàko ko, Gïká ni Kúlí adré tàá Fàráwò, ópí
kàdrì Èzèpétò àdhya ni tà sè dhi: «Má bhà mi ópí kàdrì ro tà kòdhi sè,
má kòtadháró áma rïnyí mí rú, à kòbhàró áma rú kùle bvò wăyi 'ásè
be dhi bvó.»† 18 Di ásà dhi, Gïká adré dhya ángùdhi dré adrézó kizà ni
ni le bhàle dhi ni kizà bha. Adré kpà dhya ángùdhi dré adrézó togó ni
ni le 'òle tombálé dhi ni togó 'o tombálé.

---

* **9:7** 9:7 A kònò Kidhoma 21:12. † **9:9** 9:9 A kònò Kidhoma 18:10. ‡ **9:11-12** 9:11-12 A kònò Kidhoma 25:23. § **9:13** 9:13 A kònò Màlákï 1:2-3. * **9:15** 9:15 A kònò Pfòma 33:19. † **9:17** 9:17 A kònò Pfòma 9:16.

Gĭká nɨ kombà ɨ akódhɨ nɨ togó tanɨ be dhɨ

19 Dɨ àruka nɨ, àmɨ kɨ àlo nɨ kɨtswá lizíá má tí dhɨ: «Kàdré dɨ kònìnɨ
dhɨ, Gĭká adré tà bha móndí ɨ dri àdho tà sè? Tàko ko, àdhi nɨ kɨtswá
lɨgílé tà dré adrélé lèle 'òle dhɨ íbe dhɨ nì?» 20 Dɨ, mɨ móndí ro nɨ, mɨ
tá àdhi 'ɨ, adrélé tà kayí Gĭká tí nɨ? Ngá ledélé dhɨ adré tsì lizíá dhya
áyɨ ledélépi dhɨ tí dhɨ: «Mí ledé ma làsú be kònìnɨ àdho tà sè» ya dhɨ?‡
21 Dhya adrélépi lìdrí ru dhɨ tsì rĭnyí íbe adrézó lìdrí nda kɨ ru ngóró
dré adrélé lèle dhɨ tínɨ ko? Akódhɨ kɨtswá tsì kĭnǐ àlo sè lìdrí àlo ru tà
kàdrì 'òzo ásà, gòzo lìdrí àzya ru tà tàko 'òzo ásà dhɨ ko?

22 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Gĭká lè tá áyɨ kombà tadhálé, áyɨ rĭnyí 'òzo
móndyá títí dhɨ ɨ dré nòle. Dɨ, mvò tá ína móndyá í dré tá bhàle
kɨtswálé lìle dràdrà kisú dhɨ kɨ tà áyɨ togó vwàvwà sè, 23 kɨtswázó áyɨ
mĭlanzĭlanzì kàdrì dhɨ nɨ tadhá móndyá í dré tá bhàle kɨtswálé áyɨ
mĭlanzĭlanzì kisú áyɨ togó dóro sè dhɨ ɨ dré. 24 Ama kókpà móndyá dré
azílé nda ɨ kòfalé be. Dɨ, akódhɨ azí àma ngbà 'í Yúdà ànzɨ ɨ kòfalésè
ko. Azí kókpà àma móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ kòfalésè. 25 Ngóró dré
adrélé tàle búkù Òséyà àdhya na dhɨ tínɨ:

«Má nɨ móndyá adrébhá tá mána ró ko dhɨ kɨ zi móndyá mána ɨ ró.
Má nɨ súrú má dré tá lèle ko dhɨ nɨ zi súrú má dré lèle tò dhɨ ró.§
26 Àrà tá tàzoá àyɨ dré dhɨ ‹Àmɨ móndyá mána 'ɨ ko› dhɨ 'á dhɨ,
à nɨ àyɨ kɨ zi Gĭká lídrì ro dhɨ nɨ ànzɨ ɨ ró.»*

27 Dɨ, Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tà sè dhɨ, pròfétà Èsáyà yo tá kúlí tàzoá dhɨ:

«Tágba Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré lɨzózó ngóró sínyɨ́ yĭandre mĭle dhɨ tínɨ dhɨ,
ngbà 'í àyɨ kɨ àmbí kɨ adrí nì.
28 Tàko ko, Mírì nɨ kúlí í dré lazílé bvò kònìdhɨ nɨ tà dri dhɨ nɨ 'o mbèlè
kɨtswálé títí.»†
29 Ngóró Èsáyà dré tá longólé drĭdrì dhɨ tínɨ:

«Mírì rĭnyí lɨyí ro dhɨ kòtayí tá ànzɨ kɨ àmbí àma dré ko dhɨ,
kònò àma kɨ tà atsá tá ngóró móndyá Sòdómà ɨ lésè Gòmórà be dhɨ
kya tínɨ dre.»‡

Ɨsèrélè ànzɨ ɨ ka'ĭ ko

30 Dɨ mà nɨ go tàá ngínɨ? Móndyá súrú twá ro adrébhá tá àyɨ kɨ nda
bhàle gyăgya Gĭká mĭlésè ko dhɨ, ì atsá àyɨkya gyăgya akódhɨ mĭlésè àyɨ
kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè. 31 Dɨ, Ɨsèrélè ànzɨ adrébhá tá àyɨ kɨ nda bhàle gyăgya
Gĭká mĭlésè tátrɨ́trɨ́ kúlí sè dhɨ, ì atsá àyɨkya gyăgya akódhɨ mĭlésè ko.
32 Àdho tà sè? Tàko ko, ì ndà láti atsázó gyăgya akódhɨ mĭlésè àyɨ kɨ tà
ka'ĭka'ĭ sè ko. Be ró dhɨ, ì ndà àyɨkya láti atsázó gyăgya tà dóro ì dré
'òle dhɨ ɨ sè. Dɨ ásà dhɨ, ì tisì àyɨ kɨ pá kírà adrélépi móndí kɨ tokpó
ledhélé dhɨ rú. 33 Ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:

«Mì nò rè ká! Má bhà Sĭyónà na kírà adrélépi móndí kɨ tokpó dhɨ,
kírà adrélépi móndí kɨ 'o ledhélé dhɨ.
Dɨ dhya ángùdhi adrélépi kírà nda nɨ ka'ĭ dhɨ,
kɨtswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»§

---

‡ **9:20** 9:20 A kònò Èsáyà 29:16; 45:9. § **9:25** 9:25 A kònò Òséyà 2:25. * **9:26** 9:26 A kònò Òséyà 2:1. † **9:28** 9:28 A kònò Èsáyà 10:22-23. ‡ **9:29** 9:29 A kònò Èsáyà 1:9. § **9:33** 9:33 A kònò Èsáyà 8:14-15; 28:16.

10

1 Áma adrúpi ɨ, má adré Gĭká nɨ ti lizí togó wǎyi sè, adrézó ngòle
akódhɨ rú Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tà sè, akódhɨ kòtɨdríró àyɨ be dhɨ bvó. 2 Tàko
ko, má kɨtswá tàá àyɨ nda kɨ tà sè dhɨ, àyɨ kɨ togó àtsɨ ró Gĭká nɨ tà sè
bàti. Dɨ, àyɨ kɨ togó àtsɨ ró nda adré ína áyɨ totó tà bàti nĭma dri ko.
3 Ángyá ko, ì nĭ láti Gĭká dré adrézó móndí kɨ bha gyǎgya í kandrá dhɨ
ko. Ɨ ka'ĭ kpà Gĭká nɨ láti nda nɨ lebèle ko. Be ró dhɨ, ì ndà àyɨkya àyɨ
kɨ tàndɨ kɨ láti atsázó gyǎgya Gĭká kandrá dhɨ kòdhya. 4 Dɨ, Krísto 'o
ína tà Gĭká dré tátrítrí kúlí fèzo ásà dhɨ kɨtswálé títí, kɨtswálé móndyá
títí adrébhá áyɨ ka'ĭ dhɨ ì kàtsáró gyǎgya Gĭká kandrá be dhɨ bvó.

Tà adrézó móndí kɨ tɨdrí àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ

5 Kàdré atsama gyǎgya tátrítrí kúlí 'òma sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, Mósè tɨsì
tá kònìnɨ: «Dhya adrélépi tà títí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o
dhɨ nɨ adrí tà nda ɨ sè.»* 6 Dɨ, kàdré ína atsama gyǎgya Gĭká kandrá
tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá kònìnɨ: «Mí kòtà
ámɨ togó na dhɨ, àdhi nɨ mba bhù na nì ya dhɨ ko.»† (Kòdhɨ adré tàá
dhɨ, àdhi nɨ mba Krísto nɨ 'o asílé bvò dri dhɨ nì.) 7 «Mí kòtà kpà dhɨ,
àdhi nɨ si bvò àndúna nì ya dhɨ ko.»‡ (Kòdhɨ adré tàá dhɨ, àdhi nɨ si
Krísto nɨ tingá dràdrà lésè dhɨ nì.) 8 Dɨ, Gĭká nɨ Kúlí adré ína tàá dhɨ:
«Kúlí ànyɨ mí làga. Kúlí nda mí tí ìndì ámɨ togó na.»§ Kúlí nda kúlí tà
ka'ĭka'ĭ àdhya mà dré adrélé longólé kònìdhɨ 'ɨ: 9 Mí kòtà ámɨ ti sè dhɨ,
Yésu Mírì 'ɨ gò, mí dré ka'ĭzoá ámɨ togó na tàle dhɨ, Gĭká tingá akódhɨ
dràdrà lésè dhɨ, mí nɨ adrí. 10 Tàko ko, à adré Yésu nɨ ka'ĭ togó sè gò,
Gĭká dré adrézó dhyá kɨ bha gyǎgya í kandrá. À adré kpà tàá ti sè dhɨ,
Yésu Mírì 'ɨ gò, Gĭká dré adrézó dhyá kɨ tɨdrí. 11 Ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré
adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi akódhɨ nɨ ka'ĭ dhɨ kɨtswá
tàdzí adrélé kanyò ro ko.»* 12 Ángyá ko, Yúdà ànzɨ ɨ móndyá súrú twá
ro dhɨ íbe dhɨ ɨ twátwa ko. Mírì àlo kwákwá dhɨ àyɨ títí nda kɨ Mírì
'ɨ. Akódhɨ nda adré tà tanɨ fe gàle móndyá títí adrébhá liyílé í rú dhɨ
ɨ léna. 13 Tàko ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi
liyílé Mírì rú dhɨ nɨ adrí.»†

14 Dɨ, ì nɨ kɨtswá liyílé Mírì rú ngínɨ, ì kòka'ĭ rè akódhɨ ko dhɨ? Ɨ
nɨ kɨtswá kpà akódhɨ nɨ ka'ĭ ngínɨ, ì kòyi rè akódhɨ nɨ tà ko dhɨ? Ɨ nɨ
kɨtswá kpà akódhɨ nɨ tà yi ngínɨ, móndí àruka ì kòlongó rè akódhɨ nɨ
rúbí àyɨ dré ko dhɨ? 15 Àyɨ nda kɨ kɨtswá kpà akódhɨ nɨ rúbí longó
ngínɨ, à kòmù rè àyɨ rúbí nda nɨ longó ko dhɨ? Ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré
adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Mì nò rè ngalè dhya adrébhá alìle rúbí tanɨ longó
dhɨ kɨ pá avé tò ngínɨ ya dhɨ ká!»‡

16 Dɨ, Ɨsèrélè ànzɨ Rúbí Tanɨ yibhá dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, àyɨ títí dhɨ ì ka'ĭ
àyɨkya Rúbí nda ko. Tàko ko, pròfétà Ɛsáyà tà dhɨ: «Mírì, àdhi ka'ĭ
rúbí mà dré longólé dhɨ nì?»§ 17 Dɨ ásà dhɨ, à adré rúbí nda nɨ ka'ĭ,
rúbí nda nɨ yĭma sè. À adré kpà rúbí nda nɨ yi, Krísto nɨ kúlí longoma
sè. 18 Má adré dɨ liziá dhɨ: Ɨsèrélè ànzɨ ì yi tsì rúbí nda ko? Kònìnɨ ko,
ì yi 'ĭ. Ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:

---

* **10:5** 10:5 A kònò Lèvĭtíkè 18:5. † **10:6** 10:6 A kònò Dùtèrònómè 30:13. ‡ **10:7** 10:7 A kònò Dùtèrònómè 30:13. § **10:8** 10:8 A kònò Dùtèrònómè 30:14. * **10:11** 10:11 A kònò Ɛsáyà 28:16. † **10:13** 10:13 A kònò Yòwélè 3:5. ‡ **10:15** 10:15 A kònò Ɛsáyà 52:7. § **10:16** 10:16 A kònò Ɛsáyà 53:1.

«Móndí kɨ kúlí la'ú bvò wãyi 'ásè.
Àyɨ kɨ kúlí tsa byá bvò nɨ kùdù na.»*
19 Dɨ, má adré gòle lizíá dhɨ: Ɨsèrélè ànzɨ nda ì nĩ tsĩ rúbí nda nɨ àndu
ko? Ɨ nĩ 'í. Drĩdrĩ dhɨ, Mósè longó tá Gĩká nɨ kúlí kònìnɨ:
«Má nɨ àmɨ kɨ 'o lovó kònzɨ bha súrú adrébhá bàti ró ko dhɨ ɨ rú.
Má nɨ àmɨ kɨ togó 'o aswálé súrú twá adrébhá tà nĩnĩ àko dhɨ ɨ rú.»†
20 Kòdhɨ íbe dhɨ, Èsáyà longó tá Gĩká nɨ kúlí tirĩ àko kònìnɨ:
«Má tayí ma móndyá adrébhá tá áma nda ko dhɨ ì dré kisúlé.
Má tadhá ma móndyá adrébhá tá tà zi má tí ko dhɨ ɨ dré.»‡
21 Dɨ, kàdré ína Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tà sè dhɨ, Èsáyà tà kpà dhɨ:
«Kɨdhólé drùbhĩ sè tsàle ìndró na dhɨ, má kɨdzì áma drígá
móndyá adrébhá lɨgílé má rú, adrézó áma kúlí ga rè dhɨ ɨ véna.»§

11

Gĩká gà rè Ɨsèrélè ànzɨ ɨ ko

1 Má adré dɨ lizíá dhɨ: Gĩká gà ína áyɨ móndyá ɨ dre? Tàdzí ko! Tàko
ko, áma tàndɨ, ma Ɨsèrélè mvá 'ɨ. Má angá mána Àbàrámà nɨ súrú lésè,
ìndì Bènyàmínà nɨ súrú lésè. 2 Gĩká gà áyɨ móndyá í dré tá zìle drĩdrĩ
dhɨ ɨ rè ko. Mì nĩ tà Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle pròfétà Èlíyà nɨ tà sè
dhɨ ko? Èlíyà nda ngo tá Gĩká rú Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tà sè kònìnɨ: 3 «Mírĩ,
ì tupfú ámɨ pròfétà ɨ todràle dre. Ɨ awú kpà ámɨ àlètárì ɨ dre. Dɨ tayí
ngbà 'í ma kalóma. Ɨ adré kpà láti nda áma pfùzo dràle.»* 4 Dɨ, Gĩká
logó tá kúlí akódhɨ dré ngínɨ? Logó tá kònìnɨ: «Mɨ kalóma ko. Tàko ko,
má likí má dré àgo ngùlù-nzi-drĩ-rĩ àyɨ kɨ kórókó titĩbhá Bálà kandrá
ko dhɨ ɨ kòdhya.»† 5 Dɨ ándrò kònìdhɨ, tà nda kókpà kònìnɨ. Tayí rè
Ɨsèrélè ànzɨ kɨ àmbí Gĩká dré zìle áyɨ togó tanɨ sè dhɨ ɨ. 6 Dɨ Gĩká kòzì
àyɨ nda ɨ áyɨ togó tanɨ sè 'í dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, zì àyɨ tà dóro ì
dré 'òle dhɨ ɨ sè ko. Kàdré tá kònìnɨ ko dhɨ, kònò Gĩká nɨ togó tanɨ nɨ
tá adré tà dré adrélé fèle àngyá dhɨ 'ɨ ko.

7 Tà nda kòdhɨ ì adré tàá dhɨ, tà Ɨsèrélè ànzɨ ì dré adrélé ndàle àyɨ kɨ
togó wãyi sè dhɨ, ì kisú ko. Ngbà 'í àyɨ Gĩká dré zìle dhɨ ì kisú tà nda
àyɨ. Dɨ, àyɨ kɨ àruka títí dhɨ kɨ togó atsá ína tòmbátòmba. 8 Ngóró tɨsìle
Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ tíní:
«Gìká 'o àyɨ kɨ tà kisùkisù atsálé tínímvá ro,
àyɨ kɨ mì dròzo, ì kàdréró ngá no ko gò,
àyɨ kɨ bíbhálé tabhózó, ì kàdréró tà yi ko atsálé ándrò kònìdhɨ.»‡
9 Dàwídì tà kpà dhɨ:
«Lè àyɨ kɨ gwányá ì kàtsá tà adrélépi àyɨ kɨ 'o la'ìle bă sílé dhɨ ró,
tà adrélépi àyɨ kɨ 'o ledhélé dhɨ ró,
ìndì tà adrézó tà ŋo àyɨ dri àyɨ kɨ tàkonzì sè dhɨ ró.
10 Lè àyɨ kɨ mì kàní, ì kàdréró ngá no ko,
ìndì àyɨ kɨ àmvò kàdré atrúlé nyo.»§

11 Má adré dɨ lizíá dhɨ: Ɨsèrélè ànzɨ ì kòdhe kònìnɨ dhɨ, ì dhe kònìnɨ
nyo? Tàdzí ko! Be ró dhɨ, àyɨ kɨ tàkonzì kɨ tà sè dhɨ, Gĩká nzĩ ína

* **10:18** 10:18 A kònò Longó ɨ 19:5. † **10:19** 10:19 A kònò Dùtèrònómè 32:21. ‡ **10:20** 10:20 A kònò Èsáyà 65:1. § **10:21** 10:21 A kònò Èsáyà 65:2. * **11:3** 11:3 A kònò 1 Ọpí ɨ 19:10, 14. † **11:4** 11:4 A kònò 1 Ọpí ɨ 19:18. ‡ **11:8** 11:8 A kònò Dùtèrònómè 29:3; Èsáyà 6:10; 29:10. § **11:10** 11:10 A kònò Longó ɨ 69:23-24.

láti móndyá súrú twá ro dhi i dré adrízó, kitswázó Isèrélè ànzi nda ki 'o lovó kònzi bha móndyá súrú twá ro nda i rú. 12 Di Isèrélè ànzi ki tàkonzì sè dhi, Gïká fè tà tani gàle móndyá tití bvò àdhya i dré. Isèrélè ànzi nda ki dhèma sè dhi, Gïká fè tà tani gàle móndyá súrú twá ro dhi i dré. Kàdré di kònìni dhi, Isèrélè ànzi nda ki kònì dra agò Gïká vélé dhi, akódhi ni tà tani fe gàle àyi dré lavúlé!

Móndyá súrú twá ro dhi ki tidrima

13 Àmi súrú twá ro ni i, má adré nyànomvá tà ta àmi dré. Gïká bhà ma adrélé àpóstolò ro àmi, móndyá súrú twá ro dhi i véna. Má adré di áma àzí nda ni tà bha kuru. 14 Aruka ni, àzí nda sè dhi, má ni kitswá áma tàndi ni súrú ki 'o lovó kònzi bha àmi, móndyá súrú twá ro dhi i rú, kitswázó àyi ki àruka ki tidrí ásà dhi bvó. 15 Tàko ko, Isèrélè ànzi nda ki gàma sè dhi, Gïká 'o móndyá àruka tití bvò àdhya i ru amú tódhyá í be. Di kònì dra go Isèrélè ànzi nda ki ka'ï dhi, a ni lídrì fe àyi adrébhá ngóró móndí dràbhá dre dhi i tíni nda i dré! 16 Ngóró mì dré nïle be dhi tíni dhi, mápà ni kìgá adrélé fèle drïdrï Gïká dré dhi kàdré lólo dhi, mápà wăyi nda kókpà lólo. Fa kómvó kàdré lólo dhi, fa nda ni kólá i kókpà lólo.

17 Isèrélè ànzi i ngóró òlívè fa, Gïká dré kólá ni ki àruka ki togázó dhi tíni. Àmi súrú twá ro ni i, àmi ngóró òlívè fa twá apfòlepi mbì na, Gïká dré kólá ni ki adózó 'òle tìle òlívè fa tàndi nda rú dhi tíni. Di nyànomvá dhi, mì adré kpà òlívè fa nda ni sú adrélépi apfòle kómvó ni lésè dhi ni kisú. 18 Di, lè mì kàdré àmi ki afà, Gïká dré àmi ki 'òle tìle kólá togálé nda ki àrà 'a dhi sè ko. Di, mì kàdré àmi ki afà dhi, lè mì kònï tàle dhi, mì adré fa kómvó 'o ru totó dhi àmi ko. Be ró dhi, fa kómvó nda adré ína àmi ki 'o ru totó dhi nì. 19 Aruka ni, mì ni tàá dhi: «Gìká togá kólá nda i, àma ki 'òzo tìle àyi ki àrà 'a dhi bvó.» 20 Kòdhi bàti. Di, Gïká togá àyi nda i, ì dré tá adrélé tà ka'ïka'ï àko dhi sè. Àmi ró dhi, mì adré àmikya àmi ki totó àmi ki tà ka'ïka'ï sè. Mì kàdré di drïkàdrì ro tà nda sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tïri ró. 21 Tàko ko, Gïká kòtogá Isèrélè ànzi adrébhá tá kólá tàndi ró nda i kònìni dhi, mì kònò dóro, kòtogáró kókpà àmi àyi tíni ko dhi bvó.

22 Di mì kisù rè Gïká ni togó dóro ni tà, akódhi ni kombà be dhi ká. Akódhi adré áyi kombà tadhá móndyá ledhébhá dhi i dré. Di, adré ína áyi togó dóro tadhá àmi dré, mì kògò adrélé tròle akódhi ni togó dóro nda rú dhi. Di, mì kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni kókpà àmi ki togá ngóró kólá àruka nda i tíni. 23 Di Isèrélè ànzi nda ì kàgò Gïká vélé akódhi ni ka'ï dhi, a ni go àyi ki 'o tìle tódhyá òlívè fa nda rú. Àngyá ko, akódhi rïnyí íbe kitswázó tà nda ni 'o. 24 Tàko ko, tágba mì dré angázó òlívè fa gà adrélépi apfòle mbì na dhi lésè dhi, Gïká ga àmi gò, àmi ki 'òzo tìle òlívè fa í dré kidhílé nda rú. Di a ni kókpà kitswá kólá angábhá òlívè fa nda lésè dhi ki 'o tìle tódhyá àyi ki tàndi ki fa nda rú.

Isèrélè ànzi ki tidrima

25 Áma adrúpi i, má lè mì kònï Gïká ni tà lùzu ró kònìdhi, mì kàdréró drïkàdrì ro ko dhi bvó: Isèrélè ànzi ki togó atsá tòmbátòmba, tsàle lókyá móndyá tití Gïká dré zìle súrú twá i kòfalésè dhi ì dré dra alìzo akódhi vélé dhi 'á. 26 Di àyi nda ì kàlì dre dhi, Gïká ni Isèrélè ànzi ki tidrí tití, ngóró tisìle akódhi ni Kúlí na dhi tíni:

«Dhya dra móndí kɨ apálépi dhɨ nɨ apfò Sìyónà lésè gò,
dré Yàkóbhò nɨ ànzɨ kɨ togó adzázó àyɨ kɨ lɨgɨma nɨ tà lésè.
27 Dɨ tà má dré dra bhàle ru yìzo àyɨ íbe dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ:
Má nɨ àyɨ kɨ tàkonzì kɨ tɨngá títí.»*

28 Kàdré dɨ Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ, Ɨsèrélè ànzɨ nda ì atsá nyànomvá
Gïká nɨ kàrɨbhá ro, àmɨ súrú twá ro dhɨ kɨ tà sè. Dɨ, kàdré ína àyɨ kɨ
zìma nɨ tà sè dhɨ, àyɨ ngbú móndyá Gïká dré lèle tò dhɨ 'ɨ, tà dré tá
lazílé àyɨ kɨ tábhí ɨ dré dhɨ kɨ tà sè. 29 Tàko ko, kàdré tà tanɨ Gïká dré
afèle dhɨ kɨ tà sè, ìndì móndyá dré azílé dhɨ kɨ tà sè dhɨ, akódhɨ kɨtswá
tàdzí tà í dré 'òle nda kɨ ladzá ko. 30 Àmɨ atú lɨgɨbhá Gïká rú dhɨ ɨ,
mì kisú nyànomvá akódhɨ nɨ togó dóro Ɨsèrélè ànzɨ kɨ lɨgɨma nɨ tà sè
dre. 31 Kókpà kòdhɨ tínɨ, àyɨ nda ì atsá nyànomvá móndí adrébhá lɨgílé
akódhɨ rú dhɨ ɨ ró, ì kòkisúró kókpà Gïká nɨ togó dóro, mì dré akódhɨ
nɨ togó dóro nda nɨ kisúlé dre dhɨ sè. 32 Tàko ko, Gïká tayí móndyá títí
dhɨ ɨ adrélé 'ɨle àyɨ kɨ lɨgɨma nɨ tà sè, í kòkɨtswáró áyɨ togó dóro tadhá
àyɨ títí nda ɨ dré be dhɨ bvó.

Gïká nɨ rú bhàma kùle dhɨ

33 Bàti, Gïká nɨ tà làgí kyàkyà dhɨ kàdrì lavúlé!
Akódhɨ nɨ tògyá ɨ tà nïnï nɨ be dhɨ ɨ kàdrì lavúlé!
Àdhi nɨ kɨtswá tàbvó dré adrélé tàle dhɨ kɨ àndu ngɨ dhɨ nì?
Àdhi nɨ kɨtswá láti dré adrézó tà 'o ásà dhɨ kɨ àndu ni dhɨ nì?
34 Ngóró Gïká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:
«Àdhi nï tà Mírì dré adrélé kisùle dhɨ nì?
Àdhi tà akódhɨ nɨ drì nì?†
35 Àdhi fè ngá Gïká dré,
kògòró vúdrì nɨ nɨ logó dhɨ nì?»‡
36 Tàko ko, tà títí dhɨ ì angá akódhɨ vélésè, ì adré kpà adrélé akódhɨ sè,
ìndì akódhɨ dré.
Mïlanzïlanzì kàdré akódhɨ dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

12

Àma kɨ fèma mòbòmà ro Gïká dré dhɨ

1 Dɨ ásà dhɨ, áma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó kònìnɨ: Gïká dré
áyɨ togó dóro tadhálé àmɨ dré dhɨ sè dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ rúbhá kɨ fe
akódhɨ dré ngóró mòbòmà lólo lídrì ro kɨtswábhá akódhɨ mïlésè dhɨ ɨ
ró. Kòdhɨ lìsámbò bàti mì dré adrélé 'òle akódhɨ nɨ rú sè dhɨ 'ɨ. 2 Mì
kòfè àmɨ adrélé ru su tà móndyá bvò kòndɨ àdhya ì dré adrélé 'òle dhɨ
íbe ko. Be ró dhɨ, mì kòtayí àmɨ Gïká dré adrélé ladzálé, dré adrélé
àmɨ kɨ tà kisùkisù 'o atsálé tídhí ro dhɨ sè. Mì kò'o kònìnɨ dhɨ, mì nɨ dɨ
kɨtswá tà kɨ kòfalé ni lanzílé, adrézó tà Gïká dré adrélé lèle mì kò'o dhɨ
kɨ ka'ï 'òle. Tà dré adrélé lèle mì kò'o nda kòdhɨ ɨ, tà dóro kɨtswábhá
títí akódhɨ mïlésè dhɨ 'ɨ.

3 Gïká nɨ togó tanɨ bhàle má rú dhɨ sè dhɨ, má adré tàá àmɨ àlo àlo
títí dhɨ ɨ dré dhɨ: Mì kàdré àmɨ kɨ tà kisù tà kàdrì ro ngóró dré kɨtswálé
àmɨ sè ko dhɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ tà kisù tògyá sè, ngóró
Gïká dré tà ka'ïka'ï fèle àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dré dhɨ tínɨ. 4 Àma àlo
àlo títí dhɨ ɨ rúbhá íbe àlo. Dɨ, rúbhá nda ína kɨgá íbe bï, ìndì kɨgá
nda ì adré àzí twátwa dhɨ kɨ 'o. 5 Kókpà kòdhɨ tínɨ, àma zyandre dhɨ

---

* **11:27** 11:27 A kònò Ɛsáyà 59:20-21; 27:9. † **11:34** 11:34 A kònò Ɛsáyà 40:13. ‡ **11:35** 11:35 A kònò Yóbò 41:3.

i, mà amú ru atsálé rúbhá àlo ró Krísto na, ìndì àma títí dhi i rúbhá àlo nda ni kìgá 'i. 6 Áma àlo àlo títí dhi i, mà kisú rĩnyí twátwa dhi i, ngóró Gĩká dré áyi togó tani bhàle àma rú dhi tíni. Di dhya àlo kòkisú rĩnyí adrézó Gĩká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi, kàdré kúlí nda ni longó ngóró Gĩká dré tà ka'ĩka'ĩ fèle drá dhi tíni. 7 Dhya àzya kòkisú ína rĩnyí adrézó tà 'o móndí i dré dhi, kàdré áyi fe adrélé tà nda ki 'o. Dhya àzya kòkisú ína rĩnyí adrézó móndí ki tadhá dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki tadhá. 8 Dhya àzya kàdré ína móndí ki kodzó dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki kodzó. Dhya àzya kàdré ína ngá fe móndí i dré dhi, kàdré ngá nda ki fe togó dóro sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki drĩ ko dhi, kàdré àyi nda ki drĩ ko togó wăyi sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki kizà bha dhi, kàdré àyi nda ki kizà bha togó kìní sè.

Lèle ni tà

9 Lè mì kàdré móndí ki le togó wăyi sè, túrúpfú àko. Mì kàdré tà kònzi ga, adrézó tròle tà dóro rú. 10 Mì kàdré ru le àmi kòfalésè ngóró adrúpi i tíni. Mì kàdré láti nda adrézó àmi ki adrúpi ki lindrì bha àmi kòfalésè. 11 Mì kàdré tà 'o togó wăyi sè, adrézó tòbvo ró ko. Be ró dhi, àmi ki togó kàdré ína àtsi ró adrézó tà 'o Mírĩ dré akódhi ni màrábà tíni. 12 Mì kàdré lenzélé, adrézó mĩ bha Gĩká véna. Mì kàdré togó tsi, mì dré adrérà'a kizà nya dhi 'á. Mì kàdré àmi ki fe adrélé tà zi Gĩká tí landè àko ró. 13 Mì kàdré àmi ki ngá lanzí móndyá Gĩká àdhya adrébhá lemerè ro dhi i dré. Mì kàdré móndí ki ka'ĩ dòle àmi véna togó dóro sè.

14 Mì kàdré tà tani zi Gĩká tí móndyá adrébhá àmi ki mì pfo dhi i dri. Áyíya, mì kàdré tà tani zi àyi nda i dri, mì kòtatrí àyi ko. 15 Mì kàdré lenzélé túmăní móndyá adrébhá lenzélé dhi íbe. Mì kàdré kpà àwó ngo túmăní móndyá adrébhá àwó ngo dhi íbe. 16 Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ngá àlo ró àmi kòfalésè. Mì kàdré drĩkàdrì ro ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya ru su móndí tàko íbe. Mì kàdré kpà àmi ki no tògyabhá ro ko.

17 Mì kàdré tà kònzi logó tà kònzi 'òle àmi rú dhi tí ko. Mì kàdré tà adrébhá dóro móndyá títí i mĩlésè dhi ki nda 'òle. 18 Kòkitswá dhi, tà títí mì dré adrélé 'òle dhi i sè dhi, mì kàdré tà kìdríkìdri likí àmi kòfalé móndyá títí dhi íbe. 19 Áma arúpi má dré lèle tò ni i, dhya àlo kò'o tà kònzi àmi rú dhi, mì kòlogó tà kònzi nda ni vúdrì drá ko. Be ró dhi, mì kòtayí láti Gĩká dré adrézó áyi kombà tadhá. Tàko ko, Mírĩ adré tàá áyi Kúlí na dhi: «Má ni móndí ki tà kònzi ki vúdrì logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà ì dré 'òle dhi i tí dhi ma.»* 20 Di, ngóró Gĩká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Ámi kàribhá kàdré tàbirí íbe dhi, mí kàdré ngá fe akódhi dré nyàle.

Akódhi kàdré yĩ lovó íbe dhi, mí kàdré yĩ fe akódhi dré mvùle.

Tàko ko, mí kàdré 'òá kònìni dhi, mí ni kanyò fe akódhi dré ngóró àtsíkèle dàle akódhi dri dhi tíni.»†

21 Di mí kòtayí mi tà kònzi dré adrélé lavúlé dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà kònzi lavú tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi i sè.

* **12:19** 12:19 Á kònò Dùtèrònómè 32:35. † **12:20** 12:20 Á kònò Tògyakúlí 25:21-22.

13

Ama kɨ bhàma móndyá àma drïle dhɨ kɨ rïnyî zàle dhɨ

1 Adré lèá dhɨ, móndí àlo àlo títí dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ bha móndyá àyɨ drïle dhɨ kɨ rïnyí zàle. Tàko ko, rïnyí adrézó òpì nya dhɨ angá ína Gïká vélésè. Akódhɨ bhà kpà móndyá adrébhá òpì nya nda ɨ adrélé ópí ro dhɨ nì. 2 Ásà dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi lɨgílé ópí í drïle dhɨ rú dhɨ, adré ína lɨgílé tà Gïká dré bhàle nì dhɨ rú. Dɨ dhya adrélépi 'òá kònìnɨ dhɨ adré Gïká nɨ tàbvó tàma asé áyɨ tàndɨ dri. 3 Tà bàti ró dhɨ, móndyá adrébhá tà dóro 'o dhɨ ì adré ópí àyɨ drïle dhɨ kɨ ro dhɨ àyɨ ko. Be ró dhɨ, móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ì adré àyɨkya ópí àyɨ drïle dhɨ kɨ ro dhɨ àyɨ. Dɨ mí kàdré ópí mí drïle dhɨ nɨ le ròle ko dhɨ, mí kàdré tà dóro 'o, akódhɨ kòbhàró ámɨ tà kuru be dhɨ bvó. 4 Tàko ko, akódhɨ nda Gïká nɨ àzí 'òlepi 'ɨ, kàdréró ámɨ 'o dóro be dhɨ bvó. Dɨ, mí kàdré mína tà kònzɨ 'o dhɨ, lè mí kàdré ngá ro. Angyá ko, ópí nda rïnyí íbe adrézó tà ŋo móndí ɨ dri. Akódhɨ Gïká nɨ àzí 'òlepi 'ɨ, kàdréró tà ŋo dhya adrélépi tà kònzɨ 'o dhɨ dri, adrézó Gïká nɨ kombà tadhá drá be dhɨ bvó. 5 Adré dɨ lèá dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ bha móndyá àmɨ drïle dhɨ kɨ rïnyí zàle. Dɨ, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònìnɨ, à kòŋòró tà àmɨ dri ko dhɨ sè ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònìnɨ, àmɨ kɨ togó kàrókìró àmɨ ko dhɨ sè.

6 Tà nda sè dhɨ, lè mì kàdré kpà mèdáyì gɨ be. Tàko ko, móndyá àmɨ drïle dhɨ ɨ Gïká nɨ àzí 'obhá, adrébhá àyɨ kɨ fe adrélé àzí nda nɨ 'o dhɨ 'ɨ. 7 Mì kàdré dɨ dhya ángùdhi nɨ màri mì dré adrézó ába dhɨ nɨ logó akódhɨ dré. Màri nda kàdré mèdáyì gìma nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré mèdáyì nda nɨ gɨ. Kàdré tákɨsì àzya gìma nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré tákɨsì nda nɨ gɨ. Kàdré móndí kɨ ròma nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré àyɨ nda kɨ ro. Kàdré móndí kɨ lɨndrì bhàma nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré àyɨ nda kɨ lɨndrì bha.

Tà àzya tadhálé lèle nɨ tà dri dhɨ

8 Lè mì kàdré dhya àlo nɨ màri íbe àmɨ rú ko, kàdré ngbà 'í màri adrézó ru le àmɨ kòfalésè dhɨ 'ɨ ko dhɨ. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyɨ àzya nɨ le dhɨ 'o tà títí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhɨ ɨ dre. 9 Tòlí tátrítrí kúlí na dhɨ ì adré tàá dhɨ: «Mí kò'o múná tà ko, mí kòpfu móndí dràle ko, mí kòkugù ngá ko, ìndì mí kòbhà móndí kɨ ngá lovó ko.»* Dɨ tòlí nda ɨ tòlí àruka títí dhɨ íbe dhɨ ì adré ru kisú tà tòlí àlo kònìdhɨ dré adrélé tàle dhɨ nɨ ta kòdhya: «Mí kàdré ámɨ àzya nɨ le ngóró mí dré adrélé ámɨ tàndɨ nɨ le dhɨ tínɨ.»† 10 Dhya adrélépi áyɨ àzya nɨ le dhɨ kɨtswá ína tà kònzɨ 'o akódhɨ rú bwà ko. Dɨ ásà dhɨ, dhya adrélépi áyɨ àzya nɨ le dhɨ adré tà títí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o kɨtswálé títí.

Adrema gànzi ró Krîsto nɨ agòma nɨ tà sè dhɨ

11 Lè mì kàdré tà nda kòdhɨ kɨ 'o togó wăyi sè, mì dré lókyá ándrò kònìdhɨ nɨ nïle be dhɨ sè. Lókyá mì dré ngàzo ayí 'ásè dhɨ kɨtswá dre. Tàko ko, lókyá mà dré dra lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisúzó dhɨ atsá ànyɨ lavúlé lókyá mà dré kɨdhózó Yésu nɨ ka'ï dhɨ rúsè dre. 12 Ngá adré 'òle wàle, ìndì kïtú adré 'òle apfòle. Adré dɨ lèá dhɨ, mà kòtingá àma rúsè tà adrélé 'òle tínímvá na dhɨ ɨ, àdzú ngá ngádra àdhya kɨ tosózó

* **13:9** 13:9 Á kònò Pfòma 20:13-17; Dùtèrònómè 5:17-21. † **13:9** 13:9 Á kònò Lèvïtíkè 19:18.

àma rú kòdhya. 13 Mà kàdré atsílé ngádra 'ásè ngóró dré kɨtswálé dhɨ tíní. Dɨ, mà kògò adrélé tatsílé gwányá wàyá kɨ tà 'obe, wá tsibe, ndòtò tà 'obe, tà swà 'obe, lawàbe, ìndì lovó kònzɨ bhabe móndí ɨ rú dhɨ ko. 14 Be ró dhɨ, mì kàsó àmɨkya Mírĩ Yésu Krísto àmɨ rú. Mì kòtayí kpà àmɨ adrélé kisùá ngalè mì nɨ lovó kònzɨ àmɨ kɨ rúbhá kya kɨ 'o ngínɨ ya dhɨ ko.

14

Àma kɨ adrúpi kɨ tàbvó tàma ko dhɨ

1 Mì kàdré móndyá adrébhá tà ka'ĩka'ĩ íbe yàyà dhɨ kɨ ka'ĩ. Dɨ, mì kàdré àmɨkya àyɨ nda kɨ ndrɨ tà ì dré adrélé nòle dóro yà, kó ngalè kònzɨ yà dhɨ ɨ sè ko. 2 Tàko ko, dhya àlo nɨ tà ka'ĩka'ĩ sè dhɨ, adré ngá títí dhɨ kɨ ka'ĩ nyàle. Dɨ, dhya àzya tà ka'ĩka'ĩ íbe yàyà dhɨ adré ína ngbà 'í ngábí kɨ ka'ĩ nyàle dhɨ kòdhya. 3 Adré dɨ lèá dhɨ, dhya adrélépi ngá títí dhɨ kɨ nya nda kàdré dhya adrélépi ngá àruka kɨ nya ko nda nɨ ayízè ko. Kókpà kòdhɨ tíní, dhya adrélépi ngá àruka kɨ nya ko nda kàdré tà bha dhya adrélépi ngá títí dhɨ kɨ nya nda dri ko. Ângyá ko, Gĩká ka'ĩ akódhɨ nda dre. 4 Dɨ, mɨ tá mína àdhi 'ɨ, adrélé móndí àzya nɨ màrábà nɨ tàbvó ta nɨ? Màrábà nda kàdré áyɨ totó áyɨ tà ka'ĩka'ĩ na yà, kó ngalè kàdré dhèle yà dhɨ, tà nda adré akódhɨ nɨ tàndɨ nɨ mírĩ nɨ no kòdhya. Tà bàti ró dhɨ, akódhɨ nda nɨ áyɨ totó tätä. Tàko ko, Mírĩ rĩnyí íbe kɨtswázó akódhɨ nɨ 'o adrélé áyɨ totó tätä.

5 Àruka nɨ, dhya àlo adré kĩtú àlo dhɨ nɨ no kàdrì kĩtú àruka kɨ lavú. Dɨ, dhya àzya adré ína kĩtú títí dhɨ kɨ no díri. Adré dɨ lèá dhɨ, móndí àlo àlo títí dhɨ ì kàdré tà ì dré adrélé nòle tà bàti ró dhɨ kɨ ka'ĩ togó wăyi sè. 6 Dhya adrélépi kĩtú àlo dhɨ nɨ no kĩtú kàdrì ro dhɨ, adré 'òá kònìnɨ kɨtswázó lɨndrì fe Mírĩ dré. Dhya adrélépi ngá títí dhɨ kɨ ka'ĩ nyàle dhɨ, adré 'òá kònìnɨ kɨtswázó lɨndrì fe Mírĩ dré. Ângyá ko, adré àwoyà ta Gĩká dré ngá nda kɨ tà sè. Dhya adrélépi ngá àruka kɨ ka'ĩ nyàle ko dhɨ, adré kpà 'òá kònìnɨ kɨtswázó lɨndrì fe Mírĩ dré. Adré kpà àwoyà ta Gĩká dré ngá í dré adrélé nyàle dhɨ kɨ tà sè. 7 Tàko ko, àma àmakya lídrì íbe àma kɨ tàndɨ ɨ dré ko. Mà adré kpà dràle àma kɨ tàndɨ ɨ dré ko. 8 Mà kàdré lídrì íbe dhɨ, mà adré ába kɨtswázó lɨndrì fe Mírĩ dré. Mà kàdré kó dràle dhɨ, mà adré dràle kɨtswálé lɨndrì fe Mírĩ dré. Dɨ mà kàdré lídrì íbe yà, kó ngalè mà kàdré dràle yà dhɨ, àma títí dhɨ ɨ Mírĩ àdhya 'ɨ. 9 Tà nda kòdhɨ sè dhɨ, Krísto drà gò dré adrízó, í kàdréró móndyá títí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhɨ kɨ Mírĩ ro be dhɨ bvó.

10 Dɨ mɨ ró dhɨ, mí adré mína ámɨ adrúpi nɨ tàbvó ta àdho tà sè? Kó ngalè, mí adré ámɨ adrúpi nɨ ayízè àdho tà sè? Tàko ko, àma títí mà nɨ pfo àma kɨ totó Gĩká kandrá, kòtàró àma kɨ tàbvó be dhɨ bvó. 11 Tàko ko, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Ma, Mírĩ lídrì ro nɨ, má adré tàá tà bàti ró dhɨ:
Móndyá títí dhɨ kɨ àyɨ kɨ kórókó titĩ má kandrá.
Móndyá títí dhɨ kɨ tàá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ ti sè dhɨ, ma Gĩká 'ɨ.»*

12 Dɨ ásà dhɨ, àma àlo àlo títí dhɨ ɨ, mà nɨ àma kɨ tàndɨ kɨ tà ta Gĩká kandrá.

Àma kɨ adrúpi kɨ 'òma ledhélé ko dhɨ

* **14:11** 14:11 Á kònò Èsáyà 45:23.

13 Dɨ ásà dhɨ, lè mà kògò vélé àma kɨ adrúpi kɨ tàbvó ta àma kòfalésè
ko. Be ró dhɨ, mì kònò dóro, mì kò'oró tà àlo kɨtswálépi àmɨ kɨ adrúpi
nɨ 'o dhèle tàkonzì na dhɨ ko. 14 Ma adrélépi Mírĩ Yésu na nɨ, má adré
ka'ĩá tàle dhɨ, ngá àlo kɨtswá adrélé ndĩ ró áyɨ tàndɨ nɨ tà sè ko. Dɨ,
dhya àlo kàdré ngá àlo dhɨ nɨ no ndĩ ró dhɨ, ngá nda ína ndĩ ró akódhɨ
dré bàti. 15 Mí kàdré kɨzà fe ámɨ adrúpi dré ngá mí dré adrélé nyàle
dhɨ sè dhɨ, kòdhɨ mí adré vélé tà 'o lèle sè ko. Lè mí kòkɨzá ámɨ adrúpi
Krísto dré dràzo ásà nda nɨ tà ka'ĩka'ĩ, ngá mí dré adrélé nyàle dhɨ sè
ko. 16 Mí kòfè kpà láti móndí ɨ dré kɨtswázó ngá mí dré adrélé nòle
dóro dhɨ nɨ tà ta kònzɨ dhɨ ko. 17 Tàko ko, Gĩká nɨ Òpì, tà adrézó ngá
nya ìndì ngá mvu dhɨ 'ɨ ko. Be ró dhɨ, Gĩká nɨ Òpì nda ína tà adrézó tà
gyăgya 'o, adrézó tà kìdríkìdrɨ íbe, adrézó kpà arí Tɨrí Lólo dré adrélé
fèle dhɨ íbe dhɨ 'ɨ. 18 Dhya ángùdhi adrélépi Krísto nɨ tà 'o kònìnɨ dhɨ
nɨ tà nɨ adré dóro Gĩká mĩlésè, ìndì móndí ɨ mĩlésè.

19 Dɨ ásà dhɨ, lè mà kàdré láti nda adrézó tà kìdríkìdrɨ íbe àma kòfalé,
adrézó kpà ru tɨmbà àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na. 20 Mí kòpfu Gĩká nɨ àzí
mányàngá nɨ tà sè ko. Bàti, mányàngá títí dhɨ ɨ dóro lavúlé. Dɨ, mí
kàdré ámɨ adrúpi nɨ 'o dhèle ngá mí dré adrélé nyàle dhɨ sè dhɨ, ngá
nda nɨ nyàma atsá ína tà kònzɨ ró mí dré. 21 Dóro nɨ, mí dré ză nyàle
yà, vínò mvùle yà, kó ngalè tà àzya 'òle yà dhɨ ko dhɨ, tà nda kàdré
ámɨ adrúpi nɨ 'o dhèle dhɨ.

22 Dɨ tà ángùdhi mí dré adrélé ka'ĩle dhɨ, mí kàdré tà nda nɨ lɨkí àmɨ
kòfalé Gĩká be. Kólénzé dhya adrélépi tà bha áyɨ tàndɨ dri tà í dré ka'ĩle
dhɨ nɨ tà sè ko dhɨ dré! 23 Dɨ, dhya àlo kàdré ína tà kayí í léna ngá í
dré adrélé 'òle nyàle dhɨ nɨ tà sè gò, adrézó ngá nda nɨ nya dhɨ, Gĩká
nɨ tà bha akódhɨ nda dri. Tàko ko, akódhɨ adré tà 'o tà ka'ĩka'ĩ sè ko.
Tà bàti ró dhɨ, tà ángùdhi adrélé 'òle tà ka'ĩka'ĩ sè ko dhɨ, tàkonzì 'ɨ.

15

Tà adrébhá àma kɨ adrúpi kɨ togó 'o kɨnílé dhɨ kɨ 'òma

1 Lè àma adrébhá rĩnyi ró àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na dhɨ ɨ, mà kàdré
móndyá tà ka'ĩka'ĩ íbe yàyà dhɨ kɨ tà yàyà do àma kɨ togó na. Mà
kàdré tà adrébhá àma kɨ togó 'o kɨnílé dhɨ kɨ 'o kòdhya ko. 2 Be ró dhɨ,
àma àlo àlo títí dhɨ ɨ, mà kàdré tà adrébhá àma kɨ adrúpi kɨ togó 'o
kɨnílé dhɨ kɨ 'o kòdhya, mà kàdréró àyɨ kɨ 'o dóro, adrézó àyɨ kɨ tɨmbà
àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na be dhɨ bvó. 3 Angyá ko, Krísto nɨ tàndɨ 'o tá ína tà
adrébhá tá áyɨ togó 'o kɨnílé dhɨ ɨ ko. Ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé
tàle dhɨ tínɨ: «Làdhá móndí ì dré adrélé dhàle mí rú dhɨ ì adhé má dri
dre.»* 4 Tàko ko, tà títí atú tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ ɨ, à tɨsì kɨtswázó
àma kɨ tadhá, ìndì àma kɨ tɨmbà àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na, mà kàdréró togó
tsɨ, adrézó mĩ bha Gĩká véna be dhɨ bvó.

5 Gĩká nda adré àma kɨ 'o togó tsɨ, adrézó àma kɨ tɨmbà àma kɨ
tà ka'ĩka'ĩ na dhɨ nì. Dɨ akódhɨ kòfè kpà àmɨ adrélé ngá àlo ró
àmɨ kòfalésè, ngóró Yésu Krísto dré tadhálé àmɨ dré dhɨ tínɨ, 6 mì
kòkɨtswáró Gĩká, àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto nɨ Atá nɨ rú bha kùle togó
àlo sè ìndì kúlí àlo sè be dhɨ bvó.

Yésu Krîsto atsá màrábà ro móndyá tîtî dhɨ ɨ dré

* **15:3** 15:3 Á kònò Longó ɨ 69:10.

7 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré ru ka'ĩ àmɨ kòfalésè, ngóró Krísto nɨ tàndɨ dré
àmɨ kɨ ka'ĩle dhɨ tínɨ, kɨtswázó mĩlanzìlanzì fe Gĩká dré dhɨ bvó. 8 Tàko
ko, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Krísto atsá Yúdà ànzɨ kɨ màrábà ro Gĩká
nɨ tà bàti nɨ tà sè, kɨtswálé tà Gĩká dré tá lazílé àyɨ kɨ tábhí ɨ dré dhɨ kɨ
'o títí, 9 móndyá súrú twá ro dhɨ ì kòkɨtswáró kpà Gĩká nɨ rú bha kùle
akódhɨ nɨ togó dóro sè be dhɨ bvó. Ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle
dhɨ tínɨ:

«Ásà dhɨ, má nɨ ámɨ rú bha kùle móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ kòfalé,
adrézó longó ngo ámɨ rú sè.»†

10 Kúlí nda adré kpà tàá dhɨ:

«Àmɨ súrú twá ro nɨ ɨ, mì kàdré lenzélé túmănɨ móndyá Gĩká àdhya
ɨ́be wà!»‡

11 Adré kpà tàá dhɨ:

«Àmɨ títí súrú twá ro nɨ ɨ, mì kàdré Mírì nɨ rú bha kùle wà!
Àmɨ móndyá títí nɨ ɨ, mì kàdré akódhɨ nɨ tà bha kuru!»§

12 Ɛ̀sáyà adré kpà tàá dhɨ:

«Dhya àlo Yésè nɨ kómvó lésè dhɨ nɨ apfò
kɨtswálé òpì nya súrú títí dhɨ ɨ dri.
Móndyá súrú twá ro dhɨ kɨ mì bha akódhɨ véna.»*

13 Gĩká adrézó mì bha ásà dhɨ kòfè kólénzé ɨ gàle tà kìdrɨ́kìdrɨ be àmɨ
léna bĩ, mì dré adrélé akódhɨ nɨ ka'ĩ dhɨ sè, mì kàdréró vélé mì bha
akódhɨ véna lavúlé Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè be dhɨ bvó!

Pólò nɨ àzî móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna dhɨ

14 Áma adrúpi ɨ, áma tàndɨ má adré ka'ĩá tàle dhɨ, mì ga àmɨkya tà
dóro sè bĩ, tà nĩnì sè bĩ, ìndì mì kɨtswá ru kodzó àmɨ kòfalésè bwà. 15 Dɨ,
tágba kònìnɨ dhɨ, má tɨsì tà àruka kòdhɨ ɨ àmɨ dré tirì ako, kɨtswázó tà
nda kɨ 'o agálé àmɨ léna dhɨ bvó. Tàko ko, Gĩká nɨ togó tanɨ bhàle má
rú dhɨ sè dhɨ, 16 bhà ma adrélé Yésu Krísto nɨ àzí 'òlepi ró móndyá súrú
twá ro dhɨ ɨ véna. Má adré dɨ tà 'o kòwánà àdhya tínɨ, adrézó Gĩká nɨ
Rúbí Tanɨ longó, móndyá súrú twá ro nda ì kàdréró ngá fèle mòbòmà
ro kɨtswálépi Gĩká mĩlésè, Tɨrí Lólo dré bhàle adrélé lólo akódhɨ dré
dhɨ ɨ tínɨ.

17 Dɨ ásà dhɨ, má adré áma drì bha kuru Yésu Krísto na, àzí má dré
adrélé 'òle Gĩká dré nda nɨ tà sè. 18 Dɨ, má kɨtswá mána tà àzya ta
ko, kàdré ngbà 'í tà Krísto dré 'òle má sè móndyá súrú twá ro dhɨ kɨ
adrĩzo Gĩká nɨ kúlí ka'ĩ 'òle dhɨ 'ɨ ko dhɨ. 'O tà nda kònìnɨ kúlí ɨ́ dré
afèle má dré tàle dhɨ ɨ sè, tà ɨ́ dré afèle má dré 'òle dhɨ ɨ sè, 19 tà twátwa
líndrɨ́ga ró dhɨ kɨ rìnyí sè, ìndì Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè. Dɨ má longó Krísto
nɨ Rúbí Tanɨ nda kɨdhólé Yèrúsalémà na tsàle byá bvò Ilĩríkò àdhya
na. 20 Ángyá ko, ma tá ngbú lovó ɨ́be tò lìzo Rúbí Tanɨ nda nɨ longó àrà
Krísto nɨ tà yĩzo rè ko dhɨ ɨ 'ásè, má kòtobhàró ngá dzópá dhya àzya
dré bhàle dhɨ dri ko. 21 Ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:

«Móndyá akódhɨ nɨ tà longózó àyɨ dré rè ko dhɨ kɨ akódhɨ nɨ no.
Móndyá akódhɨ nɨ tà yibhá rè ko dhɨ kɨ akódhɨ nɨ tà àndu ni.»†

Pólò lè tsàle Rómà na

† **15:9** 15:9 A kònò Longó ɨ 18:50; 2 Sàmùwélè 22:50. ‡ **15:10** 15:10 A kònò Dùtèrònómè 32:43. § **15:11** 15:11 A kònò Longó ɨ 117:1. * **15:12** 15:12 A kònò Ɛ̀sáyà 11:10. † **15:21** 15:21 A kònò Ɛ̀sáyà 52:15.

22 Vésè be bĭ, àzí nda kɨkí tá láti má dré lìzo àmɨ kɨ no ko dhɨ nì. 23 Dɨ, nyànomvá dhɨ, má 'o àzí mána bvò kònɨ ɨ 'ásè dhɨ akílé títí dre. Kóná bĭ, ma tá lovó íbe tò lìzo àmɨ kɨ no. 24 Dɨ má adré mĭ bha àmɨ kɨ nòzo má dré lavúrà'a lìle bvò Èsèpányà àdhya na dhɨ 'á, mà kòkɨtswáró lenzélé túmănɨ àmɨ íbe lókyá tsà sè. Ámvolásà dhɨ, mì nɨ kɨtswá áma ledé má dré lìzo Èsèpányà na.

25 Dɨ, nyànomvá dhɨ, má adré mána lìle Yèrúsalémà na, kɨtswálé ngá adzí móndyá lólo Gĭká àdhya ɨ dré. 26 Tàko ko, móndyá ka'ĭbhá Màkèdòníyà na ìndì Ákáyà na dhɨ ì nò tá dóro nɨ, ì dré ngá lokólé fèle lemerèbhá móndyá ka'ĭbhá Yèrúsalémà na dhɨ ɨ kòfalé dhɨ ɨ dré dhɨ. 27 Áyɨ nda ì kisù tá tà nda 'òle dhɨ àyɨ. Dɨ, tà bàti ró dhɨ, àyɨ tá móndyá nda kɨ màri íbe. Tàko ko, móndyá súrú twá ro dhɨ ì kòkisú tà tanɨ Tɨrí Lólo dré fèle Yúdà ànzɨ ɨ dré dhɨ túmănɨ àyɨ íbe dhɨ, àyɨ màri Yúdà ànzɨ nda kya íbe. Adré dɨ lèá dhɨ, móndyá súrú twá ro nda ì kàdré àyɨ kɨ ngá lanzí Yúdà ànzɨ nda ɨ dré. 28 Dɨ má kàdzí ngá fèle nda ɨ àyɨ dré gò, àzí nda nɨ 'òzo akílé títí dre dhɨ, má nɨ láti do lavúzó àmɨ tasè gò, lìle Èsèpányà na. 29 Má nĭ tàle dhɨ, lókyá má dré dra tsàzo àmɨ véna dhɨ sè dhɨ, má nɨ tsa Krísto nɨ tà tanɨ íbe bĭ dhɨ be.

30 Áma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ rú sè, ìndì lèle Tɨrí Lólo àdhya sè, mì kàdréró tà zi Gĭká tí má dré, adrézó àdzú bhu túmănɨ má be. 31 Mì kàdré tà zi tíá, kàpáró ma móndyá ka'ĭbhá ko Yùdáyà na dhɨ ɨ drígásè be dhɨ bvó. Mì kàdré kpà tà zi, móndyá ka'ĭbhá Yèrúsalémà na dhɨ ì kòka'ĭró tà má dré adrélé 'òle àyɨ dré dhɨ be dhɨ bvó. 32 Dɨ Gĭká kòlè dhɨ, má nɨ tsa àmɨ véna arí be bĭ gò, mà dré kɨtswázó lovólé tsà túmănɨ àmɨ íbe. 33 Gĭká adrélépi tà kìdríkìdrɨ fe dhɨ kàdré túmănɨ àmɨ íbe títí! Kàdré kònìnɨ.

16

Pólò nɨ mòdo fèma móndí twátwa ɨ dré dhɨ

1 Má lè àma kɨ amvúpi Fòwíbè nɨ tà tadhálé àmɨ dré. Akódhɨ nda màrábà Èkèlézyà Kèkùréyà na dhɨ àdhya 'ɨ. 2 Má adré lèá dhɨ, mì kòka'ĭ akódhɨ dòle dóro Mírì Yésu nɨ rú sè, ngóró dré kɨtswálé móndyá lólo Gĭká àdhya ɨ sè dhɨ tínɨ. Mì kòledé kpà akódhɨ tà ángùdhi dré adrézó lovó nɨ íbe dhɨ sè be. Ángyá ko, akódhɨ nɨ tàndɨ ledé móndí bĭ dhɨ ɨ dre. Ledé kókpà ma 'ĭ.

3 Mì kòfè mòdo Pĭrĭsíkà ɨ dré Ákílà be. Áyɨ nda ɨ áma àzíàmu Yésu Krísto na dhɨ 'ɨ. 4 Ɨ ka'ĭ tá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lídrì fèle adrélé ànyɨ dràdrà mĭle, kɨtswázó áma tɨdrí dhɨ bvó. Dɨ má adré ngbà 'ĭ àwoyà fe àyɨ dré ma kalóma ko. Èkèlézyà títí móndyá súrú twá ro dhɨ kya ì adré kókpà àwoyà fe àyɨ dré. 5 Mì kòfè kpà mòdo móndyá Èkèlézyà àdhya adrébhá ru kɨmó àyɨ kɨ dzó na dhɨ ɨ dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Èpènétò, má dré lèle tò dhɨ dré be. Akódhɨ nda tá dhya Krísto nɨ ka'ĭlepi drĭdrĭ bvò Ásíyà àdhya na dhɨ 'ɨ. 6 Mì kòfè mòdo Màríyà, àzí 'òlepi landèzo àmɨ dré dhɨ dré be. 7 Mì kòfè mòdo Ándròníkò ɨ dré Yùníyà be be. Áyɨ nda ɨ áma aró, mà dré tá adrézó túmănɨ àyɨ íbe bădzó na dhɨ 'ɨ. Áyɨ kpà móndí kàdrì àpóstolò ɨ kòfalé dhɨ 'ɨ. Ɨ ka'ĭ tá kpà Krísto drĭdrĭ má kandrá.

8 Mì kòfè mòdo áma arúpi Apĭlĭyátò, má dré lèle Mírì na dhɨ dré be. 9 Mì kòfè mòdo Ùrùbánò, àma kɨ àzíàmu Krísto na dhɨ dré be. Mì kòfè

mòdo áma arúpi Sàtàkísà, má dré lèle tò dhɨ dré be. 10 Mì kòfè mòdo Âpélè, áyɨ tà ka'ïka'ï Krísto na dhɨ nɨ tadhálépi ngádra 'á dhɨ dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Ârìstòbúlò nɨ dzó na dhɨ ɨ dré be. 11 Mì kòfè mòdo áma aró Èròdíyò dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Mírî Yésu nɨ ka'ïbhá Nàrùkísò nɨ dzó na dhɨ ɨ dré be. 12 Mì kòfè mòdo Trïfàyínà ɨ dré Trïfósà be be. Âyɨ nda ɨ tòkó adrébhá Mírî nɨ àzí 'o landèzo dhɨ 'ɨ. Mì kòfè mòdo áma arúpi Pèrúsï, má dré lèle tò dhɨ dré. Akódhɨ nda tòkó àzya adrélépi Mírî nɨ àzí 'o togó wăyi sè dhɨ 'ɨ. 13 Mì kòfè mòdo Rúfù, Mírî dré zɨle dhɨ dré, ìndì andre nɨ adrélépi kókpà áma andre ró dhɨ dré be. 14 Mì kòfè mòdo Âsïkùrítò dré, Fèlègónà dré, Èrúmè dré, Pàtróbà dré, Èrúmà dré, ìndì àma kɨ adrúpi adrébhá àyɨ íbe dhɨ ɨ dré be. 15 Mì kòfè mòdo Fïlòlógò dré, Yùlíyà dré, Nèréwù dré amvúpi nɨ be, Ôlípà dré, túmănî móndyá títí Gïká àdhya adrébhá àyɨ íbe dhɨ íbe. 16 Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmɨ kòfalésè lèle sè. Èkèlézyà títí Krísto àdhya ì fè kókpà mòdo àmɨ dré.

Tà tàle kùdù ro móndyá ka'ïbhá kɨ kodzózó dhɨ ɨ

17 Áma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró àmɨ kɨ lɨkí móndyá adrébhá àmɨ kɨ 'o ru lanzí àmɨ kòfalésè dhɨ kɨ tà sè. Âyɨ nda ì adré tà twá tadhá tà mì dré kisúlé dhɨ ɨ rúsè, adrézó móndí àruka kɨ 'o ledhélé tàkonzì na. Mì kàdré adrélé twá àyɨ rúsè. 18 Tàko ko, móndyá làsú be kònìnɨ nda ì adré àma kɨ Mírî Yésu Krísto nɨ tà 'o akódhɨ nɨ màrábà ɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, àyɨ àyɨkya màrábà àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó kya 'ɨ. Ì adré kúlí kìníkìnɨ kɨ ta túrúpfú kúlí íbe, adrézó móndí tà nibhá ko dhɨ kɨ lɨtí. 19 Dɨ, kàdré ína àmɨ kɨ tà sè dhɨ, móndyá títí dhɨ ì yi tàle dhɨ, mì adré Mírî nɨ kúlí ka'ï 'òle ngínɨ ya dhɨ 'ï. Má adré dɨ lenzélé àmɨ kɨ tà sè. Dɨ, má adré lèá dhɨ, mì kàdré tògya ró tà dóro kɨ tà sè, adrélé kpà tà àko àmɨ rú tà kònzɨ kɨ tà sè. 20 Tayí ngbà 'ï lókyá tsà, Gïká adrélépi tà kìdríkìdrɨ fe dhɨ dré àmɨ kɨ fèzo Sàtánà nɨ ató àmɨ kɨ pá zàle.

Âma kɨ Mírî Yésu kòbhà áyɨ togó tanɨ àmɨ rú!

21 Áma àzíàmu Tïmòtéyò fè mòdo àmɨ dré. Lùkíyò, Yàsónà, ìndì Sòsìpátrò adrébhá áma aró ro dhɨ, ì fè kpà mòdo àmɨ dré.

22 Ma, Tèrùtíyò wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi nɨ, má adré mòdo fe àmɨ dré Mírî nɨ rú sè.

23 Gáyò, àma kɨ ka'ïlepi dòle áyɨ dzó na móndyá títí Èkèlézyà àdhya íbe dhɨ, fè mòdo àmɨ dré. Èrástò bhàandre kònìdhɨ nɨ làfa lɨkílépi dhɨ, túmănî àma kɨ adrúpi Kùwàrútò be dhɨ ì fè kpà mòdo àmɨ dré. [24 *]

Gïká nɨ rú bhàma kùle kùdù ro dhɨ

25 Rúku kàdré Gïká dré! Akódhɨ rïnyí íbe kɨtswázó àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na, Yésu Krísto nɨ Rúbí Tanɨ má dré adrélé longólé dhɨ sè, ngóró Gïká dré tà nɨ zùle kínó lésè dhɨ nɨ tadhálé dhɨ tínɨ. 26 Nyànomvá dhɨ, Gïká adrélépi kóná vésè kólyá nda 'o tà nda apfòle ngádra 'á tà pròfétà ì dré tɨsɨle áyɨ Kúlí na dhɨ ɨ sè, kɨtswálé móndí súrú títí ɨ lésè dhɨ ì kòka'ïró akódhɨ, adrézó kpà akódhɨ nɨ kúlí ka'ï 'òle be dhɨ bvó. 27 Mïlanzïlanzï kàdré Gïká àlo kwákwá tògya ró nda dré Yésu Krísto sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

---

* **16:24** 16:24 Wárágà Gïká nɨ Kúlí tɨsìzo àyɨ dri drïdrï dhɨ ɨ léna dhɨ, à adré kúlí kònɨ kɨ kisú kònwa ko: [Âma kɨ Mírî Yésu Krísto nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe. Kàdré kònìnɨ.]

Wárágà Pólò dré tɨsɨle Kòrítòbhá ɨ dré dhɨ nɨ àlo

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Pólò dré tɨsɨle móndyá ka'ɨ̈bhá Kòrítò na dhɨ ɨ dré dhɨ nɨ àlo 'ɨ. Kòrítò nda tá bhàandre kàdrɨ Gɨ̈ríkɨ kya kɨ àlo 'ɨ, ɨndɨ bhàandre kàdrɨ Rómà kɨ òpɨ nɨ bvò Ákáyà àdhya drɨ̈le dhɨ 'ɨ. Móndí bɨ̈ bhàandre nda na dhɨ ɨ adré tá ngá gɨ ɨndɨ ngá lagí, adrézó gɨ̈ká tàko kɨ lɨndrɨ bha, adrézó tògyá nda nɨ̈le. Áyɨ bɨ̈ dhɨ ɨ adré tá kpà atsílé swà ro ndòtò tà 'obe. Pólò tsa tá Rúbí Tanɨ longó gò Èkèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a áyɨ atsí andre nɨ rɨ̈ to dhɨ 'á (Tà 'òle dhɨ ɨ 18:1-17).

Pólò adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ kɨtswázó móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ drɨ̈ ta tà twátwa apfòbhá àyɨ kòfalé dhɨ ɨ sè. Adré àyɨ kɨ kodzó tà ɨ dré tá adrézó ru lanzí àyɨ kòfalésè dhɨ kɨ tà sè, ndòtò tà àyɨ kɨ àruka ɨ dré tá adrélé 'òle dhɨ nɨ tà sè, ɨndɨ tà ɨ dré tá adrézó tàbvó ta àyɨ kòfalésè dhɨ kɨ tà sè. Adré kpà tà tadhá àyɨ dré tà twátwa ɨ dré tá lizílé dhɨ ɨ dri: làmó nɨ tà, mányàngá fèle gɨ̈ká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nyàma nɨ tà, àgo kɨ tà tòkó íbe lɨsámbò na dhɨ, mányàngá Mírɨ̈ àdhya nɨ tà, tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ kɨ tà, lèle nɨ tà, Krísto nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà, ɨndɨ móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ kɨ tà.

Tà kàdrɨkàdrɨ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Pólò nɨ mòdo fèma, ɨndɨ àwoyà fèma Kòrítòbhá kɨ tà sè dhɨ (1:1-9)
2) Tà móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ ɨ dré adrézó ru lanzí ásà dhɨ ɨ (1:10–4:21)
3) Ndòtò tà móndyá ka'ɨ̈bhá ɨ kòfalé dhɨ (5:1-13)
4) Tà ɨ dré adrézó tàbvó ta àyɨ kòfalésè dhɨ ɨ (6:1-20)
5) Làmó nɨ tà (7:1-40)
6) Gɨ̈ká tàko kɨ tà (8:1–11:1)
7) Ágo kɨ tà tòkó íbe lɨsámbò na dhɨ, ɨndɨ mányàngá Mírɨ̈ àdhya nɨ tà (11:2-34)
8) Tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ ɨ (12:1–14:40)
9) Krísto nɨ ngàma dràdrà 'ásè, móndyá dràbhá dre dhɨ kya íbe dhɨ kɨ tà (15:1-58)
10) Làfa lokólé Èkèlézyà Yèrúsalémà na dhɨ dré dhɨ, ɨndɨ kúlí kùdù (16:1-24)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Gɨ̈ká dré azílé adrélé Yésu Krísto nɨ àpóstolò ro ngóró í dré lèle dhɨ tínɨ dhɨ, túmănɨ́ àma kɨ adrúpi Sòsèténè be dhɨ, 2 mà adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ Èkèlézyà Gɨ̈ká àdhya Kòrítò na dhɨ dré, àmɨ Gɨ̈ká dré bhàle twá adrélé móndyá lólo ína ɨ ró Yésu Krísto na dhɨ ɨ dré. Gɨ̈ká azí àmɨ adrélé lólo túmănɨ́ móndyá títí àrà títí ɨ 'ásè adrébhá àma kɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto nɨ zi àyɨ kɨ Mírɨ̈ ro dhɨ íbe. Bàti, akódhɨ nda Mírɨ̈ àyɨkya 'ɨ, ɨndɨ àmakya 'ɨ.

3 Gɨ̈ká àma kɨ Atá ɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto be dhɨ ɨ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àmɨ rú, ɨndɨ ɨ kòfè tà kɨdrɨ́kɨdrɨ àmɨ dré!

Tà tanɨ móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ ɨ dré kisúlé Krîsto na dhɨ ɨ

4 Má adré ngbú adrélé àwoyà ta áma Gïká dré àmi ki tà sè, dré áyi
togó tani bhàle àmi rú Yésu Krísto na dhi sè. 5 Tàko ko, mì dré adrélé
Yésu Krísto na dhi sè dhi, Gïká 'o àmi gàle tà tani títí dhi i sè, àmi
ki kúlí tàma na ìndì àmi ki tà nïma na. 6 'O tà nda àmi léna kònìni
tadházóá dhi, Krísto ni tà mà dré longólé gò mì dré ka'ïzoá dhi tà bàti
'i dhi. 7 Ásà dhi, tà tani Gïká dré adrélé fèle dhi ki àlo pi àmi ko, mì dré
adrérà'a àma ki Mírî Yésu Krísto ni agòma letè lovó sè dhi 'á. 8 Akódhi
ni àmi ki timbà àmi ki tà ka'ïka'ï na tsàle lókyá kùdù sè nì, mì kàdréró
tà àko àmi rú kïtú àma ki Mírî Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú. 9 Gïká
àmi ki azílépi ru amú áyi Mvá, àma ki Mírî Yésu Krísto be nda, kitswá
adrélé ka'ïle togó wãyi sè.

Tà móndyá ka'ïbhá dhi ì dré adrézó ru lanzí ásà dhi i

10 Áma adrúpi i, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírî Yésu Krísto ni
rú sè: Âmi títí, mì kàdré ru yi àmi kòfalésè, mì kàdréró ru lanzí àmi
kòfalésè ko, be ró dhi, mì kàdréró ngá àlo ró kitswálé títí, tà mì dré
adrélé kisùle dhi i sè, ìndì tà mì dré adrélé lèle 'òle dhi i sè. 11 Áma
adrúpi i, má yi móndí àruka Kòlówè ni dzó lésè dhi i tí dhi, lawà àmi
kòfalé be dhi 'í. 12 Kòdhi íbe dhi, má adré yïá tàle dhi, àmi kòfalé dhi,
dhya àlo adré tàá dhi: «Ma Pólò ni lebèlepi 'i.» Dhya àzya adré kó tàá
dhi: «Ma mána Âpólò ni lebèlepi 'i.» Âzya ni: «Ma mána Pétèró ni
lebèlepi 'i.»* Âzya ni: «Ma mána Krísto ni lebèlepi 'i.»

13 Mì adré kisùá dhi, à ni kitswá tsì Krísto ni lanzí bwà? A tidí tá Pólò
dràle fa kipakipa dri àmi ki tà sè dhi kòdhya? A fè tá bàtísimò àmi dré
Pólò ni rú sè? 14 Má adré mána àwoyà ta Gïká dré, má dré bàtísimò
fèle dhya àlo àmi kòfalé dhi dré ko dhi sè. Má fè ngbà 'í Kùrísipò i dré
Gáyò be. 15 Di dhya àlo kitswá tàá dhi, à fè bàtísimò àmi dré áma rú sè
dhi ko. 16 (Bàti, má fè kpà bàtísimò móndyá Sètèfánà ni dzó lésè dhi i
dré. Di, má nï má fè tá bàtísimò dhya àzya dré 'í káyà dhi ko.) 17 Tàko
ko, Krísto mù ma kitswálé bàtísimò fe móndí i dré ko. Be ró dhi, mù
ma kitswálé Rúbí Tani longó móndí i dré dhi bvó. Di, má adré mána
Rúbí Tani nda ni longó kúlí angábhá móndí ki tògyá lésè dhi i sè ko,
Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi kàtsáró tà rînyí àko dhi ró ko.

Yésu Krîsto, rînyî ìndì tògyá Gïká àdhya 'i

18 Tàko ko, Krísto ni fa kipakipa nda ni tà adrélé longólé dhi sù ngóró
tà azaaza tíni móndyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhi i dré. Di, àma
adrébhá lìle lídrì kisú dhi i dré dhi, tà nda ína rînyí Gïká àdhya 'i.
19 Tàko ko, Gïká ni Kúlí adré tàá dhi:
«Má ni tògyabhá ki tògyá kizá.
Má ni móndyá tà nibhá dhi ki tà nïnî 'o atsálé tà tàko ró.»†

20 Di tògyabhá i ángwà? Móndyá tà ndabhá nïle dhi i ángwà?
Tògyabhá adrébhá tà kayí àyi kòfalésè lókyá ándrò kòndi sè dhi i
ángwà? Gïká tadhá ngádra 'á dhi, tògyá bvò kòndi àdhya tà azaaza
'i dhi! 21 Tàko ko, akódhi ni tògyá sè dhi, tayí tá i móndyá bvò kòndi
àdhya ì dré kitswálé nïle àyi ki tàndi ki tògyá sè bwà dhi ko. Be ró
dhi, nò ína dóro ni, í dré adrélé móndyá adrébhá áyi ka'ï dhi ki tidrí,
tà sùlepi tà azaaza tíni adrélé longólé dhi sè dhi. 22 Tàko ko, Yúdà ànzi

* **1:12** 1:12 Gïká ni Kúlí tisìle Gïríkï ti sè dhi léna dhi, à adré «Kéfà» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Pétèró àdhya 'i. † **1:19** 1:19 A kònò Ésáyà 29:14.

ì adré tà líndríga ró dhɨ kɨ zi nòle dhɨ kòdhya. G̈irík̈ì ì adré àyɨkya tògyá nda n̈ile dhɨ kòdhya. 23 Dɨ, àma ró dhɨ, mà adré àmakya Krísto tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ nɨ tà longó kòdhya. Tà nda kòdhɨ tà adrélépi Yúdà ànzɨ kɨ 'o ledhélé dhɨ 'ɨ, ìndì tà azaaza móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ. 24 Dɨ, móndyá Yúdà ànzɨ ró ìndì súrú twá ro G̈ìká dré azílé dhɨ ɨ dré dhɨ, Krísto nda r̈ìnyí G̈ìká àdhya 'ɨ, ìndì tògyá G̈ìká àdhya 'ɨ. 25 Tàko ko, G̈ìká nɨ tà sùlepi tà azaaza tínɨ dhɨ ína tògya ró móndí kɨ tògyá lavú. Kòdhɨ íbe dhɨ, G̈ìká nɨ tà sùlepi tà yàyà tínɨ dhɨ ína r̈ìnyi ró móndí kɨ r̈ìnyí lavú.

26 Áma adrúpi ɨ, mì kisù rè ngalè àmɨ tá móndí ngínɨ ya dhɨ ká, lókyá G̈ìká dré tá àmɨ kɨ azírà'a dhɨ. Âmɨ kòfalé dhɨ, móndí b̈ì dhɨ ɨ tá tògyabhá 'ɨ ko móndí ɨ m̈ilésè dhɨ. Âmɨ kɨ àruka b̈ì dhɨ ɨ tá móndí kàdrìkàdrì 'ɨ ko. Âmɨ kɨ àruka b̈ì dhɨ ɨ tá móndí angábhá ópí kɨ súrú lésè dhɨ 'ɨ ko. 27 Dɨ, G̈ìká kɨpè ína móndyá móndyá bvò àdhya ì dré adrélé nòle azaaza ró dhɨ ɨ kòdhya, kɨtswázó kanyò fe tògyabhá ɨ dré dhɨ bvó. Kɨpè móndyá móndyá bvò àdhya ì dré adrélé nòle yàyà dhɨ ɨ kòdhya, kɨtswázó kanyò fe móndyá r̈ìnyi ró dhɨ ɨ dré dhɨ bvó. 28 Kɨpè móndyá móndyá bvò àdhya ì dré adrélé nòle tà tàko ró, adrélé kpà zèle zèzè dhɨ ɨ kòdhya, kɨtswázó tà kàdrì bvò àdhya kɨ kɨzá, 29 dhya àlo kòkɨtswáró áyɨ afà G̈ìká kandrá ko dhɨ bvó. 30 Dɨ G̈ìká 'o àmɨ ru amú Yésu Krísto be dhɨ nɨ. 'O kpà Krísto nda adrélé àma dré tògyá angálépi í vélésè dhɨ 'ɨ. Tàko ko, akódhɨ nda dhya àma kɨ bhàlepi gyăgya ìndì lólo G̈ìká kandrá dhɨ 'ɨ, ìndì dhya àma kɨ apálépi tàkonzɨ lésè dhɨ 'ɨ. 31 Ásà dhɨ, ngóró G̈ìká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Lè dhya adrélépi áyɨ afà dhɨ kàdré áyɨ afà tà Mírì dré 'òle dhɨ kɨ tà sè.»‡

2

Krîsto tidîlé fa kɨpakɨpa dri dhɨ nɨ tà longoma

1 Áma adrúpi ɨ, lókyá má dré tsàzo G̈ìká nɨ tà lùzu ró dhɨ nɨ longó àmɨ dré dhɨ sè dhɨ, má longó tá tà nda kúlí kɨnínkìnɨ ɨ sè ko, ìndì tògyakúlí ɨ sè ko. 2 Tàko ko, má lè tá tà àzya 'òle n̈ile àmɨ kòfalé ko, kàdré ngbà 'í Yésu Krísto, dhya tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ nɨ tà 'ɨ ko dhɨ. 3 Ásà dhɨ, má dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, ma tá móndí tà íbe yàyà, adrélépi ẗìri ró adrélé lyàle lyàlyà dhɨ 'ɨ. 4 Tà má dré longólé àmɨ dré nda, má longó tá tògyakúlí kɨtswázó àmɨ kɨ togó asé dhɨ ɨ sè ko. Be ró dhɨ, má longó mána tà nda r̈ìnyí T̈ìrí Lólo dré tadhálé dhɨ sè, 5 àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï kàdréró áyɨ totó tògyá móndí kya dri ko, be ró dhɨ, kàdréró áyɨ totó r̈ìnyí G̈ìká àdhya dri.

Tògyá G̈ìká àdhya

6 Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, mà adré àmakya tògyá àlo dhɨ nɨ tadhá móndyá lɨ'wábhá àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï na dhɨ ɨ kòfalé. Dɨ, tògyá nda ína tògyá bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko, ìndì tògyá ópí bvò kòndɨ àdhya àyɨ kɨ tà dré adrézó akílé dhɨ kya 'ɨ ko. 7 Be ró dhɨ, mà adré àmakya G̈ìká nɨ tògyá dré zùle zùzù kínó lésè dhɨ nɨ tadhá kòdhya. G̈ìká bhà tá tògyá nda drìdrì bvò nɨ bhàma kandrá, mà kòkisúró m̈ilanz̈ilanzì ásà. 8 Ópí bvò kòndɨ àdhya ì nì àyɨkya tògyá nda ko. Kònò ì kònì tá be dhɨ, ì

‡ **1:31** 1:31 À kònò Yèrèmíyà 9:23.

kɨtswá tá àma kɨ Mírì mĭlanzĭlanzì ro dhɨ nɨ tidí dràle fa kɨpakɨpa dri dhɨ ko. 9 Dɨ, ngóró tɨsɨle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ:
«Tà móndí kɨ mì dré nòle rè ko, àyɨ kɨ bíbhálé dré yĭle rè ko, ɨ dré kpà
kisùle rè ko dhɨ,
Gĭká bhà drĭdrì zùle móndyá adrébhá áyɨ le dhɨ ɨ dré.»*
10 Dɨ, Gĭká tadhá ína tà lùzu ró nda àma dré Tɨrí Lólo nɨ rĭnyí sè dre. Tàko ko, Tɨrí nda adré tà títí dhɨ kɨ tabhì, adrézó ndìndì tà Gĭká dré zùle zùzù dhɨ kɨ ni. 11 Ángyá ko, móndí ɨ kòfalé dhɨ, àdhi nì tà dhya àlo dré adrélé kisùle í léna dhɨ nì, kàdré ngbà 'í dhya nda nɨ togó 'ɨ ko dhɨ? Kókpà kòdhɨ tínɨ, dhya àlo nì tà Gĭká dré adrélé kisùle dhɨ ɨ ko. Ngbà 'í Gĭká nɨ Tɨrí nì nì. 12 Áma ró dhɨ, mà kisú tɨrí bvò kòndɨ àdhya kòdhya ko. Be ró dhɨ, mà kisú àmakya Tɨrí angálépi Gĭká vélésè dhɨ kòdhya, mà kòkɨtswáró tà tanɨ Gĭká dré afèle àma dré áyɨ togó tanɨ sè dhɨ kɨ ni be dhɨ bvó. 13 Mà adré tà nda kòdhɨ kɨ ta kòdhya. Dɨ, mà adré tàá kúlí móndí kɨ tògyá dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ sè ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya tàá kúlí Tɨrí dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ sè. Mà adré dɨ tà Tɨrí àdhya kɨ ta kúlí Tɨrí àdhya ɨ sè. 14 Dhya Gĭká nɨ Tɨrí àko dhɨ kɨtswá ína tà adrébhá angálé Tɨrí nda vélésè dhɨ kɨ ka'ĭ bwà ko. Tàko ko, akódhɨ mĭlésè dhɨ, tà nda ɨ tà azaaza 'ɨ. Kɨtswá kpà tà nda kɨ àndu ni bwà ko. Ángyá ko, à kɨtswá ngbà 'í tà nda kɨ àndu ni lanzílé Tɨrí sè bwà. 15 Dhya Gĭká nɨ Tɨrí íbe dhɨ adré tà títí dhɨ kɨ bvó ni lanzílé. Dɨ, dhya àzya kɨtswá ína akódhɨ nda nɨ tàbvó ni tàle bwà ko. 16 Tàko ko,
«Àdhi nì tà Mírì dré adrélé kisùle dhɨ nì?
Ádhi nɨ kɨtswá akódhɨ nɨ drì ta nì?»†
Dɨ, àma ró dhɨ, àma àmakya Krísto nɨ tà kisùkisù íbe àma léna.

3

Màrábà Gĭká àdhya ɨ

1 Áma adrúpi ɨ, má dré tá adrérà'a àmɨ íbe dhɨ 'á dhɨ, má kɨtswá tá tà ta àmɨ dré ngóró móndí lɨ'wábhá àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na dhɨ ɨ dré dhɨ tínɨ ko. Má tà tá dɨ tà àmɨ dré ngóró móndí bvò àdhya ɨ dré dhɨ tínɨ, ìndì móndí adrébhá ànzɨmvá ro Krísto nɨ ka'ĭma na dhɨ ɨ dré dhɨ tínɨ. 2 Má fè tá àmɨ dré bàsú kòdhya, mányàngá tòmbátòmba dhɨ 'ɨ ko. Tàko ko, mì kɨtswá tá àmɨkya ngá nda nɨ mvo bwà ko. Tà bàti ró dhɨ, mì kɨtswá dhu rè mvòá bwà ko. 3 Àmɨ dhu rè móndí bvò àdhya ɨ tínɨ. Tàko ko, mì adré àmɨkya lovó kònzɨ bha, adrézó kpà lawàle àmɨ kòfalésè. Dɨ àmɨ tsì móndí bvò àdhya 'ɨ ko? Mì adré tsì tà 'o móndí kya tínɨ ko? 4 Ángyá ko, àmɨ kɨ àlo kàdré tàá dhɨ «Ma Pólò nɨ lebèlepi 'ɨ,» ìndì àzya nɨ kó «Ma Ápólò nɨ lebèlepi 'ɨ» dhɨ, kòdhɨ mì adré tsì tà 'o móndí kya tínɨ ko?
5 Ápólò ína àdhi 'ɨ? Pólò dɨ kó ína àdhi 'ɨ? Áma ngbà 'í Gĭká nɨ màrábà mì dré Yésu nɨ ka'ĭzo àyɨ kɨ kúlí sè dhɨ 'ɨ. Áma àlo àlo títí dhɨ ɨ, mà 'o àzí Mírì dré bhàle àma drígá dhɨ kòdhya. 6 Má rɨ tá kórì gò, Ápólò dré yĭ dàzo drĭá. Dɨ, Gĭká 'o ína kórì nda mbàle dhɨ nì. 7 Ásà dhɨ, dhya adrélépi kórì rɨ dhɨ, ìndì dhya adrélépi yĭ da dhɨ, móndí kàdrì 'ɨ ko. Dhya kàdrì ngbà 'í Gĭká adrélépi kórì 'o mbàle dhɨ 'ɨ. 8 Dhya adrélépi kórì rɨ dhɨ ɨ dhya adrélépi yĭ da dhɨ be dhɨ kɨ àzí àlo. Dɨ àyɨ àlo àlo títí dhɨ kɨ làgí kisú àyɨ kɨ tàndɨ kɨ àzí ì dré 'òle dhɨ tí. 9 Tàko ko,

* **2:9** 2:9 Á kònò Ĕsáyà 52:15; 64:3. † **2:16** 2:16 Á kònò Ĕsáyà 40:13.

àma Gïká nɨ àzíàmu 'ɨ. Ámɨ àmɨkya Gïká nɨ amvú 'ɨ. Ámɨ kókpà Gïká nɨ dzó adrélé sïle dhɨ 'ɨ.
10 Gïká nɨ togó tanɨ bhàle má rú dhɨ sè dhɨ, má bhà dzó nɨ pá ngóró dzó sïlepi tògyá sè dhɨ tínɨ gò, móndí àruka ɨ dré adrézó ngá tobhà drïá. Dɨ, adré lèá dhɨ, àyɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ kònò dóro ngalè ɨ adré tobhàá ngínɨ ya dhɨ. 11 Tàko ko, dhya àlo kɨtswá dzópá àzya bha dzópá bhàle dre dhɨ rúsè bwà ko. Dzópá bhàle nda, Yésu Krísto 'ɨ. 12 Dzópá nda dri dhɨ, móndí àruka kɨ ngá tobhà órò sè yà, àrezá sè yà, kírà làgí kyàkyà dhɨ ɨ sè yà, fa sè yà, kòzó sè yà, kó ngalè kayísá sè yà dhɨ. 13 Dɨ à nɨ àyɨ àlo àlo títí nda kɨ àzí ɨ ngínɨ ya dhɨ nɨ no ngádra 'á kɨtú tàbvó tàzo dhɨ tú. Tàko ko, Gïká nɨ àyɨ àlo àlo títí dhɨ kɨ àzí kɨ tabhï àtsí sè, tadházóá dhɨ, àzí nda ɨ ngalè ngínɨ ya dhɨ. 14 Dhya àlo nɨ àzí kàdré áyɨ totó tätä dhɨ, akódhɨ nda nɨ làgí kisú àzí nda sè. 15 Dɨ, dhya àzya nɨ àzí kòve àtsí sè vevè dhɨ, akódhɨ nda kɨtswá ína làgí kisú ko. Akódhɨ nɨ tàndɨ nɨ adrí, dɨ kàdrí gba yà dhɨ, a nɨ su ngóró móndí akpólépi àtsí misè dhɨ tínɨ.
16 Mɨ nï ko tàle dhɨ, àmɨ Gïká nɨ tépelò 'ɨ, ìndì Gïká nɨ Tɨrí adré adrélé àmɨ léna dhɨ? 17 Dhya àlo kòpfu Gïká nɨ tépelò dhɨ, Gïká nɨ kókpà akódhɨ nda nɨ pfu dràle. Tàko ko, Gïká nɨ tépelò ína lólo, ìndì àmɨ akódhɨ nɨ tépelò nda 'ɨ.
18 Mɨ kàdré àmɨ kɨ tàndɨ kɨ lɨtí ko. Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré kisùá dhɨ, ɨ tògyá líyí 'ɨ tògyá bvò kòndɨ àdhya sè dhɨ, lè akódhɨ nda kàtsá móndí azaaza ró, kàtsáró tògyá líyí ro bàti. 19 Tàko ko, tògyá bvò kòndɨ àdhya tà azaaza 'ɨ Gïká mïlésè. Ngóró Gïká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Akódhɨ adré tògyabhá kɨ 'o la'ɨle àyɨ kɨ tàndɨ kɨ túrúpfú tà sílé.»* 20 Adré kpà tàá dhɨ: «Mírï nï tàle dhɨ, tà tògyabhá ɨ dré adrélé kisùle dhɨ ɨ tà tàko 'ɨ dhɨ be.»† 21 Adré dɨ lèá dhɨ, mì kògò adrélé àmɨ kɨ afà móndí kɨ tà sè ko! Tàko ko, tà títí dhɨ ɨ àmɨkya 'ɨ. 22 Kàdré Pólò 'ɨ yà, Ápólò 'ɨ yà, Pétèró 'ɨ yà, bvò kònɨdhɨ 'ɨ yà, lídrɨ 'ɨ yà, dràdrà 'ɨ yà, lókyá ándrò kònɨdhɨ 'ɨ yà, kó ngalè lókyá adrélépi alɨle dhɨ 'ɨ yà dhɨ, tà títí dhɨ ɨ àmɨkya 'ɨ. 23 Dɨ àmɨ àmɨkya Krísto àdhya 'ɨ, ìndì Krísto Gïká àdhya 'ɨ.

4

Krîsto nɨ àpóstolò ɨ

1 Ásà dhɨ, mì kàdré àma kɨ no ngóró Krísto nɨ àzí 'obhá ɨ ró, ìndì dhya Gïká nɨ tà lùzu ró dhɨ kɨ bhàzo àyɨ drígá dhɨ ɨ ró. 2 Dɨ adré lèá dhɨ, dhya àzí bhàzo drígá dhɨ kàdré móndí áyɨ mírï dré kɨtswálé ka'ïle togó wãyi sè dhɨ 'ɨ. 3 Dɨ, mì kàdré àmɨkya áma tàbvó ta yà, kó ngalè tàbvó tàlepi bvò kòndɨ àdhya kàdré tàá nì yà dhɨ, tà nda tà tàko 'ɨ má mïlésè. Áma tàndɨ má adré ndìndì áma tàbvó ta ma ko. 4 Áma togó adré áma arókì tà àlo sè ko. Dɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, ma gyăgya Gïká kandrá dhɨ ko. Dhya adrélépi áma tàbvó ta dhɨ ngbà 'í Mírï 'ɨ kalóma. 5 Ásà dhɨ, lè mì kàdré dhya àlo nɨ tàbvó ta drïdrï lókyá Gïká dré bhàle dhɨ kandrá ko. Mì kàdré Mírï Yésu nɨ agòma letè. Akódhɨ nda nɨ tà zùle tínímvá na dhɨ kɨ 'o apfòle ngádra 'á gò, tà móndí ì dré lèle 'òle àyɨ kɨ togó na dhɨ kɨ tadházó. Dɨ móndí àlo àlo títí dhɨ kɨ rúku kɨtswálépi àyɨ sè dhɨ nɨ kisú Gïká véna.

* **3:19** 3:19 Á kònò Yóbò 5:13. † **3:20** 3:20 Á kònò Longó ɨ 94:11.

6 Áma adrúpi i, má tadhá tà nda kòdhi i àmi dré àma ki tàndi i rú Àpólò be, mì kòn̄író lìle vwàvwà ro tà tisìle dhi i rúsè ko, mì kàdréró kpà drĩkàdrì ro adrézó móndí ki no twátwa dhi ko. 7 Mi tá mína àdhi 'i, adrélé ámi tàndi ni no twá móndí àruka i rúsè ni? Tà dóro títí mí dré adrézó ába dhi i kòfalé dhi, tà àlo mí dré kisúlé ko dhi be? Di mí kòkisú tà nda i 'í dhi, mí adré di ámi afà ngóró mí kisú tá tà nda i ko na tíni àdho tà sè?

8 Mì adré àmikya kisùá dhi, mì kisú tà títí mì dré tá adrézó lovó ni íbe dhi i dre? Mì adré kisùá dhi, mì atsá ngábhá i ró dre? Mì atsá ópí i ró, adrélé òpì nya àma àko dhi dre? Má mĩlésè dhi, dóro ni tá mì dré atsálé ópí i ró bàti dhi, mà kòkitswáró tá òpì nya túmání àmi íbe ká. 9 Tàko ko, má mĩlésè dhi, sù ngóró Gĩká bhà tá àma adrébhá àpóstolò ro dhi i kùdù ro, ngóró móndí rùle àdzú na, tà bhàzo àyi dri kitswálé dràdrà sè gò, adrézó àyi ki dri lìzo àyi ki tupfú todràle móndyá títí i mi dhi i tíni. Áma ngóró móndí wàyá bhàle móndyá títí bvò àdhya i kandrá ángéló íbe, ì dré adrélé nòle dhi i tíni. 10 Á adré àma ki no móndí azaaza i ró Krísto ni tà sè gò, adrézó àmi ki no tògyabhá i ró Krísto na. Áma móndí tà íbe yàyà dhi 'i, di, àmi àmikya móndí rĩnyi ró dhi 'i. Á adré àma ki ayízè gò, adrézó àmi ki lindrì bha. 11 Atsálé ándrò kònìdhi dhi, àma tàbirí íbe, yĩ lovó íbe, ìndì kítá àko. Á adré àma ki mĩ pfo gò, mà dré adrézó tatsílé àrà ndabe. 12 Mà adré àzí 'o landèzo àma ki tàndi ki drígá sè. Á kàdré àma ki lodhá dhi, mà adré àmakya tà tani zi Gĩká tí móndí i dri. Á kàdré àma ki mĩ pfo dhi, mà adré àmakya tà nda ni mvo. 13 Á kàdré àma ki rú ta kònzi dhi, mà adré àmakya kúlí yàyà logó kòdhya. Atsálé nyànomvá kònìdhi dhi, à adré àma ki no kòròsò tíni, ngá àŋwá adrélé bhèle mbì na dhi tíni.

14 Má adré tà nda kòdhi ki tisì kitswázó kanyò fe àmi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tisìá kitswázó àmi ki kodzó, ngóró áma ànzi má dré lèle tò dhi i tíni. 15 Tágba mì kàdré àmi ki drĩ kobhá íbe ngùlù-mudrí Krísto na yà dhi, àmi ngbà 'í atá íbe àlo. Tàko ko, má dré Rúbí Tani longólé àmi dré gò mì dré ka'ĩzoá dhi sè dhi, má atsá mána àmi ki atá ro Yésu Krísto na. 16 Má adré di àmi ki kodzó, mì kàdréró áma lebè, adrézó tà 'o mána tíni. 17 Tà kòdhi sè dhi, má adré áma mvá Tĩmòtéyò, má dré lèle tò dhi ni mu àmi véna. Akódhi nda móndí kitswálé ka'ĩle togó wãyi sè Mírì ni tà sè dhi 'i. Kòtsa dre dhi, a ni láti má dré adrélé lebèle Yésu Krísto na dhi ni tà 'o agálé àmi léna, ngóró má dré adrélé tadhálé àrà títí i 'ásè ìndì Èkèlézyà títí i 'ásè dhi tíni.

18 Móndí àruka àmi kòfalé dhi ì atsá àyikya drĩkàdrì ro, adrézó kisùá dhi, má kitswá lìle àmi véna ko. 19 Di, Mírì kòlè dhi, má ni tsa àmi véna mbèlè. Di má kònì tsa dhi, má ni ngbà 'í drĩkàdrìbhá nda ki kúlí yi kòdhya ko, má ni kókpà nòá ngalè àyi Gĩká ni rĩnyí íbe bàti yà dhi. 20 Tàko ko, à adré Gĩká ni Òpì ni tà tadhá ngbà 'í kúlí sè ko. Be ró dhi, à adré tà ni ni tadhá rĩnyí sè. 21 Mì adré lèá dhi, má kòtsa àmi véna ngíni? Má kòtsa fímbò be má drígá, kó ngalè togó yàyà gàlepi lèle sè dhi be?

5

Ndòtò tà móndyá ka'ĩbhá i kòfalé dhi

1 Àrà títí i 'ásè dhi, à adré yĩá tàle dhi, ndòtò tà àmi kòfalé be. Á adré ndìndì ndòtò tà kárá be kònìni nda ni yi pàgánò i kòfalé ko. Tàko ko, à

adré tàá dhɨ, agó àlo àmɨ kòfalé dhɨ adré ayílé áyɨ atá nɨ tòkó be. 2 Dɨ mì adré àmɨkya avólé drìkàdrì sè! Adré tá be lèá dhɨ, mì kòtongó tá tà nda sè gò, dhya tà nda nɨ 'òlepi dhɨ nɨ tɨngázó àmɨ kòfalésè. 3 Ma ró dhɨ, tágba má dré adrézó àmɨ kòfalé yó dhɨ, áma togó ína ngbú àmɨ véna. Dɨ má tà tá mána dhya tà nda nɨ 'òlepi dhɨ nɨ tàbvó dre, ngóró ma tá àmɨ kòfalé be na tíni. 4 Dɨ mì kònì dra ru kɨmó àma kɨ Mírì Yésu nɨ rú sè dhɨ, áma togó nɨ adré túmání àmɨ íbe, ìndì àma kɨ Mírì Yésu nɨ rìnyí nɨ adré àmɨ íbe. 5 Dɨ mì kòfè dhya nda Sàtánà drígá, lovó kònzɨ akódhɨ nɨ rúbhá àdhya kòdràró gò, akódhɨ nɨ lídrì kàdríró kɨtú Mírì dré dra agòzo dhɨ tú.

6 Tà mì dré kɨtswázó àmɨ kɨ afà ásà dhɨ yókódhó. Mì nì ko tàle dhɨ, tàkú mvá tsà dhɨ adré mápà fóndro títí dhɨ nɨ 'o avólé nì dhɨ? 7 Dɨ mì kòtɨngá tàkú àku kòdhɨ, àmɨ kɨ temvézó, mì kàtsáró mápà tídhí ro tàkú àko. Tà bàti ró dhɨ, mì atsá àmɨkya mápà tídhí ro dre, à dré Krísto àma kɨ kábilígyà mvá Pásɨkà àdhya nɨ pfùle dràle mòbòmà ro dhɨ sè. 8 Ásà dhɨ, mà kàdré àma kɨ gwányá Pásɨkà àdhya nɨ 'o. Dɨ, mà kàdré 'òá mápà ladhílé tàkú àku tàkonzì àdhya ìndì togó kònzɨ àdhya sè dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, mà kàdré àmakya 'òá mápà tàkú àko togó wǎyi àdhya ìndì tà bàti àdhya sè.

9 Áma wárágà tɨsɨle drìdrì dhɨ léna dhɨ, má tɨsì tá àmɨ dré dhɨ, mì kàdré ru su móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhɨ íbe ko. 10 Kòdhɨ má adré tá móndyá bvò kòndɨ àdhya adrébhá ndòtò tà 'o yà, adrébhá ngá lovó bha yà, adrébhá ngá kisú túrúpfú sè yà, kó ngalè adrébhá gɨ̈ká tàko kɨ lindrì bha yà dhɨ kɨ tà ta kòdhya ko. Kònò kàdré tá kònìnɨ ko dhɨ, a nɨ tá lèá dhɨ, mì kònga bvò kònìdhɨ 'ásè. 11 Dɨ, má adré tá mána lèá tàle dhɨ: Mì kàdré ru su móndyá adrébhá àyɨ kɨ zi Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá ɨ ró gò, ì dré adrézó ndòtò tà 'o yà, adrézó ngá lovó bha yà, adrézó gɨ̈ká tàko kɨ lindrì bha yà, adrézó móndí kɨ rú ta kònzɨ yà, adrézó wá tsi yà, kó ngalè adrézó ngá kisú túrúpfú sè yà dhɨ íbe ko. Mì kàdré ndìndì ngá nya móndyá làsú be kònìnɨ nda íbe ko.

12-13 Tàko ko, móndyá Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá ko dhɨ kɨ tàbvó tàma nò ma ko. Gɨ̈ká nɨ àyɨ nda kɨ tàbvó ta nì. Dɨ, adré zakó tsì lèá dhɨ, mì kàdré móndyá Èkèlézyà le dhɨ kɨ tàbvó ta àmɨ? Ásà dhɨ, ngóró Gɨ̈ká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíni: «Mì kòdro tàkonzì líyí àmɨ kòfalésè.»*

6

Tà adrézó tàbvó ta ásà móndyá ka'ɨ̈bhá ɨ kòfalé dhɨ ɨ

1 Mì kàdré tà íbe àmɨ kòfalé àmɨ kɨ adrúpi be dhɨ, mì adré àmɨkya lìle tà nda nɨ bvó 'o pàgánò ì dré tàle dhɨ ngínɨngínɨ ró? Mì adré àmɨkya lìle tà nda nɨ bvó 'o móndyá Gɨ̈ká àdhya ì dré tàle dhɨ ko àdho tà sè? 2 Mì nì ko tàle dhɨ, móndyá Gɨ̈ká àdhya kɨ móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ tàbvó ta àyɨ dhɨ? Dɨ mì kònì dra móndyá bvò kòndɨ àdhya kɨ tàbvó ta àmɨ dhɨ, mì kɨtswá tsì tà mvá tsà àmɨ kòfalé dhɨ kɨ bvó ta bwà ko? 3 Mì nì ko tàle dhɨ, mà nɨ dra ángéló kɨ tàbvó ta dhɨ? Dɨ mà kɨtswá tà lídrì kòndɨ àdhya kɨ bvó ta bwà ko àdho tà sè? 4 Mì kàdré tà làsú be kònìnɨ dhɨ íbe àmɨ kòfalé dhɨ, mì adré dɨ lìle tà nda kɨ bvó 'o tàle móndí Èkèlézyà dré adrélé nòle móndí tàko ró dhɨ ɨ véna ngíni? 5 Má adré tà kòdhɨ kɨ ta kanyò fèzo àmɨ dré. Àmɨ kòfalé dhɨ, dhya àlo adrélépi tògyá

* **5:12-13** 5:12-13 À kònò Dùtèrònómè 17:7.

íbe kɨtswázó tà áyɨ adrúpi ɨ kòfalé dhɨ nɨ bvó ta bwà dhɨ tsǐ yókódhó?
6 Dɨ, móndí ka'ǐlepi àlo dhɨ adré ína áyɨ adrúpi nɨ dri lìzo ába tà àyɨ
kòfalé dhɨ nɨ bvó 'o tàle, ìndì adré 'òá kònìnɨ móndyá ka'ǐbhá ko dhɨ ɨ
kandrá!
7 Tà bàti ró dhɨ, mì dré adrélé tà adrézó tàbvó ta ásà dhɨ íbe àmɨ
kòfalé dhɨ sè dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, mì adhé dre. Mì kɨtswá tá tà
kònzɨ 'òle àmɨ rú dhɨ kɨ mvo bwà ko àdho tà sè? Mì kɨtswá tá àmɨ kɨ
ngá tayí topálé dhɨ bwà ko àdho tà sè? 8 Dɨ, mì adré àmɨkya móndí kɨ
'o kònzɨ, adrézó àyɨ kɨ ngá topá dhɨ àmɨ. Mì adré kpà 'òá kònìnɨ àmɨ
kɨ adrúpi ɨ rú!
9 Mì nǐ ko tàle dhɨ, móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ì kɨtswá fɨle
Gǐká nɨ Òpì na ko dhɨ? Mì kòtayí àmɨ adrélé lɨtílé ko: Móndyá adrébhá
ndòtò tà 'o dhɨ ɨ, móndyá adrébhá gǐká tàko kɨ lɨndrì bha dhɨ ɨ, móndyá
adrébhá múná tà 'o dhɨ ɨ, àgo adrébhá ayílé àgo íbe dhɨ ɨ, 10 móndyá
adrébhá ngá kugù dhɨ ɨ, móndyá adrébhá ngá lovó bha dhɨ ɨ, móndyá
adrébhá wá tsi dhɨ ɨ, móndyá adrébhá móndí kɨ rú ta kònzɨ dhɨ ɨ, ìndì
móndyá adrébhá ngá kisú túrúpfú sè dhɨ íbe dhɨ ì kɨtswá fɨle Gǐká nɨ
Òpì na ko. 11 Wáláká dhɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ɨ tá àyɨ nda kòdhɨ
ɨ tínɨ. Dɨ, Gǐká dzì àmɨ àmɨ kɨ tàkonzì lésè, àmɨ kɨ bhàzo twá adrélé ína
ró, àmɨ kɨ bhàzo gyăgya í kandrá Mírǐ Yésu Krísto nɨ rú sè, ìndì àma kɨ
Gǐká nɨ Tɨrí nɨ rǐnyí sè.

Lɨndrì fema Gǐká dré àma kɨ rúbhá sè dhɨ

12 Mì adré tàá dhɨ: «Mà kɨtswá àmakya tà títí dhɨ kɨ 'o bwà.» Bàti,
kònìnɨ. Dɨ, tà títí nda ì kɨtswá àyɨkya àmɨ kɨ ledé ko. Má adré tàá dhɨ:
«Má kɨtswá tà títí dhɨ kɨ 'o bwà.» Dɨ, má kɨtswá mána áma tayí tà dré
atólé í pálé dhɨ ko. 13 Mì adré kpà tàá dhɨ: «Gìká bhà mányàngá 'a
dré. Bhà kpà 'a mányàngá dré.» Kòdhɨ bàti. Dɨ, Gǐká nɨ ngá nda kɨ tà
'o akɨ́lé rǐti. Kàdré rúbhá nɨ tà sè dhɨ, Mírǐ Gǐká bhà rúbhá à kàdréró
ndòtò tà 'o ásà dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, bhà ína rúbhá nda à kàdréró áyɨ
tà 'o ásà be dhɨ bvó. Mírǐ adré kpà rúbhá nda nɨ lɨkí nì. 14 Gǐká tɨngá tá
Mírǐ Yésu nɨ rúbhá dràdrà lésè áyɨ rǐnyí sè. A nɨ kókpà àma kɨ rúbhá
kɨ tɨngá dràdrà lésè kònìnɨ.
15 Mì nǐ ko tàle dhɨ, àmɨ kɨ rúbhá ɨ Krísto nɨ rúbhá nɨ kìgá 'ɨ dhɨ? Dɨ
má nɨ tsǐ áma rúbhá adrélépi Krísto àdhya ró dhɨ nɨ amú tòkó zàràbhù
nɨ rúbhá be bwà? Tàdzí ko! 16 Mì nǐ ko tàle dhɨ, dhya adrélépi ru amú
tòkó zàràbhù be dhɨ, ì atsá rúbhá àlo ró akódhɨ be dre dhɨ? Tàko ko,
Gǐká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Àyɨ rǐti dhɨ kɨ atsá rúbhá àlo ró.»* 17 Dɨ,
dhya adrélépi ru amú Mírǐ be dhɨ, ì atsá ngá àlo ró akódhɨ be Tɨrí na
dre.
18 Lè mì kàdré lapálé ndòtò tà sílésè! Tàkonzì àruka títí móndí dré
adrélé 'òle dhɨ ɨ, adré 'òá áyɨ rúbhá rú ko. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi
ndòtò tà 'o dhɨ, adré tàkonzì nda nɨ 'o áyɨ tàndɨ nɨ rúbhá rú. 19 Mì nǐ
ko tàle dhɨ, àmɨ kɨ rúbhá Tɨrí Lólo nɨ tépelò 'ɨ dhɨ? Tàko ko, Gǐká fè
àmɨ dré Tɨrí Lólo nda adrélé àmɨ léna. Àmɨ kɨ rúbhá àmɨ kɨ tàndɨ kya
'ɨ ko. 20 Tàko ko, Gǐká gɨ àmɨ làgí kàdrì sè dre. Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré
lɨndrì fe Gǐká dré àmɨ kɨ rúbhá sè.

* **6:16** 6:16 A kònò Kidhoma 2:24.

7

Làmó ni tà

1 Kàdré ína tà mì dré lizílé má tí àmi ki wárágà le dhi ki tà sè dhi, dóro ni agó dré tòkó mòle ko dhi. 2 Di, kitswázó ndòtò tà 'o ko dhi, lè àgo àlo àlo títí dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki tòkó íbe, ìndì tòkó àlo àlo títí dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki àgo íbe. 3 Lè agó kàdré áyi rúbhá logá áyi tòkó dré ko. Kókpà kòdhi tíni, lè tòkó kàdré áyi rúbhá logá áyi agó dré ko. 4 Tòkó ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà agó ni àdhya 'i. Kókpà kòdhi tíni, agó ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà tòkó ni àdhya 'i. 5 Mì kàdré di ru ga àmi kòfalésè rúbhá ni tà sè ko, kàdré ngbà 'í lókyá mì dré ru yïzo àmi ki fèzo adrélé tà ta Gïká be dhi 'á ko dhi. Di lókyá nda kòlavú dre dhi, mì kògò adrélé ru amú, Sàtánà kòkitswáró àmi ki tabhï litílé àmi ki lovó rúbhá àdhya sè ko dhi bvó. 6 Má adré tà kòdhi ni ta ngóró tòlí bhàle àmi dri dhi tíni ko. Be ró dhi, má fè mána láti àmi dré adrézó tà 'o. 7 Má mïlésè dhi, dóro ni tá móndyá títí dhi ì dré làmó mòle ko má tíni dhi. Di, Gïká lanzí tà tani twátwa dhi i móndí àlo àlo títí dhi i dré. Dhya àlo tà tani àlo dhi íbe. Dhya àzya tà tani àzya dhi íbe.

8 Kàdré móndyá mobhá ko dhi i tàyítòkó íbe dhi ki tà sè dhi, má adré tàá dhi, dóro ni ì dré ngbú adrélé kònìni má tíni dhi. 9 Di, ì kòkitswá rúbhá lovó mvo bwà ko dhi, lè ì kòmo àyikya làmó. Tàko ko, làmó mòle dhi dóro lavúlé, rúbhá lovó tayílé adrélé àtsi ró dhi rúsè.

10 Kàdré móndyá mobhá dhi ki tà sè dhi, má adré tàá kònìni (má adré di tàá ma ko, Mírï adré tàá nì): Lè tòkó kònga áyi agó kandrásè ko. 11 Di, kò'o kònìni dhi, kògò agó àzya mo ko, be swá dhi, kògò ru amú áyi agó be. Adré kpà lèá dhi, agó kòtingá áyi tòkó ko.

12 Àmi àruka títí dhi i dré dhi, má adré tàá kònìni (má adré tàá ma, Mírï adré tàá nì ko): Agó àlo Yésu ni ka'ïlepi dhi kàdré tòkó ka'ïlepi ko dhi íbe gò, tòkó nda dré adrézó lèá adrélé agó nda be dhi, lè agó nda kòtingá tòkó nda ko. 13 Kókpà kòdhi tíni, tòkó àlo Yésu ni ka'ïlepi dhi kàdré agó ka'ïlepi ko dhi íbe gò, agó nda dré adrézó lèá adrélé tòkó nda be dhi, lè tòkó nda kòtayí agó nda ko. 14 Tàko ko, Gïká bhà agó ka'ïlepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni tòkó Yésu ni ka'ïlepi nda ni tà sè. Kókpà kòdhi tíni, Gïká bhà tòkó ka'ïlepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni agó Yésu ni ka'ïlepi nda ni tà sè. Kònò kàdré tá kònìni ko dhi, àyi ki ànzi ki tá adré móndí bhàle twá Gïká dré dhi i ró ko. Di, tà bàti ró dhi, ànzi nda i àyikya móndí lólo Gïká àdhya 'i.

15 Di, dhya ka'ïlepi ko dhi kàdré ína lèá ru lanzílé áyi àzya Yésu ni ka'ïlepi dhi be dhi, à kòtayí akódhi lìle. Akódhi nda kòlì làsú be kònìni dhi, à atrì àzya ni Yésu ni ka'ïlepi dhi tòlí làmó àdhya lésè, kàdré agó 'i yà, kó ngalè tòkó 'i yà dhi. Ângyá ko, Gïká azí àmi adrélé tà kìdríkìdri íbe. 16 Kòdhi íbe dhi, mi, tòkó Yésu ni ka'ïlepi ni, mí nï ngalè mí ni ámi agó ni tidrí yà dhi ko. Kókpà kòdhi tíni, mi, agó Yésu ni ka'ïlepi ni, mí nï ngalè mí ni ámi tòkó ni tidrí yà dhi ko.

Adrema ngóró mì dré tá adrélé Gïká dré àmi ki azîrà'a dhi tíni dhi

17 Kàdré ngbà 'í tà kòdhi 'i ko dhi, lè àmi àlo àlo títí dhi i mì kàdré adrélé ngóró Mírï dré fèle àmi dré dhi tíni, ìndì ngóró mì dré tá adrélé

Gïká dré àmɨ kɨ azírà'a dhɨ tínɨ. Má adré tòlí kòdhɨ nɨ fe Èkèlézyà títí ɨ dré kòdhya. 18 Dɨ dhya àlo kàdré móndí lwàle dhɨ 'ɨ Gïká dré tá akódhɨ nɨ azírà'a dhɨ, akódhɨ nda kàdré ngbú adrélé kònìnɨ. Dhya àlo kàdré móndí lwàle ko dhɨ 'ɨ Gïká dré tá akódhɨ nɨ azírà'a dhɨ, akódhɨ nda kò'o ɨ lwàle ko. 19 Dhyá kɨ lwàma ìndì dhyá kɨ lwàma ko dhɨ, tà tàko 'ɨ. Tà kàdrì dhɨ ngbà 'í Gïká nɨ tòlí kɨ ka'ïma 'òle dhɨ 'ɨ. 20 Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré adrélé ngóró mì dré tá adrélé Gïká dré àmɨ kɨ azírà'a dhɨ tínɨ. 21 Dɨ mí kàdré màrábà 'ɨ Gïká dré tá ámɨ azírà'a dhɨ, mí kòtayí ámɨ togó adrélé lanzïle tà nda sè ko. Dɨ, mí kòkɨtswá atsálé móndí trìle dhɨ ró bwà dhɨ, mí kò'o mína kònìnɨ. 22 Tàko ko, dhya adrélépi tá màrábà ro Mírì dré akódhɨ nɨ azírà'a dhɨ, atsá ína móndí trìle Mírì àdhya ró. Kókpà kòdhɨ tínɨ, dhya adrélépi tá màrábà ro ko Mírì dré akódhɨ nɨ azírà'a dhɨ, atsá ína màrábà Krísto àdhya ró. 23 Gïká gɨ àmɨ làgí kàdrì sè. Mì kòtayí dɨ àmɨ atsálé màrábà móndí kya ró dhɨ ko. 24 Dɨ áma adrúpi ɨ, lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré adrélé Gïká kandrá ngóró mì dré tá adrélé dré àmɨ kɨ azírà'a dhɨ tínɨ.

Móndyá mobhá ko dhɨ kɨ tà, tàyítòkó kya íbe dhɨ ɨ

25 Kàdré móndyá mobhá ko dhɨ kɨ tà sè dhɨ, má kisú tòlí Mírì vélésè ko. Dɨ, má adré mána tà kisùle kònìdhɨ nɨ fe ngóró móndí kɨtswálépi adrélé ka'ïle, Mírì dré áyɨ togó dóro tadhálé drá dhɨ sè dhɨ tínɨ. 26 Kɨzà mà dré adrélé nyàle lókyá ándrò kòndɨ sè dhɨ sè dhɨ, má adré kisùá dhɨ, dóro nɨ mì dré adrélé dhu rè ngóró mì dré adrélé dhɨ tínɨ dhɨ. 27 Mí kàdré tòkó íbe dhɨ, mí kòndà láti tòkó nda nɨ tɨngázó dhɨ ko. Mí kàdré tòkó àko dhɨ, mí kòndà tòkó mòle dhɨ ko. 28 Dɨ, mí kòmo tòkó dhɨ, mí 'o mína tàkonzì 'ɨ ko. Kókpà kòdhɨ tínɨ, kyánzɨ mòlepi rè ko dhɨ kòmo dhɨ, akódhɨ 'o tàkonzì 'ɨ ko. Dɨ, móndyá adrébhá ru mo dhɨ ɨ, tà nɨ adré àyɨ kɨ drì nya rä. Má adré mána àmɨ kɨ le apálé tà nda ɨ sílésè.

29 Áma adrúpi ɨ, má adré lèá tàle dhɨ, tayí ngbà 'í lókyá tsà. Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, lè àgo adrébhá tòkó íbe dhɨ ì kàdré Gïká nɨ tà 'o ngóró àyɨ tá tòkó àko na tínɨ. 30 Móndyá adrébhá ngòle dhɨ ì kàdré tà 'o ngóró ì adré tá ngòle ko na tínɨ. Móndyá adrébhá lenzélé dhɨ ì kàdré tà 'o ngóró ì adré tá lenzélé ko na tínɨ. Móndyá adrébhá ngá gɨ dhɨ ì kàdré tà 'o ngóró ngá nda ɨ tá àyɨkya 'ɨ ko na tínɨ. 31 Móndyá adrébhá tà 'o ngá bvò kòndɨ àdhya ɨ sè dhɨ ì kàdré tà 'o ngóró àyɨ tá ngá nda kɨ lovó íbe ko na tínɨ. Tàko ko, bvò mà dré nìle kònìdhɨ adré akílé akíakí.

32 Má adré lèá dhɨ, mì kàdré tà adrézó togó bha lanzïle dhɨ íbe ko. Agó mòlepi ko dhɨ adré áyɨ togó bha Mírì nɨ tà dri, adrézó kisùá ngalè í nɨ kɨtswá Mírì nɨ togó 'o kɨnílé ngínɨ ya dhɨ. 33 Dɨ, agó mòlepi dhɨ adré ína áyɨ togó bha tà bvò kòndɨ àdhya ɨ dri, adrézó kisùá ngalè í nɨ kɨtswá áyɨ tòkó nɨ togó 'o kɨnílé ngínɨ ya dhɨ. 34 Dɨ tà dré adrélé lèle 'òle dhɨ ì lanzí ru 'a be rì. Kókpà kòdhɨ tínɨ, tòkó mòlepi ko dhɨ ìndì kyánzɨ mòlepi rè ko dhɨ, ì adré àyɨ kɨ togó bha Mírì nɨ tà dri, ì kàdréró lólo rúbhá nɨ tà sè ìndì togó nɨ tà sè akódhɨ kandrá be dhɨ bvó. Dɨ, tòkó mòlepi dhɨ adré ína áyɨ togó bha tà bvò kòndɨ àdhya ɨ dri, adrézó kisùá ngalè í nɨ kɨtswá áyɨ agó nɨ togó 'o kɨnílé ngínɨ ya dhɨ. 35 Má adré tà kòdhɨ kɨ ta kɨtswázó tà lanzì bha àmɨ dri ko, be ró dhɨ, kɨtswázó àmɨ kɨ ledé, mì kàdréró tà kɨtswábhá Mírì mïlésè dhɨ kɨ 'o, adrézó tròle akódhɨ nɨ tà rú togó wãyi sè.

36 A kòzì tòkó agó àlo dhɨ dré gò, agó nda dré adrézó kisùá dhɨ, ɨ́ adré tà 'o tòkó nda rú dóro ko áyɨ lovó rúbhá àdhya sè gò, dré adrézó tòkó nda nɨ le mòle dhɨ, lè ì kòmo ru ngóró dré adrélé lèle dhɨ tɨ́nɨ. Akódhɨ kò'o kònìnɨ dhɨ, 'o tàkonzì 'ɨ ko. 37 Dɨ, agó nda kònǐ dóro tàle dhɨ, ɨ́ lè tòkó nda nɨ mòle ko, ngóró tà bhàle ɨ́ dri dhɨ tɨ́nɨ ko, be ró dhɨ, ngóró tà ɨ́ dré lèle 'òle dhɨ tɨ́nɨ gò, dré kɨtswázó áyɨ lovó rúbhá àdhya nɨ mvo bwà dhɨ, akódhɨ 'o dóro làmó mòzo ko. 38 Dɨ ásà dhɨ, agó tòkó zɨ̀le drá dhɨ nɨ mòlepi dhɨ, 'o dóro. Dɨ, agó tòkó zɨ̀le drá dhɨ nɨ mòlepi ko dhɨ 'o ɨ́na dóro lavúlé.

39 Tòkó àlo dhɨ nɨ agó kàdré dhu rè lídrì íbe dhɨ, lè ì kàdré ngbú adrélé agó nda be. Dɨ, akódhɨ nɨ agó kòdrà dhɨ, akódhɨ nɨ kɨtswá ɨ́na agó ángùdhi dré lèle dhɨ nɨ mo, kàdré móndí Mírǐ àdhya 'ɨ dhɨ. 40 Dɨ, má adré mána kisùá dhɨ, akódhɨ nɨ adré arí íbe lavúlé, kàdré dhu rè ngóró dré adrélé dhɨ tɨ́nɨ dhɨ. Má adré kpà kisùá dhɨ, má adré àmɨ kɨ drǐ ta tògyá Gǐká nɨ Tɨrí àdhya sè.

8

Mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ tà

1 Kàdré mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ tà sè dhɨ, má adré tàá kònìnɨ: Mà nǐ tàle dhɨ, àma títí dhɨ ɨ tà nǐnǐ íbe dhɨ be. Tà nǐnǐ adré móndí kɨ 'o avólé drǐkàdrì sè. Dɨ, lèle adré ɨ́na móndí kɨ tɨmbà àyɨ kɨ tà ka'ǐka'ǐ na. 2 Dhya ángùdhi adrélépi kisùá dhɨ, ɨ́ nǐ tà be dhɨ, nǐ ɨ́na tà ngóró dré kɨtswálé ɨ́ kònǐ dhɨ tɨ́nɨ rè ko. 3 Dɨ, dhya adrélépi Gǐká nɨ le dhɨ, Gǐká nǐ akódhɨ nda kòdhya.

4 Kàdré dɨ mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nyàma nɨ tà sè dhɨ, mà nǐ tàle dhɨ, gǐká tàko bvò àdhya ɨ tà tàko 'ɨ dhɨ be. Mà nǐ kpà, Gǐká ngbà 'ɨ́ àlo kwákwá dhɨ be. 5 Bàti, móndí àruka ì adré àyɨkya gǐká tàko bhù na ìndì bvò dri dhɨ kɨ zi gǐká ro. Tàko ko, gǐká ɨ bǐ, ìndì mírǐ ɨ bǐ. 6 Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, àma dré dhɨ, Gǐká ngbà 'ɨ́ àlo kwákwá. Akódhɨ nda àma kɨ Atá ngá títí dhɨ kɨ bhàlepi, ìndì mà dré adrézó lídrì íbe drá dhɨ 'ɨ. Mírǐ kókpà 'ɨ́ àlo kwákwá. Akódhɨ nda Yésu Krísto ngá títí dhɨ kɨ bhàzo ásà, ìndì mà dré adrézó lídrì íbe ásà dhɨ 'ɨ.

7 Dɨ, móndyá títí dhɨ ì nǐ àyɨkya tà nda kòdhɨ ɨ ko. Móndí àruka ì adré rè dhu ru su gǐká tàko kɨ tà íbe. Àyɨ nda ì kàdré mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nya dhɨ, ì adré nòá ngóró mányàngá gǐká tàko kya ró. Dɨ àyɨ kɨ tà ka'ǐka'ǐ yàyà dhɨ sè dhɨ, àyɨ kɨ togó adré àyɨ kɨ arókì gò, ì dré adrézó kisùá dhɨ, ì 'o àyɨ atsálé ndǐ ró Gǐká kandrá dre. 8 Tà bàti ró dhɨ, mányàngá adré ɨ́na àma kɨ 'o atsálé ànyɨ Gǐká làga dhɨ nì ko. Gba mà kònya yà dhɨ, kó ngalè mà kònya ko yà dhɨ, tà nda adré tà dóro 'o àma dré ko.

9 Dɨ, mì dré nǐle mì kɨtswá àmɨkya ngá títí dhɨ kɨ nya bwà dhɨ sè dhɨ, mì kònò dóro, tà nda kàtsáró tà mì dré adrézó móndí tà ka'ǐka'ǐ íbe yàyà dhɨ kɨ 'o ledhélé tàkonzì na dhɨ ró ko. 10 Tàko ko, dhya àlo tà íbe yàyà dhɨ kònò mɨ adrélépi tà nǐnǐ íbe dhɨ adrérà'a ngá nya gǐká tàko nɨ tépelò na dhɨ, tà nda nɨ zakó tsǐ akódhɨ nda nɨ togó se adrélé mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nya? 11 Ásà dhɨ, mí adré ámɨ adrúpi tà íbe yàyà ìndì Krísto dré dràzo ásà dhɨ nɨ tà ka'ǐka'ǐ kɨzá ámɨ tà nǐnǐ nda sè. 12 Mì kàdré tàkonzì 'o àmɨ kɨ adrúpi ɨ rú, adrézó àyɨ kɨ tà ka'ǐka'ǐ yàyà dhɨ kɨ kɨzá làsú be kònìnɨ dhɨ, mì adré àmɨkya tàkonzì 'o Krísto

nɨ tàndɨ rú. 13 Ásà dhɨ, ngá má dré adrélé nyàle dhɨ kàdré áma adrúpi nɨ 'o dhèle tàkonzì na dhɨ, má kɨtswá gòle vélé zǎ nya ko, má kògòró akódhɨ nɨ 'o dhèle ko.

9

Pólò gà ngá kisúlé Rúbî Tanɨ nɨ longoma nɨ tà sè

1 Má kɨtswá mána tà adrébhá dóro má mĭlésè dhɨ kɨ 'o bwà ko? Ma mána àpóstolò 'ɨ ko? Má nò àma kɨ Mírĭ Yésu áma mĭ sè ko? Ámɨ àzí má dré 'òle Mírĭ nɨ tà sè dhɨ nɨ lò'wa 'ɨ ko? 2 Tágba móndí àruka ì kàdré áma no ngóró àpóstolò ro ko yà dhɨ, ma àpóstolò 'ɨ àmɨ dré. Tàko ko, mì dré adrélé Mírĭ Yésu na dhɨ sè dhɨ, mì adré àzí má dré 'òle àpóstolò ro dhɨ nɨ tadhá ngádra 'á dhɨ àmɨ.

3 Tà má dré adrézó áma tàrá ga ásà móndí adrébhá áma ndrɨ dhɨ ɨ tí dhɨ ɨ, tà kònɨ 'ɨ: 4 Mà kɨtswá tsĭ adrélé ngá kisú nyàle ìndì mvùle àzí mà dré adrélé 'òle dhɨ sè bwà ko? 5 Mà kɨtswá tsĭ tòkó Yésu nɨ ka'ĭbhá dhɨ kɨ do mòle, adrézó tatsílé àyɨ íbe ngóró àpóstolò àruka kya tínɨ, Mírĭ nɨ adrúpi kya tínɨ, ìndì Pétèró àdhya tínɨ dhɨ ko? 6 Adré tsĭ lèá dhɨ, àma Bàrànábà be dhɨ ɨ, mà kàdré ngbà 'í àzí 'o àma kɨ tàndɨ kɨ drígá sè làfa kisúzó dhɨ àma? 7 Ádhi adré sòdá àzí 'o áyɨ tàndɨ nɨ làfa sè dhɨ nì? Ádhi adré ngá kidhí gò, adrézó lò'wa nɨ nɨ nya ko dhɨ nì? Ádhi adré kà'wá likí gò, adrézó bàsú nɨ nɨ mvu ko dhɨ nì?

8 Mì adré kisùá dhɨ, má adré tà kòdhɨ kɨ ta ngóró móndí ì dré adrélé kisùle dhɨ tínɨ? Mósè nɨ tátrítrí kúlí adré kókpà tàá kònìnɨ ko? 9 Tàko ko, Mósè nɨ tátrítrí kúlí nda adré tàá dhɨ: «Tí dré adrérà'a lò'wa ató zìle dhɨ 'á dhɨ, à kòdrò ti nɨ ngá nyàle dhɨ nɨ logázó drá ko.»* Kòdhɨ Gĭká adré ngbà 'í tí kɨ tà kisù kòdhya? 10 Adré zakó tsĭ tà nda nɨ ta àma kɨ tà sè? Tà bàti ró dhɨ, à tɨsì tà nda àma kɨ tà sè. Tàko ko, adré lèá dhɨ, dhya adrélépi amvú 'a dhɨ ɨ dhya adrélépi ngánò tswa dhɨ be dhɨ, ì kàdré 'òá adrézó mì bha lànyá kisúzó àyɨkya ró. 11 Mà kòrɨ kórì Tirí Lólo àdhya àmɨ kòfalé 'í dhɨ, mà kɨtswá tsĭ ngá bvò àdhya kɨ kisú àmɨ drígásè ko?

12 Móndí àruka ì kàdré rĭnyí íbe kɨtswázó ngá kisú àmɨ drígásè 'í dhɨ, àma àmakya rĭnyí íbe àyɨkya kɨ lavú ko? Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, mà 'o tà àmɨ kòfalé rĭnyí nda sè ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya tà títí dhɨ kɨ mvo, mà kòkɨkíró Rúbí Tanɨ Krísto àdhya nɨ longoma ko.

13 Mì nĭ ko tàle dhɨ, dhya adrébhá àzí 'o tépelò na dhɨ ì adré ngá fèle tépelò nda na dhɨ kɨ àmbí kisú nyàle dhɨ? Dhya adrébhá tà 'o àlètárì kandrá dhɨ ì adré kpà ngá fèle àlètárì nda dri dhɨ kɨ àmbí kisú.† 14 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Mírĭ Yésu fè tòlí tàzoá dhɨ, móndyá adrébhá Rúbí Tanɨ longó dhɨ ì kàdré ngá kisú àyɨ kɨ lídrì dré Rúbí Tanɨ nɨ longoma nda sè.‡

15 Dɨ, má 'o mána tà rĭnyí nda sè àlomvá ko. Má adré kpà tà kòdhɨ kɨ tɨsì, àmɨ kɨ togó asézó ngá fe má dré dhɨ bvó ko. Má mĭlésè dhɨ, dóro nɨ tá má dré dràle kɨtswálé ngá zi àmɨ tí ko dhɨ! Dhya àlo kɨtswá tà má dré adrézó áma afà ásà kòdhɨ nɨ tɨngá má vélésè ko! 16 Tà bàti ró dhɨ, má kàdré Rúbí Tanɨ longó dhɨ, má kɨtswá mána áma afà tà nda sè bwà ko. Tàko ko, Gĭká bhà àzí nda má drígá nì, má kàdréró 'òá be dhɨ

* **9:9** 9:9 Á kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Tĭmòtéyò 5:18. † **9:13** 9:13 Á kònò Lèvĭtíkè 6:9, 19; Dùtèrònómè 18:1-3. ‡ **9:14** 9:14 Á kònò Màtáyò 10:10; Lúkà 10:7.

bvó. Kònò kɨzà nɨ tá adré áma ngá 'ɨ, má kàdré tá Rúbí Tanɨ nda nɨ longó ko dhɨ! 17 Kònò má kòkɨpè tá àzí nda 'òle ma dhɨ, má nɨ tá làgí kisú ásà. Dɨ, Gĭká dré àzí nda nɨ bhàle má drígá nì dhɨ sè dhɨ, má adré ngbà 'í àzí bhàle má drígá nda nɨ 'o kòdhya. 18 Má nɨ dɨ àdho làgí kisú àzí nda sè kòdhya? Áma làgí, adrema Rúbí Tanɨ má dré adrélé longólé àngyá dhɨ nɨ longó dhɨ 'ɨ. Ásà dhɨ, má adré longóá ngá zi àko ró, tágba má dré adrézó rĭnyí íbe kɨtswázó ngá kisú àzí nda sè dhɨ.

19 Gba má dré adrézó dhya àlo nɨ màrábà 'ɨ ko dhɨ, má 'o ma adrélé móndyá títí dhɨ kɨ màrábà ro, kɨtswázó móndí bĭ dhɨ kɨ adrì Krísto nɨ ka'ĭ dhɨ bvó. 20 Dɨ Yúdà ànzɨ ɨ kòfalé dhɨ, má 'o ma adrélé Yúdà ànzɨ nda ɨ tínɨ, kɨtswázó àyɨ kɨ adrì Krísto vélé dhɨ bvó. Móndyá adrébhá Mósè nɨ tátrítrí kúlí zàle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, má 'o ma adrélé àyɨ tátrítrí kúlí zàle nda ɨ tínɨ, tágba má dré adrézó tátrítrí kúlí zàle ko dhɨ, má kòkɨtswáró àyɨ kɨ adrì Krísto vélé be dhɨ bvó. 21 Móndyá adrébhá tátrítrí kúlí àko dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, má 'o ma adrélé àyɨ tátrítrí kúlí àko nda ɨ tínɨ, kɨtswázó àyɨ kɨ adrì Krísto vélé dhɨ bvó. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, ma Gĭká nɨ tátrítrí kúlí zàle ko dhɨ ko. Be ró dhɨ, ma mána Krísto nɨ tátrítrí kúlí zàle. 22 Móndyá tà ka'ĭka'ĭ íbe yàyà dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, má 'o ma adrélé yàyà àyɨ nda ɨ tínɨ, kɨtswázó àyɨ kɨ adrì Krísto vélé dhɨ bvó. Dɨ móndyá títí dhɨ ɨ kòfalé dhɨ, má 'o ma adrélé àyɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ tínɨ, adrélé láti títí dhɨ kɨ nda kɨtswázó àyɨ kɨ àruka kɨ tɨdrí dhɨ bvó. 23 Má adré tà títí nda kɨ 'o Rúbí Tanɨ nɨ tà sè, mà kòkisúró tà tanɨ ásà túmănɨ móndí àruka bĭ dhɨ íbe be dhɨ bvó.

24 Mì nĭ ko tàle dhɨ, móndí ì kàdré angú ra dhɨ, àyɨ títí dhɨ ì adré ràle, dɨ, ngbà 'í àyɨ kɨ àlo adré làgí kisú nì dhɨ? Dɨ mì kàdré àmɨkya angú ra kɨtswázó làgí kisú dhɨ bvó. 25 Móndyá títí adrébhá ru pfu lavɨ na dhɨ ì adré tà bĭ dhɨ kɨ mvo, àyɨ kɨ rúbhá kɨ 'òzo atsálé tòmbátòmba. Ɨ adré 'òá kɨtswázó kùlá adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà dhɨ nɨ kisúzó kòdhya. Dɨ, mà adré àmakya 'òá kɨtswázó kùlá kɨtswálépi ŋwàle bwà ko dhɨ nɨ kisúzó kòdhya. 26 Dɨ ásà dhɨ, má adré mána angú ra wàyá ro ko. Mà kàdré ru pfu móndí àzya be dhɨ, má adré akódhɨ nɨ tisĭ wàyá ro ko. 27 Dɨ, má adré mána áma rúbhá 'o atsálé tòmbátòmba, adrézó bhàá áma rĭnyí zàle, má kònì dra Rúbí Tanɨ longó móndí àruka ɨ dré dhɨ, à kòkɨtswáró làgí logá má dré ko.

10

Tà 'òma Ɨsèrélè ànzɨ kya tínɨ ko dhɨ

1 Áma adrúpi ɨ, má lè mì kòtɨvì ko tàle dhɨ, Mósè nɨ lókyá 'á dhɨ, àma kɨ tábhí títí dhɨ ì atsí tá ndùrùku zàlésè gò, ì dré lavúzó yĭandre 'ásè dhɨ.* 2 Dɨ ndùrùku nda na ìndì yĭandre nda na dhɨ, ì kisú tá bàtísimò, ru amúzó Mósè be. 3 Ayɨ títí dhɨ ì nya tá mányàngá àlo angálépi Gĭká vélésè dhɨ kòdhya. 4 Ɨ mvu tá kpà yĭ àlo angálépi Gĭká vélésè dhɨ kòdhya. Tàko ko, ì adré tá yĭ adrélépi apfòle kírà angálépi Gĭká vélésè gò adrélé àyɨ kɨ lebè dhɨ lésè dhɨ nɨ mvu.† Kírà nda tá Krísto 'ɨ. 5 Tágba dré tá adrézó kònìnɨ dhɨ, móndí bĭ àyɨ kòfalé dhɨ kɨ tà tá dóro Gĭká mĭlésè ko gò, ì dré todràzo duku na.

---

* **10:1** 10:1 A kònò Pfòma 13:21-22; 14:19-29 † **10:4** 10:4 A kònò Ngá nàma 20:8-11.

6 Dɨ tà nda kòdhɨ ì atsá tá àyɨ rú kònìnɨ kɨtswálé tà tadhá àma dré,
mà kàdréró tà kònzɨ kɨ lovó bha àyɨkya tínɨ ko. 7 Mì kàdré dɨ gïká
tàko kɨ lɨndrì bha àyɨ kɨ àruka kya tínɨ ko. Ngóró tɨsìle Gïká nɨ Kúlí na
dhɨ tínɨ: «Móndí ì lɨrí tá adrélé ngá nya ìndì ngá mvu gò, ì dré ngàzo
adrélé lärí to gïká tàko ɨ kandrá.»‡ 8 Mà kàdré ndòtò tà 'o àyɨ kɨ àruka
kya tínɨ ko. Tàko ko, àyɨ ngùlù-nyadhɨ-àlo-drï-na nda ì todrà tá kïtú
àlo sè.§ 9 Mà kàdré Krísto nɨ tabhï àma kɨ tàkonzì sè àyɨ kɨ àruka kya
tínɨ ko. Tàko ko, nï tɨtsí tá àyɨ nda ɨ todràle dhɨ kòdhya.* 10 Mì kàdré
kpà ngùrùngùrù ta àyɨ kɨ àruka kya tínɨ ko. Tàko ko, ángélό adrélépi
dràdrà fe dhɨ tupfú tá àyɨ nda ɨ todràle dhɨ kòdhya.†

11 Tà nda kòdhɨ ì atsá tá àyɨ rú kɨtswázó tà tadhá àma dré. Á tɨsì
kpà tà nda ɨ kɨtswázó àma adrébhá lídrì íbe lókyá kùdù kònìdhɨ 'á dhɨ
kɨ kodzó dhɨ bvó. 12 Ásà dhɨ, mì kàdré kisùá dhɨ mì adré àmɨ kɨ totó
tätä dhɨ, mì kònò dóro, mì kòdheró ko! 13 Tà twá adré àmɨ kɨ tabhï tà
adrébhá móndyá títí dhɨ kɨ tabhï dhɨ ɨ rúsè ko. Gïká kɨtswá kpà adrélé
ka'ïle togó wäyi sè. Kɨtswá àmɨ kɨ tayí tà dré tabhïle àmɨ kɨ rïnyí lavúzó
dhɨ ko. Dɨ, tà dré adrérà'a àmɨ kɨ tabhï dhɨ 'á dhɨ, a nɨ láti nzi àmɨ dré
kɨtswázó lapálé tíásà, mì kòkɨtswáró togó tsɨ be dhɨ bvó.

Gïká tàko kɨ lɨndrì bhàma ko dhɨ

14 Dɨ áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mì kàdré lapálé gïká tàko kɨ lɨndrì
bhàma nɨ tà sílésè. 15 Má adré tà kòdhɨ kɨ ta àmɨ, móndí tògya ró dhɨ ɨ
dré. Dɨ àmɨ kɨ tàndɨ, mì kòtabhï tà má dré adrélé tàle nda ɨ, nïzoá ngalè
tà nda ɨ tà bàti 'ɨ yà dhɨ. 16 Mà dré adrérà'a mányàngá Mírì àdhya nɨ
nya dhɨ 'á dhɨ, mà kàdré kópò adó, adrézó tà tanɨ zi Gïká tí drïá gò,
adrézó mvùá dhɨ, mà adré zakó tsì àma kɨ amú Krísto nɨ kàrí be? Mà
kàdré kpà mápà tonɔ̀ nyàle dhɨ, mà adré zakó tsì àma kɨ amú Krísto nɨ
rúbhá be? 17 Mápà nda dré adrélé ngbà 'í àlo dhɨ sè dhɨ, àma zyandre
dhɨ ɨ, mà atsá rúbhá àlo ró. Ángyá ko, mà adré títí mápà àlo nda nɨ
nya kòdhya.

18 Mì kisù rè Ɨsèrélè ànzɨ kɨ tà ká. Ɨ kàdré ngá fèle mòbòmà ro àlètárì
dri dhɨ kɨ nya dhɨ, ì adré zakó tsì àyɨ kɨ amú Gïká àlètárì nda nɨ bhàzo
drá dhɨ be? 19 Má adré lèá tàle dhɨ, ngá fèle gïká tàko ɨ dré dhɨ, tà kàdrì
'ɨ dhɨ ko. Gïká tàko ɨ kpà tà kàdrì 'ɨ ko. 20 Dɨ, à kàdré ngá fe mòbòmà
ro gïká tàko ɨ dré dhɨ, à adré fèá tɨrí kònzɨ ɨ dré, Gïká dré ko. Má adré
dɨ lèá dhɨ, mì kàmú ru tɨrí kònzɨ íbe àlomvá ko. 21 Mì kɨtswá adrélé
kópò Mírì àdhya nɨ mvu, adrézó kókpà kópò tɨrí kònzɨ kya nɨ mvu dhɨ
bwà ko. Mì kɨtswá adrélé mányàngá Mírì àdhya nɨ nya, adrézó kókpà
mányàngá tɨrí kònzɨ kya nɨ nya dhɨ bwà ko. 22 Kòdhɨ mà adré tsì Mírì
nɨ togó le 'òle aswálé? Áma tsì rïnyí íbe akódhɨ àdhya nɨ lavú?

Tà tîtî dhɨ kɨ 'òma lɨndrì fèzo Gïká dré dhɨ

23 Mì adré tàá dhɨ: «Mà kɨtswá tà títí dhɨ kɨ 'o bwà.» Bàti, kònìnɨ. Dɨ,
tà títí nda ì kɨtswá àyɨkya àmɨ kɨ ledé ko. «Mà kɨtswá tà títí dhɨ kɨ 'o
bwà.» Dɨ, tà títí nda ì kɨtswá àyɨkya móndí kɨ tɨmbà àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï
na ko. 24 Lè mì kàdré tà dóro nda kisúlé àmɨ kɨ tàndɨ ɨ dré ko. Be ró
dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà dóro nda àmɨ kɨ àzya ɨ dré.

---

‡ **10:7** 10:7 A kònò Pfòma 32:6. § **10:8** 10:8 «Ngùlù-nyadhɨ-àlo-drï-na» kònìdhɨ: 23.000. A kònò Ngá nàma 25:1-18 * **10:9** 10:9 A kònò Ngá nàma 21:5-6 † **10:10** 10:10 A kònò Ngá nàma 17:6-14

25 Mì kàdré ngá títí adrélé lagílé ngá lagírà na dhi ki ka'ì nyàle. Di, mì kàdré àmikya ngá nda ki tà lizí ko, tà nda kàrókìró àmi ki togó ko dhi bvó. 26 Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Bvò i ngá títí lá dhi íbe dhi i, Mírì àdhya 'i.»‡

27 Dhya àlo Yésu ni ka'ìlepi ko dhi kòzi àmi ngá nya gò, mì dré ka'ìzoá lìle dhi, mì kònya ngá títí bhàle àmi kandrá dhi i. Di, mì kòlizí àmikya ngá nda ki tà ko, tà nda kàrókìró àmi ki togó ko. 28 Di, dhya àlo kòtà ína àmi dré dhi, «Kònìdhi ngá fèle gìká tàko dré dhi 'i» dhi, mì kònya ko, dhya tà nda ni tàlepi àmi dré dhi ni tà sè, ìndì tà nda kàrókìró móndí ni togó ko sè. 29 Má adré àmi ki togó ni tà ta kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána dhya àzya nda ni togó ni tà ta kòdhya. Di à ni kitswá lizíá dhi: «À adré tà má dré adrélé nòle dóro dhi ki logá má dré dhya àzya ni togó ni tà sè àdho tà sè? 30 Má kàdré mána àwoyà ta Gìká dré gò adrézó ngá nya dhi, à adré tà ta kònzi má rú ngá má dré àwoyà fèzo ásà nda sè àdho tà sè?»

31 Di mì kàdré ngá nya yà, ngá mvu yà, kó ngalè tà ángùdhi ni 'o yà dhi, mì kàdré tà nda ki 'o títí kitswázó lindrì fe Gìká dré dhi bvó. 32 Mì kò'o tà àlo kitswálépi móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ko, àyi nda ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, móndí súrú twá ro dhi 'i yà, kó ngalè móndí Èkèlézyà Gìká àdhya lé dhi 'i yà dhi. 33 Mì kàdré tà 'o mána tíni. Má adré tà títí dhi ki 'o, áma tà kàdréró dóro móndyá títí dhi i mìlésè. Má adré tà dóro nda kisúlé áma tàndi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tà dóro nda móndí zyandre dhi i dré, ì kòkitswáró lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó.

11

1 Mì kàdré tà 'o mána tíni, ngóró áma tàndi má dré adrélé tà 'o Krísto àdhya tíni dhi tíni.

Ago ki tà tòkó íbe lìsámbò na dhi

2 Má adré àmi ki tà bha kuru, mì dré adrélé ngbú áma tà kisù dhi sè, ìndì mì dré adrélé tròle tà má dré tadhálé àmi dré dhi i rú dhi sè.

3 Di, má adré mána lèá mì kònì dhi, àgo títí dhi ki drì Krísto 'i, tòkó ni drì agó 'i, ìndì Krísto ni drì Gìká 'i. 4 Di lìsámbò na dhi, agó àlo dhi kòndrà ngá í dri gò, adrézó tà zi Gìká tí yà, kó ngalè adrézó Gìká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni yà dhi, agó nda adré ína kanyò fe Krísto dré.* 5 Di tòkó àlo dhi kòndrà ngá í dri ko gò, adrézó tà zi Gìká tí yà, kó ngalè adrézó Gìká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni yà dhi, tòkó nda adré ína kanyò fe áyi agó dré. Tàko ko, sù ngóró tòkó nda rè tá áyi drìbhí rèrè na tíni. 6 Tòkó kòndrà ngá í dri ko dhi, dóro ni tá dré áyi drìbhí rèle rèrè dhi. Di, tòkó ni drìbhí rèma yà, kó ngalè akódhi ni drìbhí fàma yà dhi kàdré kanyò fe drá dhi, lè akódhi kàdré áyi drì ndràndrà. 7 Di, adré lèá dhi, agó kòndrà ína áyi drì ko. Tàko ko, Gìká bhà agó làsú be í tíni, ìndì agó adré Gìká ni mìlanzìlanzì tadhá. Di, tòkó adré ína agó ni mìlanzìlanzì tadhá. 8 Ànyá ko, Gìká 'o tá agó apfòle tòkó lésè ko. Be ró dhi, 'o ína tòkó apfòle agó lésè. 9 Kòdhi íbe dhi, Gìká bhà tá agó tòkó

‡ **10:26** 10:26 A kònò Longó i 24:1. * **11:4** 11:4 Gìká ni Kúlí tisìle Gìríkì ti sè dhi adré tàá kònwa dhi, «agó nda adré ína kanyò fe áyi drì dré.» Kòdhi adré lèá tàle dhi, agó nda adré kanyò fe Krísto dré.

dré ko. Be ró dhị, bhà ína tòkó agó dré. 10 Tà nda sè dhị, ìndì ángélò kị tà sè dhị, lè tòkó kàdré áyị drĩ ndra tadházóá dhị, ị agó zàle dhị.
11 Dị, tágba kònìnị dhị, Mírĩ na dhị, tòkó nị tà kịtswá adrélé be dhị agó nị tà àko ko. Agó nị tà kịtswá kpà adrélé be dhị tòkó nị tà àko ko. 12 Tàko ko, ngóró tòkó dré apfòle agó lésè dhị tínị dhị, à ti kpà agó apfòle tòkó lésè. Dị, tà bàti ró dhị, ngá títí dhị ì apfò Gĩká vélésè.
13 Mì kòlanzí tà kònị kị bvó àmị kị tàndị ị kòfalé: Tòkó àlo dhị kòndrà áyị drĩ ko gò adrézó tà zi Gĩká tí dhị, kòdhị tsì dóro? 14 Ngá wǎyi Gĩká dré bhàle dhị kị làsú adré zakó tsì tadhá àmị dré dhị, agó nị drĩbhí kàdré kàtswa dhị, tà nda adré kanyò fe akódhị dré? 15 Dị, tòkó nị drĩbhí kàdré kàtswa dhị, tà nda adré ína lindrì fe akódhị dré. Tàko ko, Gĩká fè drĩbhí kàtswa nda akódhị dré ngóró ngá dré adrézó áyị drĩ ndra ásà dhị tínị. 16 Dhya àlo kàdré tà le kayílé tà nda kòdhị ị dri dhị, àma labhị àzya mà dré adrélé lebèle dhị àko. Èkèlézyà Gĩká àdhya ị kókpà labhị àzya àko.

Mányàngá Mîrì àdhya
(A kònò kpà Màtáyò 26:26-29; Márokò 14:22-25; Lúkà 22:15-20)
17 Kàdré tà mì dré adrézó ru kịmó adrélé 'òá dhị kị tà sè dhị, má kịtswá àmị kị tà bha kuru ásà ko. Tàko ko, mì adré àmịkya tà kònzị kị 'o, tà dóro kị lavú. 18 Drĩdrĩ dhị, má adré yĩá tàle dhị, mì dré adrérà'a ru kịmó móndí Èkèlézyà àdhya ị ró dhị 'á dhị, mì adré àmịkya ru lanzí àmị kòfalésè. Dị má nị kịtswá tà nda nị ka'ĩ tsà. 19 Tà bàti ró dhị, lè tà adrézó ru lanzí dhị ì kàdré àmị kòfalé be, à kòkịtswáró móndyá Gĩká dré ka'ĩle àmị kòfalé dhị kị ni be dhị bvó. 20 Mì dré adrérà'a ru kịmó dhị 'á dhị, mì adré àmịkya mányàngá Mírĩ àdhya nị nya kòdhya ko. 21 Tàko ko, mì dré adrérà'a ngá nya dhị 'á dhị, àmị àlo àlo títí dhị ị mì adré ngá do àmị kị tàndị ị dré nyàle drĩdrĩ móndí àruka ị kandrá. Dị móndí àruka ị tàbirí íbe, àruka nị ì adré kó wá tsi. 22 Àmị tsì dzó àko kịtswázó ngá nya ìndì ngá mvu lána dhị? Kó ngalè, mì adré Èkèlézyà Gĩká àdhya nị ayízè, adrézó kanyò fe móndí mányàngá àko dhị ị dré? Má nị àdho tà ta àmị dré kòdhya? Má nị tsì àmị kị tà bha kuru? Kóko! Má kịtswá àmị kị tà bha kuru tà nda sè ko!
23 Tàko ko, má tadhá mána àmị dré tà má dré kisúlé Mírĩ vélésè kònị ị kòdhya: Ngátsi Mírĩ Yésu nị lefèzo kàrịbhá ị drígá dhị sè dhị, akódhị adó tá mápà, 24 àwoyà fèzo Gĩká dré gò, ŋòzoá tàzoá dhị: «Kònìdhị áma rúbhá má dré adrélé fèle àmị kị tà sè dhị 'ị. Mì nya, ìndì mì kàdré 'òá kònìnị adrézó áma tà kisù.» 25 Ngá nyàma àmvolésè dhị, dré kókpà 'òzoá kònìnị kópò sè. Adó kópò nda, tàzoá dhị: «Kópò kònìdhị adré tà tídhí Gĩká dré bhàle ru yĩzo móndí íbe áma kàrí sè dhị nị tà tadhá. Mì mvu, ìndì vésè wǎyi mì dré adrérà'a mvùá dhị 'á dhị, mì kàdré 'òá kònìnị adrézó áma tà kisù.» 26 Tàko ko, vésè wǎyi mì dré adrérà'a mápà kòdhị nị nya, adrézó kpà kópò kòdhị nị mvu dhị 'á dhị, mì adré Mírĩ nị dràdrà nị tà longó, tsàle lókyá dré dra agòzo dhị 'á.
27 Ásà dhị, dhya ángùdhi adrélépi Mírĩ nị mápà nya yà, adrélépi kó akódhị nị kópò mvu yà ngóró dré kịtswálé Gĩká mĩlésè dhị tínị ko dhị, akódhị nda adré ína tàkonzì 'o Mírĩ nị rúbhá rú ìndì akódhị nị kàrí rú gò, tàkonzì nda dré adrézó akódhị dri. 28 Adré dị lèá dhị, móndí àlo àlo títí dhị ì kàdré àyị kị tàndị kị togó tabhĩ 'íká gò, ì kògòró adrélé mápà nda nị nya, adrézó kópò nda nị mvu ndò. 29 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi mápà nda nị nya, adrézó kópò nda nị mvu Mírĩ nị rúbhá nị

tà kisù àko ró dhɨ, adré ínа Gĩká nɨ tàbvó tàma asé áyɨ tàndɨ dri. 30 Tà nda sè dhɨ, móndí bĩ àmɨ kòfalé dhɨ ɨ rúbhá íbe yàyà ìndì drà ro, ìndì àmɨ kɨ àruka bĩ dhɨ ì todrà dre. 31 Mà kàdré àma kɨ tàndɨ kɨ tàbvó ta dhɨ, Gĩká kɨtswá àma kɨ tàbvó ta ko. 32 Dɨ, Mírì Gĩká adré ína àma kɨ tàbvó ta, adrézó àma kɨ lotó, í kòbhàró tà àma dri móndyá bvò àdhya kya tínɨ ko dhɨ bvó.

33 Ásà dhɨ, áma adrúpi ɨ, mì dré adrérà'a ru kɨmó mányàngá Mírì àdhya nɨ nya dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré ru letè àmɨ kòfalésè. 34 Ámɨ kɨ àruka ì kàdré tàbirí íbe dhɨ, ì kònya ngá àyɨ bhàna 'íká, mì kònì dra ru kɨmó dhɨ, mì kò'oró tàkonzì gò àmɨ kɨ tàbvó tàzo dhɨ ko.

Kàdré tà àruka mì dré lizílé dhɨ kɨ tà sè dhɨ, má nɨ tà nda kɨ lotó lókyá má dré adrérà'a àmɨ véna dhɨ 'á.

12

Tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ ɨ

1 Áma adrúpi ɨ, kàdré tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ kɨ tà sè dhɨ, má adré lèá mì kònĩ tà bàti tà nda ɨ dri be. 2 Mì nĩ tàle dhɨ, mì dré tá adrérà'a pàgánò ɨ ró dhɨ 'á dhɨ, mì tayí tá àmɨ adrélé tatsílé gĩká tàko kɨtswábhá kúlí ta bwà ko dhɨ ɨ vésè dhɨ be. 3 Ásà dhɨ, má adré tà bàti ta àmɨ dré: Dhya àlo adrélépi tà ta Gĩká nɨ Tɨrí nɨ rĩnyí sè dhɨ kɨtswá tàá dhɨ «Tátrítrí kàdré Yésu dri!» dhɨ bwà ko. Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya àlo kɨtswá tàá dhɨ «Yésu Mírì 'ɨ!» dhɨ bwà ko, kàdré ngbà 'í Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè ko dhɨ.

4 Tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ ɨ twátwa. Dɨ, Tɨrí àlo nda adré ína fèá nì. 5 Láti adrézó Mírì nɨ àzí 'o dhɨ ɨ twátwa. Dɨ, à adré àzí nda kɨ 'o Mírì àlo nda dré. 6 Tà Gĩká dré adrélé 'òle móndí ɨ 'ásè dhɨ ɨ twátwa. Dɨ, Gĩká àlo nda adré tà títí nda kɨ 'o móndyá títí dhɨ ɨ 'ásè dhɨ nì.

7 Gĩká adré áyɨ Tɨrí nɨ rĩnyí tadhá móndyá ka'ĩbhá àlo àlo títí dhɨ ɨ rú, adrézó tà dóro 'o àyɨ títí nda ɨ dré. 8 Dhya àlo dré dhɨ, Tɨrí nda adré rĩnyí adrézó kúlí ta tògyá sè dhɨ nɨ fe kòdhya. Dhya àzya dré dhɨ, Tɨrí àlo nda adré rĩnyí adrézó kúlí ta tà nĩnĩ sè dhɨ nɨ fe kòdhya. 9 Àzya nɨ dré dhɨ, Tɨrí àlo nda adré rĩnyí adrézó Gĩká nɨ ka'ĩ togó wãyi sè dhɨ nɨ fe kòdhya. Àzya nɨ dré dhɨ, Tɨrí àlo nda adré rĩnyí adrézó móndí kɨ drà tɨdrí dhɨ nɨ fe kòdhya. 10 Azya nɨ dré dhɨ, adré rĩnyí adrézó tà líndríga ró dhɨ kɨ 'o dhɨ nɨ fe kòdhya. Àzya nɨ dré dhɨ, adré rĩnyí adrézó Gĩká nɨ kúlí longó pròfétà àdhya tínɨ dhɨ nɨ fe kòdhya. Àzya nɨ dré dhɨ, adré rĩnyí adrézó tɨrí twátwa dhɨ kɨ ni lanzílé dhɨ nɨ fe kòdhya. Àzya nɨ dré dhɨ, adré rĩnyí adrézó ti twátwa kɨ ta dhɨ nɨ fe kòdhya. Àzya nɨ dré dhɨ, adré rĩnyí adrézó ti twátwa nda kɨ kúlí àndu ngɨ dhɨ nɨ fe kòdhya. 11 Tɨrí àlo kwákwá nda adré tà títí nda kɨ 'o nì. Adré rĩnyí twátwa nda kɨ lanzí móndí àlo àlo títí ɨ dré, ngóró í dré adrélé lèle 'òle dhɨ tínɨ.

Rúbhá àlo kɨgá nɨ íbe bĩ dhɨ

12 Dhyá kɨ rúbhá ngá àlo dhɨ 'ɨ, gba dré adrézó kɨgá íbe bĩ dhɨ. Krísto nɨ tà kókpà kòdhɨ tínɨ. Gba rúbhá nɨ nɨ kɨgá ì dré adrézó bĩ dhɨ, rúbhá nda ngbà 'í àlo. 13 Tàko ko, à fè bàtísimò àma títí dhɨ ɨ dré Tɨrí Lólo àlo dhɨ nɨ rĩnyí sè, mà kàdréró rúbhá àlo ró, gba mà kàdré Yúdà ànzɨ 'ɨ yà, móndí súrú twá ro dhɨ 'ɨ yà, màrábà 'ɨ yà, kó ngalè móndí màrábà ro ko dhɨ 'ɨ yà dhɨ. Gĩká bhà Tɨrí àlo nda adrélé àma títí dhɨ ɨ léna.

14 Rúbhá nda nɨ kɨgá ngbà 'í àlo ko. Be ró dhɨ, rúbhá nda kɨgá íbe bĭ.
15 Tágba rúbhá nda nɨ pá kòtà tá dhɨ «Má dré adrélé drígá 'ɨ ko dhɨ sè
dhɨ, ma rúbhá nɨ kɨgá 'ɨ ko» dhɨ, pá nda nɨ tá adré ngbú rè rúbhá nda
nɨ kɨga ró. 16 Kó ngalè, bí nɨ kòtà tá dhɨ «Má dré adrélé mĭ 'ɨ ko dhɨ sè
dhɨ, ma rúbhá nɨ kɨgá 'ɨ ko» dhɨ, bí nda nɨ tá adré ngbú rè rúbhá nda nɨ
kɨga ró. 17 Kònò rúbhá wăyi dhɨ kàdré tá mĭ 'ɨ yà dhɨ, a nɨ tá kɨtswá tà
yi ngíni? Kó ngalè, rúbhá wăyi dhɨ kàdré tá bí 'ɨ yà dhɨ, a nɨ tá kɨtswá
ngá tàdzí ngu ngíni? 18 Tà bàti ró dhɨ, Gĭká tobhà kɨgá àlo àlo títí dhɨ ɨ
rúbhá léna ngóró í dré tá lèle 'òle dhɨ tíni. 19 Kɨgá nda ì kàdré tá ngbà
'í àlo dhɨ, kònò rúbhá nda kɨtswá tá adrélé ko. 20 Tà bàti ró dhɨ, rúbhá
nɨ kɨgá ɨ bĭ. Dɨ, rúbhá nda ína ngbà 'í àlo.

21 Rúbhá nda nɨ mĭ kɨtswá ína tàá drígá dré dhɨ «Ámɨ lovó má rú
yó!» dhɨ bwà ko. Kó ngalè, drĭ nɨ kɨtswá ína tàá pá dré dhɨ «Ámɨ lovó
má rú yó!» dhɨ bwà ko. 22 Tàko ko, rúbhá nɨ kɨgá adrélé nòle yàyà dhɨ
ì kàdré tá yó dhɨ, kònò rúbhá nda kɨtswá tá tà 'o bwà ko. 23 Rúbhá nɨ
kɨgá mà dré adrélé nòle lɨndrì àko ró dhɨ ɨ, mà adré àyɨ nda kɨ lɨndrì
bha kɨgá àruka títí dhɨ kya kɨ lavú. Rúbhá nɨ kɨgá kɨtswábhá adrélé
nòle ko dhɨ ɨ, mà adré àyɨ nda kɨ lɨkí kɨgá àruka títí dhɨ kɨ lavú. 24 Dɨ,
mà adré 'òá kònìnɨ rúbhá nɨ kɨgá kɨtswábhá adrélé nòle dhɨ kɨ tà sè ko.
Dɨ, Gĭká amú ína rúbhá nɨ kɨgá ɨ títí, lɨndrì fèzo kɨgá adrébhá tá lɨndrì
àko dhɨ ɨ dré, 25 tà adrézó ru lanzí dhɨ kàdréró rúbhá nda na yó, be ró
dhɨ, kɨgá nda ì kàdréró àyɨ kɨ àzya kɨ tà kisù. 26 Ásà dhɨ, kɨgá àlo dhɨ
kàdré kɨzà nya dhɨ, kɨgá àruka títí dhɨ ì adré kókpà kɨzà nya túmăní
akódhɨ be. Kɨgá àlo dhɨ kàdré rúku kisú dhɨ, kɨgá àruka títí dhɨ ì adré
lenzélé túmăní akódhɨ be.
27 Ámɨ ró dhɨ, àmɨ Krísto nɨ rúbhá 'ɨ. Amɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ rúbhá
nda nɨ kɨgá 'ɨ. 28 Gĭká bhà tá rè zyà àpóstolò ɨ adrélé drĭdrĭ Èkèlézyà
na gò, pròfétà kɨ bhàzo àyɨ àmvolésè gò, dhya adrébhá tà tadhá dhɨ kɨ
bhàzo àyɨ àmvolésè. Àmvolásà dhɨ, bhà tá dhya adrébhá tà líndríga ró
dhɨ kɨ 'o dhɨ ɨ, dhya adrébhá móndí kɨ drà tɨdrí dhɨ íbe, dhya adrébhá
móndí kɨ ledé dhɨ íbe, dhya adrébhá móndí kɨ drĭ ko dhɨ íbe, tsàle dhya
adrébhá ti twátwa kɨ ta dhɨ íbe. 29 Dɨ móndyá títí dhɨ ɨ àpóstolò 'ɨ ko.
Àyɨ títí dhɨ ɨ pròfétà 'ɨ ko. Àyɨ títí dhɨ ɨ tà tadhábhá 'ɨ ko. Àyɨ títí dhɨ ɨ
rĭnyí íbe adrézó tà líndríga ró dhɨ kɨ 'o ko, 30 adrézó móndí kɨ drà tɨdrí
ko, adrézó ti twátwa kɨ ta ko, adrézó ti twátwa nda kɨ kúlí àndu ngɨ
ko. 31 Dɨ, àmɨ kɨ togó kàdré ína àtsɨ ró, kɨtswázó tà tanɨ lavúlé Tɨrí Lólo
dré adrélé fèle dhɨ kɨ kisú.
Nyànomvá dhɨ, má nɨ láti dóro láti àruka títí dhɨ kɨ lavúlépi dhɨ nɨ
tadhá àmɨ dré kòdhya.

13

Lèle nɨ tà
1 Kònò má kàdré tá ti twátwa móndí kya kɨ ta ángéló kya íbe gò, má
dré mána adrézó lèle àko dhɨ, má nɨ tá adré ngóró ngílíngílí adrélé
tswàle wàyá ro dhɨ tíni, kó ngalè gòká adrélé vòle wàyá ro dhɨ tíni.
2 Kònò má kàdré tá Gĭká nɨ kúlí longó pròfétà àdhya tíni, adrézó tà títí
lùzu ró dhɨ kɨ ni lanzílé tà nĭnĭ be wăyi, adrézó tà ka'ĭka'ĭ íbe kàdrì
kɨtswázó kòngó kɨ 'o àyɨ kɨ kisí gò, má dré mána adrézó lèle àko dhɨ,
má nɨ tá adré ngá tàko 'ɨ. 3 Kònò má kòlanzí tá áma ngá títí dhɨ ɨ

lemerèbhá ị dré, áma rúbhá fèzo vèle àtsí na gò, má dré mána adrézó lèle àko dhị, má kịtswá tá tà dóro àlo kisú ásà ko.

4 Lèle adré tà letè togó vwàvwà sè, adrézó áyị togó dóro tadhá móndí ị dré. Adré lovó kònzị bha móndí ị rú ko. Adré áyị afà ko, adrézó drĩkàdrì ro ko. 5 Adré kanyò fe móndí ị dré ko, adrézó tà dóro nda kisúlé áyị tàndị dré ko, adrézó áyị togó tayí adrélé aswálé ko. Adré tà kònzị 'òle í rú dhị kị tà kisù vwàvwà ro ko. 6 Adré lenzélé tà kònzị sè ko. Be ró dhị, adré ína lenzélé tà bàti sè. 7 Lèle adré tà títí dhị kị mvo, adrézó Gĩká nị ka'ĩ tà títí ị sè, adrézó mĩ bha akódhị véna tà títí ị sè, adrézó togó tsị tà títí ị sè.

8 Lèle kịtswá tàdzí akílé ko. Dị, à nị Gĩká nị kúlí longoma pròfétà kya tínị dhị nị tayí. À nị ti twátwa kị tàma kịkí. À nị kúlí tàma tà nĩnĩ sè dhị nị tayí. 9 Tàko ko, mà adré àmakya tà ni tsà, adrézó Gĩká nị kúlí longó pròfétà kya tínị tsà. 10 Dị, lókyá tà títí dhị ì dré dra kịtswábhá títí dhị tú dhị, tà kịtswábhá tsà dhị kị àyịkya tavì.

11 Má dré tá adrérà'a mvámvá ro dhị 'á dhị, má adré tá tà ta mvámvá àdhya tínị, adrézó tà kisù mvámvá àdhya tínị, adrézó tà ni lanzílé mvámvá àdhya tínị. Dị, lókyá má dré atsázó móndí kàdrì ro dhị sè dhị, má tayí tà ànzịmvá kya ị títí. 12 Nyànomvá dhị, mà adré ngá no tsà, ngóró ngá líndrí adrélé nòle tàlàtálà na dhị tínị. Dị, lókyá adrélépi alìle dhị sè dhị, mà nị ru no Gĩká be mĩ sè. Nyànomvá dhị, má adré tà ni tsà. Dị, lókyá adrélépi alìle dhị sè dhị, má nị tà títí dhị kị ni, ngóró Gĩká dré áma nĩle bàti dhị tínị.

13 Nyànomvá dhị, tà na kònị ị be: tà ka'ĩka'ĩ, mĩ bhàbhà Gĩká véna dhị, ìndì lèle. Dị, tà kàdrì lavúlé tà nda ị kòfalé dhị ína lèle 'ị.

14

Ti twátwa kị tàma, ịndì tà longoma pròfétà kya tínị dhị

1 Mì kàdré dị láti lèle àdhya nị lebè. Âmị kị togó kàdré kpà àtsị ró, kịtswázó tà tanị Tịrí Lólo dré adrélé fèle dhị kị kisú. Lavúlé dhị, mì kàdré rĩnyí adrézó Gĩká nị kúlí longó pròfétà kya tínị dhị nị le kisúlé dhị kòdhya. 2 Tàko ko, dhya adrélépi ti twá ta dhị adré tà ta móndí ị dré ko. Be ró dhị, adré ína tà ta Gĩká dré. Àngyá ko, dhya àlo nĩ tà akódhị dré adrélé tàle dhị ko, dré adrélé tà lùzu ró dhị kị ta Tịrí Lólo nị rĩnyí sè dhị sè. 3 Dị, dhya adrélépi Gĩká nị kúlí longó pròfétà àdhya tínị dhị adré ína tà ta móndí ị dré, kịtswázó àyị kị tịmbà àyị kị tà ka'ĩka'ĩ na, kịtswázó àyị kị kodzó, ìndì kịtswázó àyị kị togó kị tịndrì. 4 Dhya adrélépi ti twá ta dhị adré áyị tàndị nị tịmbà áyị tà ka'ĩka'ĩ na. Dị, dhya adrélépi Gĩká nị kúlí longó pròfétà àdhya tínị dhị adré ína móndyá títí Èkèlézyà le dhị kị tịmbà àyị kị tà ka'ĩka'ĩ na. 5 Má adré lèá dhị, mì kàdré títí ti twátwa kị ta. Dị, lavúlé dhị, má adré lèá mì kàdré Gĩká nị kúlí longó pròfétà kya tínị. Tàko ko, dhya adrélépi tà longó pròfétà àdhya tínị dhị lavú dhya adrélépi ti twátwa kị ta dhị, akódhị nda kàdré ngbà 'í ti twátwa nda kị kúlí àndu ngị Èkèlézyà nị tịmbàzo dhị ko dhị.

6 Áma adrúpi ị, kònò má kòtsa tá àmị véna adrélé ti twátwa kị ta dhị, tà nda nị tá kịtswá àmị kị ledé ngínị? Dị, má kòtsa mána tà lùzu ró tadhálé dhị íbe yà, tà nĩnĩ tàle dhị íbe yà, tà longólé pròfétà àdhya tínị dhị íbe yà, kó ngalè tà tadhálé dhị íbe yà dhị, tà nda nị àmị kị ledé bàti. 7 Kàdré ndìndì ngá ledélé lärí ro ngóró fírílí tínị, ìndì kùdhí tínị

dhɨ kɨ tà sè dhɨ, à kàdré ngá nda kɨ tswa wàyá ro dhɨ, à nɨ longó adrélé tswàle nda nɨ ni ngínɨ? 8 Kó ngalè, à kàdré gòká vo dóro ko dhɨ, àdhi nɨ áyɨ lotó lìle àdzú bhu dhɨ nɨ? 9 Tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ àmɨ kɨ tà sè. Mì kàdré kúlí nïle ko dhɨ kɨ ta kòdhya dhɨ, à nɨ kúlí mì dré adrélé tàle nda kɨ àndu ni ngínɨ? Mì nɨ adré àmɨkya kúlí nda kɨ ta àngyá. 10 Tà bàti ró dhɨ, ti twátwa adrélé tàle bvò dri dhɨ ɨ bï. Dɨ, ti adrélépi àndu àko dhɨ yókódhó. 11 Dɨ má kònï kúlí adrélé tàle dhɨ kɨ àndu ko dhɨ, má nɨ adré móndí twá ro dhya adrélépi kúlí nda kɨ ta dhɨ dré, ìndì akódhɨ nda nɨ kpà adré móndí twá ro má dré. 12 Tà nda kókpà kònìnɨ àmɨ kɨ tà sè. Àmɨ kɨ togó dré adrélé àtsɨ ró tà tanɨ Tɨrí Lólo dré adrélé fèle dhɨ kɨ kisú dhɨ sè dhɨ, mì kàdré tà tanɨ adrézó Ɛ̀kèlézyà nɨ tɨmbà dhɨ kɨ nda kòdhya.

13 Ásà dhɨ, lè dhya adrélépi ti twá ta dhɨ kàdré tà zi Gïká tí, kɨtswázó kúlí ɨ́ dré adrélé tàle nda kɨ àndu ngɨ dhɨ bvó. 14 Tàko ko, má kàdré tà ta Gïká be ti twá dhɨ sè dhɨ, áma togó adré tà nda kɨ ta nì. Dɨ, áma tà kisùkisù adré ɨ́na tà 'o ko. 15 Dɨ má nɨ 'òá ngínɨ? Má nɨ tà ta Gïká be áma togó sè, adrézó kpà tàá áma tà kisùkisù sè. Má nɨ longó ngo áma togó sè, adrézó kpà longóá áma tà kisùkisù sè. 16 Tàko ko, mí kàdré Gïká nɨ rú bha kùle ngbà 'ɨ kúlí angábhá ámɨ togó lésè dhɨ ɨ sè dhɨ, dhya adrélépi kúlí mí dré adrélé tàle àwoyà fèzo Gïká dré nda kɨ yi dhɨ nɨ kɨtswá tàá «Kònìnɨ!» dhɨ ngínɨ? Àngyá ko, akódhɨ nda nï kúlí mí dré adrélé tàle nda kɨ àndu ko. 17 Dɨ tágba mí dré adrézó àwoyà ta Gïká dré dhɨ, mí adré mɨ́na dhya nda nɨ tɨmbà akódhɨ nɨ tà ka'ïka'ï na ko.

18 Má adré àwoyà ta Gïká dré, má dré adrélé ti twátwa kɨ ta àmɨ títí dhɨ kya kɨ lavú dhɨ sè. 19 Dɨ, lìsámbò na dhɨ, má dré kúlí nzi móndí ì dré nïle dhɨ kɨ tàle àyɨ kɨ tadházó dhɨ dóro lavúlé, má dré kúlí ngùlù-mudrí dhɨ kɨ tàle ti twá sè dhɨ rúsè.

20 Áma adrúpi ɨ, mì kàdré tà kisù ngóró ànzɨmvá kya tínɨ ko. Mì kàdré tà 'o ànzɨmvá kya tínɨ ngbà 'ɨ tà kònzɨ 'òma nɨ tà sè. Dɨ, tà kisùma nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré tà 'o ngóró móndí lɨ'wábhá dre dhɨ kya tínɨ. 21 Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Mírï tà dhɨ: Má nɨ tà ta móndyá kòdhɨ ɨ dré móndí adrébhá ti twátwa
kɨ ta dhɨ ɨ sè, ìndì móndí twá kɨ kúlí ɨ sè.
Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, ì kɨtswá àyɨkya áma yi ko.»*

22 Ásà dhɨ, Gïká bhà ti twátwa kɨ tàma, kɨtswázó áyɨ rïnyí tadhá móndyá ka'ïbhá dhɨ ɨ dré ko, be ró dhɨ, móndyá ka'ïbhá ko dhɨ ɨ dré. Dɨ, bhà ɨ́na tà longoma pròfétà kya tínɨ dhɨ, kɨtswázó áyɨ rïnyí tadhá móndyá ka'ïbhá dhɨ ɨ dré, móndyá ka'ïbhá ko dhɨ ɨ dré ko. 23 Dɨ àmɨ móndyá Ɛ̀kèlézyà le nɨ ɨ, mì kòkɨmó ru títí adrélé ti twátwa kɨ ta gò, móndí ka'ïlepi ko dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè móndí tà nda nɨ nïlepi ko dhɨ 'ɨ yà dhɨ dré fɨzo àmɨ kɨ yi dhɨ, a nɨ tàá dhɨ, ngá kɨzá àmɨ kɨ drï dre. 24 Dɨ, mì kàdré àmɨkya títí Gïká nɨ kúlí longó pròfétà kya tínɨ gò, móndí ka'ïlepi ko dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè móndí tà nda nɨ nïlepi ko dhɨ 'ɨ yà dhɨ dré fɨzo àmɨ kɨ yi dhɨ, a nɨ áyɨ tàkonzì ni àmɨ kɨ kúlí ɨ sè, adrézó ka'ïá ɨ tàkonzì líyí 'ɨ káyà dhɨ. 25 Dɨ tà títí dré zùle áyɨ togó na dhɨ kɨ apfò ngádra 'á gò, dré dhèzo áyɨ mì bha kïní na, Gïká nɨ lɨndrì bhàzo, tàzoá dhɨ: «Gìká àmɨ kòfalé be bàti!»

* **14:21** 14:21 À kònò Ɛ̀sáyà 28:11-12.

Tà 'òma mɨ̀bhalé tî lɨsámbò na dhɨ

26 Á́ma adrúpi ɨ, à kàdré dɨ 'òá ngíni? Mì kàdré ru kɨmó dhɨ, àmɨ kɨ àlo nɨ kɨtswá longó ngo, àzya nɨ nɨ kɨtswá tà tadhá, àzya nɨ nɨ kɨtswá tà lùzu ró dhɨ nɨ tadhá, àzya nɨ nɨ kɨtswá ti twá ta, àzya nɨ nɨ kɨtswá ti twá nda nɨ kúlí àndu ngɨ. Dɨ mì kàdré tà títí nda kɨ 'o kɨtswázó móndyá Ɛ̀kèlézyà le dhɨ kɨ tɨmbà àyɨ kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ na. 27 Á kàdré ti twátwa kɨ ta dhɨ, adré lèá dhɨ, ngbà 'ɨ́ móndí rɨ̈ yà, kó ngalè na yà dhɨ ɨ kàdré ti twátwa nda kɨ ta dhɨ àyɨ. Dɨ ɨ kàdré ti nda kɨ ta bvóá bvóá. Adré kpà lèá dhɨ, dhya àzya kàdré kúlí ɨ dré adrélé tàle nda kɨ àndu ngɨ. 28 Dɨ, dhya kɨtswálépi kúlí nda kɨ àndu ngɨ bwà dhɨ kàdré yó dhɨ, lè móndyá nda ɨ kàdré àyɨkya kírɨ lìsámbò na. Ɨ kàdré ti twátwa nda kɨ ta àyɨ kɨ tàndɨ ɨ dré, ɨ̀ndɨ̀ G̈ìká dré.

29 Kàdré móndyá adrébhá G̈ìká nɨ kúlí longó pròfétà kya tínɨ dhɨ kɨ tà sè dhɨ, lè àyɨ rɨ̈ yà, kó ngalè na yà dhɨ ɨ kàdré kúlí nda kɨ longó, móndyá àruka títí dhɨ ɨ kàdréró tà ɨ dré adrélé tàle nda kɨ tabhɨ̈ lanzílé. 30 Dhya àzya adrélépi lɨrílé dhɨ kòkisú tà lùzu ró tadhálé dhɨ dhɨ, lè dhya adrélépi tá tà ta drɨ̈drɨ̈ nda kòtayí kúlí tàma. 31 Dɨ àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mì nɨ kɨtswá G̈ìká nɨ kúlí longó pròfétà kya tínɨ, dhya àlo àzya nɨ bvó, kɨtswázó móndyá títí dhɨ kɨ tadhá, ɨ̀ndɨ̀ àyɨ kɨ kodzó dhɨ bvó. 32 Adré lèá dhɨ, móndyá adrébhá tà longó pròfétà kya tínɨ dhɨ ɨ kàdré àyɨ kɨ togó bha àyɨ kɨ rɨ̈nyí zàle. 33 Tàko ko, G̈ìká adré tà 'o wàyá ro ko. Be ró dhɨ, adré ínа tà 'o tà kɨdríkɨdrɨ na.

Ngóró dré adrélé Ɛ̀kèlézyà títí ɨ 'ásè dhɨ tínɨ dhɨ, 34 lè tòkó ɨ kàdré kírɨ lìsámbò na. Ɨ kòtà kúlí ko. Be ró dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ bha àyɨ kɨ drɨ̈ kobhá ɨ zàle, ngóró Mósè nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ. 35 Ɨ kàdré tà ɨ dré lèle nɨ̈le dhɨ íbe dhɨ, ɨ kàdré tà nda kɨ lizí àyɨ kɨ àgo ɨ tí bhàna. Tàko ko, tòkó dré adrélé tà ta lìsámbò na dhɨ kanyò ro akódhɨ dré.

36 Ámɨ Kòrítòbhá nɨ ɨ, mì adré vo tsɨ̀ kisùá dhɨ, G̈ìká nɨ kúlí apfò àmɨ kɨ tàndɨ ɨ vélésè? Kó ngalè, G̈ìká nɨ kúlí nda tsa ngbà 'ɨ́ àmɨ véna? 37 Móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ɨ kàdré àyɨ kɨ no pròfétà ɨ ró yà, kó ngalè móndí Tɨrí Lólo nɨ rɨ̈nyí íbe dhɨ ɨ ró yà dhɨ, lè àyɨ nda ɨ kòka'ɨ dhɨ, tà má dré adrélé tɨsɨ̀le àmɨ dré kòdhɨ ɨ, tòlí Mírɨ̈ àdhya 'ɨ. 38 Dɨ, ɨ kòka'ɨ kònɨ̀nɨ ko dhɨ, à kɨtswá kpà àyɨ kɨ tàndɨ kɨ ka'ɨ̈ ko.

39 Dɨ áma adrúpi ɨ, àmɨ kɨ togó kàdré àtsɨ ró, adrézó G̈ìká nɨ kúlí longó pròfétà kya tínɨ. Mì kòlogá kpà ti twátwa kɨ tàma móndí ɨ dré ko. 40 Dɨ, adré lèá dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà títí dhɨ kɨ 'o mɨ̀bhalé tí, ngóró dré kɨtswálé G̈ìká mɨ̀lésè dhɨ tínɨ.

15

Krîsto nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ

1 Á́ma adrúpi ɨ, má lè Rúbí Tanɨ má dré longólé àmɨ dré dhɨ nɨ tà 'òle agálé àmɨ léna. Mì ka'ɨ Rúbí Tanɨ nda gò, mì dré adrézó àmɨ kɨ totó tätä drɨ̈á. 2 Rúbí Tanɨ nda sè dhɨ, G̈ìká adré àmɨ kɨ tɨdrí, mì kàdré tròle gígí ro tà má dré longólé àmɨ dré nda rú dhɨ. Dɨ, mì kàdré 'òá kònɨ̀nɨ ko dhɨ, mì ka'ɨ̈ àmɨkya àngyá.

3 Má tadhá àmɨ dré tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ má dré kisúlé kònɨ ɨ kòdhya: Krísto drà àma kɨ tàkonzì kɨ tà sè, ngóró tɨsɨ̀le G̈ìká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ. 4 Dɨ akódhɨ nɨ rúbhá bhàzo mógó na gò, kɨ̈tú nɨ na sè dhɨ, dré ngàzo dràdrà

'ásè, ngóró tɨsɨle Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ. 5 Dɨ dré agázó Pétèró kandrá gò, dré agázó àpóstolò mudrí-drĩ-rĩ dhɨ ɨ kandrá. 6 Àmvolásà dhɨ, dré agázó lókyá àlo sè móndí ka'ĩbhá kámá-nzi lavú dhɨ ɨ kandrá. Àyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, móndí bĩ dhɨ ɨ dhu rè lídrì íbe. Dɨ, àyɨ kɨ àruka ì todrà dre. 7 Dɨ akódhɨ dré agázó Yàkóbhò kandrá gò, dré gòzo agálé àpóstolò títí dhɨ ɨ kandrá. 8 Àyɨ títí nda ɨ àmvolésè dhɨ, dré kpà agázó áma tàndɨ kandrá, tágba má dré tá adrézó ngóró mvámvá tĩle lókyá dóro sè ko dhɨ tínɨ dhɨ.

9 Tàko ko, ma móndí tàko lavúlé àpóstolò títí dhɨ ɨ kòfalé dhɨ 'ɨ. Má kɨtswá ndìndì adrélé zĩle àpóstolò ro dhɨ ko, má dré tá móndyá Gĩká nɨ Èkèlézyà le dhɨ kɨ mì pfòle dhɨ sè. 10 Dɨ, Gĩká nɨ togó tanɨ bhàle má rú dhɨ sè dhɨ, ma ngóró má dré adrélé ándrò kònìdhɨ tínɨ. Akódhɨ bhà áyɨ togó tanɨ nda má rú àngyá ko. Tàko ko, má 'o mána àzí àpóstolò àruka títí dhɨ kya kɨ lavú. Tà bàti ró dhɨ, má 'o àzí nda ma ko. Be ró dhɨ, Gĩká nɨ togó tanɨ adrélépi tà 'o má léna dhɨ 'o ína àzí nda nì. 11 Ásà dhɨ, kàdré ma 'ɨ yà, kó ngalè àyɨ nda 'ɨ yà dhɨ, tà nda kòdhɨ ɨ tà mà dré adrélé longólé ìndì mì dré ka'ĩle dhɨ 'ɨ.

Móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ

12 Dɨ, mà kàdré kó longóá dhɨ Krísto nga dràdrà 'ásè 'í dhɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ì adré dɨ àyɨkya tàá dhɨ, móndyá dràbhá dre dhɨ ì kɨtswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhɨ ngínɨngínɨ ró? 13 Kònò ngangà dràdrà 'ásè dhɨ kàdré tá yó dhɨ, Krísto nga tá kpà dràdrà 'ásè ko. 14 Dɨ Krísto kònga tá dràdrà 'ásè ko dhɨ, tà mà dré adrélé longólé dhɨ nɨ tá adré tà tàko 'ɨ, ìndì àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ nɨ tá adré tà tàko 'ɨ. 15 Kòdhɨ íbe dhɨ, mà nɨ tá adré Gĩká nɨ tà longóbhá kɨnzò sè dhɨ 'ɨ. Tàko ko, mà longó àmakya Gĩká nɨ tà tàzoá dhɨ, akódhɨ tɨngá Krísto dràdrà lésè dre dhɨ 'í. Dɨ, móndyá dràbhá dre dhɨ ì kòkɨtswá tá ngàle dràdrà 'ásè ko dhɨ, Gĩká tɨngá tá kpà Krísto dràdrà lésè ko. 16 Tàko ko, móndí ì kòkɨtswá tá ngàle dràdrà 'ásè ko dhɨ, Krísto nga tá kpà dràdrà 'ásè ko. 17 Dɨ Krísto kònga tá dràdrà 'ásè ko dhɨ, àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ nɨ tá adré àngyá, ìndì mì nɨ tá adré dhu rè àmɨ kɨ tàkonzì na. 18 Kòdhɨ íbe dhɨ, móndyá Krísto nɨ ka'ĩbhá gò ì dré todràzo dhɨ kɨ tà akí tá dre. 19 Kònò mà kàdré tá ngbà 'í mì bha Krísto véna lídrì kònìdhɨ nɨ tà sè dhɨ, mà nɨ tá adré kɨzàbhá 'ɨ móndyá àruka títí dhɨ kɨ lavú.

20 Dɨ, tà bàti ró dhɨ, Krísto nga dràdrà 'ásè, ngóró dhya ngàlepi drĩdrĩ móndyá dràbhá àruka títí dhɨ ɨ kandrána dhɨ ró. 21 Tàko ko, ngóró dràdrà dré atsálé móndí ɨ kòfalé móndí àlo dhɨ sè dhɨ tínɨ dhɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ atsá kókpà móndí àlo dhɨ sè. 22 Ngóró móndyá títí angábhá Àdámà lésè dhɨ ì dré adrélé dràle dhɨ tínɨ dhɨ, móndyá títí ru amúbhá Krísto be dhɨ kɨ adrí. 23 Dɨ, móndí àlo àlo títí dhɨ kɨ adrí àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lókyá sè. Krísto adrí ína drĩdrĩ móndyá àruka títí dhɨ ɨ kandrá nì. Dɨ lókyá dré dra agòzo dhɨ tú dhɨ, móndyá akódhɨ àdhya kɨ adrí. 24 Àmvolásà dhɨ, lókyá kùdù nɨ atsá. Lókyá nda sè dhɨ, Krísto nɨ tɨrí kònzɨ títí ópí kàdrì ro ìndì rĩnyi ró dhɨ kɨ tà 'o akílé, rĩnyí títí adrézó òpì nya dhɨ íbe gò, Òpì logózó Gĩká Atá drígá. 25 Tàko ko, lè Krísto kàdré òpì nya tsàle lókyá Gĩká dré dra akódhɨ nɨ kàrɨbhá títí dhɨ kɨ bhàzo adrélé akódhɨ nɨ pá zàle dhɨ 'á.* 26 Kàrɨbhá nɨ kùdù dré dra tà nɨ nɨ 'òzo akílé dhɨ, dràdrà 'ɨ. 27 Àngyá ko, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

* **15:25** 15:25 À kònò Longó ɨ 110:1.

«Gìká bhà tà títí dhɨ ɨ akódhɨ nɨ pá zàle.»† Dɨ tà tɨsɨle kòdhɨ kàdré tàá «tà títí dhɨ ɨ» kònɨnɨ dhɨ, adré Gɨ̈ká nɨ tàndɨ nɨ bha lána ko. Tàko ko, Gɨ̈ká nda dhya adrélépi tà títí nda kɨ bha Krísto nɨ pá zàle dhɨ 'ɨ. 28 Dɨ akódhɨ kònì dra 'òá kònɨnɨ dhɨ, Krísto, Gɨ̈ká nɨ Mváágó nda nɨ áyɨ tàndɨ nɨ bha Gɨ̈ká tà títí dhɨ kɨ bhàlepi áyɨ pá zàle nda zàle, Gɨ̈ká kàdréró tà títí dhɨ ɨ drɨ̈le.

29 Dɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ kàdré ína yó dhɨ, móndyá adrébhá bàtísimò do móndyá dràbhá kɨ rú sè dhɨ ì adré 'òá kònɨnɨ àdho tà sè? Móndyá dràbhá dre dhɨ ì kòkɨtswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhɨ, à adré bàtísimò do àyɨ kɨ rú sè àdho 'òzo?

30 Àma ró dhɨ, mà adré kpà àma kɨ lídrì fe adrélé dràdrà mɨ̈le lókyá títí ɨ sè àdho tà sè? 31 Tàko ko, ma mána dràdrà mɨ̈le kɨ̈tú àlo àlo títí dhɨ ɨ sè. Tà nda tà bàti 'ɨ, ngóró má dré adrélé áma drì bha kuru àmɨ kɨ tà sè Yésu Krísto àma kɨ Mírì na dhɨ tínɨ. 32 Kònò má kòpfu tá ru kà'wá àtrá íbe Èfésò na ngbà 'í móndí kɨ tà sè dhɨ, má nɨ tá àdho tà dóro kisú ásà kòdhya? Móndyá dràbhá dre dhɨ ì kòkɨtswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhɨ,

«Mà kàdré ngá nya, adrézó ngá mvu!
Tàko ko, kɨ̈dru, mà nɨ dra dràdrà.»‡

33 Mì kòtayí àmɨ adrélé lɨtílé ko: «Ru sùma móndí kònzɨ íbe dhɨ adré dhyá kɨ tà dóro kɨ kɨzá.» 34 Mɨ kògò dɨ adrélé tà kisù dóro. Mì kòtayí kpà tàkonzì 'òma. Tàko ko, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ì nɨ̈ àyɨkya Gɨ̈ká ko. Má adré tà kòdhɨ nɨ ta kanyò fèzo àmɨ dré.

Rúbhá móndyá dra ngabhá dràdrà 'ásè dhɨ kya

35 Dɨ, à nɨ kɨtswá lizíá dhɨ: «Móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ nga dràdrà 'ásè ngíní? Ɨ nɨ nga rúbhá ngínɨ dhɨ sè?» 36 Tà lizílé nda tà azaaza 'ɨ! Lò'wa mí dré adrélé kidhílé dhɨ kòdrà ko dhɨ, kɨtswá ína apfòle lídrì ro ko. 37 Mí dré adrérà'a lò'wa kidhí dhɨ 'á dhɨ, mí adré ngá dra apfòlepi dhɨ nɨ kidhí kòdhya ko. Be ró dhɨ, mí adré ngbà 'í lò'wa kidhí kòdhya, kàdré ngánò lò'wa 'ɨ yà, kó ngalè ngá àzya nɨ lò'wa 'ɨ yà dhɨ. 38 Dɨ Gɨ̈ká adré rúbhá tídhí dhɨ nɨ fe lò'wa nda dré, ngóró í dré adrélé lèle 'òle dhɨ tínɨ. Lò'wa àlo àlo títí dhɨ ɨ dré dhɨ, adré rúbhá fe adrélé àyɨ kɨ tàndɨ kya ró.

39 Ngá títí dhɨ kɨ zǎ kandra àlo ko. Móndí kɨ zǎ nɨ kárá twá, kà'wá kɨ zǎ nɨ kárá twá, àrí kya nɨ kárá twá, ìndì kosyá kya nɨ kárá twá. 40 Kòdhɨ íbe dhɨ, rúbhá bhù àdhya ɨ be, ìndì rúbhá bvò àdhya ɨ be. Dɨ rúbhá bhù àdhya kɨ lagulagu twá rúbhá bvò àdhya kya rúsè. 41 Kɨ̈tú nɨ lagulagu twá, mbǎ nɨ lagulagu twá, ìndì bhɨ̈bhínyà kɨ lagulagu twá. Ndìndì bhɨ̈bhínyà àlo àlo títí dhɨ kɨ lagulagu twá àyɨ kɨ àzya kya rúsè.

42 Tà nda nɨ adré kókpà kònɨnɨ móndyá dra ngabhá dràdrà 'ásè dhɨ kɨ tà sè. Rúbhá adrélé sɨ̈le kɨ̈ní na ngá adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà dhɨ ró dhɨ, nɨ nga rúbhá kɨtswálépi ŋwàle bwà ko dhɨ ró. 43 Rúbhá adrélé sɨ̈le lindrì àko dhɨ, nɨ nga rúbhá mɨ̈lanzɨ̈lanzì ro dhɨ ró. Rúbhá adrélé sɨ̈le rúbhá yàyà ro dhɨ, nɨ nga rúbhá rɨ̈nyi ró dhɨ ró. 44 Rúbhá adrélé sɨ̈le rúbhá bvò àdhya ró dhɨ, nɨ nga rúbhá adrélépi Tɨrí Lólo nɨ lídrì íbe dhɨ ró.

Ngóró rúbhá bvò àdhya dré adrélé be dhɨ tínɨ dhɨ, rúbhá adrélépi Tɨrí nɨ lídrì íbe dhɨ kókpà be. 45 Ásà dhɨ, Gɨ̈ká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

† **15:27** 15:27 A kònò Longó ɨ 8:7. ‡ **15:32** 15:32 A kònò Èsáyà 22:13.

«Móndí drǐdrǐ, Ádámà atsá móndí lídrì íbe dhi ró.»§ Di, Ádámà kùdù
ro dhi atsá ína Tirí adrélépi lídrì fe dhi ró. 46 Di, rúbhá Tirí àdhya atsá
drǐdrǐ nì ko. Be ró dhi, rúbhá bvò àdhya atsá ína 'íká, gò rúbhá Tirí
àdhya dré atszó ndò. 47 Móndí drǐdrǐ nda apfò tàpfulíndrí bvò àdhya
lésè. Di, móndí kùdù ro nda apfò ína bhù lésè. 48 Móndyá bvò àdhya i
ngóró móndí apfòlepi bvò lésè nda tíni. Di, móndyá bhù àdhya i àyikya
ngóró móndí apfòlepi bhù lésè nda tíni. 49 Ngóró mà dré adrélé làsú
íbe móndí apfòlepi bvò lésè nda àdhya tíni dhi tíni dhi, mà ni adré
kókpà làsú íbe móndí apfòlepi bhù lésè nda àdhya tíni.

50 Áma adrúpi i, tà má dré adrélé tàle dhi i, kòni i: Dhyá ki rúbhá i
kàrí ni be dhi ì kitswá file Gǐká ni Òpì na bwà ko. Ngá adrélépi ŋwàle
ŋwaŋwà dhi kitswá file ngá kitswábhá ŋwàle bwà ko dhi i kòfalé bwà
ko. 51 Mì yi rè ká! Má adré tà lùzu ró dhi ni ta àmi dré kòdhya: Áma
títí dhi i kòfalé dhi, móndí àruka ì kitswá dràle ko. Di, àma títí dhi
ki rúbhá ki ru ladzá 52 lókyá mvá tsà mì atswàma àdhya tíni dhi sè,
gòká kùdù dré ngorà'a. Tàko ko, à ni gòká vo gò, móndyá dràbhá
dre dhi ì dré ngàzo dràdrà 'ásè rúbhá kitswábhá ŋwàle bwà ko dhi
íbe. Di àma ki rúbhá ki ru ladzá. 53 Tàko ko, lè rúbhá adrélépi ŋwàle
ŋwaŋwà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá kitswálépi ŋwàle bwà ko dhi
ró. Lè rúbhá adrélépi dràle dràdrà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá
kitswálépi dràle bwà ko dhi ró. 54 Di rúbhá adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà
nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálépi ŋwàle bwà ko dhi ró dhi, ìndì
rúbhá adrélépi dràle dràdrà nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálépi
dràle bwà ko dhi ró dhi, tà tisìle Gǐká ni Kúlí na kònìdhi ni ru 'o:

«À lavú dràdrà ni rǐnyí, tà ni ni 'òzo akílé dhi dre!*
55 Dràdrà, ámi rǐnyí móndí ki lavúzó dhi ángwà?
Dràdrà, ámi rǐnyí móndí ki tupfúzó todràle dhi ángwà?»†
56 Dràdrà ni rǐnyí adrézó móndí ki tupfú todràle nda, tàkonzì 'i. Di
tàkonzì nda ni rǐnyí angá tátrítrí kúlí lésè. 57 Di, mà kàdré àmakya
àwoyà fe Gǐká dré, dré adrélé àma ki 'o tàkonzì lavú dràdrà be àma ki
Mírǐ Yésu Krísto ni rǐnyí sè dhi sè!

58 Ásà dhi, áma adrúpi má dré lèle tò ni i, mì kàdré àmi ki totó tätä.
Mì kòtayí àmi tà dré kizílé àlomvá ko. Mì kàdré ngbú àmi ki fe adrélé
Mírǐ ni àzí 'o adrézó lìle ába drǐdrǐ. Tàko ko, mì nǐ tàle dhi, àzí mì dré
adrélé 'òle Mírǐ na dhi kitswá dràle àngyá ko dhi be.

16

Làfa lokólé móndyá ka'ibhá Yèrúsalémà na dhi i dré dhi

1 Kàdré làfa mì dré adrélé lokólé móndyá Gǐká àdhya Yèrúsalémà
na dhi i dré dhi ni tà sè dhi, mì kàdré 'òá ngóró má dré tàle Èkèlézyà
Gàlàtíyà na dhi i dré dhi tíni.* 2 Kǐtú ni àlo pósò àlo àlo títí dhi kya sè
dhi, àmi àlo àlo títí dhi i mì kàdré làfa mì dré kisúlé dhi ni àruka bha
gàrà dri. Mì kàdré 'òá kònìni kitswálé má kònì dra tsa dhi, mì kòlokóró
làfa lókyá nda sè ko. 3 Di má kòtsa dre dhi, má ni wárágà ki fe móndyá
mì dré dra kipèle dhi i dré gò, àyi ki mùzo ngá mì dré adrélé fèle nda

§ **15:45** 15:45 A kònò Kidhoma 2:7. * **15:54** 15:54 A kònò Èsáyà 25:8. † **15:55** 15:55 A kònò Òséyà 13:14. * **16:1** 16:1 A kònò Rómàbhá i 15:25-26.

kɨ adzí Yèrúsalémà na. 4 Kòkɨtswá má dré kpà lìzo dhɨ, mà nɨ lɨ túmǎní àyɨ íbe.

Atsî Pólò dré lèle tòle dhɨ

5 Má kònì dra lavú bvò Màkèdòníyà àdhya 'ásè dhɨ, má nɨ tsa àmɨ véna. Tàko ko, má nɨ lavú Màkèdòníyà 'ásè. 6 Áruka nɨ, má nɨ adré àmɨ véna lókyá be vwàvwà ro tsà. Áruka nɨ, má nɨ ndìndì lókyá kɨdhì àdhya nɨ letè lavúlé àmɨ véna, mì kògòró áma ledé má dré lìzo àrà má dré dra lìzo lána dhɨ na. 7 Tàko ko, má lè àmɨ kɨ nòle ngbà 'í lókyá tsà sè má dré adrérà'a lavúlé dhɨ 'á ko. Be ró dhɨ, Mírî kòlè dhɨ, má adré lèá gîle àmɨ ta. 8 Nyànomvá dhɨ, má nɨ adré kònwa Èfésò 'a tsàle gwányá Pàtèkótè àdhya na. 9 Tàko ko, Gîká nzî láti má dré adrézó àzí kàdrì dhɨ nɨ 'o kònwa, gba móndí bǐ dhɨ ì kàdré lɨgílé má rú yà dhɨ.

10 Tîmòtéyò kòtsa àmɨ véna dhɨ, mì kò'o akódhɨ dóro, kàdréró àmɨ kòfalé tirî àko. Tàko ko, akódhɨ adré Mírî nɨ àzí 'o mána tínɨ. 11 Adré dɨ lèá dhɨ, dhya àlo kàyízè akódhɨ ko. Akódhɨ dré adrérà'a 'òle agòle dhɨ 'á dhɨ, mì kòledé akódhɨ, kàgòró má vélé togó be kìdríkìdrɨ. Ángyá ko, má adré akódhɨ nɨ letè adrúpi àruka íbe.

12 Kàdré àma kɨ adrúpi Ápólò nɨ tà sè dhɨ, má kodzó tá akódhɨ togó wǎyi sè, kòlìró àmɨ véna àma kɨ adrúpi àruka íbe. Dɨ, akódhɨ lè tá ína lìle nyànomvá ko. Dɨ a nɨ dra lókyá dóro nda lìzo ndò.

13 Lè mì kàdré tàmîga dri, adrélé àmɨ kɨ totó tätä àmɨ kɨ tà ka'îka'î na. Mì kàdré togó tsɨ, adrézó kpà rînyi ró. 14 Mì kàdré kpà tà títí dhɨ kɨ 'o lèle sè.

15 Mì nì tàle dhɨ, Sètèfánà ɨ móndyá akódhɨ nɨ dzó lé dhɨ íbe dhɨ ɨ tá móndí Yésu nɨ ka'îbhá drîdrî bvò Ákáyà àdhya na dhɨ 'ɨ dhɨ be. Dɨ ì fè àyɨ adrélé tà 'o móndyá lólo Gîká àdhya ɨ dré. Áma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, 16 mì kàdréró àmɨ kɨ bha móndyá adrébhá tà 'o àyɨ nda kya tínɨ dhɨ ɨ zàle, ìndì móndyá títí adrébhá àzí 'o landèzo túmǎní àyɨ íbe dhɨ ɨ zàle. 17 Má adré lenzélé Sètèfánà kɨ atsama Fòrùtùnátò íbe Ákàyíkò be dhɨ nɨ tà sè. Áyɨ nda ì 'o má dré tà títí mì dré kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ ɨ dre. 18 Ɨ tindrì áma togó ngóró ì dré kpà 'òle àmɨ dré dhɨ tínɨ. Mì kàdré dɨ móndí làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ tà bha kuru.

Mòdo kùdù

19 Èkèlézyà bvò Ásíyà àdhya lé dhɨ ì fè mòdo àmɨ dré. Ákílà ɨ Pîrîsíkà be dhɨ ì fè kpà mòdo àmɨ dré togó wǎyi sè Mírî Yésu na, túmǎní móndyá Èkèlézyà àdhya adrébhá ru kɨmó àyɨ kɨ dzó lé dhɨ íbe. 20 Áma kɨ adrúpi títí kònwa dhɨ ì fè kpà mòdo àmɨ dré. Ámɨ ró dhɨ, mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmɨ kòfalésè lèle sè.

21 Ma, Pólò, má adré kúlí kònɨ kɨ tisì áma tàndɨ nɨ drígá sè, mòdo fèzo àmɨ dré. 22 Dhya àlo kàdré Mírî Yésu nɨ le ko dhɨ, tátrítrí kàdré akódhɨ dri! Mírî, mí kàlì wà! 23 Mírî Yésu nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe! 24 Má adré àmɨ kɨ le títí Yésu Krísto na.

Wárágà Pólò dré tisìle Kòrítòbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Kòrítò na dhi i dré dhi ni rì 'i. Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó tà ledé àyi kòfalésè Kòrítòbhá nda íbe dhi bvó. Tàko ko, akódhi ni wárágà ni àlo léna dhi, lotó tá àyi àyi ki ru lanzima ni tà sè, ìndì àyi ki tàkonzì àruka ki tà sè. Di móndí àruka àyi kòfalé dhi ì gò adrélé ligílé akódhi rú, adrézó lizíá ngalè akódhi tá àpóstolò 'i bàti yà dhi. Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré tà ta rînyí sè, adrézó áyi tàrá ga àzí àpóstolò àdhya Gîká dré bhàle í drígá dhi ni tà sè. Tágba kònìni dhi, Pólò adré lèá dhi, àyi Kòrítòbhá nda íbe dhi ì kògò ru amú tódhyá. Adré kpà lenzélé, dré yîle Títò tí tàle dhi, ì ladzá àyi ki togó, ìndì ì lè gòle áyi no tò dhi sè (7:5-16).

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré kpà àzí Gîká dré fèle móndyá ka'ìbhá títí dhi i dré adrézó Rúbí Tani longó dhi ni tà ta (2:14-17; 3:1-3, 4-18; 4:1-18; 5:16-21). Âmvolásà dhi, adré Kòrítòbhá ki kodzó ngá lokó kitswálé títí, ì kòfèró lemerèbhá móndyá ka'ìbhá Yèrúsalémà na dhi i kòfalé dhi i dré.

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò kàdré áyi tàrá ga àpóstolò kinzò ro adrébhá ligílé í rú dhi ki tà sè dhi, adré 'òá kònìni áyi tàndi ni tà sè ko. Be ró dhi, adré ína 'òá kònìni tadházóá ngádra 'á dhi, Rúbí Tani dré adrélé longólé dhi tà bàti 'i káyà dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki at'ima

1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì móndyá ka'ìbhá dhi ki togó tindrìma (1:1-11)
2) Tà Pólò i kòfalé Kòrítòbhá íbe dhi (1:12–7:16)
3) Kòrítòbhá ki kodzoma ngá lokó fèle móndyá ka'ìbhá Yèrúsalémà na dhi i dré dhi (8:1–9:15)
4) Pólò ni tàrá gàma àzí Gîká dré bhàle akódhi drígá dhi ni tà sè dhi (10:1–13:10)
5) Pólò ni kúlí kùdù (13:11-13)

Pólò ni mòdo fèma

1 Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto ni àpóstolò ro ngóró Gîká dré lèle dhi tíni dhi, túmâní àma ki adrúpi Tîmòtéyò be dhi, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, Èkèlézyà Gîká àdhya Kòrítò na dhi dré, túmâní móndyá lólo títí Gîká àdhya bvò Âkáyà àdhya na dhi íbe.

2 Gîká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kìdríkìdri àmi dré!

Gîká adré móndí ki togó tindrì

3 Rúku kàdré Gîká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Akódhi nda, àma ki Atá adrélépi áyi togó dóro tadhá àma dré dhi 'i, ìndì Gîká adrélépi àma ki togó tindrì lavúlé dhi 'i. 4 Adré àma ki togó tindrì àma ki kizà títí dhi i na, mà kòkitswáró kpà móndí àruka ki togó tindrì àyi ki kizà títí dhi i na, ngóró Gîká dré àma ki tàndi ki togó tindrìle dhi tíni. 5 Tàko ko, ngóró kizà Krísto dré nyàle dhi ì dré adrélé gàle àma

léna bĭ dhɨ tínɨ dhɨ, Gĭká adré kókpà àma kɨ togó tɨndrì lavúlé Krísto sè. 6 Mà kàdré kɨzà nya dhɨ, mà adré nyàá mì kòkisúró togó tɨndrìma túmăní lídrì kóná vésè kólyá dhɨ be be dhɨ bvó. Gĭká kàdré àma kɨ togó tɨndrì dhɨ, adré tɨndrìá kɨtswázó kókpà àmɨ kɨ togó tɨndrì, mì kàdréró togó tsɨ kɨzà títí mì dré adrélé nyàle àmakya tínɨ dhɨ ɨ sè. 7 Dɨ mà adré mĭ bha Gĭká véna àmɨ kɨ tà sè. Tàko ko, mà nĭ tàle dhɨ, ngóró mà dré adrélé kɨzà nya túmăní àmɨ íbe dhɨ tínɨ dhɨ, mà nɨ kókpà togó tɨndrìma kisú túmăní àmɨ íbe dhɨ be.

8 Àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré lèá mì kònì ngalè mà nya tá kɨzà bvò Asíyà àdhya na ngínɨ ya dhɨ. Kɨzà nda ŋò tá àma tà tàndɨ ró, àma kɨ rĭnyí lavúzó gò, mà dré àma kɨ mĭ bhàma kɨtswázó adrílé dhɨ nɨ tayízó. 9 Àma léna dhɨ, sù ngóró à ŋò tá tà àma dri kɨtswálé dràdrà sè na tínɨ. Dɨ, tà nda 'o tá ru kònìnɨ, mà kàdréró mì bha àma kɨ tàndɨ ɨ dri ko, be ró dhɨ, Gĭká adrélépi móndí kɨ tɨngá dràdrà lésè dhɨ dri. 10 Akódhɨ nda apá àma dràdrà làsú be kònìnɨ nda lésè nì. A nɨ go kpà àma kɨ apá nì. Mà adré dɨ àma kɨ mì bha akódhɨ véna, kògòró adrélé àma kɨ apá. 11 Àmɨ ró dhɨ, mì adré kpà àma kɨ ledé, mì dré adrélé tà zi Gĭká tí àma dré dhɨ sè. Dɨ ásà dhɨ, móndí zyandre dhɨ kɨ tà tanɨ Gĭká dré dra 'òle àma dré dhɨ kɨ no, ì dré tà zĭle akódhɨ tí àma dré dhɨ sè gò, ì dré àwoyà fèzo akódhɨ dré àma kɨ tà sè.

Pólò ladzá tà í dré tá kisùle 'òle dhɨ

12 Tà mà dré adrézó drĭ bha kuru ásà dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Àma kɨ togó adré tadhá àma léna dhɨ, mà 'o tà bvò kònìdhɨ lé, lavúlé dhɨ, àmɨ kòfalé, togó lólo wăyi angálépi Gĭká vélésè dhɨ sè dre. Mà 'o kònìnɨ àma móndí ro dhɨ kɨ tògyá sè ko. Be ró dhɨ, mà 'o àmakya kònìnɨ Gĭká nɨ togó tanɨ bhàle àma rú dhɨ sè. 13 Àma kɨ wárágà ɨ léna dhɨ, mà adré ngbà 'í tà mì dré kɨtswálé nàle ìndì nĭle bwà dhɨ kɨ tɨsì àmɨ dré kòdhya. Dɨ má adré mĭ bha, mì kòkɨtswáró tà kònìdhɨ nɨ ni dóro, 14 ngóró mì dré kɨdhólé nĭle tsà dhɨ tínɨ: Kĭtú àma kɨ Mírĭ Yésu dré dra agòzo dhɨ tú dhɨ, mì nɨ kɨtswá drĭ bha kuru àma kɨ tà sè, ngóró mà dré dra drĭ bhàle kuru àmɨ kɨ tà sè dhɨ tínɨ.

15 Má dré tá àmɨ kɨ tà ka'ĭle bàti dhɨ sè dhɨ, má kisù tá drĭdrĭ dhɨ, má nɨ tá tsa àmɨ véna vésè be rĭ, mì kòkɨtswáró tá tà tanɨ kisú vésè be rĭ ká. 16 Àngyá ko, má lè tá tsàle àmɨ véna, má dré tá adrérà'a lìle Màkèdònívà na dhɨ 'á, má kònì agò Màkèdònívà lésè dhɨ, má kògòró tódhyá àmɨ kɨ no gò, mì kòkɨtswáró áma ledé lìle Yùdáyà na. 17 Dɨ mì adré kisùá dhɨ, má dré tá adrérà'a tà kisù 'òle kònìnɨ dhɨ 'á dhɨ, má kisù tá mána tà nda 'òle togó wăyi sè ko? Kó ngalè, mì adré kisùá dhɨ, má adré mána tà kisù 'òle ngóró móndyá bvò àdhya kya tínɨ, adrézó tàá «Àyíya» ìndì «Kóko» lókyá àlo sè dhɨ 'í?

18 Dɨ, Gĭká nĭ tàle dhɨ, mà dré adrérà'a áyɨ kúlí longó àmɨ dré dhɨ 'á dhɨ, mà adré tàá «Àyíya» ìndì «Kóko» lókyá àlo sè ko dhɨ be. 19 Tàko ko, Yésu Krísto, Gĭká nɨ Mváágó, mà dré tà nɨ nɨ longózó túmăní Sílà íbe ìndì Tĭmòtéyò be àmɨ dré dhɨ, adré ína tàá «Àyíya» ìndì «Kóko» lókyá àlo sè ko.* Be ró dhɨ, Krísto nda léna dhɨ, tà títí dhɨ ɨ «Àyíya» 'ɨ. 20 Àngyá ko, Gĭká adré tà títí í dré lazílé dhɨ kɨ 'o kɨtswálé títí Krísto na. Dɨ Krísto nda sè dhɨ, mà adré tàá «Kàdré kònìnɨ», adrézó Gĭká nɨ

* **1:19** 1:19 Gĭká nɨ Kúlí tɨsìle Gĭríkĭ ti sè dhɨ léna dhɨ, à adré rú «Sìlùwánò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhɨ 'ɨ.

rú bha kùle. 21 Gïká nda adré àma kɨ 'o adrélé àma kɨ totó tätä túmäní àmɨ íbe Krísto na dhɨ nì. Tàko ko, akódhɨ zɨ tá àma, 22 àngì lwàzo àma rú tadházóá dhɨ, àma móndyá ína 'ɨ káyà dhɨ. Dré Tɨrí Lólo bhàzo àma kɨ togó na, ngóró ngádrï adrélépi tadhá dhɨ, í nɨ tà títí í dré lazílé dhɨ kɨ afè àma dré dhɨ tíní.

23 Gïká nï dóro tàle dhɨ, tà má dré adrélé tàle kònìdhɨ tà bàti 'ɨ káyà dhɨ. Má kàdré kɨnzò ta dhɨ, akódhɨ kòbhà tà má dri. Má gò tá tsàle tódhyá àmɨ véna Kòrítò na ko, má kàpáró àmɨ kúlí má dré tá adrélé 'òle tàle àmɨ dri dhɨ ɨ lésè. 24 Mà adré òpì le nyàle àmɨ dri àmɨ kɨ tà ka"ïka"ï nɨ tà sè ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya àzí 'o túmäní àmɨ íbe, mì kàdréró gàle arí sè bï. Tàko ko, mì adré àmɨ kɨ totó tätä àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tà ka"ïka"ï sè.

2

1 Dɨ má nò tá dóro nɨ, má dré gòle tsàle àmɨ véna ko dhɨ, má kògòró kɨzà fe àmɨ dré ko. 2 Tàko ko, má kàdré kɨzà fe àmɨ dré dhɨ, àdhi nɨ go arí fe má dré dhɨ nì, kàdré àmɨ má dré kɨzà fèzo àmɨ dré dhɨ 'ɨ ko dhɨ? 3 Dɨ má tɨsì tá wárágà àmɨ dré ngóró má dré tá tɨsìle dhɨ tíní, má kònì dra tsa àmɨ véna dhɨ, má kòkisúró kɨzà móndyá tá kɨtswábhá arí fe má dré dhɨ ɨ véna ko. Má ka"ï tá dhɨ, má kàdré arí íbe dhɨ, àmɨ títí mì nɨ kókpà adré arí íbe. 4 Dɨ má tɨsì tá wárágà nda àmɨ dré togó lanzì gàlepi kɨzà sè bï dhɨ be, ìndì mïndra íbe bï. Má tɨsì tá kònìnɨ kɨtswázó kɨzà fe àmɨ dré dhɨ bvó ko, be ró dhɨ, mì kònḯró áma lèle kàdrì àmɨ véna dhɨ be dhɨ bvó.

Dhya tàkonzì 'òlepi dhɨ nɨ tàkonzì trïma

5 Dhya àlo kòfè kɨzà dhɨ, akódhɨ nda fè kɨzà ngbà 'í má dré ko. Be ró dhɨ, fè kɨzà nda àmɨ títí dhɨ ɨ dré, kó ngalè móndí bï àmɨ kòfalé dhɨ ɨ dré. (Má lè tà nda nɨ kɨtélé ko.) 6 Tà móndí bï àmɨ kòfalé dhɨ ì dré ŋòle dhya nda dri dhɨ kɨtswá akódhɨ dré dre. 7 Dɨ nyànomvá dhɨ, adré lèá dhɨ, mì kòtrì akódhɨ nɨ tàkonzì, akódhɨ nɨ togó tɨndrìzo, akódhɨ nɨ togó nda kòŋòró kɨzà dré ŋòŋò ko. 8 Má adré dɨ àmɨ kɨ kodzó, mì kògòró tódhyá àmɨ kɨ lèle tadhá akódhɨ dré.

9 Má tɨsì tá wárágà nda àmɨ kɨ tabhïzo, nïzoá ngalè mì adré áma kúlí ka"ï 'òle tà títí ɨ sè 'í yà dhɨ. 10 Mì kàdré dhya àlo nɨ tàkonzì tri dhɨ, má adré kókpà akódhɨ nda nɨ tàkonzì tri. Má kàdré tàkonzì tri dhɨ, tàkonzì kɨtswálé trïle dhɨ kàdré be dhɨ, má adré trïá Krísto kandrá àmɨ kɨ tà sè, 11 Sàtánà kòkisúró láti àma kɨ lɨtízó dhɨ ko dhɨ bvó. Tàko ko, mà nï tà akódhɨ nda dré adrélé 'òle àma kɨ tabhïzo lɨtílé dhɨ ɨ be.

Pólò nɨ togó lanzì Trówà na

12 Má dré tá lìzo Krísto nɨ Rúbí Tanɨ longó Trówà na dhɨ, Mírï nzì tá láti dra má dré àzí nda nɨ 'òzo. 13 Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ, áma togó lanzì tá ína, má dré áma adrúpi Títò nɨ kisúlé kònàle ko dhɨ sè. Ásà dhɨ, má dré lazízó móndyá kònàle dhɨ ɨ tí gò, lìzo bvò Màkèdòníyà àdhya na.

Àma ngóró tàdzî dóro Krîsto àdhya tínɨ

14 Dɨ, mà kàdré àwoyà fe Gïká dré! Tàko ko, akódhɨ adré ngbú adrélé àma kɨ tidrï, ngóró móndí í dré 'òle lavúlé Krísto na dhɨ ɨ tíní. Àma sè dhɨ, adré kpà Krísto nɨ 'o móndí ì dré nïle àrà títí ɨ 'ásè, ngóró tàdzí dóro adrélépi ngùle móndí ɨ kòfalé dhɨ tíní. 15 Àngyá ko, àma ngóró

tàdzí dóro Krísto dré fèle Gïká dré, adrélépi ngùle móndyá adrébhá lìle lídrì kisú dhɨ ɨ kòfalé, túmání móndyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhɨ íbe dhɨ tíní. 16 Ayɨ adrébhá lìle dràdrà kisú nda ɨ dré dhɨ, àma tàdzí dràdrà àdhya tíní. Dɨ, àyɨ adrébhá lìle lídrì kisú nda ɨ dré dhɨ, àma àmakya tàdzí lídrì àdhya tíní. Dɨ àdhi nɨ kɨtswá tà nda sè nì? 17 Âma ró dhɨ, mà adré Gïká nɨ kúlí lagí làfa sè ngóró móndí àruka bǐ dhɨ kya tíní ko. Be ró dhɨ, Krísto na dhɨ, mà adré àmakya kúlí nda nɨ longó togó wǎyi sè Gïká kandrá, Gïká dré àma kɨ mùle tà nda nɨ 'o nì dhɨ sè.

3

Àma ngóró wárágà Krîsto dré tɨsɨle móndí kɨ togó na dhɨ tíní

1 Mà adré gòle vélé àma kɨ tàndɨ kɨ tà dóro ta kòdhya? Adré tsï lèá dhɨ, mà kàdré àma kɨ tà dóro kɨ tɨsì wárágà na fèle àmɨ dré yà, kó ngalè mà kàdré àmɨ kɨ lizí àma kɨ tà dóro kɨ tɨsì wárágà na yà dhɨ, ngóró móndí àruka ì dré adrélé 'òle dhɨ tíní? 2 Âmɨ kɨ tàndɨ ɨ wárágà àmakya tɨsìle àma kɨ togó na, móndyá títí dhɨ ì dré adrélé nàle ìndì nïle dhɨ 'ɨ. 3 Bàti, mì adré tadhá ngádra 'á dhɨ, àmɨ wárágà Krísto dré tɨsìle àma kɨ àzí sè dhɨ 'ɨ. Akódhɨ tɨsì wárágà nda wárágà sú sè ko. Be ró dhɨ, tɨsì Tɨrí Gïká lídrì ro dhɨ àdhya sè. Tɨsì kpà wárágà nda kírà dri ko. Be ró dhɨ, tɨsì móndí kɨ togó na.

Àma Gïká nɨ àzî 'obhá tà tídhí dré bhàle ru yïzo móndí íbe dhɨ nɨ tà sè dhɨ 'ɨ

4 Mà adré tà nda kòdhɨ kɨ ka'ï bàti Krísto sè Gïká kandrá. 5 Dɨ, mà adré àma kɨ no ngóró móndí kɨtswábhá tà 'o àyɨ kɨ tàndɨ kɨ rïnyí sè bwà dhɨ ɨ ró ko. Be ró dhɨ, Gïká adré ína àma kɨ 'o kɨtswálé títí dhɨ nì. 6 Akódhɨ 'o àma kɨtswálé títí, adrélé áyɨ àzî 'obhá tà tídhí ɨ dré bhàle ru yïzo móndí íbe dhɨ nɨ tà sè dhɨ ɨ ró. Tà tídhí dré bhàle nda angá tátrítrí kúlí tɨsìle dhɨ lésè ko. Be ró dhɨ, angá ína Tɨrí Lólo vélésè. Tàko ko, tátrítrí kúlí tɨsìle nda adré móndí kɨ 'o todràle. Dɨ, Tɨrí nda adré ína móndí kɨ 'o adrílé.

7 Tágba tátrítrí kúlí tɨsìle wárágà pá sè kírà ɨ dri dhɨ dré tá adrézó dràdrà fe dhɨ, Gïká 'o tá tátrítrí kúlí nda adrélé mïlanzïlanzï ro, Ɨsèrélè ànzɨ ì kòkɨtswáró Mósè nɨ mïbhalé no bwà ko lagulagu nɨ nɨ tà sè, tágba lagulagu nda dré tá adrézó akílé akíakí dhɨ. 8 Kàdré kònìnɨ dhɨ, tà tídhí angálépi Tɨrí Lólo vélésè nda nɨ adré dɨ vélé mïlanzïlanzï ro lavúlé! 9 Tà àku adrélépi tá tà bha móndí ɨ dri nda kàdré tá mïlanzïlanzï ro dhɨ, tà tídhí adrélépi móndí kɨ bha gyăgya Gïká kandrá nda vélé mïlanzïlanzï ro lavúlé! 10 Tàko ko, tà àku adrélépi tá mïlanzïlanzï ro nda gò vélé adrélé mïlanzïlanzï ro ko, tà tídhí nda nɨ mïlanzïlanzï dré àku nɨ nɨ lavúlé dhɨ sè. 11 Tà àku adrélépi tá akílé nda kàdré tá mïlanzïlanzï ro dhɨ, tà tídhí adrélépi kóná vésè kólyá nda vélé mïlanzïlanzï ro lavúlé!

12 Dɨ mà dré adrélé mï bha tà nda kòdhɨ dri dhɨ sè dhɨ, mà adré tà títí dhɨ kɨ 'o tawà sè. 13 Âma ngóró Mósè adrélépi tá áyɨ mïbhalé zu kítá sè, Ɨsèrélè ànzɨ ì kònòró lagulagu nɨ adrélépi tá akílé dhɨ ko dhɨ tíní ko. 14 Dɨ, Ɨsèrélè ànzɨ nda kɨ tà kisùkisù tá ína tínímvá na. Tàko ko, atsálé ándrò kònìdhɨ dhɨ, ì dré adrérà'a tà àku Gïká dré tá bhàle ru yïzo móndí íbe dhɨ nɨ kúlí na dhɨ 'á dhɨ, kítá àlo nda adré rè dhu àyɨ kɨ tà kisùkisù zu. A kɨtswá ngbà 'í kítá nda nɨ tingá Krísto nɨ ka'ïma sè. 15 Bàti, atsálé ándrò kònìdhɨ dhɨ, ì kàdré Mósè nɨ tátrítrí kúlí na

dhɨ, kítá nda adré rè dhu àyɨ kɨ tà kisùkisù zu. 16 Dɨ, dhya àlo kàdré áyɨ togó adzá Mírì vélé dhɨ, à adré kítá nda nɨ tingá. 17 Mírì nda Tɨrí 'ɨ. Árà Mírì nɨ Tɨrí dré adrézó dhɨ 'á dhɨ, tà adrézó móndí kɨ trɨ dhɨ be. 18 Ámа títí kítá nda nɨ tingázó àma kɨ mìbhalé 'ásè dhɨ ɨ, mà adré Mírì nɨ mìlanzìlanzì tadhá, ngóró tàlàtálà dré adrélé ngá líndrí tadhá dhɨ tínɨ. Dɨ Mírì adré àma kɨ ladzá atsálé áyɨ tàndɨ tínɨ gò, mà dré adrézó akódhɨ nɨ mìlanzìlanzì tadhá adrézó lìle ába drìdrì. Kòdhɨ tà Mírì adrélépi Tɨrí 'ɨ nda dré adrélé 'òle nì dhɨ 'ɨ.

4

Ngá làgí kyàkyà lìdrí rùle kìnî sè dhɨ ɨ léna dhɨ

1 Dɨ ásà dhɨ, Gìká dré àzí nda nɨ bhàle àma drígá áyɨ togó dóro sè dhɨ sè dhɨ, mà adré àma kɨ togó tayí adrélé lanzìle ko. 2 Be ró dhɨ, mà gà àmakya tà lùzu ró ìndì kanyò ro dhɨ kɨ 'òma rè. Mà adré tà 'o túrúpfú sè ko, adrézó kpà Gìká nɨ kúlí ladzá atsálé kɨnzò ro ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó àma kɨ tàndɨ kɨ tà tadhá móndyá títí dhɨ ɨ dré kɨtswálé tabhìle àyɨ kɨ togó na Gìká kandrá. 3 Dɨ, Rúbí Tanɨ mà dré adrélé longólé dhɨ kàdré ína lùzu ró dhɨ, adré ngbà 'í lùzu ró móndyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhɨ ɨ dré. 4 Ángyá ko, gìká bvò kòndɨ àdhya 'o móndyá ka'ɨbhá ko dhɨ kɨ tà kisùkisù atsálé tínímvá ro, ì kòkɨtswáró ngádra Rúbí Tanɨ àdhya nɨ no bwà ko.* Rúbí Tanɨ nda adré Krísto, adrélépi Gìká nɨ líndrí 'ɨ dhɨ nɨ mìlanzìlanzì tadhá kòdhya. 5 Tàko ko, mà adré àma kɨ tàndɨ kɨ tà longó kòdhya ko. Be ró dhɨ, mà adré Yésu Krísto nɨ tà longó kòdhya, adrézó tadhá dhɨ, akódhɨ Mírì 'ɨ, ìndì àma, àmɨ kɨ màrábà Yésu nɨ tà sè dhɨ 'ɨ. 6 Tàko ko, Gìká tà tá dhɨ: «Ngádra kàdré kòle tínímvá na!»† Dɨ Gìká nda 'o áyɨ ngádra kòle ngá kazá àma kɨ togó na dhɨ nì, mà kònìró áyɨ mìlanzìlanzì adrélépi lagúlé Krísto nɨ mìbhalé 'á dhɨ be dhɨ bvó.

7 Dɨ, àma àmakya ngá làgí kyàkyà nda íbe àma léna, tágba mà kàdré ngóró lìdrí rùle kìnî sè dhɨ ɨ tínɨ yà dhɨ, tadházóá dhɨ, rìnyí kàdrì lavúlé nda angá ína Gìká vélésè, àma vélésè ko. 8 Mà adré kɨzà nya láti títí ɨ sè, dɨ, kɨzà nda lavú ína àma ko. Ámа kɨ drì adré abílé, dɨ, tà nda kɨzá ína àma kɨ tà ka'ɨka'ɨ ko. 9 Á adré àma kɨ mì pfo, dɨ, Gìká tayí ína àma ko. Á adré àma kɨ abhé kìnî mi, dɨ, mà drà àmakya ko. 10 Mà adré ngbú adrélé Yésu nɨ dràdrà todó àma rú, à kàdréró kókpà Yésu nɨ lídrì no àma rú be dhɨ bvó. 11 Tàko ko, à adré ngbú àma adrébhá lídrì ro dhɨ kɨ lefè adrélé dràdrà mìle Yésu nɨ tà sè, à kàdréró kókpà Yésu nɨ lídrì no àma kɨ rúbhá adrélépi dràle dràdrà dhɨ rú. 12 Dɨ ásà dhɨ, àma ngbú ànyɨ dràdrà mìle, mì kàdréró lídrì íbe be dhɨ bvó.

13 Gìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Má ka'ɨ dre. Ásà dhɨ, má dré tà tàzo.»‡ Tà ka'ɨka'ɨ làsú be kònìnɨ nda sè dhɨ, mà adré kpà Gìká nɨ ka'ɨ gò, adrézó tà ta. 14 Tàko ko, mà nì tàle dhɨ, Gìká Mírì Yésu nɨ tingálépi dràdrà lésè dhɨ nɨ kókpà àma kɨ tingá dràdrà lésè túmánî Yésu be gò, àma kɨ 'òzo pfòle àmɨ íbe í kandrá dhɨ be. 15 Tà títí mà dré adrélé mvòle dhɨ ɨ, mà adré mvòá àmɨ kɨ tà sè, Gìká nɨ togó tanɨ kòtsaró móndí zyandre lavúlé dhɨ ɨ véna gò, àyɨ kɨ 'o adrélé àwoyà ta akódhɨ dré, adrézó akódhɨ nɨ rú bha kùle.

* **4:4** 4:4 «Gìká bvò kòndɨ àdhya» kònìdhɨ Sàtánà 'ɨ. † **4:6** 4:6 Á kònò Kɨdhoma 1:3. ‡ **4:13** 4:13 Á kònò Longó ɨ 116:10.

16 Ásà dhɨ, mà adré àma kɨ togó tayí adrélé lanzïle ko. Tágba àma kɨ rúbhá dré adrézó ŋwàle ŋwaŋwà dhɨ, Gïká adré àma kɨ togó 'o atsálé tídhí ro kïtú àlo àlo títí ɨ sè. 17 Tàko ko, kɨzà tsàtsà mà dré adrélé nyàle lókyá tsà sè kòdhɨ ì adré àma kɨ 'o kɨtswálé mïlanzïlanzì kàdrì kɨzà nda kɨ lavúlépi ìndì adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú. 18 Dɨ mà adré mï bha ngá kɨtswálé nòle mï sè dhɨ ɨ dri ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya mï bha tà kɨtswálé nòle mï sè bwà ko dhɨ ɨ dri. Ángyá ko, ngá kɨtswálé nòle mï sè dhɨ ì adré ngbà 'í gïle lókyá tsà sè. Dɨ, tà kɨtswálé nòle mï sè bwà ko dhɨ ì adré àyɨkya gïle kóná vésè kólyá.

5

Ama kɨ rúbhá bhù àdhya nɨ asoma

1 Mà nï tàle dhɨ, àma kɨ rúbhá bvò àdhya adrélépi ngóró wémà tínɨ kònìdhɨ kòdrà dhɨ, mà nɨ dzó àzya dra adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú Gïká véna bhù na dhɨ be. Dzó nda dzó móndí ì dré sïle nì dhɨ 'ɨ ko. Be ró dhɨ, dzó nda dzó Gïká dré sïle nì dhɨ 'ɨ. 2 Nyànomvá dhɨ, mà adré tongólé lovó sè, adrézó àma kɨ rúbhá bhù àdhya nda nɨ le asólé àma rú. 3 Ángyá ko, mà kònì dra rúbhá nda nɨ asó dhɨ, mà kɨtswá adrélé bvólílí ro ko. 4 Bàti, mà dré adrérà'a rúbhá bvò àdhya kònìdhɨ na dhɨ, mà adré tongólé, adrézó ngá lanzì todó. Kòdhɨ adré lèá ko tàle dhɨ, mà adré rúbhá bvò àdhya kònìdhɨ nɨ le tayílé dhɨ. Dɨ, mà adré àmakya rúbhá bhù àdhya nda nɨ le asólé kòdhya, kɨtswálé rúbhá dràdrà àdhya kònìdhɨ kòladzáró ru atsálé rúbhá lídrì àdhya ró be dhɨ bvó. 5 Gïká zì àma tà nda kòdhɨ nɨ kisú dhɨ nì gò, dré Tɨrí Lólo afèzo àma dré, ngóró ngádrì adrélépi tadhá dhɨ, í nɨ tà títí í dré lazílé dhɨ kɨ afè àma dré dhɨ tínɨ.

6 Dɨ ásà dhɨ, àma kɨ togó adré ngbú gàle àma kɨ tà ka'ïle dhɨ sè bï. Mà nï kpà tàle dhɨ, mà dré adrérà'a rúbhá kònìdhɨ na dhɨ 'á dhɨ, àma vwàvwà ro Mírì nɨ bhà rúsè dhɨ be. 7 Tàko ko, mà adré atsílé àma kɨ tà ka'ïka'ï sè. Mà adré atsílé ngá mà dré kɨtswálé nòle mï sè dhɨ ɨ sè ko. 8 Bàti, mà adré gàle àma kɨ tà ka'ïle dhɨ sè bï. Dɨ àma mïlésè dhɨ, dóro nɨ tá mà dré rúbhá kònìdhɨ nɨ tayílé gò, lìzo adrélé Mírì bhàna dhɨ. 9 Dɨ, mà adré tà títí dhɨ kɨ 'o adrézó Gïká nɨ togó 'o kɨnílé, gba mà kàdré rúbhá kònìdhɨ na yà, kó ngalè mà kòtayí rúbhá nda yà dhɨ. 10 Tàko ko, adré lèá dhɨ, àma títí mà kòpfò Krísto kandrá, kòtàró àma kɨ tàbvó, mà kòkisúró tà kɨtswálépi tà mà dré 'òle rúbhá na dhɨ ɨ sè dhɨ, gba tà nda ì kàdré tà dóro 'ɨ yà, kó ngalè tà kònzɨ 'ɨ yà dhɨ.

Gïká amú àma tódhyá í be Krîsto sè

11 Dɨ mà dré Mírì nɨ ròma nïle be dhɨ sè dhɨ, mà adré móndí kɨ togó asé akódhɨ nɨ ka'ï. Gïká nï ína àma kɨ tà dóro. Má adré kisùá dhɨ, mì nï kókpà àma kɨ tà dóro. 12 Mà lè gòle àma kɨ tàndɨ kɨ tà dóro ta àmɨ dré ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya láti fe àmɨ dré adrézó drï bha kuru àma kɨ tà sè, mɨ kòkɨtswáró kúlí logó móndyá adrébhá drï bha kuru ngá adrélé nòle mï sè dhɨ kɨ tà sè dhɨ ɨ tí. Bàti, àyɨ nda ì adré drï bha kuru tà móndí kɨ togó na dhɨ kɨ tà sè ko. 13 Mà kàdré tà 'o ngóró móndí azaaza kya tínɨ dhɨ, mà adré 'òá Gïká dré. Mà kàdré kó tà 'o tà kisùkisù be dóro dhɨ, mà adré 'òá àmɨ dré. 14 Tàko ko, Krísto nɨ lèle adré àma kɨ fe adrélé tà 'o dhɨ nì. Ángyá ko, mà dré ka'ïle Krísto drà móndyá títí dhɨ kɨ tà sè dre dhɨ sè dhɨ, mà ka'ï kókpà tàle dhɨ, móndyá títí dhɨ ì

todrà túmắní akódhi be dre. 15 Di akódhi drà móndyá títí dhi ki tà sè, kitswálé móndyá adrébhá lídrì ro dhi ì kògòró adrélé tà 'o àyi ki tàndi i dré ko, be ró dhi, ì kàdréró tà 'o akódhi dràlepi gò ngàle dràdrà 'ásè àyi dré nda dré.

16 Di kidhólé nyànomvá dhi, mà adré dhya àlo no, ngóró móndyá bvò àdhya ì dré adrélé nòle dhi tíni ko. Tágba atú dhi, mà dré tá Krísto ni nòzo kònìni dhi, mà adré gòle vélé akódhi ni no kònìni ko. 17 Di dhya àlo kàdré Krísto na dhi, akódhi nda móndí Gïká dré bhàle tódhyá adrélé móndí tídhí ro dhi 'i. Tà àku ì akí dre. Mì nò rè ká! Tà títí dhi ì atsá tà tídhí ro dre! 18 Tà títí nda kòdhi ì angá Gïká vélésè. Akódhi nda amú àma tódhyá í be Krísto sè gò, àzí adrézó móndí ki adrì ru amú tódhyá í be dhi ni bhàzo àma drígá. 19 Tàko ko, Gïká adré móndyá títí bvò àdhya ki amú tódhyá í be Krísto na gò, adrézó vélé àyi ki tàkonzì ki tà bha àyi dri ko. Di fè rúbí ru amuma tódhyá nda àdhya àma dré, mà kàdréró longóá móndí i dré be dhi bvó.

20 Di ásà dhi, àma dhya adrébhá Krísto ni tà longó akódhi ni rú sè dhi 'i. Gïká ni tàndi adré móndí ki azí àma tí dhi nì. Mà adré di àmi ki ti lizí Krísto ni rú sè: Mì kòtayí àmi Gïká dré amúlé tódhyá í be dhi wà! 21 Tàko ko, Gïká bhà Krísto adrélépi tá tàkonzì àko nda atsálé tàkonzì ro àma ki tà sè, mà kàtsáró móndyá í dré bhàle gyắgya Krísto na dhi i ró be dhi bvó.

6

1 Àma Gïká ni àzíàmu ró dhi i, mà adré àmi ki kodzó, mì kònòró Gïká ni togó tani mì dré kisúlé dhi tà tàko ró ko. 2 Tàko ko, Gïká adré tàá dhi:

«Lókyá áma togó tani tadházó dhi sè dhi, má yi tá mi.
Kïtú móndí ki tidrízó dhi sè dhi, má ledé tá mi.»*

Di mì yi rè ká! Nyànomvá kònìdhi, lókyá Gïká dré adrézó áyi togó tani tadhá dhi 'i. Ándrò kònìdhi, kïtú Gïká dré adrézó móndí ki tidrí dhi 'i.

Kizà Pólò dré nyàle, ìndì tà dré 'òle Gïká ni àzî sè dhi i

3 Mà adré tà kitswábhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ki 'o ko, à kòkitswáró tà ta kònzi àzí Gïká dré bhàle àma drígá dhi rú ko. 4 Be ró dhi, mà adré àma ki tadhá Gïká ni màrábà i ró tà títí i sè: Mà adré àma ki togó tsi kizà títí mà dré adrélé nyàle dhi i na, ìndì tà kòkóròko adrébhá atsálé àma rú dhi i na. 5 Lókyá àruka i sè dhi, à tswà àma, àma ki lebhézó bădzó na. À kodzó móndí i ligílé àma rú. Mà 'o àzí kòkóròko landèzo. Mà ko ayí ko, kó ngalè mà ayí tàbirí sè. 6 Mà adré àmakya tà 'o togó lólo sè, tà nìnì sè, togó vwàvwà sè, togó dóro sè, Tirí Lólo ni rìnyí sè, ìndì lèle túrúpfú àko dhi sè. 7 Mà adré tà bàti ta, adrézó tà 'o Gïká ni rìnyí sè. Mà adré àdzú ngá ki ru àma ki dríágó lésè ìndì àma ki lìdzí lésè, adrézó tà gyắgya 'o ásà.† 8 Mà adré Gïká ni tà 'o, gba à kàdré àma ki lindrì bha yà, kó ngalè à kàdré kanyò fe àma dré yà dhi, gba à kàdré àma ki rú ta dóro yà, kó ngalè à kàdré àma ki rú ta kònzi yà dhi. À adré àma ki zi móndí ki litíbhá i ró, tákò mà adré àmakya tà bàti ta. 9 À adré àma ki no ngóró móndí nìle ko dhi i ró,

* **6:2** 6:2 A kònò Èsáyà 49:8. † **6:7** 6:7 «Àdzú ngá rùle dríágó lésè» kòni i, àdzú ngá adrézó kàribhá ki lavú ásà dhi 'i. «Àdzú ngá rùle lìdzí lésè» kòni i, àdzú ngá adrézó sùle dhyá rú dhi 'i.

tákò móndí bĭ dhɨ ì nĭ àma be. A adré àma kɨ no ngóró móndí dràdrà mĭle dhɨ ɨ ró, tákò àma rè dhu lídrì íbe. A adré tà ŋo àma dri, dɨ, à pfu ína àma dràle ko. 10 A adré kɨzà fe àma dré, dɨ, mà adré àmakya lenzélé. A adré àma kɨ no lemerèbhá ro, dɨ, mà adré àmakya móndí bĭ dhɨ kɨ 'o atsálé ngábhá ro. A adré àma kɨ no ngá àko na tíɲɨ, dɨ, àma àmakya ngá títí dhɨ íbe.

11 Amɨ Kòrítòbhá nɨ ɨ, mà tà tà àmɨ dré ngádra 'á. Mà tadhá àma kɨ togó dóro àmɨ dré dre. 12 Mà gà àma kɨ lèle tadhama àmɨ dré ko. Dɨ, mì gà àmɨkya àmɨ kɨ lèle tadhama àma dré dre. 13 Má adré tà kònìdhɨ nɨ ta àmɨ dré ngóró áma ànzɨ ɨ dré dhɨ tíɲɨ: Mì kàdré àmɨ kɨ togó dóro tadhá àma dré wà, ngóró mà dré adrélé àmakya nɨ tadhá àmɨ dré dhɨ tíɲɨ!

Ru amuma móndyá ka'ĭbhá ko dhɨ íbe ko dhɨ

14 Lè mì kàdré ru amú móndyá ka'ĭbhá ko dhɨ íbe ko. Tàko ko, tà gyăgya nɨ kɨtswá tsĭ ru su tà kònzɨ be bwà? Ngádra nɨ kɨtswá tsĭ ru amú tínímvá be bwà? 15 Krísto nɨ kɨtswá tsĭ ru yi Dzáborò be bwà? Dɨ móndí Yésu nɨ ka'ĭlepi dhɨ nɨ kɨtswá ru su móndí ka'ĭlepi ko dhɨ be ngíɲingíɲɨ ró? 16 Gĭká nɨ tépelò nɨ kɨtswá tsĭ ru yi gĭká tàko íbe bwà? Tàko ko, àma Gĭká lídrì ro dhɨ nɨ tépelò 'ɨ. Ngóró Gĭká nɨ tàndɨ dré tàle dhɨ tíɲɨ:

«Má nɨ adré àyɨ kòfalé,
adrélé atsílé túmăní àyɨ íbe.
Má nɨ adré àyɨ kɨ Gĭká ro,
ì nɨ àyɨkya adré áma móndyá ɨ ró.‡
17 Dɨ Mírĭ adré tàá dhɨ:
Mì kàpfò àyɨ kòfalésè,
àmɨ kɨ bha adrélé twá àyɨ rúsè.
Mì kòtabè ngá àlo ndĭ ró dhɨ ko gò,
má kòka'ĭró àmɨ.§
18 Mírĭ rĭnyí líyí ro dhɨ adré tàá dhɨ:
Má nɨ adré àmɨ kɨ Atá ro,
mì nɨ àmɨkya adré áma ànzɨàgo ɨ ró, ìndì áma ànzɨtòkó ɨ ró.»*

7

1 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mà dré adrélé tà Gĭká dré lazílé nda íbe dhɨ sè dhɨ, lè mà kòtemvé àma tà títí kɨtswábhá àma kɨ 'o atsálé ndĭ ró rúbhá na, ìndì togó na dhɨ ɨ sè. Mà kàdré kpà àma kɨ fe adrélé lólo kɨtswálé títí Gĭká mĭlésè, akódhɨ nɨ ròma na.

Pólò nɨ arí Kòrítòbhá kɨ tà sè dhɨ

2 Mì kòka'ĭ àma dòle àmɨ kɨ togó na wà! Mà 'o àmakya dhya àlo kònzɨ ko. Mà kɨzá dhya àlo nɨ tà ka'ĭka'ĭ ko. Mà lɨtí dhya àlo ngá kisúzó drígásà dhɨ ko. 3 Má adré tà kòdhɨ kɨ ta kɨtswázó tà bha àmɨ dri ko. Tàko ko, ngóró má dré tàle àmɨ dré dre dhɨ tíɲɨ dhɨ, àmɨ kɨ tà àma kɨ togó na. Mà ka'ĭ kpà adrélé túmăní àmɨ íbe, kàdré lídrì na yà, kó ngalè dràdrà na yà dhɨ. 4 Má adré àmɨ kɨ tà ka'ĭ tà bàti ró, adrézó drĭ

‡ **6:16** 6:16 A kònò Lèvĭtíkè 26:12; Yèrèmíyà 32:38; Ezèkyélè 37:27. § **6:17** 6:17 A kònò Èsáyà 52:11; Ezèkyélè 20:34, 41. * **6:18** 6:18 A kònò 2 Sàmùwélè 7:14; Èsáyà 43:6.

bha kuru àmɨ kɨ tà sè. Dɨ áma togó andrì gò, má dré adrézó gàle arí sè bĭ, tágba mà dré adrézó kɨzà nya lavúlé dhɨ.

5 Tàko ko, mà dré tá atsázó Màkèdòníyà 'a dhɨ, mà kisú tá lókyá lovózó dhɨ àlomvá ko. A fè tá kɨzà àma dré láti títí ɨ sè. Àma tá lawà íbe àma rú, adrézó kpà tirì íbe àma léna. 6 Dɨ, Gĭká adrélépi móndí kɨzà ro dhɨ kɨ togó tɨndrì dhɨ, tɨndrì ína àma kɨ togó Títò nɨ atsama sè. 7 Dɨ, ngbà 'í akódhɨ nɨ atsama sè ko, tɨndrì kpà àma kɨ togó, àmɨ kɨ tàndɨ mì dré tá kpà akódhɨ nɨ togó tɨndrìle dhɨ sè. Tàko ko, akódhɨ títí tá àma dré, àmɨ kɨ lovó áma nòzo dhɨ nɨ tà, àmɨ kɨ kɨzà tà ru 'òlepi dhɨ sè dhɨ nɨ tà, ìndì àmɨ kɨ togó àtsɨ ró áma tà sè dhɨ nɨ tà. Dɨ áma togó dré gòzo vélé gàle arí sè wáláká nɨ nɨ lavú.

8 Tágba má dré tá kɨzà fèzo àmɨ dré áma wárágà sè dhɨ, áma togó ína kɨzà ro tà nda sè ko. Tà bàti ró dhɨ, áma togó tá kɨzà ro, lókyá má dré yĭzoá tàle dhɨ, wárágà nda fè tá kɨzà àmɨ dré, tágba dré tá adrézó ngbà 'í lókyá tsà sè dhɨ. 9 Dɨ, nyànomvá dhɨ, má adré mána lenzélé. Má adré lenzélé àmɨ kɨ kɨzà nda sè ko, be ró dhɨ, àmɨ kɨ kɨzà nda dré àmɨ kɨ 'òle togó ladzá dhɨ sè. Tàko ko, mì atsá tá àmɨkya kɨzà ro ngóró Gĭká dré tá lèle dhɨ tínɨ. Ásà dhɨ, mà 'o àmɨ kònzɨ àlomvá ko. 10 Àngyá ko, à kàdré kɨzà ro ngóró Gĭká dré adrélé lèle dhɨ tínɨ dhɨ, kɨzà nda adré dhyá kɨ 'o togó ladzá, à kàdríró be dhɨ bvó. Dɨ kɨzà làsú be kònɨnɨ nda kɨtswá gĭle dhyá léna bwà ko. Dɨ, kɨzà bvò kòndɨ àdhya adré ína dhyá kɨ dri lìle dràdrà na. 11 Mɨ nò rè ngalè kɨzà mɨ dré nyàle ngóró Gĭká dré tá lèle dhɨ tínɨ nda 'o tà dóro àmɨ léna ngínɨ ya dhɨ ká! Kɨzà nda 'o àmɨ kɨ togó atsálé àtsɨ ró adrélé tà 'o lovó sè, adrélé àmɨ kɨ tàrá ga, adrélé tàkonzì ga, adrélé ngá ro, adrélé lovó íbe áma nòzo, ìndì adrélé gànzi ró tà ŋo gyăgya dhya tàkonzì 'òlepi dhɨ dri. Dɨ láti títí nda ɨ sè dhɨ, mì tadhá ngádra 'á dhɨ, àmɨ tà àko àmɨ rú tà nda sè dhɨ dre. 12 Má tɨsì tá wárágà nda àmɨ dré, dhya tà kònzɨ 'òlepi nda nɨ tà sè ko, ìndì dhya tà kònzɨ nda nɨ 'òzo rúá dhɨ nɨ tà sè ko. Be ró dhɨ, má tɨsì mána wárágà nda, mì kònòró ngádra 'á Gĭká kandrá dhɨ, àmɨ àtsɨ ró àma kɨ tà sè ngínɨ ya dhɨ. 13 Tà nda kòdhɨ ɨ sè dhɨ, Gĭká tɨndrì àma kɨ togó dre.

Túmănɨ àma kɨ togó tɨndrìma nda be dhɨ, mà lenzé tá lavúlé, mà dré nòle ngalè mì fè tá arí Títò dré ngínɨ ya dhɨ sè. Tàko ko, mì 'o akódhɨ nɨ togó atsálé kìdríkìdrɨ dre. 14 Atú dhɨ, má tà tá akódhɨ dré àmɨ kɨ tà, áma drĭ bhàzo kuru ásà gò, mì dré kanyò fèzo má dré ko. Ngóró tà títí má dré tàle àmɨ dré dhɨ ì dré adrélé tà bàti 'ɨ dhɨ tínɨ dhɨ, àmɨ kɨ tà títí má dré tàle drĭ be kuru Títò kandrá dhɨ ɨ tá kókpà tà bàti 'ɨ. 15 Nyànomvá dhɨ, akódhɨ nɨ lèle àmɨ véna dhɨ atsá vélé kàdrì wáláká nɨ nɨ lavú, dré adrérà'a kisùá dhɨ, mì ka'ĭ tá àma kɨ kúlí 'òle, ìndì mì ka'ĭ tá ɨ dòle àmɨ véna ngá ròma sè ìndì togó yàyà sè ngínɨ ya dhɨ 'á. 16 Má adré dɨ lenzélé, má dré kɨtswálé àmɨ kɨ ka'ĭ tà títí ɨ sè dhɨ sè.

8

Pólò kodzó Kòrîtòbhá ɨ ngá lokó fèle móndí ka'ĭbhá àruka ɨ dré

1 Áma adrúpi ɨ, má adré lèá dhɨ, mì kònĭ tà Gĭká dré 'òle áyɨ togó tanɨ sè Èkèlézyà Màkèdòníyà le dhɨ ɨ 'ásè dhɨ be. 2 Tágba kɨzà kàdrì dré tá adrézó móndyá ka'ĭbhá nda kɨ tabhĭ lavúlé dhɨ, àyɨ kɨ arí kàdrì túmănɨ àyɨ kɨ lemerè be dhɨ ì 'o tá àyɨ kɨ togó atsálé àtsɨ ró ngá fe móndí àruka ɨ dré. 3 Má adré tà bàti ta àmɨ dré: Ɨ fè ngá ì dré kɨtswálé fèle bwà dhɨ

ɨ títí. Bàti, ɨ fè ngá nda ɨ àyɨ kɨ rĩnyí lavú byá. Ayɨ kɨ tàndɨ ɨ kisù tá tà nda 'òle drĩdrĩ gò, 4 ɨ dré àma kɨ ti lizízó tà tàndɨ ró, mà kòfèró láti àyɨ dré drígá bhàzo túmăní móndí àruka íbe, ngá fe móndyá ka'ĩbhá Yèrúsalémà na dhɨ ɨ dré.* 5 Dɨ tà ɨ dré 'òle nda lavú tà mà dré tá kisùle dhɨ byá. Tàko ko, ɨ fè tá rè zyà àyɨ kɨ tàndɨ ɨ Mírĩ dré 'íká gò, ɨ dré àyɨ kɨ fèzo àma dré ndò, ngóró Gĩká dré tá lèle dhɨ tínɨ.

6 Dɨ ásà dhɨ, mà lizí Títò nɨ ti, kògòró àmɨ véna àmɨ kɨ kodzó tà dóro mì dré tá kɨdhólé 'òle dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí be dhɨ bvó. Tàko ko, akódhɨ nda kɨdhó tá àmɨ kɨ kodzólé drĩdrĩ, mì kòlokóró ngá fèle móndí àruka ɨ dré dhɨ nì. 7 Ngóró mì dré adrélé tà dóro 'o lavúlé àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè, àmɨ kɨ kúlí ɨ sè, àmɨ kɨ tà nĩnĩ sè, àmɨ kɨ togó àtsɨ ró dhɨ sè, ìndì àmɨ kɨ lèle àma vélé dhɨ sè dhɨ tínɨ dhɨ, mì kò'o kókpà tà dóro nda kòdhɨ, ngá fèzo móndí àruka ɨ dré àmɨ kɨ togó wăyi sè.

8 Kòdhɨ má adré tòlí bha àmɨ dri ko. Be ró dhɨ, má adré mána àmɨ kɨ lèle tabhĩ móndí àruka togó íbe àtsɨ ró dhɨ kya rú, nĩzoá ngalè àmɨ kɨ lèle nda lèle bàti 'ɨ yà dhɨ. 9 Tàko ko, mì nĩ tà àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto dré 'òle áyɨ togó tanɨ sè dhɨ be. Tágba dré tá adrézó ngá líyí ro dhɨ, 'o ɨ atsálé lemerè ro àmɨ kɨ tà sè, mì kàtsáró ngábhá ɨ ró akódhɨ nɨ lemerè sè.

10 Dɨ má adré àmɨ kɨ drĩ ta àmɨ kɨ ledézó kònìnɨ: Kóná lavúlépi dhɨ sè dhɨ, àmɨ tá móndyá tà nda nɨ lebhá 'òle drĩdrĩ dhɨ 'ɨ. Àmɨ tá kókpà móndyá kɨdhóbhá ngá lokó kɨtswálé fèle móndí àruka ɨ dré drĩdrĩ dhɨ 'ɨ. 11 Dɨ nyànomvá dhɨ, mì kò'o tà nda kɨtswálé títí, ngóró mì dré tá tà nda nɨ lèle 'òle togó wăyi sè dhɨ tínɨ. Mì kòfè ngá nda ɨ ngóró mì dré kɨtswálé fèle bwà dhɨ tínɨ. 12 Tàko ko, dhya àlo kàdré ngá le fèle togó wăyi sè gò, dré adrézó fèá ngóró dré kɨtswálé fèle bwà dhɨ tínɨ dhɨ, Gĩká adré ngá nda nɨ ka'ĩ. Àngyá ko, Gĩká adré ngá dhya nda dré adrézó ába dhɨ nɨ no kòdhya. Adré ngá akódhɨ dré adrézó ába ko dhɨ nɨ no kòdhya ko.

13 Má adré lèá ko, mɨ kàdré ngá fe móndí àruka ɨ dré atsázó ngábhá ro gò, mì dré àmɨkya atsázó lemerèbhá ro dhɨ. Be ró dhɨ, má adré lèá dhɨ, àmɨ títí mì kàdré tà 'o àmɨ kòfalésè adrézó díri. 14 Dɨ àmɨ adrébhá ngá íbe bĩ nyànomvá dhɨ ɨ, mì nɨ kɨtswá móndyá adrébhá lemerè ro dhɨ kɨ ledé. Dɨ lókyá mì dré dra adrézó lemerè ro gò ɨ dré adrézó ngá íbe bĩ dhɨ sè dhɨ, ɨ nɨ kɨtswá àyɨkya àmɨ kɨ ledé. Kònìnɨ dhɨ, mì nɨ adré díri. 15 Ngóró tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ: «Dhya ngá lokólépi bĩ dhɨ tá ngá íbe bĩ lavúlé ko, ìndì dhya ngá lokólépi tsà dhɨ, ngá pɨ akódhɨ ko na.»†

Pólò mù Tĩtò ɨ àzĩàmu nɨ íbe Kòrĩtò na

16 Mà adré àwoyà fe Gĩká dré, dré Títò nɨ togó 'òle atsálé àtsɨ ró àmɨ kɨ tà sè àmakya tínɨ dhɨ sè. 17 Àngyá ko, Títò ka'ĩ tà mà dré zĩle í tí nda 'òle gò, adrézó lìle àmɨ véna lovó sè, ngóró dré lèle 'òle nì dhɨ tínɨ. 18 Mà adré kpà àma kɨ adrúpi àlo dhɨ nɨ mu lìle túmăní Títò be. A adré akódhɨ nda nɨ tà bha kuru Èkèlézyà títí ɨ 'ásè, àzí dré adrélé 'òle Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ sè. 19 Ngbà 'í kòdhɨ ko, Èkèlézyà ɨ kɨpè tá akódhɨ lìle túmăní àma íbe, mà kàdzíró ngá fèle nda ɨ móndyá ka'ĩbhá Yèrúsalémà na dhɨ ɨ dré, kɨtswázó Mírĩ nɨ tàndɨ nɨ lɨndrì bha, ìndì àma kɨ togó àtsɨ ró móndí kɨ ledézó dhɨ nɨ tadhá. 20 Mà adré lèá dhɨ, tà kɨtswázó àma kɨ

* **8:4** 8:4 A kònò Rómà 15:26. † **8:15** 8:15 A kònò Pfòma 16:18.

asíkĭ ngá bĭ bhàle àma drígá nda kɨ tà sè dhɨ kàdré yókódhó. 21 Tàko
ko, mà adré tà títí dhɨ kɨ nda 'òle dóro Mírì mĭlésè, ìndì móndí ɨ mĭlésè.
22 Kòdhɨ íbe dhɨ, mà adré kpà àma kɨ adrúpi àzya mu lìle àyɨ nda
íbe àmɨ véna. Mà tabhì akódhɨ nda vésè be bĭ ìndì láti twátwa ɨ sè bĭ
gò, dré áyɨ togó tadházó àtsɨ ró. Nyànomvá dhɨ, akódhɨ nɨ togó vélé
àtsɨ ró lavúlé, dré àmɨ kɨ tà ka'ĭle bàti dhɨ sè. 23 Kàdré Títò nɨ tà sè dhɨ,
akódhɨ áma arúpi 'ɨ, ìndì áma àzíàmu àmɨ kòfalé dhɨ 'ɨ. Kàdré àma kɨ
adrúpi àruka nda kɨ tà sè dhɨ, àyɨ dhya Èkèlézyà ì dré mùle kɨtswálé
lɨndrì fe Krísto dré dhɨ 'ɨ. 24 Dɨ ásà dhɨ, mì kòtadhá àyɨ dré àmɨ kɨ lèle
bàti, Èkèlézyà títí dhɨ ì kònĭró tà mà dré adrézó dri bha kuru àmɨ kɨ tà
sè dhɨ be dhɨ bvó.

9

Ngá lokólé móndyá ka'ĭbhá Yèrúsalémà na dhɨ ɨ dré dhɨ kɨ tà

1 Kàdré dɨ ngá mì dré adrélé lokólé fèle móndyá ka'ĭbhá Yèrúsalémà
na dhɨ ɨ dré nda kɨ tà sè dhɨ, lè tá má kòtɨsì tà tà nda dri àmɨ dré ko.
2 Tàko ko, má nĭ tàle dhɨ, àmɨ kɨ togó àtsɨ ró àyɨ nda kɨ ledézó dhɨ be.
Má adré drì bha kuru tà nda sè, adrézó tàá móndyá Màkèdòníyà le dhɨ
ɨ dré dhɨ, kɨdhólé kóná lavúlépi dhɨ sè dhɨ, àmɨ adrébhá Ákáyà na dhɨ ɨ
gànzi ró adrélé ngá fe. Dɨ àmɨ kɨ togó àtsɨ ró nda 'o móndí bĭ àyɨ kòfalé
dhɨ kɨ togó atsálé kókpà àtsɨ ró ngá fe dhɨ nì. 3 Dɨ, tágba kònìnɨ dhɨ, má
adré àma kɨ adrúpi kòdhɨ kɨ mu lìle àmɨ véna, kɨtswálé àmɨ kɨ tà mà
dré adrézó drì bha kuru ásà nda kàtsáró tà tàko ró ko. Be ró dhɨ, má
adré lèá dhɨ, mì kàdré àmɨkya gànzi ró ngá fe, ngóró má dré tàle àmɨ
kɨ tà sè dhɨ tínɨ. 4 Tàko ko, mà kòtsa tá àmɨ véna túmăní móndí àruka
Màkèdòníyà lésè dhɨ íbe gò, mà dré àmɨ kɨ kisúzó gànzi ró ko dhɨ, kònò
mà nɨ tá adré kanyò ro túmăní àmɨ íbe, mà dré tá àmɨ kɨ tà ka'ĭle tò
dhɨ sè. 5 Dɨ ásà dhɨ, má nò tá dóro nɨ, má dré adrúpi nda kɨ mùle lìle
drĭdrì má kandrána, àmɨ kɨ kodzó ngá mì dré lazílé togó dóro sè nda
kɨ lokó adrélé gànzi ró dhɨ. Mì kò'o kònìnɨ dhɨ, mì nɨ kɨtswá ngá nda
kɨ fe togó dóro sè. Mì kɨtswá fèá ngóró à ru tá àmɨ rĭnyí sè fèá na tínɨ
ko.
6 Ngóró mì dré nĭle be dhɨ tínɨ dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi kórì rɨ tsà
dhɨ, adré kókpà ngá akónà tsà. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi kórì rɨ bĭ
dhɨ, adré kókpà ngá akónà bĭ. 7 Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré ngá fe
ngóró mì dré kisùle drĭdrì àmɨ léna dhɨ tínɨ. Dɨ, mì kàdré àmɨkya ngá
fe togó kɨzà ro dhɨ sè ko, ìndì ngóró tòlí bhàle àmɨ dri dhɨ tínɨ ko. Tàko
ko, Gĭká adré dhya adrélépi ngá fe arí sè dhɨ nɨ ka'ĭ kòdhya. 8 Dɨ Gĭká
rĭnyí íbe kɨtswázó ngá fe gàle àmɨ drígá bĭ áyɨ togó tanɨ sè, kɨtswálé tà
títí ɨ sè dhɨ, mì kàdréró ngbú adrélé ngá títí mì dré adrézó lovó nɨ íbe
dhɨ íbe, adrézó kpà tà dóro títí mì dré adrélé lèle 'òle dhɨ kɨ 'o be dhɨ
bvó. 9 Ngóró tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ:

«Akódhɨ lanzí áyɨ ngá ɨ lemerèbhá ɨ dré.
Akódhɨ nɨ tà gyăgya nɨ adré kóná vésè kólyá.»*

10 Dɨ Gĭká adrélépi kórì fe móndí ɨ dré rìle, ìndì adrélépi mápà fe àyɨ
dré nyàle dhɨ nɨ kórì títí mì dré adrézó lovó nɨ íbe dhɨ kɨ fe àmɨ dré,
adrézó 'òá mbàle, mì kòkɨtswáró tà dóro 'o togó dóro sè, adrézó lò'wa
dóro 'a lavúlé. 11 A nɨ ngá fe gàle àmɨ drígá bĭ láti títí ɨ sè, mì kòkɨtswáró

* **9:9** 9:9 Á kònò Longó ɨ 112:9.

ngbú adrélé ngá fe móndí ɨ dré gò, ì kàdréró àwoyà fe Gïká dré ngá mì dré adrélé fèle àyɨ dré àma drígá dhɨ kɨ tà sè.

12 Tàko ko, ngá mì dré adrélé fèle kòdhɨ kɨ ngbà 'í móndyá ka'ïbhá Yèrúsalémà na dhɨ kɨ ledé kòdhya ko. Ngá nda kɨ kókpà móndí bï dhɨ kɨ 'o àwoyà fe Gïká dré. 13 Tà dóro mì dré adrélé 'òle, adrélépi àmɨ kɨ tà dóro tadhá nda sè dhɨ, móndí bï dhɨ kɨ Gïká nɨ rú bha kùle, mì dré tà Krísto nɨ Rúbí Tanɨ dré adrélé tàle dhɨ kɨ ka'ïle 'òle dhɨ sè, ìndì mì dré adrélé ngá fe àyɨ dré ìndì móndí àruka ɨ dré togó dóro sè dhɨ sè. 14 Ɨ nɨ kpà tà zi Gïká tí àmɨ dré togó wăyi sè, dré áyɨ togó tanɨ bhàle àmɨ rú lavúlé dhɨ sè. 15 Mà kàdré àwoyà fe Gïká dré, tà tanɨ dré afèle, kɨtswázó àndu nɨ nɨ ngɨ bwà ko nda nɨ tà sè!

10

Pólò ga áyɨ tàrá àzî Gïká dré bhàle ɨ drígá dhɨ nɨ tà sè

1 Ma, Pólò, má adré àmɨ kɨ kodzó togó dóro ìndì yàyà angálépi Krísto vélésè dhɨ sè. Má nï dóro tàle dhɨ, móndí àruka ì adré tàá dhɨ, má kàdré àmɨ kòfalé dhɨ, ma móndí yàyà 'ɨ dhɨ. Dɨ, áma wárágà ɨ 'ásè dhɨ, má adré mána tà ta rïnyí sè. 2 Dɨ má adré àmɨ kɨ ti lizí, má kònì dra tsa àmɨ véna dhɨ, mì kò'oró ma àmɨ kɨ àruka kɨ lotó rïnyí sè ko. Tàko ko, kòkɨtswá dhɨ, má nɨ tà ta rïnyí sè móndí àruka adrébhá kisùá dhɨ, mà adré tà 'o móndyá bvò àdhya kya tínɨ dhɨ ɨ dré. 3 Ângyá ko, tágba mà dré adrézó bvò kònìdhɨ lé dhɨ, mà adré àmakya àdzú bhu móndyá bvò àdhya kya tínɨ ko. 4 Âdzú ngá mà dré adrézó àdzú bhu ásà dhɨ ɨ, àdzú ngá bvò kòndɨ àdhya 'ɨ ko. Be ró dhɨ, àyɨ àyɨkya àdzú ngá rïnyi ró Gïká àdhya, mà dré adrézó àma kɨ kàrɨbhá kɨ rïnyí adrézó àdzú bhu 'ásà dhɨ nɨ pfu dhɨ 'ɨ. Mà adré dɨ tà kayikayi títí kɨnzò ro dhɨ kɨ pfu, 5 túmání tà títí drïkàdrì ro adrébhá ru pfu Gïká nɨ tà nïnï rú dhɨ ípe. Mà adré kpà tà kisùle títí dhɨ kɨ turú tobhàle Krísto nɨ rïnyí zàle. 6 Dɨ mì kòbhà àmɨ kɨ tàndɨ ɨ Krísto nɨ rïnyí zàle kɨtswálé títí dre dhɨ, mà nɨ adré gànzi ró tà ŋo móndyá àruka títí adrébhá dhu rè ligílé dhɨ ɨ dri.

7 Mì adré àmɨkya ngbà 'í ngá no àyɨ kɨ làsú sè. Lè dhya ángùdhi adrélépi ka'ïá dhɨ, ɨ móndí Krísto àdhya 'ɨ dhɨ, kònï tàle dhɨ, àma kókpà móndí Krísto àdhya 'ɨ í tínɨ dhɨ. 8 Tágba má kàdré áma afà rïnyí Mírì dré afèle àma dré dhɨ nɨ tà sè lavúlé yà dhɨ, ma kanyò ro rïnyí nda sè ko. Tàko ko, Mírì afè rïnyí nda àma dré kɨtswázó àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï kɨzá ko, be ró dhɨ, kɨtswázó àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na dhɨ bvó. 9 Dɨ má lè mì kàdré kisùá ko tàle dhɨ, má adré àmɨ kɨ líndrí le tigálé áma wárágà ɨ sè dhɨ. 10 Ângyá ko, móndí àruka ì adré tàá dhɨ: «Akódhɨ nɨ wárágà ɨ 'ásè dhɨ, adré tà ta kúlí lanzïlanzï ɨ sè ìndì rïnyí sè. Dɨ, kàdré àma kòfalé dhɨ, akódhɨ ína móndí yàyà 'ɨ, ìndì akódhɨ nɨ kúlí ɨ kúlí tàko 'ɨ.» 11 Lè móndyá adrébhá tà ta làsú be kònìnɨ nda ì kònï dhɨ, mà nɨ tà 'o rïnyí sè àmɨ kòfalé, ngóró mà dré adrélé tà ta rïnyí sè àma kɨ wárágà ɨ 'ásè dhɨ tínɨ.

12 Mà kɨtswá àma kɨ amú móndí àruka adrébhá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tà dóro tadhá dhɨ ípe bwà ko. Mà kɨtswá kpà àma kɨ tabhï àyɨ nda ɨ rú ko. Âyɨ nda ì kàdré àyɨ kɨ tabhï àyɨ kɨ tàndɨ ɨ kòfalésè, ìndì àyɨ kɨ tàndɨ ɨ rú dhɨ, àyɨ tògyá àko. 13 Dɨ, àma ró dhɨ, mà kɨtswá àmakya àma kɨ afà àma kɨ tàndɨ kɨ bvó lavú dhɨ ko. Be ró dhɨ, mà nɨ ngbà 'í àma kɨ afà tsàle byá àzí Gïká dré bhàle àma drígá dhɨ nɨ bvó na. Âzí nda nɨ bvó tsa

byá àmɨ véna. 14 Mà adré dɨ àma kɨ afà lavúlé ko, ngóró mà tsa tá àmɨ véna ko na tíɲɨ. Tàko ko, mà tsa byá àmɨ véna Krísto nɨ Rúbí Tanɨ be dhɨ 'í. 15 Mà kɨtswá kpà àma kɨ afà àma kɨ bvó lavú, àzí móndí àruka ì dré 'òle dhɨ kɨ tà sè ko. Dɨ, mà adré àmakya mĩ bha, mì kàdréró lìle àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ be drĩdrĩ, àma kɨ àzí àmɨ kòfalé dhɨ kàdréró kpà lìle drĩdrĩ, 16 mà kòkɨtswáró lìle Rúbí Tanɨ longóbe bvò vwàvwà ro àmɨkya rúsè dhɨ ɨ 'ásè. Tàko ko, mà lè àma kɨ afàle àzí móndí àruka ì dré 'òle àyɨ kɨ àrà ɨ 'ásè dhɨ kɨ tà sè ko. 17 Dɨ, ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tíɲɨ: «Lè dhya adrélépi áyɨ afà dhɨ kàdré áyɨ afà tà Mírĩ dré 'òle dhɨ kɨ tà sè.»* 18 Tàko ko, Mírĩ adré dhya adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ tà dóro tadhá dhɨ nɨ ka'ĩ kòdhya ko. Be ró dhɨ, adré ína dhya í dré adrézó tà dóro nɨ nɨ ka'ĩ dhɨ nɨ ka'ĩ kòdhya.

11

Pólò kodzó Kòrîtòbhá ɨ àpóstolò kɨnzò ro dhɨ kɨ tà sè

1 Má adré lèá dhɨ, mì kòtayí ma tà ta tsà ngóró móndí azaaza àdhya tíɲɨ, ngóró mì dré adrélé 'òle dhɨ tíɲɨ. 2 Ma lovó íbe àmɨ kɨ tà sè tò, ngóró Gĩká nɨ tàndɨ dré kpà adrélé lovó íbe àmɨ kɨ tà sè tò dhɨ tíɲɨ. Tàko ko, má zì àmɨ adrélé agó àlo kwákwá, Krísto dré, má kòfèró àmɨ akódhɨ dré ngóró tòkó lólo àgo tà nĩlepi rè ko dhɨ tíɲɨ. 3 Dɨ, má adré mána ngá ro àmɨ kɨ tà sè. Ngóró nĩ dré tá Ɛ́và nɨ lɨtílé áyɨ túrúpfú tà sè dhɨ tíɲɨ dhɨ, à nɨ kɨtswá kpà àmɨ kɨ tà kisùkisù lɨtí, mì kòtayíró tròma Krísto rú togó lólo sè dhɨ be dhɨ bvó. 4 Tàko ko, à kòtsa adrélé Yésu twá dhɨ nɨ tà longó Yésu mà dré tà nɨ nɨ longózó dhɨ rúsè dhɨ, mì adré àmɨkya tà nda nɨ ka'ĩ mbèlè. A̰ kàdré kó àmɨ kɨ kodzó tɨrí twá kisú Tɨrí Lólo mì dré kisúlé dhɨ rúsè dhɨ, mì adré kpà ka'ĩá mbèlè. A̰ kàdré kó àmɨ kɨ kodzó rúbí tanɨ twá ka'ĩ Rúbí Tanɨ mì dré ka'ĩle dhɨ rúsè dhɨ, mì adré kókpà ka'ĩá mbèlè. 5 Má mĩlésè dhɨ, dhya àmɨ kòfalé adrébhá àyɨ kɨ no àpóstolò kàdrì ɨ ró dhɨ ì lavú ma àlomvá ko. 6 Tágba má kòkisú tògyá adrézó kúlí ta dóro dhɨ ko yà dhɨ, ma mána tà nĩnì íbe. Má tadhá tà nda àmɨ dré ngádra 'á tà títí ɨ sè ìndì láti títí ɨ sè dre.

7 Lókyá má dré Rúbí Tanɨ Gĩká àdhya nɨ longózó àmɨ dré làfa sè ko dhɨ sè dhɨ, má 'o tá tsì tàkonzì, má dré tá áma tà tɨrílé kɨtswázó àmɨ kɨ tà tɨngá kuru dhɨ sè dhɨ 'í? 8 Má ka'ĩ tá làfa kisúlé Ɛ̀kèlézyà àruka ɨ drígásè, kɨtswázó àzí 'o àmɨ kòfalé dhɨ bvó. 9 Dɨ má dré tá adrérà'a àmɨ véna, adrélé ngá lovó íbe dhɨ 'á dhɨ, má zi tá ngá àlo àmɨ kɨ àlo tí ko. Tàko ko, àma kɨ adrúpi atsábhá Màkèdòníyà lésè dhɨ ì afè tá ngá má dré tá adrézó lovó nɨ íbe dhɨ ɨ àyɨ. Tà títí ɨ sè dhɨ, má tayí tá áma tà lanzĩle àmɨ dri dhɨ ko. Dɨ má nɨ go adrélé 'òá kònìnɨ. 10 Má adré tàá tà bàti Krísto àdhya adrélépi má léna dhɨ sè dhɨ: Dhya àlo bvò wãyi A̰káyà àdhya na dhɨ kɨtswá áma afàma tà nda sè dhɨ nɨ kɨkí bwà ko. 11 Má adré tàá kònìnɨ àdho tà sè? Má dré àmɨ kɨ lèle ko dhɨ sè? Gĩká nɨ tàndɨ nĩ dóro, má lè àmɨ 'í káyà dhɨ!

12 Dɨ, má nɨ go adrélé tà 'o ngóró má dré adrélé 'òle dhɨ tíɲɨ, kɨtswázó láti kɨkí dhya adrébhá àyɨ kɨ 'o nòle ngóró àma tíɲɨ gò, ì dré adrézó àyɨ kɨ afà tà nda sè dhɨ ɨ dré. 13 Dhya nda ɨ àpóstolò kɨnzò ro dhɨ 'ɨ, ìndì àzí 'obhá túrúpfú sè dhɨ 'ɨ. Ɨ adré àyɨ kɨ ladzá atsálé ngóró Krísto nɨ àpóstolò ɨ tíɲɨ. 14 Dɨ, áma líndrí adré ína gàle tà nda sè ko. Tàko

* **10:17** 10:17 A̰ kònò Yèrèmíyà 9:23; 1 Kòrítòbhá ɨ 1:31.

ko, Sàtánà nɨ tàndɨ adré áyɨ ladzá atsálé ngóró ángéló ngádra àdhya tíɲɨ. 15 Dɨ akódhɨ nɨ màrábà ɨ kàdré àyɨ kɨ ladzá atsálé ngóró móndí adrébhá tà gyăgya 'o dhɨ ɨ tíɲɨ dhɨ, tà nda adré áma líndrí tigá ko. Dɨ, lókyá kùdù sè dhɨ, ɨ nɨ àyɨkya tà kɨtswálépi tà ɨ dré 'òle dhɨ ɨ sè dhɨ nɨ kisú kòdhya.

Kɨzà Pólò dré nyàle Gĭká nɨ àzî sè dhɨ ɨ

16 Má adré gòle tàá dhɨ: Lè mɨ kònò ma ngóró móndí azaaza tíɲɨ, má dré adrélé tà ta kònɨnɨ dhɨ sè ko. Dɨ, mɨ kàdré àmɨkya áma no kònɨnɨ dhɨ, mɨ kòka'ĭ ma ngóró móndí azaaza tíɲɨ, má kòkɨtswáró áma afà tsà be dhɨ bvó. 17 Bàti, má kàdré áma afà kònɨnɨ dhɨ, má adré tà ta ngóró Mírì dré adrélé lèle dhɨ tíɲɨ ko, be ró dhɨ, ngóró móndí azaaza dré adrélé tàle dhɨ tíɲɨ. 18 Dɨ, móndí bĭ dhɨ ɨ dré adrélé àyɨ kɨ afà móndyá bvò àdhya kya tíɲɨ dhɨ sè dhɨ, má nɨ kókpà áma afà kònɨnɨ. 19 Àmɨ adrébhá àmɨ kɨ no tògyabhá ro nɨ ɨ, àmɨ gànzi ró adrélé móndí azaaza kɨ ka'ĭ togó wăyi sè! 20 Tà bàti ró dhɨ, mɨ adré móndí kɨ ka'ĭ, gba ɨ kàdré àmɨ kɨ bha àyɨ kɨ màrábà ɨ ró yà, ɨ kàdré àmɨ kɨ lɨtí yà, ɨ kàdré àmɨ kɨ ngá topá yà, ɨ kàdré àmɨ kɨ no móndí tàko ɨ ró yà, kó ngalè ɨ kàdré àmɨ kɨ mĭ sa yà dhɨ. 21 Má adré tàá kanyò sè dhɨ, mà 'o tá tà àmɨ kòfalé rĭnyí sè móndyá nda kya tíɲɨ ko!

Dɨ, tà ángùdhi móndí àruka ɨ dré kɨtswázó àyɨ kɨ afà ásà dhɨ, má nɨ kókpà kɨtswá 'òá kònɨnɨ. (Kòdhɨ má adré tà ta móndí azaaza àdhya tíɲɨ.) 22 Àyɨ nda ɨ Èbérè 'ɨ? Ma kókpà kònɨnɨ. Àyɨ Ɨsèrélè ànzɨ 'ɨ? Ma kókpà kònɨnɨ. Àyɨ Àbàrámà nɨ toyó 'ɨ? Ma kókpà kònɨnɨ. 23 Àyɨ Krísto nɨ màrábà 'ɨ? (Kòdhɨ má adré tà ta tɨrí kɨza líyí àdhya tíɲɨ.) Ma kókpà kònɨnɨ àyɨ kɨ lavú. Má 'o mána àzí kòkóròko àyɨkya kɨ lavú. À lebhé ma bădzó na vésè be bĭ àyɨ kɨ lavú. À tswà ma vésè be bĭ àyɨ kɨ lavú. Ma tá ànyɨ dràdrà mĭle vésè be bĭ. 24 Vésè be nzi, Yúdà ànzɨ ɨ bhwà ma fímbò sè vésè be nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí-drĭ-nzi-drĭ-su. 25 Vésè be na, à tswà ma fa sè. Vésè be àlo, à lebhé ma kírà sè. Vésè be na, bwátù arí áma tayí yĭ mi. Ma tá yĭandre mi ngátsi àlo ɨndɨ kɨtú àlo. 26 Vésè be bĭ, má to atsí lɨzo vwàvwà ro. Má nya kɨzà yĭ lĭti ɨ sè, kùgú ɨ drígá, áma súrú ɨ drígá, móndí súrú twá ro dhɨ ɨ drígá, ɨndɨ adrúpi kɨnzò ro dhɨ ɨ drígá. Má nya kpà kɨzà bhàandre ɨ 'ásè, duku ɨ 'ásè, ɨndɨ yĭandre ɨ mĭsè. 27 Má 'o àzí kòkóròko landèzo lavúlé. Vésè be bĭ, má ko ayí ko. Tàbirí ndè ma, yĭ lovó be. Vésè be bĭ, ngá nyàle dhɨ pɨ ma. Kɨdhɨ ndè ma, ɨndɨ ma tá kítá àko. 28 Má kɨtswá tà àruka títí dhɨ kɨ ta ko. Dɨ, kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, má adré mána áma togó bha lanzĭle Èkèlézyà títí dhɨ kɨ tà sè. 29 Dhya àlo kàdré yàyà dhɨ, ma kókpà yàyà. À kò'o dhya àlo dhèle tàkonzɨ na dhɨ, áma togó adré aswálé tà nda sè.

30 Dɨ kòkɨtswá má dré adrézó áma afà dhɨ, má nɨ áma afà tà adrébhá áma tà yàyà kɨ tadhá dhɨ ɨ sè. 31 Gĭká àma kɨ Mírì Yésu nɨ Atá, kɨtswálépi rúku sè kóná vésè kólyá dhɨ, nĭ dóro tàle dhɨ, má adré kɨnzò ta ko dhɨ. 32 Lókyá má dré tá adrérà'a Dàmàsékè na dhɨ 'á dhɨ, gùvèrènérè adrélépi tá ópí Árétà zàle dhɨ bhà tá sòdá ɨ adrélé bhàandre nda nɨ zèríbàti kɨ likí, ɨ kòkɨtswáró áma ru be dhɨ bvó. 33 Dɨ, à bhà ma kánzɨ na, áma 'òzo pfòle mòlísà àlo zèríbà na dhɨ 'ásè, áma tɨrízó gò, má dré lapázó gùvèrènérè nda drígásè.

12

Tà lùzu ró G̈ìká dré tadhálé Pólò dré dhɨ ɨ

1 Adré lèá dhɨ, má kògò adrélé áma afà, tágba kàdré tà dóro 'ɨ ko yà dhɨ. Dɨ má nɨ ngá agábhá má mi toróbí tínɨ dhɨ kɨ tà ta, túmănínà lùzu ró Mírì dré tadhálé má dré dhɨ íbe. 2 Má nì agó àlo Yésu Krísto nɨ ka'ïlepi dhɨ be. Lavú dre kóná mudrí-drì-su, G̈ìká do tá akódhɨ kurú na, bhù kurú na àzya nɨ kɨ lavúlépi dhɨ na. Dɨ má nì ko ngalè G̈ìká do tá akódhɨ rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhɨ. G̈ìká nì ngbà 'í nɨ. 3-4 Dɨ má nì, G̈ìká do tá akódhɨ nda pàràdísò na dhɨ be. Kàdré tá rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhɨ, má nì ko. G̈ìká nì nɨ. Dɨ kònàle dhɨ, akódhɨ yi tá tà kɨtswázó tà nɨ nɨ ta kúlí sè bwà ko, à dré logálé móndí dré tàle dhɨ ɨ kòdhya. 5 Má nɨ áma afà dhya làsú be kònɨnɨ nda nɨ tà sè. Dɨ, má kɨtswá mána áma afà áma tàndɨ nɨ tà sè ko, kàdré ngbà 'í áma tà yàyà kɨ tà sè ko dhɨ. 6 Kònò má kàdré tá áma le afàle áma tàndɨ nɨ tà sè dhɨ, má nɨ tá adré móndí azaaza 'ɨ ko. Tàko ko, má nɨ tá adré tà bàti ta kòdhya. Dɨ, má adré mána tà nda nɨ le 'òle ko, dhya àlo kònòró ma kàdrì ngóró dré kɨtswálé tà má dré adrélé 'òle ìndì tàle dhɨ ɨ sè ko dhɨ tínɨ ko.

7 Dɨ, kɨtswázó áma kɨkí, má kàtsáró drïkàdrì ro tà kàdrì lùzu ró tadhálé má dré nda kɨ tà sè ko dhɨ, à bhà ngá kùtsí tínɨ dhɨ áma rúbhá na. Ngá nda ngá Sàtánà dré amùle kɨtswálé kɨzà fe má dré dhɨ 'ɨ, má kàdréró drïkàdrì ro ko dhɨ bvó. 8 Vésè be na, má lizí tá Mírì ti, kòtɨngáró tá ngá nda má rúsè ká. 9 Dɨ, akódhɨ logó má dré dhɨ: «Áma togó tanɨ kɨtswá mí dré dre. Tàko ko, má adré áma rïnyí 'o kɨtswálé títí ámɨ tà yàyà na.» Dɨ ásà dhɨ, má nɨ mána áma afà áma tà yàyà kɨ tà sè, Krísto nɨ rïnyí kàdréró tà 'o má léna be dhɨ bvó. 10 Má adré dɨ lenzélé áma tà yàyà kɨ tà sè, làdhá adrélé dhàle má rú dhɨ kɨ tà sè, tà kòkóròko kɨ tà sè, áma mì pfòma nɨ tà sè, ìndì kɨzà má dré adrélé nyàle Krísto nɨ tà sè dhɨ kɨ tà sè. Tàko ko, má dré adrérà'a yàyà dhɨ 'á dhɨ, ma rïnyi ró.

Pólò nɨ togó lanzï Kòrîtòbhá kɨ tà sè

11 Má kòtà tà ngóró móndí azaaza àdhya tínɨ dhɨ, mì 'o ma adrélé tà ta kònɨnɨ dhɨ àmɨ. Adré tá be lèá dhɨ, mì kàdré áma tà dóro kɨ tadhá dhɨ àmɨ. Tàko ko, dhya àmɨ kòfalé adrébhá àyɨ kɨ no àpóstolò kàdrì ɨ ró dhɨ ì lavú ma àlomvá ko, tágba má kàdré mána móndí tàko 'ɨ yà dhɨ. 12 Lókyá má dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, má 'o tá tà líndríga ró adrébhá tá G̈ìká nɨ rïnyí tadhá dhɨ ɨ landè àko ró, tadházóá dhɨ, ma àpóstolò 'ɨ káyà dhɨ. 13 Tà dóro títí má dré tá 'òle Èkèlézyà àruka ɨ 'ásè dhɨ ɨ, má 'o kókpà àmɨ kòfalé 'í. Dɨ, má tayí mána áma tà lanzïle àmɨ dri dhɨ ko. Mì kòtrì dɨ tà kònzɨ má dré 'òle àmɨ rú nda kòdhɨ!

14 Kòdhɨ vésè nɨ na má dré adrézó 'òle lìle àmɨ véna dhɨ 'ɨ. Dɨ má kɨtswá áma tà tayí lanzïle àmɨ dri dhɨ ko. Tàko ko, má adré àmɨ kɨ ngá nda kisúlé kòdhya ko. Be ró dhɨ, má adré mána àmɨ kɨ tàndɨ kɨ nda kisúlé kòdhya. Adré lèá dhɨ, ànzɨmvá ì kàdré ngá lokó fèle àyɨ kɨ tibhá ɨ dré dhɨ àyɨ ko. Adré dɨ be lèá dhɨ, ànzɨ kɨ tibhá ì kàdré ngá lokó fèle àyɨ kɨ ànzɨ ɨ dré dhɨ àyɨ. 15 Ma ró dhɨ, ma gànzi ró áma ngá fe akílé títí àmɨ dré, ìndì áma tàndɨ nɨ fe wăyi àmɨ dré. Dɨ, má kàdré àmɨ kɨ le lavúlé dhɨ, mì nɨ go adrélé áma le tsà?

16 Dɨ mì nɨ ka'ïá tàle dhɨ, má tayí áma tà lanzïle àmɨ dri dhɨ ko dhɨ. Dɨ, tágba kònɨnɨ dhɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ kɨ tàá dhɨ, ma túrúpfú

líyí ro nɨ, má lɨtí àyɨ túrúpfú sè. 17 Má lɨtí tsǐ àmɨ, àmɨ kɨ ngá kisúzó dhya má dré mùle àmɨ véna dhɨ ɨ sè? 18 Bàti, má kodzó tá Títò lìle àmɨ véna gò, má dré àma kɨ adrúpi àlo dhɨ nɨ mùzo lìle túmăní akódhɨ be. Dɨ Títò nda lɨtí tsǐ àmɨ, ngá kisúzó àmɨ drígásè dhɨ 'í? Áma rǐti dhɨ ɨ, mà 'o tà àmɨ kòfalé togó àlo sè, láti àlo dhɨ nɨ lebèzo.

19 Mì adré àmɨkya kisùá dhɨ, mà tà tà nda kòdhɨ ɨ títí kɨtswázó àma kɨ tàrá ga àmɨ kandrá? Kóko! Be ró dhɨ, mà adré àmakya tà ta Gǐká kandrá ngóró móndí adrébhá Krísto na dhɨ ɨ tínɨ. Áma arúpi mà dré lèle tò nɨ ɨ, tà títí mà dré adrélé 'òle dhɨ ɨ, mà adré 'òá kɨtswázó àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na. 20 Má adré mána ngá ro, má nɨ dra tsa àmɨ véna àmɨ kɨ kisú ngóró má dré lèle ko dhɨ tínɨ dhɨ sè, ìndì mì nɨ dra áma kisú ngóró mì dré lèle ko dhɨ tínɨ dhɨ sè. Má adré kpà ngá ro, má nɨ dra lawà kisú àmɨ kòfalé, lovó kònzɨ íbe, togóaswa be, dhyá kɨ tà bhàma drǐdrǐ dhɨ be, làdhá be, móndí kɨ rú tàma kònzɨ dhɨ be, drǐkàdrì be, ìndì tà wàyá be dhɨ sè. 21 Má adré kpà ngá ro, má kònì dra tsa dhɨ, áma Gǐká nɨ dra áma tà tɨrí àmɨ kandrá dhɨ sè, ìndì má nɨ dra ngo móndí bǐ tàkonzì 'obhá drǐdrǐ gò, ì dré àyɨ kɨ togó ladzázó ko dhɨ kɨ tà sè dhɨ sè. Tàko ko, ì ladzá àyɨ kɨ togó àyɨ kɨ tà ndǐ ró dhɨ kɨ tà sè, àyɨ kɨ ndòtò tà sè, ìndì àyɨ kɨ tà swà ì dré 'òle dhɨ kɨ tà sè ko.

13

Tà tàle kùdù ro Kòrítòbhá kɨ kodzózó dhɨ ɨ

1 Kòdhɨ vésè nɨ na má dré adrézó lìle àmɨ véna dhɨ 'ɨ. Ngóró tɨsìle Gǐká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ: «À kàdré tà títí dhɨ kɨ bvó lanzí, móndí rǐ yà kó ngalè na yà tà nda kɨ nobhá mǐ sè dhɨ kɨ kúlí sè.»* 2 Má longó tá tà àmɨ dri má dré tá adrérà'a àmɨ véna vésè nɨ rǐ sè dhɨ 'á, dɨ má adré gòle longóá má dré adrérà'a vwàvwà ro dhɨ 'á: Má kònì dra tsa àmɨ véna dhɨ, má kɨtswá móndyá tàkonzì 'obhá drǐdrǐ dhɨ kɨ tayí móndí àruka íbe tà ŋòma àyɨ dri dhɨ sè ko. 3 Mì adré tá lèá nǐle dhɨ, Krísto adré tà ta má tí nì káyà dhɨ, dɨ mì nɨ nǐá. Tàko ko, Krísto dré adrérà'a tà 'o àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ yàyà ko. Be ró dhɨ, adré ína tà 'o rǐnyí sè. 4 Tà bàti ró dhɨ, akódhɨ tá yàyà akódhɨ nɨ tidírà'a fa kɨpakɨpa dri dhɨ 'á. Dɨ, nyànomvá dhɨ, akódhɨ ína lídrì íbe Gǐká nɨ rǐnyí sè. Áma ró dhɨ, àma kókpà yàyà Krísto na. Dɨ, àma àmakya lídrì íbe túmăní akódhɨ be Gǐká nɨ rǐnyí sè, ìndì mà nɨ rǐnyí nda nɨ tadhá àmɨ dré.

5 Lè mì kàdré àmɨ kɨ togó kɨ tabhǐ, nǐzoá ngalè mì ka'ĭ Krísto bàti gò, mì dré adrézó tà 'o àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ nda sè yà dhɨ. Mì kàdré àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tabhǐ. Mì nǐ, Yésu Krísto àmɨ léna be dhɨ ko? Áruka nɨ, mì nɨ àmɨ kɨ tabhǐ kisúzóá dhɨ, àmɨ kɨ tà kɨtswá ko. 6 Dɨ má adré mǐ bha, mì kònǐró tàle dhɨ, Gǐká ka'ĭ àma adrélé àpóstolò ɨ ró nì káyà dhɨ. 7 Má adré tà zi Gǐká tí, mì kò'oró tà kònzɨ àlomvá ko. Má adré zǐá kònìnɨ, à kònòró àma ngóró móndí Gǐká dré ka'ĭle dhɨ ɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, má adré mána zǐá kònìnɨ, mì kàdréró tà dóro 'o, tágba mà kàdré sùle ngóró móndí Gǐká dré ka'ĭle ko dhɨ ɨ tínɨ yà dhɨ. 8 Tàko ko, mà kɨtswá tà àlo 'o kònzɨ tà bàti rú bwà ko. Be ró dhɨ, mà kɨtswá ngbà 'í tà 'o tà bàti nda dré. 9 Mà kàdré yàyà gò, mì dré àmɨkya adrézó rǐnyi ró dhɨ, mà adré lenzélé tà nda sè. Mà adré kpà tà zi Gǐká tí, kò'oró àmɨ kɨtswálé títí be dhɨ bvó. 10 Ásà dhɨ, má adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì àmɨ dré, má dré

* **13:1** 13:1 A kònò Dùtèrònómè 19:15.

adrérà'a vwàvwà ro dhɨ 'á, má kònì dra tsa àmɨ véna dhɨ, má kòlotóró àmɨ rĩnyí Mírĩ dré afèle má dré dhɨ sè ko. Tàko ko, akódhɨ afè rĩnyí nda má dré kɨtswázó àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ kɨzá ko, be ró dhɨ, kɨtswázó àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na dhɨ bvó.
11 Kùdù ro dhɨ, áma adrúpi ɨ, mì kàdré lenzélé. Mì kàdré àmɨ kɨ fe Gĩká dré adrélé 'òle kɨtswálé títí. Mì kàdré ru tɨmbà, adrézó kpà ru yi àmɨ kòfalésè. Mì kàdré tà kìdríkìdrɨ ɨbe àmɨ kòfalé be. Dɨ Gĩká adrélépi lèle fe tà kìdríkìdrɨ be dhɨ, nɨ adré túmăní àmɨ ɨbe. 12 Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmɨ kòfalésè lèle sè. Móndyá títí Gĩká àdhya kònwa dhɨ ì fè mòdo àmɨ dré.
13 Mírĩ Yésu Krísto nɨ togó tanɨ, Gĩká nɨ lèle, ìndì ru amuma Tɨrí Lólo be dhɨ ì kàdré àmɨ ɨbe títí!

Wárágà Pólò dré tɨsìle Gàlàtíyàbhá ɨ dré dhɨ

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drìdrì dhɨ

Kònìdhɨ wárágà Pólò dré tɨsìle móndyá ka'ïbhá bvò Gàlàtíyà àdhya na dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ. Pólò longó tá Rúbí Tanɨ gò, Ɛ̀kèlézyà kɨ tobhàzo bvò nda na, dré tá adrérà'a áyɨ atsí andre nɨ rì to, adrélé kpà na nɨ nɨ to dhɨ 'á (Tà 'òle dhɨ ɨ 16:6; 18:23). Ámvolásà dhɨ, móndí àruka ì dré tsàzo adrélé tadhá dhɨ, lè móndyá ka'ïbhá Yúdà ànzɨ ró ko dhɨ ì kàdré Mósè nɨ tátrítrí kúlí lɨkí, lavúlé dhɨ, ì kàdré àyɨ kɨ 'o lwàle. Ɨ adré dɨ tá móndyá ka'ïbhá nda kɨ drì kɨzá tà nda sè.

Dɨ Pólò adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì kɨtswázó móndyá ka'ïbhá nda kɨ lotó tà tadhálé kɨnzò sè nda nɨ tà sè. Drìdrì dhɨ, adré tadhá dhɨ, Gïká azí ɨ adrélé àpóstolò ro móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna ngínɨ ya dhɨ. Adré kpà tadhá dhɨ, àpóstolò àruka títí dhɨ ì ka'ï ɨ áyɨ àzí be ngínɨ ya dhɨ. Bvóá dhɨ, adré tadhá dhɨ, Gïká adré móndí kɨ bha gyǎgya í kandrá tátrítrí kúlí 'òma sè ko, dɨ ngbà 'ï Yésu Krísto nɨ ka'ïma sè. Kùdù ro dhɨ, Pólò adré àyɨ kɨ kodzó, ì kàdréró atsílé Tɨrí Lólo nɨ rînyí sè. Tàko ko, Tɨrí nda nɨ lò'wa dóro 'a bï àyɨ léna. Lò'wa kàdrì lavúlé dhɨ, lèle 'ɨ.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atïma

1) Pólò nɨ mòdo fèma, ìndì Rúbí Tanɨ nɨ tà (1:1-10)
2) Pólò nɨ azima adrélé àpóstolò ro dhɨ (1:11–2:21)
3) Móndí kɨ tɨdrɨma tátrítrí kúlí 'òma sè ko, dɨ, Yésu Krísto nɨ ka'ïma sè dhɨ (3:1–4:31)
4) Atsima Tɨrí Lólo nɨ rînyí sè dhɨ (5:1–6:10)
5) Pólò nɨ kúlí kùdù (6:11-18)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Yésu Krísto nɨ àpóstolò, má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì ma. À mù ma móndí ɨ vélésè ko. Móndí ì mù kpà ma nì ko. Be ró dhɨ, Yésu Krísto ɨ Gïká Atá akódhɨ nɨ tɨngálépi dràdrà lésè dhɨ be dhɨ, ì mù ma adrélé àpóstolò ro dhɨ àyɨ. 2 Áma túmǎní áma adrúpi títí mà dré adrézó àyɨ íbe dhɨ ɨ, mà adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì Ɛ̀kèlézyà bvò Gàlàtíyà àdhya na dhɨ ɨ dré.

3 Gïká àma kɨ Atá ɨ Mírì Yésu Krísto be dhɨ ì kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àmɨ rú, ìndì ì kòfè tà kɨdríkɨdrì àmɨ dré! 4 Krísto nda fè ɨ dràle àma kɨ tàkonzì kɨ tà sè, kɨtswálé àma kɨ apá bvò kònzɨ ándrò kònìdhɨ lésè, ngóró Gïká àma kɨ Atá dré tá lèle dhɨ tínɨ. 5 Mïlanzïlanzì kàdré Gïká dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Rúbî Tanɨ ngbà 'î àlo kwákwá

6 Áma líndrí adré gàle àmɨ kɨ tà sè. Tàko ko, mì adré àmɨkya Gïká àmɨ kɨ azílépi Krísto nɨ togó tanɨ sè dhɨ nɨ tayí mbèlè gò, adrézó àmɨ kɨ adzá rúbî tanɨ twá dhɨ véna. 7 Tà bàti ró dhɨ, rúbî tanɨ twá Rúbî Tanɨ bàti dhɨ rúsè dhɨ yókódhó. Dɨ, móndí àruka ì adré àyɨkya àmɨ kɨ drì kɨzá, adrézó Rúbî Tanɨ Krísto àdhya nɨ le ladzálé atsálé tà gòdhógòdho ró. 8 Dɨ, dhya àlo kàdré rúbî tanɨ twá dhɨ nɨ longó Rúbî Tanɨ mà dré longólé àmɨ dré dhɨ rúsè dhɨ, Gïká nɨ tátrítrí kàdré akódhɨ nda dri, gba

kàdré àma 'ɨ yà, kó ngalè ángéló apfòlepi bhù lésè dhɨ 'ɨ yà dhɨ! 9 Ngóró
mà dré tàle dre dhɨ tíní dhɨ, má adré gòle tàá dhɨ: Dhya àlo kàdré rúbí
tanɨ twá dhɨ nɨ longó àmɨ dré Rúbí Tanɨ mì dré ka'ïle dhɨ rúsè dhɨ, Gïká
nɨ tátrítrí kàdré akódhɨ dri!
10 Kòdhɨ má adré tsì móndí kɨ togó tabhï asélé, ì kòka'ïró áma tà be
dhɨ bvó? Kóko! Má adré mána lèá dhɨ, Gïká kòka'ï áma tà nì. Kó ngalè,
má adré tà 'o kɨtswázó móndí kɨ togó 'o kɨnílé dhɨ bvó? Kóko! Kònò
má kàdré tá 'òá kònìnɨ dhɨ, má nɨ tá adré Krísto nɨ màrábà 'ɨ ko.

Pólò nɨ azima adrélé àpóstolò ro dhɨ

11 Áma adrúpi ɨ, má lè mì kònï tàle dhɨ, Rúbí Tanɨ má dré adrélé
longólé dhɨ angá móndí ɨ drïlésè ko. 12 Má kisú Rúbí Tanɨ nda móndí ɨ
vélésè ko. Móndí ì tadhá kpà Rúbí nda má dré nì ko. Be ró dhɨ, Yésu
Krísto nɨ tàndɨ tadhá Rúbí nda má dré nì.
13 Tàko ko, mì yi tàle dhɨ, wáláká dhɨ, má adré tá Yúdà ànzɨ kɨ Gïká
nɨ tà lebè ngínɨ ya dhɨ 'í. Mì yi kpà má adré tá móndyá Èkèlézyà Gïká
àdhya lé dhɨ kɨ mï pfo lavúlé, adrézó àyɨ kɨ tà tabhï pfùle ngínɨ ya dhɨ
'ï. 14 Má adré tá mána Yúdà ànzɨ kɨ Gïká nɨ tà 'o, adrézó lìle ába drïdrï
áma mbǎàmu bï Yúdà ànzɨ ró dhɨ kya kɨ lavú. Áma togó tá àtsɨ ró
lavúlé àma kɨ tábhí kɨ labhɨ kɨ tà sè.
15-16 Dɨ, Gïká zì tá ína ma áma tirà ko dhɨ 'á gò, áma azízó áyɨ togó
tanɨ sè. Dɨ kisù tá dóro nɨ, í dré áyɨ Mvá nɨ tadhálé má dré dhɨ, má
kàdréró akódhɨ nɨ Rúbí Tanɨ longó móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna. Dɨ
dré áyɨ Mvá nda nɨ tadházó má dré dhɨ, má zi tá móndí àlo kɨtswálé
áma drï ta dhɨ ko. 17 Má lì tá kpà Yèrúsalémà na dhya bhàle adrélé
àpóstolò ɨ ró drïdrï má kandrá dhɨ kɨ no ko. Dɨ, gbǎ lókyá nda sè dhɨ,
má lì tá mána bvò Àràbíyà àdhya na gò, má dré gòzo lìle Dàmàsékè
na.
18 Kóná na àmvolésè dhɨ, má dré lìzo Yèrúsalémà na, mà kòkɨtswáró
ru ni Pétèró be be dhɨ bvó.* Gò mà dré adrézó akódhɨ be kïtú mudrí-
drï-nzi. 19 Má nò tá àpóstolò kɨ àruka ɨ ko, ngbà 'í Yàkóbhò, Mírï nɨ
adrúpi 'ɨ kalóma. 20 Má adré tàá Gïká kandrá dhɨ, tà má dré adrélé
tɨsìle kòdhɨ ɨ tà bàti 'ɨ, kɨnzò 'ɨ ko.
21 Àmvolásà dhɨ, má dré lìzo bvò Sïríyà àdhya na ìndì Kïlïkíyà àdhya
na. 22 Lókyá nda sè dhɨ, móndyá Krísto nɨ ka'ïbhá Èkèlézyà Yùdáyà na
dhɨ ɨ 'ásè dhɨ ì nï tá rè dhu ma ko. 23 Ì yi tá ngbà 'í tà adrélé tàle áma tà
sè dhɨ kòdhya: «Dhya atú adrélépi àma kɨ mï pfo dhɨ, adré nyànomvá
tà adrézó Krísto nɨ ka'ï dhɨ nɨ longó, tágba dré tá adrézó tà nda nɨ tabhï
pfùle dhɨ.» 24 Dɨ ì adré tá Gïká nɨ rú bha kùle áma tà sè.

2

Àpóstolò ì ka'ï Pólò

1 Kóná mudrí-drï-su àmvolésè dhɨ, má dré gòzo lìle tódhyá
Yèrúsalémà na. Mà lì tá túmǎní Bàrànábà be. Má drì tá kpà Títò má
vésè be. 2 Má lì tá kònàle, Gïká dré tá tadhálé má dré dhɨ má kòlì dhɨ
sè. Dɨ mà kòkisú ru àma pátí dhya adrélé nòle móndí kàdrì Èkèlézyà
àdhya ró dhɨ íbe dre dhɨ, má dré Rúbí Tanɨ má dré adrélé longólé
móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré dhɨ nɨ àndu ngìzo àyɨ dré. Tàko ko, má
lè tá àzí má dré tá 'òle ìndì má dré tá adrélé 'òle dhɨ kàtsá tà tàko ró ko.

* **1:18** 1:18 Gïká nɨ Kúlí tisìle Gïríkï ti sè dhɨ léna dhɨ, à adré «Kéfà» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Pétèró àdhya 'ɨ.

3 Dɨ ì dré áma kúlí yĭzo dhɨ, ì lè tá ndɨ̀ndì áma atsíàmu Títò nɨ 'òle lwàle
dhɨ ko, tágba akódhɨ dré tá adrézó Gĭríkĭ mvá 'ɨ dhɨ. 4 Tà nda kòdhɨ
apfò tá àma kandrá tàko ko, adrúpi àruka kɨnzò ro dhɨ ì afĭ́ tá lùzu ró
àma kòfalé, tà àma kɨ trɨ̀zo Yésu Krísto na dhɨ nɨ nda nĭ̈le túrúpfú sè,
ì kòbhàró àma gòle adrélé tódhyá màrábà tátrítrí kúlí àdhya ɨ ró be
dhɨ bvó. 5 Dɨ, mà ka'ĭ tá àmakya tà ì dré lèle 'òle nda àlomvá ko, mà
kòsuró tà bàti Rúbí Tanɨ àdhya mà dré adrélé longólé àmɨ dré dhɨ rú.
6 Kàdré dɨ dhya adrélé nòle móndí kàdrì ɨ ró nda kɨ tà sè dhɨ, ì lè
tá àyɨkya tà àzya bhàle tà má dré adrélé longólé dhɨ dri ko. (Ayɨ nda
ì kàdré tá móndí kàdrì 'ɨ bàti dhɨ, tà nda tà kàdrì 'ɨ má mĭ̈lésè ko.
Tàko ko, Gĭ̈ká adré móndí kɨ làsú no kòdhya ko.) 7 Be ró dhɨ, ì nò
àyɨkya ngádra 'á dhɨ, Gĭ̈ká bhà tá má drígá àzí adrézó Rúbí Tanɨ longó
móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna dhɨ, ngóró í dré tá àzí adrézó Rúbí nda
nɨ longó Yúdà ànzɨ ɨ véna dhɨ nɨ bhàle Pétèró drígá dhɨ tínɨ. 8 Tàko ko,
Gĭ̈ká tá Pétèró nɨ bhàlepi adrélé àpóstolò ro Yúdà ànzɨ ɨ véna dhɨ, bhà
tá kpà ma adrélé àpóstolò ro móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna dhɨ nì.
9 Dɨ Yàkóbhò, Pétèró, tsàle Yòwánì, adrélé nòle móndí kàdrì Ɛ̀kèlézyà
àdhya ró dhɨ, ì nò dhɨ, Gĭ̈ká afè tá àzí nda má dré áyɨ togó tanɨ sè nì.
Dɨ ì dré àma kɨ drígá rùzo túmănĭ Bàrànábà be, tadházóá dhɨ, mà amú
ru àyɨ íbe dre. Dɨ mà dré ru yĭzo àyɨ íbe, mà kòlɨ̀ró àmakya móndyá
súrú twá ro dhɨ ɨ véna, ɨndì ì kòlɨ̀ró àyɨkya Yúdà ànzɨ ɨ véna. 10 Ɨ zi tá
ngbà 'í tà àlo àma tí kòdhya, mà kògòró adrélé móndí lemerè ro dhɨ kɨ
tà kisù. Dɨ tà nda kòdhɨ tá tà áma togó dré adrézó àtsɨ ró 'òá dhɨ 'ɨ.

Pólò lɨgí́ Pétèró be Aťĭyòkĭyà na

11 Dɨ, àmvolásà, lókyá Pétèró dré atsázó Aťĭyòkíyà 'a dhɨ sè dhɨ, má
lɨgí́ tá akódhɨ be móndyá títí ɨ kandrá, tà kònzɨ dré tá adrélé 'òle dhɨ
sè. 12 Tàko ko, akódhɨ dré atsázó dhɨ, kɨdhó tá adrélé ngá nya túmănĭ
móndí ka'ĭbhá súrú twá ro dhɨ íbe. Dɨ, móndí àruka Yàkóbhò dré
amùle dhɨ ì dré atsázó dhɨ, Pétèró dré ína apfòzo móndyá súrú twá
ro nda ɨ kòfalésè gò, adrélé àyɨ rúsè gàrà dri. 'O tá kònɨnɨ dré tá adrélé
Yúdà ànzɨ amùle nda kɨ ro dhɨ sè. Tàko ko, àyɨ nda ì adré tá lèá dhɨ,
móndyá ka'ĭbhá títí dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ 'o lwàle. 13 Dɨ móndyá ka'ĭbhá
àruka títí Yúdà ànzɨ ró dhɨ ì kònò tà nda dre dhɨ, ì dré kpà kɨdhózó
adrélé túrúpfú tà nda nɨ 'o túmănĭ Pétèró be. Ɨ se tá ndɨ̀ndì Bàrànábà
nɨ togó adrélé túrúpfú tà nda nɨ 'o àyɨkya tínɨ.

14 Dɨ má kònò, ì adré tá tà bàti Rúbí Tanɨ àdhya nɨ lebè ko dhɨ dre
dhɨ, má dré tàzoá Pétèró dré móndyá títí ɨ kandrá dhɨ: «Mɨ, Yúdà mvá
ro nɨ, mí adré mína tà 'o ngóró móndyá súrú twá ro dhɨ kya tínɨ, Yúdà
ànzɨ kya tínɨ ko? Dɨ mí 'o mɨ ngínɨ adrélé móndyá súrú twá ro nda kɨ
kodzó adrélé tà 'o Yúdà ànzɨ kya tínɨ dhɨ?»

Móndyá Yúdà ànzɨ ró ɨndì súrú twá ro dhɨ kɨ bhàma gyăgya àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ

15 Àma ró dhɨ, àma móndí tĭ̈le Yúdà ànzɨ ró dhɨ 'ɨ. Àma móndí súrú
twá ro Gĭ̈ká nɨ tátrítrí kúlí nibhá ko dhɨ 'ɨ ko.* 16 Dɨ, mà nĭ̈ tàle dhɨ,
Gĭ̈ká adré móndí kɨ bha gyăgya í kandrá tátrítrí kúlí 'òma sè ko dhɨ be.

* **2:15** 2:15 Gĭ̈ká nɨ Kúlí tisìle Gĭríkĭ ti sè dhɨ adré tàá kònwa dhɨ: «móndí súrú twá ro adrébhá
tàkonzɨ 'o dhɨ ɨ». Kòdhɨ tá rú Yúdà ànzɨ ì dré fèle móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ. Rú nda
nɨ àndu adré lèá tàle dhɨ: «móndí súrú twá ro Gĭ̈ká nɨ tátrítrí kúlí nibhá ko dhɨ ɨ»

Be ró dhɨ, adré ngbà 'ɨ́ àyɨ kɨ bha gyăgya ɨ dré Yésu Krísto nɨ ka'ɨ̈le dhɨ sè. Dɨ àma, mà ka'ɨ kókpà Yésu Krísto nda, Gïká kòbhàró àma gyăgya ɨ́ kandrá Krísto nɨ ka'ɨ̈ma sè, tátrɨ́trɨ́ kúlí 'òma sè ko. Tàko ko, dhya àlo kɨtswá atsálé gyăgya Gïká kandrá tátrɨ́trɨ́ kúlí 'òma sè bwà ko.

17 Dɨ, mà kàdré ndàá atsálé gyăgya Gïká kandrá mà dré Krísto nɨ ka'ɨ̈le dhɨ sè gò, àma kɨ kisúzó tàkonzɨbhá ro dhɨ, kòdhɨ adré tsï tàá dhɨ, Krísto adré àma kɨ 'o fɨ̈le tàkonzɨ na dhɨ nɨ? Tàdzí ko! 18 Má kògò áma bha tátrɨ́trɨ́ kúlí má dré tayílé dhɨ nɨ rïnyí zàle dhɨ, má adré tadhá dhɨ, ma tátrɨ́trɨ́ kúlí nda nɨ ŋòlepi 'ɨ bàti. 19 Tàko ko, tátrɨ́trɨ́ kúlí nda sè dhɨ, má drà mána tátrɨ́trɨ́ kúlí nda lésè dre, má kàdréró lídrɨ́ íbe Gïká dré be dhɨ bvó. Bàti, à tidí ma dràle túmăní Krísto be fa kɨpakɨpa dri dre. 20 Dɨ má kàdré lídrɨ́ íbe dhɨ, kòdhɨ vélé ma 'ɨ ko, be ró dhɨ, Krísto ína lídrɨ́ íbe má léna nɨ. Dɨ lídrɨ́ má dré adrézó ába rúbhá na kònɨdhɨ, má adré ába, má dré adrélé Krísto, Gïká nɨ Mváágó nɨ ka'ɨ dhɨ sè. Akódhɨ nda lè tá ma tò gò, áyɨ tàndɨ nɨ lídrɨ́ fèzo áma tà sè dhɨ nɨ. 21 Dɨ má adré mána Gïká nɨ togó tanɨ ga ko. Ângyá ko, móndí ɨ kòkɨtswá tá atsálé gyăgya Gïká kandrá tátrɨ́trɨ́ kúlí 'òma sè dhɨ, kònò Krísto drà tá ína àngyá.

3

Tátrɨ́trɨ́ kúlî 'òma, kó ngalè Krîsto nɨ ka'ɨ̈ma

1 Âmɨ Gàlàtíyàbhá nɨ ɨ, àmɨ móndí azaaza 'ɨ! Âdhɨ lifí àmɨ kólé sè dhɨ nɨ? Tàko ko, à tadhá tá àmɨ dré ngádra 'á dhɨ, Yésu Krísto drà fa kɨpakɨpa dri àmɨ kɨ tà sè ngíni ya dhɨ 'ɨ́. 2 Dɨ má lè ngbà 'ɨ́ tà àlo kònɨdhɨ nɨ lizílé àmɨ tí kòdhya: Mɨ kisú Tɨrí Gïká àdhya mɨ dré tátrɨ́trɨ́ kúlí 'òle dhɨ sè? Kó ngalè, mɨ dré Krísto nɨ rúbí mɨ dré yïle dhɨ nɨ ka'ɨ̈le dhɨ sè? 3 Mɨ tayí àmɨ azálé kònɨnɨ ngíningíni ró? Mɨ kɨdhó kó Gïká nɨ ka'ɨ akódhɨ nɨ Tɨrí nɨ rïnyí sè dre dhɨ, mɨ nɨ go tsï tà mɨ dré kɨdhólé nda nɨ 'o akílé àmɨ kɨ tàndɨ kɨ rïnyí sè bwà? 4 Mɨ nya tsï kɨzà bï dhɨ ɨ àngyá? Kóko, kàdré kònɨnɨ ko! 5 Mɨ tà rè má dré ká: Gïká adré áyɨ Tɨrí fe àmɨ dré, adrézó kpà tà líndríga ró dhɨ kɨ 'o àmɨ kòfalé, mɨ dré adrélé tátrɨ́trɨ́ kúlí 'o dhɨ sè? Kó ngalè, mɨ dré adrélé Krísto nɨ rúbí mɨ dré yïle dhɨ nɨ ka'ɨ dhɨ sè?

6 Mɨ kisù rè Âbàrámà nɨ tà ká. Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Akódhɨ ka'ɨ tá Gïká gò, Gïká dré akódhɨ nɨ nòzo gyăgya akódhɨ nɨ tà ka'ɨka'ɨ nda sè.»* 7 Ásà dhɨ, lè mɨ kònï̃ dhɨ, móndyá adrébhá Gïká nɨ ka'ɨ dhɨ ɨ Âbàrámà nɨ ànzɨ 'ɨ bàti. 8 Gïká nɨ Kúlí tadhá tá drïdrï̃ dhɨ, Gïká nɨ móndyá súrú twá ro dhɨ kɨ bha gyăgya ɨ́ kandrá àyɨ kɨ tà ka'ɨka'ɨ sè gò, Kúlí nda dré Rúbí Tanɨ longózó Âbàrámà dré, tàzoá dhɨ: «Má nɨ tà tanɨ bha súrú títí bvò àdhya ɨ dri mí sè.»† 9 Dɨ ásà dhɨ, móndyá títí adrébhá Gïká nɨ ka'ɨ dhɨ ɨ adré tà tanɨ kisú, ngóró Âbàrámà dré tá kisúlé áyɨ tà ka'ɨka'ɨ sè dhɨ tínɨ.

10 Dɨ, móndyá títí adrébhá láti nda atsázó gyăgya Gïká kandrá tátrɨ́trɨ́ kúlí 'òma sè dhɨ ɨ àyɨkya tátrɨ́trɨ́ íbe àyɨ dri. Tàko ko, Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Dhya ángùdhi adrélépi ngbú tà títí tɨsìle búkù tátrɨ́trɨ́ kúlí àdhya na dhɨ kɨ 'o ko dhɨ, Gïká nɨ tátrɨ́trɨ́ akódhɨ nda dri.»‡ 11 Dɨ mà adré nòá ngádra 'á dhɨ, dhya àlo kɨtswá atsálé gyăgya Gïká kandrá

* **3:6** 3:6 À kònò Kɨdhoma 15:6. † **3:8** 3:8 À kònò Kɨdhoma 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** 3:10 À kònò Dùtèrònómè 27:26.

tátrɨtrɨ́ kúlí 'òma sè bwà ko. Tàko ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Dhya atsálépi gyăgya áyɨ tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ nɨ adrí.»§ 12 Dɨ, tátrɨtrɨ́ kúlí adré ɨ́na áyɨ totó tà ka'ĭka'ĭ dri ko. Be ró dhɨ, ngóró tɨsɨ̀le dhɨ tíní: «Dhya adrélépi tà títí tátrɨtrɨ́ kúlí dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o dhɨ nɨ adrí tà nda ɨ sè.»*
13 Krísto apá àma tátrɨtrɨ́ angálépi tátrɨtrɨ́ kúlí lésè dhɨ lésè, dré atsálé dhya tatrɨ́lé dhɨ ró àma kɨ tà sè dhɨ sè. Tàko ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Dhya ángùdhi tidílé fa kɨpakɨpa dri dhɨ tátrɨtrɨ́ ɨ́be ɨ́ dri.»† 14 Krísto 'o tà nda kònìnɨ, kɨtswálé tà tanɨ Gĭká dré lazílé Àbàrámà dré dhɨ kòtsaró kpà móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ véna Yésu Krísto sè, mà kòkisúró Tɨrɨ́ Lólo Gĭká dré lazílé dhɨ àma kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè be dhɨ bvó.

Tátrɨtrɨ́ kúlí ɨ lazikúlí be dhɨ
15 Áma adrúpi ɨ, má nɨ tà nda kòdhɨ nɨ tadhá tà móndí ì dré adrélé 'òle àyɨ kòfalésè dhɨ rú: Móndí ì kòbhà tà ru yĭzo àyɨ kòfalésè dhɨ, à kɨtswá gòle tà nda nɨ bhe bwà ko. À kɨtswá kpà tà àzya bha tà nda dri bwà ko. 16 Dɨ tà Gĭká dré tá lazílé Àbàrámà dré dhɨ ɨ kókpà kònìnɨ. Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ, Gĭká lazí tá tà nda ɨ Àbàrámà dré, toyó nɨ be. Kúlí nda adré tàá «toyó nɨ ɨ dré» ngóró móndí bĭ dhɨ ɨ dré dhɨ tíní ko. Be ró dhɨ, adré tàá «toyó nɨ dré» ngóró móndí àlo dré dhɨ tíní.‡ Móndí àlo nda Krísto 'ɨ. 17 Tà má dré adrélé lèle tàle dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Gĭká bhà tá tà ru yĭzo Àbàrámà be dhɨ gò, áyɨ lazikúlí fèzo drá. Dɨ tátrɨtrɨ́ kúlí atsálépi kóná kámá-su-drĭ-nyadhɨ-àlo-drĭ-mudrí àmvolésè dhɨ kɨtswá ɨ́na tà bhàle ru yĭzo nda nɨ bhe bwà ko. Tátrɨtrɨ́ kúlí nda kɨtswá kpà lazikúlí nda nɨ pfu ko. 18 Tàko ko, tà Gĭká dré lazílé áyɨ móndyá ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ kàdré tá áyɨ totó tátrɨtrɨ́ kúlí dri dhɨ, kònò tàyɨlé nda kɨtswá tá áyɨ totó lazikúlí dri ko. Dɨ, tà bàti ró dhɨ, Gĭká fè tàyɨlé nda Àbàrámà dré áyɨ lazikúlí sè.

Tà Gĭká dré tátrɨtrɨ́ kúlí fèzo ásà dhɨ
19 Kàdré dɨ kònìnɨ dhɨ, tà Gĭká dré tátrɨtrɨ́ kúlí fèzo ásà dhɨ àdho tà 'ɨ? Gĭká fè tá tátrɨtrɨ́ kúlí nda kɨtswálé móndí kɨ tàkonzì tadhá àyɨ dré, tsàle lókyá Àbàrámà nɨ toyó tà nɨ nɨ lazízó nda dré atsárà'a. Gĭká fè tá tátrɨtrɨ́ kúlí nda ángélóɨ sè, ìndì móndí àlo adrélépi tá áyɨ totó móndí kɨ kòfalé 'á Gĭká be dhɨ sè.§ 20 Dɨ Gĭká dré tá áyɨ lazikúlí nda nɨ fèzo Àbàrámà dré dhɨ, dhya àzya adrélépi tá áyɨ totó àyɨ kɨ kòfalé 'á dhɨ tá yókódhó. Tàko ko, Gĭká ngbà 'í àlo kwákwá.
21 Kòdhɨ adré tsì tàá dhɨ, tátrɨtrɨ́ kúlí adré ru pfu lazikúlí Gĭká àdhya ɨ́be? Tàdzí ko! Tàko ko, tátrɨtrɨ́ kúlí kòkɨtswá tá lídrì fe móndí ɨ dré bwà dhɨ, kònò móndí kɨ tá atsá gyăgya tátrɨtrɨ́ kúlí nda sè. 22 Dɨ, Gĭká nɨ Kúlí adré ɨ́na tàá dhɨ, móndyá títí bvò àdhya ɨ tàkonzì nɨ rĭnyí zàle, Gĭká kòfèró áyɨ lazikúlí nda móndyá adrébhá Yésu Krísto nɨ ka'ĭ dhɨ ɨ dré àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè.
23 Drìdrì lókyá adrézó Krísto nɨ ka'ĭ nda dré atsázó dhɨ kandrá dhɨ, àma tá móndí 'ɨle tátrɨtrɨ́ kúlí nɨ rĭnyí zàle, tsàle lókyá nda nɨ tadhárà'a. 24 Dɨ ásà dhɨ, Gĭká bhà tá tátrɨtrɨ́ kúlí nda adrélé àma kɨ drì kòlepi ró, tsàle lókyá Krísto dré atsárà'a, Gĭká kòbhàró àma gyăgya ɨ́ kandrá àma

§ **3:11** 3:11 A kònò Abàkúká 2:4. * **3:12** 3:12 A kònò Lèvĭtíkè 18:5. † **3:13** 3:13 A kònò Dùtèrònómè 21:23. ‡ **3:16** 3:16 A kònò Kidhoma 12:7; 13:15; 24:7. § **3:19** 3:19 «Móndí adrélépi tá áyɨ totó móndí kɨ kòfalé 'á Gĭká be» kònìdhɨ tá Mósè 'ɨ.

kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè. 25 Dɨ lókyá adrézó Krísto nɨ ka'ĩ nda dré atsálé dre dhɨ sè dhɨ, àma vélé tátrítrí kúlí adrélépi tá àma kɨ drì ko nda nɨ rĩnyí zàle ko.

Àma Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ bàti

26 Dɨ àmɨ títí dhɨ ɨ Gĩká nɨ ànzɨ 'ɨ, mì dré Yésu Krísto nɨ ka'ĩle dhɨ sè. 27 Tàko ko, àmɨ títí bàtísimò dobhá ru amúzó Krísto be dhɨ ɨ, mì asó Krísto àmɨ rú dre. 28 Dɨ àmɨ vélé twátwa ko, gba mì kàdré Yúdà ànzɨ 'ɨ yà, kó ngalè móndí Yúdà ànzɨ ró ko dhɨ 'ɨ yà, màrábà 'ɨ yà, kó ngalè móndí màrábà ro ko dhɨ 'ɨ yà, àgo 'ɨ yà, kó ngalè tòkó 'ɨ yà dhɨ. Tàko ko, àmɨ títí mì atsá ngá àlo ró Yésu Krísto na. 29 Dɨ mì kàdré móndyá Krísto àdhya 'ɨ dhɨ, àmɨ Ábàrámà nɨ ànzɨ 'ɨ bàti. Mì nɨ kpà tà Gĩká dré lazílé áyɨ ànzɨ ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ nɨ kisú.

4

1 Tà má dré adrélé tàle dhɨ, tà kònɨdhɨ 'ɨ: Dhya dra áyɨ atá nɨ ngá kisúlépi tàyɨlé ro dhɨ kàdré dhu rè mvámvá ro dhɨ, akódhɨ ngóró màrábà tínɨ, gba áyɨ atá nɨ ngá títí dhɨ dré adrézó ína ró dhɨ. 2 A adré akódhɨ nɨ bha akódhɨ nɨ likíbhá ɨ drígá ìndì akódhɨ nɨ ngá likíbhá ɨ drígá, tsàle lókyá atá nɨ dré bhàle dhɨ dré atsárà'a. 3 Dɨ àma, àma tá kókpà ànzɨmvá ɨ tínɨ, adrélé kpà màrábà ɨ ró tà bvò kòndɨ àdhya kɨ rĩnyí zàle. 4 Dɨ lókyá kòkɨtswá dre dhɨ, Gĩká dré áyɨ Mváagó nɨ amùzo, tòkó dré tĩle tátrítrí kúlí zàle, 5 kàpáró móndyá adrébhá tá tátrítrí kúlí nda zàle dhɨ ɨ, mà kàtsáró Gĩká nɨ ànzɨ ɨ ró be dhɨ bvó. 6 Dɨ mà dré adrélé akódhɨ nɨ ànzɨ 'ɨ bàti dhɨ sè dhɨ, Gĩká amù áyɨ Mvá nɨ Tɨrí adrélé àma kɨ togó na. Tɨrí nda adré loyóá àma léna dhɨ: «Ábbà! Tátá!» 7 Dɨ ásà dhɨ, mɨ vélé màrábà 'ɨ ko. Be ró dhɨ, mɨ mína Gĩká nɨ mvá 'ɨ bàti. Dɨ mí dré adrélé akódhɨ nɨ mvá 'ɨ dhɨ sè dhɨ, mí nɨ kpà tà dré lazílé áyɨ ànzɨ ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ nɨ kisú.

Pólò nɨ togó lanzì Gàlàtɨyàbhá kɨ tà sè

8 Wáláká dhɨ, mì dré tá Gĩká nɨ nĩrà ko dhɨ 'á dhɨ, àmɨ tá màrábà gĩká tàko kya 'ɨ, tágba gĩká nda ì dré adrézó gĩká bàti 'ɨ ko dhɨ. 9 Dɨ, nyànomvá dhɨ, mì nĩ vélé Gĩká dre. Tà bàti ró dhɨ, Gĩká nĩ àmɨ nì. Dɨ mì 'o àmɨ ngínɨ gòle àmɨ kɨ adzá tà rĩnyí àko ìndì kɨzà ro bvò kòndɨ àdhya nda ɨ véna dhɨ? Mì adré tsì lèá gòle adrélé tà nda kɨ màrábà ɨ ró? 10 Tàko ko, mì adré àmɨkya kĩtú àruka kɨ tà lebè, mbă àruka kya íbe, lókyá àruka kya íbe, ìndì kóná àruka kya íbe. 11 Má adré ngá ro àmɨ kɨ tà sè, àzí má dré 'òle àmɨ kòfalé dhɨ nɨ dra atsá tà tàko ró dhɨ sè.

12 Áma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ ti lizí, mì kàtsáró má tínɨ, ngóró má dré tá atsálé àmɨ tínɨ dhɨ tínɨ. Wáláká dhɨ, mì 'o tá ma kònzɨ ko. 13 Ngóró mì dré nĩle be dhɨ tínɨ dhɨ, lókyá má dré Rúbí Tanɨ longózó àmɨ dré vésè nɨ àlo sè dhɨ sè dhɨ, má longó tá, áma rúbhá dré tá adrélé drà ro dhɨ sè. 14 Dɨ tágba áma rúbhá yàyà nda dré tá adrézó tà lanzì ro àmɨ dri dhɨ, mì ayízè tá ma ko, mì gà tá kpà ma ko. Be ró dhɨ, mì ka'ĩ àmɨkya ma dòle ngóró ángéló Gĩká àdhya tínɨ, kó ngalè Yésu Krísto nɨ tàndɨ tínɨ. 15 Dɨ àmɨ kɨ arí mì dré tá adrézó ába dhɨ vélé ángwà? Má kɨtswá tàá àmɨ kɨ tà sè dhɨ, kòkɨtswá tá dhɨ, mì nɨ tá àmɨ kɨ mĩ angí

afèle má dré.* 16 Dɨ, nyànomvá dhɨ, má atsá vo vélé àmɨ kɨ kàrɨbhá ro,
má dré adrélé tà bàti ta àmɨ dré dhɨ sè?
17 Móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ kɨ togó àtsɨ ró kɨtswázó àmɨ kɨ se àyɨ
vésè. Dɨ, tà ì dré adrélé lèle 'òle nda dóro ko. Ɨ adré àyɨkya àma kɨ
kòfalé le lanzílé àmɨ íbe, àmɨ kɨ togó kàtsáró àtsɨ ró àyɨ kɨ tà sè be dhɨ
bvó. 18 Adrélé togó íbe àtsɨ ró dhɨ dóro, tà adrézó togó íbe kònìnɨ dhɨ
kàdré dóro dhɨ. Adré kpà lèá dhɨ, mì kàdré togó íbe àtsɨ ró lókyá wǎyi
sè, ngbà 'í lókyá mà dré adrérà'a àmɨ íbe dhɨ 'á ko. 19 Áma ànzɨ ɨ, má
adré gòle kɨzà nya àmɨ kɨ tà sè, ngóró tòkó adrélépi 'òle tĩle dhɨ dré
adrélé kɨzà nya dhɨ tínɨ, tsàle lókyá mì dré dra àmɨ kɨ tayízó Krísto dré
ladzálé atsálé í tínɨ dhɨ 'á. 20 Má lè tá adrélé túmǎní àmɨ íbe nyànomvá,
má kòkɨtswáró tà ta àmɨ dré làsú be twá. Ângyá ko, áma drì adré abílé
àmɨ kɨ tà sè!

Tà tadhálé Agárà nɨ tà rú, ìndì Sárà nɨ tà rú dhɨ

21 Âmɨ adrébhá lèá adrélé tátrítrí kúlí zàle nɨ ɨ, mì tà rè má dré ká:
Mì nĩ tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhɨ ɨ ko? 22 Tàko ko, à tɨsì tá dhɨ,
Âbàrámà tá ànzìàgo íbe rĩ. Âlo nɨ tá mvámvá tòkó màrábà ro, rú be
Âgárà dhɨ dré tĩle dhɨ 'ɨ. Âzya nɨ tá mvámvá tòkó màrábà ro ko, rú be
Sárà dhɨ dré tĩle dhɨ 'ɨ. 23 Â ti mvámvá tòkó màrábà ro dhɨ àdhya nda
rĩnyí rúbhá àdhya sè. Dɨ, à ti mvámvá tòkó màrábà ro ko dhɨ àdhya
nda lazikúlí Gĩká àdhya sè.

24 Â nɨ kɨtswá tà nda kòdhɨ kɨ àndu ngɨ kònìnɨ: Tòkó rĩ nda ì adré tà
rĩ Gĩká dré bhàle ru yĩzo móndí íbe dhɨ kɨ tà tadhá kòdhya. Âgárà nda
adré tà Gĩká dré bhàle ru yĩzo móndí íbe kòngó Sĩnáyì drĩna dhɨ nɨ tà
tadhá. Akódhɨ adré ànzɨ kɨ ti adrélé màrábà ɨ ró. 25 Âgárà adré kòngó
Sĩnáyì bvò Àràbíyà àdhya na dhɨ nɨ tà tadhá, adrézó kpà Yèrúsalémà
ándrò kòndɨ nɨ tà tadhá. Ângyá ko, Yèrúsalémà nda ànzɨ nɨ íbe dhɨ ɨ
màrábà 'ɨ. 26 Dɨ, Yèrúsalémà bhù na dhɨ ína màrábà 'ɨ ko. Yèrúsalémà
nda àma kɨ andre 'ɨ. 27 Tàko ko, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
«Mɨ, tòkó kóndó ro tĩlepi ko nɨ, mí kòlenzé wà!
Mɨ mváaswa yĩlepi ko nɨ, mí kòga lúlúgyá wà!
Tàko ko, tòkó tayílé dhɨ nɨ ànzɨ kɨ lɨzó bĩ,
tòkó adrélépi agó be dhɨ àdhya kɨ lavú.»†

28 Áma adrúpi ɨ, àmɨ àmɨkya ànzɨ tĩle Gĩká nɨ lazikúlí sè dhɨ 'ɨ, ngóró
Ɨsákà tínɨ. 29 Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, mvámvá tĩle rĩnyí rúbhá
àdhya sè nda adré tá mvámvá tĩle Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè nda nɨ mì pfo.
Nyànomvá dhɨ, tà nda kòdhɨ kókpà kònìnɨ. 30 Dɨ, Gĩká nɨ Kúlí adré tàá
ngínɨ? «Mí dro tòkó màrábà ro nda ɨ mvá nɨ be mí kandrásè. Tàko ko,
tòkó màrábà ro nda nɨ mvá kɨtswá ína tà lazílé tàyɨlé ro dhɨ nɨ kisú
túmǎní tòkó màrábà ro ko dhɨ nɨ mvá be tàdzí ko.»‡ 31 Dɨ ásà dhɨ, áma
adrúpi ɨ, àma tòkó màrábà ro dhɨ nɨ ànzɨ 'ɨ ko. Be ró dhɨ, àma àmakya
tòkó màrábà ro ko dhɨ nɨ ànzɨ 'ɨ.

5

Ama móndyá Krîsto dré trɨle dhɨ 'ɨ

---

* **4:15** 4:15 Kúlí «mì nɨ tá àmɨ kɨ mĩ angí afèle má dré» kònɨ ì adré lèá tàle dhɨ, àyɨ nda ɨ tá gànzi ró àyɨ kɨ fe wǎyi Pólò nɨ tà sè. † **4:27** 4:27 Â kònò Ɛsáyà 54:1. ‡ **4:30** 4:30 Â kònò Kidhoma 21:10.

1 Krísto trì àma, mà kàdréró móndí trìle bàti dhɨ ɨ ró. Adré dɨ lèá
dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ totó tätä tà nda sè. Mì kòtayí kpà àmɨ gòle adrélé
tódhyá màrábà tátrítrí kúlí àdhya ɨ ró ko.
2 Mì yi rè ká! Ma, Pólò, má adré tàá àmɨ dré dhɨ: Mì kò'o àmɨ lwàle
kɨtswálé atsálé gyăgya Gĩká kandrá dhɨ, tà Krísto dré 'òle àmɨ dré dhɨ
kɨtswá vélé àmɨ kɨ ledé ko. 3 Má adré gòle tàá dhɨ: Lè dhya ángùdhi áyɨ
'òlepi lwàle dhɨ kàdré tà títí tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o. 4 Àmɨ
adrébhá láti nda atsázó gyăgya Gĩká kandrá tátrítrí kúlí 'òma sè nɨ ɨ,
mì lanzí ru Krísto be dre. Mì vwà kpà Gĩká nɨ togó tanɨ rúsè vwàvwà.
5 Dɨ, àma ró dhɨ, àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè dhɨ, mà adré mì bha Gĩká véna
àma kɨ bhàma gyăgya akódhɨ kandrá dhɨ nɨ tà sè, adrézó tà nda nɨ letè
lovó sè Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè. 6 Tàko ko, àma adrébhá Yésu Krísto na dhɨ
ɨ dré dhɨ, dhyá kɨ lwàma ìndì dhyá kɨ lwàma ko dhɨ, tà tàko 'ɨ. Tà kàdrì
lavúlé dhɨ ngbà 'í Krísto nɨ ka'ĩma gò adrézó tà ka'ĩka'ĩ nda nɨ tadhá
lèle sè dhɨ 'ɨ.
7 Mì adré kó tá angú ra dóro dhɨ, àdhi kɨkí dɨ àmɨ tà bàti ka'ĩma 'òle
dhɨ nɨ tayí dhɨ nì? 8 Tà adrézó àmɨ kɨ togó se kònìnɨ nda angá ína Gĩká
adrélépi àmɨ kɨ azí dhɨ vélésè ko. 9 Mì nĩ ko tàle dhɨ, tàkú mvá tsà dhɨ
adré mápà fóndro títí dhɨ nɨ 'o avólé nì dhɨ?* 10 Dɨ, má adré mána ka'ĩá
Mírì na tàle dhɨ, mì kɨtswá tà twá kisù tà má dré adrélé tàle kòdhɨ rúsè
ko. Kàdré ína dhya adrélépi àmɨ kɨ drì kɨzá dhɨ nɨ tà sè dhɨ, Gĩká nɨ tà
bha akódhɨ nda dri, kàdré gba àdhi 'ɨ ya dhɨ.
11 Áma adrúpi ɨ, kònò má kàdré tá tadhá dhɨ, lè móndí ì kàdré àyɨ kɨ
'o lwàle dhɨ 'í dhɨ, à nɨ tá go adrélé áma mì pfo àdho tà sè? Tàko ko,
tà má dré adrélé longólé Krísto nɨ dràma fa kɨpakɨpa dri dhɨ nɨ tà dri
dhɨ kɨtswá tá vélé móndí kɨ 'o ledhélé dhɨ ko. 12 Kàdré dhya adrébhá
àmɨ kɨ drì kɨzá nda kɨ tà sè dhɨ, má mĩlésè dhɨ, dóro nɨ tá ì dré àyɨ kɨ
rúbhá kɨ tolwàle títí dhɨ!
13 Àmɨ, áma adrúpi ró nɨ ɨ, Gĩká azí àmɨ adrélé móndí trìle bàti dhɨ
ɨ ró. Dɨ, mì kàdré àmɨ kɨ trìma nda nɨ no ngóró tà adrélépi láti fe àmɨ
dré adrézó lovó kònzɨ àmɨ kɨ rúbhá kya kɨ 'o dhɨ ró ko. Be ró dhɨ,
mì kàdré àmɨkya tà 'o àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré àyɨ kɨ màrábà ɨ tínɨ lèle sè.
14 Tàko ko, tà títí tátrɨtrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ ì adré àyɨ kɨ totó tòlí
àlo kònìdhɨ dri: «Mí kàdré ámɨ àzya nɨ le ngóró mí dré adrélé ámɨ
tàndɨ nɨ le dhɨ tínɨ.»† 15 Dɨ, mì kàdré àmɨkya ru tɨtsí, adrézó ru nya
àmɨ kòfalésè kà'wá àtrá kya tínɨ dhɨ, mì kònò dɨ dóro, mì kòpfuró ru
todràle ko.

Atsima Tɨrí Lólo nɨ rĩnyî sè dhɨ

16 Má adré dɨ tàá dhɨ: Mì kàdré atsílé Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè gò, mì
kòkɨtswáró lovó kònzɨ àmɨ kɨ rúbhá kya kɨ 'o ko. 17 Tàko ko, tà lovó
kònzɨ rúbhá àdhya dré adrélé lèle 'òle dhɨ ɨ twá Tɨrí Lólo àdhya ɨ rúsè.
Tà Tɨrí Lólo dré adrélé lèle 'òle dhɨ ɨ kókpà twá tà lovó kònzɨ rúbhá
àdhya dré adrélé lèle 'òle dhɨ ɨ rúsè. Dɨ tà rĩ nda kòdhɨ ì adré ru pfu
àyɨ kòfalésè gò, mì dré kɨtswázó tà mì dré adrélé lèle 'òle dhɨ kɨ 'o bwà
ko. 18 Dɨ, mì kàdré àmɨ kɨ tayí Tɨrí Lólo dré adrélé tidrĩle dhɨ, àmɨ vélé
tátrɨtrí kúlí nɨ rĩnyí zàle ko.

* **5:9** 5:9 Á kònò 1 Kòrítòbhá ɨ 5:6. † **5:14** 5:14 Á kònò Lèvĩtíkè 19:18.

19 À nɨ kɨtswá tà lovó kònzɨ rúbhá àdhya dré adrélé lèle 'òle dhɨ kɨ
no ngádra 'á: ndòtò tà, tà ndĭ ró dhɨ, tà swà, 20 gĭká tàko kɨ lɨndrì
bhàma, kólé tà, togó kònzɨ bhàma, lawà, lovó kònzɨ bhàma móndí ɨ
rú dhɨ, togóaswa, dhyá kɨ tà bhàma drĭdrì dhɨ, ru lanzɨma, ru kayima,
21 dɨrèma, wá tsĭma, gwányá wàyá kɨ tà, tsàle tà àruka làsú be kònìnɨ
dhɨ ɨ. Má adré tà longó àmɨ dri ngóró má dré tá longólé àmɨ dri drĭdrì
dhɨ tínɨ: Móndyá adrébhá tà 'o làsú be kònìnɨ dhɨ ì kɨtswá àyɨkya fĭle
Gĭká nɨ Òpì na ko.

22 Dɨ, lò'wa dóro Tɨrí Lólo dré adrélé 'òle 'àle móndí ɨ léna dhɨ ɨ,
kònɨ 'ɨ: lèle, arí, tà kɨdríkɨdrɨ, togó vwàvwà, togó dóro, tà dóro 'òma,
tà ka'ĭka'ĭ, 23 togó yàyà, ɨndì dhyá kɨ lovó mvòma. Tátrítrí kúlí adré tà
ta kònzɨ tà nda kòdhɨ ɨ rú àlomvá ko. 24 Móndyá Yésu Krísto àdhya ì
tidí fa kɨpakɨpa dri lovó kònzɨ rúbhá àdhya, túmănì tà títí lovó kònzɨ
nda dré adrélé lèle 'òle dhɨ íbe todràle dre. 25 Mà dré adrélé lídrì íbe
Tɨrí Lólo nɨ rĭnyí sè dhɨ sè dhɨ, lè mà kàdré kpà atsílé Tɨrí nda nɨ rĭnyí
sè. 26 Lè mà kàdré drĭkàdrì ro ko. Mà kàdré àma kɨ adrúpi kɨ togó 'o
aswálé ko, adrézó lovó kònzɨ bha àma kɨ adrúpi ɨ rú ko.

6

Àma kɨ adrúpi kɨ tà lanzì dòma

1 Áma adrúpi ɨ, mì kòkisú àmɨ kɨ adrúpi àlo dhɨ adrérà'a tàkonzì 'o
dhɨ, àmɨ lɨ'wábhá àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na dre nɨ ɨ, mì kòlotó akódhɨ nda
togó yàyà sè. Dɨ, mì kòsu àmɨ kɨ tàndɨ ɨ rú, tà nda kòtabhĭró kókpà
àmɨ gò, àmɨ kɨ 'òzo dhèle tàkonzì na dhɨ ko. 2 Mì kàdré ru ledé àmɨ
kòfalésè, adrézó àmɨ kɨ adrúpi kɨ tà lanzì do. Mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ,
mì nɨ tòlí Krísto dré fèle dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí. 3 Dhya àlo kàdré áyɨ
no móndí kàdrì ro dhɨ, tágba dré adrézó móndí tàko 'ɨ dhɨ, akódhɨ nda
adré áyɨ tàndɨ nɨ lɨtí. 4 Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré tà mì dré adrélé
'òle dhɨ kɨ tabhĭ, mì kòkɨtswáró àmɨ kɨ drì bha kuru àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tà
sè be dhɨ bvó. Dɨ, mì kòtabhĭ àmɨ kɨ tà móndí àruka kya rú ko. 5 Tàko
ko, lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré tà bhàle àmɨ kɨ tàndɨ ɨ drígá dhɨ kɨ
'o kòdhya.

6 Lè dhya ángùdhi adrézó Gĭká nɨ kúlí tadhá drá dhɨ kàdré áyɨ ngá
dóro títí dhɨ kɨ lanzí dhya adrélépi áyɨ tadhá dhɨ dré.

7 Mì kòtayí àmɨ adrélé lɨtílé ko: À kɨtswá Gĭká nɨ gu bwà ko. Mì
nɨ ngá mì dré adrélé kidhílé dhɨ nɨ akónà kòdhya. 8 Mì kàdré ngá
kidhí lovó kònzɨ rúbhá àdhya dré dhɨ, mì nɨ dràdrà akónà lovó kònzɨ
nda lésè kòdhya. Dɨ, mì kàdré ngá kidhí Tɨrí Lólo dré dhɨ, mì nɨ lídrì
kóná vésè kólyá dhɨ nɨ akónà Tɨrí nda vélésè kòdhya. 9 Mà kòtayí àma
adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko. Tàko ko, lókyá kòkɨtswá dre dhɨ,
mà nɨ lànyá dóro akónà, mà kòtayí àma landèle ko dhɨ. 10 Dɨ ásà dhɨ,
mà kàdré láti nda adrézó tà dóro 'o móndyá títí ɨ dré. Lavúlé dhɨ, mà
kàdré 'òá kònìnɨ àma kɨ adrúpi Yésu nɨ ka'ĭbhá dhɨ ɨ dré.

Pólò nɨ kúlĭ kùdù

11 Mì nò rè wárágà pá kàdrì má dré adrézó wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì
àmɨ dré áma tàndɨ nɨ drígá sè dhɨ ɨ ká.

12 Dhya adrébhá àmɨ kɨ le 'òle lwàle nda ì adré àyɨkya tà 'o rúbhá
sè, à kàdréró àyɨ kɨ no dóro be dhɨ bvó. Dɨ, ì adré ngbà 'ĭ tà nda kɨ 'o,
à kàdréró àyɨ kɨ mì pfo Krísto nɨ fa kɨpakɨpa nɨ tà sè ko dhɨ sè. 13 Tà

bàti ró dhɨ, ndɨndì àyɨ àyɨ kɨ 'obhá lwàle nda ɨ adré àyɨkya tátrítrí kúlí lɨkí ko. Tágba kònɨnɨ dhɨ, ɨ adré àmɨ kɨ le 'òle lwàle, ɨ kòkɨtswáró àyɨ kɨ afà tà ɨ dré àmɨ kɨ 'òzo 'òá àmɨ kɨ rúbhá sè dhɨ nɨ tà sè.
14 Dɨ, ma ró dhɨ, má kɨtswá mána áma afà tà àzya sè ko, kàdré ngbà 'í fa kɨpakɨpa àma kɨ Mírì Yésu Krísto àdhya nɨ tà sè ko dhɨ. Tàko ko, fa kɨpakɨpa nda sè dhɨ, à tidí tà bvò kòndɨ àdhya má dré tá adrézó mì bha drìá dhɨ ɨ todràle dre. A tidí kpà ma dràle tà bvò kòndɨ àdhya ɨ lésè dre.
15 Tà bàti ró dhɨ, dhyá kɨ lwàma ìndì dhyá kɨ lwàma ko dhɨ, tà kàdrì 'ɨ ko. Tà kàdrì lavúlé dhɨ ngbà 'í dhyá kɨ tayɨma Gïká dré bhàle tódhyá adrélé móndí tídhí ro dhɨ 'ɨ. 16 Tà kìdríkìdrɨ ɨ Gïká nɨ togó dóro be dhɨ ì kàdré móndyá títí adrébhá 'òá kònɨnɨ dhɨ ɨ dré. Ayɨ nda ɨ Ɨsèrélè ànzɨ bàti Gïká àdhya 'ɨ.
17 Kùdù ro dhɨ, lè dhya àlo kògò adrélé áma lagù ko. Angyá ko, ma àngì Yésu àdhya íbe má rú.
18 Áma adrúpi ɨ, àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe! Kàdré kònɨnɨ.

Wárágà Pólò dré tisìle Èfésòbhá ì dré dhì

Wárágà kònìdhì nì tà àndu ngìle drìdrì dhì

Kònìdhì wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Èfésò na dhì ì dré dhì 'ì. Èfésò nda tá bhàandre kàdrì bvò Àsíyà àdhya na dhì 'ì. Pólò longó tá Rúbí Tanì kònàle gò, Gìká nì tà tadházó Èfésòbhá ì dré kóná rì tàlí sè, dré tá adrérà'a áyì atsí andre nì na to dhì 'á (Tà 'òle dhì ì 19:1–20:1).

Pólò adré wárágà kònìdhì nì tisì tà kàdrìkàdrì rì dhì ì sè. Àlo nì, adré Rúbí Tanì nì tà àndu ngì mìbhalé tí, adrézó Gìká zì móndí ì adrélé ína ró gò, àyì kì apázó tàkonzì lésè Yésu Krísto sè ngíní ya dhì nì tà tadhá. Adré tà lùzu ró Gìká dré kisùle 'òle kíno lésè dhì nì tadhá kònìnì: «A nì tà títí bhù na ìndì bvò dri dhì kì amú bhàle adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zàle» (1:10). Pólò adré kpà Gìká amú móndyá súrú twá ro dhì ì Yúdà ànzì íbe adrélé súrú àlo ró Krísto na ngíní ya dhì nì tà tadhá (2:11-22).

Rì nì, Pólò adré Yésu nì ka'ìbhá ì kàdré atsílé ngíní ya dhì nì tà tadhá. Adré tàá dhì, mà kòtingá àma kì lídrì àku àma rúsè, lídrì tídhí Gìká dré bhàle adrélé ína tíní dhì nì asózó àma rú (4:20-24). Adré kpà tà tadhá àgo kì tà àyì kì tòkó íbe dhì dri, ànzìmvá kì tà àyì kì tibhá íbe dhì dri, ìndì màrábà kì tà àyì kì mírì íbe dhì dri. Kùdù ro dhì, adré móndyá ka'ìbhá dhì kì kodzó, ì kàdréró àdzú ngá Gìká àdhya kì tosó àyì rú àdzú tirí kònzì íbe dhì nì tà sè (6:10-20).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhì léna dhì kì atìma

1) Pólò nì mòdo fèma (1:1-2)
2) Krísto nì Rúbí Tanì nì tà àndu ngìma (1:3–3:21)
3) Lídrì tídhí ro Krísto na dhì (4:1–6:20)
4) Pólò nì kúlí kùdù (6:21-24)

Pólò nì mòdo fèma

1 Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto nì àpóstolò ro ngóró Gìká dré lèle dhì tíní dhì, má adré wárágà kònìdhì nì tisì àmì, móndyá lólo Gìká àdhya Èfésò na dhì ì dré, àmì adrébhá Yésu Krísto nì ka'ì tà títí ì sè dhì ì dré. 2 Gìká àma kì Atá ì Mírì Yésu Krísto be dhì ì kòbhà àyì kì togó tanì àmì rú, ìndì ì kòfè tà kìdríkìdrì àmì dré!

Tà tanì Gìká dré afèle àma dré Krîsto na dhì ì

3 Rúku kàdré Gìká, àma kì Mírì Yésu Krísto nì Atá dré! Tàko ko, akódhì afè àma dré tà tanì títí angábhá í vélésè bhù lésè dhì ì, mà dré adrélé Krísto na dhì sè. 4 Drìdrì bvò nì bhàma kandrá dhì, zì tá àma adrélé Krísto na, mà kàdréró lólo ìndì tà kònzì àko àma rú í mìlésè be dhì bvó. Akódhì nì lèle sè dhì, 5 bhà tá àma twá drìdrì, mà kàtsáró áyì ànzì ì ró Yésu Krísto sè, ngóró dré tá lèle 'òle dhì tíní, ìndì ngóró tà nda dré tá adrélé dóro akódhì mìlésè dhì tíní. 6 'O tá kònìní, mà kàdréró áyì rú bha kùle, áyì togó tanì mìlanzìlanzì ro í dré bhàle àma rú áyì Mvá í dré lèle tò dhì na dhì nì tà sè. 7 Tàko ko, akódhì nì togó tanì kàdrì lavúlé nda sè dhì, amù áyì Mvá nda dràle àma kì tàkonzì trìzo ìndì àma kì apázó tàkonzì lésè akódhì nì kàrí sè. 8 Tà bàti ró dhì, fè áyì togó tanì gàle àma léna bì, túmăní tògyá wăyi tà títí dhì kì àndu nìzo dhì be. 9 Tadhá kpà àma dré tà lùzu ró í dré kisùle 'òle ìndì í dré lèle

'òle kínó lésè Krísto na dhɨ, ngóró dré tá adrélé dóro akódhɨ mïlésè dhɨ tínɨ. 10 Tà dré lèle 'òle nda, tà kònìdhɨ 'ɨ: Lókyá kòkɨtswá títí dre dhɨ, a nɨ tà títí bhù na ìndì bvò dri dhɨ kɨ amú bhàle adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zàle.

11 Dɨ Gïká bhà àma twá, àma kɨ zìzo adrélé móndyá ína ɨ ró Krísto na, ngóró í dré kisùle 'òle kínó lésè dhɨ tínɨ. Tàko ko, akódhɨ adré tà títí dhɨ kɨ 'o ngóró í dré kisùle 'òle, ìndì í dré lèle 'òle dhɨ tínɨ. 12 Dɨ Gïká 'o tà nda kònìnɨ, kɨtswálé àma àma kɨ mï bhabhá Krísto véna drïdrì dhɨ ɨ, mà kàdréró Gïká nɨ rú bha kùle akódhɨ nɨ mïlanzïlanzï sè be dhɨ bvó.

13 Àmɨ ró dhɨ, mì yi kókpà tà bàti Rúbí Tanɨ àdhya Gïká dré adrézó àmɨ kɨ tɨdrí ásà dhɨ gò, mì dré Krísto nɨ ka'ïzo. Dɨ Gïká dré áyɨ àngì lwàzo àmɨ rú, tadházóá dhɨ, àmɨ móndyá ína 'ɨ káyà dhɨ. Àngì nda, Tɨrí Lólo Gïká dré lazílé dhɨ 'ɨ. 14 Tɨrí Lólo nda ngádrï Gïká dré afèle àma dré drïdrï, tadházóá dhɨ, í nɨ dra tà í dré lazílé tàyɨlé ro dhɨ nɨ afè àma dré dhɨ 'ɨ, tsàle lókyá í dré dra àma, móndyá ína ró dhɨ kɨ apázó kɨtswálé títí dhɨ 'á. Dɨ ásà dhɨ, mà kàdré akódhɨ nɨ rú bha kùle akódhɨ nɨ mïlanzïlanzï sè wà!

Pólò zi tà Gïká tî Èfésòbhá ɨ dré

15 Dɨ ásà dhɨ, kɨdhólé lókyá má dré yïzoá tàle dhɨ, mì adré Mírï Yésu nɨ ka'ï, adrézó móndyá lólo Gïká àdhya kɨ le ngíní ya dhɨ sè dhɨ, 16 má adré àwoyà ta Gïká dré àmɨ kɨ tà sè landè àko ró. Má adré kpà àmɨ kɨ tà kisù, má dré adrérà'a tà zi Gïká tí dhɨ 'á. 17 Má adré Gïká, àma kɨ Mírï Yésu Krísto nɨ Atá mïlanzïlanzï ro dhɨ nɨ ti lizí, kòfèró tògyá Tɨrí Lólo àdhya àmɨ dré kɨtswázó áyɨ tà lùzu ró dhɨ kɨ ni, mì kòkɨtswáró kpà áyɨ tàndɨ nɨ ni dóro lavúlé be dhɨ bvó. 18 Má adré kpà tà zi akódhɨ tí, kò'oró áyɨ ngádra ngá kazá àmɨ kɨ togó na, mì kònïró tà dré àmɨ kɨ azízó adrélé mï bha í véna ásà dhɨ ɨ, túmăní tà kàdrì mïlanzïlanzï ro dré lazílé áyɨ móndyá ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ be.

19 Kò'o kpà àmɨ áyɨ rïnyí kàdrì lavúlé adrélépi tà 'o àma adrébhá áyɨ ka'ï dhɨ ɨ léna dhɨ nɨ ni. Akódhɨ nɨ rïnyí kàdrì lavúlé nda, 20 rïnyí dré tadhálé Krísto rú, dré akódhɨ nɨ tɨngára'a dràdrà lésè, ìndì akódhɨ nɨ 'orà'a lɨrílé áyɨ drɨágó lésè bhù na dhɨ 'á dhɨ 'ɨ. 21 Gïká bhà Krísto nda adrélé ópí kàdrì títí dhɨ ɨ drïle, rïnyí títí adrézó òpì nya dhɨ ɨ drïle, rïnyí àruka títí dhɨ ɨ drïle, òpì títí dhɨ ɨ drïle, ìndì rú títí kɨtswálé fèle lókyá kònìdhɨ sè ìndì lókyá adrélépi alïle dhɨ sè dhɨ ɨ drïle. 22 Bhà kpà tà títí dhɨ ɨ adrélé Krísto nɨ pá zàle gò, akódhɨ nɨ bhàzo adrélé Èkèlézyà nɨ drï kòlepi ró tà títí ɨ sè. 23 Èkèlézyà nda Krísto nɨ rúbhá 'ɨ. Akódhɨ adré Èkèlézyà nda nɨ 'o gàle áyɨ tàndɨ nɨ lídrì sè bï, ngóró í dré adrélé tà títí dhɨ kɨ 'o gàle áyɨ tàndɨ sè bï dhɨ tínɨ.

2

Gïká 'o àma adrílé túmăní Krísto be

1 Wáláká dhɨ, àmɨ tá àmɨkya móndí dràbhá dre dhɨ 'ɨ, àmɨ kɨ lɨgɨma nɨ tà sè ìndì àmɨ kɨ tàkonzì kɨ tà sè. 2 Lókyá nda sè dhɨ, mì adré tá tatsílé tàkonzì 'obe, ìndì tà bvò kòndɨ àdhya kɨ lebèbe. Mì adré tá kpà tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì adrélépi òpì kɨtswálé nòle bwà ko dhɨ drïle dhɨ nɨ lebè. Tɨrí nda tɨrí adrélépi tà 'o nyànomvá móndyá adrébhá lɨgílé Gïká rú dhɨ ɨ léna dhɨ 'ɨ. 3 Àma títí, àma tá kókpà àyɨ nda ɨ kòfalé, adrélé tà 'o àyɨkya tínɨ. Mà adré tá tatsílé lovó kònzɨ àma kɨ rúbhá kya kɨ 'obe,

ìndì tà mà dré tá adrélé kisùle lovó kònzi nda sè dhi ki 'obe. Àma ki tà làsú kònzi sè dhi, mà adré tá lìle Gïká ni kombà kisú àyi nda kya tíni.

4 Di, Gïká ni togó dóro lavúlé dhi sè, ìndì akódhi ni lèle kàdrì àma vélé dhi sè dhi, 5 'o àma adrílé túmănî Krísto be, tágba mà dré tá adrézó móndí dràbhá dre dhi 'i àma ki tàkonzì ki tà sè dhi. Tà bàti ró dhi, Gïká tidrí àmi áyi togó tani sè. 6 Di mà dré ru amúlé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Gïká tingá àma kurú na túmănî akódhi be, àma ki 'òzo lirílé bhù na túmănî akódhi be. 7 Gïká 'o tà nda kònìni, kitswálé lókyá títi adrébhá alìle dhi i sè dhi, í kòtadháró áyi togó tani kàdrì lavúlé, í dré bhàle àma rú Yésu Krísto na dhi be dhi bvó.

8 Tàko ko, Gïká tidrí àmi áyi togó tani sè, àmi ki tà ka'ïka'ï sè. Tà nda kòdhi angá àmi ki tàndi i vélésè ko. Be ró dhi, tà nda ína tà Gïká dré fèle àmi dré àngyá dhi 'i. 9 Di akódhi tidrí àmi tà dóro mì dré 'òle dhi i sè ko, dhya àlo kòkitswáró áyi afà áyi tàndi ni tà sè bwà ko. 10 Àngyá ko, àma ngá Gïká dré ledélé áyi tàndi ni drígá sè dhi 'i. Akódhi bhà àma tódhyá Yésu Krísto na, mà kàdréró tà dóro í dré bhàle drïdrï àma dré 'òle dhi ki 'o be dhi bvó.

Ama súrú àlo Yésu Krîsto na dhi 'i

11 Di ásà dhi, mì kisù rè ngalè wáláká dhi, àmi tá móndí ngíni ró dhi 'i ya dhi ká. Tàko ko, àmi tá móndí tïle súrú twá ro dhi 'i. Yúdà ànzi adrébhá àyi ki zi móndí lwàle dhi i ró dhi, ì adré tá àmi ki zi móndí lwàle ko dhi i ró. (Tákò, àyi ki lwàma nda ngbà 'í tà ì dré 'òle àyi ki rúbhá na dhi 'i.) 12 Wáláká dhi, àmi tá vwàvwà ro Krísto rúsè. Àmi tá twá Gïká ni súrú, Ìsèrélè ànzi i rúsè. Àmi tá kpà twá tà Gïká dré bhàle ru yïzo móndyá ína íbe dhi rúsè, ìndì áyi lazikúlí rúsè. Bvò kònìdhi lé dhi, àmi tá Gïká àko, ìndì tà mì dré tá kitswázó mì bha ásà dhi tá kpà yókódhó. 13 Di, nyànomvá dhi, mì dré ru amúlé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Gïká 'o àmi adrébhá tá vwàvwà ro dhi i atsálé ànyi í làga Krísto ni kàrí sè dre.

14 Tàko ko, Krísto ni tàndi bhà tà kìdríkìdri àma kòfalé nì. Àngyá ko, 'o Yúdà ànzi i móndyá súrú twá ro dhi íbe dhi i atsálé súrú àlo ró, dré áyi rúbhá fèle dhi sè. 'O kpà zèrîbà adrélépi tá àma ki kòfalé lanzí, adrézó àma ki 'o adrélé kàribhá i ró dhi arílé. 15 'O kpà tátrítrí kúlí i tà títí tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi íbe dhi ki tà akílé. 'O tà nda kòdhi i kitswázó súrú rì nda ki bha adrélé súrú àlo tídhí ro dhi ró í léna, adrélé kpà tà kìdríkìdri íbe. 16 'O kpà kònìni, kitswálé áyi dràma fa kipakipa dri dhi sè dhi, í kàmúró àyi rì nda i tódhyá Gïká be, ì kàtsáró rúbhá àlo ró. Di pfu tà adrélépi tá àyi ki 'o adrélé kàribhá i ró nda dràle kònìni. 17 Di Krísto nda alì Rúbí Tani tà kìdríkìdri àdhya ni longó àmi súrú twá ro adrébhá tá vwàvwà ro Gïká rúsè dhi i dré, ìndì àma Yúdà ànzi adrébhá tá ànyi akódhi làga dhi i dré. 18 Tàko ko, nzì láti àma dré adrézó àma ki kisí àmi íbe ànyi Gïká Atá làga Tirí Lólo àlo sè dhi nì.

19 Di ásà dhi, àmi súrú twá ro ni i, àmi vélé móndí twá 'i ko, ìndì móndí angábhá súrú twá i lésè dhi 'i ko. Be ró dhi, àmi àmikya bhàànzi 'i túmănî móndyá lólo Gïká àdhya íbe. Àmi kpà Gïká ni súrú akódhi ni dzó lé dhi 'i. 20 Akódhi adó kpà àmi dzó nda ni sïzo, àmi ki tobhàzo dzópá í dré bhàle àpóstolò i sè ìndì pròfétà i sè dhi dri. Yésu Krísto ni tàndi, kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó drïá dhi 'i. 21 Akódhi adré dzó wăyi nda ni 'o adrélé kitsílé, adrélé mbàle atsálé tépelò lólo

Míríì dré dhɨ ró dhɨ nì. 22 Dɨ mì dré adrélé Krísto na dhɨ sè dhɨ, Gïká adré kpà àmɨ kɨ tobhà dzó nda nɨ sïzo, dzó nda kàtsáró àrà ɨ́ dré adrézó lána áyɨ Tɨrɨ́ sè dhɨ ró be dhɨ bvó.

3

Àzî Gïká dré bhàle Pólò drɨ́gá móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré dhɨ

1 Dɨ ásà dhɨ, ma, Pólò, ma Yésu Krísto nɨ móndɨ́ 'ìle bădzó lé àmɨ súrú twá ro dhɨ kɨ tà sè dhɨ 'ɨ. 2 Mì yi tàle dhɨ, Gïká bhà àzí má drɨ́gá áyɨ togó tanɨ sè, má kàdréró 'òá àmɨ dré dhɨ 'í. 3 Tàko ko, akódhɨ tadhá má dré tà lùzu ró ɨ́ dré kisùle 'òle kɨ́nó lésè dhɨ, ngóró má dré adrélé tà nɨ nɨ tɨsì tsà dhɨ tɨ́nɨ. 4 Mì kònà tà má dré adrélé tɨsïle kòdhɨ ɨ dhɨ, mì nɨ kɨtswá tògyá Gïká dré afèle má dré Krísto nɨ tà lùzu ró nda nɨ àndu nïzo dhɨ nɨ atógyà. 5 Wáláká dhɨ, Gïká 'o tá tà lùzu ró nda móndɨ́ lókyá àruka ɨ sè dhɨ ɨ dré nïle ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, tadhá tà nda áyɨ Tɨrɨ́ nɨ rînyí sè áyɨ àpóstolò lólo ɨ dré, ìndì áyɨ pròfétà lólo ɨ dré dre. 6 Dɨ tà lùzu ró nda, tà kònìdhɨ 'ɨ: Rúbí Tanɨ nɨ ka'ïma sè dhɨ, móndyá súrú twá ro dhɨ ì kisú tà Gïká dré lazílé áyɨ ànzɨ ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ túmănɨ́ Yúdà ànzɨ ɨ́be dre. Ɨ atsá kpà rúbhá àlo ró túmănɨ́ Yúdà ànzɨ nda ɨ́be dre. Ɨ kisú kpà tà Gïká dré lazílé dhɨ túmănɨ́ Yúdà ànzɨ nda ɨ́be Yésu Krísto na dre.

7 Gïká fè ma adrélé Rúbí Tanɨ nda nɨ màrábà ro áyɨ togó tanɨ ɨ́ dré bhàle má rú dhɨ sè, ìndì áyɨ rînyí adrélépi tà 'o má léna dhɨ sè. 8 Tágba má dré tá adrézó móndɨ́ tàko ró lavúlé móndyá títí Gïká àdhya ɨ kòfalé dhɨ, akódhɨ bhà àzí nda má drɨ́gá áyɨ togó tanɨ sè, má kàdréró Krísto nɨ tà kàdrì, kɨtswázó àndu nɨ nɨ ni bwà ko dhɨ nɨ longó móndyá súrú twá ro nda ɨ dré. 9 Lè kpà má kàdré tadhá móndyá títí ɨ dré ngádra 'á dhɨ, Gïká adré tà lùzu ró nda nɨ 'o ngínɨ ya dhɨ. Gïká ngá títí dhɨ kɨ bhàlepi dhɨ zù tá tà lùzu ró nda kɨ́nó lésè. 10 'O tá kònìnɨ, kɨtswálé nyànomvá dhɨ, ɨ́ kòtadháró Èkèlézyà rú áyɨ tògyá kàdrì ɨ́ dré adrézó tà títí dhɨ kɨ 'o ásà dhɨ, tɨrɨ́ ópɨ́ kàdrì ro ìndì rînyi ró kurú na bhù ɨ 'ásè dhɨ ɨ dré be dhɨ bvó. 11 Dɨ Gïká 'o tà ɨ́ dré kisùle 'òle kɨ́nó lésè nda kɨtswálé títí àma kɨ Míríì Yésu Krísto sè, kàdréró kóná vésè kólyá. 12 Dɨ mà dré adrélé Krísto na dhɨ sè dhɨ, ìndì mà dré adrélé akódhɨ nɨ ka'ì dhɨ sè dhɨ, mà kɨtswá àma kɨ kisí ànyɨ Gïká làga tirî àko, ìndì tà ka'ïka'ì be bï. 13 Dɨ ásà dhɨ, má adré àmɨ kɨ ti lizí, mì kòtayíró àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle, má dré adrélé kɨzà nya àmɨ kɨ tà sè dhɨ sè ko. Tàko ko, má adré kɨzà nya kònìnɨ, mì kòkɨtswáró Gïká nɨ mïlanzïlanzì kisú be dhɨ bvó.

Krísto nɨ lèle nɨ tà nïma

14 Dɨ ásà dhɨ, má adré áma kórókó titì Gïká, àma kɨ Atá kandrá. 15 Súrú títí bhù na ìndì bvò dri dhɨ ì adré adrélé be akódhɨ sè. 16 Má adré tà zi akódhɨ tí, kɨtswálé akódhɨ nɨ mïlanzïlanzì kàdrì lavúlé dhɨ sè dhɨ, kòtɨmbàró àmɨ kɨ togó áyɨ Tɨrɨ́ nɨ rînyí sè. 17 Má adré zïá kònìnɨ, Krísto kàdréró adrélé àmɨ kɨ togó na àmɨ kɨ tà ka'ïka'ì sè. Má adré kpà tà zi Gïká tí, mì kàdréró tròle lèle rú, adrézó àmɨ kɨ totó tätä lána, 18 kɨtswálé àmɨ túmănɨ́ móndyá lólo títí Gïká àdhya ɨ́be dhɨ ɨ, mì kòkɨtswáró Krísto nɨ lèle nɨ tàli ángopɨ́ ya, kàtswa nɨ ángopɨ́ ya, mvumvù nɨ ángopɨ́ ya, ìndì tălí nɨ ángopɨ́ ya dhɨ nɨ ni. 19 Àyíya, mì kàdré akódhɨ nɨ lèle tà nïnï wăyi dhɨ nɨ lavúlépi nda nɨ ni, mì kàdréró gàle Gïká nɨ tàndɨ nɨ lídrì sè kɨtswálé títí be dhɨ bvó.

20 Gïká rĩnyí íbe kɨtswázó tà 'o, tà mà dré adrélé zĩle akódhɨ tí dhɨ kɨ lavú, ìndì tà mà dré adrélé kisùle dhɨ kɨ lavú byá, akódhɨ nɨ rĩnyí adrélépi tà 'o àma léna dhɨ sè. 21 Mĩlanzĩlanzì kàdré akódhɨ dré Èkèlézyà na ìndì Yésu Krísto na, lókyá títí ɨ sè ìndì kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

4

Adrema ngá àlo ró Krĩsto nɨ rúbhá na dhɨ

1 Dɨ ásà dhɨ, ma 'ɨle bădzó kòndɨ 'á Mírì nɨ tà sè nɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró atsílé ngóró dré kɨtswálé tà Gïká dré àmɨ kɨ azízó ásà dhɨ sè dhɨ tínɨ. 2 Mì kàdré àmɨ kɨ tà bha kĩní mi tà títí ɨ sè, adrézó tà 'o togó yàyà sè, adrézó tà letè togó vwàvwà sè. Mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ tà yàyà mvo àmɨ kòfalésè lèle sè. 3 Mì kàdré tà títí dhɨ kɨ 'o, adrézó àmɨ kɨ lɨkí adrélé ngá àlo ró àmɨ kòfalésè Tɨrí Lólo na, tà kɨdríkɨdrɨ adrélépi àmɨ kɨ fe ru amú dhɨ sè. 4 Krísto nɨ rúbhá ngbà 'í àlo kwákwá. Tɨrí Lólo kpà ngbà 'í àlo kwákwá, ngóró tà Gïká dré àmɨ kɨ azízó adrélé mì bha í véna ásà dhɨ dré adrélé àlo kwákwá dhɨ tínɨ. 5 Mírì ngbà 'í àlo kwákwá, tà ka'ĩka'ĩ ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì bàtísimò ngbà 'í àlo kwákwá. 6 Gïká kókpà ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhɨ nda móndyá títí dhɨ kɨ Atá 'ɨ. Adré òpì nya àyɨ títí dhɨ ɨ dri, adrézó tà 'o àyɨ títí dhɨ ɨ sè, adrézó adrélé àyɨ títí dhɨ ɨ léna dhɨ nì.

7 Dɨ, àma àlo àlo títí dhɨ ɨ, mà kisú tà tanɨ twátwa dhɨ ɨ, ngóró Krísto dré tà nda kɨ lanzílé àma dré áyɨ togó tanɨ sè dhɨ tínɨ. 8 Ásà dhɨ, Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Akódhɨ dré tá mbărà'a kurú na dhɨ 'á dhɨ,
drì tá dhya í dré rùle dhɨ ɨ í vésè gò,
tà tanɨ lanzízó móndí ɨ dré.»*

9 Kúlí «akódhɨ mbà kurú na» kòdhɨ ì adré lèá tàle dhɨ, akódhɨ si tá kpà bvò àndúna. 10 Dɨ akódhɨ sĩlepi nda tá dhya àlo mbàlepi kurú na bhù kɨ lavú nda 'ɨ, kò'oró bvò wăyi dhɨ gàle áyɨ tàndɨ nɨ lídrì sè bĭ be dhɨ bvó.

11 Dɨ Krísto nda bhà móndí àruka Èkèlézyà le dhɨ ɨ adrélé àpóstolò ɨ ró dhɨ nì. Bhà àruka nɨ ɨ adrélé pròfétà ɨ ró, àruka nɨ kɨ bhàzo adrélé Rúbí Tanɨ longóbhá ɨ ró, àruka nɨ kɨ bhàzo adrélé Èkèlézyà nɨ lɨkíbhá ɨ ró, àruka nɨ kɨ bhàzo adrélé tà tadhábhá ɨ ró. 12 Bhà àyɨ nda ɨ adrélé kònìnɨ, ì kàdréró móndyá Gïká àdhya kɨ ledé kɨtswálé títí, ì kàdréró àzí bhàle àyɨ drígá dhɨ kɨ 'o, adrézó Krísto nɨ rúbhá tɨmbà be dhɨ bvó. 13 A nɨ adré kònìnɨ, tsàle lókyá àma títí mà dré dra atsázó ngá àlo ró àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na, ìndì Gïká nɨ Mváagó nɨ nĩma na gò, mà dré lɨ'wázó atsálé Krísto nɨ tàndɨ tínɨ, kɨtswálé akódhɨ nɨ tà sè títí dhɨ 'á.

14 Lókyá nda sè dhɨ, mà kɨtswá gòle vélé adrélé ànzɨmvá ɨ tínɨ ko. À kɨtswá gòle adrélé àma kɨ tesé tà tadhálé twátwa dhɨ ɨ sè, ngóró lyăandre dré adrélé bwátù livɨ, ìndì yĭ dré adrélé bwátù kägbă dhɨ tínɨ ko. À kɨtswá kpà gòle adrélé àma kɨ tesé móndí adrébhá láti nda àma kɨ lɨtízó àyɨ kɨ túrúpfú tà sè dhɨ ɨ sè ko. 15 Be ró dhɨ, mà nɨ àmakya adré tà bàti ta lèle sè, adrézó mbàle tà títí ɨ sè, atsálé ngóró Krísto adrélépi rúbhá nɨ drì 'ɨ dhɨ tínɨ. 16 Akódhɨ nda adré rúbhá nɨ kɨgá títí dhɨ kɨ 'o ru amú ìndì ru kisú kídrɨ títí adrébhá àyɨ kɨ tɨ'ì dhɨ ɨ sè, atsálé rúbhá

* **4:8** 4:8 À kònò Longó ɨ 68:19.

àlo ró dhɨ nì. Dɨ rúbhá nɨ kìgá àlo àlo títí dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ àzí 'o dhɨ, rúbhá wǎyi nda adré mbàle atsálé rìnyi ró lèle na.

Lídrì tídhí ro Krîsto na dhɨ

17 Dɨ ásà dhɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó tà tàndɨ ró Mírì nɨ rú sè, mì kògòró vélé adrélé atsílé ngóró pàgánò ì dré adrélé atsílé àyɨ kɨ tà kisùkisù àngyá na dhɨ tíni ko. 18 Âyɨ kɨ tà kisùkisù nda atsá tínímvá ro gò, ì dré adrézó vwàvwà ro lídrì Gïká àdhya rúsè, ì dré àyɨ kɨ togó 'òle tombálé gò adrézó tà nìnì àko dhɨ sè. 19 Ayɨ kɨ togó andírì gò, ì dré àyɨ kɨ fèzo adrélé tà swà 'o, adrézó kpà tà ndï ró dhɨ kɨ kárá títí dhɨ kɨ 'o lovó sè.

20 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, mì kisú àmɨkya Krísto nɨ tà nïle dhɨ kònìnɨ ko. 21 Tàko ko, mì yi tá akódhɨ nɨ tà gò, à dré tà bàti adrélépi akódhɨ léna dhɨ nɨ tadházó àmɨ dré dhɨ 'í. 22 Kàdré dɨ àmɨ kɨ atsima wáláká dhɨ nɨ tà sè dhɨ, lè mì kòtingá àmɨ kɨ lídrì àku àmɨ rúsè. Ângyá ko, lídrì àku nda adré dràle dràdrà lovó kònzɨ adrébhá akódhɨ nɨ lití dhɨ ɨ sè. 23 Kòdhɨ íbe dhɨ, mì kòtayí àmɨ kɨ tà kisùkisù Tɨrí Lólo dré adrélé ladzálé atsálé tídhí ro. 24 Mì kàsó kpà àmɨ rú lídrì tídhí Gïká dré bhàle adrélé ína tíni dhɨ, mì kòkɨtswáró atsílé tà gyǎgya na, tà bàti na, ìndì tà lólo na be dhɨ bvó.

25 Dɨ àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mì kòtayí kɨnzò tàma, adrézó tà bàti ta àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré. Ângyá ko, àma títí dhɨ ɨ rúbhá àlo nɨ kìgá 'ɨ. 26 Âmɨ kɨ togó kàdré aswálé dhɨ, mì kòtayí àmɨ adrélé tàkonzì 'o ásà ko. Mì kòtayí kpà kïtú ndïle àmɨ kɨ togóaswa nda dri ko. 27 Mì kòfè láti Dzáborò dré kɨtswázó tà 'o àmɨ kɨ togó na dhɨ ko. 28 Lè dhya ángùdhi adrélépi ngá kugù dhɨ, kògò adrélé ngá kugù ko. Be ró dhɨ, akódhɨ nda kàdré àzí 'o áyɨ tàndɨ nɨ drígá sè adrézó adrílé ásà, kòkɨtswáró kpà ngá lanzí lemerèbhá ɨ dré be dhɨ bvó. 29 Mì kòtayí kúlí kònzɨ àlo dhɨ apfòle àmɨ sílésè ko. Be ró dhɨ, mì kàdré ngbà 'í kúlí dóro kɨtswábhá àmɨ kɨ adrúpi kɨ tɨmbà àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï na dhɨ kɨ ta kòdhya, kɨtswázó àyɨ adrébhá àmɨ kɨ yi dhɨ kɨ ledé ásà. 30 Mì kòfè kɨzà Tɨrí Lólo Gïká àdhya dré ko. Tàko ko, Gïká afè Tɨrí nda àmɨ dré ngóró àngì lwàle àmɨ rú dhɨ tíni, tadházóá dhɨ, í nɨ àmɨ kɨ apá kɨtswálé títí kïtú í dré bhàle dhɨ tú. 31 Mì kòtingá àmɨ rúsè togó kùdzí, togóaswa, kombà, kótrétré, làdhá ɨ, ìndì tà kònzɨ kɨ kárá títí dhɨ íbe. 32 Dɨ, mì kàdré àmɨkya dóro, adrélé àmɨ kɨ togó dóro tadhá àmɨ kòfalésè. Mì kàdré kpà àmɨ kɨ adrúpi kɨ tàkonzì trì àmɨ kòfalésè, ngóró Gïká dré àmɨ kɨ tàkonzì trïle Krísto na dhɨ tíni.

5

Atsima ngádra 'ásè dhɨ

1 Dɨ àmɨ, Gïká nɨ ànzɨ dré lèle tò nɨ ɨ, mì kàdré tà 'o akódhɨ àdhya tíni. 2 Mì kàdré kpà atsílé lèle na Krísto àdhya tíni. Tàko ko, akódhɨ nda lè àma tò gò, áyɨ lídrì fèzo àma kɨ tà sè, ngóró mòbòmà tàdzí be dóro fèle Gïká dré dhɨ tíni.

3 Adré lèá dhɨ, ndòtò tà, tà ndï ró dhɨ ɨ, ngá lovó be dhɨ ì kàdré àmɨ kòfalé àlomvá ko. Ângyá ko, tà nda kòdhɨ ì kɨtswá móndyá lólo Gïká àdhya ɨ sè ko. 4 Adré kpà lèá dhɨ, ndòtò kúlí ɨ, kúlí azaaza ɨ, ìndì kúlí wàyá adrézó lenzélé ásà dhɨ íbe dhɨ ì kàdré àmɨ kòfalé yókódhó. Kúlí làsú be kònìnɨ nda ì kɨtswá kpà àmɨ sè ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya kúlí adrézó àwoyà fe Gïká dré dhɨ kɨ ta kòdhya. 5 Tàko ko, mì nï dóro

tàle dhɨ, móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhɨ ɨ, móndyá adrébhá tà ndĭ ró dhɨ kɨ 'o dhɨ ɨ, ìndì móndyá adrébhá ngá lovó bha dhɨ íbe dhɨ kɨ àlo kɨtswá fĭle Òpì Krísto kya Gĭká be dhɨ na ko dhɨ. (Dhya ángùdhi adrélépi ngá lovó bha dhɨ ína gĭká tàko kɨ lɨndrì bhàlepi 'ɨ.)

6 Mì kòtayí àmɨ dhya àlo dré lɨtílé kúlí tàko ɨ sè ko. Tàko ko, tà kònzɨ làsú be kònìnɨ dhɨ ì adré Gĭká nɨ kombà asé móndyá adrébhá lɨgílé akódhɨ rú dhɨ ɨ dri. 7 Ásà dhɨ, lè mì kòsù ru àyɨ nda íbe ko, adrézó kpà tà 'o àyɨ íbe ko. 8 Tàko ko, wáláká dhɨ, àmɨ tá tínímvá 'ɨ. Dɨ, nyànomvá dhɨ, àmɨ àmɨkya ngádra 'ɨ Mírì Yésu na. Mì kàdré dɨ atsílé ngóró ànzɨ ngádra àdhya ɨ tínɨ. 9 Ángyá ko, lò'wa dóro móndyá ngádra 'á dhɨ ì dré adrélé 'àle dhɨ ɨ, kònɨ 'ɨ: tà dóro títí dhɨ kɨ 'òma, tà gyăgya 'òma, ìndì tà bàti tàma. 10 Mì kàdré tà Mírì nɨ togó dré adrézó kɨnílé ásà dhɨ kɨ nda nĭle kòdhya. 11 Mì kòsù ru tà tàkotàko móndyá tínímvá na dhɨ ì dré adrélé 'òle dhɨ íbe ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà nda kɨ tadhá ngádra 'á. 12 Tàko ko, ndìndì tà móndyá nda ì dré adrélé 'òle lùzu ró dhɨ kɨ tàma adré kanyò fe. 13 À adré ngá títí adrélé tadhálé ngádra 'á dhɨ kɨ no dóro. 14 Kòdhɨ íbe dhɨ, ngá títí ngádra dré adrélé tadhálé dhɨ ì adré kpà atsálé ngádra ró. Ásà dhɨ, à adré tàá dhɨ:

«Mɨ adrélépi ayí ko nɨ, mí kòlaró ayí lésè,
ìndì mí kàngá dràdrà lésè gò,
Krísto kò'oró áyɨ ngádra kòle ámɨ kazá.»

15 Dɨ ásà dhɨ, mì kònò dóro ngalè mì adré atsílé ngínɨ ya dhɨ. Mì kàdré atsílé ngóró móndí azaaza ɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya atsílé ngóró tògyabhá ɨ tínɨ. 16 Mì kàdré lókyá wăyi mì dré adrézó ába dhɨ kɨ lɨkí, adrézó tà dóro 'o ásà. Ángyá ko, kĭtú kònɨ ɨ kònzɨ lavúlé. 17 Mì kàdré dɨ móndí azaaza ɨ ró ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà Mírì dré adrélé lèle mì kò'o dhɨ kɨ nda nĭle kòdhya. 18 Mì kòtayí àmɨ wá dré adrélé tsĭle ko. Tàko ko, wá nda adré móndí kɨ tidrì adrélé tà swà 'o dhɨ nɨ. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ tayí adrélé gàle Tɨrí Lólo sè. 19 Mì kàdré longó Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ ngo, túmăní longó adrézó Gĭká nɨ rú bha kùle dhɨ íbe, ìndì longó adrébhá angálé Tɨrí Lólo vélésè dhɨ íbe, adrézó ru tɨmbà àmɨ kòfalésè. Ayíya, mì kàdré longó ngo Mírì dré, adrézó lenzélé akódhɨ nɨ rú sè togó wăyi sè. 20 Kòdhɨ íbe dhɨ, mì kàdré ngbú àwoyà ta Gĭká àma kɨ Atá dré tà títí ɨ sè, àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ rú sè.

Ago kɨ tà àyɨ kɨ tòkó íbe dhɨ

21 Lè mì kàdré àmɨ kɨ bha àmɨ kɨ àzya ɨ zàle àmɨ kòfalésè, Krísto nɨ lɨndrì bhàma sè.

22 Àmɨ tòkó ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ drĭ asó àmɨ kɨ àgo ɨ kandrá, ngóró mì dré adrélé 'òle Mírì kandrá dhɨ tínɨ. 23 Tàko ko, agó ína tòkó drĭle, ngóró Krísto dré adrélé Èkèlézyà drĭle dhɨ tínɨ. Krísto nda, Èkèlézyà adrélépi akódhɨ nɨ rúbhá ro dhɨ nɨ tɨdrílépi 'ɨ. 24 Dɨ ngóró Èkèlézyà dré adrélé áyɨ bha Krísto zàle dhɨ tínɨ dhɨ, lè tòkó ì kàdré kókpà àyɨ kɨ bha àyɨ kɨ àgo ɨ zàle tà títí ɨ sè.

25 Àmɨ àgo ɨ, lè mì kàdré àmɨ kɨ tòkó kɨ le, ngóró Krísto dré Èkèlézyà nɨ lèle tò gò, áyɨ lídrì fèzo akódhɨ nɨ tà sè dhɨ tínɨ. 26 Akódhɨ 'o kònìnɨ, Èkèlézyà nda nɨ temvézó yĭ akódhɨ nɨ dzìzo ásà dhɨ sè ìndì Gĭká nɨ Kúlí sè, akódhɨ nɨ 'òzo atsálé lólo Gĭká dré, 27 í kò'oró akódhɨ apfòle í kandrá Èkèlézyà mĭlanzĭlanzĭ ro dhɨ ró, ndĭ àko, rúbhá àdé àko, ìndì tà àzya

kɨtswálépi ko dhɨ àko, akódhɨ kàdréró lólo ɨndɨ tà kònzɨ àko ɨ́ rú be dhɨ bvó. 28 Kókpà kòdhɨ tɨ́nɨ, lè àgo ɨ kàdré àyɨ kɨ tòkó kɨ le, ngóró ɨ dré adrélé àyɨ kɨ tàndɨ kɨ rúbhá kɨ le dhɨ tɨ́nɨ. Agó adrélépi áyɨ tòkó nɨ le dhɨ adré áyɨ tàndɨ nɨ le kòdhya. 29 Ángyá ko, dhya àlo gà áyɨ tàndɨ nɨ rúbhá tàdzí rè ko. Be ró dhɨ, adré ɨ́na ngá fe áyɨ rúbhá dré nyàle, adrézó rúbhá nda nɨ lɨkɨ́ dóro, ngóró Krísto dré adrélé 'òle Èkèlézyà dré dhɨ tɨ́nɨ. 30 Tàko ko, àma akódhɨ nɨ rúbhá nɨ kɨgá 'ɨ. 31 Ngóró Gɨ̈ká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ: «Ásà dhɨ, agó nɨ áyɨ atá nɨ tayí áyɨ andre be, ru amúzó áyɨ tòkó be gò, àyɨ rɨ̈ti nda ɨ dré atsázó rúbhá àlo ró.»* 32 Tà nda kòdhɨ, tà kàdrɨ̀ lùzu ró dhɨ 'ɨ. Dɨ, má adré mána tà nda nɨ ta Krísto nɨ tà dri, ɨndɨ̀ Èkèlézyà nɨ tà dri. 33 Tágba kònɨnɨ dhɨ, lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré àmɨ kɨ tòkó kɨ le, ngóró mì dré adrélé àmɨ kɨ tàndɨ kɨ le dhɨ tɨ́nɨ. Adré kpà lèá dhɨ, tòkó ɨ kàdré àyɨ kɨ ágo kɨ lɨndrɨ̀ bha.

6

Ànzɨmvá kɨ tà àyɨ kɨ tibhá ɨ́be dhɨ

1 Àmɨ ànzɨmvá ɨ, lè mì kàdré àmɨ kɨ tibhá kɨ kúlí ka'ɨ 'òle, mì dré adrélé Mírɨ̀ na dhɨ sè. Tàko ko, tà nda kòdhɨ tà gyǎgya 'ɨ. 2 «Mí kàdré ámɨ atá nɨ lɨndrɨ̀ bha ámɨ andre be.» Tòlí nda kòdhɨ tòlí Gɨ̈ká dré fèle drɨ̀drɨ̀ túmáni lazikúlí be dhɨ 'ɨ. 3 Lazikúlí nda, kònɨdhɨ 'ɨ: «Mí kàdré ámɨ atá nɨ lɨndrɨ̀ bha ámɨ andre be, mí kàdréró arí ɨ́be, adrézó kpà lídrɨ̀ ɨ́be bvò kònɨdhɨ dri lókyá be vwàvwà ro be dhɨ bvó.»*

4 Àmɨ, ànzɨ kɨ atá ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ ànzɨmvá kɨ togó 'o aswálé àngyá ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya àyɨ kɨ lɨkɨ́, adrézó àyɨ kɨ tadhá ɨndɨ̀ àyɨ kɨ lotó Mírɨ̀ nɨ tà sè.

Màrábà kɨ tà àyɨ kɨ mîrɨ̀ ɨ́be dhɨ

5 Àmɨ màrábà ró nɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ mírɨ̀ bvò kòndɨ àdhya kɨ kúlí ka'ɨ 'òle togó dóro sè, àyɨ kɨ lɨndrɨ̀ bhàma sè, ɨndɨ̀ àyɨ kɨ ròma sè, ngóró mì dré adrélé 'òle Krísto dré dhɨ tɨ́nɨ. 6 Dɨ, mì kàdré ngbà 'í àyɨ kɨ kúlí ka'ɨ 'òle àyɨ mi, àmɨ kɨ tà kàdréró dóro àyɨ mɨ̈lésè dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya àyɨ kɨ kúlí ka'ɨ 'òle togó wǎyi sè ngóró màrábà Krísto àdhya ɨ tɨ́nɨ, adrézó tà Gɨ̈ká dré adrélé lèle mì kò'o dhɨ kɨ 'o tà nda sè. 7 Mì kàdré àmɨ kɨ àzí 'o màrábà ɨ ró togó wǎyi sè, adrézó 'òá ngóró móndí ɨ dré dhɨ tɨ́nɨ ko, be ró dhɨ, ngóró Mírɨ̀ nɨ tàndɨ dré dhɨ tɨ́nɨ. 8 Tàko ko, mì nɨ̀ tàle dhɨ, Mírɨ̀ nɨ làgí fe móndí àlo àlo títí ɨ dré tà dóro ɨ dré 'òle dhɨ ɨ tí, ɨ kàdré gba màrábà 'ɨ yà, kó ngalè móndí màrábà ro ko dhɨ 'ɨ yà dhɨ be.

9 Àmɨ mírɨ̀ ro nɨ ɨ, mì kàdré kókpà 'òá kònɨnɨ àmɨ kɨ màrábà ɨ véna. Mì kògò vélé adrélé kúlí aswaaswa ta àyɨ dri ko. Tàko ko, mì nɨ̀ tàle dhɨ, àmɨ kɨ Mírɨ̀ bhù na dhɨ kókpà àyɨ kɨ Mírɨ̀ 'ɨ dhɨ be. Akódhɨ nda adré kpà móndí kɨ no twátwa ko.

Adzú ngá Gɨ̈ká àdhya kɨ tosoma

10 Kùdù ro dhɨ, mì kàdré rɨ̀nyi ró Mírɨ̀ na, ɨndɨ̀ akódhɨ nɨ rɨ̀nyí kàdrɨ̀ lavúlé dhɨ na. 11 Mì kàdré àdzú ngá títí Gɨ̈ká dré adrélé afèle dhɨ kɨ tosó àmɨ rú, mì kòkɨtswáró àmɨ kɨ totó tätä tà Dzáborò dré adrézó àmɨ kɨ tabhɨ̀ lɨtílé ásà dhɨ ɨ kandrá be dhɨ bvó. 12 Tàko ko, mà adré ru pfu

* **5:31** 5:31 Á kònò Kídhoma 2:24. * **6:3** 6:3 Á kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16.

móndí rúbhá be ìndì kàrí be dhɨ íbe ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya ru pfu tɨrí kònzɨ kɨ kàdrì adrébhá kurú na bhù ɨ 'ásè dhɨ íbe, àyɨ adrébhá ópí kàdrì ɨ ró ìndì rĩnyi ró, adrébhá òpì nya bvò tínímvá ro kòndɨ drĩle dhɨ íbe. 13 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré àdzú ngá títí Gĩká àdhya kɨ tosó àmɨ rú, kĩtú kònzɨ kònì dra atsá dhɨ, mì kòkɨtswáró pá sɨ àmɨ kɨ kàrɨbhá ɨ kandrá gò, àdzú nda àmvolésè dhɨ, mì kàdréró dhu rè àmɨ kɨ totó tätä be dhɨ bvó.
14 Mì kàdré dɨ àmɨ kɨ totó adrélé gànzi ró. Mì kò'ì àmɨ kɨ kípílé 'á káfà tà bàti àdhya kòdhya. Mì kàsó àmɨ agá aya tà gyăgya àdhya kɨtswázó àmɨ kɨ lɨkí dhɨ kòdhya. 15 Mì kòtosó àmɨ pá kámókà adrézó gànzi ró lìle Rúbí Tanɨ tà kìdríkìdrɨ àdhya nɨ longó ásà dhɨ ɨ kòdhya. 16 Tà títí dhɨ ɨ sè dhɨ, mì kòru àmɨ drígá àgbáwù àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ àdhya kòdhya, mì kòkɨtswáró kíyá títí àtsɨ ró Dhya kònzɨ dré adrézó àmɨ kɨ bhu ásà dhɨ kɨ àtsí kɨdrá be dhɨ bvó. 17 Mì kàsó àmɨ dri kátabhúlà aya ró tà àmɨ kɨ tɨdrízó dhɨ àdhya kòdhya. Mì kòru àmɨ drígá sápí Tɨrí Lólo àdhya kòdhya. Sápí nda Gĩká nɨ Kúlí 'ɨ. 18 Kòdhɨ íbe títí dhɨ, mì kàdré ngbú tà zi Gĩká tí, adrézó tongólé akódhɨ rú Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè. Mì kàdré 'òá kònìnɨ adrézó kpà tàmĩga dri. Mì kàdré kpà tà zi Gĩká tí móndyá lólo títí akódhɨ àdhya ɨ dré landè àko ró.
19 Mì kàdré kpà tà zi Gĩká tí má dré, má kònì dra tà ta dhɨ, kàfèró kúlí má dré kɨtswázó tà lùzu ró Rúbí Tanɨ àdhya nɨ longó tirì ako be dhɨ bvó. 20 Rúbí Tanɨ nda nɨ tà sè dhɨ, ma móndí 'ìle bădzó lé adrélépi Krísto nɨ tà longó akódhɨ nɨ rú sè dhɨ 'ɨ. Mì kàdré dɨ tà zi Gĩká tí, má kàdréró Rúbí Tanɨ nda nɨ longó tirì ako, ngóró dré kɨtswálé má kòlongó dhɨ tínɨ.

Pólò nɨ kúlî kùdù

21 Àma kɨ adrúpi Tĩkíkò mà dré lèle tò dhɨ, nɨ tà títí dhɨ kɨ longó àmɨ dré, mì kòyiró áma rúbí, túmăní tà má dré adrélé 'òle dhɨ íbe. Akódhɨ nda Mírì nɨ àzí 'òlepi, kɨtswálé ka'ĩle togó wăyi sè dhɨ 'ɨ. 22 Má adré dɨ akódhɨ nɨ mu àmɨ véna tà nda sè, mì kònĩró ngalè àma ngínɨ ya dhɨ, ìndì akódhɨ kòtɨmbàró àmɨ àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na.
23 Gĩká àma kɨ Atá túmăní Mírì Yésu Krísto be dhɨ ɨ kòfè tà kìdríkìdrɨ, lèle, ìndì tà ka'ĩka'ĩ íbe àmɨ, àma kɨ adrúpi ɨ dré! 24 Gĩká nɨ togó tanɨ kàdré móndyá títí adrébhá àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ le lèle kɨtswálépi akílé bwà ko dhɨ sè dhɨ ɨ dré!

Wárágà Pólò dré tɨsɨle Fɨlɨpóyɨbhá ɨ dré dhɨ

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨdrɨ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Pólò dré tɨsɨle móndyá ka'ɨbhá Fɨlɨpóyɨ na dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ. Fɨlɨpóyɨ nda tá bhàandre kàdrɨ Rómà kɨ òpɨ nɨ bvò Màkèdònɨ́yà àdhya drɨle dhɨ 'ɨ. Pólò longó tá Rúbí Tanɨ gò Èkèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a áyɨ atsí andre nɨ rɨ to dhɨ 'á (Tà 'òle dhɨ ɨ 16:12-40).

Pólò adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ, dré adrérà'a bădzó na dhɨ 'á. Adré tɨsɨá àwoyà tàzo Fɨlɨpóyɨbhá ɨ dré, ngá ɨ dré adzílé áyɨ ledézó dhɨ kɨ tà sè. Adré kpà àyɨ kɨ togó tɨmbà, adrézó tàá dhɨ, kɨzà ɨ́ dré adrélé nyàle dhɨ adré vélé Rúbí Tanɨ 'o lɨle drɨdrɨ lavúlé. Adré tàá dhɨ, Gɨká fè àma adrélé ngbà 'ɨ Krɨsto nɨ ka'ɨ ko, fè kókpà àma adrélé kɨzà nya akódhɨ nɨ tà sè (1:12-30). Adré kpà Fɨlɨpóyɨbhá nda kɨ kodzó, ɨ kàdréró tà kisù Krɨsto àdhya tɨ́nɨ, adrézó àyɨ kɨ tà bha kɨ̀ní mi, adrézó kɨzà ka'ɨ nyàle Krɨsto àdhya tɨ́nɨ (2:1-30). Adré kpà àyɨ kɨ kodzó, ɨ kàdréró mɨ̈ bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhɨ ɨ dri ko. Be ró dhɨ, ɨ kònɨ̀ dɨ tàle dhɨ, Gɨká bhà àyɨ gyăgya ɨ́ kandrá ɨ dré Krɨsto nɨ ka'ɨle dhɨ sè (3:1-11). Kùdù ro dhɨ, Pólò adré àyɨ kɨ kodzó, ɨ kàdréró tà 'o ɨ́na tɨ́nɨ, adrézó lɨle ába drɨdrɨ, adrézó lenzélé, adrézó kpà tà zi Gɨká tɨ́ tà tɨtɨ́ ɨ sè (3:12–4:9).

Tà kàdrɨkàdrɨ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨma

1) Pólò nɨ mòdo fèma, ɨndɨ tà dré zɨle Gɨká tɨ́ Fɨlɨpóyɨbhá ɨ dré dhɨ (1:1-11)
2) Pólò nɨ kɨzà nyàma Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ (1:12-30)
3) Àma kɨ tà bhàma kɨ̀ní mi Yésu Krɨsto àdhya tɨ́nɨ dhɨ (2:1-18)
4) Àzí Tɨmòtéyò kya Èpàfùròdítò be dhɨ (2:19-30)
5) Àma kɨ atsama gyăgya Gɨká kandrá Krɨsto nɨ ka'ɨma sè dhɨ, ɨndɨ tà 'òma Pólò àdhya tɨ́nɨ dhɨ (3:1–4:9)
6) Pólò nɨ àwoyà tàma ngá fèle drá dhɨ sè dhɨ, ɨndɨ mòdo kùdù (4:10-23)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, túmắnɨ́ Tɨmòtéyò be, adrébhá Yésu Krɨsto nɨ màrábà ro dhɨ ɨ, mà adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ àmɨ, móndyá lólo tɨtɨ́ Yésu Krɨsto nɨ ka'ɨbhá Fɨlɨpóyɨ na dhɨ ɨ dré, túmắnɨ́ Èkèlézyà nɨ drɨ kobhá ɨ́be, ɨndɨ Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́bhá ɨ́be. 2 Gɨká àma kɨ Atá ɨ Mírɨ Yésu Krɨsto be dhɨ ɨ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àmɨ rú, ɨndɨ ɨ kòfè tà kɨdrɨ́kɨdrɨ àmɨ dré!

Pólò zi tà Gɨká tɨ́ Fɨlɨpóyɨbhá ɨ dré

3 Má adré àwoyà ta áma Gɨká dré, vésè wẵyi má dré adrérà'a àmɨ kɨ tà kisù dhɨ 'á. 4 Má dré adrérà'a tà zi Gɨká tɨ́ àmɨ tɨtɨ́ dhɨ kɨ tà sè dhɨ 'á dhɨ, má adré 'òá arí sè bɨ̀, 5 mɨ̀ dré ru amúlé túmắnɨ́ má be Rúbí Tanɨ nɨ longoma nɨ tà sè dhɨ sè. Mɨ̀ 'o kònɨnɨ kɨdhólé kɨ̀tú mɨ̀ dré tá Rúbí nda nɨ ka'ɨzo dhɨ sè, atsálé ándrò kònɨdhɨ. 6 Má adré dɨ ka'ɨá tàle dhɨ, Gɨká àzí dóro nda nɨ kɨdhólépi 'òle àmɨ léna dhɨ nɨ go lɨle ába drɨdrɨ gò, 'òá akɨ́lé tɨtɨ́ kɨ̀tú Yésu Krɨsto dré dra agòzo dhɨ tú.

7 Má kàdré àmɨ tɨtɨ́ dhɨ kɨ tà kisù kònɨnɨ dhɨ, kòdhɨ gyăgya, má dré adrélé àmɨ kɨ tà ɨ́be áma togó na dhɨ sè. Gba má kàdré bă nya yà,

kó ngalè má kàdré Rúbí Tanɨ longó adrézó tàrá nɨ nɨ ga yà dhɨ, àma túmáńí àmɨ íbe títí dhɨ ɨ Gïká nɨ togó tanɨ íbe àma rú. 8 Gïká nï dóro tàle dhɨ, má adré àmɨ kɨ le togó wăyi sè, Yésu Krísto nɨ tàndɨ nɨ lèle sè káyà dhɨ.

9 Má adré dɨ tà zi Gïká tí, mì kàdréró ru le àmɨ kòfalésè, adrézó tà nïnï kisú tògyá be adrézó lìle ába drïdrï, 10 mì kòkɨtswáró tà kɨ kòfalé ni lanzílé, tà dóro lavúlé dhɨ kɨ ka'ïzo, mì kàdréró togó íbe lólo ìndì tà àko àmɨ rú, tsàle kïtú Krísto dré dra agòzo dhɨ tú. 11 Mì nɨ kpà ga lò'wa tà gyăgya àdhya Yésu Krísto dré adrélé 'òle 'àle àmɨ léna dhɨ ɨ sè bï, Gïká kòkisúró mïlanzïlanzì ɨ rúku be ásà be dhɨ bvó.

Rúbî Tanɨ nɨ lìma drïdrì Pólò nɨ bă nyàma sè dhɨ

12 Áma adrúpi ɨ, má adré lèá mì kònï dhɨ, tà atsálépi má rú kòdhɨ nzï vélé láti Rúbí Tanɨ dré adrézó lìle drïdrï lavúlé. 13 Ásà dhɨ, sòdá títí adrébhá Rómà kɨ ópí nɨ dzó kàdrì lɨkí kònwa dhɨ ɨ túmăńí móndyá àruka títí dhɨ íbe dhɨ, ì nï dóro tàle dhɨ, má adré bă nya Yésu Krísto nɨ tà sè káyà dhɨ. 14 Dɨ áma bă nyàma nda nɨ tà sè dhɨ, Gïká fè àma kɨ adrúpi bï dhɨ ɨ gàle tawà sè bï Mírï Yésu na gò, ì dré adrézó vélé Gïká nɨ kúlí longó tirï àko wáláká nɨ nɨ lavú.

15 Tà bàti ró dhɨ, àyɨ kɨ àruka ì adré Krísto nɨ tà longó àyɨ kɨ lovó kònzɨ sè, ìndì dɨrèma sè. Dɨ, àruka nɨ ì adré kó àyɨkya longóá togó dóro sè. 16 Áyɨ nda kònɨ ì adré 'òá kònɨnɨ lèle sè. Tàko ko, ì nï tàle dhɨ, Gïká bhà ma kònwa adrélé Rúbí Tanɨ nɨ tàrá ga dhɨ be. 17 Dɨ, móndyá àruka kòna ì adré àyɨkya Krísto nɨ tà longó togó kònzɨ sè, adrézó àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tà bha drïdrï. Ɨ adré kisùá dhɨ, ì nɨ go vélé áma kɨzà tɨmbà kònwa bădzó 'á. 18 Tà yókódhó! A kàdré Krísto nɨ tà longó láti twátwa ɨ sè, gba kàdré togó kònzɨ sè yà, kó ngalè togó dóro sè yà dhɨ, má adré lenzélé tà nda sè.

Áyíya, má nɨ kpà go adrélé lenzélé. 19 Tàko ko, má nï tàle dhɨ, Gïká nɨ dra tà atsálépi má rú kòdhɨ nɨ ladzá atsálé tà áma apázó dhɨ ró dhɨ be, tà mì dré adrélé zïle akódhɨ tí dhɨ ɨ sè, ìndì tà Yésu Krísto nɨ Tɨrí dré adrélé 'òle áma ledézó dhɨ sè. 20 Má adré mï bha Gïká véna lovó sè, má kòkɨtswáró adrélé kanyò ro tà àlo sè ko, be ró dhɨ, má kàdréró gàle tawà sè bï nyànomvá ngóró lókyá wăyi sè dhɨ tínɨ, adrézó Krísto nɨ tà bha kuru áma rúbhá sè, gba kàdré áma lídrì sè yà, kó ngalè áma dràdrà sè yà dhɨ. 21 Tàko ko, má kàdré lídrì íbe dhɨ, má adré ába Krísto nɨ tà sè. Má kàdré kó dràle dràdrà dhɨ, kòdhɨ dóro lavúlé má mïlésè. 22 Dɨ, má kàdré dhu rè lídrì íbe dhɨ, má nɨ go adrélé Krísto nɨ àzí 'o, adrézó lò'wa dóro 'a bï. Dɨ má nï má nɨ àdho kɨpè kòdhya ya dhɨ ko. 23 Tà rï nda kòdhɨ ì adré áma togó tesé. Ma lovó íbe tò lìzo adrélé túmăńí Krísto be. Tà nda tà dóro lavúlé dhɨ 'ɨ. 24 Dɨ, àmɨ kɨ tà sè dhɨ, lè má kògò mána adrélé lídrì íbe. 25 Má adré dɨ tà nda nɨ ka'ï, adrézó nïá tàle dhɨ, má nɨ go adrélé lídrì íbe, adrézó túmăńí àmɨ íbe títí, mì kòkɨtswáró lìle drïdrï àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na kólénzé be bï. 26 Dɨ má kònì dra go tsàle àmɨ véna dhɨ, mì nɨ vélé àmɨ kɨ drï bha kuru Yésu Krísto na lavúlé, tà dré 'òle má dré dhɨ sè.

Atsima ngóró dré kɨtswálé Rúbî Tanɨ sè dhɨ tínɨ dhɨ

27 Tà kàdrì lavúlé dhɨ, lè mì kàdré atsílé ngóró dré kɨtswálé Rúbí Tanɨ Krísto àdhya sè dhɨ tínɨ. Dɨ gba má kòtsa àmɨ kɨ no yà, kó ngalè má kòyi ngbà 'í àmɨ kɨ tà yiyï yà dhɨ, má nɨ nïá tàle dhɨ, mɨ adré àmɨ kɨ

totó tätä, adrélé àdzú bhu togó àlo sè, Rúbí Tanɨ mì dré ka'ĩle dhɨ nɨ tà sè dhɨ be. 28 Ásà dhɨ, mì kɨtswá ngá ro àmɨ kɨ kàrɨbhá adrébhá ru pfu àmɨ íbe dhɨ kɨ tà sè àlomvá ko. Kòdhɨ nɨ tadhá àyɨ dré dhɨ, ì adré lìle dràdrà kisú, dɨ mì adré àmɨkya lìle lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú, ngóró Gĩká dré adrélé tà nda nɨ 'o nì dhɨ tínɨ. 29 Tàko ko, Krísto nɨ tà sè dhɨ, Gĩká fè àmɨ adrélé ngbà 'í akódhɨ nɨ ka'ĩ ko, fè kókpà àmɨ adrélé kɨzà nya akódhɨ nɨ tà sè. 30 Nyànomvá dhɨ, mì adré àdzú àlo mì dré tá nòle má rú dhɨ nɨ bhu kòdhya. Ngóró mì dré yĩle dhɨ tínɨ dhɨ, má adré kpà dhu rè àdzú nda nɨ bhu.

2

Ama kɨ tà bhàma kĩnî mi Yésu Krîsto àdhya tínɨ dhɨ

1 Má nĩ tàle dhɨ, Gĩká adré àmɨ kɨ tɨmbà Krísto na, adrézó àmɨ kɨ togó tɨndrì áyɨ lèle sè dhɨ be. Mì amú ru Tɨrí Lólo be, adrélé ngá àlo ró akódhɨ léna. Mì adré àmɨ kɨ togó dóro tadhá, adrézó àmɨ kɨ adrúpi kɨ kɨzà bha àmɨ kòfalésè. 2 Ásà dhɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró ru yi àmɨ kòfalésè, adrézó ru le lèle àlo sè, adrézó kpà tà 'o togó àlo sè, ìndì tà kisùle àlo dhɨ sè. Mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mì nɨ áma togó 'o gàle arí sè bĭ. 3 Ámɨ kòfalé dhɨ, mì kò'o tà àlo kɨtswázó àmɨ kɨ tà bha drĩdrì dhɨ bvó yà, kó ngalè kɨtswázó àmɨ kɨ afà dhɨ bvó yà dhɨ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya àmɨ kɨ tà bha kĩní mi, adrézó àmɨ kɨ adrúpi kɨ tà no kàdrì àmɨkya kɨ lavú. 4 Mì kàdré ngbà 'í àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tà kisù kòdhya ko. Be ró dhɨ, àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ tà kisù kòdhya.

5 Mì kàdré tà kisù ngóró Yésu Krísto àdhya tínɨ:

6 Tágba akódhɨ dré tá adrézó Gĩká nɨ tàndɨ nɨ làsú íbe dhɨ,
lè tá tròle adrema díri Gĩká be dhɨ rú ko.
7 Be ró dhɨ, tayí tá ína ɨ atsálé ngá tàko ró,
làsú màrábà àdhya nɨ ka'ĩzo dòle gò,
ka'ĩzoá atsálé móndí ro.
Dɨ kàtsá làsú be móndí tínɨ dre dhɨ,
8 dré áyɨ tà bhàzo kĩní mi gò,
tà Gĩká dré tá lèle í kò'o dhɨ kɨ ka'ĩzo 'òle tsàle byá dràdrà na,
ndìndì dràdrà fa kɨpakɨpa dri dhɨ na.
9 Dɨ ásà dhɨ, Gĩká dré akódhɨ nɨ tɨngázó bhàle kuru lavúlé,
rú kàdrì rú àruka títí dhɨ kɨ lavúlépi dhɨ nɨ fèzo akódhɨ dré.
10 Dɨ Yésu nɨ rú nda sè dhɨ, móndyá títí ìndì tɨrí títí bhù na, bvò dri,
ìndì bvò àndúna dhɨ kɨ àyɨ kɨ kórókó titĩ akódhɨ kandrá,
akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo.
11 Ɨ nɨ kpà tàá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ ti sè dhɨ, Yésu Krísto Mírì ɨ,
Gĩká Atá nɨ rú bhàzo kùle ásà.

Ama kɨ laguma bhĩbhînyà ɨ tínɨ móndí ɨ kòfalé dhɨ

12 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, ngóró mì dré adrélé ngbú áma kúlí ka'ĩ 'òle má mi dhɨ tínɨ dhɨ, mì kàdré kókpà 'òá kònìnɨ má dré adrérà'a àmɨ kòfalé yó dhɨ 'á. Mì kàdré tà 'o Gĩká nɨ ròma sè ìndì akódhɨ nɨ lɨndrì bhàma sè, kɨtswázó tà àmɨ kɨ tɨdrízó ásà dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí dhɨ bvó. 13 Tàko ko, Gĩká adré ína tà 'o àmɨ léna nì, mì kàdréró tà ɨ dré adrélé lèle mì kò'o dhɨ kɨ le 'òle, adrézó kpà tà nda kɨ 'o be dhɨ bvó.

14 Mì kàdré tà títí dhɨ kɨ 'o ngùrùngùrù sè ko ìndì káyi sè ko, 15 mì
kàdréró Gïká nɨ ànzɨ lólo ɨ ró tà àlo àko àmɨ rú, ìndì tà kònzɨ àko àmɨ
rú, móndyá ándrò gòdhógòdho àyɨ kɨ tayíbhá lɨtílé dhɨ ɨ kòfalé be dhɨ
bvó. Mì kàdré lagúlé àyɨ nda ɨ kòfalé ngóró bhïbhínyà bhù mïbhalé 'á
dhɨ ɨ tínɨ, 16 mì dré adrérà'a kúlí lídrì àdhya nɨ tadhá àyɨ dré dhɨ 'á. Mì
kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, má nɨ áma drï bha kuru àmɨ kɨ tà sè kɨtú Krísto
dré dra agòzo dhɨ tú. Tàko ko, à nɨ nòá ngádra 'á dhɨ, má ra angú, ìndì
má 'o àzí landèzo àngyá ko. 17 Dɨ tágba kòkɨtswá má dré áma lídrì fèzo
wăyi àmɨ kɨ tà sè yà dhɨ, má adré mána lenzélé ásà. Tàko ko, áma lídrì
nda sù ngóró vínò dàle tà mì dré adrélé 'òle ìndì fèle Gïká dré mòbòmà
ro àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï sè dhɨ dri dhɨ tínɨ.* Má adré dɨ lenzélé ásà túmănɨ
àmɨ íbe títí. 18 Adré kpà lèá dhɨ, mì kàdré lenzélé túmănɨ má be.

Azî Tïmòtéyò kya Èpàfùròdîtò be dhɨ

19 Má adré mï bha Mírï Yésu véna kɨtswázó Tïmòtéyò nɨ mu lìle àmɨ
véna mbèlè, má kòkɨtswáró àmɨ kɨ rúbí yi gò, áma togó kàndrìró be
dhɨ bvó. 20 Dhya àzya Tïmòtéyò rúsè adrélépi tà kisù mána tínɨ dhɨ
yókódhó. Akódhɨ adré áyɨ togó bha wăyi àmɨ kɨ tà dri. 21 Móndyá
àruka títí dhɨ ì adré ngbà 'í àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tà kisù kòdhya. Ɨ adré Yésu
Krísto nɨ tà kisù kòdhya ko. 22 Dɨ, mì nï tàle dhɨ, Tïmòtéyò 'o tà títí dhɨ
ɨ áyɨ tà ka'ïka'ï tadházó dhɨ be. 'O Rúbí Tanɨ nɨ àzí màrábà tínɨ túmănɨ
má be, ngóró mvámvá dré adrélé àzí 'o áyɨ atá be dhɨ tínɨ. 23 Má adré
dɨ mï bha akódhɨ nɨ mùzo lìle àmɨ véna mbèlè, lókyá má dré dra nïzoá
ngalè áma tà nɨ adré ngínɨ ya dhɨ sè. 24 Má adré kpà ka'ïá Mírï na tàle
dhɨ, áma tàndɨ má nɨ kókpà tsa àmɨ kɨ no mbèlè.

25 Má nò dóro nɨ, áma adrúpi Èpàfùròdítò nɨ mùle nzìle àmɨ véna
dhɨ. Akódhɨ mì dré tá amùle ngá adzí áma lemerè nɨ tà sè nda atsá
ína áma àzíàmu ró, ìndì áma àdzú bhuàmu ró. 26 Dɨ, nyànomvá dhɨ,
akódhɨ ína lovó íbe tò àmɨ kɨ nòzo. Akódhɨ nɨ togó adré kpà lanzïle, mì
dré tá yïle tàle dhɨ, akódhɨ tá drà ro dhɨ sè. 27 Tà bàti ró dhɨ, akódhɨ
tá ína drà ro ànyíànyɨ dràdrà mïle. Dɨ, Gïká bhà akódhɨ nɨ kɨzà dre.
Ngbà 'í akódhɨ 'ɨ ko, bhà kókpà áma kɨzà, má kònyaró vélé kɨzà lavúlé
akódhɨ nɨ tà sè ko dhɨ bvó. 28 Dɨ ásà dhɨ, áma togó àtsɨ ró akódhɨ nɨ
mùzo nzìle àmɨ véna, mì kògòró lenzélé akódhɨ nɨ nòma sè gò, áma
togó kàndrìró ásà. 29 Dɨ akódhɨ kònì dra tsa dhɨ, mì kòka'ï akódhɨ dòle
àmɨ véna Mírï nɨ lèle sè, ìndì kólénzé wăyi sè. Mì kàdré kpà móndí
làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ lɨndrì bha be. 30 Tàko ko, akódhɨ tá ína ànyíànyɨ
dràdrà mïle Krísto nɨ àzí nɨ tà sè. Ka'ï tá kpà áyɨ lídrì fèle, kɨtswázó tà
mì dré kɨtswálé 'òle bwà ko dhɨ kɨ 'o má dré.

3

Àma kɨ atsama gyăgya Gïká kandrá Krîsto nɨ ka'ïma sè dhɨ

1 Kùdù ro dhɨ, áma adrúpi ɨ, mì kàdré lenzélé Mírï Yésu na! Má kògò
tà má dré tá tisìle àmɨ dré dhɨ kɨ tisì tódhyá dhɨ, kòdhɨ kɨtswá áma lagù
ko. Tà tisìle nda kɨ kpà kɨtswá àmɨ kɨ lɨkí. 2 Lè mì kàdré sùle àmɨ rú
kòkí kɨ tà sè. Àyɨ nda ɨ Yúdà ànzɨ adrébhá tà kònzɨ 'o, adrébhá móndí
kɨ le 'òle lwàle dhɨ 'ɨ. 3 Gïká mïlésè dhɨ, àma kɨ tàndɨ ɨ móndyá lwàle
bàti dhɨ 'ɨ. Tàko ko, mà adré Gïká nɨ lɨndrì bha akódhɨ nɨ Tɨrí nɨ rïnyí

* **2:17** 2:17 Kàdré ngá dàle mòbòmà dri dhɨ nɨ tà sè dhɨ, à kònò Kɨdhoma 35:14; Pfòma 24:6-8; Ngá nàma 15:1-16; 28:7; 29:6; Èbérè ɨ 9:19.

sè dhɨ àma. Mà adré àma kɨ drĭ bha kuru mà dré ru amúlé Yésu Krísto be dhɨ sè. Mà adré kpà mĭ bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhɨ ɨ dri ko. 4 Kònò áma tàndɨ má nɨ tá adré tà íbe bĭ kɨtswázó áma mĭ bha drĭá dhɨ ma.

Móndí àruka ì kàdré kisùá dhɨ, ì 'o tà bĭ rúbhá sè kɨtswázó mĭ bha drĭá dhɨ, má 'o mána tà bĭ àyɨkya kɨ lavú dhɨ ma. 5 Tàko ko, à ti tá ma Ɨsèrélè mvá ro, Bènyàmínà nɨ súrú na. Ma Ɛ̀bérè tàndɨ angálépi Ɛ̀bérè kɨ súrú lésè dhɨ 'ɨ. A lwà tá ma kĭtú nɨ nzi-drĭ-na áma tĭzo dhɨ àmvolésè. Kàdré Yúdà ànzɨ kɨ tátrítrí kúlí nɨ tà sè dhɨ, má lebè tá tátrítrí kúlí nda Fàrĭsáyò ro. 6 Kàdré adrema togó íbe àtsɨ ró dhɨ nɨ tà sè dhɨ, má pfo tá móndyá ka'ĭbhá Ɛ̀kèlézyà na dhɨ kɨ mĭ tà tàndɨ ró. Kàdré adrema gyăgya tátrítrí kúlí 'òma sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, à kɨtswá tá tà àlo bha má rú bwà ko.

7 Dɨ, tà ángùdhi má dré tá kɨtswálé kisúlé tà nda kòdhɨ ɨ sè bwà dhɨ, má adré nyànomvá nòá tà tàko ró Yésu Krísto nɨ tà sè. 8 Ngbà 'í kòdhɨ ko, má adré tà títí dhɨ kɨ no tà tàko ró, má dré adrélé áma Mírĭ Yésu Krísto nɨ nĭma nɨ tà no kàdrì lavúlé dhɨ sè. Akódhɨ nɨ tà sè dhɨ, má gà tà títí dhɨ ɨ gàgà, adrézó tà nda kɨ no kànyànyà ro, má kòkisúró Krísto, 9 ru amúzó akódhɨ be be dhɨ bvó. Má kɨtswá tá áma tàndɨ nɨ 'o atsálé gyăgya Gĭká kandrá tátrítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Dɨ, Gĭká bhà ína ma adrélé gyăgya í kandrá, má dré Krísto nɨ ka'ĭle dhɨ sè dhɨ nì. Tàko ko, à kɨtswá ngbà 'í atsálé gyăgya akódhɨ kandrá tà ka'ĭka'ĭ sè. 10 Nyànomvá dhɨ, má adré ngbà 'í Krísto nɨ le nĭle, túmăní rĭnyí dré ngàzo dràdrà 'ásè dhɨ be kòdhya. Má adré kpà kɨzà dré nyàle dhɨ kɨ le nyàle, má kòdràró ngóró dré dràle dhɨ tíní, 11 má kòkɨtswáró kpà ngàle dràdrà 'ásè be dhɨ bvó.

Angú ràma kɨtswázó làgí kisú dhɨ

12 Má adré kisùá ko tàle dhɨ, má kisú tà nda kòdhɨ ɨ títí dre dhɨ. Má atsá kpà dhu rè dóro kɨtswálé títí ko. Dɨ, má adré mána lìle drĭdrĭ kɨtswálé tà nda kɨ ru, ngóró Yésu Krísto dré kpà áma rùle í dré dhɨ tíní. 13 Áma adrúpi ɨ, má adré kisùá ko tàle dhɨ, má ru tà nda ɨ dre dhɨ. Dɨ, tà má dré adrélé 'òle dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Má adré tà má àmvolé dhɨ kɨ tɨvì, adrézó áma fe adrélé lìle drĭdrĭ. 14 Má adré angú ra tsàle byá kùdù nɨ na, kɨtswázó làgí Gĭká dré áma zĭzo kisúá bhù na Yésu Krísto na dhɨ nɨ kisú dhɨ bvó.

15 Lè àma títí lɨ'wábhá àma kɨ tà ka'ĭka'ĭ na dre dhɨ ɨ, mà kàdré tà kisù kònìnɨ. Dɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ì kàdré tà kisù twá dhɨ, Gĭká nɨ tà nda nɨ tadhá àmɨ dré. 16 Tà kàdrì lavúlé dhɨ, lè mà kàdré lìle drĭdrĭ, adrélé tròle tà mà dré kisúlé dre dhɨ ɨ rú.

17 Áma adrúpi ɨ, mì kàdré áma lebè adrézó tà 'o mána tíní. Mì kàdré kpà móndyá adrébhá tà mà dré tadhálé àmɨ dré dhɨ kɨ lebè dhɨ kɨ no be. 18 Tàko ko, má adré gòle tà má dré tá tàle àmɨ dré vésè be bĭ kònìdhɨ nɨ ta mìndra sè: Móndí bĭ dhɨ ì adré tà 'o ngóró kàrɨbhá Krísto nɨ fa kɨpakɨpa àdhya ɨ tíní. 19 Àyɨ nda ì adré lìle dràdrà kisú. Àyɨ kɨ gĭká, àyɨ kɨ rúbhá kɨ lovó 'ɨ. Ɨ adré àyɨ kɨ drĭ bha kuru tà adrébhá kanyò fe àyɨ dré dhɨ kɨ tà sè. Ɨ adré ngbà 'í tà bvò kòndɨ àdhya kɨ kisù kòdhya. 20 Dɨ, àma ró dhɨ, àma kɨ bhà ína bhù na. Mà adré àma kɨ tɨdrílépi, Mírĭ Yésu Krísto nɨ agòma kònalésè dhɨ nɨ letè lovó sè. 21 Akódhɨ nɨ àma kɨ rúbhá yàyà dhɨ kɨ ladzá atsálé áyɨ rúbhá mĭlanzĭlanzĭ ro dhɨ tíní, áyɨ rĭnyí í dré adrézó tà títí dhɨ kɨ bha áyɨ pá zàle dhɨ sè.

4

1 Dɨ áma adrúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ totó tätä Mírì
Yésu na! Áma arúpi ɨ, ma lovó íbe tò àmɨ kɨ nòzo. Má adré kpà lenzélé
àmɨ kɨ tà sè tò. Àmɨ áma kùlá má dré adrézó drì bha kuru ásà dhɨ 'ɨ.

Tà tàle kùdù ro Fɨlɨpóyɨbhá kɨ kodzózó dhɨ ɨ

2 Má adré Yùwòdíyà kɨ ti lizí Sɨtíkè be, ì kàdréró ru yi togó àlo sè
Mírì Yésu na. 3 Mɨ, áma àzíàmu má dré kɨtswálé ka'ɨle nɨ, má adré kpà
ámɨ ti lizí tòkó nda kɨ ledé. Tàko ko, ì bhu tá àdzú túmäní má be Rúbí
Tanɨ nɨ tà sè, túmäní Kèlémè be, ìndì áma àzíàmu àruka àyɨ kɨ rú dré
adrézó búkù lídrì àdhya léna dhɨ íbe.

4 Mì kàdré ngbú adrélé lenzélé Mírì Yésu na. Má adré gòle tàá dhɨ,
mì kàdré lenzélé! 5 Mì kàdré àmɨ kɨ togó yàyà tadhá móndyá títí ɨ véna.
Mírì Yésu adré alìle mbèlè. 6 Mì kòbhà àmɨ kɨ togó adrélé lanzìle tà àlo
sè ko. Be ró dhɨ, tà títí ɨ sè dhɨ, mì kàdré tà mì dré adrélé lèle kisúlé
dhɨ kɨ zi Gìká tí, adrézó tongólé akódhɨ rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhɨ
dré. 7 Dɨ Gìká nɨ tà kɨdríkɨdrɨ adrélépi móndyá títí dhɨ kɨ tà nìnì lavú
dhɨ nɨ àmɨ kɨ togó lɨkí, àmɨ kɨ tà kisùkisù be Yésu Krísto na.

8 Kùdù ro dhɨ, áma adrúpi ɨ, mì kàdré tà títí adrébhá bàti dhɨ kɨ kisù,
túmäní tà títí kɨtswábhá lɨndrì sè dhɨ íbe, tà títí adrébhá gyägya dhɨ
íbe, tà títí adrébhá lólo dhɨ íbe, tà títí adrébhá aveave ró dhɨ íbe, tà títí
kɨtswábhá adrélé ka'ɨle dhɨ íbe, tà títí adrébhá dóro kɨtswálé títí dhɨ
íbe, ìndì tà títí kɨtswábhá rúku sè dhɨ íbe kòdhya. 9 Mì kàdré tà títí mì
dré ndàle kisúlé má vélé dhɨ kɨ 'o, túmäní tà títí mì dré yìle má tí dhɨ
íbe, ìndì tà títí mì dré nòle má rú dhɨ íbe. Dɨ Gìká adrélépi tà kɨdríkɨdrɨ
fe dhɨ nɨ adré túmäní àmɨ íbe.

Pólò tà àwoyà ngá fèle ɨ dré dhɨ sè

10 Má adré lenzélé Mírì Yésu na, mì dré gòle áma tà kisù lókyá
vwàvwà àmvolésè dhɨ sè. Má nì, mì adré tá áma tà kisù drìdrì dhɨ
be. Dɨ, láti mì dré tá kɨtswázó àmɨ kɨ togó dóro tadhá má vélé dhɨ tá
yó. 11 Má adré tàá kònìnɨ, má dré adrélé ngá lovó íbe dhɨ sè ko. Tàko
ko, má nì mána adrélé togó kɨdríkɨdrɨ íbe ngá má dré adrézó ába dhɨ
kɨ tà sè dhɨ be. 12 Má sù ru adrema lemerè ro dhɨ be, ìndì adrema ngá
íbe bǐ dhɨ be. Tà títí ɨ sè dhɨ, má nì adrélé togó kɨdríkɨdrɨ íbe dhɨ be,
gba má kàdré ngá nyàle dhɨ íbe yà, kó ngalè tàbirí íbe yà, má kàdré
ngá íbe bǐ yà, kó ngalè ngá àko yà dhɨ. 13 Má kɨtswá tà títí dhɨ kɨ 'o
Krísto adrélépi rìnyí afè má dré dhɨ sè.

14 Dɨ, mì 'o àmɨkya dóro áma kɨzà dòzo túmäní má be. 15 Àmɨ
Fɨlɨpóyɨbhá nɨ ɨ, mì nì dóro tàle dhɨ, lókyá má dré tá Rúbí Tanɨ longózó
àmɨ kòfalé gòzo adrélé 'òle ngàle Màkèdòníyà 'ásè dhɨ sè dhɨ, àmɨ tá
Èkèlézyà àlo ru amúlépi má be adrélé ngá fe má dré dhɨ 'ɨ kalóma dhɨ.
Èkèlézyà àzya adrélépi 'òá kònìnɨ dhɨ tá yókódhó. 16 Tàko ko, má dré
tá adrérà'a Tèsàlòníkè na dhɨ 'á dhɨ, mì adzí tá ngá má dré tá adrézó
lovó nɨ íbe dhɨ ɨ vésè be bǐ. 17 Má adré tàá kònìnɨ, má dré adrélé ngá
le kisúlé àmɨ drígásè dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, má adré mána lèá dhɨ, Gìká
kòfè tà tanɨ àmɨ dré ngá mì dré afèle má dré dhɨ ɨ sè. 18 Má kisú ngá
títí mì dré adzílé Èpàfùròdítò drígá dhɨ ɨ dre. Nyànomvá dhɨ, ma ngá
íbe bǐ kɨtswálé má sè. Ngá àlo áma pìlepi dhɨ vélé yókódhó. Ngá mì
dré afèle nda ɨ ngóró ngá tàdzí be dóro fèle mòbòmà ro Gìká dré dhɨ
ɨ tínɨ. Ngá nda ì kɨtswá akódhɨ mìlésè gò, dré ka'ízoá. 19 Dɨ áma Gìká

ni ngá tití mì dré adrézó lovó ni íbe dhi ki fe gàle àmi drígá bǐ, ngóró dré adrélé tà làgí kyàkyà mǐlanzǐlanzì ro dhi ki fe Yésu Krísto na dhi tíni. 20 Mǐlanzǐlanzì kàdré Gǐká àma ki Atá dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

Mòdo kùdù

21 Mì kòfè mòdo móndyá lólo tití Yésu Krísto ni ka'ǐbhá dhi i dré. Adrúpi mà dré adrézó àyi íbe kònwa dhi ì fè mòdo àmi dré. 22 Móndyá lólo tití Gǐká àdhya ì fè kpà mòdo àmi dré, lavúlé dhi, àyi adrébhá Kàyǐsárà ni dzó na dhi 'i.

23 Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tɨsìle Kòlòsáyɨbhá ɨ dré dhɨ

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Pólò dré tɨsìle móndyá ka'ɨ̈bhá Kòlòsáyɨ na dhɨ ɨ dré dhɨ 'ɨ. Kòlòsáyɨ nda tá bhàandre àlo bvò Asíyà àdhya na, vwàlepi Èfésò rúsè ko dhɨ 'ɨ. Sù ngóró Pólò nɨ tàndɨ tsa tá rè kònàle ko na tínɨ. Akódhɨ nɨ àzíàmu, Èpàfúrà tsa tá Rúbí Tanɨ longó gò, Èkèlézyà bhàzo kònàle dhɨ nì (1:7; 4:12). Àmvolásà dhɨ, Pólò dré tá adrérà'a bădzó na dhɨ 'á dhɨ, yi tá tàle dhɨ, à adré tá Gïká nɨ tà tadhá Kòlòsáyɨbhá ɨ dré kɨnzò sè, adrézó tàá dhɨ, lè ì kàdré tɨrí àruka ópí kàdrì ro dhɨ kɨ lɨndrì bha, ì kàdré àyɨ kɨ 'o lwàle, ìndì ì kàdré tà àruka kɨ 'o kɨtswázó adrílé, ìndì kɨtswázó Gïká nɨ ni dhɨ bvó.

Dɨ ásà dhɨ, Pólò adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsì kɨtswázó tà nda kɨ lotó, ìndì kɨtswázó Rúbí Tanɨ nɨ tà àndu ngɨ. Adré tàá dhɨ, lè à kàdré ngbà 'í Yésu Krísto nɨ ka'ɨ̈ kòdhya, kɨtswázó adrílé ìndì kɨtswázó Gïká nɨ ni dhɨ bvó. Gïká 'o tá akódhɨ nda ngá títí dhɨ kɨ bha gò, akódhɨ nɨ 'òzo kpà móndyá títí dhɨ kɨ amú tódhyá í be dhɨ kòdhya. Krísto nda ngá títí dhɨ ɨ drɨ̈le, ìndì Èkèlézyà drɨ̈le (1:15-23). Dɨ ngóró mà dré akódhɨ nɨ ka'ɨ̈le adrélé àma kɨ Mírɨ̈ ro dre dhɨ tínɨ dhɨ, lè mà kàdré atsílé akódhɨ léna, adrélé tròle akódhɨ rú, adrézó àma kɨ tɨmbà akódhɨ léna, mà kàtsáró rɨ̈nyi ró àma kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ na (2:6-7).

Kùdù ro dhɨ, Pólò adré móndyá ka'ɨ̈bhá ì kàdré atsílé ngínɨ ya dhɨ nɨ tà tadhá. Adré tà tadhá àgo kɨ tà àyɨ kɨ tòkó íbe dhɨ dri, ànzɨmvá kɨ tà àyɨ kɨ tibhá íbe dhɨ dri, ìndì màrábà kɨ tà àyɨ kɨ mírɨ̈ íbe dhɨ dri.

Tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atïma

1) Pólò nɨ mòdo fèma, ìndì tà dré zïle Gïká tí Kòlòsáyɨbhá ɨ dré dhɨ (1:1-14)
2) Krísto ngá títí ɨ drɨ̈le, ìndì Èkèlézyà drɨ̈le (1:15–2:5)
3) Àma kɨ lídrì Krísto na dhɨ (2:6–4:6)
4) Mòdo kùdù (4:7-18)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto nɨ àpóstolò ro ngóró Gïká dré lèle dhɨ tínɨ dhɨ, túmănɨ́ àma kɨ adrúpi Tïmòtéyò be dhɨ, mà adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsì, 2 àmɨ, àma kɨ adrúpi lólo adrébhá Yésu Krísto nɨ ka'ɨ̈ tà títí ɨ sè Kòlòsáyɨ na dhɨ ɨ dré. Gïká àma kɨ Atá kòbhà áyɨ togó tanɨ àmɨ rú, ìndì kòfè tà kɨdrɨ́kɨdrɨ àmɨ dré!

Rúbî Tanɨ tsa Kòlòsáyɨbhá ɨ véna

3 Mà adré ngbú adrélé àwoyà fe Gïká, àma kɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto nɨ Atá dré àmɨ kɨ tà sè, adrézó kpà tà zi akódhɨ tí àmɨ dré. 4 Tàko ko, mà yi tàle dhɨ, mì adré Yésu Krísto nɨ ka'ɨ̈, adrézó móndyá lólo Gïká àdhya kɨ le ngínɨ ya dhɨ 'ɨ. 5 Àngyá ko, mì yi tá tà bàti Rúbí Tanɨ àdhya tsàlepi àmɨ véna dhɨ gò, mì dré adrézó mï̀ bha tà Gïká dré zùle àmɨ dré bhù na dhɨ nɨ tà sè. 6 Rúbí Tanɨ nda adré ayílé lò'wa dóro 'abe bvò wăyi 'ásè, adrézó lïle drɨ̈drɨ̈. Adré kókpà 'òá kònïnɨ àmɨ kòfalé, kɨdhólé kɨ̈tú mì dré tá Rúbí nda nɨ yïzo gò, Gïká nɨ togó tanɨ nɨ tà nïzo bàti dhɨ sè,

atsálé ándrò kònìdhi. 7 Mì yi tá Rúbí nda àma ki àzíàmu, Epàfúrà mà
dré lèle tò dhi tí. Akódhi nda Krísto ni àzí 'òlepi àmi ki tà sè, kitswálé
ka'ile togó wãyi sè dhi 'i. 8 Di akódhi tà àma dré àmi ki lèle angálépi
Tirí Lólo vélésè dhi ni tà nì.

Pólò zi tà Gïká tî Kòlòsáyìbhá i dré

9 Tà nda sè dhi, kidhólé kïtú mà dré àmi ki tà yïzo dhi sè dhi, mà adré
tà zi Gïká tí àmi dré landè àko ró. Mà adré akódhi ni ti lizí, kò'oró àmi
gàle tògyá wãyi ìndì tà nïnï Tirí Lólo dré adrélé fèle dhi i sè bï, mì
kòkitswáró tà Gïká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki ni dóro lavúlé be dhi
bvó. 10 Mà adré zïá kònìni, mì kàdréró atsílé ngóró dré kitswálé Mírï
mïlésè dhi tíni, adrélé tà akódhi ni togó dré adrézó kinílé ásà dhi ki 'o
kòdhya. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni adré lò'wa dóro 'a bï, adrézó
kpà Gïká ni ni dóro adrézó lìle ába drïdrï. 11 Mà adré kpà tà zi akódhi tí,
kàdréró àmi ki timbà áyi rïnyí kàdrì mïlanzïlanzì ro dhi sè, mì kàdréró
togó tsi tà títí i sè, adrézó kpà tà letè togó vwàvwà sè. 12 Mì kàdré kpà
àwoyà fe Gïká Atá dré kólénzé sè be. Àngyá ko, akódhi 'o àmi kitswálé
títí, mì kòkisúró tà dré lazílé áyi móndyá lólo i dré tàyilé ro dhi áyi Òpì
ngádra àdhya na be dhi bvó. 13 Tàko ko, akódhi apá àma òpì tínímvá
àdhya lésè gò, àma ki 'òzo afílé Òpì áyi Mvá í dré lèle tò dhi àdhya lé.
14 Akódhi ni Mvá nda sè dhi, trï àma ki tàkonzì, àma ki apázó tàkonzì
ni rïnyí lésè.

Krîsto dhya adrélépi ngá tîtî i drïle dhi 'i, ìndì Ekèlézyà ni drï 'i

15 Krísto nda, Gïká kitswálé nòle mï sè bwà ko dhi ni líndrí 'i. Akódhi
Gïká ni Mváagó kàyo adrélépi ngá títí bhàle dhi i drïle dhi 'i. 16 Tàko
ko, Gïká 'o tá akódhi ngá títí dhi ki bha dhi kòdhya, gba kàdré ngá bhù
na dhi 'i yà, ngá bvò dri dhi 'i yà, ngá kitswálé nòle mï sè dhi 'i yà, ngá
kitswálé nòle mï sè ko dhi 'i yà, òpì 'i yà, rïnyí 'i yà, ópí kàdrì 'i yà, kó
ngalè rïnyí adrézó òpì nya dhi 'i yà dhi. Bàti, Gïká bhà tá ngá títí nda i
akódhi sè, ìndì akódhi dré. 17 Akódhi tá kínó ngá títí dhi i kandrá. Adré
kpà ngá títí dhi ki 'o adrélé ru totó àyi ki àrà i 'ásè dhi ni. 18 Akódhi
rúbhá ni drï 'i, kòdhi adré tàá dhi, Ekèlézyà ni drï 'i. Akódhi ngá títí dhi
ki kidhoma 'i, ìndì Mvá kàyo ngàlepi drïdrï dràdrà 'ásè dhi 'i, kàdréró
ngá títí dhi i drïle be dhi bvó. 19 Tàko ko, Gïká nò tá dóro ni, í dré áyi
tàndi ni lídrì 'òle gàle áyi Mvá nda léna bï gò, 20 akódhi ni 'òzo ngá títí
dhi ki amú tódhyá í be dhi, gba kàdré ngá bvò dri dhi 'i yà, kó ngalè
ngá bhù na dhi 'i yà dhi. Di Gïká bhà tà kìdríkìdri àyi kòfalé ngá títí
nda íbe, áyi Mvá nda ni kàrí kutúlépi fa kipakipa dri dhi sè.

21 Àmi ró dhi, àmi tá wáláká dhi vwàvwà ro Gïká rúsè, adrélé akódhi
ni kàribhá i ró, tà kònzi títí mì dré tá adrélé kisùle adrézó kpà 'òá dhi
ki tà sè. 22 Di, nyànomvá dhi, Gïká amú àmi tódhyá í be Krísto ni rúbhá
fèle dràle àmi ki tà sè dhi sè dre, í kò'oró àmi apfòle í kandrá móndí
lólo i ró, tà kònzi àko ìndì tà àko àmi rú. 23 Di, adré lèá dhi, mì kàdré
tròle àmi ki tà ka'ïka'ï rú, adrézó àmi ki totó tätä Rúbí Tani mì dré
ka'ile gò adrézó mï bha ásà dhi dri. Rúbí Tani nda, Rúbí adrélé longólé
móndyá títí bvò dri dhi i dré dhi 'i. Gïká bhà ma, Pólò, adrélé Rúbí nda
ni àzí 'òlepi ró.

Azî Gïká dré bhàle Pólò drígá Ekèlézyà ni tà sè dhi

24 Nyànomvá dhi, má adré lenzélé kizà má dré adrélé nyàle àmi ki tà sè dhi i sè. Tàko ko, áma rúbhá na dhi, má adré kizà Krísto dré kidhólé nyàle dhi ki ka'ĩ nyàle kitswálé títí akódhi ni rúbhá ni tà sè, kòdhi adré tàá dhi, Èkèlézyà ni tà sè. 25 Má atsá Èkèlézyà nda ni àzí 'òlepi ró, ngóró Gĩká dré àzí nda ni bhàle má drígá dhi tíni, má kòlongóró àmi dré Gĩká ni kúlí kitswálé títí be dhi bvó. 26 Gĩká zù tá tà lùzu ró nda zùzù kínó lésè móndyá lókyá títí i sè dhi i dré. Di, nyànomvá dhi, tadhá tà lùzu ró nda áyi móndyá lólo i dré dre. 27 Tàko ko, Gĩká nò dóro ni, í dré tà kàdrì lùzu ró ìndì mĩlanzĩlanzĩ ro í dré lèle 'òle móndyá súrú twá ro dhi i kòfalé nda ni 'òle àyi dré nĩle dhi. Tà kàdrì nda, Krísto adrélépi àmi léna, mì dré adrézó mĩ bha vélána kitswázó mĩlanzĩlanzĩ kisú dhi 'i. 28 Di mà adré Krísto nda ni tà longó móndyá títí i dré. Mà adré àyi ki kodzó adrézó àyi ki tadhá tògyá wăyi sè, mà kòkitswáró àyi àlo àlo títí dhi ki 'o apfòle Gĩká kandrá, móndí li'wábhá Krísto na kitswálé títí dhi i ró. 29 Tà nda sè dhi, má adré àzí 'o, adrézó kpà àdzú bhu akódhi ni rĩnyí kàdrì adrélépi tà 'o má léna dhi sè.

2

1 Má adré lèá mì kònĩ ngalè má adré àdzú bhu àmi ki tà sè, móndyá ka'ĩbhá Làwòdĩkíyà na dhi ki tà sè, ìndì móndyá àruka títí áma nobhá rè ko dhi ki tà sè ngíni ya dhi. 2 Má adré 'òá kònìni kitswázó àyi ki togó timbà, ì kàmúró ru atsálé ngá àlo ró lèle na be dhi bvó. Má adré kpà lèá dhi, ì kòkisú tògyá gàle àyi léna bĩ, ì kòkitswáró Gĩká ni tà lùzu ró dhi ni ni dóro lavúlé, adrézó tà nda ni ka'ĩ kitswálé títí. Tà lùzu ró nda, Krísto ni tàndi 'i. 3 Dhya ángùdhi ru amúlépi akódhi nda be dhi adré tògyá làgí kyàkyà zùle akódhi léna dhi ni kisú, tà nĩnĩ be.

4 Má adré tà kòdhi ni ta àmi dré, dhya àlo kòkitswáró àmi ki lití kúlí kìní i sè ko. 5 Gba má dré adrézó àmi kòfalé yó dhi, áma togó ína ngbú àmi véna. Má adré lenzélé mì dré adrélé tà títí dhi ki 'o mĩbhalé tí dhi sè, ìndì mì dré adrélé àmi ki totó tătä àmi ki tà ka'ĩka'ĩ Krísto na dhi léna dhi sè.

Àma ki lídrì Krîsto na dhi

6 Di ásà dhi, ngóró mì dré Yésu Krísto ni ka'ĩle adrélé àmi ki Mírì ro dre dhi tíni dhi, mì kàdré atsílé akódhi léna, 7 adrélé tròle akódhi rú, adrézó àmi ki timbà akódhi léna, mì kàtsáró rĩnyi ró àmi ki tà ka'ĩka'ĩ na, ngóró tadhálé àmi dré dhi tíni. Mì kàdré kpà àwoyà fe Gĩká dré tà títí i sè.

8 Mì kònò dóro, dhya àlo kòlitíró àmi tògyá tàko adrélépi angálé móndí i drĩlésè dhi sè ko. Àngyá ko, tògyá nda adré áyi totó labhi móndí kya i dri, ìndì tà bvò kòndi àdhya i dri. Adré áyi totó Krísto ni tà dri ko. 9 Tàko ko, Krísto nda ni rúbhá na dhi, Gĩká 'o tá áyi tàndi ni lídrì gàle gagà. 10 'O kpà lídrì nda gàle àmi léna gagà Krísto na. Akódhi tirí títí ópí kàdrì ro ìndì rìnyi ró dhi i drĩle.

11 Akódhi léna dhi, Gĩká 'o kpà àmi lwàle dre. Di, àmi ki lwàma nda, lwàma 'òle móndí ki drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, Krísto 'o àmi lwàle, lovó kònzi rúbhá àdhya ni tingázó dhi ni. 12 Tàko ko, à sĩ tá àmi túmăní akódhi be bàtísimò na gò, àmi ki tingázó túmăní akódhi be, mì dré Gĩká ni rĩnyí akódhi ni tingázó dràdrà lésè dhi ni ka'ĩle dhi sè.

13 Wáláká dhi, àmi tá móndí dràbhá dre dhi 'i àmi ki tàkonzì ki tà sè. A lwà tá kpà àmi, lovó kònzi rúbhá àdhya ni tingázó dhi ko. Di, nyànomvá dhi, Gïká 'o àmi adrílé túmăní Krísto be dre. Tàko ko, trï àma ki tàkonzì i títí gò, 14 tà tisïle tátrítrí kúlí na adrébhá tá tà bha àma dri dhi ki pfùzo. Bàti, tingá tà nda i àma rúsè, tidílé fa kipakipa dri. 15 Lavú kpà tirí kònzi ópí kàdrì ro ìndì rïnyi ró dhi i, àyi ki rïnyí tingázó àyi drígásè, àyi ki tà yàyà tadházó móndyá títí dhi i dré nòle.

16 Di ásà dhi, mì kòtayí àmi dhya àlo dré tàbvó tàle, ngá mì dré adrélé nyàle dhi ki tà sè yà, kó ngalè ngá mì dré adrélé mvùle dhi ki tà sè yà dhi ko. Mì kòtayí kpà àmi tàbvó tàle gwányá adrézó Gïká ni lindrì bha dhi ni tà sè yà, gwányá mbă sí àdhya ni tà sè yà, kó ngalè kïtú sàbátù àdhya ni tà sè yà dhi ko. 17 Tà nda kòdhi i ngbà 'í tà adrébhá alïle dhi ki líndrí 'i. Di, tà tàndi ína Krísto 'i. 18 Mì kòtayí kpà móndyá adrébhá àyi ki tà bha kïní mi túrúpfú sè ìndì adrébhá ángéló ki lindrì bha dhi i adrélé tà bha àmi dri ko. Móndyá làsú be kònìni nda ì adré ngá ì dré nòle torób́í tíni dhi ki tà titá, adrézó àyi ki afà àyi ki tà kisùle àngyá dhi i sè. 19 Di, ì lanzí ru Krísto, adrélépi rúbhá ni drì 'i dhi be dre. Tákò akódhi nda adré rúbhá ni kìgá títí dhi ki 'o ru amú kídri títí ìndì bă títí adrébhá àyi ki ti'ì dhi i sè gò, rúbhá nda dré adrézó mbàle ngóró Gïká dré adrélé lèle dhi tíni.

20 Mì drà kó túmăní Krísto be tà bvò kòndi àdhya i lésè dre dhi, mì adré di àmikya tà 'o ngóró móndyá bvò kòndi àdhya kya tíni àdho tà sè? Àngyá ko, mì adré tòlí làsú be kònìni dhi ki lebè kòdhya: 21 «Mí kòdo ngá kòndi mí drígá ko! Mí kòtabhï ngá kòndi ni tàdzí ko! Mí kòtabè ngá kòndi ko!» 22 Ngá títí adrézó tà 'o ásà nda kòdhi ì adré ŋwàle ŋwaŋwà. Kòdhi íbe dhi, tòlí nda i tà tadhálé nda íbe dhi ì adré ngbà 'í angálé móndyá bvò kòndi àdhya i drïlésè. 23 Tà bàti ró dhi, tòlí làsú be kònìni nda ì sù ngóró tòlí tògya ró dhi i tíni. Tàko ko, à adré tàá dhi, lè à kàdré tròle Gïká ni tà rú, à kàdré dhyá ki tà bha kïní mi, ìndì à kàdré dhyá ki rúbhá 'o adrélé kizà nya. Di, tòlí nda ì kitswá àyikya àma ki ledé lovó kònzi àma ki rúbhá kya ki ató àma pálé dhi bwà ko.

3

1 Di ásà dhi, Gïká dré àmi ki tingálé dràdrà lésè túmăní Krísto be dhi sè dhi, mì kàdré àmi ki togó bha tà kurú na bhù na dhi i dri. Kònàle dhi, Krísto adré lirílé Gïká ni drígó lésè. 2 Mì kàdré tà bvò kòndi àdhya ki kisù kòdhya ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà kurú na bhù na dhi ki kisù kòdhya. 3 Tàko ko, mì drà dre, ìndì Gïká zù àmi ki lídrì tídhí ro dhi Krísto be í léna dre. 4 Bàti, àmi ki lídrì nda Krísto 'i. Di lókyá akódhi nda dré dra apfòzo dhi tú dhi, mì ni kókpà apfò túmăní akódhi be akódhi ni mïlanzïlanzï na.

Lídrì àku, ìndì lídrì tídhí

5 Di ásà dhi, lè mì kò'o àmi ki lídrì àku bvò kòndi àdhya ni tà i todràle. Tà nda i tà kòni 'i: ndòtò tà, tà ndï ró dhi, rúbhá lovó bhàma, lovó kònzi ki bhàma, ìndì ngá lovó bhàma. Tàko ko, ngá lovó bhàma, gïká tàko ki lindrì bhàma 'i. 6 Tà nda kòdhi i sè dhi, Gïká ni kombà adré alïle móndyá adrébhá ligílé akódhi rú dhi i dri. 7 Wáláká dhi, mì fè tá àmi adrélé tatsílé tà nda ki 'obe. 8 Di, nyànomvá dhi, lè mì kòtingá àmi

rúsè tà làsú be kònìnɨ dhɨ ɨ títí: togóaswa, kombà, tà kònzɨ, móndí kɨ rú tàma kònzɨ dhɨ, ìndì kúlí swà adrébhá apfòle àmɨ sílésè dhɨ ɨ. 9 Mì kòtà kpà kɨnzò àmɨ kòfalésè ko. Tàko ko, mì tɨngá àmɨ rúsè àmɨ kɨ lídrì àku túmáni tà kònzɨ títí mì dré tá adrélé 'òle dhɨ íbe dre gò, 10 mì dré lídrì tídhí ro dhɨ nɨ asózó àmɨ rú. Gĩká àmɨ kɨ bhàlepi dhɨ adré àmɨ kɨ lídrì nda nɨ ladzá atsálé tídhí ro làsú be ína tínɨ, mì kòkɨtswáró akódhɨ nɨ ni dóro lavúlé be dhɨ bvó.

11 Dɨ ásà dhɨ, móndí ɨ vélé twátwa ko, gba ì kàdré Yúdà ànzɨ 'ɨ yà, kó ngalè móndí Yúdà ànzɨ ró ko dhɨ 'ɨ yà, móndí lwàle dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè móndí lwàle ko dhɨ 'ɨ yà, móndí súrú twá ro dhɨ 'ɨ yà, móndí tà nibhá ko dhɨ 'ɨ yà, màrábà 'ɨ yà, kó ngalè móndí màrábà ro ko dhɨ 'ɨ yà dhɨ. Tà kàdrì lavúlé dhɨ ngbà 'í Krísto adrélépi àyɨ títí nda ɨ léna, ìndì adrélépi tà títí dhɨ 'ɨ dhɨ 'ɨ.

12 Dɨ àmɨ Gĩká dré lèle tò ìndì dré zɨle adrélé móndyá lólo ína ɨ ró nɨ ɨ, mì kòtosó àmɨ tà dóro mì dré adrélé 'òle àmɨ kɨ togó dóro sè dhɨ ɨ sè, àmɨ kɨ tà mì dré adrélé bhàle kĩní mi dhɨ sè, àmɨ kɨ togó yàyà sè, ìndì àmɨ kɨ togó vwàvwà sè. 13 Mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ tà yàyà mvo, adrézó àmɨ kɨ tàkonzì tri àmɨ kòfalésè, gba tàkonzì 'òle àmɨ rú nda kàdré àdho tà 'ɨ ya dhɨ. Mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ tàkonzì tri, ngóró Mírì dré àmɨ kɨ tàkonzì trĩle dhɨ tínɨ. 14 Tà kàdrì tà títí nda kɨ lavúlépi dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Mɨ kòtosó àmɨ lèle sè. Tàko ko, lèle nda adré àmɨ kɨ amú adrélé ngá àlo ró kɨtswálé títí dhɨ nì.

15 Mì kàdré Krísto nɨ tà kìdríkìdrɨ tayí adrélé òpì nya àmɨ kɨ togó na. Àngyá ko, Gĩká azí àmɨ adrélé rúbhá àlo ró tà kìdríkìdrɨ na. Mì kàdré kpà àwoyà fe Gĩká dré. 16 Mì kàdré Krísto nɨ kúlí tayí adrélé gàle àmɨ léna bĩ, mì kàdréró tà tadhá ìndì ru kodzó àmɨ kòfalésè tògyá wãyi sè. Mì kàdré longó Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ kɨ ngo, túmáni longó adrézó Gĩká nɨ rú bha kùle dhɨ íbe, ìndì longó adrébhá angálé Tɨrí Lólo vélésè dhɨ íbe, adrézó àwoyà ta Gĩká dré. 17 Kúlí títí mì dré adrélé tàle ìndì tà títí mì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ, mì kàdré 'òá Mírì Yésu nɨ rú sè, adrézó àwoyà fe Gĩká Atá dré akódhɨ sè.

Àgo kɨ tà àyɨ kɨ tòkó íbe dhɨ, ìndì ànzɨmvá kɨ tà àyɨ kɨ tibhá íbe dhɨ

18 Àmɨ tòkó ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ drì asó àmɨ kɨ àgo ɨ kandrá, ngóró dré kɨtswálé móndyá adrébhá Mírì na dhɨ ɨ sè dhɨ tínɨ.

19 Àmɨ àgo ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ tòkó kɨ le. Mì kòbhà kpà togó kùdzí àyɨ rú ko.

20 Àmɨ ànzɨmvá ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ tibhá kɨ kúlí ka'ì 'òle tà títí ɨ sè. Tàko ko, Mírì nɨ togó adré kɨnílé tà nda sè.

21 Àmɨ, ànzɨ kɨ atá ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ ànzɨmvá kɨ togó 'o aswálé àngyá ko, àyɨ kɨ togó kòlanzĩró ko.

Màrábà kɨ tà àyɨ kɨ mîrì íbe dhɨ

22 Àmɨ màrábà ro nɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ mírì bvò kòndɨ àdhya kɨ kúlí ka'ì 'òle tà títí ɨ sè. Dɨ, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònìnɨ àyɨ nda ɨ mi, àmɨ kɨ tà kàdréró dóro àyɨ mĩlésè dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, mì kàdré 'òá kònìnɨ àmɨ kɨ togó wãyi sè, ìndì mì dré adrélé Mírì nɨ ro dhɨ sè. 23 Tà títí ángùdhi mì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ, mì kàdré 'òá àmɨ kɨ togó wãyi sè, ngóró mì dré adrélé 'òá Mírì dré dhɨ tínɨ, móndí ɨ dré dhɨ tínɨ ko. 24 Tàko ko, mì nì tàle dhɨ, mì nɨ làgí múrúngú Mírì dré lazílé áyɨ ànzɨ ɨ dré tàyɨlé ro dhɨ nɨ kisú dhɨ be. Mírì mì dré adrézó tà nɨ nɨ 'o màrábà nɨ tínɨ dhɨ, Mírì

Yésu Krísto 'ɪ. 25 Dɪ, dhya adrélépi tà kònzɪ 'o dhɪ nɪ tà kònzɪ kisú tà kònzɪ ɪ́ dré 'òle dhɪ ɪ tí. Tàko ko, Gïká adré móndɪ́ kɪ no twátwa ko.

4

1 Àmɪ mírï ro nɪ ɪ, mì kàdré àmɪ kɪ màrábà kɪ 'o dóro ìndì gyăgya. Mì kòtɪvì ko tàle dhɪ, àmɪ kókpà Mírï íbe bhù na dhɪ.

Tà àruka tàle Kòlòsáyɪbhá kɪ kodzózó dhɪ ɪ

2 Mì kàdré àmɪ kɪ fe adrélé tà zi Gïká tí landè àko ró, adrézó tàmïga dri, adrélé kpà àwoyà fe akódhɪ dré. 3 Mì kàdré kpà tà zi Gïká tí àma dré, kònzïró láti àma dré kɪtswázó Krísto nɪ tà lùzu ró dhɪ nɪ longó be dhɪ bvó. Tàko ko, tà nda tà má dré adrézó bă nya ásà dhɪ 'ɪ. 4 Dɪ mì kàdré tà zi akódhɪ tí, má kòkɪtswáró tà nda nɪ longó ngádra 'á, ngóró dré kɪtswálé má dré 'òle dhɪ tínɪ.

5 Mì kàdré tà 'o tògyá sè móndyá Yésu nɪ ka'ïbhá ko dhɪ ɪ kòfalé. Mì kàdré lókyá wăyi mì dré adrézó ába dhɪ kɪ lɪkí, adrézó tà dóro 'o ásà. 6 Mì kàdré ngbú kúlí ta àmɪ kɪ togó dóro sè, kúlí nda ì kàdréró kìníkìnɪ ngóró tà'ɪ dàle mányàngá na dhɪ tínɪ, mì kònïró kpà adrélé tà logó móndɪ́ àlo àlo títí adrébhá tà lizí àmɪ tí dhɪ ɪ dré dhɪ be.

Mòdo kùdù

7 Àma kɪ adrúpi Tïkíkò mà dré lèle tò dhɪ nɪ áma rúbí títí dhɪ kɪ longó àmɪ dré. Akódhɪ nda àma kɪ àzíàmu 'ɪ, ìndì Mírï nɪ àzí 'òlepi, kɪtswálé ka'ïle togó wăyi sè dhɪ 'ɪ. 8 Dɪ má adré akódhɪ nɪ dzo àmɪ véna, mì kònïró àma kɪ tà títí dhɪ ɪ, ìndì kòtɪmbàró àmɪ àmɪ kɪ tà ka'ïka'ï na. 9 Ɪ adré lìle àmɪ véna, túmăní àma kɪ adrúpi Ònèsímò mà dré lèle tò dhɪ be. Akódhɪ nda angá àmɪ kɪ tàndɪ ɪ kòfalésè, ìndì kɪtswá adrélé ka'ïle togó wăyi sè. Àyɪ nda ì kònì dra tsa dhɪ, ì nɪ tà títí adrébhá lavúlé kònwa dhɪ kɪ tɪtí àmɪ dré.

10 Àrïstàrúkò mà dré adrézó bădzó 'á akódhɪ be dhɪ, fè mòdo àmɪ dré. Márokò, Bàrànábà nɪ kòdromvá fè kpà mòdo àmɪ dré. Mì yi tá akódhɪ nda nɪ tà drïdrï dre. Kòtsa àmɪ véna dhɪ, mì kòka'ï akódhɪ dòle àmɪ véna togó dóro sè. 11 Yésu, adrélé kpà rú zïle Yúsitò dhɪ, fè kpà mòdo àmɪ dré. Àyɪ nda kòdhɪ ɪ Yúdà ànzɪ adrébhá àma kɪ àzíàmu Gïká nɪ Òpì nɪ tà sè dhɪ ɪ kòfalé dhɪ 'ɪ àyɪ pátí. Ɪ adré kpà áma togó tɪndrì tò.

12 Èpàfúrà angálépi àmɪ kòfalésè, adrélépi kpà Yésu Krísto nɪ màrábà ro dhɪ, fè mòdo àmɪ dré. Akódhɪ nda adré ngbú tà zi Gïká tí àmɪ dré togó be àtsɪ ró, mì kàdréró àmɪ kɪ totó tätä, adrélé lɪ'wálé àmɪ kɪ tà ka'ïka'ï na, adrélé tà Gïká dré adrélé lèle mì kò'o dhɪ kɪ ka'ï 'òle títí. 13 Má nɪ kɪtswá tàá akódhɪ nda nɪ tà sè dhɪ, adré áyɪ fe adrélé àzí 'o àmɪ kɪ tà sè, ìndì móndyá ka'ïbhá Làwòdïkíyà na ìndì Yèràpólï na dhɪ kɪ tà sè. 14 Àma kɪ adrúpi Lúkà mà dré lèle tò, adrélépi kódzó ro dhɪ, ì fè mòdo àmɪ dré túmăní Démà be.

15 Mì kòfè mòdo àma kɪ adrúpi adrébhá Làwòdïkíyà na dhɪ ɪ dré, Nífà dré, ìndì móndyá Èkèlézyà àdhya adrébhá ru kɪmó akódhɪ nɪ dzó na dhɪ ɪ dré. 16 À kònà wárágà kònìdhɪ àmɪ kòfalé dre dhɪ, mì kòmù wárágà nda Èkèlézyà Làwòdïkíyà na dhɪ dré kpà nàle be. Má adré kpà lèá dhɪ, mì kòdo wárágà má dré tá mùle àyɪ nda ɪ dré dhɪ nàle àmɪ kòfalé be. 17 Mì kòtà Àrùkípò dré dhɪ: «Mí kònò dóro, mí kò'oró àzí Mírï dré bhàle mí drígá dhɪ akílé títí.»

18 Ma, Pólò, má adré kúlí kòni ki tisi áma tàndi ni drígá sè, mòdo fèzo àmi dré. Mì kòtivì áma nyìrì ki tà ko. Gìká ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tèsàlòníkèbhá i dré dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ïbhá Tèsàlòníkè na dhi i dré dhi ni àlo 'i. Tèsàlòníkè nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Màkèdòníyà àdhya drïle dhi 'i. Pólò tsa tá Rúbí Tani longó gò Èkèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a áyi atsí andre ni rì to dhi 'á, akódhi ni pfòma Fïlïpóyï lésè dhi àmvolésè. Di, gí tá rè ko, Yúdà ànzi ì dré togó kònzi bhàzo Pólò rú, adrézó ligílé ába. Di adré tá lèá dhi, Pólò kòpfò Tèsàlòníkè lésè lìle Bèróyà na (Tà 'òle dhi i 17:1-10). Àmvolásà, akódhi kòtsa Kòrítò na dre dhi, dré móndyá ka'ïbhá Tèsàlòníkè na dhi ki rúbí yïzo áyi àzíàmu Tïmòtéyò tí gò, dré wárágà kònìdhi ni tisìzo àyi dré.

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá nda ki timbà àyi ki tà ka'ïka'ï na dhi bvó. Adré àwoyà ta Gïká dré àyi ki tà ka'ïka'ï ni tà sè, ìndì àyi ki lèle sè. Adré í 'o tá tà àyi kòfalé ngíni ya dhi ni tà 'o agálé àyi léna, adrézó àyi ki kodzó, ì kàdréró atsílé ngóró dré kitswálé Gïká mïlésè dhi tíni. Adré kpà kúlí logó tà Tèsàlòníkèbhá ì dré tá lizílé Mírì Yésu ni agòma ni tà dri, ìndì móndyá ka'ïbhá dhi ki ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà dri dhi i sè. Kùdù ro dhi, adré Èkèlézyà ni drì ta, adrézó tà kitswábhá ì kàdré 'òá àyi kòfalésè dhi ki tadhá àyi dré.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atïma

1) Mòdo fèma (1:1)
2) Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ïka'ï (1:2–3:13)
3) Atsima ngóró dré kitswálé Gïká mïlésè dhi tíni dhi (4:1-12)
4) Yésu ni agòma, ìndì móndyá ka'ïbhá dhi ki ngàma dràdrà 'ásè dhi (4:13–5:11)
5) Móndyá ka'ïbhá dhi ki drì tàma (5:12-28)

Mòdo fèma

1 Ma, Pólò, túmání Sílà íbe ìndì Tïmòtéyò be dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà Tèsàlòníkè na dhi dré, àmi adrébhá Gïká Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krísto àdhya ró dhi i dré.* Gïká kòbhà áyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kìdríkìdri àmi dré!

Pólò fè àwoyà Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ïka'ï ni tà sè

2 Lókyá mà dré adrérà'a tà zi Gïká tí dhi 'á dhi, mà adré ngbú adrélé àwoyà ta akódhi dré àmi títí dhi ki tà sè, adrézó tà zi akódhi tí àmi dré. 3 Vésè wãyi, mà adré àmi ki tà kòni ki kisù Gïká àma ki Atá kandrá kòdhya: Mì adré àzí 'o àmi ki tà ka'ïka'ï sè, adrézó tà 'o àmi ki lèle sè, adrézó mì bha àma ki Mírì Yésu Krísto véna landè àko ró.

4 Àma ki adrúpi Gïká dré lèle tò ni i, mà nì tàle dhi, akódhi zì àmi adrélé móndyá ína i ró dhi be. 5 Tàko ko, lókyá mà dré Rúbí Tani longózó àmi dré dhi sè dhi, mà longó tá Rúbí Tani nda ngbà 'í kúlí sè ko. Be ró dhi, mà longó àmakya Rúbí nda rïnyí sè, Tirí Lólo sè, ìndì

* **1:1** 1:1 Gïká ni Kúlí tisìle Gïríkï ti sè dhi léna dhi, à adré rú «Sìlùwánò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhi 'i.

mà dré tá nĩle, tà mà dré tá adrélé longólé nda ɨ tà bàti 'ɨ dhɨ be dhɨ sè. Mà dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, mì nĩ mà 'o tá tà àmɨ kɨ tà sè ngínɨ ya dhɨ be. 6 Ámɨ ró dhɨ, mì lebè tá àma, adrézó tà 'o àmakya tínɨ ìndì Mírì Yésu àdhya tínɨ. Tágba mì dré tá adrézó kɨzà nya lavúlé dhɨ, mì ka'ĩ tá kúlí mà dré longólé nda arí Tɨrí Lólo dré fèle gàle àmɨ léna dhɨ sè. 7 Ásà dhɨ, móndyá ka'ĩbhá títí bvò Màkèdòníyà àdhya na ìndì Ákáyà àdhya na dhɨ ì nò Mírì nɨ tà àmɨ rú gò, ì dré kpà adrézó tà 'o àmɨkya tínɨ. 8 Tàko ko, àmɨ kɨ tà sè dhɨ, Mírì 'o áyɨ kúlí la'úlé ngbà 'í Màkèdòníyà 'ásè, ìndì Ákáyà 'ásè ko. Móndyá àrà títí ɨ 'ásè dhɨ ì yi tàle dhɨ, mì ka'ĩ Gĩká ngínɨ ya dhɨ 'ĩ. Ásà dhɨ, lè mà kògò adrélé àmɨ kɨ tà tɨtí àyɨ dré ko. 9 Ángyá ko, àyɨ kɨ tàndɨ ì adré mì ka'ĩ tá àma dòle àmɨ véna togó dóro sè ngínɨ ya dhɨ nɨ tà tɨtí àyɨ. Ɨ adré kpà mì tayí gĩká tàko ɨ, àmɨ kɨ togó adzázó Gĩká bàti lídrì ro dhɨ vélé, adrézó akódhɨ nɨ tà 'o màrábà nɨ ɨ tínɨ ngínɨ ya dhɨ nɨ tà tɨtí. 10 Nyànomvá dhɨ, mì adré akódhɨ nɨ Mváagó Yésu, dré tɨngálé dràdrà lésè dhɨ nɨ agòma bhù lésè dhɨ nɨ letè. Yésu nda apá àma Gĩká nɨ kombà adrélépi alìle dhɨ lésè nì.

2

Àzî Pólò dré 'òle Tèsàlònîkèbhá ɨ kòfalé dhɨ

1 Ámа kɨ adrúpi ɨ, àmɨ kɨ tàndɨ mì nĩ tàle dhɨ, àma kɨ tsàma àmɨ véna dhɨ tá tà tàko 'ɨ ko dhɨ be. 2 Ngóró mì dré nĩle be dhɨ tínɨ dhɨ, drĩdrì mà dré tsàzo àmɨ véna dhɨ kandrá dhɨ, à pfo tá àma kɨ mĩ, àma kɨ 'òzo kònzɨ lavúlé Fĩlĩpóyì na. Dɨ, Gĩká dré tawà afèzo àma dré lìzo áyɨ Rúbí Tanɨ longó àmɨ dré tirì ako, tágba à dré tá adrézó lɨgílé àma íbe tà tàndɨ ró dhɨ. 3 Tàko ko, mà dré adrérà'a móndí kɨ kodzó Rúbí Tanɨ nda nɨ ka'ĩ dhɨ 'á dhɨ, mà adré àyɨ kɨ kodzó kɨnzò sè yà, tà kònzɨ mà dré lèle 'òle dhɨ sè yà, kó ngalè túrúpfú sè yà dhɨ ko. 4 Be ró dhɨ, mà adré àmakya Rúbí Tanɨ nda nɨ longó ngóró móndí Gĩká dré ka'ĩle gò, Rúbí nda nɨ bhàzo àyɨ drígá dhɨ ɨ ró. Dɨ mà adré longóá kɨtswázó móndí kɨ togó 'o kɨnílé dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, mà adré àmakya longóá kɨtswázó Gĩká adrélépi àma kɨ togó tabhĩ dhɨ nɨ togó 'òzo kɨnílé dhɨ bvó. 5 Lókyá mà dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, mà tà tá tà àlo kúlí kìní ɨ sè kɨtswázó àmɨ kɨ tà bha kuru àngyá dhɨ ko. Mà 'o tá kpà tà àlo àmɨ kɨ ngá kisúzó túrúpfú sè dhɨ ko, ngóró Gĩká nɨ tàndɨ dré nĩle be dhɨ tínɨ. 6 Mà ndà tá kpà rúku kisúlé móndí ɨ mĩlésè ko, kàdré tá àmɨ mĩlésè yà, kó ngalè móndí àruka ɨ mĩlésè yà dhɨ. 7 Ámа Yésu Krísto nɨ àpóstolò ro dhɨ ɨ, mà nɨ tá kɨtswá àma kɨ 'o adrélé móndí kàdrì ro àmɨ drĩle dhɨ bwà. Dɨ, àma tá àmakya àmɨ kòfalé dhɨ togó íbe ànzɨmvá kya tínɨ, ngóró ànzɨ kɨ andre dré adrélé áyɨ tàndɨ nɨ ànzɨmvá kɨ lɨkí dhɨ tínɨ. 8 Mà dré àmɨ kɨ lèle tò dhɨ sè dhɨ, àma kɨ lovó tá ngbà 'í Gĩká nɨ Rúbí Tanɨ longózó àmɨ dré dhɨ kòdhya ko. Ámа kɨ lovó tá kpà àma kɨ tàndɨ kɨ lídrì fèzo àmɨ dré, àma kɨ lèle àmɨ véna nda sè.

9 Ámа kɨ adrúpi ɨ, mì kisù rè ngalè mà 'o tá àzí kòkóròko landèzo àmɨ kòfalé ngínɨ ya dhɨ ká. Mà dré tá adrérà'a Gĩká nɨ Rúbí Tanɨ longó àmɨ dré dhɨ 'á dhɨ, mà 'o tá àzí kĩtú be ìndì ngátsi be, àma kɨ tà kòlanzĩró àmɨ kɨ àlo dri ko. 10 Ámɨ tà nda kɨ nobhá mĩ sè túmăní Gĩká be dhɨ ɨ, mì nɨ kɨtswá tàá àma kɨ tà sè, ngalè mà 'o tá tà àmɨ Yésu nɨ ka'ĩbhá ɨ kòfalé gyăgya, togó lólo se, ìndì tà àko àma rú ngínɨ ya dhɨ. 11 Mì nĩ kpà tàle dhɨ, mà 'o tá tà àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ véna dóro, ngóró ànzɨ kɨ

atá dré adrélé 'òle áyɨ ànzɨ ɨ dré dhɨ tínɨ dhɨ be. 12 Mà tɨmbà tá àmɨ àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na, àmɨ kɨ togó tɨndrìzo, àmɨ kɨ kodzózó, mì kàdréró atsílé ngóró dré kɨtswálé Gĩká mĩlésè dhɨ tínɨ. Tàko ko, akódhɨ nda adré àmɨ kɨ zi fĩle áyɨ Òpì na, ìndì áyɨ mĩlanzĩlanzì na dhɨ nì.

13 Ásà dhɨ, mà adré kpà àwoyà ta Gĩká dré tà kònìdhɨ sè: Lókyá mì dré Gĩká nɨ kúlí yĩzo àma tí dhɨ sè dhɨ, mì ka'ĩ tá kúlí nda ngóró kúlí móndí kya ró ko. Be ró dhɨ, mì ka'ĩ àmɨkya kúlí nda ngóró kúlí Gĩká àdhya ró, ngóró dré adrélé bàti dhɨ tínɨ. Dɨ nyànomvá dhɨ, kúlí nda adré tà 'o àmɨ adrébhá ka'ĩá dhɨ ɨ léna dhɨ nì.

14 Àma kɨ adrúpi ɨ, àmɨ kɨ tà atsá ngóró Gĩká nɨ Èkèlézyà Yùdáyà na adrébhá Yésu Krísto na dhɨ kya tínɨ. Tàko ko, mì nya kɨzà àmɨ kɨ tàndɨ kɨ móndí ɨ drígá, ngóró ì dré kɨzà nyàle Yúdà ànzɨ ɨ drígá dhɨ tínɨ. 15 Yúdà ànzɨ nda ì pfu tá Mírì Yésu dràle ngóró ì dré tá pròfétà kɨ tupfúlé todràle dhɨ tínɨ gò, ì dré àma kɨ mì pfòzo tà tàndɨ ró dhɨ àyɨ. Àyɨ kɨ tà kɨtswá Gĩká mĩlésè àlomvá ko. Ɨ adré ru pfu móndyá títí dhɨ íbe. 16 Ɨ adré kpà àma kɨ le kɨkílé, mà kòlongóró Gĩká nɨ kúlí móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré ko, ì kàdríró ko dhɨ bvó. Ásà dhɨ, ì adré àyɨ kɨ tàkonzì kɨ 'o gàle àyɨ léna gagà. Dɨ, kùdù ro dhɨ, Gĩká tadhá áyɨ kombà àyɨ dré dre.

Pólò lè gòle Tèsàlònîkèbhá kɨ no

17 Àma kɨ adrúpi ɨ, lókyá mà dré ru lanzízó àmɨ íbe lókyá tsà sè dhɨ sè dhɨ, àma kɨ ru lanzɨma nda tá ngbà 'í rúbhá na, togó na ko. Dɨ àma kɨ togó tá àtsɨ ró àmɨ kɨ tà sè gò, mà dré láti ndàzo kɨtswázó gòle àmɨ kɨ no. 18 Vésè be bĩ, mà lè tá gòle àmɨ véna. Lavúlé dhɨ, ma, Pólò, má lè tá tò, dɨ, Sàtánà kɨkí tá ína láti àma dré. 19 Tàko ko, àmɨ kɨ tàndɨ ɨ tà mà dré adrézó mì bha ásà, adrézó kpà lenzélé ásà dhɨ 'ɨ. Àmɨ kpà àma kɨ kùlá mà dré dra àma kɨ drì bhàzo ásà kuru àma kɨ Mírì Yésu kandrá, akódhɨ dré agòrà'a dhɨ 'ɨ. 20 Àyíya! Àmɨ móndí mà dré adrézó àma kɨ drì bha kuru, adrézó kpà lenzélé àyɨ sè dhɨ 'ɨ.

3

1 Dɨ mà dré tá kɨtswálé gòle àmɨ kɨ nòma ko dhɨ nɨ mvo bwà ko dhɨ sè dhɨ, mà nò tá dóro nɨ, mà dré adrélé àma pátí Atènáyì na dhɨ. 2 Dɨ mà dré àma kɨ adrúpi Tĩmòtéyò nɨ mùzo àmɨ véna kɨtswálé àmɨ kɨ kodzó, ìndì àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na. Akódhɨ nda Gĩká nɨ àzíàmu mà dré adrézó Krísto nɨ Rúbî Tanɨ 'o ayílé túmănî akódhɨ be dhɨ 'ɨ. 3 Mà adré lèá dhɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kòtayí ɨ kɨzà mà dré adrélé nyàle dhɨ dré kɨzílé ko. Àmɨ kɨ tàndɨ mì nĩ tàle dhɨ, Gĩká tayí àma adrélé kɨzà làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ nya dhɨ be. 4 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a àmɨ íbe dhɨ 'á dhɨ, mà adré tá ngbú tàá dhɨ, à adré tá 'òle àma kɨ mì pfo. Dɨ tà nda atsá kònìnɨ bàti, ngóró mì dré nĩle be dhɨ tínɨ. 5 Ásà dhɨ, lókyá má dré kɨtswázó gòle àmɨ kɨ nòma ko dhɨ nɨ mvo bwà ko dhɨ sè dhɨ, má mù tá Tĩmòtéyò àmɨ véna, nìzoá ngalè mì adré tròle àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ rú ngínɨ ya dhɨ. Má adré tá ngá ro, dhya adrélépi móndí kɨ tabhĩ lɨtílé dhɨ nɨ dra àmɨ kɨ lɨtí gò, àzí mà dré tá 'òle àmɨ kòfalé dhɨ dré atsázó tà tàko ró dhɨ sè.

Rúbî Tĩmòtéyò dré longólé dhɨ tɨndrì Pólò nɨ togó

6 Dɨ, nyànomvá dhɨ, Tĩmòtéyò agò àmɨ vélésè, àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ nɨ rúbí dóro longó àma dré àmɨ kɨ lèle nɨ tà be dre. Akódhɨ tà àma dré dhɨ, mɨ adré ngbú adrélé àma kɨ tà kisù, adrézó lovó ɨ́be àma kɨ nòzo, ngóró mà dré kpà adrélé lovó ɨ́be àmɨ kɨ nòzo dhɨ tíɲɨ. 7 Dɨ àma kɨ adrúpi ɨ, àma kɨ togó andrì àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ nɨ tà sè dre, tágba mà dré adrézó kɨzà nya lavúlé dhɨ. 8 Nyànomvá dhɨ, àma kɨ lídrì agò dre, mà dré yĩle tàle dhɨ, mɨ adré àmɨ kɨ totó tätä Mírì Yésu na dhɨ sè. 9 Dɨ mà nĩ, mà nɨ àwoyà ta Gĩká dré tà dré 'òle àmɨ dré dhɨ sè ngíɲɨ ya dhɨ ko. Tàko ko, àmɨ kɨ tà sè dhɨ, mà adré lenzélé àma kɨ Gĩká kandrá lavúlé. 10 Kĩtú be ɨndì ngátsi be dhɨ, mà adré akódhɨ nɨ ti lizí togó wăyi sè, kòtayɨ́ró àma gòle àmɨ kɨ no, mà kòkɨtswáró tà àmɨ kɨ pɨbhá àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na dhɨ kɨ tɨmbà be dhɨ bvó.
11 Dɨ Gĩká àma kɨ Atá nɨ tàndɨ, àma kɨ Mírì Yésu be dhɨ ɨ kònzì láti àma dré kɨtswázó lìle àmɨ véna. 12 Mírì kò'o kpà àmɨ kɨ lèle gàle àmɨ léna gagà, mɨ kàdréró ru le àmɨ kòfalésè, adrézó kpà móndyá àruka títí dhɨ kɨ le, ngóró mà dré adrélé àmɨ kɨ le dhɨ tíɲɨ. 13 Kòtɨmbà kpà àmɨ kɨ togó, mɨ kàdréró lólo, ɨndì tà àko àmɨ rú Gĩká àma kɨ Atá kandrá, lókyá àma kɨ Mírì Yésu dré dra agòzo áyɨ móndyá lólo títí dhɨ ɨ́be dhɨ tú. Kàdré kònɨnɨ!

4

Atsima ngóró dré kɨtswálé Gĩká mĩlésè dhɨ tíɲɨ dhɨ

1 Kùdù ro dhɨ, àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré àmɨ kɨ ti lizí, adrézó àmɨ kɨ kodzó Mírì Yésu nɨ rú sè: Ngóró mà dré tadhálé àmɨ dré dre dhɨ tíɲɨ dhɨ, mɨ kàdré atsílé ngóró dré kɨtswálé Gĩká mĩlésè dhɨ tíɲɨ. Tà bàti ró dhɨ, mɨ adré atsílé làsú be kònɨnɨ. Dɨ nyànomvá dhɨ, mɨ kògò adrélé 'òá lìzo ába drĩdrĩ. 2 Tàko ko, mɨ nĩ tà mà dré lazílé àmɨ dri Mírì Yésu nɨ rú sè dhɨ ɨ be.
3 Gĩká adré lèá dhɨ, mɨ kàdré àmɨ kɨ fe adrélé lólo ɨ́ dré. Mɨ kàdré dɨ àmɨ kɨ lɨkí ndòtò tà sè. 4 Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mɨ kònĩ adrélé àmɨ kɨ tàndɨ kɨ rúbhá lɨkí dhɨ be, ngóró dré adrélé lólo Gĩká mĩlésè dhɨ tíɲɨ, ɨndì dré kɨtswálé lɨndrì sè dhɨ tíɲɨ.* 5 Mɨ kòtayɨ́ àmɨ adrélé rúbhá lovó bha àmɨ kòfalésè ngóró pàgánò Gĩká nɨ nibhá ko dhɨ kya tíɲɨ ko. 6 Tà kòdhɨ sè dhɨ, lè dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kò'o áyɨ adrúpi kònzɨ ko, ɨndì kòlɨtí akódhɨ àlomvá ko. Àngyá ko, Mírì nɨ tà ŋo móndyá títí adrébhá tàkonzì làsú be kònɨnɨ dhɨ kɨ 'o dhɨ ɨ dri, ngóró mà dré longólé àmɨ dri drĩdrĩ dhɨ tíɲɨ. 7 Tàko ko, Gĩká azí àma adrélé ndòtò tà 'o dhɨ ko. Be ró dhɨ, azí ɨ́na àma adrélé lólo ɨ́ dré. 8 Dɨ ásà dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà lazílé ɨ́ dri kòdhɨ nɨ ga rè dhɨ, adré móndí kɨ kúlí ga kòdhya ko. Be ró dhɨ, adré ɨ́na Gĩká adrélépi áyɨ Tɨrí Lólo fe àmɨ dré dhɨ nɨ kúlí ga kòdhya.
9 Kàdré ru lèma ngóró adrúpi ɨ tíɲɨ dhɨ nɨ tà sè dhɨ, lè mà kòtɨsɨ tà nda àmɨ dré wárágà sè ko. Tàko ko, Gĩká nɨ tàndɨ tadhá àmɨ adrélé ru le àmɨ kòfalésè dhɨ nɨ. 10 Tà bàti ró dhɨ, mɨ adré ru le àmɨ kòfalésè àmɨ kɨ adrúpi títí Màkèdòníyà na dhɨ ɨ́be. Dɨ, àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré àmɨ kɨ kodzó, mɨ kògòró adrélé 'òá lìzo ába drĩdrĩ.
11 Mɨ kàdré àmɨ kɨ fe adrélé tà kɨdríkɨdrɨ ɨ́be àmɨ kòfalé, adrézó àmɨ kɨ tàndɨ kɨ tà no, adrézó kpà àzí 'o àmɨ kɨ tàndɨ kɨ drígá sè, ngóró mà

* **4:4** 4:4 À kɨtswá kpà kúlí tɨsɨle Gĩríkĩ ti sè kòɲɨ kɨ ladzá kònɨnɨ: «Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mɨ kònĩ tòkó mòle dhɨ be, ngóró…»

dré lazílé àmi dri dhi tíni. 12 Mì kàdré 'òá kònìni dhi, àmi ki tà ni adré dóro móndyá ka'ïbhá ko dhi i mïlésè, ìndì mì kitswá adrélé ngá zi móndí i tí ko.

Yésu ni agòma, ìndì móndyá ka'ïbhá dhi ki ngàma dràdrà 'ásè dhi

13 Àma ki adrúpi i, kàdré móndyá dràbhá dre dhi ki tà sè dhi, mà lè mì kàdré tà nïma ko na ko, adrélé kpà kizà ro ngóró móndyá tà mï bhàzo dhi àko dhi i tíni ko. 14 Tàko ko, mà ka'ï tàle dhi, Yésu drà gò, dré ngàzo dràdrà 'ásè dhi 'í. Di mà adré kpà ka'ïá tàle dhi, Gïká ni móndyá títí Yésu ni ka'ïbhá gò ì dré todràzo dhi ki tingá dràdrà lésè, ngóró dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi tíni. 15 Mà adré tà Mírì dré tadhálé àma dré dhi ki ta àmi dré kòdhya: Àma dra adrébhá dhu rè lídrì íbe kïtú Mírì dré dra agòzo dhi tú dhi i, mà kitswá lìle drïdrì móndyá dràbhá dre dhi i kandrána ko. 16 Tàko ko, à ni lúlúgyá ga, ángéló ki kàdrì dré kúlí yòzo gò, Gïká ni gòká vòzo gò, Mírì ni tàndi dré asízó bhù lésè. Di móndyá Krísto ni ka'ïbhá gò ì dré todràzo dhi ì dré ngàzo dràdrà 'ásè 'íká. 17 Àmvolásà dhi, Gïká dré àma dra adrébhá dhu rè lídrì íbe dhi ki tingázó kimólé àyi íbe ndùrùku na, àma títí mà kòkisúró ru Mírì be kurú na. Di mà ni adré túmãní Mírì be kóná vésè kólyá. 18 Di ásà dhi, mì kàdré ru kodzó àmi kòfalésè kúlí kòdhi i sè.

5

Kïtú Mîrì Yésu dré dra agòzo dhi

1 Àma ki adrúpi i, kàdré lókyá ki tà sè kïtú íbe dhi, lè mà kòtisì tà nda àmi dré wárágà sè ko. 2 Tàko ko, àmi ki tàndi mì nï dóro tàle dhi, kïtú Mírì dré dra agòzo dhi ni atsá ngóró kùgú dré adrélé atsálé ngátsi sè dhi tíni dhi. 3 Lókyá móndí ì dré adrérà'a tàá dhi «Tà títí dhi i kòdríkìdri, ìndì kíri!» dhi 'á dhi, tà dra àyi ki tà pfùlepi dhi ni atsá àyi rú ngbŏ ró, ngóró mváaswa dré adrélé atsálé tòkó 'a be dhi rú ngbŏ ró dhi tíni. Di àyi ki àlo kitswá ína lapálé tà nda sílésè ko.

4 Di, àmi, àma ki adrúpi i, àmi àmikya tínímvá na ko, kïtú nda kòkiró àmi kùgú àdhya tíni ko. 5 Tàko ko, àmi títí dhi i ànzi ngádra àdhya 'i, ìndì ànzi kïtú àdhya 'i. Àma ànzi tínímvá àdhya 'i ko, ìndì ngátsi àdhya 'i ko. 6 Ásà dhi, mà kàdré adrélé ayí na móndí àruka i tíni ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya tàmïga dri, adrélé àma ki tà kisùle dhi ki liki. 7 Àngyá ko, móndyá adrébhá ayí ko dhi ì adré ayí ko ngátsi sè. Móndyá adrébhá wá tsi dhi ì adré kpà wá tsi ngátsi sè. 8 Di, mà dré adrélé móndyá kïtú àdhya 'i dhi sè dhi, lè mà kàdré àma ki tà kisùle dhi ki liki. Lè mà kàsó àma rú àma ki tà ka'ïka'ï lèle be, ngóró aya asólé àma agá kitswázó àma ki liki dhi tíni. Mà kàsó kpà àma dri tà mà dré adrézó mï bha adrízó ásà dhi, ngóró kátabhúlà aya ró asólé àma dri dhi tíni. 9 Tàko ko, Gïká zì àma kitswálé áyi kombà kisú kòdhya ko. Be ró dhi, zì àma kitswálé lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú àma ki Mírì Yésu Krísto sè kòdhya. 10 Krísto nda drà àma ki tà sè, kitswálé mà kàdré gba lídrì ro yà, kó ngalè mà kòdrà yà dhi, mà kàdréró lídrì íbe túmãní akódhi be be dhi bvó. 11 Di ásà dhi, mì kàdré ru kodzó, adrélé kpà ru timbà àmi kòfalésè àmi ki tà ka'ïka'ï na, ngóró mì dré adrélé 'òle dhi tíni.

Tà tàle kùdù ro Tèsàlònîkèbhá ki kodzózó dhi i

12 Àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré àmɨ kɨ ti lizí, mì kàdréró àmɨ kɨ drǐ kobhá
Mírǐ nɨ àzí na dhɨ kɨ lɨndrì bha. Tàko ko, àyɨ nda ì adré àzí 'o landèzo
àmɨ kòfalé, adrézó kpà àmɨ kɨ kodzó. 13 Mì kàdré àyɨ kɨ tà bha kuru
lèle na, àzí ì dré adrélé 'òle nda nɨ tà sè. Mì kàdré kpà tà kɨdríkɨdrɨ íbe
àmɨ kòfalé.
14 Àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró móndí tòbvo
ró dhɨ kɨ bí se, adrézó móndí tǐri ró dhɨ kɨ kodzó, adrézó kpà móndí tà
íbe yàyà dhɨ kɨ ledé. Mì kàdré àmɨ kɨ togó vwàvwà tadhá móndyá títí
dhɨ ɨ véna. 15 Mì kònò dóro, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kòlogóró tà kònzɨ
tà kònzɨ 'òle í rú dhɨ tí ko. Be ró dhɨ, mì kàdré ngbú tà dóro nda 'òle
àmɨ kòfalésè, ìndì móndyá àruka títí dhɨ ɨ véna.
16 Mì kàdré ngbú adrélé lenzélé, 17 adrézó tà zi Gǐká tí landè àko ró,
18 adrézó àwoyà ta akódhɨ dré tà títí ɨ sè. Tàko ko, tà nda kòdhɨ ɨ tà
Gǐká dré adrélé lèle mì kò'o Yésu Krísto na dhɨ 'ɨ.
19 Mì kòkɨdrá àtsí Tɨrí Lólo àdhya ko. 20 Mì kàyízè kpà tà móndí ì dré
adrélé longólé pròfétà kya tínɨ dhɨ ɨ ko. 21 Mì kàdré tà títí dhɨ kɨ tabhǐ,
adrézó tròle tà dóro ɨ rú. 22 Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí tà kònzɨ kɨ kárá títí
dhɨ kɨ tà sè.
23 Nyànomvá dhɨ, Gǐká adrélépi tà kɨdríkɨdrɨ fe dhɨ nɨ tàndɨ kò'o àmɨ
atsálé lólo kɨtswálé títí í mǐlésè. Kàdré kpà àmɨ kɨ lídrì lɨkí wǎyi, àmɨ
kɨ togó íbe ɨndì àmɨ kɨ rúbhá íbe, mì kàdréró tà àko àmɨ rú kǐtú àma kɨ
Mírǐ Yésu Krísto dré dra agòzo dhɨ tú. 24 Gǐká adrélépi àmɨ kɨ azí dhɨ
kɨtswá adrélé ka'ǐle togó wǎyi sè, ìndì a nɨ tà nda kɨ 'o nɨ.
25 Àma kɨ adrúpi ɨ, mì kàdré kpà tà zi Gǐká tí àma dré be.
26 Mì kòfè mòdo àma kɨ adrúpi títí dhɨ ɨ dré, adrézó ru kamú àmɨ
kòfalésè àyɨ íbe lèle sè. 27 Má adré àmɨ kɨ kodzó Mírǐ nɨ rú sè, mì
kònàró wárágà kònɨdhɨ àma kɨ adrúpi títí dhɨ ɨ dré.
28 Àma kɨ Mírǐ Yésu Krísto nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tèsàlòníkèbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ïbhá Tèsàlòníkè na dhi i dré dhi ni rì 'i. Wárágà kònìdhi léna dhi, akódhi adré àwoyà ta Gïká dré Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ïka'ï ni tà sè ìndì àyi ki lèle sè, tágba à dré adrézó àyi ki mì pfo lavúlé gò, ì dré adrézó kizà nya dhi. Adré kpà gòle Yésu ni agòma ni tà tadhá àyi dré, ngóró dré tá tadhálé àyi dré áyi wárágà ni àlo léna dhi tíni. Tàko, móndí àruka ì adré tá tàá àyi dré kinzò sè dhi, kïtú Yésu dré dra agòzo dhi atsá dre. Di Pólò adré àyi ki lotó, adrézó tàá àyi dré dhi, lè móndí zyandre dhi i kòligí rè zyà Gïká rú gò, agó drïkònzi líyí ro dhi dré apfòzo 'íká gò, Yésu kàgòró ndò. Adré di àyi ki kodzó, ì kàdréró àyi ki totó tätä, adrélé tròle tà dré tadhálé àyi dré dhi i rú.

Adré kpà àyi ki kodzó, ì kòtayíró àyi adrélé tòbvo ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àzí 'o ngóró dré tá 'òle àyi kòfalé dhi tíni, ìndì ì kòtayí àyi adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atïma

1) Mòdo fèma (1:1-2)
2) Awoyà fèma Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ïka'ï ni tà sè dhi (1:3-12)
3) Tà tadhálé Yésu ni agòma ni tà dri dhi (2:1-17)
4) Tà zïma Gïká tí dhi, ìndì àzí 'òma (3:1-15)
5) Mòdo kùdù (3:16-18)

Mòdo fèma

1 Ma, Pólò, túmäní Sílà íbe ìndì Tïmòtéyò be dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà Tèsàlòníkè na dhi dré, àmi adrébhá Gïká àma ki Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krísto àdhya ró dhi i dré. 2 Gïká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kìdríkìdri àmi dré!

Tèsàlònîkèbhá ki tà ka'ïka'ï, ìndì tàbvó Gïká dré dra tàle gyägya lókyá kùdù sè dhi

3 Àma ki adrúpi i, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Gïká dré àmi ki tà sè. Tà nda kòdhi gyägya, tàko ko, mì adré Gïká ni ka'ï togó wäyi sè adrézó lìle ába drïdrï. Àmi títí, mì adré kpà ru le àmi kòfalésè adrézó lìle ába drïdrï. 4 Tà nda sè dhi, mà adré àmi ki tà ta drì be kuru Èkèlézyà Gïká àdhya i kòfalésè. Mà adré tàá àyi dré dhi, mì adré Gïká ni ka'ï, adrézó togó tsi, tágba à dré adrézó àmi ki mì pfo lavúlé gò, mì dré adrézó kizà nya dhi.

5 Tà nda kòdhi ì adré tadhá dhi, Gïká adré tàbvó ta gyägya. Tàko ko, kizà mì dré adrélé nyàle kòdhi i sè dhi, Gïká ni àmi ki 'o kitswálé áyi Òpì mì dré adrézó kizà nya ásà dhi sè. 6 Tà bàti ró dhi, Gïká gyägya. A ni kizà logó móndyá adrébhá kizà fe àmi dré dhi i dré gò, 7 tà kìdríkìdri afèzo àma adrébhá kizà nya túmäní àmi íbe dhi i dré. A ni 'òá kònìni lókyá Mírì Yésu dré dra agázó bhù lésè áyi ángéló rïnyi ró dhi íbe dhi tú. 8 Akódhi nda ni alì àtsí adrélépi kòle dhi na, kitswálé tà ŋo móndyá

Gĩká nɨ nibhá ko dhɨ ɨ dri, ìndì móndyá àma kɨ Mírĩ Yésu nɨ Rúbí Tanɨ gabhá 'òle dhɨ ɨ dri. 9 A nɨ tà ŋo àyɨ nda ɨ dri gyăgya, àyɨ kɨ tupfúzó todràle kóná vésè kólyá, ì kàdréró vwàvwà ro Mírĩ rúsè, ìndì akódhɨ nɨ rĩnyí mĩlanzĩlanzì ro dhɨ rúsè. 10 Tà nda nɨ ru 'o kĩtú Mírĩ dré dra agòzo kɨtswálé mĩlanzĩlanzì kisú lɨndrì be móndyá lólo títí áyɨ ka'ĩbhá dhɨ ɨ vélésè dhɨ tú. Àmɨ ró dhɨ, mì nɨ adré kókpà àyɨ nda ɨ kòfalé, mì dré kúlí mà dré longólé àmɨ dré dhɨ kɨ ka'ĩle dhɨ sè.

11 Tà nda sè dhɨ, mà adré tà zi àma kɨ Gĩká tí àmɨ dré landè àko ró, kò'oró àmɨ kɨtswálé tà ɨ́ dré àmɨ kɨ azízó ásà dhɨ sè, ìndì kò'oró tà dóro títí mì dré adrélé lèle 'òle àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè dhɨ ɨ kɨtswálé títí áyɨ rĩnyí sè. 12 Mà adré zĩá kònìnɨ, àma kɨ Mírĩ Yésu kòkisúró mĩlanzĩlanzì àmɨ kɨ tà sè, ìndì mì kòkisúró kpà mĩlanzĩlanzì akódhɨ léna, àma kɨ Gĩká ɨ Mírĩ Yésu Krísto be dhɨ kɨ togó tanɨ bhàle àmɨ rú dhɨ sè.

2

Tà dra ru 'obhá drĩdrì Mĩrì nɨ agòma kandrá dhɨ ɨ

1 Àma kɨ adrúpi ɨ, kàdré àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto nɨ agòma, ìndì àma kɨ ru kɨmoma akódhɨ be dhɨ kɨ tà sè dhɨ, mà adré àmɨ kɨ kodzó kònìnɨ: 2 A kàdré tàá dhɨ, Mírĩ Yésu nɨ kĩtú atsá dre dhɨ, mì kòtayɨ́ tà nda àmɨ kɨ drì kɨzá yà, kó ngalè àmɨ kɨ líndrɨ́ tɨgá yà dhɨ mbèlè ko. Gba à kàdré tàá dhɨ, tà nda apfò Tɨrɨ́ Lólo vélésè yà, móndɨ́ kɨ kúlí lésè yà, kó ngalè àma kɨ tàndɨ kɨ wárágà lésè yà dhɨ, mì kòka'ĩ ko. 3 Mì kòtayɨ́ àmɨ dhya àlo dré lɨtɨ́lé ndìndì tà àlo sè ko. Tàko ko, kĩtú nda kɨtswá atsálé drĩdrì móndɨ́ zyandre dhɨ kɨ lɨgɨma Gĩká rú dhɨ kandrá ko, ìndì dhya drĩkònzɨ líyí ro dhɨ nɨ apfòma kandrá ko. Drĩkònzɨ líyí nda, dhya adrélépi lìle dràdrà kisú dhɨ 'ɨ. 4 Akódhɨ nda nɨ lɨgɨ́ gĩká títí móndɨ́ ì dré adrézó àyɨ kɨ lɨndrì bha dhɨ ɨ́be, ìndì ngá títí ì dré adrézó gĩká nda kɨ lɨndrì bha ásà dhɨ ɨ́be gò, dré áyɨ bhàzo gĩká nda ɨ drĩle títí. A nɨ ndìndì fɨ lɨrɨ́lé Gĩká nɨ tépelò na gò, adrélé tàá ngádra 'á dhɨ, áyɨ tàndɨ ɨ́na Gĩká 'ɨ.

5 Lókyá má dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, má tà zakó tsĩ tà nda àmɨ dré dhɨ 'ĩ? 6 Dɨ nyànomvá dhɨ, mì nĩ tà adrélépi drĩkònzɨ líyí nda nɨ apfòma kɨkɨ́ dhɨ àdho 'ɨ ya dhɨ be. Akódhɨ kɨtswá apfòle ko, tsàle lókyá nɨ dré dra kɨtswázó dhɨ 'á. 7 Tàko ko, rĩnyí lùzu ró tàkonzì àdhya kɨdhó adrélé tà 'o dre. Dɨ, dhya adrélépi rĩnyí nda nɨ kɨkɨ́ dhɨ nɨ go adrélé kɨkɨ́á, tsàle lókyá dra akódhɨ nɨ tɨngázó dhɨ 'á. 8 Lókyá nda sè dhɨ, drĩkònzɨ líyí nda nɨ apfò. Dɨ, Mírĩ Yésu nɨ akódhɨ nɨ pfu dràle áyɨ la'a sè, akódhɨ nɨ tà 'òzo akɨ́lé áyɨ atsama lagulagu ró dhɨ sè. 9 Drĩkònzɨ líyí nda nɨ atsá Sàtánà nɨ rĩnyí be, adrélé tà twátwa líndrɨ́ga ró ìndì kɨnzò ro dhɨ kɨ 'obe. 10 A nɨ móndyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhɨ kɨ lɨtɨ́ tà kònzɨ kɨ kárá títí dhɨ ɨ sè. Àyɨ nda kɨ todrà akɨ́lé títí, ì dré tà bàti lèle ka'ĩle adrɨ́zó ásà ko dhɨ sè. 11 Ásà dhɨ, Gĩká nɨ tà rĩnyi ró dhɨ nɨ amù àyɨ kɨ lɨtɨ́, ì kòka'ĩró tà kɨnzò ro dhɨ, 12 ɨ́ kòbhàró tà móndyá títí tà bàti gabhá gò, ì dré lenzézó tàkonzì sè dhɨ ɨ dri.

Mì kàdré àmɨ kɨ totó tätä!

13 Dɨ, àma kɨ adrúpi Mírĩ dré lèle nɨ ɨ, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Gĩká dré àmɨ kɨ tà sè. Tàko ko, Gĩká kɨpè tá àmɨ kɨtswálé adrɨ́lé drĩdrì móndɨ́ àruka ɨ kandrá, Tɨrɨ́ Lólo dré àmɨ kɨ bhàle lólo Gĩká kandrá dhɨ sè, ìndì mì dré tà bàti ka'ĩle dhɨ sè. 14 Akódhɨ azí àmɨ lɨ́drì tɨ́dhɨ́ ro nda nɨ kisú Rúbí Tanɨ mà dré longólé àmɨ dré dhɨ sè, mì kòkisúró àma

kɨ Míríì Yésu Krísto nɨ mìlanzìlanzì be dhɨ bvó. 15 Dɨ ásà dhɨ, àma kɨ adrúpi ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ totó tätä, adrélé tròle tà mà dré tadhálé àmɨ dré dhɨ ɨ rú, kàdré kúlí sè yà, kó ngalè wárágà sè yà dhɨ.

16-17 Àma kɨ Míríì Yésu Krísto nɨ tàndɨ ɨ Gïká àma kɨ Atá be dhɨ ì kòtɨmbà àmɨ kɨ togó, rïnyí fèzo àmɨ dré, mì kòkɨtswáró ngbú adrélé tà dóro 'o, adrézó kpà kúlí dóro ta. Tàko ko, Gïká nda lè àma tò gò, tà adrézó àma kɨ tɨmbà nyo dhɨ nɨ afèzo àma dré túmănî tà mà dré adrézó mï bha ásà dhɨ be áyɨ togó tanɨ sè dhɨ nɨ.

3

Pólò lizî Tèsàlònîkèbhá kɨ ti, ɨ kàdréró tà zi Gïká tî ɨ dré

1 Kùdù ro dhɨ, àma kɨ adrúpi ɨ, mì kàdré tà zi Gïká tí àma dré, Míríì nɨ kúlí kàdréró la'úlé lìle drïdrï, ɨndì móndí ì kàdréró kúlí nda nɨ no lɨndrì ro, ngóró tà nda dré adrélé àmɨ véna dhɨ tínɨ. 2 Mì kàdré kpà tà zi Gïká tí, kàpáró àma móndí kònzɨ adrébhá lɨgílé ɨ rú dhɨ ɨ drígásè. Àngyá ko, móndyá títí dhɨ ì kɨtswá Gïká nɨ ka'ï ko.

3 Dɨ, Míríì kɨtswá ɨna adrélé ka'ïle togó wăyi sè. A nɨ àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na, adrézó àmɨ kɨ lɨkí Dhya kònzɨ nɨ tà sè. 4 Mà adré ka'ïá Míríì na tàle dhɨ, mì adré tà mà dré adrélé tàle mì kò'o dhɨ kɨ 'o, ɨndì mì nɨ go adrélé 'òá. 5 Míríì kàsé àmɨ kɨ togó ɨ vélé, mì kònïró Gïká nɨ lèle bàti, adrézó kpà togó tsɨ, ngóró Krísto dré adrélé àmɨ kɨ fe 'òá dhɨ tínɨ.

Àzî 'òma Pólò àdhya tɨnɨ dhɨ

6 Àma kɨ adrúpi ɨ, mà adré àmɨ kɨ kodzó Míríì Yésu Krísto nɨ rú sè: Mì kàdré ru su àmɨ kɨ adrúpi adrébhá tòbvo ró, adrébhá kpà tà mà dré tadhálé àmɨ dré dhɨ kɨ lebè ko dhɨ íbe ko. 7 Àmɨ kɨ tàndɨ mì nï tàle dhɨ, lè mì kàdré tà 'o àmakya tínɨ dhɨ be. Àngyá ko, àma tá àmakya tòbvo ró àmɨ kòfalé ko. 8 Mà nya tá kpà dhya àlo nɨ ngá àngyá ko. Be ró dhɨ, mà 'o àmakya àzí kòkóròko landèzo kïtú be ɨndì ngátsi be, àma kɨ tà kòlanzìró àmɨ kɨ àlo dri ko. 9 Tágba mà dré tá adrézó rïnyí íbe kɨtswázó ngá zi àmɨ tí bwà dhɨ, mà zi tá ngá àlo àmɨ tí ko, mì kàdréró tà no àma rú gò, adrézó 'òá àmakya tínɨ. 10 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a àmɨ kòfalé dhɨ 'á dhɨ, mà lazí tá tà àmɨ dri kònɨnɨ: «Lè dhya adrélépi àzí le 'òle ko dhɨ kònya ngá ko.»*

11 Mà adré tàá kònɨnɨ tàko ko, mà adré yïá tàle dhɨ, móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ì tayí àyɨ adrélé tòbvo ró. Àyɨ nda ì adré àzí 'o ko. Be ró dhɨ, ì adré àyɨkya tɨfílé móndí kɨ tà ɨ 'ásè. 12 Mà adré dɨ tà lazí móndyá làsú be kònɨnɨ dhɨ ɨ dri, adrézó àyɨ kɨ kodzó Míríì Yésu Krísto nɨ rú sè: Ɨ kàdré àzí 'o togó be lɨrì, adrézó àyɨ kɨ tàndɨ kɨ ngá nya kòdhya. 13 Dɨ, àmɨ, àma kɨ adrúpi ɨ, mì kòtayí àmɨ adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko.

14 Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré kúlí mà dré tɨsɨle wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ ka'ï 'òle ko dhɨ, mì kònò akódhɨ nda dóro, adrézó ru su akódhɨ be ko, kanyò kò'oró akódhɨ be dhɨ bvó. 15 Dɨ tágba kàdré kònɨnɨ yà dhɨ, mì kònò akódhɨ àmɨ kɨ kàrɨbhá ro ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya akódhɨ nɨ kodzó àmɨ kɨ adrúpi tínɨ.

Mòdo kùdù

---

* **3:10** 3:10 A kònò 1 Tèsàlònîkèbhá ɨ 4:11.

16 Nyànomvá dhɨ, Mírì tà kɨdrɨ́kɨdrɨ líyí ro dhɨ nɨ tàndɨ kòfè tà kɨdrɨ́kɨdrɨ àmɨ dré lókyá wǎyi ɨ sè, ɨndɨ láti wǎyi ɨ sè. Mírì kàdré túmǎní àmɨ ɨ́be títí.
17 Ma, Pólò, má adré kúlí kònɨ kɨ tɨsɨ áma tàndɨ nɨ drɨ́gá sè, mòdo fèzo àmɨ dré. Má adré kúlí tɨsɨ kònɨnɨ áma wárágà títí ɨ 'ásè, tadházóá dhɨ, má tɨsɨ ma.
18 Áma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ ɨ́be títí!

Wárágà Pólò dré tɨsɨ̀le T̈ìmòtéyò dré dhɨ nɨ àlo

Wárágà kònɨ̀dhɨ nɨ tà àndu ngɨ̀le drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨ̀dhɨ wárágà Pólò dré tɨsɨ̀le T̈ìmòtéyò dré dhɨ nɨ àlo 'ɨ. T̈ìmòtéyò nda tá kàdhúrà àlo Yésu nɨ ka'ïlepi, angálépi bvò Àsíyà àdhya lésè dhɨ 'ɨ. Akódhɨ nɨ andre tá Yúdà mvá Yésu nɨ ka'ïlepi dhɨ 'ɨ. Atá nɨ tá Gïríkï 'ɨ. Pólò kɨpè tá akódhɨ adrélé áyɨ atsíàmu ró, kàtsáró kpà áyɨ àzíàmu kɨ àlo ró (Tà 'òle dhɨ ɨ 16:1-3). Àmvolásà dhɨ, Pólò bhà tá akódhɨ adrélé Èkèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kɨ àlo ró í bvó (2 T̈ìmòtéyò 1:6).

Pólò adré wárágà kònɨ̀dhɨ nɨ tɨsɨ̀ tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ na dhɨ ɨ sè. Àlo nɨ, adré T̈ìmòtéyò nɨ kodzó adrélé tàmïga dri móndyá adrébhá tá Gïká nɨ tà tadhá kɨnzò sè Èkèlézyà na dhɨ kɨ tà sè. Tàko ko, àyɨ nda ɨ adré tá tròle tɨ̀tí tàko ɨ rú, ɨ̀ndɨ̀ tábhí kɨ rú kɨ atɨ̈ma rú, adrézó móndyá ka'ïbhá dhɨ kɨ 'o ru lanzí àyɨ kòfalésè (1:4; 4:7). Ɨ adré tá kpà làmó mòma logá, mányàngá àruka kɨ nyàma be móndí ɨ dré (4:3). Rɨ̈ nɨ, Pólò adré tà lazí T̈ìmòtéyò dri Èkèlézyà nɨ drɨ̈ kòma nɨ tà sè, ɨ̀ndɨ̀ tà adrézó Èkèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kɨ kɨpè dhɨ kɨ tà sè. Na nɨ, Pólò adré T̈ìmòtéyò nɨ drɨ̈ ta, akódhɨ kàdréró Yésu Krísto nɨ màrábà dóro dhɨ ró, ɨ̀ndɨ̀ kàdréró móndyá Èkèlézyà le dhɨ kɨ drɨ̈ ko dóro.

Tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ wárágà kònɨ̀dhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Pólò nɨ mòdo fèma (1:1-2)
2) Èkèlézyà nɨ tà, ɨ̀ndɨ̀ Èkèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kɨ tà (1:3–3:16)
3) T̈ìmòtéyò nɨ drɨ̈ tàma Gïká nɨ àzí 'òma nɨ tà sè dhɨ (4:1–6:21)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Yésu Krísto nɨ àpóstolò, má adré wárágà kònɨ̀dhɨ nɨ tɨsɨ̀ ma. Gïká àma kɨ tɨdrílépi dhɨ túmäní Yésu Krísto mà dré adrézó mï̀ bha vélána dhɨ be dhɨ, ɨ bhà ma adrélé àzí nda nɨ 'o dhɨ àyɨ. 2 Má adré tɨsɨ̀á mɨ, T̈ìmòtéyò, áma mvá bàti tà ka'ïka'ï na dhɨ dré. Gïká àma kɨ Atá ɨ àma kɨ Mírï̀ Yésu Krísto be dhɨ ɨ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ mí rú, ɨ kòbhà ámɨ kɨzà, ɨ̀ndɨ̀ ɨ kòfè tà kɨ̀drɨ́kɨ̀drɨ mí dré!

Pólò kodzó T̈ìmòtéyò Gïká nɨ tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ kɨ tà sè

3 Ngóró má dré tá ámɨ kodzólé má dré tá adrérà'a lɨ̀le Màkèdòníyà na dhɨ 'á dhɨ tínɨ dhɨ, mí kògò adrélé Èfésò na, mí kòtàró móndí àruka adrébhá Gïká nɨ tà tadhá kɨnzò sè dhɨ ɨ dri dhɨ, ɨ kòtayí tà nda kɨ tadhama. 4 Mí kòtà kpà àyɨ dré dhɨ, ɨ kòtayí adrema tròle tɨ̀tí tàko ɨ rú, ɨ̀ndɨ̀ tábhí kɨ rú kɨ atɨ̈ma rú dhɨ. Àngyá ko, tà nda kòdhɨ ɨ adré káyi 'o apfòle móndí ɨ kòfalé. Ɨ adré àyɨkya móndí kɨ ledé Gïká nɨ àzí bhàle àyɨ drígá dhɨ kɨ 'o tà ka'ïka'ï sè dhɨ ko. 5 Má adré tòlí kòdhɨ nɨ fe, móndí ɨ kàdréró ru le àyɨ kòfalésè be dhɨ bvó. Lèle nda adré angálé togó lólo ɨ̀ndɨ̀ dóro, adrélépi tà ka'ï túrúpfú sè ko dhɨ lésè. 6 Móndí àruka ɨ ku láti dóro nda 'ásè gò, ɨ dré àyɨ kɨ fèzo adrélé tà tàko kɨ tɨtí àyɨ kòfalésè. 7 Àyɨ nda ɨ lè adrélé tátrítrí kúlí tadhábhá ɨ ró. Dɨ, ɨ nï̀ àyɨkya tà ɨ dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ àndu ko, tágba ɨ dré adrézó tà nda kɨ tadhá rïnyí sè dhɨ.

8 Mà nǐ tàle dhɨ, tátrɨ́trɨ́ kúlí dóro dhɨ be, à kàdré tà 'o ngóró tátrɨ́trɨ́ kúlí nda dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ dhɨ. 9 Mà nǐ kpà tàle dhɨ, Gĭká bhà tátrɨ́trɨ́ kúlí móndyá gyăgya dhɨ ɨ dré ko dhɨ be. Be ró dhɨ, bhà ɨ́na tátrɨ́trɨ́ kúlí nda móndyá adrébhá tátrɨ́trɨ́ kúlí nda nɨ ŋo dhɨ ɨ dré, túmăní móndyá adrébhá lɨgílé ɨ́ rú dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá áyɨ tà ga dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá tàkonzì 'o dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá tà lólo ató àyɨ pálé dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá áyɨ lɨndrì bha ko dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá àyɨ kɨ tibhá kɨ tupfú dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá móndí kɨ tupfú todràle dhɨ ɨ́be, 10 móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhɨ ɨ́be, àgo adrébhá ayílé àgo ɨ́be dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá móndí kɨ lagí màrábà ro dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá kɨnzò ta dhɨ ɨ́be, móndyá adrébhá tà ta móndí ɨ rú kɨnzò sè dhɨ ɨ́be, ìndì móndyá adrébhá tà twá tadhálé tà gyăgya rúsè dhɨ kɨ 'o dhɨ ɨ́be. 11 Tà tadhálé gyăgya nda adré angálé Rúbí Tanɨ mĭlanzĭlanzĭ ro Gĭká rúku ró dhɨ dré bhàle má drígá dhɨ lésè.

Gĭká nɨ togó tanɨ bhàle Pólò rú dhɨ

12 Má adré àwoyà ta àma kɨ Mírĭ Yésu Krísto dré, dré rĭnyí afèle má dré adrézó áyɨ àzí 'o dhɨ sè. Akódhɨ nò tá ma ngóró móndí ɨ́ dré kɨtswálé ka'ĭle dhɨ ró gò, áma bhàzo adrélé áyɨ àzí 'o, 13 tágba atú dhɨ, má dré tá adrézó akódhɨ nɨ lodhá, adrézó akódhɨ nɨ móndyá kɨ mĭ pfo, adrézó àyɨ kɨ 'o kònzɨ lavúlé dhɨ. Dɨ, Gĭká gò ɨ́na áyɨ togó dóro tadhá má dré, má dré tá adrélé tà nda kɨ 'o tà nĭma ko ìndì tà ka'ĭma ko na dhɨ sè. 14 Dɨ àma kɨ Mírĭ bhà áyɨ togó tanɨ kàdrì má rú gò, áma 'òzo gàle tà ka'ĭka'ĭ sè bĭ, ìndì lèle sè bĭ Yésu Krísto na.

15 Kúlí kònɨ ɨ, kúlí bàti kɨtswálé ka'ĭle togó wăyi sè dhɨ 'ɨ: Yésu Krísto alì bvò kònìdhɨ lé kɨtswálé tàkonzìbhá kɨ tɨdrí dhɨ bvó. Áyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, ma tàkonzì líyí àyɨ títí dhɨ kɨ lavúlépi dhɨ 'ɨ. 16 Dɨ, tà nda sè dhɨ, Gĭká bhà áma kɨzà, Yésu Krísto kòtadháró áyɨ togó vwàvwà ma tàkonzì 'òlepi lavúlé nda rú, móndí tà nda nɨ nobhá dhɨ ì kòka'ĭró akódhɨ gò, lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisúzó. 17 Lɨndrì ɨ mìlanzĭlanzĭ be dhɨ ì kàdré Gĭká dré kóná vésè kólyá! Akódhɨ nda Ópí kàdrì adrélépi kóná vésè kólyá, kɨtswálépi dràle bwà ko, ìndì kɨtswálé nòle bwà ko dhɨ 'ɨ. Akódhɨ Gĭká 'ɨ kalóma. Kàdré kònìnɨ!

18 Áma mvá Tĭmòtéyò, má adré ámɨ kodzó ngóró atú pròfétà ì dré tà longólé ámɨ tà dri dhɨ tɨ́nɨ, mí kàdréró tròle tà longólé nda ɨ rú, adrézó àdzú tà ka'ĭka'ĭ àdhya nɨ bhu dóro. 19 Mí kàdré kpà tròle ámɨ tà ka'ĭka'ĭ rú, adrézó ámɨ togó lɨkí adrélé dóro. Móndí àruka ì bhe àyɨkya tà nda ɨ rĭti gò, ì dré àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayízó arílé, ngóró bwátù àruka ì dré adrélé arílé yĭandre na dhɨ tɨ́nɨ. 20 Áyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, Ɨmènáyò ɨ Alìgìzándrè be. Má tayí àyɨ nda ɨ Sàtánà drígá, ì kònĭró àyɨ kɨ tàkonzì gò, Gĭká nɨ lodhama tayízó be dhɨ bvó.

2

Tà zĭma Gĭká tî móndyá tîtî ɨ dré dhɨ

1 Drĭdrĭ dhɨ, má adré àma kɨ adrúpi kɨ kodzó, ì kàdréró tà zi Gĭká tí móndyá títí ɨ dré, adrézó tongólé akódhɨ rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhɨ dré àyɨ kɨ tà sè. 2 Ɨ kàdré kpà tà zi Gĭká tí ópí ɨ dré, ìndì móndyá bhàle àyɨ drĭle dhɨ ɨ dré, mà kàdréró tà 'o togó be lìrì ìndì kìdríkìdrɨ, adrézó tròle Gĭká nɨ tà rú, àma kɨ tà kàdréró lɨndrì be móndí ɨ mĭlésè.

3 Tà nda kòdhɨ, tà dóro kɨtswálépi Gĩká àma kɨ tɨdrílépi dhɨ mĩlésè dhɨ
'ɨ. 4 Akódhɨ adré lèá dhɨ, móndyá títí dhɨ ɨ kòkisúró lídrì kóná vésè
kólyá dhɨ, adrézó kpà tà bàti ni. 5 Tàko ko, Gĩká ngbà 'í àlo kwákwá.
Dhya adrélépi áyɨ totó tà 'o móndí kɨ kòfalé 'á Gĩká be dhɨ kókpà àlo
kwákwá. Akódhɨ nda Yésu Krísto atsálépi móndí ro dhɨ 'ɨ. 6 Akódhɨ fè
tá áyɨ tàndɨ ngóró làgí kàdrì fèle móndyá títí dhɨ kɨ apázó tàkonzì lésè
dhɨ tínɨ. 'O tá tà nda lókyá kɨtswálépi dhɨ sè, tadházóá dhɨ, Gĩká adré
lèá dhɨ, móndyá títí dhɨ ɨ kàdrí. 7 Tà nda sè dhɨ, Gĩká bhà ma adrélé
áyɨ tà longólépi ró ɨndì àpóstolò ro, má kàdréró tà bàti adrézó Krísto
nɨ ka'ĩ dhɨ nɨ tadhá móndyá súrú twá ro dhɨ ɨ dré. Kòdhɨ má adré tà
bàti ta kòdhya, má tà kɨnzò ko.

Ago kɨ tà tòkó íbe Èkèlézyà na dhɨ

8 Má adré dɨ lèá dhɨ, àgo títí àrà títí ɨ 'ásè dhɨ ɨ kàdré tà zi Gĩká tí,
adrézó dígá da kurú na akódhɨ véna togó lólo sè, togóaswa àko, ɨndì
káyi àko.

9 Má adré kpà lèá dhɨ, tòkó ɨ kàdré kítá asó àyɨ rú tògyá sè, àyɨ kɨ
làsú kàdréró dóro móndí ɨ mĩlésè, ngóró dré kɨtswálé àyɨ kɨ lɨndrì sè
dhɨ tínɨ. Ɨ kàdré àyɨ kɨ 'o avélé drĩbhí tìtì sè yà, órò sè yà, màyìkà ɨ sè
yà, kó ngalè kítá làgɨ ró dhɨ ɨ sè yà dhɨ ko. 10 Be ró dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ 'o
avélé tà dóro ɨ dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè, ngóró dré kɨtswálé tòkó adrébhá
tàá dhɨ ɨ adré tròle Gĩká nɨ tà rú dhɨ ɨ sè dhɨ tínɨ.

11 Lè tòkó ɨ kàdré tà nda nĩle togó be lìrì ɨndì ànzɨmvá kya tínɨ. 12 Má
ka'ĩ tòkó ɨ kàdré tà tadhá dhɨ ko, ɨndì ɨ kàdré àgo ɨ drĩle dhɨ ko. Dɨ ɨ
kàdré tà yi kírɨ. 13 Tàko ko, Gĩká bhà tá Adámà 'íká, gò dré gòzo Évà
nɨ bha ndò. 14 Sàtánà lɨtí tá kpà Ádámà kòdhya ko. Be ró dhɨ, tòkó tayí
ína ɨ Sàtánà dré lɨtílé dhɨ nì gò, dré Gĩká nɨ tòlí ŋòzo. 15 Dɨ, tágba dré
adrézó kònìnɨ dhɨ, tòkó kɨ adrí ànzɨ kɨ tĩma sè, ɨ kàdré tròle àyɨ kɨ tà
ka'ĩka'ĩ rú, lèle rú, tà lólo rú, ɨndì tà 'òma tògyá sè dhɨ rú dhɨ.

3

Èkèlézyà nɨ drì kobhá kɨ tà

1 Kúlí kònɨ ɨ, kúlí kɨtswálé ka'ĩle dhɨ 'ɨ: Dhya ángùdhi adrélépi lovó
íbe adrézó Èkèlézyà nɨ drĩ kòlepi ró dhɨ, adré àzí dóro le 'òle dhɨ
kòdhya. 2 Dɨ adré lèá dhɨ, Èkèlézyà nɨ drĩ kòlepi kàdré móndí adrélépi
tà àko í rú dhɨ 'ɨ. Akódhɨ kàdré agó tòkó íbe àlo kwákwá dhɨ 'ɨ. Kàdré
móndí adrélépi áyɨ tà kisùle dhɨ kɨ likí, adrélépi tà 'o tògyá sè, ɨndì
kɨtswálépi lɨndrì sè dhɨ 'ɨ. Kàdré móndí adrélépi móndí kɨ ka'ĩ dòle í
véna togó dóro sè dhɨ 'ɨ, ɨndì móndí tà nĩlepi tadhálé dóro dhɨ 'ɨ. 3 Kàdré
wá tsĩlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ɨndì lawàbhá ro ko. Be ró dhɨ, kàdré
ína móndí adrélépi togó íbe yàyà dhɨ 'ɨ. Kàdré kpà làfa lovó bhàlepi ró
ko. 4 Kònĩ adrélé móndyá áyɨ tàndɨ nɨ dzó lé dhɨ kɨ drĩ ko dóro dhɨ be.
Kònĩ kpà adrélé áyɨ ànzɨmvá kɨ likí dóro, ɨ kàdréró áyɨ kúlí yi lɨndrì sè.
5 Ângyá ko, dhya àlo kònĩ móndyá áyɨ tàndɨ nɨ dzó lé dhɨ kɨ drĩ kòle
dóro ko dhɨ, a nɨ kɨtswá Èkèlézyà Gĩká àdhya nɨ likí ngíní? 6 Lè akódhɨ
kàdré móndí Yésu nɨ ka'ĩlepi tídhí ro dhɨ 'ɨ ko, kàtsáró drĩkàdrì ro gò,
akódhɨ nɨ tàbvó tàzo Dzáborò àdhya tínɨ ko. 7 Lè akódhɨ nɨ tà kàdré
dóro móndyá ka'ĩbhá ko dhɨ ɨ mĩlésè, à kòkɨtswáró tà kanyò ro dhɨ nɨ
bha akódhɨ rú ko, kòla'ìró kpà bă Dzáborò dré tapélé dhɨ sílé ko.

Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́bhá kɨ tà

8 Kàdré Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́bhá kɨ tà sè dhɨ, adré kpà lèá dhɨ, àyɨ nda ì kàdré móndɨ́ kɨtswábhá lɨndrì sè dhɨ 'ɨ. Ɨ kàdré túrúpfúbhá ɨ ró ko, wá tsibhá ɨ ró ko, ìndì làfa ndabhá túrúpfú sè dhɨ ɨ ró ko. 9 Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨkya tròle tà bàti lùzu ró ì dré ka'ïle dhɨ rú togó lólo sè. 10 Lè à kàdré rè zyà àyɨ kɨ tabhï 'íká, dɨ à kòkisú tà àlo àyɨ rú ko dhɨ, à kògòró àyɨ kɨ bha adrélé àzí 'o Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́bhá ɨ ró ndò.

11 Kàdré àyɨ kɨ tòkó kɨ tà sè dhɨ, adré kpà lèá dhɨ, àyɨ nda ì kàdré móndɨ́ kɨtswábhá lɨndrì sè dhɨ 'ɨ. Ɨ kàdré móndɨ́ kɨ rú tabhá kònzɨ dhɨ ɨ ró ko. Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨkya móndɨ́ adrébhá àyɨ kɨ tà kisùle dhɨ kɨ lɨkɨ́ dhɨ 'ɨ, ìndì móndɨ́ kɨtswálé ka'ïle tà títí ɨ sè dhɨ 'ɨ.

12 Lè Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́lépi kàdré agó tòkó ɨ́be àlo kwákwá dhɨ 'ɨ. Kònï adrélé áyɨ ànzɨmvá kɨ drì ko dóro, móndyá títí áyɨ tàndɨ nɨ dzó lé dhɨ ɨ́be dhɨ be. 13 Èkèlézyà nɨ tà lɨkɨ́bhá ì kàdré àyɨ kɨ àzí 'o dóro dhɨ, ì nɨ lɨndrì kisú móndɨ́ ɨ mïlésè ìndì Gïká mïlésè. Ɨ nɨ kpà adré àyɨ kɨ totó tätä àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï dri Yésu Krísto na.

Tà lùzu ró mà dré ka'ïle dhɨ

14 Má adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì mí dré, gba má dré adrézó mï bha tsàzo mí véna mbèlè dhɨ. 15 Dɨ, má kòtigí tà dhɨ, mí nɨ nïá dhɨ, móndyá Gïká nɨ súrú ro dhɨ ì kàdré tà 'o àyɨ kòfalésè ngɨ́nɨ ya dhɨ be. Súrú nda, Èkèlézyà Gïká lídrì ro dhɨ àdhya 'ɨ, ìndì dzópá tà bàti dré adrézó áyɨ totó drïá dhɨ 'ɨ. 16 Lè móndyá títí dhɨ ì kònï tàle dhɨ, tà lùzu ró mà dré ka'ïle dhɨ tà kàdrì lavúlé dhɨ 'ɨ dhɨ be:

Krísto apfò tá móndɨ́ ro gò,
Tɨrɨ́ Lólo dré akódhɨ nɨ tadházó móndɨ́ gyăgya ró.
Dré agázó ángéló ɨ mi gò,
à dré akódhɨ nɨ tà longózó súrú títí ɨ 'ásè.
Móndɨ́ bvò dri dhɨ ì dré akódhɨ nɨ ka'ïzo gò,
Gïká dré akódhɨ nɨ dòzo mbàle mïlanzïlanzï na.

4

Tà tadhálé kɨnzò sè dhɨ ɨ

1 Tɨrɨ́ Lólo adré tàá ngádra 'á dhɨ, lókyá kùdù sè dhɨ, móndɨ́ àruka kɨ àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï tayí, adrézó tatsílé tɨrɨ́ adrébhá móndɨ́ kɨ lití dhɨ ɨ vésè, adrélé tròle tà tɨrɨ́ kònzɨ ì dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ rú. 2 Tà adrélé tadhálé làsú be kònɨnɨ dhɨ ì adré apfòle kɨnzòbhá adrébhá tà 'o túrúpfú sè dhɨ ɨ vélésè. Àyɨ nda ì tayí àyɨ kɨ togó abílé ngóró aya bhàle kàle àtsí na dhɨ tínɨ gò, ì dré gòzo vélé àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tàkonzì ni ko. 3 Ɨ adré làmó logá móndɨ́ ɨ dré, adrézó kpà mányàngá àruka kɨ nyàma logá àyɨ dré. Tákò Gïká bhà tá mányàngá nda móndyá adrébhá áyɨ ka'ï, adrébhá kpà tà bàti ni dhɨ ɨ dré nyàle àwoyà tàma sè. 4 Tàko ko, ngá títí Gïká dré bhàle dhɨ ɨ dóro. Adré dɨ lèá dhɨ, à kògà ngá nda kɨ àlo ko. À kàdré dɨ be ngá títí dhɨ kɨ ka'ï nyàle àwoyà sè. 5 Àngyá ko, à adré ngá nda kɨ bha lólo Gïká kandrá akódhɨ nɨ kúlí sè, ìndì tà zïma akódhɨ tí dhɨ sè.

Yésu Krîsto nɨ àzî 'òlepi dóro dhɨ

6 Mí kòtadhá tà nda kòdhɨ ɨ àma kɨ adrúpi ɨ dré dhɨ, mí nɨ adré Yésu Krísto nɨ àzí 'òlepi dóro dhɨ ró. Mí nɨ kpà tadhá dhɨ, mí lɨ'wá tà bàti mí dré ka'ïle dhɨ na, ìndì tà dóro tadhálé mí dré lebèle dhɨ na dre. 7 Mí kàdré tìtí tàko adrébhá lɨndrì fe Gïká dré ko dhɨ kɨ ga rè. Mí kàdré

mína ámi fe atsálé rĩnyi ró adrema tròle Gĩká ni tà rú dhi sè. 8 Dhyá ki rúbhá fèma atsálé rĩnyi ró dhi dóro tsà. Di, adrema tròle Gĩká ni tà rú dhi ína dóro lavúlé tà títí dhi i sè. Tàko ko, dhya adrélépi tròle Gĩká ni tà rú dhi kisú ína tà Gĩká dré lazílé lídrì ándrò kònìdhi ni tà sè dhi i dre. A ni kókpà tà lazílé lídrì adrélépi alìle dhi ni tà sè dhi ki kisú.

9 Kúlí kòdhi i, kúlí bàti kitswálé ka'ĩle togó wãyi sè dhi 'i. 10 Di ásà dhi, mà adré àzí kòkóròko 'o adrézó landèle, mà dré adrélé mì bha Gĩká lídrì ro dhi véna dhi sè. Akódhi nda dhya adrélépi móndyá títí dhi ki tidrí dhi 'i, lavúlé dhi, dhya adrélépi móndyá adrébhá áyi ka'ĩ dhi ki tidrí dhi 'i.

11 Lè mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá móndí i dré, adrézó àyi ki kodzó adrélé tà nda ki 'o. 12 Mí kòtayí mi dhya àlo dré nòle móndí tàko ró ámi kàdhúrà ni tà sè dhi ko. Di, mí kàdré mína tà dóro 'o, móndyá ka'ĩbhá dhi ì kàdréró tà no mí rú, adrézó 'òá mína tíni kúlí tàma na, atsima na, lèle na, tà ka'ĩka'ĩ na, ìndì tà lólo 'òma na. 13 Mí kàdré ámi fe adrélé Gĩká ni Kúlí na àyi kandrá, adrézó àyi ki kodzó, adrézó kpà àyi ki tadhá, tsàle lókyá má dré dra tsàzo dhi 'á. 14 Mí kòbhe tà tani Tìrí Lólo dré fèle mí dré pròfétà ki kúlí sè, bhàgo Èkèlézyà àdhya i dré drígá bhărà'a mí dri dhi 'á dhi ko. 15 Mí kàdré ámi fe adrélé tà nda kòdhi ki 'o togó wãyi sè, móndyá títí dhi ì kàdréró nòá dhi, mí adré lìle drĩdrì ámi tà ka'ĩka'ĩ na dhi. 16 Mí kàdré sùle ámi tàndi rú, ìndì tà mí dré adrélé tadhálé dhi i rú landè àko ró. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònìni dhi, mí ni ámi tàndi ni tidrí, adrézó kpà móndyá adrébhá ámi yi dhi ki tidrí.

5

Tìmòtéyò ni drì tàma móndyá ka'ĩbhá dhi ki tà sè dhi

1 Mí kòtà tà màlìga i dri kúlí aswaaswa sè ko. Be ró dhi, mí kàdré mína àyi ki kodzó ngóró ámi atá i tíni. Mí kàdré kàdhúrà ki 'o ngóró ámi adrúpi i tíni. 2 Mí kàdré kpà tòkó màlìga ki 'o ngóró ámi andre i tíni, adrézó kyánzi ki 'o togó be lólo ngóró ámi amvúpi i tíni.

Tàyítòkó ki tà

3 Lè mí kàdré tàyítòkó adrébhá móndí àko dhi ki lindrì bha, adrézó àyi ki likí. 4 Di, tàyítòkó àlo dhi kàdré ína ànzi íbe yà, kó ngalè toyó íbe yà dhi, lè àyi nda ì kònì rè zyà adrélé tà 'o àyi ki tà ka'ĩka'ĩ sè, adrézó àyi ki tàndi ki súrú ki likí, adrézó tà logó àyi ki tibhá i dré àyi ki tábhí íbe, ngóró àyi nda ì dré tá 'òle àyi dré dhi tíni. Tàko ko, tà nda tà dóro kitswálépi Gĩká mìlésè dhi 'i. 5 Tàyítòkó adrélépi kalóma bàti dhi adré áyi mì bha Gĩká véna, adrézó tà zi akódhi tí, adrézó tongólé rúá kĩtú be ìndì ngátsi be landè àko ró. 6 Di, tàyítòkó adrélépi tatsílé áyi tàndi ni lovó 'obe dhi drà ína dre, tágba dré adrézó lídrì íbe dhi. 7 Mí kòlazí tà nda kòdhi i móndyá ka'ĩbhá i dri, à kòkitswáró tà kònzi ta àmi ki àlo rú ko. 8 Dhya àlo kàdré sùle áyi súrú i rú ko, lavúlé dhi, móndyá áyi tàndi ni dzó lé dhi i rú ko dhi, akódhi nda gà áyi tà ka'ĩka'ĩ dre. Akódhi kònzi móndyá ka'ĩbhá ko dhi ki lavú.

9 Kitswázó tàyítòkó àlo dhi ni rú bha tàyítòkó àruka adrélé ledélé dhi kya i kòfalé dhi bvó dhi, lè akódhi nda ni kóná kòlavú nyadhi-na, ìndì

kàdré tòkó adrélépi tá agó àlo kwákwá dhɨ àdhya 'ɨ.* 10 Adré kpà lèá
dhɨ, tà akódhɨ dré 'òle dhɨ ɨ kàdré dóro móndí ɨ mĭlésè. Kòdhɨ adré tàá
dhɨ, akódhɨ tòkó adrélépi tá áyɨ ànzɨmvá kɨ lɨkí dóro, adrélépi móndí
kɨ ka'ĭ dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà 'o móndyá ka'ĭbhá ɨ dré àyɨ
kɨ màrábà tíni, adrélépi móndí kɨzà ro dhɨ kɨ ledé, adrélépi kpà áyɨ fe
tà dóro kɨ kárá títí dhɨ kɨ 'o dhɨ 'ɨ.
11 Dɨ, kàdré ína tàyítòkó kyánzɨ ró dhɨ kɨ tà sè dhɨ, mí kòbhà àyɨ nda
kɨ rú tàyítòkó àruka kya ɨ kòfalé ko. Tàko ko, àyɨ kɨ lovó rúbhá àdhya
kòlavú àyɨ kɨ lovó adrézó tròle Krísto rú dhɨ dre dhɨ, ì nɨ lèá gòle làmó
na. 12 Dɨ ì nɨ àyɨ kɨ tàndɨ kɨ 'o tàbvó tàle, ì dré mòndrà ì dré tá sìle drĭdrĭ
dhɨ nɨ ŋòle dhɨ sè. 13 Kòdhɨ íbe dhɨ, ì nɨ ru su adrélé tòbvo ró, adrélé
tatsílé móndí kɨ dzó ɨ 'ásè. Ngbà 'í kòdhɨ ko, ì nɨ kpà atsá tòkó adrébhá
tà tàko kɨ ta, adrézó tɨfílé móndí kɨ tà ɨ 'ásè, adrézó kúlí kɨtswábhá tàle
ko dhɨ kɨ ta dhɨ ɨ ró. 14 Dɨ ásà dhɨ, má adré tàyítòkó kyánzɨ ró dhɨ kɨ
drĭ ta, ì kògòró mòle, adrélé ànzɨ ti, adrézó àyɨ kɨ dzó kɨ tà lɨkí, ì kòfèró
láti àyɨ kɨ kàrɨbhá dré àyɨ kɨ rú tàzo kònzɨ dhɨ ko. 15 Tàko ko, àyɨ kɨ
àruka ì ku láti dóro 'ásè gò, ì dré dhèzo Sàtánà bvó.
16 Dɨ tòkó àlo Yésu nɨ ka'ĭlepi dhɨ kàdré tàyítòkó íbe áyɨ súrú lé dhɨ,
kàdré àyɨ kɨ ledé. Kòtayí àyɨ kɨ tà lanzĭle Ɛ̀kèlézyà dri ko, Ɛ̀kèlézyà
kòkɨtswáró tàyítòkó adrébhá kalóma bàti dhɨ kɨ ledé kòdhya be dhɨ
bvó.

Bhàgo kɨ tà

17 Kàdré bhàgo adrébhá Ɛ̀kèlézyà nɨ drĭ ko dóro dhɨ kɨ tà sè dhɨ, à
kàdré àyɨ nda kɨ lɨndrì bha vésè be rĭ. Lavúlé dhɨ, à kàdré 'òá kònìnɨ
àyɨ adrébhá àyɨ kɨ fe adrélé Gĭká nɨ kúlí longó, adrézó kpà akódhɨ nɨ tà
tadhá dhɨ ɨ dré. 18 Tàko ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Tí dré adrérà'a
lò'wa ató zɨle dhɨ 'á dhɨ, à kòdrò ti nɨ ngá nyàle dhɨ nɨ logázó drá ko,»
ìndì «Lè dhya àzí 'òlepi dhɨ kònya áyɨ landè.»† 19 Mí kòyi tà adrélé tàle
bhàgo àlo rú dhɨ ko, móndí rĭ yà kó ngalè na yà tà nda nɨ nobhá mĭ sè
dhɨ ì kàdré tàá àyɨ ko dhɨ.‡ 20 Dhya àlo kàdré tàkonzì 'o dhɨ, mí kòtadhá
tàkonzì nda drá móndyá ka'ĭbhá títí dhɨ ɨ kandrá, móndyá àruka títí
dhɨ ì kàdréró ngá ro tàkonzì 'òma sè.
21 Má adré ámɨ kodzó Gĭká ɨ kandrá, Yésu Krísto be, ìndì ángélóGĭká
dré kɨpèle dhɨ íbe: Mí kàdré tà nda kòdhɨ kɨ 'o, adrézó móndí kɨ no
twátwa ko. Mí kàdré kpà móndí kɨpèkɨpè ko. 22 Mí kòbhà drígá móndí
dri, akódhɨ nɨ bhàzo twá Mírĭ nɨ àzí 'o dhɨ mbèlè ko. Mí kòfɨ kpà móndí
kɨ tàkonzì na ko. Dɨ, mí kàdré mína ámɨ tàndɨ nɨ lɨkí adrélé lólo.
23 Ámɨ 'a nɨ tà sè, ìndì ámɨ rúbhá dré adrélé drà ro rä dhɨ sè dhɨ, mí
kàdré ngbà 'í yĭ mvu kòdhya ko. Mí kàdré kpà vínò mvu tsà be.
24 À kɨtswá móndí àruka kɨ tàkonzì no ngádra 'á, àkò à tà rè àyɨ kɨ
tàkonzì nda kɨ tàbvó ko dhɨ 'á. Dɨ, à nɨ kó móndí àruka kɨ tàkonzì no
àmvolásà. 25 Kókpà kòdhɨ tíni, à kɨtswá tà dóro móndí ì dré adrélé
'òle dhɨ kɨ no ngádra 'á. Ndìndì tà dóro adrélé nòle ngádra 'á ko dhɨ ì
kɨtswá àyɨ kɨ zu bwà ko.

---

* **5:9** 5:9 À kɨtswá kpà kúlí tɨsìle Gĭrĭkĭ ti sè kònɨ kɨ ladzá kònìnɨ: «...kòlɨkí ɨ ngbà 'í agó dré tá
mòle dhɨ dré.» † **5:18** 5:18 À kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Kòrítòbhá ɨ 9:9; Màtáyò 10:10;
Lúkà 10:7. ‡ **5:19** 5:19 À kònò Dùtèrònómè 19:15.

6

Màrábà kɨ tà

1 Kàdré móndyá ka'ĭbhá adrébhá màrábà ro dhɨ kɨ tà sè dhɨ, ì kàdré àyɨ kɨ mírì kɨ no ngóró móndí kɨtswábhá lɨndrì wăyi sè dhɨ ɨ ró, à kòkɨtswáró tà ta kònzɨ Gĭká rú ko, ìndì tà mà dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ rú ko. 2 Áyɨ kɨ mírì ì kàdré móndí ka'ĭbhá dhɨ 'ɨ dhɨ, ì kòtayí àyɨ nda kɨ lɨndrì bhàma, ì dré adrélé àyɨ kɨ adrúpi 'ɨ Krísto na dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨkya àzí 'o àyɨ dré dóro lavúlé. Tàko ko, mírì ì dré adrézó àzí 'o àyɨ dré nda ɨ, móndyá ka'ĭbhá ì dré adrélé lèle tò dhɨ 'ɨ. Mí kàdré tà nda kòdhɨ kɨ tadhá móndí ɨ dré kòdhya, adrézó àyɨ kɨ kodzó adrélé tà nda kɨ 'o.

Gĭká nɨ tà tadhama kɨnzò sè dhɨ, ɨndì làfa lovó bhàma

3 Dhya àlo kàdré Gĭká nɨ tà tadhá kɨnzò sè, adrézó tròle àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ kúlí bàti dhɨ ɨ rú ko, adrézó kpà tròle tà tadhálé lɨndrì fèzo Gĭká dré dhɨ ɨ rú ko dhɨ, 4 dhya nda móndí drĭkàdrì ro, tà nĭlepi àlomvá ko dhɨ 'ɨ. Akódhɨ lovó kònzɨ íbe adrézó tà kayí móndí íbe kúlí kɨ tà dri. Tà nda kòdhɨ adré móndí kɨ 'o adrélé lovó kònzɨ bha àyɨ kòfalésè, adrézó lawàle, adrézó ru lodhá, adrézó ru no mì kònzɨ sè, 5 adrézó kpà tà kayí àyɨ kòfalésè landè àko ró. Móndyá làsú be kònìnɨ nda kɨ tà kisùkisù abɨabí gò, ì dré tà bàti tayízó. Ɨ adré kisùá dhɨ, adrema tròle Gĭká nɨ tà rú dhɨ láti adrézó ngá kisú ásà dhɨ 'ɨ.

6 Tà bàti ró dhɨ, mà kàdré tròle Gĭká nɨ tà rú, adrézó lenzélé ngá mà dré adrézó ába dhɨ kɨ sè dhɨ, mà kisú àmakya ngá làgí be kàdrì dhɨ dre. 7 Tàko ko, mà atsá bvò kònìdhɨ 'á drígálé sè. Mà nɨ kpà go pfòle 'ásà drígálé sè. 8 Dɨ mà kàdré ngá nyàle dhɨ íbe, adrézó kpà kítá asólé àma rú dhɨ íbe dhɨ, mà nɨ lenzé ásà. 9 Dɨ, móndyá adrébhá láti nda atsázó ngábhá ɨ ró dhɨ ì adré àyɨkya dhèle tà adrélépi móndí kɨ tabhì dhɨ na. Ɨ adré kpà àyɨ kɨ 'o la'ɨle àyɨ kɨ lovó kònzɨ azaaza ró dhɨ ɨ sílé gò, lovó nda ì dré adrézó àyɨ kɨ dri lìle àyɨ kɨ abɨabɨ kisú dràdrà be. 10 Tàko ko, làfa lovó ína tà kònzɨ kɨ kárá títí dhɨ kɨ kómvó 'ɨ. Móndí àruka adrébhá làfa lovó bha dhɨ ì tayí àyɨ lìle vwàvwà ro àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ rúsè gò, ì dré adrézó kɨzà nya lavúlé.

Timòtéyò nɨ drì tàma

11 Dɨ, mɨ móndí Gĭká àdhya ró nɨ, mí kàdré mína lapálé tà nda kòdhɨ ɨ sílésè títí. Mí kàdré láti nda adrézó tà gyăgya 'o, adrézó tròle Gĭká nɨ tà rú, adrézó Gĭká nɨ ka'ĭ togó wăyi sè, adrézó ámɨ lèle tadhá, adrézó ámɨ togó tsɨ, adrézó kpà ámɨ togó yàyà tadhá. 12 Mí kàdré àdzú tà ka'ĭka'ĭ àdhya nɨ bhu dóro. Mí kòru lídrì kóná vésè kólyá Gĭká dré ámɨ azízó kisúá dhɨ ngbí, ngóró mɨ dré tà mí dré ka'ĭle dhɨ nɨ longólé móndí bĭ dhɨ ɨ kandrá dóro dhɨ tínɨ. 13 Má adré ámɨ kodzó Gĭká adrélépi lídrì fe ngá títí ɨ dré dhɨ mìlésè, ìndì Yésu Krísto tà í dré ka'ĭle dhɨ nɨ longólépi Pòtíyò Pĭlátò kandrá dóro dhɨ mìlésè, tàzoá dhɨ: 14 Mí kàdré tòlí fèle mí dré kòdhɨ kɨ 'o togó lólo sè ìndì tà àko mí rú, tsàle kĭtú àma kɨ Mírì Yésu Krísto dré dra agòzo dhɨ tú. 15 Gĭká nɨ Yésu Krísto nda nɨ 'o agòle lókyá í dré bhàle dhɨ sè dhɨ nì. Akódhɨ nda Gĭká rúku ró dhɨ 'ɨ, Ópí kàdrì àlo kwákwá dhɨ 'ɨ, ópí títí dhɨ kɨ Ópí 'ɨ, ìndì mírì títí dhɨ kɨ Mírì 'ɨ. 16 Akódhɨ dhya àlo kwákwá kɨtswálépi dràle ko, ìndì adrélépi adrélé ngádra kɨtswázó tsàle ànyɨ làgá bwà ko dhɨ na dhɨ 'ɨ. Akódhɨ dhya

móndí àlo dré nòle rè ko, ìndì kɨtswálé nòle bwà ko dhɨ 'ɨ. Lɨndrì ɨ rĩnyí be dhɨ ì kàdré akódhɨ dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Ngábhá kɨ tà

17 Kàdré móndyá ka'ĩbhá ngábhá ro bvò kònìdhɨ lé dhɨ kɨ tà sè dhɨ, mí kàdré àyɨ nda kɨ kodzó, ì kàdréró drĩkàdrì ro ko. Ɨ kàdré kpà àyɨ kɨ mĩ bha ngá adrébhá gĩle ko dhɨ ɨ dri ko. Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨ kɨ mĩ bha Gĩká adrélépi ngá títí kɨ afè àma dré adrézó lenzélé ásà dhɨ véna. 18 Mí kàdré tàá àyɨ dré dhɨ, ì kàdré tà dóro 'o, adrézó ngábhá ɨ ró tà dóro nda kɨ 'òma sè. Ɨ kàdré kpà gànzi ró adrélé àyɨ kɨ ngá lanzí móndí ɨ dré togó dóro sè. 19 Ɨ kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, ì nɨ ngá làgí be kàdrì kɨtswábhá akílé bwà ko dhɨ kɨ lokó àyɨ dré lókyá adrélépi alìle dhɨ sè, ì kòkisúró lídrì bàti dhɨ be dhɨ bvó.

Pólò nɨ kúlî kùdù

20 Tĩmòtéyò, mí kàdré tà Gĩká dré bhàle mí drígá dhɨ kɨ lɨkí dóro. Mí kògà kúlí tàko adrébhá lɨndrì fe Gĩká dré ko dhɨ ɨ, túmăní tà kɨnzò ro adrébhá lɨgílé tà bàti rú dhɨ íbe. A adré tà nda kɨ zi «tà nĩnĩ», dɨ, tà nda ɨ àyɨkya kɨnzò tà 'ɨ. 21 Móndí àruka tàbhá dhɨ ì kisú tà nĩnĩ nda dre dhɨ, ì tayí àyɨ vwàle àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ rúsè vwàvwà.

Gĩká nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tĩmòtéyò dré dhɨ nɨ rì

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drĩdrì dhɨ

Kònìdhɨ wárágà Pólò dré tisìle Tĩmòtéyò dré dhɨ nɨ rĩ 'ɨ. Wárágà kònìdhɨ léna dhɨ, Pólò adré Tĩmòtéyò, áyɨ àzíàmu ro dhɨ nɨ tɨmbà akódhɨ nɨ tà ka'ĩka'ĩ na. Adré akódhɨ nɨ kodzó, kògòró adrélé Rúbí Tanɨ longó, adrézó Gĩká nɨ tà tadhá, adrézó àzí bhàle ɨ́ drígá dhɨ nɨ 'o kɨtswálé títí (2:2; 4:2, 5). Adré kpà tàá dhɨ, Tĩmòtéyò kàdré kɨzà ka'ĩ nyàle ngóró sòdá dóro Yésu Krísto àdhya tínɨ (1:8; 2:3; 4:5).

Pólò adré Tĩmòtéyò nɨ bí se, kàdréró áyɨ lɨkí kúlí tàko ìndì tìtí tàko kɨ tà sè, ìndì káyi azaaza adrébhá móndí kɨ drĩ kɨzá dhɨ kɨ tà sè (2:14-18; 2:23; 4:4). Kàdré dɨ be tròle Gĩká nɨ Kúlí rú, ìndì Gĩká nɨ tà tadhálé gyăgya dhɨ ɨ rú (1:13; 2:15; 3:14-17; 4:2).

Kùdù ro dhɨ, Pólò adré tàá dhɨ, Tĩmòtéyò kàdré tà ɨ́ dré nòle Pólò rú dhɨ kɨ lebè: tà dré tadhálé dhɨ ɨ, akódhɨ nɨ atsima, akódhɨ nɨ tà ka'ĩka'ĩ, akódhɨ nɨ togó vwàvwà, akódhɨ nɨ lèle, akódhɨ nɨ togó tsìma, tsàle kɨzà dré nyàle dhɨ ɨ (1:13; 3:10-11).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atĩma

1) Pólò nɨ mòdo fèma (1:1-2)
2) Tĩmòtéyò nɨ kodzoma àzí bhàle akódhɨ drígá dhɨ nɨ 'o dhɨ (1:3–2:13)
3) Tĩmòtéyò nɨ drĩ tàma (2:14–4:5)
4) Tà nòle Pólò rú dhɨ ɨ (4:6-18)
5) Mòdo kùdù (4:19-22)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Yésu Krísto nɨ àpóstolò, má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tisì ma. Gĩká bhà ma adrélé àpóstolò ro ngóró ɨ́ dré lèle dhɨ tínɨ, má kàdréró lídrì dré lazílé Yésu Krísto na dhɨ nɨ tà longó móndí ɨ dré be dhɨ bvó. 2 Má adré tisìá mɨ, Tĩmòtéyò, áma mvá má dré lèle tò dhɨ dré. Gĩká àma kɨ Atá ɨ àma kɨ Mírì Yésu Krísto be dhɨ ì kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ mí rú, ì kòbhà ámɨ kɨzà, ìndì ì kòfè tà kìdríkìdrɨ mí dré!

Pólò kodzó Tĩmòtéyò àzî bhàle akódhɨ drígá dhɨ nɨ 'o togó wăyi sè

3 Má adré àwoyà ta Gĩká dré ámɨ tà sè. Gĩká nda Gĩká má dré adrézó tà nɨ nɨ 'o togó lólo sè ngóró áma tábhí ì dré tá 'òle dhɨ tínɨ dhɨ 'ɨ. Má dré adrérà'a tà zi akódhɨ tí dhɨ 'á dhɨ, má adré ámɨ tà kisù kĩtú be ìndì ngátsi be landè àko ró. 4 Má kàdré ámɨ mĩndra nɨ tà kisù dhɨ, ma lovó íbe tò ámɨ nòzo, áma togó kògaró arí sè bĩ be dhɨ bvó. 5 Má nĩ tàle dhɨ, mí adré Gĩká nɨ ka'ĩ togó wăyi sè dhɨ be, ngóró ámɨ dèdé Lòwísì dré tá ka'ĩle drĩdrì dhɨ tínɨ, ìndì ámɨ andre Yùníkè dré kpà ka'ĩle dhɨ tínɨ. Má adré ka'ĩá dhɨ, mɨ kpà mína tà ka'ĩka'ĩ làsú be àyɨkya tínɨ dhɨ íbe mí léna. 6 Tà nda sè dhɨ, má adré ámɨ kodzó, mí kògòró tà Gĩká dré bhàle mí léna áyɨ togó tanɨ sè, má dré drígá bhărà'a mí dri dhɨ 'á dhɨ nɨ 'o atsálé àtsɨ ró. 7 Tàko ko, Tɨrí Gĩká dré bhàle àma léna dhɨ adré àma kɨ togó 'o adrélé tĩri ró ko. Be ró dhɨ, Tɨrí nda adré ína àma kɨ togó 'o gàle rĩnyí sè bĩ ìndì lèle sè bĩ. Adré kpà àma kɨ 'o adrélé tà 'o tògyá sè.

8 Adré dɨ lèá dhɨ, mí kàdré kanyò ro àma kɨ Mírǐ nɨ tà longoma sè ko. Mí kàdré kpà kanyò ro ma, akódhɨ nɨ móndí 'ɪ̀le bădzó lé dhɨ nɨ tà sè ko. Be ró dhɨ, mí kàdré mína kɨzà ka'ĭ nyàle túmăní má be Rúbí Tanɨ nɨ tà sè, rĭnyí Gĭká dré adrélé fèle dhɨ sè. 9 Gĭká nda tɨdrí àma, àma kɨ azízó adrélé móndyá lólo ína ɨ ró dhɨ nɨ̀. 'O tá tà nda kònɨ̀nɨ tà dóro mà dré 'òle dhɨ ɨ sè ko. Be ró dhɨ, 'o tá kònɨ̀nɨ ngóró í dré kisùle 'òle kínó lésè áyɨ togó tanɨ sè dhɨ tínɨ. Bvò nɨ bhàma kandrá dhɨ, kisù tá áyɨ togó tanɨ tadhálé àma dré Yésu Krísto na. 10 Dɨ nyànomvá dhɨ, tadhá áyɨ togó tanɨ nda àma dré Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ atsama sè dre. Akódhɨ nda 'o dràdrà nɨ rĭnyí akílé gò, láti adrézó lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú ásà dhɨ nɨ tadházó ngádra 'á Rúbí Tanɨ sè. 11 Rúbí Tanɨ nda nɨ tà sè dhɨ, Gĭká bhà ma adrélé áyɨ tà longólépi ró, àpóstolò ro, ɨ̀ndì áyɨ tà tadhálépi ró. 12 Tà nda sè dhɨ, má adré kɨzà nya kòdhɨ tínɨ. Dɨ, ma mána kanyò àko, má dré nĭle má ka'ĭ àdhi 'ɨ ya dhɨ be dhɨ sè. Má adré kpà ka'ĭá dhɨ, akódhɨ nda rĭnyí íbe kɨtswázó tà í dré bhàle má drígá dhɨ nɨ lɨkí tsàle kĭtú tàbvó tàzo dhɨ tú.*

13 Mí kàdré tà má dré tadhálé gyăgya mí dré yĭle dhɨ kɨ lebè kòdhya, adrézó tròle ámɨ tà ka'ĭka'ĭ rú, ɨ̀ndì lèle Yésu Krísto na dhɨ rú. 14 Mí kàdré tà dóro bhàle mí drígá dhɨ nɨ lɨkí, Tɨrí Lólo adrélépi adrélé mí léna dhɨ nɨ rĭnyí sè.

15 Ngóró mí dré nĭle be dhɨ tínɨ dhɨ, móndyá ka'ĭbhá títí angábhá bvò Ásíyà àdhya lésè dhɨ ì tayí ma adrélé kalóma. Áyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, Fĭgélò ɨ Èrèmògénè be. 16 Dɨ, Mírǐ kòtadhá áyɨ togó dóro móndyá títí Onèsĭfórò nɨ dzó na dhɨ ɨ dré, dré áma togó tɨndrɪ̀le rä dhɨ sè, ɨ̀ndì dré tá adrélé kanyò ro áma nyɪ̀rì kɨ tà sè ko dhɨ sè. 17 Lókyá akódhɨ nda dré atsázó Róma 'a dhɨ sè dhɨ, ndà tá ma lovó sè gò áma kisúzó. 18 Dɨ Mírǐ kòtadhá áyɨ togó dóro akódhɨ dré kĭtú tàbvó tàzo dhɨ tú. Mí nì akódhɨ ndà tá láti áma ledézó má dré tá adrérà'a Èfésò na dhɨ 'á ngínɨ ya dhɨ be.

2

Sòdá dóro Yésu Krîsto àdhya

1 Dɨ áma mvá, mí kàdré rĭnyi ró Gĭká nɨ togó tanɨ bhàle mí rú Yésu Krísto na dhɨ sè. 2 Tà mí dré yĭle má tí móndí bĭ dhɨ ɨ kandrá dhɨ ɨ, mí kàdré tà nda kɨ tadhá tayílé móndí mí dré kɨtswálé ka'ĭle dhɨ ɨ dré, àyɨ nda ì kòkɨtswáró kpà tà nda kɨ tadhá móndí àruka ɨ dré be dhɨ bvó. 3 Mí kàdré kɨzà ka'ĭ nyàle túmăní má be, ngóró sòdá dóro Yésu Krísto àdhya tínɨ. 4 Dhya adrélépi sòdá àzí 'o dhɨ adré ína mì bhe tà bvò kòndɨ àdhya ɨ dri ko, í kòkɨtswáró áyɨ kàdrì áyɨ bhàlepi àzí nda mi dhɨ nɨ togó 'o kɨnílé be dhɨ bvó. 5 Kòdhɨ íbe dhɨ, dhya adrélépi angú ra dhɨ kɨtswá ína làgí kisú ko, kàdré angú nda nɨ ra ngóró angú nɨ tòlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ ko dhɨ. 6 Adré kpà lèá dhɨ, dhya áyɨ fèlepi amvú 'a dhɨ kòkisú rè zyà lànyá lokólé drĭdrì dhɨ nɨ̀. 7 Lè mí kàdré tà má dré adrélé tàle kòdhɨ kɨ kisù dóro gò, Mírǐ kòfèró mí dré tògyá tà nda kɨ àndu nĭzo títí.

8 Mí kàdré Yésu Krísto angálépi Dàwídĭ nɨ súrú lésè, ngàlepi kpà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà kisù kòdhya, ngóró Rúbí Tanɨ má dré adrélé

* **1:12** 1:12 A kɨtswá kpà kúlí tɨsìle Gĭríkĭ ti sè kònɨ kɨ ladzá kònɨ̀nɨ: «...akódhɨ nda rĭnyí íbe kɨtswázó tà má dré bhàle í drígá dhɨ nɨ lɨkí tsàle kĭtú tàbvó tàzo dhɨ tú.»

longólé dhɨ dré adrélé tàle dhɨ tínɨ. 9 Rúbí Tanɨ nda nɨ tà sè dhɨ, má adré kɨzà nya, tsàle byá áma 'ɨ̌rà'a nyɨ̀rɨ̀ sè drɨ̌kònzɨ líyí tínɨ dhɨ 'á. Dɨ, à kɨtswá Gɨ̈ká nɨ kúlí 'ɨ nyɨ̀rɨ̀ sè bwà ko. 10 Ásà dhɨ, má adré tà títí dhɨ kɨ mvo móndyá Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ kɨ tà sè, ɨ̀ kòkisúró kpà lídrɨ̀ kóná vésè kólyá dhɨ mɨ̈lanzɨ̈lanzɨ̀ be Yésu Krísto na be dhɨ bvó.

11 Kúlí kònɨ ɨ, kúlí kɨtswálé ka'ɨ̈le dhɨ 'ɨ:
Mà kòdrà túmăní Yésu be dhɨ,
mà nɨ kókpà adré lídrɨ̀ íbe túmăní akódhɨ be.
12 Mà kàdré togó tsɨ kɨzà na dhɨ,
mà nɨ kókpà òpɨ̀ nya túmăní akódhɨ be.
Mà kògà akódhɨ dhɨ,
akódhɨ nɨ kókpà àma kɨ ga.
13 Mà kàdré móndí kɨtswábhá adrélé ka'ɨ̈le dhɨ 'ɨ ko dhɨ,
akódhɨ ngbú dhya kɨtswálépi adrélé ka'ɨ̈le togó wăyi sè dhɨ 'ɨ,
tàko ko, akódhɨ kɨtswá ínа áyɨ tàndɨ nɨ ga ko.

Gɨ̈ká nɨ àzî 'òlepi dré kɨtswálé ka'ɨ̈le dhɨ

14 Lè mí kàdré tà nda kòdhɨ kɨ 'o agálé móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ ɨ léna. Mí kàdré kpà àyɨ kɨ kodzó Gɨ̈ká kandrá, ɨ̀ kàdréró tà kayí àyɨ kòfalésè kúlí kɨ tà drɨ ko. Tà kayikayi làsú be kònɨ̀nɨ dhɨ kɨtswá tà dóro 'o àlomvá ko. Be ró dhɨ, adré ína móndyá adrébhá tà nda kɨ yi dhɨ kɨ drɨ̀ kɨzá. 15 Mí kàdré tà títí dhɨ kɨ 'o kɨtswázó ámɨ fe Gɨ̈ká dré ngóró móndí dré kɨtswálé ka'ɨ̈le dhɨ ró. Mí kàdré kpà akódhɨ nɨ àzí 'o kanyò àko, adrézó akódhɨ nɨ kúlí tà bàti àdhya nɨ tadhá gyăgya. 16 Mí kàdré kúlí tàko adrébhá lɨndrɨ̀ fe Gɨ̈ká dré ko dhɨ kɨ ga. Tàko ko, móndyá adrébhá kúlí ta kònɨ̀nɨ dhɨ ɨ̀ adré àyɨkya vwàle Gɨ̈ká nɨ tà rúsè vwàvwà. 17 Âyɨ kɨ tà tadhálé dhɨ ɨ̀ adré móndí kɨ 'o kònzɨ, ngóró làzí dré adrélé atsílé rúbhá nya dhɨ tínɨ. Âyɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, Ɨmènáyò ɨ Fɨ̈létò be. 18 Âyɨ nda ɨ̀ ku láti tà bàti àdhya 'ásè dre. Ɨ adré tàá dhɨ, ngangà dràdrà 'ásè dhɨ nɨ tà lavú dre. Ɨ adré dɨ móndí àruka kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ kɨzá ásà. 19 Tágba kònɨ̀nɨ dhɨ, dzópá Gɨ̈ká dré bhàle dhɨ adré ína áyɨ totó tätä. À tɨsì kúlí kònɨ ɨ dzópá nda rú kòdhya: «Mírɨ̀ nɨ̀ móndyá adrébhá ína ró dhɨ ɨ be,»* ɨ̀ndɨ̀ «Lè móndyá títí adrébhá tàá dhɨ, àyɨ móndí Mírɨ̀ àdhya 'ɨ dhɨ, ɨ̀ kòtayí tà kònzɨ 'òma.»

20 Dzó kàdrɨ̀ dhɨ léna dhɨ, ngá ledélé órò sè ɨ̀ndɨ̀ àrezá sè dhɨ ɨ be, túmăní ngá ledélé fa sè ɨ̀ndɨ̀ kɨ̈ní sè dhɨ íbe. Ngá ledélé órò sè ɨ̀ndɨ̀ àrezá sè nda ɨ ngá adrézó tà 'o ásà lɨndrɨ̀ sè dhɨ 'ɨ. Ngá àruka nda ɨ kó ngá adrézó tà 'o ásà lɨndrɨ̀ àko dhɨ 'ɨ. 21 Dhya ángùdhi áyɨ temvélépi tàkonzɨ títí ɨ lésè dhɨ nɨ adré ngá adrézó tà 'o ásà lɨndrɨ̀ sè dhɨ 'ɨ. Akódhɨ nda fè ɨ adrélé lólo Mírɨ̀ dré kɨtswázó tà dóro 'o í sè. Akódhɨ gànzi ró tà dóro títí dhɨ kɨ 'o.

22 Lè mí kàdré lapálé lovó kònzɨ kàdhúrà kya ɨ sílésè. Mí kàdré láti nda adrézó tà gyăgya 'o, adrézó Gɨ̈ká nɨ ka'ɨ̈ togó wăyi sè, adrézó ámɨ lèle tadhá, adrézó tà kɨdríkɨdrɨ bha móndí ɨ kòfalé. Mɨ̀ kàdré tà nda kɨ 'o túmăní móndyá títí adrébhá liyílé Mírɨ̀ rú togó lólo sè dhɨ íbe. 23 Mí kàdré káyi azaaza ró ɨ̀ndɨ̀ tògyá àko dhɨ kɨ ga. Tàko ko, mí nɨ̀ tàle dhɨ, tà nda ɨ̀ adré móndí kɨ 'o lawàle àyɨ kòfalésè dhɨ be. 24 Adré lèá dhɨ, màrábà Mírɨ̀ àdhya kàdré lawàle móndí íbe ko. Be ró dhɨ, kàdré ína áyɨ togó dóro tadhá móndyá títí ɨ véna. Kònɨ̀ adrélé tà tadhá dóro dhɨ

* **2:19** 2:19 A kònò Ngá nàma 16:5.

be. Kàdré kpà tà mvo togó vwàvwà sè. 25 Kàdré móndyá adrébhá lɨgílé
ɨ rú dhɨ kɨ lotó togó yàyà sè. Adhi nǐ nì, Gĭká nɨ láti fe àyɨ dré àyɨ kɨ
togó ladzázó gò, tà bàti nĭzo dhɨ. 26 Ɨ kò'o kònìnɨ dhɨ, ì nɨ go tà ni kisùle
dóro gò, ì dré lapázó bă Dzáborò dré tapélé àyɨ dré dhɨ sílésè. Ángyá
ko, akódhɨ nda ru tá àyɨ, àyɨ kɨ 'òzo tà ɨ dré lèle ì kò'o dhɨ kɨ 'o.

3

Tà lókyá kùdù àdhya ɨ

1 Lè mɨ́ kònĭ tà kònìdhɨ dóro: Lókyá kùdù sè dhɨ, tà kòkóròko lavúlé
dhɨ kɨ dra atsá. 2 Tàko ko, móndí kɨ adré àyɨ kɨ tàndɨ kɨ le kòdhya. Ɨ
nɨ adré làfa lovó bha, adrézó àyɨ kɨ afà, adrélé drĭkàdrì ro. Ɨ nɨ adré
Gĭká nɨ lodhá, adrézó lɨgílé àyɨ kɨ tibhá ɨ rú, adrézó àwoyà ni tàle ko,
adrézó tà lólo ató àyɨ pálé. 3 Ɨ nɨ adré lèle àko, adrézó móndí kɨ tàkonzì
tri ko, adrézó móndí kɨ rú ta kònzɨ. Ɨ kɨtswá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó mvo
ko, adrézó tà 'o kà'wá àtrá kya tínɨ, adrézó tà dóro ga. 4 Ɨ nɨ adré
móndí kɨ lefè kàrɨbhá ɨ drígá, adrézó tà 'o swà ro, adrézó àyɨ kɨ tà bha
kuru, adrézó àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó le Gĭká nɨ lavú. 5 Ɨ nɨ su ngóró móndí
adrébhá tròle Gĭká nɨ tà rú dhɨ ɨ tínɨ. Dɨ, ì nɨ àyɨkya Gĭká nɨ rĭnyí gàgà.
Mí kàdré dɨ ru su móndyá làsú be kònìnɨ dhɨ íbe ko.

6 Àyɨ nda kɨ àruka ì adré tɨfílé dzó ɨ 'ásè túrúpfú sè, adrélé tòkó
kɨtswálé lɨtílé mbèlè dhɨ kɨ lɨtí. Tàko ko, tòkó nda ì ga àyɨkya tàkonzì
sè bĭ gò, ì dré adrézó tatsílé lovó kònzɨ twátwa dhɨ kɨ 'obe. 7 Ɨ adré
ngbú tà nda nĭle, dɨ, ì kɨtswá àyɨkya tà bàti ni ka'ĭle bwà ko. 8 Móndyá
nda ì adré lɨgílé tà bàti rú, ngóró Yánè ɨ Yàmbérè be dhɨ ì dré tá lɨgílé
Mósè rú dhɨ tínɨ.* Àyɨ kɨ tà kisùkisù abɨábɨ gò, àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ dré
atsázó tà tàko ró. 9 Dɨ, ì kɨtswá àyɨkya gòle lĭle drĭdrĭ ko. Tàko ko, à nɨ
àyɨ kɨ azaaza no ngádra 'á, ngóró Yánè kya Yàmbérè be dhɨ tínɨ.

Tĭmòtéyò nɨ drì tàma

10 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí lebè mína ma, tà má dré tadhálé dhɨ kɨ nĭzo dóro
dre. Mí nǐ kpà áma atsima, tà má dré lèle 'òle dhɨ, áma tà ka'ĭka'ĭ, áma
togó vwàvwà, áma lèle, áma togó tsìma, 11 áma mǐ pfòma, ìndì kɨzà títí
má dré nyàle dhɨ ɨ be. Mí nǐ kpà tà atsábhá má rú gò áma mǐ pfòzo
Átĭyòkíyà na, Ikòníyò na, ìndì Lĭsítrà na dhɨ ɨ be. Dɨ, Mírĭ apá ína ma
tà títí nda ɨ lésè.† 12 Tà bàti ró dhɨ, à nɨ móndyá títí adrébhá lèá tròle
Gĭká nɨ tà rú Yésu Krísto na dhɨ kɨ mǐ pfo. 13 Dɨ, móndyá kònzɨ adrébhá
móndí kɨ lɨtí dhɨ kɨ adré vélé tàkonzì 'o lìzo ába drĭdrĭ. Ɨ nɨ adré móndí
kɨ lɨtí, adrézó kpà àyɨ kɨ tayí adrélé lɨtílé.

14 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí kàdré mína tròle tà mɨ́ dré yĭle gò ka'ĭzoá bàti dhɨ
ɨ rú. Tàko ko, mí nǐ, mí yi tá tà nda ɨ àdhibhá ɨ tí ya dhɨ be. 15 Kòdhɨ
íbe dhɨ, kɨdhólé ámɨ anzì lésè dhɨ, mí nǐ Gĭká nɨ Kúlí lólo dhɨ dóro. Kúlí
nda nɨ kɨtswá tògyá fe mí dré adrízó ásà, mí dré Yésu Krísto nɨ ka'ĭle
dhɨ sè. 16 Tàko ko, tà títí tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ ì apfò akódhɨ nɨ tàndɨ
sílésè. Tà tɨsìle nda ɨ dóro adrézó móndí kɨ tadhá, adrézó àyɨ kɨ tàkonzì
tadhá àyɨ dré, adrézó àyɨ kɨ lotó, adrézó àyɨ kɨ kodzó adrélé atsílé tà
gyăgya na, 17 móndyá Gĭká àdhya ì kòkɨtswáró títí, adrélé kpà gànzi ró
tà dóro títí dhɨ kɨ 'o.

---

* **3:8** 3:8 «Yánè ɨ Yàmbérè be» kònɨ ɨ rú Yúdà ànzɨ ì dré tá fèle Èzèpétò nɨ kódzógó ɨ dré dhɨ
'ɨ. Á kònò Pfòma 7:11, 22. † **3:11** 3:11 Á kònò Tà 'òle dhɨ ɨ 13; 14.

4

1 Má adré ámi kodzó Gïká mïlésè ìndì Yésu Krísto mïlésè. Yésu nda
dhya dra móndyá títí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi kì tàbvó tàlepi, í dré
dra agǒrà áyi Òpì na dhi 'á dhi 'i. 2 Mí kàdré Gïká ni kúlí longó móndí
i dré, kàdré gba lókyá dóro sè yà, kó ngalè lókyá kònzi sè yà dhi. Mí
kàdré móndí kì tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó àyi kì lotó, adrézó àyi kì
kodzó togó vwàvwà sè ìndì tà tadhálé gyǎgya dhi i sè. 3 Tàko ko, lókyá
adrélépi alïle dhi sè dhi, móndí kì Gïká ni tà tadhálé gyǎgya dhi kì ga.
Ɨ ni tà tadhábhá bï dhi kì kimó àyi làgásè, adrélé tà ì dré adrélé lèle
yïle dhi kì tadhá, ì kòkitswáró àyi kì tàndi kì lovó 'o be dhi bvó. 4 Ɨ
kitswá àyi kì bíbhálé ga tà bàti véna ko. Be ró dhi, ì ni àyikya àyi kì
bíbhálé ga tìtí tàko i véna. 5 Di, mi ró dhi, mí kàdré mína ámi tà kisùle
dhi kì likí tà títí i sè. Mí kàdré kizà ka'ï nyàle, adrézó Rúbí Tani longó,
adrézó àzí Gïká dré bhàle mí drígá dhi ni 'o kitswálé títí.
6 Tàko ko, ma ró dhi, má fè áma lídrì wǎyi Gïká dré mòbòmà ro dre.
Lókyá má dré dra lìzo dhi atsá kpà ànyi dre. 7 Má bhu mána àdzú
dóro, angú ràzo tsàle kùdù ni na dre. Má su áma tà ka'ïka'ï rú. 8 Di
nyànomvá dhi, à zù kùlá tà gyǎgya àdhya adrélé áma letè. Di Mírì dra
móndí kì tàbvó tàlepi gyǎgya dhi ni kùlá nda ni afè má dré, kïtú tàbvó
tàzo dhi tú dhi nì. A kitswá fèá ngbà 'í má dré kalóma ko. A ni kókpà
fèá móndyá títí adrébhá áyi agòma letè lovó sè dhi i dré.

Pólò ni kúlí kùdù

9 Mí kò'o tà títí dhi i alìzo má vélé mbèlè. 10 Tàko ko, Démà lè tá ína
tà bvò kòndi àdhya i tò gò, áma tayízó adrélé kalóma, lìzo Tèsàlòníkè
na. Kùrèsékè lì ína Gàlàtíyà na, ìndì Títò lì ína Dàlàmàtíyà na. 11 Tayí
ngbà 'í Lúkà kònwa má làga kòdhya. Di mí kàdrì Márokò alìzo akódhi
be. Tàko ko, akódhi nda ni kitswá drígá bha má vélé àzí sè. 12 Má mù
Tïkíkò Èfésò na. 13 Mí dré adrérà'a 'òle alïle dhi 'á dhi, mí kàdó kótì
má dré tayílé Kàrúpò véna Trówà na dhi alìzo ába be. Mí kàlì kpà áma
búkù íbe, lavúlé dhi, búkù kíní sè dhi i.
14 Alìgìzándrè adrélépi tóká líyí ro dhi 'o ma kònzi lavúlé. Mírì ni tà
logó akódhi dré tà dré 'òle dhi i tí dhi nì. 15 Mí kòlikí mína mi akódhi
sè. Àngyá ko, akódhi ligí àma íbe kúlí mà dré adrélé longólé dhi kì tà
sè tà tàndi ró.
16 À dré tá adrérà'a áma tàbvó ta vésè ni àlo sè dhi 'á dhi, dhya àlo
alïlepi áyi totó má làga dhi tá yókódhó. Móndyá títí dhi ì tayí ma adrélé
kalóma. Gïká kòbhà tà nda àyi rú ko! 17 Di, Mírì totó tá ína i má làga
rïnyí afè má dré áyi kúlí longózó ngádra 'á dhi nì, móndyá títí súrú twá
ro dhi ì kòyiró be dhi bvó. Di Gïká apá ma kàmì sílésè nì. 18 Bàti, Mírì
ni áma apá tà kònzi títí 'òle má rú dhi i lésè gò, áma 'òzo fïle líná áyi
Òpì bhù àdhya léna. Rúku kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré
kònìni.

Mòdo kùdù

19 Mí fè mòdo Pïrìsíkà i dré Àkílà be, ìndì móndyá títí Onèsìfórò ni
dzó na dhi íbe. 20 Èrástò gò adrélé Kòrítò na. Má tayí Tròfimò drà ro
Mïlétò na. 21 Mí 'o tà títí dhi i alìzo kònwa lókyá kidhì àdhya kandrá.
Yùbúlò ì fè mòdo mí dré túmǎní Púdè, Línò, Kàlàwùdíyà, ìndì àma
ki adrúpi títí dhi íbe.
22 Mírì kàdré túmǎní mí be! Akódhi ni togó tani kàdré àmi íbe títí!

Wárágà Pólò dré tɨsɨle Títò dré dhɨ

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Pólò dré tɨsɨle Títò dré dhɨ 'ɨ. Títò nda tá móndí Yúdà mvá ro ko Yésu nɨ ka'ɨ̈lepi gò, dré atsázó Pólò nɨ àzíàmu kɨ àlo ró dhɨ 'ɨ (Gàlàtíyàbhá ɨ 2:1-3). Pólò tayí tá akódhɨ tùrù Kùrétè àdhya na, kònòró Ɛ̀kèlézyà kɨ tà, bhàgo kɨ tobhàzo Ɛ̀kèlézyà bhàandre títí ɨ 'ásè dhɨ ɨ drɨ̈le (1:5).

Pólò adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ na dhɨ ɨ sè. Àlo nɨ, adré tà lazí Títò dri tà adrézó Ɛ̀kèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kɨ kɨpè dhɨ kɨ tà sè (1:5-16). Tàko ko, móndí bɨ̈ Ɛ̀kèlézyà Kùrétè àdhya na dhɨ kɨ tà tá dóro ko. Rɨ̈ nɨ, Pólò adré Títò nɨ drɨ̈ ta, tà kɨtswábhá dré tadhálé móndí twátwa Ɛ̀kèlézyà na dhɨ ɨ dré dhɨ kɨ tà sè: àgo màlɨ̀ga ɨ, tòkó màlɨ̀ga (kɨtswábhá kpà kyánzɨ kɨ tadhá dhɨ ɨ), kàdhúrà ɨ, ɨ̀ndɨ̀ màrábà ɨ (2:1-15). Na nɨ, Pólò adré móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ ɨ̀ kàdré atsílé ngínɨ ya dhɨ nɨ tà tadhá Títò dré (3:1-11). Àyɨ nda ɨ̀ kàdré tà kɨ̀drɨ́kɨ̀drɨ bha móndí ɨ kòfalé, adrézó tà kɨtswábhá móndí kɨ 'o ru lanzí dhɨ kɨ ga.

Tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Pólò nɨ mòdo fèma (1:1-4)
2) Ɛ̀kèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kɨ tà (1:5-16)
3) Tà kɨtswábhá tadhálé móndí twátwa Ɛ̀kèlézyà na dhɨ ɨ dré dhɨ ɨ (2:1-15)
4) Móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ atsima (3:1-11)
5) Pólò nɨ kúlí kùdù (3:12-15)

Pólò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pólò, Gɨ̈ká nɨ màrábà, ɨ̀ndɨ̀ Yésu Krísto nɨ àpóstolò, má adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ ma. Gɨ̈ká bhà ma adrélé àzí nda nɨ 'o, móndyá ɨ́ dré zɨ̀le dhɨ ɨ̀ kòka'ɨ̈ró Yésu Krísto, tà bàti nɨ̈zo gò, adrézó tròle Gɨ̈ká nɨ tà rú, 2 ɨ̀ kàdréró mɨ̈ bha lídrɨ̀ kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisúzó. Gɨ̈ká kɨtswálépi kɨnzò ta ko dhɨ lazí tá lídrɨ̀ nda nɨ tà drɨ̈drɨ̈ bvò nɨ bhàma kandrá. 3 Dɨ lókyá dré tá bhàle dhɨ kòkɨtswá dre dhɨ, Gɨ̈ká àma kɨ tɨdrílépi nda dré áyɨ kúlí 'òzo apfòle ngádra 'á. Tàko ko, bhà áyɨ kúlí nda nɨ longoma nɨ tà má drígá, má kòlongóró ngóró dré tá tàle má kò'o dhɨ tínɨ.

4 Má adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ mɨ, Títò, áma mvá bàti àma kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ na dhɨ dré. Gɨ̈ká àma kɨ Atá ɨ Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ be dhɨ ɨ̀ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ mí rú, ɨ̀ndɨ̀ ɨ̀ kòfè tà kɨ̀drɨ́kɨ̀drɨ mí dré!

Àzî fèle Títò dré 'òle tùrù Kùrétè àdhya na dhɨ

5 Má tayí tá mɨ adrélé Kùrétè na, mí kòledéró tà kɨtswábhá rè ko dhɨ ɨ títí, bhàgo kɨ tobhàzo Ɛ̀kèlézyà bhàandre àlo àlo títí dhɨ ɨ 'ásè dhɨ ɨ drɨ̈le, ngóró má dré tá lazílé mí dri dhɨ tínɨ. 6 Adré lèá dhɨ, bhàgo kàdré móndí adrélépi tà àko ɨ́ rú dhɨ 'ɨ. Kàdré agó tòkó ɨ́be àlo kwákwá dhɨ 'ɨ. Akódhɨ nɨ ànzɨ ɨ̀ kàdré móndí Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá dhɨ 'ɨ. Ɨ kàdré kpà tà kɨtswázó àyɨ kɨ asíkɨ̈ ásà dhɨ àko àyɨ rú, kàdré tà swà 'òma nɨ tà sè yà, kó ngalè móndí kɨ kúlí gàma nɨ tà sè yà dhɨ. 7 Adré lèá dhɨ, Ɛ̀kèlézyà nɨ drɨ̈ kòlepi kàdré móndí adrélépi tà àko ɨ́ rú dhɨ 'ɨ. Tàko ko, à adré Gɨ̈ká

nɨ àzí bha akódhɨ drígá kòdhya. Akódhɨ kàdré drĭkàdrì ro ko, kombà ro ko, wá tsìlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ìndì làfa ndàlepi túrúpfú sè dhɨ ró ko. 8 Be ró dhɨ, kàdré ína móndí adrélépi móndí kɨ ka'ĭ dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà dóro le, adrélépi tà 'o tògyá sè, adrélépi gyăgya ìndì lólo, ìndì adrélépi áyɨ tàndɨ nɨ lovó mvo dhɨ 'ɨ. 9 Kàdré tròle gígí ro kúlí bàti tadhálé í dré dhɨ ɨ rú, í kòkɨtswáró móndí kɨ kodzó tà adrélé tadhálé gyăgya dhɨ ɨ sè, kɨtswázó kpà móndí adrébhá lɨgílé tà nda ɨ rú dhɨ kɨ tàkonzì tadhá àyɨ dré.

10 Tàko ko, móndí adrébhá lɨgílé, adrébhá tà tàko kɨ ta, adrébhá kpà móndí kɨ lɨtí dhɨ ɨ bĭ. Lavúlé dhɨ, àyɨ Yúdà ànzɨ ɨ kòfalé. 11 Adré lèá dhɨ, à kàtsú àyɨ kɨ ti. Ángyá ko, ì adré àyɨkya tà kɨtswábhá tadhálé ko dhɨ kɨ tadhá kòdhya, kɨtswázó làfa kisú túrúpfú sè dhɨ bvó. Ɨ adré dɨ móndí dzó àruka ɨ 'ásè dhɨ kɨ drĭ kɨzá títí. 12 Áyɨ kɨ tàndɨ kɨ pròfétà kɨ àlo tà dhɨ: «Kùrétèbhá ɨ ngbú àyɨkya kɨnzòbhá 'ɨ, kà'wá àtrá kònzɨ dhɨ 'ɨ, ìndì kòvongbolobhá tòbvo ró dhɨ 'ɨ.» 13 Tà tàle àyɨ rú nda kòdhɨ tà bàti 'ɨ. Ásà dhɨ, mí kàdré àyɨ kɨ tàkonzì tadhá àyɨ dré ngádra 'á, ì kàdréró àyɨ kɨ totó tätä àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na be dhɨ bvó. 14 Lè ì kògò adrélé tròle tìtí tàko Yúdà ànzɨ kya ɨ rú ko, ìndì tòlí móndyá tà bàti gabhá rè dhɨ kya ɨ rú ko. 15 Móndyá adrébhá togó íbe lólo dhɨ ɨ dré dhɨ, ngá títí dhɨ ɨ lólo. Dɨ, móndyá tà ka'ĭka'ĭ ako adrébhá togó íbe ndĭ ró dhɨ ɨ dré dhɨ, ngá títí dhɨ ɨ ndĭ ró. Ángyá ko, ì tayí àyɨkya àyɨ kɨ togó atsálé ndĭ ró àyɨ kɨ tà kisùkisù be. 16 Móndyá làsú be kònìnɨ nda ì adré tàá dhɨ, ì nĭ Gĭká be. Dɨ, ì adré àyɨkya akódhɨ nɨ ga tà títí ì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè. Áyɨ nda ɨ móndyá adrélé gàle gàgà dhɨ 'ɨ. Áyɨ móndyá adrébhá lɨgílé, ìndì kɨtswábhá tà dóro 'o bwà ko dhɨ 'ɨ.

2

Tà kɨtswábhá tadhálé móndí twátwa Èkèlézyà na dhɨ ɨ dré dhɨ ɨ

1 Dɨ, mɨ ró dhɨ, mí kàdré mína tà tadhá ngóró dré kɨtswálé Gĭká nɨ tà adrélé tadhálé gyăgya dhɨ sè dhɨ tínɨ. 2 Mí kàdré àgo màlìga kɨ tadhá, ì kàdréró àyɨ kɨ tà kisùle dhɨ kɨ likí, adrézó tà 'o tògyá sè, ì kòkɨtswáró lindrì sè. Ɨ kàdré àyɨ kɨ totó tätä àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na, àyɨ kɨ lèle na, ìndì àyɨ kɨ togó tsìma na.

3 Kàdré tòkó màlìga kɨ tà sè dhɨ, mí kàdré kpà àyɨ kɨ tadhá, ì kàdréró atsílé ngóró móndí àyɨ kɨ febhá adrélé lólo Gĭká dré dhɨ ɨ tínɨ. Ɨ kàdré móndí kɨ rú ta kònzɨ ko. Ɨ kòtayí kpà àyɨ atsálé wá nɨ màrábà ɨ ró ko. Be ró dhɨ, ì kàdré àyɨkya tà dóro tadhá kòdhya. 4 Ásà dhɨ, ì nɨ kɨtswá kyánzɨ kɨ tadhá, ì kàdréró àyɨ kɨ àgo kɨ le àyɨ kɨ ànzɨmvá íbe, 5 adrézó tà 'o tògyá sè, adrézó togó íbe lólo ìndì dóro, adrézó àyɨ kɨ dzó kɨ tà likí, adrézó drì asó àyɨ kɨ àgo ɨ kandrá, à kòkɨtswáró tà ta kònzɨ Gĭká nɨ kúlí rú àyɨ kɨ tà sè ko.

6 Kàdré kàdhúrà kɨ tà sè dhɨ, mí kàdré kpà àyɨ kɨ kodzó, ì kàdréró tà 'o tògyá sè. 7 Mɨ ró dhɨ, mí kàdré tà dóro 'o tà títí ɨ sè, ì kàdréró tà nda kɨ no mí rú, adrézó 'òá mína tínɨ. Mí kàdré tà mí dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ likí, kàdréró tà bàti ró kɨtswálé lindrì sè. 8 Mí kàdré kpà kúlí ta gyăgya, à kòkɨtswáró kúlí nda kɨ kayí ko, ámɨ kàrɨbhá ì kàdréró kanyò ro, ì dré adrélé tà kònzɨ àko tàle àma rú dhɨ sè.

9 Kàdré màrábà kɨ tà sè dhɨ, mí kàdré àyɨ kɨ kodzó, ì kàdréró drì asó àyɨ kɨ mírì ɨ kandrá tà títí ɨ sè, àyɨ kɨ tà kàdréró dóro àyɨ kɨ mírì nda ɨ

mĩlésè. Ɨ kàdré kúlí tokó àyɨ tí ko. 10 Ɨ kàdré kpà àyɨ kɨ ngá kugù àlomvá ko. Be ró dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tadhá ngóró móndí kɨtswálé ka'ĩle togó wãyi sè dhɨ ɨ ró, ɨ kàdréró Gĩká àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ tà adrélé tadhálé dhɨ kɨ 'o adrélé lɨndrì ro tà títí ɨ sè.

11 Tàko ko, Gĩká tadhá áyɨ togó tanɨ kɨtswázó móndyá títí dhɨ kɨ tɨdrí dhɨ dre. 12 Akódhɨ nɨ togó tanɨ nda sè dhɨ, adré àma kɨ tadhá atsima twá áyɨ tà rúsè dhɨ nɨ ga, lovó kònzɨ bvò kòndɨ àdhya kɨ 'òma be, mà kàdréró atsílé tògyá sè, adrélé tà gyăgya 'o, adrézó tròle Gĩká nɨ tà rú lókyá ándrò kònɨdhɨ sè. 13 Mà adré 'òá kònɨnɨ, adrézó mĩ bha arí be, adrézó Yésu Krísto, àma kɨ Gĩká kàdrì ɨndì àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ agòma mĩlanzĩlanzì ro dhɨ nɨ letè. 14 Akódhɨ nda fè áyɨ tàndɨ àma kɨ tà sè, kɨtswálé àma kɨ apá tàkonzì títí ɨ lésè, ɨndì kɨtswálé àma kɨ temvé adrélé móndyá lólo ína ɨ ró, mà kàdréró àtsɨ ró adrélé tà dóro 'o.

15 Mí kàdré tà nda kòdhɨ kɨ tadhá móndí ɨ dré kòdhya, adrézó àyɨ kɨ kodzó, adrézó àyɨ kɨ lotó rĩnyí wãyi fèle mí dré dhɨ sè. Mí kòtayí mɨ dhya àlo dré ayízèle ko.

3

Móndyá ka'ĩbhá dhɨ kɨ atsima

1 Lè mí kògò adrélé tàá móndyá ka'ĩbhá ɨ dré dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ bha àyɨ kɨ ópí ɨ zàle, ɨndì dhya bhàle àyɨ drĩle dhɨ ɨ zàle. Ɨ kàdré àyɨ nda kɨ kúlí yi, adrézó gànzi ró tà dóro títí dhɨ kɨ 'o. 2 Ɨ kòtà dhya àlo nɨ rú kònzɨ ko. Ɨ kòlawà kpà móndí íbe ko. Be ró dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ togó dóro ɨndì yàyà tadhá móndyá títí ɨ véna.

3 Tàko ko, wáláká dhɨ, àma tá kókpà móndí azaaza lɨgíbhá Gĩká rú, àyɨ kɨ tayíbhá lɨtílé dhɨ 'ɨ. Àma tá màrábà àma kɨ lovó kònzɨ kya, ɨndì lovó twátwa bvò àdhya kya 'ɨ. Mà adré tá tatsílé tà kònzɨ 'obe, lovó kònzɨ bhabe, ɨndì togó kònzɨ bhabe àma kòfalésè. Móndí àruka ɨ adré tá kpà togó kònzɨ bha àma rú. 4 Dɨ, Gĩká àma kɨ tɨdrílépi dhɨ tadhá tá ína áyɨ togó dóro áyɨ lèle be àma dré gò, 5 àma kɨ tɨdrízó. Tɨdrí tá àma tà gyăgya mà dré 'òle dhɨ ɨ sè ko. Be ró dhɨ, tɨdrí ína àma í dré àma kɨ kɨzà lèle bhàle dhɨ sè. Tàko ko, dzì tá àma àma kɨ tàkonzì lésè, àma kɨ tĩzo tódhyá, lídrì tídhí ro dhɨ nɨ afèzo àma dré Tɨrí Lólo nɨ rĩnyí sè. 6 Dré Tɨrí Lólo nda nɨ kutúzó gàle àma léna bĩ Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ sè, 7 kɨtswálé àma í dré bhàle gyăgya áyɨ togó tanɨ sè dhɨ ɨ, mà kòkisúró lídrì kóná vésè kólyá dhɨ tàyɨlé ro, adrézó àma kɨ mĩ bha ásà. 8 Kúlí kòdhɨ ɨ, kúlí kɨtswálé ka'ĩle dhɨ 'ɨ. Má adré dɨ lèá dhɨ, mí kàdré tà kòdhɨ kɨ tadhá ngádra 'á, móndyá Gĩká nɨ ka'ĩbhá dhɨ ɨ kàdréró àyɨ kɨ fe adrélé tà dóro 'o. Tà nda ɨ tà dóro lavúlé kɨtswábhá móndyá títí dhɨ kɨ ledé dhɨ 'ɨ.

9 Dɨ, mí kàdré mína káyi azaaza dhɨ kɨ ga, tábhí kɨ rú kɨ atĩma íbe, lawà íbe, ɨndì tà kayima tátrítrí kúlí nɨ tà dri dhɨ be. Tàko ko, tà nda kòdhɨ ɨ tà tàko kɨtswábhá móndí kɨ ledé bwà ko dhɨ 'ɨ. 10 Dhya àlo kàdré móndí kɨ 'o ru lanzí dhɨ, lè mí kòkodzó akódhɨ nda vésè àlo tsàle vésè rĩ. Kòyi ko dhɨ, mí kòtayí akódhɨ. 11 Mí nĩ tàle dhɨ, dhya làsú be kònɨnɨ dhɨ tayí áyɨ tà kisùkisù abílé dre dhɨ be. Tàkonzì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè dhɨ, adré tà bhà áyɨ tàndɨ dri.

Pólò nɨ kúlî kùdù

12 Má nɨ Àrètémà 'ɨ yà kó ngalè Tĩkíkò 'ɨ yà dhɨ nɨ mu mí véna. Àyɨ nda kɨ àlo kòtsa dre dhɨ, mí kò'o tà títí dhɨ ɨ lìzo áma kisú Nĩkòpólĩ na. Tàko ko, má nò dóro nɨ, má dré lókyá kɨdhì àdhya nɨ letèle lavúlé kònàle dhɨ. 13 Mí kò'o tà títí dhɨ ɨ Zénà tòlí tà 'òlepi dhɨ kɨ ledézó Àpólò be lìle àyɨ kɨ atsí na, ngá àlo kòpɨró àyɨ láti na ko. 14 Lè àma kɨ móndyá ì kònĩ àyɨ kɨ fèle adrélé tà dóro 'o, ì kòkɨtswáró ngá fe móndyá adrébhá lovó nɨ íbe dhɨ ɨ dré, adrézó kpà lò'wa dóro 'a bĭ.

15 Móndyá títí mà dré adrézó àyɨ íbe kònwa dhɨ ì fè mòdo mí dré. Mí kòfè kpà mòdo móndyá ka'ĩbhá títí adrébhá àma kɨ le dhɨ ɨ dré.

Gĩká nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe títí!

Wárágà Pólò dré tɨsɨle Fɨlèmónà dré dhɨ

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Pólò dré tɨsɨle Fɨlèmónà dré dhɨ 'ɨ. Fɨlèmónà nda tá móndí kàdrɨ Yésu nɨ ka'ɨlepi, adrélépi Ɛkèlézyà Kòlòsáyɨ àdhya na dhɨ 'ɨ. Akódhɨ tá màrábà àlo rú be Onèsímò dhɨ íbe. Onèsímò nda lapá tá Fɨlèmónà drígásè lɨle ru kisú Pólò be bǎdzó na. Dɨ Pólò dré akódhɨ nɨ togó asézó Yésu nɨ ka'ɨ gò, dré kisùzoá dóro nɨ, í dré akódhɨ nɨ logólé líyí nɨ véna dhɨ.

Pólò adré dɨ wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ Fɨlèmónà nɨ ti lizízó, kòtrɨ̈ró áyɨ màrábà nda nɨ tàkonzɨ, akódhɨ nɨ ka'ɨzo dòle ngóró áyɨ adrúpi Krísto na dhɨ ró. Pólò adré lèá dhɨ, Fɨlèmónà kò'o tà nda kònɨnɨ ngóró tòlí bhàle í dri dhɨ tínɨ ko, be ró dhɨ, ngóró dré lèle 'òle áyɨ lèle Krísto na dhɨ sè dhɨ tínɨ.

Tà kàdrɨkàdrɨ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

Pólò nɨ mòdo fèma (1:1-3)
Pólò nɨ àwoyà fèma Fɨlèmónà nɨ tà sè dhɨ (1:4-7)
Fɨlèmónà nɨ ti lizima Onèsímò nɨ tà sè dhɨ (1:8-22)
Pólò nɨ kúlí kùdù (1:23-25)

Pólò nɨ mòdo fɛma

1 Ma, Pólò 'ɨle bǎdzó kòndɨ 'á Yésu Krísto nɨ tà sè dhɨ, túmǎní àma kɨ adrúpi Tɨmòtéyò be dhɨ, mà adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ mɨ, àma kɨ àzíàmu Fɨlèmónà mà dré lèle tò dhɨ dré. 2 Mà adré kpà tɨsɨá àma kɨ amvúpi Apíyà dré, àma kɨ àdzú bhuàmu Arùkípò dré, ɨndɨ́ móndyá Ɛkèlézyà àdhya adrébhá ru kɨmó ámɨ dzó na dhɨ ɨ dré. 3 Gɨ̈ká àma kɨ Atá ɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto be dhɨ ɨ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àmɨ rú, ɨndɨ́ ɨ kòfè tà kɨdríkɨdrɨ àmɨ dré!

Pólò fɛ àwoyà Fɨlèmónà nɨ tà sè

4 Lókyá má dré adrérà'a tà zi Gɨ̈ká tí dhɨ 'á dhɨ, má adré ngbú adrélé àwoyà ta akódhɨ dré ámɨ tà sè, adrézó kpà tà zi akódhɨ tí mí dré. 5 Tàko ko, má adré ámɨ tà ka'ɨka'ɨ Mírɨ̈ Yésu na dhɨ nɨ tà yi, túmǎní ámɨ lèle mí dré adrélé tadhálé móndyá lólo títí Gɨ̈ká àdhya ɨ véna dhɨ nɨ tà be. 6 Má adré dɨ tà zi Gɨ̈ká tí, ámɨ tà ka'ɨka'ɨ nda kàdréró lò'wa 'a bɨ̈, mí kònɨró tà tanɨ títí mà dré adrézó ába Yésu Krísto na dhɨ ɨ be dhɨ bvó. 7 Áma adrúpi, ámɨ lèle tɨmbà áma togó gàle arí sè bɨ̈, mí dré móndyá Gɨ̈ká àdhya kɨ togó tɨndrɨle dhɨ sè.

Pólò lizî Fɨlèmónà nɨ ti Onèsîmò nɨ tà sè

8 Ásà dhɨ, tágba má dré tá kɨtswázó tòlí fe mí dré Krísto na tà kɨtswálépi mí dré 'òle dhɨ sè dhɨ, 9 má adré mána ámɨ ti lizí lèle sè. Dɨ, ma, Pólò màlɨga ró 'ɨle nyànomvá bǎdzó 'á Yésu Krísto nɨ tà sè dhɨ, 10 má adré ámɨ ti lizí áma mvá Onèsímò nɨ tà sè. Tàko ko, akódhɨ nda atsá áma mvá ro Krísto na kònwa bǎdzó 'á. 11 Wáláká dhɨ, akódhɨ tá móndí tàko 'ɨ mí mɨ̈lésè. Dɨ, nyànomvá dhɨ, akódhɨ ína móndí kɨtswálépi àma

kɨ ledé túmăní mí be dhɨ 'ɨ.* 12 Má adré akódhɨ nɨ logó mí véna, tágba
akódhɨ dré adrézó áma tàndɨ nɨ togó 'ɨ dhɨ.
13 Má lè tá tò akódhɨ nɨ kɨkílé ànyɨ má làga kònwa, kòledéró ma ámɨ
àrà 'a, má dré adrérà'a bă nya Rúbí Tanɨ nɨ tà sè dhɨ 'á. 14 Dɨ, má kɨtswá
tá 'òá kònɨnɨ mí dré ka'ĭá àko ró ko. Be ró dhɨ, má adré lèá dhɨ, mí
kò'o tà dóro ngóró mí dré lèle 'òle dhɨ tínɨ, ngóró tòlí bhàle mí dri dhɨ
tínɨ ko.
15 Âruka nɨ, mɨ lanzí tá ru Ònèsímò be lókyá tsà sè, mí kògòró akódhɨ
nɨ kisú adrézó ába nyo be dhɨ bvó. 16 Nyànomvá dhɨ, akódhɨ vélé ngbà
'í màrábà 'ɨ ko. Akódhɨ lavú vélé màrábà byá. Akódhɨ adrúpi má dré
mána lèle tò dhɨ 'ɨ. Dɨ, lavúlé dhɨ, akódhɨ nɨ adré móndí mí dré dra
lèle tò dhɨ 'ɨ, ìndì adrúpi mí dré dra lèle tò Mírĭ na dhɨ 'ɨ.
17 Dɨ ásà dhɨ, mí kàdré áma no ámɨ arúpi ró dhɨ, mí kòka'ĭ akódhɨ
ngóró mí nɨ tá áma tàndɨ nɨ ka'ĭ kòdhya na tínɨ. 18 Akódhɨ kò'o mɨ kònzɨ
yà, kó ngalè kàdré ámɨ màri íbe í rú yà dhɨ, mí kòbhà màri nda áma
rú tí. 19 Ma, Pólò, má adré kúlí kònɨ kɨ tɨsì áma tàndɨ nɨ drígá sè: Má nɨ
màri nda nɨ logó mí dré. Kònò má nɨ tá kɨtswá tàá dhɨ, mɨ mína áma
màri íbe mí rú, ìndì màri nda ámɨ tàndɨ nɨ lídrì 'ɨ. 20 Dɨ áma adrúpi,
má adré lèá mí kò'o tà nda kòdhɨ má dré Mírì nɨ rú sè. Mí kòtɨndrì
áma togó Krísto na. 21 Má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì mí dré, adrézó
ka'ĭá dhɨ, mí nɨ áma kúlí ka'ĭ 'òle. Má nĭ, mí nɨ vélé tà 'o tà má dré
adrélé zĭle kòdhɨ nɨ lavú byá dhɨ be.
22 Kòdhɨ íbe dhɨ, mí kòledé àrà má dré kɨtswázó ayílé mí véna dhɨ
be. Tàko ko, má adré mĭ bha Gĭká véna, kònzĭró láti má dré gòzo tsàle
àmɨ véna, ngóró mɨ dré adrélé zĭle akódhɨ tí dhɨ tínɨ.

Pólò nɨ kúlĭ kùdù
23 Èpàfúrà mà dré adrézó bă nya ába Yésu Krísto nɨ tà sè dhɨ, fè mòdo
mí dré. 24 Márokò, Ârĭstàrúkò, Démà, tsàle Lúkà be, áma àzíàmu ró dhɨ,
ì fè kpà mòdo mí dré.
25 Mírĭ Yésu Krísto nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ íbe!

* **1:11** 1:11 Rú «Ònèsímò» kònìdhɨ adré lèá tàle dhɨ, «dhya adrélépi móndí kɨ ledé dhɨ».

Wárágà tisìle Èbérè i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà tisìle Èbérè i dré dhi 'i. A nï dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi ngalè àdhi 'i ya dhi ko. Di, à ni kitswá nòá dhi, à adré tisìá móndyá Yésu ni ka'ïbhá gò, ì dré adrézó kizà nya dhi i dré. A adré di tisìá àyi nda ki kodzózó, ì kàdréró àyi ki totó tätä àyi ki tà ka'ïka'ï na. A adré kpà tadhá àyi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto dhya àyi ki tidrílépi kitswálé títí dhi 'i.

A lanzí wárágà kònìdhi 'a be rï. Alo ni, à adré Krísto ni tà kàdrì lavúlé dhi ni tadhá (1:1–10:18). A adré tadhá dhi, akódhi Gïká ni Mváagó adrélépi Gïká ni tàndi ni lídrì tadhá kyá í rú dhi 'i. Akódhi kàdrì pròfétà ki lavú, ángéló ki lavú, Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú. Akódhi kòwánà kàdrì tà tídhí Gïká dré bhàle ru yïzo móndí íbe dhi ni tà sè dhi 'i. Di akódhi kàdrì kòwánà tà àku ru yïzo dhi àdhya ki lavú. Akódhi ni lídrì fèle mòbòmà ro ngbà 'í vésè àlo dhi kókpà kàdrì, mòbòmà atú fèle vésè be bï dhi ki lavú. Di akódhi ni kàrí kutúlépi dhi sè dhi, temvé àma ki togó tàkonzì lésè kitswálé títí, àma ki tidrízó.

Rï ni, à adré móndyá ka'ïbhá dhi ki kodzó, ì kàdréró tròle àyi ki tà ka'ïka'ï rú (10:19–13:19). A adré tà ka'ïka'ï móndyá Gïká àdhya atú dhi ì dré tadhálé dhi ki tà tadhá. A adré kpà Gïká adré àma ki lotó áyi ànzi i tíni dhi ni tà tadhá. A adré kpà tàá dhi, mà kàdré àma ki mï bha Yésu dri, adrézó àma ki kisí ànyi Gïká làga akódhi sè, ìndì àma ki tà ka'ïka'ï sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atïma

1) Krísto, Gïká ni Mváagó adrélépi Gïká ni tàndi ni lídrì tadhá í rú dhi 'i (1:1-3)
2) Krísto kàdrì ángéló ki lavú (1:4–2:18)
3) Krísto kàdrì Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú (3:1–4:13)
4) Krísto kòwánà kàdrì kòwánà atú dhi ki lavúlépi dhi 'i (4:14–7:28)
5) Tà tídhí ru yïzo Krísto sè dhi kàdrì, tà àku ru yïzo dhi ni lavú (8:1–9:22)
6) Krísto ni lídrì fèle mòbòmà ro dhi kàdrì, mòbòmà atú fèle dhi ki lavú (9:23–10:18)
7) Àma ki kisima ànyi Gïká làga dhi (10:19-39)
8) Tà ka'ïka'ï (11:1-40)
9) Gïká ni ànzi ki lotoma (12:1-13)
10) Tà tàle móndyá ka'ïbhá ki kodzózó dhi i (12:14–13:19)
11) Kúlí kùdù (13:20-25)

Gïká longó áyi kúlî áyi Mváagó tî

1 Atú dhi, Gïká longó tá áyi kúlí àma ki tábhí i dré áyi pròfétà i tí, lókyá twátwa i sè ìndì láti twátwa i sè. 2 Di, lókyá kùdù kònìdhi sè dhi, longó áyi kúlí àma dré áyi tàndi ni Mváagó tí. Akódhi nda dhya Gïká dré tá 'òle ngá títí dhi ki bha dhi 'i, ìndì dhya dré bhàle kitswálé tà títí í dré lazílé tàyilé ro dhi ki kisú dhi 'i. 3 Akódhi nda adré lagúlé Gïká ni tàndi ni mïlanzïlanzì sè. Adré kpà Gïká ni tàndi ni lídrì 'o adrélé

nòle kyá ɨ rú. Adré ngá títí dhɨ kɨ 'o adrélé ru totó àyɨ kɨ àrà ɨ 'ásè áyɨ kúlí rìnyi ró dhɨ sè. Akódhɨ dré móndyá bvò dri dhɨ kɨ temvézó àyɨ kɨ tàkonzì lésè dhɨ àmvolésè dhɨ, dré mbàzo lirílé Gïká múrúngú dhɨ nɨ dríágó lésè bhù na.*

Gïká nɨ Mváagó kàdrì ángéló kɨ lavú

4 Dɨ Gïká nɨ Mváagó nda atsá kàdrì ángéló títí dhɨ kɨ lavú byá, ngóró rú Gïká dré fèle drá dhɨ dré kpà adrélé kàdrì ángéló kya kɨ lavú byá dhɨ tínɨ. 5 Tàko ko, Gïká tà tá tàdzí tà ángéló dré ngóró dré tàle áyɨ Mvá dré dhɨ tínɨ ko. Tà tá áyɨ Mvá nda dré dhɨ:

«Mɨ áma Mváagó 'ɨ.
Ándrò dhɨ, má ti mɨ ma.»†
Tà kpà dhɨ:
«Má nɨ mána adré akódhɨ nɨ Atá ro.
Akódhɨ nɨ ína adré áma Mvá ro.»‡
6 Kòdhɨ íbe dhɨ, lókyá Gïká dré tá adrérà'a áyɨ Mvá kàyo nda nɨ amù bvò dri dhɨ 'á dhɨ, tà dhɨ:

«Lè ángéló títí Gïká àdhya ɨ kòbhà akódhɨ nɨ lindrì.»§
7 Kàdré ángéló kɨ tà sè dhɨ, Gïká tà dhɨ:

«Akódhɨ adré áyɨ ángéló kɨ amù lyă tínɨ.
Adré áyɨ màrábà nda kɨ amù àtsí làdra tínɨ.»*
8 Dɨ, kàdré ína akódhɨ nɨ Mvá nɨ tà sè dhɨ, tà dhɨ:

«Á! Gïká, ámɨ lirírà adrézó òpì nya dhɨ nɨ adré kóná vésè kólyá.
Mí nɨ adré òpì nya kùtù fa adrélépi ámɨ tà gyăgya tadhá dhɨ sè.
9 Mí lè mína tà gyăgya kòdhya gò, tà kònzɨ gàzo gàgà.
Dɨ ásà dhɨ, Gïká, ámɨ Gïká zì mɨ adrélé kàdrì ámɨ arúpi kɨ lavú gò,
dò kólénzé àdhya nɨ dàzo mí dri.»†
10 Akódhɨ tà kpà áyɨ Mvá nda nɨ tà sè dhɨ:

«Mírì, ngá títí dhɨ kɨ kɨdhoma 'á dhɨ, mí bhà tá bvò nɨ pá mɨ.
Mí bhà tá kpà bhù ɨ ámɨ tàndɨ nɨ drígá sè.
11 Ngá nda kɨ dra akílé títí, dɨ, mí nɨ mína ngbú adré be.
Ɨ nɨ akù kɨtá ɨ tínɨ.
12 Mí nɨ àyɨ kɨ kopá kánzò tínɨ.
Ɨ nɨ ru ladzá kítá àku dhɨ ɨ tínɨ.
Dɨ, mí nɨ mína ngbú adré ngóró mí dré adrélé dhɨ tínɨ.
Ámɨ kóná kɨtswá kpà tàdzí akílé ko.»‡
13 Gïká tà kpà tàdzí tà ángéló àlo dré kònìnɨ ko:

«Mí alì lirílé áma dríágó lésè,
tsàle lókyá má dré dra ámɨ kàrɨbhá kɨ bhàzo adrélé ámɨ pá zàle dhɨ 'á.»§
14 Ángéló títí dhɨ ɨ ngbà 'í tirí adrébhá Gïká nɨ àzí 'o dhɨ 'ɨ. Akódhɨ adré àyɨ kɨ amù móndyá dra lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisúbhá dhɨ kɨ ledé.

---

* **1:3** 1:3 Ópí kàdrì nɨ dríágó lésè dhɨ, àrà adrélé fèle móndí dré akódhɨ nɨ lindrì tadházó dhɨ 'ɨ. † **1:5** 1:5 A kònò Longó ɨ 2:7. ‡ **1:5** 1:5 A kònò 2 Sàmùwélè 7:14. § **1:6** 1:6 A kònò Dùtèrònómè 32:43. * **1:7** 1:7 A kònò Longó ɨ 104:4. † **1:9** 1:9 A kònò Longó ɨ 45:7-8. ‡ **1:12** 1:12 A kònò Longó ɨ 102:26-28. § **1:13** 1:13 A kònò Longó ɨ 110:1.

2

Tà kàdrì adrézó móndí kɨ tɨdrí dhɨ

1 Dɨ ásà dhɨ, lè mà kàdré vélé tròle tà mà dré yïle dhɨ ɨ rú wáláká nɨ nɨ lavú, mà kòkɨtswáró vwàle tà nda ɨ rúsè ko dhɨ bvó. 2 Tàko ko,
Gïká 'o tá kúlí atú í dré tá longólé ángéló ɨ tí dhɨ ɨ adrélé ru totó tätä.
Dɨ dhya ángùdhi kúlí nda kɨ gàlepi 'òle dhɨ kisú tá ína tà ŋòle í dri
kɨtswálépi áyɨ tàkonzì sè dhɨ. 3 Kàdré kònìnɨ dhɨ, mà nɨ dɨ àmakya
lapá tàbvó tàma sílésè ngínɨngínɨ ró, mà kàdré tà kàdrì adrézó móndí
kɨ tɨdrí ándrò kòdhɨ nɨ no tà tàko ró dhɨ? Mírï Yésu nɨ tàndɨ longó tá rè
zyà tà nda nì gò, móndyá akódhɨ nɨ yibhá dhɨ ì dré tadházóá àma dré
dhɨ, tà nda tà bàti 'ɨ káyà dhɨ. 4 Gïká tadhá kpà ngádra 'á dhɨ, tà nda tà
bàti 'ɨ, tà twátwa líndríga ró dré 'òle móndí ɨ kòfalé dhɨ ɨ sè, ìndì rïnyí
twátwa Tɨrí Lólo àdhya dré lanzílé móndí ɨ dré ngóró dré lèle 'òle dhɨ
tínɨ dhɨ ɨ sè.

Yésu atsá móndí ro áyɨ adrúpi kɨ tɨdrí

5 Dɨ, kàdré ángéló kɨ tà sè dhɨ, Gïká bhà bvò adrélépi alìle mà dré
adrézó tà nɨ nɨ ta dhɨ adrélé àyɨ kɨ pá zàle ko. 6 Be ró dhɨ, à tɨsì tà Gïká
nɨ Kúlí na kònìnɨ:
«Á! Gïká, móndí tá ína àdhi 'ɨ, mí dré adrézó akódhɨ nɨ tà kisù dhɨ?
Móndí nɨ mvá tá ína àdhi 'ɨ, mí dré adrézó akódhɨ nɨ tà no dhɨ?
7 Mí bhà akódhɨ adrélé lókyá tsà sè ángéló ɨ zàle.
Mì bhà kpà akódhɨ nɨ mï lanzïle, lɨndrì fèzo drá.
8 Mí bhà kpà tà títí dhɨ ɨ adrélé akódhɨ nɨ pá zàle.»*
Gïká kòbhà tà títí dhɨ ɨ móndí nɨ pá zàle kònìnɨ dhɨ, tayí tà àlo dré
bhàle akódhɨ nɨ pá zàle ko dhɨ ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, mà nò rè tà
títí dhɨ ɨ adrérà'a akódhɨ nɨ pá zàle dhɨ ko. 9 Dɨ, mà adré Yésu nɨ no
kòdhya. Tàko ko, Gïká bhà tá akódhɨ nda adrélé lókyá tsà sè ángéló ɨ
zàle, kɨtswálé Gïká nɨ togó tanɨ sè dhɨ, kòdràró móndyá títí dhɨ kɨ tà
sè be dhɨ bvó. Dɨ nyànomvá dhɨ, Gïká bhà akódhɨ nɨ mï lanzïle, lɨndrì
fèzo drá, dré tá kɨzà ka'ïle nyàle gò dràzo dhɨ sè.
10 Tàko ko, adré tá lèá dhɨ, Gïká ngá títí dhɨ ì dré adrézó ásà adrélé
kpà drá dhɨ, kò'o Yésu nɨ tà kɨtswálé títí kɨzà dré nyàle dhɨ sè, kɨtswázó
ànzɨ zyandre dhɨ kɨ adrì áyɨ mïlanzïlanzï kisú dhɨ bvó. Ángyá ko, Yésu
nda dhya láti nzïlepi àyɨ dré lídrì kisúzó dhɨ 'ɨ.
11 Dɨ Yésu adrélépi móndí kɨ 'o atsálé lólo nda, túmäní móndyá dré
'òle atsálé lólo dhɨ íbe dhɨ kɨ Atá àlo kwákwá. Ásà dhɨ, akódhɨ adré àyɨ
kɨ zi áyɨ adrúpi ɨ ró kanyò àko. 12 Tàko ko, tà dhɨ:
«Á! Gïká, má nɨ ámɨ tà longó áma adrúpi ɨ dré.
Má nɨ ámɨ rú bha kùle àyɨ ru kɨmóbhá nda ɨ kòfalé.»†
13 Tà kpà dhɨ:
«Má nɨ áma tà ka'ïka'ï bha Gïká léna.»
Tà kókpà dhɨ:
«Ma kònìdhɨ, túmäní ànzɨ Gïká dré afèle má dré dhɨ íbe.»‡
14 Dɨ ànzɨ nda ì dré adrélé rúbhá íbe ìndì kàrí íbe dhɨ sè dhɨ, Yésu nɨ
tàndɨ atsá tá kpà móndí ro àyɨ tínɨ. 'O tá kònìnɨ, kɨtswálé áyɨ dràma
sè dhɨ, í kòpfuró Dzáborò adrélépi tá rïnyí dràdrà àdhya íbe dhɨ nɨ tà,

---

* **2:8** 2:8 A kònò Longó ɨ 8:5-7. † **2:12** 2:12 A kònò Longó ɨ 22:23. ‡ **2:13** 2:13 A kònò Èsáyà 8:17-18.

15 ìndì ɨ́ kòtrìró móndyá títí adrébhá tá àyɨ kɨ lókyá wɛ̃yi sè màrábà ɨ ró dràdrà ròma sè dhɨ ɨ be dhɨ bvó.
16 Tà bàti ró dhɨ, akódhɨ atsá ángélò kɨ ledé kòdhya ko. Be ró dhɨ, atsá ína Àbàrámà nɨ ànzɨ kɨ ledé kòdhya. 17 Ásà dhɨ, adré tá lèá dhɨ, akódhɨ kàtsá áyɨ adrúpi ɨ tínɨ tà títí ɨ sè, kàtsáró àyɨ kɨ kòwánà kàdrì kɨtswálépi àyɨ kɨ kɨzà bha ìndì kɨtswálépi adrélé ka'ĩle dhɨ ró Gĩká kandrá, kò'oró tà títí dhɨ ɨ móndɨ́ kɨ tàkonzì trĩzo be dhɨ bvó. 18 Tàko ko, akódhɨ nɨ tàndɨ nya tá kɨzà, tà dré tá adrérà'a áyɨ tabhĩ dhɨ 'á. Ásà dhɨ, a nɨ kɨtswá móndyá tà dré adrélé tabhĩle dhɨ kɨ ledé bwà.

3

Yésu kàdrì Mósè nɨ lavú

1 Dɨ áma adrúpi Gĩká dré azílé adrélé móndyá lólo ína ɨ ró nɨ ɨ, mì kisù rè Yésu nda nɨ tà ká. Akódhɨ, àpóstolò ìndì kòwánà kàdrì mà dré ka'ĩle bàti gò, adrézó tà nɨ nɨ longó dhɨ 'ɨ. 2 Akódhɨ 'o tá tà títí Gĩká áyɨ zìlepi dhɨ dré bhàle ɨ́ drígá dhɨ ɨ, ngóró Mósè dré kpà tà títí Gĩká nɨ dzó na bhàle ɨ́ drígá dhɨ kɨ 'òle dhɨ tínɨ. 3 Dɨ, Yésu kɨtswá ína lìndrì kàdrì sè Mósè nɨ lavú, ngóró dhya adrélépi dzó si dhɨ dré adrélé lìndrì íbe kàdrì, dzó sĩle nda àdhya nɨ lavú dhɨ tínɨ. 4 Tàko ko, dzó títí dhɨ ɨ dré dhɨ, dhya àyɨ kɨ sibhá dhɨ ɨ be. Dɨ, dhya ngá títí dhɨ kɨ sĩlepi dhɨ, Gĩká 'ɨ. 5 Mósè àdhya ró dhɨ, kɨtswá tá Gĩká dré ka'ĩle ngóró màrábà ɨ́ dré bhàle áyɨ dzó na dhɨ ró gò, dré tà Gĩká dré lèle tàle lókyá adrélépi alìle dhɨ sè dhɨ kɨ longózó. 6 Dɨ, Krísto àdhya ró dhɨ, kɨtswá ína Gĩká dré ka'ĩle ngóró áyɨ Mváágó ɨ́ dré bhàle áyɨ dzó drĩle dhɨ ró. Àma Gĩká nɨ dzó nda 'ɨ, mà kàdré tròle tà mà dré ka'ĩle bàti gò, adrézó mì bha ásà, ìndì adrézó drì bha kuru ásà dhɨ rú dhɨ.

Àma kɨ togó 'òma tombálé ko dhɨ

7 Dɨ ásà dhɨ, ngóró Tɨrɨ́ Lólo dré adrélé tàle Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ tínɨ:
«Ándrò dhɨ, mì kòyi Gĩká nɨ kúlí dhɨ,
8 mì kò'o àmɨ kɨ togó tombálé ko.
Mì kò'o ngóró àmɨ kɨ tábhí kya tínɨ ko,
lókyá ì dré tá lìgɨ́rà'a má rú, ìndì ì dré tá áma tabhĩrà'a duku na dhɨ 'á.
9 Kònàle dhɨ, ì tabhĩ tá ma, áma togó vwàvwà tabhĩzo,
tágba ì dré tá tà títí má dré 'òle dhɨ kɨ nòzo kóná nyadhɨ-rĩ dhɨ.
10 Ásà dhɨ, áma togó dré aswázó móndyá lókyá nda 'á dhɨ ɨ rú.
Dɨ má dré tàzoá dhɨ: ‹Ɨ adré ngbú àyɨ kɨ togó tayɨ́ adrélé vwàle má rúsè vwàvwà.
Ɨ nĩ kpà áma láti lebèle ko.›
11 Dɨ má dré mòndrà sìzo togóaswa dré, tàzoá dhɨ:
‹Àyɨ nda ì kɨtswá tàdzí fĩle àrà adrézó lovólé má be dhɨ léna ko!›»*
12 Dɨ áma adrúpi ɨ, mì kònò dóro, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdréró togó kònzɨ, adrélépi Gĩká lídrì ro dhɨ nɨ ka'ĩ ko gò, adrézó áyɨ alá akódhɨ rú dhɨ íbe ko. 13 Be ró dhɨ, mì kàdré ru tɨmbà àmɨ kòfalésè àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na kĩtú àlo àlo títí ɨ sè, àmɨ kɨ àlo kòtayɨ́ró ɨ tàkonzì dré lɨtílé gò, áyɨ togó 'òzo tombálé Gĩká rú dhɨ ko. Lè mì kàdré 'òá kònìnɨ, à dré rè dhu adrérà'a kĩtú nda nɨ zi «Ándrò» dhɨ 'á. 14 Tàko ko, àma Krísto nɨ arúpi 'ɨ bàti, mà kàdré tròle gígɨ́ ro tà mà dré ka'ĩle drĩdrì dhɨ rú,

* **3:11** 3:11 À kònò Longó ɨ 95:7-11.

tsàle byá àma kɨ lókyá nɨ kùdù na dhɨ. 15 Ngóró Gĩká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:
«Ándrò dhɨ, mì kòyi Gĩká nɨ kúlí dhɨ,
mì kò'o àmɨ kɨ togó tombálé, ngóró àmɨ kɨ tábhí ì dré tá 'òle ì dré
ligírà'a Gĩká rú dhɨ tínɨ ko.»†
16 Dɨ àyɨ Gĩká nɨ kúlí yibhá gò, ì dré ligízó akódhɨ rú nda ɨ tá àdhibhá 'ɨ? Àyɨ nda ɨ tá zakó móndyá títí Mósè dré tá adrĩle apfòzo àyɨ íbe Èzèpétò lésè dhɨ 'ɨ? 17 Dɨ Gĩká nɨ togó aswá tá kóná nyadhɨ-rĩ dhɨ àdhibhá ɨ rú? Àyɨ nda ɨ tá zakó móndyá tàkonzì 'obhá gò, ì dré ledhézó todràle duku na dhɨ 'ɨ? 18 Dɨ Gĩká sì tá mòndrà àdhibhá ɨ dré tàzoá dhɨ, ì kɨtswá tàdzí fɨle àrà adrézó lovólé í be dhɨ léna ko dhɨ? Àyɨ nda ɨ tá zakó móndyá akódhɨ nɨ kúlí gabhá 'òle dhɨ 'ɨ? 19 Dɨ mà adré nòá dhɨ, àyɨ nda ì kɨtswá tá fɨle àrà adrézó lovólé nda léna ko, ì dré Gĩká nɨ ka'ĩle ko dhɨ sè.

4

Arà adrézó lovólé Gĩká be dhɨ
1 Dɨ Gĩká lazí tà tayílé àma dré, tàzoá dhɨ, mà nɨ kɨtswá fɨle àrà adrézó lovólé í be dhɨ léna. Ásà dhɨ, mì kònò dóro, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kòtayíró lókyá fɨzo àrà nda léna dhɨ lapálé ko. 2 Tàko ko, à longó Rúbí Tanɨ àma dré yĩle, ngóró Ɨsèrélè ànzɨ nda kya tínɨ. Dɨ, rúbí ì dré yĩle nda ledé tá ínɑ àyɨ ko. Ángyá ko, ì yi tá rúbí nda kisúlé tà ka'ĩka'ĩ sè ko. 3 Dɨ, àma rúbí nda nɨ ka'ĩbhá dhɨ ɨ, mà adré àmakya fɨle àrà adrézó lovólé nda léna. Kàdré àrà nda nɨ tà sè dhɨ, Gĩká tà dhɨ:
«Dɨ má sì tá mòndrà togóaswa dré, tàzoá dhɨ:
‹Ɨ kɨtswá tàdzí fɨle àrà adrézó lovólé má be dhɨ léna ko!›»*
Gĩká tà tá tà nda kònìnɨ, tágba dré tá áyɨ àzí 'òzo akílé kɨdhólé í dré bvò bhărà lésè dhɨ. 4 Tàko ko, à tɨsì tà kĩtú nɨ nzi-drĩ-rĩ nɨ tà dri, Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ kònìnɨ: «Kìtú nɨ nzi-drĩ-rĩ sè dhɨ, Gĩká dré lovózó àzí títí í dré tá 'òle dhɨ ɨ sè.»† 5 Dɨ akódhɨ nɨ Kúlí nda adré kpà tàá dhɨ: «Ì kɨtswá tàdzí fɨle àrà adrézó lovólé má be dhɨ léna ko.»
6 Dɨ tayí dhu rè lókyá móndí àruka ì dré kɨtswázó fɨle àrà adrézó lovólé nda léna dhɨ. Ángyá ko, móndyá atú Rúbí Tanɨ yibhá nda ì fɨ tá àyɨkya àrà nda léna ko, ì dré kúlí nda nɨ ka'ĩle 'òle ko dhɨ sè. 7 Dɨ kóná bĩ lókyá nda àmvolésè dhɨ, Gĩká dré gòzo tódhyá kĩtú àzya bha, kĩtú nda nɨ zĩzo «Ándrò» gò, dré longózóá Dàwídì tí ngóró tɨsìle kònwa dre dhɨ tínɨ:
«Ándrò dhɨ, mì kòyi Gĩká nɨ kúlí dhɨ,
mì kò'o àmɨ kɨ togó tombálé ko.»‡
8 Tàko ko, Yòsúwà kò'o tá kó rè móndyá nda ɨ fɨle àrà adrézó lovólé nda léna 'í dhɨ, kònò Gĩká gò tá kĩtú àzya adrézó fɨle lána dhɨ nɨ tà ta ko. 9 Dɨ ásà dhɨ, tayí dhu rè àrà móndyá Gĩká àdhya ì dré kɨtswázó lovólé lána sàbátù nɨ tà àdhya tínɨ dhɨ. 10 Ángyá ko, dhya ángùdhi fɨlepi àrà adrézó lovólé Gĩká be nda léna dhɨ, adré kpà lovólé áyɨ tàndɨ nɨ àzí sè, ngóró Gĩká dré lovólé áyɨ àzí sè dhɨ tínɨ. 11 Adré dɨ lèá dhɨ, mà kò'o tà títí dhɨ ɨ kɨtswázó fɨle àrà adrézó lovólé nda léna, dhya àlo àma kòfalé dhɨ kògàró Gĩká nɨ kúlí gò dhèzo Ɨsèrélè ànzɨ nda kya tínɨ ko.

† **3:15** 3:15 A kònò Longó ɨ 95:7-8. * **4:3** 4:3 A kònò Longó ɨ 95:11. † **4:4** 4:4 A kònò Kidhoma 2:2. ‡ **4:7** 4:7 A kònò Longó ɨ 95:7-8.

12 Tàko ko, Gĭká nɨ kúlí lídrì ro, ìndì adré tà 'o rĭnyí sè. Kúlí nda tsɨ, sápí sí lìtsɨ be rĭ dhɨ nɨ lavú byá. Adré fɨle móndí léna tsàle byá àrà akódhɨ nɨ tà kisùkisù lanzízó togó nɨ be dhɨ na. Adré fɨle tsàle byá àrà akódhɨ nɨ fà kɨ lanzízó fà nɨ nɨ dò be dhɨ na. Adré tà akódhɨ dré adrélé kisùle dhɨ kɨ bvó lanzí, tà dré adrélé lèle 'òle dhɨ íbe. 13 Ngá àlo ngá títí Gĭká dré bhàle dhɨ ɨ kòfalé dhɨ kɨtswá áyɨ zu akódhɨ mìlésè bwà ko. Ngá títí dhɨ ɨ ngádra 'á, dhya mà dré dra àma kɨ tà títí dhɨ kɨ tàzo akódhɨ kandrá nda mi.

Yésu, àma kɨ kòwánà kàdrì lavúlé dhɨ 'ɨ

14 Dɨ ásà dhɨ, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ĭle bàti gò, adrézó longóá dhɨ rú. Tàko ko, àma kòwánà kàdrì lavúlé, fɨlepi bhù na tsàle byá Gĭká nɨ tàndɨ véna dhɨ íbe. Akódhɨ nda, Yésu, Gĭká nɨ Mváagó 'ɨ. 15 Àma kɨ kòwánà kàdrì nda, móndí kɨtswálépi kɨzà do áyɨ togó na àma kɨ tà yàyà kɨ tà sè bwà ko dhɨ 'ɨ ko. Be ró dhɨ, àma kɨ kòwánà kàdrì nda ína dhya tà títí dhɨ ì dré tabhĭle àma tínɨ gò, dré ína tàkonzì 'òzo ko dhɨ 'ɨ. 16 Dɨ tà mà dré ka'ĭle bàti nda sè dhɨ, mà kàdré àma kɨ kisí ànyɨ Gĭká nɨ lirírà adrézó òpì nya áyɨ togó tanɨ sè dhɨ làga, kàdréró àma kɨ kɨzà bha, adrézó áyɨ togó tanɨ bha àma rú, kɨtswázó àma kɨ ledé lókyá kɨtswálépi àma sè dhɨ sè be dhɨ bvó.

5

1 Kòwánà kàdrì ángùdhi móndí ì dré adrélé kɨpèle dhɨ, ì adré kɨpèá kɨtswálé áyɨ totó àyɨ kɨ kòfalé 'á Gĭká be, adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe akódhɨ dré àyɨ kɨ tàkonzì kɨ tà sè. 2 Kòwánà kàdrì nda nɨ kɨtswá tà 'o togó yàyà sè móndyá tà nibhá ko, àyɨ kɨ tayíbhá lítílé dhɨ ɨ dré, áyɨ tàndɨ nɨ tà dré kpà adrélé yàyà dhɨ sè. 3 Dɨ akódhɨ nɨ tà yàyà nda sè dhɨ, lè kàdré ngá fe mòbòmà ro áyɨ tàndɨ nɨ tàkonzì kɨ tà sè, adrézó kókpà fèá móndí kɨ tàkonzì kɨ tà sè. 4 Dhya àlo kɨtswá áyɨ tàndɨ nɨ bha adrélé kòwánà ro lindrì kisúzó ásà dhɨ ko. Gĭká kɨtswá ngbà 'í móndí kɨ zɨ adrélé àzí nda nɨ 'o dhɨ nì, ngóró dré Árónà nɨ zìle dhɨ tínɨ.

5 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Krísto bhà tá áyɨ tàndɨ adrélé kòwánà kàdrì ro mĭlanzĭlanzì kisúzó ásà dhɨ ko. Be ró dhɨ, Gĭká zɨ tá akódhɨ nɨ gò, tàzoá drá dhɨ:

«Mɨ áma Mváagó 'ɨ. Ándrò dhɨ, má ti mɨ ma.»*

6 Tà kpà áyɨ Kúlí na dhɨ:

«Mɨ kòwánà kàdrì 'ɨ kóná vésè kólyá, ngóró Mèlĭkĭsèdékè tínɨ.»†

7 Lókyá Yésu nda dré tá adrérà'a bvò dri dhɨ 'á dhɨ, zi tá tà Gĭká tí, adrézó ngòle kúlí 'u'ù sè àwó íbe dhya kɨtswálépi tá akódhɨ nɨ apá dràdrà lésè nda rú. Dɨ Gĭká dré akódhɨ nɨ yĭzo, dré áyɨ bhàle Gĭká nɨ rĭnyí zàle dhɨ sè. 8 Tágba akódhɨ dré tá adrézó Gĭká nɨ Mvá 'ɨ dhɨ, lè tá kònĭ Gĭká nɨ kúlí ka'ĭle 'òle dhɨ be, kɨzà í dré nyàle dhɨ sè. 9 Dɨ Gĭká kò'o akódhɨ nɨ tà kɨtswálé títí dre dhɨ, akódhɨ dré atsázó dhya adrélépi lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe móndyá títí adrébhá áyɨ kúlí ka'ĭ 'òle dhɨ ɨ dré dhɨ ró. 10 Ángyá ko, Gĭká bhà akódhɨ adrélé kòwánà kàdrì ro ngóró Mèlĭkĭsèdékè tínɨ.

Àma kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayɨma ko dhɨ

* **5:5** 5:5 Á kònò Longó ɨ 2:7. † **5:6** 5:6 Á kònò Longó ɨ 110:4.

11 Àma tà íbe bĭ tàle tà nda ɨ dri. Dɨ, tà nda kɨ àndu ngɨma àmɨ dré dhɨ kòkóròko. Tàko ko, mɨ adré tà yi nĭle mbèlè ko. 12 Lókyá lavú dre tò kɨdhólé kĭtú mɨ dré Yésu nɨ ka'ĭzo dhɨ sè, atsálé nyànomvá kònɨdhɨ. Lè tá dhɨ, mɨ kàtsá tà tadhábhá ɨ ró dre. Dɨ, adré lèá dhɨ, à kògò Gĭká nɨ kúlí nɨ tà adrélé tadhálé drĭdrĭ dhɨ kɨ tadhá tódhyá àmɨ dré. Lè à kàdré bàsú fe àmɨ dré kòdhya, mányàngá tòmbátòmba 'ɨ ko. 13 Dhya ángùdhi adrélépi ngbà 'í bàsú mvu dhɨ dhu rè mvámvá 'ɨ. Akódhɨ nĭ rè tà adrélé tadhálé tà gyăgya dri dhɨ ɨ ko. 14 Dɨ, mányàngá tòmbátòmba dhɨ ína móndí lɨ'wábhá dre dhɨ ɨ dré. Àyɨ nda ì adré ngbú adrélé nyàá atsázó tògyabhá ro, ì kòkɨtswáró tà dóro kɨ ni lanzílé tà kònzɨ íbe.

6

1 Dɨ ásà dhɨ, lè mà kòtayí tà adrélé tadhálé drĭdrĭ Krísto nɨ tà sè dhɨ ɨ gò, adrézó tà adrébhá móndí kɨ 'o lɨ'wálé àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ na dhɨ kɨ tadhá kòdhya. Lè mà kògò tódhyá dzó nɨ pá bha, adrézó tà adrélé tadhálé drĭdrĭ kònɨ kɨ tadhá ko: dhyá kɨ togó ladzama tà adrébhá dhyá kɨ dri lìle dràdrà kisú dhɨ kɨ tà sè dhɨ, Gĭká nɨ ka'ĭma, 2 tà tadhálé bàtísimò twátwa dhɨ kɨ tà dri dhɨ ɨ, drígá bhàma móndí ɨ dri dhɨ, móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ, ìndì móndí kɨ tàbvó Gĭká dré dra tàle kɨtswálé kóná vésè kólyá dhɨ. 3 Gĭká kòlè dhɨ, mà nɨ 'òá kònìnɨ.

4 Kàdré dɨ móndyá dhebhá àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayí dhɨ kɨ tà sè dhɨ, à nɨ kɨtswá àyɨ kɨ adrĭ agòle àyɨ kɨ togó ladzá tódhyá dhɨ ngínɨngínɨ ró? Tàko ko, àyɨ nda ì kisú tá Gĭká nɨ ngádra ngá kazá àyɨ kɨ togó na dhɨ 'í. Ɨ tabhĭ tá tà tanɨ dré afèle àyɨ dré bhù lésè dhɨ 'í. Ɨ kɨdhó tá adrélé Tɨrí Lólo nɨ tà ni 'í. 5 Ɨ tabhĭ tá Gĭká nɨ kúlí gò, ì dré nĭzoá tàle dhɨ, kúlí nda dóro dhɨ 'í. Ɨ kɨdhó tá kpà adrélé rĭnyí lókyá adrélépi alìle dhɨ àdhya kɨ ni dhɨ 'í. 6 Dɨ tà nda kòdhɨ ɨ àmvolésè dhɨ, ì kòdhe àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tayí dhɨ, à kɨtswá àyɨ kɨ adrĭ agòle àyɨ kɨ togó ladzá tódhyá dhɨ bwà ko. Tàko ko, ì adré àyɨkya gòle Gĭká nɨ Mváagó nɨ tidí tódhyá fa kɨpakɨpa dri, adrézó kanyò fe akódhɨ dré móndyá títí ɨ mi.

7 Bvò adrélépi kozya adrélépi dhĭle í dri rä dhɨ nɨ se gò, adrézó ngá 'o kàle bĭ dhya bvò nda nɨ 'àzo àyɨ dré dhɨ ɨ dré dhɨ, adré tà tanɨ kisú Gĭká vélésè. 8 Dɨ, bvò adrélépi kùtsí kɨ 'o apfòle mbì wàyá íbe dhɨ, atsá ína ngá àngyá ro gò, Gĭká dré adrézó 'òle bvò nda nɨ tatrí. Kùdù ro dhɨ, a nɨ zàá vèle àtsí sè.

9 Dɨ, áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, tágba mà dré adrézó tà ta kònìnɨ dhɨ, mà adré ka'ĭá dhɨ, mɨ nɨ àmɨkya tà tanɨ lavúlé dhɨ kɨ kisú, túmănɨ lídrì kóná vésè kólyá dhɨ be. 10 Tàko ko, Gĭká ngbú gyăgya. Kɨtswá àzí dóro mì dré 'òle dhɨ kɨ tà tɨvì ko. Kɨtswá kpà lèle mì dré tadhálé í dré, tà mì dré 'òle ìndì mì dré adrélé 'òle áyɨ móndyá lólo ɨ dré dhɨ ɨ sè dhɨ nɨ tà tɨvì ko. 11 Dɨ mà adré lèá dhɨ, àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré dhu rè tà 'o togó be àtsɨ ró kònìnɨ tsàle kùdù na, mɨ kòkisúró tà mì dré adrézó mĭ bha ásà dhɨ ɨ kɨtswálé títí be dhɨ bvó. 12 Mà adré lèá dhɨ, mɨ kàtsá tòbvo ró ko, be ró dhɨ, mɨ kàdré àmɨkya tà 'o ngóró móndyá adrébhá tà Gĭká dré lazílé dhɨ kɨ kisú àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè ìndì àyɨ kɨ togó vwàvwà sè dhɨ kya tínɨ.

Tà Gĭká dré lazîlé dhɨ kɨtswá tàdzî ru ladzá ko

13 Lókyá Gĩká dré tá adrérà'a tà lazí Àbàrámà dré dhɨ 'á dhɨ, sì tá
mòndrà tadházóá dhɨ, í nɨ tà í dré lazílé nda nɨ 'o bàti. Dhya kàdrì
akódhɨ nɨ lavúlépi, dré tá kɨtswázó mòndrà nda nɨ sɨ rú nɨ sè dhɨ tá
yókódhó. Dɨ Gĩká sì tá mòndrà nda áyɨ tàndɨ nɨ rú sè, 14 tàzoá dhɨ:
«Tà bàti ró dhɨ, má nɨ tà tanɨ bha mí dri.
Má nɨ kpà ámɨ súrú 'o lɨzólé zyandre ró.»*
15 Dɨ Àbàrámà kòletè tà nda togó vwàvwà sè dre dhɨ, dré tà Gĩká dré
lazílé nda nɨ kisúzó.
16 Móndí ì kàdré mòndrà sɨ dhɨ, ì adré sìá móndí kàdrì àyɨ kɨ lavúlépi
dhɨ nɨ rú sè. Dɨ mòndrà nda adré tà ì dré tàle dhɨ nɨ 'o adrélé ru totó
tätä, adrézó káyi títí dhɨ kɨ 'o akílé. 17 Dɨ Gĩká sì tá kpà mòndrà tà í dré
lazílé nda nɨ 'òzo adrélé ru totó tätä, ìndì tadházóá móndyá adrébhá
tá 'òle tà lazílé nda nɨ kisú dhɨ ɨ dré dhɨ, tà í dré kisùle 'òle nda kɨtswá
tàdzí ru ladzá ko. 18 Dɨ Gĩká 'o tá tà rì kɨtswábhá ru ladzá ko dhɨ ɨ.
Kɨtswá kpà ína kɨnzò ta tàdzí ko. 'O tá kònìnɨ, kɨtswázó àma àma kɨ
zubhá í léna dhɨ kɨ tɨmbà àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na, mà kàdréró tròle gígí
ro tà mà dré adrézó mì bha ásà dhɨ rú. 19 Tà mà dré adrézó mì bha
ásà nda adré àma kɨ 'o adrélé àma kɨ totó tätä, tà àlo kòkɨtswáró àma
kɨ tà ka'ĩka'ĩ kɨzí ko dhɨ bvó. Tà mà dré adrézó mì bha ásà nda adré
kpà àma kɨ 'o lavúlé kítá 'ìle tépelò bhù àdhya nɨ 'a lakízó dhɨ 'ásè,
adrélé file Àrà lólo lavúlé dhɨ na. 20 Yésu nɨ tàndɨ fɨ àrà nda na àma
kandrána àma kɨ tà sè dre. Tàko ko, akódhɨ atsá kòwánà kàdrì ro kóná
vésè kólyá Mèlĩkĩsèdékè tínɨ.

7

Mèlĩkĩsèdékè kòwánà kàdrì 'ɨ

1 Mèlĩkĩsèdékè nda tá ópí kàdrì bhàandre Sàlémà àdhya drĩle dhɨ
'ɨ, ìndì kòwánà Gĩká kurú na bhù na dhɨ àdhya 'ɨ. Àbàrámà dré
tá adrérà'a agòle àdzú dré tá ópí kɨ lavúzó dhɨ lésè dhɨ 'á dhɨ,
Mèlĩkĩsèdékè nda lì tá ru kisú akódhɨ be gò, dré tà tanɨ bhàzo drĩá.
2 Dɨ Àbàrámà dré ngá títí í dré tá adólé àdzú nda lésè dhɨ kɨ dímè fèzo
akódhɨ dré.* Rú Mèlĩkĩsèdékè kòdhɨ adré zyà lèá tàle dhɨ «ópí tà gyăgya
àdhya». Kòdhɨ íbe dhɨ, akódhɨ nɨ rú «ópí Sàlémà àdhya» nda adré lèá
tàle dhɨ «ópí tà kɨdríkɨdrɨ àdhya».† 3 Akódhɨ atá àko, andre àko, ìndì
súrú kómvó àko. Akódhɨ nɨ kɨdhoma yókódhó, akódhɨ nɨ lídrì nɨ kùdù
kpà yókódhó. Akódhɨ Gĩká nɨ Mvá tínɨ, ìndì adré adrélé kòwánà kàdrì
ro kóná vésè kólyá.
4 Mì kisù rè ngalè Mèlĩkĩsèdékè nda nɨ tà tá kàdrì ngínɨ ya dhɨ ká!
Ndìndì àma kɨ tábhí Àbàrámà nɨ tàndɨ fè tá ngá títí í dré tá adólé àdzú
lésè dhɨ kɨ dímè akódhɨ dré. 5 Mósè nɨ tátrítrí kúlí adré lèá dhɨ, Lévì
ànzɨ bhàle adrélé kòwánà ɨ ró dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ adrúpi Ɨsèrélè ànzɨ
ró dhɨ kɨ ngá títí dhɨ kɨ dímè lokó àyɨ drígásè, tágba àyɨ nda ì dré kpà
adrézó Àbàrámà nɨ ànzɨ 'ɨ dhɨ. 6 Dɨ, tágba Mèlĩkĩsèdékè nda dré angázó
Lévì nɨ súrú lésè ko dhɨ, kisú tá ína Àbàrámà nɨ dímè akódhɨ drígásè.
Gò dré tà tanɨ bhàzo dhya Gĩká nɨ lazikúlí kɨ kisúlépi nda dri. 7 Ngóró
mà dré nĩle be dhɨ tínɨ dhɨ, dhya adrélépi tà tanɨ bha dhɨ kàdrì, dhya
adrézó tà tanɨ bha drĩá dhɨ nɨ lavú.

---

* **6:14** 6:14 A kònò Kɨdhoma 22:16-17. * **7:2** 7:2 «Dímè» kònìdhɨ, dhyá kɨ ngá títí adrélé
kisúlé, lanzílé 'a be mudrí dhɨ kɨ àlo adrélé fèle Gĩká dré dhɨ 'ɨ. † **7:2** 7:2 A kònò Kɨdhoma
14:17-21.

8 Lévì ànzɨ adrébhá dímè kisú nda ɨ àyɨkya móndí adrébhá dràle dràdrà dhɨ 'ɨ. Dɨ, Mèlïkïsèdékè dímè kisúlépi nda ína dhya Gïká nɨ Kúlí dré adrézó tàá dhɨ, akódhɨ lídrɨ íbe kóná vésè kólyá dhɨ 'ɨ. 9 A nɨ kɨtswá ndɨndì tàá dhɨ, Lévì ànzɨ adrébhá dímè kisú nda ì fè tá àyɨ kɨ tàndɨ kɨ dímè Mèlïkïsèdékè dré àyɨ kɨ tábhí Abàrámà nɨ láti 'ásè. 10 Tàko ko, lókyá Mèlïkïsèdékè dré tá Abàrámà nɨ dímè kisúzó dhɨ sè dhɨ, Lévì tá rè dhu áyɨ tábhí Abàrámà nɨ rúbhá na be.

Yésu kòwánà kàdrɨ 'ɨ Mèlïkïsèdékè tínɨ

11 Tátrítrí kúlí Gïká dré tá fèle Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré dhɨ adré áyɨ totó, tà Lévì ànzɨ adrébhá kòwánà ɨ ró dhɨ ì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ dri. Dɨ kòwánà nda ì kòkɨtswá tá tà 'o kɨtswálé títí Gïká mïlésè 'í dhɨ, lè tá akódhɨ kògò dhya àzya bha adrélé kòwánà ro ngóró Mèlïkïsèdékè tínɨ, dɨ ngóró kòwánà angábhá Árónà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tínɨ ko dhɨ àdho tà sè? 12 Tàko ko, à kòladzá kòwánà kɨ tà dhɨ, adré kpà lèá dhɨ, à kòladzá tátrítrí kúlí. 13 Ama kɨ Mírì mà dré adrézó tà kòdhɨ kɨ ta dhɨ angá tá ína súrú twá lésè. Dhya àlo súrú nda lésè dhɨ 'o tá àzí àlètárɨ làga kòwánà ro tàdzí ko. 14 Ángyá ko, mà nï tàle dhɨ, àma kɨ Mírì nda angá tá Yúdà nɨ súrú lésè dhɨ be. Mósè tà tá tà àlo súrú nda nɨ tà dri ko, dré tá adrérà'a kòwánà kɨ tà ta dhɨ 'á.

15 Tà mà dré adrélé tàle kòdhɨ ì atsá vélé ngádra 'á tà kònìdhɨ sè: Kòwánà àzya làsú be Mèlïkïsèdékè tínɨ dhɨ apfò dre. 16 Akódhɨ nda atsá kòwánà ro, ngóró tòlí dré adrélé tàle móndí kɨ súrú kómvó kɨ tà sè dhɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, atsá ína kòwánà ro, dré adrélé rïnyí íbe adrézó lídrɨ ro kóná vésè kólyá dhɨ sè. 17 Tàko ko, Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Mɨ kòwánà 'ɨ kóná vésè kólyá, ngóró Mèlïkïsèdékè tínɨ.»‡

18 Dɨ Gïká bhà tá tòlí àku dhɨ gàrà dri, tòlí nda dré tá adrélé rïnyí àko ìndì tà àko dhɨ sè. 19 Ángyá ko, Mósè nɨ tátrítrí kúlí kɨtswá tá ína tà àlo 'o kɨtswálé títí bwà ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, Gïká bhà tà dóro tà àku nda nɨ lavúlépi, mà dré adrézó mï bha ásà dhɨ dre gò, mà dré adrézó àma kɨ kisí ànyɨ akódhɨ làga tà nda sè.

20 Kòdhɨ íbe dhɨ, Gïká sì kpà mòndrà tà nda nɨ bhàzo. Móndí àruka ì atsá tá kòwánà ɨ ró mòndrà àko. 21 Dɨ, Gïká bhà ína Yésu atsálé kòwánà ro mòndrà sè, tàzoá drá dhɨ:

«Mírì sì tá mòndrà, ìndì kɨtswá áyɨ kúlí ladzá ko:

‹Mɨ, kòwánà 'ɨ kóná vésè kólyá.›»§

22 Dɨ ásà dhɨ, Yésu atsá ína dhya adrélépi tà dóro lavúlé Gïká dré bhàle ru yïzo móndí íbe dhɨ nɨ 'o adrélé ru totó tätä dhɨ ró.

23 Tátrítrí kúlí zàle dhɨ, móndí bï dhɨ ì atsá tá kòwánà ɨ ró, dràdrà dré tá adrélé àyɨ kɨ àzí kɨkí dhɨ sè. 24 Dɨ, Yésu adré ína àzí 'o kòwánà ro kóná vésè kólyá, dré adrélé lídrɨ íbe kóná vésè kólyá dhɨ sè. 25 Dɨ ásà dhɨ, akódhɨ nɨ kɨtswá móndyá adrébhá alìle Gïká vélé í sè dhɨ kɨ tɨdrí kɨtswálé títí, í dré adrélé ngbú lídrɨ íbe adrézó tà zi Gïká tí àyɨ dré dhɨ sè.

26 Dɨ Yésu nda, kòwánà kàdrɨ kɨtswálépi títí àma sè dhɨ 'ɨ. Ángyá ko, akódhɨ lólo, tà àko í rú, ìndì tàkonzì àko. Gïká bhà kpà akódhɨ twá tàkonzìbhá ɨ rúsè gò, akódhɨ nɨ tɨngázó zá kuru bhù kɨ lavú. 27 Dɨ, akódhɨ adré ína tà 'o ngóró kòwánà kàdrɨ àruka kya tínɨ ko. Tàko ko, kïtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ, àyɨ nda ì adré mòbòmà fe àyɨ kɨ tàndɨ kɨ tàkonzì

‡ **7:17** 7:17 A kònò Longó ɨ 110:4. § **7:21** 7:21 A kònò Longó ɨ 110:4.

kɨ tà sè 'íká, gò ì dré kpà adrézó fèá móndí kɨ tàkonzì kɨ tà sè ndò. Dɨ, akódhɨ fè ína ɨ mòbòmà ro ngbà 'í vésè àlo móndí kɨ tàkonzì kɨ tà sè dre. 28 Tátrítrí kúlí adré móndí adrébhá tà íbe yàyà dhɨ kɨ bha adrélé kòwánà kàdrì ɨ ró. Dɨ, mòndrà Gĩká dré sɨle tátrítrí kúlí nda nɨ fèma àmvolésè dhɨ, bhà ína Gĩká nɨ Mváagó adrélé kòwánà kàdrì kɨtswálépi títí dhɨ ró, adrélé kóná vésè kólyá.

8

Yésu, kòwánà kàdrì tà tídhí Gĩká dré bhàle ru yĩzo móndí íbe dhɨ nɨ tà sè dhɨ 'ɨ

1 Tà kàdrì mà dré adrélé tàle dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Àma kòwánà kàdrì làsú be kònìnɨ nda íbe. Akódhɨ nda lirí adrélé Gĩká múrúngú dhɨ nɨ lirírà òpì àdhya nɨ dríágó lésè bhù na. 2 Kònàle dhɨ, adré Gĩká nɨ tà 'o àrà lólo adrézó akódhɨ nɨ lɨndrì bha lána dhɨ na. Àrà nda, tàbèrènákolò tàndɨ Mírĩ dré ledélé nì, móndí ì dré ledélé ko dhɨ 'ɨ.

3 Kòwánà kàdrì títí adrélé bhàle dhɨ ɨ, à adré àyɨ kɨ bha adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe Gĩká dré. Adré dɨ lèá dhɨ, àma kɨ kòwánà kàdrì kàdré kpà ngá íbe fèle Gĩká dré. 4 Kònò akódhɨ nda kàdré tá kònwa bvò dri dhɨ, kɨtswá tá ndìndì adrélé kòwánà ro ko. Tàko ko, kòwánà adrébhá ngá fe Gĩká dré ngóró tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ dhɨ ɨ be. 5 Àyɨ nda ì adré àyɨ kɨ àzí 'o kòwánà ɨ ró ngá líndrí adrébhá ngá tàndɨ bhù na dhɨ kɨ tadhá dhɨ ɨ sè. Ásà dhɨ, lókyá Mósè dré tá adrérà'a 'òle tàbèrènákolò ledé dhɨ 'á dhɨ, Gĩká lazí tá tà akódhɨ dri, tàzoá dhɨ: «Mí kònò dóro, mí kòledéró ngá títí dhɨ ɨ làsú be ngóró má dré tadhálé mí dré kòngó drĩna dhɨ tínɨ.»* 6 Dɨ, nyànomvá dhɨ, àzí Yésu dré kisúlé kòwánà àdhya ró dhɨ ína kàdrì àyɨkya kɨ lavú byá. Tàko ko, akódhɨ adré áyɨ totó tà 'o móndí kɨ kòfalé 'á Gĩká be, tà tídhí Gĩká dré bhàle ru yĩzo àyɨ íbe dhɨ nɨ tà sè. Tà tídhí ru yĩzo nda kpà kàdrì, tà àku ru yĩzo dhɨ nɨ lavú. Kòdhɨ íbe dhɨ, lazikúlí tà tídhí ru yĩzo nda dré adrézó áyɨ totó drĩá dhɨ ɨ kókpà kàdrì, lazikúlí àku dhɨ kɨ lavú.

7 Kònò tà àku Gĩká dré tá bhàle ru yĩzo móndí íbe nda kàdré tá dóro kɨtswálé títí dhɨ, tà adrézó àzya nɨ nɨ bha àrà nɨ 'á dhɨ nɨ tá adré yókódhó. 8 Dɨ, Gĩká kisú tá ína tà kònzɨ áyɨ móndyá ɨ véna gò, tàzoá dhɨ:

«Mírĩ tà dhɨ: Mì yi rè ká! Lókyá adrélépi alɨle dhɨ sè dhɨ,
má nɨ tà tídhí ru yĩzo tódhyá Ɨsèrélè ànzɨ íbe, ìndì Yúdà ànzɨ íbe dhɨ nɨ bha.
9 Tà tídhí ru yĩzo nda kɨtswá adrélé ngóró tà àku má dré tá bhàle ru yĩzo àyɨ kɨ tábhí íbe dhɨ tínɨ ko.
Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, má ru tá àyɨ kɨ drígá gò, àyɨ kɨ adrĩzo apfòle Èzèpétò lésè.
Dɨ, ì ka'ĩ tá àyɨkya tà má dré bhàle ru yĩzo àyɨ íbe nda nɨ lebèle ko.
Gò má dré gòzo vélé àyɨ kɨ tà kisù ko.
10 Dɨ, Mírĩ tà dhɨ: Lókyá adrélépi alɨle dhɨ sè dhɨ,
tà tídhí má dré dra bhàle ru yĩzo tódhyá Ɨsèrélè ànzɨ íbe nda, tà kònìdhɨ 'ɨ:
Má nɨ áma tátrítrí kúlí bha àyɨ drĩna,
kúlí nda kɨ tisìzo àyɨ kɨ togó na.
Má nɨ mána adré àyɨ kɨ Gĩká ro,

* **8:5** 8:5 A kònò Pfòma 25:40.

ìndì ì nɨ àyɨkya adré áma móndyá ɨ ró.
11 Dhya àlo kɨtswá gòle áyɨ àzya 'ɨ yà, kó ngalè áyɨ adrúpi 'ɨ yà dhɨ nɨ tadhá,
tàzoá dhɨ ‹Mí kònǐ Mírǐ› dhɨ ko.
Tàko ko, àyɨ nda kɨ títí áma ni,
kɨdhólé móndí tàko lavúlé àyɨ kòfalé dhɨ rú, tsàle móndí kàdrì lavúlé dhɨ rú.
12 Àngyá ko, má nɨ àyɨ kɨ tà kònzì kɨ tri.
Má kɨtswá gòle vélé àyɨ kɨ tàkonzì kɨ tà kisù ko.»†
13 Dɨ Gĭká dré tà ru yĭzo nda kòdhɨ nɨ zĭle «tídhí ro» dhɨ sè dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, akódhɨ bhà tà àku ru yĭzo nda gàrà dri dre. Tà bhàle gàrà dri adrélépi kpà agàle dhɨ, adré 'òle tavìle.

9

Tòlí àku adrézó Gĭká nɨ lɨndrì bha ásà dhɨ ɨ

1 Tà àku Gĭká dré tá bhàle ru yĭzo Ɨsèrélè ànzɨ íbe nda tá tòlí adrézó Gĭká nɨ lɨndrì bha ásà dhɨ íbe, túmăní àrà lólo bvò dri adrézó akódhɨ nɨ lɨndrì bha lána dhɨ be. 2 Dɨ à ledé tá tàbèrènákolò, 'a nɨ nɨ lakízó 'a be rĭ. Å zi tá 'a nɨ nɨ àlo kɨle nda nɨ rú «Àrà lólo dhɨ». Àrà nda léna dhɨ, à bhà tá ngá adrézó àtsí tosó sílá dhɨ, mísá àlo dhɨ, ìndì mápà fèle Gĭká dré dhɨ íbe. 3 Kítá 'ɨle tàbèrènákolò nda nɨ 'a lakízó dhɨ àmvolésè dhɨ, 'a nɨ nɨ rĭ rú zĭle «Àrà lólo lavúlé dhɨ» tá be. 4 Àrà nda léna dhɨ, à bhà tá àlètárì ledélé órò sè adrézó béndélé za Gĭká dré drĭá dhɨ, ìndì kpúkúbhú rúbhá nɨ nɨ ndryàzo títí órò sè, tà Gĭká dré tá bhàle ru yĭzo móndí íbe nda àdhya be. Kpúkúbhú nda léna dhɨ, à bhà tá lìdrí ledélé órò sè mánnà íbe í léna dhɨ, kùtù fa Árónà àdhya bí àlú ì dré topfòzo drĭá dhɨ, ìndì kírà tátrítrí kúlí tɨsìzo àyɨ dri, adrébhá tà Gĭká dré tá bhàle ru yĭzo móndí íbe nda nɨ tà tadhá dhɨ íbe. 5 Kpúkúbhú nda drĭle dhɨ, à bhà tá kèrùbímà adrébhá Gĭká nɨ adrema mĭlanzĭlanzì ro dhɨ nɨ tadhá dhɨ ɨ. Kèrùbímà nda kɨ kupfú ɨ zàle dhɨ, àrà adrézó móndí kɨ tàkonzì tri dhɨ tá be. Dɨ, nyànomvá dhɨ, mà kɨtswá tà nda kòdhɨ kɨ àndu ngɨ mĭbhalé tí bwà ko.

6 À kòtobhà ngá títí nda ɨ tàbèrènákolò nda léna kònìnɨ dre dhɨ, kòwánà ì adré tá fɨle kɨtú àlo àlo títí ɨ sè 'a nɨ nɨ àlo kɨle nda léna, adrélé àyɨ kɨ àzí 'o. 7 Dɨ, kàdré ína 'a nɨ nɨ rĭ kɨle nda nɨ tà sè dhɨ, kòwánà kɨ kàdrì adré tá ngbà 'í fɨle lána dhɨ nì. Adré tá ngbà 'í fɨle lána vésè àlo kóná àlo sè. Adré tá ngbú fɨle kàrí be, adrélé fèá Gĭká dré áyɨ tàndɨ nɨ tàkonzì kɨ tà sè, ìndì móndí kɨ tàkonzì ì dré tá 'òle tà nĭma ko na dhɨ kɨ tà sè. 8 Kòdhɨ Tirí Lólo adré tá tadhá dhɨ, à nzĭ tá láti adrézó fɨle Àrà lólo lavúlé nda léna dhɨ rè ko, tàbèrènákolò nɨ àlo nda dré tá rè dhu adrérà'a be dhɨ 'á. 9 Kòdhɨ adré lókyá ándrò kònìdhɨ nɨ tà tadhá. Adré tadhá dhɨ, ngá kòwánà ì dré adrélé fèle mòbòmà íbe Gĭká dré dhɨ ì kɨtswá móndyá adrébhá lìsámbò nda kɨ 'o dhɨ kɨ togó temvé kɨtswálé títí dhɨ bwà ko. 10 Àngyá ko, ngá ì dré adrélé fèle Gĭká dré nda ɨ ngbà 'í mányàngá ɨ ngá mvùle dhɨ íbe dhɨ 'ɨ. Tà ì dré adrélé 'òle nda ɨ ngbà 'í tà twátwa adrézó móndí kɨ rúbhá kɨ temvé dhɨ 'ɨ. À adré tòlí nda kɨ 'o kònìnɨ, tsàle lókyá Gĭká dré tà tídhí dhɨ nɨ bhărà'a dhɨ 'á.

Krîsto nɨ kàrí kɨtswá móndí kɨ togó kɨ temvé kɨtswálé tîtî

† **8:12** 8:12 À kònò Yèrèmíyà 31:31-34.

11 Dɨ, nyànomvá dhɨ, Krísto apfò kòwánà kàdrì ro tà dóro atsábhá dhɨ kɨ tà sè dre. Fɨ kpà tàbèrènákolò kàdrì kɨtswálépi títí àlo nɨ nɨ lavú dhɨ léna dre. Tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bvò kòndɨ àdhya móndí ì dré ledélé àyɨ kɨ drígá sè dhɨ 'ɨ ko. Be ró dhɨ, tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bhù àdhya 'ɨ. 12 Akódhɨ fɨ lána ndrǐàgo kɨ kàrí tíàgo kya be fèle dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, fɨ ína ngbà 'í vésè àlo Árà lólo lavúlé dhɨ léna áyɨ tàndɨ nɨ kàrí sè, kɨtswálé àma kɨ apá tàkonzì nɨ rǐnyí lésè kóná vésè kólyá. 13 Tátrítrí kúlí zàle dhɨ, à adré ndrǐàgo kɨ kàrí tíàgo kya be dhɨ nɨ adó tíkárá zàle dhɨ nɨ tópfó be, lɨgìle móndyá adrébhá ndǐ ró àyɨ kɨ tàkonzì sè dhɨ ɨ drǐsè, kɨtswázó àyɨ kɨ rúbhá kɨ temvé, àyɨ kɨ 'òzo atsálé lólo Gǐká dré. 14 Kàdré kònìnɨ dhɨ, Krísto nɨ kàrí adré dɨ vélé àma kɨ togó kɨ temvé tà mà dré 'òle adrébhá tá àma kɨ dri lìle dràdrà kisú dhɨ ɨ lésè, mà kàdréró Gǐká adrélépi lídrì ro dhɨ nɨ tà 'o be dhɨ bvó! Tàko ko, Tɨrí Lólo adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ nɨ rǐnyí sè dhɨ, Krísto fè áyɨ tàndɨ mòbòmà kɨtswálépi títí dhɨ ró Gǐká dré àma kɨ tàkonzì kɨ tà sè.

15 Ásà dhɨ, Krísto nda dhya adrélépi áyɨ totó tà 'o móndí kɨ kòfalé 'á Gǐká be, tà tídhí Gǐká dré bhàle ru yǐzo àyɨ íbe dhɨ nɨ tà sè dhɨ 'ɨ, móndyá Gǐká dré azílé dhɨ ì kòkisúró tà dré lazílé àyɨ dré tàyɨlé ro dhɨ, adrézó ába kóná vésè kólyá. Tàko ko, Krísto drà àyɨ kɨ apá àyɨ kɨ tàkonzì ì dré tá 'òle tà àku ru yǐzo dhɨ zàle dhɨ ɨ lésè dre.

16 Kàdré wárágà tɨsìle tàyɨlé ngá kɨ tà sè dhɨ nɨ tà sè dhɨ, adré lèá dhɨ, à kòtadhá rè zyà dhya wárágà nda nɨ tɨsɨlepi dhɨ drà dre káyà dhɨ 'íká. 17 Tàko ko, à kɨtswá tà 'o wárágà nda sè bwà ko, dhya nda dré rè dhu adrérà'a lídrì íbe dhɨ 'á. A nɨ ngbà 'í kɨtswá tà 'o ásà dhya nda nɨ dràma àmvolésè. 18 Tà nda sè dhɨ, Gǐká bhà tá ndɨndɨ tà àku ru yǐzo móndí íbe dhɨ kàrí sè. 19 Àngyá ko, Mósè kòlongó tà títí tátrítrí kúlí dré tá adrélé tàle à kò'o dhɨ ɨ móndyá títí ɨ dré dre dhɨ, dré tíàgo kɨ kàrí ndrǐàgo kya be dhɨ nɨ adózó amúlé yǐ be gò, lɨgìzoá búkù tátrítrí kúlí nda àdhya dri, ìndì móndyá títí nda ɨ drǐsè, fanzǐ rú zǐle ìsópè dhɨ sè, ìndì kítá kǎ dhɨ sè. 20 Gò dré tàzoá dhɨ: «Kònìdhɨ, kàrí tà Gǐká dré bhàle ru yǐzo àmɨ íbe dhɨ àdhya 'ɨ.»* 21 Dɨ dré kpà kàrí nda nɨ adózó lɨgìle tàbèrènákolò dri, ìndì ngá títí adrézó Gǐká nɨ lɨndrì bha ásà dhɨ ɨ drǐsè. 22 Tà bàti ró dhɨ, tátrítrí kúlí adré lèá dhɨ, à kàdré ànyíànyɨ ngá títí dhɨ kɨ temvé kàrí sè. Àngyá ko, kàrí kòkutú ko dhɨ, Gǐká kɨtswá móndí kɨ tàkonzì tri ko.

23 Dɨ adré tá lèá dhɨ, à kàdré ngá líndrí adrébhá ngá tàndɨ bhù na dhɨ kɨ tadhá nda kòdhɨ kɨ temvé kònìnɨ. Adré dɨ lèá dhɨ, à kàdré ngá tàndɨ bhù àdhya kɨ temvé mòbòmà dóro mòbòmà nda kɨ lavúbhá dhɨ ɨ sè.

24 Tàko ko, Krísto fɨ tá àrà lólo ledélé móndí kɨ drígá sè, adrélépi tá ngá líndrí ngá tàndɨ bhù na dhɨ àdhya ró dhɨ léna ko. Be ró dhɨ, fɨ ína bhù nɨ tàndɨ na gò, pfòle adrélé Gǐká kandrá àma kɨ tà sè. 25 Fɨ tá kpà bhù na kɨtswálé áyɨ fe mòbòmà ro vésè be bǐ, ngóró kòwánà kɨ kàdrì dré adrélé fɨle Árà lólo lavúlé dhɨ léna kóná àlo àlo títí ɨ sè kà'wá kɨ kàrí sè dhɨ tínɨ ko. 26 Kònò Krísto kàdré tá 'òá kònìnɨ dhɨ, a nɨ tá lèá dhɨ, kàdré kɨzà nya vésè be bǐ kɨdhólé bvò nɨ bhàma lésè. Dɨ, nyànomvá, lókyá kùdù kònìdhɨ sè dhɨ, Krísto apfò ngbà 'í vésè àlo áyɨ fe mòbòmà ro, kɨtswálé tàkonzì kɨ tà 'o akílé dhɨ dre. 27 Adré lèá dhɨ,

* **9:20** 9:20 A kònò Pfòma 24:8.

móndí àlo àlo títí dhɨ ì kòdrà vésè àlo gò, àmvolásà dhɨ, Gïká kòtàró àyɨ kɨ tàbvó. 28 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Krísto fè ɨ dràle mòbòmà ro vésè àlo, kɨtswálé móndí zyandre dhɨ kɨ tàkonzì kɨ tɨngá. A nɨ kpà go apfòle vésè nɨ rì sè. Dɨ, a nɨ go apfòle kɨtswálé tàkonzì tɨngá dhɨ bvó ko. Be ró dhɨ, a nɨ go apfòle kɨtswálé lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe móndyá adrébhá áyɨ letè dhɨ ɨ dré.

10

Krîsto fè ɨ dràle mòbòmà ro ngbà 'î vésè àlo

1 Tà Mósè nɨ tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhɨ ɨ ngbà 'í tà dóro adrébhá alɨle dhɨ kɨ líndrí 'ɨ, tà dóro tàndɨ nda 'ɨ ko. Ásà dhɨ, tágba à kàdré mòbòmà fe Gïká dré kóná àlo àlo títí ɨ sè landè àko ró yà dhɨ, tátrítrí kúlí nda kɨtswá tàdzí móndyá adrébhá àyɨ kɨ kisí Gïká kandrá dhɨ kɨ 'o kɨtswálé títí ko. 2 Kònò kòkɨtswá tá móndyá adrébhá lìsámbò 'o nda kɨ togó temvé kɨtswálé títí 'í dhɨ, ì kɨtswá tá gòle vélé àyɨ kɨ tàkonzì kisù ko gò, à dré mòbòmà fèma àyɨ kɨ tà sè dhɨ nɨ tayízó. 3 Tà bàti ró dhɨ, mòbòmà adrélé fèle kóná àlo àlo títí ɨ sè nda ì adré móndyá nda kɨ tàkonzì 'o agálé àyɨ léna dhɨ nì. 4 Ângyá ko, tíàgo kɨ kàrí ndrîàgo kya be dhɨ kɨtswá tàdzí tàkonzì tɨngá ko.

5 Dɨ ásà dhɨ, Krísto dré tá adrérà'a 'òle alɨle bvò kònìdhɨ lé dhɨ 'á dhɨ, tà tá Gïká dré dhɨ:

«Mí lè tá mòbòmà ɨ ìndì ngá adrélé fèle mòbòmà ro mí dré dhɨ íbe kòdhya ko.

Dɨ, mí ledé mína rúbhá má dré kɨtswálé fèle dhɨ kòdhya.

6 Mí ka'î tá kà'wá adrélé zàle dhɨ ɨ, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì kɨ tà sè dhɨ íbe kòdhya ko.

7 Dɨ má dré tàzoá dhɨ: ‹Á! Gïká, ma kònìdhɨ.

Má alɨ tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhɨ nɨ 'o, ngóró tɨsɨle áma tà sè ámɨ búkù pàle dhɨ léna dhɨ tínɨ.›»*

8 Dɨ Krísto nda tà tá rè zyà dhɨ: «Mí lè tá mòbòmà ɨ, ngá adrélé fèle dhɨ ɨ, kà'wá adrélé zàle dhɨ ɨ, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì kɨ tà sè dhɨ íbe kòdhya ko. Mí ka'î tá kpà ngá nda ɨ ko.» Tà tá kònìnɨ, tágba tátrítrí kúlí dré adrézó lèá dhɨ, à kàdré ngá nda kɨ fe Gïká dré dhɨ. 9 Gò dré tàzoá dhɨ: «Ma kònìdhɨ. Má alì tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhɨ nɨ 'o.» Ásà dhɨ, bhà tá tà àku nda gàrà drì, tà tídhí nda nɨ bhàzo àrà nɨ 'á. 10 Dɨ Yésu Krísto dré tà Gïká dré tá lèle í kò'o dhɨ nɨ 'òle dhɨ sè dhɨ, Gïká 'o àma atsálé lólo í kandrá, Krísto nɨ rúbhá fèle ngbà 'í vésè àlo mòbòmà ro àma kɨ tà sè dhɨ sè.

11 Tátrítrí kúlí zàle dhɨ, kòwánà títí dhɨ ì adré ngbú adrélé àyɨ kɨ àzí 'o kɨtú àlo àlo títí ɨ sè, adrézó mòbòmà fe landè àko ró, tágba mòbòmà nda ì dré kɨtswázó tàdzí móndí kɨ tàkonzì tɨngá ko dhɨ. 12 Dɨ, Krísto fè ína ɨ ngóró mòbòmà àlo kwákwá fèle tàkonzì kɨ tà sè kɨtswálépi lókyá títí ɨ sè dhɨ ró gò, dré lɨrízó Gïká nɨ drí́ágó lésè. 13 Kɨdhólé lókyá nda sè dhɨ, adré lókyá Gïká dré dra áyɨ kàrɨbhá kɨ bhàzo adrélé áyɨ pá zàle dhɨ nɨ letè. 14 Tàko ko, mòbòmà àlo kwákwá nda sè dhɨ, 'o móndyá Gïká dré bhàle twá adrélé ína ró dhɨ ɨ kɨtswálé títí kóná vésè kólyá.

15 Tɨrí Lólo adré kpà tà nda kɨ longó kòdhya. Ângyá ko, tà tá rè zyà dhɨ:

---

* **10:7** 10:7 Á kònò Longó ɨ 40:7-9.

16 «Mírĩ tà dhɨ: Lókyá adrélépi alɨle dhɨ sè dhɨ, tà tídhí má dré dra
bhàle ru yĩzo tódhyá àyɨ íbe dhɨ, tà kònɨdhɨ 'ɨ:
Má nɨ áma tátrítrí kúlí bha àyɨ kɨ togó na, kúlí nda kɨ tɨsɨzo àyɨ drĩna.»†
17 Gò tàá dhɨ:
«Má kɨtswá gòle vélé àyɨ kɨ tàkonzɨ kɨ tà kisù, tà kònzɨ ɨ dré 'òle dhɨ
íbe ko.»‡
18 Dɨ Gĩká kòtrĩ móndí kɨ tàkonzɨ ɨ kònɨnɨ dhɨ, adré dɨ lèá dhɨ, à kògò
vélé mòbòmà fe tàkonzɨ nda kɨ tà sè ko.

Ama kɨ kisima ànyɨ Gĩká làga dhɨ

19 Dɨ áma adrúpi ɨ, mà dré adrélé Yésu nɨ tà ka'ĩ bàti dhɨ sè dhɨ, mà
kɨtswá adrélé fɨle Àrà lólo lavúlé dhɨ léna akódhɨ nɨ kàrí sè. 20 Mà adré
fɨle lána láti tídhí lídrɨ ro dré nzĩle àma dré kɨtswázó lavúlé kítá 'ɨle
dhɨ 'ásè dhɨ 'ásè. Kítá 'ɨle nda, akódhɨ nɨ rúbhá 'ɨ. 21 Dɨ ásà dhɨ, mà dré
adrélé kòwánà kàdrɨ adrélépi Gĩká nɨ dzó drĩle dhɨ íbe dhɨ sè dhɨ, 22 mà
kàdré àma kɨ kisí ànyɨ Gĩká làga togó dóro adrélépi akódhɨ nɨ ka'ĩ bàti
dhɨ sè. Tàko ko, akódhɨ temvé àma kɨ togó, àma kɨ tàkonzɨ nĩnĩ tɨngázó
dre. Dzì kpà àma kɨ rúbhá yĩ tsèrèlè dhɨ sè dre. 23 Mà kàdré kpà tròle
gígí ro tà mà dré adrézó mĩ bha ásà, adrézó kpà longóá dhɨ rú. Tàko
ko, Gĩká tà nda nɨ lazílépi dhɨ kɨtswá adrélé ka'ĩle togó wãyi sè. 24 Mà
kàdré kpà àma kɨ adrúpi kɨ tà kisù, adrézó ru kodzó àma kòfalésè, mà
kàdréró tà dóro 'o lèle sè. 25 Mà kòtayí adrema ru kɨmó àma kɨ adrúpi
íbe dhɨ ngóró móndí àruka kya tíni ko. Be ró dhɨ, mà kàdré ru tɨmbà
àma kòfalésè àma kɨ tà ka'ĩka'ĩ na. Mà kàdré vélé 'òá adrézó lɨle ába
drĩdrĩ, mà dré adrérà'a kĩtú Mírĩ dré dra agòzo dhɨ nɨ no atsárà'a ànyɨ
dhɨ 'á.
26 Dɨ, mà kògò adrélé tàkonzɨ 'o ɨze sè mà dré tà bàti kisúzó nĩle
dhɨ àmvolésè dhɨ, mòbòmà kɨtswálépi tàkonzɨ nda kɨ tɨngá dhɨ nɨ adré
vélé yókódhó. 27 Mà kàdré 'òá kònɨnɨ dhɨ, tayí ngbà 'í tirĩ àma dré, mà
dré adrérà'a Gĩká nɨ tàbvó tàma letè, túmắní àtsí kàdrɨ dra akódhɨ nɨ
kàrɨbhá kɨ zàlepi vèle dhɨ be dhɨ 'á. 28 Tàko ko, dhya àlo kògà Mósè nɨ
tátrítrí kúlí 'òle gò, móndí rĩ yà, kó ngalè na yà tà nda nɨ nobhá mĩ sè
dhɨ ɨ dré akódhɨ nɨ asíkĩzo dhɨ, à adré akódhɨ nda nɨ 'o dràle, kɨzà nɨ
nɨ bha àko ró. 29 Kàdré kònɨnɨ dhɨ, mì adré kisùá dhɨ, à nɨ dɨ vélé tà ŋo
dhya adrélépi Gĩká nɨ Mvá nɨ ayízè, adrélépi kàrí tà Gĩká dré bhàle ru
yĩzo dhɨ àdhya áyɨ 'òlepi atsálé lólo dhɨ nɨ no ngá tàko ró, ɨndì adrélépi
Tɨrí Gĩká dré fèle áyɨ togó tanɨ sè dhɨ nɨ lodhá dhɨ dri ngínɨ? 30 Àngyá
ko, mà nĩ dhya tà kònɨ kɨ tàlepi dhɨ be: «Má nɨ móndí kɨ tà kònzɨ kɨ
vúdrĩ logó àyɨ dré dhɨ ma. Má nɨ tà logó àyɨ dré tà ɨ dré 'òle dhɨ ɨ tí
dhɨ ma.» Akódhɨ nda tà kpà dhɨ: «Mírĩ nɨ áyɨ móndyá kɨ tàbvó ta.»§
31 Dhèle Gĩká lídrɨ ro dhɨ drígá dhɨ, tà adrélépi tirĩ fe gàle dhyá léna
dhɨ 'ɨ!
32 Mì kisù rè lókyá mì dré tá Gĩká nɨ ngádra kisúzó ngá kazá àmɨ
kɨ togó na dhɨ ká! Lókyá nda sè dhɨ, tágba mì dré tá adrézó kɨzà nya
dhɨ, mì adré tá àmɨ kɨ togó tsɨ àdzú kàdrɨ dhɨ na. 33 Lókyá àruka ɨ sè
dhɨ, à adré tá àmɨ kɨ lodhá, adrézó àmɨ kɨ mĩ pfo móndyá títí ɨ kandrá.
Lókyá àruka ɨ sè dhɨ, mì adré tá àmɨ kɨ totó tätä móndí adrébhá kɨzà
nya kònɨnɨ dhɨ làga. 34 Mì adré tá kɨzà do àmɨ kɨ togó na móndí 'ɨle
bădzó na dhɨ kɨ tà sè. A kàdré àmɨ kɨ ngá topá dhɨ, mì adré tá tà nda nɨ

† **10:16** 10:16 A kònò Yèrèmíyà 31:33. ‡ **10:17** 10:17 A kònò Yèrèmíyà 31:34. § **10:30** 10:30 A kònò Dùtèrònómè 32:35-36.

ka'ĩ dóro, adrézó lenzélé ásà. Tàko ko, mì nĩ tá tàle dhi, àmi tá àmikya tà dóro ngá nda ki lavúbhá dhi íbe, ìndì tà nda ì kitswá akílé bwà ko dhi be.
35 Di ásà dhi, mì kòbhe tà mì dré ka'ĩle bàti dhi ko. Àngyá ko, mì ni làgí múrúngú kisú ásà. 36 Adré di lèá dhi, mì kàdré togó tsi, adrézó tà Gĩká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki 'o, mì kòkisúró tà dré lazílé dhi be dhi bvó. 37 Tàko ko, ngóró Gĩká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:
«Tayí ngbà 'ĩ lókyá tsà,
dhya adrélépi alĩle dhi dré alìzo. Kitswá ína gĩle ko.
38 Dhya adrélépi gyăgya má mĩlésè dhi ni adré lídrì íbe áyi tà ka'ĩka'ĩ sè.
Di, kògò ína bvólé ro dhi, áma togó kitswá kinílé akódhi ni tà sè ko.»*
39 Àma ró dhi, àma móndí adrébhá gòle bvólé ro kitswálé dràdrà kisú dhi 'i ko. Be ró dhi, àma àmakya móndí adrébhá Gĩká ni ka'ĩ gò adrézó adrílé dhi 'i.

11

Tà ka'ĩka'ĩ

1 Dhya adrélépi tà ka'ĩka'ĩ íbe bàti dhi adré ka'ĩá tàle dhi, í ni dra tà í dré adrézó mĩ bha ásà dhi ki kisú káyà dhi. Adré kpà nĩá tàle dhi, tà í dré kitswálé nòle mĩ sè ko dhi ki dra ru 'o káyà dhi be. 2 Atú dhi, àma ki tábhí ì ka'ĩ tá Gĩká kònìni gò, akódhi dré àyi ki tà bhàzo kuru ásà.
3 Tà ka'ĩka'ĩ sè dhi, mà nĩ tàle dhi, Gĩká bhà bhù i bvò be áyi kúlí sè dhi be. Di ngá adrélé nòle mĩ sè dhi ì apfò ngá adrélé nòle mĩ sè ko dhi i lésè.
4 Tà ka'ĩka'ĩ sè dhi, Àbélè fè tá Gĩká dré mòbòmà dóro dhi Kàyínà àdhya ni lavú. Akódhi ni tà ka'ĩka'ĩ nda sè dhi, Gĩká ka'ĩ ngá dré fèle nda i gò, akódhi ni tà bhàzo kuru, akódhi ni zĩzo móndí gyăgya dhi ró. Di tà ka'ĩka'ĩ nda sè dhi, Àbélè adré rè dhu tà ta àma dré, tágba dré dràzo dhi.
5 Tà ka'ĩka'ĩ sè dhi, Gĩká do tá Ènókà í véna, kòdràró ko dhi bvó. Di à dré gòzo vélé akódhi ni kisú ko, Gĩká dré tá akódhi ni dòle í véna dhi sè. Àngyá ko, Gĩká ni Kúlí adré tàá dhi, drĩdrì Ènókà nda ni dòzo dhi kandrá dhi, akódhi ni tà 'o tá Gĩká ni togó kinílé. 6 Di, tà ka'ĩka'ĩ àko dhi, dhya àlo kitswá ína Gĩká ni togó 'o kinílé bwà ko. Tàko ko, lè dhya ángùdhi adrélépi áyi kisí ànyi Gĩká làga dhi kàdré ka'ĩá dhi, akódhi be, ìndì adré làgí múrúngú fe móndyá títí adrébhá áyi nda togó wăyi sè dhi i dré káyà dhi.
7 Tà ka'ĩka'ĩ sè dhi, Gĩká dré tá tà lazízó Nówè dri tà kitswálé nòle rè ko dhi ki tà sè dhi, Nówè ka'ì tá Gĩká ni kúlí nda 'òle gò, bwátù kàdrì dhi ni ledézó kitswázó áyi súrú tidrí. Di ásà dhi, bhà tá tà móndyá bvò àdhya i dri gò, dré atsázó gyăgya Gĩká mĩlésè áyi tà ka'ĩka'ĩ nda sè.
8 Tà ka'ĩka'ĩ sè dhi, Gĩká dré tá Àbàrámà ni zĩzo lìle bvò dré kitswálé kisúlé tàyilé ro dhi na dhi, Àbàrámà ka'ĩ tá Gĩká ni kúlí nda 'òle gò, dré lìzo, tágba dré tá nĩzoá ngalè í adré tá lìle ángolé ya dhi ko dhi.
9 Akódhi ni tà ka'ĩka'ĩ nda sè dhi, dré bhà mòzo adrézó móndí twá ro bvò Gĩká dré tá lazílé í dré nda na. Gò dré adrézó wémà i zàle, ngóró Ìsákà i Yàkóbhò be tà lazílé nda ni kisúbhá tàyilé ro dhi ì dré kpà 'òle

* **10:38** 10:38 Á kònò Àbàkúkà 2:3-4.

dhɨ tínɨ. 10 Tàko ko, adré tá bhàandre Gïká dré tá tà nɨ nɨ kisùzo drïdrï gò, sïzoá pá íbe tätä dhɨ nɨ letè.

11 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Abàrámà nda kisú tá rïnyí mvá tïzo, tágba akódhɨ nɨ kóná dré tá lavúzó, ìndì Sárà nɨ tàndɨ dré tá adrézó kóndó ro dhɨ. Àngyá ko, nò tá Gïká tà nda nɨ lazílépi í dré dhɨ ngóró dhya í dré kɨtswálé ka'ïle togó wǎyi sè dhɨ ró. 12 Dɨ ásà dhɨ, agó àlo adrélépi tá ànyɨ dràdrà mïle nda lésè dhɨ, ànzɨ ì dré topfòzo lɨzólé zyandre ró, ngóró bhïbhínyà bhù mïbhalé 'á dhɨ ɨ tínɨ, ìndì sínyí yïandre mïle kɨtswálé nàle bwà ko dhɨ tínɨ.

13 Móndyá títí nda kòdhɨ ì adré tá atsílé tà ka'ïka'ï na, tsàle lókyá ì dré todrărà'a. Ɨ kisú tá tà Gïká dré lazílé dhɨ ɨ ko. Dɨ, ì nò tá àyɨkya tà lazílé nda ɨ vwàvwà ro, tà nda kɨ ka'ïzo dóro. Ɨ ka'ï tá kpà tàle dhɨ, àyɨ tá ngóró móndí twá bvò àyɨkya ró dhɨ àko dhɨ ɨ tínɨ. 14 Móndyá adrébhá tà ta làsú be kònìnɨ dhɨ ì adré tadhá ngádra 'á dhɨ, ì adré bvò àzya nda adrélé àyɨkya ró. 15 Kònò ì kàdré tá bvò ì dré tá tayílé dhɨ nɨ tà kisù dhɨ, ì nɨ tá kɨtswá láti kisú nzìzo bvò nda na. 16 Dɨ, ì adré tá àyɨkya bvò dóro lavúlé dhɨ nɨ nda kisúlé kòdhya. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, ì adré tá bvò bhù na dhɨ nɨ nda kòdhya. Dɨ ásà dhɨ, Gïká kanyò àko ì dré adrélé áyɨ zi àyɨ kɨ Gïká ro dhɨ sè. Tàko ko, akódhɨ ledé bhàandre àyɨ dré dre.

17 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Gïká dré tá Abàrámà nɨ tabhïzo dhɨ, Abàrámà fè tá Ɨsákà mòbòmà ro akódhɨ dré. Dɨ akódhɨ tà Gïká dré tá lazílé dhɨ kɨ kisúlépi nda adré tá 'òle áyɨ mváagó àlo kwákwá dhɨ nɨ fe dràle, 18 tágba Gïká dré tá tàzoá drá dhɨ «À nɨ ngbà 'í Ɨsákà nɨ ànzɨ kɨ zi ámɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ kòdhya» dhɨ.* 19 Abàrámà adré tá ína kisùá dhɨ, tágba Ɨsákà kòdrà yà dhɨ, Gïká rïnyí íbe kɨtswázó akódhɨ nɨ tɨngá dràdrà lésè. Dɨ à nɨ kɨtswá tàá kúlí alaala sè dhɨ, Abàrámà gò áyɨ mváagó nda nɨ kisú ngóró móndí tɨngálé dràdrà lésè dhɨ tínɨ.

20 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Ɨsákà zi tá tà tanɨ Gïká tí Yàkóbhò ɨ dri Èsáwù be tà adrébhá tá alìle dhɨ kɨ tà sè.

21 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Yàkóbhò dré tá adrérà'a 'òle dràle dhɨ 'á dhɨ, zi tá tà tanɨ Gïká tí Yòséfà nɨ ànzɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dri. Gò dré Gïká nɨ lɨndrì bhàzo, í dré tá adrérà'a áyɨ agò áyɨ kùtù fa dri dhɨ 'á.

22 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Yòséfà dré tá adrérà'a ànyɨ dràdrà mïle dhɨ 'á dhɨ, longó tá Ɨsèrélè ànzɨ kɨ apfòma Èzèpétò lésè dhɨ nɨ tà gò, dré tà í dré tá lèle à kò'o áyɨ fà nɨ tà sè áyɨ dràma àmvolésè dhɨ nɨ tà lazízó.

23 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Mósè nɨ tibhá ì zù tá akódhɨ mbǎ na akódhɨ nɨ tïma àmvolésè. Tàko ko, ì nò tá dhɨ, mvámvá nda nɨ tà avé tò. Ɨ ro tá kpà ngá, ì dré tá ópí kàdrì nɨ kúlí gàle 'òle dhɨ sè ko.

24 Tà ka'ïka'ï sè dhɨ, Mósè nda dré tá mbàzo atsálé kàdrì dhɨ, gà tá à kàdré áyɨ zi ópí kàdrì, Fàráwò nɨ zapi nɨ mvá ro dhɨ rè. 25 Dɨ kɨpè tá kɨzà nyàma túmǎní móndyá Gïká àdhya íbe dhɨ kòdhya, lenzema tàkonzì nɨ tà sè lókyá tsà sè dhɨ nɨ àrà 'a. 26 Akódhɨ mïlésè dhɨ, kanyò mvòle Krísto nɨ tà sè dhɨ tá dóro lavúlé, ngá làgí be kàdrì Èzèpétò na dhɨ kɨ kisúlé dhɨ rúsè. Àngyá ko, adré tá mì bha làgí múrúngú í dré kɨtswálé kisúlé dhɨ dri. 27 Akódhɨ nɨ tà ka'ïka'ï nda sè dhɨ, apfò tá Èzèpétò lésè ópí kàdrì nɨ togóaswa nɨ ro àko ró gò, dré áyɨ togó tsìzo lìzo ába drïdrï, dré tá adrélé Gïká kɨtswálé nòle mì sè bwà ko dhɨ nɨ no dhɨ sè. 28 Tà ka'ïka'ï nda sè dhɨ, tà tá Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré dhɨ, ì kò'o gwányá Pásikà

* **11:18** 11:18 À kònò Kɨdhoma 21:12.

àdhya, kàrí lıgìzo dzóti fa ı rúsè, kıtswálé ángéló adrélépi dràdrà fe dhı kòtupfúró àyı kı ànzıàgo kàyo ró dhı ı todràle ko dhı bvó.

29 Tà ka'ïka'ï sè dhı, Ɨsèrélè ànzı ì zya tá yïandre Kıka, ngóró à dré adrélé atsílé àrà fà ro dhı 'ásè dhı tíní. Dı, Èzèpétò ì kòtabhï tà nda 'òle dre dhı, yïandre nda dré anzízó àyı drïsè rùkù àyı kı tupfú todràle.

30 Tà ka'ïka'ï sè dhı, Ɨsèrélè ànzı ì tatsí tá Yèríkò làgásè kúrúkúrú kïtú nzi-drï-rï gò, bhàandre nda nı zèríbà dré adàzo kïní mi.

31 Tà ka'ïka'ï sè dhı, Rábà, tòkó zàràbhù ro dhı ka'ï tá Ɨsèrélè ànzı mùle lùzu ró dhı ı dòle í véna gò, à dré akódhı nı pfùzo dràle túmăní móndyá lıgíbhá Gïká rú dhı íbe ko.

32 Dı má nı go vélé tàá ngíní? Lókyá má dré kıtswázó tà ta Gèdèyónà nı tà dri, Bàrákà nı tà dri, Sàmòsónà nı tà dri, Yèfétà nı tà dri, Dàwídï nı tà dri, Sàmùwélè nı tà dri, ìndì pròfétà kı tà dri dhı yó. 33 Åyı nda kı tà ka'ïka'ï sè dhı, ì bhu tá àdzú òpì kı lavúzó, ì 'o tá tà gyăgya ı, ì kisú tá tà Gïká dré tá lazílé dhı ı, ì tabhó tá kàmï kı síbhálé ı, 34 ì kıdrá tá àtsí adrélépi kòle rïnyi ró dhı, ì lapá tá móndí kı sápí ı sílésè. Åyı tà íbe yàyà dhı ì atsá tá rïnyi ró. Ɨ atsá tá àgo tòmbátòmba ı ró àdzú na, àyı kı kàrıbhá angábhá bvò twá ı lésè dhı kı ladró. 35 Tòkó ì gò tá àyı kı móndí tá dràbhá dhı kı kisú ngóró móndí tıngálé dràdrà lésè dhı ı tíní.

Móndí àruka ì tayí tá àyı adrélé rúbhá 'òle aswálé gò, ì dré todràzo. Ɨ gà tá à kàpá àyı dhı rè, ì kòngaró dràdrà 'ásè lídrì dóro lavúlé dhı nı kisú be dhı bvó. 36 Årukabhá nı ì tayí tá àyı adrélé gùle, adrélé tswàle, adrélé 'ìle nyırì sè, adrélé bhèle bădzó na. 37 Å lebhé tá àruka nı ı todràle kírà sè. Å tisì tá àruka nı ı 'a be rï. Å tupfú tá àruka nı ı todràle sápí sè. Åruka nı ì tatsí tá lemerèbhá ı ró kíní kábilígyà kya ndrï íbe asólé àyı rú dhı íbe. Ɨ tayí tá àyı adrélé mï pfòle, adrélé 'òle kònzı. 38 Ɨ tatsí tá duku ı 'ásè ìndì kòngó ı drïsè, adrélé àyı kı tuzù kírà gŏ ı 'ásè, ìndì bhú kïní zàle dhı ı 'ásè. Tágba dré tá adrézó kònìnı dhı, móndyá bvò kòndı àdhya ì kıtswá tá àyı nda kı lındrì sè ko!

39 Móndyá títí nda kòdhı kı tà ka'ïka'ï sè dhı, Gïká bhà tá àyı kı tà kuru. Dı, ì kisú tá àyıkya tà dré tá lazílé dhı ko. 40 Tàko ko, Gïká bhà tá tà dóro lavúlé dhı zùle àma dré, kıtswázó àma kı 'o kıtswálé títí túmăní àyı íbe dhı bvó.

12

Gïká nı ànzı kı lotoma

1 Dı àma ró dhı, àma móndyá zyandre àyı kı tà ka'ïka'ï tadhábhá nda íbe kımólé àma làgásè kúrú. Dı ásà dhı, lè mà kòbhe àma rúsè ngá lanzì títí adrébhá àma kı kíkí dhı ı, túmăní tàkonzì adrébhá àma kı tı'ì dhı íbe, mà kàdréró angú Gïká dré bhàle àma kandrá dhı nı ra landè àko ró. 2 Mà kàdré kpà àma kı mï bha Yésu dri. Tàko ko, akódhı nda dhya láti nzïlepi àma dré adrézó Gïká nı ka'ï dhı 'ı, ìndì dhya adrélépi àma kı 'o kıtswálé títí àma kı tà ka'ïka'ï na dhı 'ı. Akódhı dré tá kólénzé Gïká dré bhàle í kandrá dhı nı nòle dhı sè dhı, ka'ï tá kızà nyàle fa kıpakıpa dri, kanyò nı nı nòzo tà tàko ró gò, dré lırízó Gïká nı lırírà òpì àdhya nı dríágó lésè. 3 Mì kisù rè ngalè akódhı mvò tá tàkonzìbhá lıgíbhá í rú kònìnı dhı kı tà ngíní ya dhı ká, mì kòkıtswáró landèle àmı kı togó tayízó lanzïle ko dhı bvó.

4 Tàko ko, àdzú mɨ dré adrélé bhùle tàkonzɨ íbe kòdhɨ léna dhɨ, mɨ
bhu rè tsàle àmɨ kɨ kàrí dré kutúrà dhɨ na ko. 5 Mɨ tɨvɨ kúlí Gïká dré
tàle àmɨ kɨ kodzózó áyɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ dre? Akódhɨ tà dhɨ:
«Áma mvá, Mírï kàdré ámɨ lotó dhɨ, mí kònò tà nda tà tàko ró ko.
Kàdré ámɨ tàkonzɨ tadhá mí dré dhɨ, mí kòtayí ámɨ togó lanzïle ásà ko.
6 Tàko ko, Mírï adré móndyá títí í dré adrélé lèle dhɨ kɨ lotó kòdhya.
Adré kpà tà ŋo móndyá títí í dré adrélé ka'ïle áyɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ ɨ dri.»*
7 Gïká kàdré dɨ àmɨ kɨ lotó dhɨ, mɨ kàdré togó tsɨ, adrézó kɨzà mɨ dré
adrélé nyàle nda kɨ mvo. Gïká adré àmɨ kɨ 'o ngóró áyɨ tàndɨ nɨ ànzɨ ɨ
tíní. Tàko ko, mvámvá àlo atá nɨ dré adrézó lotóá ko dhɨ tsï be? 8 Dɨ,
Gïká kàdré àmɨ kɨ lotó ngóró dré adrélé 'òle áyɨ ànzɨ títí dhɨ kɨ tà sè dhɨ
tíní ko dhɨ, kòdhɨ adré tadhá dhɨ, àmɨ akódhɨ nɨ ànzɨ 'ɨ bàti ko. Be ró
dhɨ, àmɨ àmɨkya bákólyá ànzɨ 'ɨ. 9 Àma títí dhɨ ɨ tá atá bvò dri adrébhá
tá àma kɨ lotó dhɨ íbe gò, mà dré adrézó àyɨ kɨ lɨndrì bha. Kàdré kònɨnɨ
dhɨ, lè mà kàdré dɨ vélé àma kɨ bha àma kɨ Atá bhù na dhɨ nɨ rïnyí zàle,
mà kàdríró be dhɨ bvó! 10 Àma kɨ atá bvò dri nda ɨ adré tá àma kɨ lotó
lókyá tsà sè, ngóró dré tá adrélé dóro àyɨ mïlésè dhɨ tíní. Dɨ, Gïká adré
ína àma kɨ lotó ngóró dré adrélé dóro àma dré dhɨ tíní, mà kàtsáró
lólo ngóró í dré adrélé lólo dhɨ tíní. 11 Dhya ángùdhi adrélé lotólé dhɨ
adré tà nda nɨ no lókyá nda sè dhɨ ngóró tà adrélépi arí fe dhɨ ró ko.
Be ró dhɨ, adré ína tà nda nɨ no ngóró tà adrélépi kɨzà fe dhɨ ró. Dɨ,
àmvolásà, à kòlotó akódhɨ nda kɨtswálé títí dre dhɨ, a nɨ lò'wa dóro 'a
bï, adrézó tà gyăgya 'o tà kɨdríkɨdrɨ na.
12 Dɨ ásà dhɨ, lè mɨ kògò rïnyí fe àmɨ kɨ drígá toròbhá dhɨ ɨ dré, ɨndɨ
àmɨ kɨ pá landèbhá dhɨ ɨ dré. 13 Mɨ kàdré kpà láti lotó àmɨ kɨ pá ɨ dré,
móndí pá íbe yàyà dhɨ ɨ kàtsáró mèrèkpè ɨ ró ko, be ró dhɨ, ɨ kàdríró
be dhɨ bvó.†

Gïká nɨ gàma ko dhɨ

14 Lè mɨ kàdré láti nda adrézó tà kɨdríkɨdrɨ íbe àmɨ kòfalé móndyá
títí dhɨ íbe. Mɨ kàdré kpà àmɨ kɨ fe adrélé lólo Gïká dré be. Tàko ko,
dhya áyɨ fèlepi adrélé lólo Mírï dré ko dhɨ, kɨtswá ína akódhɨ nɨ no
ko. 15 Mɨ kònò dóro, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kòtayíró ɨ vwàle Gïká nɨ
togó tanɨ rúsè ko. Dhya àlo kòtayí kpà áyɨ togó atsálé kùdzíkùdzi ko,
tà kùdzí nda kàtsáró kpà móndí àruka bï dhɨ ɨ rú, àyɨ kɨ 'o atsálé ndï
ró ko. 16 Mɨ kònò kpà dóro, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kò'oró ndòtò tà
ko, ɨndɨ kògàró Gïká nɨ tà Ɛsáwù àdhya tíní ko. Tàko ko, Ɛsáwù nda
lagí tá ína tà ɨ dré tá kɨtswálé kisúlé tàyɨlé mvá kàyo àdhya ró dhɨ
ngbà 'ɨ mányàngá mvá tsà dhɨ sè. 17 Ngóró mɨ dré nïle be dhɨ tíní dhɨ,
àmvolásà dhɨ, dré gòzo tódhyá tà tanɨ nda nɨ le kisúlé gò, à dré gàzoá
rè. Ndà tá láti tà nda nɨ ladzázó, dɨ, kɨtswá tá ína ko, tágba dré tà nda
nɨ ndàzo mïndra sè bï dhɨ.
18 Áma adrúpi ɨ, mɨ kisí tá àmɨ ànyɨ kòngó kɨtswálé tabèle bwà, ɨndɨ
adrélépi kòle àtsɨ ró dhɨ làga ko. Mɨ kisí kpà àmɨ ànyɨ àrà adrélépi
tínímvá ro ɨndɨ ngátsi ró, kàgùmá dré adrézó vïle lána dhɨ làga, ngóró
Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré tá 'òle kòngó Sïnáyï àdhya na dhɨ tíní ko. 19 Mɨ kisí
kpà àmɨ ànyɨ àrà gòká vòzo gò, kúlí tirï fèlepi dhɨ nɨ yòzo lána dhɨ làga
ko. Tàko ko, Ɨsèrélè ànzɨ ɨ dré tá kúlí nda nɨ yïzo dhɨ, ɨ lizí tá Gïká nɨ

* **12:6** 12:6 A kònò Tògyakúlí 3:11-12. † **12:13** 12:13 A kònò Tògyakúlí 4:26.

ti, kòkɨkɨ́ró kúlí nda, kògòró tà ta ko dhɨ bvó.‡ 20 Ángyá ko, ì kɨtswá tá
tà kúlí nda dré tá adrélé tàle ì kò'o dhɨ nɨ mvo bwà ko. Kúlí nda tà tá
dhɨ: «Dhya àlo kòtabè kòngó kònìdhɨ dhɨ, kàdré gba kà'wá 'ɨ yà dhɨ,
lè à kòlebhé akódhɨ nda dràle kɨ́rà sè.»§ 21 Tà ì dré tá nòle nda dré tirì
fèle àyɨ dré tò dhɨ sè dhɨ, Mósè nɨ tàndɨ tà tá dhɨ: «Má adré lyàle tirì
dré.»*
22 Dɨ, mì kisí àmɨkya àmɨ ànyɨ kòngó Sîyónà àdhya làga, ìndì
Yèrúsalémà, bhàandre Gĩká lídrì ro dhɨ àdhya bhù na dhɨ làga. Mì kisí
àmɨ ànyɨ ángéló lìzólìzo ru kɨmóbhá adrélé lenzélé dhɨ ɨ làga. 23 Mì kisí
àmɨ ànyɨ Gĩká nɨ ànzɨ kàyo ró ru kɨmóbhá, àyɨ kɨ rú tɨsìzo bhù na dhɨ
ɨ làga. Mì kisí àmɨ ànyɨ Gĩká, móndyá títí dhɨ kɨ tàbvó tàlepi dhɨ làga,
ìndì móndyá atsábhá gyăgya kɨtswálé títí dhɨ kɨ líndrí ɨ làga. 24 Mì kisí
kpà àmɨ ànyɨ Yésu adrélépi áyɨ totó tà 'o móndí kɨ kòfalé 'á Gĩká be, tà
tídhí Gĩká dré bhàle ru yĩzo àyɨ íbe dhɨ nɨ tà sè dhɨ làga, ìndì akódhɨ nɨ
kàrí kutúlépi, adrélépi tà ta dóro lavúlé Àbélè nɨ kàrí àdhya rúsè dhɨ
làga.
25 Mì kònò dɨ dóro, mì kògàró dhya adrélépi tà ta àmɨ dré dhɨ ko.
Tàko ko, móndyá dhya adrélépi tá tà longó àyɨ dri bvò dri dhɨ nɨ gabhá
rè dhɨ ì kòlapá Gĩká nɨ tàbvó tàma sílésè ko dhɨ, mà nɨ dɨ àmakya lapá
ngínɨngínɨ ró, mà kàdré àma kɨ alá dhya adrélépi tà longó àma dri bhù
lésè dhɨ rú dhɨ? 26 Lókyá nda kònàdhɨ sè dhɨ, Gĩká nɨ kúlí kɨzí tá bvò
tà tàndɨ ró. Dɨ, nyànomvá dhɨ, akódhɨ lazí kúlí tàzoá dhɨ: «Má kɨtswá
ngbà 'í gòle bvò kɨzí kòdhya ko. Be ró dhɨ, má nɨ go tódhyá bvò kɨ kɨzí
bhù íbe vésè àlo.» 27 Kúlí «tódhyá» ìndì «vésè àlo» kòdhɨ ì adré lèá tàle
dhɨ, Gĩká nɨ ngá títí í dré tá bhàle dhɨ kɨ kɨzí tɨngálé, ngá kɨtswálé kɨzílé
bwà ko dhɨ ì kàdréró rè dhu be dhɨ bvó.
28 Dɨ ásà dhɨ, mà dré adrélé òpì kɨtswálé kɨzílé bwà ko dhɨ nɨ kisú
dhɨ sè dhɨ, mà kàdré àwoyà fe Gĩká dré, adrézó akódhɨ nɨ lɨndrì bha
akódhɨ nɨ ròma sè, ngóró dré kɨtswálé akódhɨ mĩlésè dhɨ tínɨ. 29 Tàko
ko, àma kɨ Gĩká ína àtsí adrélépi ngá za vèle dhɨ 'ɨ.†

13

Tà tàle kùdù ro móndyá ka'ĩbhá kɨ kodzózó dhɨ ɨ

1 Lè mì kàdré ru le àmɨ kòfalésè ngóró adrúpi ɨ tínɨ. 2 Mì kòtɨvì
adrema móndí twá kɨ ka'ĩ dòle àmɨ kɨ dzó na kùmú ɨ ró dhɨ ko. Tàko
ko, móndí àruka adrébhá 'òá kònìnɨ dhɨ ì ka'ĩ tá ángéló ɨ dòle àyɨ kɨ
dzó na nĩá àko ró. 3 Mì kàdré móndí 'ìle bădzó na dhɨ kɨ tà kisù, ngóró
mì adré tá bă nya túmăní àyɨ íbe na tínɨ. Mì kàdré kpà móndí adrélé
mĩ pfòle dhɨ kɨ tà kisù, ngóró mì adré tá kɨzà nya àyɨkya tínɨ na tínɨ.
4 Lè móndyá títí dhɨ ì kàdré làmó nɨ tà bha kuru. Làmó na dhɨ, mì
kàdré àmɨ kɨ rúbhá lɨkí adrélé ngbà 'í móndí mì dré mòle dhɨ ɨ dré.
Tàko ko, Gĩká nɨ móndyá adrébhá múná tà 'o dhɨ kɨ tàbvó ta, túmăní
móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhɨ íbe.
5 Lè mì kòtayí àmɨ làfa lovó dré adrélé tidrĩle dhɨ ko. Be ró dhɨ, mì
kàdré àmɨkya lenzélé ngá mì dré adrézó ába dhɨ kɨ tà sè. Ángyá ko,
Gĩká tà dhɨ:
«Má kɨtswá tàdzí ámɨ tayí ko.

---

‡ **12:19** 12:19 A kònò Pfòma 19:16-22. § **12:20** 12:20 A kònò Pfòma 19:12-13. * **12:21** 12:21 A kònò Dùtèrònómè 9:19. † **12:29** 12:29 A kònò Dùtèrònómè 4:24.

Má kɨtswá tàdzí ámɨ tà tɨvì ko.»*
6 Dɨ ásà dhɨ, mà adré ka'ĩá bàti tàle dhɨ:
«Mírĩ dhya adrélépi áma ledé dhɨ 'ɨ.
Má kɨtswá ngá ro àlomvá ko.
Móndí kɨ kɨtswá àdho tà 'o má rú kòdhya?»†
7 Mì kàdré àmɨ kɨ drĩ kobhá Gĩká nɨ kúlí longóbhá àmɨ dré dhɨ kɨ tà kisù. Mì kàdré lò'wa dóro ì dré adrélé 'àle àyɨ kɨ lídrì na dhɨ kɨ no, adrézó tà 'o tà ka'ĩka'ĩ sè àyɨkya tínɨ. 8 Yésu Krísto ngbú ngóró dré tá adrélé agyá dhɨ tínɨ, dré adrélé ándrò dhɨ tínɨ, ìndì dré dra adrélé kóná vésè kólyá dhɨ tínɨ.
9 Mì kòtayí àmɨ kɨ togó tà adrélé tadhálé twá dhɨ ì dré adrélé sèle dhɨ ko. Dóro nɨ, àma kɨ togó tayílé adrélé tɨmbàle Gĩká nɨ togó tanɨ sè dhɨ. Dɨ, tòlí móndí ì dré adrélé lebèle mányàngá nɨ tà sè dhɨ ì kɨtswá àyɨ kɨ togó tɨmbà ko, kɨtswá kpà àyɨ kɨ ledé ko.
10 Âma àlètárì íbe, ìndì kòwánà adrébhá tà 'o Yúdà ànzɨ kɨ tàbèrènákolò na dhɨ ì kɨtswá ngá adrélé fèle mòbòmà ro àlètárì nda dri dhɨ kɨ nya bwà ko. 11 Tàko ko, kòwánà kɨ kàdrì adré kà'wá kɨ kàrí do, adrézó fĩle Ârà lólo lavúlé dhɨ léna fèá tàkonzì kɨ tà sè gò, à dré adrézó kà'wá nda kɨ rúbhá za káà nɨ kɨvì na. 12 Dɨ ásà dhɨ, Yésu nya tá kpà kɨzà dràzo bhàandre nɨ kɨvì na, kɨtswázó móndí kɨ temvé atsálé lólo áyɨ tàndɨ nɨ kàrí sè.‡ 13 Mà kàdré dɨ pfòle akódhɨ véna káà nɨ kɨvì na, adrélé kanyò dré mvòle dhɨ nɨ mvo. 14 Tàko ko, bvò kònɨdhɨ dri dhɨ, àma bhàandre adrélépi gĩle nyo dhɨ àko. Dɨ, mà adré àmakya bhàandre adrélépi alɨle dhɨ nɨ letè kòdhya.
15 Dɨ Yésu sè dhɨ, mà kàdré ngbú lɨndrì fe Gĩká dré, ngóró mòbòmà mà dré adrélé fèle drá dhɨ tínɨ. Mòbòmà nda kúlí adrébhá apfòle àma tísè, adrélé akódhɨ nɨ rú bha kùle dhɨ 'ɨ. 16 Dɨ mì kòtɨvì adrema tà dóro 'o, adrézó kpà àmɨ kɨ ngá lanzí móndí ɨ dré dhɨ ko. Tàko ko, mòbòmà adrélé fèle làsú be kònɨnɨ dhɨ kɨ tà sè dhɨ, Gĩká nɨ togó adré kɨnílé tò.
17 Mì kàdré àmɨ kɨ drĩ kobhá kɨ kúlí ka'ĩ 'òle, adrézó àmɨ kɨ bha àyɨ kɨ rĩnyí zàle. Ângyá ko, ì adré àmɨ kɨ lɨkí landè àko ró. I nɨ kpà àzí ì dré adrélé 'òle àmɨ kɨ tà sè dhɨ kɨ ta Gĩká kandrá. Mì kàdré dɨ àyɨ kɨ kúlí ka'ĩ 'òle, ì kàdréró àyɨ kɨ àzí nda nɨ 'o arí sè, kɨzà sè ko. Tàko ko, ì kàdré 'òá kɨzà sè dhɨ, tà nda kɨtswá àmɨ kɨ ledé àlomvá ko.
18 Mì kàdré tà zi Gĩká tí àma dré. Tàko ko, mà nĩ dóro tàle dhɨ, àma kɨ togó adré àma kɨ arókì àlomvá ko dhɨ. Má adré kpà lèá atsílé dóro tà títí ɨ sè. 19 Lavúlé dhɨ, má adré àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró tà zi Gĩká tí, má kòkɨtswáró gòle mbèlè àmɨ véna.

Kúlî kùdù
20-21 Gĩká tɨngá àma kɨ Mírĩ Yésu dràdrà lésè gò, akódhɨ nɨ 'òzo atsálé kábilígyà lɨkílépi kàdrì dhɨ ró akódhɨ nɨ kàrí kutúlépi dhɨ sè. Kàrí nda sè dhɨ, 'o tà í dré bhàle ru yĩzo móndí íbe dhɨ kɨtswálé kóná vésè kólyá. Dɨ Gĩká adrélépi tà kìdrɨkìdrɨ fe nda kò'o àmɨ kɨtswálé títí tà títí ɨ sè, mì kòkɨtswáró tà dré adrélé lèle mì kò'o dhɨ kɨ 'o. Kàdré kpà tà adrélépi dóro í mĩlésè dhɨ nɨ 'o àma léna Yésu Krísto sè. Mĩlanzĩlanzì kàdré akódhɨ dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònɨnɨ.

---

* **13:5** 13:5 A kònò Dùtèrònómè 31:6, 8; Yòsúwà 1:5. † **13:6** 13:6 A kònò Longó ɨ 118:6.
‡ **13:12** 13:12 A kònò Yòwánì 19:17, 20.

22 Á́ma adrúpi ɨ, má adré àmɨ kɨ ti lizí, mì kòka'ĩró kúlí má dré tɨsɨ̀le àmɨ kɨ kodzózó kòdhɨ ɨ dóro. Ángyá ko, má tɨsì àmɨ dré ngbà 'í wárágà tsà dhɨ kòdhya. 23 Má adré lèá mì kònĩ dhɨ, à atrì àma kɨ adrúpi Tĩmòtéyò bădzó lésè dre. Akódhɨ kàtsá má vélé mbèlè dhɨ, mà nɨ lɨ túmắní akódhɨ be àmɨ kɨ no.
24 Mì kòfè mòdo àmɨ kɨ drì kobhá títí dhɨ ɨ dré, túmắní móndyá lólo títí Gĩká àdhya ɨ́be. Á́ma kɨ adrúpi angábhá Ìtàlíyà lésè dhɨ ì fè kpà mòdo àmɨ dré.
25 Gĩká nɨ togó tanɨ kàdré àmɨ ɨ́be títí!

Wárágà Yàkóbhò dré tɨsɨle dhɨ

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Yàkóbhò dré tɨsɨle dhɨ 'ɨ. A adré kisùá dhɨ, Yàkóbhò nda tá Yàkóbhò, Yésu nɨ adrúpi ró dhɨ 'ɨ, ɨndɨ̀ Èkèlézyà nɨ drɨ̈ kobhá kàdrɨ dhɨ kɨ àlo 'ɨ. Akódhɨ adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ «súrú mudrí-drɨ̈-rɨ̈ ayɨ́bhá bvò wǎyi 'ásè dhɨ ɨ dré» (1:1). Kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ, móndyá títí Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá gò ɨ dré ayɨ́zó bvò wǎyi 'ásè dhɨ ɨ dré. Wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ, Yàkóbhò adré móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ drɨ̈ ta tà twátwa bɨ̈ dhɨ ɨ sè, adrézó tadhá àyɨ dré dhɨ, ɨ kàdré tà 'o àyɨ kòfalésè ɨndɨ̀ móndyá bvò kòndɨ àdhya ɨ kòfalé ngínɨ ya dhɨ. Adré tà kònɨ kɨ ta kòdhya: tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ ɨ tògyá be dhɨ, móndyá ka'ɨ̈bhá lemerè ro ɨndɨ̀ ngábhá ro dhɨ kɨ tà, móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ tabhɨ̈ma, Gɨ̈ká nɨ kúlí yɨ̈ma ɨndɨ̀ 'òma, móndɨ́ kɨ nòma twátwa ko dhɨ, tà ka'ɨ̈ma ɨndɨ̀ tà dóro 'òma, dhyá kɨ ti lɨkɨma, tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhɨ, dhyá kɨ bhàma Gɨ̈ká nɨ rɨ̈nyí zàle dhɨ, móndɨ́ kɨ tàbvó tàma ko dhɨ, dhyá kɨ afàma ko dhɨ, ngábhá kɨ tà, tà letèma togó vwàvwà sè dhɨ, ɨndɨ̀ tà zɨ̈ma Gɨ̈ká tí dhɨ. Lavúlé dhɨ, Yàkóbhò adré tadhá dhɨ, lè móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ ɨ kàdré ngbà 'í Gɨ̈ká nɨ ka'ɨ̈ ko, ɨ kàdré kókpà tà dóro 'o àyɨ kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ nda sè.

Tà kàdrɨkàdrɨ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Mòdo fèma (1:1)
2) Tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ ɨ tògyá be dhɨ (1:2-8)
3) Móndyá ka'ɨ̈bhá lemerè ro ɨndɨ̀ ngábhá ro dhɨ kɨ tà (1:9-11)
4) Móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ tabhɨ̈ma (1:12-18)
5) Gɨ̈ká nɨ kúlí yɨ̈ma, ɨndɨ̀ kúlí nda nɨ 'òma (1:19-27)
6) Móndɨ́ kɨ nòma twátwa ko dhɨ (2:1-13)
7) Tà ka'ɨ̈ma ɨndɨ̀ tà dóro 'òma (2:14-26)
8) Dhyá kɨ ti lɨkɨma (3:1-18)
9) Dhyá kɨ bhàma Gɨ̈ká nɨ rɨ̈nyí zàle dhɨ (4:1-10)
10) Móndɨ́ kɨ tàbvó tàma ko dhɨ, ɨndɨ̀ dhyá kɨ afàma ko dhɨ (4:11-17)
11) Ngábhá kɨ tà (5:1-6)
12) Tà letèma togó vwàvwà sè dhɨ, ɨndɨ̀ tà zɨ̈ma Gɨ̈ká tí dhɨ (5:7-20)

Yàkóbhò nɨ mòdo fèma

1 Ma, Yàkóbhò, màrábà Gɨ̈ká àdhya ɨndɨ̀ Mírɨ̈ Yésu Krísto àdhya ró dhɨ, má adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ súrú mudrí-drɨ̈-rɨ̈ ayɨ́bhá bvò wǎyi 'ásè dhɨ ɨ dré.* Mòdo àmɨ dré!

Tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ ɨ tògyá be dhɨ

2 Áma adrúpi ɨ, tà twátwa dhɨ ɨ kàdré àmɨ kɨ tabhɨ̈ dhɨ, mɨ kàdré tà nda kɨ no ngóró tà adrézó lenzélé ásà dhɨ ɨ ró. 3 Tàko ko, mɨ nɨ̈ tàle dhɨ, tà adrébhá àmɨ kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ tabhɨ̈ dhɨ ɨ adré àmɨ kɨ 'o adrélé togó tsɨ nɨ̈ dhɨ be. 4 Dɨ adré lèá dhɨ, àmɨ kɨ togó tsɨma nda kàdré tà 'o àmɨ

* **1:1** 1:1 A adré kisùá dhɨ, kúlí «súrú mudrí-drɨ̈-rɨ̈ ayɨ́bhá bvò wǎyi 'ásè» kònɨ ɨ adré lèá tàle dhɨ: «móndyá títí Yésu nɨ ka'ɨ̈bhá gò ɨ dré ayɨ́zó bvò wǎyi 'ásè dhɨ ɨ».

léna kɨtswálé títí, mì kòlɨ'wáró àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na kɨtswálé títí, ìndì tà dóro kòpɨró àmɨ àlomvá ko.

5 Dɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré tògyá le kisúlé dhɨ, lè akódhɨ nda kàdré tògyá zi Gĩká tí gò, Gĩká kòfèró drá. Tàko ko, Gĩká adré tà dóro fe móndyá títí ɨ dré áyɨ togó dóro sè, tà bha àko ró àyɨ dri. 6 Dɨ, dhya nda dré adrérà'a tà zi Gĩká tí dhɨ 'á dhɨ, lè kàdré zĩá tà ka'ĩka'ĩ sè, tà kayí àko ró ɨ́ léna. Ángyá ko, dhya ángùdhi adrélépi tà kayí ɨ́ léna dhɨ, sù ngóró yĩandre nɨ mì lyă dré adrélé livílé longálé gò, dré adrézó lìle swà ro dhɨ tínɨ. 7 Lè dhya làsú be kònìnɨ nda kòkisù ko tàle dhɨ, ɨ́ nɨ ngá kisú Mírì vélésè dhɨ. 8 Tàko ko, akódhɨ nì ína tà áyɨ togó lé dhɨ kɨ kɨpèle bwà ko. Nĩ kpà ngalè ɨ́ nɨ 'òá ngɨ́nɨ ya dhɨ ko.

Móndyá ka'ĩbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhɨ kɨ tà

9 Lè móndyá ka'ĩbhá lemerè ro dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ drì bha kuru, Gĩká dré àyɨ kɨ tà tɨngálé kuru dhɨ sè. 10 Dɨ, móndyá ka'ĩbhá ngábhá ro dhɨ ì kàdré àyɨ kɨ drì bha kuru, Gĩká dré àyɨ kɨ tà tɨrɨ́lé kĩní mi dhɨ sè. Tàko ko, ngábhá kɨ tà nɨ akí ngóró mbì pfò àdhya tínɨ. 11 Ángyá ko, kĩtú adré apfòle kàle, àtsɨ nɨ dré adrézó mbì za 'yòle, pfò nɨ dré adrézó dhèle gò, aveave nɨ dré adrézó akílé. Dɨ ngábhá kɨ tà nɨ kókpà akí kònìnɨ, ì dré adrérà'a àyɨ kɨ làfa tà 'o dhɨ 'á.

Móndyá ka'ĩbhá dhɨ kɨ tabhĩma

12 Kólénzé dhya adrélépi áyɨ togó tsɨ tà dré adrérà'a áyɨ tabhì dhɨ 'á dhɨ dré! Tàko ko, Gĩká kòka'ĩ akódhɨ nda nɨ tà dre dhɨ, akódhɨ nɨ kùlá lídrì àdhya nɨ kisú, ngóró Gĩká dré lazílé móndyá adrébhá áyɨ le dhɨ ɨ dré dhɨ tínɨ.

13 Adré lèá dhɨ, dhya tà dré adrélé tabhĩile dhɨ kòtà dhɨ, «Gìká adré áma tabhì nì» dhɨ ko. Ángyá ko, tà kònzɨ kɨtswá ína Gĩká nɨ tabhì bwà ko. Akódhɨ nɨ tàndɨ adré kpà dhya àlo nɨ tabhì lɨtílé dhɨ ko. 14 Dɨ, tà kàdré dhya àlo nɨ tabhì dhɨ, tà nda adré akódhɨ nɨ lɨtí, dré áyɨ tayílé áyɨ tàndɨ nɨ lovó kònzɨ dré sèle lɨtílé dhɨ sè. 15 Dɨ lovó kònzɨ nda kòkisú 'a dre dhɨ, adré tàkonzì ti. Dɨ tàkonzì nda kòlɨ'wá kɨtswálé títí dre dhɨ, adré dràdrà ti.

16 Áma adrúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mì kòtayí àmɨ adrélé lɨtílé ko: 17 Tà dóro títí kɨtswábhá títí dhɨ ì adré apfòle bhù lésè, adrélé asílé Gĩká Atá ngádra títí dhɨ kɨ bhàlepi bhù mĩbhalé 'á dhɨ vélésè. Akódhɨ nda kɨtswá ru ladzá ko. Tínímvá kpà akódhɨ mĩle dhɨ yókódhó. 18 Akódhɨ ti àma tódhyá áyɨ kúlí tà bàti àdhya sè, ngóró ɨ́ dré tá lèle 'òle dhɨ tínɨ, mà kàdréró ngádrì ɨ ró ngá títí dré bhàle dhɨ ɨ kòfalé be dhɨ bvó.

Gĩká nɨ kúlî yĩma, ìndì kúlî nda nɨ 'òma

19 Áma adrúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mì kònĩ tà kònìdhɨ dóro: Lè àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ mì kàdré gànzi ró adrélé tà yi mbèlè. Dɨ, mì kàdré àmɨkya kúlí ta mbèlè ko. Mì kàdré kpà àmɨ kɨ togó tayí aswálé mbèlè ko. 20 Tàko ko, dhya adrélépi áyɨ togó tayí aswálé dhɨ adré tà gyăgya Gĩká àdhya nɨ 'o kòdhya ko. 21 Ásà dhɨ, mì kòtɨngá àmɨ rúsè tà wăyi adrébhá àmɨ kɨ 'o atsálé ndĩ ró dhɨ ɨ, tà kònzɨ wăyi mì dré adrélé 'òle dhɨ íbe. Dɨ togó yàyà sè dhɨ, mì kàdré kúlí Gĩká dré adrélé kidhílé àmɨ kɨ togó na dhɨ nɨ ka'ĩ. Ángyá ko, kúlí nda rìnyí íbe kɨtswázó àmɨ kɨ tɨdrí.

22 Mɨ kàdré ngbà 'í Gïká nɨ kúlí yiyï ko. Mɨ kàdré kókpà tà kúlí nda
dré adrélé tàle dhɨ kɨ 'o be. Mɨ kàdré 'òá kònìnɨ ko dhɨ, mɨ adré àmɨ kɨ
tàndɨ kɨ lɨtí. 23 Tàko ko, dhya adrélépi Gïká nɨ kúlí yi gò adrézó ka'ïá
'òle ko dhɨ, sù ngóró móndí áyɨ mïbhalé nòlepi tàlàtálà na gò, 24 kònò
áyɨ mïbhalé nda dre dhɨ, dré lìzo tɨvìá mbèlè ngalè áyɨ làsú tá ngínɨ ya
dhɨ tínɨ. 25 Dɨ, dhya adrélépi tátrítrí kúlí kɨtswálépi títí, adrélépi móndí
kɨ trɨ dhɨ nɨ yi gò, adrézó tròle rúá, adrézó tà í dré yïle dhɨ kɨ tɨvì ko,
dɨ, adrézó ína tà nda kɨ 'o dhɨ, Gïká nɨ tà tanɨ bha akódhɨ dri, tà dré
adrélé 'òle dhɨ ɨ sè.
26 Dhya ángùdhi adrélépi áyɨ no ngóró móndí adrélépi Gïká nɨ tà 'o
dhɨ ró gò, adrézó ína áyɨ kúlí lɨkí ko dhɨ, adré áyɨ tàndɨ nɨ lɨtí. Tà dré
adrélé 'òle Gïká nɨ lɨndrì bhàzo nda tà tàko 'ɨ. 27 Dɨ, tà à dré kɨtswálé
'òle Gïká Atá nɨ lɨndrì bhàzo, dré adrélé nòle lólo ìndì tà kònzɨ àko dhɨ
ró dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: adrélé kìmvoànzɨ kɨ lɨkí tàyítòkó íbe àyɨ kɨ kɨzà
na dhɨ, ìndì adrélé dhyá kɨ tàndɨ nɨ lɨkí adrélé lólo tà kònzɨ bvò àdhya
kɨ tà sè dhɨ.

2

Móndí kɨ nòma twátwa ko dhɨ

1 Áma adrúpi ɨ, mɨ dré adrélé àma kɨ Mírì Yésu Krísto mïlanzïlanzì
ro dhɨ nɨ ka'ï dhɨ sè dhɨ, mɨ kàdré móndí kɨ no twátwa ko. 2 Agó àlo
kítá aveave asólépi í rú trónɔ́ órò sè dhɨ be dhɨ kàtsá àrà mɨ dré ru
kɨmózó dhɨ 'á gò, agó àzya lemerè ro kítá lirí asólépi í rú dhɨ dré kpà
atsázó àrà nda 'á dhɨ, mɨ adré 'òá ngíni? 3 Mɨ kàdré agó kítá aveave
asólépi nda nɨ lɨndrì bha, adrézó tàá akódhɨ dré dhɨ «Mí kòlɨrí kònwa
àrà dóro 'á» gò, mɨ dré adrézó tàá agó lemerè ro nda dré dhɨ, «Mí totó
mɨ kònàle», kó ngalè «Mí lɨrí áma pá làga kïní mi kònwa» dhɨ, 4 kòdhɨ
mì adré tsï móndí kɨ no twátwa àmɨ kòfalésè ko? Mɨ adré tsï móndí kɨ
tàbvó ta àmɨ kɨ tà kisùle kònzɨ dhɨ ɨ sè ko?
5 Áma adrúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mɨ yi rè ká! Gïká kɨpè tsï móndyá
móndyá bvò àdhya ì dré adrélé nòle lemerèbhá ro dhɨ ɨ atsálé ngábhá
ɨ ró àyɨ kɨ tà ka'ïka'ï sè dhɨ kòdhya ko? Kɨpè tsï àyɨ nda ɨ kɨtswálé fïle
áyɨ Ɔpì í dré tà nɨ nɨ lazízó móndyá adrébhá áyɨ le dhɨ ɨ dré dhɨ na dhɨ
kòdhya ko? 6 Dɨ, àmɨ, mɨ adré àmɨkya lemerèbhá nda kɨ ayízè! Ngábhá
ì adré zakó tsï àmɨ kɨ ató àyɨ pálé, adrézó kpà àmɨ kɨ tidrï tàbvó tabhá
ɨ kandrá dhɨ àyɨ? 7 Áyɨ nda ì adré zakó tsï dhya àmɨ kɨ azílépi dhɨ nɨ
rú dóro dhɨ nɨ lodhá dhɨ àyɨ?
8 Mì nï tòlí tɨsìle Gïká nɨ Kúlí na kònìdhɨ dóro: «Mí kàdré ámɨ àzya nɨ
le ngóró mí dré adrélé ámɨ tàndɨ nɨ le dhɨ tínɨ.»* Dɨ mì kàdré tòlí Gïká
nɨ Ɔpì àdhya nda nɨ ka'ï 'òle bàti dhɨ, kòdhɨ mì adré tà dóro 'o. 9 Dɨ, mì
kàdré àmɨkya móndí kɨ no twátwa dhɨ, mɨ adré tàkonzì 'o gò, tátrítrí
kúlí dré adrézó tadhá dhɨ, àmɨ tátrítrí kúlí nda nɨ ŋobhá 'ɨ. 10 Tàko ko,
dhya àlo kàdré tátrítrí kúlí lɨkí wãyi gò, dré ndìndì tà àlo tátrítrí kúlí
nda dré adrélé tàle dhɨ nɨ ŋòzo dhɨ, akódhɨ nda ŋò tátrítrí kúlí wãyi
nda dre. 11 Ángyá ko, Gïká tàlepi dhɨ «Mí kò'o múná tà ko» dhɨ, tà
kókpà dhɨ: «Mí kòpfu móndí dràle ko.»† Dɨ mí kò'o múná tà ko gò, mí
dré mína móndí pfùzo dràle dhɨ, mí atsá tátrítrí kúlí ŋòlepi ró dre.

* **2:8** 2:8 À kònò Lèvïtíkè 19:18. † **2:11** 2:11 À kònò Pfòma 20:13-14; Dùtèrònómè 5:17-18.

12 Ásà dhɨ, lè mɨ kàdré kúlí ta adrézó kpà tà 'o, ngóró móndí dra àyɨ kɨ tàbvó tàzo tátrítrí kúlí adrélépi móndí kɨ trɨ dhɨ sè dhɨ kya tínɨ. 13 Tàko ko, kĭtú dra móndí kɨ tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ, Gĭká nɨ dhya ángùdhi áyɨ àzya nɨ kɨzà bhàlepi ko dhɨ nɨ tàbvó ta, akódhɨ nɨ kɨzà bha àko ró. Gĭká mĭlésè dhɨ, móndí kɨ kɨzà bhàle dhɨ kàdrì lavúlé, móndí kɨ tàbvó tàle dhɨ rúsè.

Tà ka'ĭma ɨndì tà dóro 'òma

14 Áma adrúpi ɨ, dhya àlo kàdré tàá dhɨ, ɨ tà ka'ĭka'ĭ íbe gò, dré adrézó tà adrébhá áyɨ tà ka'ĭka'ĭ nda nɨ tadhá dhɨ kɨ 'o ko dhɨ, akódhɨ nda nɨ àdho tà dóro kisú ásà? Tà ka'ĭka'ĭ làsú be kònɨnɨ nda nɨ kɨtswá tsì akódhɨ nɨ tɨdrí? 15 Àmɨ kɨ adrúpi àlo 'ɨ yà, kó ngalè àmɨ kɨ amvúpi àlo 'ɨ yà dhɨ kàdré kítá asólé í rú dhɨ àko, ɨndì ngá kɨtswálé nyàle kĭtú àlo àlo sè dhɨ àko gò, 16 àmɨ kɨ àlo dré tàzoá akódhɨ dré dhɨ: «Mí kòlì togó be kɨdríkɨdrɨ! Mí kòlikí mɨ kɨdhì sè dóro, ɨndì mí kònya ngá pĭzo pĭpì!» gò, mì dré àmɨkya ngá kɨtswábhá akódhɨ nɨ rúbhá ledé dhɨ kɨ fèzo drá ko dhɨ, mì adré àdho tà dóro 'o kòdhya? 17 Kókpà kòdhɨ tínɨ, dhya àlo kàdré ngbà 'í tà ka'ĭka'ĭ íbe gò, adrézó tà dóro 'o tà ka'ĭka'ĭ nda sè ko dhɨ, tà ka'ĭka'ĭ nda drà dre.

18 Á nɨ kɨtswá tàá dhɨ: «Mɨ mína tà ka'ĭka'ĭ íbe. Ma mána tà dóro má dré adrélé 'òle dhɨ íbe. Mí tadhá rè má dré ámɨ tà ka'ĭka'ĭ tà dóro 'òle dhɨ àko nda ká. Dɨ má nɨ mí dré áma tà ka'ĭka'ĭ tadhá tà dóro má dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè.» 19 Mí adré mína ka'ĭá dhɨ, Gĭká àlo kwákwá. Kòdhɨ dóro. Tɨrí kònzɨ ì adré kókpà ka'ĭá kònɨnɨ gò, ì dré adrézó lyàle tirì dré.

20 Mɨ móndí azaaza ró nɨ, mí adré lèá má kòtadhá mí dré dhɨ, tà ka'ĭka'ĭ tà dóro 'òle dhɨ àko dhɨ, tà tàko 'ɨ káyà dhɨ? 21 Mí kisù rè àma kɨ tábhí Àbàrámà nɨ tà ká. Gĭká nò tá tsì akódhɨ nda gyăgya tà dré tá 'òle dhɨ ɨ sè ko? Tàko ko, akódhɨ bhà tá áyɨ mvá Ɨsáká àlètárì dri, kɨtswázó fèá mòbòmà ro Gĭká dré. 22 Mí nò rè ngalè akódhɨ nɨ tà ka'ĭka'ĭ adré tá tà 'o túmăní tà dóro dré tá adrélé 'òle dhɨ íbe ngínɨ ya dhɨ ká. Dɨ Gĭká 'o tá akódhɨ nɨ tà ka'ĭka'ĭ nda kɨtswálé títí tà dóro dré 'òle nda ɨ sè. 23 Dɨ tà tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na kònɨdhɨ 'o ru kònɨnɨ: «Àbàrámà ka'ĭ tá Gĭká gò, Gĭká dré akódhɨ nɨ nòzo gyăgya akódhɨ nɨ tà ka'ĭka'ĭ nda sè.»‡ Kòdhɨ íbe dhɨ, Gĭká zi tá kpà akódhɨ áyɨ arúpi ró. 24 Mì nò rè ká! Gĭká adré móndí kɨ bha gyăgya í kandrá ngbà 'í àyɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ sè ko. Adré kókpà àyɨ kɨ bha gyăgya tà ì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè.

25 Kókpà kòdhɨ tínɨ, Gĭká bhà tá Rábà, tòkó zàràbhù ro dhɨ gyăgya í kandrá tà dré tá 'òle dhɨ ɨ sè. Tàko ko, akódhɨ nda ka'ĭ tá Ɨsèrélè ànzɨ mùle lùzu ró dhɨ ɨ dòle í véna gò, àyɨ kɨ mùzo nzɨle láti twá 'ásè.§ 26 Dɨ ngóró rúbhá la'a lídrì àdhya àko dhɨ dré adrélé dràle dràdrà dhɨ tínɨ dhɨ, tà ka'ĭka'ĭ tà dóro 'òle dhɨ àko dhɨ adré kókpà dràle dràdrà.

3

Ama kɨ làdra lɨkɨma

1 Áma adrúpi ɨ, lè móndí bĭ àmɨ kòfalé dhɨ ì kàdré láti nda atsázó tà tadhábhá ɨ ró ko. Tàko ko, mì nĭ tàle dhɨ, Gĭká nɨ àma adrébhá áyɨ tà tadhá dhɨ kɨ tàbvó ta tà tàndɨ ró, móndí àruka kya kɨ lavú dhɨ be. 2 Àma títí dhɨ ɨ, mà adré ledhélé tàkonzì na láti twátwa ɨ sè. Dɨ, dhya

‡ **2:23** 2:23 A kònò Kidhoma 15:6. § **2:25** 2:25 A kònò Yòsúwà 2:1-21.

àlo kàdré ína dhèle tàkonzì na kúlí í dré adrélé tàle dhi i sè ko dhi, akódhi nda móndí dóro kitswálépi dhi 'i. Kitswá áyi rúbhá wãyi dhi ni bha áyi rĩnyí zàle.

3 Mà kàdré aya mvá tsà dhi ni 'i dòngí i tí kitswázó àyi ki bha àma ki rĩnyí zàle dhi, mà kitswá àyi ki dri lìle àrà ángùdhi mà dré adrézó lèle lìle lána dhi na bwà. 4 Kàdré kó bwátù kàdrì ki tà sè dhi, tágba i kàdré kàdrì gú yà, ìndì lyăandre dré adrézó àyi ki livĩ yà dhi, aya mvá tsà dhi kitswá àyi ki tidì lìle àrà ángùdhi bwátù dòlepi dré adrézó lèle lìle lána dhi na bwà. 5 Dhyá ki làdra ni tà kókpà kòdhi tíni. Tágba làdra nda dré adrézó rúbhá ni kìgá mvá tsà dhi 'i dhi, adré áyi afà tà kàdrìkàdrì í dré 'òle dhi ki tà sè. Mì nò rè ngalè àtsí mvá tsà dhi dré adrélé duku andre za vèle ngíni ya dhi ká! 6 Áma ki làdra kókpà àtsí 'i. Rúbhá ni kìgá títí dhi i kòfalé dhi, adré tà kònzi 'o lavúlé. Adré àma ki rúbhá wãyi dhi ni 'o atsálé ndĩ ró. Adré kpà àma ki lídrì wãyi dhi ni za vèle àtsí adrélépi angálé líferò lésè dhi sè.

7 Móndí ì adré kà'wá mbì àdhya ki kárá títí dhi ki turú adrézó àyi ki likí bhà 'a, túmăní àrí twátwa dhi íbe, kà'wá twátwa adrébhá àyi ki se agáti sè dhi íbe, ìndì kosyá twátwa dhi íbe. Bàti, ì likí kà'wá nda i títí atsálé bhà àdhya ró. 8 Di, dhya àlo kitswá ína áyi tàndi ni làdra likí kitswálé títí ko. Làdra nda, ngá kònzi kitswálé likílé bwà ko dhi 'i. Akódhi ga kàtrá adrélépi móndí ki tupfú todràle dhi sè bĩ.

9 Áma ki làdra sè dhi, mà adré Mírĩ àma ki Atá ni rú bha kùle, adrézó kókpà móndí Gĩká dré bhàle làsú be í tíni dhi ki tatrí ásà. 10 Di kúlí adrézó tà tani bha móndí i dri dhi i túmăní kúlí adrézó móndí ki tatrí dhi íbe dhi, ì adré apfòle ti àlo nda lésè. Áma adrúpi i, lè tá tà nda kàdré kònìni ko. 11 Yĩ kìní ni kitswá tsì apfòle túmăní yĩ kùdzí be kidrì àlo lésè bwà? 12 Áma adrúpi i, figĩ fa kitswá tsì òlívè lò'wa 'a bwà? Vínò fa kitswá tsì figĩ lò'wa 'a bwà? Di kidrì tà'i ró dhi kitswá kpà yĩ kìní 'o apfòle bwà ko.

Tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi

13 Dhya àmi kòfalé adrélépi tà nĩnĩ íbe ìndì tògyá íbe dhi àdhi 'i? Lè dhya nda kàdré tà nda ki tadhá áyi atsima dóro dhi sè, ìndì tà dóro í dré adrélé 'òle togó yàyà sè ìndì tògyá sè dhi i sè. 14 Di, mì kàdré àmikya lovó kònzi bha àmi kòfalésè, adrézó àmi ki tàndi ki tà bha drĩdrĩ dhi, lè mì kàdré àmi ki afà tà nda sè ko. Mì kàdré kpà tà bàti ga ko. 15 Tògyá làsú be kònìni nda adré apfòle bhù lésè ko. Be ró dhi, tògyá nda ína tògyá bvò kòndi àdhya 'i. Adré angálé Dzáborò vélésè. 16 Tàko ko, àrà ángùdhi móndí ì dré adrézó lovó kònzi bha àyi kòfalésè, adrézó àyi ki tàndi ki tà bha drĩdrĩ dhi 'á dhi, à adré tà wàyá kisú, tà kònzi ki kárá títí dhi íbe.

17 Di, tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi ína lólo. Adré tà kìdríkìdri bha móndí i kòfalé, adrézó togó yàyà tadhá, adrézó móndí ki yi dóro, adrézó móndí ki kizà bha, adrézó tà dóro 'o, adrézó móndí ki no twátwa ko, adrézó kpà tà 'o túrúpfú àko. 18 Móndyá adrébhá tà kìdríkìdri bha móndí i kòfalé dhi ì adré ngá kidhí tà kìdríkìdri na gò, ì dré adrézó lànyá tà gyăgya àdhya ni akónà bĩ.

4

Àma ki bhàma Gĩká ni rĩnyî zàle dhi

1 Tà adrézó ru pfu, adrézó lawàle àmɨ kòfalésè dhɨ adré angálé ángolésè? Tà nda ì adré zakó tsì angálé àmɨ kɨ lovó kònzɨ adrébhá àdzú bhu àmɨ léna dhɨ ɨ lésè? 2 Mì adré ngá lovó bha gò, mì dré adrézó ngá nda nɨ kisú ko. Dɨ mì adré lovó kònzɨ bha móndí ɨ rú, adrézó àyɨ kɨ le tupfúlé ngá nda nɨ kisúzó. Mì adré lawàle, adrézó ru pfu móndí íbe ngá nda nɨ tà sè. Dɨ, mì adré àmɨkya ngá mì dré adrélé lèle nda nɨ kisú ko, mì dré adrélé zìá Gïká tí ko dhɨ sè. 3 Dɨ, tágba mì kàdré ngá nda nɨ zi Gïká tí yà dhɨ, mì adré kisúá ko. Tàko ko, mì adré ngá nda nɨ zi togó kònzɨ sè, mì kò'oró àmɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó kònzɨ ásà be dhɨ bvó.

4 Àmɨ móndí zàràbhù ro nɨ ɨ, mì nï ko tàle dhɨ, ru sùma tà bvò kòndɨ àdhya íbe dhɨ adré dhyá kɨ 'o atsálé Gïká nɨ kàrɨbhá ro dhɨ? Dɨ dhya ángùdhi adrélépi lèá adrélé arúpi bvò kòndɨ àdhya ró dhɨ, adré áyɨ 'o atsálé Gïká nɨ kàrɨbhá ro. 5 Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Gìká adré togó ɨ́ dré bhàle àma léna dhɨ nɨ lovó bha tò.»* Mì adré kisùá dhɨ, Gïká nɨ Kúlí adré tà kòdhɨ nɨ ta àngyá? 6 Dɨ, Gïká nɨ togó tanɨ bhàle àma rú dhɨ kàdrì lavúlé. Tàko ko, akódhɨ nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Gìká adré ru pfu móndyá drïkàdrì ro dhɨ íbe.
Dɨ, adré ɨ́na áyɨ togó tanɨ bha móndyá adrébhá àyɨ kɨ tà bha kïní mi dhɨ ɨ rú.»†

7 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ bha Gïká nɨ rïnyí zàle. Mì kàdré lɨgílé Dzáborò be gò, kòlapáró àmɨ rúsè vwàvwà ro. 8 Mì kàdré àmɨ kɨ kisí ànyɨ Gïká làga gò, kòkisíró kpà ɨ ànyɨ àmɨ làga. Àmɨ tàkonzìbhá nɨ ɨ, mì kòdzì àmɨ kɨ drígá àmɨ kɨ tàkonzì lésè! Àmɨ túrúpfúbhá nɨ ɨ, mì kòtemvé àmɨ kɨ togó! 9 Mì kàdré kɨzà ro, adrélé àwó ngo, adrézó tongólé! Àmɨ kɨ arí kòladzá ru atsálé àwo ró. Àmɨ kɨ kólénzé kòladzá ru atsálé kɨzà ro. 10 Mì kàdré àmɨ kɨ tà bha kïní mi Mírï kandrá gò, kòtɨngáró àmɨ kɨ tà kuru.

Móndí kɨ tàbvó tàma ko dhɨ

11 Áma adrúpi ɨ, lè mì kàdré tà ta kònzɨ àmɨ kɨ adrúpi ɨ rú ko. Dhya ángùdhi adrélépi tà ta kònzɨ áyɨ adrúpi rú yà, kó ngalè adrélépi akódhɨ nɨ tàbvó ta yà dhɨ, adré tà ta kònzɨ Gïká nɨ tátrítrí kúlí rú, adrézó kpà tátrítrí kúlí nda nɨ tàbvó ta. Mí kàdré tátrítrí kúlí nɨ tàbvó ta dhɨ, kòdhɨ mí adré tátrítrí kúlí nda nɨ 'o ko. Be ró dhɨ, mí atsá mína tátrítrí kúlí nda nɨ tàbvó tàlepi ró. 12 Tákò dhya tátrítrí kúlí fèlepi ìndì móndí kɨ tàbvó tàlepi dhɨ ngbà 'ɨ́ àlo kwákwá. Gïká 'ɨ kalóma. Akódhɨ nda rïnyí íbe kɨtswázó móndí tɨdrí, kɨtswázó kpà móndí pfu dràle. Dɨ, mɨ tá mína àdhi 'ɨ, adrélé ámɨ àzya nɨ tàbvó ta nɨ?

Àma kɨ afàma ko dhɨ

13 Mì yi rè ma, àmɨ adrébhá tàá dhɨ «Ándrò yà, kó ngalè kïdru yà dhɨ, mà nɨ lɨ bhàandre àlo na, àzí 'o kóná àlo làfa kisúzó» nɨ ɨ. 14 Àmɨ, mì nï ngalè kïdru dhɨ, àmɨ kɨ lídrì nɨ adré ngínɨ ya dhɨ ko. Tàko ko, àmɨ kɨ lídrì nda sù ngóró sàsàlí adrélépi sàle lókyá tsà sè gò, dré adrézó akílé dhɨ tínɨ. 15 Adré dɨ be lèá dhɨ, mì kàdré tàá kònìnɨ: «Mírï kòlè dhɨ, mà nɨ adré lídrì íbe gò, mà dré tà kònɨ kɨ 'òzo tà kòna íbe.» 16 Dɨ, nyànomvá dhɨ, mì adré àmɨ kɨ afà adrélé drïkàdrì 'o. Dhyá kɨ afàma

---

* **4:5** 4:5 A kitswá kpà kúlí tisìle Gïríkï ti sè kònɨ kɨ ladzá kònìnɨ: «Gìká adré Tirí ɨ́ dré bhàle àma léna dhɨ nɨ lovó bha tò,» kó ngalè «Togó Gïká dré bhàle àma léna dhɨ adré lovó bha tò.»

† **4:6** 4:6 A kònò Tògyakúlí ɨ 3:34.

làsú be kònìnɨ nda kònzɨ. 17 Dɨ ásà dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà dóro ni 'òle gò, adrézó tà nda kɨ 'o ko dhɨ, adré ɨ́na tàkonzì 'o.

5

Tà tàle ngábhá kɨ kodzózó dhɨ

1 Âmɨ ngábhá ro nɨ ɨ, mì yi rè ká! Lè mì kàdré àwó ngo adrézó lúlŭ ga, kɨzà adrébhá alìle àmɨ dri dhɨ kɨ tà sè! 2 Âmɨ kɨ ngá ŋwa dre. Kidzú mbe àmɨ kɨ kítá ɨ dre. 3 Kìndrì mbe àmɨ kɨ órò ɨ, àmɨ kɨ àrezá be dre. Dɨ kìndrì nda nɨ àmɨ kɨ tàkonzì tadhá ngádra 'á kĭtú tàbvó tàzo dhɨ tú dhɨ nì. A nɨ kpà àmɨ kɨ zǎ nya, ngóró àtsɨ́ dré adrélé zǎ za vèle dhɨ tínɨ. Tàko ko, mì lokó àmɨkya ngá làgɨ́ be kàdrì dhɨ ɨ àmɨ dré lókyá kùdù sè dre. 4 Mì yi rè ká! Làfa mì dré gàle fèle dhya àzí 'obhá àmɨ kɨ amvú na dhɨ ɨ dré dhɨ adré ngòle àmɨ dri. Kótrétré dhya lànyá lokóbhá àmɨ kɨ amvú na dhɨ kya dhe Mírì rĭnyí líyí bína dre. 5 Bvò kònìdhɨ lé dhɨ, àmɨ tá ngbú adrélé trú kólányá na, adrélé àmɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó 'o. Mì nya àmɨ sìle ngbŏngbo kà'wá tínɨ, adrélé kĭtú dra àmɨ kɨ tilízó dhɨ nɨ letè. 6 Mì bhà tà móndɨ́ adrébhá tá tà àko àyɨ rú dhɨ ɨ dri, àyɨ kɨ tupfúzó todràle, tágba ì dré tá adrézó lɨgílé àmɨ rú ko dhɨ.

Tà letèma togó vwàvwà sè dhɨ

7 Dɨ áma adrúpi ɨ, mì kàdré tà letè togó vwàvwà sè, tsàle kĭtú Mírì dré dra agòzo dhɨ tú. Mì nò rè ngalè dhya ngá kidhílépi dhɨ adré ngá nda kɨ letè akónàle togó vwàvwà sè ngínɨ ya dhɨ ká. Adré letèá kɨdhólé lókyá kozya dré adrézó anzílé dhɨ sè, tsàle lókyá kozya nda dré adrérà'a akílé dhɨ 'á. 8 Âmɨ ró dhɨ, mì kàdré kókpà tà letè togó vwàvwà sè, adrézó togó tsɨ. Tàko ko, kĭtú Mírì dré dra agòzo dhɨ atsá ànyɨ dre. 9 Áma adrúpi ɨ, mì kàdré ru ndrɨ àmɨ kòfalésè ko, à kòtàró àmɨ kɨ tàbvó ko dhɨ bvó. Mì nò rè ká! Dhya dra móndɨ́ kɨ tàbvó tàlepi dhɨ dzó tí!

10 Áma adrúpi ɨ, mì kisù rè ngalè pròfétà atú tà longóbhá Mírì nɨ rú sè dhɨ, ì tsɨ tá àyɨ kɨ togó àyɨ kɨ kɨzà na ngínɨ ya dhɨ ká. Mì kàdré dɨ togó tsɨ àyɨkya tínɨ. 11 Mà adré zakó tsì àyɨ nda kɨ zi kólénzébhá ro, ì dré tá àyɨ kɨ togó tsìle dhɨ sè? Mì yi zakó ngalè Yóbò tsɨ tá áyɨ togó ngínɨ ya dhɨ 'í. Mì nò kpà tà Mírì dré 'òle akódhɨ dré kùdù na dhɨ 'í. Tàko ko, Mírì adré kɨzà do áyɨ togó na móndɨ́ kɨ tà sè, adrézó àyɨ kɨ kɨzà bha tà tàndɨ ró.

12 Áma adrúpi ɨ, tà kàdrì lavúlé dhɨ, lè mì kòsì mòndrà bhù nɨ rú sè yà, bvò nɨ rú sè yà, kó ngalè ngá àzya nɨ rú sè yà dhɨ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré ngbà 'í tàá «Àyíya», kó «Kóko», Gĭká kòbhàró tà àmɨ dri ko.

Tà zìma Gĭká tî tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ

13 Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré kɨzà nya dhɨ, kàdré tà zi Gĭká tí. Dhya àlo kàdré arí ɨ́be dhɨ, kàdré longó ngo Gĭká nɨ rú bhàzo kùle. 14 Dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kàdré drà ro dhɨ, kàzí bhàgo Ɛ̀kèlézyà àdhya ɨ, ì kòziró tà Mírì tí akódhɨ dré, dò dàzo akódhɨ dri Mírì nɨ rú sè. 15 Dɨ tà zĭle Mírì tí tà ka'ĭka'ĭ sè dhɨ nɨ dhya drà ro nda nɨ tɨdrí gò, Mírì dré akódhɨ nɨ tɨngázó kuru. Dhya nda kò'o tàkonzì dhɨ, Gĭká nɨ kpà akódhɨ nɨ tàkonzì tri. 16 Dɨ ásà dhɨ, lè mì kàdré àmɨ kɨ tàkonzì kɨ ta ngádra 'á àmɨ kòfalésè, adrézó kpà tà zi Gĭká tí àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré, mì kàdrɨ́ró àmɨ kɨ drà ɨ lésè be dhɨ bvó. Tà bàti ró dhɨ, tà móndɨ́ gyăgya dré adrélé zĭle Gĭká tí dhɨ, rĭnyí ɨ́be adrézó tà kàdrì 'o.

17 Mì kisù rè Èlíyà nɨ tà ká. Akódhɨ nda tá móndí 'ɨ àma tínɨ. Akódhɨ
zi tá tà Gïká tí togó wãyi sè, kozya kòdhiró ko dhɨ bvó. Dɨ kozya dré
dhïzo bvò dri ko kóná na, mbă nzi-drî-àlo. 18 Àmvolásà dhɨ, dré gòzo
tódhyá tà zi Gïká tí gò, kozya dré gòzo adrélé dhïle gò, bvò dré gòzo
adrélé ngá 'o kàle.
19 Áma adrúpi ɨ, dhya àlo àmɨ kòfalé dhɨ kòku láti tà bàti àdhya 'ásè
gò, dhya àzya dré akódhɨ nɨ adrïzo agòle láti tà bàti àdhya nda 'á dhɨ,
20 lè mì kònï tà kònìdhɨ: Dhya ángùdhi adrélépi móndí tàkonzì 'òlepi
dhɨ nɨ adrî agòle láti kɨnzò ro dhɨ lésè dhɨ, nɨ akódhɨ nda nɨ tɨdrí dràdrà
lésè gò, akódhɨ nɨ tàkonzì zyandre dhɨ kɨ zùzo.

Wárágà Pétèró dré tɨsìle dhɨ nɨ àlo

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngìle drìdrì dhɨ

Kònìdhɨ wárágà Pétèró dré tɨsìle dhɨ nɨ àlo 'ɨ. Akódhɨ nda tá àpóstolò kɨ àlo 'ɨ, ìndì Èkèlézyà nɨ drì kobhá kàdrì dhɨ kɨ àlo 'ɨ. Adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì móndyá Gĩká àdhya ayɨ́bhá bvò twátwa ɨ 'ásè dhɨ ɨ dré (1:1). Adré tɨsìá kɨtswázó àyɨ kɨ tɨmbà àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ na dhɨ bvó. Tàko ko, à adré tá àyɨ kɨ mì pfo, adrézó kɨzà fe àyɨ dré Krísto nɨ tà sè. Dɨ wárágà kònìdhɨ léna dhɨ, Pétèró adré Rúbí Tanɨ nɨ tà 'o agálé àyɨ léna, adrézó tadhá dhɨ, Yésu nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ adré àyɨ kɨ 'o adrélé mì bha Gĩká véna (1:3-5). Adré kpà tadhá dhɨ, kɨzà ì dré adrélé nyàle nda adré àyɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ tabhĩ, adrézó àyɨ kɨ 'o kɨtswálé títí, ì kòkisúró rúku, mĩlanzĩlanzì, lɨndrì be kĩtú Yésu Krísto dré dra apfòzo dhɨ tú (1:6-9). Adré kpà tàá dhɨ, Krísto nɨ kɨzà nyàma nɨ tà sè dhɨ, lè ì kàdré kókpà tà kisù akódhɨ àdhya tínɨ, adrézó gànzi ró adrélé kɨzà nya akódhɨ àdhya tínɨ. Tàko ko, dhya ángùdhi kɨzà nyàlepi rúbhá na dhɨ tayɨ́ tàkonzì 'òma dre (4:1-6). Pétèró adré kpà tàá dhɨ, ì kàdré kɨzà nya Krísto nɨ tà sè dhɨ, lè ì kàdré lenzélé adrézó Gĩká nɨ rú bha kùle tà nda sè. Tàko ko, Gĩká nɨ Tɨrɨ́ mĩlanzĩlanzì ro dhɨ adré adrélé àyɨ léna (4:12-19).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atĩma

1) Pétèró nɨ mòdo fèma (1:1-2)
2) Móndɨ́ kɨ tɨdrɨma (1:3-12)
3) Adrema lólo tà títí dhɨ kɨ 'òma sè dhɨ (1:13–2:10)
4) Atsima dóro dhɨ, ìndì kɨzà nyàma (2:11–4:19)
5) Bhàgo kɨ tà kàdhúrà ɨ́be dhɨ (5:1-11)
6) Mòdo kùdù (5:12-14)

Pétèró nɨ mòdo fèma

1 Ma, Pétèró, Yésu Krísto nɨ àpóstolò, má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì àmɨ, móndyá Gĩká dré zìle, ayɨ́bhá ngóró móndɨ́ twá ɨ ró bvò Pótò àdhya 'ásè, Gàlàtɨ́yà àdhya 'ásè, Kàpàdòkɨ́yà àdhya 'ásè, Asíyà àdhya 'ásè, ìndì Bĩtĩníyà àdhya 'ásè dhɨ ɨ dré. 2 Gĩká Atá nda zì àmɨ ngóró ɨ́ dré tá kisùle 'òle kɨ́nó lésè dhɨ tínɨ, àmɨ kɨ bhàzo twá adrélé móndyá lólo ɨ́na ɨ ró Tɨrɨ́ Lólo nɨ rĩnyí sè, mì kòka'ĩró Yésu Krísto nɨ kúlí 'òle, àmɨ kɨ tayɨ́zó dré temvélé áyɨ kàrɨ́ sè.

Gĩká kòbhà áyɨ togó tanɨ àmɨ rú, tà kìdrɨ́kìdrɨ fèzo gàle àmɨ léna bĩ!

Àma kɨ tɨdrɨma, ìndì àma kɨ mì bhàma Gĩká véna dhɨ

3 Rúku kàdré Gĩká, àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ Atá dré! Akódhɨ nɨ togó dóro lavúlé dhɨ sè dhɨ, ti àma tódhyá lídrì tídhɨ́ ro dhɨ nɨ afèzo àma dré, Yésu Krísto nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ sè. 'O kònìnɨ, mà kàdréró mì bha ɨ́ véna lovó sè, 4 adrézó tà ɨ́ dré lazílé àma dré tàyɨlé ro, ɨ́ dré zùle bhù na dhɨ nɨ letè. Tà lazílé tàyɨlé ro nda kɨtswá ŋwàle bwà ko, kɨtswá atsálé ndĩ ró bwà ko, ìndì lagulagu nɨ kɨtswá kpà akɨ́lé bwà ko. 5 Dɨ àmɨ kɨ tà ka'ĩka'ĩ sè dhɨ, Gĩká adré àmɨ kɨ lɨkí áyɨ rĩnyí sè, tsàle lókyá mì dré dra lídrì kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisúzó dhɨ 'á. Gĩká gànzi ró lídrì nda nɨ tadhá lókyá kùdù sè.

6 Tà nda kòdhɨ ɨ sè dhɨ, mì adré lenzélé lavúlé, tágba kòkɨtswá mì dré
adrézó kɨzà nya tà twátwa adrébhá àmɨ kɨ tabhǐ dhɨ ɨ sè lókyá tsà sè
yà dhɨ. 7 Tà nda ì atsá àmɨ rú kònìnɨ kɨtswálé àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ tabhǐ,
ngóró à dré adrélé órò tabhǐ àtsí sè dhɨ tínɨ. Gĭká mĭlésè dhɨ, àmɨ kɨ tà
ka'ĭka'ĭ nda lavú órò, ngá adrélépi akɨlé tágba tabhǐzoá àtsí sè dhɨ byá.
Dɨ à kòtabhǐ àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ nda gò ka'ĭzoá dre dhɨ, mì nɨ rúku kisú
mĭlanzǐlanzǐ íbe ìndì lɨndrì be kĭtú Yésu Krísto dré dra apfòzo dhɨ tú.
8 Tágba mì dré akódhɨ nda nɨ nòzo rè mǐ sè ko dhɨ, mì adré akódhɨ nɨ le.
Gba mì dré adrézó akódhɨ nɨ no nyànomvá ko dhɨ, mì adré akódhɨ nɨ
ka'ĭ gò, mì dré adrézó lenzélé lavúlé, kólénzé mĭlanzǐlanzǐ ro kɨtswázó
tà nɨ nɨ ta bwà ko dhɨ sè. 9 Tàko ko, mì adré tà mì dré Yésu Krísto nɨ
ka'ĭzo ásà dhɨ nɨ kisú. Tà nda, àmɨ kɨ tɨdrɨma 'ɨ.
10 Kàdré tà adrézó móndí kɨ tɨdrí nda nɨ tà sè dhɨ, pròfétà atú dhɨ ì
ndà tá tà nda nɨ àndu nǐle kyá gò, ì dré tà tanɨ Gĭká dré lèle fèle àmɨ
dré áyɨ togó tanɨ sè dhɨ nɨ tà longózó. 11 Tàko ko, Krísto nɨ Tɨrí àyɨ
léna dhɨ adré tá tadhá àyɨ dré dhɨ, Krísto nɨ kɨzà nya gò, mĭlanzǐlanzǐ
kisúzó àmvolásà. Ásà dhɨ, ì adré tá lókyá tà nda dré kɨtswázó ru 'o dhɨ
nɨ nda nǐle, túmănǐ tà kɨtswábhá atsálé drǐdrǐ tà nda nɨ tadhá dhɨ íbe.
12 Dɨ Gĭká tadhá tá pròfétà nda ɨ dré dhɨ, tà ì dré tá adrélé longólé nda
ì kɨtswá adrélé àyɨ dré ko. Be ró dhɨ, ì adré tá tà nda kɨ longó àmɨ dré.
Dɨ nyànomvá dhɨ, mì yi tà nda ɨ dhya Rúbí Tanɨ longóbhá àmɨ dré Tɨrí
Lólo amùle bhù lésè dhɨ nɨ rǐnyí sè dhɨ ɨ tí dre. Ndìndì ángéló ɨ lovó
íbe tò kɨtswázó tà nda kɨ ni.

Adrema lólo tà tǐtǐ mà dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè dhɨ

13 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré tàmĭga dri, adrélé àmɨ kɨ tà kisùle dhɨ kɨ lɨkí.
Mì kàdré mǐ bha Gĭká véna, tà tanɨ mì dré dra kisúlé akódhɨ nɨ togó
tanɨ sè lókyá Yésu Krísto dré dra apfòzo dhɨ tú dhɨ nɨ tà sè. 14 Ámɨ, Gĭká
nɨ ànzɨ ɨ, mì kàdré akódhɨ nɨ kúlí ka'ĭ 'òle. Mì kògò adrélé tatsílé lovó
kònzɨ kɨ 'obe, ngóró mì dré tá adrélé 'òle mì dré tà nǐrà ko dhɨ 'á dhɨ
tínɨ ko. 15 Dɨ, ngóró Gĭká àmɨ kɨ azílépi dhɨ dré adrélé lólo dhɨ tínɨ dhɨ,
mì kàdré kókpà lólo tà tǐtǐ mì dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè. 16 Tàko ko, Gĭká
nɨ Kúlí adré tàá dhɨ: «Mì kàdré lólo. Ángyá ko, áma tàndɨ, ma lólo.»*
17 Mì nǐ tàle dhɨ, Gĭká mì dré adrélé zǐle àmɨ kɨ Atá ro dhɨ, adré móndí
àlo àlo tǐtǐ dhɨ kɨ tàbvó ta ngóró àyɨ kɨ tà 'òle dhɨ ì dré adrélé dhɨ tínɨ
dhɨ be. Adré àyɨ kɨ no twátwa ko. Dɨ mì dré adrérà'a bvò kònìdhɨ dri
kùmú ɨ tínɨ dhɨ 'á dhɨ, mì kàdré tà 'o akódhɨ nɨ ròma sè. 18 Tàko ko, mì
nǐ làgí Gĭká dré àmɨ kɨ gìzo láti tàko àmɨ kɨ tábhí ì dré tá lebèle dhɨ lésè
dhɨ ángopí ya dhɨ be. Làgí nda tá ngá adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà ngóró
àrezá tínɨ yà, kó ngalè órò tínɨ yà dhɨ 'ɨ ko. 19 Be ró dhɨ, Gĭká gɨ àmɨ
Krísto nɨ kàrí làgí kyàkyà dhɨ sè. Akódhɨ nda tá kábilígyà mvá tà kònzɨ
àko ìndì ndǐ àko í rú dhɨ 'ɨ. 20 Gĭká zì tá akódhɨ drǐdrǐ bvò nɨ bhàma
kandrá gò, akódhɨ nɨ 'òzo apfòle lókyá kùdù kònìdhɨ sè àmɨ kɨ tà sè.
21 Dɨ akódhɨ nda sè dhɨ, mì adré Gĭká nɨ ka'ĭ. Gĭká tɨngá akódhɨ dràdrà
lésè gò, akódhɨ nɨ mǐ bhàzo lanzǐle, mì kàdréró àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ bha
Gĭká léna, adrézó mǐ bha akódhɨ véna.
22 Nyànomvá dhɨ, mì temvé àmɨ mì dré tà bàti ka'ĭle 'òle dhɨ sè dre,
mì kàdréró àmɨ kɨ adrúpi kɨ le togó wăyi sè. Adré dɨ lèá dhɨ, mì kàdré ru
le àmɨ kòfalésè togó lólo àtsɨ ró dhɨ sè. 23 Tàko ko, à gò àmɨ kɨ ti tódhyá

* **1:16** 1:16 Á kònò Lèvǐtíkè 19:2.

dre. Dɨ, lídrì tídhí mì dré kisúlé nda angá móndí kɨ kórì adrélépi ŋwàle ŋwaŋwà dhɨ lésè ko. Be ró dhɨ, angá ína kórì kɨtswálépi ŋwàle bwà ko dhɨ lésè. Bàti, à ti àmɨ Gĭká nɨ kúlí lídrì ro, adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ sè. 24 Tàko ko, ngóró Gĭká nɨ Kúlí dré adrélé tàle dhɨ tínɨ:
«Móndyá títí dhɨ ɨ ngóró mbì tínɨ.
Ayɨ kɨ rúku kpà ngóró mbì pfò kya tínɨ.
Mbì adré 'yòle gò, pfò nɨ dré adrézó zɨle.
25 Dɨ, Mírì nɨ kúlí adré ína adrélé kóná vésè kólyá.»†
Kúlí nda kòdhɨ Rúbí Tanɨ longólé àmɨ dré dhɨ 'ɨ.

2

1 Dɨ ásà dhɨ, mì kòtɨngá àmɨ rúsè tà kònzɨ kɨ kárá títí dhɨ ɨ, kɨnzò títí dhɨ ɨ, túrúpfú tà, lovó kònzɨ bhàma móndí ɨ rú dhɨ, ɨndì móndí kɨ rú tàma kònzɨ dhɨ. 2 Ngóró ànzɨ kùrî ɨ tínɨ dhɨ, mì kàdré bàsú tàndɨ Tɨrí Lólo àdhya nɨ le mvùle kòdhya, mì kàdréró mbàle àmɨ kɨ lídrì tídhí ro dhɨ na. 3 Tàko ko, mì tabhĭ Mírì dre gò, mì dré atógyàzoá dhɨ, akódhɨ dóro lavúlé.

Kírà lídrì ro dhɨ ɨndì móndyá Gĭká dré zɨle dhɨ ɨ

4 Mì kàdré àmɨ kɨ kisí ànyɨ Mírì Yésu làga. Akódhɨ nda kírà lídrì ro móndí ì dré gàle gàgà, dɨ Gĭká dré ína kɨpèle adrélé làgɨ ró í mĭlésè dhɨ 'ɨ. 5 Àmɨ adrébhá kókpà ngóró kírà lídrì ro dhɨ ɨ tínɨ nɨ ɨ, mì kòtayí àmɨ Gĭká dré tobhàle atsálé dzó Tɨrí Lólo àdhya ró, mì kàdréró kòwánà lólo ɨ ró, adrélé mòbòmà Tɨrí àdhya kɨtswábhá Gĭká mĭlésè dhɨ kɨ fe akódhɨ dré Yésu Krísto sè. 6 Tàko ko, Gĭká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:
«Mì nò rè ká! Má nɨ kírà bha Sĭyónà na.
Kírà nda kírà làgí kyàkyà má dré kɨpèle adrélé kírà agógó dzó nɨ pá
bhàzo drĭá dhɨ ró dhɨ 'ɨ.
Dhya ángùdhi adrélépi kírà nda nɨ ka'ĭ dhɨ,
kɨtswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»*
7 Àmɨ adrébhá akódhɨ nɨ ka'ĭ dhɨ ɨ dré dhɨ, kírà nda kírà làgí kyàkyà dhɨ 'ɨ. Dɨ, móndyá akódhɨ nɨ ka'ĭbhá ko dhɨ ɨ dré dhɨ:
«Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhɨ,
gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyɨ totó drĭá dhɨ ró.»†
8 Gĭká nɨ Kúlí adré kpà tàá dhɨ:
«Kírà nda kírà adrélépi móndí kɨ tokpó dhɨ 'ɨ,
ɨndì kírà adrélépi móndí kɨ 'o ledhélé dhɨ 'ɨ.»‡
Ayɨ nda ì adré ledhélé, ì dré adrélé Gĭká nɨ kúlí ga 'òle dhɨ sè. Tàko ko, Gĭká bhà tá àyɨ adrélé tà 'o kònìnɨ.

9 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, àmɨ móndyá Gĭká dré zɨle adrélé súrú ína ró dhɨ 'ɨ. Àmɨ kpà kòwánà Ópí àdhya 'ɨ, súrú lólo dhɨ 'ɨ, ɨndì móndyá Gĭká nɨ tàndɨ àdhya 'ɨ, mì kàdréró tà kàdrìkàdrì dré 'òle dhɨ kɨ longó móndí ɨ dré be dhɨ bvó. Tàko ko, akódhɨ azí àmɨ apfòle tínímvá lésè, afílé áyɨ ngádra líndríga ró dhɨ 'á dhɨ nì. 10 Wáláká dhɨ, àmɨ tá móndyá Gĭká àdhya 'ɨ ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, àmɨ móndyá Gĭká àdhya 'ɨ bàti. Wáláká dhɨ, à bhà tá àmɨ kɨ kɨzà ko. Dɨ, nyànomvá dhɨ, Gĭká bhà àmɨ kɨ kɨzà dre.

† **1:25** 1:25 A kònò Ɛsáyà 40:6-8. * **2:6** 2:6 A kònò Ɛsáyà 28:16. † **2:7** 2:7 A kònò Longó ɨ 118:22. ‡ **2:8** 2:8 A kònò Ɛsáyà 8:14.

11 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, àmɨ ngóró móndí twá adrébhá bvò àyɨkya ró dhɨ àko dhɨ ɨ tínɨ. Má adré dɨ àmɨ kɨ kodzó, mì kàdréró àmɨ kɨ lɨkí lovó kònzɨ àmɨ kɨ rúbhá kya adrébhá ru pfu àmɨ íbe dhɨ kɨ tà sè. 12 Mì kàdré kpà atsílé dóro pàgánò ɨ kòfalésè. Dɨ tágba ì kàdré àmɨ kɨ asíkì tà kònzɨ 'òma sè yà dhɨ, ì nɨ tà dóro mì dré adrélé 'òle dhɨ kɨ no gò, ì dré Gïká nɨ rú bhàzo kùle tà nda ɨ sè kïtú dré dra atsázó dhɨ tú.

Àma kɨ bhàma àma kɨ kàdrì ɨ zàle, àma kɨ mîrì íbe dhɨ

13 Mírì nɨ tà sè dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ bha móndyá títí bhàle àmɨ drïle dhɨ kɨ rïnyí zàle, kàdré ópí kàdrì adrélépi òpì nya àmɨ dri dhɨ 'ɨ yà, 14 kó ngalè gùvèrènérè 'ɨ yà dhɨ. Ángyá ko, gùvèrènérè nda ɨ dhya ópí nda dré bhàle dhɨ 'ɨ, ì kàdréró tà ŋo móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ɨ dri, adrézó kpà móndyá adrébhá tà dóro 'o dhɨ kɨ tà bha kuru. 15 Tàko ko, Gïká adré lèá dhɨ, mì kàdré tà dóro 'o, kɨtswázó móndí azaaza tà nibhá ko dhɨ kɨ kúlí kɨkí dhɨ bvó. 16 Mì kàdré atsílé ngóró móndí Gïká dré trìle dhɨ ɨ tínɨ. Dɨ, mì kàdré àmɨ kɨ trìma nda nɨ no ngóró tà adrélépi láti fe àmɨ dré adrézó tà kònzɨ 'o dhɨ ró ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà 'o ngóró màrábà Gïká àdhya ɨ tínɨ. 17 Mì kàdré móndyá títí dhɨ kɨ lɨndrì bha, adrézó àmɨ kɨ adrúpi kɨ le. Mì kàdré Gïká nɨ ro, adrézó ópí kàdrì nɨ lɨndrì bha.

18 Ámɨ màrábà ro nɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ bha àmɨ kɨ mírì kɨ rïnyí zàle lɨndrì sè wăyi. Mì kàdré 'òá kònìnɨ ngbà 'í àyɨ adrébhá togó íbe dóro ìndì yàyà dhɨ ɨ véna ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònìnɨ àyɨ adrébhá togó íbe tòmbátòmba dhɨ ɨ véna. 19 Tàko ko, mì kàdré kɨzà nya tà gyăgya sè ko gò, adrézó mvòá Gïká nɨ tà sè dhɨ, kòdhɨ dóro Gïká mïlésè. 20 Dɨ, à kàdré àmɨ kɨ tswa mì dré tà kònzɨ 'òle dhɨ sè gò, mì dré adrézó mvòá dhɨ, mì nɨ àdho tà dóro kisú ásà? Dɨ, mì kàdré àmɨkya kɨzà nya mì dré tà dóro 'òle dhɨ sè gò, mì dré adrézó mvòá dhɨ, kòdhɨ dóro Gïká mïlésè. 21 Gïká azí àmɨ adrélé tà 'o kònìnɨ. Tàko ko, Krísto nɨ tàndɨ nya tá kɨzà àmɨ kɨ tà sè, mì kàdréró akódhɨ nɨ lebè, adrézó tà 'o akódhɨ àdhya tínɨ. 22 Akódhɨ 'o tá ína tàkonzì ko. Kúlí móndí kɨ lɨtízó dhɨ apfò tá kpà akódhɨ sílésè àlomvá ko.§ 23 Móndí ì dré tá adréra'a akódhɨ nɨ lodhá dhɨ 'á dhɨ, akódhɨ logó tá làdhá àyɨ tí ko. Ɨ dré tá adréra'a akódhɨ nɨ rúbhá 'o aswálé dhɨ 'á dhɨ, logó tá kúlí aswaaswa àyɨ tí ko. Be ró dhɨ, bhà tá ɨ Gïká adrélépi tàbvó ta gyăgya dhɨ drígá. 24 Akódhɨ nɨ tàndɨ do tá àma kɨ tàkonzì ɨ í rú fa kɨpakɨpa dri, mà kòdràró tàkonzì lésè gò, mà kàdréró lídrì íbe adrézó tà gyăgya 'o. Làzí akódhɨ nɨ tswàzo dhɨ àdhya sè dhɨ, mì adrí dre. 25 Tàko ko, àmɨ tá ngóró kábilígyà avìbhá dhɨ ɨ tínɨ. Dɨ, nyànomvá dhɨ, mì agò kábilígyà lɨkílépi, adrélépi kpà àmɨ kɨ lídrì lɨkí dhɨ vélé dre.

3

Tòkó kɨ tà àyɨ kɨ àgo íbe dhɨ

1 Àmɨ tòkó ɨ, mì kàdré kókpà àmɨ kɨ bha àmɨ kɨ àgo ɨ zàle. Dɨ àmɨ kɨ àgo kɨ àruka ì kàdré Gïká nɨ kúlí ga rè dhɨ, mì nɨ kɨtswá àyɨ kɨ adrì Yésu nɨ ka'ì àmɨ kɨ atsima dóro dhɨ sè, àmɨ kɨ kúlí sè ko. 2 Tàko ko, ì nɨ nòá ngalè mì adré atsílé togó lólo sè, adrélé Gïká nɨ lɨndrì bha ngínɨ ya dhɨ. 3 Lè àmɨ kɨ aveave kàdré tà mì dré adrélé 'òle àmɨ kɨ rúbhá sè dhɨ ɨ sè ko, kàdré àmɨ kɨ drïbhí tìma 'ɨ yà, màyɨkà ledélé órò sè dhɨ kɨ

§ **2:22** 2:22 A kònò Èsáyà 53:9.

tosoma àmɨ rú dhɨ 'ɨ yà, kó ngalè kítá aveave dhɨ kɨ tosoma àmɨ rú dhɨ 'ɨ yà dhɨ. 4 Be ró dhɨ, àmɨ kɨ aveave kàdré ína tà dóro mì dré adrélé zùle àmɨ kɨ togó na dhɨ ɨ sè. Aveave nda aveave àmɨ kɨ togó yàyà ìndì lìrì àdhya, kɨtswálépi dràle bwà ko, ìndì adrélépi làgɨ ró G̈ìká mïlésè dhɨ 'ɨ. 5 Tàko ko, tòkó lólo atú adrébhá tá mï bha G̈ìká véna dhɨ ì adré tá àyɨ kɨ 'o avélé kònìnɨ. Ɨ adré tá kpà drï asó àyɨ kɨ àgo ɨ kandrá. 6 Sárà adré tá 'òá kònìnɨ. Adré tá Àbàrámà nɨ kúlí yi, adrézó akódhɨ nɨ zi áyɨ mírï ro. Àmɨ Sárà nda nɨ ànzɨtòkó 'ɨ, mì kàdré tà dóro 'o, adrézó àmɨ kɨ tayí adrélé ngá ro tà àlo sè ko dhɨ.

7 Àmɨ àgo ɨ, mì kàdré kókpà 'òá kònìnɨ, adrézó àmɨ kɨ tòkó íbe dóro. Mì kàdré àyɨ kɨ tà yàyà tòkó kya ró dhɨ kɨ kisù, adrézó àyɨ kɨ lɨndrì bha. Tàko ko, mì nɨ lídrì G̈ìká dré lazílé áyɨ togó tanɨ sè dhɨ nɨ kisú tàyɨlé ro túmäní àyɨ íbe. Mì kàdré 'òá kònìnɨ, tà àlo kòkɨtswáró tà mì dré adrélé zïle G̈ìká tí dhɨ kɨ kɨkí ko.

Kɨzà nyàma tà dóro 'òma sè dhɨ

8 Kùdù ro dhɨ, àmɨ títí mì kàdré ngá àlo ró àmɨ kòfalésè, adrélé àmɨ kɨ adrúpi kɨ kɨzà do. Mì kàdré ru le àmɨ kòfalésè adrúpi ɨ tíní, adrélé àmɨ kɨ togó dóro tadhá, adrézó àmɨ kɨ tà bha kïní mi. 9 Mì kàdré tà kònzɨ logó tà kònzɨ 'òle àmɨ rú dhɨ tí ko, adrézó kpà làdhá logó làdhá dhàle àmɨ rú dhɨ tí ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya tà tanɨ zi G̈ìká tí móndí tà kònzɨ 'obhá àmɨ rú dhɨ ɨ dri. Tàko ko, G̈ìká azí àmɨ adrélé tà 'o kònìnɨ, mì kòkisúró tà tanɨ dré lazílé àmɨ dré tàyɨlé ro dhɨ be dhɨ bvó. 10 Àngyá ko, G̈ìká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Lè dhya ángùdhi adrélépi lèá lenzélé áyɨ lídrì sè, adrélépi kpà kïtú dóro dhɨ kɨ le nòle dhɨ,
kàdré áyɨ ti lɨkí kúlí kònzɨ ɨ sè, ìndì kɨnzò ɨ sè.
11 Lè akódhɨ kàdzá áyɨ togó tà kònzɨ lésè adrézó tà dóro 'o.
Kàdré tà kɨdrí́kɨdrɨ nda bhàle móndí ɨ kòfalé togó wäyi sè.
12 Tàko ko, Mírï nɨ mï móndyá adrébhá tà gyägya 'o dhɨ ɨ dri.
Adré kpà bíbhálé ga tà ì dré adrélé zïle í tí dhɨ kɨ yïzo.
Dɨ, adré ína àmvò alá móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ ɨ rú.»*

13 Àmɨ kɨ togó kàdré àtsɨ ró adrélé tà dóro 'o dhɨ, àdhi nɨ àmɨ kɨ 'o kònzɨ dhɨ nì? 14 Dɨ, tágba mì kàdré kɨzà nya mì dré adrélé tà gyägya 'o dhɨ sè yà dhɨ, G̈ìká nɨ tà tanɨ bha àmɨ dri. Mì kàdré ngá ro tà móndí ì dré adrézó ngá ro ásà dhɨ ɨ sè ko. Mì kòtayí kpà àmɨ kɨ togó adrélé lanzïle ko.† 15 Be ró dhɨ, àmɨ kɨ togó na dhɨ, mì kòbhà Krísto twá adrélé àmɨ kɨ Mírï ro. Mì kàdré ngbú adrélé gànzi ró tà mì dré adrézó mï bha ásà dhɨ nɨ àndu ngɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà nda nɨ lizí àmɨ tí dhɨ dré. 16 Dɨ, mì kàdré 'òá togó yàyà sè, ìndì lɨndrì sè. Mì kàdré àmɨ kɨ togó lɨkí adrélé lólo, kɨtswálé móndyá adrébhá àmɨ kɨ rú ta kònzɨ tà dóro mì dré adrélé 'òle Krísto nɨ tà sè dhɨ ɨ sè dhɨ, ì kàdréró kanyò ro kúlí kònzɨ ì dré adrélé tàle àmɨ rú dhɨ ɨ sè. 17 Àngyá ko, mì kàdré kɨzà nya mì dré adrélé tà dóro 'o dhɨ sè gò, G̈ìká dré lèzoá kàdré kònìnɨ dhɨ, kòdhɨ dóro lavúlé mì dré adrélé kɨzà nya mì dré adrélé tà kònzɨ 'o dhɨ sè dhɨ rúsè.

18 Tàko ko, Krísto nɨ tàndɨ nya tá kɨzà ngbà 'í vésè àlo móndí kɨ tàkonzɨ kɨ tà sè. Akódhɨ gyägya ró nda drà móndyá gyägya ko dhɨ

* **3:12** 3:12 A kònò Longó ɨ 34:13-17. † **3:14** 3:14 A kònò Ɛ̈sáyà 8:12.

kɨ tà sè, kɨtswálé àmɨ kɨ adrì Gïká vélé dhɨ bvó. A pfu tá akódhɨ nɨ rúbhá dràle gò, dré gòzo adrílé Tɨrí Lólo nɨ rìnyí sè. 19 Dɨ Tɨrí Lólo nda sè dhɨ, akódhɨ dré kpà lìzo Gïká nɨ kúlí longó tɨrí 'ìle bădzó na dhɨ ɨ dré. 20 Áyɨ nda ɨ tá móndí atú lɨgíbhá Gïká rú lókyá Nówè dré tá adrérà'a bwátù kàdrì dhɨ nɨ ledé, ìndì Gïká dré adrérà'a tà letè togó vwàvwà sè dhɨ 'á dhɨ 'ɨ. Bwátù kàdrì nda na dhɨ, móndí bǐ ko, ngbà 'í móndí nzi-drì-na dhɨ ì adrí tá yǐ lìti sè dhɨ àyɨ. 21 Yǐ nda adré bàtísimò nɨ tà tadhá kòdhya. Dɨ nyànomvá dhɨ, bàtísimò nda adré àmɨ kɨ tɨdrí nì. Adré àmɨ kɨ tɨdrí, àmɨ kɨ rúbhá dzìma sè ko, be ró dhɨ, mì dré adrélé longóá dhɨ, mì adzá àmɨ kɨ togó Gïká vélé dre dhɨ sè. Adré àmɨ kɨ tɨdrí, Yésu Krísto nɨ ngàma dràdrà 'ásè dhɨ sè. 22 Akódhɨ nda mbà bhù na gò, adrélé Gïká nɨ drɨágó lésè. Kònàle dhɨ, ángéló ɨ, ópí kàdrì ɨ, tsàle rìnyí ɨbe dhɨ ɨ akódhɨ nɨ rìnyí zàle.

4

Atsima ngóró Gïká dré adrélé lèle dhɨ tɨnɨ dhɨ

1 Dɨ Krísto dré kɨzà nyàle rúbhá na dhɨ sè dhɨ, mì kàdré kókpà tà kisù akódhɨ àdhya tɨnɨ, adrézó gànzi ró adrélé kɨzà nya kònìnɨ. Tàko ko, dhya ángùdhi kɨzà nyàlepi rúbhá na dhɨ tayí tàkonzì 'òma dre. 2 Ásà dhɨ, dhya nda kɨtswá gòle áyɨ lókyá àmbí bvò kònìdhɨ dri dhɨ nɨ fe, adrézó lovó kònzɨ áyɨ rúbhá àdhya kɨ 'o dhɨ ko. Be ró dhɨ, adré áyɨ fe adrélé tà Gïká dré adrélé lèle í kò'o dhɨ kɨ 'o kòdhya. 3 Tàko ko, wáláká dhɨ, mì kɨzá tá àmɨ kɨ lókyá bǐ, adrézó tà pàgánò ì dré adrélé lèle 'òle dhɨ kɨ 'o. Mì adré tá tatsílé tà swà 'obe, lovó kònzɨ kɨ bhabe, wá tsibe, gwányá wàyá kɨ tà 'obe, ìndì gïká tàko kɨ lɨndrì bhabe, tágba tà nda ì dré tá adrézó kònzɨ lavúlé Gïká mïlésè dhɨ. 4 Dɨ nyànomvá dhɨ, pàgánò nda kɨ líndrí adré gàle, mì dré adrélé tatsílé àyɨ ɨbe tà swà nda kɨ 'obe ko dhɨ sè gò, ì dré adrézó àmɨ kɨ lodhá. 5 Dɨ, ì nɨ àyɨkya tà ì dré adrélé 'òle nda kɨ ta Gïká adrélépi gànzi ró móndyá títí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhɨ kɨ tàbvó ta dhɨ kandrá. 6 Tà nda sè dhɨ, à longó tá ndìndì Rúbí Tanɨ móndyá dràbhá dre dhɨ ɨ dré. Dɨ tágba Gïká dré àyɨ nda kɨ tàbvó tàzo tà ì dré 'òle rúbhá na dhɨ ɨ sè móndyá títí dhɨ kya tɨnɨ dhɨ, ì nɨ kɨtswá lídrì Gïká àdhya nɨ kisú Tɨrí Lólo na.

7 Tà títí dhɨ kɨ kùdù atsá ànyɨ dre. Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré tà 'o tògyá sè, adrézó àmɨ kɨ tà kisùle dhɨ kɨ likí, mì kàdréró tà zi Gïká tí be dhɨ bvó. 8 Lavúlé dhɨ, mì kàdré ru le àmɨ kòfalésè togó wǎyi sè. Tàko ko, lèle adré ína tàkonzì zyandre dhɨ kɨ zu. 9 Mì kàdré àmɨ kɨ adrúpi kɨ ka'ì dòle àmɨ véna togó dóro sè, ngùrùngùrù sè ko. 10 Àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ, mì kàdré tà 'o àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré, tà tanɨ mì dré kisúlé Gïká nɨ togó tanɨ sè dhɨ sè. Mì kàdré 'òá ngóró móndí Gïká dré tà tanɨ twátwa dhɨ kɨ bhàzo àyɨ drígá dhɨ ɨ tɨnɨ. 11 Dhya àlo kàdré kúlí longó dhɨ, kàdré kúlí adrébhá angálé Gïká vélésè dhɨ kɨ longó kòdhya. Dhya àlo kàdré tà 'o móndí ɨ dré dhɨ, kàdré 'òá rìnyí Gïká dré adrélé fèle drá dhɨ sè. Mì kàdré dɨ tà títí dhɨ kɨ 'o, móndí ì kàdréró Gïká nɨ rú bha kùle Yésu Krísto sè be dhɨ bvó. Mïlanzïlanzì ɨ rìnyí be dhɨ ì kàdré akódhɨ dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Kɨzà nyàma Krîsto nɨ tà sè dhɨ

12 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, lè àmɨ kɨ líndrí kàdré gàle, tà kɨzà
ro adrébhá àmɨ kɨ tabhì dhɨ kɨ tà sè ko. Mì kàdré kpà tà nda kɨ no
ngóró tà twá atsábhá àmɨ rú dhɨ ɨ ró ko. 13 Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨkya
lenzélé mì dré adrélé kɨzà nya Krísto àdhya tíni dhɨ sè, akódhɨ kònì dra
apfò áyɨ mïlanzïlanzï na dhɨ, mì kòkɨtswáró vélé lenzélé lavúlé arí be
bï be dhɨ bvó. 14 Â kàdré àmɨ kɨ lodhá Krísto nɨ rú nɨ tà sè dhɨ, Gïká
nɨ tà tanɨ bha àmɨ dri. Tàko ko, Gïká nɨ Tɨrí mïlanzïlanzï ró dhɨ adré
adrélé àmɨ léna. 15 Dɨ, mì kàdré kɨzà nya dhɨ, lè mì kàdré nyàá mì dré
adrélé móndí tupfúbhá ɨ ró yà, kùgubhá ɨ ró yà, tà kònzɨ 'obhá ɨ ró yà,
kó ngalè móndí tɨfíbhá móndí kɨ tà ɨ 'ásè dhɨ ɨ ró yà dhɨ sè ko. 16 Dɨ,
mì kàdré kɨzà nya mì dré adrélé Krísto nɨ ka"ïbhá ɨ ró dhɨ sè dhɨ, mì
kàdré àmɨkya kanyò ro tà nda sè ko. Be ró dhɨ, mì kàdré Gïká nɨ rú
bha kùle, mì dré Krísto nɨ rú nda nɨ ka"ïle dòle dhɨ sè. 17 Tàko ko, lókyá
tàbvó tàzo dhɨ kɨtswá dre. Â nɨ rè zyà móndyá Gïká àdhya kɨ tàbvó ta
drïdrï. Dɨ tàbvó tàma nda kòkɨdhó àma rú dhɨ, móndyá Gïká nɨ Rúbí
Tanɨ gabhá rè dhɨ kya nɨ dɨ vélé adré ngínɨ? 18 Ngóró tɨsïle Gïká nɨ Kúlí
na dhɨ tíni:

«Móndí àlo gyăgya dhɨ nɨ adrɨma kàdré kòkóròko dhɨ,
móndyá Gïká nɨ tà gabhá rè dhɨ kɨ tà tàkonzɨbhá íbe dhɨ nɨ dɨ vélé adré
ngínɨ?»*

19 Ásà dhɨ, lè móndyá adrébhá kɨzà nya ngóró Gïká dré adrélé lèle dhɨ
tíni dhɨ, ɨ kàdré àyɨ kɨ bha Gïká àyɨ kɨ bhàlepi dhɨ drígá, adrélé tà dóro
'o. Tàko ko, Gïká nda kɨtswá adrélé ka"ïle togó wăyi sè.

5

Bhàgo kɨ tà kàdhúrà íbe dhɨ

1 Bhàgo Èkèlézyà àdhya àmɨ kòfalé dhɨ ɨ dré dhɨ, má adré tà ta kònìnɨ.
Ma kókpà bhàgo 'ɨ àmɨ tínɨ. Ma dhya Krísto nɨ kɨzà nyàle dhɨ kɨ nobhá
mï sè dhɨ kɨ àlo 'ɨ, ìndì móndyá dra Gïká nɨ mïlanzïlanzï dré dra tadhálé
dhɨ nɨ kisúbhá dhɨ kɨ àlo 'ɨ. Dɨ má adré àmɨ kɨ kodzó, 2 mì kàdréró
kábilígyà kɨ pãrí Gïká dré bhàle àmɨ drígá dhɨ kɨ likí, ngóró kábilígyà
likíbhá dóro dhɨ ɨ tínɨ. Mì kàdré àyɨ kɨ drï ko dóro. Dɨ, mì kàdré 'òá
kònìnɨ ngóró tòlí bhàle àmɨ dri dhɨ tíni ko. Be ró dhɨ, mì kàdré 'òá togó
dóro sè, ngóró Gïká dré adrélé lèle dhɨ tíni. Mì kàdré 'òá làfa lovó sè
ko, be ró dhɨ, àmɨ kɨ togó dré adrélé àtsɨ ró tà nda sè dhɨ sè. 3 Mì kàdré
òpì nya kábilígyà bhàle àmɨ drígá nda ɨ dri rïnyí sè ko. Be ró dhɨ, mì
kàdré àmɨkya tà dóro 'o àyɨ kòfalé, ɨ kàdréró tà no àmɨ rú, adrézó 'òá
àmɨkya tíni. 4 Dɨ lókyá kábilígyà likíbhá kɨ kàdrì dré dra apfòzo dhɨ tú
dhɨ, mì nɨ kùlá mïlanzïlanzï ro, lagulagu nɨ dré kɨtswázó akílé bwà ko
dhɨ nɨ kisú.

5 Âmɨ kàdhúrà ɨ, mì kàdré kpà àmɨ kɨ bha màlìga ɨ zàle. Âmɨ títí, mì
kàdré àmɨ kɨ tà bha kïní mi. Tàko ko, Gïká nɨ Kúlí adré tàá dhɨ:

«Gïká adré ru pfu móndyá drïkàdrì ro dhɨ íbe.
Dɨ, adré ína áyɨ togó tanɨ bha móndyá adrébhá àyɨ kɨ tà bha kïní mi
dhɨ ɨ rú.»*

6 Dɨ ásà dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ bha Gïká nɨ drígá rïnyi ró dhɨ zàle,
kòtingáró àmɨ kuru lókyá kɨtswálépi dhɨ sè be dhɨ bvó. 7 Mì kàdré

* **4:18** 4:18 Â kònò Tògyakúlí 11:31. * **5:5** 5:5 Â kònò Tògyakúlí ɨ 3:34.

tà títí adrébhá àmɨ kɨ togó 'o lanzïle dhɨ kɨ bha Gïká drígá. Tàko ko, akódhɨ adré àmɨ kɨ tà kisù nì.
8 Mì kàdré àmɨ kɨ tà kisùle dhɨ kɨ lɨkí, adrézó tàmïga dri. Tàko ko, àmɨ kɨ kàrɨbhá, Dzáborò adré tatsílé kändríbe kàmï tíni, adrélé móndí nda nyàle. 9 Mì kàdré dɨ pá sɨ akódhɨ kandrá, adrézó àmɨ kɨ totó tätä àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na. Tàko ko, mì nï tàle dhɨ, àmɨ kɨ adrúpi bvò wãyi 'ásè dhɨ ɨ adré kpà kɨzà nya làsú be àmɨkya tíni dhɨ be.
10 Dɨ mì kònya kɨzà lókyá tsà sè dre dhɨ, Gïká nɨ tàndɨ adrélépi áyɨ togó tanɨ tadhá tà títí ɨ sè dhɨ nɨ àmɨ kɨ 'o kɨtswálé títí, àmɨ kɨ tɨmbàzo, àmɨ kɨ 'òzo àmɨ kɨ totó tätä àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï na. Tàko ko, akódhɨ nda azí àmɨ kɨtswálé áyɨ mïlanzïlanzï adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ nɨ kisú Yésu Krísto na. 11 Rïnyí kàdré akódhɨ dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Mòdo kùdù

12 Áma adrúpi Sílà má dré adrélé ka'ïle togó wãyi sè dhɨ, bhà drígá má vélé wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsìzo.† Dɨ má tɨsì wárágà mvá kònìdhɨ àmɨ kɨ kodzózó, ìndì tadházóá àmɨ dré dhɨ, mì adré tròle Gïká nɨ togó tanɨ rú bàti dhɨ.
13 Èkèlézyà Bàbïlónà le Gïká dré zɨle àmɨ tíni dhɨ fè mòdo àmɨ dré.‡ Áma mvá, Márokò fè kpà mòdo àmɨ dré. 14 Âmɨ ró dhɨ, mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmɨ kòfalésè lèle sè.
Tà kɨdríkɨdrɨ kàdré àmɨ títí adrébhá Krísto na dhɨ ɨ dré!

† **5:12** 5:12 Gïká nɨ Kúlí tɨsìle Gïríkï ti sè dhɨ léna dhɨ, à adré rú «Sìlùwánò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhɨ 'ɨ. ‡ **5:13** 5:13 À adré kisùá dhɨ, «Bàbïlónà» kònìdhɨ adré Rómà, bhàandre kàdrì Rómà kɨ òpì àdhya nɨ tà ta kòdhya.

Wárágà Pétèró dré tɨsìle dhɨ nɨ rì

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngìle drìdrì dhɨ

Kònìdhɨ wárágà Pétèró dré tɨsìle dhɨ nɨ rì 'ɨ. Adré tɨsìá kɨtswázó móndyá ka'ïbhá títí dhɨ kɨ kodzó, ì kàdréró àyɨ kɨ likí Gïká nɨ tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ kɨ tà sè. Ɨ kàdré kpà tatsílé swà ro ngóró tà tadhábhá kɨnzò sè nda ì dré tá adrélé tadhálé dhɨ tínɨ ko. Pétèró adré tàá dhɨ, ì kàdré tròle kúlí pròfétà ì dré longólé dhɨ ɨ rú, ìndì tà àpóstolò ì dré longólé dhɨ ɨ rú (1:19-21; 3:1-2). Adré kpà tà tadhá Mírì Yésu nɨ agòma nɨ tà dri, adrézó tàá dhɨ, Mírì adré tà tigí tà í dré lazílé dhɨ kɨ 'òma sè ko. Be ró dhɨ, akódhɨ nɨ togó vwàvwà sè dhɨ, adré láti fe móndyá títí dhɨ ɨ dré kɨtswázó adrílé (3:8-16).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atïma

1) Pétèró nɨ mòdo fèma (1:1-2)
2) Tà Gïká dré móndí kɨ azízó ásà dhɨ (1:3-21)
3) Gïká nɨ tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ ɨ (2:1-22)
4) Krísto nɨ agòma (3:1-18)

Pétèró nɨ mòdo fèma

1 Ma, Sïmónà Pétèró, màrábà ìndì àpóstolò Yésu Krísto àdhya ró dhɨ, má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì àmɨ tà ka'ïka'ï làgí kyàkyà dhɨ nɨ kisúbhá àmakya tínɨ dhɨ ɨ dré. Mì kisú tà ka'ïka'ï nda, Yésu Krísto, àma kɨ Gïká ìndì àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ tà gyǎgya sè.

2 Gïká nɨ togó tanɨ ɨ tà kìdríkìdrɨ be dhɨ ì kàdré gàle àmɨ léna bǐ, mì dré Gïká nɨ nïle túmǎní àma kɨ Mírì Yésu be dhɨ sè!

Tà Gïká dré àma kɨ azîzó ásà dhɨ

3 Mírì nɨ rïnyí Gïká àdhya ró dhɨ sè dhɨ, afè àma dré tà títí dhɨ ɨ, mà kàdréró atsílé ngóró Gïká dré adrélé lèle dhɨ tínɨ, adrélé kpà tròle akódhɨ nɨ tà rú. Akódhɨ 'o àma Gïká àma kɨ azílépi akódhɨ nɨ mïlanzïlanzì sè ìndì akódhɨ nɨ rïnyí sè dhɨ nɨ ni dhɨ nì. 4 Tà nda kòdhɨ ɨ sè dhɨ, Gïká nda afè àma dré áyɨ lazikúlí kàdrì làgɨ ró dhɨ ɨ, kɨtswálé lazikúlí nda ɨ sè dhɨ, mì kàdréró áyɨ tàndɨ nɨ lídrì íbe àmɨ léna, ìndì mì kòkɨtswáró lapálé lovó kònzɨ adrébhá móndyá bvò àdhya kɨ kɨzá dhɨ ɨ sílésè.

5 Ásà dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ fe wǎyi adrélé tà dóro bha àmɨ kɨ tà ka'ïka'ï dri. Mì kàdré kpà tà nïnï bha tà dóro 'o'ò nda dri, 6 adrézó lovó mvomvò bha tà nïnï nda dri, adrézó togó tsɨtsì bha lovó mvomvò nda dri, adrézó trotrò Gïká nɨ tà rú dhɨ nɨ bha togó tsɨtsì nda dri, 7 adrézó togó dóro tadhatadha àmɨ kɨ adrúpi ɨ dré dhɨ nɨ bha trotrò Gïká nɨ tà rú nda dri, adrézó lèle bha togó dóro tadhatadha nda dri. 8 Tàko ko, mì kàdré tà nda kòdhɨ íbe àmɨ léna adrézó lìle ába drìdrì dhɨ, mì nɨ tà dóro 'o bǐ adrézó kpà lò'wa dóro 'a bǐ, mì dré àma kɨ Mírì Yésu Krísto nɨ nïle be dhɨ sè. 9 Dɨ, dhya àlo kàdré tà nda ɨ àko dhɨ, akódhɨ ína mì kùdúkùdu 'ɨ. Akódhɨ tɨvì kpà tàle dhɨ, Gïká temvé ɨ tàkonzì í dré tá 'òle wáláká dhɨ ɨ lésè dre dhɨ.

10 Dɨ ásà dhɨ, áma adrúpi ɨ, àmɨ kɨ togó kàdré àtsɨ ró adrézó tadhá dhɨ, Gïká zì àmɨ, àmɨ kɨ azízó adrélé móndyá ína ɨ ró káyà dhɨ. Tàko

ko, mì kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mì kɨtswá tàdzí dhèle ko. 11 Kòdhɨ íbe dhɨ, à nɨ àmɨ kɨ ka'ĩ fɨle àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ Òpì na, adrélé kònàle kóná vésè kólyá.

12 Má nɨ ngbú adré tà nda kòdhɨ kɨ 'o agálé àmɨ léna, tágba mì dré tà nda kɨ nĩzo dóro, adrézó kpà àmɨ kɨ totó tätä tà bàti mì dré kisúlé dhɨ dri dhɨ. 13 Dɨ má dré rè dhu adrérà'a lídrì íbe dhɨ 'á dhɨ, má mĩlésè dhɨ, dóro nɨ adrélé tà nda kɨ 'o agálé àmɨ léna dhɨ. 14 Tàko ko, má nĩ tàle dhɨ, má adré 'òle áma rúbhá kònìdhɨ nɨ tayí dhɨ be, ngóró àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto nɨ tàndɨ dré tadhálé má dré dhɨ tínɨ. 15 Dɨ má nɨ tà títí dhɨ kɨ 'o, kɨtswálé áma lìma àmvolésè dhɨ, mì kòkɨtswáró ngbú adrélé tà nda kɨ kisù be dhɨ bvó.

Móndyá Krîsto nɨ mĩlanzĩlanzì nobhá mì sè dhɨ ɨ

16 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a àma kɨ Mírĩ Yésu Krísto nɨ atsama rĩnyí be dhɨ nɨ tà longó àmɨ dré dhɨ 'á dhɨ, mà totó tá àma tìtí tàko apfòbhá móndí kɨ tògyá lésè dhɨ ɨ dri ko. Dɨ, mà nò tá àmakya akódhɨ nɨ tà kàdrì àma kɨ tàndɨ kɨ mì sè. 17 Ângyá ko, akódhɨ kisú tá lɨndrì ɨ mĩlanzĩlanzì be Gĩká Atá vélésè, Gĩká nɨ kúlí dré apfŏrà'a áyɨ mĩlanzĩlanzì kàdrì dhɨ lésè dhɨ 'á. Kúlí nda tà drá dhɨ: «Kònìdhɨ áma Mváágó má dré lèle tò dhɨ 'ɨ. Áma togó adré kɨnílé akódhɨ nɨ tà sè tò.»* 18 Âma kɨ tàndɨ mà yi kúlí apfòlepi bhù lésè nda àma kɨ bíbhálé sè, mà dré tá adrérà'a akódhɨ be kòngó lólo drĩna dhɨ 'á.

19 Tà nda sè dhɨ, mà nĩ vélé dóro tàle dhɨ, kúlí pròfétà ì dré longólé dhɨ ɨ tà bàti 'ɨ káyà dhɨ. Âmɨ ró dhɨ, mì kàdré tròle kúlí nda ɨ rú dhɨ, mì nɨ adré 'òá dóro. Tàko ko, kúlí nda ɨ ngóró àtsí adrélépi kòle ngá kazá tínímvá na dhɨ tínɨ. Dɨ mì kàdré tròle kúlí nda ɨ rú, tsàle lókyá kĩtú dré dra apfòzo, ìndì nzàgó dré dra ngá kazá àmɨ kɨ togó na dhɨ 'á. 20 Tà kàdrì lavúlé dhɨ, lè mì kònĩ tàle dhɨ, dhya àlo kɨtswá tà àlo pròfétà ì dré tɨsìle Gĩká nɨ Kúlí na dhɨ nɨ àndu ngɨ áyɨ drĩ sè bwà ko. 21 Tàko ko, kúlí pròfétà ì dré longólé nda kɨ àlo angá tàdzí tà móndí ì dré tá lèle tàle dhɨ lésè ko. Be ró dhɨ, pròfétà nda ì longó tá kúlí angábhá Gĩká vélésè dhɨ ɨ kòdhya, ngóró Tɨrí Lólo dré tá àyɨ kɨ tidrĩle dhɨ tínɨ.

2

Gĩká nɨ tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ ɨ
(À kònò kpà Yúdà 1:4-13)

1 Atú dhɨ, pròfétà kɨnzò ro dhɨ ì apfò tá Ɨsèrélè ànzɨ ɨ kòfalé. Dɨ Gĩká nɨ tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ kɨ kókpà apfò àmɨ kòfalé kònìnɨ. Ɨ nɨ Gĩká nɨ tà ì dré dra tadhálé gòdhógòdho dhɨ kɨ tosó àmɨ kòfalé lùzu ró, adrézó móndí kɨ tà ka'ĩka'ĩ kɨzá. Ɨ nɨ ndìndì Mírĩ Yésu àyɨ kɨ apálépi tàkonzì lésè dhɨ nɨ ga, adrézó dràdrà asé àyɨ kɨ tàndɨ ɨ dri ngbŏ ró. 2 Móndí zyandre dhɨ kɨ dhe àyɨ vésè, adrélé tà swà 'o àyɨkya tínɨ. Tà nda sè dhɨ, à nɨ tà ta kònzɨ láti tà bàti àdhya rú. 3 Ngá lovó sè dhɨ, tà tadhábhá kɨnzò sè nda kɨ àmɨ kɨ lití kúlí tàko angábhá àyɨ drĩlésè dhɨ ɨ sè, kɨtswázó ngá kisú àmɨ drígásè dhɨ bvó. Dɨ, kɨdhólé kínó lésè dhɨ, dhya dra àyɨ kɨ tàbvó tàlepi dhɨ ína gànzi ró kɨtswálé tà bha àyɨ dri. Akódhɨ dra àyɨ kɨ tà pfùlepi pfupfù nda adré ayí ko ko.

---

* **1:17** 1:17 À kònò Màtáyò 17:1-5; Márokò 9:2-7; Lúkà 9:28-35.

4 Tàko ko, Gĭká tayí tá ángéló tàkonzì 'obhá dhɨ ɨ tà ŋòma àyɨ dri dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, bhe tá ína àyɨ líferò na, àyɨ kɨ 'ɨzo nyìrì sè àrà tínímvá ro dhɨ na, adrézó àyɨ kɨ lɨkí kònàle adrélé kĭtú àyɨ kɨ tàbvó tàzo dhɨ nɨ letè. 5 Tayí tá kpà móndyá adrébhá tá bvò dri Nówè nɨ lókyá 'á dhɨ ɨ ko. Be ró dhɨ, 'o tá ína yĭ tĭle bvò drĭsè wăyi, móndyá áyɨ tà gabhá rè nda kɨ tupfúzó todràle. Tɨdrí tá ngbà 'í Nówè áyɨ tà gyăgya longólépi dhɨ, túmăní móndí àruka nzi-drì-rì dhɨ íbe kòdhya. 6 Gĭká bhà tá kpà tà bhàandre Sòdómà àdhya dri Gòmórà àdhya be gò, bhàandre nda kɨ zàzo vèle, tadházóá dhɨ, í nɨ móndyá áyɨ tà gabhá àyɨkya tíní dhɨ kɨ 'o kònìnɨ. 7 Apá tá Lótò, dhya gyăgya ro dhɨ kòdhya. Akódhɨ nda nya tá kɨzà lavúlé tà swà drĭkònzɨbhá ì dré tá adrélé 'òle dhɨ kɨ tà sè. 8 Tàko ko, dhya gyăgya nda adré tá adrélé àyɨ kòfalé gò, akódhɨ nɨ togó dré adrézó kɨzà nya àyɨ kɨ tà kònzɨ dré adrélé nòle, ìndì yĭle kĭtú àlo àlo títí ɨ sè dhɨ kɨ tà sè. 9 Dɨ tà títí nda kòdhɨ ì adré tadhá dhɨ, Mírì Gĭká nì adrélé móndyá adrébhá tròle áyɨ tà rú dhɨ kɨ apá tà adrébhá àyɨ kɨ tabhì dhɨ ɨ lésè dhɨ be. Nì kpà adrélé móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ kɨ lɨkí tsàle kĭtú àyɨ kɨ tàbvó tàzo, gò tà ŋòzo àyɨ dri dhɨ tú dhɨ be. 10 Lavúlé dhɨ, a nɨ tà ŋo móndyá adrébhá tatsílé lovó kònzɨ àyɨ kɨ rúbhá kya kɨ 'obe, ìndì adrébhá áyɨ rĭnyí adrézó òpì nya dhɨ nɨ ayízè dhɨ ɨ dri.

Tà tadhábhá kɨnzò sè nda ɨ móndí drĭkàdrì ro, adrébhá tà 'o tirì àko dhɨ 'ɨ. Ɨ adré àyɨkya tɨrí mĭlanzĭlanzì ro bhù na dhɨ kɨ lodhá tirì àko. 11 Dɨ, ndìndì ángéló adrébhá rĭnyi ró ìndì kòmba ró dhɨ ì adré àyɨkya tɨrí nda kɨ lodhá, adrézó àyɨ kɨ asíkì Mírì kandrá dhɨ ko. 12 Dɨ, móndyá nda ì adré tà ɨ dré nĭle ko dhɨ kɨ lodhá kòdhya. Àyɨ ngóró kà'wá mbì àdhya tà nibhá ko, à dré tĭle kɨtswázó àyɨ kɨ turú, tupfúlé todràle dhɨ ɨ tíní. Dɨ ì nɨ kókpà todrà akílé títí kà'wá nda ɨ tíní. 13 Â nɨ tà kònzɨ logó àyɨ dré tà kònzɨ ì dré 'òle dhɨ ɨ tí. Ɨ adré tatsílé àyɨ kɨ lovó kònzɨ kɨ 'obe ngádra 'ásè, adrézó lenzélé ásà. Âmɨ kɨ gwányá ɨ 'ásè dhɨ, àyɨ ngóró ngá ndĭ ró adrélépi kanyò fe àmɨ dré dhɨ tíní, ì dré adrérà'a lenzélé àyɨ kɨ túrúpfú tà sè dhɨ 'á. 14 Ayɨ kɨ mì ga múná tà sè bĭ. Ɨ kɨtswá tàdzí tàkonzì 'òma tayí ko. Ɨ adré móndí tà ka'ĭka'ĭ íbe yàyà dhɨ kɨ lɨtí ledhélé tàkonzì na. Àyɨ kɨ togó ga làfa lovó sè bĭ. Gĭká nɨ tátrítrí àyɨ dri! 15 Ɨ ku láti tà gyăgya àdhya 'ásè, adrézó láti Bàlámà, Bòsórò nɨ mvá àdhya nɨ lebè kòdhya. Bàlámà nda lè tá ína làfa kisúlé tà kònzɨ 'òma sè tò. 16 Dɨ, pròfétà nda nɨ púndà, kà'wá kɨtswálépi kúlí tà bwà ko dhɨ tà tá kúlí móndí tíní, kɨtswázó akódhɨ nɨ azaaza kɨkí.*

17 Tà tadhábhá kɨnzò sè nda ì sù ngóró yĭ kidrì sèbhá dre dhɨ ɨ tíní, ìndì ndùrùku lyăandre dré adrélé livílé dhɨ ɨ tíní. Gĭká zù tínímvá anílépi tsĭtsì dhɨ àyɨ dré. 18 Ɨ adré àyɨ kɨ afà kúlí tàko ɨ sè, adrélé móndí lapábhá tídhí ro móndí lɨtílé dhɨ ɨ kòfalésè dhɨ kɨ togó se, ì kàdréró tatsílé swà ro lovó kònzɨ àyɨ kɨ rúbhá kya kɨ 'obe be dhɨ bvó. 19 Ɨ adré lazíá àyɨ nda ɨ dré dhɨ, ì nɨ àyɨ kɨ trɨ, tágba àyɨ kɨ tàndɨ ì dré adrézó màrábà àyɨ kɨ tà swà àdhya 'ɨ dhɨ. Tàko ko, dhya ángùdhi tà àlo dré adrélé atólé í pálé dhɨ ína màrábà tà nda àdhya 'ɨ. 20 Móndí ì kòlapá tà kònzɨ bvò kòndɨ àdhya ɨ sílésè àma kɨ Mírì Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ nĭma sè gò, ì dré gòzo tódhyá àyɨ kɨ tayí tà kònzɨ nda ì dré atólé àyɨ pálé dhɨ, àyɨ kɨ kùdù nɨ vélé atsá kònzɨ wáláká nɨ nɨ lavú. 21 Kònò ì

* **2:16** 2:16 Â kònò Ngá nàma 22:4-35.

kònǐ tá láti tà gyăgya àdhya ko dhɨ, kòdhɨ nɨ tá adré dóro lavúlé, ɨ dré láti nda nɨ nǐle be gò, àmvò alázó tòlí lólo fèle àyɨ dré dhɨ vélé dhɨ rúsè.
22 Ɨ 'o àyɨkya tà ngóró tògyakúlí ɨ dré adrélé tàle dhɨ tínɨ: «Kòkí adré gòle tódhyá ngá í dré adhílé dhɨ nɨ nya.»† A adré kpà tàá dhɨ: «Tɨgá dzɨle dhɨ adré gòle fɨle tódhyá kùrú na.»

3

Kǐtú Mǐrǐ dré dra agòzo dhɨ

1 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, kònɨdhɨ wárágà má dré tɨsɨle àmɨ dré dhɨ nɨ rǐ 'ɨ. Wárágà rǐ nda ɨ léna dhɨ, má 'o tà agálé àmɨ léna, mɨ kàdréró tà adrébhá bàti dhɨ kɨ kisù kòdhya. 2 Má adré lèá dhɨ, mɨ kòkisù kúlí pròfétà lólo atú dhɨ ɨ dré longólé dhɨ ɨ, túmăní tòlí àma kɨ Mǐrǐ àma kɨ tɨdrílépi dhɨ dré tàle àmɨ kɨ àpóstolò ɨ tí dhɨ be kòdhya.

3 Drǐdrǐ dhɨ, lè mɨ kònǐ tàle dhɨ, lókyá kùdù sè dhɨ, móndí dra àmɨ kɨ gubhá dhɨ kɨ apfò adrélé àmɨ kɨ gu, adrézó tatsílé àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó kònzɨ kɨ 'obe. 4 Ɨ nɨ lizíá dhɨ: «Akódhɨ lazí tá ko tàle dhɨ, í nɨ dra agò dhɨ? Dɨ akódhɨ nda ángwà? Tàko ko, kɨdhólé àma kɨ tábhí kɨ dràma lésè atsálé ándrò kònɨdhɨ dhɨ, tà títí dhɨ ɨ ngbú ngóró dré tá adrélé bvò bhărà'a dhɨ tínɨ.» 5 Dɨ, àyɨ nda ɨ adré tà kòni kɨ tɨvì ɨze sè: Wáláká dhɨ, Gǐká tà tá kúlí gò, bhù kɨ bhàzo bvò be. Lanzí tá bvò kɨ kòfalé yǐ be, bvò nda nɨ 'òzo apfòle yǐ nda lésè.* 6 Amvolásà dhɨ, 'o tá yǐ tǐle bvò wáláká dhɨ drǐsè, bvò nda nɨ pfùzo títí.† 7 Dɨ Gǐká nɨ kúlí àlo nda sè dhɨ, adré bhù ándrò kòni kɨ lɨkí bvò ándrò kònɨdhɨ be, adrélé àyɨ kɨ pfùma àtsí sè dhɨ nɨ letè, tsàle kǐtú í dré dra móndyá áyɨ tà gabhá dhɨ kɨ tàbvó tàzo gò, àyɨ kɨ tà 'òzo akílé dhɨ tú.

8 Dɨ, áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mɨ kòtɨvì ko tàle dhɨ, Mǐrǐ mǐlésè dhɨ, kǐtú àlo dhɨ ngóró kóná ngùlù-àlo dhɨ tínɨ, ɨndì kóná ngùlù-àlo dhɨ ngóró kǐtú àlo dhɨ tínɨ dhɨ.‡ 9 Mǐrǐ adré tà tigí tà í dré lazílé dhɨ kɨ 'òma sè ngóró móndí àruka ɨ dré adrélé kisùle dhɨ tínɨ ko. Be ró dhɨ, adré ínа áyɨ togó vwàvwà tadhá àmɨ véna. Tàko ko, adré lèá dhɨ, dhya àlo kòdrà nyo ko, be ró dhɨ, móndyá títí dhɨ ɨ kòladzá àyɨ kɨ togó agòzo í vélé.

10 Dɨ, kǐtú Mǐrǐ dré dra agòzo dhɨ nɨ atsá ngóró kùgú dré adrélé atsálé ngbŏ ró dhɨ tínɨ. Kǐtú nda tú dhɨ, bhù kɨ akí kpòrò 'u'ù be, ɨndì ngá títí bhù mǐbhalé 'á dhɨ kɨ ve àtsí sè. Dɨ bvò ɨ ngá títí lá dhɨ íbe dhɨ kɨ akí.

11 Dɨ à kàdré ngá títí dhɨ kɨ 'o akílé kònɨnɨ dhɨ, lè mɨ kàdré dɨ vélé móndí ngínɨ dhɨ ɨ ró? Adré lèá dhɨ, mɨ kàdré atsílé ngóró móndí lólo ɨ tínɨ, adrélé tròle Gǐká nɨ tà rú! 12 Mɨ kàdré kpà kǐtú Gǐká àdhya nda nɨ letè lovó sè, adrézó tà títí dhɨ kɨ 'o kǐtú nda nɨ 'òzo atsálé mbèlè. Kǐtú nda tú dhɨ, bhù kɨ ve akílé àtsí sè, ɨndì ngá títí bhù mǐbhalé 'á dhɨ kɨ agá dǐle àtsí sè. 13 Dɨ, mà adré àmakya bhù tídhí ro dhɨ kɨ letè bvò tídhí ro dhɨ be, ngóró Gǐká dré lazílé dhɨ tínɨ. Àrà nda ɨ 'ásè dhɨ, tà gyăgya nɨ ga bǐ.

14 Dɨ áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mɨ dré adrérà'a kǐtú nda nɨ letè dhɨ 'á dhɨ, mɨ kàdré àmɨ kɨ fe wăyi adrélé ndǐ àko, tà kònzɨ àko àmɨ rú, ɨndì tà kɨdríkɨdrɨ íbe àmɨ kòfalé Gǐká be. 15 Mɨ kàdré àma kɨ Mǐrǐ

† **2:22** 2:22 A kònò Tògyakúlí 26:11. * **3:5** 3:5 A kònò Kidhoma 1:6-9. † **3:6** 3:6 A kònò Kidhoma 7:11. ‡ **3:8** 3:8 A kònò Longó ɨ 90:4.

nɨ togó vwàvwà dré adrélé tadhálé àmɨ véna dhɨ nɨ no ngóró láti dré adrélé fèle àmɨ dré adrízó ásà dhɨ ró. Áma kɨ adrúpi Pólò mà dré lèle tò dhɨ, tɨsì kpà tà nda kòdhɨ àmɨ dré tògyá Gĭká dré fèle í dré dhɨ sè dre. 16 Adré tà tɨsì kònìnɨ áyɨ wárágà títí dhɨ ɨ léna, dré adrérà'a tà ta tà nda ɨ dri dhɨ 'á. Tà àruka dré tɨsìle wárágà nda ɨ léna dhɨ kɨ àndu nĭma kòkóròko. Móndí àruka tà nibhá ko, adrébhá tà ka'ĭka'ĭ íbe yàyà dhɨ ì adré àyɨkya tà nda kɨ ladzá atsálé kɨnzò ro, ngóró ì dré kpà adrélé 'òle tà àruka tɨsìle Gĭká nɨ Kúlí na dhɨ ɨ sè dhɨ tínɨ. Ásà dhɨ, ì adré àyɨ kɨ tàndɨ kɨ dràdrà asé àyɨ dri.

Pétèró nɨ kúlî kùdù

17 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, nyànomvá dhɨ, má lazí tà nda kòdhɨ ɨ àmɨ dri dre. Mì kàdré dɨ àmɨ kɨ lɨkí, mì kòtayíró àmɨ móndí kònzɨ ì dré lɨtílé ko, ì dré kpà àmɨ kɨ tà ka'ĭka'ĭ kɨzízó ko. 18 Be ró dhɨ, mì kàdré àmɨ kɨ fe adrélé lɨ'wálé àma kɨ Mírĭ Yésu Krísto àma kɨ tɨdrílépi dhɨ nɨ togó tanɨ na, ìndì akódhɨ nɨ nĭma na. Mĭlanzĭlanzĭ kàdré akódhɨ dré nyànomvá, tsàle kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Wárágà Yòwánì dré tɨsìle dhɨ nɨ àlo

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drìdrì dhɨ

A adré kisùá dhɨ, dhya wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi dhɨ tá Yòwánì, àpóstolò kɨ àlo 'ɨ, ìndì Èkèlézyà nɨ drì kobhá kàdrì dhɨ kɨ àlo 'ɨ. Tágba à dré adrézó Yòwánì nda nɨ rú kisú wárágà kònìdhɨ léna ko dhɨ, à nɨ kɨtswá nòá ngádra 'á dhɨ, dhya wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsìlepi dhɨ tá dhya Yésu nɨ tà nobhá mì sè dhɨ kɨ àlo 'ɨ (1:1-4).

Yòwánì adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì tà kàdrìkàdrì rì dhɨ ɨ sè. Àlo nɨ, adré móndyá ka'ìbhá dhɨ kɨ kodzó tàzoá dhɨ, ngóró ì dré ru amúlé Gìká Atá be, ìndì akódhɨ nɨ Mvá, Yésu Krísto be dre dhɨ tínɨ dhɨ, lè ì kàdré adrélé àyɨ léna. Ɨ kàdré kpà tròle tà ì dré yìle àpóstolò ɨ tí dhɨ ɨ rú. Adré kpà tàá dhɨ, dhya ángùdhi Gìká nɨ nìlepi bàti dhɨ nɨ kpà akódhɨ nɨ tòlí kɨ ka'ì 'òle. Kòdhɨ adré tàá dhɨ, ì nɨ Gìká nɨ Mváagó, Yésu Krísto nɨ ka'ì, adrézó kpà ru le àyɨ kòfalésè. Tàko ko, Gìká nɨ tàndɨ lèle 'ɨ (3:11-24; 4:7-21).

Rì nɨ, Yòwánì adré àyɨ kɨ kodzó, ì kàdréró àyɨ kɨ lɨkí tà pròfétà kɨnzò ro dhɨ ì dré adrélé tadhálé dhɨ kɨ tà sè. Adré tàá dhɨ, ì kàdré móndyá títí dhɨ kɨ tabhì, nìzoá ngalè tɨrí àyɨ léna dhɨ ɨ Tɨrí Gìká àdhya 'ɨ bàti yà dhɨ (4:1-6). Adré kpà àyɨ kɨ kodzó tàzoá dhɨ, ì lavú bvò kònìdhɨ dre, ìndì Tɨrí adrélépi àyɨ lé dhɨ kàdrì, tɨrí adrélépi bvò kònìdhɨ lé dhɨ nɨ lavú (4:4).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atïma

1) Kúlí adrélépi lídrì fe dhɨ (1:1-4)
2) Ngádra ɨ tínímvá be dhɨ (1:5–2:29)
3) Gìká nɨ ànzɨ ɨ Dzáborò kya íbe dhɨ ɨ (3:1-24)
4) Tà bàti ɨ kɨnzò be dhɨ (4:1-6)
5) Gìká nɨ lèle, ìndì ru lèma àma kòfalésè dhɨ (4:7-21)
6) Gìká nɨ Mváagó nɨ ka'ìma (5:1-21)

Kúlî adrélépi lídrì fe dhɨ

1 Mà adré dhya adrélépi tá be kínó tà títí dhɨ kɨ kɨdhoma lésè, mà dré yìle, mà dré nòle mì sè, mà dré tabèle, ìndì mà dré tà nɨ nɨ kisùzo dhɨ nɨ tà longó kòdhya. Akódhɨ nda Kúlí adrélépi lídrì fe dhɨ 'ɨ. 2 Lídrì nda apfò tá àma kòfalé gò, mà dré nòzoá. Dɨ mà adré tà mà dré nòle mì sè nda nɨ tà ta, adrézó lídrì kóná vésè kólyá adrélépi tá Gìká Atá véna gò, dré apfòzo àma kòfalé nda nɨ tà longó kòdhya. 3 Mà adré tà mà dré nòle ìndì mà dré yìle nda nɨ longó àmɨ dré, mì kàmúró kpà ru àma íbe adrélé túmănî be dhɨ bvó. Àma, mà amú ru Gìká Atá be, ìndì akódhɨ nɨ Mváagó, Yésu Krísto be dre. 4 Mà adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì, mà kàdréró lenzélé túmănî àmɨ íbe kɨtswálé títí.

Atsima ngádra 'ásè dhɨ

5 Tà mà dré yìle Yésu Krísto nda tí gò, mà dré adrézó longóá àmɨ dré dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Gìká ngádra 'ɨ, ìndì akódhɨ léna dhɨ, tínímvá àlomvá yókódhó. 6 Mà kàdré tàá dhɨ, mà amú ru Gìká be dre gò, mà dré adrézó atsílé tínímvá na dhɨ, kòdhɨ mà adré kɨnzò ta, ìndì mà adré atsílé tà bàti na ko. 7 Dɨ, mà kàdré àmakya atsílé ngádra 'ásè ngóró Gìká nɨ

tàndɨ dré adrélé ngádra 'á dhɨ tínɨ dhɨ, mà amú ru àma kòfalésè gò, akódhɨ nɨ Mvá, Yésu nɨ kàrí dré adrézó àma kɨ temvé tàkonzì wăyi dhɨ ɨ lésè.
8 Mà kàdré tàá dhɨ, àma tàkonzì àko dhɨ, kòdhɨ mà adré àma kɨ tàndɨ kɨ lití, ìndì tà bàti àma léna yókódhó. 9 Dɨ, mà kàdré àma kɨ tàkonzì kɨ ta ngádra 'á gĭká kandrá dhɨ, akódhɨ nɨ àma kɨ tàkonzì nda kɨ tri gò, àma kɨ temvézó àma kɨ tà kònzɨ wăyi dhɨ ɨ lésè. Tàko ko, akódhɨ gyăgya, ìndì kɨtswá adrélé ka'ĭle togó wăyi sè. 10 Mà kàdré tàá dhɨ, mà 'o tàkonzì ko dhɨ, mà adré gĭká nɨ bha kɨnzò líyí ro, adrézó kpà tadhá dhɨ, akódhɨ nɨ kúlí àma léna yókódhó.

2

Krîsto, dhya adrélépi àma kɨ tàrá ga dhɨ 'ɨ

1 Áma ànzɨ ɨ, má adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì àmɨ dré, mɨ kò'oró tàkonzì ko dhɨ bvó. Dɨ, dhya àlo kò'o tàkonzì dhɨ, àma dhya adrélépi àma kɨ tàrá ga gĭká Atá kandrá dhɨ ɨbe. Akódhɨ nda Yésu Krísto, dhya adrélépi gyăgya dhɨ 'ɨ. 2 Gĭká afè akódhɨ dràle mòbòmà ro, àma kɨ tàkonzì kɨ trĭzo ásà. Ngbà 'í tàkonzì àmakya 'ɨ ko, afè akódhɨ dràle móndyá títí bvò àdhya kɨ tàkonzì kɨ trĭzo.
3 Mà kàdré Gĭká nɨ tòlí kɨ ka'ĭ 'òle dhɨ, mà nĭ tàle dhɨ, mà nĭ akódhɨ bàti dhɨ be. 4 Dhya adrélépi tàá dhɨ «Má nĭ akódhɨ be» gò, dré adrézó akódhɨ nɨ tòlí kɨ ka'ĭ 'òle ko dhɨ, dhya nda kɨnzò líyí 'ɨ, ìndì tà bàti akódhɨ léna yókódhó. 5 Dɨ, dhya adrélépi ɨna akódhɨ nɨ kúlí ka'ĭ 'òle dhɨ adré tadhá dhɨ, Gĭká nɨ lèle ga akódhɨ léna kɨtswálé títí. Tà kòdhɨ sè dhɨ, mà nĭ tàle dhɨ, àma akódhɨ léna dhɨ be. 6 Lè dhya ángùdhi adrélépi tàá dhɨ, ɨ adré adrélé akódhɨ léna dhɨ, kàdré atsílé ngóró Yésu nɨ tàndɨ dré atsílé dhɨ tínɨ.

Tòlí tídhí ro dhɨ

7 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, má adré tòlí tídhí ro dhɨ nɨ tɨsì àmɨ dré kòdhya ko. Be ró dhɨ, tòlí má dré adrélé tɨsìle kòdhɨ, tòlí àku mì dré kɨsúlé adrézó ába kɨdhólé kɨdhoma lésè dhɨ 'ɨ. Tòlí àku nda kúlí mì dré yĭle dre dhɨ 'ɨ. 8 Tágba kònìnɨ dhɨ, má adré kpà tòlí tídhí ro dhɨ nɨ tɨsì àmɨ dré kòdhya. A nɨ kɨtswá tà bàti tòlí nda àdhya nɨ no Krísto na, ìndì àmɨ léna. Tàko ko, tínímvá adré akílé, ìndì ngádra bàti dhɨ kɨdhó adrélé nga kazá dre.
9 Dhya adrélépi tàá dhɨ, ɨ ngádra 'á gò, dré adrézó togó kònzɨ bha áyɨ adrúpi rú dhɨ, dhya nda dhu rè tínímvá na. 10 Dhya adrélépi áyɨ adrúpi nɨ le dhɨ adré atsílé ngádra 'ásè, ìndì tà àlo kɨtswálépi akódhɨ nɨ 'o dhèle dhɨ akódhɨ léna yókódhó. 11 Dɨ, dhya adrélépi ɨna togó kònzɨ bha áyɨ adrúpi rú dhɨ, dhu rè tínímvá na, ìndì adré atsílé tínímvá na. Akódhɨ nda nĭ ngalè ɨ adré lìle ángolé ya dhɨ ko. Tàko ko, tínímvá nda 'o akódhɨ nɨ mì adùle dre.
12 Àmɨ, áma ànzɨ ɨ, má adré tà tɨsì àmɨ dré,
Gĭká dré àmɨ kɨ tàkonzì trĭle Krísto nɨ rú sè dhɨ sè.
13 Àmɨ, ànzɨ kɨ atá ɨ, má adré tà tɨsì àmɨ dré,
mì dré dhya adrélépi be tà títí dhɨ kɨ kɨdhoma lésè dhɨ nɨ nĭle be dhɨ sè.
Àmɨ, tódhíbhá ɨ, má adré tà tɨsì àmɨ dré,
mì dré Dhya kònzɨ nɨ lavúlé dre dhɨ sè.
14 Àmɨ, áma ànzɨ ɨ, má tɨsì tà àmɨ dré,

mì dré Gĩká Atá nɨ nĩle be dhɨ sè.
Âmɨ, ànzɨ kɨ atá ɨ, má tɨsì tà àmɨ dré,
mì dré dhya adrélépi be tà títí dhɨ kɨ kɨdhoma lésè dhɨ nɨ nĩle be dhɨ sè.
Âmɨ tódhɨ́bhá ɨ, má tɨsì tà àmɨ dré,
mì dré adrélé rĩnyi ró dhɨ sè,
Gĩká nɨ kúlí dré adrélé àmɨ léna dhɨ sè,
ìndì mì dré Dhya kònzɨ nɨ lavúlé dre dhɨ sè.

Bvò kònìdhɨ nɨ tà lèma ko dhɨ

15 Lè mì kàdré bvò kònìdhɨ 'ɨ yà, kó ngalè tà bvò kòndɨ àdhya 'ɨ yà dhɨ kɨ le ko. Dhya àlo kàdré tà bvò kòndɨ àdhya kɨ le dhɨ, Gĩká Atá nɨ lèle akódhɨ léna yókódhó. 16 Tàko ko, tà bvò kòndɨ àdhya ɨ, tà kònɨ 'ɨ: lovó kònzɨ rúbhá àdhya ɨ, lovó kònzɨ ngá adrélé nòle mĩ sè dhɨ ɨ sè dhɨ ɨ, ìndì dhyá kɨ afàma ngá adrézó ába dhɨ kɨ tà sè dhɨ. Tà nda kòdhɨ ì adré angálé Gĩká Atá vélésè ko. Be ró dhɨ, ì adré àyɨkya angálé bvò kònìdhɨ lésè. 17 Bvò kònìdhɨ ɨ lovó kònzɨ bvò kòndɨ àdhya íbe dhɨ ì adré akílé akíakí. Dɨ, dhya adrélépi tà Gĩká dré adrélé lèle í kò'o dhɨ kɨ 'o dhɨ, nɨ ína adré lídrì íbe kóná vésè kólyá.

Krîsto nɨ kàrɨbhá nɨ atsama

18 Áma ànzɨ ɨ, lókyá ándrò kònìdhɨ lókyá kùdù 'ɨ. Mì yi tàle dhɨ, Krísto nɨ kàrɨbhá nɨ dra atsá dhɨ 'í. Dɨ ndìndì nyànomvá dhɨ, Krísto nɨ kàrɨbhá bĩ dhɨ ì apfò dre. Tà nda sè dhɨ, mà nĩ tàle dhɨ, kònìdhɨ lókyá kùdù 'ɨ dhɨ be. 19 Móndyá nda ì pfò àma kɨ tàndɨ ɨ kòfalésè. Dɨ, àyɨ tá àyɨkya móndyá àmakya 'ɨ ko. Tàko ko, ì kàdré tá móndyá àmakya 'ɨ dhɨ, kònò ì nɨ tá adré ngbú túmănɨ́ àma íbe. Dɨ, àyɨ kɨ pfòma nda adré ína tadhá dhɨ, àyɨ kɨ àlo tá àmakya 'ɨ ko.

20 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, àmɨ àmɨkya Tɨrí Lólo Krísto dré kutúlé àmɨ dri dhɨ íbe gò, àmɨ títí mì dré tà bàti nĩzo. 21 Má adré tà tɨsì àmɨ dré, mì dré tà bàti nĩle ko dhɨ sè ko. Be ró dhɨ, má adré tà tɨsì àmɨ dré, mì dré tà bàti nĩle be dhɨ sè, ìndì tà àlo kɨnzò ro dhɨ dré adrélé angálé tà bàti nda lésè ko dhɨ sè.

22 Dɨ kɨnzò líyí ína àdhi 'ɨ? Akódhɨ dhya adrélépi tàá dhɨ, Yésu Mèsíyà 'ɨ ko dhɨ 'ɨ. Dhya nda Krísto nɨ kàrɨbhá 'ɨ. Adré Gĩká Atá nɨ ga, akódhɨ nɨ Mvá be. 23 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi Gĩká nɨ Mvá nɨ ga dhɨ, akódhɨ Gĩká Atá íbe í léna ko. Dhya ángùdhi adrélépi Gĩká nɨ Mvá nɨ ka'ĩ dhɨ, akódhɨ kókpà Gĩká Atá íbe í léna.

24 Âmɨ ró dhɨ, lè mì kàdré tà mì dré tá yĩle kɨdhólé kɨdhoma lésè dhɨ kɨ lɨkí adrélé àmɨ léna. Tàko ko, tà mì dré yĩle nda ì kàdré àmɨ léna dhɨ, àmɨ kɨ tàndɨ mì nɨ kpà adré Gĩká nɨ Mvá na, ìndì Gĩká Atá na. 25 Tà Krísto dré lazílé àma dré dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: lídrì kóná vésè kólyá dhɨ.

26 Má adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì àmɨ dré móndí adrébhá láti nda kɨtswázó àmɨ kɨ lɨtí dhɨ kɨ tà sè. 27 Dɨ, àmɨ ró dhɨ, mì kisú Krísto nɨ Tɨrí dré kutúlé àmɨ dri dhɨ gò, Tɨrí nda dré adrézó àmɨ léna. Ásà dhɨ, lè dhya àlo kògò adrélé tà tadhá àmɨ dré ko. Tàko ko, Krísto nɨ Tɨrí nda adré tà títí dhɨ kɨ tadhá àmɨ dré nì. Tà dré adrélé tadhálé nda ɨ tà bàti 'ɨ, kɨnzò 'ɨ ko. Dɨ ngóró Tɨrí nda dré tadhálé àmɨ dré dre dhɨ tíní dhɨ, mì kàdré adrélé Krísto na.

Gĩká nɨ ànzɨ ɨ

28 Dɨ nyànomvá dhɨ, áma ànzɨ ɨ, lè mì kàdré adrélé Krísto na, akódhɨ kònì dra apfò dhɨ, mà kògaró tà mà dré ka'ĩle bàti dhɨ sè bĩ, adrélé

kanyò àko akódhɨ kandrá kĭtú dré dra agòzo dhɨ tú. 29 Mɨ nĭ tàle dhɨ, akódhɨ gyăgya dhɨ be. Ásà dhɨ, mɨ nĭ kpà tàle dhɨ, dhya ángùdhi adrélépi tà gyăgya 'o dhɨ, móndí akódhɨ dré tĭle dhɨ 'ɨ dhɨ be.

3

1 Mɨ kisù rè lèle kàdrɨ̀ Gĭká Atá dré tadhálé àma vélé, à kàdréró àma kɨ zi akódhɨ nɨ ànzɨ ɨ ró dhɨ ká! Dɨ àma akódhɨ nɨ ànzɨ 'ɨ bàti. Móndyá bvò kòndɨ àdhya ì nĭ àma àdhibhá 'ɨ ya dhɨ ko, ì dré kpà Gĭká Atá nɨ nĭle ko dhɨ sè. 2 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, nyànomvá dhɨ, àma Gĭká nɨ ànzɨ 'ɨ. Â tadhá dhu rè mà nɨ adré ngínɨ ya dhɨ ko. Dɨ, mà nĭ àmakya tà kònɨdhɨ kòdhya: Krísto kònì dra apfò dhɨ, mà nɨ adré akódhɨ tínɨ. Tàko ko, mà nɨ akódhɨ nɨ no ngóró dré adrélé dhɨ tínɨ. 3 Dhya ángùdhi adrélépi mĭ bha Gĭká véna tà nda kòdhɨ sè dhɨ, adré áyɨ tàndɨ nɨ temvé, ngóró Krísto nɨ tàndɨ dré adrélé lólo dhɨ tínɨ.

4 Dhya ángùdhi adrélépi tàkonzì 'o dhɨ adré Gĭká nɨ tátrítrí kúlí ŋo. Tàko ko, tàkonzì 'òma ína ligima Gĭká nɨ tátrítrí kúlí rú dhɨ 'ɨ. 5 Dɨ, mì nĭ tàle dhɨ, Krísto apfò kɨtswálé àma kɨ tàkonzì tingá dhɨ be. Mɨ nĭ kpà tàle dhɨ, tàkonzì akódhɨ léna yókódhó dhɨ be. 6 Dhya ángùdhi adrélépi adrélé akódhɨ léna dhɨ kɨtswá gòle adrélé tàkonzì 'o ko. Dhya ángùdhi adrélépi tàkonzì 'o dhɨ nò akódhɨ rè ko, ìndì nĭ kpà akódhɨ ko.

7 Áma ànzɨ ɨ, mɨ kòtayí àmɨ dhya àlo dré lɨtílé ko. Dhya ángùdhi adrélépi tà gyăgya 'o dhɨ gyăgya, ngóró Krísto nɨ tàndɨ dré adrélé gyăgya dhɨ tínɨ. 8 Dɨ, dhya adrélépi tàkonzì 'o dhɨ ína móndí Dzáborò àdhya 'ɨ. Ângyá ko, Dzáborò nda adré tàkonzì 'o kɨdhólé kɨdhoma lésè. Tà nda sè dhɨ, Gĭká nɨ Mváagó apfò kɨtswálé tà Dzáborò dré adrélé 'òle dhɨ kɨ pfu akílé dhɨ bvó. 9 Dhya ángùdhi Gĭká dré tĭle atsálé áyɨ mvá ro dhɨ kɨtswá gòle adrélé tàkonzì 'o ko, Gĭká nɨ tàndɨ nɨ lídrɨ̀ dré adrélé akódhɨ nda léna dhɨ sè.* Dhya nda kɨtswá gòle adrélé tàkonzì 'o bwà ko, Gĭká dré akódhɨ nɨ tĭle nì dhɨ sè. 10 Mà nɨ kɨtswá Gĭká nɨ ànzɨ kɨ ni lanzílé Dzáborò nɨ ànzɨ íbe, tà kònɨdhɨ sè: Dhya ángùdhi adrélépi tà gyăgya 'o ko dhɨ, Gĭká nɨ mvá 'ɨ ko. Dhya adrélépi áyɨ adrúpi nɨ le ko dhɨ kókpà Gĭká nɨ mvá 'ɨ ko.

Ru lèma àma kòfalésè dhɨ

11 Tà mɨ dré yĭle kɨdhólé kɨdhoma lésè dhɨ, tà kònɨdhɨ 'ɨ: Lè mà kàdré ru le àma kòfalésè. 12 Lè mà kàdré tà 'o Kàyínà àdhya tínɨ ko. Akódhɨ nda tá móndí Dhya kònzɨ àdhya 'ɨ gò, dré áyɨ adrúpi nɨ pfùzo dràle. Dɨ, pfu tá áyɨ adrúpi nda dràle àdho tà sè? Pfu akódhɨ dràle, áyɨ tà 'òle dhɨ ì dré tá adrélé kònzɨ dhɨ sè, ìndì áyɨ adrúpi nɨ tà 'òle dhɨ ì dré tá adrélé gyăgya dhɨ sè.

13 Áma adrúpi ɨ, móndyá bvò kòndɨ àdhya ì kàdré togó kònzɨ bha àmɨ rú dhɨ, lè àmɨ kɨ líndrí kàdré gàle ásà ko. 14 Mà nĭ tàle dhɨ, mà apfò dràdrà lésè afílé lídrɨ̀ le dre dhɨ be, mà dré adrélé àma kɨ adrúpi kɨ le dhɨ sè. Dhya adrélépi móndí kɨ le ko dhɨ dhu rè rĭnyí dràdrà àdhya zàle. 15 Dhya ángùdhi adrélépi togó kònzɨ bha áyɨ adrúpi rú dhɨ, móndí pfùlepi dràle dhɨ 'ɨ. Dɨ mɨ nĭ tàle dhɨ, móndyá adrébhá móndí pfu dràle dhɨ kɨ àlo lídrɨ̀ kóná vésè kólyá dhɨ íbe í léna ko dhɨ be.

* **3:9** 3:9 Gĭká nɨ Kúlí tisìle Gĭríkĭ ti sè dhɨ adré tàá kònwa dhɨ: «Gìká nɨ kórì dré adrélé akódhɨ nda léna dhɨ sè.»

16 Mà nɨ kɨtswá nĭá ngalè lèle àdho 'ɨ ya dhɨ, tà kònìdhɨ sè: Yésu Krísto fè tá áyɨ tàndɨ nɨ lídrì àma kɨ tà sè. Adré dɨ lèá dhɨ, mà kàdré kókpà àma kɨ lídrì fe àma kɨ adrúpi kɨ tà sè. 17 Dhya àlo adrélépi ngá íbe dhɨ kàdré áyɨ adrúpi nɨ no adrérà'a lemerè ro gò, dré adrézó kɨzà nɨ nɨ bha ko dhɨ, Gĭká nɨ lèle nɨ kɨtswá adrélé akódhɨ nda léna ngínɨngínɨ ró? 18 Áma ànzɨ ɨ, lè mà kàdré móndí kɨ le ngbà 'í kúlí ɨ sè ko, ìndì ti sè ko. Be ró dhɨ, mà kàdré àmakya móndí kɨ le tà mà dré adrélé 'òle dhɨ ɨ sè ìndì tà bàti sè. 19 Mà kàdré 'òá kònìnɨ dhɨ, mà nɨ nĭá dhɨ, àma móndí tà bàti àdhya 'ɨ dhɨ be. Mà nɨ kɨtswá kpà àma kɨ togó bha adrélé kìdrídrì Gĭká kandrá. 20 Dɨ, àma kɨ togó kàdré àma kɨ arókì, adrézó tà bha àma dri dhɨ, mà nĭ tàle dhɨ, Gĭká kàdrì àma kɨ togó lavú, ìndì akódhɨ nĭ tà títí dhɨ be.

21 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, àma kɨ togó kàdré tà bha àma dri ko dhɨ, mà nɨ adré gàle tà mà dré ka'ĭle bàti dhɨ sè bĭ Gĭká kandrá. 22 Mà adré kpà tà ángùdhi mà dré adrélé zĭle akódhɨ tí dhɨ nɨ kisú, mà dré adrélé akódhɨ nɨ tòlí kɨ ka'ĭ 'òle dhɨ sè, ìndì mà dré adrélé tà akódhɨ nɨ togó dré adrézó kɨnílé ásà dhɨ kɨ 'o dhɨ sè. 23 Dɨ tòlí Gĭká dré afèle àma dré dhɨ, kònìdhɨ 'ɨ: Mà kòka'ĭ akódhɨ nɨ Mváagó Yésu Krísto, adrézó kpà ru le àma kòfalésè, ngóró dré tá tàle mà kò'o dhɨ tínɨ. 24 Dhya ángùdhi adrélépi Gĭká nɨ tòlí kɨ ka'ĭ 'òle dhɨ adré adrélé akódhɨ léna. Gĭká adré kpà adrélé dhya nda léna. Mà nɨ kɨtswá nĭá dhɨ, Gĭká adré adrélé àma léna dhɨ, tà kònìdhɨ sè: Mà nɨ nĭá Tɨrí Lólo Gĭká dré afèle àma dré dhɨ sè.

4

Tɨrí móndí ɨ lé dhɨ kɨ tabhĭma

1 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, lè mì kàdré móndyá títí adrébhá tàá dhɨ, àyɨ Gĭká nɨ Tɨrí íbe àyɨ léna dhɨ kɨ ka'ĭ ko. Be ró dhɨ, mì kàdré àyɨ nda kɨ tabhĭ, nĭzoá ngalè tɨrí àyɨ lé dhɨ ì angá Gĭká vélésè bàti yà dhɨ. Tàko ko, pròfétà kɨnzò ro bĭ dhɨ ì apfò ayílé bvò wăyi 'ásè dre. 2 Mì nɨ dɨ kɨtswá nĭá ngalè tɨrí àyɨ lé nda ɨ Tɨrí Gĭká àdhya 'ɨ yà dhɨ, tà kònìdhɨ sè: Dhya ángùdhi adrélépi ka'ĭá tàle dhɨ, Yésu Krísto atsá bvò kònìdhɨ 'á móndí ro káyà dhɨ, dhya nda Tɨrí Gĭká àdhya íbe í léna. 3 Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi Yésu nɨ tà ga rè dhɨ, dhya nda Tɨrí Gĭká àdhya àko í léna. Tɨrí akódhɨ nda léna dhɨ, tɨrí Krísto nɨ kàrɨbhá àdhya 'ɨ. Mì yi tàle dhɨ, Krísto nɨ kàrɨbhá nda adré alĭle. Dɨ akódhɨ nda atsá adrélé bvò kònìdhɨ lé dre.

4 Dɨ, áma ànzɨ ɨ, àmɨ àmɨkya móndí Gĭká àdhya 'ɨ. Mì lavú kpà pròfétà kɨnzò ro nda ɨ dre. Tàko ko, Tɨrí adrélépi àmɨ lé dhɨ kàdrì, tɨrí adrélépi bvò kònìdhɨ lé dhɨ nɨ lavú. 5 Áyɨ nda ɨ móndyá bvò kòndɨ àdhya 'ɨ. Ásà dhɨ, ì adré tà ta ngóró móndyá bvò kòndɨ àdhya kya tínɨ gò, móndyá bvò àdhya ì dré adrézó àyɨ kɨ kúlí yi. 6 Dɨ, àma àmakya móndí Gĭká àdhya 'ɨ. Dhya ángùdhi Gĭká nɨ nĭlepi be dhɨ adré àma kɨ kúlí yi. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi Gĭká àdhya ró ko dhɨ adré ína àma kɨ kúlí yi ko. Tà nda kòdhɨ sè dhɨ, mà nɨ kɨtswá Tɨrí tà bàti àdhya nɨ ni lanzílé tɨrí kɨnzò àdhya be.

Gĭká lèle 'ɨ

7 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mà kàdré ru le àma kòfalésè. Tàko ko, lèle adré angálé Gĭká vélésè. Dhya ángùdhi adrélépi móndí kɨ le

dhɪ, akódhɪ nda Gïká nɪ mvá 'ɪ. Akódhɪ nï kpà Gïká be. 8 Dhya ángùdhi
adrélépi móndí kɪ le ko dhɪ nï ína Gïká ko. Tàko ko, Gïká lèle 'ɪ. 9 Gïká
tadhá áyɪ lèle àma vélé dhɪ tà kònɪdhɪ sè: Amù áyɪ Mváagó àlo kwákwá
dhɪ alɪ̈le bvò kònɪdhɪ lé, mà kòkɪtswáró lídrɪ̀ kisú akódhɪ sè be dhɪ bvó.
10 À adré lèle nda nɪ no tà kònɪdhɪ sè: Mà lè tá Gïká àma ko. Be ró dhɪ,
akódhɪ lè ína àma nɪ̀ gò, áyɪ Mváagó nɪ amùzo kɪtswálé dràle mòbòmà
ro, àma kɪ tàkonzɪ kɪ trïzo ásà.
11 Áma arúpi má dré lèle tò nɪ ɪ, Gïká kòlè àma tò kònɪnɪ dhɪ, lè mà
kàdré kókpà ru le àma kòfalésè. 12 Dhya àlo nò rè tàdzí Gïká ko. Dɪ, mà
kàdré ru le àma kòfalésè dhɪ, kòdhɪ adré tadhá dhɪ, Gïká adré adrélé
àma léna, ɪndɪ akódhɪ 'o áyɪ lèle gàle àma léna kɪtswálé títí.
13 Mà nɪ kɪtswá nï̈á dhɪ, mà adré adrélé Gïká léna, ɪndɪ akódhɪ adré
adrélé àma léna dhɪ, tà kònɪdhɪ sè: Dré áyɪ Tɪrí afèle àma dré dhɪ sè.
14 Mà nò tà kòdhɪ mï sè gò, mà dré adrézó longóá dhɪ, Gïká Atá amù
áyɪ Mváagó adrélé móndyá bvò àdhya kɪ tɪdrílépi ró. 15 Dhya àlo kàdré
ka'ïá tàle dhɪ, Yésu Gïká nɪ Mváagó 'ɪ káyà dhɪ, Gïká adré adrélé dhya
nda léna, ɪndɪ akódhɪ nda adré adrélé Gïká léna. 16 Dɪ àma, mà nï lèle
Gïká dré tadhálé àma vélé dhɪ be gò, mà dré adrézó ka'ïá.
Gïká lèle 'ɪ. Dhya ángùdhi adrélépi atsílé lèle na dhɪ, adré adrélé
Gïká léna, ɪndɪ Gïká adré adrélé akódhɪ nda léna. 17 Tà nda sè dhɪ,
lèle nda adré tà 'o àma kòfalé kɪtswálé títí, mà kògaró tà mà dré ka'ïle
bàti dhɪ sè bï̈ Gïká kandrá, kɪ̈tú dré dra tàbvó tàzo dhɪ tú. Tàko ko,
àma kɪ lídrɪ̀ bvò kònɪdhɪ lé dhɪ ngóró Krísto àdhya tínɪ. 18 Lèle na dhɪ,
tirï yókódhó. Be ró dhɪ, lèle kɪtswálépi títí dhɪ adré ína tirï dro. Dhya
ángùdhi adrélépi ngá ro dhɪ, lèle ga rè akódhɪ nda léna kɪtswálé títí
ko. Tàko ko, akódhɪ adré ngá ro, à nɪ dra tà ŋo í dri dhɪ sè.
19 Àma ró dhɪ, mà adré móndí kɪ le, Gïká dré zyà àma kɪ lèle drïdrï
nɪ̀ dhɪ sè. 20 Dhya àlo kàdré tàá dhɪ «Má adré Gïká nɪ le» gò, dré adrézó
togó kònzɪ bha áyɪ adrúpi rú dhɪ, akódhɪ nda kɪnzò líyí 'ɪ. Tàko ko, dhya
adrélépi áyɪ adrúpi í dré adrélé nòle mï sè dhɪ nɪ le ko dhɪ, kɪtswá ína
Gïká í dré adrélé nòle mï sè ko dhɪ nɪ le bwà ko. 21 Dɪ tòlí Gïká dré
afèle àma dré dhɪ, kònɪdhɪ 'ɪ: Lè dhya adrélépi Gïká nɪ le dhɪ kàdré
kókpà áyɪ adrúpi nɪ le.

5

Gïká nɪ Mváagó nɪ ka'ïma

1 Dhya ángùdhi adrélépi ka'ïá dhɪ Yésu Mèsíyà 'ɪ káyà dhɪ, akódhɪ
nda Gïká nɪ mvá 'ɪ. Dhya ángùdhi adrélépi ànzɪ kɪ atá nɪ le dhɪ, adré
kókpà akódhɪ nɪ ànzɪ kɪ le. 2 Mà nɪ kɪtswá nï̈á dhɪ, mà adré Gïká nɪ
ànzɪ kɪ le dhɪ, tà kònɪdhɪ sè: Mà dré adrélé Gïká nɪ le dhɪ sè, ɪndɪ mà
dré adrélé akódhɪ nɪ tòlí kɪ 'o dhɪ sè. 3 Tàko ko, mà kàdré Gïká nɪ le
bàti dhɪ, mà nɪ akódhɪ nɪ tòlí kɪ ka'ï 'òle. Akódhɪ nɪ tòlí nda kɪ 'òma
kòkóròko àma dré ko. 4 Ângyá ko, dhya adrélépi Gïká nɪ mvá ro dhɪ
lavú bvò kònɪdhɪ dre. Tà mà dré adrézó bvò kònɪdhɪ nɪ lavú ásà dhɪ,
àma kɪ tà ka'ïka'ï 'ɪ. 5 Dɪ àdhi nɪ kɪtswá bvò kònɪdhɪ nɪ lavú dhɪ nï?
Ngbà 'í dhya adrélépi ka'ïá tàle dhɪ, Yésu Gïká nɪ Mváagó 'ɪ dhɪ 'ɪ.

Tà longólé Yésu Krîsto nɪ tà dri dhɪ

6 Yésu Krísto, dhya atsálépi bvò kònɪdhɪ 'á kɪtswálé bàtísimò do, ɪndɪ
kɪtswálé kàrí kutú dhɪ 'ɪ. Akódhɪ atsá tá ngbà 'ɪ bàtísimò do ko. Be ró

dhɨ, atsá ínа kɨtswálé bàtísimò do yĭ sè, ìndì kɨtswálé áyɨ kàrí kutú. Dɨ Tɨrí Lólo adré tadhá àma dré dhɨ, tà nda tà bàti 'ɨ dhɨ nì. Tàko ko, Tɨrí nda tà bàti 'ɨ. 7 Tà adrébhá tadhá dhɨ, tà nda tà bàti 'ɨ dhɨ na: 8 Tɨrí Lólo, yĭ ìndì kàrí. Dɨ tà na nda ì adré ru kisú adrézó tà àlo ta kòdhya. 9 Mà adré gà tà móndí ì dré adrélé longólé dhɨ kɨ ka'ĭ. Dɨ, tà Gĭká dré longólé dhɨ ínа kàdrì tà nda kɨ lavú. Àngyá ko, Gĭká longó tà nda áyɨ tàndɨ nɨ Mváagó nɨ tà dri. 10 Dhya ángùdhi adrélépi Gĭká nɨ Mváagó nɨ ka'ĭ dhɨ, dhya nda tà Gĭká dré longólé nda íbe í léna. Dɨ, dhya adrélépi Gĭká nɨ ka'ĭ ko dhɨ adré ína akódhɨ nɨ bha kɨnzò líyí ro, dré tà Gĭká dré longólé áyɨ Mváagó nɨ tà dri dhɨ nɨ ka'ĭle ko dhɨ sè. 11 Dɨ tà longólé nda, tà kònìdhɨ 'ɨ: Gĭká afè àma dré lídrì kóná vésè kólyá dhɨ, ìndì mà adré lídrì nda nɨ kisú akódhɨ nɨ Mváagó na. 12 Dhya ángùdhi adrélépi Gĭká nɨ Mváagó nda íbe dhɨ kókpà lídrì nda íbe í léna. Dɨ, dhya adrélépi Gĭká nɨ Mváagó nda àko í léna dhɨ kókpà lídrì nda àko.

Yòwánì nɨ kúlî kùdù

13 Má adré tà kòdhɨ kɨ tɨsì àmɨ adrébhá Gĭká nɨ Mváagó nɨ ka'ĭ dhɨ ɨ dré, mì kòkɨtswáró nĭá dhɨ, àmɨ lídrì kóná vésè kólyá dhɨ íbe dhɨ be. 14 Tà mà dré adrélé ka'ĭle bàti Gĭká kandrá dhɨ, tà kònìdhɨ 'ɨ: Mà kàdré tà zi akódhɨ tí ngóró dré adrélé lèle dhɨ tíɨ dhɨ, akódhɨ adré àma kɨ yi. 15 Dɨ mà dré nĭle, akódhɨ adré àma kɨ yi dhɨ sè dhɨ, mà nì kpà tàle dhɨ, mà adré tà ángùdhi mà dré adrélé zìle akódhɨ tí dhɨ nɨ kisú dhɨ be.

16 Dhya àlo kàdré áyɨ adrúpi nɨ no adrérà'a tàkonzì 'o gò, tàkonzì nda dré adrézó dhyá kɨ dri lìle dràdrà kisú ko dhɨ, lè dhya nda kòzi tà Gĭká tí akódhɨ nda dré gò, Gĭká kòfèró lídrì akódhɨ dré. Má adré ngbà 'í móndyá àyɨ kɨ tàkonzì dré adrézó àyɨ kɨ dri lìle dràdrà kisú ko dhɨ kɨ tà ta kòdhya. Tàkonzì adrélépi dhyá kɨ dri lìle dràdrà kisú dhɨ be. Má adré tàá dhɨ, à kàdré tà zi Gĭká tí móndyá tàkonzì làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ 'obhá dhɨ ɨ dré dhɨ ko. 17 Tà kònzɨ títí adrélé 'òle dhɨ ɨ, tàkonzì 'ɨ. Dɨ, tàkonzì adrélépi dhyá kɨ dri lìle dràdrà kisú ko dhɨ be.

18 Mà nì tàle dhɨ, dhya adrélépi Gĭká nɨ mvá ro dhɨ kɨtswá gòle adrélé tàkonzì 'o ko dhɨ be. Tàko ko, Gĭká nɨ Mváagó adré akódhɨ nda nɨ lɨkí gò, Dhya kònzɨ dré kɨtswázó akódhɨ nɨ 'o kònzɨ ko. 19 Mà nì tàle dhɨ, àma móndí Gĭká àdhya 'ɨ dhɨ be. Mà nì kpà, móndyá títí bvò kòndɨ àdhya ɨ Dhya kònzɨ nɨ rĭnyí zàle dhɨ be. 20 Mà nì kpà tàle dhɨ, Gĭká nɨ Mváagó atsá bvò kònìdhɨ 'á gò, dré tògyá afèzo àma dré, mà kòkɨtswáró Gĭká adrélépi bàti dhɨ nɨ ni be dhɨ bvó. Dɨ mà adré adrélé Gĭká bàti nda léna, adrélé kókpà akódhɨ nɨ Mvá, Yésu Krísto léna. Akódhɨ nda Gĭká bàti dhɨ 'ɨ, ìndì lídrì kóná vésè kólyá dhɨ 'ɨ.

21 Áma ànzɨ ɨ, mì kàdré àmɨ kɨ lɨkí gĭká tàko kɨ tà sè.

Wárágà Yòwánì dré tɨsɨle dhɨ nɨ rì

Wárágà kònɨdhɨ nɨ tà àndu ngɨle drɨ̈drɨ̈ dhɨ

Kònɨdhɨ wárágà Yòwánì dré tɨsɨle dhɨ nɨ rì 'ɨ. Akódhɨ adré tɨsɨ́á «Tòkó Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ dré akódhɨ nɨ ànzɨ íbe» (1:1). A adré kisùá dhɨ, kòdhɨ adré lèá tàle dhɨ, adré tɨsɨ́á Èkèlézyà àlo dhɨ dré móndyá lá dhɨ íbe. Wárágà tsà kònɨdhɨ léna dhɨ, Yòwánì adré móndyá ka'ɨ̈bhá dhɨ kɨ kodzó, ɨ kàdréró ru le àyɨ kòfalésè, ɨndɨ ɨ kàdréró àyɨ kɨ lɨ́kí tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ kɨ tà sè. Ɨ kàdré kpà dhya ángùdhi adrélépi tà twá tadhá Krísto àdhya rúsè dhɨ nɨ ga.

Tà kàdrɨ̀kàdrɨ̀ wárágà kònɨdhɨ léna dhɨ kɨ atɨ̈ma

1) Yòwánì nɨ mòdo fèma (1:1-3)
2) Atsima tà bàti na ɨndɨ lèle na dhɨ (1:4-6)
3) Tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ ɨ (1:7-11)
3) Kúlí kùdù (1:12-13)

Yòwánì nɨ mòdo fèma

1 Ma, bhàgo, má adré wárágà kònɨdhɨ nɨ tɨsɨ̀ àmɨ, Tòkó Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ dré ámɨ ànzɨ íbe.* Má adré àmɨ kɨ le tà bàti na. Ngbà 'í ma 'ɨ ko, móndyá tɨ́tɨ́ tà bàti nibhá dhɨ ɨ adré kókpà àmɨ kɨ le tò. 2 Tàko ko, tà bàti nda adré adrélé àma léna, ɨndɨ a nɨ adré àma íbe kóná vésè kólyá.
3 Gɨ̈ká àma kɨ Atá ɨ akódhɨ nɨ Mvá Yésu Krísto be dhɨ ɨ kòbhà àyɨ kɨ togó tanɨ àma rú, ɨ kòbhà àma kɨ kɨzà, ɨndɨ ɨ kàfè tà kɨ̀drɨ́kɨ̀drɨ̀ àma dré tà bàti na ɨndɨ lèle na!

Atsima tà bàti na ɨndɨ lèle na dhɨ

4 Má lenzé tá lavúlé, má dré ámɨ ànzɨ àruka kɨ kisúlé adrérà'a atsílé tà bàti na, ngóró Gɨ̈ká Atá dré tá tàle mà kò'o dhɨ tɨ́nɨ dhɨ sè. 5 Dɨ nyànomvá dhɨ, mɨ, Tòkó má dré lèle tò nɨ, má adré tòlɨ́ tɨ́dhɨ́ ro dhɨ nɨ tɨsɨ̀ mɨ́ dré ko. Be ró dhɨ, má adré tòlɨ́ mà dré adrézó ába kɨdhólé kɨdhoma lésè dhɨ nɨ tɨsɨ̀ kòdhya. Má adré ámɨ ti lizí, mà kàdréró ru le àma kòfalésè. 6 A adré lèle nda nɨ no tà kònɨdhɨ sè: Mà kàdré atsílé ngóró Gɨ̈ká nɨ tòlɨ́ dré adrélé tàle dhɨ tɨ́nɨ. Ngóró mì dré yɨ̈le kɨdhólé kɨdhoma lésè dhɨ tɨ́nɨ dhɨ, tòlɨ́ nda kònɨdhɨ 'ɨ: Mì kàdré atsílé lèle na.

Tà tadhábhá kɨnzò sè dhɨ ɨ

7 Móndɨ́ bɨ̈ adrébhá móndɨ́ kɨ lɨtɨ́ dhɨ ɨ apfò ayílé bvò wǎyi 'ásè. Ayɨ nda ɨ adré ka'ɨ̈á ko tàle dhɨ, Yésu Krísto atsá bvò kònɨdhɨ 'á móndɨ́ ro dhɨ. Dhya ángùdhi adrélépi tà ta làsú be kònɨnɨ dhɨ, móndɨ́ kɨ lɨtílépi 'ɨ, ɨndɨ Krísto nɨ kàrɨbhá 'ɨ. 8 Mì kàdré dɨ àmɨ kɨ lɨ́kí, mì kòtayíró tà mà dré àzí 'òzo ásà dhɨ lapálé ko, be ró dhɨ, mì kòkisúró làgɨ́ múrúngú kɨtswálépi àmɨ dré dhɨ be dhɨ bvó.
9 Dhya ángùdhi adrélépi ràle drɨ̈drɨ̀ gò adrélé tròle tà Krísto dré tadhálé dhɨ ɨ rú ko dhɨ, akódhɨ nda Gɨ̈ká àko ɨ́ léna. Dɨ, dhya ángùdhi adrélépi tròle tà Krísto dré tadhálé nda ɨ rú dhɨ, akódhɨ nda Gɨ̈ká Atá íbe, ɨndɨ Gɨ̈ká nɨ Mváagó íbe ɨ́ léna. 10 Dhya àlo kòtsa àmɨ véna adrélé tà twá tadhá tà kòdhɨ ɨ rúsè dhɨ, mì kòka'ɨ̈ akódhɨ nda dòle àmɨ kɨ dzó

* **1:1** 1:1 A adré kisùá dhɨ, kúlí «Tòkó Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ ànzɨ nɨ íbe» kònɨ ɨ adré lèá tàle dhɨ, «Èkèlézyà àlo móndyá lá dhɨ íbe dhɨ ɨ».

na ko. Mɨ kòfè ndɨ̀ndɨ̀ mòdo akódhɨ dré ko. 11 Tàko ko, dhya ángùdhi
adrélépi mòdo fe drá dhɨ, ɨ adré ru amú akódhɨ be tà kònzɨ dré adrélé
'òle nda ɨ na.

Yòwánɨ̀ nɨ kúlî kùdù

12 Ma dhu rè tà íbe bɨ̌ tàle àmɨ dré. Dɨ, má lè mána tà nda kɨ tɨsɨ̀le
wárágà sè ɨ̀ndɨ̀ wárágà sú sè ko. Be ró dhɨ, má adré mɨ̀ bha tsàzo àmɨ
véna, mà kòkɨtswáró tà ta ti sè, mà kòlenzéró túmā́nɨ́ àmɨ íbe kɨtswálé
títí.

13 Ámɨ Amvúpi Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ nɨ ànzɨ ɨ fè mòdo mɨ́ dré.†

† **1:13** 1:13 Á adré kisùá dhɨ, kúlí «ámɨ Amvúpi Gɨ̈ká dré zɨ̀le dhɨ nɨ ànzɨ ɨ» kònɨ ɨ adré lèá
tàle dhɨ, «móndyá Ɛ̀kèlézyà Yòwánɨ̀ véna dhɨ lé dhɨ ɨ».

Wárágà Yòwánì dré tɨsìle dhɨ nɨ na

Wárágà kònìdhɨ nɨ tà àndu ngìle drĭdrĭ dhɨ

Kònìdhɨ wárágà Yòwánì dré tɨsìle dhɨ nɨ na 'ɨ. Akódhɨ adré tɨsìá Yésu nɨ ka'ĭlepi àlo rú be Gáyò, adrélépi tá tròle tà bàti rú dhɨ dré. Yòwánì adré Gáyò nda nɨ tà bha kuru, dré tá adrélé móndí ka'ĭbhá kɨ ledé lìle àyɨ kɨ atsí na Krísto nɨ tà sè dhɨ sè. Adré kpà akódhɨ nɨ kodzó, kàdréró áyɨ lɨkí agó àlo rú be Dìyòtréfè dhɨ nɨ tà kònzɨ sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhɨ léna dhɨ kɨ atĭma

1) Yòwánì nɨ mòdo fèma (1:1-4)
2) Gáyò nɨ tà dóro dhɨ (1:5-8)
3) Dìyòtréfè nɨ tà, Dèmètríyò àdhya be dhɨ (1:9-12)
4) Kúlí kùdù (1:13-15)

Yòwánì nɨ mòdo fèma

1 Ma, bhàgo, má adré wárágà kònìdhɨ nɨ tɨsì mɨ, áma arúpi Gáyò, má dré lèle tà bàti na dhɨ dré.
2 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ, má adré tà zi Gĭká tí, mí kàdréró dóro tà títí ɨ sè, ìndì ámɨ rúbhá kàdréró dóro, ngóró ámɨ tà ka'ĭka'ĭ dré kpà adrélé dóro dhɨ tínɨ. 3 Má lenzé tá lavúlé, àma kɨ adrúpi àruka ì dré atsálé ámɨ tà ta má dré dhɨ sè. Tàko ko, ì títí tá, mí adré tròle tà bàti rú, adrézó kpà atsílé tà bàti na ngínɨ ya dhɨ. 4 Má kàdré yìá tàle dhɨ, áma ànzɨ ì adré atsílé tà bàti na dhɨ, tà nda adré áma fe lenzélé lavúlé.

Gáyò nɨ tà dóro dhɨ

5 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ, mí adré ámɨ tà ka'ĭka'ĭ tadhá, tà dóro mí dré adrélé 'òle àma kɨ adrúpi ɨ dré dhɨ ɨ sè. Mí adré 'òá kònìnɨ, tágba ì dré adrézó móndí twá mí dré nĭle ko dhɨ 'ɨ dhɨ. 6 Áyɨ nda ì tà ámɨ lèle nɨ tà Èkèlézyà kònwa dhɨ kandrá. Dɨ mí nɨ 'òá dóro, mí kògò adrélé móndí làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ ledé lìle àyɨ kɨ atsí na, ngóró dré kɨtswálé Gĭká mĭlésè dhɨ tínɨ. 7 Tàko ko, àyɨ nda ì adré lìle atsí na Krísto nɨ tà sè, ìndì ì adré ngá kisú pàgánò ɨ drígásè àlomvá ko. 8 Adré dɨ lèá dhɨ, mà kàdré móndyá làsú be kònìnɨ dhɨ kɨ ledé, mà kàdréró àzí 'o túmănĭ àyɨ íbe tà bàti nɨ tà sè.

Dìyòtréfè nɨ tà, Dèmètríyò àdhya be dhɨ

9 Má tɨsì tá wárágà tsà Èkèlézyà mí véna dhɨ dré dre. Dɨ, Dìyòtréfè, adrélépi lèá adrélé drĭdrĭ àmɨ kòfalé dhɨ, lè ína àma kɨ kúlí yĭle ko. 10 Tà nda sè dhɨ, má kòtsa àmɨ véna dre dhɨ, má nɨ tà kònzɨ dré adrélé 'òle dhɨ kɨ ta móndyá títí ɨ kandrá, túmănĭ kúlí kònzɨ dré adrélé tàle àma rú dhɨ íbe. Dɨ, tà dré adrélé 'òle nda ì kɨtswá dhu rè akódhɨ dré ko. Adré kpà àma kɨ adrúpi kɨ ka'ĭ dòle í véna ko. Adré kpà móndyá adrébhá àyɨ nda kɨ le ka'ĭle dhɨ kɨ logá, adrézó àyɨ kɨ dro pfòle Èkèlézyà 'ásè.
11 Áma arúpi má dré lèle tò nɨ, mí kàdré tà 'o ngóró móndyá adrébhá tà kònzɨ 'o dhɨ kya tínɨ ko. Be ró dhɨ, mí kàdré mína tà 'o ngóró móndyá adrébhá tà dóro 'o dhɨ kya tínɨ. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà dóro

'o dhɨ, móndí Gĩká àdhya 'ɨ. Dɨ, dhya adrélépi tà kònzɨ 'o dhɨ nĩ ína Gĩká ko.
12 Dɨ, kàdré ína Dèmètríyò nɨ tà sè dhɨ, móndyá títí dhɨ ì adré akódhɨ nɨ tà ta dóro. Ndìndì tà bàti nɨ tàndɨ adré akódhɨ nɨ tà ta dóro. Mà adré kpà akódhɨ nɨ tà ta dóro. Mí nĩ tàle dhɨ, tà mà dré adrélé tàle nda tà bàti 'ɨ dhɨ be.

Yòwánì nɨ kúlî kùdù
13 Ma dhu rè tà íbe bĭ tàle mí dré. Dɨ, má lè mána tà nda kɨ tisìle wárágà fa sè ìndì wárágà sú sè ko. 14 Má adré mì bha tsàzo ámɨ no mbèlè, mà kòkɨtswáró tà ta ti sè.
15 Tà kìdríkìdrɨ kàdré túmăní mí be. Àma kɨ arúpi kònwa dhɨ ì fè mòdo mí dré. Mí kòfè kpà mòdo àma kɨ arúpi àlo àlo títí dhɨ ɨ dré, adrézó àyɨ kɨ zi rú sè.

Wárágà Yúdà dré tısìle dhı

Wárágà kònìdhı nı tà àndu ngìle drïdrì dhı

Kònìdhı wárágà Yúdà dré tısìle dhı 'ı. Akódhı nda adré áyı zi Yésu Krísto nı màrábà ro, ìndì Yàkóbhò nı adrúpi ro (1:1). Adré wárágà tsà kònìdhı nı tısì kıtswázó móndyá ka'ïbhá dhı kı kodzó, ì kàdréró àyı kı lıkí móndyá tıfíbhá àyı kòfalé adrélé Gïká nı tà tadhá kınzò sè dhı kı tà sè. Adré tàá dhı, móndyá nda ì adré tá Gïká nı togó tanı nı tà ladzá atsálé àyı dré láti adrézó tà swà 'o dhı ró (1:4). A kònò dhı, tà àruka wárágà kònìdhı léna dhı ì sù ngóró tà Pétèró dré tısìle áyı wárágà nı rï na dhı ı tínı. Yúdà adré móndyá ka'ïbhá dhı kı kodzó, ì kàdréró àdzú bhu àyı kı tà ka'ïka'ï nı tà sè (1:3).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhı léna dhı kı atïma

1) Yúdà nı mòdo fèma (1:1-2)
2) Tà tadhábhá kınzò sè dhı ı (1:3-16)
3) Tà tàle móndyá ka'ïbhá kı kodzózó dhı ı (1:17-23)
4) Gïká nı rú bhàma kùle kùdù ro dhı (1:24-25)

Yúdà nı mòdo fèma

1 Ma, Yúdà, Yésu Krísto nı màrábà ro, ìndì Yàkóbhò nı adrúpi ró dhı, má adré wárágà kònìdhı nı tısì àmı, móndyá Gïká Atá dré lèle tò, dré azílé, ìndì Yésu Krísto dré adrélé lıkílé dhı ı dré. 2 Gïká kòbhà àmı kı kızà, ìndì kòfè tà kìdríkìdrı ı lèle be gàle àmı léna bï!

Gïká nı tà tadhábhá kınzò sè dhı ı
(A kònò kpà 2 Pétèró 2:1-17)

3 Áma arúpi má dré lèle tò nı ı, áma togó tá àtsı ró wárágà tısìzo àmı dré, lídrì tídhí ro mà dré kisúlé túmắní àmı íbe dhı nı tà sè. Dı, má nò mána dóro nı, má dré wárágà kònìdhı nı tısìle àmı kı kodzózó adrélé àdzú bhu àmı kı tà ka'ïka'ï nı tà sè dhı. Gïká bhà tà ka'ïka'ï nda móndyá lólo ína ı léna, ì kàdréró adrélé ába nyo. 4 Dı, móndí àruka Gïká nı tà gabhá rè dhı ì luvù tá àyı tıfílé lùzu ró àmı kòfalé gò, ì dré adrézó àma kı Gïká nı togó tanı nı tà ladzá, atsálé àyı dré láti adrézó tà swà 'o dhı ró. Ɨ adré kpà àma kı Mírì, àma kı Ópí àlo kwákwá, Yésu Krísto nı ga rè. A tısì tá móndyá nda kı tà kínó lésè Gïká nı Kúlí na, tàzoá dhı, Gïká nı tà bha àyı dri.

5 Má adré dı lèá dhı, mì kòkisù tà kònı ı, tágba mì dré tà nda kı nïzo dóro dhı: Mírì Gïká apá tá Ɨsèrélè ànzı ı, àyı kı 'òzo apfòle Ɛzèpétò lésè 'íká, gò dré àyı kı àruka ka'ïbhá ko dhı kı 'òzo todràle ndò. 6 Mì kòkisù kpà ángéló tá lıgíbhá Gïká rú dhı kı tà. Ayı nda ì lè tá rïnyí bhàle àyı drígá dhı lıkílé ko gò, ì dré àyı kı tàndı kı bhà bhù na dhı nı tayízó. Dı Gïká dré àyı kı 'ızo nyìrì sè kóná vésè kólyá àrà tínímvá ro dhı na, adrézó àyı kı lıkí kònàle adrélé kïtú kàdrì àyı kı tàbvó tàzo dhı nı letè. 7 Kókpà kòdhı tínı, mì kòkisù móndyá Sòdómà àdhya, Gòmórà àdhya, ìndì bhàandre àyı làgásè dhı kya kı tà. Ayı nda ì fè tá àyı adrélé ndòtò tà 'o, adrézó rúbhá twá dhı nı lovó bha. Dı Gïká dré tà ŋòzo àyı dri, tadházóá dhı, móndyá tà 'obhá àyıkya tínı dhı kı kızà nya àtsí na kóná vésè kólyá.

8 Dɨ móndyá àmɨ kòfalé nda ɨ adré kókpà tà 'o kònɨnɨ. Ɨ adré tórób́ɨ́ ɨ dré adrélé abɨ̀le dhɨ kɨ lebè, adrézó àyɨ kɨ tàndɨ kɨ rúbhá kɨ kɨzá tàkonzɨ 'òma sè. Ɨ adré Gɨ̈ká nɨ rɨ̈nyɨ́ adrézó òpɨ nya dhɨ nɨ ayízè, adrézó tɨrɨ́ mɨ̈lanzɨ̈lanzɨ ro bhù na dhɨ kɨ lodhá. 9 Dɨ, ndɨ̀ndɨ ángéló kɨ kàdrɨ, Mɨ̈kàyélè dha tá ɨ́na Dzáborò asíkɨ̈le Gɨ̈ká kandrá ko, ɨ dré tá adrérà'a tà kayɨ́ akódhɨ nda be Mósè nɨ rúbhá nɨ tà sè dhɨ 'á. Be ró dhɨ, tà tá ɨ́na dhɨ: «Mírɨ̈ kòlɨgɨ́ mí be!» 10 Dɨ, móndyá nda ɨ adré àyɨkya tà ɨ dré nɨ̈le ko dhɨ kɨ lodhá kòdhya. Dɨ, tà ɨ dré nɨ̈le àyɨ kɨ rúbhá sè kà'wá tà nibhá ko dhɨ kya tɨ́nɨ dhɨ ɨ adré àyɨ kɨ kɨzá nì. 11 Kɨzà àyɨ kɨ ngá 'ɨ! Tàko ko, ɨ lebè àyɨkya láti kònzɨ Kàyínà àdhya tɨ́nɨ.* Ɨ tayɨ́ àyɨ lɨtɨ́lé làfa lovó sè Bàlámà tɨ́nɨ.† Ɨ lɨgɨ́ Gɨ̈ká rú Kórè tɨ́nɨ gò, dràdrà dré atsázó àyɨ rú.‡

12 Âmɨ kɨ gwányá adrézó lèle tadhá dhɨ ɨ 'ásè dhɨ, àyɨ ngóró ngá adrélépi kanyò fe àmɨ dré dhɨ tɨ́nɨ. Tágba ɨ dré adrézó gwányá 'o túmɑ̃́nɨ́ àmɨ ɨ́be dhɨ, ɨ adré àyɨ kɨ 'a nya gàle ngá sè kanyò àko. Âyɨ ngóró ndùrùku yɨ̈ àko, lyǎ dré adrélé livɨ́lé dhɨ ɨ tɨ́nɨ. Âyɨ ngóró fa lò'wa 'abhá ko, lókyá lò'wa kɨzo dhɨ 'á dhɨ ɨ tɨ́nɨ. Â tɨngɨ́ fa nda kɨ kómvó kɨ̀nɨ́ lésè gò, ɨ dré dràzo dràdrà. 13 Âyɨ ngóró yɨ̈andre nɨ mɨ̀ lyǎ dré adrélé livɨ́lé longálé gò, dré adrézó lɨ̀le swà ro dhɨ tɨ́nɨ. Yɨ̈ nda adré àyɨ kɨ tà kanyò ro dhɨ kɨ 'o topfòle tósá tɨ́nɨ. Âyɨ ngóró bhɨ̈bhínyà adrébhá tatsílé wàyá ro dhɨ ɨ tɨ́nɨ. Gɨ̈ká zù tɨnímvá anílépi tsɨ̈tsɨ̈ dhɨ àyɨ dré adrézó lána kóná vésè kólyá.

14 Âyɨ nda kɨ tà sè dhɨ, Ɛ̀nókà, móndɨ́ nɨ nzi-drɨ̈-rɨ̈ Âdámà àmvolésè dhɨ, longó tá tà pròfétà àdhya tɨ́nɨ, tàzoá dhɨ: «Mì yi rè ká! Mírɨ̈ adré alɨ̀le áyɨ ángéló lólo lɨ̀zólɨ̀zo dhɨ ɨ́be, 15 móndyá tɨtɨ́ dhɨ kɨ tàbvó ta. A nɨ tà bha móndyá kònzɨ tɨtɨ́ áyɨ tà gabhá dhɨ ɨ dri, tà kònzɨ tɨtɨ́ ɨ dré 'òle lɨgɨ́zó ɨ́ rú dhɨ ɨ sè, ɨndɨ̀ kúlɨ́ kònzɨ tɨtɨ́ ɨ dré tàle ɨ́ rú dhɨ ɨ sè.»§ 16 Móndyá nda ɨ adré ngbú ngùrùngùrù ta, adrézó làndrɨ́ ndrɨ, adrézó tatsílé àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó kònzɨ kɨ 'obe, adrézó àyɨ kɨ afà, adrézó móndɨ́ kɨ tà bha kuru kɨtswázó ngá kisú ásà dhɨ bvó.

Tà tàle kùdù ro móndyá ka'ɨ̈bhá kɨ kodzózó dhɨ ɨ

17 Dɨ, àmɨ, áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, mì kòkisù tà àma kɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto nɨ àpóstolò ɨ dré longólé drɨ̈drɨ̈ dhɨ ɨ kòdhya. 18 Ɨ tà tá àmɨ dré dhɨ: «Lókyá kùdù sè dhɨ, móndɨ́ kɨ apfò adrélé àmɨ kɨ gu, adrézó tatsílé àyɨ kɨ tàndɨ kɨ lovó kònzɨ kɨ 'obe.» 19 Móndyá nda ɨ adré àmɨ kɨ 'o ru lanzɨ́ àmɨ kòfalésè dhɨ àyɨ. Ɨ adré àyɨ kɨ tàndɨ kɨ rúbhá lovó kɨ lebè. Âyɨ Gɨ̈ká nɨ Tɨrɨ́ àko àyɨ léna.

20 Dɨ, àmɨ, áma arúpi má dré lèle tò nɨ ɨ, lè mì kàdré àmɨ kɨ tɨmbà àmɨ kɨ tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ lólo dhɨ na. Mì kàdré tà zi Gɨ̈ká tɨ́ Tɨrɨ́ Lólo nɨ rɨ̈nyɨ́ sè. 21 Mì kàdré àmɨ kɨ lɨkɨ́ adrélé Gɨ̈ká nɨ lèle na, mì dré adrérà'a àma kɨ Mírɨ̈ Yésu Krísto nɨ letè lídrɨ kóná vésè kólyá dhɨ nɨ fe àmɨ dré akódhɨ nɨ togó dóro sè dhɨ 'á.

22 Mì kàdré àmɨ kɨ togó dóro tadhá móndyá adrébhá tà ka'ɨ̈ka'ɨ̈ ɨ́be yàyà dhɨ ɨ véna. 23 Mì kàdré móndɨ́ àruka kɨ apá tɨdrílé àtsí sílésè. Móndɨ́ àruka kɨ tà sè dhɨ, mì kàdré àyɨ kɨ kɨzà bha, adrézó kpà tɨrɨ̈ ɨ́be, adrézó ndɨ̀ndɨ àyɨ kɨ kítá atsábhá ndɨ̈ ró àyɨ kɨ tàkonzɨ sè dhɨ kɨ tabè ko.

---

* **1:11** 1:11 A kònò Kɨdhoma 4:3-8. † **1:11** 1:11 A kònò Ngá nàma 22:1-35. ‡ **1:11** 1:11 A kònò Ngá nàma 16:1-35. § **1:15** 1:15 A kònò Kɨdhoma 5:18, 21-24.

G̈ìká nɨ rú bhàma kùle kùdù ro dhɨ

24 G̈ìká rn̈yí íbe kɨtswázó àmɨ kɨ lɨkí mì kòdheró ko, ìndì kɨtswázó
àmɨ kɨ 'o pfòle áyɨ adrérà mn̈lanz̈lanz̈ì ro dhɨ kandrá tà kònzɨ àko àmɨ
rú ìndì arí be bn̈. 25 Àma kɨ Mírì Yésu Krísto sè dhɨ, mn̈lanz̈lanz̈ì, rúku,
rn̈yí, ìndì rn̈yí adrézó òpì nya dhɨ be dhɨ ì kàdré G̈ìká àlo kwákwá
àma kɨ tɨdrílépi dhɨ dré, kɨdhólé kínó lésè, atsálé nyànomvá kònìdhɨ,
tsàle kóná vésè kólyá! Kàdré kònìnɨ.

Tà lùzu ró tadhálé Yòwánì dré dhi i

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drïdrï dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Yòwánì 'i (1:1, 4, 9; 22:8-9). A adré kisùá dhi, akódhi nda tá Yòwánì, àpóstolò mudrí-drï-rï dhi ki àlo 'i, ìndì dhya Yésu ni Rúbí Tani tisìbhá dhi ki àlo 'i. Akódhi tisì tá búkù kònìdhi lókyá adrérà'a Yésu ni ka'ïbhá ki mì pfo lavúlé, ì dré tá adrélé akódhi ni ka'ì àyi ki Mírï ro dhi sè dhi 'á. Adré di àyi ki timbà àyi ki tà ka'ïka'ï na, adrézó àyi ki kodzó, ì kàdréró tròle àyi ki tà ka'ïka'ï rú.

Yòwánì adré tàá dhi, Yésu Krísto ni tàndi mù ángéló Gïká ni tà lùzu ró dhi ki tadhá í dré, í kòlongóró tà dra ru 'obhá nda i Yésu ni ka'ïbhá i dré (1:1-2). Adré tà twátwa agábhá í mi dhi i ìndì tà ángéló ì dré tadhálé í dré dhi ki tisì, kúlí alaala móndyá ka'ïbhá dhi ì dré ngbà 'í kitswálé àndu nïle àyi dhi i sè. Ángyá ko, kúlí alaala bï nda ì angá Búkù tà àku ru yïzo dhi àdhya lésè. Móndí ki kitswá tà kayí àyi kòfalésè tà àruka tisìle búkù kònìdhi lé dhi ki àndu ndàzo nïle. Di, Yòwánì adré tà kàdrì kònìdhi ni tadhá ngádra 'á: Mírï Yésu Krísto sè dhi, Gïká ni àdzú bhu áyi kàribhá íbe lókyá be vwàvwà ro, àyi ki lavúzó títí gò, áyi móndyá ki 'òzo file bhù tídhí ro ìndì bvò tídhí ro dhi na, ì kàdréró adrélé túmäní í be kóná vésè kólyá.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atïma

1) Tà lùzu ro tadhálé Yòwánì dré dhi i (1:1-8)
2) Tà agálépi drïdrï akódhi mi dhi, ìndì tà dré tisìle Èkèlézyà nzi-drï-rï dhi i dré dhi i (1:9–3:22)
3) Gïká ni lindrì bhàma Kábilígyà Mvá be dhi (4:1–5:14)
4) Búkù pàle dhi, kídhá ni nzi-drï-rï dhi íbe dhi i (6:1–8:1)
5) Gòká nzi-drï-rï dhi i (8:2–11:19)
6) Ñì máláwú gú dhi, ìndì kà'wá àtrá rï dhi i (12:1–13:18)
7) Tàbvó Gïká dré dra tàle dhi ni tà longoma (14:1-20)
8) Kópò nzi-drï-rï gabhá Gïká ni kombà sè bïbi dhi i (15:1–16:21)
9) Gïká ni kàribhá ki lavuma (17:1–20:10)
10) Tàbvó Gïká dré dra tàle kùdù ro dhi (20:11-15)
11) Bhù tídhí ro dhi, bvò tídhí ro dhi, ìndì Yèrúsalémà tídhí ró dhi (21:1–22:6)
12) Yésu ni alìma ni tà longoma (22:7-21)

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drïdrï dhi

1 Tà búkù kònìdhi léna dhi i, tà lùzu ró Yésu Krísto dré tadhálé dhi 'i. Gïká fè tá tà nda i Yésu dré tadhálé áyi màrábà i dré dhi ni, ì kònïró tà dra ru 'obhá lókyá tsà àmvolésè dhi i be dhi bvó. Di Yésu amù tá áyi ángéló tà nda ki tadhá ma, Yòwánì, áyi màrábà ro dhi dré. 2 Di má adré tà títí má dré nòle nda ki longó. Kòdhi adré tàá dhi, má adré Gïká ni kúlí longó tà bàti Yésu Krísto dré tadhálé dhi íbe. 3 Kólénzé ni adré dhya dra kúlí pròfétà àdhya kòni ki nàlepi móndí i dré dhi dré! Kólénzé ni kpà adré móndyá dra kúlí nda ki yibhá gò, ì dré adrézó tàmïga dri kúlí nda i sè dhi i dré! Tàko ko, lókyá atsá ànyi dre.

Mòdo fema Èkèlézyà nzi-drï-rï dhi i dré dhi

4 Ma, Yòwánì, má adré tà kònị kị tịsì Èkèlézyà nzi-drĭ-rĭ bvò Ásíyà
àdhya na dhị ị dré. Gĭká adrélépi be, adrélépi tá be kínó lésè, ìndì
adrélépi alìle dhị kòbhà áyị togó tanị àmị rú, ìndì kòfè tà kìdríkìdrị
àmị dré! Kò'o kònìnị túmăní tịrí nzi-drĭ-rĭ adrébhá áyị lịrírà òpì àdhya
kandrá dhị íbe, 5 ìndì Yésu Krísto be. Yésu Krísto nda, dhya adrélépi
tà títí í dré yĭle Gĭká vélésè dhị kị longó gyăgya dhị 'ị. Akódhị kókpà
dhya ngàlepi dràdrà 'ásè drĭdrĭ móndyá àruka títí dhị ị kandrána dhị
'ị, ìndì ópí kàdrì ópí títí bvò àdhya ị drĭle dhị 'ị.

Mĭlanzĭlanzì kàdré akódhị adrélépi àma kị le tò, àma kị apálépi àma
kị tàkonzì lésè áyị kàrí sè nda dré! 6 Akódhị bhà àma adrélé òpì ro,
ìndì kòwánà ị ró, mà kàdréró tà 'o áyị Atá Gĭká dré. Mĭlanzĭlanzì ị
rĭnyí be dhị ì kàdré akódhị dré kóná vésè kólyá! Kònìnị.

7 Mì nò rè ká! Akódhị adré alìle ndùrùku 'ásè!
Móndyá títí dhị kị akódhị nị no mĭ sè, ndìndì àyị akódhị nị sobhá dìlì
sè dhị ị.
Súrú títí bvò dri dhị kị tongó akódhị nị tà sè.
Áyíya, kàdré kònìnị!

8 Mírì Gĭká tà dhị: «Ma Álefà 'ị, ìndì Òmégà 'ị.* Ma Gĭká rĭnyí líyí ro
adrélépi be, adrélépi tá be kínó lésè, ìndì adrélépi alìle dhị 'ị.»

Yòwánì nò Krîsto mĭlanzĭlanzì ro

9 Ma, Yòwánì, ma àmị kị adrúpi adrélépi Gĭká nị Òpì 'a, adrélépi kizà
nya, ìndì adrélépi togó tsị túmăní àmị íbe Yésu na dhị 'ị. A ru tá ma
bhàle tùrù Pátomò àdhya na Gĭká nị kúlí nị tà sè, ìndì tà bàti Yésu dré
tadhálé dhị nị tà sè. 10 Kĭtú Mírì àdhya sè dhị, Tịrí Lólo asó tá ma gò,
má dré kúlí 'u'ù gòká nị 'u'ù tínị dhị nị yĭzo má àmvolésè, 11 tàá dhị:
«Mí tịsì tà mí dré dra nòle dhị ị búkù na, mùle Èkèlézyà nzi-drĭ-rĭ dhị ị
dré: Èkèlézyà Èfésò àdhya dré, Sìmĭrúnà àdhya dré, Pèrùgámò àdhya
dré, Tĭyàtírà àdhya dré, Sàrúdì àdhya dré, Fĭlàdèlèfĭyà àdhya dré, ìndì
Làwòdĭkĭyà àdhya dré.»

12 Dị má dré áma alázó kịtswálé kúlí adrélépi tà ta má dré nda nị
no. Má kàlá ma dre dhị, má dré ngá nzi-drĭ-rĭ ledélé órò sè adrézó àtsí
tosó sílá dhị kị nòzo. 13 Ngá nda kị kító 'á dhị, dhya làsú be móndí nị
mvá tínị dhị totó tá ị. Asó tá kánzò kàtswa tsàlepi í pána dhị, áyị agá
dròzo bă ledélé órò sè dhị sè.† 14 Akódhị nị drì drĭbhí nị íbe dhị ị tá
kemve lavúlé ngóró kábilígyà bhí mvĕ tínị, ìndì pfúrí kemve dhị tínị.
Akódhị nị mĭ adré tá kòle rĭnyi ró àtsí tínị. 15 Akódhị nị pá adré tá
lagúlé ngóró bòrónzè kobvólé àtsí sè dhị tínị. Akódhị nị kúlí adré tá
ndròle ngóró kòlyá kàdrì dhị nị ndròma tínị. 16 Akódhị nị dríágó lésè
dhị, ru tá bhĭbhínyà nzi-drĭ-rĭ dhị ị. Akódhị sílésè dhị, sápí tìle sí lìtsị
be rì dhị adré tá apfòle. Akódhị nị mĭbhalé adré tá lagúlé ngóró kĭtú
dré adrélé lagúlé áyị rĭnyí sè wăyi dhị tínị.

17 Má kònò akódhị dre dhị, má dré dhèzo akódhị pá àbvò tínị. Dị,
akódhị dré áyị dríágó bhàzo má dri, tàzoá dhị: «Mí ro ngá ko! Ma
dhya drĭdrĭ dhị 'ị, ìndì dhya kùdù dhị 'ị. 18 Ma dhya adrélépi lídrì ro
dhị 'ị. Má drà tá dràdrà. Dị, mí nò rè ká, ma mána lídrì ro kóná vésè

* **1:8** 1:8 «Álefà» kònìdhị, wárágà pá drĭdrĭ Gĭríkĭ ti àdhya 'ị. «Òmégà» kònìdhị wárágà pá kùdù dhị 'ị. Dị Gĭká adré tàá kònwa dhị, ị dhya drĭdrĭ dhị 'ị, ìndì dhya kùdù dhị 'ị. Yésu adré kpà tà nda nị ta áyị tàndị nị tà sè 1:15 na. † **1:13** 1:13 Rú «Móndí nị Mvá» kònìdhị, rú àzya fèle Mèsíyà dré dhị 'ị. A kònò Dànyélè 7:13; 10:5.

kólyá! Ma lìfùngúlà ànzi dràdrà àdhya íbe, ìndì móndyá dràbhá dre dhi ki àrà àdhya be má drígá. 19 Mí tisì di tà mí dré nòle dhi i: tà adrébhá ru 'o nyànomvá dhi i, túmáni tà dra ru 'obhá àmvolásà dhi íbe. 20 Tà lùzu ró mí dré nòle dhi ki àndu kòni 'i: Bhìbhínyà nzi-drì-rì mí dré nòle áma dríágó lésè dhi i, Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi ki ángéló 'i. Ngá nzi-drì-rì adrézó àtsí tosó sílá dhi i, Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi 'i.»

2

Tà tisìle Èkèlézyà Èfésò na dhi dré dhi

1 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Èfésò na dhi ni liki dhi dré kònìni:

Dhya adrélépi bhìbhínyà nzi-drì-rì dhi ki ru áyi dríágó lésè, ìndì adrélépi tatsílé ngá nzi-drì-rì ledélé órò sè adrézó àtsí tosó sílá dhi i kòfalésè dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: 2 Má nì tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nì, mí adré àzí 'o landèzo, adrézó togó tsi ngíni ya dhi be. Má nì, mí kitswá móndí kònzi ki tà mvo ko dhi be. Mí tabhì dhya adrébhá tàá kinzò sè dhi, àyi àpóstolò 'i dhi i gò, mí dré àyi ki kinzò 'òzo apfòle ngádra 'á. 3 Mí nya kizà áma rú ni tà sè gò, mí dré ámi togó tsìzo landè àko ró.

4 Di, ma tà íbe tàle mí dri: Mí tayí mína adrema áma le wáláká ni tíni dhi dre. 5 Mí kisù rè ngalè mí dhe ngíni ya dhi ká! Di mí kòladzá ámi togó, gòzo adrélé tà mí dré 'òle wáláká dhi ki 'o. Mí kòladzá ámi togó ko dhi, má ni tsa mí véna, ámi ngá adrézó àtsí tosó sílá dhi ni tingá àrà ni 'ásè. 6 Di, tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi, kònìdhi 'i: Mí adré tà Nìkòlá ni lebèbhá ì dré adrélé 'òle dhi ki ga, ngóró má dré kpà adrélé tà nda ki ga dhi tíni.*

7 Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà i dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi dré dhi, má ni fa lídrì àdhya Gìká ni pàràdísò le dhi ni lò'wa fe dré nyàle.»

Tà tisìle Èkèlézyà Sìmìrúnà na dhi dré dhi

8 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Sìmìrúnà na dhi ni liki dhi dré kònìni:

Dhya adrélépi drìdrì, adrélépi kùdù, ìndì dràlepi gò gòle adrélé lídrì íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: 9 Má nì kizà mí dré adrélé nyàle dhi i, ámi lemerè tà be dhi be. Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, mi mína ngá líyí 'i! Má nì làdhá móndyá adrébhá tàá kinzò sè dhi, àyi Yúdà ànzi 'i dhi ì dré adrélé dhàle mí rú dhi i be. Àyi nda i Yúdà ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, àyi lìsámbò dzó Sàtánà àdhya 'i. 10 Di mí kòro ngá kizà mí dré adrélé 'òle nyàle dhi ki tà sè àlomvá ko. Mí yi rè ká! Dzáborò ni móndí àruka àmi kòfalé dhi ki bhe bădzó na, àyi ki tabhìzo, àyi ki 'òzo kizà nya kìtú mudrí. Mí kàdré di tròle ámi tà ka'ìka'ì rú tsàle byá dràdrà na. Di má ni kùlá lídrì àdhya ni fe mí dré.

11 Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà i dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi, dràdrà ni rì kitswá akódhi nda ni 'o kònzi àlomvá ko.»

* **2:6** 2:6 A kònò kpà 2:15. Tà àzya tàle «Nìkòlá ni lebèbhá» kòni ki tà dri dhi yókódhó. Di à kitswá tàá dhi, àyi nda ì adré tá tròle Gìká ni tà bàti rú ko.

Tà tɨsìle Èkèlézyà Pèrùgámò na dhɨ dré dhɨ

12 «Mí kòtɨsì tà ángélò adrélépi Èkèlézyà Pèrùgámò na dhɨ nɨ lɨkí dhɨ dré kònìnɨ:

Dhya adrélépi sápí tɨ̀le sí lɨ̀tsɨ be rǐ dhɨ íbe dhɨ, adré kúlí kònɨ kɨ ta kòdhya: 13 Má nǐ àrà mí dré adrézó adrélé lána dhɨ be. Arà nda Sàtánà nɨ lɨrírà adrézó òpì nya dhɨ 'ɨ. Dɨ, tágba dré adrézó kònìnɨ dhɨ, mí adré mína tròle áma rú rú. Mí gà áma ka'ǐma ko, tágba à dré tá Àtípà, áma tà longólépi gyăgya dhɨ nɨ pfùzo dràle àmɨ véna, Sàtánà nɨ adrérà na dhɨ.

14 Dɨ, ma tà àruka íbe tàle mí dri: Móndí àruka àmɨ kòfalé dhɨ ì adré àyɨkya tròle tà Bàlámà dré tá tadhálé dhɨ ɨ rú. Akódhɨ nda tadhá tá Bàlákà dré dhɨ, kò'o Ɨsèrélè ànzɨ ɨ ledhélé tàkonzì na ngínɨ ya dhɨ. Bàlákà nda se tá àyɨ kɨ togó lɨtílé, ì kàdréró mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nya, adrézó kpà ndòtò tà 'o be dhɨ bvó.† 15 Kòdhɨ íbe dhɨ, àmɨ kɨ àruka ì adré tròle tà Nǐkòlá nɨ lebèbhá ì dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ rú. 16 Mí kòladzá dɨ ámɨ togó! Mí kò'o kònìnɨ ko dhɨ, má nɨ tsa mí véna mbèlè, kɨtswálé àdzú bhu móndyá nda íbe sápí adrélépi apfòle má sílésè dhɨ sè.

17 Dhya bíbhálé íbe tà yǐzo dhɨ kòyi tà Tɨrí Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà ɨ dré dhɨ! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhɨ dré dhɨ, má nɨ mánnà zùle zùzù dhɨ nɨ fe dré nyàle. Má nɨ kpà kírà mvá kemve, rú tídhí dhɨ nɨ tɨsìzo drǐá dhɨ nɨ fe drá. Dhya àlo rú nda nɨ àndu nǐlepi dhɨ yókódhó. Ngbà 'ì dhya dra kírà nda nɨ kisúlépi dhɨ nɨ nǐá nì.»

Tà tɨsìle Èkèlézyà Tǐyàtírà na dhɨ dré dhɨ

18 «Mí kòtɨsì tà ángélò adrélépi Èkèlézyà Tǐyàtírà na dhɨ nɨ lɨkí dhɨ dré kònìnɨ:

Gǐká nɨ Mváagó, mǐ nɨ dré adrézó kòle àtsí tínɨ, ìndì pá nɨ dré adrézó lagúlé bòrónzè kobvólé àtsí sè dhɨ tínɨ dhɨ, adré kúlí kònɨ kɨ ta kòdhya: 19 Má nǐ tà mí dré adrélé 'òle dhɨ ɨ, ámɨ lèle, ámɨ tà ka'ǐka'ǐ, tà mí dré adrélé 'òle má dré dhɨ ɨ, ìndì ámɨ togó tsìma dhɨ be. Má nǐ kpà tàle dhɨ, mí adré tà dóro 'o wáláká nɨ nɨ lavú dhɨ be.

20 Dɨ, ma tà íbe tàle mí dri: Mí adré Yèzàbélè, tòkó adrélépi áyɨ zi pròfétà ro kɨnzò sè dhɨ nɨ tayí adrélé tà tadhá áma màrábà ɨ dré. Akódhɨ nda adré àyɨ kɨ lɨtí adrélé ndòtò tà 'o, ìndì adrélé mányàngá fèle gǐká tàko ɨ dré dhɨ nɨ nya. 21 Má fè tá lókyá akódhɨ dré áyɨ togó ladzázó áyɨ ndòtò tà sè ká, dɨ, lè tá ína ko. 22 Dɨ ásà dhɨ, má nɨ akódhɨ nɨ bhe lángá dri kɨtswálé kɨzà nya lavúlé. Má nɨ kpà móndyá adrébhá múná tà 'o akódhɨ be dhɨ kɨ 'o kɨzà nya lavúlé, ì kòladzá àyɨ kɨ togó tà ì dré adrélé 'òle akódhɨ be nda kɨ tà sè ko dhɨ. 23 Kòdhɨ íbe dhɨ, má nɨ akódhɨ nɨ ànzɨ kɨ tupfú todràle. Dɨ Èkèlézyà títí dhɨ kɨ nǐá tàle dhɨ, ma dhya móndyá títí dhɨ kɨ togó nǐlepi àyɨ kɨ tà kisùkisù be dhɨ 'ɨ dhɨ be. Má nɨ tà logó àmɨ àlo àlo títí dhɨ ɨ dré tà mì dré 'òle dhɨ ɨ tí.

24 Dɨ àmɨ, móndyá Tǐyàtírà le dhɨ kɨ àmbí adrébhá tròle tà tòkó nda dré adrélé tadhálé dhɨ ɨ rú ko, adrézó kpà tà adrélé zǐle ‹Sàtánà nɨ tà lùzu ró› dhɨ kɨ nda nǐle ko dhɨ ɨ dré dhɨ, má adré tàá kònìnɨ: Má bhà ngá lanzǐ àzya àmɨ dri ko. 25 Mì kàdré ngbà 'í tròle gígí ro tà mì dré adrézó ába dhɨ rú, tsàle lókyá má dré dra agòzo dhɨ 'á.

† **2:14** 2:14 Á kònò Ngá nàma 22–24; 25:1-2; 31:16.

26 Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi, ìndì tà má dré lèle dhi ki 'òlepi
tsàle kùdù na dhi dré dhi, má ni rînyí fe dré adrézó òpì nya súrú títí
i dri.
27 Akódhi ni òpì nya àyi dri kùtù aya ró adrélépi áyi rînyí tadhá dhi sè.
A ni àyi ki tonò ngóró lìdrí rùle kîní sè dhi i tíni.‡
28 Má ni rînyí nda ni fe drá, ngóró áma Atá dré afèle má dré dhi tíni.
Má ni kpà nzàgó adrélépi kòle drùbhî sè dhi ni fe drá.
29 Dhya bíbhálé íbe tà yîzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle
Èkèlézyà i dré dhi!»

3

Tà tisìle Èkèlézyà Sàrúdî na dhi dré dhi

1 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Sàrúdî na dhi ni liki dhi dré
kònìni:
Dhya adrélépi tirí nzi-drî-rî Gîká àdhya íbe, ìndì bhîbhínyà nzi-drî-
rî dhi íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: Má nî tà mí dré adrélé
'òle dhi i be. Má nî, móndí ì adré kisùá dhi, mi lídrì ro, tákò mí drà
mína dràdrà dhi be. 2 Mí kònga di ayí 'ásè! Mí kòtimbà tà dóro ni
àmbí mí dré adrézó ába dhi, tà nda kòdràró dràdrà ko. Tàko ko, má
nò dhi, tà mí dré adrélé 'òle dhi ì kitswá áma Gîká mîlésè ko. 3 Ásà
dhi, lè mí kòkisù tà mí dré tá yîle gò ka'îzoá dhi i kòdhya. Mí kòladzá
ámi togó, gòzo adrélé tà nda ki 'o. Di, mí kònga ayí 'ásè ko dhi, má
ni tsa ámi kitó kùgú tíni, ìndì mí kitswá lókyá má dré dra tsàzo dhi
ni ni bwà ko.
4 Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, móndí àruka àmi kòfalé Sàrúdî
le dhi ì lopfó àyi ki kítá i tàkonzì 'òma sè ko. Di à ni àyi nda ki tosó
kítá kemvekemve dhi i sè, ì kàdréró lìle túmâní má be, ì dré kitswálé
má sè dhi sè.
5 Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi, à ni kpà akódhi nda ni tosó
kítá kemve sè àyi nda i tíni. Má kitswá tàdzí akódhi ni rú búkù lídrì
àdhya lé dhi ni kizá ko. Be ró dhi, má ni tàá áma Atá kandrá ángéló
ni íbe dhi, akódhi nda móndí mána 'i káyà dhi.
6 Dhya bíbhálé íbe tà yîzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle
Èkèlézyà i dré dhi!»

Tà tisìle Èkèlézyà Fîlàdèlèfiyà na dhi dré dhi

7 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Fîlàdèlèfiyà na dhi ni liki dhi
dré kònìni:
Dhya adrélépi lólo ìndì bàti, adrélépi lîfùngúlà mvá ópí Dàwídî
àdhya íbe í drígá dhi, adré kúlí kòni ki ta.* Dhya nda kàdré dzóti nzi
dhi, móndí àlo kitswá atsúá bwà ko. Kàdré kó dzóti atsú dhi, móndí
àlo kitswá nzìá bwà ko. 8 Dhya nda adré tàá dhi: Má nî tà mí dré
adrélé 'òle dhi i be. Má nî, mi rînyí íbe tsà dhi be. Di, mí liki mína
áma kúlí 'î. Mí gà kpà áma rú móndí i kandrá ko. Di mí nò rè ká!
Má nzî dzóti mí kandrá, ìndì dhya àlo kitswá atsúá bwà ko. 9 Má
ni móndyá adrébhá tàá kinzò sè dhi, àyi Yúdà ànzi 'i dhi ki 'o alîle
kórókó titî mí kandrá. Àyi nda i Yúdà ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, ì
angá àyikya Sàtánà ni lìsámbò dzó lésè. Di má ni àyi ki 'o nîá dhi,

‡ **2:27** 2:27 A kònò Longó i 2:8-9. * **3:7** 3:7 «Lìfùngúlà mvá ópí Dàwídî àdhya» kònìdhi, adré rînyí Mèsíyà dré adrézó òpì nya ásà dhi ni tà tadhá.

má lè mɨ tò dhɨ be. 10 Mí dré ámɨ togó tsɨ̀le ngóró má dré tá tàle mí kò'o dhɨ tínɨ dhɨ sè dhɨ, má nɨ ámɨ lɨkí, kɨtswálé lókyá kɨzà ro dra móndyá títí bvò dri dhɨ kɨ tabhɨ̈zo dhɨ kàtsáró mí rú ko. 11 Má adré alɨ̀le mbèlè! Mí kàdré tròle tà mɨ dré adrézó ába dhɨ rú, dhya àlo kòdoró ámɨ kùlá ko dhɨ bvó.

12 Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhɨ, má nɨ akódhɨ nda nɨ 'o adrélé dzópá áma Gɨ̈ká nɨ tépelò na dhɨ kɨ àlo ró. Akódhɨ nda nɨ adré kònàle kóná vésè kólyá. Má nɨ áma Gɨ̈ká nɨ rú tɨsɨ akódhɨ dri, túmănɨ́ bhàandre áma Gɨ̈ká àdhya nɨ rú be. Bhàandre nda, Yèrúsalémà tɨ́dhɨ́ dra asílépi bhù lésè, áma Gɨ̈ká vélésè dhɨ 'ɨ. Kòdhɨ íbe dhɨ, má nɨ kpà áma rú tɨ́dhɨ́ ro dhɨ nɨ tɨsɨ akódhɨ dri.

13 Dhya bíbhálé íbe tà yɨ̈zo dhɨ kòyi tà Tɨrí Lólo dré adrélé tàle Ɛ̀kèlézyà ɨ dré dhɨ!»

Tà tɨsɨ̀le Ɛ̀kèlézyà Làwòɖɨkîyà na dhɨ dré dhɨ

14 «Mí kòtɨsɨ tà ángéló adrélépi Ɛ̀kèlézyà Làwòɖɨkíyà na dhɨ nɨ lɨkí dhɨ dré kònɨnɨ:

Dhya adrélépi tàá dhɨ ‹Kàdré kònɨnɨ!›, adrélépi tà títí ɨ́ dré yɨ̈le dhɨ kɨ longó gyăgya, ɨndɨ̀ Gɨ̈ká dré 'òle ngá títí dhɨ kɨ bha dhɨ, adré kúlí kònɨ kɨ ta kòdhya:† 15 Má nɨ̈ tà mí dré adrélé 'òle dhɨ ɨ be. Má nɨ̈, mɨ kɨdríkɨ̀drɨ ko, ɨndɨ̀ mɨ àtsɨ ró ko dhɨ be. Dóro nɨ tá mí dré adrélé tá kɨdríkɨ̀drɨ ya, kó ngalè àtsɨ ró yà dhɨ. 16 Dɨ, mí dré adrélé kàlwákàlwa, adrélé àtsɨ ró ko, adrélé kpà kɨ̀drík ɨ̀drɨ ko dhɨ sè dhɨ, má adré 'òle ámɨ adhí má sílésè! 17 Mí adré tàá dhɨ: ‹Ma ngá líyí 'ɨ. Ma ngá títí má dré adrézó lovó nɨ íbe dhɨ íbe. Ngá àlo pɨ ma ko.› Dɨ, mí nɨ̈ ko tàle dhɨ, mɨ mína kɨzà líyí 'ɨ, ɨndɨ̀ móndí adrézó kɨzà do ásà dhɨ 'ɨ dhɨ. Mɨ mína lemerè ro, mɨ̈ kùdúkùdu ró, ɨndɨ̀ bvólílí ro. 18 Má adré dɨ ámɨ drɨ̈ ta: Mí kògɨ má drígásè órò zàle àtsí sè atsálé kpírík pírí dhɨ, mí kàdréró ngá líyí ro bàti. Mí kògɨ má drígásè kítá kemvekemve dhɨ ɨ asólé mí rú, à kònòró ámɨ kanyò ámɨ bvólílí tà sè dhɨ ko. Mí kògɨ kpà má drígásè àlókò tɨ̀le mí mɨ̈na, mí kàdréró ngá no drădra. 19 Má adré móndyá títí má dré adrélé lèle dhɨ kɨ tàkonzɨ tadhá àyɨ dré, adrézó àyɨ kɨ lotó. Mí kàdré dɨ àtsɨ ró, ɨndɨ̀ mí kòladzá ámɨ togó! 20 Mí nò rè ká! Má adré áma totó dzó tí, adrélé dzóti ga. Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò adrézó dzóti nzi dhɨ, má nɨ fɨ akódhɨ nda véna, adrélé ngá nya túmănɨ́ akódhɨ be, kàdréró kpà ngá nya túmănɨ́ má be.

21 Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhɨ, má nɨ akódhɨ nda nɨ bha adrélé lɨrílé túmănɨ́ má be áma lɨrírà adrézó òpɨ nya dhɨ dri, ngóró áma tàndɨ má dré tà lavúlé gò adrézó lɨrílé áma Atá be akódhɨ nɨ lɨrírà adrézó òpɨ nya dhɨ dri dhɨ tínɨ.

22 Dhya bíbhálé íbe tà yɨ̈zo dhɨ kòyi tà Tɨrí Lólo dré adrélé tàle Ɛ̀kèlézyà ɨ dré dhɨ!»

4

Gɨ̈ká nɨ mɨ̈ bhàma lanzɨ̈le bhù na dhɨ

1 Àmvolásà dhɨ, má dré dzóti àlo nzɨ̈le nzɨ̈nzɨ̈ dhɨ nɨ nòzo bhù na. Gò má dré kúlí 'u'ù má dré tá yɨ̈le drɨ̈drɨ̈ gòká nɨ 'u'ù tínɨ dhɨ nɨ yɨ̈zo tàá má dré dhɨ: «Mí ambà kònwa má vélé, má kòtadháró mí dré tà dra ru 'obhá tà kòdhɨ ɨ àmvolésè dhɨ ɨ.» 2 Gbă kòdhwa, Tɨrí Lólo dré áma

† **3:14** 3:14 A kònò Tògyakúlí 8:22.

asózó gò, má dré lirírà adrézó òpì nya dhi ni nòzo bhù na gò, má dré dhya adrélépi lirílé drìá dhi ni nòzo. 3 Dhya adrélépi lirílé drìá nda ni làsú tá lagulagu ró kírà làgí kyàkyà rú be dzáspè ìndì sàrùdùwánè dhi i tíni.* Lirírà nda ni gàrà 'ásè kúrú dhi, gărí adré tá lagúlé kírà rú be èmèródè dhi tíni.† 4 Lirírà nda làgásè kúrú dhi, lirírà àruka nyadhi-àlo-drì-su adrézó òpì nya dhi i tá be. Di bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ì adré tá lirílé lirírà nda i drìsè. Àyi àlo àlo títí nda ì asó tá kítá kemve àyi rú, kùlá órò sè dhi ni asózó àyi dri. 5 Lirírà nda lésè dhi, bhù lagulagu adré tá topfòle, kpòrò adré tá ndròle, ìndì bhù adré tá tadílé. Lirírà nda kandrá dhi, àtsí nzi-drì-rì adrébhá kòle dhi i tá be. Àtsí nda i tirí nzi-drì-rì Gìká àdhya 'i. 6 Lirírà nda kandrá dhi, yìandre adrélépi lagúlé tàlàtálà tíni ìndì krìstálè tíni dhi tá kpà be.‡

Lirírà kító 'á nda làgásè kúrú dhi, ngá su lídrì ro dhi i tá be. Àyi nda i tá mì íbe bì àyi rúsè, àyi kandrálésè ìndì àyi àmvolésè. 7 Ngá lídrì ro nda ni àlo ni làsú tá kàmì àdhya tíni. Rì ni ni làsú tá tíagó àdhya tíni. Na ni ni mìbhalé tá móndí àdhya tíni. Su ni ni làsú tá gìrí adrélépi ngàle kuru sè dhi àdhya tíni. 8 Ngá su lídrì ro àlo àlo títí nda i tá kupfú íbe nzi-drì-àlo. Àyi rúsè dhi, mì ì ga bì, ndìndì àyi ki kupfú i zàle. Kìtú sè ìndì ngátsi sè dhi, ì adré tá kúlí loyó landè àko ró adrézó tàá dhi:

«Mírì Gìká rìnyí líyí ro, adrélépi tá be kínó lésè, adrélépi be, ìndì adrélépi alìle dhi, lólo, lólo, lólo!»

9 Di vésè wăyi ngá lídrì ro nda ì dré adrérà'a mìlanzìlanzì, lindrì, àwoyà be dhi ki fe dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri, adrélépi lídrì íbe kóná vésè kólyá dhi dré dhi 'á dhi, 10 bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ì adré ledhélé àyi ki kórókó titì dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri nda kandrá, adrézó akódhi adrélépi lídrì íbe kóná vésè kólyá nda ni lindrì bha. Ì adré àyi ki kùlá ki lebhé akódhi ni lirírà kandrá, adrézó tàá dhi:

11 «Mírì àma ki Gìká, mí kitswá adrélé mìlanzìlanzì kisú, lindrì íbe ìndì rìnyí be dhi mi.

Tàko ko, mí bhà tá ngá títí dhi i mi.

Mí bhà ngá nda i ngóró mí dré tá lèle 'òle dhi tíni, ì kàdréró adrélé be dhi bvó.»

5

Kábilìgyà Mvá kitswá Gìká mìlésè búkù kinzí dhi nì

1 Àmvolásà dhi, má dré búkù pàle papà dhi ni nòzo dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri nda ni dríágó lésè. À tisì tá tà búkù nda léna ìndì àmvò ni dri gò, búkù nda ni pàzo kibèle kídhá nzi-drì-rì dhi i sè. 2 Gò má dré ángéló àlo rìnyi ró dhi ni nòzo, adrérà'a lizíá kúlí 'u'ù sè dhi: «Àdhi kitswá Gìká mìlésè kídhá kòdhi ki kunzì, búkù kòdhi ni kinzízó dhi nì?» 3 Di, dhya àlo bhù na yà, bvò dri yà, kó ngalè bvò àndúna yà, kitswálépi búkù nda ni kinzí, 'a ni ni nòzo bwà dhi tá yókódhó. 4 Gò má dré dhèzo adrélé ngòle tà tàndi ró, à dré tá dhya àlo kitswálépi Gìká mìlésè búkù nda ni kinzí, 'a ni ni nòzo dhi ni kisúlé ko dhi sè. 5 Di, bhàgo ki àlo dré tàzoá má dré dhi: «Mí ngo ko! Mí nò

* **4:3** 4:3 «Dzáspè» kònìdhi kírà làgí kyàkyà làsú be mbìlídrì tíni dhi 'i. «Sàrùdùwánè» kònìdhi kírà kika dhi 'i. † **4:3** 4:3 «Èmèródè» kònìdhi kírà làgí kyàkyà làsú be mbìlídrì tíni dhi 'i.
‡ **4:6** 4:6 «Krìstálè» kònìdhi kírà adrélépi lagúlé tàratára dhi 'i.

rè ká! Kàmì angálépi Yúdà nì súrú lésè dhì, dhya angálépi ópí Dàwídì nì kómvó lésè dhì lavú tà dre. Akódhì nda kìtswá Gìká mìlésè kídhá nzi-drì-rì nda kì kunzì, búkù nda nì kìnzízó dhì nì!»

6 Gò má dré Kábilígyà Mvá nì nòzo adrérà'a áyì totó lìrírà òpì àdhya nì kító 'á, ngá su lídrì ro dhì kì kító 'á, ìndì bhàgo kì kító 'á. Akódhì sù ngóró à pfu tá akódhì dràle dràdrà na tíni. Akódhì tá ko'yá íbe nzi-drì-rì, ìndì mì íbe nzi-drì-rì. Mì nda ì tìrí nzi-drì-rì Gìká àdhya dré mùle lìle bvò wãyi 'ásè dhì 'ì. 7 Dì Kábilígyà Mvá nda dré lìzo búkù do dhya adrélépi lìrílé lìrírà òpì àdhya dri nda nì drígó lésè. 8 Kòdo búkù nda dre dhì, ngá su lídrì ro dhì ì bhàgo nyadhì-àlo-drì-su dhì íbe dhì ì dré ledhézó àyì kì kórókó titì Kábilígyà Mvá nda kandrá. Àyì àlo àlo títí nda ì tá kùdhí íbe. Ì ru tá kpà àyì drígá kópò ledélé órò sè gabhá béndélé sè bìbi dhì ì. Béndélé nda, tà móndyá lólo títí Gìká àdhya ì dré tá zìle akódhì tí dhì 'ì. 9 Dì ì dré ngàzo adrélé longó tídhí dhì nì ngo, adrézó tàá dhì:

«Mí kìtswá Gìká mìlésè búkù do, kídhá nì kì kunzìzo dhì mì.
Tàko ko, à pfu tá mì dràle, ìndì ámì kàrí sè dhì, mí gì Gìká dré
móndí angábhá súrú títí ì lésè, ti títí ì lésè, móndyá títí ì lésè, ìndì bvò
títí ì lésè dhì ì.
10 Mí bhà àyì adrélé òpì ro, ìndì kòwánà ì ró, ì kàdréró tà 'o àma kì
Gìká dré.
Dì ì nì òpì nya bvò dri.»

11 Má dré mì bhèzo gò, ángéló lìzólìzo dhì kì kúlí yìzo. Àyì nda ì lìzó tá tsàle ngùlù vésè be ngùlù, ìndì ngùlù-mudrí vésè be ngùlù-mudrí. Ì kìmó tá àyì lìrírà òpì àdhya làgásè kúrú, ngá lídrì ro dhì ì làgásè kúrú, ìndì bhàgo ì làgásè kúrú. 12 Dì ì adré tá longó ngo kúlí 'u'ù sè, adrézó tàá dhì:

«Kábilígyà Mvá tá pfùle dràle dhì kìtswá Gìká mìlésè
rìnyí kisú, ngá làgí kyàkyà dhì íbe, tògyá be, lìndrì be, mìlanzìlanzì be,
ìndì rúku be!»

13 Gò má dré móndyá títí ìndì ngá títí Gìká dré bhàle adrélé bhù na, bvò dri, bvò àndúna, ìndì yìandre na dhì kì yìzo, adrérà'a longó ngo adrézó tàá dhì:

«Rúku, lìndrì, mìlanzìlanzì, rìnyí be dhì ì kàdré dhya adrélépi lìrílé
lìrírà òpì àdhya dri dhì dré,
ìndì Kábilígyà Mvá dré kóná vésè kólyá!»

14 Ngá su lídrì ro dhì ì adré tá logóá dhì: «Kàdré kònìnì!» Dì bhàgo ì dré ledhézó àyì kì kórókó titì Gìká kandrá Kábilígyà Mvá be, àyì kì lìndrì bhàzo.

6

Kábilígyà Mvá kunzì rè zyà kídhá nzi-drì-àlo dhì ì

1 Má dré tá adrérà'a nòá dhì 'á dhì, Kábilígyà Mvá dré kídhá nzi-drì-rì nda nì àlo kunzìzo. Gò má dré ngá su lídrì ro nda kì àlo yìzo tărà'a kúlí sè bhù nì tadima tíni dhì: «Mí kàlì!» 2 Dì má dré nòzoá dhì, dòngí àlo kemve dhì agá má kandrá. Dhya adrélépi lìrílé drìá dhì ru tá kìsu í drígá gò, kùlá fèzo drá. Dì akódhì nda dré lìzo àdzú bhu kàrìbhá lavúlépi ró, kìtswázó kàrìbhá kì lavú dhì bvó.

3 Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá nì rì dre dhì, má dré ngá lídrì ro nì rì yìzo tărà'a dhì: «Mí kàlì!» 4 Gò dòngí àzya kìka ryarya dhì dré apfòzo

má kandrá. Dhya adrélépi lirílé drïá dhi dré dhi, à dré rïnyí fèzo dré tà kìdríkìdri tingázó bvò drïsè, móndí ì kòtupfúró ru todràle be dhi bvó. Gò sápí kàdrì fèzo akódhi dré.

5 Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá ni na dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni na yïzo tărà'a dhi: «Mí kàlì!» Gò má dré nòzoá dhi, dòngí kini dhi agá má kandrá. Dhya adrélépi lirílé drïá dhi ru tá ngá adrézó ngá ki lanzïlanzì tabhì ásà dhi í drígá. 6 Gò má dré ngá kúlí tíni apfòlepi ngá su lídrì ro dhi i kòfalésè dhi ni yïzo tàá dhi: «À ni ngbà 'í ngánò fóndro fe kïló àlo àzí 'òle kïtú àlo sè dhi tí. À ni kó órezè fóndro fe kïló na àzí 'òle kïtú àlo sè dhi tí. Adré kpà lèá dhi, à kòkizá dò i vínò be dhi ko.»*

7 Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá ni su dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni su yïzo tărà'a dhi: «Mí kàlì!» 8 Gò má dré nòzoá dhi, dòngí mãnĩmãnĩ dhi agá má kandrá. Dhya adrélépi lirílé drïá dhi ni rú tá Dràdrà. Akódhi nda vésè dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki àrà adré tá lìle. Gò rïnyí fèzo àyi nda i dré adrézó bvò wăyi lanzílé 'a be su dhi ni àlo drïle, ì kòtupfúró móndí i todràle sápí sè, kàrábhò sè, drà kònzi sè, ìndì kà'wá àtrá i sè.

9 Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá ni nzi dre dhi, má dré móndyá tupfúlé todràle dhi ki líndrí ki nòzo àlètárì zàle. À tupfú tá àyi nda i todràle, ì dré tá Gïká ni kúlí longólé, ìndì akódhi ni tà tadhálé landè àko ró dhi sè. 10 Di ì dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Mírì rúku ró adrélépi lólo ìndì bàti ni, mí ni gi tsàle ángutú móndyá bvò àdhya ki tàbvó tàma sè, ìndì àma ki kàrí ni tà zïma àma ki tupfúbhá i tí dhi sè dhi?» 11 Gò kánzò kemve dhi ni fèzo àyi àlo àlo títí dhi i dré gò, tàzoá àyi dré dhi, ì kòlovó rè lókyá tsà sè, tsàle lókyá àyi ki adrúpi màrábà ro dhi ki tupfúrà'a todràle àyi tíni kitswálé títí dhi 'á.

12 Má dré tá adrérà'a nòá dhi 'á dhi, Kábilígyà Mvá dré kídhá ni nzi-drï-àlo kunzïzo. Di kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rïnyí sè. Kïtú dré anízó atsálé kítá lirí kini dhi tíni. Mbă dré likázó títí atsálé kàrí tíni. 13 Bhìbhínyà bhù mìbhalé 'á dhi ì dré ledhézó bvò dri, ngóró figï lò'wa ì dré adrélé azìle lyăandre sè dhi tíni. 14 Bhù dré ru kopázó tavìle búkù pàle dhi tíni gò, kòngó títí dhi ki tingázó tùrù íbe àyi ki àrà i 'ásè.

15 Di ópí kàdrì bvò àdhya i, móndyá kàdrì dhi i, sòdá ki kàdrì i, ngábhá i, kòmbá i, tsàle móndyá àruka títí màrábà ro, ìndì màrábà ro ko dhi ì dré àyi ki tuzùzo gŏ i 'ásè, ìndì kírà kòngó drïna dhi i 'ásè. 16 Gò ì dré adrézó liyílé kòngó i rú kírà íbe, adrézó tàá dhi: «Mì kàdhé àma dri, àma ki zu dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri dhi mïlésè, ìndì kombà Kábilígyà Mvá àdhya kandrásè wà! 17 Tàko ko, kïtú kàdrì àyi ki kombà tadházó dhi atsá dre. Àdhi ni kitswá áyi totó bwà dhi nì?»

7

À lwà àngì móndyá Gïká àdhya ki kándrágá i 'ásè

1 Àmvolásà dhi, má dré ángéló su dhi ki nòzo, adrérà'a àyi ki totó bvò ni pá su dhi i 'ásè. Ì adré tá lyăandre su bvò àdhya ki kikí, ì kòviró bvò mi yà, yïandre mi yà, kó ngalè fa àlo rú yà dhi ko. 2 Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a angálé kïtú dré apfŏrà lésè. Akódhi nda tá ngá adrézó Gïká lídrì ro dhi ni àngì lwa móndí ki kándrágá i 'ásè dhi

* **6:6** 6:6 À adré kisùá dhi, tà tàle kòdhi ì adré kàrábhò ni tà ta kòdhya.

íbe í drígá. Dɨ dré yòzoá kúlí 'u'ù sè ángéló su rĩnyí fèzo àyɨ dré bvò kɨ 'òzo kònzɨ yĩandre be dhɨ ɨ dré dhɨ: 3 «Mì kò'o bvò 'ɨ yà, yĩandre 'ɨ yà, kó ngalè fa 'ɨ yà dhɨ ɨ kònzɨ ko, tsàle lókyá mà dré dra àngì lwàzo àma kɨ Gĩká nɨ màrábà kɨ kándrágá ɨ 'ásè dhɨ 'á.» 4 Gò má dré móndyá àngì nda kɨ lwàzo àyɨ kɨ kándrágá ɨ 'ásè dhɨ ɨ tá ángopí ya dhɨ nɨ yĩzo: Àyɨ nda ɨ tá móndí ngùlù-kámá-àlo-drĩ-nyadhɨ-rĩ-drĩ-su, angábhá Ɨsèrélè ànzɨ kɨ súrú títí ɨ lésè dhɨ 'ɨ.*
5 Móndyá angábhá Yúdà nɨ súrú lésè, àngì lwàzo àyɨ kɨ kándrágá ɨ 'ásè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,†
móndyá Rùbénà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Gádà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
6 móndyá Àsérà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Nèfàtálĩ nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Mànásè nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
7 móndyá Sĩmèyónà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Lévì nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Ɨsàkárà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
8 móndyá Zàbùlónà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Yòséfà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ,
móndyá Bènyàmínà nɨ súrú lésè dhɨ ɨ tá ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ.

Móndí lɨzólɨzo dhɨ ɨ bhà Gĩká nɨ lɨndrɨ
9 Ámvolásà dhɨ, má dré móndí lɨzólɨzo kɨtswálé nàle bwà ko, angábhá bvò títí ɨ lésè, súrú títí ɨ lésè, móndyá títí ɨ lésè, ìndì ti títí ɨ lésè dhɨ kɨ nòzo, adrérà'a àyɨ kɨ totó lɨrírà òpì àdhya kandrá, ìndì Kábilígyà Mvá kandrá. À tosó tá àyɨ kánzò kemvekemve dhɨ ɨ sè, ìndì ì ru tá mbíra bí àyɨ drígá. 10 Ɨ adré tá loyóá kúlí 'u'ù sè dhɨ:
Rĩnyí adrézó móndí kɨ tɨdrí dhɨ adré angálé àma kɨ Gĩká adrélépi lɨrílé lɨrírà òpì àdhya dri dhɨ vélésè, ìndì Kábilígyà Mvá vélésè!
11 Ángéló títí dhɨ ì totó tá àyɨ adrélé lɨrírà òpì àdhya làgásè kúrú, bhàgo ɨ làgásè kúrú, ìndì ngá su lídrì ro dhɨ ɨ làgásè kúrú. Dɨ ì dré ledhézó àyɨ kɨ mì bha kĩní mi lɨrírà òpì àdhya kandrá, adrézó Gĩká nɨ lɨndrɨ bha, 12 adrézó tàá dhɨ:
«Kàdré kònìnɨ!
Rúku, mĩlanzĩlanzĩ, tògyá, àwoyà, lɨndrɨ, tsàle rĩnyí be dhɨ ì kàdré àma kɨ Gĩká dré kóná vésè kólyá!
Kònìnɨ!»
13 Gò bhàgo kɨ àlo dré áma lizízó tàzoá dhɨ: «Àyɨ tosólé kánzò kemvekemve dhɨ ɨ sè kònɨ ɨ, àdhibhá 'ɨ? Ɨ angá ángolésè?» 14 Má logó drá dhɨ: «Atálágó, mí nĩ be mɨ.» Dɨ akódhɨ tà dhɨ:
«Àyɨ nda ɨ móndyá apfòbhá kɨzà kàdrɨ lésè dhɨ 'ɨ.
Ɨ dzì àyɨ kɨ kánzò ɨ temvélé Kábilígyà Mvá nɨ kàrí na dre.
15 Dɨ ásà dhɨ, ì totó àyɨ Gĩká nɨ lɨrírà òpì àdhya kandrá,
adrélé lìsámbò 'o akódhɨ dré kĩtú be ìndì ngátsi be akódhɨ nɨ tépelò na.
Dɨ dhya adrélépi lɨrílé lɨrírà òpì àdhya dri nda nɨ bhà mo adrézó túmání àyɨ íbe.
16 Tàbirí kɨtswá gòle vélé àyɨ kɨ 'o ko, yĩ lovó kɨtswá kpà gòle àyɨ kɨ nde ko.

* **7:4** 7:4 «Ngùlù-kámá-àlo-drĩ-nyadhɨ-rĩ-drĩ-su» kònìdhɨ: 144.000. † **7:5** 7:5 «Ngùlù-mudrí-drĩ-rĩ» kònìdhɨ: 12.000.

Kĩtú àtsí 'ɨ yà, kó ngalè àtsí àzya 'ɨ yà dhɨ kɨtswá kpà gòle vèle àyɨ rú ko.
17 Tàko ko, Kábilígyà Mvá adrélépi lɨrírà òpì àdhya nɨ kító 'á dhɨ nɨ àyɨ kɨ likí,
ngóró kábilígyà lɨkílépi dré adrélé 'òle dhɨ tínɨ.
A nɨ àyɨ kɨ dri lìzo àyɨ íbe yĩ kidrì adrébhá lídrì fe dhɨ ɨ 'ásè.
Dɨ Gĩká nɨ mĩndra atrì àyɨ misè títí.»

8

Kábilĩgyà Mvá kunzì kídhá nɨ nzi-drì-rì

1 Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá nɨ nzi-drĩ-rĩ dre dhɨ, ngá dré bhùzo bhù na ndiii ànyíànyɨ sáà nɨ tàlí sè.
2 Bvóá dhɨ, má dré ángéló nzi-drĩ-rĩ adrébhá àyɨ kɨ totó Gĩká kandrá dhɨ kɨ nòzo. Gò gòká nzi-drĩ-rĩ dhɨ kɨ fèzo àyɨ dré àlo àlo.
3 Gò ángéló àzya dré alɨzo áyɨ totó ànyɨ àlètárì làga. Ru tá ɨ drígá ngá ledélé órò sè adrézó béndélé za lána dhɨ. Gò béndélé bĩ dhɨ nɨ fèzo akódhɨ dré, túmăní tà móndyá lólo títí Gĩká àdhya ì dré tá zĩle tíá dhɨ íbe, kòzàró ngá nda ɨ títí Gĩká dré àlètárì órò sè dhɨ dri, Gĩká nɨ lɨrírà òpì àdhya kandrá. 4 Dɨ béndélé nɨ àtsíkà dré ngàzo ángéló nda drígásè túmăní tà móndyá lólo dhɨ ì dré tá zĩle Gĩká tí dhɨ íbe mbàle Gĩká véna. 5 Gò ángéló nda dré ngá adrézó béndélé za lána nda nɨ dòzo, àtsí àlètárì dri dhɨ nɨ dàzo gàle lána bĩ gò, bhèzoá bvò dri. Dɨ bhù dré ngàzo adrélé tadílé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó lagúlé gò, bvò dré ru kosézó.

Gòká nzi-drì-rì dhɨ ɨ

6 Gò ángéló nzi-drì-rì adrébhá tá gòká nzi-drĩ-rĩ dhɨ íbe àlo àlo nda ì dré pá sìzo kɨtswázó gòká vo dhɨ bvó.
7 Dɨ ángéló nɨ àlo dré ngàzo gòká vo. Dɨ fí ɨ àtsí be amúlé kàrí be dhɨ kɨ bhèzo bvò dri. Gò bvò wăyi lanzílé 'a be na dhɨ nɨ àlo dré vèzo, túmăní fa títí lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo íbe, ìndì mbìlídrì títí dhɨ íbe.
8 Gò ángéló nɨ rì dré gòká vòzo. Dɨ ngá ngóró kòngó kàdrì adrélépi kòle àtsɨ ró dhɨ tínɨ dhɨ nɨ bhèzo ndĩle yĩandre na. Gò yĩandre wăyi lanzílé 'a be na dhɨ nɨ àlo dré ru ladzázó atsálé kàrɨ ró. 9 Dɨ ngá títí lídrì ro yĩandre na lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo dré dràzo. Kòdhɨ íbe dhɨ, bwátù títí lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo dré abízó.
10 Gò ángéló nɨ na dré gòká vòzo. Dɨ bhĩbhínyà gú adrélépi kòle àtsɨ ró dhɨ dré apfòzo bhù lésè, dhèle yĩandre títí adrébhá dĩle lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo dri, ìndì yĩ kidrì ɨ drĩsè. 11 Bhĩbhínyà nda nɨ rú tá «Ngá kùdzí». Dɨ yĩandre títí lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo dré atsázó kùdzíkùdzi. Móndí zyandre yĩ nda nɨ mvubhá dhɨ ì dré todràzo, yĩ nda dré tá atsálé kùdzíkùdzi dhɨ sè.
12 Gò ángéló nɨ su dré gòká vòzo. Dɨ kĩtú lanzílé 'a be na dhɨ nɨ àlo tswàzo, túmăní mbă lanzílé 'a be na dhɨ nɨ àlo be, ìndì bhĩbhínyà títí lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo be. Gò ngá títí nda kɨ 'a àlo dhɨ dré atsázó tínímvá ro. Dɨ kĩtú lanzílé 'a be na dhɨ nɨ àlo, ngátsi àdhya be dhɨ ɨ tá vélé ngádra àko.
13 Má dré tá adrérà'a nòá dhɨ 'á dhɨ, má dré gĩrí adrélépi ngàle kuru sè dhɨ nɨ yìzo, adrérà'a loyóá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Kɨzà! Kɨzà! Kɨzà nɨ

adré móndyá títí adrébhá bvò dri dhi i dré, gòká ángéló na àruka ì dré adrélé 'òle vòle 'ùle dhi i sè!»

9

Gòká ni nzi vòma

1 Gò ángéló ni nzi dré gòká vòzo. Di má dré bhĩbhínyà àlo adhélépi bhù lésè bvò dri dhi ni nòzo. À fè tá bhĩbhínyà nda dré lĩfùngúlà mvá bhú kùdù àko dhi ni ti nzĩzo. 2 Di kònzĩ bhú nda ni ti dre dhi, àtsíkà dré apfòzo lásà mbàle kurú na, ngóró àtsíkà dré adrélé mbàle àtsí kàdrì lésè dhi tíni. Di àtsíkà nda dré kĩtú ni mĩ 'òzo anílé bhù mĩbhalé be. 3 Àtsíkà nda lésè dhi, kísa ì dré topfòzo asílé bvò dri. Gò rĩnyí fèzo kísa nda i dré adrézó móndí ki tozà ngóró dàpáyà kya tíni. 4 À lazí tá àyi dri dhi, ì kò'o mbì 'i yà, kó ngalè fa 'i yà dhi kònzi ko. Be ró dhi, ì kò'o ngbà 'í móndyá Gĩká ni àngì lwàzo àyi ki kándrágá i 'ásè ko dhi i kònzi kòdhya. 5 À fè tá àyi dré rìnyí kitswázó móndí ki tupfú todràle dhi ko. Be ró dhi, à fè àyi dré rĩnyí adrézó ngbà 'í móndí ki rúbhá 'o aswálé mbă nzi. Di àyi ki rúbháaswa nda tá ngóró ngáaswa dàpáyà dré adrélé fèle dhi tíni. 6 Kĩtú nda i tú dhi, móndí ki dràdrà nda, di, ì kitswá àyikya kisúá ko. Ɨ ni adré lovó íbe tò kitswázó dràle, di, dràdrà ni lapá àyi kandrásè.

7 Kísa nda ki làsú tá ngóró dòngí adrébhá 'òle lìle àdzú na dhi kya tíni. Àyi tá ngá ngóró kùlá ledélé órò sè dhi tíni dhi íbe àyi dri. Àyi ki mĩbhalé tá móndí kya tíni. 8 Àyi ki drĩbhí tá tòkó kya tíni. Àyi ki sí tá kàmĩ kya tíni. 9 Àyi tá ngá aya ró adrélépi àyi ki liki dhi íbe àyi agá. Àyi ki kupfú ki kpòrò tá ngóró tàmàmbírĩ bĩ dòngí ì dré adrélé sèle ràzo ába àdzú na dhi kya tíni. 10 Àyi tá tàví adrélépi móndí ki tozà dàpáyà kya tíni dhi íbe. Di àyi ki tàví nda i tá rĩnyí íbe adrézó móndí ki rúbhá 'o aswálé mbă nzi. 11 Àyi ki ópí kàdrì tá ángéló bhú kùdù àko dhi àdhya 'i. Akódhi nda ni rú Èbérè ti sè dhi Àbàdónà, ìndì Gĩríkĩ ti sè dhi Àpòlìyónà. (Rú nda kòdhi ì adré lèá tàle dhi «Ngá kizálépi».)

12 Kizà ni àlo lavú tá kònìni. Di, mì yi rè ká! Kizà rĩ àruka ì adré alìle.

Gòká ni nzi-drĩ-àlo vòma

13 Gò ángéló ni nzi-drĩ-àlo dré gòká vòzo. Di má dré kúlí apfòlepi ko'yá su àlètárì órò sè Gĩká kandrá dhi àdhya i lésè dhi ni yĩzo. 14 Kúlí nda dré tàzoá ángéló ni nzi-drĩ-àlo adrélépi tá gòká íbe nda dré dhi: «Mí lì ángéló su 'ìle yĩandre gú adrélépi dĩle rú be Yùfùrátè dhi làga dhi ki tri.» 15 Gò ángéló su tá adrélé likílé sáà nda sè, kĩtú nda sè, mbă nda sè ìndì kóná nda sè nda ki trìzo, ì kòtupfúró móndyá títí bvò dri lanzílé 'a be na dhi ki àlo todràle be dhi bvó. 16 Má yi tá sòdá adrébhá àdzú bhu dòngí sè dhi i tá ángopí ya dhi 'í. Àyi nda i tá mĩlĩyó-kámá-rĩ.*

17 Di ngá agálépi má mi toróbí tíni nda na dhi, dòngí i sòdá liríbhá àyi drĩsè dhi íbe nda ki làsú tá kònìni: Àyi tá ngá aya ró adrélépi àyi ki liki dhi íbe àyi agá. Ngá nda i tá kika àtsí tíni, mãnĩmãnĩ ro bhù ni mĩbhalé tíni, ìndì wàyìwàyì ro kĩtú tíni. Dòngí nda ki drĩ sù tá kàmĩ kya tíni. Àyi sílésè dhi, àtsí adré tá apfòle, àtsíkà íbe ìndì bàrútĩ be. 18 Di móndyá títí bvò dri lanzílé 'a be na dhi ki àlo ì dré todràzo kizà kàdrì na nda i sè: àtsí, àtsíkà, ìndì bàrútĩ adrébhá tá apfòle dòngí i

* **9:16** 9:16 «Mìlĩyó-kámá-rĩ» kònìdhi: 200.000.000.

sílésè dhi i. 19 Dòngí nda ki rĩnyí tá àyi ki ti na, ìndì àyi ki tàví na. Angyá ko, àyi ki tàví nda tá ngóró nì adrélépi drì íbe dhi tíni. Ayi ki tàví ki drì nda i sè dhi, ì adré tá móndí ki 'o kònzi.

20 Di, tágba móndí zyandre dhi ì dré todràzo kizà kàdrì nda i sè dhi, móndí ki àmbí ì ladzá tá àyikya àyi ki togó tà ì dré tá adrélé 'òle dhi ki tà sè ko. Ĭ tayí tá tirí kònzi ki lindrì bhàma ko. Ĭ tayí tá kpà gĭká tàko ki líndrí bhàma ko, tágba gĭká nda ì dré tá adrézó ngá ledélé órò sè, àrezá sè, bòrónzè sè, kírà sè, ìndì fa sè, kitswábhá ngá no bwà ko, tà yi bwà ko, ìndì atsí to bwà ko dhi 'i dhi. 21 Ĭ ladzá tá kpà àyi ki togó, móndí ki tupfuma ni tà sè, kólé tà 'òma ni tà sè, ndòtò tà 'òma ni tà sè, ìndì ngá kugùma ni tà sè ko.

10

Ángélo búkù tsà dhi be dhi

1 Gò má dré ángélo àzya rĩnyi ró dhi ni nòzo adrérà'a asílé bhù lésè. Akódhi nda asó tá ndùrùku í rú. Akódhi drĩle dhi, gărí tá be. Akódhi ni mĭbhalé adré tá lagúlé kĭtú tíni. Akódhi ni pá tá ngóró àtsisí adrélépi kòle dhi tíni. 2 Ru tá búkù tsà nzĭle nzĭnzĭ dhi í drígá. Dré áyi pá dríágó lésè dhi ni bhàzo yĭandre dri, áyi pá lĭdzí lésè dhi ni bhàzo bvò dri. 3 Gò dré ngàzo trèle ngóró kàmĭ dré adrélé kändrílé dhi tíni. Kòtre dre dhi, bhù dré tadízó vésè be nzi-drĭ-rĭ kúlí tàzo. 4 Kòtadí kúlí ta dre dhi, má adré tá 'òle kúlí nda ki tisì ká. Di, má dré kúlí àzya apfòlepi bhù lésè dhi ni yĭzo tàá dhi: «Mí kòzù kúlí bhù ni tadima nzi-drĭ-rĭ kòdhi ì dré tàle dhi i. Mí kòtisì tà nda i ko.»

5 Gò ángélo má dré nòle adrérà'a áyi totó yĭandre dri ìndì bvò dri nda dré áyi dríágó bhàzo kuru bhù na ró. 6 Dré mòndrà sìzo Gĭká adrélépi lídrì ro kóná vésè kólyá, bhù ki bhàlepi bvò be, yĭandre be, ìndì ngá títí àyi lé dhi íbe dhi ni rú sè, tàzoá dhi: «À kitswá gòle vélé tà tigí ko! 7 Di, lókyá ángélo ni nzi-drĭ-rĭ dré adrérà'a 'òle gòká vo dhi 'á dhi, tà lùzu ró Gĭká dré kisùle 'òle kínó lésè dhi ni ru 'o kitswálé títí, ngóró dré tá longólé áyi màrábà, pròfétà i dré dhi tíni.»

8 Gò kúlí má dré tá yĭle bhù lésè nda dré gòzo tàá má dré dhi: «Mí lì búkù tsà nzĭle nzĭnzĭ dhi ni do ángélo adrélépi áyi totó yĭandre dri ìndì bvò dri dhi drígásè.» 9 Di má dré áma kisízó ànyi ángélo nda làga gò tàá drá dhi, kàfè búkù tsà nda má dré. Di dré tàzoá má dré dhi: «Mí kòdo nyàle. Mí sílé dhi, a ni kadí apé tíni. Di, a ni go ámi 'a 'o atsálé kùdzíkùdzi.» 10 Gò má dré búkù tsà nda ni adózó ángélo drígásè nyàle. Má sílé dhi, búkù nda kadí tá apé tíni. Di, má kònya dre dhi, dré áma 'a 'òzo atsálé kùdzíkùdzi. 11 Di à gò tàá má dré dhi: «Adré lèá dhi, mí kògò tà longó pròfétà àdhya tíni móndí twátwa bĭ dhi ki tà dri, súrú twátwa bĭ dhi ki tà dri, ti twátwa bĭ dhi ki tà dri, ìndì ópí twátwa bĭ dhi ki tà dri.»

11

Pròfétà rì Gĭká ni tà longóbhá dhi i

1 Àmvolásà dhi, à dré kòzó adrézó ngá ki kàdrì tabhĭ ásà dhi ni afèzo má dré gò, tàzoá má dré dhi: «Mí lì tépelò ni kàdrì tabhĭ, àlètárì àdhya be. Mí kònà kpà móndyá adrébhá Gĭká ni lindrì bha tépelò nda na dhi i be. 2 Di, kàdré ína tépelò ni bhà'álé kivì na dhi ni tà sè dhi, mí

kòtabhǐ àrà nda ko. Tàko ko, à tayí àrà nda pàgánò ɨ dré dre. Ayɨ nda kɨ bhàandre lólo dhɨ nɨ ató àyɨ pálé mbă nyadhɨ-rǐ-drǐ-rǐ.* 3 Dɨ má nɨ rǐnyí fe áma màrábà rǐ dhɨ ɨ dré, kɨtswázó tà ì dré dra yǐle má vélésè dhɨ kɨ longó pròfétà kya tínɨ móndí ɨ dré. Ayɨ nda kɨ kítá lirí asó àyɨ rú, adrézó áma tà longó kǐtú ngùlù-àlo-drǐ-kámá-rǐ-drǐ-nyadhɨ-na.»† 4 Pròfétà rǐ nda ɨ òlívè fa rǐ, ìndì ngá rǐ adrézó àtsí tosó sílá, adrébhá àyɨ kɨ totó Mírǐ adrélépi bvò wăyi drǐle dhɨ kandrá dhɨ 'ɨ. 5 Dhya àlo kàdré ína àyɨ kɨ le 'òle kònzɨ dhɨ, àtsí adré apfòle àyɨ sílésè àyɨ kɨ kàrɨbhá kɨ tupfú todràle. Dɨ dhya ángùdhi adrélépi àyɨ kɨ le 'òle kònzɨ dhɨ nɨ dra làsú be kònìnɨ. 6 Ayɨ rǐ nda ɨ rǐnyí íbe kɨtswázó bhù kɨkí, kozya kòdhiró lókyá ì dré adrérà'a tà longó pròfétà kya tínɨ dhɨ 'á ko. Ayɨ kpà rǐnyí íbe kɨtswázó yǐ ladzá atsálé kàrɨ ró, ìndì kɨtswázó kɨzà twátwa dhɨ kɨ 'o atsálé bvò dri, vésè be ángopí ì dré adrézó lèá 'òle kònìnɨ dhɨ.

7 Ɨ kòlongó tà ì dré yǐle Gǐká vélésè dhɨ ɨ akɨ́lé títí dre dhɨ, kà'wá àtrá dra apfòlepi bhú kùdù àko dhɨ lésè dhɨ nɨ apfò àdzú bhu àyɨ íbe, àyɨ kɨ lavúzó gò, àyɨ kɨ tupfúzó todràle. 8 Dɨ àyɨ kɨ àbvò kɨ ayí bhàandre kàdrì nɨ láti andre na. Bhàandre nda, bhàandre àyɨ kɨ Mírǐ nɨ tidízó fa kɨpakɨpa dri lána dhɨ 'ɨ. A adré bhàandre nda nɨ rú zi kúlí alaala sè dhɨ Sòdómà, ìndì Èzèpétò.‡ 9 Kǐtú na tàlí sè dhɨ, móndí zyandre angábhá móndyá títí ɨ lésè, súrú títí ɨ lésè, ti títí ɨ lésè, ìndì bvò títí ɨ lésè dhɨ kɨ àyɨ kɨ àbvò nda kɨ no, adrézó àyɨ kɨ sǐma logá. 10 Dɨ móndyá títí bvò dri dhɨ kɨ lenzé àyɨ kɨ dràma sè. Ɨ nɨ gwányá 'o, adrézó ngá tefè àyɨ kòfalésè. Tàko ko, pròfétà rǐ nda ì fè tá kɨzà móndyá títí bvò dri dhɨ ɨ dré nyàle.

11 Dɨ, kǐtú na tàlí sè nda àmvolésè dhɨ, la'a lídrì àdhya angálépi Gǐká vélésè dhɨ dré fǐzo àyɨ léna gò, ì dré ngàzo àyɨ kɨ totó pá dri. Dɨ tirǐ dré gàzo móndyá títí àyɨ kɨ nobhá dhɨ ɨ léna bǐ. 12 Gò àyɨ rǐ nda ì dré kúlí 'u'ù apfòlepi bhù lésè dhɨ nɨ yǐzo tàá àyɨ dré dhɨ: «Mì ambà kònwa má vélé!» Dɨ ì dré mbàzo bhù na àyɨ kɨ kàrɨbhá ɨ misè gò, ndùrùku dré àyɨ kɨ kɨmózó. 13 Gbă lókyá nda sè dhɨ, kàdíkàdi kàdrì dhɨ dré bvò kosézó rǐnyí sè gò, bhàandre nda lanzílé 'a be mudrí dhɨ nɨ àlo dré arízó. Móndí ngùlù-nzi-drǐ-rǐ dhɨ ì dré todràzo kàdíkàdi nda sè. Dɨ tirǐ dré àyɨ kɨ àmbí kɨ 'òzo lavúlé gò, ì dré Gǐká bhù na dhɨ nɨ rú bhàzo kùle.

14 Kɨzà nɨ rǐ lavú tá kònìnɨ. Dɨ, mì yi rè ká! Kɨzà nɨ na adré alɨle mbèlè.

Gòká nɨ nzi-drǐ-rǐ vòma

15 Àmvolásà dhɨ, ángélò nɨ nzi-drǐ-rǐ dré gòká vòzo. Dɨ kúlí 'u'ù dhɨ ì dré ndròzo bhù na tàá dhɨ:

«Òpì bvò àdhya atsá òpì àma kɨ Mírǐ Gǐká àdhya ró, ìndì akódhɨ nɨ Mèsíyà àdhya ró.

Dɨ akódhɨ nɨ òpì nya kóná vésè kólyá!»§

---

* **11:2** 11:2 A kònò Lúkà 21:24. † **11:3** 11:3 «Kǐtú ngùlù-àlo-drǐ-kámá-rǐ-drǐ-nyadhɨ-na» (1.260) kònɨ ɨ, «mbă nyadhɨ-rǐ-drǐ-rǐ» ngóró tàle 11:2 na dhɨ tínɨ dhɨ 'ɨ. «Kítá lirí» màrábà rǐ dhɨ ì dré asólé àyɨ rú kòdhɨ adré tà kɨzà ro ì dré adrélé longólé dhɨ kɨ tà tadhá. ‡ **11:8** 11:8 Bhàandre kòdhɨ Yèrúsalémà 'ɨ. A adré bhàandre nda nɨ rú zi «Sòdómà» ìndì «Èzèpétò» tàko ko, Gǐká tadhá tá áyɨ kombà bhàandre nda ɨ rú, móndyá 'ásà dhɨ kɨ tupfúzó todràle àyɨ kɨ tàkonzɨ sè. A kònò Ɛsáyà 1:9-10; Kɨdhoma 18-19. § **11:15** 11:15 A kònò Pfòma 15:18; Dànyélè 2:44; 7:14; 7:27.

16 Gò bhàgo nyadhɨ-àlo-drĭ-su adrébhá lɨrílé àyɨ kɨ lɨrírà ɨ drĭsè Gĭká
kandrá dhɨ, ì dré ledhézó àyɨ kɨ mì bha kĭní mi, adrézó Gĭká nɨ lɨndrì
bha, 17 adrézó tàá dhɨ:
«Mírì Gĭká rìnyí líyí ro, adrélépi be ìndì adrélépi tá be kɨ́nó lésè nɨ, mà
adré àwoyà ta mɨ́ dré.
Tàko ko, mɨ́ tadhá ámɨ rĭnyí kàdrì dhɨ gò, kɨdhózó adrélé òpì nya móndɨ́
ɨ dri.
18 Súrú títí bvò dri dhɨ kɨ togó aswá tá mɨ́ rú, dɨ, nyànomvá dhɨ, mɨ́
adré mɨ́na ámɨ kombà tadhá.
Lókyá móndyá dràbhá dre dhɨ kɨ tàbvó tàzo dhɨ kɨtswá dre.
Mɨ́ nɨ làgɨ́ múrúngú tefè ámɨ màrábà, pròfétà ɨ dré,
ìndì ámɨ móndyá lólo títí adrébhá ámɨ ro dhɨ ɨ dré, gba ì kàdré móndɨ́
tàko 'ɨ yà, kó ngalè móndɨ́ kàdrì 'ɨ yà dhɨ.
Dɨ, kàdré móndyá bvò kɨzábhá dhɨ kɨ tà sè dhɨ, mɨ́ nɨ àyɨ kɨ kɨzá
kòdhya.»
19 Dɨ à dré Gĭká nɨ tépelò bhù na dhɨ nɨ láti nzĭzo gò, kpúkúbhú tà
Gĭká dré bhàle ru yĭzo móndɨ́ ɨ́be dhɨ àdhya nɨ nòzo tépelò nda léna. Dɨ
bhù dré ngàzo adrélé lagúlé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó
tadílé, bvò dré ru kosézó gò, fɨ́ andre dré adàzo tà tàndɨ ró.

12

Tòkó ɨ nï máláwú gú dhɨ be dhɨ

1 Àmvolásà dhɨ, tà kàdrì líndríga ró dhɨ dré agázó bhù na. Má dré
tòkó àlo kĭtú asólépi ɨ́ rú kɨ́tá tínɨ, ìndì pá tobhàlepi mbă dri dhɨ nɨ
nòzo. Akódhɨ nda asó tá bhĭbhínyà mudrí-drĭ-rĭ dhɨ ɨ ɨ́ dri kùlá tínɨ.
2 Akódhɨ tá kpà 'a be. Dɨ dré tá adrérà'a 'òle tĭle dhɨ 'á dhɨ, adré tá
tetrélé mváaswa dré. 3 Gò tà àzya líndríga ró dhɨ dré agázó bhù na.
Má dré nï máláwú gú kɨka ryarya adrélépi drĭ ɨ́be nzi-drĭ-rĭ, ìndì ko'yá
ɨ́be mudrí dhɨ nɨ nòzo. Akódhɨ nda nɨ drĭ àlo àlo títí ɨ dri dhɨ, kùlá
tá be. 4 Dɨ akódhɨ nɨ tàví sè dhɨ, dré bhĭbhínyà títí bhù mĭbhalé 'á
lanzílé 'a be na dhɨ kɨ àlo akúzó bhèle bvò dri. Gò dré áyɨ totózó tòkó
adrélépi tá 'òle tĭle nda kandrá, kònì dra ti dhɨ, ɨ́ kònyaró mvámvá nda
be dhɨ bvó. 5 Dɨ tòkó nda dré mvá tĭzo. Mvámvá nda tá mváagó 'ɨ,
ìndì dhya adrélépi tá 'òle òpì nya súrú títí ɨ dri kùtù aya ró adrélépi
áyɨ rĭnyí tadhá dhɨ sè dhɨ 'ɨ.* Gò mváagó nda nɨ dòzo nï máláwú gú
nda kandrásè, mbàzo ába Gĭká véna, akódhɨ nɨ lɨrírà òpì àdhya kandrá.
6 Dɨ tòkó nda dré lapázó lìle duku na, àrà Gĭká dré tá ledélé drá dhɨ na,
à kòsuró akódhɨ rú kònàle kĭtú ngùlù-àlo-drĭ-kámá-rĭ-drĭ-nyadhɨ-na be
dhɨ bvó.†
7 Gò àdzú dré ngàzo lapfúlé bhù na. Mĭkàyélè ɨ ángéló nɨ ɨ́be dhɨ ì
dré àdzú bhùzo nï máláwú gú dhɨ be. Nï máláwú gú nda ɨ ángéló nɨ
ɨ́be dhɨ ì dré kpà ru pfùzo àyɨ ɨ́be. 8 Dɨ, akódhɨ nɨ rĭnyí kɨtswá tá ína
bwà ko. Àrà bhù na akódhɨ dré, ángéló nɨ ɨ́be dhɨ tá vélé yókódhó. 9 Dɨ
nï máláwú gú nda nɨ bhèzo bvò dri. Akódhɨ nda, nï àku adrélépi tá
be kɨ́nó lésè, adrélé zĭle Dzáborò ìndì Sàtánà, adrélépi móndyá títí bvò
dri dhɨ kɨ lɨtí dhɨ 'ɨ. À bhe tá akódhɨ ɨ ángéló nɨ ɨ́be bvò dri.
10 Gò má dré kúlí 'u'ù yĭzo bhù na tàá dhɨ:

---

* **12:5** 12:5 À kònò 2:26-27; 19:15; Ɛsáyà 66:7; Longó ɨ 2:9. † **12:6** 12:6 «Ngùlù-àlo-drĭ-kámá-rĭ-drĭ-nyadhɨ-na»: 1.260. À kònò 11:3.

«Nyànomvá dhị, lókyá àma kị Gĩká dré dra áyị móndyá kị tịdrízó, áyị
rĩnyí tadházó, ìndì áyị òpì nyàzo dhị atsá dre!
Nyànomvá dhị, akódhị nị Mèsíyà nị áyị rĩnyí tadhá adrézó òpì nya!
Tàko ko, à bhe dhya adrélépi àma kị adrúpi kị asíkĩ àma kị Gĩká kandrá
kĩtú be ìndì ngátsi be dhị bvò dri dre.
11 Åyị nda ì lavú akódhị Kábilígyà Mvá nị kàrí sè,
ìndì kúlí ì dré Gĩká nị tà longózó ásà dhị ị sè dre.
Tágba ì dré tá adrézó dràdrà mĩle dhị, ì lè tá tròle àyị kị lídrì rú ko.
12 Dị ásà dhị, àmị, bhù ị dhya adrébhá adrélé àmị lé dhị íbe nị ị, mì
kàdré lenzélé wà!
Dị, àmị, bvò ị yĩandre be nị ị, kịzà àmị kị ngá 'ị, Dzáborò dré sĩle àmị
véna dhị sè!
Akódhị ga kombà sè bĩ, dré nĩle tàle dhị, áyị lókyá tsà dhị be dhị sè.»
13 Nĩ máláwú gú nda kònò, à abhé tá ị bvò dri dre dhị, dré ngàzo
adrélé tòkó mváagó tĩlepi nda nị ladró. 14 Dị, kupfú rì gĩrí kàdrì àdhya
kị fèzo tòkó nda dré, kòngaró kuru sè lìle duku na, àrà ledélé í dré
dhị na, à kòsuró akódhị rú vwàvwà ro nĩ máláwú gú dhị rúsè kóná na
tàlí sè.‡ 15 Gò nĩ máláwú gú nda dré yĩ adhízó í sílésè atsálé yĩandre
adrélépi dĩle dhị ró, yĩandre nda kòdoró tòkó nda pfùle dràle be dhị
bvó. 16 Dị, bvò dré ína tòkó nda nị ledézó gò, ru lanzízó yĩandre nĩ
máláwú gú dhị dré tá adhílé í sílésè nda nị mvu. 17 Dị nĩ máláwú gú
nda nị togó dré aswázó lavúlé tòkó nda rú gò, dré lìzo àdzú bhu tòkó
nda nị ànzị àruka títí dhị íbe. Åyị nda ị móndyá adrébhá Gĩká nị tòlí
kị ka'ĩ 'òle, adrébhá kpà tròle tà bàti Yésu dré tadhálé dhị rú dhị 'ị.
18 Dị nĩ máláwú gú nda dré áyị totózó adrélé yĩandre mĩle.

13

Kà'wá àtrá apfòlepi yĩandre lésè dhị

1 Åmvolásà dhị, má dré kà'wá àtrá àlo dhị nị nòzo adrérà'a apfòle
yĩandre lésè. Akódhị nda tá ko'yá íbe mudrí, ìndì drì íbe nzi-drì-rĩ.
Akódhị nị ko'yá àlo àlo títí nda ị dri dhị, kùlá tá be. Akódhị nị drĩ àlo
àlo títí nda ị drĩsè dhị, à tịsì tá rú adrézó Gĩká nị lodhá dhị. 2 Kà'wá
àtrá má dré nòle nda sù tá kàlagí tíni. Dị, akódhị nị pá tá ína ùrúsè
àdhya tíni, ìndì akódhị nị ti tá kàmì àdhya tíni.* Dị nĩ máláwú gú dhị
dré áyị rĩnyí fèzo akódhị dré, áyị lirírà adrézó òpì nya dhị be, ìndì rĩnyí
kàdrì adrézó òpì nya dhị be. 3 Sù tá ngóró à abágì tá kà'wá àtrá nda
nị drì kị àlo kịtswázó tá akódhị nị pfu dràle dhị tíni ká. Dị, làzí nda
dré ína dzàzo. Móndyá títí bvò dri dhị kị líndrí dré gàzo tà nda sè gò, ì
dré ngàzo adrélé kà'wá àtrá nda nị lebè. 4 Ɨ adré tá nĩ máláwú gú dhị
nị lịndrì bha, dré rĩnyí fèle kà'wá àtrá nda dré dhị sè. Ɨ adré tá kpà
kà'wá àtrá nda nị lịndrì bha, adrézó lizíá dhị: «Àdhi sù ngóró kà'wá
àtrá kòdhị tíni nì? Ådhi nị kịtswá àdzú bhu akódhị be bwà dhị nì?»
5 Gò láti fèzo kà'wá àtrá nda dré adrézó áyị afà, adrézó kpà Gĩká nị
lodhá. Rĩnyí fèzo kpà akódhị dré adrézó tà 'o mbă nyadhị-rì-drì-rĩ. 6 Dị
dré ti nzĩzo adrézó Gĩká nị lodhá, adrézó akódhị nị rú ta kònzị, akódhị
nị adrérà íbe, ìndì dhya adrébhá adrélé bhù na dhị íbe. 7 Dị rĩnyí fèzo

‡ **12:14** 12:14 Gĩká nị Kúlí tịsìle Gĩríkĩ ti sè dhị adré tàá kònwa dhị «lókyá, lókyá vésè be rĩ, ìndì lókyá nị tàlí sè». Kòdhị adré lèá tàle dhị «kóná na tàlí sè». Å kònò 12:6. Å kònò kpà Dànyélè 7:25; 12:7. * **13:2** 13:2 «Ùrúsè» kònìdhị kà'wá àtrá àgá, adrélépi pá íbe kàmì àdhya tíni dhị 'ị.

akódhi dré àdzú bhùzo móndyá lólo Gìká àdhya íbe gò, àyi ki lavúzó. Rìnyí fèzo kpà akódhi dré adrézó súrú títí i drìle, móndyá títí i drìle, ti títí i drìle, ìndì bvò títí i drìle.

8 Di móndyá títí bvò àdhya ki kà'wá àtrá nda ni lindrì bha. Ayi nda i, móndyá títí àyi ki rú tisìzo búkù lídrì àdhya na ko kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi 'i. Búkù nda, Kábilígyà Mvá pfùle dràle dhi àdhya 'i.

9 Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi.

10 Dhya ángùdhi zìle bhèle bădzó na dhi, a ni li bădzó na.
Dhya ángùdhi zìle pfùle dràle sápí sè dhi, a ni dra sápí sè.
Adré di lèá dhi, móndyá lólo Gìká àdhya ì kàdré togó tsi, adrézó tròle àyi ki tà ka'ĩka'ĩ rú.

Kà'wá àtrá apfòlepi bvò lésè dhi

11 Gò má dré kà'wá àtrá àzya nòzo adrérà'a apfòle bvò lésè. Akódhi nda tá ko'yá íbe rì kábilígyà ànzi kya tíni. Di, akódhi ni kúlí tá ngóró nì máláwú gú àdhya tíni. 12 Akódhi tá rìnyí wăyi kà'wá àtrá ni àlo àdhya íbe, adrézó tà 'o akódhi kandrá. Adré tá móndyá títí bvò dri dhi ki 'o ledhélé kà'wá àtrá ni àlo làzí dzàlepi nda kandrá, adrélé akódhi ni lindrì bha. 13 Adré tá kpà tà kàdrì líndríga ró dhi ki 'o, adrézó ndìndì àtsí 'o adhélé bhù lésè bvò dri móndyá títí dhi i mi. 14 Tà líndríga ró fèle dré adrélé 'òle kà'wá àtrá ni àlo kandrá nda i sè dhi, adré tá móndyá títí bvò àdhya ki lití. Dré tàzoá àyi dré dhi, ì kòledé kà'wá àtrá abágìle sápí sè gò gòle adrílé nda ni líndrí, à kàdréró lindrì fe drá be dhi bvó. 15 Gò dré rìnyí kisúzó lídrì fèzo kà'wá àtrá ni àlo ni líndrí nda dré, kòkitswáró kúlí ta, ìndì kò'oró móndyá títí lindrì febhá kà'wá líndrí nda dré ko dhi i todràle. 16 Kà'wá àtrá ni rì nda dré kpà móndyá títí dhi ki 'òzo àngì lwa àyi ki dríágó i 'ásè, kó ngalè àyi ki kándrágá i 'ásè, tágba ì kàdré tá móndí tàko 'i yà, móndí kàdrì 'i yà, móndí lemerè ro dhi 'i yà, móndí ngábhá ro dhi 'i yà, màrábà 'i yà, kó ngalè móndí màrábà ro ko dhi 'i yà dhi. 17 Di dhya àlo kitswá tá ngá gi ìndì ngá lagí bwà ko, kàdré àngì nda íbe í rú ko dhi. Àngì nda tá kà'wá àtrá nda ni rú 'i, ìndì akódhi ni rú ni nómbisà 'i.

18 Kòdhi tògyá 'i. Lè dhya adrélépi tògyá íbe dhi kòndà kà'wá àtrá nda ni nómbisà ni àndu nĩle. Tàko ko, nómbisà nda móndí kya 'i. Akódhi ni nómbisà nda, kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo.†

14

Kábilígyà Mvá i móndyá lìzólìzo Gìká dré apálé dhi íbe dhi

1 Amvolásà dhi, má dré Kábilígyà Mvá ni nòzo adrérà'a áyi totó kòngó Sìyónà àdhya drìna. Túmăní akódhi be dhi, móndyá ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su, akódhi ni rú tisìzo Atá ni àdhya be àyi ki kándrágá i 'ásè dhi i tá be.* 2 Gò má dré kpòrò adrélépi apfòle bhù lésè dhi ni yìzo adrérà'a ndròle ngóró kòlyá kàdrì dhi ni ndròma tíni, ìndì bhù ni tadima tíni. Kpòrò má dré yìle nda tá kpà ngóró kùdhí bĩ adrélé tswàle dhi i tíni. 3 Di móndyá lìzólìzo nda ì adré tá longó tídhí dhi ni ngo Gìká ni lirírà òpì àdhya kandrá, ngá su lídrì ro dhi i kandrá, ìndì

† **13:18** 13:18 «Kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo» kònídhi: 666. * **14:1** 14:1 «Ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su» kònídhi: 144.000. A kònò 7:3-4.

bhàgo ɨ kandrá. Dhya àlo kɨtswá tá longó nda nɨ ni ngòle bwà ko, kàdré ngbà 'ĩ móndyá ngùlù-kámá-àlo-drĩ-nyadhɨ-rĩ-drĩ-su Gĩká dré apálé bvò lésè nda 'ɨ ko dhɨ. 4 Ayɨ nda ɨ, móndyá àyɨ kɨ kɨzábhá tòkó íbe ko, dɨ àyɨ kɨ lɨkíbhá adrélé lólo Gĩká dré dhɨ 'ɨ. Ɨ adré Kábilígyà Mvá nɨ lebè àrà títí dré adrézó lìle dhɨ ɨ 'ásè. A apá àyɨ móndyá títí dhɨ ɨ kòfalésè, fèle ngádrĩ ro Gĩká dré ìndì Kábilígyà Mvá dré. 5 Ayɨ kɨnzò àko àyɨ tí, ìndì tà kònzɨ àko àyɨ rú.

Ángéló na dhɨ ɨ

6 Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a ngàle kuru sè. Akódhɨ nda tá Rúbí Tanɨ adrélépi kóná vésè kólyá dhɨ íbe, kɨtswálé longólé móndyá títí bvò dri dhɨ ɨ dré, àyɨ angábhá bvò títí ɨ lésè, súrú títí ɨ lésè, ti títí ɨ lésè, ìndì móndyá títí ɨ lésè dhɨ ɨ dré. 7 Adré tá loyóá kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Mì kòro Gĩká, akódhɨ nɨ rú bhàzo kùle wà! Tàko ko, lókyá dré dra móndyá títí dhɨ kɨ tàbvó tàzo dhɨ kɨtswá dre. Mì kòtitĩ àmɨ kɨ kórókó dhya bhù kɨ bhàlepi, bvò be, yĩandre be, ìndì yĩ kidrĩ íbe dhɨ kandrá, akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo!»

8 Gò ángéló nɨ rĩ dré lìzo àlo nɨ vésè, adrélé loyóába dhɨ: «Akódhɨ dhe dre! Bàbĩlónà, bhàandre kàdrì dhe dre! Akódhɨ fè vínò áyɨ ndòtò tà àdhya súrú títí bvò dri dhɨ ɨ dré mvùle gò, vínò nda dré àyɨ kɨ tsĩzo!»

9 Gò ángéló nɨ na dré lìzo àyɨ rĩ nda ɨ vésè, adrélé loyóába kúlí 'u'ù sè dhɨ: «Móndyá títí adrébhá lɨndrì fe kà'wá àtrá dré ìndì líndrí nɨ dré, ìndì àngì nɨ nɨ 'obhá lwàle àyɨ kɨ kándrágá ɨ 'ásè yà, kó ngalè àyɨ drígá yà dhɨ, 10 àyɨ nda kɨ vínò Gĩká nɨ kombà àdhya nɨ mvu! Gĩká dà vínò nda tsèrèlè kópò áyɨ kombà àdhya na. A nɨ àyɨ kɨ rúbhá kɨ 'o aswálé àtsí na ìndì bàrútĩ na, ángéló lólo dhɨ ɨ kandrá ìndì Kábilígyà Mvá kandrá. 11 Dɨ àtsíkà àyɨ kɨ rúbháaswa nda àdhya nɨ mba kurú na kóná vésè kólyá. Ɨ kɨtswá lovólé kĩtú sè yà, kó ngalè ngátsi sè yà dhɨ ko. Tàko ko, ì fè lɨndrì kà'wá àtrá dré ìndì líndrí nɨ dré, rú nɨ nɨ àngì 'òzo lwàle àyɨ rú.»

12 Adré dɨ lèá dhɨ, móndyá lólo Gĩká àdhya ì kàdré togó tsɨ. Ayɨ nda ɨ móndyá adrébhá Gĩká nɨ tòlí kɨ ka'ĩ 'òle, adrébhá kpà tròle Yésu nɨ ka'ĩma rú dhɨ 'ɨ.

13 Gò má dré kúlí apfòlepi bhù lésè dhɨ nɨ yĩzo tàá dhɨ: «Mí tɨsì kònìnɨ: Kɨdhólé nyànomvá dhɨ, kólénzé nɨ adré móndyá títí Mírĩ Yésu nɨ ka'ĩbhá gò ì dré todràzo dhɨ ɨ dré!» Dɨ Tɨrí Lólo dré tàzoá dhɨ: «Àyíya, kònìnɨ! Ɨ nɨ lovó àzí ì dré 'òle landèzo dhɨ ɨ sè. Tàko ko, tà dóro ì dré 'òle dhɨ kɨ lɨ àyɨ vésè.»

A akónà lànyá bvò àdhya

14 Amvolásà dhɨ, má dré ndùrùku àlo kemve dhɨ nɨ nòzo. Dɨ dhya làsú be móndí nɨ mvá tínɨ dhɨ lɨrí tá ndùrùku nda dri.† Akódhɨ nda tá kùlá órò sè dhɨ íbe í dri, ìndì méngerè lìtsɨ íbe í drígá. 15 Gò ángéló àzya dré apfòzo tépelò lésè, yòá kúlí 'u'ù sè dhya adrélépi lɨrílé ndùrùku dri nda dré dhɨ: «Mí do méngerè mína ngá lwàzo. Tàko ko, lànyá bvò àdhya ka dre, ìndì lókyá lànyá akónàzo dhɨ kɨtswá dre.» 16 Dɨ dhya adrélépi lɨrílé ndùrùku dri nda dré ngàzo áyɨ méngerè do, ngá wăyi bvò àdhya kɨ lwàzo vésè àlo gò, lànyá nda nɨ akónàzo.

† **14:14** 14:14 A kònò 1:13; Dànyélè 7:13.

17 Gò ángélò àzya dré kpà apfòzo tépelò bhù na dhi lésè. Akódhi nda
tá kókpà méngerè lìtsi íbe í drígá. 18 Gò ángélò àzya dré apfòzo àlètárì
làgásè. Akódhi nda tá rĩnyí íbe adrézó àlètárì ni àtsí likí.‡ Di dré yòzoá
kúlí 'u'ù sè ángélò adrélépi méngerè lìtsi íbe í drígá nda dré dhi: «Mí
do méngerè lìtsi mína, vínò lò'wa bvò àdhya ki lokózó. Tàko ko, vínò
lò'wa nda ì ka dre.» 19 Di ángélò nda dré ngàzo áyi méngerè do, vínò
lò'wa wấyi bvò àdhya ki lwàzo vésè àlo gò, lokózóá dàle àrà kàdrì vínò
lò'wa ki zwàzo dhi na, àrà Gĩká ni kombà àdhya na. 20 Di à dré vínò
lò'wa nda ki atózó zwàle àrà nda na, bhàandre ni kivì na. Gò kàrí dré
apfòzo adĩle àrà nda lésè lìle tsàle ànyíànyi kĩlòméterè kámá-na gò, tấlí
ni dré alúzó tsàle byá dòngí ki ti na.§

15

Ángélò nzi-drĩ-rĩ kizà kàdrì nzi-drĩ-rĩ dhi íbe dhi i

1 Àmvolásà dhi, má dré tà àzya kàdrì líndríga ró dhi ni nòzo bhù na.
Má nò ángélò nzi-drĩ-rĩ adrébhá kizà kàdrì nzi-drĩ-rĩ dhi íbe dhi i. Kizà
nda i tá kizà kàdrì kùdù dhi 'i. Tàko ko, Gĩká ni kombà ni akí àyi sè.
2 Gò má dré yĩandre amúlé àtsí be adrélépi lagúlé tàlàtálà tíni dhi ni
nòzo. Di yĩandre nda dri dhi, móndyá títí kà'wá àtrá ni lavúbhá, líndrí
ni be, ìndì rú ni ni nómbisà be dhi ì totó tá àyi. Àyi nda i tá kùdhí Gĩká
dré tá fèle àyi dré dhi íbe àyi drígá. 3 I adré tá longó Gĩká ni màrábà
Mósè àdhya ni ngo, Kábiligyà Mvá àdhya be, adrézó tàá dhi:
«Mírì Gĩká rĩnyí líyí ro ni,
tà títí mí dré 'òle dhi i kàdrì ìndì líndríga ró.
Ópí kàdrì súrú títí dhi i drĩle ni,
ámi láti títí dhi i gyăgya ìndì bàti.
4 Mírì, àdhi ni kitswá ámi ro ko dhi nì?
Àdhi ni kitswá ámi rú bha kùle ko dhi nì?
Tàko ko, mi lólo kalóma.
Súrú títí dhi ki alì àyi ki kórókó titĩ mí kandrá, ámi lindrì bhàzo.
Àngyá ko, mí tadhá tà gyăgya títí mí dré 'òle dhi i àyi dré nòle dre.»*
5 Àmvolásà dhi, má dré nòzoá dhi, à nzì láti tépelò bhù na dhi àdhya.
Tépelò nda na dhi, tàbèrènákolò adrélépi Gĩká ni adrema ni tà tadhá
dhi tá be. 6 Di ángélò nzi-drĩ-rĩ kizà kàdrì nzi-drĩ-rĩ dhi íbe nda ì dré
apfòzo tépelò nda lésè. I asó tá àyi rú kítá ledélé lénè sè kemve lagulagu
ró dhi i. I drò tá àyi ki agá i bă ledélé órò sè dhi i sè. 7 Gò ngá su lídrì
ro dhi ki àlo dré kópò nzi-drĩ-rĩ ledélé órò sè dhi ki tefèzo ángélò nda
i dré àlo àlo. Kópò nda ì ga tá kombà Gĩká adrélépi lídrì íbe kóná vésè
kólyá dhi àdhya sè bĩbi. 8 Gò àtsíkà Gĩká ni mĩlanzĩlanzì àdhya rĩnyí
ni àdhya be dhi dré sàzo tépelò nda léna. Di dhya àlo kitswá tá fĩle
tépelò nda na bwà ko, tsàle lókyá ángélò nzi-drĩ-rĩ nda ì dré kizà kàdrì
nzi-drĩ-rĩ dhi ki kutúrà'a bvò dri akílé títí dhi 'á.

16

Kópò nzi-drĩ-rĩ gabhá kombà Gĩká àdhya sè bĩbi dhi i

‡ **14:18** 14:18 A kònò Tà tadhálé dhi i 8:3-5. § **14:20** 14:20 A kònò Èsáyà 63:1-6; Ngòma 1:15. * **15:4** 15:4 A kònò Yèrèmíyà 10:7; Longó i 86:9.

1 Gò má dré kúlí 'u'ù apfòlepi tépelò lésè dhi ni yïzo tàá ángéló nzi-
drï-rï nda ɨ dré dhi: «Mì lì kombà Gïká àdhya kópò nzi-drï-rï dhi ɨ lé
dhi ki kutú bvò dri!»
2 Di ángéló ni àlo dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú bvò dri. Di làzí
kònzi aswá kyàkyà dhi ì dré móndyá títí adrébhá tá àngì kà'wá àtrá
àdhya íbe àyi rú, adrébhá kpà lindrì fe akódhi ni líndrí dré dhi ki 'òzo
lavúlé.
3 Gò ángéló ni rì dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yïandre na. Di
yïandre nda dré ru ladzázó atsálé kàri ró, ngóró móndí dràlepi dhi ni
kàrí tíni. Di ngá títí lídrì ro yïandre nda lé dhi ì dré todràzo.
4 Gò ángéló ni na dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yïandre adrébhá
dïle dhi ɨ 'ásè, ìndì yï kidrï ɨ 'ásè. Di yï títí nda ì dré ru ladzázó atsálé
kàri ró. 5 Gò má dré ángéló adrélépi rïnyí íbe yïandre títí ɨ drïle dhi ni
yïzo adrérà'a tàá dhi:
«Mi, Dhya lólo adrélépi be ìndì adrélépi tá be kínó lésè ni,
tàbvó mí dré tàle kòdhi ɨ gyăgya.
6 Tàko ko, móndyá bvò àdhya ì kutú tá ámi móndyá lólo dhi ki kàrí,
pròfétà kya be.
Di nyànomvá dhi, mí fè àyi dré kàrí mvùle dhi kòdhya,
ngóró dré kitswálé àyi sè dhi tíni.»
7 Gò má dré kúlí apfòlepi àlètárì lésè dhi ni yïzo tàá dhi:
«Àyíya, Mírì Gïká rïnyí líyí ro ni,
tàbvó mí dré tàle dhi ɨ bàti ìndì gyăgya!»
8 Gò ángéló ni su dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kïtú mi. Di kïtú
nda dré rïnyí kisúzó kitswázó móndí ki ndri áyi àtsí sè. 9 Di àtsí kàdrì
kïtú àdhya nda dré móndyá títí dhi ki ndrïzo gò, ì dré Gïká adrélépi
rïnyí íbe kizà nda ɨ drïle dhi ni rú lodházó. Di, ì ladzá tá àyikya àyi ki
togó Gïká ni lindrì bhàzo dhi ko.
10 Gò ángéló ni nzi dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kà'wá àtrá ni
lirírà òpì àdhya dri. Di akódhi ni òpì dré atsázó tínímvá ro. Gò móndyá
bvò àdhya ì dré adrézó àyi ki làdra titsí ngáaswa dré. 11 Gò ì dré Gïká
bhù na dhi ni lodházó àyi ki ngáaswa dré ìndì làzí àyi rú dhi ɨ dré. Di,
ì ladzá tá àyikya àyi ki togó tà kònzi ì dré tá 'òle dhi ki tà sè ko.
12 Gò ángéló ni nzi-drï-àlo dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yïandre
gú adrélépi dïle rú be Yùfùrátè dhi na. Di yïandre nda dré sèzo akílé
títí, láti kàdréró ngbo ópí kàdrì adrébhá tá 'òle angálé kïtú dré apfŏrà
lésè dhi ɨ dré be dhi bvó. 13 Gò má dré tirí kònzi na làsú be kòtrátrá
tíni dhi ki nòzo apfŏrà'a ni máláwú gú dhi sílésè, kà'wá àtrá sílésè,
ìndì pròfétà kinzò ro dhi sílésè.* 14 Ayi nda ɨ, tirí kònzi adrébhá tà
líndríga ró dhi ki 'o dhi 'ɨ. Ɨ adré lìle ópí kàdrì bvò wăyi 'ásè dhi ki
kimó kitswálé àdzú bhu kïtú kàdrì Gïká rïnyí líyí àdhya tú.
15 «Mì yi rè ká! Má ni atsá ngbŏ ró kùgú tíni! Kólénzé ni adré dhya
dra adrélépi tàmïga dri, adrélépi áyi kítá ki liki, kòlìró bvólílí ro ko, à
kònòró akódhi ni kanyò ko dhi dré.»
16 Gò tirí kònzi nda ì dré ópí kàdrì bvò àdhya ki kimózó àyi ki sòdá
íbe, àrà rú zïle Èbérè ti sè Àràmàgédò dhi na.

* **16:13** 16:13 «Pròfétà kinzò ro» kònìdhi, kà'wá àtrá àzya apfòlepi bvò lésè, tà ni ni tàzo 13:11-15 na dhi 'ɨ. Á kònò kpà 19:20; 20:10.

17 Gò ángéló ni nzi-drǐ-rǐ dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú lyă na. Di kúlí 'u'ù dhi dré apfòzo tépelò lésè, ìndì liríràòpì àdhya lésè, tàá dhi: «Tà títí dhi ì 'o ru kitswálé dre!» 18 Di bhù dré ngàzo adrélé lagúlé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó tadílé gò, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rǐnyí sè. Kàdíkàdi kàdrì làsú be kònìni dhi atsá tá bvò dri tàdzí rè ko, kidhólé lókyá móndí ki bhàzo dhi sè, atsálé lókyá nda 'á. 19 Di bhàandre kàdrì dhi dré laŋòzo ru lanzí 'a be na gò, bhàandre súrú títí bvò dri dhi kya ì dré arízó nyǐnyi. Di Gǐká tivì tá tàkonzì Bàbǐlónà kàdrì àdhya i ko. Fè bhàandre nda dré kópò gàlepi vínò áyi kombà kàdrì àdhya sè dhi mvùle. 20 Kàdíkàdi nda sè dhi, tùrù títí dhi ì dré lapázó gò, à dré gòzo vélé kòngó ki no ko. 21 Gò fí andre dré adàzo bhù lésè móndí i dri. Lò'wa àlo àlo títí nda ì lanzì tá ànyíànyi kǐló nyadhi-rǐ-drǐ-nzi. Di móndyá bvò àdhya ì dré Gǐká ni lodházó, kizà ì dré tá adrélé nyàle fí nda sè dhi sè. Tàko ko, kizà nda tá kàdrì lavúlé.

17

Tòkó zàràbhù i kà'wá àtrá be dhi

1 Gò ángéló nzi-drǐ-rǐ adrébhá tá kópò nzi-drǐ-rǐ dhi íbe nda ki àlo dré alìzo tàá má dré dhi: «Mí alì, má kòtadháró mí dré ngalè à ni tà ŋo tòkó zàràbhù kàdrì adrélépi lirílé yǐandre bǐ dhi i drǐsè dhi dri ngíni ya dhi. 2 Ópí kàdrì bvò àdhya ì fè tá àyi adrélé ndòtò tà 'o tòkó nda be. Móndyá bvò àdhya ì mvu tá vínò akódhi ni ndòtò tà àdhya gò, vínò nda dré àyi ki tsǐzo.»*

3 Gò ángéló nda dré áma dòzo Tirí Lólo ni rǐnyí sè lìzo má be duku na. Kònàle dhi, má dré tòkó àlo dhi ni nòzo adrérà'a lirílé kà'wá àtrá kika dhi dri. Kà'wá àtrá nda tá drǐ íbe nzi-drǐ-rǐ, ìndì ko'yá íbe mudrí. Akódhi rúsè wăyi dhi, à tisì tá rú adrézó Gǐká ni lodhá dhi i. 4 Tòkó nda asó tá í rú kítá làgí kyàkyà kika ryarya dhi i, áyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgí kyàkyà dhi i sè, ìndì màyìkà rú be pérelè dhi i sè. Ru tá í drígá kópò ledélé órò sè, gàlepi tà wàyá adrélé gàle gàgà dhi i sè bǐ, ìndì áyi ndòtò tà sè bǐ dhi. 5 Akódhi ni kándrágá 'á dhi, à tisì tá rú àndu ni ni zùzo dhi. Rú nda tá rú kònìdhi 'i: «Bàbǐlónà kàdrì, tòkó zàràbhù ki andre, ìndì tà wàyá bvò àdhya adrélé gàle gàgà dhi ki andre.» 6 Di má dré nòzoá dhi, tòkó nda mvu tá móndyá lólo Gǐká àdhya ki kàrí gò, kàrí nda dré akódhi ni tsǐzo. Ayi nda i tá móndyá Yésu ni tà longóbhá gò àyi ki tupfúzó todràle dhi 'i. Má kònò tòkó nda dre dhi, áma líndrí dré gàzo bhwăbhwa.

7 Gò ángéló nda dré tàzoá má dré dhi: «Ámi líndrí ga àdho tà sè? Má ni tòkó kòdhi ni tà lùzu ró dhi ni àndu ngi mí dré, túmăní kà'wá àtrá adrélépi akódhi ni todó, adrélépi dri íbe nzi-drǐ-rǐ ìndì ko'yá íbe mudrí dhi àdhya be. 8 Kà'wá àtrá mí dré nòle nda tá kínó be, di nyànomvá dhi, akódhi yókódhó. Di, a ni dra go apfòle bhú kùdù àko dhi lésè gò, lìle dràdrà kisú. Móndyá títí bvò àdhya, àyi ki rú tisìzo búkù lídrì àdhya na ko kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi ki líndrí ki ga bhwăbhwa, lókyá ì dré dra kà'wá àtrá nda ni nòzo dhi 'á. Tàko ko, akódhi nda tá kínó be gò, adrélé nyànomvá yókódhó. Di a ni dra go apfòle.

* **17:2** 17:2 A kònò Yèrèmíyà 51:7, 13; Ɛsáyà 23:17.

9 Lè à kàdré tògyá íbe kɨtswázó tà kònɨ kɨ àndu ni. Kà'wá àtrá nɨ drĭ
nzi-drĭ-rĭ nda ɨ, kòngó nzi-drĭ-rĭ tòkó nda dré adrézó lɨrílé drĭásà dhɨ 'ɨ.
Drĭ nda ɨ kókpà ópí kàdrì nzi-drĭ-rĭ dhɨ 'ɨ. 10 Ayɨ nda ɨ kòfalé dhɨ, ópí
nzi dhɨ kɨ tà akí dre. Ópí nɨ nzi-drĭ-àlo adré ína òpì nya nyànomvá. Ópí
nɨ nzi-drĭ-rĭ atsá rè ko. Dɨ, lókyá dré dra atsázó dhɨ sè dhɨ, a nɨ ngbà
'í òpì nya lókyá tsà sè. 11 Kà'wá àtrá adrélépi tá kínó be gò, adrélé
nyànomvá yó nda ína ópí nɨ nzi-drĭ-na 'ɨ. Akódhɨ àyɨ nzi-drĭ-rĭ nda kɨ
àlo 'ɨ. Dɨ a nɨ lɨ dràdrà kisú.
12 Ko'yá mudrí mí dré nòle nda ɨ, ópí kàdrì mudrí kɨdhóbhá rè òpì
nya ko dhɨ 'ɨ. Dɨ, ì nɨ àyɨkya rĭnyí kisú kɨtswázó òpì nya kà'wá àtrá nda
be ngbà 'í sáà àlo. 13 Ɨ nɨ ru yi togó àlo sè, àyɨ kɨ rìnyí adrézó òpì nya
dhɨ nɨ fèzo wăyi kà'wá àtrá nda drígá. 14 Dɨ ì nɨ àdzú bhu Kábilígyà
Mvá be gò, Kábilígyà Mvá nda dré àyɨ kɨ lavúzó. Tàko ko, akódhɨ mírĭ
kɨ Mírĭ 'ɨ, ìndì ópí kɨ Ópí 'ɨ. Akódhɨ nda túmăní akódhɨ nɨ lebèbhá dré
zìle, dré azílé, ìndì dré kɨtswálé ka'ĭile dhɨ íbe dhɨ kɨ àyɨ nda kɨ lavú.»
15 Ángéló nda gò tàá má dré dhɨ: «Yĭandre bĭ mí dré tòkó zàràbhù nɨ
nòzo adrérà'a lɨrílé drĭásà nda ɨ, móndí lìzólìzo angábhá móndyá títí ɨ
lésè, súrú títí ɨ lésè, ìndì ti títí ɨ lésè dhɨ 'ɨ. 16 Kà'wá àtrá ɨ ko'yá mudrí
nɨ íbe mí dré nòle dhɨ kɨ togó kònzɨ bha tòkó zàràbhù nda rú. Ɨ nɨ
akódhɨ nɨ ngá topá drígásà títí, akódhɨ nɨ tayízó bvólílí ro. Ɨ nɨ akódhɨ
nɨ ză nya gò, akódhɨ nɨ zàzo vèle àtsí sè. 17 Tàko ko, Gĭká nɨ lovó bha
àyɨ kɨ togó na, ɨ kò'oró tà dré kisùle 'òle kínó lésè dhɨ be dhɨ bvó. Ɨ nɨ
ru yi togó àlo sè, àyɨ kɨ rìnyí adrézó òpì nya dhɨ nɨ fèzo kà'wá àtrá nda
drígá, tsàle lókyá tà Gĭká dré tàle dhɨ ì dré dra ru 'òzo kɨtswálé títí dhɨ
'á. 18 Tòkó zàràbhù mí dré nòle nda, bhàandre kàdrì adrélépi òpì nya
ópí kàdrì bvò àdhya ɨ dri dhɨ 'ɨ.»

18

Bhàandre Bàbĭlónà àdhya nɨ dhèma

1 Àmvolásà dhɨ, má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a asílé bhù lésè.
Akódhɨ nda tá rĭnyí íbe kàdrì. Lagulagu nɨ adré tá ngá kazá bvò drĭsè
títí. 2 Gò dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhɨ:
«Dhe dre! Bàbĭlónà kàdrì dhe dre!
Bhàandre nda atsá vélé bhà tɨrí kònzɨ kya ró.
Atsá kpà àrà tɨrí kònzɨ ì dré adrézó àyɨ kɨ zu lána dhɨ ró,
ìndì àrà àrí títí ìndì kà'wá títí ndĭ ró adrélé gàle gàgà dhɨ ì dré adrézó
àyɨ kɨ zu lána dhɨ ró.
3 Tàko ko, súrú títí bvò dri dhɨ ì mvu tá vínò akódhɨ nɨ ndòtò tà àdhya
gò, vínò nda dré àyɨ kɨ tsìzo.
Ópí kàdrì bvò àdhya ì fè tá àyɨ ndòtò tà 'o túmăní akódhɨ be.
Ngá lagíbhá bvò àdhya ì atsá tá ngábhá kàdrì ɨ ró akódhɨ nɨ ngá làgí
kyàkyà zyandre ró dhɨ ɨ sè.»
4 Gò má dré kúlí àzya apfòlepi bhù lésè dhɨ nɨ yĭzo tàá dhɨ:
«Áma móndyá ɨ, mì kàpfò bhàandre nda lésè,
mì kò'oró tàkonzì túmăní akódhɨ be ko,
mì kònyaró kpà kɨzà kàdrì dré dra nyàle dhɨ ɨ ko.*
5 Tàko ko, akódhɨ nɨ tàkonzì ì ga bvò na bĭ atsálé byá bhù 'a gò,

* **18:4** 18:4 A kònò Ɛsáyà 48:20; Yèrèmíyà 50:8; 51:6, 45.

tà kònzi dré 'òle dhi ì dré agázó Gïká léna.†
6 Di mì kòlogó tà akódhi dré tà dré 'òle dhi i tí.
Mì kòlogó drá tà dré 'òle dhi ki vúdrì vésè be rì.
Mì kòdà akódhi ni kópò na ngá kònzi dré dàle móndí àruka i dré dhi
vésè be rì.‡
7 Mì kòfè akódhi dré ngáaswa i kizà be,
ngóró dré rúku fèle ngá làgí kyàkyà dhi be áyi tàndi dré dhi tíni.
Akódhi adré kisùá áyi togó na dhi: ‹Má adré liríle kònwa ópí kàdrì
tòko ró.
Ma tàyítòkó 'i ko. Má kitswá mána àwó ngo tàdzí ko.›§
8 Di ásà dhi, kizà kàdrì kòni ki atsá akódhi dri kïtú àlo sè: dràdrà,
tongotongo ìndì kàrábhò.
A ni akódhi ni za vèle àtsí sè,
àngyá ko, Mírì Gïká adrélépi akódhi ni tàbvó ta rïnyi ró.»
9 Ópí kàdrì bvò àdhya àyi ki febhá ndòtò tà 'o akódhi be ìndì ngá làgí
kyàkyà ki kisú akódhi be dhi ì kònò akódhi ni vevè ni àtsíkà dre dhi,
ì ni àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè. 10 Ɨ ni àyi ki totó lárá ro
tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré, adrélé tàá dhi:
«Kizà! Kizà ámi ngá 'i, mi Bàbïlónà, bhàandre kàdrì ìndì rïnyi ró ni!
Tàko ko, à ŋò tà mí dri, àkò sáà àlo aki rè ko dhi 'á!»
11 Ngá lagíbhá bvò àdhya ki kpà àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni
tà sè. Tàko ko, dhya kitswálépi gòle àyi ki ngá gi dhi vélé yókódhó. 12 A
gi tá àyi nda i drígásè: órò, àrezá, kírà làgí kyàkyà dhi i, màyìkà rú be
pérelè dhi i, kítá ledélé lénè sè ìndì sòwá sè dhi i, kítá làgí kyàkyà kika
ìndì kika ryarya dhi i, fa twátwa tàdzí be dóro dhi i, ngá twátwa ledélé
lìwá sí sè dhi i, fa làgí kyàkyà dhi i, ngá ledélé bòrónzè sè, aya sè, ìndì
kírà rú be máreberè dhi sè dhi i, 13 kànélè, màlási twátwa tàdzí be dóro
dhi i, màlási ledélé mírè sè dhi, béndélé, vínò, òlívè dò, ngánò fóndro,
ngánò lò'wa, tí i, kábilígyà i, dòngí i, tàmàmbírì dòngí ì dré adrélé sèle
dhi i, tsàle ndìndì màrábà i, àyi ki lídrì íbe.
14 Àyi nda ki tàá dhi: «Ngá títí mí dré tá lovó ni ki bhàzo dhi ì lapá
mí drígásè dre. Ámi ngá títí làgí kyàkyà avébhá tò dhi ì aki mí rúsè
dre. Mí kitswá tàdzí gòle àyi ki kisú ko.»
15 Ngá lagíbhá atsábhá ngábhá kàdrì i ró bhàandre nda sè dhi ki àyi
ki totó lárá ro tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré. Ɨ ni àwó ngo, adrézó
tongólé akódhi ni tà sè, 16 adrézó tàá dhi:
«Kizà! Kizà bhàandre kàdrì ni ngá 'i!
Akódhi tosó tá í rú kítá lénè sè dhi i kítá làgí kyàkyà kika ìndì kika
ryarya dhi íbe, áyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgí kyàkyà dhi i sè,
ìndì pérelè i sè.
17 Di akódhi ni ngá títí zyandre ró nda ì aki drígásà, àkò sáà àlo aki rè
ko dhi 'á!»
Bwátù todóbhá i, àyi ki kàdrì títí dhi i, móndyá títí bwátù ì dré adrélé
dòle yïandre mïsè dhi i, ìndì móndyá títí adrébhá ngá kisú yïandre ni
tà sè dhi íbe dhi ki àyi ki totó lárá ro bhàandre nda rúsè. 18 Ɨ kònò
akódhi ni vevè ni àtsíkà dre dhi, ì ni yòá dhi: «Bhàandre àzya kàdrì

† **18:5** 18:5 Kidhoma 18:20-21; Yèrèmíyà 51:9. ‡ **18:6** 18:6 Longó i 137:8; Yèrèmíyà 50:29.
§ **18:7** 18:7 Èsáyà 47:7-9.

akódhɨ tínɨ dhɨ tàdzí yókódhó!» 19 Ɨ nɨ tàpfulíndrí lomvó todàle àyɨ
drĭna, adrézó àwó ngo, adrézó tongólé, adrézó yòá dhɨ:
«Kɨzà! Kɨzà bhàandre kàdrì nɨ ngá 'ɨ!
Móndyá títí bwátù todóbhá yĭandre mĭsè dhɨ ì atsá tá ngábhá kàdrì ɨ
ró akódhɨ nɨ ngá zyandre ró dhɨ ɨ sè.
Dɨ akódhɨ nɨ ngá akí títí, àkò sáà àlo akí rè ko dhɨ 'á!
20 Àmɨ bhù na nɨ ɨ, mì kòlenzé tà atsálépi akódhɨ rú dhɨ sè wà!
Àmɨ, móndyá lólo Gĭká àdhya ɨ, àpóstolò ɨ pròfétà íbe nɨ ɨ, mì kòlenzé
wà!
Tàko ko, Gĭká tà akódhɨ nɨ tàbvó, tà kònzɨ dré 'òle àmɨ rú dhɨ kɨ tà sè
dre!»
21 Gò ángéló àlo rĭnyi ró dhɨ dré kírà gú lanzĭlepi kírà kàdrì adrézó
ngá 'i dhɨ pí dhɨ nɨ dòzo bhèle yĭandre na gò, tàzoá dhɨ:
«Gìká nɨ kókpà Bàbĭlónà, bhàandre kàdrì nɨ bhe rĭnyí sè kònìnɨ gò,
gòzo vélé akódhɨ nɨ kisú tàdzí ko.
22 À kɨtswá gòle vélé longó yi mí léna tàdzí ko,
gba kàdré kùdhí sè yà, kúlí sè yà, fírílí sè yà, kó ngalè gòká sè yà dhɨ.
À kɨtswá gòle vélé àzí 'obhá twátwa dhɨ kɨ àlo kisú mí léna tàdzí ko.
À kɨtswá gòle vélé kírà adrézó ngá 'i dhɨ nɨ kpòrò yi mí léna tàdzí ko.
23 Tálà nɨ ngádra kɨtswá gòle vélé ngá kazá mí léna tàdzí ko.
À kɨtswá gòle vélé tòkó líyí nɨ kúlí yi tòkó àdhya be mí léna tàdzí ko.
Móndyá adrébhá tá ngá lagí mí léna dhɨ ɨ tá móndyá kàdrìkàdrì bvò
àdhya 'ɨ.
Ámɨ kólé tà sè dhɨ, mí lɨtí tá mína súrú títí bvò dri dhɨ ɨ.
24 À kisú tá kpà mí léna pròfétà kɨ kàrí móndyá lólo kya be,
ìndì móndyá títí tupfúlé todràle bvò dri dhɨ kya be.»

19

Àlèlúyà!

1 Àmvolásà dhɨ, má dré kúlí 'u'ù móndí lìzólìzo dhɨ kya tínɨ dhɨ nɨ
yĭzo bhù na adrérà'a loyóá dhɨ:
«Àlèlúyà!
Tà adrézó móndí kɨ tɨdrí dhɨ, mĭlanzĭlanzĭ, rĭnyí be dhɨ ɨ àma kɨ Gĭká
àdhya 'ɨ!
2 Tàko ko, tàbvó dré adrélé tàle dhɨ ɨ bàti ìndì gyăgya!
Akódhɨ tà tòkó zàràbhù kàdrì móndyá bvò àdhya kɨ kɨzálépi áyɨ ndòtò
tà sè dhɨ nɨ tàbvó dre.
Zi kpà akódhɨ tí áyɨ màrábà kɨ kàrí dré kutúlé dhɨ nɨ tà dre.»
3 Gò ì dré gòzo yòá dhɨ:
«Àlèlúyà!
Àtsíkà adrélépi apfòle akódhɨ vélésè dhɨ adré mbàle kurú na kóná vésè
kólyá!»
4 Gò bhàgo nyadhɨ-àlo-drĭ-su dhɨ ɨ ngá su lídrì ro dhɨ íbe dhɨ, ì dré
ledhézó àyɨ kɨ kórókó titĭ Gĭká adrélépi lɨrílé lɨrírà òpì àdhya dri dhɨ
kandrá, akódhɨ nɨ lɨndrì bhàzo, tàzoá dhɨ:
«Kàdré kònìnɨ! Àlèlúyà!»
5 Gò kúlí dré apfòzo lɨrírà òpì àdhya lésè tàá dhɨ:
«Mì kàdré àma kɨ Gĭká nɨ rú bha kùle,
àmɨ, màrábà títí akódhɨ àdhya ró adrébhá akódhɨ nɨ ro nɨ ɨ,

gba mì kàdré móndí tàko 'ɨ yà, kó ngalè móndí kàdrì 'ɨ yà dhɨ!»
6 Gò má dré gòzo kúlí móndí lìzólìzo dhɨ kya tíní dhɨ nɨ yi, ngóró kòlyá
kàdrì dhɨ nɨ kpòrò dré adrélé ndròle dhɨ tíní, ìndì bhù dré adrélé tadílé
dhɨ tíní. Kúlí nda adré tá tàá dhɨ:
«Àlèlúyà!
Tàko ko, Mírì àma kɨ Gïká rïnyí líyí ro dhɨ adré áyɨ òpì nya!
7 Mà kàdré lenzélé lavúlé, adrézó arí íbe wà!
Mà kàdré mïlanzïlanzì fe akódhɨ dré wà!
Ângyá ko, lókyá Kábilígyà Mvá dré dra làmó mòzo dhɨ kɨtswá dre.
Akódhɨ nɨ tòkó ledé kpà ɨ adrélé gànzi ró dhɨ dre.
8 À fè kpà drá kɨtá ledélé lénè sè kemve kpíríkpírí dhɨ dré asólé í rú
dre.»
(Kɨtá ledélé lénè sè nda kòdhɨ adré tà gyăgya móndyá lólo Gïká àdhya
ì dré 'òle dhɨ kɨ tà tadhá.)
9 Gò ángélò nda dré tàzoá má dré dhɨ: «Mí kòtisì kònìnɨ: Kólénzé
móndyá títí azílé gwányá Kábilígyà Mvá nɨ làmó àdhya lé dhɨ ɨ dré!»
Gò tàá má dré dhɨ: «Kòdhɨ ɨ kúlí bàti Gïká àdhya 'ɨ.»
10 Dɨ má dré dhèzo akódhɨ pá, kɨtswálé akódhɨ nɨ lɨndrì bha. Dɨ, dré
ína tàzoá má dré dhɨ: «Mí 'o kònìnɨ ko! Ma màrábà 'ɨ ngóró mí tíní,
ìndì ámɨ adrúpi adrébhá tròle tà bàti Yésu dré tadhálé dhɨ rú dhɨ ɨ tíní.
Be ró dhɨ, mí kòbhà Gïká nɨ lɨndrì kòdhya! Tàko ko, tà bàti Yésu dré
tadhálé dhɨ adré pròfétà kɨ kodzó Gïká nɨ kúlí longó dhɨ nì.»

Dhya adrélépi lɨrílé dòngí kemve dhɨ dri dhɨ

11 Gò má dré nòzoá dhɨ, bhù lanzí ru dre gò, dòngí kemve dhɨ dré
apfòzo má kandrá. Dhya adrélépi lɨrílé drïá dhɨ nɨ rú «Dhya kɨtswálépi
adrélé ka'ïle togó wăyi sè dhɨ» ìndì «Dhya bàti». Adré tàbvó ta, adrézó
kpà àdzú bhu tà gyăgya sè. 12 Akódhɨ ni mï adré tá kòle rïnyi ró àtsí
tíní. Akódhɨ tá kùlá íbe bï í dri. À tisì tá akódhɨ rú, rú àndu nɨ nɨ nïzo
ko dhɨ. Ngbà 'í akódhɨ nɨ tàndì nï nì. 13 Akódhɨ asó tá í rú kánzò kàrí
dré kutúzó rúá dhɨ. Akódhɨ nɨ rú «Gìká nɨ Kúlí». 14 Sòdá zyandre bhù
àdhya ì lɨrí tá dòngí kemve dhɨ ɨ drïsè gò, ì dré adrézó lìle akódhɨ vésè.
Ɨ tosó tá àyɨ rú kɨtá ledélé lénè sè kemve kpíríkpírí dhɨ ɨ. 15 Akódhɨ
sílésè dhɨ, sápí lìtsi dhɨ adré tá apfòle, kòkɨtswáró súrú títí bvò dri dhɨ
kɨ togá ásà be dhɨ bvó. Akódhɨ nɨ òpì nya àyɨ dri kùtù aya ró adrélépi
áyɨ rïnyí tadhá dhɨ sè.* A nɨ vínò lò'wa kɨ ató zwàle, àrà vínò lò'wa
zwàzo, Gïká rïnyí líyí ro dhɨ nɨ kombà tadházó dhɨ na. 16 Akódhɨ nɨ
kánzò nda rú, ìndì akódhɨ nɨ páandre rú dhɨ, à tisì tá akódhɨ nɨ rú kònɨ
ɨ: «Ópí kɨ Ópí, ìndì Mírì kɨ Mírì.»
17 Gò má dré ángélò àlo dhɨ nɨ nòzo adrérà'a áyɨ totó kïtú mi. Akódhɨ
nda dré yòzoá kúlí 'u'ù sè àrí títí adrébhá ngàle kuru sè dhɨ ɨ dré dhɨ:
«Mì alì ru kɨmó gwányá kàdrì Gïká àdhya lé, 18 kɨtswálé ópí kàdrì kɨ zǎ
te, sòdá kɨ kàdrì kya íbe, sòdá kòmbá kya íbe, dòngí kya íbe, móndyá
lɨríbhá àyɨ drïsè dhɨ kya íbe, ìndì móndyá àruka títí màrábà ro, màrábà
ro ko, móndí tàko ró, ìndì kàdrì ro dhɨ íbe.»
19 Gò má dré kà'wá àtrá nòzo, ópí kàdrì bvò àdhya íbe ìndì àyɨ kɨ
sòdá zyandre íbe, adrérà'a ru kɨmó kɨtswálé àdzú bhu dhya adrélépi
lɨrílé dòngí dri nda be, ìndì akódhɨ nɨ sòdá zyandre íbe. 20 Dɨ, à dré
kà'wá àtrá nda nɨ rùzo, túmăní pròfétà kɨnzò ro tà líndríga ró dhɨ kɨ

* **19:15** 19:15 A kònò 2:26-27; Longó ɨ 2:9.

'òlepi kà'wá nda kandrá dhị be. Tà líndríga ró nda ị sè dhị, pròfétà nda lití tá móndyá títí kà'wá àtrá nị àngì 'obhá lwàle àyị rú, adrébhá kpà lindrì fe akódhị nị líndrí dré dhị nì. Gò kà'wá àtrá nda nị bhèzo lídrì ro pròfétà kịnzò ro nda be, àtsí andre adrélépi kòle bàrútĩ be dhị na. 21 Dị dhya adrélépi lirílé dòngí dri nda dré sòdá zyandre títí nda kị togázó todràle sápí adrélépi tá apfòle í sílésè dhị sè. Gò àrí títí dhị ì dré àyị kị zǎ tèzo pĩzo.

20

Kóná ngùlù-àlo dhị ị

1 Gò má dré ángéló àlo dhị nị nòzo adrérà'a asílé bhù lésè. Akódhị ru tá í drígá lĩfùngúlà mvá bhú kùdù àko dhị àdhya, nyìrì kàdrì dhị be. 2 Gò dré ngàzo nĩ máláwú gú dhị nị ru 'ìle nyìrì sè, kàdréró bă na kóná ngùlù-àlo be dhị bvó. Akódhị nda, nĩ àku adrélépi tá be kínó lésè, adrélé rú zĩle Dzáborò ìndì Sàtánà dhị 'ị. 3 Dị ángéló nda dré akódhị nị bhèzo bhú kùdù àko dhị na, bhú nda nị ti atsúzó găgă lĩfùngúlà mvá sè gò, kịkpàzoá, akódhị kòkịtswáró gòle súrú títí bvò dri dhị kị lití ko, tsàle kóná ngùlù-àlo nda dré akírà'a. Ámvolásà dhị, adré lèá dhị, à kògò akódhị nị trị lókyá tsà sè.

4 Gò má dré lirírà adrézó òpì nya dhị kị nòzo. Móndyá adrébhá lirílé drĩásà dhị ì kisú tá rĩnyí kịtswázó tàbvó ta. Má dré kpà móndyá tilílé sápí sè, ì dré tá Yésu nị tà longólé, ìndì Gĩká nị kúlí longólé dhị sè dhị kị líndrí nòzo. Ayị nda ì fè tá àyịkya lindrì kà'wá àtrá dré ìndì líndrí nị dré ko. Ɨ 'o tá kpà akódhị nị àngì lwàle àyị kị kándrágá ị 'ásè yà, kó ngalè àyị drígá yà dhị ko. Dị ì dré ngàzo dràdrà 'ásè gò, ì dré òpì nyàzo túmăní Krísto be kóná ngùlù-àlo. 5 (Móndyá àruka títí dràbhá dre dhị ì nga rè dràdrà 'ásè ko, tsàle kóná ngùlù-àlo nda dré akírà'a.) Kòdhị vésè nị àlo móndí ì dré ngàzo dràdrà 'ásè dhị 'ị. 6 Kólénzé nị adré móndyá dra ngabhá dràdrà 'ásè lókyá nda sè dhị ị dré! Ayị nda ị lólo Gĩká kandrá. Dràdrà nị rì nị rĩnyí kịtswá tsàle àyị rú ko. Dị, ì nị adré kòwánà Gĩká àdhya ìndì Krísto àdhya ị ró, adrélé òpì nya túmăní akódhị be kóná ngùlù-àlo.

Sàtánà nị tà nị akịma

7 Kóná ngùlù-àlo nda kàkí dre dhị, à nị Sàtánà nị atrì akódhị nị bă lésè. 8 Akódhị dré apfòzo lìle súrú títí ayíbhá bvò nị pá su dhị ị 'ásè dhị kị lití gò, àyị kị kịmózó kịtswálé àdzú bhu dhị bvó. À adré súrú nda kị rú zi Gógà, ìndì Màgógà. Ɨ lizó ngóró sínyí yĩandre mĩle dhị tíní. 9 Dị àyị nda ì dré ngàzo lavúlé bvò drĩsè wăyi, lìle àrà móndyá Gĩká àdhya ì dré adrézó lána dhị nị gàrà kị kúrú. Àrà nda bhàandre Gĩká dré lèle tò dhị 'ị. Dị, àtsí dré ína asízó bhù lésè àyị kị za vèle títí. 10 Gò Dzáborò àyị kị litílépi nda nị bhèzo àtsí andre adrélépi kòle bàrútĩ be dhị na, àrà tá kà'wá àtrá kị bhèzo pròfétà kịnzò ro dhị be lána dhị na. Kònàle dhị, àyị kị rúbhá nị adré aswálé kĩtú be ìndì ngátsi be kóná vésè kólyá.

Móndyá dràbhá dre dhị kị tàbvó tàma kùdù ro dhị

11 Ámvolásà dhị, má dré lirírà kàdrì kemve òpì àdhya nị nòzo, dhya adrélépi lirílé drĩá dhị be. Dị bvò ị bhù be dhị ì dré lapázó dhya nda mĩlésè gò, gòzo vélé àyị kị no ko. 12 Gò má dré móndyá títí kàdrì ìndì tàko ró dràbhá dre dhị kị nòzo, adrérà'a àyị kị totó lirírà òpì àdhya nda

kandrá. Dị à dré búkù kị tinzĭzo gò, búkù àzya lídrì àdhya nị nzĭzo. Gò móndyá dràbhá nda kị tàbvó tàzo, ngóró àyị kị tà 'òle gò tịsìzoá búkù nda ị léna dhị ì dré tá adrélé dhị tíni. 13 Yĭandre 'o tá móndyá tá dràbhá ɨ lé dhị ị topfòle. Dràdrà ị àrà dràbhá kya be dhị ì 'o tá kpà móndyá tá dràbhá àyị lé dhị ị topfòle gò, àyị àlo àlo títí dhị kị tàbvó tàzo ngóró àyị kị tà 'òle dhị ì dré tá adrélé dhị tíni. 14 Gò dràdrà kị bhèzo àrà dràbhá kya be àtsí andre adrélépi kòle dhị na. Âtsí andre nda dràdrà nị rĭ 'ị. 15 Dị móndyá títí àyị kị rú tịsìzo búkù lídrì àdhya na ko dhị kị bhèzo àtsí andre nda na.

21

Bhù tídhí ro dhị ìndì bvò tídhí ro dhị

1 Âmvolásà dhị, má dré bhù tídhí ro dhị nị nòzo bvò tídhí ro dhị be. Tàko ko, bhù àku ị bvò àku be dhị ì akí dre. Yĭandre tá kpà vélé yókódhó. 2 Gò má dré bhàandre lólo, Yèrúsalémà tídhí ro dhị nị nòzo adrérà'a asílé Gĭká vélésè bhù lésè. A ledé tá bhàandre nda adrélé gànzi ró, ngóró tòkó áyị tosólépi aveave ró adrélé áyị agó nị letè làmó sè dhị tíni. 3 Gò má dré kúlí 'u'ù apfòlepi lirírà òpì àdhya lésè dhị nị yĭzo tàá dhị: «Mì yi rè ká! Nyànomvá dhị, àrà Gĭká dré adrézó lána dhị móndí ị kòfalé. Akódhị mo bhà adrézó túmăní àyị íbe. Ɨ nị adré akódhị nị móndyá ị ró. Dị Gĭká nị tàndị adrélépi túmăní àyị íbe nda nị adré àyị kị Gĭká ro. 4 A nị mĭndra títí dhị kị atrĭ àyị mĭlésè. Dràdrà nị adré vélé yókódhó. Kịzà, tongotongo, rúbháaswa be dhị kị kókpà adré vélé yókódhó. Tàko ko, tà àku akí dre.»

5 Dị dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri dhị dré tàzoá dhị: «Mì nò rè ká! Má adré tà títí dhị kị 'o atsálé tídhí ro!» Dré gòzo tàá má dré dhị: «Mí tịsì tà kòdhị ị. Tàko ko, kúlí kòdhị ị kúlí bàti kịtswálé ka'ĭle togó wăyi sè dhị 'ị.» 6 Gò tàá dhị: «Tà títí dhị ì kịtswá dre! Ma Álefà 'ị, ìndì Ómégà 'ị. Ma tà títí dhị kị wáláká 'ị, ìndì tà títí dhị kị kùdù 'ị. Dhya adrélépi yĭ lovó íbe dhị dré dhị, má nị yĭ adrélépi angálé kidrĭ lídrì àdhya lésè dhị nị fe dré mvùle àngyá. 7 Dị dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhị nị tà títí kòdhị kị kisú tàyịlé ro. Má nị adré akódhị nị Gĭká ro. Akódhị nị ína adré áma mvá ro. 8 Dị, kàdré ína móndyá tĭri ró dhị kị tà sè, móndyá adrébhá áma ka'ĭ ko dhị íbe, móndyá adrébhá tà gàle gàgà dhị kị 'o dhị íbe, móndyá adrébhá móndí pfu dràle dhị íbe, móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhị íbe, móndyá adrébhá kólé tà 'o dhị íbe, móndyá adrébhá gĭká tàko kị lịndrì bha dhị íbe, ìndì móndyá títí adrébhá kịnzò ta dhị íbe dhị, àyị nda kị àrà nị adré àtsí andre adrélépi kòle bàrútĭ be dhị na. Kòdhị dràdrà nị rĭ 'ị.»

Yèrúsalémà tídhí ro dhị

9 Gò ángéló nzi-drĭ-rĭ adrébhá tá kópò nzi-drĭ-rĭ gabhá kịzà kùdù nzi-drĭ-rĭ dhị ị sè bĭbi dhị íbe nda kị àlo dré alịzo tàá má dré dhị: «Mí alì, má kòtadháró mí dré tòkó Kábilígyà Mvá dré mòle áyị tòkó ro dhị.» 10 Dị dré áma dòzo Tịrí Lólo nị rĭnyí sè bhàle kòngó àlo kàdrì mvumvù ro dhị drĭna. Dré má dré Yèrúsalémà, bhàandre lólo dhị nị tadházó adrérà'a asílé Gĭká vélésè bhù lésè. 11 Bhàandre nda ga tá Gĭká nị mĭlanzĭlanzì sè bĭ gò, adrélé lagúlé ngóró kírà làgí kyàkyà dhị dré adrélé lagúlé dhị tíni. Adré tá lagúlé ngóró kírà rú be dzáspè dhị tíni, adrélé tàratára ngóró krĭstálè tíni. 12 Bhàandre nda nị zèríbà nzì tá

nzĭnzĭ ìndì mvu tá mvumvù, adrélé ti íbe mudrí-drĭ-rĭ. Ángéló mudrí-drĭ-rĭ dhị ì adré tá zèríbàti nda kị lịkí. Zèríbàti nda ị rúsè dhị, à tịsì tá Ɨsèrélè ànzị kị súrú mudrí-drĭ-rĭ dhị kị rú. 13 Zèríbàti nda ị kòfalé dhị, à tobhà tá na dhị ị kĭtú dré apfŏrà lésè, na dhị ị kĭtú dré ndĭrà lésè, na dhị ị kurú lésè, ìndì na dhị ị tàbhu lésè. 14 Bhàandre nị zèríbà nda totó tá ị pá mudrí-drĭ-rĭ kírà sè dhị ị dri. Kírà nda ị rúsè dhị, à tịsì tá Kábilígyà Mvá nị àpóstolò mudrí-drĭ-rĭ dhị kị rú.

15 Ángéló adrélépi tá tà ta má be nda ru tá í drígá kòzó órò sè dhị, kịtswázó bhàandre nda nị kàdrì tabhĭ, zèríbà nị àdhya be, ìndì zèríbàti nị kya be. 16 Bhàandre nda nị gàrà su dhị kị kàtswa tá títí kandra àlo, kàtswa nị tàli nị pí. Gò ángéló nda dré bhàandre nda nị tabhĭzo kòzó sè, kisúzóá dhị: kàtswa nị tá kĭlòmèterè ngùlù-rĭ-drĭ-kámá-su, ìndì kàdrì nị ị mvumvù nị be dhị ị tá kpà kandra àlo. 17 Dị dré kpà zèríbà nda nị tabhĭzo: mvumvù nị tá méterè nyadhị-na-drĭ-nzi-drĭ-àlo. Kòdhị ángéló adré tá ngá tabhĭ méterè móndí ì dré adrézó ngá tabhĭ ásà dhị sè. 18 À tobhà tá zèríbà nda kírà rú be dzáspè dhị sè, bhàandre nda nị tobhàzo órò tsèrèlè adrélépi tàratára krĭstálè tíni dhị sè. 19 À ledé tá bhàandre nda nị zèríbà nị pá ị kírà twátwa làgí kyàkyà dhị ị sè. À ledé tá pá nị nị àlo dzáspè sè, rĭ nị sàfírè sè, na nị àgátè sè, su nị èmèródè sè, 20 nzi nị sàrùdòníkisĭ sè, nzi-drĭ-àlo nị sàrùdùwánè sè, nzi-drĭ-rĭ nị krĭsòlítè sè, nzi-drĭ-na nị bèrílè sè, nzi-drĭ-su nị tòpázè sè, mudrí nị krĭsòpùrázè sè, mudrí-drĭ-àlo nị tùrùkwázè sè, ìndì mudrí-drĭ-rĭ nị àmètístè sè. 21 À ledé tá zèríbàti mudrí-drĭ-rĭ nda ị pérelè ị sè: àyị àlo àlo títí dhị ị pérelè àlo sè. À ledé tá bhàandre nị láti andre órò tsèrèlè adrélépi tàratára krĭstálè tíni dhị sè.

22 Má nò tá tépelò bhàandre nda na ko. Tàko ko, Mírì Gĭká rĭnyí líyí ro dhị túmăní Kábilígyà Mvá be dhị ị, bhàandre nda nị tépelò 'ị. 23 À kịtswá ngádra kĭtú àdhya yà, kó ngalè mbă àdhya yà dhị nị lovó bha ngá kazá bhàandre nda léna dhị ko. Tàko ko, Gĭká nị lagulagu adré ína ngá kazá lána dhị nì, ìndì Kábilígyà Mvá akódhị nị tálà 'ị. 24 Súrú títí dhị kị atsí ngádra bhàandre nda àdhya 'ásè. Ópí kàdrì bvò àdhya kị kpà fị lána àyị kị mĭlanzĭlanzì be. 25 À kịtswá tàdzí bhàandre nda nị zèríbàti kị asé ìndró sè ko. Ángyá ko, ngátsi nị adré kònàle yókódhó. 26 Súrú títí dhị kị fị bhàandre nda léna àyị kị mĭlanzĭlanzì be, ìndì àyị kị lịndrì be. 27 Dị, ngá àlo ndĭ ró dhị kịtswá tàdzí fĭle lána ko. Dhya adrélépi tà gàle gàgà dhị nị 'o yà, kó ngalè adrélépi tà 'o kịnzò sè yà dhị kịtswá kpà tàdzí fĭle lána ko. Ngbà 'í móndyá àyị kị rú tịsìzo Kábilígyà Mvá nị búkù lídrì àdhya léna dhị kị fị lána dhị àyị.

22

Ỳiandre adrélépi lídrì fe dhị

1 Gò ángéló nda dré má dré ỳiandre tàratára krĭstálè tíni adrélépi dĭle, adrélépi lídrì fe dhị nị tadházó. Ỳiandre nda adré tá apfòle Gĭká nị lirírà adrézó òpì nya Kábilígyà Mvá be dhị lésè, 2 adrélé dĭle bhàandre nị láti andre 'ásè. Ỳiandre nda nị gàrà rĭ dhị ị 'ásè dhị, fa adrélépi lídrì fe dhị totó tá ị adrélé lò'wa 'a vésè be mudrí-drĭ-rĭ kóná àlo sè, vésè àlo mbă àlo sè. Fa nda nị bí ị tá àlókò adrézó súrú títí dhị kị tịdrí ásà dhị 'ị.

3 Tátrítrí àlo dhị nị adré vélé yókódhó. Gĭká nị lirírà adrézó òpì nya Kábilígyà Mvá be dhị nị adré bhàandre nda 'á gò, akódhị nị màrábà ì

dré adrézó lìsámbò 'o akódhì kandrá. 4 Ì nì akódhì nì mǐbhalé no mǐ sè. Akódhì nì rú nì kpà adré àyì kì kándrágá ì 'ásè. 5 Ngátsi nì adré vélé yókódhó. Ì kìtswá kpà ngádra tálà àdhya yà, kó ngalè kǐtú àdhya yà dhì nì lovó bha ko. Tàko ko, Mírǐ Gǐká nì ngádra fe ngá kazá àyì dré dhì nì. Dì ì nì adré òpì nya kóná vésè kólyá.

6 Gò ángélo nda dré tàzoá má dré dhì: «Kúlí kòdhì ì kúlí bàti kìtswálé ka'ǐle togó wǎyi sè dhì 'ì. Mírǐ Gǐká adrélépi pròfétà kì kodzó áyì kúlí longó dhì mù áyì ángélo, tà dra atsábhá mbèlè dhì kì longó áyì màrábà ì dré.»

Yésu adré alìle mbèlè

7 Yésu adré tàá dhì: «Mì yi rè ká! Má adré alìle mbèlè! Kólénzé dhya adrélépi kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhì lé dhì kì lìkí dhì dré!»

8 Ma, Yòwánì, ma dhya tà kòdhì kì yìlepi, ìndì tà nda kì nòlepi mǐ sè dhì 'ì. Má kòyi tà nda ì nòzoá dre dhì, má dhe tá ángélo tà nda kì tadhálépi má dré dhì pá, kìtswálé akódhì nì lìndrì bha. 9 Dì, dré ína tàzoá má dré dhì: «Mí 'o kònìnì ko! Ma màrábà 'ì ngóró mí tínì, ámì adrúpi pròfétà ro dhì ì tínì, ìndì móndyá títí adrébhá kúlí búkù kònìdhì lé dhì kì lìkí dhì ì tínì. Be ró dhì, mí kòbhà Gǐká nì lìndrì kòdhya!»

10 Gò tàá má dré dhì: «Mí kòlosó kúlí pròfétà àdhya tìsìle búkù kònìdhì lé dhì ì móndí ì dré ko. Tàko ko, lókyá atsá ànyì dre. 11 Lè dhya ángùdhi adrélépi tà kònzì 'o dhì, kògò ína adrélé tà kònzì 'o. Dhya adrélépi ndòtò tà 'o dhì, kògò ína adrélé ndòtò tà 'o. Dhya adrélépi tà gyǎgya 'o dhì, kògò ína adrélé tà gyǎgya 'o. Dhya adrélépi lólo dhì, kògò ína áyì fe adrélé lólo.»

12 Yésu adré tàá dhì: «Mì yi rè ká! Má adré alìle mbèlè! Má nì alì áma làgí múrúngú be, kìtswálé tà logó móndí àlo àlo títí dhì ì dré tà ì dré 'òle dhì ì tí. 13 Ma Álefà 'ì, ìndì Òmégà 'ì. Ma dhya drǐdrì dhì 'ì, ìndì dhya kùdù dhì 'ì. Ma tà títí dhì kì wáláká 'ì, ìndì tà títí dhì kì kùdù 'ì.»

14 Kólénzé nì adré móndyá adrébhá àyì kì kánzò kì dzì dhì ì dré! Áyì nda kì kìtswá fìle bhàandre nda na zèríbàti ì 'ásè, adrélé fa adrélépi lídrì fe dhì nì lò'wa nya dhì àyì. 15 Dì, kàdré ína móndyá kònzì kì tà sè, móndyá adrébhá kólé tà 'o dhì íbe, móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhì íbe, móndyá adrébhá móndí pfu dràle dhì íbe, móndyá adrébhá gǐká tàko kì lìndrì bha dhì íbe, ìndì móndyá títí adrébhá kìnzò tà le 'òle dhì íbe dhì, àyì nda kì adré bhàandre nda nì kìvì na.

16 «Ma, Yésu, má mù áma ángélo kìtswálé tà kòdhì kì longó títí àmì adrébhá Èkèlézyà ì 'ásè dhì ì dré. Ma dhya angálépi Dàwídǐ nì kómvó lésè dhì 'ì, ìndì akódhì nì toyó 'ì. Ma kpà nzàgó adrélépi kòle drùbhǐ sè dhì 'ì.»

17 Tìrí Lólo ì tòkó adrélépi 'òle mòle dhì be dhì, ì adré tàá dhì: «Mí kàlì wà!» Dhya ángùdhi adrélépi tà kòdhì kì yi dhì kòtà kpà dhì: «Mí kàlì wà!» Lè dhya ángùdhi adrélépi yǐ lovó íbe dhì kàlì. Dhya adrélépi yǐ le mvùle dhì kòdo yǐ adrélépi lídrì fe dhì mvùle àngyá.

18 Ma, Yòwánì, má adré móndyá títí adrébhá kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhì lé dhì kì yi dhì kì kodzó, adrézó tàá dhì: Dhya àlo kògò tà àzya bha kúlí búkù kònìdhì lé dhì ì dri dhì, Gǐká nì kókpà kìzà kàdrì tà nì kì tìsìzo búkù kònìdhì lé dhì kì bha akódhì nda dri. 19 Dhya àlo kòtìngá tà àlo kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhì lé dhì ì drǐsè dhì, Gǐká nì kókpà tà tanì tà nì kì tìsìzo búkù kònìdhì lé dhì kì tìngá akódhì nda drǐsè.

Akódhi kitswá ína fìle bhàandre lólo dhi na ko. Kitswá kpà fa adrélépi lídrì fe dhi ni lò'wa nya àlomvá ko.

20 Dhya adrélépi tà kòdhi ki longó dhi adré tàá dhi: «Àyíya, má adré alìle mbèlè!»

Kàdré kònìni! Mírì Yésu, mí kàlì wà!

21 Mírì Yésu ni togó tani kàdré àmi íbe tití!